

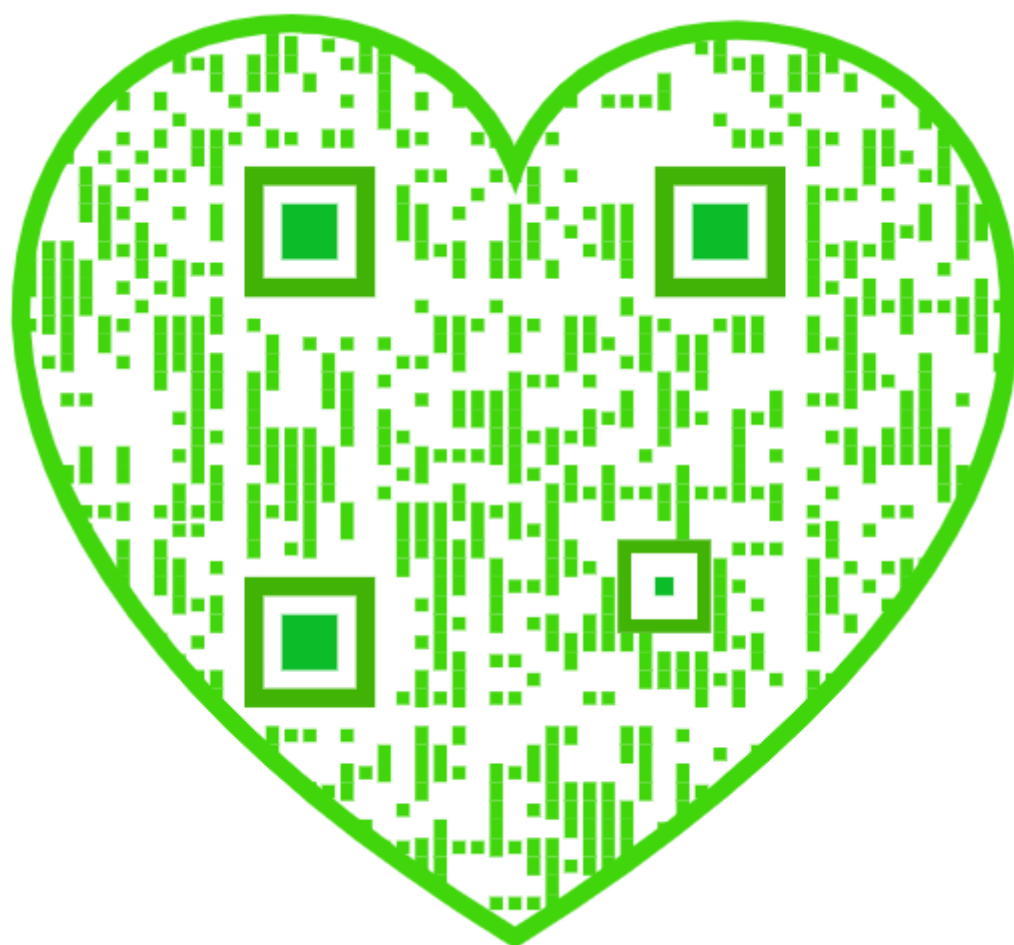
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 16

bron

De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 16. R. Wachtelaer-Debruijn, Antwerpen 1899

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244189901_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Bladwijzer.**Novellen, Verhalen, Schetsen, Humoresken**

	BLADZ.
Avontuur (Een) in de Sierra Morena	399, 406
Avontuur (Een) van meester Hosenberg en z'n vrouw, door J.A.H.	62
Baas Fiks, door J.J.G.W.	110, 119, 134, 139, 150, 158
Bekeerd, door J.J.A. de Koning	66
Bernardo (Dr.) en zijn straatkinderen, door L. Grapperhaus	46
Boetvaardige (Een) Magdalena, door J.J.G.W.	11
Bij en om den molenvijver van het oude Veltheim, door J.A.H.	172
Czaar (De) en zijn luitenant	381
Dank (De) des werkmans. Paaschvertelling door W	18
Donna Mercedes, door J. Vesters Jr.	230, 239
Eén uur commissaris. Humoreske door J. Vesters Jr.	99
Eerste (Zijn) patiënt	247
Eerste (Zijn) en laatste vaart, door Dina Boers	214
Er wordt wat vertoond	350
Excellentie	367, 374
Geheim (Het) van het 'Gouden Anker'	359, 366, 371
Gered door zijn kind, door Ravo	2, 14. 26, 33, 42, 50. 58, 65, 74, 83
Geweten (Het)	387
Hoe Frans Arnolds gereisd heeft, door J.J.G. Wahlen	3
Hoor eens, moeder, wat ik droomde, door Christine	395, 403, 410
Kerstavonden (Twee), door Henri	334
Kerstkindje, door Maria Viola	338
Langs een omweg, door Wladen,	370, 378, 385, 393

Lindeboer (De). Een vertelling voor Kerstmis, door J. Vesters Jr.	329
Locomotief (Op de)	270
Maar 'ns terugkomen	318
Manfreda van Sorreze	78, 86, 94
Merkwaardige (Een) banknoot.	167, 74
Misdienaar, door Maria Viola	31
Nicephora, de dochter des martelaars. Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging tijdens de regeering van keizer Nero, A.D. 68, door John. Klep, Pr.	81, 90, 98, 105, 115, 130, 138, 146, 154, 161, 169, 178, 185, 195
Niet geschoren. Humoreske	327
Noodlottige gevolgen van verstrooidheid, door J.R. van der Lans	156, 163
Offer (Een) van vijf minuten, door Béha	251, 259
Onze kleine jongen, naar het Fransch, door Pauline	115
Overtollig, door Mathilde,	265, 274, 290, 297, 305, 321, 345, 355, 281 362
Plicht het hoogst, door J. Vesters Jr.	194, 201, 210, 217, 225, 234, 242, 249, 257
Postdiefstal (De)	291
Prinses Paarle en hertog Reinout	411
Sprookje (Een), door Maria Viola	206
Stanislaus (Sint), door Maria Viola	110, 118, 134
Toch liever thuis	222
Twee (De) gepensionneerden, door G. van Neubourg	182, 189, 198
Uur (Een) van onbedachtzaamheid, door Aniger	38
Varken (Het vette). Humoreske door J.R. van der Lans.	6, 23
Vreemde kat (Een), door F.J.A.L. Cordens	150
Zwarte graaf (De). Sage uit het Harzgebergte	54

Levensschetsen.

	BLADZ.
Anthonie van Dijck.	74
Antoon van Welie, door J.R. van der Lans.	276
Don Lorenzo Perosi	34
Jacob Maris, door M.V	228
Spaandonk (Mgr. G. van), Ridder in de orde van Oranje-Nassau	415

Poëzie

	BLADZ.
Bij de afbeelding der kapel van het seminarie te Warmond, door P.M.J. Lurasco, Pr.	126
David, door Th. S.	182
Doove (Het) moedertje, door B. van Meurs	267
Kerkhof (Op het), door H. Donders, Pr	271
Nederland en Transvaal, door J.R. van der Lans	291
Reuzendochter (De), door B.v.M.	137
Rozen en doornen, door H. Donders, Pr	6
Rozenkrans, door M.V	11
Verlost, door M.V	18

Godsdienst.

	BLADZ.
Basilieken (De) van het jubilé	402
Lijdensweek (In de)	10
Michaël (De H. aartsengel)	235
Paaschmorgen	25

Rufina (De H.) en Justa	3
Vrouwen-Congregatie (Een bloeiende) en haar nieuw Moederhuis	177

Geschiedenis van den dag

	BLADZ.
Eeuwfeest van het seminarie te Warmond, door Dr. A.H.L. Hensen	121
Heilig Jaar (De opening van het)	401

Geschiedenis.

	BLADZ.
Oost-Gothen (De)	315

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Albanië en de Albaneezen	272
Bismarck-mausoleum (Het) te Friedrichsruh	40
Gezichten uit Zuid-Afrika	353
Kanaal (Het) van Suez	203
Nijl (De) en zijn overstromingen	390
Nijlpaardenjacht in Oost-Afrika	35
Per ijsbreker naar de Noordpool	59
Politieke bloementaal	383
Reisherinneringen, door A.C.A.v.V.	287, 294, 302, 310, 319, 323, 343
Reisje (Ons) door den Harz, door Daisy	231, 237, 243, 254, 262, 267
Vaticaan (In de tuinen van het)	408

Kijkjes in Nederland.

	BLADZ.
Leogesticht (Het) te Borculo	103
Oos'-Indische huis (Het) te Amsterdam	55
Stadhuis (Het) te 's-Gravenhage	95
Stadhuis (Het) te Maastricht	79
Vincentius-Tentoonstelling (De) te 's-Gravenhage	200
Voetreisje (Een) van Leiden naar Haarlem, door Germanicus	70

Kunst en Nijverheid.

	BLADZ.
Beschildering (De) der abdijkerk te Rolduc, door R. Corten	211, 219, 227
Eerste (De) Nederlandsche electromobiel	279
Familieportret, door M.V	222
Gedenkplaat ter herinnering aan het regentschap	94
Gregoriusdag (De) te 's-Gravenhage, door Maria Viola	283
Hollandsch landschap, door M.V	347
Honderdjarig (Het) jubilee van den meter	191
Houtspikkelen, door M.V	415
Jan Lutma, naar een ets van Rembrandt, door M.V	193
Kruisweg (De) in de St.-Dionysiuskerk ('t Heike) te Tilburg, door Jos. Wolters, Pr	10
Merkwaardige (Een) herinneringsmedaille	278
Neurenberger (De) speelgoedmakerij	63
Oud huis te Wernigerode, door M.V.	233
Reuzenkijkers	142
Shakespeare's 'Macbeth'	347

Verzoekschrift (Het), door M.V	209
Vierjaarlijksche (De) tentoonstelling te Amsterdam, door Maria Viola.	299, 307

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
Diamant (De) en zijn geschiedenis	278
Paarlemoer-industrie (De) aan den Mississippi	415
Watt (James) en de stoommachine	395

Bij de Platen

BLADZ.
8, 24, 31, 39, 48, 56, 64, 67, 80, 87, 95, 104, 112, 120, 136, 142, 152, 160, 168, 176, 184, 192, 199, 207, 216, 224, 232, 240, 248, 256, 264, 272, 288, 296, 304, 328, 342, 352, 368, 375, 384, 391, 400, 416

Wetenswaardig Allerlei.

	BLADZ.
Aantal talen	384
Aftocht (Een origineele)	32
Brievenvervoer vroeger en nu	200
Chineesche (Een) sage	384
Chrysanthemums (De)	312
Czaar (De) in de Russische spreekwoorden	32
Droogste (Het) land ter wereld	376
Een en ander over de zon	208
Goede (Een) inval	296

Grootste (De) locomotief	376
Grootte en bevolking	208
In zijn eigen val gevangen	392
Onderscheiden (De) soorten van wijn	39 ¹
Origineele (Een) courant	384
Practisch	296
Ramp (De) van China	392
Vogelmoord	384
Vijand (Een) van den telegraafkabel	392
Wat doet men met al de spelden?	312
 Slotwoord	 416

Alphabetische lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aanbidding (De) der herders	333
Afrika (Nijlpaardenjacht in Oost-)	37
Afrika (Gezichten uit Zuid):	
Het Parlementsgebouw te Kaapstad en de Tafelberg	353
Trekboers	356
De Adderleystraat te Kaapstad	356
De Kerkstraat, de belangrijkste winkelstraat te Pretoria	357
Het Kerkplein te Pretoria	357
Het nachtmaal-kampement op het Kerkplein te Pretoria	357
De Pritchardstreet, een der drukste straten te Johannesburg	357
Het stadhuis en omliggende tuinen te Durban	357
Een Kafferbruiloft in Zuid-Afrika	360
Zoeloe-politie te Durban	360
Albaneezen van den stam der Maliforis uit de omgeving van Skoetari	265
Alpenweide (In de)	165
Amersfoort.	
Het oksaal in de St.-Joriskerk	157
Bovengedeelte van het oksaal met ondergedeelte van het orgel	157
De Waterpoort	160
Amsterdam (Het Oos'-Indische huis te)	56
Argusvogel (De)	252
Avondschemering	301
Bal (Het) op de Alpenweide	176
Begin met God	1

Blasius (Het wonder van den H)	385
Brederode (Ruïne van)	72
Brederode Ruïne van	72
Breischool (De) te Huizen	161
Catacomben (Toediening van het H. Oliesel in de)	53
Christus (De beweening van)	17
Christus (Kruisafneming van)	16
Citherspeelster (De)	89
David en Saul	297
Dief (Een brutale)	172
Dief (De gelegenheid maakt den)	240
Doodshoofdv�inder (De)	289
Doorgezakt	400
Doorwerth (Het kasteel de) bij Arnhem	192
Dyck (Anthonie van)	73
Eenzaamheid	148
Electromobiel (De eerste Nederlandsche)	280
Esther begeeft zich naar koning Assuerus	241
Familieportret (Een)	221
Fiacre (De H.)	197
Friedrichsruh (Het Bismarck-mausoleum te)	46
Gast (Een ongenooide)	376
‘Geef ons heden ons dagelijksch brood’	81
Georgius (De H.)	369
Goddelijke Herder (De)	332
Goed voorgaan doet goed volgen	36
Gothen (De laatste)	316-317
Goudzoekers (Australische) aan het werk	253

Grauwbunderland (Nationale kleederdrachten in)	377
's-Gravenhage.	
Het stadhuis te 's-Gravenhage	96
Oude vierschaar in het stadhuis	96
Gregoriusdng (De) te 's-Gravenhage.	
Het bestuur der St.-Gregorius-vereeniging	281
DeSt.-Jozefskerk in de Van	284
Limburg-Stirumstraat te 's-Gravenhage	
De St.-Jozefskerk van binnen	284
Het inwendige der St.-Jacobuskerk te 's-Gravenhage	284
 Hapje (Een lekker)	 361
Harz (Gezichten uit den).	
Bad Harzburg: Radau-Wasserfall	237
Bad Harzburg Hexenküche	237
Bad Harzburg Forellensprung	244
Bad Harzburg Riefenbachwaterval	248
In het Bodethal De Kronentempel	249
In het Bodethal De Bodekessel	256
In het Bodethal Teufelsbrücke en Bodekessel	269
In het Bodethal Hexentanzplatz	272
Heilige Nacht	329
Heilig (Het) Jaar te Rome.	
De basiliek van St. Pieter	401
De basiliek van de H. Maria de Meerdere	402
De basiliek van St. Paulus buiten de muren	404
De basiliek van St. Jan van Lateranen	404
Het begin van het H. Jaar in de	405
St.-Pieterskerk te Rome: De plechtigheid van de opening der H. Deur door Z.H. Leo XIII op den 24n December jl	
Herinneringen (Oude)	412

Herinneringsmedaille aan het zilveren priesterfeest van Mgr. H. van de Wetering	276
's-Hertogenbosch. (Het nieuwe Moederhuis der Congregatie van de Zusters der H. Maagd te)	177
Gezicht in de kapel van het nieuwe Moederhuis	184
Hildesheim (De duizendjarige rozenboom aan den dom te)	24
Hoera, daar komt de rijstebrij	84
Hooitijd	149
Ingeregend	129
Inkwartiering (Vroolijke)	205
Invalide (De)	41
Jachtbuit (De)	293
Japan (Een schouwburg in)	381
Jesus en St. Janneken	132
Jesus geneest de zieken	261
Judaskus (De)	9
Kapot	117
Kat (De wilde) en haar jongen	413
Kerkhof (Op het)	273
Kerstboom (Bij den)	337
Kerstlied (Het)	340
Kinderpret aan strand	153
Koninginnen (Onze beide)	201
Kruisweg van Jean Anthony in de H.-Dionysiuskerk te Tilburg.	
6e statie	12
7e statie	13
Krijgsavonturen	108
Kunsthandelaar (Bij een zestiend' eeuwsch)	269

Landbouwtentoonstelling (Naar de)	45
Landschap bij maneschijn	189
Landschap (Hollandsch)	348
Lastige (Een) verandering	49
Lectuur (Aantrekkelijke)	416
Leerjongen (De) als kindermeisje	32
Leeuw (De morgengroet van den)	365
Leogesticht (Het) te Borculo.	
Schetsteekening van den voorgevel	104
Plattegrond	104
Leven (Op) en dood	285
Lieveling (De zwarte)	352
Limburg aan de Lahn (De dom te)	28
Limburg aan de Lahn	149
Londen (Gezichten uit).	
‘Rotten Row’ (De), de drukste weg in het Hydepark	304
‘Marble Arch (De), een ingang van het Hydepark	304
Crystal Palace (Het)	312
Hoofdaltaar (Het) in de Anglicaansche St. Paul te Londen	312
Vergaderzaal (De) van het Engelsche Hoogerhuis	313
Paleis (Het) der vorstelijke familie te Hampton-Court	320
Strand (Het), een der drukste straten van Londen	321
Ludgatehill (Een kijkje in) met den toren van St. Paul	324
Victoria-embankment (Het) met de naald van Cleopatra	344
Lot (Verschillend)	368
Lourdes (Voor de grot te)	69
Lutma (Jan)	193
Maastricht (Het stadhuis te)	86

Macbeth (Banco's schim verschijnt op het feestmaal van)	349
Mantelbavianen (Achtervolgd door)	60
Maris (Jacob).	
Portret	228
Hollandsch landschap	228
Martelaars (De dochter des)	341
Mecklenburg (Gezicht op de Warnow te)	216
Menschenredder (Een)	93
Mercedes (Donna). 'Voor het eerst beschouwde hij de gelaatstreken van den gevallene'	229
Michaël (De H. Aartsengel)	236
Milaan (Op het dak van den dom te)	8
Moederliefde	57
Moederlijke berisping	52
Moedersmart	164
Moeders onderricht	76
Moedertje (Het doove)	268
Moederzorg	44
Morgengebed	105
Muiden (Het slot te)	112
Muskieten (Wilde paarden door) overvallen	68
 Napoleon na den veldslag van Wagram	 245
Neurenberger (De) speelgoedmakerij.	
Trekken, vormen en uitgloeien der onderdeden	61
Monteeren van het speelgoed	61
Snijden van het blik	61
Vervaardigen der draai-onderdeelen	63
Schilder- en lakinrichting met droogovens	64
Beproeven van locomotieven	64
Een kijkje in het magazijn	64

Nieuwtjes	140
Nijl (De) en zijn overstromingen.	
Bevloeiing der dadelboom-plantages	392
Een palmenwoud bij een overstroming	392
Onze kleine jongen.	
Antwoord toch, geheimzinnig wezentje	113
Paardje beslaan	188
Paaschmorgen (Tryptiek)	27
Paramaribo.	
Gezicht op een der fraaiste gedeelten van	48
Paramaribo met den steiger van den	
K.W.I. maildienst	
Algemeen overzicht der ramp, die	48
Paramaribo in den nacht van den 25en op	
den 26en Januari door een fellen brand	
trof	
Parkvijver (Aan den)	100
Pedro van Arragon in Sicilië	116
Peinster (Kleine)	168
Perosi (Don Lorenzo)	35
Pianoles (Wie krijgt er al geen)	136
Pietà	20
Pinken (Afvaart der)	120
Plaatjes kijken (Samen)	224
Pluto mag niet mee	292
Poesje en de inktkoker	384
Portie (Zijn)	372
Prijsuitdeeling (Na de)	180
Proefneming (De eerste)	173
Regentschap (Gedenkplaat ter herinnering	94
aan het)	
Reuzendochter (De)	137
Reuzentelescoop der Yerkes-sterrenwacht	144

Reuzenverrekijker (Voorstelling in doorsnede van den) voor de Parijsche werelddtentoonstelling in 1900	144
Ridders (Des) erfgenaam	328
Rika's ontbijt	212
Rolduc (De beschildering der abdijkerk te).	
Maria, beschermster der jeugd	213
De prediking van het Goddelijk Kind in den tempel	213
Maria, de beschermster der schoone kunsten	220
De Zaligmaker ontmoet de Samaritaansche vrouw	220
Rome (De kapel van <i>Domine, quo vadis</i> , aan de <i>Via Appia</i> te)	141
Rome (De Piazza del Popolo te)	257
Rooker (De)	169
Rooker (De kleine)	264
Rozentijd (In den)	145
Rufina (De heilige) en Justa	5
Rügen (Typen van Mönchgut op het eiland)	260
Samaritaan (De barmhartige) voor de herberg	181
Schaakspel (Een) met levende stukken	88
Schepje (Om het laatste)	156
Schildergenie (Een) in den dop	225
Sigaar (De eerste)	88
Slag (De) bij Dornach. De Zwitsers weigeren de uitlevering der gevallen ridders	409
Smeden (Men moet het ijzer) als het heet is	97
Som (Een moeilijke)	232
Sorrento (Aan de haven van)	185

Spaandonk (Mgr. G. van), ridder in de orde van Oranje-Nassau	415
Spelers (De)	77
Steenbokken in de Alpen	388
Suez kanaal (In het)	204
Suikeroom (De vasthoudende)	364
Tentoonstelling (Kijkjes in de Haagsche Vincentius-)	
Middel-etalage en zijwand	200
Het hoekje bij den ingang	200
Tentoonstelling (De vierjaarlijksche) te Amsterdam.	
Nat weer in Den Haag	300
Stadsgezicht	305
Haakstertje	308
Waschvrouwen	309
Terugkeer van de haringvangst	4
Thomas (De ongeloovigheid van)	33
Tirolerinnetje	152
Troost (De laatste)	101
Valois (Margaretha van) op reis naar Navarre	
Vaticaan (De tuinen van het).	
Ingang tot den wijnstokaanleg in de Pauselijke tuinen	406
Het zoogenaamde koffiehuis in de Pauselijke tuinen	407
Het Casino van Leo XIII bij den toren van Leo IV, 's Pausen zomerverblijf	408
De fontein van Paulus V in de Pauselijke tuinen	408
Venetiaansche visschers	109
Venetië (Aan de kade van)	217
Venetië (Een gondeltocht te)	345
Vercingetorix voor Cesar	389

Verleidster (De)	65
Verrassing (Een)	393
Verschijsning (Een vreemde)	208
Verzoekschrift (Het)	209
Vierwoudstedenmeer (Gezicht op het)	196
Vischvangst onder het ijs	373
Vischvangst (De afvaart ter)	397
Voorjaarsavond op een buitenweg	85
Voorlente (In de)	21
Warmond (Eeuwfeest v.h. semin. te)	
Mgr. Caspar Joseph Martinus Bottemanne, bisschop van Haarlem	121
L. Ciamberlani, vice-superior der Hollandsche zending, 1794-1828	122
H.F. ten Huisdier, aartspriester v. Holland en Zeeland, 1787-1811	122
Het oude seminarie	122
De kerk te Warmond	122
Professor J.H. Lexins	123
Jacbus Joannes Cramer, aartspriester van Holland en Zeeland, 1811-1824	123
Het nieuwe seminarie, 1e ged. 1821	124
Mgr. C.L. baron van Wykerslooth, bisschop van Curium i.p.i. † 1851	124
Het beeld van den Goeden Herder	124
Mgr. A.J. Pluym, † 1824, als bisschop van Thyane, apost. delegaat en vicaris van het Latijnsch patriarchaat van Constantinopel	124
Mgr. Th. Borret, † 1890 als rustend pastoor van Vogelenzang	125
Innocentius Ferrieri, vice-superior der Holl. Zending en zaakgelastigde bij Z.M. den koning der Nederlanden, 1841-1847	125
Voltooing van het seminarie 1843	125
President C. van Kints, 1853-1869	125

Mgr. Van Vree, bisschop van Haarlem, 1853-1861	125
Mgr. Prof. J.H. Wensing	126
Mgr. C. Broere	126
De kapel van het seminarie te Warmond	126
C.J.M. Bottemanne, deken en pastoor te Soeterwoude, 1861-76	127
Mgr. D. Staas	127
Nieuwe voorbouw 1897	127
De laan van het seminarie te Warmond in 1859, gezien uit kamer No. 68	128
De president en de professoren van het seminarie te Warmond	128
Watt (Jam s) slaat bij een theeketel de werking van den stoom gade	396
Welie (Antoon van).	
Portret	276
Smart	276
Ophelia	277
Muziek	277
Wernigerode (Oud huis te)	233
Wight (Gezichten van).	
Aqaarium (Het) aan het strand te Brighton	288
Kasteel (De ingang van het) te Carisbrooke	296
‘Needles’ (De) of Naalden bij Alam-bay	296
Ventnor (Een kijkje op) aan den Westkant	295
Willem (Prins) II van Oranje en zijn bruid, prinses Henriette Maria Stuart	325
Windselen (De) van Jesus	336
Wintertooi	380
Zeelieden (Voor de arme oude)	133
Zigeunerkinderen (Zingende)	288
Zomerpret	91
Zwarte woud (Een molen in het)	196

[Nummer 1]

BEGIN MET GOD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. ROSSI.

Aan den Lezer.

Trouw aan onze oude gewoonte, komen wij, bij de intrede van den nieuwen jaargang der *Nieuwe Belgische Illustratie*, u, waarde lezer of lezeres, weer met een enkel woordje uitnoodigen ons met uw belangstellende aandacht te volgen. Wij doen dat met vertrouwen, omdat wij voor elkander geen vreemdelingen zijn, maar goede oude kennissen, die van weerskanten weten wat zij aan elkander hebben.

Nu al vijftien jaren lang verschijnt de *Illustratie* wekelijks of maandelijks in de katholieke gezinnen als een gezellig huisvriend, die altijd wat weet te vertellen, nu eens ernstig, dan weer grappig, die ook onderhoudend en bevattelijk weet te praten over onderwerpen van kennis of kunst; die, als de gelegenheid het meebrengt, ook een hartig, stichtelijk woordje weet te zeggen zonder ooit te vervallen in den preektoon van den zedenmeester, en die vooral - want dit geeft de grootste aantrekkelijkheid aan zijn bezoek - altijd wat moois meebrengt om te laten zien.

Daardoor is die huisvriend de lieveling geworden van oud en jong, en dat hoopt hij nog lang te blijven, omdat hij weet dat in de gezinnen, waar hij de welkome gast is, geen plaats is voor de verdachte bezoekers, die hij niet luchten kan en die hij overal zou willen weren, dat zijn de slechte boeken, tijdschriften en bladen, die tegenwoordig overal weten binnen te dringen.

Om dat gedaan te krijgen, wil hij zich alle moeite getroosten ten einde zijn oude vrienden maar duurzaam te boeien; daarom blijft hij gestadig zorgen, steeds voor elk wat wils mee te brengen, opdat al de leden van het gezin, grooten en kleinen, geletterden en eenvoudigen, elk op zijn beurt, iets van hun gading mogen ontvangen en niemand zich beklagen kan, dat hij wordt overgeslagen.

Let maar eens op de verrassende verscheidenheid, waarmee deze jaargang zich weer inzet! Natuurlijk zullen er wel mopperaars zijn, wien dit eerste nummer niet bevallen kan. Het zou wel een wonder wezen, als de *Illustratie* kon wat, volgens de oude Latijnen, zelfs Jupiter niet vermocht, namelijk het allen menschen naar den zin te maken. Maar wie geen volslagen Nurks of van het hondje der modern-artistiekerige vitzucht gebeten is, zal moeten erkennen dat dit eerste nummer veel moois geeft en nog veel meer belooft.

Doch waartoe nog langer vooraf gepraat? Ge hebt immers zelf oogen in 't hoofd om te zien, gezond verstand en goeden smaak om te oordeelen. Welnu, dan durven wij u van de lectuur der *Illustratie* ook dit jaar menig genoeglijk, opwekkend uurtje beloven. En hiermee *lectorī salutem!*

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

Strijd en lijden.

't Was 'n zwak, tenger kereltje, de kleine Eduard Vermeer. Wanneer hij iemand met zijn groote blauwe oogen aankeek, kon men als ware het zijn gansche lichaam wegdenken, had het den schijn, dat die oogen, evenals sterren, glansden in een omlijsting van azuur. Er lag een wereld in dien blik, weerspiegelend tot de lichtste

trillingen zijner fijnbesnaarde ziel, nu tintelend van vreugde, dan plotseling als met een floers overtogen, dan weer strak starend naar iets pijnlijks in het verleden of iets angstaanjagends in de toekomst. Want hoe jong ook, hij had reeds een verleden, - niet een verleden van blijde kinderlijke herinneringen, van zonnegoud en regenboogkleuren, maar een verleden, dat zijn denkvermogen voorbarig, onnatuurlijk ontwikkelde, dat de bloesems ruw afrukte van den vollen tooverboom der illusiën, een verleden van smart en ontgoocheling. Maar al te vroeg, helaas, had de arme kleine geproefd van den nuchteren ernst en den bangen strijd des levens; schier na den eersten stap, welken hij met bewustheid in het paradijs der kinderdroomen had gezet, was hij wreed daaruit verjaagd.

Hij was het evenbeeld zijner lieve, kleine moeder; haar ziel, even ontvankelijk voor indrukken, even open voor blijde aandoeningen als pijnlijk gevoelig voor harde, grove aanrakingen, was de zijne. Van zijn vader had hij niets, noch lichamelijk noch geestelijk. Hoe zwaar had zij geboet, beklagenswaardig vrouwtje, voor haar huwelijk met een man, wiens karakter een zoo schrille tegenstelling vormde met het hare, die haar niet begreep, haar met zijn ander zieleleven niet kòn begrijpen. Hij was geheel en al materie, zij alleen hart, gevoel, zenuw. Genoot zij, dan vond hij haar kinderachtig, want zij genoot naar zijn opvatting van een niets, - dān wanneer voor hem niet de geringste aanleiding tot genieten bestond. En was zij in zich zelve gekeerd, stildroevig gestemd, - hij sprak van malle fratsen en sentimentaliteit. Niet zelden dan ook kwam het tusschen die ongelijksoortige geaardheden tot een botsing, of neen, een botsing was het niet, het was slechts een afstooten van het fijnere door het grovere bij de waarlijk hopelooze pogingen om het eene met het andere te doen samengaan. Was zij in verrukking over een bloem, een lied, een vlinder, een vogeltje; zong haar poëtisch gemoed het duizendstemmig lied der harmonieuze natuur mede, of leed zij met anderen, deed de traan in het oog van den bedroefde haar oog vochtig worden, dan maakte hij een schampere opmerking, of wel hij wierp haar een tergend spottenden blik toe, of keek haar aan, als twijfelde hij aan haar verstand. Daarbij kwam dat hij op het stuk van godsdienst zonderlinge denkbeelden had, en dat zij zeer godsdienstig was. Haar hart gevoelde een brandende behoefte aan het hoogere, aan een innig verkeer met den Oneindig-Schoone, en die behoefte deed zich nog sterker gelden naar gelang haar zin voor het aardsche veelvuldiger en dieper werd gekwetst en beleedigd.

Toen haar een kind was geboren, had zij gehoopt, dat dit een verzachtenden invloed zou uitoefenen op haar echtgenoot. Aanvan kelijk scheen dit inderdaad het geval, doch nu de kleine Eduard, grooter wordend, naar ziel en lichaam zijn moeder bleek te zijn, nu zijn hartje zich uitzette of samenkromp onder dezelfde prikkels, welke als de reguleur waren van het zieleleven der moeder, werden de liefkoozingen van den vader voor zijn kind steeds schaarscher. En nadat het kind beslist de voorkeur begon te geven aan zijn moeder, ontstond ook tusschen vader en kind allengs verkoeling, vervreemding, verwijdering, bijna afkeer, althans van de zijde des vaders.

Was het bezit van haar kind van den eenen kant voor de moeder een bron van reine en rijke vreugde, van den anderen kant dus werd het voor haar een oorzaak van hartzeer en lijden te meer, niet om haar-zelve - zij ging op in haar kind -, maar om haar knaapje.

Liet de vader in de eerste vijf, zes jaren onverschillig de zorgen voor het kind nagenoeg geheel aan haar over, zoodra er sprake van kwam dat de knaap ter school zou gaan, werd dit anders. Van dat oogenblik scheen hij haar de leiding te willen ontnemen en eigenmachtig te zullen beslissen. Van het bijzonder onderwijs wilde

hij absoluut niet hooren; men kon wel katholiek zijn en blijven, meende hij, bij staatsonderwijs. Al dat verschil in onderwijs kweekte maar onverdraagzaamheid, en bovendien, was niet het staatsonderwijs veel degelijker dan het bijzonder, en veel goedkooper? Wèl wendde de moeder door smeekingen en tranen pogingen aan, om haar kind aan de neutrale school te betwisten, wèl ook bracht zij in het midden, dat de meerdere kosten bij hun maatschappelijken welstand geen bezwaar konden uitmaken, - het besluit van haar echtgenoot stond onherroepelijk vast. Toen de kleine Eduard bijna zeven jaren oud was bezocht hij de staatsschool.

Dit gaf aan het toch reeds zoo teere en door zenuwlijden ondermijnde gestel van mevrouw Vermeer den laatsten knak. Eenige maanden later werd zij ernstig ziek en niet lang daarna had haar arm, afgetobd hart rust gevonden, werd haar stoffelijk overschot grafwaarts gebracht. Vermeer was koud en onverschillig gebleven, ofschoon hij het zijn zieke vrouw aan hoegenaamd niets had laten ontbreken en hij uiterlijk de meeste zorgen voor haar had in acht genomen. Wie echter in zijn ziel had kunnen blikken, die zou daar hebben gelezen, dat hij haar dood, het slaken van den band, die hem ondraaglijk was geworden, verlangend tegemoetzag, - zonder zelfverwijt, zonder wroeging, daar hij niets van de schuld van zijn vermoord echtelijk leven bij zich-zelfen zocht, maar die hoogst onbillijk geheel en al weet aan haar.

Alleen hield hij zich overtuigd, dat zijn huwelijk met Anna Berkel een kolossale dwaasheid van hem was geweest - verder reikte zijn schuldbesef niet.

Voor den kleinen Eduard daarentegen was de slag ontzettend. Hoe dikwijls had hij gedurende de ziekte van zijn moedertje op zijn slaapkamer neergeknield en met van tranen overstroomd gelaat God hartstochtelijk gesmeekt, hem zijn maatje te laten behouden! Hoe dikwijls was hij stil naar haar ziekbed geslopen en had hij daar neergezeten, bleek en ontdaan, met koortsachtig schitterende oogen, de magere, schier doorschijnende hand van zijn moeder herhaaldelijk met brandende kussen bedekkend! Hoe dikwijls had hij gewenscht ook ziek te zijn, ook te sterven, te gelijk met haar, die hem dierbaarder was dan het leven! Hoe dikwijls had hij gesidderd bij de gedachte aan de toekomst, wanneer zij er niet meer zou zijn, een toekomst leeg en dor voor hem als een woestenij! Was het nu al niet, alsof de zon haar vroolijken glans, de bloemen haar kleuren, - of alles wat zijn klein hart eenmaal verblijdde plotseling elken opwekkenden prikkel voor hem verloren had? En zijn moedertje, ofschoon zelve zoo angstig over het lot van haar eenigen lieveling, had getracht hem te troosten en te bemoedigen, niet door hem te wijzen op de liefde en den steun van zijn vader - zij wist maar al te goed, dat zulk een troost machteloos was -, maar door tot hem te spreken van haar voortleven in den Hemel, waar zij over hem zou blijven waken, waar zij onzen Lieven Heer voor hem zou bidden. - 'Om gauw bij u te komen,' had het knapje haar eenmaal onderbroken. - 'O ja,' had de zieke snel geantwoord, 'als onze Lieve Heertje dat mocht willen, maar,' had zij er aarzelend bijgevoegd, 'als Hij er anders over mocht beschikken, dan moet je onderworpen zijn, Eduard, dan mag je niet morren of ontevreden wezen.... En dan, mijn lieve jongen, wees gehoorzaam en goed voor paatje....'

'Maar,' was de kleine haar snikkend in de rede gevallen, 'maar is het pa dan niet, die.... die.... u heeft ziek gemaakt.... die de schuld is dat u gaat sterven?'

'Hoor eens, Eduard,' had toen de zieke, haar kind aan haar hart drukkend geantwoord, 'zoo mag je niet denken, veel minder spreken, - dat ik ziek geworden ben en sterven ga, is Gods heilige wil.... Wat ook gebeure in je leven, mijn lieve jongen, vergeet nooit dat je eerbied en ontzag verschuldigd bent aan je vader, en

wees nooit weerspanning, al mocht.... al mocht het van je gevraagde je ook een zwaar offer kosten. De goede God zal je voor dat offer zeker beloonen.'

Die woorden weerklonken telkens en telkens in zijn jonge ziel. Op het oogenblik dat ze werden gesproken had hij den zin er van nog niet ten volle begrepen en was hij trouwens, geheel opgaande in zijn droefheid, niet in een stemming geweest, om er ernstig over na te denken, doch later, wanneer hij eenzaam zat te turen naar de ledige, nooit weder aan te vullen plek, waar zijn moeder gewoon was te zitten, peinsde hij er menigmaal over. En nu, door 't geen hij ruim twee jaren na den dood van zijn onvergetelijk lief moedertje ging ver-

nemen, zou hem de juiste beteekenis van dat 'zware offer' eensklaps duidelijk, akelig duidelijk worden. Zijn vader - die zich slechts weinig met den 'droomer' bezighield, en dan nog meestal alleen om hem iets te gebieden of hem te berispen en te bestraffen - had hem laten roepen.

'Eduard,' zei hij tot hem, 'ik heb eens met je te spreken, mijn jongen.'

De ongewone vriendelijkheid van den toon en dan de woorden 'mijn jongen' verbaasden den knaap en deden hem van ontroering het hart in de keel kloppen. Met groote vragende oogen keek hij zijn vader aan.

'Je kent juffrouw Sijbers wel, niet waar, die ons nu en dan komt bezoeken?'

'Ja, pa.'

'Welnu, pa gaat over eenige weken met juffrouw Sijbers trouwen, en je zult dus gauw een nieuwe moeder hebben....'

De tranen sprongen Eduard in de oogen. Een nieuwe moeder!.... Die woorden sneden hem door de ziel! Een nieuwe moeder, hij die tot dan toe alleen leefde met de herinneringen aan de lieve doode en in gedachten meer in den Hemel dan op de aarde was! Het scheen hem een ontwijding toe, het klonk in zijn ooren bijna als een vloek. Een nieuwe moeder, die vrouw, die hij niet kon uitstaan, niet uit ijverzucht, - hoe kon hij ijverzuchtig zijn op iets wat hij nooit had bezeten, de liefde zijns vaders? - maar omdat zij zoo in alles het tegendeel was van zijn moedertje, een forsche vrouw, met een kantig, vastberaden gezicht en koude, grijze oogen!

De heer Vermeer begreep wel wat er omging in zijn kind, althans zoo ver, dat Eduard het geschenk van een nieuwe moeder allerminst toelachte, doch veinzende niets te hebben opgemerkt, ging hij in onveranderden toon voort:

'En nu zal je zeker wel erg vriendelijk willen zijn voor je nieuwe moeder, hè?.... En dus verwacht ik ook van je, dat je al van vandaag af juffrouw Sijbers moeder zult noemen....'

Eduard zweeg, maar over zijn wangen biggelden dikke tranen.

Dat verdroot Vermeer. - 'Kom jongen,' hernam hij, reeds iets strenger, 'nu geen dwaasheid asjeblijft, hoor.... Ik vind het natuurlijk, heel mooi zelfs, dat je veel van je moeder hebt gehouden en nog dikwijls aan haar denkt, maar alles heeft zijn grens en met de dooden kan men niet leven....'

'Met de dooden kan men niet leven,' - kon het kouder, zelfzuchtiger gezegd? Lag er niet zelfs iets spottends, iets minachtends in voor de nagedachtenis van het wezen, dat Eduard schier als een heilige vereerde? Nog altijd zweeg het kind, en het woelde en stormde bij hem daarbinnen.... Doch zie, als een matte zonnestraal door een scheur in een donkere wolk, schoot hem weder door den geest de herinnering aan de woorden: 'al mocht het van je gevraagd je ook een zwaar offer kosten.'

'Wel, Eduard, krijg ik haast antwoord op mijn vraag?' vroeg Vermeer, blijkbaar aan de grens van zijn geduld. 'Ben je voornemens te doen wat ik van je verlang?'

Nog een oogenblik van dralen en onder het gebogen hoofd klonk, als uit de borst gewrongen, zacht en dof:

'Ja, pa.'

'Nu, mijn jongen,' zei deze, 't zou me wel zoo lief zijn geweest als je de zaak wat luchtiger had opgevat, maar daar is nu eenmaal maal niets aan te doen, dat zit in je, evenals in je moeder....'

'Pa!' - met een ruk heeft de knaap zijn hoofd omhoog geheven en zijn oogen flikkeren - 'Pa!... u doet mij pijn, als u zóó van moeder spreekt....'

Vermeer haalde de schouders op en ging heen, tusschen de tanden brommend: 'Precies zijn moeder, als twee druppels water.... onbruikbaar...., er zal nooit wat degelijks uit den jongen groeien.... er zit geen kracht, geen pit in, 't is geen Vermeer!...., altijd levend in een droomwereld en schrikkend bij elke aanraking met het daadwerkelijke, het nuchtere van het leven.... 'n zwakke, broze kasplant.... Enfin, als 't maar niet tot verzet, tot opstand komt, anders rest me niets dan het radicale middel.'

Eduard snelde naar zijn kamer en stond daar snikkend met het portret van zijn moeder, dat hij van den wand genomen had, in de hand.

'O moeder,' zuchtte hij, 'nu voel ik wat gij hebt bedoeld met dat offer.... gij hebt het voorzien, lieve moe, dat uw plaats door een ander zou worden ingenomen, gij hebt voorzien, dat men van mij zou vragen een andere vrouw moeder te noemen, een vrouw, die niets voor me is, van wie ik niet houd.... Och, arm lief moedertje, dat ik beloofd heb wat pa van me vroeg.... ach, het deed me zoo zeer, maar hebt ge niet zelf gezegd, dat ik niet weerspannig mocht zijn?.... Vergeef me, lief moedertje, vergeef het me!'

En de arme jongen bedekte het portret met vurige kussen, als wilde hij bij voorbaat eerherstel geven voor de ontwijding, waaraan hij zich zou schuldig maken.

(Wordt vervolgd.)

De heilige Rufina en Justa.

De H.H. Rufina en Justa waren christenmaagden van Sevilla in Spanje. Rijkdom stond den beiden zusters niet ten dienste; toch wisten zij door het verkoopen van aardewerk de armen van Christus te steunen, voor zich zelven slechts het meest noodzakelijke behoudende.

God beloonde deze edelmoedige naastenliefde met de martelkrone.

Eens vroegen de heidenen aan Rufina en Justa een stuk aardewerk ten gebruike der godin Salambo. De maagden weigerden beslist en zeiden, dat zij Jesus Christus huldigden en niet eene godheid zonder gevoel en leven. De verbitterde heidenen besloten zich te wreken en klaagden de heldhaftige maagden aan bij den Romeinschen bevelhebber der stad. Deze liet ze op de pijnbank folteren, met ijzeren haken verwonden, en daarop in de gevangenis werpen. Daar stierf Justa na weinige dagen.

In de schilderij, waarvan hier een afbeelding wordt gegeven, stelt Fernandez y Gonzales den prefect Diogenianus voor op 't oogenblik, dat deze met zijn gevolg den kerker binnentreedt, om de gezusters tot afval van 't geloof te bewegen, en, indien zij volhardden, naar de arena mee te voeren. Doch hoe groot is zijn verbazing bij het tooneel, dat hij thans aanschouwt!

Justa ligt daar levenloos op den grond uitgestrekt, verheven, kalm als eene die slaapt. Rufina staat - edel, ook in hare droefenis - naast het lijk. Zij heeft den sluier van het hoofd der lieve doode weggelicht, en zegt den heiden, dat de martelaresse tot een beter leven is overgegaan, en hoe ook zij, hare zuster volgende, alle folteringen ten spijt, aan Jesus Christus getrouw wil blijven tot den dood....

Een diep treffende schilderij, den beroemden Spaanschen kunstenaar waardig.

Rufina zag weldra haren wensch vervuld en stierf in de vlammen.

De marteldood der H.H. Rufina en Justa valt omstreeks het jaar 287 na Christus.

W. DE VEER, S.J.

Hoe Frans Arnolds gereisd heeft, door J.J.G. Wahlen.

De plaats mijner inwoning, Roermond, ligt slechts eenige uren zoowel van de Belgische als van de Duitsche grens verwijderd en daar onze stad schoone wandeldreven ten eenemale mist, begeef ik mij van tijd tot tijd naar de burens ten oosten of ten westen, om daar de hoog noodige ontspanning te zoeken.

Bij een dier gelegenheden, dat ik een Duitsch grensplaatsje bezocht, ontmoette ik een oud bekende, den heer Arnolds, die, thans gezeten burger, voorheen metselaarsknecht was geweest bij een mijner familieleden. Arnolds was blij mij te zien en met bekende Duitsche gastvrijheid hield hij niet op, of ik moest een paar uren in zijn nette woning vertoeven, waar hij mij vriendelijk onthaalde.

Hij had heel wat ondervonden en de oude en nieuwe wereld in hare lengte en breedte doorkruist. Met genoegen sprak de nog krachtige oude man van zijn verblijf in Holland en toen ik hem vroeg, hoe het hem daarna was vergaan, aangezien wij hem uit het oog verloren hadden, lachte hij, totdat de tranen hem over de wangen rolden, en zei:

‘Ge vraagt mij, hoe ik verder gereisd heb? Wel, met geluk en ongeluk; maar mijn ongeluk is het te wijten, dat ik ten slotte toch geluk had op mijn reis en dat gebeurt niet iedereen.’

Deze raadselachtige woorden prikkelden mijne nieuwsgierigheid; ik vroeg nadere opheldering. Na opnieuw zijn pijp gestopt en onze glazen met puik lagerbier gevuld te hebben, ging Arnolds op zijn gemak zitten en begon:

‘Toen de werkzaamheden bij uw oom gedaan waren, zat ik leelijk in het nauw. Met Kerstmis was ik dicht bij Boxtel en mijn geld raakte op. Wat nog erger was, nergens kon ik werk vinden; het metselen stond wegens de vorst totaal stil. Ik bood mij aan als bakker, als brouwer, als koetsier.... 't mocht niet baten, overal werd ik afgewezen. Ware het zomer geweest, dan zou ik er niet zooveel om gegeven hebben; de wegen zijn dan goed begaanbaar, de dagen lang en, als 't wezen moest, kon men in dien tijd onder den blooten hemel overnachten, wanneer men geen geld heeft; maar 's winters staat het met een geldeloos ambachtsman bitter slecht geschapen. Deze toestand hinderde mij des te meer, daar ik niet noodzakelijk in den vreemde behoefde te gaan, want mijn vader had te B. in de Rijnprovincie een goede zaak. Alleen mijn zucht naar het avontuurlijke, naar het onbekende had mij de wijde wereld ingejaagd. Maar zoo gaat het en wat baatte het mij te weten, dat mij thuis een warm bed en volop eten wachtte, terwijl ik hongerig en verkleumd in den omtrek van Boxtel voortzwalkte?

‘Ik zal kort zijn.... Door nood gedwongen raapte ik al mijn moed bijeen en begon te bedelen. Maar reeds bij het vierde huis, waar ik een aalmoes vroeg, had een maréchaussee mij te pakken en bracht mij voor den burgemeester. Natuurlijk verstond men mij niet en ik hen evenmin en was mijn zaak spoedig beslist. Wat de goede man tegen mij koeterwaalde, zou ik weldra aan de weet komen. Een maréchaussee nam mij mee en bracht mij naar het eerstvolgende dorp. Daar leverde hij mij af aan den schout, of hoe dat heerschap heeten mag, en gaf mij een groot vel papier, waarop breedvoerig vermeld stond - nu weet ik het, maar destijds wist ik het niet - dat ik, als zijnde zonder middelen van bestaan, gebracht zou worden naar de grenzen van het groote Duitsche vaderland, vanwaar ik gekomen was. Men gaf mij ruimschoots

te eten - honger heb ik op mijn geheele reis niet geleden, want de Hollanders houden van goed eten en drinken - en toen constateerde de dorpsschout, dat ik behoorlijk aan hem was atgeleverd en drukte den grooten zegelstempel op mijn verbanningsbrief.

‘Zoo ging het van dorp tot dorp; overal afgeleverd, gegeten, overnacht en opnieuw gekrabbel en gestempel op mijn papier, het eene zegel nog grooter dan het andere, een nieuwe maréchaussee, ook wel eens een veldwachter of diender, die mij weer verder bracht, totdat ik eindelijk bij Venloo, te Kaldenkirchen op Duitsch grondgebied aanlandde. Hier moest de Deutsche politie ook haar quitantie afgeven, dat ik behouden en wel aan haar afgeleverd was en nu kon ik weder gaan werwaarts ik wilde en de menschen veel zegen in het nieuwe jaar wenschen, dat inmiddels was aangebroken. Maar ik was daartoe geenszins gestemd. Ik zou uit mijn vel hebben kunnen springen van woede en schaamte over den mij aangedanen smaad. Nog nooit had ik iets met de politie te doen gehad; steeds had ik mijn vader plechtig moeten beloven hem

TERUGKEER VAN DE HARINGVANGST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MESDAG.

DE HEILIGE RUFINA EN JUSTA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DOMINGO FERNANDEZ Y GONZALES.

deze schande niet aan te doen - en nu over de grenzen gezet, een week lang door meer dan een dozijn gerechtsdienaars begeleid, van dorp tot dorp getransporteerd te worden en een uitzettingsbevel, een verbanningsdecreet te bezitten, overdekt met stempels en zegels, constateerende de behoorlijke aflevering aan alle schouten en burgemeesters tusschen Boxtel en Kaldenkirchen! En dat alles, omdat ik een eerlijk ambachtsman was, zonder werk en zonder geld! Blijf daaronder eens bedaard Voor de eerste maal walgde mij de heele wereld, had ik een hekel aan mijn leven....

‘Natuurlijk wachtte ik mij wel om naar huis te gaan. Na verloop van een paar dagen vond ik werk als knecht op een groote boerderij, die gedeeltelijk was afgebrand. Langzamerhand kwam ik er weder bovenop en begon de ‘Hollandsche beleediging’ gaandeweg te vergeten. Het uitzettingsbevel lag nog altijd in mijn valies; meer dan eens wilde ik het vernietigen, maar er was iets, dat er mij steeds van terughield.

‘En dat zou mijn geluk worden.

‘Een jaar later kreeg ik zin, om de zee over te steken; ik wilde niet min of meer dan mij naar Zuid-Amerika begeven. En waarom, zult gij vragen? Och, naar New-York te varen was niets bijzonders, ziet u, maar naar Zuid-Amerika te trekken wel. Ik wist, dat er in Argentinië een neef van mij woonde, dien wilde ik bezoeken. Nog heden moet ik er om lachen, zulk een ezel als ik destijds was, om te denken, dat dat land zoo groot was als onze Rijnprovincie, ofte meenen, dat iedereen daar mijn neef zou kennen.

‘De zeereis duurde zoowat een maand; eindelijk was ik te Buenos-Ayres. Ik had daar zeker wel een jaar kunnen ronddolen met te vragen naar het adres van mijn neef, als niet het toeval, of laat ik liever zeggen mijn engelbewaarder, dien ik nooit vergeten heb, mij op zijn spoor gebracht had. Een landsman, waarmee ik in kennis kwam, gaf mij zijn adres. Maar toen ik beleefd vroeg, hoe ver die plaats lag, waar neef woonde, en wat de reis zou kosten en of ik die te voet kon maken, lachte mijn landgenoot mij uit en zei: ‘Wanneer je een maand of twee wil marcheeren en je onderweg geen ongeluk krijgt, dan kan het zijn, dat je er komt. Je kunt de reis echter ook per spoor maken en wel goedkoop, want de hier aankomende landverhuizers, die naar de binnenlanden willen, worden tegen verlaagd tarief vervoerd, omdat de regeering hen gaarne ziet komen.

‘Dat zulks mij zeer welkom was, laat zich denken. Ik ging dus met mijn landsman naar den consul en verzocht dezen mij behulpzaam te zijn. Welwillend antwoordde hij: ‘Ja, goede vriend, niet alleen wordt gij goedkoop, maar zelfs kosteloos vervoerd, zoo ver gij verkiest; al wildet ge naar Mendoza, tot aan de Cordilleras de los Andes, door het heele land, het kost u niets. Ga maar met mij mee.’

Wij gingen naar het immigratie-bureau, om een vrijbiljet voor de reis te halen. Toen wij daar waren, vroeg de Argentijnsche ambtenaar, die natuurlijk geen woord Duitsch sprak, iets aan mij en vervolgens aan den consul.

‘Ge moet hem uw pas toonen,’ zei laatstgenoemde tot mij, ‘anders kunt gij de kaart niet krijgen.’

Hemelsche goedheid, wat schrikte ik. Ik bezat geen pas!

‘Kunt ge u niet door iets anders legitimeeren?’ vroeg de consul mij, en ik zag mij gedwongen te bekennen, dat ik geen papieren bij mij had.

‘Dan kunt ge niet geholpen worden,’ verklaarde hij.

‘t Was om er wanhopig van te worden.

‘Plotseling schoot mij een gedachte te binnen. Ik opende fluks mijn valies, en jawel, het Hollandsche bevel van uitzetting was er nog in en dit reikte ik hem over. Bijster lekker voelde ik mij niet, maar de brave consul nam het papier aan, glimlachte en zei: ‘Uitstekend - laat dat maar zien; de ambtenaren daar binnen verstaan er geen jota van.’

‘Ik toonde hun het verbanningsdecreet, terwijl mijn hart van angst klopte, hoe dat zaakje zou afloopen. De secretaris nam het document, tuurde er langen tijd op, keek mij aan - ik was netjes gekleed - en verzocht mij zeer beleefd een oogenblik te gaan zitten, terwijl hij den consul ter zijde nam en zachtjes met hem fluisterde, maar altijd weer naar mij keek en wees. Zou hij er de lucht van gekregen hebben, dat de boel niet in orde was? Ik zag dat de consul ernstig knikte; de ambtenaar verwijderde zich en kwam weldra met een vrijbiljet terug, waarmede ik wel een half jaar door heel Argentinië kon reizen. Daarbij boog hij heel diep voor mij, alsof ik de sjah van Perzië was. Ik begreep er geen steek van.

‘Toen wij eindelijk buiten waren gekomen, zeide de consul: ‘Laat mij nu eerst eens bedaard uitlachen.’ En toen lachte hij, dat de menschen hem verbaasd aankeken en de tranen over zijn wangen rolden. ‘Het mooiste van de zaak weet je nog niet,’ bracht hij eindelijk, door lachen afgebroken, er uit. ‘Toen de ambtenaar je bevel tot uitzetting uit Holland zag, kreeg hij voor dat twaalfstal groote stempels zulk een ontzag, dat hij mij in allen ernst vroeg, of ik ook niet meende, dat iemand, met zooveel en zulke hooge aanbevelingen, bij uitzondering een vrijbiljet eerste klasse toekwam. Natuurlijk heb ik dadelijk daarop ja en amen gezegd.’

‘En zoo heb ik,’ aldus besloot mijnheer Arnolds zijn luimig verhaal, ‘gelijk een minister eerste klas gereisd, heb mijn neef bezocht en ben ongeveer een jaar bij hem gebleven. Het was mij daar echter te warm en na verloop van een maand of elf trok ik weer naar Duitschland. En toen ik te Antwerpen kwam, reisde ik opzettelijk over Hollandsch grondgebied, van Budel tot Vlodrop, uit louter dankbaarheid, want als de Hollanders mij niet over de grenzen hadden gezet, dan had ik geen papier gehad en de Argentijnen zouden mij niet eerste klasse hebben laten reizen. Ik was dus het heertje door die verbanning en ik heb er schik in, zoo dikwijls ik er aan denk. Het was een schande voor mij, maar zij bracht mij geluk aan. Ik heb dat uitzettingsbevel in een lijst laten zetten; het zal wel de eerste en de laatste maal zijn, dat zoo'n papier zulk een groote eer geniet. Zie zoo, nu weet je, hoe ik gereisd heb. Leuk hè?’

‘t Was middelerwijl tijd geworden voor mij om huiswaarts te keeren en ik scheidde van Arnolds met vriendschappelijken handdruk.

Rozen en Doornen.

't Breede kleed vol rozeknoppen
Plooit het wiegjen om;
En de jonge moeder luistert,
Wat haar kind in droomen fluistert,
Starend strak en stom.

Peinzend ziet ze op kleed en knoppen....
En zij lacht van vreugd;
Want zij ziet die knoppen bloeien:
Rozen zijn 't, die geuren, gloeien,
Rozen zijner jeugd!

Rozen, die zijn paden sieren;
Rozen, die haar Frans

Eens met mannenhand zal mengen,
Om haar grijzend hoofd te omstrenglen
Met den schoonsten krans!

Rozen!.... Na veel jaren zwoegens
Waar bleef liefdes loon? -
Voor den rozenkrans der liefde
Drukt het hoofd der diep-gegriefde
Ach, een doornenkroon.

Groesbeek.
H. DONDERS.

Het vette varken.

Humoreske

door J.R. van der Lans.

Het was St.-Jansmarkt in Den Bosch, de ouderwetsche St.-Jansmarkt, die, ofschoon officieel afgeschaft, nog ieder jaar al de boeren en boerinnen het hoofd op hol brengt. De brave luitjes in de Meierij mogen zoo ijverig en zuinig, zoo stemmig en bedaard zijn als ze maar willen, - met de St.-Jansmarkt is er geen houden aan.

Dan moet alles van klein tot groot naar Den Bosch, de een om zijn vet varken aan de markt te brengen, de ander om biggen op te doen, een derde om het zaakje eens aan te kijken; maar geen oud bestje blijft aan haar spinnewiel. En vóór dag en vóór dauw trekken de rammelende huifkarren met de witte huiven, getrokken door schommelende ossen of ruige knollen van paarden met rinkelende bellen om den nek, in statige processie op naar de oude, eerbiedwaardige hoofdstad van Noord-Brabant.

Op het mulle zandpad en op den harden klinkerweg, overal is het in het vroege morgenuur vol leven en beweging. De boer in den blauwen kiel met de roode das om den hals en het korte pijpje in den mond stapt naast de kar voort, waarop moeder de vrouw met haar schoone muts op en de lange gouden oorbellen voor haar gezicht bengelend, een oogje houdt op de knorrige zeug achter haar in het stroo of een mand met eieren op haar schoot voor schokken behoedt.

Niet allen zijn in zoo goeden doen, dat zij aldus met eigen equipage naar de stad kunnen rijden. Heele groepjes maken de reis te voet, hier fiksche deernen met hooge manden op een leeren zadeltje in den rug, ginds een boerenjongen met onder iederen arm een kwekende big en daar een oud moedertje, dat een jong varkentje bij een touw aan den poot heeft voort te leiden, maar door het ongezeglijke beest gedwongen wordt, onophoudelijk vice versa van rechts naar links te laveeren.

Alles gaat intusschen in de diepste kalmte. Men hoort niets dan het schokken der karren en het rinkelen der bellen, afgewisseld door de knorrende en kwekende geluiden van het vee of een vluchtigen korten groet in het voorbijgaan toegeworpen. Mogen de jongens onder elkaar al eens een praatje maken of de deerens een beetje luidruchtig giegelen, de meesten zijn te zwaar belast en beladen, hebben het te druk met hun vierpootige reisgezellen of zijn te vol van hun plannen om niet bedaard en ingetogen huns weegs te gaan.

Maar o wee, als de markt is afgeloopen. Dan zijn het de eigen boeren en boerinetjes niet meer, en wie ze met een brandewijntje met suiker in de 'Meierijsche Kar' of in den 'Paternoster' of in de 'Stad Osch' onder kakelend gejoel en tastbaren

tabakswalm bij elkaar ziet zitten, terwijl de vrouwtjes uit haar zak St. Jansmoppen knabbelen, of wie ze langs 's Heeren straten ziet hossen onder het uitgalmen van

Dat gaat naar Den Bosch toe,
Zoete, lieve Gerritje,

die zou niet zeggen, dat het dezelfde stemmige luitjes waren van 's morgens.

Maar ik wil geen kwaad van onze Meierijsche boerenluitjes spreken; ze hebben het over het algemeen hard genoeg te verantwoorden, om ook wel eens een pretje te mogen hebben, en ze maken er geen misbruik van. Bovendien hangt er dien dag zulk een jolige stemming in de lucht, dat zelfs de statige grijze St. Jan er door schijnt aangestoken, daar hij onophoudelijk de uitgelatenste tonen van zijn klokkenspel uitschatert. 't Is dus niet te verwonderen, dat de vroolijkheid den boertjes een beetje naar 't hoofd slaat. 't Is immers maar eenmaal St.-Jansmarkt in 't jaar.

Zoo dacht er ook Peer van Zundert over, een boertje in Keuteldonk, die nogal veel van een lolletje hield, misschien een beetje meer dan hem wel te pas kwam, en die dan ook op het heele dorp als een echte vroolijke Frans bekend stond.

Zou hij de St. Jansmarkt overslaan? 'Dè kunde begripen, dan mos ik geen Peer van Zundert hieten,' zei hij bij zich zelve, en schoon hij op de markt niets te verhandelen had, stak hij zich 's morgens in zijn beste plunje, met het voornemen, eens braai St.-Jansmarkt te gaan houden.

Maar op zijn eentje had hij er toch weinig aardigheid in, en zoo klopte hij aan bij zijn buurman Jan Gubbels, die, zooals hij wist, ook niet afkeerig was van een pretje, als hem de vreugd maar niet door de strenge blikken van zijn huiskruis vergald werd. En het toeval wilde, dat vrouw Gubbels net op kraamvisite was aan het ander eind van het dorp.

'Wè's dè?' vroeg Peer van Zundert, met de deur nog in de hand. 'Nie naor de St.-Jansmert vandaog? Hoe he'k 'et nou me'oe?'

'k Mot er niks nie van hebben,' zei Jan Gubbels, die met de handen in de broekzakken den op zijn Zondags uitgedosten Peer van top tot teen monsterde. 'De St.-Jansmert van verleê jaor zit me nog lillik in me'n knoken.'

'Hedde soms op oewe kop gehad?' vroeg Peer met een oolijk knipoogje.

'Neë, dè krek nie, mar ziede, as ik 't wijf bij me heb, is gelèk de aorigheid er af.'

'Beh nou, dan goade zonder 't wijf,' zei Peer, die dat nogal eenvoudig vond. 'Is ze nie thuis?' vroeg hij, de kamer met een onderzoekenden blik rondziende.

'Ze is bij Hanneske z'n vrouw, ge wit wel,' hernam de ander onverschillig.

'Nou, daor is ze veur den middag nie vandaon,' zei Peer, 'ge kunt gen schoonder gelegenheid hebben. Witte wè, gaodegij mè me mee, dan zulde 'ens zien of ge gen plezier het.'

't Zou me lillik opbreken, denk ik, as ik veromkwam,' hernam Jan, een bedenkelijk gezicht zettend, maar in zijn oogen glinsterde toch al de heimelijke begeerte, het er maar op te wagen.

'Beh, ge hoeft toch nie te zeggen, dè ge naor de St.-Jansmert gewist zijt; ge prakkezeert mar een smoesje.'

'Mar ik kan toch zoo de deur nie uit loopen en den boel den boel laoten?' bracht Jan in het midden en krabde zich achter het oor. De verleiding was wel sterk, maar de schrik voor de straf hield hem nog terug van de zonde.

'Wè zou dè?' riep Peer lichtzinnig. 'Laot ze oe mar is missen, dè kan gen kwaod.'

'Nee, nee, dè's mar gekheid, dè goa nie,' zei Jan hoofdschuddend. 'Ik dien te wachten, tot ze verom is.'

'Dan kunde lang wachten en stillekes thuis blijven, dè vatte, he?'

Dat moest Jan toestemmen en het vooruitzicht lachte hem volstrekt niet aan.

'Witte wè,' zei Peer, die op alles raad wist, 'ge schrijft 'nen brief, det er iverans een zeug te koop is, die viermaol 's jaars vijf en twintig biggen heet en dè ge daor seffens op af most.'

'Daor zeede zoo wa,' riep Jan en er kwam een glans van plezier over zijn bolle gezicht. 'As ze dè heurt, is ze direk in de wolken.'

'Gif dan mar gauw pen en inkt en pampier.'

'Goed, as gij dan mar schrijft, want ik kan 't nie.'

'Gif mar hier,' zei Peer, het schrijfgereedschap aannemend en zich aan de tafel zettend: 'Zeg op, wè mot ik schrijven?'

'Nou, begin dan mar: Vrouw, ik zij naar Gestel. Daor mot een zeug te koop zijn.... hedde't?'

'Jao, vooruit mar.'

‘Die ielk vierelsjaors vijf en twintig biggen heet. Als ze er nie' te wijs mee zijn, dan koop ik em. Ik zal wel nie' veur den donker verom zijn. Denk an het rooibonte kuuske. En as ge tijd het, kunde men werkendaogsche boks wel eens onder handen nemen.’

‘Mot er nog meer bij?’ vroeg Peer ongeduldig.

‘Nee, dè's genogt. Zet nou mar: ik breek af met de pen, maar nie met het hart. Ik wil oe groeten, Jan Gubbels.’

‘Zie zoo, dien brief leggen we hier op taofel. Klee oe nou mar gauw an, dè we wegkommen.’

Jan stak even zijn hoofd door de achterdeur om Hannes den knecht toe te roepen, dat hij het kleine wagentje met den Bles zou inspannen. Daarop haalde hij uit het kabinet zijn beste lakensche broek en jas, met zijn nieuwen blauwen kiel en zijn Zondagsche pet voor den dag en was in een paar minuten van gedaante veranderd. Het vooruitzicht, nu eens zonder 't wijf Sint-Jansmarkt te houden maakte hem eens zoo vlug en handig als anders, en schoon hij gewoonlijk bij het maken van zijn toilet de hulp zijner wakkere wederhelft moeilijk ontberen kon, was hij nu in een ommezien klaar. Het eenige wat hem nog eenige moeilijkheid berokkende, was het leggen van een behoorlijken strik in zijn mooie Zondagsche das, en terwijl Peer ongeduldig in de kamer op en neer dreutelde, stond hij daarmee nog voor het oude verweerde scheerspiegeltje te tobben, toen eensklaps de klink der deur overging, de deur wagenwijd werd open geworpen en vrouw Gubbels in haar volle waardigheid voor hem stond.

‘Wè's dè? oewen Zondagschen doek um en de beste spullen aon? Waor mot dè naor toe?’

En zij nam haar eega van top tot teen op met een blik, die dezen door het merg van zijn gebeente drong en hem van het hoofd tot de voeten deed sidderen.

‘En gij ok al op oe Zondagsch,’ dus wendde de onverbiddelijke zich tot Peer van Zundert, die haar echter doodnuchter aankeek, zonder zich door haar barsche toespraak van zijn stuk te laten brengen. ‘Nou, 't is goed, dè 'k betijs vrom zij; want er wordt hier wè gebrouwen waor 'k nie van weten moch; mar ge kunt vroeg opstaon, wilde mijn in de luren leggen. Ge woudt naor de St.-Jansmert he, mar daor zal niks nie van inkommen, verstaode? Ge het in Den Bosch niks nie te maaken, om van aovond met eenen zatten kop naor huis te kommen. Ge blêft hier, heurde? En gij, Peer, as gij lust het, kunde in oe eentje goan. Ik wil oe groeten.’

‘Mar vrouw Gubbels,’ hernam de laatstaangesprokene doodbedaard. ‘Wie het oe gezeed, as dè Jan naor Den Bosch wou? Zie de nie as dèt er eenen brief gekommen is?’

Jan haalde ruimer adem en was benieuwd hoe zijn kameraad het zou aanleggen om hen uit den knoei te helpen. Maar niet minder benieuwd was zijn vrouw naar den inhoud van den brief, die altijd nog op tafel lag.

‘Nou, en wet is er me' dieën brief?’ vroeg zij, op het papier wijzende; want daar ze geen letter lezen kon, kon ze zich moeilijk zelf van den inhoud op de hoogte stellen. Daar had Jan bij het dicteeren van den epistel niet aan gedacht.

‘Wet er is me' dieën brief?’ zei Peer, ‘da za 'k oe eens gauw zeggen. Ge wit wel as dèt er een week of wè geleën zooveul als een toonstelling gewist is in Vechel, van vee, van de ‘Landbouw...’

‘Daor wit ik niks van, en 't kan me nie schillen ok!’ zei de onhandelbare vrouw Gubbels.

‘Zoo, kan oe dè nie schillen! Nou, Jan zooveulste meer,’ ging Peer doodbedaard voort. ‘Hie het den eersten prijs gewonnen van de verloting, een vèrken van vierhonderd pond. Dè staot in dieën brief. Daor, leesde gij 'm eiges,’ voegde hij er bij, haar het papier onder den neus duwend.

‘En nou wou Jan het beest seffens gaon haolen, waor ie groot gelijk in het.’

‘O, is 't in dieën tijd? Dè verandert,’ zei vrouw Gubbels, en zij zelf veranderde op slag; want nu had ze niets meer tegen de reis in te brengen en vergenoegde zich slechts met nadere bijzonderheden in te winnen omtrent dat ongewone buitenkansje.

‘Vierhonderd pond, zedde,’ ging ze voort. ‘Nou dè kan een schon beest zijn, Jan, zoo'n kanjerd hemme nog nie in onzen stal gehad.’

‘Vierhonderd pond,’ bevestigde Peer met het onbeschaamdste gezicht van de wereld. ‘Vierhonderd pond, wè 'k oe zeg. Hie het et op nummer 77.’

Inmiddels kwam Hannes met de kar voor de deur en riep, dat het wagentje ingespannen was.

Dat trok vrouw Gubbels van naar aangename bespiegelingen af, en een blik door de kier van de deur werpend, riep zij in verontwaardigde verbazing uit:

‘Bende nou gek, motte mit dè kleine waogentje een beest van 400 pond gaon haolen. Dè's ommers niks gedaon! Guilie mansvolk het toch niks gen benul! Witte wè! ik goai eiges naor Vechel, zeg me mar waor ik zijn mot; want gullie brengt er niks van terecht.’

‘Mar vrouw,’ bracht Jan in het midden, beducht, dat het heele plannetje zodoende in duigen zou vallen. Peer gaf hem echter een oogje, en nam het woord voor hem op.

‘Nou, as de vrouw het beest eiges haolen wil, alle beneur! 't Is in den Gouwen Leeuw. Ge vraogt mar naor 't vèrken, det op nommero 77 gevallen is en zegt, dè gij de vrouw zijl van Gubbels, die 't geloterd heet.’

‘'t Is goed,’ zei vrouw Gubbels, ‘ik goai seffens naor Vechel, mar nie me' det onneuzele karreke. Hannes, span den grooten waogen in, en de Vos er veur, verstaode. Ge rijdt me' me mee, dan zullen wij ens zien of we dè zaokske nie beter klaoren as die manslui met deren zotten kop.’

Terwijl Hannes het voertuig en paard verwisselde, kon vrouw Gubbels niet nalaten even bij de buurvrouw aan te loopen en haar deelgenoot te maken van haar onverwacht geluk.

‘Een beest van vierhonderd pond,’ betuigde zij, ‘ik gaoi 't eiges haolen. Da vertrouw ik Janne nie. Wè zegde gij?’

De buurvrouw gaf haar groot gelijk; dat was geen ding om zoo licht over te denken. Vrouw Gubbels vertelde 't nog in de gauwigheid aan een andere goede kennis, die toevallig langs den weg kwam, en toen zij eindelijk triomfantelijk achter Hannes op de kar gezeten was en met zegevierende blikken het dorp doorreed, riep zij ieder, die benieuwd was naar het doel harer reis, van haar hoge zitplaats toe:

‘Naor Veghel! 'k He' den ursten prijs van de verloting. Een vèrken van vierhonderd pond.’

En weldra was het nieuwtje door het heele dorp verspreid. Een ieder zei er het zijne van en de opmerkingen getuigden niet van groote deelneming in het onverwacht geluk, dat vrouw Gubbels te beurt was gevallen. De gezeten boerin was tòch niet bijzonder bemind. Ieder wist, dat ze geen ander wat gunde en voor een arm mensch niets over had; dat zij nu juist zoo'n prijsje moest trekken, gaf dus niemand bijzondere voldoening.

‘'t Waor beter es 't nen èrmen tobberd getroffen ha,’ zei de een.

‘Zeg dè wel,’ bevestigde de ander. ‘Bij Gubbels worre de centers toch maor de deur ingegooid. En ze hebben gen kijnd of krèj in de wereld. 't Is zund veur God, dè zeg ik.’

Maar er waren anderen, die de geschiedenis maar niet zoo grif aannamen.

‘Waar zegde, dè ze 't gewonnen heet?’ vroeg een oude, leepe boer, die de krant las.

‘In Veghel, van de toonstelling.’

‘Beh, der is gen toonstelling in Vechel gewist.’

‘Nou, ze is er toch op af.’

‘Beh, dan is ze veur den gek gehouen. Wie heet er dè op eren mou gespeld?’

‘Peer van Zundert mot er de bodschap van gebrocht hebben.’

‘Nou, dan is het een smoesje heur, daor kunde op aon.’

Sommigen poogden zich zekerheid te verschaffen door eerst bij Gubbels thuis en vervolgens bij Peer te informeeren; maar de beide lustige boertjes waren onmiddellijk na vrouw Gubbels' vertrek gezamenlijk in het kleine wagentje naar de stad gereden en lieten door hun afwezigheid aan de gissingen der goede dorpingen achter hun rug vrij spel.

Vrouw Gubbels van haar kant had ook de zweep over het paard laten leggen en ijld zoo hard als het wakkere Vosje loopen kon naar Vechel, waar zulk een onverhoopt fortuintje haar wachtte. Zij rekende al na wat het kapitale beest van vierhonderd pond haar op de naaste markt kon opbrengen, en verlustigde zich in het vooruitzicht, hoe zij den buren en kennissen daarmee de oogen zou uitsteken. Wat zouden ze opzien als zij tegen

den avond met het varken haar zegevierenden intocht binnen de gemeente zou houden. Zij wist heel goed, dat het geluk haar niet gegund was; maar des te meer genot stelde ze er zich van voor, het voor de nijdige blikken ten toon te spreiden. Ontmoette ze iemand op den weg, dan zette ze al een hoge borst, alsof ze zeggen wou: Hier ben ik, vrouw Gubbels, rechthebbende op den eersten prijs van de Vechelsche verloting, eigenares van een varken van 400 pond!

Haar aangename stemming werd intusschen op aanmerkelijke wijze gestoord door een verschrikkelijk onweer, vergezeld van zondvloedachtigen plasregen, die haar noodzaakte met kar en paard onderweg op een hoeve te schuilen.

(Wordt vervolgd.)

OP HET DAK VAN DEN DOM TE MILAAN,
Naar de schilderij van E. Pagliano.

Bij de Platen.

Begin met God. -

Kent ge bevalliger en te gelijk treffender schouwspel, dan het onschuldige Kind, dat 's morgens ontwakend en blijmoedig het bedje uitgewipt, de knietjes buigt en de handjes vouwt tot het morgengebed om aldus den nieuwen dag te beginnen met onzen Lieven Heer?

O, gelukkig hij, die die vrome gewoonte, in zijn jeugd van godsdienstige ouders geleerd, trouw blijft in latere jaren tot aan zijn dood toe! Wie elken dag met God begint, zal hem met Gods hulp ook gelukkig ten einde brengen, ondanks de gevaren, die den mensch bij elken voetstap op den levensweg bedreigen.

Begin met God! Als we die korte, maar kostelijke spreuk bij elke onderneming voor oogen hielden, we zouden ons niet zoo vaak over teleurstelling en misrekening hebben te beklagen.

Daarom prijke dan ook op de eerste bladzijde van dezen nieuwen jaargang het bekoorlijke beeld, dat ons zoo treffend de gulden les te binnen brengt: Begin met God!

Terugkeer van de haringvangst. -

Een echte Mesdag! Wat een vaart zit er in die aanzeilende pinken, begeerig om het vaderlandsche strand te bereiken en er den rijken buit, op zee opgedaan, veilig thuis te brengen.

Daar komt de kiel met goud belaân
En brengt ons d'eersten haring aan.
't Is feest in Nederland!

Er is toch maar één Mesdag om de logge pinken aldus weer te geven in haar kloeken zwaai, als ze met volle zeilen bij gunstigen wind huiswaarts keeren, fier op de mooie vangst, die God weet ten koste van welke gevaren is verkregen! Aan die gevaren denkt intusschen de wakkere visscher niet meer, nu hij in de verte de golvende duinenrij ziet opdoemen en daarboven den bekenden toren zijn bescheiden spitsje ziet uitbeuren. Daar wachten hem vrouw en kinderen, die hem straks op het strand zullen verwelkomen.

Maar waar onze Mesdag vooral zijn meesterschap in toont, dat is het weergeven van de zee met haar buiige luchten, die zich weerspiegelen in de hobbelende golven en daaraan al die telkens vervloeiende tinten en kleuren geven, welke de zee vooral maken tot het beeld der eindeloos wisselende onbestendigheid. Al het mooie, het grootsche, ontzaglijk-verhevene en majestueus-rustige van de zee herleeft voor ons in dit tafereel met het machtige stuk lucht er boven, waarin de wolken jagen en de meeuwen vliegen, alles verzinnebeeldend het ongeduld der schepelingen, die de vangst zoo spoedig mogelijk veilig binnen hopen te brengen.

Op het dak van den dom te Milaan. -

Er is misschien in heel Europa geen romantischer gebouw, geen dat meer aan een tooversprookje doet denken dan de ontzaglijke gothische domkerk van Milaan, geheel uit wit marmer opgetrokken, dat in zijn verblindende blankheid en als kant zoo fijn uitgewerkte versieringen tooverachtig afsteekt tegen den diepblauwen Italiaanschen hemel.

Men heeft den dom van Milaan om zijn overweldigende marmermassa vergeleken bij een uitgehouwen, gepolijsten en tot beeldwerk uitgesneden marmerberg, *monte lavorato di marmo*. Zijn kwistige en toch niet overdadige versiering met acht en negentig torentjes en 4500 standbeelden, alle weer onder baldakijnen met pinakels en spitsen is echter weer in strijd met het denkbeeld van een berg, of het moest een ijsberg wezen in duizenden spitse ijskegels uitlopend. Busken Huet vergelijkt den wonderbouw met een reusachtig opgezet schaakspel.

Zeer fraai en teekenachtig is de beschrijving, die hij er van geeft in zijn *Van Napels naar Amsterdam*: 'Het oogenblik dat men van den Milaneschen Dom het rustigst geniet, is in den vooravond, wanneer het stille licht der ondergaande zon de ontelbare spitsen in een zachten rozen gloed hult; of een weinig later nog, wanneer aan den helderen hemel de volle maan komt stijgen, en zij over de geheele sneeuw-blanke massa haar nevelachtigen en onbestemden zilverglans uitstort. Men denke zich de opeengedrongen stukken van een schaakspel, kunstig uit wit ivoor gesneden, zooals Haroen al Raschid er aan Karel den Groote een ten geschenke zond. Men verbeelde zich daarbij, gewapend te zijn met een mikroskoop van vele honderde malen

vergrootende kracht. Ik weet wel dat schaakspelen niet onder mikroskopen gebracht kunnen worden; doch gesteld dat het mogelijk ware! De reusachtige Dom van Milaan is tegelijk zoo fijn bewerkt, dat het witte marmer schijnt opgehouden te hebben, eene openstapeling van blokken steen te zijn. Men waant het in gesneden ivoor veranderd. Het gelijken de olifanten van Haroen al Raschid, met torens en spitsen op den rug. Ter hoogte waar het dak aanvangt, staan de pionnen; daarboven de raadsheeren, in de gedaante van bisschoppelijke en keizerlijke standbeelden; nog hooger ziet men in den vorm van weder andere torenspitsen, de pluimen op de hoofden der paarden zich verheffen. In het midden gekroond door het gulden beeld der heilige Maagd, rijst en prijkt, de geheele omgeving beheerschend, de Koningin van het spel.’

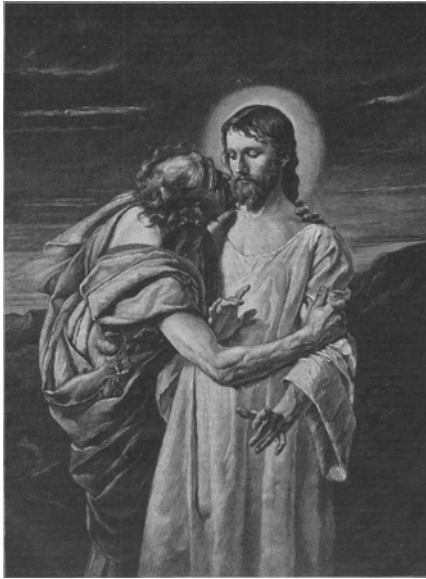
Busken Huët heeft niet het voorrecht gehad, dat de bezoeker van Milaan thans lederen avond genieten kan, namelijk den Dom te zien in den blauwachtigen gloed van het electrisch licht, waardoor het ivoor van zijn schaakspel zilverglanzend parelmoer wordt.

De meest romantische bijzonderheid van het onbeschrijfelijke gebouw is intusschen wel dat ook het dak geheel uit marmerplaten bestaat en zich boven den ontzaglijken tempel hoog in de lucht uitstrekt als een ware tooverstad met pleinen, straten, terrassen, trappen, die een doolhof vormen met telkens verrassende gezichtspunten, waarin men uren en uren tusschen de spitsen en beelden kan ronddwalen.

Men bezoekt dan ook dat dak als een wandelplaats, waar men tegen den avond van een warmen dag een luchtje gaat scheppen. Het wemelt er van toeristen en vreemdelingen, die met hun Baedeker in de hand de beelden van Canova gaan uitzoeken, die de reisgids opsomt. En op Zon- en feestdagen kan men er groepjes burgerluitjes uit de stad of uit den omtrek ontmoeten, die zich heel gemoedelijk op een der marmeren uitsteeksels of op de gladde marmerplaten neerzetten, de meegebrachte proviand uitpakken en eten en drinken alsof ze thuis waren.

Zulk een groepje heeft de Italiaansche kunstenaar wiens schilderij wij in dit nummer weergeven, ons laten zien. Op den achtergrond zien wij een rijtje pinakels en spitsen zich afteekenen tegen de zonnige lucht, waarin een blanke duif komt aangezweefd naar het groepje van haar kameraadjes, die heel familiaar de kruimels wegpikken, door het etende paartje hun toegeworpen.

[Nummer 2-3]

DE JUDASKUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C.A. GEIGER.

In de lijdensweek.

Overeenkomstig den geest der Kerk, die ons in deze dagen het smartelijk lijden en den dood van onzen goddelijken Verlosser ter overweging voorhoudt, bieden wij den lezer in dit nummer weder een reeks lijdenstafiguren, wier beschouwing strekken kan om in hen die gevoelens op te wekken, welke ons in de heilige Passieweek behooren te bezielen.

Zoowel de oude als de nieuwe christelijke kunst hebben wij daarbij weder te baat genomen en de scheppingen van verschillende meesters gegroepeerd tot een galerij, die ons veroorlooft, de Passie onzes Heeren haast van het begin tot het einde te volgen.

Ons eerste tafereel vertoont ons het schrikkelijk aangrijpend oogenblik, waarop de rampzalige leerling Judas den Zoon des menschen aan zijn vervolgers overleverde door Hem aan hen te verraden met een kus.

Gelijk de meeste kunstenaars, die deze ontmoeting tusschen den Meester en den ontrouwen leerling tot onderwerp voor hun penseel kozen, heeft ook de Duitsche kunstenaar C.A. Geigers al zijn pogingen gericht op het sprekend contrast tusschen de beide figuren, die hij alleen te zien geeft met weglating van alle bijpersonen.

Ter eene zijde Christus, de onschuldige, de zachtmoedige en liefdevolle Meester, die nog in dit laatste oogenblik den ongelukkige van zijn gruwzame daad poogt terug te houden met het zacht verwijtende woord: 'Vriend, waartoe zijt gij gekomen! Verraadt gij den Zoon des menschen met een kus?'

Ter andere zijde de verrader met het hartstochtelijk verwrongen gelaat, het beeld der onverzadelijke geldgierigheid, die niets ontziet om den schat, waaraan haar hart hangt, het nietswaardige, ellendige goud, met eenige stukken te vermeerderen. Met de overdrijving der huichelarij grijpt Judas zijn Meester als in vervoering van liefde aan en drukt Hem, met de woorden: 'Wees gegroet, meester,' den verraderlijken kus op het goddelijk gelaat.

Daarmee is de reeks der bloedige bespottingen, waaraan de Godmensch op Zijn lijdensweg zal blootstaan, geopend. De Judaskus is nog maar het voorspel van het overweldigende drama, dat wij verder zullen zien voltrekken. De beide volgende tafereelen zijn staties van den nieuwen kruisweg in de St.-Dionysius-kerk te Tilburg, die men verderop afzonderlijk besproken vindt, en waarbij we dus hier niet zullen stilstaan, om rechtstreeks over te gaan tot de beschouwing van het daarop volgende schouwspel der kruisafneming.

Het vreeselijk treurspel is ten einde, het groote verzoeningsoffer is gebracht. De Heiland der wereld is ter voldoening voor ons aller schulden aan het kruis gestorven. Verschrikt door de ontzettende beroering der natuurkrachten, waarvan de dood van den Zoon Gods vergezeld ging, zijn de beulen en degenen, die den goddelijken Lijder nog tot in Zijn stervensuur hoonden en bespotten, in allerijl weggevlucht naar Jerusalem. Eenzaam en verlaten staat het kruis op Golgotha, enkel omringd van het trouwe drietal, dat zich door geen smaad of schimp, door geen vervolging scheiden laat van den dierbaren Doode: Maria, de smartvolle Moeder, Joannes, de beminde leerling, en Magdalena, de boetvaardige en dankbare zondares.

Tegen den avond komen de vrienden Nicodemus en Joseph van Arimathea zich bij hen voegen om het ontzielde lichaam van het kruis af te nemen. De Duitsche kunstenaar Fugel, wiens schilderij wij in dit nummer weergeven, heeft het oogenblik

gekozen, waarop het lichaam reeds is afgelaten en door Maria in haar moederarmen wordt opgevangen. Door Nicodemus, die het bleeke, bloedende hoofd ondersteunt, en Joannes, die het goddelijk lijk bij de knieën omvat, wordt het thans naar de baar gedragen, waarbij Magdalena reeds vernietigd van smart, handenwringend is neergevallen. In haar hartstochtelijke droefheid is zij niet in staat, een hand ter hulp uit te steken. Maria en Joannes slechts, ofschoon ook hun hart van weedom wordt verscheurd, weten zich te beheerschen en den Doode met vromen eerbied de laatste eer te bewijzen.

Aangrijpender nog zien wij dat op het tafereel van Van Dijck, de ‘beweening van Christus,’ door onze volgende gravure weergegeven. Een opmerkelijk verschijnsel in de kunst van Rubens' grooten leerling is de elegische trek, waarnaar hij in zijn scheppingen streeft, de voorliefde om smartvolle momenten en folterende zieledroefenis weer te geven. Bij voorkeur schilderde hij tafereelen, die op den dood des Zaligmakers en den rouw zijner achtergelaten vrienden betrekking hebben, nu eens in de voorstellingen der kruisiging op Golgotha, waar hij aan de onuitsprekelijke smart der getuigen van den dood des Gekruisten machtige uiting geeft, dan weer op de tafereelen, die de ‘beweening’ voorstellen, dat is het oogenblik, waarop het lichaam, van het kruis genomen, door de weinige getrouwen, die den Heiland niet verlaten hebben, weeklagend omringd wordt.

Ook dit thema heeft de Vlaamsche kunstenaar meermalen behandeld, en dat met een fijnheid van gevoel, die het vleeschelijk Rubensachtige der voorstelling gelukkig tempert.

Het origineel der schilderij, die wij hier in houtsnee weergeven, bevindt zich in het koninklijk Museum te Berlijn. Tegen een rotshelling, niet ver van de plek, waar Hij aan het kruis is gestorven, is de Zaligmaker op een met een doek overdekte steen neergelegd; rechts komt Maria weeklagend toegetreden en strekt de handen naar het lichaam uit, terwijl Magdalena, die naast haar staat, ze schijnt terug te houden als om den Doode in vrede te laten sluimeren.

Het hoofd des Zaligmakers, waarop de smartelijke trekken nog den pijnlijken doodsstrijd weerspiegelen, wordt door Johannes ondersteund, en aan de voeten der beide vrouwen staat een engelfiguurtje, dat de levenlooze hand van den Doode gevat heeft en den toeschouwer aanblijkt als wilde het zeggen: ‘Zie, dit alles heeft Hij geleden om u.’

Het is een schilderij van wondervol aangrijpende uitdrukking, vol verheven rouw en machtig in de schildering der zielesmart.

Wij besluiten de rij van christelijke kunstwerken, betrekking hebbende op het lijden des Heeren, ditmaal met een beeldwerk, namelijk de beroemde marmeren *Pietà* van Giovanni Dupré, die het kerkhof van zijn vaderstad Siena siert.

Pietà noemen de Italianen vanouds in de kunst die groep, welke als geen andere op christelijke grafmonumenten en kerkhoven past. Smartelijke, meelijdende overgave van den levende aan den dierbaren Doode toch, het hoogst uitgedrukt in de smart der Moeder Gods om haar aan het schandhout voor de verlossing der wereld gestorven Zoon, dat is de beteekenis van het korte woord *Pietà*, hetwelk zoo bezielend op de katholieke kunstenaars gewerkt heeft, dat zij geen andere groep met meer voorliefde hebben behandeld, uitgenomen alleen de groep der Madonna met het kind Jesus op den arm.

De *Pietà* van Dupré paart volkomen levenswaarheid aan hoogheid en adel van gedachte en vlekkelooze schoonheid van vorm. In de beschrijving, die hij zelf van zijn leven geeft, schildert de beeldhouwer, hoe hij lang tevergeefs met zich zelve

worstelde, om tot een bevredigende voorstelling te komen van het reeds door zoovele meesters behandelde onderwerp, tot het hem plotseling in een droom werd geopenbaard en hij daarop onmiddellijk in het klein het kleimodel tot zijn groep boetseerde.

Lang uitgestrekt, het edele hoofd, dat zooveel geleden heeft, diep op de borst gebogen, rust de Heiland in den schoot der Moeder van Smarten, die met uitgebreide armen naast Hem knielt en in bitter zielewee het hoofd over Hem neerbuigt.

Wie kan deze treffende groep aanschouwen, zonder dat onwillekeurig zijn lippen de bede prevelen:

Heilige Moeder, ach wil geven
Dat de wonden onzes Heeren
In ons harte staan gedreven.

De Kruisweg in de St.-Dionysius-kerk (‘T Heike) te Tilburg.

Aangenaam en vereerend is ons de taak, eenig bericht te leveren bij den Kruisweg van Anthony, waarvan ons de *Belgische Illustratie* in haar Lijdensnummer een tweetal staties in keurige gravure aanbiedt.

Zoo heel lang is het nog niet geleden, dat Tilburg, Neerlands Manchester, met die Engelsche fabriekstad o.a. ook dit gemeen had, dat de kunst er nagenoeg vreemd was. In de laatste jaren echter is hierin veel verbetering gekomen, vooral wat de bouwkunst betreft, zooals een wandeling door de stad zelfs den gehaasten bezoeker zal bewijzen. Als een dier bewijzen van ontwaakten kunstzin kan ook gelden de kruisweg, door Anthony, tusschen 1890 en 1898, geschilderd voor de groote kerk. Waarlijk, hier is groote, monumentale kunst.

Eerst een enkel woord over den schilder zelve, die, nu hij zijn kunst ook in de Bossche kathedraal doet schitteren, weldra alom in Nederland den roem zal verkrijgen, dien hij zóó naar verdienste reeds in België geniet.

Jean Anthony werd geboren te Antwerpen, de kunst- en kunstenaarsrijke handelstad aan de Schelde, in het jaar 1854. Een eigenlijke academische kunstopleiding heeft hij niet genoten, en men mag het betwijfelen, of zijn werk hiervan nadeeligen invloed heeft ondervonden. Op de wijze der middeleeuwsche schildersgezellen zocht hij zich zelve een ‘meester’, en vond er een voortreffelijken in den vermaarden schilder van den kruisweg in Antwerpens hoofdkerk, Louis Hendrix.

Het atelier van dezen ‘maestro’ was hem een heiligdom, en in die stilte zag de jonge gezelschap in visioen na visioen de kunst, zijn kunst, steeds klaarder, steeds kleurvoller zich openbaren aan zijn geest. Zijn onmiddellijke omgeving, de kunstschaten, in Vlaanderens aloude ‘Zustersteden’ opgeborgen, deden hem de oude Vlaamsche school beminnen, en vooral de kleurenpracht, de nauwkeurigheid van teekening, de waarheid van natuuropvatting, en den verfijnden zin voor het liefelijke, eigenschappen, in de hoogste mate aanwezig bij Hans Memlinck. Toch vindt men bij Anthony geen slaafsche navolging der middeleeuwers. Hij weet, dat vele dingen, die toen van naïeve schoonheid waren, in onzen tijd misplaatst zouden zijn, en een tegenovergestelden indruk zouden teweegbrengen. De groote zorg aan den vorm besteed, vergeleken bij het gebrekkige, stijve, ietwat reliefachtige in de groepeeringswijze, dat sommige middeleeuwers eigen was, bewijst, dat ook hij zijn voordeel heeft weten

te doen met de meerdere vormvolmaaktheid der Renaissance; dat ook hij, evenals ‘die Nazarener’, minstens in den geest over Ponte molle naar Rome toog. Hij houdt zich dan ook vrij van overdreven archaïsme en huldigt hun beginsel: met de technische vorderingen voordeel doen; want *Nachdem die Kunst gelernt hat zu reden, ist es ein Unding, von ihr zu fordern, dass sie stammeln soll.*

Doch keeren wij terug naar den kruisweg in de St.-Dionysius-kerk te Tilburg. En dan zal allicht menig een verbaasd staan over de kleederdracht en den achtergrond dier evangelische tafereelen, zooals de *Belgische Illustratie* die hier te zien geeft. De meeste personen dragen nl. een kostuum uit het begin der zestiende eeuw, terwijl de schilder voor de hoofdfiguren het kleed koos, dat door de traditie der middeleeuwen behouden bleef. Het heeft dus eenigszins den schijn, als ware het groote werelddrama afgespeeld in Gent of Brugge. Is dat nu geen verkrachting der waarheid in de kunst?

Vooreerst mag Anthony zich ten deze be

roepen op de eerbiedwaardigste voorbeelden. De ‘Bruiloft van Cana’ b.v., door Paolo Veronese, verplaatst ons in een palazzo te Venetië, en alle figuren, Jesus en Maria uitgezonderd, zijn tijdgenooten des schilders; ja men ontdekt onder de gasten de trekken en het kostuum van Frans I, Karel V en Eleonora, Maria van Engeland en Soliman.

Evenzoo Rubens in zijn heerlijke ‘Roeping van Sint Bavo’ in de Gentsche kathedraal, en zeer vele anderen. Maar bij Veronese treden de figuren van Jesus en Maria zóó op den voorgrond, dat men het anachronisme der bijfiguren, der kostuums, der bouwkunde vergeet, om slechts het Evangelisch tooneel te zien in die schitterende omlijsting. Zoo ook bij Rubens: men vergeet weldra de onhistorische omgeving, om slechts te meer te bewonderen in het midden van al die pracht het treffend weergeven van een edelmoedig offer. Het was ook niet in Palestina dat Fra Angelico zijn Jesus ging zoeken, en toch, wie vond Hem beter dan hij? Het onmiddellijk doel der kunst is dan ook niet de waarheid, in den stoffelijken zin, maar de schoonheid. Ja, eene te groote nauwgezetheid kan zelfs schaden, en zoo zijn er, die in dit opzicht het overigens zoo treffende werk van James Tissot eenigermate afkeuren.¹⁾

Men kan zelfs in die anachronismen eene symbolische beteekenis zoeken, die ons eene zeer diepzinnige waarheid herinnert. Zij leeren ons nl. ‘dat het werk der Verlossing niet voor Christus’ tijd en Palestina alléén, maar voor alle eeuwen, voor alle landen en volkeren bestendig en vereeuwigd is. Dat de bron der genade, daaruit ontsprongen, nimmer opdroogt, maar altijd nieuwe stroomen van zegeningen opstuwt en uitstort over heel de wereld.’²⁾

Beschouwen wij nu even aandachtig de twee gravures in dit *Illustratie*-nummer. Op de eerste plaats de zesde statie. Wat een levendigheid in de groepeeringswijze. Ziet die uitdrukking van stille smart op het wezen des Zaligmakers, en de bijna in blijmoedigheid overgaande gelatenheid, waarmede Simon van Cyrene het kruis mededraagt, terwijl in het gewoel nog even zichtbaar is een zijner twee zoontjes; doch terstond treft ons hier Veronica. In het algemeen munt Anthony uit door de ideale schoonheid van gelaat en figuur, die hij zijn vrouwentypen weet te geven. Op ieder zijner doeken kan men ze vinden; bescheidenheid verbiedt, hier meer dan het vermoeden uit te spreken, dat hij met vele andere schilders de neiging gemeen heeft tot portretteeren op zijn schilderijen. Wat een aandrang in die oogen, terwijl zij den doek aanbiedt, en wat waardigheid tevens in de houding. Haar kleed is van rijk brokaat, met figuren doorwerkt, en de nauwsluitende mouwen van dit kleed komen te voorschijn uit zeer wijde, loshangende overmouwen van teer grijs-blauw met gouden bloemen. Over de schouders is een mantel geslagen van rood zijde-fluweel met wonderbaar natuurlijke schakeering van schijn, en daarover golft in heerlijke plooien het gaas van den sluier af, die het witte, met goud omzoomde mutsje omhult en een prachtig effect maakt op het donkerrood fluweel. Het geheel boeit dan ook door het schoone koloriet.

Bij de andere gravure, de zevende statie, merke men op het nog altijd sierlijke der houding van Jesus bij Zijn tweeden val; de afgematheid in het betraande oog en in den blik, die regelrecht den toeschouwer ontmoet en doordringt in het hart. De Schriftgeleerden en Pharizeeën zijn als magistraten en kooplieden gekleed in zwaar brokaat en pelsmantel; men ziet in hunne trekken wel spot en haat uitgedrukt, maar

1) Arthur Loth, l'Art p. 370.

2) P. Zeegers. Studiën, dl. L. pag 358,

niet met die theatrale overdrijving, die men zoo dikwijls ontmoet. Alles blijft waardig. Jammer, dat de gravure, uit den aard der zaak, en hoe verdienstelijk ze overigens zij, de betoovering niet weergeven kan van het koloriet, dat met zijn doorschijnendheid gloed en leven spreidt over al deze staties. En hoe meer het treurspel zich ontwikkelt, hoe verder wij den Godmensch volgen op Zijn lijdensweg, des te stouter openbaart zich de kunst des meesters. Wellicht bewondert men bij anderen meerforschheid, meer realiteit, zooals b.v. bij den wereldberoemden kruisweg door Joseph Ritter von Fürich 'al fresco' geschilderd te Weenen, en waarvan de heer Grips een merkwaardige kopie leverde in de St.-Petruskerk te Vucht, - maar moeilijk zal men ideale schoonheid der figuren zóó vereenigd vinden met innig vrome en waardige behandeling van het H. Lijden Onzes Heeren als op den kruisweg van Anthony.

Wil men nog andere werken van Anthony zien, dan trede men Antwerpens kathedraal binnen en bewondere het triptychon van het Sinte-Barbara-altaar en de luiken van het St.-Vincentius-altaar. Ook het hoofdaltaar van het St.-Joannes-Berchmans-college is gedeeltelijk zijn werk, evenals de muurschilderingen der basiliek van het H. Hart. In de St.-Gummarus-kerk te Lier zijn de luiken en predella van het hoogaltaar van zijne hand, terwijl de kathedraal van 's-Hertogenbosch, die reeds een Sinte-Anna-altaar van hem bezit, in afwachting is der voltooiing van een nieuwen kruisweg. Deze kruisweg, die, om de beperkte plaatsruimte (den omgang om het hoogkoor), van kleiner afmeting zal zijn en geheel verschillend van compositie, wordt nochtans uitgevoerd in denzelfden stijl als de Tilburgsche. Nog beter, wellicht, zal het werk dáár tot zijn recht komen, omdat de stijl der Sint Jan in treffende harmonie zal wezen met dien van de staties. Eindelijk kan men in het atelier des schilders te Antwerpen nog eene 'Geestelijke verloving der H. Katharina' bewonderen, die wellicht aanspoort tot een vergelijking met Hans Memlinck, die in het St.-Joannes-hospitaal te Brugge hetzelfde onderwerp behandeld heeft.

En hiermede is onze aangename taak ten einde. Gelukkig zouden wij ons achten, wanneer wij er iets toe mochten bijdragen, om den roem van een echt christelijk kunstenaar in Noord-Nederland te verbreiden.

St.-Michiels-Gestel.

JOS. WOLTERS, Pr.

Rozenkrans.

Och, dat ik een zoo droeven gang mocht gaan
Als tot den doodsberg ging mijn lieve Vrouwe,
Om met deez' Moeder in ontzagbren rouwe
Bij 't kruishout van haar Smarten-Kind te staan;

Om aan Zijn wonden, bloedend, purperrood,
Waaruit geluidloos drupp'len nedervloeien,
Mijn arm koud hart in wedermin te ontgloeien,
In deernis met zóó wreeden marteldood.

Nu zal van Jesus' smarten, stervensbang,
Mijn liefde vroom 't mysterie achterhalen:
Ik ga mijns lieven Heeren lijdensgang!

Als mijne ziel de droeve Moeder groet,
Valt ééne van mijn roode rozekralen -
Gelijk van 't kruis een druppel offerbloed...

**Een boetvaardige Magdalena,
door
J.J.G.W.**

In Notre-Dame, de prachtige hoofdkerk van Parijs, werd een der vastenpredikaties gehouden; de kerk was stampvol. De deftigste heeren en dames, officieren van den hoogsten rang, vorsten en vorstinnen en de keizerin zelf waren daar aanwezig. Van de donkerkleurige muren zagen de met goud overgoten beelden der heiligen ernstig naar beneden, als wilden ook zij de menschen vermanen, uit het gewoel en ijdel zwoegen der moderne Seine-stad opwaarts te zien en, gelijk zij, de wereld te verachten. Er heerschte een diepe stilte, toen de priester, in eenvoudig ordegewaad, op het beroemde spreekgestoelte, den gewijden kansel stond, en eenvoudig en onopgesmukt het bitter lijden en sterven van den Godmensch schilderde. Geen woord ging er verloren in die plechtige stilte. Slechts één leefde en stond levend in die ure voor den geest der verzamelde geloovigen: het was de menschgeworden Zoon van God, gelijk Hij in de schande en foltering van de vreeselijke doornenkroon, met den spotschepter tusschen zijn geboeide handen, den soldatenmantel om de schouders geworpen, bloedend, bevend, op 't punt van ineen te zakken, naast den wereldling Pilatus en voor het hooge en lage gepeupel van Jerusalem stond.

‘*Ecce Homo!*.... Ziet den mensch, die gehoorzaam geworden is tot den dood, ja, tot den dood des kruises!’ aldus klonk telkenmale de eenvoudige tekst van den pater, en telkenmale drong dat woord dieper in de harten. Menigeen, die van dat oogenblik af zich uit het stof verhief en zich herinnerde, dat hij een onsterfelijke ziel bezat, die voor God geschapen is en buiten Hem rust noch vrede kan vinden. Menigeen maakte toen het heilige besluit, weder tot de gehoorzaamheid Gods terug te keeren, al geleidde deze hem ook naar het bloedige kruishout, of de schandelijke doornenkroon.

Voor de kerk stond een menigte volks te gapen naar de hooge personages, die na het eindigen der godsdienstoefening het bedehuis verlieten. Eensklaps liep er een gemompel door die nieuwsgierige menschenmassa.

‘Ah, kijk, daar is de komeet!’ riep er een halffluid.

‘Wat, is die ook in de preek geweest?’

‘Zeker - zie je haar niet, ginder? Ken je haar niet? Niemand in Parijs heeft zulk haar als zij....’

‘En daar staat het rijtuig van den hertog d'A....! Hij laat haar thuis brengen.’

En inderdaad, *la comète* verscheen, de dame, aan wie het volk den naam van ‘komeet’ gegeven had. Zij was in het blauw gekleed, een heerlijke figuur, zoo volmaakt gevormd als men zelden een vrouw ziet. En het wonderbaarste: het weelderig blonde haar dier jonge dame hulde haar als in een gouden gloed, het hing bijna tot op den grond en was haar eigen haar. Het werd door een paar blauwe linten bijeen gehouden; toen zij in de vergulde koets stapte, terwijl de bejaarde hertog, een man uit den oudsten adel van Frankrijk, hoffelijk groetend bij het portier stond, waren twee bedienden haar behulpzaam, om haar, gelijk een sleep, te dragen.

De hertog stapte bij de komeet in het rijtuig, en deze reed naar het prachtige huis, dat als een der fraaiste gebouwen in de Champs Elysées werd beschouwd en aan de dame in eigendom toebehoorde.

Den volgenden morgen om negen uur, toen alle deftige lui in Parijs nog sliepen, werd de kanselredenaar van den vorigen avond in de spreekkamer van zijn klooster geroepen. De pater was een man in het beste van zijn leeftijd, maar versterving en volmaakte overwinning van zich zelven hadden hem een stempel van diepen ernst op het edele, geestvolle, als het ware verheerlijkte gelaat gedrukt. Een dame, vergezeld door haar kamenier, wachtte hem; het was de 'komeet.'

Verbaasd en verrast keek de monnik die voornamen dame der groote wereld aan, ook hem was zij niet onbekend gebleven. Hij moest veel in de wereld verkeeren, en de komeet was destijds de schitterendste, de lichtende meteor aan den hemel der Parijsche dameswereld, en dat zegt nog al iets. Die dame, Adèle Terchout, was bijna arm opgevoed; haar schoonheid had haar beroemd en rijk gemaakt. Vorsten en graven, de hoogst geplaatste ambtenaren en generaals, bankiers en industrieelen wedijverden, om goud en duizenden geschenken aan de voeten der komeet te leggen. De geschenken nam zij aan, maar aanzoeken om haar hand had zij tot dusverre afgeslagen. Tegenwoordig sprak men - het was in de Vasten van 1870 - van den ouden hertog, die haar naar huis had doen rijden. Er ston-

6e STATIE VAN DEN KRUISWEG VAN JEAN ANTHONY IN DE ST.-DIONYSIUSKERK TE TILBURG.
Ontmoeting van Christus met Veronica.

7e STATIE VAN DEN KRUISWEG VAN JEAN ANTHONY IN DE ST.-DIONYSIUSKERK TE TILBURG.
Tweede val van Christus onder het kruis.

den twaalf prachtige paarden in haren stal, en de deftige, voorname dames in Parijs verbleekten van nijd en afgunst, toen het bekend werd, dat de komeet in haar sierlijk byouteriekistje, dat op zich zelf reeds eenige duizenden waard was, een liter, zegge een geheel liter echte, werkelijke diamanten bezat! In haar woning kwamen alle grootheden van het toenmalige seizoen te Parijs bijeen. De beroemdste kunstenaars, de geestigste schrijvers huldigden haar met hun stift of pen. Théophile Gautier, de gevierde dichter, maakte sonnetten op haar; Cabanel, de schilder van vorsten en koningen, maalde haar beeltenis; de beeldhouwer Léon Cugnot beitelde marmerbeelden naar haar gestalte, en haar toiletten kwamen van het wereldberoemde huis Worth te Londen. Parijs sloeg even veel acht op een glimlachje, een blik, een tik met den waaier van zijn komeet, als op een woord van de keizerin, ja, misschien schatte het de eerste hooger; het aanbad letterlijk in haar de lichamelijke schoonheid, en de komeet ontving die hulde en eerbewijzen met welgevallen.

‘Magdalena vóór haar bekeering is niets tegenover deze dwaalster in pracht en verkwisting,’ zeide een dame, terwijl zij fijntjes, maar boosaardig glimlachte, en haar vriendin vulde aan: ‘En misschien ook in lichtzinnigheid en zonde.’

Dus de ‘komeet’ met haar kamenier stond werkelijk, in levenden lijve voor den pater in de spreekkamer van het klooster.

‘Mijnheer,’ zeide zij, ‘ik heb gisteren uw predikatie gehoord: ik ben er zeer door getroffen, het was inderdaad schoon.’

Zij raakte met den gehandschoenden vinger haar oogen aan, alsof er nog tranen in waren.

De pater zweeg en keek niet op.

‘Ik zou daarom,’ vervolgde zij aarzeland en ietwat beteuterd, dat haar compliment zoo koel werd opgenomen, ‘u een klein bewijs mijner dankbaarheid willen aanbieden.’

De kamenier legde een groote gevulde beurs op de tafel; de doffe klank verried, dat het goud was.

‘Ik kan trouwens niet dikwijls ter kerke komen, 's voormiddags in 't geheel niet,’ vervolgde de dame lichtzinnig, ‘ook heb ik weinig tijd om te bidden en vaak niet veel trek, niet waar, Cesca?’ aldus keerde zij zich koket en met een lachje van zelftevreedenheid naar heur kamenier.

‘En het biechten?....’ onderbrak de pater haar halffluid.

‘Och hemel.... biechten? Ja, weet u, pater, daar kan natuurlijk niets van komen, en ik ben 't ook volstrekt niet van plan, evenmin met Paschen, als voorheen. Want eerlijk bekend, ik wil mij niet anders voordoen dan ik ben, en....’

‘En?’ vroeg de pater, toen zij plotseling bleef steken, ‘en?....’

Zij kreeg een kleur.

‘Nu, dan zal ik den zin voltooien,’ zei de pater met verheffing van stem, ‘....en beteren wil ik mij ook niet; is het niet zoo, dame?’

‘U heeft veel gezegd,’ luidde het antwoord, ‘maar tot schadeloosstelling voor mijn verzuimenissen, gelieve u deze kleine aalmoes aan te nemen; de lieve God is immers zoo goed en zal 't wel als zoodanig aanvaarden.’

Er ontstond een pauze, want de pater was met waardigen ernst eenige schreden nader getreden, terwijl de dame onwillekeurig terugweek. Hij had den buidel in zijn hand en gaf hem met onwederstaanbaar bevelend gebaar aan de verschrikte kamenier en zeide alsdan tot de dame:

‘Het spijt mij, maar in dit geval kan en mag ik onmogelijk uit uw hand zelfs maar één stuiver aannemen; het zou zonde wezen....’

‘U zegt?’ stoof de komeet geraakt op.

‘Het is gezegd,’ luidde bedaard het antwoord; ‘maar ik verzoek u het mij niet kwalijk te nemen.’

‘Is het misschien te min, zal ik?....’

‘Al bracht gij al uwe schatten, al wildet gij miljoenen aan de armen geven,’ sprak de pater luide en beslist, ‘dan zou zulks toch geen schadeloosstelling zijn voor uw voortdurend plichtverzuim, voor uwe voorbedachtelijke ongehoorzaamheid jegens God, Zijne geboden en Zijne Kerk. Gij wilt de kerk mijden, geen Sacramenten ontvangen, uw God niet die eer bewijzen, welke Hij verlangt, u niet vernederen, u niet beteren; gij wilt u van Gods wetten vrijkoopen met uw geld, onder den schijn eener aalmoes u een vrijbrief geven voor uw ongehoorzaamheid; dat is niet mogelijk. Ik neem aan, dat gij in het algemeen iets wilt doen, om uw geweten gerust te stellen, en ik zal steeds voor u bidden, opdat God dit voornemen versterke en u verlichte om uw plicht te kennen; doch ik zou u misleiden, wanneer ik u ook maar den schijn van het vermoeden wilde laten, dat gij door deze aalmoes ontslagen zoudt zijn van de gehoorzaamheid jegens God en Zijn H. Kerk.

‘Ik wil geen offeranden,’ zegt God, ‘maar gehoorzaamheid!’ Uw geweten zou u geen rust gunnen; slechts dan zal het u niet meer kwellen, wanneer gij u in alles bekeerd hebt tot God en tot de geboden Zijner H. Kerk!’

‘U verbiedt mij dus het geven van aalmoezen?’ vroeg de komeet bits en zeer verlegen. Zij wilde gaan en kon toch niet weg.

‘Neen, maar ik zeg u, dat het geen schadeloosstelling is voor ongehoorzaamheid. En als gij inderdaad Gode een offer wilt brengen, dat Hij kan aannemen...’

De pater hield op, blijkbaar aarzelde hij, om het woord uit te spreken.

‘Wat moet ik dan doen?’ vroeg de komeet nieuwsgierig.

‘Mag ik rondborstig spreken, madame?’

De goedhartige, welmeenende toon der vraag drong onwillekeurig den bitteren wrevel van de aldus aangesprokene weder terug, en zij knikte met heur hoofd.

‘.... offer dan aan God de aanbidding van uw eigen lichamelijke schoonheid op, leg, uit liefde tot Hem, die ijdelheid, die koketterie af, bewonder niet langer u zelve; en eindelijk, wanneer gij Gode het beste offer wilt brengen, knip dan bijvoorbeeld de helft van uw haar af, of een derde, en schenk het afgesnedene aan God...’

Een onderdrukte kreet ontwelde aan de borst der dame. ‘Wat durft gij van mij vergen?’ riep zij opgewonden, ‘wat denkt ge wel? Wat gaat u mijn toilet, mijn haar aan? Daarover heb ik alleen te beschikken. Gegroet!’

‘God behoede u, madame!’ antwoordde de pater kalm; ‘wees zoo goed en denk na over hetgeen ik u thans zeg: “Gedenk, o mensch, dat gij stof en asch zijt en tot stof en asch zult wederkeeren!” Wilt gij eens God in ernst vinden, leg dan eerst de ijdelheden van uw verafgood lichaam in ootmoed op zijn altaar - zonder dat bestaat er voor u geen hoop, geen genade. En bid, dat God niet reeds in dit leven u al te zeer de nietigheid dezer aarde doe kennen!’

De komeet had deze laatste woorden gehoord. Nog eens trotsch groetend verliet zij met hoogmoedige houding het spreekvertrek.

Thuis, zoo zijn de vrouwen, brak eerst haar toorn in al zijn felheid los, de arme hertog moest het ontgelden. Hij was vandaag gekomen om plechtig een huwelijksaanzoek te doen, maar de komeet was zoo hoog in overmoed gestegen, dat zij hem kortaf en voor altijd afwees.

Dit gebeurde in de Vasten van 1870. Drie maanden later brak de oorlog uit, negen maanden daarna beheerschte de Commune met bloed en petroleum de stad der volkeren, Parijs. De vrede werd geteekend, en de republiek uitgeroepen; meisjes, vóór den oorlog nog kinderen, traden nu als dames in het openbare leven van bals en praalvertoon; het oude leven begon opnieuw, maar nog schitterender en meer overdreven dan voorheen - doch de komeet was nergens te vinden. Zij was verdwenen en vergeten. Het was een naam vol beteekenis, welke de schoone Adèle uit den mond van het volk had ontvangen. Op zekeren dag staat er een komeet aan het uitspansel in volle pracht, die alles om zich heen verduistert en verre achter zich laat, zoodat aller oogen verblind worden en bewonderend naar haar staren, en dan plotseling verdwijnt zij weder en duikt onder in het onmetelijk diep van het heelal, en er is geen spoor meer van de schitterende dwaalster te ontdekken.... Dit was ook het lot van Adèle, vergeten!....

Nog eens, voor een oogenblik slechts, doemde de herinnering aan haar weder op. Iemand, die haar vroeger gekend had, was toevallig, als men dit mag zeggen, aan haar sterfbed tegenwoordig en deelde deze ontmoeting later ook aan anderen mede. Hij had de gevierde schoonheid weergevonden - in het hospitaal!

Daar lag een gedaante, met doeken bedekt, zoodat er niets van haar zichtbaar was; ook het aangezicht was bijna geheel ingewikkeld. De pater zat bij de zieke en bad met haar. Deze had den bezoeker herkend en met trillende hand schreef zij iets op een leetje; de liefdezuster nam het laken weg van het hoofd der zieke, en de oude bekende van de 'komeet' zag vol ontsteltenis in een menschelijk gelaat, door kanker geheel weggevreten. Neus, wangen, lippen en ooren waren reeds weg, hier en daar staken de witte schedelbeenderen tusschen de bloedige randen uit. Alleen de oogen waren nog gaaf; met, bloed dooraderd keken zij den bezoeker zoo ernstig, zoo droevig en toch zoo onuitsprekelijk geduldig aan, dat deze zich weenend van haar afkeerde.

De komeet was van den hemel gevallen, maar deze val had tot haar zaligheid gestrekt. Adèle had zich oprecht bekeerd en dagelijks schreef zij - het spreken was voor haar voor altijd gedaan - *Te Deum laudamus* op haar lei. Dit was elken morgen haar gebed. Zoo is zij ook gestorven, God onophoudelijk smeekend om barmhartigheid en innig dankbaar voor Zijn leidende, almachtige vaderhand. Het lange, goudblonde haar had zij in onverminderde schoonheid behouden tot aan haar stervensuur. Na haar overlijden werd het afgeknipt - dit had zij uitdrukkelijk verzocht - en drie dagen lang in de kapel van een klooster van boetelingen voor een Moedergodsbeeld zoo op den vloer gelegd, dat de boetelingen en nonnen daarop moesten treden en loopen; daarna werd het verbrand. Het haar had een lengte van vijf voet.

Zij is in vrede gestorven in de hoop, dat God, die geen offeranden, maar gehoorzaamheid verlangt, dit laatste offer goedgunstig zal hebben aangenomen, juist omdat het uit gehoorzaamheid en in nederigheid Hem werd aangeboden.

Toen de 'komeet' stierf - het is nu al lang geleden - was heel Parijs er vol van en de kranten beschreven haar sterfbed; thans is zij reeds lang vergeten. Wanneer een der lezers of lezeressen een 'Onze Vader' wil bidden voor de rust harer ziel, kan hij of zij dit gerust doen, want de feitelijke waarheid strekt dit verhaal ten grondslag.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

De trouwdag.

De dag voor de voltrekking van het huwelijk van den heer Vermeer met mejuffrouw
Sijbers was aangebroken. Betrekkelijk kalm zou Eduard zich in het onvermijdelijke
hebben geschikt, zoo niet zijn geheele ziel ware in opstand gekomen tegen de
vervulling van een wensch - gelijkstaande met een gebod -, hem een paar weken
vóór het huwelijk door zijn vader te kennen gegeven. Hem was namelijk gelast een
gedicht te leeren, dat hij op den dag der bruiloft moest voordragen. De eerste uiting
van zijn verontwaardigd gemoed was een besliste weigering. Was het offer, die
vreemde vrouw, voor wie hij niet de minste sympathie gevoelde, die hem veeleer
afkeer inboezemde, moeder te noemen, niet al zwaar genoeg?.... Zou hij ook nog, in
strijd met de waarheid, met zijn innigst voelen, aan die vrouw

zeggen, dat hij haar liefhad en haar altijd zou liefhebben, - liefde huichelen?.... nooit!
- Maar in den nacht nadat hij dit onherroepelijk besluit had genomen, had hij van zijn moeder gedroomd, was zij tot hem gekomen, had zij hem met liefdevollen blik aangestaard en hem met zoetluidende stem toegesproken: 'Mijn lieve Eduard, nooit weerspanning wezen, mijn kind.... moeder blijft er je even lief om hebben, mijn arme, kleine jongen.'

Toen hij ontwaakte was zijn kussen nat geschreid en was het hem, als hoorde hij nog de echo van het: 'Nooit weerspanning wezen, mijn kind.' Zijn besluit was veranderd. Stellig geloofde hij, dat hij zijn moeder had gezien, dat God haar uit den Hemel tot hem had gezonden, om hem te waarschuwen en te vermanen en.... ongehoorzaam aan zijn lief moedertje was hij nooit geweest, en zou hij ook nu niet zijn.... Al zou hij echter het gedicht voordragen, waar sprake was van liefde, zou hij dat zeggen op een wijze, welke voelen deed, dat het niet meer was dan een woord, een holle klank.

Zooals gezegd, de bruiloft was daar. Eduard had in het eerste rijtuig achter het echtpaar gezeten. Hij was in de voorste rij in de kerk getuige geweest van het leggen van den nieuwen onverbreekbaren band tusschen zijn vader en zijn tweede 'moeder,' een band, die voor hem een boei zou worden. Hij had met geweld zijn snikken in zijn keel teruggedrongen -, en nu zat hij aan den bruiloftsdisch, bij wijze van voorrecht, aan de zijde zijner nieuwe moeder, met bleek gezicht, onrustige oogen en trillende lippen, in afwachting van het voor hem ontzettende oogenblik, dat zijn mond onwaarheid zou moeten spreken, dat hij woorden zou moeten zeggen, welke hij in zijn hart verfoeide. Telkens wanneer hij dacht het noodlottige teeken van zijn vader te zullen zien, dat hij zich van zijn loodzwaren last moest kwijten, en dit teeken nog uitbleef, had hij het gevoel van een ter dood veroordeelde, die opschrikt uit zijn slaap door het gerammel der sleutels van den cipier, meenende, dat zijn laatste oogenblik geslagen heeft, maar wien nog een dag levens meer is gegund.

Reeds waren een drietal toosten aan het toekomstig geluk van het echtpaar gewijd, en heimelijk hoopte Eduard al, dat de marteling hem zou worden bespaard, toen zijn vader het gezelschap toevoegde:

'En nu zal Eduard zijn nieuwe maatje toespreken.... Kom, mijn jongen, nu eens netjes je woord gedaan....'

Als een electrische schok voer door de ledematen van het kind een schok, die hem deed opbonsen, als werd hij door een veer in de hoogte geworpen. Zijn hart klopte, alsof het uit zijn borst wou breken, zijn gelaat werd afwisselend vuurrood en doodsbleek, het koude zweet parelde op zijn voorhoofd en zijn blik gleed vaag, ledig langs het gezelschap, als die van een slaapwandelaar.

'Kom, mijn jongen, flink, niet verlegen zijn,' maande de vader aan, onvrijwillig of opzettelijk de beteekenis van het zwijgen misduidend, - 'komaan!' De toon werd gebiedender, nu het zwijgen aanhield.

Eduard dreigde in onmacht te vallen, alles schemerde hem voor de oogen; toch opende hij de lippen, en zwak-bevend trilde het:

'Gezegd de dag....'

Verder bracht hij het niet, met een gil stortte hij bewusteloos neer.

Het incident bracht eenige ontsteltenis teweeg, doch nadat de knaap was weggedragen, werd het feest voortgezet.

‘Erg zenuwachtig, o, zoo'n zwak kereltje,’ had de heer Vermeer ter verklaring gezegd, ‘maar ik had niet gedacht, dat het hem zóó zou aangrijpen.’

En de tweede ‘moeder?’ In plaats van persoonlijk minstens eenige oogenblikken hare zorgen aan het kind te besteden, bij hem te blijven, totdat het bewustzijn zou zijn teruggekeerd, verwijderde zij zich niet en liet het geheel en al aan dienstboden over, den knaap weer bij te brengen. Was het gebrek aan gevoel, of gekrenktheid, die haar aldus deed handelen? Immers, het was haar geen geheim, dat de jongen haar als een indringster beschouwde en haar weinig vriendschappelijk was gezind.

Had Eduard, weder tot bewustzijn gekomen, haar aan zijn zijde gezien, had hij in haar oog eenige belangstelling gelezen, had hij een enkel goed woord, hoe zwak ook, uit haar mond opgevangen, op zijn hart, zooveel behoefte gevoelend aan liefde, zou dit zijn weldadigen invloed niet hebben gemist. Hij zou zijn nieuwe moeder in elk geval dankbaar zijn geweest voor dat bewijs van hartelijke tegemoetkoming. Nu evenwel was het ledige om hem heen hem dubbel pijnlijk, nu was het hem, als stond hij geheel alleen in de wereld, wegzinkend in de onbegrensde ruimte, verlaten van allen.... Neen, niet van allen! Dat getuigde het vochtige oog van een bejaarde dienstbode, die over zijn ledikant gebogen stond, dat getuigde ook haar van medelijden bevende stem, toen zij vroeg, hoe Eduard zich nu voelde, of hij nu weer beter was. Een stroom van tranen vloeide over de wangen van den armen jongen, en krampachtig snikkend vlijde hij zijn hoofd aan de borst der oude Antje. Zij had zijn moeder al gekend, toen deze nog zeer jong was, en altijd had zij haar en haar kind trouwe, warme aanhankelijkheid bewezen; in een enkel deelnemend woord of in een stommen blik der brave dienstbode had het tenger, zwakke mevrouwtje zooveel troost en opbeuring gevonden. Tot wie dus kon Eduard, nu hij geen moedertje meer had, beter zijn toevlucht nemen dan tot oude Antje?

‘Och, Antje,’ snikte hij, ‘ik.... ik....’

‘Ja, ja,’ luidde het antwoord, ‘ik begrijp alles, beste jongen..., maar je mot je nou rustig houwen,.... en dan mot je altijd maar denken dat, zoo lang Antje leeft, er ten minste iemand zal zijn, die het best met je meent.... Niet dat je pa het niet goed met je zou meenen, mijn jongen, de hemel bewaar me, dat ik zoo iets zou zeggen...., maar hij heeft er geen slag van, zal ik zoo maar 'reis zeggen, om z'n hart te laten spreken.... Maar houwen van je, ja, o ja, dat doet-i wel, mijn jongen.’

‘Neen, Antje,’ onderbrak de knaap, steeds snikkend, ‘neen, dat geloof ik niet, want als pa van me hield, dan zou hij niet gewild hebben, dat ik dat versje opzei....’

‘Foei, foei,’ viel Antje hem in de rede, ‘dat mag je niet zeggen, Eduard, neen, hoor; ik zeg nog eens: de man heeft er geen slag van om zich te uiteren, en hij heit 'n heel ander gevoel als een ander, zal ik maar 'reis zeggen.’

De knaap zweeg, doch Antjes overtuiging, die eigenlijk ook bij haar meer schijn dan werkelijkheid was, was de zijne niet, integendeel, meer dan ooit wanhoopte hij eraan, de liefde van zijn vader te bezitten, waarop hij toch als zijn kind zooveel recht had.

Een drietal jaren gingen zonder ernstige gebeurtenissen, voorbij. Inmiddels waren uit het tweede huwelijk twee dochttertjes geboren. Dit leidde er wel toe, dat men zich nog minder dan anders met Eduard, met den bleeken suffert - zooals zijn stiefmoeder in een booze bui hem noemde - bezighield, doch er geschiedde niets wat ook maar in de verte geleeke op het pijnlijke oogenblik, dat hij eenmaal aan de bruiloftstafel had doorleefd. In den beginne had hij gehoopt, door vriendelijk te zijn een weinig hartelijkheid van zijn vader af te bedelen en zijn moeder althans niet vijandig te

stemmen. Toen echter zijn pogen vruchteloos bleef, was hij allengs vervallen in een dof zwijgen, sprak hij slechts wanneer het woord tot hem werd gericht, wat zelden, niet meer dan streng noodzakelijk, geschiedde. Alleen op zijn kamer, bij het portret van zijn moeder, of bij Antje in de keuken week zijn beklemdheid. Bij het eerste, evenals op het kerkhof, dat hij met de oude dienstbode zoo dikwijls bezocht, vond hij in zijn tranen troost en berusting, bij de tweede altijd een goed woord, welks oprechtheid werd bevestigd door allerlei kleine oplettendheden, waarvan alleen een liefdevol vrouwehart het geheim kent. Over het geheel genomen was het leven dus zonder licht en warmte voor een kind van zijn jaren, maar toch draaglijk.

Weldra evenwel zou dat anders worden. Een epidemisch heerschende keelziekte, de zoo gevreesde diphtheritis bezocht ook de woning van den heer Vermeer, en binnen acht dagen waren zijn twee dochttertjes er het slachtoffer van geworden. In het eerst gingen de ouders geheel en al op in hun doffe smart over dit pijnlijk verlies, zoodat op het bestaan van het derde en nu weer eenige kind zelfs door den vader schier niet werd gelet, te minder wijl Eduard, bij zijn betuiging van deelneming en medelijden schier ruw afgewezen, zooveel mogelijk verreed zijn ouders onder de oogen te komen.

Naar gelang echter de felheid der smart verminderde, drong zich bij mevrouw Vermeer een ander gevoel op den voorgrond, een gevoel van wrok en haat tegen den armen jongen, die was blijven leven, terwijl haar dochttertjes, haar eigen kinderen, hadden moeten sterven! Het zien alleen reeds van haar stiefzoon was haar onuitstaanbaar. Met klimmende bezorgdheid had de oude dienstbode deze verbittering tegen haar kleinen beschermeling waargenomen, en wat zij verwachtte en vreesde, zou spoedig werkelijkheid worden. Op zekeren dag werd haar meêgedeeld, dat Eduard over eenige weken het huis zou verlaten en naar een kostschool zou gaan. Deed het haar van den eenen kant innig leed, daar zij, naarmate de knaap door zijn ouders meer en meer werd beschouwd als een lastpost, zich inniger aan hem had gehecht, zoodat een scheiding haar pijnlijk zou vallen, van den anderen kant vond zij het een ware uitkomst. Want hoe hard het woord kostschool voor sommigen moge klinken, als ware ze niet veel beter dan een galei, allicht, bedacht zij, zou hij daar minder liefdeloos en hardvochtig worden behandeld dan thuis. Ook Eduard zelf dacht er zóó over. Zijn hart kromp door de aankondiging wel is waar een oogenblik ineen bij de gedachte aan de oude Antje, die hij zou moeten vaarwel zeggen, maar had hij deze kunnen medenemen, hij zou zelfs hebben gejubeld. De traan, welke in zijn oogen opwelde, gold derhalve haar. Toch deed het hem goed, och, het deed hem zoo goed, dat zijn vader, de beteekenis van dien traan verkeerd uitleggend, toegaf aan een opwelling en in onmiskenbaar vriendelijker toon hem toevoegde: ‘Kom, mijn jongen, je moet je dat zoo niet aantrekken, je zal het er goed hebben.’

Wat was hij er hem dankbaar voor! Na die enkele woorden was alle miskenning van zijn liefde, alle harde bejegening, hem en zijn moeder aangedaan, vergeven, alle pijnigende twijfel aan het hart van zijn vader als een nevel weggevaagd. Snikkend stond hij op en sloeg zijn armen om zijns vaders hals. En nu werd hij niet afgewezen, nu drukte hem zijn vader een kus op het voorhoofd en waren ook diens oogen vochtig.

Vermeer was niet gelukkig; zijn tweede huwelijk was een nog grooter misrekening dan hij meende dat het eerste geweest was. Had hij verwacht, dat het karakter van zijn tweede vrouw, meer overeenkomstig het zijne, zou leiden tot een beter begrip van elkander en derhalve tot betere verstandhouding, al spoedig werd hij ontgoocheld en moest hij ondervinden, dat alleen twee edele karakters van gelijken aanleg kunnen samengaan, dat ruwe, heftige, egoïstische naturen elkander meer afstooten dan

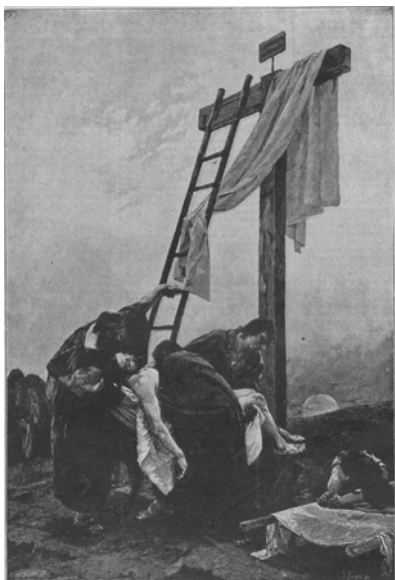
contrasten, waarbij in den regel de zwakkere toegeeft en zodoende ernstige botsingen worden vermeden. Het was dus wel geen wonder, dat hij, na zijn beide dochtertjes te hebben verloren, een oogenblik week werd bij de zich eensklaps opdringende levendige herinnering aan de vrouw zijner eerste keuze, door hem zoo vaak gegriefd en gekwetst; dat hij zelfverwijt en berouw gevoelde en tegenover de doode wat hij misdeed wilde goedmaken door een bewijs van genegenheid te geven aan haar kind. Trouwens, ook voor dit kind, het eenige, dat hem restte en dat na den dood van zijn moeder nog in ruimere mate aan onvriendelijke bejegening en van hemzelven en van zijn tweede vrouw had blootgestaan, trilde thans een snaar in zijn gemoed.

Hoezeer dit in tegenspraak schijne met zijn vroegere houding, schrikte hij terug voor het

oogenblik, dat Eduard zou heengaan en hij alleen zou achterblijven bij zijn vrouw, die in haar optreden - de verwijdering van Eduard had zij, de sterkere, kortweg geëischt! - zijn bestaan even vreugdeloos deed zijn als dat van zijn eerste, zwakke vrouwtje was geweest, wier verlies hij, zelf ondervindend wat het is, overheerscht en getiranniseerd te worden, thans oprecht betreurde.

Evenwel was hij zich zelf terstond weder meester, en als zich schamend over dat verraden van de roerselen zijns harten tegenover zijn kind, hernam hij, den knaap zacht terugduwend:

‘Nu, mijn jongen, 't is goed zoo... je zoudt me waarlijk week maken... En dat mag niet, een man behoort altijd zijn gevoel te beheerschen.... Dus, je gaat dan over een maand naar de kostschool. Je moeder vindt dat beter voor je, omdat je hier, door te weinig omgang met andere kinderen, te eenzelvig wordt - bij het opgeven van dit leugenachtig motief kleurde de heer Vermeer eenigszins -, en daar is inderdaad veel voor te zeggen. Pas nu maar goed op, en wie weet, wat 'n flinke vent er dan nog uit je groeien zal.’

KRUISAFNEMING VAN CHRISTUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. FUGEL.

Eduard wist zeer goed, dat de genoemde beweegreden niet de ware was, waarom zijn moeder zijn verwijdering wilde, en evenzeer, dat zijn vader gedwongen handelde, doch liet hiervan niets blijken. Overigens, wat kon het hem schelen! Nu hij eenmaal het onmiskenbaar bewijs had gekregen - het eerste voor zoover hij zich kon herinneren -, dat zijn vader hem toch liefhad, was hij overgelukkig en krachtig genoeg voor elk offer.

Met een beslistheid, die bij hem iets buitengewoons was, antwoordde hij dan ook:

‘Ik beloof u, vader, dat ik mijn best zal doen, dat u over mij niet zult hebben te klagen; ik zal me alle moeite geven om te worden wat u verwacht.’

DE BEWEENING VAN CHRISTUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANTHONIE VAN DIJCK,
in het Koninklijk Museum te Berlijn.

Daarbij bleef het, en vier weken later reisde Eduard af naar R... Bij het afscheid had hij zich flink gehouden, zóó zelfs, dat de oude Antje er niets van begreep. Zij had verwacht, dat de jongen in tranen zou zijn uitgebarsten, maar neen, hoogstens was hij een beetje bleek en was zijn oog wat vochtig toen hij zei:

‘Nou, beste Antje, hou je goed, hoor, met de Paaschvacantie kom ik terug, en dan hoop ik dat je nog altijd de ouwe, goede Antje voor me zijn zult.’

Vreemd had zij het ook al gevonden, dat Eduard bij het bezoek, dat hij daags te voren aan het graf van zijn moedertje had gebracht, er een verschen krans op neerlegend, dien hij van zijn spaarcenten had gekocht, niet zooveel droefheid had getoond als anders, ten minste niet zoo bitter had geschreid... En nu, toen hij haar een zoen gaf, niet eens één traan... eigenlijk had dit haar wel wat teleurgesteld, had zij moeite gehad om niet toe te geven aan de beschuldiging van ondankbaarheid... Hoe had zij dien plotselingen omkeer kunnen begrijpen, de oude ziel, wijl Eduard, door een machtiger liefde beheerscht dan hij haar had toegedragen, haar niets had gezegd van zijn kostbare ontdekking, waarnaar zijn ziel zoo lang had gesmacht!

Op de kostschool.

Nadat het vreemd-onbehaaglijke van den nieuwen kring, waarin de knaap zich thans bewoog, dat eerste gevoel van verlatenheid, zoolang nog geen nadere kennismaking met andere jongens had plaats gehad, was verdwenen, kwam Eduard van lieverlede geheel op zijn gemak en ontsloot zich voor hem een nieuw leven, kleurig en warm. Want sympathiek als hij was had hij spoedig een drietal vriendjes, met wie hij hartelijk en vertrouwelijk omging, terwijl zijn uitstekende aanleg, zijn ijver en niet het minst zijn beminnelijke eenvoud en bescheidenheid hem de genegenheid en de achting van zijn onderwijzers deden verwerven. De belofte aan zijn vader in dat zalig, onvergetelijk oogenblik gedaan, had voor hem het karakter van een duren plicht, welken hij, zonder er een oogenblik van af te wijken, ten einde toe zou vervullen.

En daartoe vond hij niet slechts den noo digen steun in zijn wilskracht, maar ook en vooral in zijn godsdienstzin, in het rein godsdienstig gevoel, dat hij van zijn moedertje geërfd had. Immers, men weet het reeds, zijn vader was niet godsdienstig. Deze rangschikte zich zelve onder de liberale, de w a r e katholieken, wier echt catholicisme zich uitspreekt in op het kantje af katholiek te doen, in altijd den mond vol te hebben van aanmerkingen op dit of dat in de kerkelijke gebruiken, en zich weinig of niets aan de kerkelijke geboden te storen, in tegenover de katholieke geestelijken zich koel, bijna vijandig te gedragen, in bij voorkeur om te gaan met heel- en halfongeloovigen en met hen meê te praten, zelfs in zaken, die de beginselen van het catholicisme raken, - kortom, op een wijze, die het duidelijk maakt, dat slechts zeer weinig noodig is, een vermeende miskennis b.v. door een priester, om den losse band met de gemeenschap der Kerk geheel en al te verbreken. Zoo ongeveer was het ook met den heer Vermeer gesteld. Eduard was dat alles bekend, ofschoon zijn vader - dit dient te zijner eer erkend - steeds had gepoogd tegenover zijn kind zijn ongodsdienstigheid, althans in woorden, te verbergen, maar nooit kwam in verband daarmee een ander woord over zijn lippen dan in gebeden, in een vurige smeeking tot God, zijn vader tot inkeer te brengen, hem te vervullen van dezelfde

liefde, waarin de knaap steeds zijn kracht had gevonden en uit welke bron hij meer en meer krachten putte, om zich voor den strijd des levens toe te rusten en te wapenen.

(Wordt vervolgd.)

Verlost.

Nu heeft Heer Jesus met Zijn edel bloed
Den prijs betaald voor booze menschedaden,
Den Gods-vloek op Zijn schuld'loos hoofd geladen,
Al onze zonden vorstlijk uitgeboet.

Vertroostend, wie berouwvol tot Hem traden,
Met woorden van erbarmen - God'lijk goed
Als priesterlijke, milde vredegroet,
Zeegnend gesproken over goede' en kwaden -

Is Hij bezweken in onduldbre pijn;
Maar tot nieuw leven nu verrezen zijn
Die eenzaam Hem verbeidden met gebeden:

Bij 's Heeren komst zijn ze aanstonds opgestaan -
Zij volgen, waar Zijn heil'ge voeten gaan,
Den zoeten klank van Zijne lichte schreden....

M.V.

De dank des werkmans.

Paaschvertelling

door W.

I.

Het was Paasch-Zaterdagavond.

De werklieden der ijzergieterij van mijnheer Vonken gingen naar huis; wegens het hoogfeest werd er een uur vroeger opgehouden met werken.

Tegenover het woonhuis van den heer Vonken, dat een weinig van de fabriek in een prachtigen tuin stond, keek een ander huis met zijn helder verlichte ramen vriendelijk de straat langs. Allerlei artikelen waren voor de twee winkelramen uitgestald, te beginnen met rozijnen, en sinaasappelen tot een gemarineerden haring en van een naald af, tot een kant enklaren werkkieel toe. Daarboven stond de naam des eigenaars van dezen druk beklanten winkel te lezen:

Martinus Hoogeboom.

Toen buiten de fabrieksarbeiders naar huis stroomden, werd schielijk de deur van den winkel geopend en een aardige, vlugge jongen van een jaar of acht sprong de stoep af en bleef op straat staan, om de voorbijgangers nauwkeurig op te nemen.

Daar werd hij den persoon gewaar, dien zijn oog zocht; met een opflikkering van tevredenheid rustte het met zichtbaar welgevallen op een man van omstreeks dertig jaar, die juist de fabriek verliet.

Het was een stevige, door en door gezonde werkman met forsche leden, een dichten ringbaard en krullend haar. Hij liep iets langzamer dan de anderen, alsof hij in gedachten was verdiept. Deze en gene zijner makkers richtte eenige woorden van deelneming tot hem, en menigeen blikte naar hem met een uitdrukking van medelijden.

De knaap wachtte nog altijd of de werkman niet opkeek en hem zag. Eindelijk kon hij het niet langer uithouden; met zijn helder stemmetje riep hij: 'Goeden avond, Jan!' en toen de aldus toegeroepene niet terstond den kleinen jongen bespeurde, herhaalde deze: 'Goeden avond Jan Leerhout!'

Maar nu kreeg hij, dien wij Leerhout hoorden noemen, het ventje in de gaten; doch de blik, waarmee hij den knaap aanzag, was niet zeer vroolijk.

'Goeden avond, Sander,' zei hij, 'ik had niet zoo dadelijk erg in je.'

'Scheelt er wat aan?' vroeg Alexander. 'Heb je ook zinking gevat? Daar heeft grootmoe een uitstekende zelf tegen, ik zal wat voor je vragen.'

'Dank je, Sander,' zei Leerhout, terwijl hij poogde te lachen, 'ik geloof eerder dat ik een trekking heb en daarvoor helpt geen zelf.'

'Een trekking? Daar heb ik nog nooit van gehoord. Doet dat ook zoo'n pijn als een zinking? Het spijt mij van u, Jan. Dan wil ik je niet langer ophouden. Ik had er al zoo op gevlast, om je mijn Paascheieren te laten zien; ik heb er zes. Hoeveel krijgen uw Karel en kleine Lena er?'

Alsof hij door een onaangename herinnering werd gekweld, wendde Leerhout het hoofd af en zei: 'Ik denk, dat twee stuks voor elk wel genoeg zal zijn.'

Dit antwoord ging gepaard met een zucht.

Alexander greep Jan bij de hand en vroeg: 'Kan je een oogenblikje wachten?'

Toen vloog hij het huis in, om weldra terug te komen met een mooi, groot, rood suiker-ei, dat hij zonder complimenten den werkman in de hand duwde.

'Daar Jan, eet dat op, ter herinnering aan onze vriendschap,' zei hij daarbij met zulk een ernst, dat Leerhout het uitproestte van lachen.

'Ja, Sander,' antwoordde hij, 'wij zijn al sedert een jaar dikke maatjes; ik kon hier niet voorbij komen, of je groette mij. Maar nu zullen wij weldra van elkander moeten scheiden.'

'Hè, neen, Jan Leerhout,' riep Alexander, 'dat zou mij spijten!'

'Ja, ja.... nu, wij zullen nog wel eens zien - maar nu moet ik gaan. Wel te rusten, Sander, ik dank je voor het ei.'

Dit zeggende ging Leerhout heen. De knaap keerde naar den winkel van zijn vader terug. Hier, waar middelerwijl verscheidene werklieden en vrouwen uit de fabriek hun kleine inkoop deden, hoorde Alexander zeggen, dat aan Leerhout op heden over veertien dagen zijn dienst in de gieterij van Vonken was opgezegd. Tot zijn spijt ontving de gretig luisterende en brutaal 'waarom?' vragende Alexander van zijn vader het bevel den winkel te verlaten en zich naar de huiskamer te begeven.

De werklieden vertelden nu, dat Leerhout den heer Vonken persoonlijk had tegengesproken. Deze had namelijk, terwijl hij door de fabriek liep, Leerhout toegeroepen hem iets te brengen. Leerhout, die juist bij 't gieten was, bleef bedaard nog een paar minuten aan zijn werk, totdat het gietsel klaar was. De eigenaar der fabriek snauwde hem toe, hoe hij het durfde wagen de bevelen van zijn meester te weerstreven. Leerhout, die meende zijn plicht te hebben gedaan, antwoordde een weinig driftig, dat mijnheer toch zelf had gezien, dat hij, Leerhout, met gieten bezig was en men dan niet kon verlangen van het werk af te loopen, alvorens dit gereed was. Door dit antwoord werd de heer Vonken ten zeerste vertoornd en schreeuwde: 'Je hebt eenvoudig te gehoorzamen en niet tegen te spreken of mij terecht te wijzen:

ik heb heel veel lust jou wegens verzet onmiddellijk te ontslaan.' Leerhout had daartegen ingebracht, dat het niet de eerste maal zou zijn, dat er een werk man werd ontslagen, omdat hij zijn plicht deed en den boel in de fabriek niet wilde laten bederven. 'Dat gaat jou geen weerlicht an,' had de fabrikant geschreeuwd, die des te driftiger werd, hoe meer en beter hij inzag ongelijk te hebben, 'wanneer ik je roep, dan laat je alles liggen of staan, waar het staat of ligt en kom je.' 'Ook als daardoor het werk bedorven wordt?' vroeg Leerhout. 'Ook als daardoor het werk bedorven wordt,' riep de heer Vonken, buiten zichzelf van kwaadheid, 'dan gaat dat mij en niet jou aan, hoor! En nu heb ik genoeg van je brutaliteit; over veertien dagen kan je oprukken!'

Zóó had de zaak zich toegedragen. De mannen waren van meening, dat mijnheer Vonken blij mocht zijn, als hij louter werklui had zooals Leerhout. Nu wisten zij, waaraan zij zich te houden hadden. Nu mocht de boel in het honderd lopen, zij zouden niets zeggen, nimmer tegenspreken; mijnheer Vonken, de eigenaar der fabriek, wilde het immers zoo hebben.

Er waren er ook van oordeel, dat Leerhout beter gedaan had met zijn gietsel in den steek te laten en onmiddellijk naar zijn patroon te

lopen, althans niet tegen te spreken en het standje stilzwijgend aan te nemen. ‘Leerhout is geen heilige,’ zei er nu een, ‘en een degelijk werkman, die voor zijn meester het geld verdient, moet, als hij in zijn recht is, oprecht en vrij van zich af mogen spreken.’

De kleine Alexander was op dit oogenblik uit de woonkamer achter den winkel geslopen en had de laatste woorden gehoord. Hij ging met een werkman naar buiten en vroeg dezen met kinderlijke naïveteit: ‘Naar welke fabriek gaat Leerhout nu?’ De andere lachte en zei: ‘Ja, jongen, dat weet ik niet. Er is hier maar één gieterij; hij moet dus zien, dat hij elders wat vindt.’

‘Hier vandaan?’ vroeg Alexander met een uitdrukking van schrik op zijn aardig gelaat.

‘Ja, natuurlijk,’ luidde het antwoord, ‘er zijn plaatsen genoeg, zooals dit nest. Maar eer hij op een andere plaats werk heeft, zijn middelerwijl zijn kinderen van honger gestorven en zijn vrouw ook.’

Alexander, die elk woord letterlijk opvatte, stond, bleek van schrik, nog op dezelfde piek, toen de man, die dat met bitteren haat had gezegd, reeds om den hoek was. Plotseling verhelderde een vriendelijke, hoopvolle trek zijn kinderlijk gelaat. Een oogenblik daarna was Sander in huis en fluisterde de meid in de keuken wat in. Deze schuierde zijn kieltje af, poetste zijn schoenen glad, voer met een natten handdoek over zijn gezicht, kamde zijn donker haar, haalde stil zijn Zondagschen hoed en strikte zijn dasje opnieuw in een sierlijke lus. Vervolgens keek zij hem met zekeren trots aan en toen hij zoo frisch en ferm voor haar stond en zei: ‘Maar Trees, nou mot je een heeleboel Onze Vaders bidden, hoor, tot dat ik terug ben,’ toen lachte zij gelukkig, alsof zij zijn eigen moeder was en antwoordde: ‘Jawel, Sander; je zal wel zien, dat het lukt, je bent een flinke jongen.’ Zij gaf hem een moederlijken kus mede op reis, alhoewel de kleine zich daartegen verzette, met zijn beenen trapte en zijn wang afwreef.

Een poos daarna werd er aan de deur van het bijzonder kantoor des heeren Vonken geklopt en op het ‘binnen’ van dezen, die juist met zijn vrouw iets besprak, kwam, tot beider verwondering, niemand anders het vertrek in dan de kleine Alexander, die heel beleefd groette, naar den eigenaar der fabriek en diens echtgenoot ging en beiden de hand gaf. Laatstgenoemde, die den knaap uit de buurt kende, vroeg lachend: ‘Breng je een boodschap van huis?’

‘Kan ik mijnheer Vonken een oogenblik voor zaken spreken?’ klonk grif het antwoord van den negenjarige. Hij had die vraag thuis dikwijls van reizigers gehoord, die met zijn vader zaken wenschten te doen.

Mijnheer Vonken, die hartelijk schik in het kereltje had, gaf ten bescheid:

‘Ik ben met genoeg tot uw beschikking, kleine buurman; wat is er van uw verlangen?’

‘Mijnheer, toe, laat Leerhout als ‘t u blijft in uw dienst blijven,’ kwam het nu smeekend uit den mond van het kind en zijn oogen keken vrijmoedig den rijken, gevreesden man aan.

Deze was onaangenaam getroffen. Er vloog een sombere wolk over zijn gelaat en op tamelijk scherp, koelen toon, vroeg hij:

‘Wie stuurt je naar mij toe, jongen?’

Alexander antwoordde min of meer verbaasd: ‘Wel, ik word door niemand gestuurd.’

‘Dat lieg je,’ bulderde de fabrikant en keek den knaap toornig aan.

‘Ik lieg niet,’ sprak Sander, ‘liegen is zonde, dat doe ik nooit, mijnheer Vonken.’

Een donkere blos bedekte zijn gezichtje en om zijn mondhoecken begon het verdacht te trekken.

‘Jan Leerhout is mijn vriend en een vriend in den nood moet men bijstaan. Ik heb er mama niets van gezegd; alleen Trees weet er van; ik moest het haar wel zeggen, anders had zij mij niet opgeknapt en niet mijn Zondagschen hoed gehaald.’

Het gelaat van den fabrikant helderde een beetje op. Hij vroeg verder:

‘Hoe weet je dan dat Leerhout weggaat? Dat moet hij je toch gezegd hebben?’

‘Dat heb ik van de menschen in den winkel gehoord, die het aan elkaar vertelden,’ luidde het antwoord. ‘Jan heeft er mij niets van gezegd. Hij zag er bedroefd uit en toen vroeg ik hem, of hij zinking had, want dat grootmoe zulke beste zelf daartegen bezat, en toen zei hij, dat hij de trekking had en daartegen wist ik geen raad. En nu moet hij hier vandaan en zijn kinderen zullen van honger sterven, eer hij weer werk heeft. Och, toe, mijnheer Vonken, mag Leerhout op de fabriek blijven?’

‘Sedert hoelang ken je Leerhout?’ vroeg de fabrikant.

‘O, wij zijn reeds lang vrienden,’ vertelde Sander, ‘zeker al drie jaar. Hij is zoo grappig, als hij van tijd tot tijd in den winkel komt om tabak te koopen. Hij kan blaten als een geit en kakelen als de kippen, later zal hij 't mij ook leeren. Ik praat altijd met hem, totdat papa klaar is met het afwegen van de tabak. Hij staat mij wel een enkele maal toe, dat ik hem een eindje weg breng. Hij is op denzelfden dag jarig als ik en dan feliciteeren wij mekaar. Ik hou veel van hem en pa en moe ook.’

Zoo pleitte de kleine Alexander voor Jan. Toen hij klaar was, sprak mevrouw Vonken fluisterend met haar man. Sander verstond er niets van, want het was Fransch.

‘Dat kan geen slecht mensch zijn,’ merkte zij aan; ‘een bedorven gemoed, een ruw karakter houdt niet van kinderen en vermag ook niet een kind te boeien. Misschien ben je te zeer in drift te werk gegaan en heb je den man wat hard behandeld.’

‘Hij heeft mij persoonlijk tegengesproken,’ antwoordde hij in dezelfde taal en verhaalde zijn vrouw in 't kort, wat er was voorgevallen. Ten slotte meende zij: ‘Wanneer ik geen partij was in deze zaak, en natuurlijk vóór jou, dan zou ik zeggen: jelui hebt alle twee gelijk en tevens ongelijk, maar jij hebt toch iets minder gelijk dan Leerhout, want hij heeft uitsluitend je belang en voordeel op 't oog gehad, toen hij niet terstond gehoorzaamde.’

‘Dat weet ik zeer goed te waardeeren,’ antwoordde hij, ‘maar hij heeft zich tegenover mij een taal veroorloofd, die uitdagend en beleedigend was.’

‘Je moet aan je werkvolk niet de eischen betreffende maatschappelijke vorming stellen,’ hernam zij, ‘die je aan je kinderen en je gelijken stelt. Menige zinswending, die ons lomp toeklinkt, wordt door hen niet zoo kwaad bedoeld. Denk aan de harde school van het leven, waarin die lui zijn opgegroeid; in uw positie gedraag jij je geen zier beter; misschien was je nog driftiger. Niet de woorden geven hier den doorslag, maar de meening, die er achter steekt. En die was eerlijk en goed bij den man, dien jij weggejaagd hebt.’

‘Maar hij heeft mij, het hoofd van de fabriek, tegengesproken,’ bracht hij in.

Zijn echtgenoot keek hem schalks aan en zei glimlachend: ‘Des te gemakkelijker is het, om hem vergiffenis te schenken. Wanneer hij tegen een van je beambten zich aldus had gedragen, dan moest je met dezen rekening houden, maar nu is het slechts een ding dat je persoonlijk betreft, om te zeggen: Leerhout blijft in zijn betrekking. Jij bent baas in je fabriek, en je hebt aan niemand dan aan je geweten rekening en verantwoording te geven.’

‘Je bent een halve advocaat, Amelie,’ zei hij.

‘Ik wil er nog iets bijvoegen,’ hernam zij, ‘en wel het beste. Zie, Willem, het is morgen Paschen en gisteren was het Goede Vrijdag, de dag waarop de Zaligmaker voor ons gestorven is. Heb je er wel eens over nagedacht, hoe oneindig groot en edel de lieve God is jegens, ons ellendige menschen? Wanneer Hij zoo wilde zijn als wij, zoodra wij beleedigd worden: zoo onverzoenlijk, zoo vasthoudend aan ons recht - hoeveel menschen zouden er dan in den hemel komen? Misschien een in de tien jaar, ja, wie weet, nog minder. Is het niet het schoonste en edelste voor den mensch hierin in zekeren zin onzen Lieven Heer te kunnen navolgen tegenover onze medemenschen? Kijk, Willem,’ zoo eindigde zij, ‘nu kan je je eens werkelijk edelmoedig toonen en rechtvaardig bovendien. Sla geen acht op de fouten tegen den vorm, door Leerhout begaan, vergeet, dat hij je daardoor onaangenaam is geworden, denk aan 's mans goede bedoelingen en laat hem aan 't werk. Je bereidt hem en zijn vrouw en kinderen het schoonste Paaschplezier, behoedt ze voor zware zorgen, ja, misschien voor armoede en gebrek, dat kan je, zonder dat het eigenlijk iets kost, en - denk er aan: dat ook jij van onzen Lieven Heer genade en barmhartigheid zal noodig hebben in den dag des oordeels....’

Zij greep de rechterhand van haar man en uit haar oogen sprak een innige bede om zijn toestemming. En mijnheer Vonken liet zich inderdaad vermurwen; hij sprak tot zijn echtgenoote:

‘Wat je daar zegt is zeker waar en heeft alles voor zich, maar ik moet je eerlijk bekennen, dat de kleine jongen, die zoo moedig voor zijn “vriend” in de bres springt, mij nog meer eerbied afdwingt. Menigmaal dacht ik, dat er op de wereld niets anders gevonden wordt dan zelfzucht en winstbejag, en nu moet ik door een jongetje van negen jaar leeren, dat er nog menschen zijn, die zonder eigenbelang in onbaatzuchtige liefde anderen dienen en goed doen. Dat is de hand en de adem Gods in 's menschen ziel. Wanneer de menschen niets anders waren dan beesten en apen, dan zou geen hunner tot zulk een liefde in staat zijn, tot een liefde, die geen ander loon, geen andere winst kent, dan den evenmensch te helpen.’

En nu keerde hij zich tot den kleinen Sander en bracht hem tot voor zijn vrouw.

‘Amelie,’ sprak hij, ‘vertel jij onzen kleinen, moedigen buurman eens wat hij zijn vriend Leerhout van avond nog moet zeggen.’

En zij zeide: ‘Alexander, ga naar Jan Leerhout en doe hem de boodschap, dat mijnheer Vonken hem laat weten, dat hij in zijn betrekking mag blijven en dat mijnheer en mevrouw Vonken hem en de zijnen een zalig Paschen wenschen.’

Alexander zette zijn hoed stevig op het hoofd, als gold het een wedloop en vroeg aan den fabrikant:

‘Mag ik, mijnheer?’

‘Ja!’ luidde het antwoord, ‘en de complimenten thuis.’

‘O, beste meneer Vonken, u wordt vriendelijk bedankt - duizendmaal dank, beste heer’ - en geen seconde later stond hij op straat. Hij liep wat hij loopen kon, terwijl hij juichend met zijn hoed zwaaide.

Op 't zelfde oogenblik werd er geluid voor het lof en Alexander moest met zijn moeder mee, die juist de deur uitkwam om ter kerke te gaan.

Verwonderd keek ze hem aan: ‘Wie heeft je je Zondagschen hoed gegeven?’ vroeg zij.

Met wangen, gloeiend van blijdschap en fonkelende oogen vertelde Alexander alles aan zijn moeder en deze had moeite, om haar vreugdevolle ontroering te verbergen. Toen zij bij de deur der kerk aankwamen, stootte Sander plotseling zijn

moeder aan en liep op een drafje weg naar Leerhout, die, ernstig en droevig kijkend, met zijn vrouw juist de kerk wilde binnengaan. In éénen adem deed het ventje zijn boodschap, die aanvankelijk ongelooflijk scheen, totdat zijn moeder ook naderbij kwam en sprak: 'Het is waar; Sander zal jullie straks wel haarfijn vertellen, wat voor 'n streek hij nu weer heeft uitgehaald.'

Het eenige antwoord van den gelukkigen fabriekswerker was: 'Die daad van den braven jongen zal ik nooit vergeten, God zal hem zegenen!' Daarna trad men in de kerk. En toen na het lof het koor een Paaschlied aanhief en de organist een paar registers bijzette, zoodat het blijde Alleluja langs de gewelven van het eenvoudig tempelgebouw daverde, toen paarden ook de stemmen van den gelukkigen Leerhout en den nog gelukkiger Sander en zijn moeder zich aan het lied der opstanding en zongen zij uit volle borst mee:

Dat nu ons klinkend stemgeluid
Met eerbied onzen dankzang uit.
d'Algoeden God en Opperheer
Zij eeuwig roem en eer.
Alleluja, Alleluja, looft God, Alleluja!

Pietà. MARMERGROEP VAN GIOVANNI DUPRÉ IN HET CAMPO SANTO TE SIENA.

II.

Er zijn eenige jaren verlopen. In het huis van Hoogeboom den winkelier heerscht droefheid, want de kleine Alexander is sukkelend, reeds lang slepend en er bestaat vooreerst niet veel kans, dat dit spoedig beter zal worden. De ouders van den anders zoo levenslustigen, ietwat wilden knaap, zijn nu zeer neerslachtig, vooral de vader. Hij kon zijn kruisje haast niet dragen. Uren en uren zat hij aan het bed van zijn ziekelijk kind, keek het sprakeloos en verdrietig aan, stond op, ging op een anderen stoel zitten en staarde dof voor zich uit. Hij sloeg lang zooveel acht niet meer op zijn zaken als vroeger en gelijk het noodig was, ofschoon hij al meer en meer te doen kreeg. Het scheen alsof hij allen moed verloren had.

Het was juist veertien dagen voor Paschen, dat wij de ouders van den kleinen zieke in een eigenaardigen twist met elkaar verrassen, in een twist, zooals er wel zelden een voorkomt. Juffrouw Hoogeboom wilde met alle alle geweld, dat haar man een uurtje - naar het koffiehuis ging en de man wilde volstrekt niet: hij verkoos thuis te blijven.

IN DE VOORLENTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ROB. RUSS.

Wanneer wij de redenen van de bezorgde vrouw hooren ontvouwen, dan kunnen wij haar geen ongelijk geven.

‘Kijk eens, hoe goed het voor je zou wezen,’ zei zij, ‘als je eens een beetje onder de menschen kwam, als je eens wat frissche lucht hapte, een flinke wandeling deed en eens een uurtje met een paar kennissen praatte. Dan zou je je leed en zorg voor een poosje vergeten en - waarachtig - dat heb je hoog noodig.’

Inderdaad, mijnheer Hoogeboom zag er allesbehalve goed uit. Zijn gelaat was magerder geworden, zijn haar aan de slapen vergrijsd,

zijn blik dof; hij scheen kleiner te zijn dan vroeger, zoozeer ging hij onder den last van zijn kruis gebukt.

‘Je slaapt niet meer, je eet bijna niets, je spreekt moeilijk en hebt geen plezier meer in je zaak,’ vervolgde zij, ‘je zal zeker nog ziek worden, ja, misschien wel krankzinnig er bij! God beware ons daarvoor! Maar dat komt, omdat je het te zwaar opvat. Kan onze Lieve Heer ons niet helpen?’

‘Ik geloof het niet,’ klonk zijn bijna toonloos gegeven antwoord, ‘ik geloof het niet meer. Hebben wij niet veel gebeden en H. Missen laten lezen voor Alexander? Hebben wij geen aalmoezen gegeven aan armen en voor liefdadige doeleinden, opdat hij zou herstellen? Hebben wij niet beloofd een bedevaart met hem te zullen doen? En alles is vergeefs geweest. Ja, als ik in mijn jeugd slecht geleefd had, of mijn plichten als katholiek verwaarloosde, dan zou ik het kunnen begrijpen,’ voegde hij er bitter bij, ‘maar wat baat het ons nu, dat wij altijd godsdienstig waren?’

‘Martien, om Godswil, spreek zoo niet!’ viel zijn vrouw hem in de rede, ‘je bezondigt je en daardoor zal 't zeker niet beter worden. Het is zonde, de hoop te verliezen en nog grootere zonde is het, zich niet aan Gods wil te onderwerpen. Geef je kind, hetzij ziek of gezond, aan God over; denk niet, dat God het aan je verplicht is, je wil te doen, maar voeg je naar den Zijnen, verootmoedig je en zeg tot Hem: Zooals Gij doet, o Heer, zoo is 't mij wel en moet het goed zijn, want al wat Gij doet, is immers wel gedaan.’

‘Je hebt er geen begrip van, Cathrien, hoe het mij te moede is,’ antwoordde haar man, ‘als Alexander sterft, hoop ik, dat ze mij ook maar naar 't kerkhof brengen.’

‘Maar geen mensch praat er immers van sterven,’ hernam zij, ‘er is alleen gezegd, dat zijn rug niet meer zal genezen. En hoe dikwijls hebben de dokters iets voorspeld, dat later toch anders uitkwam en door den tijd weerlegd werd. Kom, kom, vadertje, houd maar goeden moed, sta op, ga eens naar buiten, 't is zulk mooi weer, de boomen beginnen al uit te botten en de vogeltjes zingen; maak een flinke wandeling om de stad en denk daarbij aan 't evangelie van Lazarus; dien heeft onze Lieve Heer wel laten sterven, terwijl Hij, hoe lief Hij hem ook had, verre weg was en later heeft Hij eerst getoond, hoe wonderbaar Hij kan helpen.’

Zoo sprak juffrouw Hoogeboom en eindelijk kon hij haar niet langer weerstaan. Geduldig liet hij toe, dat zij hem zijn overjas aantrok, nam hoed en stok van haar aan en beloofde eindelijk nog, dat hij minstens een uurtje naar den ‘Gouden Leeuw’ zou gaan, om daar, na zulk een langen tijd, onder vrienden en kennissen zijn zware zorgen om zijn zoontje voor eenige oogenblikken te vergeten.

Hij ging dus en deed wat hij beloofd had.

En zonderling: de wandeling, na maanden in huis te hebben gezeten, deed hem goed. De menschen groetten hem zoo vriendelijk, zij vroegen hoe het met den kleinen Alexander ging, iedereen had een troostend woord voor hem over en elkeen verzekerde bepaald, dat de jongen gezond zou worden; hij kon er vast op rekenen, Alexander zou genezen. Zijn hart werd aanmerkelijk verlicht, toen hij zooveel bewijzen van belangstellende deelneming ontving. Daarbij oefende ook de prachtige, zoele lentedag zijn betoovering op hem uit; het slaan der lijsters en vinken, het kwinkelen van den leeuwerik, het groen, dat overal aan zoom en rand der beekjes ontloek - dat alles was in scherpe tegenstelling met zijn tot dusverre gekoesterde moedeloosheid. Hij begon weer ruimer adem te halen; hij begon zelf te gelooven, dat het toch wel mogelijk kon zijn, dat de knaap voor hem gespaard bleef.

Thans sloeg hij een weg in, die hem naar het stadje terug zou brengen en het kostte hem niet zulk een groote overwinning als hij zich wel had voorgesteld, toen een oude vriend hem ontmoette en uitnoodigde, een uurtje met hem en anderen genoeglijk aan de 'praattafel' door te brengen. Het was avond, de maag eischte haar recht des te meer, daar het Zondag in de vasten was, en derhalve ging mijnheer Hoogeboom mee naar den 'Gouden Leeuw' en zat daar weldra onder zijn bekenden in de oude, gezellige gelagkamer, waar, behalve goede spijzen en voortreffelijk bier, ook nog de oude christelijke orde te vinden was.

Mijnheer Hoogeboom werd met blijdschap begroet en welkom geheeten. En zoo algemeen en oprecht was de deelneming der vrienden in de ziekte van den kleinen Alexander, dien zij allen kenden, dat het hem haast speet, niet vroeger reeds aan dezen of genen zijn gemoed lucht gegeven te hebben. Allen wilden weten, wat den kleine eigenlijk scheelde en ieder meende een goeden raad te kunnen geven.

Eindelijk zei mijnheer Hoogeboom: 'Aangezien gij allen zooveel belang in mijn zoontje stelt, zal ik u ook alles zeggen, ofschoon ik vooraf er zeker van ben, dat niemand hulp kan bieden.'

En nu begon hij te vertellen:

'Het is een eigenaardige, een vreemde ziekte; geen mensch weet eigenlijk hoe het aangekomen is; maar op zekeren dag klaagde mijn Sander over pijn in zijn rug; het ding werd al erger en erger en eindelijk bleek, dat op een gedeelte van den rug het vel en 't vleesch tot een soort brand of ontsteking is overgegaan. Het stuk moet er uitgesneden worden. De pijn daarbij zou niet het ergste zijn, maar wel wat de dokters zeggen, dat namelijk het gat, hetwelk ontstaat te groot zal zijn om volkomen te kunnen genezen. Mijn Sander zal derhalve levenslang verminkt en gebrekkig moeten blijven en om zijn zieken rug steeds zoo veel mogelijk ontzien dienen te worden.'

Er volgde een diep zwijgen op deze verklaring.

'Maar zou er dan wezenlijk geen hulp zijn?' vroeg de kasteleines, die stil zich in de koffiekamer had neergezet, ontroerd door de schildering van het ongeluk, 'men kent tegenwoordig zooveel, en er worden er wel geholpen, die er nog erger aan toe zijn dan Alexander. Zoo'n kind komt weer spoedig op zijn verhaal, als 't goed verzorgd wordt.'

Mijnheer Hoogeboom vertrok zijn mond tot een pijnlijken glimlach en antwoordde:

'Ja, er bestaat een middel, en ik zal het u noemen, maar dat middel is in geen apotheek te krijgen en niet voor geld te koop - anders zou het al lang zijn toegepast.'

'Wat zegt u daar? Bestaat er een middel?' riepen de notabelen uit 't stadje door elkaar, 'daar heeft u ons nog niets van gezegd! Wat is dat voor een middel?'

'Nu, ik wil 't wel zeggen,' luidde het antwoord, 'maar u zult zelve moeten bekennen, dat dit middel niet te bekomen is. De dokter heeft gezegd, dat, als er op de plaats van het zieke vleesch, dat volkomen moet worden weggesneden, een even groot stuk van een gezond mensch wordt gezet, dit weldra zou aangroeien en het gebrek alsdan heel en al zou verholpen zijn. Maar waar zou ik een gezond mensch vinden, die een stuk uit zijn vel en vleesch laat snijden, tamelijk lang en breed? Al zou ik duizend gulden willen betalen, geen sterveling zou tot zulk een operatie te bewegen zijn.'

Nu eerst ontstond er een diep zwijgen. Natuurlijk wist niemand raad.

Mijnheer Hoogeboom vervolgde: 'Ik wilde mij aanvankelijk daartoe leenen, maar de dokter verklaarde, dat ik er niet sterk genoeg voor was. Bovendien moet ik voor mijn vrouw en de andere kinderen zorgen. En al zou een ander er toe kunnen bewogen worden, om zulk een waagstuk te ondergaan, wie verzekert hem dan, dat ook hij niet levenslang gebrekkig of sukkelend blijft? Dat zou een zware verantwoording voor

mij zijn. Ik vraag u dus, heeren, moet ik niet wanhopen aan de genezing van Alexander?’

‘Neen, dat moogt u niet, mijnheer Hoogeboom!’ klonk het op dit oogenblik vlak achter hem.

Terwijl hij zat te vertellen en zijn kennissen om de groote ronde tafel toeluisterden, hadden zij er geen acht op geslagen, dat het aan een zijtafeltje stil was geworden en zij, die daar zaten, even aandachtig aan de treurige tijding het oor leenden, als de naaste omgeving van Hoogeboom. Aan dat zijtafeltje zat ook Leerhout, de vriend van den zieken Alexander, de werkman in de gieterij van den heer Vonken. Woord voor woord had hij verstaan, nu en dan had hij peinzend gekeken naar zijn stevige, gespierde armen en breede borst, vervolgens had hij, dat kon men op zijn gezicht lezen, eensklaps een besluit genomen en was bij de laatste woorden van den bedroefden vader opgestaan en nader bij de tafel gekomen, waaraan Hoogeboom zat. Nu stond hij vlak achter den winkelier en hij was het, die kalm en bedaard, maar beslist, op de laatste vraag van Hoogeboom de woorden gesproken had: ‘Neen, u mag niet wanhopen.’

Verrast keerde Hoogeboom zich naar den spreker en blikte in het eerlijk oog van den werkman, die, even bedaard als hij zooeven sprak, nu er bijvoegde:

‘Als ik u aansta en de dokter meent, dat het mij niet levenslang hindert, dan wil ik Alexander graag helpen.’

‘Hoe? Wat?’ riepen alle heeren verbaasd, eer Hoogeboom nog van zijn verrassing was bekomen en woorden vond.

‘Is.... dat.... inderdaad.... werkelijk.... ernstig gemeend, Leerhout?’ was het eenige wat hij vermocht te zeggen.

En Leerhout antwoordde:

‘Ja, ik doe het van harte gaarne. Uw zoontje en ik zijn immers oude vrienden en hij heeft mij een dienst bewezen, mij en mijn huisgezin, dien waarschijnlijk geen oudere van jaren had kunnen doen, u weet het wel, mijnheer Hoogeboom. Destijds heb ik beloofd, die daad nimmer te vergeten en gewenscht voor den jongen door ‘t vuur te mogen gaan. Het doet me plezier, dat ik nu mijn belofte kan gestand doen.’

‘Maar je vrouw, je kinderen?’ waagde de kasteleines, in weerwil der bewondering voor zulk een heldenmoed, aan te merken.

‘Die zijn het ongetwijfeld met mij eens; ik heb immers gezegd, dat als de dokter mij verzekert, er niet levenslang hinder van te zullen hebben, ik het zou doen.’

‘Dat spreekt vanzelf,’ sprak mijnheer Hoogeboom met vuur, ‘anders zou ik het offer nimmer aannemen. Maar - nog eens, in ernst - wou je dat uit liefde voor mijn kind doen, uit liefde tot hem en ons?’ vroeg Hoogeboom en de tranen stonden hem in de oogen.

‘Zoo waar Sander een paar jaar geleden mij heeft geholpen,’ luidde het antwoord. ‘Indien u het goedvindt, gaan wij dadelijk naar den dokter, die moet verklaren, of het mogelijk is, zonder gevaar voor mij en wanneer hij dat zaakje wil aanpakken. Nu de volgende week hebben wij Paschen, dan zijn er feestdagen genoeg, ik verzuim dus niets in mijn werk en, zoo ik hoop, zal mijn vel middelerwijl wel weer genezen zijn.’

Met verbazing keken allen naar den grooten, gezonden Leerhout, die zich zoo kalmpjes bereid verklaarde een pijnlijke operatie te ondergaan. Maar hun verbazing klom, toen de heer Hoogeboom zei: ‘Mijne heeren, ik heb mij straks het gezegde laten ontglippen, dat ik er duizend gulden voor over had, als er iemand werd gevonden,

die mijn kind wilde redden. Ik verbind mij hier, in uw aller bijzijn, om dit bedrag ter beschikking van Jan Leerhout te stellen, in geval de dokter zijn aanbod aanneemt.’

Maar toen verklaarde Leerhout geen geld te willen aannemen, daar hij het louter deed uit liefde en dankbaarheid jegens den kleinen Alexander. Daar bleef het bij.

Na kort onderzoek en overleg verzekerde de dokter dat Leerhout zich gerust aan de kunstbewerking kon onderwerpen. Wel zou de wonde tamelijk lang en breed maar niet diep zijn, en bij zijn kracht en gezondheid, alsmede bij de verzorging in het gasthuis der eerwaarde zusters van liefde, zou de genezing snelle vorderingen maken; in uiterlijk veertien dagen zou alles zijn afgelopen.

‘Maar dat moet je toestaan, Leerhout, dat ik je het weekloon, dat je zal missen, mag vergoeden,’ riep Hoogeboom, ‘anders neem ik je aanbod niet aan.’

Leerhout stemde toe en nu werd er bepaald, op welken dag en welk uur de operatie zou plaats hebben.

De dag brak aan; beide patiënten, de kleine

en de groote kwamen in 't gasthuis. Toen nu de dokter den reeds op de operatie tafel liggenden Leerhout wilde bedwelmen (chloroformeeren), opdat hij geen pijn zou gevoelen, zei deze, dat men dat maar laten moest, want dat hij wel een paar sneden kon verdragen.

En zoo gebeurde het. Wat de brave werkman heeft uitgestaan in deze minuten van wreede foltering, toen zijn vleesch onder het mes van den heilkundige opkromp, die hem een tamelijk stuk wegsneed, om het daarna in den rug van het kind te zetten, dat is Gode bekend. Hij heeft het verdragen door aan den Zaligmaker te denken en aan Diens wonden en pijnen; hij heeft het verdragen met de bede op de lippen, dat God hem hiervoor barmhartigheid mocht bewijzen en zijn lijden zou aannemen als verdiende straf en boete voor zijn zonden; hij heeft in stilte uit den grond zijns harten gebeden en de H. Geest heeft hem daartoe de woorden ingegeven. En zoo ging het voorbij en na eenigen tijd lagen beide vrienden, Leerhout en Alexander Hoogeboom, naast elkaar in 't gasthuis en de dokters zeiden, dat alles uitmuntend gegaan was.

Het was Paschen, 't feest der Verrijzenis des Heeren; toen zaten de vrouw van Leerhout en zijn kinderen om het bed van den man en vader en de opgeruimde gezichten zeiden, dat zijn offer weldra voorbij was. Daar ging de deur van de ziekenzaal open en mijnheer Vonken met zijn echtgenoot en mijnheer Hoogeboom kwamen binnen.

Diep bewogen trad de anders zoo hardvochtige man naar de krib van zijn werkman en reikte dezen de hand.

‘Ik kom, om u mijn volle hoogachting te betuigen, Leerhout,’ zei hij, ‘ik bewonder u en dank u. Je hebt mij geleerd weer aan de menschen te gelooven en - en nog meer. Je hebt bewezen, dat er nog werklieden zijn, die men achten, eeren en liefhebben moet, die als Christenen hooger staan, dan duizend andere, die maatschappelijk hen verre overtreffen. Laat mij het u openhartig bekennen. Je hebt mij geleerd den weg naar geloof, godsdienst en Kerk terug te zoeken, want waar zulke vruchten rijpen, is waarheid en zaligheid.’

Daarna vroeg hij bijzonderheden betreffende den toestand van Leerhout, welken de dokter verklaarde ‘uitmuntend’ te zijn; vervolgens over de operatie enz. enz.

Eindelijk sprak hij: ‘Na hetgeen ik gehoord heb, Leerhout, spreek ik de hoop uit, dat je voor altijd aan mijne fabriek zal verbonden blijven. Houd je gemak, totdat je volkomen in staat bent je betrekking te vervullen; je huisgezin zal er niet bij te kort komen.’

Wij zullen er niet veel meer van zeggen, dan dat Leerhout ook stoffelijk zijn loon dubbel en dwars ontving; want hij kon het niet weigeren, dat zijn patroon zijn weekgeld verhoogde; dat de vader van Alexander duizend gulden contant voor hem neertelde en dit uitzette met intrest op intrest, om er op zijn ouden dag genot en gemak van te hebben. Wij voegen er dit nog slechts bij, dat, toen de zon op dezen Paaschdag onderging en haar laatste stralen in de ziekenzaal op den held van den arbeid liet dalen, zij gelukkige menschen bescheen, vol van den zegen en den vrede van 't Paaschfeest.

Wanneer gij, geachte lezer of lezeres, naaiden naam van den werkman zoudt willen vragen en waar hetgeen ik u verhaalde is voorgevallen, dan kunt gij in Westphalen alle twee vinden; de held van onze vertelling leeft nog.

Het vette varken.
Humoreske
door J.R. van der Lans.
(Vervolg en slot.)

Ten gevolge van dat onvrijwillig oponthoud liep het tegen den avond, eer zij de plaats hunner bestemming hadden bereikt. Regelrecht reed zij naar den ‘Gouden Leeuw,’ bij Hannes den knecht uit vroegere ervaring wel bekend en liet hem daar afspannen.

‘Witte wè, Hannes,’ zei ze, ‘gaode gij efkes naor binnen en zeg as dè hier vrouw Gubbels is, en die lot vraogen um het vèrken van vierhonderd pond, dè gevallen is op nummer 77.’

Hannes, gewoon op de wenken zijner allesbehalve gemakkelijke meesteres te vliegen, deed zooals hem gelast werd. Ondertusschen kwamen er een paar vroolijke boertjes uit de herberg, die bij den aanblik der statig op de kar tronende vrouw Gubbels elkander een oogje gaven.

‘Wie dè vrachtje thuis krijgt, heet er ok enen goeien aon,’ merkte de een lachend op.

‘Jao, lachtegij mar,’ dacht vrouw Gubbels, ‘ik zal mijn vrachtje wel eiges thuis haolen.’

Maar terwijl zij zich nog in dat vooruitzicht verlustigde, kwam Hannes uit de herberg terug met de boodschap:

‘Ze witten hier van gen vèrken van 400 pond; er is gen toönstelling of verloting gewist. De baos heet wel een zeug mit drie biggen; as ge die soms koopen wilt, kunde ze veur 'n prikske krijgen.’

‘Wè zegde daor?’ riep vrouw Gubbels en zij vloog in den wagen overeind, als had ze den knecht van pure woede wel boven op zijn kop willen springen.

‘Dè heet me dien weerlichschen Peer van Zundert gebakken. En Janne wist er van, den bliksem! Maar hij zal weten, wie i veur den zot gehouwen heet, dè zeg ik!’

‘Jao, vrouw, nou het geval er toe leet, mot ik zeggen, as dè mijn dè zaokske van den begin of aon nie zuiver veurgekommen is. 'k Ha Peer mè den baos zoo wè van de St.-Jansmert heuren smiespelen.’

‘Krek as 'k gedocht hè!’ zei vrouw Gubbels en zij schudde haar hoofd zoo woest, dat haar lange bengelende gouden oorbellen tegen elkander rinkelden. ‘Mar 'k zal hum krijgen! We rijen seffens naor Den Bosch!’

‘Mar vrouw,’ bracht Hannes in het midden, ‘t is nacht eer we ginder zijn.’

‘t Komt er nie op aon! We zullen er Janne nog wel vijnden, daor kunde dunder op zeggen. Men kop af, as ie nog nie in de “Meierijsche Kar” zit te pruvén. Ik zal hem trakteeren!’

‘Mar de Vos houdt het nie uit,’ wierp Hannes nog tegen.

‘Dè zullen we zien!’ zei vrouw Gubbels grimmig. ‘Span maar weer in, as de weerlicht.’

En Hannes was niet zoo goed of hij moest met zijn ongemakkelijk gezelschap van Vechel weer naar Den Bosch.

‘Legt er de zweep op!’ kommandeerde zijn meesteres. En weldra draafde het arme beest weer over den weg zoo goed zijn uitgeputte krachten het toelieten. Voor Hannes was het allesbehalve een plezierig ritje. Vrouw Gubbels zat den heelen weg over achter hem te razen en te tieren als een bezetene. Als hij den duivel in eigen persoon naar Den Bosch had moeten rijden, had het in den wagen niet helscher te keer kunnen gaan. Maar 't ergst was er het arme Vosje aan toe, dat slagen kreeg als haver, daar

het dier ondanks alle krachtsinspanning het ongeduld van vrouw Gubbels maar niet kon voldoen.

‘Mijn knuisten jeuken om hum op zijn tabberd te kommen,’ foeterde de waardige bazin, daarmee echter niet den Vos, maar haar beminden echtvriend bedoelende, dien zij al meermalen met de hardheid van haar vuisten had laten kennis maken.

Het was pikdonker toen de equipage de Hinthamerpoort binnenreed en rammelend hotste de kar over de hobbelige keien van het eenzame Hinthamereind. 't Is in Den Bosch vroeg laat, zelfs met St.-Jansmarkt, en er was dan ook geen levende ziel op straat meer te zien. Het was over elven, de lantarens waren om de andere uitgedraaid en alleen het zwakke schijnsel van de lichten in de huizen gaf aan de uitgestorven straat nog een beetje levendigheid.

Ze kwamen voorbij de boerenherberg, van bekend onder den naam van de ‘Stad Osch’; maar daar zag alles er zoo stil en kalmpjes uit of de lui al lang naar bed waren.

‘Wacht mar, in de “Meierijsche Kar” zal wel meer lèven zijn!’ raasde vrouw Gubbels.

Maar helaas! ook daar vond zij den dood in den pot. Door de neergelaten valgordijnen schemerde maar een zwak schijnsel en of Hannes en de vrouw ook al aandachtig het oor leenden, zij hoorden niets.

‘Gao mar efkes binnen,’ zei vrouw Gubbels, maar toen de deur openging, klonken haar slechts de verwarde stemmen van een groepje kaartspelers tegen, waarvan de een riep:

‘Dè's afgetroefd.’

Mistroostig kwam Hannes onverrichter zake terug; hij had zich echter in de gauwigheid toch een kleine hartsterking veroorloofd na den langen, bangen tocht, en na de vrouw bescheid te hebben gegeven, verwijderde hij zich voor een oogenblik in de donkere schaduw van de St-Anna-plaats, een soort van slop naast de ‘Meierijsche Kar’, door een open poort van de straat gescheiden, en waar een gelegenheid is aangebracht, die in de nabijheid van een kroeg goed op haar plaats is.

Hannes ging op den tast de donkere poort in, maar struikelde daarbij over een zacht voorwerp, dat een levend wezen bleek te zijn; want bij zijn aanraking liet het een knorrend geluid hooren, gevolgd door een onafgebroken gesnork.

‘Wè's dè,’ riep Hannes, ‘hier leet vereins 'ne zatte kèl veur miraokel.’

Hij stak een lucifer aan, en nauwelijks had hij het vlammetje in de nabijheid van den drenkeling gebracht, of hij riep:

‘Vrouw Gubbels, hier hebben we den baos!’

* * *

Intusschen was het uitblijven van vrouw Gubbels met haar varken van 400 pond in Keuteldonk niet onopgemerkt gebleven. 's Avonds in de herberg was het geval druk beredeneerd. Het was een uitgemaakte zaak, dat er geen landbouw tentoonstelling in Vechel geweest was en evenmin sprake kon zijn van een groote verloting. Vrouw Gubbels was dus door den baas in de maling genomen, en daar de teerhartige verhouding van het echtpaar van algemeene bekendheid was, had ieder daar hartelijk pret in.

Sommigen, die het fijne van de zaak wilden weten, waren al eens bij Peer van Zundert aangelopen; maar Peer kwam dien avond niet vroeg thuis en was den anderen morgen evenmin te spreken. Op de hoeve van Gubbels kreeg men nog minder bescheid; baas, vrouw en knecht waren allen drie weg en bleven weg.

Het heele dorp kwam in rep en roer. Driek van Pinksteren en schele Gradus, die naar de St.-Jansmarkt geweest waren, wisten te vertellen, dat ze baas Gubbels met Peer van Zundert in den 'Paternoster' hadden gezien, maar konden omtrent het verder wedervaren der twee lustige boertjes geen nadere inlichtingen verstrekken.

En waar bleef vrouw Gubbels? Dat was nog het gekste van het geval. Ieder vond het vermakelijk, dat ze door haar man met zoo'n soort van eersten-Aprilboodschap naar Vechel gestuurd was; daar had ze, naar aller gevoelen, haar verdiende loon aan voor al de kwellingen, waarmee ze haar echtvriend het leven lastig maakte, en de lui, wien zij met haar fortuintje de oogen had willen uitsteken, verkneukelden zich niet weinig in het denkbeeld, welke oogen vrouw Gubbels te Vechel wel moest opgezet hebben. Maar ze kon toch in Vechel niet blijven; er was nu al een nacht over haar vertrek heengegaan; het was tien, elf uur in den morgen geworden, twaalf uur, en nog was ze niet boven water, zoo min als haar man.

Het heele dorp was er vol van, en in het middaguur liep ieder naar de herberg, het brandpunt van het openbare leven in Keuteldonk, waar alle nieuwtjes het eerst bekend waren en het drukst besproken werden. Maar hoe er ook over de verdwijning van het echtpaar werd gepraat, omtrent hun wedervaren wist niemand wat te vertellen.

'Ze is vort,' dat was het eenige wat om-

trent het lot der eerzame boerin, die daags te voren met zoo schitterende vooruitzichten naar Vechel uitgetogen was, te constateeren viel.

‘Nou, ik gleuf nie as dè Jan er rouwig om zijn zou, as ze nie meer vrom kwamp,’ merkte er een uit den hoop op.

‘Jao, mar hij is eiges ok eweg,’ zei een ander.

‘Beh kom, die zal nie in zeuven slooten te gelijk loopen.’

Daar de school uit was, had ook de dorpsjeugd gelegenheid zich voor het geval te interesseeren. Er was geen enkele schoolbengel, die niet eens in zijn leven ten minste door vrouw Gubbels met een eind hout nagezet was als hij haar boomgaard of haar pas geschrobde stoep te na kwam. De pootige boerin met haar harde knuisten genoot onder de deugnieten een welverdiende populariteit van hoogst eigenaardige soort en haar avontuur verwekte dan ook onder het schoolvolkje meer dan gewone belangstelling.

‘Hedde 't geheurd?’ riep een bengel. ‘Vrouw Gubbels is in Vechel een vèrken gaon haolen van 400 pond. Ze is giesteren mèrgen al heengegaon en nog nie vrom! We zullen ze in 't gemoet gaon.’

‘Jongens! gaode mee, vrouw Gubbels in 't gemoet?’

‘Jao, gaode gullie den weg mar op, en kèkt eens of ze nie aonkumt,’ dus moedigden de groote grappenmakers de kleintjes aan. En weldra trok een heel bataljon kwajongens schreeuwend en zingend den weg op om vrouw Gubbels met haar vet varken feestelijk in te halen.

In het dorp lachte men of schudde het hoofd; maar de jongens bleken toch niet voor niets zich zoo druk te hebben gemaakt voor de blijde inkomste der wakkere boerin. Want weldra verkondigde een luid hoera, dat de heldin van den dag werkelijk in aantocht was.

Juichend kwam de voorhoede van den breeden stoet vooruitgesneld, om het heuglijke nieuws in het dorp te verkondigen:

‘Vrouw Gubbels is vrom! Ze heet er vèrke bij er.’

‘Is 't verèchtig?’ vroegen de Keuteldonkers ongeloofig.

‘'t Is vereins waar!’ luidde de verzekering. ‘Daor kumt ze al aon op 'eren waogen.’

Inderdaad werd het voertuig in de verte al zichtbaar, te midden van de juichende eerewacht van groote en kleine bengels, die luidkeels het nieuwe lied uitgalmden:

Rom bom bom!
Vrouw Gubbels is vrom.
Al met er vette vèrken
Dè kunde seffens mèrken.
Vierhonderd ponden spek.
Det is geen kattendrek.

Zou 't dan toch waar zijn? Het verrassend bericht ging van mond tot mond en het halve dorp liep uit om zich zekerheid te verschaffen. Nooit was een burgemeester in Keuteldonk door zulk een toevloed van belangstellenden ingehaald als thans de waardige boerin te gemoet trok. Intusschen toonde vrouw Gubbels zich volstrekt niet erkentelijk voor de haar bewezen eer. Graag had zij zich geheel aan de ovatie onttrokken, door in vliegende ren huiswaarts te rijden; maar te midden van het gedrang kon ze slechts stapvoets voort. In haar ongeduld had ze Hannes de zweep uit de hand genomen en sloeg daarmee links en rechts van zich af om de vrijpostige

dorpsjeugd van de kar te houden. Maar die vruchteloze pogingen strekten slechts tot vermeerdering der algemeene vroolijkheid.

‘Wel, is het beestje vet genoeg naor oewen zin, vrouw Gubbels?’ klonk het spottend.

‘Meugen me 't vèrken nie ens zien?’ vroeg een ander.

Maar de kostbare last, waarmee zij huiswaarts keerde, was zorgvuldig toegedekt, en als een der brutaalste rakkers de huif van de kar poogde ter zij te schuiven, was vrouw Gubbels er onmiddellijk met de zweep bij, om die onbescheidenheid te voorkomen. Hoogstens gelukte het enkelen een bundeltje stroo van onder het beest weg te trekken.

Maar hoe zij foeterde en tierde en als een bezetene met de zweep rondzwaaide, ten slotte zag zij zich door zooveel nieuwsgierigen omringd, dat er geen houden aan was.

Schele Gradus was er ondanks haar luidruchtig protest in geslaagd, de huif op te lichten en een blik binnen de kar te werpen.

‘Is ie braof vet, Gradus!’ riepen de anderen.

‘Nou, dè geleuf ik. Er zal geen pond aan mankeeren. 'k Hedder van mijn lèven gen zoo vet gezien.’

‘Mag 'k ok ens kèken, vrouw Gubbels! mag 'k ok ens kèken!’ joelde het links en rechts om haar heen.

‘Vort, rakkers of ik slaog er op!’ en krits krats zwiepte de zweep in het rond.

Maar deze rukte aan de huif en gene ging aan den wagen hangen en ieder, die maar een oogslag op de merkwaardige vracht had kunnen werpen, schaterde het uit van plezier. Onder de vereenigde pogingen van al de nieuwsgierigen werd eindelijk de heele huif neergehaald en aldus onder luid hoera voor aller oogen de kostbare last onthuld, dien vrouw Gubbels zoo zorgvuldig voor onbescheiden blikken poogde te verbergen.

DE DUIZENDJARIGE ROZEBOOM AAN DEN DOM TE HILDESHEIM.

Het was een vrij wat gewichtiger vracht dan een varken van 400 pond, namelijk baas Gubbels in eigen persoon, maar zoo ‘vet,’ dat hij op dat stuk voor het zwaarste spekbeest niet behoefde onder te doen.

Onder uitbundig gejuich werd hij naar de echtelijke woning begeleid en menig hulpvaardige wilde zijn zegekar zelfs volgen tot binnen de schuurdeuren om bij het uitladen de behulpzame hand te bieden. Maar zooveel gediensigheid achtte vrouw Gubbels onnoodig en met eigen hand wierp zij de schuurdeuren voor den neus der belangstellenden met een geweldigen ruk in het slot.

Men kreeg baas Gubbels in de eerste acht dagen niet te zien; waarschijnlijk wilde het echtpaar het avontuur doen vergeten, maar dat belette niet dat het in Keuteldonk vereeuwigd werd door den volksmond, die aan baas Gubbels voortaan den eernaam van den vierhonderdponder en aan zijn geliefde wederhelft dien van de ‘gelukkige zeuven en zeuventig’ toekende.

Bij de Platen.

In de voorlente. -

Heeft ieder jaargetijde zijn eigen mooi, de meesten zien toch het liefst de lente haar intocht doen, vermoedelijk omdat zij, op den kalen, doodschen winter volgend, de heele natuur tot nieuw, jeugdig leven wekt en tevens in het hart van den mensch nieuwe hoop en nieuwe levenskracht stort.

Al moge nu met de natuur zelf geen schilderij te vergelijken zijn, toch is het een waar genot het poëtische landschap op onze gravure te bezichtigen. Door het bosch voert een stille weg, aan weerszijden door statige boomen omzoomd, wier rankheid nog niet schuil gaat onder een overvloed van groen. Hier en daar nog maar een ontluikend knopje, als het ware een belofte van hetgeen lente en zomer in kwistige overdaad zullen geven.

De duizendjarige rozeboom aan den dom te Hildesheim. -

Algemeen bekend is deze eerwaardige grijsaard onder de planten en ook in de *Belgische Illustratie* is er meermalen het een en ander over verteld. Herhaaldelijk is reeds de vrees geuit, dat de duizendjarige rozeboom het niet lang meer maken zou; maar het schijnt dat hij bestemd is ons het wonder van een altijd jeugdige levenskracht te vertoonen. Altijd is het tot dusver nog gelukt hem in het leven te houden en ook het gevaar, dat hem in den herfst van het vorig jaar bedreigde, is hij weer glansrijk te boven gekomen.

Toch zag het er toen bedenkelijk genoeg met hem uit, daar de twijgen bijna geheel met het bekende woekerinsect, de schild- of rozenluis bedekt waren. Er werden zaakkundigen tot zelfs van buitenslands geroepen om hier raad te schaffen. Op hun voorschrift werd de rozeboom met kalkmelk besproeid, die haar goede uitwerking niet gemist heeft: de uitkomst beantwoordde ten volle aan de verwachtingen.

Nog kort geleden is de duizendjarige rozeboom door mannen van het vak met groote nauwkeurigheid onderzocht en daarbij gebleken volkomen vrij te zijn van alle parasieten. Ook heeft de oude wortel in het laatste voorjaar weer twee nieuwe, krachtige loten geschoten, en een kwistige overvloed van rozen verheugde in het afgelopen jaar de bezoekers van den dom.

Ook de overige rozeboomen op het Annenfriedhof waren heel sterk door de luis aangetast, en voor rozenliefhebbers is het van belang te vernemen door welk middel zij daarvan bevrijd werden. Dit middel, dat nog meer afdoende bleek dan de kalkmelk, daar niet alleen de insecten volkomen verwijderd werden, maar ook de stammen uitstekend bewaard bleven, bestaat in een mengsel van één deel petroleum op vijf deelen water.

Of de rozeboom van Hildesheim inderdaad den hoogen leeftijd heeft, waarop hij algemeen geschat wordt? Het is moeilijk te zeggen, hoewel men om de bekoorlijkheid van dit bloemenwonder er gaarne geloof aan hechten wil.

Het is een historisch feit, dat keizer Lodewijk de Vrome den dom van Hildesheim liet bouwen; aan dit feit knopen zich verscheidene sagen vast, waarin altijd de rozeboom een aanzienlijke rol speelt. Alle stemmen hierin overeen, dat de rozenstruik stond op de plaats, waar het hoogaltaar verrijzen moest en dat Lodewijk de Vrome beval den struik niet uit te rukken, maar het hoogaltaar op zijn wortels te bouwen.

Zoo geschiedde; maar de wortels van den struik drongen door de steenblokken heen naar buiten en bekleedden den muur der kerk met bladeren en bloesems - een levendig natuursieraad, poëtischer en verheffender dan de tooi, waarmee menschenhand het Godshuis kon opluisteren.

[Nummer 4]

Paaschmorgen.

Ter gelegenheid van het hoogfeest van Paschen bieden wij onzen lezers in dit nummer de reproductie aan van een tryptiek of driedeelige schilderij van den Duitschen meester Karl Gottlob Schönherr, die op hoogst gelukkige wijze de groote en blijde gebeurtenis van den Paaschmorgen weergeeft.

De drie deelen der schilderij, op onze eerste bladzijde afzonderlijk afgebeeld, moet men zich voorstellen als aan elkaar verbonden op de wijze van een oude tryptiek of drieluik, zooals de moderne kunstterm luidt.

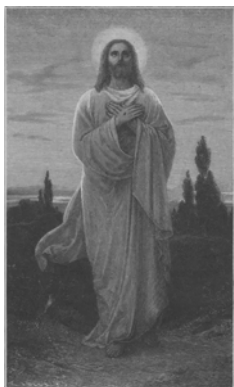
Het middelste gedeelte vertoont den glorievol verzezen Verlosser, met de litteekenen zijner wonden nog in handen en voeten, maar omstraald van een hemelschen luister. Het smartvolle lijden is geleden. De bange strijd tegen hel en dood is gestreden: als overwinnaar treedt Hij uit de duistere grafspelonk in den klaren dag, omgeven van het frissche morgenlandschap, waar de gansche natuur, zoo diep geschokt bij zijn gruwzamen dood, Hem met stillen eerbied begroet, gelijk de kunstenaar treffend naïef heeft aangeduid door het vogeltje, dat aan de voeten des Heilands zijn loflied kweelt.

Intusschen zijn de vrome vrouwen en beminde leerlingen des Heeren aan het leege graf gekomen. Op het rechterpaneel der tryptiek zien wij Petrus en Joannes voor den ingang der grafspelonk; op het linkerpaneel zien we hen daarbinnen gedrongen en op de leege plek staren, waar zij gemeend hadden, den Doode te vinden.

‘Zij hebben mijnen Heer weggenomen,’ meenen wij hen te hooren zeggen, ‘en ik weet niet waar zij Hem gelegd hebben.’

Weldra zal de Engel hen troosten met de blijde tijding: ‘Hij is hier niet, Hij is verzezen, gelijk Hij gezegd heeft.’

De schilder van deze drie fraaie paneelen, professor Karl Gottlob Schönherr, is in 1824 te Lengeteld in Saksen geboren en reeds sinds lange jaren als leeraar werkzaam aan de Dresdener kunst academie. Diegenen onzer lezers, welke de vermaarde galerij van Dresden mochten gezien hebben, zullen zich wellicht zijn hoogst verdienstelijke schilderij ‘De opwekking van Tabea door Petrus’ herinneren.

PAASCHMORGEN, NAAR DE TRYPTIEK VAN PROF, KARL GOTTLOB SCHÖNHERR.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

(Vervolg.)

Hij had thans, ruim dertien jaren oud, een jaar op de kostschool doorgebracht en zijn vader verblijd, niet slechts met de meest loffelijke bulletins van gedrag, vlijt en vordering, maar ook met een viertal eerste prijzen, in zijn klasse behaald. Meermalen had hij gedurende dien tijd gebeden om zijn roeping te mogen kennen en gemeend in zijn hart een stem te hooren, die hem riep naar 's Heeren altaar. Aanvankelijk had hij erover gezwegen, doch nadat die stem zich herhaaldelijk en steeds dringender in zijn binnenste had doen hooren, deelde hij het aan zijn biechtvader mede. Deze oordeelde, dat de invloed van een der kameraden van Eduard, die eveneens roeping gevoelde tot den geestelijken stand, hier had gewerkt, wyl Eduard altijd in zich een prikkel voelde om na te volgen wat hij schoon en verheven achtte in anderen; maar al spoedig hield hij zich, vooral wegens de toenemende godsvrucht en het voorbeeldig gedrag van den knaap, overtuigd, dat de drang van diens hart niet meer mocht belemmerd, veel minder tegengewerkt, maar veeleer aangemoedigd moest worden. Toen Eduard de groote vacantie ging aanvangen, gaf hij hem dan ook den raad, met zijn vader over deze aangelegenheid te spreken.

Zijn ontvangst thuis was van den kant zijns vaders hartelijker dan hij had durven verwachten. Was dit deels toe te schrijven aan de verandering, welke in het gemoed van zijn vader te zijnen opzichte was gekomen, van den anderen kant was de heer Vermeer trotsch op zijn jongen, trotsch op zijn snelle vorderingen en prijzen. Hij gaf dan ook vrij duidelijk te kennen, dat hij hoopte in zijn zoon eenmaal een flinke werkkracht te zullen vinden voor zijn handelszaak.

Van de zijde van zijn stiefmoeder echter had het veeleer den schijn, dat zij in verhouding tot de vriendelijker bejegening van zijn vader meer wrok tegen hem koesterde, hoewel zij zich moeite gaf, om dien niet door uiterlijke handelingen te toonen. Had vroeger, toen hij bij zijn vader geen steun vond, hem die vijandige gezindheid gehinderd, nu bekommerde Eduard er zich niet om en deed hij, alsof hij het valsche in den blik, welken hij nu en dan op zich zag of voelde gevestigd, niet opmerkte. Voldoende waren hem de liefde, of zoo dat gevoel te sterk moest heeten: de vriendschap van zijn vader en de gehechtheid der oude Antje, die niet minder trotsch op hem was dan zijn vader en dan ook niet naliet, iedereen, met wie zij in aanraking kwam, tot zelfs den bakkersgezel en den slagersknecht, te vertellen, hoe allemenschelijk knap de jongeheer was.

Natuurlijk vergat Eduard niet, om, overeenkomstig zijn vroegere gewoonte, trouw het kerkhof te bezoeken, tot zijn moedertje te gaan, zooals hij zei. Dáár was het juist, in de plechtige stilte om hem heen, aan haar graf, dat hij om sterkte bad en volharding, want hij verheelde zich niet, dat hij bij zijn vader, behept met allerlei vooroordeelen, een zwaren strijd zou te voeren hebben, te meer nu deze er zich een illusie van was beginnen te maken, dat zijn zoon in zijn zaak zou komen en eenmaal zijn opvolger zou zijn. Niet dat hij vrees gevoelde, - sedert het besluit bij hem vaststond, ontwaarde hij in zich een eigenaardige kracht, was hij niet meer dat weeke, overgevoelige kind van weleer. Hij had nu een ideaal, waarvoor hij leefde, - en welk een ideaal! Alles wat buiten den kring daarvan viel scheen hem van geen of weinig beteekenis toe.

Maar toch, ofschoon dit zijn besluit niet aan het wankelen kon brengen, deed het hem zeer, verwachtingen te moeten teleurstellen, vooral om de gedachte, dat hij wellicht de vriendschap van zijn vader weer zou verbeuren. Wat zijn moeder betrof, bij haar was hij zeker, op geen tegenkanting te stuiten; zij zou zich veeleer over zijn voornemen verheugen, omdat hij dan voorgoed uit haar woning verdween.

Op zekeren dag met zijn vader wandelend en weer uiting willende geven aan 't geen hem reeds meermalen op de lippen had getrild, bonsde ook toen, voordat hij ging spreken, zijn hart onstuimig. Evenwel vermande hij zich, en met licht bevende stem voegde hij zijn vader toe:

‘Ik wilde u wel eens over een ernstige zaak raadplegen, vader.’

Eenigszins verrast keek de heer Vermeer zijn kind aan.

‘Welnu, laat eens hooren, Eduard, wat is er?’ vroeg hij. ‘Aan je stem te hooren, schijnt het nogal van beteekenis te zijn....’

‘Ja, vader, het betreft namelijk wat ik worden zal.’

‘Wat je woorden zult?.... Vooreerst heeft dat nog wel een paar jaren den tijd, en bovendien....’

‘Ik begrijp u, vader,.... u wilt zeggen, dat u er op rekent, dat ik in uw zaak zal komen.’

‘Juist.... en?’

‘t Spijt me, vader, maar daarin zal ik u moeten teleurstellen?....’

‘Teleurstellen?... Dus, als ik goed begrijp, dan heb je geen idée, om koopman te worden....’

‘Neen, vader.’

‘Zoo, zoo,.... nu, ik kan niet zeggen, jongen, dat je me daar 'n blijde tijding brengt, maar.... zoo je bij je meening blijft, dat de koopmansstand je roeping niet is, welnu.... hoezeer het me leed zou doen.... ik zal je niet dwingen.... Dus je zoudt zeker willen studeeren.... voor advocaat of voor dokter bij voorbeeld?’

‘Neen, vader.’

‘Voor officier dan bijgeval of voor ingenieur?’

‘Ook dat niet, vader.’

‘Niet.... maar wat dan?.... Wat blijft er eigenlijk dan nog over?’

‘Ik voel me tot iets anders, iets hoogers geroepen, vader.... ik zou priester willen worden.’

Als had hem een adder gestoken, stoof Vermeer op:

‘Wat zeg je?.... priester?!’ riep hij zoo luide, dat een paar voorbijgangers, die de woorden hadden opgevangen, vader en zoon een oogenblik verbaasd aankeken. ‘Hoe heb je die malle fratsen in het hoofd gekregen?.... Wie heeft je dat aangepraat?....’

‘Niemand, vader.’

‘Dat maak je mij met wijs!’

‘Neen, heusch, vader.... vanzelf is dat verlangen bij me opgekomen.’

‘Kom, kom, daar geloof ik niets van.... Maar waar of niet, van je plan komt niets in, mijn jongen; dat zijn zoo van die opwellingen, die even gauw verdwijnen als ze komen.... Hoe dikwijls gebeurt het, dat jongelui priester willen worden en als het er op aankomt, zich terugtrekken.... Daar heb je b.v. Piet Smeltens en Dirk Boerens.... Die moesten en zouden ook priester worden, dat stond als een paal boven water, en nadat ze een paar jaren de korte broek aan hadden gehad, was het uit.... Wat hebben ze nu aan al dat Latijn en Grieksch, dat ze hebben geleerd, nu ze op het kantoor van hun vader zitten?.... Niets, volstrekt niets,.... ballast, geld en tijd weggegooid,.... eigenlijk voor hun heele leven bedorven; want die pastoorsgeleerdheid, die in het

maatschappelijk leven volkomen nutteloos is, waarmee ze geen cent verdienen, zit hun zelfs in den weg. Ze bluften er heel wat meê tegenover jongelui, die niet aan een gymnasium of een seminarie zijn geweest.... en ik vraag je nog eens, wat doe je er meê in de handelswereld? Op de Beurs geven ze er geen duit voor.... Je kunt er hoogstens in een gesprek wat mee geuren, als je er zoo'n Latijnschen tekst tusschen gooit.' - In éénen adem had de heer Vermeer, zich onder het spreken meer en meer opwindend, dit een en ander in het midden gebracht, zijn eigenlijk bezwaar evenzeer verzwijgend als Eduard zijn geheime drijfveer, de bezorgdheid voor de ziel zijns vaders, had verborgen gehouden.

Eduard was bleek geworden en zweeg.

'Moet ik uit je zwijgen opmaken, dat je het met me eens bent en je die malligheid uit het hoofd wil zetten?' vroeg Vermeer, nadat ze een paar minuten zonder te spreken hadden voortgelopen.

'Maar vader,' merkte Eduard thans schuchter op, 'dan zou er niemand priester kunnen worden, want van niemand kan vooruit met zekerheid gezegd, dat hij volharden zal.'

Dit steekhoudend argument bracht den heer Vermeer zichtbaar in verlegenheid.

'En,' ging Eduard, moed vattend voort, 'bij de keuze van elk beroep kan zoo iets gebeuren.'

Die laatste opmerking had Eduard beter gedaan achterwege te laten, want daardoor verzwakte hij de eerste; althans de heer Vermeer greep ze onmiddellijk in zijn voordeel aan.

'O neen, mijn jongen,' hernam hij levendig, 'dat is volstrekt niet zoo. Studeert een student in de rechten, in de medicijnen of aan de Polytechnische School niet door, dan schuilt daarvan de reden gemeenlijk in geheel iets anders, namelijk in te veel pret maken, in niet te werken.... Je vergelijking gaat dus niet op. En gesteld ook al, dat zulke jongens niet doorstudeeren, de voorbereidende studiën zijn niet verloren, terwijl dat bij jongens, die van een seminarie in den handel komen, wèl het geval is.'

Hoewel hij had kunnen tegenwerpen, dat mislukte advocaten of doctoren, die tot den handel overgaan of naar een baantje solliciteren, waarvoor geen klassieke studiën vereischt worden, evenmin voor hun verder leven aan hun kennis van Latijn en Grieksch veel hebben, wist Eduard niet, wat hij er tegen zou inbrengen, en antwoordde dan ook niet, maar herhaalde in eenigszins anderen vorm zijn eerste argument.

'Inderdaad,' erkende Vermeer schoorvoetend, 'daar is iets van aan.... maar als de ouders er dat op willen wagen, dan moeten zij dat zelven weten,.... en dat zijn ook meestal mensen uit andere kringen dan de onze.... Maar enfin, je weet nu, Eduard, hoe ik erover denk, en ik verwacht dat je je naar mijn wenschen zult voegen.'

Ze hadden hun woning bereikt, en de heer Vermeer begaf zich onmiddellijk naar zijn kantoor, zijn zoon overlatend aan zijn gedachten en aan zijn teleurstelling. Intusschen stond Eduards besluit te vast dan dat het door dezen tegenstand aan het wankelen zou zijn gebracht. Hij dacht er bijgevolg niet aan, zich zonder slag of stoot te schikken naar den wil zijns vaders, doch zon op middelen om diens verzet te breken. De vacantie, die, zoo hij toestemming had gekregen, zoo blijde zou zijn doorgebracht, miste nu voor hem alle aantrekkelijkheid. In plaats van zich te ontspannen, zocht hij de eenzaamheid, en van de gelegenheid, eenigen tijd bij een familielid van zijn moedertje te gaan logeeren, wenschte hij geen gebruik te maken. Meermalen sprak hij over zijn liefsten wensch met den pastoor van zijn parochie, die zeer bevriend was geweest met zijn moeder, en hij vond bij den bejaarden priester bemoediging en troost, maar wat hij wilde: dat de pastoor zijn vader zou trachten te

bewegen, toe te geven, daartoe was de pastoor, die de ware beweegreden van den heer Vermeer doorgrondde, niet zoo aanstonds bereid.

Nog slechts een achttal dagen scheidden den knaap van het oogenblik, dat hij naar de kostschool zou terugkeeren. Opnieuw had hij er bij den pastoor op aangedrongen, hem zelfs gesmeekt, minstens een poging bij zijn vader te beproeven, en hoe ongaarne ook, wegens het schier zeker nuttelooze van dien stap, beloofde de pastoor eindelijk te zullen doen wat Eduard hem zoo volhardend bleef vragen.

De heer Vermeer, niet gewoon van den priester meer visites te ontvangen dan het gewone jaarlijksche beleefdheidsbezoek, of, hoogst zeldzaam overigens, om voor een liefdadig doel een bijdrage te vragen - daar mevrouw Vermeer weinig godsdienstiger was dan hij-zelf en dus de omgang met geestelijken door hen niet werd begeerd - Vermeer keek eenigszins verrast op, toen hem werd geboodschapt, dat de pastoor hem gaarne zou spreken. Al spoedig echter begreep hij, waar de schoen wrong.

‘Wel, wel,’ aldus ontving hij den priester, met toegestoken hand, ‘wat verschaft mij de eer van uw bezoek?.... Is er bijgeval weer een liefdewerk, waarvoor gij u hebt gespannen?’

‘Neen, mijnheer Vermeer,’ luidde het antwoord, ‘de oorzaak van mijn komst is een geheel andere.... Zij staat in verband met de toekomst van uw kind.’

‘O zoo!.... En wat wenschte u mij dienaangaande mee te deelen?.... Ik weet trouwens al, waarover het loopen zal.... Eduard zal u gesproken hebben van 't geen hij meent zijn roeping te wezen en van mijn ernstig bezwaar daartegen.’

‘Juist.... Ik ben het volkomen met u eens, mijnheer Vermeer, dat het voorzichtig is, om zoo maar niet dadelijk aan het echte dier roeping te gelooven, wijl inderdaad niet zelden blijkt, dat het slechts een opwelling, een voorbijgaande neiging is, welke door wijziging van omstandigheden of door in aanraking met de wereld te komen ophoudt te bestaan.’

‘Bijgevolg,’ antwoordde Vermeer, ‘zult u mijn houding in deze billijken,.... het is mij aangenaam dat van u te vernemen.... Eduard is een sentimenteele jongen, overdreven, ziekelijk gevoelig.... En met zulke karakters vooral dient men dubbel voorzichtig te zijn.’

‘Dat betwist ik niet,.... maar in dit geval, wijl Eduard op mij allerm minst den indruk maakt van een wispelturigen jongen, komt het me voor, dat de diepte van gevoel gepaard gaat met een niet te miskennen beslistheid van geest en wil.’

‘Ik kan niet ontkennen, dat ik in lateren tijd, vooral in dit laatste jaar, iets van die beslistheid van geest en wil heb waargenomen. Voordat hij evenwel naar de kostschool ging, heb ik nooit het geringste spoor van roeping tot den geestelijken stand bij hem ontdekt.... 't Schijnt me dus toe, dat hij op de kostschool onder zekeren invloed is geweest, die - om het zoo maar eens te noemen - de vermeende roeping heeft gekweekt.... En zulke roepingen zijn als een kasplant, teer en broos, ze hebben geen innerlijke, pittige levenskracht...’

‘Hoe roepingen ontstaan, en of er kunnen worden gekweekt, ziedaar een geheim, een raadsel, waarvan God alleen den sleutel bezit.... Mij is alleen bekend, dat Eduards geest en hart zijn vervuld van de gedachte en de begeerte, priester te worden. Bijkomende kenteekenen bovendien zijn zijn echte godsdienstzin, zijn groote godsvrucht, zijn afgekeerdheid van de wereld. In hoeverre het nu raadzaam is die neiging - als u het niet roeping wilt heeten - tegen te gaan en te onderdrukken, m.i. is dat gevaarlijk spel. Want gesteld, dat het wèl roeping, geen eenvoudige neiging, geen voorbijgaande opwelling blijkt te zijn, dan zullen, welke loopbaan de knaap ook mocht kiezen, hoogst waarschijnlijk de aandrift en de lust ontbreken, die vereischt worden om zich met ijver te bekwamen voor 't geen hij worden moet. Niet zelden ziet men zelfs, dat dezulken, gedwarsboomd in 't geen waarnaar hun hart hen drong, er moedeloos bij neerzitten, òf, erger nog, den verkeerden weg opgaan en tot smart en ergernis strekken van hen, wier vreugde en trots zij hadden kunnen, hadden moeten zijn.’

‘U hangt daar waarlijk geen bemoedigend tafereeltje op van 't geen me te wachten staat, zoo ik de wenschen van mijn jongen niet inwillig, en om de goede bedoeling, hem te steunen, kan ik dat niet kwalijk nemen; maar u overdrijft, en alle overdrijving schaadt. Ik voor mij stel me de toekomst minder donker voor, ook al mocht wat ik voor een gril houd, langer duren dan ik verwacht had.... Ik zal het er ten minste op wagen....’

‘Dat is uw zaak, mijnheer Vermeer, en wees verzekerd, dat ik niet de minste pogingen zal aenwenden, om Eduard ook slechts in zijn passieven tegenstand te sterken.... Maar veroorlooft u mij, oprecht, ten volle oprecht tegenover u te zijn?’

‘Wel, zeker, pastoor, niets liever dan dat.’

‘Welnu, dan moet ik u zeggen, dat het mij voorkomt, dat u niet zoozeer tegen den wensch van uw kind zijt gekant, omdat u twijfelt aan de echtheid van zijn roeping, maar omdat u het niet gaarne zien zoudt, wijl daardoor een illusie van u niet zou worden verwezenlijkt, de illusie namelijk, dat uw kind u eenmaal zal opvolgen in uw zaak.’

‘Ik zal even oprecht zijn als u, pastoor,’ antwoordde Vermeer. ‘U hebt den spijker op den kop geslagen.... Ik zou waarlijk mijn illusie, zooals u zegt, niet gaarne opgeven.... Eduard is mijn eenige jongen, na den dood van mijn twee dochtertjes zelfs mijn eenig kind, waarop ik als mijn opvolger alle hoop heb gesteld, - neen, daartegen verzet zich mijn gemoed.’

‘Toegegeven, ik begrijp, dat dit hard is, maar wanneer God roept, heeft de mensch te gehoorzamen. Wij bidden immers in het “Onze Vader”: “Uw wil geschiede op de aarde als in den Hemel.” Zoo u dat werkelijk gemeend is, wanneer gij bidt, dan, neem me niet kwalijk, mijnheer Vermeer, dan begrijp ik niet, dat gij zulk een offer, hoe zwaar ook voor u, niet zoudt kunnen brengen.’

‘Van uw standpunt, mijnheer pastoor,’ hernam Vermeer, wel ietwat wrevelig over dit argument op den man af, ‘moet dat ook wel onbegrijpelijk zijn, maar vergeet niet dat mijn standpunt van vader een geheel ander is, en bovendien, ik zei het u al, dat ik het risico van een gebroken carrière voor mijn zoon niet wil loop. Aan de goede bedoeling van uw pogingen, om mij van besluit te doen veranderen, laat ik alle recht wedervaren, dat is nu eenmaal uw vak,.... ik wil zeggen: uw ambt,.... maar gij kunt niet voelen zooals ik voel en...’

‘Maar,’ onderbrak de pastoor, ‘zoo gij nu den jongen weer naar de kostschool stuurt, en hij komt het volgend jaar met hetzelfde verzoek,.... wat dan?....’

‘Vooroorloof mij u te doen opmerken, dat hij niet naar de kostschool teruggaat,.... want blijft hij onder den invloed, die, naar ik alle reden heb aan te nemen, op zijn keuze heeft ingewerkt, dan is het niet meer dan natuurlijk, dat hij bij zijn keuze volhardt.... Eduard blijft voortaan hier onder mijn hoede, ik zal hem zenden naar de Hoogere Burgerschool, waar ik zeker weet, dat hij tegen zulke invloeden zal zijn gevrijwaard.’

‘Om wellicht aan andere van bedenkelijken aard te worden blootgesteld.... Doch gesteld dat hij ook dan nog volhoudt?....’

‘Als hij dan nog volhoudt, welnu, dan zal ik moeten zwichten.... zwichten,’ herhaalde Vermeer, ‘want nooit zal het gebeuren met mijn instemming.’

De pastoor achtte het totaal nutteloos, het gesprek nog verder te rekken. Na eenige plichtplegingen ging hij heen, droef gestemd om de minder gunstige boodschap, welke hij zijn jeugdigen beschermeling moest overbrengen.

Eduard, die hem bij zijn bezoek had zien komen, wachtte hem al op in de pastorie.

‘Welnu, meneer pastoor,’ trad hij vragend den eerbiedwaardigen grijsaard te gemoet, doch een vluchtige blik op diens gelaat zei hem reeds genoeg.

‘t Spijt me, mijn jongen,’ antwoordde de pastoor, ‘maar het heeft niet mogen baten, je vader is niet te bewegen, en om je aan den invloed te onttrekken, die, meent hij, op de kostschool geleid heeft tot je besluit, heeft hij zich voorgenomen, je thuis te houden en je naar de Hoogere Burgerschool te sturen.... 't Spijt me, Eduard, 't spijt me meer dan ik je zeggen kan.... maar blijf bidden en vertrouwen, vooral nu je onder

zooveel leerlingen van weinig of geen geloof op een zware proef zult worden gesteld, en.... bid vooral ook voor je vader, want, Eduard, ik geloof, dat hij het nodig heeft, mijn jongen.'

Een traan rolde over de wangen van den knaap, doch in zijn oogen tintelde desniettemin iets, dat getuigde van moed en van een vasten wil, den strijd niet op te geven. De oude pastoor zag het en drukte hem de hand.

'Met blijdschap lees ik in je blik, Eduard,' sprak hij, 'dat je het hoofd niet moedeloos zult laten hangen, dat je op God vertrouwt. Blijf vertrouwen, mijn kind, en je zult overwinnen.'

Toen Vermeer, na een onderhoud met zijn vrouw, - waarbij deze hem heftig zijn verzet tot verwijt maakte, niet uit liefde voor den knaap, noch op grond van godsdienstige overwegingen, maar integendeel om de weinig edele reden, dat zij liefst voorgoed van den jongen bevrijd was - aan Eduard zijn besluit mededeelde, stond hij eenigszins verbaasd over diens gedweeë houding, zoodat hij zich reeds meende te mogen gelukwenschen met de berusting van zijn kind.

Oude Antje wist wel beter, aan haar had Eduard zijn nood geklaagd, doch dit bleef tusschen hen beiden. - 'Zie je, jongeheer,' had Antje hem troostend toegevoegd, - nadat Eduard vier prijzen op de kostschool had behaald, durfde het trouwe oudje hem zoo maar niet meer familiaar bij zijn naam noemen - 'zie je, ik zeg maar, als Onze Lieve Heer het wil, dat je de korte broek aantrekt, dan kunnen geen tien vaders daar wat tegen doen, dat zeg ik maar.... Je pa verbeeldt zich dat wel, maar dat zal-i wel anders ondervinden.... Onze Lieve Heer laat Zich door niemand de wet stellen, zeg ik maar. Maar mooi is het niet, dat mot ik zeggen. Lieve Hemel, 'n mensch most blij zijn, als-i 'n jongen had, die sinnigheid heit, om pastoor te worden.... Heeremijntijd, ik zou Onze Lieve Heer op mijn bloote knieën danken als ik zoo'n jongen had.' - De stem van Antje beefde en haar oog was vochtig geworden, als waren herinneringen aan een oude liefde in haar verlevendigd. - 'O,' ging ze voort, 'wat zou je moedertje blij zijn geweest als ze geleefd had, maar 't is misschien beter zóó, want nou is ze ten minste voor dat verdriet gespaard gebleven; maar als het Gods wil is, gebeurt het tòch, - zie je, dat zeg ik maar.'

En inderdaad, tegen alle verwachting kondigde Vermeer, een paar dagen voordat de vacantie aan de Hoogere Burgerschool was geeindigd, zijn zoon aan, dat hij bij nadere overweging van besluit was veranderd en hem toestond naar het Klein-Seminarie te gaan. Eduard kon zijn ooren niet gelooven, hij dacht aan een wonder, en in zekeren zin mocht het inderdaad een wonder heeten, in zoover de afkeerigheid van mevrouw Vermeer van den knaap in Gods hand juist het middel was geweest om het verzet van den vader te breken. Want dat en niets anders was de oorzaak, waarom Vermeer toegaf. Van het oogenblik, dat hij zijn vrouw had gezegd, dat Eduard voortaan thuis zou blijven, had zij hem het leven - gaandeweg, vooral na den dood der twee meisjes, toch al onaangenaam geworden - letterlijk ondragelijk gemaakt, terwijl haar houding tegenover Eduard vijandiger was dan ooit, zich uitend in een onafgebroken reeks aanmerkingen, vitterijen en jammerklachten over zóóveel onhandigheid, zóóveel onbeleefdheid, zóóveel aanmatiging, - kortom niets van 't geen de jongen deed kon genade vinden in haar oogen; zelfs zijn deugden werden als ondeugden uitgekreten.

Ging hij zitten, dan zag zij hem liever staan; stond hij, dan vond ze beter dat hij zat, en lint zij toe, dat hij zat, dan moest hij niet zoo zitten draaien; waagde hij het aan tafel te verzoeken hem de groenten of de saus aan te geven, dan volgde de stekelige opmerking, dat hij wel wat geduld kon hebben; was er bezoek, dan werd

hij met een strengen blik en een kort gebaar de kamer uitgewezen, - genoeg, een stelsel van plagerijen en speldeprikken werd gevolgd, om den jongen zijn tehuis te maken tot een plaats van vervolging en kwelling, tot een ware hel.

Al ware er niets anders geschied, Vermeer zou hebben moeten inzien, dat zulk een leven op den duur onuitstaanbaar was. Maar ook hij zelf kreeg ruim zijn deel van de booze luimen der in haar wil gedwarsboomde vrouw; om een haverklap ontstond een huiselijke twist, nu om dit, dan om dat, doch eigenlijk voortspruitend uit dezelfde bron, - de jongen zou en moest de deur uit. Tegen dit dubbele systeem, door zijn vrouw in toepassing gebracht, om haar doel te bereiken, was Vermeer niet bestand, en het einde was, dat hij den eenigen uitweg koos, die hem restte, om aan het harde juk, hem door zijn vrouw opgelegd, te ontkomen.

Eduard van zijn kant dacht evenwel in zijn blijdschap aan dat alles niet, en wat was overigens natuurlijker dan dat hij, die zijn vader

liefhad, de reden van diens omkeer toeschreef aan een inwerking van God? Alleen minder nobele, berekenende, dikwijls bedrogen en daardoor achterdochtige naturen zien terstond duidelijk en klaar zelfzuchtige motieven in alle handelingen van anderen; het edel gemoed daarentegen idealiseert hun bedoelingen, omdat het, zelf oprecht, aan laagheid en onoprechtheid niet gelooven kan. Met de meeste warmte dan ook dankte Eduard zijn vader voor diens goedheid; geen oogenblik bevroedde hij, dat hij niet zijn vader, maar zijn tweede moeder onverdiende dankbaarheid verschuldigd was.

(Wordt vervolgd.)

DE DOM TE LIMBURG AAN DE LAHN.

Misdienaar.

In avondschemering, als de zware schepenrompen dommelend lagen op het onbewogen water der havens, en de bleek-lichtende herfstnevels wonderfijn verragden tegen de effen grijs-blauwe lucht de teere, strakgespannen lijnen van het touwwerk, als kant van sprookjesachtige ijlheid tegen dof-zijden fond, trippelde kleine Henri aan moeders hand door het drukke menschenbewegen der groote stad, waarboven rustig breed zich uitspande de avond-blauwe lucht met de kleine, éven òplichtende sterren.

't Zou processie zijn in de kerk: plechtig Lof, processie en *Te Deum Laudamus*, zoo was den vorigen Zondag van den preekstoel

MARGARETA VAN VALOIS OP DE REIS NAAR NAVARRE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. AURELI.

afgelezen. En nu zou Henri voor 't eerst een processie zien; hij was ook nog maar zoo'n heel klein jongetje van even zes jaar. Eerst had moeder er niet veel zin in gehad, hem mee te nemen; maar 't kind had zóó lang en zóó dringend gevraagd, dat ze ten laatste besloot het maar eens met hem te probeeren.

Met vlugge kinderpasjes ging hij, klein en tenger, naast de fors-brede gestalte van moeder: welgedane figuur van gegoede burgervrouw, krachtig ophortend, recht op haar doel af, door het straatgewoel.

Henri was voor zijn jaren een nietig, tenger ventje; in zijn lief, bleek gezichtje glansden donker-blauwe droom-oogen, flauw-krullende lokken lagen glad weggestreken langs de blanke slapen.

Uit de rumoerige drukte buiten waren moeder en kind gekomen in de mystieke stilte van het wierook-doorgeurde kerkportaal, vóór de hooge, zware valdeur. Haastig zochten de kleine kinderhanden den trekker, om toch maar gauw te zijn achter dat hooge, donkere, in het licht, het mooie, heilige feestlicht daarbinnen.

Nu stond hij in het pralende, stralende licht, afglansend van twee kaarsenpyramiden ter weerszijden van het Hoogaltaar, omgolvend zijn tenger kinderfiguurtje als met seraphische licht-gloriën. En in den fonkel stralenden, jubileerenden glans, in het eene zonne middelpunt er van, blank in goud: de H. Hostie - als een groote, stille wonderster.

In Henri's rein kinderzieltje welde de verrukking als een loutere, azuren stroom; haastig met gebogen hoofdje, liep het kind naar zijn plaats: vaders plaats in de heerenbanken rechts tegenover het Hoogaltaar. Neerknielend maakte hij een kruis en vouwde toen de handjes, strak-starend voor zich uit naar de mooie, groote Hostie in gouden monstrans. Hij vergat er zijn wees-gegroetje om, dat je altijd dadelijk bidden moet, zóó als je in de kerk op je plaats gekomen ben, had moeder gezegd. Moeder kon nu niet op hem letten: ze knielde op haar stoel vóór het Mariabeeld. Hij zat héél stil, de wijd open oogen onafgebroken gevestigd op de ronde, witte Hostie in nimbus van goud, doorfonkeld van edelsteen. Hij zag niet meer de lichte, kleurige figuren van vrouwen en meisjes tusschen de donkere mannenlijven, hij hoorde niet meer het sonore galmen van de stem des priesters, die aan het altaar celebreerde: onafgebroken blikten zijn oogen naar het blanke Altaar-Brood, roerloos rustend in stralenden goud glans....

Dat was nu zijn Lieve Heer, van Wien vader zoo mooi kon vertellen; nu niet als klein, bont gekleurd steenen kind-beeldje in het kribje - toonbeeld van arm-menschelijke hulpeloosheid - dat in den Kersttijd vóór het Maria-altaar stond; niet als deerniswaardige lijdensfiguur, vastgehecht aan een kruis met uitgestrekte armen, met het droeve, het in-droeve hoofd machteloos neerhangend over de schuldige wereld; niet als schrik-aanjagend, zijn kinderfantasie ontstellend blauw bleek lijk, met roode bloed-wonden in zijde, handen en voeten, het gemartelde hoofd slap achterover, zwaar en bewegeloos neerliggend op de knieën der bedroefde Moeder - maar als omsluerde, stille Majesteit, hóóg-gebenedijd Mysterie, als Licht-Wonder van immense goedertierenheid.... en zijn zieltje van lief, schuldeloos kind verzalgde in één glorieuzen liefde-opgang tot het brandend Liefde Hart van den ongezien God....

Zijn mooi, ongeschokt kindergeloof deed hem dit heilige héél puur gevoelen, deed hem aanschouwen in hemelsche louterheid wat velen wijzen verborgen gebleven is.

Het lof was bijna ten einde. Eén voor één kwamen ze neerknielen vóór de communiebank; heeren in 't zwart, sommigen nog dichtknoopend de wit-garen gelegenheidshandschoenen met een air van plechtige gewichtigheid. Behoedzaam bogen ze de knieën op de lange, zwart-fluweelen knielbank vóór het Hoogaltaar, de laatstgekomenen in de tweede rij op de mozaïek-tegels, sommigen even aarzelend, anderen ineens gelaten neerziggend op de kille steenen - allen met devoot-gebogen hoofd voor het Hoog Waardigste, dat nu zoo vreemdbeklemmend dichtbij was.

Druk bewegen van tusschen altaar en sacristie af en aan loopende kloosterbroeders vulde het ruime priesterkoor; dikke kaarsenbundels werden ontstoken, waaruit den knielenden heeren ieder een kaars vlug werd aangereikt; onbeholpen kleine knapen, vreemd stappend in de ongewone misdienaarskleeren, elkander aanstarend met wijd open mondjes van verbazing, kleine strooimandjes vol kleurige papiersnippertjes en reeds welkende bloembeblaadjes stijf angstig in de hand houdend, moesten tot paren geschikt worden. Daartusschen bewogen zich ordenend en rangschikkend de broeders in hun lang, dof zwart habijt met slingerenden Rozenkrans aan den gordel.

De organist preludeerde het *Adoro Te* - volle klankstroomen golfden neer in de wijde, menschevolle kerkruimte....

Henri's aandachtige oogen volgden altyddoor de bewegingen der priesters en knapen vóór het altaar, waar de processie zich ten ommegang had gevormd en de eerste priester behoedzaam afstapte van de verhooging voor de communiebank. Het kind herkende hem, den vriend van vader: zijn grooten vriend, naast wien hij thuis zoo dikwijls zat in lief-innige vertrouwelikheden, luisterend naar zijn verhalen van mooie, héél reine en héél heilige dingen; van lieve, jonge Heiligen, die gestorven waren voor het geloof als héél sterke helden.

Klein leek nu de priester in de wijd geplooiden superplie, waaronder het zwarte habijt tot op de voeten afhing; de smalle, witte handen gevouwen, het hoofd laag naar den grond in zelf-verzakenden deemoed. Er was iets vreemdstijfs, iets geforceerds in de afgemeten passen, waarmee hij voortschreed in het smalle gangpad, angstvallig zorgende den stoet niet te ver vooruit te komen. Achter hem ging een misdienaar - groote knaap, wiens zwarte toog door de witte superplie maar ten halve bedekt werd - het hoge, zilveren kruis, trillend van zwaarte, met de beide witgehandschoende handen vast omknellend; naast hem aan iedere zijde een knaap, dragend een zwaar massieven zilveren kandelaar. Dan de heeren in 't zwart, met de stijf-blanke fronts als driehoekige vakken hard-wit pleister onder de week-vleezige, door ongewone inspanning rood-gekleurde gezichten, langzaam voortstappend met kleine passen van gewichtigheid, de slanke, witte kaarsen, waarboven de vlammetjes te sidderen stonden als kleine, beweeglijke vuurtongetjes, dragend met pieuze zorg.

Ze maakten geen indruk op Henri's kinderfantasie, al die donkere mannefiguren, zooals ze daar voorbijgingen: heel gewone burgerheeren, vreemd-nuchter afstekend bij de solemnele pracht der kerkelijke plechtgewaden van goud brokaat en het scharlakenrood der misdienaars. Het kind zag ze ongeduldig voorbij naar de kleine koorzangers in stemmig zwart en wit, die zich op een wenk van hun leider aansloten achter de heeren.

Nu stond even vlak naast Henri de koordirigent: hooge, slanke priestergestalte in wijdgolvend habijt, in de sober-voornamen dracht der orde, hullend de figuur van vroom-verstorven kloosterling in tooi van magistrale statigheid.

De priester hield het hoofd, dat blank uitscheen tegen het diep fluweel zwart van zijn habijt, een weinig achterwaarts, beheerschend de zingende schare met den blik

zijner wonderbaar stralende oogen. Dan de kleine knapen, één hunner dragend met heerlijke jongensfierheid de koorbanier, het witte Gregoriusvaandel; de anderen, lof-zingend den verborgen God met klare, aanbiddelijk-naïeve kinderstemmen, wijd open de roode mondjes, waaraan lieve, reine klanken, parelteen ontvielen.

Ze zagen niet terzij naar de knielende menigte, de kleine zangers: hun oogen, met een uitdrukking van vrome veneratie, blikten van het gelaat des priesters naar het boek met de zwarte notenfiguren in hunne handen, wyl zij langzaam voortgingen, zingende den serafijnschen lofzang der liefde, der vol-schoone, volheerlijke liefde des Heeren....

En het teere, extatische zingen der koorkinderen, als ze hem zachtkens voorbijgingen, wekte in Henri's zieltje een trilling van onzegbare verrukking....

Achter de knapen kwamen de mannen-zangers, met zware, krachtige toon-galmen opstootend de sublieme kinderklanken, hóóg, als klare klank-druppen uit sprankelende fonteinen van louter klank. Hoe vreemd en ver-weg leek Henri het doen van die groote menschen; hun nu héél dichtbij zwaar aandreunend mannengezang deed hem sidderend de oogen dichtdrukken als van pijn. Aan hen was niets van het lief-eigene, het zacht vertrouwde der koorknapen en misdienaars. Met stralende oogen zag het kind naar de misdienaars in hun witte, met kant omzette superplie's over hoog-feestelijk scharlaken-roode, sleepende toogjes; en die anderen in blank en blauw, dragend de kleuren der Maagd als kleine ridders, hóóg heffend hun banier, waarop de Jonkvrouw in azuren mantel, den nimbus om het heiligenhoofd, de rozen op de licht-omschenen voeten, den Rozenkrans tusschen de in aanbidding saamgelegde vingeren: louter gratie en boven-menschelijk mededoogen.

En de altaarknapen leken hem jonge pages, lieve sprookjes prinses, zooals ze daar voortschreden achter hunne lelie-witte kruisbanier, twee hunner eerbiedig bewegend met statige zwaaiingen de zilveren wierookvaten, waaruit transparante nevelen van geur zachtkens opwolken tot het Hoog-Heilige, nu eens omsluitend den goudglans van den monstrans, dan weer doende òpglansen in vonkenspattend goudlicht het gewijde altaar-kleinood.

Nu zag Henri het Aller-Heiligste nader en nader komen, tot vlak bij hem was de blanke brood-gedaante, waaronder de majesteit van 's Heeren heilig Lichaam zich verborg; even nog zag hij den priester, dragende in wade van week-zijig gaas den monstrans hóóg voor zich uit met ootmoedig neergeslagen oogen en prevelende lippen - toen overweldigde de immense Godskracht van het mysterie zijn ongerept zieltje, dat openbloede in wonder-zalige liefde - hij zonk op de knieën, het hoofd diep voorover op de gevouwen handjes....

De processie was aan het altaar teruggekeerd; de solemnele klankenglorie van het *Te Deum* was heengegolfd over de gebogen schare, verwachtend den zegen met het Aller-Heiligste.

Het Lof was geëindigd.

In zijn wit bedje lag Henri, de blauwe oogen wijd open. In zijn hoofdje was een wazige wemeling van wit-gouden vizioenen, een deining van galmende orgelklanken, waarboven het hoge, teere bewegen der knapenstemmen was als het weeke zingen van violensnaren.

En de heilige, sterke liefde, die zijn rein kinderzieltje had doen openbloeien als een witte lelie in morgenlicht, die plotseling, onwederstaanbaar over hem was gekomen op het supremum moment, dat de H. Hostie hem werd voor bijgedragen, was zóó vreemd-heerlijk in hem, dat hij stil liggend moest genieten van deze ongeken- de zaligheid.

Toen deed het wonderbaar samenvloeien van Christus' God-menschelijke met de Hem ganschelijk toegewijde menschenziel deze begeeren naar een óók lichamenlijk héél dicht bij den Geliefde zijn, ontbranden in een vurig verlangen om te staan aan het altaar, dicht bij Hem dan de groote menschen in de kerk, bijna zoo dicht als de priester, in stille aanbidding van het heilig Offerbrood; om daar te doen opwolken het gewijd aroom uit gulden vat, als liefde essence uit ziel van louter adoratie.

Zoo was de uitverkoren ziel van dit kind - nietig en onwetend bij wijsheid én wetenschap van groote menschen - vervuld van enkel heilige dingen; want van dezen is gesproken het Godswoord van opperste goedertierenheid: 'Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.' - En hoe zullen die lieven, Hem ziende, Die louter Liefde is, niet beminnen, beminnen met namelooze teederheid?

Een poosje later kwam moeder héél zachtjes boven, even luisteren of het kind al sliep. Ze

boog zich over het bedje - toen trok de knaap met een hartstochtelijke beweging het goedige moedergezicht dicht bij zich en fluisterde: 'Moeder, mag ik óók misdienaar worden?'

Verwonderd zag moeder in het gloeiende kindergelaat:

'Dat moet je morgen maar eens aan vader vragen - ga nu gauw slapen,' zei ze sussend.

Toen trok ze de dekens vast om het teere kinderlijfje, kuste hem op het voorhoofd en ging de trap af.

Vader had toegestemd: Henri zou misdienaar worden. Een trilling van lichte droefenis was den vader bij Henri's vraag door de ziel gegaan; de breede, blanke hand had hij zachtkens gelegd op het voorhoofd van den knaap, denkende aan zijn eenigen broeder, naar wien Henri genoemd was: devoot misdienaartje, dat priester worden zou - gestorven in zijn studiejaren...

Maar Henri moest geduld hebben en eerst lezen leeren. Iederen morgen na schooltijd zat nu het kind in een hoekje van de kamer, zijn schoolboekje op de knieën, met den kleinen vinger de woorden bijwijzend, regel na regel, even ophoudend bij ieder leesteeke, zuchtend van inspanning. Het deerde hem niet, dat de zin van wat daar stond hem meestal duister bleef, hij was gelukkig een groepje van die zwarte figuurtjes te hebben samengeschaakt tot bekend klinkend woord. En 's avonds in zijn bedje, dan krielden voor zijn moede kinderoogen de lettertjes op den wit-gealkten bedstee-muur, spartelend als vlugge, zwarte duiveltjes om het porseleinen wijwatervaatje, tot heel het muurvlak één reuzenbladzijde leek.

Maar eindelijk kon Henri toch lezen, lange zinnen achtereen zonder haperen. Hij leerde nu uit een dun boekje, waarin alles stond, wat de misdienaar zeggen moet als het heilig Offer wordt opgedragen. De knaap kende de antwoorden al goed uit het hoofd: vader had hem er aan geholpen, die moest dan priester zijn, Henri misdienaar. Vader had er schik in, zoo devoot als het kind de psalmverzen beantwoordde en het moeilijk Confiteor zei.

Als dan vaders vriend, de jonge priester, hem kwam bezoeken, moest Henri voor hem het geleerde herhalen en met blijden trots luisterde hij naar de woorden van goedkeuring, die de pater dan sprak.

Dan vertaalde de priester den wonder-teeren en toch majestueuzen strofenbouw van den profetischen koningszang in naïeve kinderwoorden, opdat den knaap klaar zou worden den verheven zin van het *Introibo ad altare Dei*... 'Ik zal opgaan tot het altaar Gods, tot God, Die mijne jeugd verblijdt.'

Zoo zaten ze samen, de jeugdige priester en het kind: twee lieve onschuldigen, die de zonde der wereld nimmer beroerd had - en van 's priesters lippen vielen de stil gesproken woorden in de zuivere ziel van het kind als glanzende druppelen hemeldauw in blank-open bloemkelk en wekten er visioenen van paradijslijke louterheid, en héél kuische gedachten aan vlekkeloos hemelschoon...

Lang nog nadat de pater was heengegaan zat Henri zoo, luisterend naar het in zijn ziel zacht verklanken der gewijde woorden, gesproken bij het afscheid, wijl de gezalfde priesterhand zegenend rustte op zijn blond hoofdje. Dan werd het in hem heel stil, plechtig stil als in een verlaten kapel, waar de wierookwolken van het heilig offer nog zachtkens ommezweven en de trouwe vlam der Godslamp eenzaam glanst

vóór het altaar - en de kuische vlam der allerpuurste liefde brandde er hoog op in een volzaligen liefdebrand met het Goddelijk Hart van Jesus!

En langzaam verteerde de gloed dezer bóven-menschelijke zieleliefde het kleine, broze lijf, dat niet weerstreefde...

Moeder zag het wel, dat Henri bleeker en bleeker werd, dat de droome-teere glans der groote, blauw-omkringde kinderoogen verfijnde tot boven-aardsche ijlheid, dat de kleine witte handen teerder en smaller werden; maar - zoo troostte ze zich - 't kind was een beetje stiller en bleeker dan gewoonlijk, schoon het toch altijd vreemd-afgetrokken en zwak was geweest, heel anders dan andere kleine jongens van zijn leeftijd - maar 't zou wel weer beter worden.

Vader trachtte vruchteloos zich zelf te overtuigen, dat Henri wel flink en krachtig zou worden met de jaren: een bang voorgevoel drukte hem de borst als een loodzware last, dien hij niet kon afwerpen.

Zoo werd de dag bepaald, waarop Henri voor de eerste maal den priester aan het altaar dienen zou: de feestdag van O.L. Vrouw Lichtmis; zijn zwarte toogje lag al klaar: vreemd kleedingstuk, waarin hij zich nog wat onbeholpen bewoog.

Het hevig verlangen deed Henri leven in uiterste zielsoverspanning. Bij het ontwaken was zijn eerste gedachte aan de Mis, die hij over enkele dagen dienen zou, aan de woorden, waarmee de priester zou aanvangen, nadat hij het teeken des kruises gemaakt had: *Introibo ad altare Dei*, dan fluisterde de knaap het antwoord: *Ad Deum, qui laetificat juventutem meam....* En dan was het of hij zich zelf zag in toog en superplie, knielend voor het hoogaltaar met devoot gevouwen handen, opblikkend naar den gouden miskelk.

Op straat liep hij als in vage droomen, aanschouwend zijn altaarvisioen hóóg boven de warrelende mensenmenigte. Het was nu altijd door bij hem, het zweefde thuis in de stille kamer, op school vóór de zwarte wandborden - meer en meer begon hij het te zien even klaar als de stoffelijke dingen in 't rond. En boven het stemmengegons der knapen, boven het helle kleppen met leien en lessenaars, klonken met sonoren galm als van metalen klokken de solemneele psalmverzen. Dan moest hij ze meezeggen, fluisterend, altijd en altijd weer, luider en luider weldra; maar vol-krachtiger galmden ze aan in zijn kloppend hoofdje, zwaar-dreunend als paukengerommel, klaterend als de korte, felle slagen van reuzenbekkens - met groote angstoogen staarde het kind naar het zwarte schoolbord, waar de witte krijtfiguren allengs wegwaasden - heviger en heviger golfdén de klanken aan, geweldig als bazuinengeschal, zwellend tot één machtigen geluidsorkaan - toen zakte het machteloze kinderlijf langzaam ineen....

Weer lag Henri in zijn bedje, met gesloten oogen nu; blauwe schaduwen vielen van de wimpers op het bloesemblanke gezichtje, om het fijne mondje lag een trek van uiterste pijn.

Naast het bed stond de jonge priester en zag in gelaten weemoed neer op dat stil-wegstervende leven. Over zijn edel, rein gelaat lichtte een glans van hemelschen troost, weerhoudend de hevige smartkreten der moeder.

Vader, in marteling van onzegbaar lijden, stond kalm en sterk, wetende, dat het Gods lieve wil was, die aan zijn kind voltrokken werd.

't Was vroeg in den morgen; dokter was al geweest - hij had geen hoop meer gegeven. Daarna was de priester gekomen om nog eens naar zijn stervend vriendje te zien: arm misdienaartje, dat hem dien morgen voor het eerst gediend zou hebben.

Even te voren had de pater het bleeke kindergezicht en de kleine stille handen besproeid met wijwater - zooals de Engelen laven met puren tranendauw, geschreid door boetelingen, de blanke bloemen van hemelhof-prevelend de gebeden der Kerk. En de machtige voorspraak afsmeekend van alle Gods Engelen en Heiligen, had hij den zieke zegenend opgelegd de gewijde handen en de zoet-rokige balsem zachtken gedaan aan de blank onschuldige voeten - die toch altijd getreden hadden, waar de trouwe Engelbewaarder was voorgegaan - aan de handen en alle zintuigen - die nog niet kenden de booze, donkere dingen der aarde, waar de ziel aan sterven moet - opdat, zoo 't Gods wil en voordeelig ware aan de lieve ziel van het kind, door de kracht van het Sacrament het arme, zieke lichaam herstellen mocht.

Vroolijk luidden de kerkklokken hun morgenzang in de lichte luchten, blij galmend over de ontwakende stad hun noodiging ter Mis.

Toen sloeg Henri langzaam de oogen op, dwalend blikten ze rond - plotseling lichtte er een glans van blijde herkenning in, als hij den priester aanzag. Het was, als hoorde hij even nog den zilveren klank der klokken - dan vouwde hij de handjes, blikte opwaarts in vrome verrukking als een lieve, jonge martelaar, die de Hemelen geopend ziet, en kristalleklaar klonk door de stille kamer het reine kinderstemmetje:

Et introibo ad altare Dei - ad Deum, qui laetificat juventutem meam....

Aan het gouden Altaar, dat is voor den Troon van God, verscheen een glanzende Engel, en wolken van geur stegen op uit het gouden wierookvat, dat zijn blanke hand zachtken bewoog....

MARIA VIOLA.

Bij de Platen.

De dom te Limburg aan de Lahn. -

Gelijk wij ieder jaar met vernieuwde geestdrift weer de verrijzenis des Heeren gedenken, zoo voelen we ons telkens weer opgewekt en bemoedigd als wij zien, hoe, evenals de Verlosser, ook telkens het ware, goede en schoone, door Hem op aarde gebracht, weer luistervol oprijst uit het graf, waarin boosheid of dwaling het hadden willen verstikken.

Die gestadige herleving en opstanding van het christelijk beginsel, vaak na de diepste miskennen en vernedering, nemen we ook waar in de wedergeboorte der christelijke bouwkunst met de aanverwante zusterkunsten, waarvan onze eeuw getuige is.

Wie zal ze tellen, de oude kathedralen, de eerwaardige heiligdommen, die, eeuwenlang verwaarloosd en in puin gezonken, in onzen tijd door vromen kunstzin weer luistervol zijn opgericht? In ons vaderland, in Duitschland, in Frankrijk, in Engeland, alom openbaart zich onder de edelsten en besten de belangstelling, de vereering, de bewondering voor de grootsche monumenten, ons door het katholieke voorgeslacht der middeleeuwen nagelaten. Overal tijgt men aan den arbeid, om die geplunderde, gebeeldstormde, vervallen en door oplapping soms onkenbaar geworden oude kathedralen en kloosters weer in hun oude pracht te herstellen.

Tot de mooiste kerken van Duitschland, die, in de middeleeuwen gebouwd, eerst in den jongsten tijd overeenkomstig den oorspronkelijken stijl hersteld en in den

geest van haar schepper voltooid zijn, behoort de dom te Limburg aan de Lahn, door onze tweede gravure weergegeven.

Limburg is thans een klein plaatsje van maar 6500 inwoners in het Pruisische *Regierungsbezirk* Wiesbaden, maar was in de middeleeuwen aanmerkelijk groter en kon, volgens de getuigenis der kroniek, in 1326 meer dan 2000 geharnaste strijders in het veld brengen.

Als blijvende herinnering aan zijn toenmalige grootheid bezit het oude, schilderachtig gelegen stadje zijn dom met zeven torens, die op een steile rots aan den oever der rivier verrijst als het prachtigste gedenkstuk van den stijl, die den overgang vormde van het Romaansch naar de Gothiek, bewonderenswaardig zoowel om de grootschheid van het geheel als om de heerlijke overeenstemming der deelen, in een woord 'een wonderbouw, die in majesteit en bevalligheid onder de gedenkstukken der Duitsche kunst haars gelijke niet heeft.'

Vroeger stond op de plek van den tegenwoordigen dom een kapel, in het jaar 909 door den gauwgraaf Konrad Kurzbald van de Lahn gebouwd. De bouw van den nieuwen dom werd ondernomen in het begin der dertiende eeuw door graaf Hendrik I van Limburg en in 1235 werd hij ingewijd. Voltooid werd hij eigenlijk pas in het jaar 1865, terwijl hij tusschen de jaren 1872 en '78 zoowel van binnen als van buiten een ingrijpende vernieuwing onderging, waartoe de Pruisische regeering voor 180.000 mark bij droeg.

De oude rijke schilderijen van het inwendige, die men onder de kalk terugvond, werden door Wittkopf voortreffelijk gerestaureerd.

De Limburgsche dom is een basilica, waarvan het plan, de profileeringen en versieringen Romaansch zijn, terwijl heel het constructieve stelsel Gothisch is.

Onder de bezienswaardigheden van het inwendige worden vooral geroemd: een door acht zuilen gedragen gothieke doopvont uit de dertiende eeuw; het grafteeken van graaf Konrad Kurzbald († 948) voor het hoogaltaar met liggende figuur en een laat-gothiek tabernakel, niet minder de rijke, uit Trier afkomstige domschat.

De werking van het heele gebouw, vooral van de rivierzijde gezien, is buitengewoon schilderachtig en geeft aan het oude stadje voor kunstvrienden en toeristen een levendige aantrekkelijkheid.

Margareta van Valois op de reis naar Navarre. -

Margareta van Valois behoort tot die vorstinnen, die er prijs op stelden geëerd te worden in de republiek der letteren en een groter plaats innemen in de geschiedenis der literatuur dan in de historie van haar land. Zij was de zuster van den Franschen koning Frans I en had op jeugdigen leeftijd den hertog Karel van Alençon, eersten prins van den bloede en *connétable* van Frankrijk gehuwd.

In den ongelukkigen slag van Pavia echter, in 1525, sneuvelde haar echtgenoot, terwijl haar broeder, de koning, gevangelijk naar Spanje gevoerd werd. Margareta, ontroostbaar over het verlies van haar gemaal en innig medelijden gevoelend met den gevangen koning, die bovendien in zijn kerker ziek geworden was, maakte een reis naar Madrid om hem in zijn ziekte te verplegen en in zijn gevangenschap te troosten.

Om haar echtgenoot heeft zij blijkbaar niet lang rouw gedragen; want reeds het volgend jaar trad zij in een tweede huwelijk met Henri d'Albret, koning van Navarre.

DE LEERJONGEN ALS KINDERMEISJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. STEINMETZ.

Onze gravure stelt haar voor op de reize naar het land van haar aanstaanden tweeden gemaal. Bij de beschouwing van den stoet merkt men onmiddellijk, verplaatst te zijn in een tijdperk dat den overgang vormde tusschen twee onderscheiden afdeelingen der cultuur-geschiedenis: de strenge middeleeuwen en de weelderige renaissancetijd.

Nog rijdt, van top tot teen in ijzer gedost, een ridder den draagstoel vooruit, maar dicht naast hem ontwaart men al den zwierigen hoveling op het dartel huppelende ros. Edelknapen in sierlijken dos, windhonden meevoerende, omgeven den draagstoel der begaafde vorstin, die misschien, als zij niet aan haar aanstaanden gemaal denkt, het plan overweegt tot een nieuwe novelle.

Want Margareta was een schrijfster en zij heeft onder meer een bundel novellen geschreven, in den trant der vertellingen van Boccaccio en dan ook in navolging van diens *Decamerone* getiteld *Heptaméron*.

Ook schreef zij heel gemakkelijk verzen en verwierf zich daardoor den titel van 'tiende muze.' Maar ofschoon haar letterarbeid niet zonder geest en vernuft is, muntte die niet bijzonder uit door zedigheid of gekuischten smaak. Haar weetgierigheid bracht er haar ook toe, meer dan noodig was kennis te nemen van de toenmaals opkomende kettersche leeringen, met het gevolg dat zij zelf niet vrij bleef van die dwalingen. Tot haar eer moet echter gezegd worden dat zij vóór haar dood tot betere

gedachten kwam, en na innig berouw geloond te hebben over het lichtzinnig gebruik van haar geestesgaven in 1549, in den ouderdom van jaren, heel christelijk in den Heer ontsliep. Men moet aannemen dat de vleierij, die haar prees als de ‘Margareta (parel), die alle parelen van het Oosten in waarde overtrof,’ haar in haar jongen tijd een weinig beneveld heeft.

De leerjongen als kindermeisje. -

Onze tegenwoordige feministen geven herhaaldelijk haar ergernis te kennen, dat er zooveel onderscheid wordt gemaakt tusschen jongens en meisjes; dat de laatsten zoo gauw mogelijk moeten meehelpen bij de huiselijke bezigheden, waartoe natuurlijk ook behoort het zoethouden van den kleinste uit het gezin, terwijl jongens gewoonlijk vrij blijven van dergelijke karweitjes.

Een blik op onze gravure zou de bedoelde klaagsters over het vrijstellen der jongens van soortgelijke handreiking in het huishouden aanstonds de natuurlijke reden daarvan kunnen leeren. Jongens deugen nu eenmaal niet als kindermeisjes, dat bewijst de deugniet op ons koddig tafereeltje meer overtuigend dan lange redeneeringen. Welk meisje, wie men voor het eerst een levende pop, een ‘heuzelijk’ kind toevertrouwt, zal het over zich kunnen verkrijgen, zelf de zuigflesch leeg te drinken en den kleine te laten schreeuwen? Dat zou heelemaal in strijd zijn met haar natuur van toekomstig moedertje.

Maar belast een jongen eens met de zorg voor een zuigeling! Al haalt hij geen streken uit als de deugniet van onze gravure, is het toch tien tegen een dat hij niet voor kindermeisje blijkt te deugen.

En zoo is het niet meer dan natuurlijk, dat er al bij jongens en meisjes onderscheid wordt gemaakt tusschen mannen- en vrouwenwerk.

Allerlei.

De czaar in de Russische spreekwoorden. -

In Rusland bestaan een groot aantal spreekwoorden, waarin de czaar een rol speelt. Enkele daarvan geven wij weer: Als de czaar in den soeplepel spuwt, barst deze van hoogmoed. - De kroon bewaart den czaar niet voor hoofdpijn. - Ook de czaar kan het zonlicht niet uitblazen. - Ook de rug van den czaar zou bloeden, wanneer hij met den knoet kreeg. - Als de czaar melaatsch was, zou hij nog gezond genoemd worden. - Rijdt de czaar op een huurpaard, dan wordt elke stap voor een mijl gerekend. - De czaar is wel de neef van onzen Lieven Heer, maar diens broeder is hij niet. - De czaar woont niet in een klein hutje, daarom weet hij niet, wat armoe is. - De arm van den czaar is lang, maar hij reikt niet tot den hemel. - De hand van den czaar heeft ook maar vijf vingers. - De azijn van den czaar smaakt ook niet zoet. - Ook het lijk van den czaar vergaat, wanneer het niet gebalsemd wordt. - De stem des czaren vindt een echo, ook als er geen bergen in de buurt zijn. - Een dikke czaar is voor den dood niet zwaarder om mee te nemen, dan een magere bedelaar, - Een traan in 't oog van den czaar kost het land vele zakdoeken, - Als de czaar verzen maakt, wee den dichters! - Als de czaar vleesch eet, blijven vele botjes op den schotel. - Als de czaar de pokken heeft, krijgt het land er de fitteekens van. - Als de czaar verkouden wordt, dan moet

heel Rusland niezen. - Sterft de czaar, dan wil geen boer met hem ruilen. - Krijgt ge een ei van den czaar, dan moet ge een kip teruggeven. - Wil de czaar riemen snijden, dan leveren de boeren de huid. - Zelfs de kippen van de czarin leggen geen zwaneneieren.

Een origineele aftocht. -

Aan den Rijn, dicht bij den beroemden waterval van Schaff hausen, ligt op een schilderachtige rots het slot Laufen. In het jaar 1441 trok hertog Albrecht van Oostenrijk met een krijgsmacht op en begon het slot te belegeren. Zijn geschut bracht aan de muren groote schade toe, en de kleine bezetting, die zich dapper verdedigde, zag spoedig in, dat zij de vesting op den duur niet kon houden. Zij hield raad, wat zij zou doen; zich overgeven durfde zij, na zoo hardnekkig tegenstand geboden te hebben, niet meer, daar hertog Albrecht als niet gemakkelijk bekend stond en in die dagen geen nauwkeurig oorlogsrecht bekend was. Zij moesten dus trachten in alle stilte te ontvluchten, hoewel dat alleen zou kunnen, door den Rijn over te steken. Zoo werd besloten, en in den nacht verliet de bezetting het slot en zocht over de rotsblokken in de rivier, al wadende en zwemmende, een goed heenkomen.

Een der soldaten echter wilde niet meegaan; hij was erg bang voor water, en hoe zijn kameraden ook baden en smeekten, zijn leven niet in zoo groot gevaar te stellen, hij wilde achterblijven. Hij zou wel zorgen zijn huid te redden zonder haar nat te maken.

Den volgende morgen wilden de vijanden, die ook naar het einde verlangden en met ongerustheid het hooge, ongenaakbare slot zich zagen verheffen, juist weer met schieten beginnen, toen de witte vlag geheschen werd. Een man verscheen op de tinnen en verklaarde, dat hij in naam der bezetting tot onderhandelen wilde overgaan. Hij eischte echter vrijen aftocht met wapenen en bezittingen; maar toegeven wilde de bezetting niet. Als eerbewijs voor de dappere verdediging en van vreugde over het eindigen van dit langdurig beleg werd dit toegestaan. De wapenen werden neergelegd, de kanonnen ontladen en Albrecht met zijn leger stond gereed, de eervol aftrekkende bezetting het gebruikelijke saluut te brengen.

Daar ging de poort open en naar buiten stapte..., één soldaat, die vriendelijk groetend de gelederen der belegeraars passeerde.

Men verhaalt, dat de hertog zooveel plezier had in het geval, dat hij hem voor zich liet roepen en met vele geschenken begiftigde.

[Nummer 5]

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

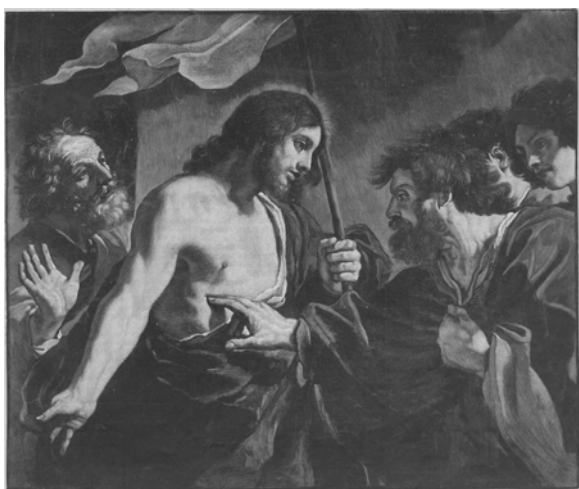
Priester.

Een achttal jaren zijn voorbijgegaan. De roeping van Eduard voor den priesterlijken staat heeft zich gehandhaafd; na zijn studiën aan het Klein-Seminarie met het meeste succes te hebben volemd, is hij naar het Grootseminarie overgegaan en reeds tot subdiaken gewijd. De verhouding tusschen hem en zijn ouders is wel niet zoo hartelijk als hij dat had gewenscht, zoodat hij maar het liefst onder zijn confraters was, maar toch was ze allengs veel beter geworden, ook ten opzichte van mevrouw Vermeer, die, sedert een paar jaren sukkelend, met de zekerheid van een noodlottigen afloop in een niet ver verwijderd verschiep, bij de gedachte aan den naderenden dood haar wrok had zien verdwijnen, om plaats te maken voor een gevoel van leedwezen, van berouw, te inniger, wijl Eduard, wel verre van zijn tweede moeder een kwaad hart toe te dragen, integendeel zich beijverde, nu vooral in haar ziekte, om haar allerlei lieve attenties te bewijzen.

Dit ontwapent in 't eind zelfs den felsten wrok, verslaat den verwoedsten, den vinnigsten vijand. 't Verwonderde Eduard dan ook niet, toen hij naar huis werd ontboden, omdat mevrouw Vermeer in gevaar van sterven verkeerde en reeds van de laatste HH. Sacramenten was voorzien, aan haar ziekbed deze woorden over haar bleeke lippen te hooren komen:

‘Eduard, voordat ik sterven ga, heb ik je nog vergeving te vragen....’

‘Mij, mama?....’ onderbrak de jeugdige leviet haastig, de bekentenis, welke zij ging doen, willende afsnijden.... ‘O neen, volstrekt niet, ma.... ik zou niet weten waarvoor.’

DE ONGELOOVIGHEID VAN THOMAS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GUERCINO, in de Pinakothek van het Vaticaan.

‘Ja, toch wel, Eduard,’ hernam de zieke, ‘ik heb je niet behandeld zooals ik je had moeten behandelen.... ik heb je zelfs een zekeren wrok toegedragen, ik weet zelf niet

waarom, en dat is nog erger geworden nadat ik mijn twee dochttertjes verloren had.... toen heb ik je vader tegen je opgezet....’

‘Kom, kom, ma, ik wil dat alles niet langer aanhooren,’ antwoordde Eduard op deze pijnlijke zelfbeschuldiging, ‘u overdrijft alles verschrikkelijk. Bovendien, ik ben nog geen biechtvader, maatje, en al zou er ook iets waar zijn van 't geen u zegt, als ik biechtvader was, zou ik u zonder belijdenis absolveeren,’ ging hij glimlachend voort, ‘dus geen woord meer daarover, als ik u verzoeken mag.... dat vermoeit u maar en.... ik heb u niets te vergeven.’

Mevrouw Vermeer wierp hem een dankbaren blik toe en reikte hem haar vermagerde hand, waarop Eduard een kus drukte, als zegel der vergiffenis, welke hij haar ook ongevraagd zoo van ganscher harte schonk.

Een paar dagen later was mevrouw Vermeer overleden en Eduard, spoedig daarop, naar het Groot-Seminarie teruggekeerd. Had de dood van zijn vrouw enkele jaren vroeger plaats gehad, wellicht zou Vermeer, die nog maar altijd geen vrede kon hebben met de levenskeuze van zijn kind, nog een spaak in het wiel hebben trachten te steken. Nu Eduard echter reeds tot subdiaken was gewijd, ging dit niet meer, zonder dat zijn daad voor iedereen zichtbaar het karakter aannam van de hatelijkste tirannie, het ergerlijkste machtsmisbruik. Bovendien, was niet Eduards standvastigheid gebleken, en had hij, Vermeer, den pastoor niet beloofd, dat hij zijn jongen zou laten begaan, indien wat hij voor een opwelling beschouwde, werkelijk roeping bleek? ‘Hoe jammer van zoo'n jongen!’ kon hij nog slechts verzuchten.

Voor die toegevendheid tegenover den zwartrok - zooals de pastoor werd genoemd - had hij menige schimpscheut en spottende opmerking over zijn inconsequentie moeten verduren van zijn vrienden en kennissen; schier allen hadden zeer liberale en anti-kerkelijke beginselen, doch hoezeer hem dat alles ook verdroot, de vrede in zijn huis was hem het liefste, en hij koos dus van de twee kwaden het lichtste.

Eduard is thans thuis, 't is de laatste vacantie vóór zijn priesterwijding, en hij voelt zich gelukkig, overgelukkig. Zijn hart is overstelpt van vreugde bij de gedachte, hoe God alles ten beste heeft geleid, dat zijn hartewensch eindelijk in vervulling zal mogen gaan. Is het wonder, dat hij een terugblik werpt op de dagen, toen zijn eigen moedertje nog bij hem was, dat hij in den geest nog eens alles doorleeft van vroeger en later, om te eindigen met een dankzegging aan zijn lieve moeder, aan wier gebeden, naast de voorspraak van die andere Moeder, die aan allen geschonken is, hij het dankt, dat hem het verhevenst denkbare voorrecht zal ten deel vallen, zich als priester te wijden aan het stoffelijk en geestelijk welzijn van zijn evenmensch? En is het niet even natuurlijk, dat hier het beeld van zijn vader vóór hem oprijst, van zijn vader, omtrent wien de grijze pastoor der parochie, inmiddels ook overleden, hem eenmaal zeide: ‘en bid vooral voor je vader, want ik geloof, dat hij het noodig heeft, mijn jongen.’ Zich die vermaning steeds herinnerend, had hij dat altijd gedaan, trouw elken dag, maar zonder de overtuiging te hebben, dat zijn gebed was verhoord. En die overtuiging bezit hij ook nu nog niet.

Nu nog, terwijl hij aan zijn vader denkt, ligt over zijn gelaat een waas van kommer en droefheid. Wel is waar heeft Vermeer hem nooit rechtstreeks aanleiding gegeven, om hem te verdenken van ongeloof; wèl ging hij des Zondags en op kerkelijke feestdagen naar's Heeren Huis; wèl hield hij ook elk jaar zijn Paschen, maar het oog en het hart van den oprecht geloovige zijn zoo gevoelig, ze hebben zoo spoedig

ontdekt, waar het hapert aan het geloof bij anderen; er zijn duizend kleinigheden, waarop de minder godsdienstige niet let en die voor den godvruchtige de zekere, de onfeilbare teekenen zijn van dorheid van hart, van gebrek aan het geloof, dat levend maakt, dat een onweerstaanbaren drang gevoelt, om zich te uiten, zich te toonen in daden, in werken. En die leegte, die dorheid van hart, wat het godsdienstige betreft, bestond nog bij zijn vader, evenals eertijds, dat wist hij zeker; en dieper doordenkend, huiverde hij bij het denkbeeld, dat zijn vader, zijn Paaschplicht vervullend,... neen, dat was te vreeselijk. Eduard sloot de oogen, als om het tafereel, waarvoor zijn ziel terugdeinsde, niet te zien, vouwde de handen, en zijn trillende lippen getuigden dat hij bad, vurig bad voor hem, die hem zoo dierbaar, die hem in de wereld alles was. En alsof hij een stem in zich had vernomen, die hem de bekeering zijns vaders had beloofd, gevoelde hij zich na dit gebed aanstonds zonderling verlicht, bereid, krachtig tot elk, ook het zwaarste offer, waar het de ziel van zijn vader gold.

De huiskamer, waar hij zich bevindt, verlatend en langs het kantoor gaande, waarvan de deur half open staat en waar op het oogenblik niemand aanwezig is- zijn vader en een bediende zijn naar de Beurs en de overige bedienden hebben een uurtje vrij -, trekt het zijn aandacht dat, wat nooit gebeurde, de heer Vermeer heeft vergeten zijn schrijfbureau te sluiten. De sleutel steekt in het slot en Eduard treedt dus naar voren, om.... wat doet hem zoo plotseling verbleeken? Waarvoor die schrik, die hem als vastgenageld houdt aan den grond?... Heeft hij goed gezien?.... Hij durft het niet gelooven,... en tòch.... o God, die twijfel is te martelend,... met een ruk heeft Eduard een der laden van het bureau, die op een kier staat, naar zich toe getrokken en.... 't duizelt den jongen man voor de oogen, met een lichten kreet wankelt hij doodsbleek....

'O, mijn God,' mompelt hij met bevende stem en sidderend, als ware hem de koorts op het lijf gevallen, 'o, mijn God, 't is dan toch waar wat ik wel eens vreesde, mijn vader,... mijn vader is lid van de Loge, hij is.... vrijmetselaar,... hij ook behoort tot dat gevloekt genootschap, dat, onder den schijn van het goede te willen, het kwade op allerlei wijzen, bewust en onbewust, bevordert,... dat den duivel tot stichter heeft.... Zie, daar liggen ze, de bewijzen van zijn lidmaatschap...., de onderscheidingsteekenen van den satan....'

Angstig, er niet aan durvende raken, uit vrees van zich te bezoedelen, van een helsch vergif in zich op te nemen, schuift Eduard haastig de lade weder toe, en vervolgens het schrijfbureau sluitend, steekt hij den sleutel in zijn zak en wacht de terugkomst zijns vaders af.

Wat hij leed in dien tijd, hij sprak het niet uit, hij zat daar onbeweeglijk, als uit steen gehouwen, met glansloozen blik, en een schok voer hem door de leden, toen het gerucht van den sleutel in het slot der huisdeur zijn oor bereikte. Snel evenwel beheerschte hij zich, zijn vader mocht aan niets bespeuren, dat het geheim van zijn leven was ontdekt. Toen de heer Vermeer zijn kantoor was binnengetreten, verscheen Eduard daar een oogenblik later en overhandigde zijn vader den bureausleutel.

Het ontsnapte niet aan zijn blik, dat zijn vader eenigszins ontstelde en hem een paar seconden scherp aankeek, als wilde hij in zijn oogen lezen, of, wat hij steeds zoo zorgvuldig had verborgen gehouden voor zijn beide vrouwen en voor zijn kind, was verraden. Door een bovenmenschenlijke poging op zich zelven, of door hogere kracht beziel, doorstond Eduard dat onderzoek, zoodat Vermeer meende te mogen aannemen, dat zijn vermoeden ongegrond was, dat Eduard niets had gezien. Op betrekkelijk luchtigen toon zei hij dan ook:

'Dat is heel verstandig van je, mijn jongen, dat je het bureau gesloten hebt.... Ik begrijp nog niet, hoe ik zoo onvergeeflijk verstrooid kan zijn geweest, om het open

te laten.... Dat is de eerste maal van mijn leven, mag ik wel zeggen.... En had Ponssen niet op het allerlaatste oogenblik mij opgehouden, zoodat ik vliegende haast moest maken om nog tijdig op de Beurs te komen, dan zou 't me ook wel niet gebeurd zijn.... Want al zijn er weinig of geen waarden in mijn bureau -, allicht zou een onbescheiden hand iets hebben gevonden van vertrouwelijken aard, geldzaken betreffend, waarmede Jan en alleman nu juist niet te maken heeft.'

Opnieuw keek hij Eduard strak aan, doch ook dit tweede onderzoek doorstond deze kalm, wat het laatste spoor van ongerustheid bij den heer Vermeer deed verdwijnen. Het trok wel zijn aandacht, dat Eduard minder opgewekt was dan te voren, en menigmaal verraste hij hem in gepeins, doch de nadering van den grooten dag der priesterwijding zou Vermeer een voldoende motief zijn voorgekomen, ook al had Eduard dit niet als reden van zijn afgetrokkenheid opgegeven.

Het was een dag van de heiligste vreugde, de dag van de wijding van den jongen priester, maar tevens van de hevigste smart; tusschen de bloemen der reinste zieleweelde staken doornen van het vlijmendste lijden. Hoezeer hij al zijn gedachten wilde samentrekken op de heilige handeling, welke de kroon zou zetten op al zijn verlangens, al zijn begeerten, was het hem onmogelijk, - telkens dwaalden zij af naar de plek, waar zijn vader de ceremoniën vrijwel onverschillig en zelfs ongeduldig volgde, niet voelend, niet medelevend het geluk van zijn kind. Eduards geest verplaatste zich uit Gods tempel naar de werkplaats der Loge en zag daar ook zijn vader bekleed met haar afschuwelijke insigniën.... Met geweld ontrukte hij zich aan die akelige verstrooidheid, verdiepte zich weder in het gebed, zich dwingend alleen te denken aan de heilige handeling, waarvan hij-zelf het voorwerp was. Maar telkens en telkens was hij weder verstrooid, meer en meer voelde hij zijn hart beklemd, en eindelijk, eenige oogenblikken na de wijding, viel hij met een lichten kreet in zwijm. Niemand, ook degene niet, om wien Eduards ziel in deze plechtige ure zoo bang had geleden, schreef dit toe aan de ware reden.... aandoening, zenuwachtigheid, overspanning heette het. En zoo bleef het, want Eduard, tot het bewustzijn teruggekeerd, was de eerste, om het den schijn te geven, alsof inderdaad hem alleen zenuwachtige overspanning had doen neerstorten aan den voet van het altaar. Hij was overigens wel eens meer flauw gevallen door een hevige ontroering.

Op den dag van zijn eerste H. Mis, was hij weer geheel hersteld, en hoe diep de aandoening ook was, die zich van hem meester maakte, nu hij voor de eerste maal de H. Offerande opdroeg en om het onschatbaar voorrecht, dat hem te beurt viel, en om zijn bezorgdheid voor het zieleheil van zijn afgedwaalden vader, - toch wist hij zijn gevoel te beheerschen en was hij zelfs kalm, terwijl hij, thuisgekomen, de hem aangeboden gelukwensen in ontvangst nam. Wél glinsterde een traan in zijn oog, toen zijn vader hem de hand toestak en hij dezen, evenals op den dag zijner wijding, nogmaals dankte voor de liefde en goedheid hem bewezen, maar zijn stem beefde niet, en uit geheel zijn doen sprak rust, in zonderlinge tegenspraak met het schokkend lijden, waaraan zijn ziel sedert de droeve ontdekking door hem gedaan was ter prooi geweest, - een rust, welke alleen haar steunpunt kon vinden in het vast vertrouwen, dat God zijn gebeden zou verhooren, en in het heldhaftig besluit, om daarvoor alles, zelfs zijn leven, veil te hebben.

(Wordt vervolgd.)

Don Lorenzo Perosi.

Geen naam, die in de muziekwereld in den laatsten tijd zooveel gerucht gemaakt heeft als die van den jeugdigen Italiaanschen priester, wiens composities al aanstonds op één lijn werden gesteld met de scheppingen der groote klassieke meesters.

Het was te voorzien, dat de luidruchtige faam, die den jongen maestro aldus als den evenknie der machtigste genieën in het rijk

der tonen aankondigde, wel wat voorbarig en overdreven zou blijken. Maar wat er ook op de loftuitingen, hem door zijn bewonderaars toegezwaaaid, moge zijn af te dingen, zeker is, dat men hier te doen heeft met een buitengemeen talent, van bewonderenswaardige vruchtbaarheid en scheppingskracht, welks ontwikkeling ontzaglijk veel belooft voor de toekomst.

In strijd met het spreekwoord, volgens hetwelk geen profeet in zijn eigen land geëerd wordt, mocht Perosi juist in zijn vaderland den uitbundigsten bijval oogsten, terwijl naarmate zijn werken verder daarbuiten ten gehoor gebracht werden, al scherper de critiek zich deed hooren. Het verschijnsel kan geen verwondering baren, als men let op het heel verschillend karakter van den Italiaanschen kunstsmaak in het algemeen en de Italiaansche moderne muziek in het bijzonder, vergeleken bij het karakter, dat de kunst in het overig Europa eigen is. Voor Italië kan Perosi inderdaad als een hervormer en zijn optreden als een omwenteling gelden.

‘Men moet,’ zei de bevoegde kunstrechter W.P.H. Jansen in het *St.-Gregoriusblad*, ‘in Italië, het vaderland van den *bel canto*, den afschuwelijken wansmaak in zake kerkmuziek gehoord hebben om te kunnen oordeelen over de verbeteringen, welke Perosi daar zou kunnen aanbrengen; inderdaad is Perosi's kerkmuziek ernstig in vergelijking van hetgeen daar gewoonlijk te genieten (?) wordt gegeven, en zij kan, als de Italianen willen, dezen brengen tot het standpunt, waarop de Duitschers en wij hier reeds stonden een 25 jaar geleden, een voor ons achterlijk standpunt, waarop helaas! nog vele koren zich blijven handhaven; de oratoriumstijl, de religieuze stijl, die zich vooral in de latere werken van Perosi openbaart, staat niet veel hooger dan de stijl, die bij ons nog door velen al te zeer bemind wordt, maar mist gelukkig het erg-gewone, het triviale, dat vaak in de melodievorming en orgelbegeleiding dier richting voorkomt, en waaraan Perosi zich nimmer bezondigt.’

Zonder ons verder te verdiepen in beschouwingen over de verdiensten van den begaafden toondichter, wiens ‘Opstanding van Lazarus,’ in de voornaamste steden van ons land uitgevoerd, de waardeerendste beoordeelingen van onze eerste kunstrechters op muzikaal gebied heeft uitgelokt, zullen we ons, naar aanleiding van zijn portret, enkel bepalen tot het meedeelen van enkele levensbijzonderheden.

Lorenzo Perosi is den 20n December 1872 te Tortona in Piëmont geboren en dus, ofschoon hij reeds een wereldberoemdheid geniet, pas even zes-en-twintig jaar oud. Hij was de telg van een zeer muzikale familie; zijn vader is namelijk koördirecteur van de domkerk in de plaats zijner inwoning; zijn broeders, van welke een professor is in het bisschoppelijk seminarie van Tortona, en zijn zusters beoefenen allen de toonkunst en vooral de kerkelijke muziek.

In de schaduw van den ouden eerbredwaardigen dom groeide de hoogbegaafde knaap op en ontving van zijn vader, den vromen en muzieklievenden koster en organist, zulk degelijk en bezielend onderricht in de heilige kunst, dat hij al vroegtijdig besloot zich geheel aan de muziek te wijden.

Hij bezocht eerst de St.-Caeciliaschool te Rome en bracht vervolgens een jaar door in het klooster van Monte Cassino, waar hij les ontving van den vermaarden pater Krug en in zich een levendig verlangen voelde ontwaken naar den priesterlijken staat.

Met vurigen ijver en jeugdige begeestering bestudeerde hij de oude meesters der toonkunst; vooral de oratoria van Carissimi, Handel en Haydn trokken hem onweerstaanbaar aan en vervulden hem met hooge bewondering. Al spoedig beproefde

hij zijn kracht in eigen composities en onderscheidde zich door buitengewonen ijver en toewijding boven al zijn medeleerlingen.

Aan het conservatorium te Milaan, waar hij zijn diploma als *maestro* haalde en aan de muziekschool te Regensburg, waar professor Haberl gedurende de Goede Week van 1893 reeds motetten en andere composities van Perosi liet uitvoeren, voltooide de jonge musicus zijn studiën en in laatstgenoemde stad bood men hem al aanstonds de betrekking van leeraar voor het orgelspel aan.

Hij gaf echter aan zijn vaderland de voorkeur en werd tot koordirecteur benoemd te Imola, waar hij de *Schola cantorum*, door den bisschop pas gesticht, spoedig een hooge vlucht deed nemen. Weldra werd hem een benoeming tot professor aan het conservatorium te Parma aangeboden, die hij evenwel afwees om in 1894 den hoogst eervolsten post te aanvaarden van organist en koordirecteur in de beroemde St.-Marcuskerk te Venetië.

Op 22 September van het volgende jaar droeg don Lorenzo Perosi als priester zijn eerste heilig misoffer op in de Santa Casa te Loreto.

In de domkerk der aloude Dogenstad vond de ziel van den jeugdigen priester en toondichter de reinste en rijkste voldoening. Wien het ooit vergund was in stilte neer te knielen aan den voet van een der hooge, met wondere kleurige figuren bedekte pijlers, wanneer bij avond de tonen van het heerlijke orgel ruischen door de geheimzinnige, met bovenaardsche gestalten bevolkte ruimte, terwijl de maan, over de lagunen opgegaan, een zilveren waas werpt over de mozaïeken van pilaren, gewelven en Byzantijnsche koepels en de stille vlam van kostbare lampen de ernstige gelaatstreken der heiligenbeelden beschijnt - die zal ook be grijpen wat deze jonge leviet der Kerk en der kunst hier gevoeld en genoten heeft.

Halve dagen achtereen bracht hij met gebed en studie in zijn vertrekken door en tot diep in den nacht kon men hem vaak aan het orgel in St. Marcus vinden.

Hoewel hij reeds een groot aantal, door kenners hoog geroemde kerkelijke composities geschreven had, maakte toch eerst het groote oratorium 'De opwekking van Lazarus,' naar aanleiding waarvan hij de gelukwensen van den grijzen Verdi mocht ontvangen, zijn naam algemeen bekend. De eerste uitvoering van zijn tweede groot oratorium 'De verrijzenis van Christus' in de kerk der HH. Apostelen te Rome op den 13n December van het vorig jaar werd door bijna het geheele Heilig College bijgewoond en de Italiaansche pers besprak het als een gebeurtenis in de muziekwereld. De H. Vader verleende den jeugdigen toon dichter meermalen de eer van een audiëntie en benoemde hem tot directeur der Sixtijnsche kapel, terwijl Lorenzo op zich nam, een der jongste gedichten van Leo XIII op muziek te zetten.

DON LORENZO PEROSI.

Die buitengewone eerbewijzen hebben evenmin als de uitbundige toejuichingen, die Perosi overal waar hij zich vertoonde ten deel vielen, afbreuk gedaan aan de beminnelijke bescheidenheid en eenvoud, die zijn persoon en heele optreden kenmerken.

Gelijk ons portret in dit nummer, dat naar de laatste photographie genomen is, aantoonst, heeft hij in zijn uiterlijk niets wat zijn groote gaven en schitterende virtuositeit verraadt. Hij ziet er uit als een seminarist, is klein van persoon en heeft het gemoedelijke en eenvoudige van den buitenman behouden. Alleen als hij over zijn geliefde kunst spreekt, nemen zijn oogen een bijzondere levendigheid en gloed aan en als hij zijn toonwerken dirigeert, is hij een en al leven. Enkel levend voor de kunst, voelt hij zich gehinderd door de reclame, die door den uitgever zijner werken rondom zijn naam gemaakt wordt en door het huldebetoon, waarmee zijn bewonderaars hem omringen. In het hotel Minerva te Rome hadden de bedienden voor de talrijke bezoekers, die zich aanmeldden, slechts één antwoord:

‘Don Lorenzo Perosi is wel hier, maar ontvangt niemand.’

Wat omtrent de toekomst van den kunstenaar vooral groote verwachtingen doet koesteren is dat er in zijn elkander snel opvolgende werken telkens groote vooruitgang valt op te merken. Dit bewijst, dat Perosi's talent nog in de periode der ontwikkeling verkeert, dat zijn ster haar middaghoogte nog niet heeft bereikt.

Moge God den jeugdigen priester- kunstenaar voortdurend kracht en bezieling schenken tot de hoogste volmaking zijner gaven, opdat hij door zijn gewijde toonwerken de wereld stichte en, overeenkomstig de taak der echte, heilige kunst de menschheid opvoere tot God.

Nijlpaardenjacht in Oost-Afrika.

Luid weergalmden de zegekreten van de negervrouwen, toen onze stalen boot knarsend het strand van Mitini opvoer.

‘*Jambo, jambo!*’ klonk het van alle kanten, ‘*leo oemapata kibotto!* Welkom, welkom, eindelijk heeft het Nijlpaard er aan moeten gelooven!’

De goede luitjes hadden alle reden om met den uitslag van onze vangst tevreden te zijn; onze buit toch bestond voor het beste deel uit het laatste exemplaar van een talrijke kudde der plompe dikhuiders, die tot nu toe de rijsten gerstvelden van het dorpje hadden platgetrapt.

Op het verzoek van de oudsten van het dorp waren wij 's morgens vroeg naar Mitini vertrokken. De opgetogen dorpsknappen, die geen groter genoegen kennen dan een buks te hooren knallen, wezen ons in een *atama* - veld (soort van gerst) de verwoestingen, die het Nijlpaard daar 's nachts te voren nog had aangericht. De sporen, die er uitzagen of er een zware wagen door het koren gereden had, eindigden aan een kreek, waar de dikhuiders, al de vier pooten uitstrekkend, zich van den hoogen, slijkerigen oever in het water had laten glijden.

In de koele schaduw van een reusachtigen mangoboorn gebruikten wij een klein ontbijt en stapten daarop in onze boot. Ons plan was, den ouden heer in zijn geheimsten schuilhoek op te zoeken: wij wisten toch van onze jonge vrienden, waar wij hem treffen zouden.

Ons vaartuig zette zich in beweging en de zwarte zonen van Nimrod, door de jachtkoorts aangetast, volgden onze boot in een visscherskano. Met den wassenden vloed ging het nu snel voorwaarts, ofschoon wij om geen onnoo-

GOED VOORGAAN DOET GOED VOLGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SONZA PINTO.

NIJLPAARDENJACHT IN OOST-AFRIKA, NAAR DE TEEKENING VAN HERMANN HIRSCH.

dig leven te maken, de riemen ternauwernood in het water lieten duiken.

Niets was in het rond te vernemen dan in het struikgewas van den oever het nijldige blaffen van de hondapen en het vleugelgeruisch der groote, witte reigers, die zich in de lucht verhieven, gewaarschuwd door het eerst langgetrokken, daarop telkens sneller herhaalde ‘tuu tuu tuu’ van de strandsnippen.

Zoo waren wij omstreeks een half uur bijna zonder gedruisch met den stroom meegedreven, zonder dat de verbeide reuzenkop met de kleine rechtopstaande ooren en de groote, waakzaam rondziende oogen van het Nijlpaard uit het water was opgedoken, toen wij de plek bereikten, die vroeger als het lievelingsverblijf had gegolden van de thans tot op één dier geslonken kudde.

In het bed van den stroom, die zich hier tot een vijver verbreedde, stortte zich een beekje uit, dat klaterend kwam aangestroomd van een der boschachtige heuvels, die ons aan drie zijden omgaven.

Nog altijd werden wij niets gewaar. Maar wat gebeurt daar plotseling achter ons? Een woest geruisch, een stoot, een angstgeschreeuw uit een aantal monden en - toen wij omkeken moesten wij, ondanks het kennelijk bestaande gevaar, toch nog lachen.

Het Nijlpaard had zich onder water gehouden, onze boot stilletjes laten passeeren en daarop de kano van onze helden uit Mitini, die hem waarschijnlijk bijzonder verdacht voorkwam, met een woedenden stoot aangevallen. Nu dreef het huikje omgekeerd op de nog bewogen golven en van de bemanning waren alleen nog maar de zwarte kroeskoppen te zien. Maar toch hadden zij onze hulp niet noodig. Hoewel natuurlijk niet weinig geschrokken, brachten zij hun omgekeerd vaartuig zwemmend aan den oever, waar het weer gauw overeind gezet en leeg geschept was. Allen waren er met den schrik afgekomen en lachten al, vóór ze nog vasten grond onder de voeten hadden.

Intusschen hielden wij onze geweren gericht op de plek, waar het ongeval had plaats gehad. Daar doken ook vlak in onze nabijheid met vreeselijk gesnuif twee neusgaten op, die aanstonds daarna weer verdwenen.

Onze positie werd een beetje onaangenaam, te meer daar onze boot van lichten bouw was en zeker tegen een aanval van onzen vijand niet veel beter bestand zou gebleken zijn dan de negerkano. Daar kwam nog bij, dat een van ons niet zwemmen kon en er op aandrang, aan land gezet te worden. Dit gaf den doorslag.

Wij kwamen zonder kleerscheuren aan den oever, waar wij ons in de boschjes verscholen en onze buksloopen op het water gericht hielden.

Na een poosje werd de geweldige snuit met de wijdgeopende, gretig lucht happende neusgaten zichtbaar. Daarop verschenen ook de voorzichtig rondglurende oogen boven water en ten slotte gaf zich als prachtig mikpunt, nauwelijks vijftig passen van ons af, de heele kop bloot.

Het water van de spitse ooren schuddend, tuurde het dier in uitdagende, bijna trotsche houding naar den kant, waar wij ons verscholen hielden.

Bijna gelijktijdig knalden vier schoten en duidelijk hoorden wij het treffen van de kogels. Ons vermoeden, dat minstens een van de schoten het beest doodelijk getroffen had, vond spoedig zijn bevestiging.

Nog ten naaste bij een halve minuut na ons salvo bleef het dier boven water; daarop zagen wij het reusachtige lijf een paar malen over slaan met het geruisch en geplons van een molenrad; toen werd alles rustig, enkel een paar luchtblazen gaven de plek aan, waar de kolossus gezonken was. Al na een paar uren dreven de gassen, die in

het lijk ontstaan waren, dit naar de oppervlakte, en op sleeptouw brachten wij onzen buit naar Mitini.

Een uur van onbedachtzaamheid, door Aniger.

I.

Het is winter. Een koude noordenwind giert door het bladerloos geboomte; de grauwe hemel, door slechts enkele sterren verlicht, dreigt met sneeuw. Het is Vastenavond-Zondag, dus wat jong is, joelt en vermaakt zich elk op zijn wijze. De carnavalsdagen zijn nog altijd de dagen van jool en pret en, helaas, ook de dagen van dronkenschap en bandeloosheid.

Maar, neen - niet al wat jong is joelt! Laat ons die nederige woning daar eens binnentreden. De afgebrokkelde schoorsteen en het halfversleten dak wijzen op de betrekkelijke armoede der bewoners.

Maar laat ons binnengaan. Daar heerscht echt Hollandsche zindelijkheid: de steenen vloer is frisch geschrobd en met zuiver wit zand bestrooid; een vaardige hand heeft het om de tafel en langs de wanden zelfs in sierlijke kringen en figuren weten uit te strooien. Op de armoedige meubeltjes is geen spoor van stof te ontdekken. Het ijzerwerk daar bij den haard en het koperen beslag op die oude kast, dat blinkt alles als zilver en goud. De helderwitte muren en de vlekkeloos reine rolgordijnen, het wijst alles op de aanwezigheid eener vrouwenhand, die weet te poetsen en te reinigen.

Vrouw Martens en haar dochter Mina, de bewoners van het huisje, eindigen juist hun eenvoudig avondmaal. Met gevouwen handen danken zij den Gever van 'ons dagelijksch brood' voor de genuttigde spijs. De oude vrouw staat op en zet zich bij den haard, waarin een knappend houtvuur brandt.

'Ik zal er nog maar wat opleggen, Mina,' zegt zij, 'het is zoo koud.'

En na het vuur behoorlijk voorzien te hebben van voedsel, neemt zij haar bril en een oud kerkboek en zet zich aan het warmste plekje van den haard om te lezen.

Mina neemt intusschen de tafel af en daarna haalt zij de laatste aflevering van de *Illustratie* voor den dag en gaat aan tafel insgelijks zitten lezen. Dat is haar gewone bezigheid Zondagsavonds. Door de week komt er niets van; dan moet zij met rusteloozen ijver de naald hanteeren om voor haar en hare moeder den kost te verdienen. Want de kostwinner van het gezin, de vader van Mina, een braaf metselaar, is niet meer onder de levenden.

Mina zet zich dan aan tafel om te lezen, maar weldra dwalen hare blikken af van het papier. Met de ellebogen op de tafel geleund en het hoofd tusschen de handen, waarvan de vingers ten halve schuil gaan in de dikke, zwarte lokken, zit zij daar te peinzen. Haar donkerblauwe kijkers staren doelloos voor zich uit; een glimlach speelt bij wijlen om haar lippen en tooverd te gelijk twee aardige kuiltjes in haar frissche wangen. Als een schilder haar daar had neergezet om hem tot model te dienen, hij had haar geen bevalliger houding kunnen geven!

Waar denkt zij aan, het vier-en-twintigjarige meisje? Van waar die glimlach? Haar geest is niet meer in het kleine kamertje, maar toeft bij den wakkeren jonkman, die welhaast haar echtgenoot zal zijn.

'Mina,' had Karel straks gezegd, toen zij samen uit de kerk kwamen, 'tegen acht uur kom ik wat praten. Ik zal voor moeder een lekkeren Vastenavondkoek meebrengen en ik zal u ook niet vergeten.'

En hem vriendelijk aankijkend, had zij geantwoord: 'Dat is goed, Karel.'

De herinnering aan die eenvoudige woorden van den jonkman, welke zooveel genoeg in haar gemoed hadden opgewekt, bracht nu nog dien glimlach op haar lippen.

Maar, het is al acht uur, zoo vervolgt zij in gedachten, waar zou hij blijven? Maar, kom, op een minuut of vijf kan men dat nooit weten; het weer is ook zoo slecht. Laat ik gauw dit stukje uitlezen en onderdehand is hij er.

'Moeder,' vervolgt zij luide, 'denkt gij wel aan 't vuur?'

'Ja zeker,' antwoordt de oude, en legt er nog wat hout op.

Mina vervolgt haar lectuur, doch niet lang of met een uitdrukking van ongeduld en ongerustheid tevens, heft zij de blauwe kijkers alweer op naar de wijzers der groote Friesche klok. Al halfnegen! Waar zou hij toch blijven? Zou er thuis iets niet goed zijn? Zou hem een ongeluk overkomen zijn? Maar neen, wat zou hem kunnen treffen? Kom, laat ik niet zoo ongeduldig zijn, maar liever nog wat lezen; maar onophoudelijk gingen hare oogen van het papier naar de wijzerplaat.

Waar zou hij toch blijven? Wat zou er toch gebeurd zijn? Haar ongerustheid nam gestadig toe. De lange wijzers der oude, trouwe huisklok vervolgden intusschen onverpoosd hun emdeloozen weg en daar klonken negen slagen! Zij schrok! Waarom wist zij zelf niet, maar 't werd haar te bang op den stoel; zij stond op.

De oude vrouw was intusschen ingedommeld. Des te erger; Mina zou zoo graag eens met haar praten, doch zij wilde de rust der oude niet noodeloos verstoren. Zij raketste het vuur wat op. Daar werd de slaapster wakker van.

'Moeder, het is al negen uur,' zeide zij haast onwillekeurig.

'Zoo,' zeide vrouw Manders geeuwend, 'en is Karel er nog niet?'

'Neen, moeder,' antwoordde Mina, terwijl zij haar moeder half vragend, half angstig aankeek, als wilde zij weten of deze haar ongerustheid deelde of misschien een verklaring voor Karels wegblijven zou geven, waaraan zij tot heden niet gedacht had.

'Het wordt laat,' zeide vrouw Martens alleen.

'Och! moeder, als er maar geen ongeluk gebeurd is, hij had zoo zeker beloofd om acht uur hier te komen.'

'Kom kind, wat zou hem overkomen zijn. Hij zal zoo dadelijk wel komen.'

Men wachtte en bleef wachten; het werd tien uur, halfelf, elf uur, maar Karel bleef weg.

II.

Het is druk in de herberg 'het Zwaantje.' Door de half openstaande deur stroomt een wolk van stol en tabaksrook naar buiten. Een luid gejoel van heftig gesproken woorden, waarboven nu en dan een stem uitkomt, die beproeft een populair kermislied aan te heffen, dringt tot buiten door. Nu een vloek, dan een scheldwoord en eindelijk een sarcastische lach. Zouden wij het wagen binnen te treden in dien kring? Komaan, moed gevat, lezer! Overwin een oogenblik uw afkeer van zulke tooneelen en volg mij.

Ik zal u even rondleiden in dat ongewoon gezelschap. 'Overal kleeft leering aan,' zegt Beets, hier valt waarschijnlijk ook wel een les te trekken. Wij bevinden ons dan omstreeks halftien 's avonds in een dorpsherberg van den tweeden of derden rang. De bezoekers zijn bijna allen lieden uit den werkmansstand. Zie eens rond! Kijk eens in die roode, wildstaande oogen van de meesten hunner. Hoevelen zouden er nog

onder hen zijn, die spreken en handelen met volle bewustzijn? Enkelen zitten, enkelen staan, allen praten te gelijk met luider stem en meest met het glas in de hand.

Daar bemerken wij een jonkman van omstreeks zes-en-twintig jaren, midden in een groepje. Hij praat heftig, maakt opgewonden, dreigende gebaren tegen een der omstanders.... hij heeft twist. Zijn oogen staan woest, hij drinkt gulzig, morsend over vest en broek. Het is Karel, hij is dronken! Hoe is hij daar gekomen, de brave jongen? Hoe heeft hij zich zelf en zijn aanstaande vrouw zoo kunnen vergeten? Het is volstrekt de gewoonte van den oppassenden jongen man niet, zijn tijd in de herberg door te brengen, ook Zondags niet, dat weet ieder, die hem kent.

Hedenavond, toen hij het ouderlijke huis verliet, was 'het Zwaantje' ook geenszins het doel van zijn uitstapje; zijn hart klopte zoo blij, zoo vreugdevol; het genoeg, dat hij daarbinnen gevoelde, spiegelde zich zoo duidelijk op zijn gelaat af; neen, hij ging naar vrouw Martens, naar Mina. Maar pas op weg, kreeg hij gezelschap van een paar jonge ge-

zellen, die met hem op denzelfden timmermanswinkel werkten.

‘Hé, Kareltje, dat treft! Vooruit, ga mee naar “t Zwaantje”; het zal er van avond lollig zijn!’

‘Zoo,’ zegt Karel, ‘ik heb geen tijd van avond.’

‘Kom, kom, gekheid; je moet zeker weer naar Mina, jij oolijkert! Vooruit maar, uw zwartje zal u over een uur nog wel ontvangen! Of mag je soms niet voor haar?’

Daar had men Karel in zijn zwakke zijde aangetast: plagen kon hij niet lijden. Om dus te toonen, dat hij *wel* mocht, zou hij eens even meegaan. Doch eventjes slechts, een kwartier maar.

‘Drie bier,’ riep een der gezellen, zoodra zij het buffet bereikt hadden, tot de juffrouw. Men klonk en dronk op volksmanier. En daar Karel een ongewone verschijning in ‘het Zwaantje’ was, hadden zich weldra enkelen om hem verzameld.

‘Komaan,’ riep een der snuiters, ‘breng nog “een rondje” ter eere van onzen Karel; als hij dan tegen Mei zijn bruiloft viert, worden we ook stellig allen genoodigd.’

Karel lachte eens en dronk weer. Maar ze hadden hem nu al enkele malen getrakteerd, hij kon nu toch niet vertrekken zonder eerst ook te onthalen. Dat zou hij gauw doen en dan weg. De glazen werden weer gevuld en ook al spoedig weer geledigd en Karel maakte aanstalten om heen te gaan.

‘Ho, ho,’ kwam een lange kuipersgezel tusschenbeide, terwijl hij tegen de anderen een oogje knipte en Karel bij den mouw pakte, ‘je hebt met hen geklonken, nu zult ge het mij toch niet weigeren. Vlug, juffrouw, giet die glazen nog eens vol!’

De anderen begonnen te zingen en te joelen om hem heen en eer hij een verstaanbaar protest had uitgebracht tegen die feitelijke belemmering zijner persoonlijke vrijheid, stond het volle glas alweer voor hem. Nogmaals drinken. En aldoor werd hij geplaagd met ‘zijn zwartje.’ O, dat plagen!

De aardigheden, die men op dat punt ten beste gaf, werden er niet mooier op en al lachende en schreeuwende wist men den jongen, die, door den drank verhit, al wat bits begon te worden, telkens terug te houden, als hij wilde heengaan. De snuiters hadden ‘t er op aangelegd Karel ‘aan den plak te houden’ en hem eens een ‘smeer in te jagen.’ En hun heilloos plan gelukte.

‘Zie,’ zoo hooren we hem eindelijk roepen boven al ‘t gejoel uit, ‘dat is ‘t laatste glas. En nu ga ik heen,’ vervolgde hij, toen het glas geledigd was. En een lang niet vriendelijken blik op den langen kuiper werpende, voegde hij er bij: ‘En laat niemand nog beproeven mij dat te beletten.’

‘Kom, kom,’ begon de lange slungel weer, ‘maak je zoo dik niet, ventje. Het “zwartje” ligt toch al lang te bed en denkt niet meer aan je.’

Dit zeggende wil hij Karel weer bij den arm terughouden, maar nog vlugger heeft deze, door het laatste gezegde woedend geworden, hem een muilpeer gegeven, dat hij achterover tuimelt! Daar vliegt alles op de been, allen dringen op de twistenden aan en de kastelein, die van zijn gasten liever dubbeltjes dan stuk geslagen glazen ontvangt, duwt de vechtenden de straat op.

De lange kuiper, aangehitst door enkele drinkebroers, om zich van zoo'n ‘lummel’ niet te laten slaan, is opgekrabbeld en schuimbekt van woede.

Karel is letterlijk dol van drift en toorn. En zoo wordt daarbuiten, beneveld door den drank, de bedroevende scène al vloekende en tierende voortgezet. Men slaat en schopt tot eindelijk de kuiper met bloedend hoofd neerstort! Karel ziet het nauwelijks, hij is blind, hij is razend, de anders zoo bedaarde jongen...

Daar verschijnt de politie, zooals gewoonlijk wel tegenwoordig om een gepleegde misdaad te straffen, maar niet om een dreigende misdaad te voorkomen. Hij wordt opgepakt en naar het arrestantenhok vervoerd, waar hij weldra zijn roes begint uit te slapen.

III.

De nacht was voorbijgegaan zonder dat Mina Manders een oog gesloten had. Al vroeg was zij den volgenden morgen ter been. Wat een onrust kwelde haar! Gauw koffie gezet voor moeder en haar een boterhammetje klaar gemaakt, zelf haastig een kopje gedronken en dan, moeder het hare aanbiedend, zegt zij:

‘Moeder, ik zal eens gauw den japon, dien ik Zaterdagavond heb afgemaakt, naar juffrouw Roggemans gaan brengen.’

De liefde is vindingrijk! Juffrouw Roggemans was de bakkerin tegenover het stadhuis, een goedhartige, dikke bakkersweduwe, die gaarne praatte en alle nieuwtjes wist. Als Karel gisteren op een of andere wijze wat overkomen was, moest *zij* het weten. Zoo had Mina geredeneerd. Zij zou bij Karel aan huis wei zijn gaan vragen, maar ‘dat stond zoo gek’, ‘s morgens zoo vroeg, en toch kon zij onmogelijk langer de onzekerheid verduren. Reeds den geheelen nacht had zij zich het hoofd gekweld met allerlei gissingen, zij moest nu weten, wat de reden was van Karels wegblijven.

Terwijl die laatste gedachten haar door het hoofd vliegen, heeft zij een wollen doek om hals en schouders geslagen en gaat de deur uit. De ‘s nachts gevallen sneeuw piept onder haar voeten, het is koud, en haastig stapt zij voort. In een kwartier is zij in de nabijheid van het raadhuis gekomen.... Wat is dat daar een drukte, al zoo vroeg? Wat moet al dat volk daar toch? Zie, de straatjongens kijken door de traliën van het arrestantenhok. Br.... zij rilt. Twee politiemannen gaan naar binnen. Een oogenblik heeft dat ongewone schouwspel haar gedachten van Karel afgetrokken, maar spoedig komt hij weer voor den geest.

Hè, wat is dat akelig, denkt ze bij zichzelf, in de gevangenis te zitten. Als haar Karel daar toch eens ooit.... Foei! hoe kom ik toch op dat akelig denkbeeld: de arme jongen heeft nooit een vlieg kwaad gedaan, zoo denkt zij voort, zichzelf berispende.... Maar wat kijkt dat volk haar toch aan? Waarom steken zij de hoofden bij elkaar om te fluisteren, terwijl zij haar zijdelings aanzien? Daar gaat de deur open. De gerechtsdienaars leiden een geboeide tusschen zich.... Groote God!.... Dat kan niet waar zijn.... Neen!.... Nog eens ziet zij op.... Genadige Hemel, ja, hij is het!

Een hartverscheurende kreet ontsnapt haar borst. Dan ijlt zij voort, doodsbleek, zinneloos. O God, o God! Karel een misdadiger, Karel in de gevangenis, geboeid tusschen twee gerechtsdienaren. O! wat een schande, wat een ellende! Zij ijlt vooruit tot in de woning harer moeder en valt daar bewusteloos op een stoel neer.... Toen zij de oogen weer opende, stond haar moeder en een paar buurvrouwen naast haar. ‘Is het waar, moeder?’ vroeg zij zacht. De oude vrouw omhelsde haar en barstte in tranen uit. Het was waar, Mina had niet gedroomd.

IV.

Het is twee jaar later, dat wij nogmaals een bezoek brengen onder het nederig dak van vrouw Manders. Het is Zaterdag voor Vastenavond. Daar zit de oude vrouw nog en koestert in haar schoot een kind, dat voor een paar maanden het eerste levenslicht aanschouwde. Het is haar kleinkind, Mina's zoontje. Mina, terwijl zij een liedekje neuriet, is in het schemeruur het avondeten aan 't klaar maken en werpt van tijd tot tijd een blik en een glimlach op haar kind, waarin zij al haar moedervreugd en al haar moedertrots legt.

Wij moeten den belangstellenden lezer een paar stappen terugvoeren om hem dien verrassenden toestand te verklaren.

Karel was gevankelijk weggevoerd en verscheen weldra voor den rechter om zich te verantwoorden over de feiten, welke dien gedenkwaardigen Vastenavond-Zondag waren voorgevallen. Doch de gekwetste kuiper was intusschen geheel hersteld. De verwonding, welke hij had opgelopen, was niet van ernstigen aard geweest en hij bezat rechtschapenheid genoeg, om voor de rechtbank de ware toedracht der zaak onverdraaid bloot te leggen, zonder zichzelf al te zeer te verontschuldigen. Dit, gevoegd bij het gunstig getuigenis, dat de burgemeester der plaats aan den officier van justitie had overgelegd en dat door alle getuigen volmondig bevestigd werd, maakte, dat hij met een lichte straf vrij kwam. Weldra verscheen hij weer in 't dorp en zijn eerste bezoek was voor Mina.

Snikkend omhelsde hij haar, snikkend liet zij haar hoofd rusten op zijn krachtigen schouder. 'O, Karel!' bracht zij uit.

'O, Mina!' zuchtte hij terug, 'nimmer zal nog een druppel jenever over mijn lippen komen.'

Een maand later had de band des huwelijks die trouwe harten verbonden.... Deze avond was een Zaterdagavond, zeiden wij, en Karel had zijn weekgeld ontvangen.

'Kom,' haalden zijn makkers aan, 'laat ons in "t Zwaantje" eerst een slokje nemen. Het zit er aan. Kom, om den Vastenavond in te leiden.'

Maar Karel deed of hij 't niet hoorde en stapte door. En terwijl de linkerhand zijn kort aarden pijpje bestuurde, hield de rechter de wacht over de guldens, die zachtjes rammelden in zijn broekzak. Daar thuis wachtte Mina hem met 't avondeten en den kleinen Karel.

Kon hij bij de gedachte aan die goede schepsels, aan het stil tooneel van huiselijken vrede en geluk, wel een dubbeltje uitgeven voor een borrel en een uur van zijn tijd verliezen in de herberg? Neen, het gezicht van zijn lachende vrouw en zijn aanminnig kind is hem meer waard dan 't genot (?) van een glas jenever. Eén les is Karel voldoende geweest: dien Vastenavond-Zondag vergeet hij zijn leven niet en gaandeweg komt nu de herinnering daaraan weer bij hem op. Hij weet niet of hij dien avond vloeken moet of zegenen, hij weet alleen, dat hij er meer uit geleerd heeft, dan uit tien lezingen over drankmisbruik. - En als hij ooit aan een jonggezel een raad geeft, is het deze: Houd u af van den drank!

In zijn eigenaardige werkmanstaal geeft hij hem dan ongeveer 't volgende te verstaan: De alcohol ontnemt den mensch zijn menschelijkheid, hij wekt zijn dierlijke lusten op, hij ontaardt, vernedert hem, hij brengt hem ten verderve. Hij maakt van den wijze een gek, van den zachtmoedige een wreedaard, van den sterke een zwakke, van den ijverige een luiaard. Hij ondermijnt het lichaam en den geest beide. Hij is de verwoester van uw huiselijk geluk, de schrik uwer vrouw, het ongeluk uwer kinderen, in één woord: de kanker, die knaagt aan het zedelijk en stoffelijk welzijn van den werkman.

Bij de Platen.

De ongeloovigheid van Thomas. -

De H. Thomas lijkt de meest menselijke onder de apostelen, daar hij toegaf aan die eerste opwelling van twijfel en ongelooft, zoo eigen aan onze gevallen natuur. Het evangelie vermeldt een viertal woorden van hem, die drie verschillende zielstoestanden aanduiden.

Het eerste woord is een betuiging van trouw. Toen bij het naderen van Zijn lijden de Verlosser aan Zijn verschrikte apostelen den wenk gaf naar Judea terug te keeren, riep Thomas uit: 'Laten wij gaan en met Hem sterven.'

Het tweede woord drukt aarzeling en twijfel uit: 'Heer, wij weten niet waar Gij heengaat; hoe zouden wij den weg weten?'

Het derde is de kreet der menselijke ongeloovigheid. De verrezen Meester had zich in de zaal van het Avondmaal aan zijn leerlingen vertoond, terwijl Thomas niet bij hen was. Toen deze verscheen, riepen zij hem toe: 'Wij hebben den Heer gezien.' Maar Thomas kon het niet gelooven: 'Tenzij ik mijn vingers kan steken in de wonden van de nagels en mijn hand leggen in de wonde van zijn zijde, zal ik het niet gelooven.'

Het vierde woord getuigt van zijn oogenblikkelijken terugkeer tot het geloof en de geheele onderwerping aan zijn Meester. Toen Jesus, opnieuw aan zijn apostelen verschijnende, Thomas tot zich riep en hem zijn wonden toonde, riep de voor

altijd bekeerde ongeloovige in vurig geloof uit: 'Mijn Heer en mijn God!'

En volgens den H. Augustinus was het Thomas, die in het symbolum der apostelen het elfde artikel deed opnemen, dat spreekt van de verrijzenis des vleesches. Zoo sprak hij voor de heele wereld zijn acte van geloof uit en liet ze na aan de volgende eeuwen, opdat die ze zouden herhalen tot in eeuwigheid.

Het tooneel der overtuiging van den ongeloovigen Thomas geven we hier weer naar de schilderij van den beroemden Italiaanschen meester Guercino. Deze, aldus genoemd om zijn sceelzien, heette eigenlijk Giovanni Francesco Barbieri en was in 1590 te Cento bij Bologna geboren. Hij oefende zich eerst zonder meester in het schilderen, doch ontwikkelde zich later onder leiding van Ludovico Carracci. Reeds in 1616 opende hij een school, die weldra een groot aantal leerlingen telde, en overleed te Bologna in 1666, algemeen geacht wegens zijn voortreffelijke inborst. Hij is wellicht de merkwaardigste schilder der Bologneesche school. Zijn figuren zijn edel en zijn uitmuntend coloriet geeft er geest en leven aan. Zijn belangrijkste stukken bevinden zich te Cento en in de Pinakothek te Bologna. Voor 't overige zijn ze in verschillende musea verstrooid. Zoo heeft het museum Brera te Milaan van hem een voortreffelijke 'Hagar en Ismaël,' terwijl de schilderij, in dit nummer weergegeven, berust in de Pinakothek van het Vaticaan.

Goed voorgaan doet goed volgen. -

Grootvader is bezig zijn kleinzoon te onderrichten in de nuttige kunst van het nettenbreien, die hem als aanstaanden visscher onmisbaar zal zijn. Daarom heeft de kleine, als hij den ouden man aan het werk zag, er al dikwijls op aangedrongen het toch ook eens te mogen probeeren. Maar grootvader gaf het werk nog zoo licht niet uit de handen; hij stelde er te veel prijs op, dat het onberispelijk werd afgeleverd. Ten slotte is hij echter voor den aandrang van het leergierige jonkske gezwicht en heeft ook voor hem eens een net opgezet, dat hij nu onder de leiding van den ervaren meester moet afbreien. Dat werkje valt niet mee; er hoort groote oplettendheid toe om de mazen op regelmatige grootte te houden; maar grootvader kijkt scherp toe en laat het aan de noodige terechtwijzingen niet ontbreken, terwijl het aan den ijver en de schranderheid van den knaap ook niet hapert.

Een bevallig groepje, die grootvader met zijn kleinzoon, treffend om de tegenstelling tusschen het frissche levendige kind en den afgeleefden grijsaard, wiens knokkelige vingers zoo vaderlijk de warme zachte knuistjes van het knaapje omvatten.

HET BISMARCK-MAUSOLEUM TE FRIEDRICHSRUH, GEBOUWD DOOR DEN ARCHITECT SCHORBACH TE HANNOVER.

Naar een photographie.

Het Bismarck-mausoleum te Friedrichsruh.

Donderdag den 16n Maart is in stillen eenvoud het stoffelijk overschot van vorst Bismarck en dat van zijn gemalin in het pas voltooide mausoleum in het park van Friedrichsruh bijgezet.

Reeds jaren vóór zijn dood had de gewezen rijkskanselier tot in de kleinste bijzonderheden vastgesteld, waar en hoe zijn lichaam aan den schoot der aarde zou worden toevertrouwd. Hij wilde rusten op den kleinen heuvel tegenover het oude slot, omruischt door het fluisteren der geweldige eiken en beuken van zijn Sachsenwald.

Den wensch van den overledene eerbiedigend, hebben zijn kinderen voor de hooge eer bedankt, die de keizer zijn oud-kanselier had toegedacht, en te Friedrichsruh een mausoleum laten oprichten. Reeds weinige dagen na den dood van den prins werd de architect Schorbach te Hannover met den bouw belast, en deze maakte daarmee zooveel haast, dat reeds den 22n Augustus il. met de eigenlijke werk zaamheden een aanvang kon worden gemaakt en den 8n September de fondamenten voltooid waren.

Het mausoleum, dat zich op een heuvel, den Schneckenberg, verheft, is een soort dubbel gebouw. Het bestaat uit het eigenlijk mausoleum, een ruim 12 meter hoog gebouw met een koepel, met koper gedekt en met een gouden kruis bekroond, en een lager gebouw, dat voor grafkapel bestemd is. Onder den koepel rusten alleen Bismarck en zijn gemalin; het familiegraf bevindt zich in de kapel. De onderbouw, van buiten graniet, van binnen baksteen, heeft een dikte van anderhalven meter; de in Romaanschen stijl gehouden bovenbouw is van tufsteen. De verlichting van het mausoleum geschiedt door de gekleurde vensters van den koepel, die een gedempt licht doorlaten. Van de voorhal leiden twee breede trappen naar de kapel. Rechts ziet men het altaar, links de rustplaatsen van Bismarck en zijn echtgenoot. Het gewelf is van bruin hout met zacht getinte ornamenten versierd; ook het schip is in zachten toon gehouden. De fraaie terrazzovloer is door Italianen gelegd. De sarcophaag en het altaar zijn nog niet geheel gereed.

Links van het praalgraf is een eenvoudig huisje gezet voor den invalide, die met de bewaking van het gebouw belast is.

Den 16n Maart had, zooals wij boven reeds aanstipten, de bijzetting van Bismarck en zijn gemalin plaats, die werd bijgewoond door keizer Wilhelm in kurassiers-uniform. Om halftwaalf kwam Z.M. te Friedrichsruh aan, waar hij aan het station ontvangen werd door Herbert von Bismarck, die de uniform van generaal-majoor droeg. Tien minuten later zette zich de stoet in beweging, die bestond uit een muziekkorps, een compagnie infanterie, een afdeeling kurassiers in hun witte uniform, die de kist van vorst Bismarck omgaven, den keizer, enkele militaire waardigheidbekleeders, prins Herbert, Bismarck's zuster, mevrouw Von Arnim, Bismarck's tweeden zoon, graaf Wilhelm, Bismarck's schoonzoon, graaf Rantzau, en diens kinderen, - in het geheel hoogstens een vijftigtal personen.

Eindelijk heeft dan de geweldige, de man van ijzer en bloed, voorgoed rust gevonden.

[Nummer 6]

DE INVALIDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LUDWIG KNAUS.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

Missionnaris.

Wij springen thans een tijdperk van een paar jaren over, wijl daarin niets buitengewoons voorviel. Eduard vervulde in de parochie, waarheen hij al spoedig na zijn wijding werd geroepen, zijn heilig ambt in de volle beteekenis van het woord *priester*. Hij was geheel en al toewijding voor het geestelijk en stoffelijk heil van anderen. Niets was hem te veel, tegen geen moeite en vermoeyenis zag hij op. Den ganschen dag en vaak een gedeelte van den nacht zon hij op middelen, om zich van de hem toevertrouwde schoone taak in haar uitgestrektsten omvang te kwijten, zoodat zijn pastoor het menigmaal, in het belang van zijn gezondheid, noodig achtte zijn vurigen ijver een weinig te temperen. Zijn verhouding tegenover zijn vader, of juist: van dezen tegenover hem, was weer eenigszins ongunstiger geworden. Niet zelden kreeg Eduard op de brieven, welke hij schreef, geen antwoord meer, of, zoo al, dan een heel kort briefje, koel van toon. Dat deed hem pijn, en naar de oorzaak zoekend, meende hij die te vinden in nieuwe opwellingen van spijt bij zijn vader, dat zijn zoon den priesterlijken staat omhelsd en al zijn verwachtingen verijdeld had.

Daar de parochie, waar hij kapelaan was, nogal ver van zijn geboortestad was gelegen, had hij nu sinds bijna een jaar zijn vader niet gezien, en eerstdaags hoopte hij hem te bezoeken. Men stelde zich zijn verbazing voor toen hij, een paar dagen voordat hij zou afreizen, een brief ontving, waarvan het schrift hem herinnerde aan het gekrabbel van de oude Antje. Snel den brief openend en terstond naar de onderteekening kijkend, zag hij, dat hij zich niet had vergist.... Het schrijven was inderdaad van de trouwe ziel.... Wat mocht dat beteekenen? Zijn vader zou toch niet ernstig ziek zijn?....

Zenuwachtig vloog zijn blik over de regels, en eensklaps verbleekte hij en trilde zijn hand, die het papier vasthield.

De brief luidde aldus:

Erwarde heer Edewart.

Foor uwes hier kom hep ik gedog dat ik uwes mos skreife wand erwarde het gaat hier niet goet met uwes faader wat de man scheelt weet ik niet mar hij is de laaste tijd daanig ferandert dikwels komp hij laat in de nag in huis en dan is hij tis godgeklagt haalf dronke hij is wel noit erg frundelik mar no uw is er gen huishouwe met niks is goet wat ik doe tis niks dan snouwe en grouwe de godganslikke dag en floeke ook wat hij froeger noit dee tis gen lefen meer foor en mens en as ik het niet foor uwes liet dan zouw ik op mein ouwe dag nog feraanderen ik hep er alres oofer gedog om in een hofie te gaan mar om uwes bin ik geblefe tussen ons geseit en gebleefe gloof ik dat hij om uwes malt omdat uwes sijn sin niet hep gedan ik wet het niet mar ik gloof as dat uwes fader geen frede hep in sijn hart en dat kan ook niet aandere as en mens om got nog gebot geef erwarde heer Edewart ik hop dat uwes me niet verkwallik zal neeme asdat ik zo mar skreif mar uwes weet asdat ik het goet meen en uwes alleen mar wou warschouwe zeg niks asterblief an uwes faader dat ik uwes geskreffe hep wand ik wou foor gen gelt fan de werelt dat hij het wis.

Nouw wet uwes er ales fan en ik groed u erwarde heer Edward die zig noemp

Uwes dinaares,
ANTJE TROOSTER.

Onder andere omstandigheden zou de jeugdige kapelaan wellicht geglimlacht hebben om de onbeholpen taal en de spelfouten van zijn oude Antje. Nu echter welde een traan in zijn oog. Zoo ver was het dan met zijn vader gekomen, dat hij, na zijn geloof verloren te hebben, ook ongeregeld leefde, zich te buiten ging, - trouwens een verschijnsel, dat, helaas, maar al te dikwijls met verflauwing en verlies van het geloof samengaat.

Een oogenblik dacht hij eraan, om zijn reis op te geven, vreezende dat zijn komst misschien in haar nawerking de zaak nog verergeren zou, maar het volgend oogenblik verwierp hij dat denkbeeld. Immers, hij werd verwacht, en zoo hij nu wegbleef, na een afwezigheid van een jaar, zou zijn vader kunnen denken, dat hij er weinig naar verlangde hem te zien, ofwel hij kon het vermoeden opvatten, dat de een of andere gediensstige geest Eduard van zijn lakenswaardig gedrag had ingelicht. En dit vermoeden mocht bij zijn vader niet rijzen; deze mocht niet weten, dat zijn zoon kennis van zijn nieuwe afdwalingen droeg, evenmin als hij giste, dat het andere, het groote geheim van zijn leven, door zijn zoon was ontdekt.

Reeds het uiterlijk van zijn vader, toen hij hem terugzag, bevestigde Eduard de waarheid van 't geen oude Antje hem geschreven had. De eigenaardige tint van het gelaat en het fletse der oogen getuigden van losbandigheden. Bovendien had de blik iets ontwijkends gekregen, ten minste tegenover Eduard, 't geen op dezen den indruk maakte, dat zijn vader zich schaamde. Het waarnemen van dit verschijnsel verheugde hem in zekeren zin.

Waar het schaamtegevoel nog niet geheel is afgestompt, waar de ziel nog siddert en ineenkrimpt bij haar zelf aanschouwing, daar bestaat steeds hoop op beterschap en is vaak slechts een toevallige omstandigheid noodig - toevallig voor den mensch, niet voor God - om haar te doen opschrikken, haar plotseling heur veerkracht terug te geven, om tegen den vijand, die haar edelste neigingen vergiftigde, zich krachtig te verzetten en, zoo zij overwint, een gloed uit te stralen, die haar vreemd was in de dagen, toen zij nog niet was afgedwaald.

Het eerste gevoel van den jongen priester was derhalve, dat Antje in haar bezorgdheid wellicht een weinig overdreven had, het tweede dat van hoop, doch spoedig verzwakte dit weder bij de gedachte aan 't geen zijn vader, voordat hij zich aan een ongeregeld leven overgaf, uit godsdienstig oogpunt was geweest en aan 't geen hij onder dit opzicht was. Dat verleden en dat tegenwoordige waren allerminst geschikt, om aan zijn hoop eenig voedsel te geven, het strekte veeleer tot ontmoediging, tot de vrees, dat, nu ook een ongeregeld leven zich had gevoegd bij een ongodsdienstig leven, alles verloren was, tenzij.... er een wonder gebeurde. Maar dat wonder, hij vroeg, hij smeekte het dagelijks van den Hemel af. Was niet den zoekende verzekerd, dat hij vinden, den kloppende dat hem opengedaan zou worden....? En dan drong zich aan zijn geest weer met onweerstaanbare kracht het beeld van den missionaris op, dan riep een stem in zijn hart, dat hij zijn aardsche leven voor het zieleheil van zijn vader God als offer moest aanbieden. Tot nu toe had hij het toegeven aan dien drang uit liefde voor zijn vader om hem niet diep te bedroeven, telkens verschoven, maar nu aarzelde hij niet langer.... Was, zoo vroeg hij zich af, was de nog verdere afdwaling van zijn vader misschien niét zelfs een straf voor zijn dralen geweest?

Hij had thans een drietal dagen in het ouderlijke huis vertoefd, en naar 't scheen was de uitwerking van zijn komst op zijn vader weldadig geweest, ten minste

gedurende al dien tijd had deze zijn rampzaligen hartstocht weten te onderdrukken. Den vierden dag zou de kapelaan den avond doorbrengen in de pastorie der parochie. Hij had gaarne gewild, dat zijn vader hem erheen vergezelde, doch daartegen had de heer Vermeer bezwaar gemaakt. Niet om den pastoor - had hij gezegd -, tegen wien hij niets had, maar.... enfin, hij deed het liever niet. Eduard ging dus alleen. Om elf uren terugkeerend en aan Antje vragend, of zijn vader naar bed was, kreeg hij een ontkennend antwoord. Neen, meneer had kort na zijn zoon het huis verlaten. In onrustige stemming wachtte hij in de huiskamer tot middernacht.... nog altijd was zijn vader niet teruggekeerd. Wat zou hij doen?.... Wachten?.... Maar dan zou hij wellicht getuige zijn van 't geen hij juist zoozeer vreesde te zien,.... dan zou hij immers moeten huichelen, de grootste verbazing moeten veinzen over een feit, dat hem bekend was,.... zijn vader zou misschien in toorn ontsteken, wijl hij zijn ongelukkigen hartstocht verraden zag.... Neen, hij zou zich naar zijn slaapkamer begeven en dáár wachten en bidden....

De klok had reeds drie geslagen, en steeds bleef de heer Vermeer afwezig. Wat er omging in de ziel van den priester, is niet te beschrijven.... Nu eens zat hij in gedachten verzonken, den blik strak gericht op het portret zijner moeder..., dan weer sprong hij eensklaps op en stapte met groote schreden heen en weer, of wel hij wierp zich vóór het kruisbeeld en snikte daar een innig gebed.

Omstreeks halfvier wordt eenig gestommel op de trap vernomen. Voorzichtig opent Eduard de deur van zijn kamer op een kier, en hij hoort nu, hoe zijn vader, tusschen de tanden brommend en vloekend, naar boven strompelt, telkens zich stootend tegen een trede.... Zal hij hem ter hulp komen?.... Gelukkig is zonder val de beklimming eindelijk volbracht, maar het tooneel, dat zich nu vóór zijn oogen afspeelt, doet den priester huiveren.... Op zijn beenen waggelend staat daar zijn vader, het hoogrood gelaat beschenen door het schijnsel der gasvlam, welke hij verzuimd heeft in de gang uit te draaien, en terwijl hij zijn gebalde vuist houdt uitgestrekt in de richting der kamer van zijn zoon, vertrekt zijn gezicht zich tot een grijns en mompelt hij gramstorig:

‘Hij daar,.... hij.... hij heeft mijn leven vergald.... Vervl.... dat hij priester werd.... vervl.... Wat had het anders kunnen zijn, als hij....’ - Hier werd de stem gebroken en biggelden den beschonkene de tranen over de wangen.

Tot in het diepst van zijn ziel geschokt, stond Eduard op het punt zich te vertoonen, maar toen hij wilde toesnellen, keerde de heer Vermeer zich om en liep met onvaste schreden naar zijn eigen kamer, aan het tegenovergestelde einde der gang. Zoodra de deur achter hem gesloten was, sloop Eduard stil de trap af, om het licht uit te draaien, opdat oude Antje niet zou weten, wat weer was gebeurd, zoo zij ten minste niet door het gerucht wakker was geworden.

Zijn vermoeden was dus juist geweest. Zijn vader had verdriet, en van dat verdriet was hij, zijn kind, de oorzaak.... Geen ondeelbaar oogenblik zelfs gevoelde hij berouw over den stap, dien hij had gedaan; hij dankte veeleer God, in ditzelfde uur, uit den grond zijns harten, hem te hebben geroepen tot Zijn altaren, maar toch smartte het hem, zij het buiten zijn schuld, de aanleiding te zijn geworden tot een leven, waaraan hij niet denken kon zonder te sidderen.

En nu zou hij zijn vader meedeelen, dat hij het besluit had genomen, zich aan het Missiewerk te wijden, ver, duizenden mijlen van hem weg te gaan, om te leven onder de heidenen. Zou dat niet zijn vader nog dieper doen zinken?.... Was dat niet als ware het hem moedwillig in den afgrond werpen?.... Een vreeselijke tweestrijd werd het verdere gedeelte van den nacht door zijn gefolterde ziel gestreden..., er nu eens toe

overhellend, zijn plan te laten varen, terugschrikkend voor de vermoedelijke, hoogst waarschijnlijke gevolgen voor zijn vader, dan weer bedenkend, dat waar God hem riep hij had te gehoorzamen, dat het hoogste offer, door hem te brengen, wie weet, nog opzettelijk werd verzwaard, om hem te beproeven.... En buitendien, gesteld dat hij bleef, wat zou het baten?.... Gesteld zelfs, dat het zijn vader aan dien lagen, vernederenden hartstocht kon ontrukken, was deze daardoor ook geestelijk gered? Zou daarmee zijn verloren gegaan geloof terugkeeren?.... Zoo bleef hij peinen en tobben en woelen, herhaaldelijk zijn gevouwen handen smeekend opheffend, totdat, eerst tegen den tijd, dat oude Antje gewoon was op te staan, zijn afgetobde geest in een soort van verdooving verviel....

't Was negen uur toen hij, door luid kloppen op de deur van zijn kamer, wakker schrikte. Haastig verliet hij het bed, kleepte zich in allerijl en spoedde zich naar de pastorie, om de H. Mis

te lezen. Teruggekeerd vond hij zijn vader in de huiskamer aan het ontbijt. Wel droeg het uiterlijk van den heer Vermeer nog de sporen van zijn onmatigheid, doch wie de ware oorzaak niet kende, kon vrede gehad hebben met zijn verklaring, dat hij dien nacht slecht geslapen had, zoo niet de hand, die het theekopje aan den mond bracht, zoo sterk hadde gebeefd, dat de tanden tegen het porselein tikten. Zonder dit laatste zou Eduard zich hebben gehouden, alsof hij van niets wist, doch nu meende hij, zonder zich bloot te geven, iets te kunnen en zelfs te moeten opmerken.

‘U is blijkbaar niet goed, pa,.... u beeft alsof u de koorts hebt,’ bracht hij er met eenige moeite uit.

‘Ik denk, dat ik wat koortsachtig ben,’ antwoordde Vermeer gemelijk, ‘maar maak je daarover niet ongerust, dat zal wel overgaan...’

Daarbij bleef het, want de toon, waarop dit antwoord werd gegeven, sneed vrijwel alle verdere discussie over het onderwerp af.

Twee dagen daarna keerde de jonge kapelaan naar zijn pastorie terug. Hij had den moed niet gehad zijn vader kennis te geven van zijn gewichtig plan....., ginds, in de rustige pastorie, zou hij het nogmaals ernstig overwegen, om, zoo hij volhardde, schriftelijk zijn vader te verwittigen, opdat de storm, die onvermijdelijk zou opsteken, gedeeltelijk zou zijn uitgewoed, wanneer hij zijn vader weder onder de oogen kwam.

Acht, veertien dagen gingen voorbij, en nog altijd was geen beslissing gevallen. In dien staat van weifeling en wankeling nam Eduard eindelijk zijn toevlucht tot een heilig priester in een naburige gemeente, dien hij hoog vereerde. Dezen zou hij den staat van zaken en den toestand zijner ziel blootleggen, aan dezen vragen, hoe hij handelen moest, om aan de inzichten van God het best te beantwoorden. De geestelijke leidsman erkende, dat dit inderdaad een hoogst ernstig geval was, waarin handelen zonder gezette overweging een overijlde, een onvoorzichtige daad zou zijn geweest.

De oorzaak toch van het losbandig leven van den heer Vermeer in aanmerking genomen, was met schier wiskunstige zekerheid te voorspellen, dat het vertrek van Eduard naar China - want op dat gevaarlijk terrein wilde hij zijn apostolischen arbeid geven - het euvel verergeren zou. Hiertegenover stond, dat, ook al ging Eduard niet heen, de drankzucht zijn vader niettemin allengs tot steeds grootere ontzenuwing en losbandigheden zou brengen. Het resultaat was dus vrijwel hetzelfde. Wat door te blijven beoogd werd, kon dus hoogst waarschijnlijk niet worden bereikt. Intusschen, de mogelijkheid bleef bestaan, doch was dan ook het meer verwijderde, was dan ook de hoofdzaak verkregen, die Eduard had aangespoord tot het brengen van het hoogste offer zijner kinderlijke liefde?

‘Ga, mijn kind,’ sprak de grijze priester, met tranen in de oogen zijn jeugdigen ambtgenoot aanzien, ‘ga, God vraagt dat offer van u, in ruil voor het eeuwig heil van uw vader.’

Van dat oogenblik af was alle twijfel uit Eduards ziel verdwenen, en had de beslistheid, welke het karakter van den jongen priester altijd zoozeer kenmerkte, waar het gold anderen tot nut te zijn, hare rechten hervat.

Hij draalde dan ook niet langer om zijn vader in kennis te stellen van zijn besluit, daarbij uiteenzettend, dat hij aan den drang zijns harten, om onder de heidenen het Evangelie te gaan verkondigen, niet langer weerstand kon en mocht bieden - wat ongetwijfeld waar was, daar hij ook onder andere omstandigheden niets liever had gewild -, doch zijn geheime beweegredenen zorgvuldig verbergend. Hij had verwacht, dat een minachtend zwijgen, het antwoord op zijn mededeling zou zijn geweest,

maar blijkbaar was den heer Vermeer de brief in handen gekomen, toen hij in opgewonden stemming verkeerde, want reeds den volgenden dag ontving Eduard een antwoord, dat hem diep bedroefde, doch hem te meer overtuigde van de noodzakelijkheid van zijn offer. Zijn vader deed hem de pijnlijkste verwijten, zelfs teruggaande tot zijn moeder en zijn eerste kinderjaren, toen Eduard aan deze boven zijn vader de voorkeur gaf; hij verweet hem, nooit liefde, ware liefde voor zijn vader te hebben gekoesterd, daar hij anders zeker het er niet op zou hebben toegelegd, het leven van zijn vader te verbitteren door tegen diens wil een levensstaat te kiezen, zoo geheel en al in strijd met 't geen zijn plicht ware geweest, in strijd met zijns vaders liefsten droom, het voortbestaan der firma onder den naam van zijn zoon. En als ware dit nog niet genoeg geweest, voltooide hij zijn liefdeloosheid door dezen stap.

‘Welnu, het zij zoo, ontaarde zoon,’ aldus eindigde het schrijven, ‘maar beschouw me dan ook niet langer als je vader; reken van nu af alle betrekkingen tusschen ons verbroken en afgebroken.... Ga naar China, naar Mongolië, naar het apenland, naar den d....., overal waarheen je wil, maar alleen, kom niet meer onder mijn oogen, want ik zou misschien een ongeluk aan je begaan.’

Reeds lang voordat hij aan het einde der missieve was, hadden Eduards tranen het papier bevochtigd. Wèl bedacht hij, dat de brief was geschreven onder den invloed van den rampzaligen hartstocht, waaraan zijn vader zich overgaf, en dat buiten dien invloed wellicht menige harde, wreede uitdrukking, nu gebezigd, achterwege ware gelaten, maar niettemin werd hij erdoor geschokt, zoo hevig geschokt, dat zijn hand beefde, toen hij den brief ter zijde legde.

Verjaagd was hij dus uit de ouderlijke woning, verjaagd als een ontaarde, als een booswicht, die slechts had geleefd, om zijn vader met liefdeloosheid en ondank te vergelden alles wat deze voor hem in het leven had gedaan! Het hoogste offer van zijn liefde miskend, tegen hem gericht juist als een bewijs van zijn ondankbaarheid! O, als zijn vader eens wist...., maar dat mocht hij niet weten, dat was een zaak tusschen God en hem! Ook die miskenning, ook die verloochening zou hij dragen, tenzij langs anderen weg dan door ontdekking van zijn geheim zijn vader tot juister, tot billijker gevoelens jegens hem kon worden teruggebracht. Maar pijn deed het hem, onbeschrijflijk veel pijn, en zwaar hijgde zijn beklemde borst, toen hij, in snikken losbarstend, neerknielde en bad om berusting en volharding.

Op het schrijven van zijn vader had hij evenwel niet het stilzwijgen bewaard. In de warmste bewoordingen betuigde hij zijn liefde en erkentelijkheid, smeekte hij zijn vader, toch niet gramstorig tegen hem te zijn, hem niet als een onwaardige te verloochenen....

Er volgde geen antwoord meer. Toch gaf Eduard den moed niet op, telkens en telkens schreef hij opnieuw, en naar gelang het tijdstip van zijn vertrek naderde, met grooteren aandrang. Tevergeefs! Hardnekkig zwijgen bleef zijn vader, onvermurwbaar, onverzoenlijk voor zijn kind.

Berouw.

Wat zou Eduard doen? Zou hij afreizen zonder een laatste poging, om zijn vader milder te stemmen, zonder zelfs van hem afscheid te nemen? Dat mocht en dat wilde hij niet. In de stad, waar de heer Vermeer woonde, moest hij scheep gaan. Hij zou zich tot zijn vader begeven, zich vóór zijn voeten werpen en hem bezweren, zijn kind, zijn eenig kind toch niet zóó heen te zenden, zonder een enkel woord van

genegenheid, zonder een woord van vaarwel, misschien van eeuwig vaarwel, zonder een enkelen handdruk. Had hij niet in de oude Antje een bondgenoot, die zeker alles in het werk zou stellen, wat zij kon, om hem te helpen?.... Zou zijn vader niet, door zijn tranen geroerd, beseffen, welk grievend onrecht hij zijn kind had aangedaan? Zou in dit laatste, plechtige oogenblik alles zich nog niet ten beste schikken, nu zijn vader, wellicht verwacht hebbende, door zijn onverzoenlijke houding de uitvoering van het besluit te zullen verhinderen, zag, dat het niet had mogen baten? Zou bij zijn vader niet nog een vonkje opgloron van de vroegere genegenheid, waarvan hij wel spaarzaam had blijk gegeven, maar die hij toch eenmaal voor zijn zoon had gekoesterd en waarvoor E[duard zoo] dankbaar was geweest, als ware hem daardoor een voorrecht geschonken, dat andere kinderen niet mogen smaken?

Hij was doodsbleek, toen hij op den 3n Mei aan het huis van zijn vader aanbelde, en zijn hart klopte onstuimig bij het overgaan van de bel. Alsof oude Antje, die den dag van het vertrek kende en dan ook een van tranen doorweekten afscheidsbrief aan den jeugdigen missionaris had geschreven, er een voorgevoel van had gehad, dat deze, niettegenstaande de volgehouden koppige weigering van zijn vader, hem te ontvangen, tòch komen zou, werd schier onmiddellijk de deur geopend; 't had allen schijn, dat zij achter de deur had staan wachten.

Haar bekreten oogen voerspelden niet veel goeds.

‘Is mijn vader thuis, Antje?’ vroeg Eduard, na de oude ziel hartelijk de hand te hebben gedrukt.

‘Ach God, ja,’ luidde het antwoord, ‘hij is in de huiskamer, maar ik bid u, wees voorzichtig, want de man is letterlijk razend.... Gisteren nog, toen ik opnieuw mijn best voor u wilde doen, heeft-i me 'n bord naar mijn hoofd gegooit.... Ik weet het wel, de man weet niet wat hij doet, maar in zijn drift zou hij een ongeluk kunnen begaan...., och, och, die drank, die ellendige drank!’

De oude dienstbode, die hem beschermend wilde tegenhouden, zacht op zijde duwend, liep Eduard tot aan de deur der huiskamer, waar hij klopte. Geen geluid werd vernomen. Eduard opende nu de deur en trad binnen, - de kamer was ledig.... de heer Vermeer had waarschijnlijk de stem van zijn zoon in de gang herkend en zich verwijderd.

Ook op het kantoor was hij niet. Toen de bedienden den priester zagen binnentreden, groetten zij hem eerbiedig en keken hem aan met een blik, waaruit deelneming straalde, terwijl den boekhouder, die reeds tal van jaren in dienst was van den heer Vermeer en met wien Eduard zich een oogenblik onderhield, een traan ontrolde....

‘Ik dank u, Stijger, voor dat onmiskenbaar bewijs van sympathie,’ mompelde Eduard, den boekhouder en allen bedienden tot afscheid de hand reikend....

‘Wellicht,’ fluisterde de boekhouder hem bij het heengaan in het oor, ‘wellicht is mijnheer uw vader naar zijn slaapkamer gegaan..., Ach, ach, wat is dat ongelukkig!’

Oude Antje had zich inmiddels op de hoogte van zaken gesteld. Zoodra Eduard zich in de gang vertoonde, voegde ze hem schreiend toe:

‘Meneer is langs de achtertrap naar boven gegaan, maar hij heeft de deur van zijn kamer afgesloten.’

Hoe weinig hoop ook bestond, dat hij zijn vader zou zien, meende Eduard het uiterste te moeten beproeven. Hij begaf zich derhalve naar boven, terwijl oude Antje bevend beneden aan de trap bleef staan. Een bescheiden tik op de deur der slaapkamer.... Stilte. Hij klopte opnieuw, nu ietwat luider, met niet beteren uitslag,

en op zijn vraag, of zijn vader zich daar bevond, volgde geen antwoord. Alsnu de kruk der deur omdraaiend, bleek hem dat de deur inderdaad van binnen gesloten was.

‘Vader,’ sprak de diepbedroefde priester met trillende stem, ‘vader, ik ga vertrekken en kom u vaarwel zeggen.... Vader, ik smeeek u, zend mij zóó niet weg zonder een enkel woord van liefde, zonder een handdruk.... Wie weet, vader, of we elkander op aarde nog wel terugzien, en ach, het valt me zoo ontzettend hard te weten, dat gij mij van gebrek aan liefde voor u, van ondankbaarheid verdenkt en beschuldigt.... God is mijn getuige, vader, dat gij mij daarmee onrecht aandoet, dat ik u lief heb met al de krachten van mijn ziel, meer dan mij-zelfen.... Zie, vader,’ ging Eduard snikkend voort, ‘ik lig hier op mijn knieën vóór de deur, en vraag u vergiffenis zoo ik ooit buiten mijn weten, onvrijwillig, in eerbied en liefde jegens u ben te kort geschoten, zoo ik u niet genoeg liefde en eerbied bewezen heb, maar een ondankbare ben ik niet, en ik heb u lief, vader,... ik heb u lief.... Mijn moeder in den Hemel....’

MOEDERZORG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ELISABETH NOURSE.

Eerst nu werd eenig gerucht in de kamer gemaakt, Eduards hart stond schier stil van ontroering. Zou dan tòch....?

‘Ga heen!’ klonk het barsch, ‘je bent mijn zoon niet meer, je bent een ontaarde, die zijn vader op het hart trapt....’

‘Vader, ik bezweer u....’

‘Ga heen, zeg ik je, je bent een vreemdeling voor mij.... Je sprak daar van je moeder.... Vervenscht zij het uur.....’

Met knikkende knieën waggelde Eduard heen, hij had een gevoel, alsof zijn hart zou breken, maar den blik hield hij omhoog geheven en zijn bevende lippen spraken een gebed voor hem, vroegen om vergeving voor dengene, wien hij na God het leven dankte, en die dat leven.... ‘O, God, genade voor hem,’ kreunde Eduard, terwijl hij de treden der trap afgaggelde, telkens het krijtwit gelaat omwendend, als verwachtte hij nog een stem te zullen hooren, die hem terugriep.... Helaas, die troost zou hem ontzegd blijven...., hij moest den beker der beproeving ledigen tot den laatsten druppel.

NAAR DE LANDBOUWTENTONSTELLING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. VON BLAAS.

‘Ik had het wel gedacht,’ snikte oude Antje, toen zij haar jeugdigen meester, die inmiddels zich weer een weinig had hersteld, als wilde zij het leed, hem aangedaan, eenigszins vergoeden, bij de hand greep en daarop een kus drukte, ‘ik had het wel gedacht, mijnheer was in den laatsten tijd zoo vreemd, zoo.... ik weet niet, hoe ik dat zeggen zal... Ach, ach, als God hem daarvoor maar niet straft....’

(Wordt vervolgd.)

**Dr. Barnardo en zijn straatkinderen,
door
L. Grapperhaus.**

Gaven wij een vorige maal een schets over de verschrikkingen van een Londenschen nacht,¹⁾ ditmaal willen we een en ander meedeelen over het leven dier kinderen der straat, dier zwervelingen, wier beklagenswaardig bestaan tot de schaduwzijden van schier iedere groote stad, doch in het bijzonder van Londen behoort.

We willen tevens het streven schetsen van een man, die als een tweede Vincentius à Paulo, geheel zijn leven ten offer bracht voor die ongelukkigen, zijn beschermelingen, een streven zóó ideaal, dat wij met eerbiedige bewondering opzien tot hem, die ons in een tijd van het nuchterste eigenbelang een zoo schitterend bewijs gaf van wat menschenlijke toewijding en offervaardigheid tot stand kunnen brengen.

Daarom mogen hier eenige bladzijden volgen uit Dr. Barnardo's eigen dagboek.

Ik was eigenlijk als jong dokter naar Londen gekomen, maar spoedig was het mij een lieve gewoonte geworden, mijn vrijen tijd aan de armenscholen te wijden. Het was korten tijd voor Kerstmis, en juist daarom had ik bijzonder veel medelijden met de ongelukkige kleinen.

Ik had mijn leerlingen zooeven met bijzonder vriendelijke woorden ontslagen, toen uit een duisteren hoek een kleine, deerniswekkende gestalte te voorschijn kroop en een zwakke kinderstem smeekend tot mij zeide:

‘Ach, goede mijnheer! laat me toch asjeblieft hier blijven, waar het zoo lekker warm is. Stuur me niet naar buiten in den kouden nacht; zie eens hoe de sneeuwvlokken tegen de ruiten dwarrelen. Stuur me niet naar buiten - ik ben zoo ziek, zoo naar!’

De geheele verschijning van het kind was zoo aangrijpend, zoo jammerlijk! Een knaap van elf jaren met het gelaat van een grijsaard! De scherpe jukbeenderen schenen de dunne huid te willen doen barsten; een knoop en een touwtje hielden de armzalige lompen bijeen, waaronder hier en daar het bloote lichaam te zien was. Het sneed mij door het hart, aan het verzoek van het kind niet te kunnen voldoen, daar het schoollokaal slechts des Zondags geopend was. Ik begon het volgende gesprek met mijn zonderlingen gast.

‘Maar, mijn jongen, waarom ben je niet thuis gebleven, als je zoo naar bent?’

De groote, diep ingezonken oogen zagen mij verwonderd aan en hij antwoordde:

‘Thuis? Ik heb geen thuis.’

‘Maar een moeder toch zeker?’

‘Neen!’ De knaap zuchtte diep, alsof hem een herinnering pijn deed.

Ik vroeg verder: ‘Waar is je vader?’

‘Ik weet het niet.’

‘Maar bij wien woont ge dan, kind?’

De knaap begon ongeduldig over mijn vragen te worden en antwoordde gemelijk:

‘Waar ik woon? - Daar, waar ik juist kan, waar ik 's nachts een plaatsje vind om uit te rusten, wanneer ik den heelen dag in de straten van Londen rondgedoold heb.

1) Zie No. 52 van den vorigen jaargang.

Ergens waar de bobbies (politieagenten) me niet vinden. In leege manden, kisten of karren op de markten; in de parken op de banken of onder de banken.'

De geheel hopelooze toon dezer kinderstem trof mij in het hart en onwillekeurig vroeg ik:

'Jongen, je liegt toch niet?'

Toen moest ik mij over het antwoord van den knaap verbazen; hij legde de beenige hand op mijn arm en zei verontwaardigd:

'Liegen, dat doe ik niet. U hebt ons immers zoo juist in de les er voor gewaarschuwd!'

Na een korte poos begon de jongen mij uit te vragen; hij zeide:

'Is u zoo vreemd in Londen en is u zoo weinig bekend met het Londensche leven, dat u niets van ons bestaan weet?'

'Hoezoo? Wat bedoel je?' vroeg ik nu met ingespannen belangstelling.

'Wel, van ons zwervelingen, van ons vondelingen, straatkinderen! Er zijn duizenden van mijns gelijken. Niemand vraagt naar ons, niemand bemoeit zich met ons, of wij leven of sterven. Wat gaat het hen aan? Alleen als wij stelen om te leven geeft ons de politie misschien een onvrijwillig verblijf voor een nacht en als de morgen aanbreekt, hebben wij onze schoone vrijheid terug. Ik kan niet stelen, 'k heb het mijn stervende moeder beloofd, nooit te zullen stelen.'

Bij deze herinnering kwamen tranen in de holle oogen van het kind, doch het biechtte verder:

'Ik zoek mijn voedsel daarom op de mesthoopen, op de markten, als zij verlaten zijn, en ben blij als ik een ouden aardappel, een rotten appel of afval van visch of groenten vind. Als u me niet gelooft, wil ik u wel een paar schuilhoeken van mijn kameraden laten zien - nog dezen nacht.'

De knaap hield uitgeput op; hij leunde tegen den muur en zou ineengezakt zijn, zoo ik mijn arm niet beschermend om hem heen geslagen had.

Barmhartige God! Als het kind der Londensche straten de waarheid sprak, welk vreeselijk geheim der anders zoo lichtzinnige wereldstad had het mij dan geopenbaard!

Ik nam den knaap op, droeg hem in mijn eigen huis en zette hem voor mijn vroolijk knetterende kachel neer, gaf hem te eten en te drinken en voorzag hem van betere kleeven. Daarna liet ik hem uitrusten, totdat het middernachtelijk uur zou zijn aangebroken. Op dat uur wilden wij een tocht ondernemen, die mij opheldering zou geven over dit zonderlinge ras der zwervelingen.

Noch steeds gierde de scherpe noordoostenwind, doch het had opgehouden te sneeuwen en de maan keek zelfs van tijd tot tijd van achter de uiteengescheurde wolken, toen wij onzen tocht aanvingen.

Steeds verder en verder voerde mijn jonge gids mij in het donkere labyrinth van nauwe stegen, sombere binnenplaatsen en vuile sloppen. Eindelijk, na een tocht van bijna twee uren, hield hij voor een loodrechten muur stil.

'Wij zijn aan het doel,' zei hij kalm, 'nu naar boven.'

Ik verlichtte de omgeving door een straal van mijn helder dievenlantarentje, doch ik beken het, de zaak scheen mij bedenkelijk toe: hoe moesten wij tegen een steilen, rechten muur omhoogklimmen?

Behendig als een kat klom mijn jonge gids reeds vooraan, mij toeroepend: 'Gaaf u mij maar na en stap daarheen, waar ik heenstap - daar hebben we steenen uit den muur gebroken en zoo gaat het heel goed.'

Juist, het ging, en spoedig was ik op het dak van een groot openbaar gebouw aangekomen, doch raad eens wat ik daar zag?....

Met de voeten tegen de goot gedrukt, sliepen daar elf jongens van verschillende leeftijd, waar natuurlijk geen politieagent hen vermoeden kon. De jammerlijk uitgeteerde gezichten, waarop de droevige strijd om een ellendig bestaan reeds al te duidelijk zijn stempel gedrukt had, waren de nu helder schijnende maan toegekeerd.

‘Geloof u me nu, mijnheer?’ vroeg mijn geleider triomfantelijk.

Stom van ontzetting over deze ontdekking, staarde ik voor mij heen. Eindelijk vroeg mijn gids:

‘Wil u nog meer zien? Kom u dan maar mee naar “Ratcliff Bay” of naar de scheepswerven.’

Ik weerde hem af en zei: ‘Ik heb voor vandaag ellende genoeg gezien.’

En wij keerden huiswaarts; mijn eerste zwerveling sliep spoedig daarop den gezonden slaap der jeugd; ik echter knielde, toen de wintermorgen gloorde, biddend naast den sluimerenden knaap, wiens uitgeteerde kinderhand mij mijn toekomstige levenstaak aangewezen had. Mijn geneeskundige loopbaan vaarwel zeggend, legde ik op dezen morgen de plechtige gelofte af, de redder, de vriend, de vader dezer in gevaar verkeerende weerlooze jeugd te worden. Aan hen behoorde voortaan mijn leven en geheel mijn kracht.

Het mocht mij gelukken eenige vrienden voor mijn plan te winnen. Zij hebben mij met middelen ondersteund, zoodat ik in ‘Stepney Causeway’ een huisje huren en een soort toevlucht voor eenige zwervelingen oprichten kon.

Jim, mijn eerste verpleegde, die mij geheel het schrikkelijk geheim dezer verlaten jeugd geopenbaard had, was mijn beste helper, daar hij alle schuilhoeken zijner makkers kende.

Hij geleidde mij op zekeren avond naar de scheepswerven langs de Theems. Nauwelijks waren wij daar aangekomen, of plotseling greep hij mijn arm en wees op een omgekeerde lekke boot.

‘Roept u ze maar naar buiten,’ zei hij, en zijn raad volgend, wierp ik den schijn van mijn dievenlantarentje op het door Jim aangewezen voorwerp; alles bleef echter rustig onder het opgezwollen zeil. Jim glimlachte en zeide:

‘Ze houden u voor een bobby; daarom verroert zich niemand.’

‘Zoo, zoo,’ antwoordde ik en begon dus: ‘Kinderen, komt eens te voorschijn, een ieder van u krijgt een penny van mij.’

Dat hielp! De politieagenten strooien niet zoo met geld om zich heen.

Toen kwamen er eensklaps in het ontredde zeil heel eigenaardige plooiën; aan alle hoeken en kanten kropen ze er uit, maar mijn God, zou dat dan nooit ophouden? Ik had op slechts eenige jongens gerekend en nu was ik omringd door een geheele schaar van zwervelingen, vijf en zeventig in getal.

Ontzet keek ik dat kleine leger van in lompen gehulde en verhongerde gestalten aan. Wat verwaarloozing, wat ellende! En ik kon er slechts vijf opnemen!

Met diepbewogen hart zocht ik de vijf beklagenswaardigsten er uit, gaf de anderen hoop voor een volgende maal, terwijl ik hen opgaf, waar ik te vinden was, - en nam een klaarblijkelijk doodzieke op den rug. Reeds wilde ik mij verwijderen, toen me nog een jongetje, dat te laat van onder het zeil gekropen was, vroeg: ‘Mag ik ook mee?’

‘t Is onmogelijk, kindlief,’ moest ik zeggen. Ik gaf hem een sixpence en bestelde hem over acht dagen op dezelfde plaats terug; binnen dien tijd hoopte ik over nieuwe middelen te kunnen beschikken.

Ongeveer zes dagen later zocht ik op Covent-Gardenmarkt naar nieuwe beschermelingen. Plotseling vielen mij in den morgennevel twee politieagenten in het oog, die met een gehavenden jongen spraken.

Daar ik een nieuwen beschermeling vermoedde, ging ik bij hen staan.

Uit een leeg suikervat hadden de dienaren van Hermandad zoo juist een zwerveling te voorschijn gehaald. De jongen beschreef, zich van het Londensche jargon bedienend, dit vinden met drastische woorden: '*He shook me up,*' zei hij (dit moest beteekenen: Hij heeft me opgeschommeld).

Ik legde beschermend mijn hand op zijn schouder en beloofde hem voor 't vervolg een beter verblijf dan een vat.

Hij zei, met de hand naar de opening van het vat wijzend: '*There's t'other one in there*' (de andere is er nog in). En inderdaad, de agent hielp mij, dien anderen voor het schemerende daglicht te brengen.

'Arm kereltje!' zei hij daarbij, 'deze is dood!' Ik hield een bleek, door wild rood haar om lijst kindergelaat in de armen. Het oordeel luidde: 'Van honger gestorven!....'

Het kostte mij moeite, mij met de zes geredden te troosten, waarmede ik dezen morgen mijn steeds aangroeiende familie vergrootte. Het verdriet over deze gebeurtenis drukte nog langen tijd op mij en ik nam mij voor, rusteloozer dan ooit het redden dezer ongelukkigen voort te zetten.

Reeds lang was mij in Spital Fields (in een beruchte wijk van Londen) een buitengewoon slecht befaamd logement bekend. Voor twee pence kon men aldaar 's nachts kost en verblijf bekomen. Men waarschuwde mij voor dit bedenkelijke hol, maar ik waagde mij er toch in. Ik vond daarbinnen wel een zeer gemengd gezelschap, maar behoudens eenige

inderdaad wel dreigende bewegingen en scheldwoorden, was mijn publiek op dezen avond niet al te oproerig. Doch het zou anders worden. Woest getier uit een zijlokaal had mijn oor reeds bereikt; toen ik den waard naar de oorzaak er van vroeg, antwoordde hij waarschuwend:

‘Bemoei u vooral daar niet mee. Daar binnen is alleen straatjeugd, jongens en meisjes, en allemaal dronken.’

Huiverend staarde ik den man aan, die doodkalm zoo iets verhaalde; daarop zei ik, door ijzing en medelijden bewogen:

‘Juist, daar wil ik heen!’

Schouderophalend opende hij nu de deur, die naar dit schuim der jeugd geleidde. Een waarlijk duivelsch geschreeuw en hoongelach volgde op mijn binnentreden, en als een gevaarlijke branding drongen zij op mij in.

Ik verzocht om stilte; ik poogde een beroep op deze misleide harten te doen, doch tevergeefs! Wat ik zeide, ging te loor in het woeste getier om mij heen. Ik kon niet cens aan het woord komen; zij omringden mij in een wilden dans, zij hielden mij dreigend de vuist voor het gelaat; de aanvoerder sloeg al naar mij, en anderen riepen: *Chuck him down!* (Gooit hem op den grond).

Ik ben van kleine gestalte en mijn aanvaller was een stoere knaap van zestien jaar, naar ik later hoorde de aanvoerder eener jeugdige dievenbende! Zij hadden mij mijn stichtelijke boeken ontrukkt, speelden er bal mede of sloegen mij er mee; spoedig lag ik op den grond met een tafel over mij heen, waarop eenigen voornemens waren een duivelschen dans uit te voeren. Het laatste wat ik hoorde, was het gillen van eenige meisjes. ‘Hij is dood!’ riepen zij. Toen verloor ik het bewustzijn.

Naar ik later vernam, was nog juist ter rechter tijd de waard met eenige agenten verschenen; zij arresteerden de aanvoerders dezer jeugdige vergadering, joegen de anderen uit elkaar en vervoerden mij in bewusteloozen toestand naar huis.

Ik zag er jammerlijk uit; ik had drie gebroken ribben en buitendien een hevige hersenschudding opgelopen.

Toen ik na langen tijd ondervraagd kon worden, was de achtenswaardige politie ten zeerste verbaasd, dat ik op hun vraag: ‘Wat moet er nu met uwe aanvallers gebeuren?’ antwoordde:

‘Laat ze loopen, ze hebben al straf genoeg gehad.’

De vrijheidsliefde dezer straathelden was mij maar al te wei bekend; zij waren al twee maanden in hechtenis geweest, dat was voor deze naturen straf genoeg.

Korten tijd, nadat ik geheel genezen was, keerde ik op een avond na een langen, vermoeienden tocht in het East end huiswaarts. Het had mij getroffen, dat ik gedurende den geheelen dag door twee stoere straatjongens op den voet achtervolgd was. Ik had ze laten begaan, nieuwsgierig om eens te zien, wat er verder gebeuren zou; nu echter bij mijn huisdeur aangekomen, wendde ik mij tot mijn zonderlinge geleiders met de vraag:

‘Hooft eens, goede vrienden, wat wilt ge eigenlijk van mij? Wilt ge soms in mijn toevlucht?’

‘Waarachtig niet!’ verzekerden de twee zwervelingen eenstemmig, en vertelden mij daarna: ‘Wij hebben, omdat u ons toen ter tijd niet straffen liet, gezworen, uw lijfwacht te zijn. Bij de eer der straatroovers mag geen haar van uw hoofd gekrenkt worden. De kwade Zwarte Bill heeft gezworen u vandaag aan te vallen en dat zal

niet gebeuren. Daar loert hij - gaat u maar in huis, wij zullen wel met hem afrekenen. Goeden nacht!’

Inderdaad, ginds om den hoek stond er een op den loer; ik wilde mijn beschermers bedanken, maar zij waren verdwenen.

Hoe juist had ik mijn zwervelingen beoordeeld. Hoe verheugde ik mij over dit nieuwe bewijs, dat alleen slechte verhoudingen deze jeugd tot datgene gemaakt hadden, wat zij was en dat zij, evenals de ruwe diamant, eerst door het zorgvuldige slijpen een edelsteen wordt, een redding en liefhebbende zorg ten volle verdiende.

Tot zoover heeft Dr. Barnardo zelf zijn menschlievend werk beschreven. De waardeering van zijn bewonderenswaardig succès heeft hij met de bescheidenheid van den werkelijk verdienstelijke aan anderen overgelaten.

Zonder subsidie van het rijk, alleen op de goedgeefscheit steunende, had hij slechts zijn vrouw als hulp ter zijde.

Uit zijn eerste bescheiden inrichting zijn er in den loop van vijf en twintig jaren twee en vijftig geworden; wij moeten ons echter tot een opsomming dier gestichten beperken, die uitsluitend voor de zwervelingen bestemd zijn, en die steeds meer dan 3000 kinderen huisvesten.

Aan het Jongenshuis in Londen kennen wij de eerste plaats toe. Daarin leeren meer dan 800 jongens verschillende ambachten, als daar zijn: borstelmaker, timmerman, kleermaker, schoenmaker, kuiper, zadelmaker, drukker, kok, bakker en kellner. Een bezoek aan deze werkplaatsen met hunne keukens en eetzalen is in de hoogste mate interessant. In een zijlokaal is het gereedgekomen werk opgestapeld. Trotsch toont de jonge arbeider ons zijn werk en het wordt ons moeilijk in den vroolijken, gezonden knaap, den eertijds in lompen gehulden, verhongerden zwerveling te herkennen.

Het Labour-House is een soort fabriek van kunstmineraalwateren, die grooten aftrek vinden. Daarin worden de jongens van 17-20 jaren beziggehouden; jongens van dien leeftijd leeren niet gemakkelijk nog een ander ambacht, maar in deze bezigheid vinden zij genoeg en brengen iets goeds daarin tot stand.

In het Leopold-House worden zwakke jongens van 10-14 jaar gebracht.

In het Receiving-House (ontvanghuis) worden de kinderen gebracht, voor men ze bij de verschillende andere inrichtingen indeelt.

Een andere stichting van Barnardo is het meisjeshuis bij Ilford. Daar, in de nabijheid van Londen, te midden van groene weiden en bosschen, strekt zich een blok van 36 landhuisjes, met tuintjes er voor, uit. Zij scharen zich om een groot, open, als een park beplant plein, en in elk huisje wonen 12-20 meisjes onder de hoede van een huismoeder. Zij allen waren vroeger verlaten zwervelingen en zijn nu goedverzorgde kinderen der groote familie Barnardo.

Het groote schoolhuis, het huis van het bestuur dezer kleine kolonie, de wasch- en strijkhuizen getuigen, dat aan de meisjes hier allerlei dienstverrichtingen onderwezen worden. Vroolijke stemmen en luid gelach bewijzen, dat Barnardo gelijk heeft, als hij beweert: ‘Voor meisjes deugt alleen een familieleven.’

Barnardo heeft ook een huis voor de kleinen van acht dagen tot zes jaren gesticht, dicht bij Londen in het heerlijke graafschap Kent; het is Baby-Castle, een gebouw, dat veel van een kasteel heeft en steeds 110-130 dier kleine, pas ontluikende schepseltjes huisvest.

Het Jersey-House is een huis voor zwakke, door borstziekte bedreigde jongens op een der zachte eilanden in het kanaal.

Daarbij komt nog het groote werk der landverhuizing naar Canada en Manitoba.

Dikwijls worden de reeds goed opgeleide kweekelingen door slechte ouders, familieleden of vroegere betrekkingen ernstig bedreigd. Dan blijft er niets over dan den Oceaan tusschen de in gevaar verkeerenden en het oude vaderland te plaatsen. Eerst zond hij slechts uit zijn overvolle inrichtingen onder de hoede van bevriende landverhuizers eenige bijzonder bedreigde paria's der wereldstad naar den overkant, maar later geleidde hij zelf, ten gevolge van verzoeken, in veel gevallen verbonden met de belofte van adoptatie, een klein troepje naar het nieuwe vaderland. Hij verkreeg bij die bezoeken in Canada de overtuiging, dat in het verre werelddeel nog een groot veld voor zijn bemoeiingen braak lag.

Derhalve ontstond zijn landverhuizerstoeyvlucht in Hazelbroc bij Ontario. Het zou ter opname en verpleging dier kinderen dienen, die niet onmiddellijk bij de landing door hunne toekomstige meesters of pleegouders ontvangen werden. Deze werden dan bij farmers (boeren) in de prairielanden ondergebracht en tot flinke menschen opgevoed.

De uitslag was van dien aard, dat hem bij zijn tweede bezoek aan Canada met een nieuw troepje jongens en meisjes, het welkome woord begroette: 'De Barnardokinderen zijn een zegen voor het land.'

Op een groote vergadering, schonk een rijk bewoner der prairie Barnardo een groot stuk land met de woorden: 'Sticht daarop een modelfarm voor uw flinke jongens.' En in het volgende voorjaar landden 120 flinke arbeiders in Amerika en begaven zich naar Manitoba. Zij bouwden er zich huizen, schuren en stallen, met iederen steek der spade nieuwe levenslust inzuigend en de vrijheid, verbonden met noesten arbeid, genietend.

Nog iets moeten wij vermelden: de koffiepaleizen, waarvan Barnardo er twee gesticht heeft, die werkelijke oasen in de woestijn van het Londensche East-end geworden zijn.

In deze huizen worden jaarlijks tegen Kerstmis en Nieuwjaar door Barnardo 3000 zwervelingen op een bepaalden avond gespijzigd. Het is een eigenaardige verzameling, die daar bijeenkomt! Een leger der droevigste verwaarloozing en ellende! Wie dan om opname verzoekt, wordt aangenomen. Barnardo noemt het zijn netuitwerpings-avond.

Ten slotte heeft Dr. Barnardo nog een hospitaal gesticht. Een lijdende jeugd wekt steeds ons medelijden op, doch in de luchtige ziekenzalen, waar de kleinen door een liefhebbende zorg heerlijk gekoesterd worden, verdwijnt de weemoed, vooral wanneer de hand van den vriendelijken geleider op zoo menig hoofdje zegenend rust, wanneer hij zoo menige klacht stilt, zoo menigen traan droogt.

In hun roodflanellen hemdjes zitten reeds eenige patiënten welgemoed op en beantwoorden onzen groet met een vriendelijk lachje.

Maar wij gaan verder en treden in een zaal waar alles doodstil is: geen geluid begroet ons oor. 'Dat zijn mijn doofstomme kinderen,' verklaart Barnardo en opent nog een andere deur, 'dit zijn mijn blinden en hier zijn mijn gebrekkigen. Al deze kinderen worden in de weldadige gestichten van Londen niet opgenomen, omdat zij ongeneeslijk zijn. Ook zij zijn zwervelingen en mijn mond weigert u te verhalen, hoe en waar ik deze ongelukkigen soms vind. Bij mij blijven ze, tot ik ze eenigermate aan een bestaan geholpen heb of ze nuttig maken kan. Aan het spreken hebben wij onze doofstommen ook reeds dikwijls gebracht.'

Tot zoo ver Barnardo's dagboek.

Wat dunkt u, lezer, zet deze afdeeling diens heerlijk werk de kroon niet op?

En hadden we ongelijk, toen we in den aanhef onze bewondering uitspraken voor dezen redder van zoovele duizenden, op wie, ondanks hun jeugd, het tijdelijke en eeuwige bederf zijn ijzigen stempel reeds voorgoed scheen gedrukt te hebben?

En meen nu niet, dat toestanden als de hierboven geschetste, specifiek Londensch zijn! We zeiden het reeds: ze bestaan, helaas, in iedere groote stad, al is het dan niet in die schrikkelijke mate als in de wereldstad aan de Theems.

Kom in Amsterdam, lezer, en we zouden u in zoo menigen kouden winternacht het bewijs voor de waarheid dezer bewering kunnen leveren.

Doch ook ten onzent bestaan inrichtingen, die, hoewel natuurlijk op veel kleiner schaal dan het grootsche werk van Dr. Barnardo, eenzelfde doel beoogen.

Steunen wij deze inrichtingen met onze sympathie, steunen wij ze met onze gaven, steunen wij ze met al onze kracht!

Nietwaar, het is zulk een onaangename gedachte, terwijl we 's avonds in onze gezellige huiskamer bij den vroolijk knetterenden haard zitten, en de sneeuwvlokken tegen de ruiten dwarrelen en de wind in den schoorsteen loeit, dat er daarbuiten nog zijn, kinderen gelijk de onze, die huiverend rondlopen, een plaatsje zoekende, waar zij het veege lijf voor dien nacht ter ruste kunnen leggen.

Bij de Platen.

De invalide. -

Typige figuren zijn er onder de krasse oudjes, die met het eermetaal op de borst, maar weinig klinkende munt op zak, minder van hun karig pensioentje leven dan wel teren op de roemrijke herinneringen aan de wapenfeiten, die zij in hun jongen tijd hebben meegemaakt.

Men beklagt die invaliden dikwijls, en terecht, omdat het 'dankbare vaderland' zich soms zoo schriel toont tegenover die mannen, die zich zoo edelmoedig van hun plicht als vaderlander hebben gekweten. Maar feitelijk zijn ze minder te beklagen dan te benijden, die wakkere grijsaards, die uit de herinnering aan hun trouwe plichtsbetrachting tot op hoge jaren een schat van opgewektheid en levenslust putten, zooals ook het ruimste pensioen hun niet zou kunnen verzekeren.

Zie dat oudje maar eens aan, ons door den Duitschen kunstenaar Ludwig Knaus naar het leven geteekend. Die invalide maakt niet den indruk van een hulpbehoevenden grijsaard; met bijna uitdagende fierheid kijkt hij u in het gezicht ondanks zijn schamele plunje, waarin hij zich gevoelt als in een generaalsuniform, omdat in het bovenste knoopsgat het eereteeken prijkt, dat van zijn diensten jegens het vaderland getuigt. Al zijn zijn haren vergrijsd en al is zijn gezicht door den ouderdom gerimpeld. zijn oogen staan nog helder en ze kunnen nog tintelen van jeugdig vuur, als hij maar eens van zijn veldtochten kan ophalen.

GEZICHT OP EEN DER FRAAISTE GEDEELTEN VAN PARAMARIBO MET DEN STEIGER VAN DEN K.W.I. MAILDIENST.

Moederzorg. -

Aantrekkelijk groepje, recht uit de werkelijkheid gegrepen, en toch vol echte poëzie. Welk een liefderijke zorg spreekt er uit dat kalm, tevreden gezicht van de jonge moeder, geheel opgaande in haar kinderen en gelukkig, dat zij hun kan geven wat zij behoeven! Hoe gretig slurpt het meisje uit het schoteltje melk, dat moeder haar toereikt! Maar vooral hoe echt natuurlijk is de vroolijkheid weergegeven van het kind, dat zij onder den arm houdt en dat er schik in heeft, zusje te zien drinken.

Het eigenaardige lichteffect, dat de schilderes hier gezocht heeft door den vollen gloed van de lamp op het profiel der figuren te laten vallen, werkt allergelukkigst mee om het effect van de groep te verhoogen. De schilderij krijgt er het plastische door van een beeldwerk.

Naar de landbouwtentoonstelling. -

Al zijn het geen Arabieren of Andalusiërs van hoogedel ras, waarmee ons boertje naar de landbouwtentoonstelling trekt, het zijn toch prachtige beesten, en er zouden wel heel buitengewone meedingers moeten komen, als zij niet met de eerste prijzen gingen strijken.

Onderweg beproeft de gelukkige eigenaar de kloeke dieren zelf nog eens en men kan het op zijn gezicht lezen, dat hij er uiterst over tevreden is. Vooral de schimmel toont een temperament als maar zelden bij een boerenpaard wordt aangetroffen. Het zou hem erg uit de hand vallen, als die den hoofdprijs niet haalde.

ALGEMEEN OVERZICHT DER RAMP, DIE PARAMARIBO IN DEN NACHT VAN DEN 25en OP DEN 26en JANUARI J.L. DOOR EEN FELLEN BRAND TROF.

De brand te Paramaribo (Suriname). -

In den regel hooren wij hier in het Moederland niet veel van onze bezittingen in Amerika, en als wij daarvan iets vernemen, dan is het gewoonlijk niet veel goeds. Zoo in September jl. de hevige kringstorm, die op de eilanden boven den wind (St. Eustatius, Saba en St. Martin) zoo groote verwoestingen aanrichtte; zoo in Januari jl. de felle brand, die te Paramaribo, de hoofdstad onzer kolonie Suriname, verscheidene huizen in de vlammen deed opgaan en een schade van twee en een halve ton veroorzaakte.

In den nacht van den 25en op den 26en Januari brak de brand uit, die in minder dan drie uur tijds vijf zeer groote en eenige kleinere gebouwen (alle winkels en magazijnen), gelegen op den hoek Van den Waterkant en den Heiligenweg, in de asch legde. Het treurigst was zeker, dat van al die gebouwen maar één - en dan nog slechts voor f 10 000 - verzekerd was.

Gelukkig was het dien nacht zeer stil, want anders ware de omvang der ramp niet te overzien geweest, daar er in de Knuffelsgracht, onmiddellijk achter de afgebrande perceelen, geen druppel water was en dit uit de rivier moest aangevoerd worden, hetgeen wegens den lagen waterstand met zeer veel moeilijkheden gepaard ging. Intusschen deed de brandweer, bijgestaan door officieren en manschappen van het garnizoen, schutterij en politie, wat zij kon om het verder voortwoekeren der vlammen te beteugelen.

Van onze twee gravures, naar photographieën genomen, geeft de eene een gezicht op een der fraaiste gedeelten van Paramaribo. Rechts van het gebouwtje, waarmee de steiger van den Kon. West-Indischen Maildienst verbonden is, (van den beschouwer gerekend) ontbreken de beide hoofdgebouwen, die bij den noodlottigen brand verwoest zijn.

De tweede gravure geeft een overzicht van de ramp. Rechts ziet men de rivier Suriname met de interkoloniale stoomboot *Eden* van de Royal Mail Steam Packet Company op de reede; links de overdekte markt en het brandspuithuis. Te midden der puinhoopen ziet men een grooten ijzeren regenbak en eenige kleinere.

[Nummer 7]

EEN LASTIGE VERANDERING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AL. ERDELT.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

(*Vervolg.*)

Ssst, Antje,' vermaande Eduard, met den vinger op den mond, 'pa is op dit oogenblik niet toerekenbaar, hij is ziek.... Als hij weer tot kalmte is gekomen, als hij wellicht spijt zal gevoelen, dat hij me zoo hard, zoo vreeselijk hard behandeld heeft, zeg hem dan, dat mijn laatste woorden een zegening voor hem zijn geweest, dat mijn liefde eeuwig is....'

'Ja, dat zal ik,' zuchtte Antje, 'en daarvoor zal ik God alle dagen bidden, en ook voor u, dat u nog eens uw vader mag terugzien.... Maar ik, ik zal er dan wel niet meer wezen,.... och neen, Antje zal dan wel dood en begraven zijn....'

'Kom, kom, goede ziel,.... wie weet.... hoe Onze Lieve Heer over ons drieën nog eens het zonnetje laat schijnen.... Moed gehouden.... en anders, Antje,.... tot weerziens in den Hemel....'

Gedurende dit afscheid tusschen Eduard en de oude dienstbode, die hem schier moederlijke teederheid toedraagt, loopt de heer Vermeer woest op en neer in zijn kamer,... nu en dan evenwel stilstaande en de gedachten, die in zijn verhit brein rondspoken, vertolkend in wilde gebaren, getuigend van inwendigen strijd, evenzeer als de afgebroken volzinnen, die hortend en stootend over zijn lippen komen.... 'Neen, ik wil niet!.... Ik doe het niet!.... Nooit!.... Laat hij gaan.... Ik wil hem niet meer zien.... Hij heeft mijn leven vergiftigd!.... Mijn schuld?.... Wie zegt dat?.... Ha, ha, ha, zou ik niet alles voor hem hebben gedaan, als hij maar niet.... Zie je, dat deed zijn verwenschte stijfkoppigheid!....'

Eindelijk, na eerst voorzichtig de deur geopend en geluisterd te hebben, in de hoop dat hij Eduards stem nog zal hooren, - te oordeelen althans naar den onmiskenbaren trek van teleurstelling op zijn gelaat, nu hij niets hoort - zet hij zich neer en staart strak naar den grond.... Plotseling heft hij het hoofd omhoog, het hoogroode gelaat is verwrongen.... 'Zou ik tòch te hard zijn geweest?' broemt hij tusschen de tanden.... 'De jongen heeft me lief,.... ja, daaraan valt niet te twijfelen, hij heeft me lief.... Hoe gelukkig was hij op dien dag toen ik hem zei, dat hij naar de kostschool moest,.... hoe viel hij me toen om den hals.... Zonderling, dat ik me dat juist nu moet herinneren.... Ja, ja, hij heeft me wel lief.... maar heb ik zelf hem wel lief genoeg gehad?... Wat snikte hij, dààr voor de deur.... en wat beefde zijn stem.... Dat was slecht van me.... onmenschelijk,.... en dat tegenover een kind, dat me.... eigenlijk nooit, nooit iets heeft misdaan,.... ik wèl tegenover hem....'

Allengs is de stem van den heer Vermeer meer gaan trillen, en nu biggelen zelfs tranen over zijn wangen. 'En nu is hij weg,' zucht hij,.... 'voorgoed weg.... Zal ik hem ooit terugzien?.... Misschien eerst na vele jaren,.... misschien nooit!....'

Plotseling springt de rampzalige vader, gemarteld door schuldbesef en zelfverwijt, in de hoogte, stormt de trap af, zoodat oude Antje, die juist door de gang loopt, rilt en beeft, stuift het kantoor binnen, grijpt zenuwachtig een bediende bij den arm en schreeuwt hem toe: 'Vlug, vlug, al wat je loopen kunt,.... een vigilante, onmiddellijk vóór!'

In koortsachtige spanning wacht de heer Vermeer de komst van het rijtuig af, onrustig heen en weer vliegend, telkens gejaagd op zijn horloge kijkend, brommend

en stampend van ongeduld.... Ha, eindelijk.... geratel en een ruk aan de bel.... In een paar sprongen is hij aan de deur en stormt hij naar buiten, den koetsier haastig zijn bevelen gevend en hem gelastend te rijden wat hij kan, al moest het paard er bij doodvallen.

‘Goed meneer,’ klinkt het laconische antwoord van den koetsier, die uit 't geen hij hoort en waarneemt alleen de gevolgtrekking afleidt, dat er een goede fooi aan zit, zoo hij hard rijdt, en met den uitroep: ‘Vort, bruine!’ er de zweep over legt. Het rijtuig rolt in vliegende vaart door de straten, maar het gaat den ongeduldige daarbinnen, wien het angstzweet op het gelaat parelt, nog altijd niet snel genoeg. Het hoofd door het open portierraampje stekend, spoort hij aan tot meerderen speed.

‘t Pèrd loopt wat 't kan,’ antwoordt de man op den bok, maar toch klapt hij opnieuw met de zweep, en zoo mogelijk rent het dier nog harder, zoodat de voorbijgangers onwillekeurig een oogenblik stilstaan, het hoofd schudden en verder gaan, met de vaste overtuiging, dat de ‘vergunning’ aan dat dolle rijden niet geheel vreemd is.

De heer Vermeer zit met zijn horloge in de hand.... Als hij zich niet vergist, moet de boot om 12 uren vertrekken, 't is nu tien minuten vóór twaalfen.... en nog slechts de helft van den afstand naar de kade, waar het stoomschip ligt gemeerd, is afgelegd.... Met een diepen zucht leunt de ongelukkige achterover, om het volgend oogenblik weder op te springen en, zich krampachtig vastklemmend aan het portier, wanhopige blikken te werpen op de rij huizen, die hem voorbijvliegen en waaraan tòch maar geen einde wil komen.... ‘Nog maar drie minuten, o God!’ kermt de ongelukkige.... Een schor gefluit doet zich in de verte hooren... Als door een veer opgeworpen, bonst hij omhoog en steekt opnieuw het hoofd naar buiten, den koetsier toeschreeuwend:

‘Maar haast je dan toch,.... haast je dan toch!.... Ik kom te laat.... Mijn God, ik kom te laat!....’

Nog een paar eeuwenlange minuten en het rijtuig staat met een schok op de kade stil.... Het paard trilt van inspanning, maar veel erger beeft de heer Vermeer, terwijl hij doodsbleek half uit de vigelante valt.... Hij wil vooruitsnellen, maar schier onmiddellijk staat hij als vastgenageld aan den grond, met wijd geopende oogen starend naar een stoomschip in de verte, welks schoorsteen een dikke, zware rookpluim opwerpt.... ‘Te laat!.... te laat!’ gilt hij, handenwringend, ‘weg!.... Eduard!.... Eduard!’

En opnieuw staroogt hij in de richting van het schip en barst los in een akelig gehuil, afgewisseld door het gelach van een krankzinnige.... ‘Hij heeft me gezien!.... hij heeft me gezien!.... Ik heb hem met zijn zakdoek zien wuiven!... hij heeft me herkend!....’ juicht hij en valt op zijn knieën en schreit als een kind.

Natuurlijk heeft dit schokkend tooneel een groepje nieuwsgierigen om den beklagenswaardige doen samenscholen, doch al spoedig voelt hij zich onder den arm gegrepen, en het hoofd opheffend ziet hij het deelnemend gelaat van een priester over zich heengebogen... ‘Kom, arme vader,’ fluistert hem de geestelijke toe, ‘kom meê, ik heb u de laatste groeten over te brengen van uw kind, van uw goeden Eduard.’ En hem zacht wegtroonend van de plek, leidt de priester den ongelukkige naar de vigelante, die steeds wacht, en stapt ook zelf daarin, na eenige geestelijken met de hand te hebben gegroet, die mede den jeugdigen missionaris naar het stoomschip hadden vergezeld en op eenigen afstand getuigen waren geweest van het pijnlijke schouwspel.

De heer Vermeer liet willoos met zich handelen, zonk in het rijtuig op het kussen neer en verborg snikkend het hoofd tusschen zijn handen. De geestelijke, zelf diep

bewogen, liet dezen hevigen aanval van smart zwijgend uitwoeden. Vervolgens greep hij den heer Vermeer bij de hand en sprak hem toe:

‘Weet gij, mijnheer Vermeer, welke de woorden waren van uw kind, toen hij aan boord afscheid van ons nam, bedroefd, maar kalm, steeds turende naar den wal, blijkbaar hoopend tot het allerlaatste oogenblik, dat gij komen zoudt? ‘Zeg aan mijn vader’ - droeg hij mij, zijn boezemvriend, op - ‘zeg aan mijn vader, dat mijn laatste gedachten en zegeningen waren voor hem, dat ik hem innig liefheb en zal liefhebben tot mijn laatsten snik....’

‘Maar hij heeft me nog gezien,’ onderbrak de heer Vermeer, schier heftig, hangend aan die ééne gedachte als een drenkeling aan een drijvend stuk hout, ‘hij heeft me gezien!.... ik heb hem zien wuiven met zijn zakdoek.... hij is niet heengegaan als een verstooteling.... hij heeft begrepen, dat ik daar was, om hem vaarwel te zeggen.... om te zeggen dat ik berouw had over mijn hardvochtigheid,.... dat ik hem vergeving kwam vragen....’

‘Bedaar, mijnheer Vermeer,’ kalmeerde de priester, ‘inderdaad, ook ik acht het zeer mogelijk, waarschijnlijk zelfs, dat Eduard u nog heeft gezien.... In zulke oogenblikken toch, wanneer de ziel als ware het uitstroomt naar een dierbaar persoon of voorwerp, wordt het gezichtsvermogen gescherpt, en waar de oogen van het lichaam te kort schieten, daar zien de oogen van het gevoel.... Hoe troostend voor mijn vriend en voor u....’

Die woorden druppelden als balsem in de schrijnende wonden van den armen vader, zijn tranen hielden op te vloeien, en zijn gelaat verhelderde.

‘Ik dank u, mijnheer,’ sprak hij, toen hij zijn woning had bereikt, tot den jeugdigen priester, ‘ik dank u voor uw vriendelijke, uw hartelijke deelneming, en zoo ik u ooit een dienst kan bewijzen, kom dan gerust tot mij.... het zal mij een vreugde zijn, u van dienst te kunnen zijn.... Wilt ge mij de eer aandoen, mijn woning meê binnen te gaan?....’

‘Gaarne zou ik nog eenige oogenblikken bij u toeven,’ luidde het antwoord, ‘maar ik moet met den eerstvolgenden trein weer vertrekken, en wil ik niet te laat komen, dan heb ik geen tijd te verliezen.... Zoo u het mij echter toestaat, wil ik u zeer gaarne eens een bezoek brengen.’

‘Niets zal mij aangenamezamer zijn,’ hernam de heer Vermeer, ‘gij zijt een boezemvriend van mijn zoon, en ik wensch niets liever dan dat gij ook mij voortaan als uw vriend beschouwt.’ En hij drukte, na den koetsier gelast te hebben, den priester naar het station te rijden, dezen hartelijk de hand.

‘Hij heeft me nog gezien, Antje,’ zei de heer Vermeer tot zijn oude dienstbode, die hem in de gang met gezwollen oogen te gemoet kwam. ‘Het schip was al weggestoomd, maar hij heeft me nog gezien en met zijn zakdoek toegewuifd....’

‘God zij dank,’ snikte zij. ‘t Zou anders niet te overkomen zijn geweest.’

Aan boord.

Wat is er gebeurd aan boord van het stoomschip, dat den jongen missionaris met nog twee confraters wegvoert, om in het verre Azië het Evangelie te gaan verkondigen? Neemt hij werkelijk den troost mede, dat zijn vader, spijt gevoelend, nog op het laatste oogenblik is toegesnel, om hem vaarwel te zeggen? Inderdaad, de heer Vermeer had goed gezien, zijn hart had hem niet bedrogen: zijn zoon, gewapend met een kijker, door den kapitein hem voor eenige oogenblikken afgestaan, had hem herkend; hij had gezien, hoe zijn vader was neergevallen, maar ook hoe een zijner

ambtsbroeders was toegeschoten, om hem op te heffen. Hoe gaarne ware hij minstens voor enkele minuten teruggesneld, om zijn vader aan zijn hart te drukken en hem te bedanken voor dit bewijs zijner opnieuw ontwaakte liefde, maar onverbiddelijk glijdt het stoomschip voort, altijd voort, totdat hij weldra nog slechts eenige stippen waarneemt op de plek, waar hij is scheep gegaan, en eindelijk niets meer, - niets meer! Droevig voelt hij zich gestemd, tranen wellen in zijn oogen, maar tòch, hoe dankbaar is hij jegens God, dat Hij hem, ter versterking en opbeuring voor de moeilijke taak, welke hij gaat vervullen, nog deze laatste gunst heeft verleend, en hoe stort hij, naar zijn hut gegaan, zijn hart uit in een vurig gebed. En teruggekomen op het dek, staart hij peinzend over de onbegrensde, diep ruischende watervlakte, over de ontelbare golven met haar witbeschuimde kuiven. Als een panorama trekt zijn gansche leven, van de vroegste jaren af, waarvan hem herinneringen zijn bijgebleven, zijn geestesoog voorbij, en bij het verrijzen van

het beeld zijner moeder slaat hij werktuiglijk den blik naar boven. Zou zijn moedertje hem niet zien en zegenen voor 't geen hij als zijn heiligst levensdoel had gekozen? Had hij niet den raad, toen zij sterven ging hem gegeven, trouw opgevolgd? Had hij niet zijn vader geëerbiedigd en hem liefgehad, niet blijmoedig elk offer gebracht voor hem, voor zijn redding, voor zijn bekeering? - 'ja, moedertje,' prevelde de jonge priester binnensmonds, 'ja, lief moedertje.... gij waart het daarboven, die me hebt beschermd en gesteund. Gij hebt den goeden God voor mij gebeden om kracht en volharding.... gij hebt mij ingegeven, om Hem mijn leven aan te bieden voor de ziel van mijn vader.... gij hebt mij geleid op de baan, die ik heb betreden.... ik dank u, moedertjelief, ik dank u....'

En alsnu ontrolt voor hem de toekomst, de toekomst, zooals hij die zich droomde.... Wat zou hij ijveren voor den dienst van God, hoe zich geheel geven, hoe zich als vertienvoudigen, vermoeienissen en ontberingen, vervolging, mishandeling, zelfs den dood niet achtend, zoo het hem slechts gelukken mocht zielen te winnen voor den Hemel, en daaronder die ééne, die hem boven alles dierbare ziel....

Zoo zat hij daar meermalen uren zwijgend vóór zich uit te staren, wanneer zijn confraters zich niet bij hem bevonden. De matrozen, hem ziende, stieten elkander aan, en het stille, mijmerende, strakke van het bleek-ernstige gelaat van den jongen man toeschrijvend aan een andere oorzaak, gevoelden zij medelijden met hem, beklagden zij den armen droomer, wien het blijkbaar zooveel had gekost, de banden los te scheuren, welke hem aan het vaderland bonden. En daarbij dacht de eene een oogenblik aan zijn eigen oude moeder, een tweede aan zijn bruid, een derde aan zijn vrouw en kinderen. Doch het duurde niet lang, of in den omgang met den jongen priester, die altijd zoo vriendelijk voor hen was, die zoo gaarne met hen sprak en hun dikwijls een sigaar aanbood, moesten zij erkennen zich te hebben vergist. Niet leed over 't geen hij verloren had, maar de zucht naar 't geen hij winnen kon vervulde en verteerde hem. Zelfs de ruwsten onder het scheepsvolk, anders zoo spoedig geneigd tot groven spot, vooral tegenover het fijnere en zwakkere, hadden al spoedig ontzag voor den 'jongen pastoor' en vatten allengs een ware genegenheid voor hem op. Wanneer hij in hun nabijheid was, werd geen vloek gehoord, noch een onbetamelijk woord gesproken. Men wist, dat dit den missionaris hinderde, en ook indirect wilde men dat niet. Wie het zou gewaagd hebben, hem oneerbiedig te bejegenen, laat staan het hem lastig te maken, die zou het met zijn makkers te kwaad hebben gekregen.

Ook de kapitein voelde zich aangetrokken tot den jongen man, altijd zoo minzaam en inschikkelijk, en bovendien zoo uiterst bescheiden. Had hij eenige oogenblikken vrij, dan onderhield hij zich gaarne met den priester, en in hun gesprekken troffen den kapitein vooral de eerbied en de liefde, waarmede de jeugdige missionaris, waar dat pas gaf, sprak van zijn vader.

'Uw vader moet wel een goed en nobel man zijn,' merkte eenmaal de kapitein op, 'als zijn zoon hem zooveel vereering en liefde toedraagt als u dat doet. Ik heb ook jongens, en die zijn nog heel wat jonger dan u, maar die slaan een heel anderen toon aan, en toch zijn het geen kwade jongens. Ze ontzien zich heelemaal niet om me, ofschoon ik pas even in de veertig ben, "ouwe heer" te noemen en me ook eenigszins in dien geest te willen behandelen.... Overigens, dat zit zoo'n beetje in den tijd.... 't is alsof ze allemaal een tikje van den socialistischen molen beet hebben. Onder gezag te staan, van welken aard ook, daaraan hebben ze een broertje dood, maar zelf gezag voeren, commandeeren en den baas spelen, dat liefst zooveel mogelijk.... Zooals u

echter van uw vader spreekt, zou zelfs iets zeldzaams zijn in een tijd, waarin minder tegen het ouderlijk gezag werd in opstand gekomen dan thans... Heeft uw vader volstrekt geen gebreken?.... Vergeef me die misschien wat onbescheiden vraag....’

‘Zoo ik dat ontkende, zou ik onwaarheid spreken,’ antwoordde Eduard, ‘gebreken heeft hij, zooals trouwens ieder mensch, ook wij, maar ik zie niet in, ik begrijp niet, waarom dit aan den eerbied en de liefde, die men zijn ouders verschuldigd is, afbreuk zou moeten doen.’

‘t Ware inderdaad te wenschen, dat er meer waren, die dat niet begrepen, maar juist het tegenovergestelde vindt men bij de groote massa. Deze begrijpt van haar kant niet, hoe het mogelijk is de gebreken van zijn ouders te zien en te kennen, zonder er een soort van verontschuldiging in te zoeken voor eigen gebreken en bij bekomen terechtwijzing er zelfs een wapen ter verdediging van te maken.’

‘Volkomen juist,’ antwoordde Eduard, ‘er worden er zoo gevonden, maar evenals zooveel andere verkeerde zaken van onzen tijd, nadat men de pijnlijke ervaring der gevolgen zal hebben opgedaan, zullen verdwijnen, evenzoo zal er wel weer eens een tijd komen, dat de familiebanden weder nauwer worden toegehaald en de jeugd, beter dan nu beseffend, wat zij aan haar ouders te danken heeft, zich weder dienovereenkomstig zal gedragen.’

‘Ik help het u wenschen, maar er zal nog heel wat water door de zee loopen, dunkt me, voordat we die reactie krijgen, als ze ooit komt. Veeleer verwacht ik, dat het nog erger zal worden, - dat we den huissleutel aan onze jongens van twaalf jaren moeten afstaan en we zelven moeten bellen, om binnengelaten te worden,’ voegde hij er lachend bij.

‘Erger moet het ook nog worden, wil het weder goed komen,’ hernam Eduard. ‘Eerst na een crisis, hetzij van ernst of van belachelijkheid, zal herstel komen, zullen de maatschappelijke toestanden weder gezond worden.’

Dikwijls redeneerden zij aldus, ook over andere onderwerpen. Toen het einde der reis, die, behoudens enkele kleine stormen, zeer voorspoedig was, naderde, deed de kapitein den jongen priester een confidentie.

‘Gij hebt tot nu toe nooit gevraagd, eerwaarde,’ sprak hij, ‘van welke gezindte ik was, en ik waardeer ten zeerste de kieschheid, waarmede u, ofschoon meermalen het onderwerp godsdienst in het algemeen behandelend, hebt vermeden iets te zeggen, wat iemand, welke religie hij ook beleed, in het minst kon kwetsen. Nu we weldra van elkander gaan scheiden, wil ik u wel een vertrouwelijke mededeeling doen. Ik ben ook katholiek, dat wil zeggen - ging hij aarzelend voort -: ik ben uit katholieke ouders geboren, maar al op betrekkelijk jeugdigen leeftijd aan mij-zelfen overgelaten, verkeerende in kringen, waar men òf een anderen òf in het geheel geen godsdienst beleed, en links en rechts door de wereld zwervend, heb ik allengs flauwer mijn godsdienstplichten waargenomen en ze eindelijk geheel verwaarloosd, hoewel ik een katholieke vrouw heb getrouwd, die onze kinderen katholiek heeft opgevoed. Vreemd, die onverschilligheid heeft me nooit gehinderd, zelden of nooit dacht ik aan godsdienst, maar sinds ik met u heb kennis gemaakt, sinds gij mij een blik in uw zieleleven hebt laten slaan en ik me - laat ik het zeggen - heb verwarmd aan de geestdrift, waarmede gij gebrek, vermoeienis, teleurstelling en alle mogelijke gevaren te gemoet gaat, is er iets dat ik dood waande in me herleefd, heb ik een stem in me gehoord, die me rekenschap afvroeg van mijn leven. Dat leven heb ik vergeleken bij het uwe, en ronduit gesproken: ik heb me, een blik in mij-zelfen slaande, geschaamd.... Ik gevoel weder de behoefte katholiek te zijn, of liever: katholiek te worden, want eigenlijk ben ik het nooit goed geweest, anders had het niet zoo ver

met me kunnen komen, dat ik jarenlang als een heiden, minder dan dat - want die hebben nog hun afgoden, die ze aanbidden - heb voortgeleefd.'

'God zij dank,' luidde het antwoord, 'dat ik reeds aan boord onbewust iets goeds heb kunnen doen. Hij schenke u Zijn steun, om u in uw goede gevoelens te doen volharden en ze tot daden te doen rijpen. Wees er zeker van, dat ik u nimmer vergeten en dat ik voor u bidden zal, opdat eenmaal, zoo we elkander op aarde niet meer mochten ontmoeten, wat waarschijnlijk is, we elkander daarboven zullen wederzien.'

En met een hartelijken handdruk scheidden de twee vrienden, om weldra voorgoed elkander vaarwel te zeggen, met een traan in het oog, maar met dankbaarheid in het hart: de eene wijl hij, alvorens den voet te zetten op het terrein van zijn apostolischen arbeid, reeds eene ziel tot God had nader gebracht, - de andere omdat God dezen man op zijn weg had gesteld, om hem uit zijn geestelijken doodslaap wakker te schudden.

Natuurlijk had Eduard den tijd, welken hij aan boord was, zich ten nutte gemaakt, om, ter verzending bij de eerstvolgende gelegenheid, enkele brieven te schrijven, waaronder in de eerste plaats een aan zijn vader. De inhoud van dit schrijven luidde aldus:

'Dierbare vader,

'Was ik vervuld van diepe smart aan boord gegaan van het stoomschip, dat mij duizenden mijlen ver van u zou wegvoeren, omdat ik den zoeten troost moest missen, waarop ik zoozeer had gehoopt, hoe verkeerde dat smartelijk gevoel op het laatste oogenblik in levendige blijdschap, toen ik, met weemoed starend naar de plek, waar we waren afgevaren, daar iets ongewoons meende waar te nemen. Er was iets in me, dat me zei, dat gij gekomen waart, dat gij me niet zoo kondet laten heengaan, zonder vaarwel. De kapitein stond in mijn nabijheid met zijn kijker in de hand. Niets natuurlijker dan dat ik, trillend van aandoening en met tranen in de oogen, hem verzocht, voor een oogenblik zijn kijker af te staan. Ik richtte dien haastig naar het punt, waarheen alle krachten van mijn ziel mij trokken, en ik zag u, lieve vader, ik zag u daar staan, en ik zag u neervallen, overmand door de ontroering der teleurstelling, dat het schip al vertrokken was, - dat was mijn innigste overtuiging. O, vader, had ik toen vleugelen gehad, hoe zou ik naar u zijn toe gevlogen, om u een laatste maal in mijn armen te drukken, u te danken, ach, zoo van ganscher harte te danken voor dat blijk uwer groote liefde voor uw kind. Niet dat ik daaraan had getwijfeld, ik wist dat zij bestond, dat alleen het verdwijnen van een door u gekoesterde illusie ten opzichte mijner keuze van een levensstaat u een oogenblik had doen twijfelen aan mijne liefde; maar dat ik den zoeten troost nog zou mogen medenemen, dat het vaderhart weder warm voor mij klopte, dat, lieve vader, had ik nauwelijks meer durven hopen. Dank, duizendmaal dank, dat gij uw kind dien troost niet hebt onthouden, dat gij mij het scheiden van u, veel pijnlijker dan gij wellicht denkt, hebt verlicht. Nu ga ik vol kracht en moed mijn nieuwen arbeid beginnen, gesterkt door het zalige bewustzijn, dat mijn vadersje weer weet en voelt, dat ik hem liefheb, meer liefheb dan iets ter wereld. Al was ik onder alle omstandigheden bereid alles blijmoedig te verduren, wat de goede God me mocht verzenden, dat bewustzijn zal ongetwijfeld het blijmoedige van het offer nog vermeerderen.

'En nu ga ik u eenige bijzonderheden verhalen omtrent onze reis tot dusver, want daarnaar zult ge wel een weinig nieuwsgierig zijn, niet waar? Onder alle opzichten is ze gunstig geweest. Een mooi, geriefelijk ingericht schip, met een ferm kapitein,

een zeeman van top tot teen, die al heel wat heeft meêgemaakt, het aangenaam gezelschap van mijn eerwaarde medereizigers en ook dat van de overige passagiers, lieden van elken leeftijd en allerlei gezindten en richtingen, die voorkomend, sommigen met onderscheiding, ons bejegenen. Ik had me dat heel anders voorgesteld. Ronduit gezegd, had ik verwacht, dat de een of ander zich niet zou kunnen weerhouden om aan tafel min of meer bedektelijk hatelijkheden aan ons adres los te laten. Geen sprake van, en dit te minder, wijl de kapitein mijn vriend is geworden en zijn vriendschappelijke gevoelens niet onder stoelen of banken steekt. Trouwens aan boord van een stoomschip, op weg naar een ver land, heerscht in het algemeen een geheel andere geest dan aan land; er doet zich

MOEDERLIJKE BERISPING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FLORENT WILLEMS.

TOEDIENING VAN HET H. OLIESEL IN DE CATACOMEEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. CECCARINI.

daar zekere behoefte aan aaneensluiting en solidariteit onder de reizigers van eenzelfde klasse gelden; men bewijst elkander allerlei kleine diensten, verhaalt elkaar zijn lotgevallen, deelt met elkander lief en leed, kortom, er is een zielenverwantschap ontstaan, die ware verdraagzaamheid en in zekere mate zelfs vriendschap kweekt, welke niet angstvallig - zooals dat, helaas, anders maar al te zeer het geval is - op een goudschaaltje doet wegen, of men nu wel precies van denzelfden stand is, of de een financieel niet meer in de melk te brokken heeft dan de ander, enz. Opvoeding en manieren, ziedaar de eenige factoren, die vereischt worden. Bezit men deze, dan wordt naar positie of maatschappelijken welstand niet gevraagd, en zijn allen één. Gezwegen van de zielkundige roerselen, die hier in het spel kunnen zijn, als gemeenschappelijk leed bij het vertrek, gemeenschappelijke gevaren, die men loopt, gemeenschappelijke verwachtingen, zij het ook van verscheiden aard, die men in den vreemde, ver van het Moederland, hoopt te zien verwezenlijkt en wat dies meer zij, - schrijf ik dat verschijnsel toe aan dezelfde oorzaak, welke in een kleine plaats het verschil van stand, of beter gezegd: van de velerlei tusschenstanden doet wegvallen of er althans de scherpe kanten van wegvijlt, omdat men elkander noodig heeft tot het formeeren van een gezelligen kring. Ik heb dat zelf ondervonden in de gemeente, Waar ik kapelaan ben geweest. De notaris, de burgemeester, een bakkertje en een rijtuigverhuurder hadden er een kaartkransje. Kom daar eens om in een groote stad, - iets ondenkbaars! Me dunkt zoo, dat als Robinson op zijn eiland een baron of een graaf had ontmoet, deze er hoegenaamd geen bezwaar in zou hebben gezien zich met hem te.... encanailleeren, zooals het zeker onder andere omstandigheden zou worden genoemd.

‘Aan al die voordeelen, welke ik zooeven opsomde, toegevoegd een bij uitstek gunstig weder - we hadden maar 'n paar kleine stormpjes, niet veel meer dan een extra-bries, -, en gij zult moeten toegeven, lieve vader, dat het hier best is uit te houden, ongerekend, natuurlijk, dat de gedachten nogal eens naar huis terugzweven en dan niet vrij van weemoed zijn.

‘Ik zei u zooeven, dat de kapitein mijn vriend is geworden. Met het woord “vriend” zei ik niets te veel. Die man houdt van me en vervangt in zekeren zin, voor zooveel mogelijk, mijn eigen goeden vader. Niet alleen dat hij de grootste bezorgdheid voor me aan den dag legt, maar hij kan zoo echt gemoedelijk met me zitten keuvelen, dat de oogenblikken, die ik in zijn gezelschap doorbreng, letterlijk voorbijvliegen. Hij is gehuwd en heeft ook kinderen, en van de liefde, welke hij voor dezen koestert, heeft hij blijkbaar iets op mij overgedragen. En ook voor u, ofschoon hem onbekend, gevoelt hij al zooveel achting, dat hij me beloofd heeft, na zijn terugreis u een bezoek te zullen brengen. Ik weet niet, hoe het komt, of waaraan ik het verdien, maar allen, tot zelfs de bemanning, zijn even lief voor me. En toch, wat zou dit alles voor mij zijn geweest, indien ik had moeten denken, dat mijn vadertje nog verstoord op mij was. In mijn bewustheid en mijn blijdschap, dat dit niet zoo is, - zou daarin wellicht de tooverkracht liggen, welke van mij schijnt uit te gaan? Geluk trekt immers aan als een magneet, waar het zich niet baatzuchtig opsluit in zich-zelf, maar uitstraalt naar buiten.

‘Zie, de gedachte, dat deze brief u over eenige dagen in handen zal komen, dat gij dien met belangstelling zult lezen en in den geest met mij zult bezighouden, mij zegenend uit de verte, dat maakt me zoo blij, dat ik den onweerstaanbaren drang gevoel, om meer blijden te maken. Ik heb dan ook al eenige sigaren klaar gelegd,

om die onder de manschappen uit te deelen, - ik wil niets dan vroolijke gezichten om mij heen zien.... Gij vindt me misschien kinderachtig, vadersje.... of neen, gij zult me begrijpen en er me te meer lief om hebben.

‘Wil ik dezen brief nog tijdig wegstijgen, dan moet ik nu eindigen. Vele groeten aan allen, die ik ken, zoo u hen mocht ontmoeten, maar vooral, in de eerste plaats, aan onze trouwe Antje, die goede ziel, die zich zoozeer aan ons heeft gehecht, dat zij onze belangen vereenzelvigt met de hare. Zeg haar, dat ik haar in mijn plaats een Chineesje zal sturen, om haar dien evenzoo te laten verwennen als zij dat den kleinen en den grooten Eduard heeft gedaan.

Duizendmaal in den geest omhelsd door

Uw u liefhebbenden en dankbaren zoon

EDUARD.’

(*Wordt vervolgd.*)

De zwarte graaf. Sage uit het Harzgebergte.

Voor vele eeuwen stond aan het Noordzeestrand op de steile rotsen een groot slot, en in het slot woonde een graaf, dien de lieden uit den omtrek gewoonlijk den ‘Zwartten Graaf’ noemden. Dit kwam omdat zwart zijn lievelingskleur was. Niet alleen, wijl zijn dicht, verwilderd hoofdhaar en zijn baard, die bijna geheel zijn gezicht bedekte, koolzwart waren; ook zijn wapenrusting was zwart als de nacht. Men zei voorzeker niet voor niets, dat deze man een zoo groot vriend van de zwarte kleur was; want men hoorde fluisteren, dat zijn ziel nog zwarter was dan zijn wapenrok en het zwartst waren zijn daden.

Hij had namelijk een sterk, groot, zwart schip, waarop hij moederziel alleen op de zee rondzwierf, en wanneer nu de kooplieden van Engeland, Schotland, Ierland of Spanje langs zijn kasteel voeren, kaapte hij de schepen, beroofde ze van hun schatten en kostbaarheden en boorde de vaartuigen met man en muis in de peillooze zee.

Voor alle kooplieden en zeelui, die toen de Noordzee bevoeren, was derhalve het beruchte, zwarte schip een verschijning van schrik en verderf, en de meesten waren vast overtuigd, dat de zwarte graaf met den Satan zelf in verbond stond.

Dit vermoeden was juist. Wanneer hij op het rooven uittrok, zond hem de vorst der helle zijn handlangers, die als matrozen en stuurlieden dienst deden. Met zulke helpers kon hij dan gemakkelijk de arme schepelingen overmeesteren, uitplunderen en vermoorden.

Jarenlang had hij dit schandelijk bedrijf uitgeoefend en in zijn burcht onmetelijke schatten opgestapeld.

Op zekeren dag zwierf de zwarte graaf weer met zijn helsche trawanten op de zee rond, toen een schip uit het verre Zuiden statig kwam aangezeild. Daarop bevond zich een apostel, die de in het Noorden wonende heidenen het Evangelie wilde prediken.

De scheepslieden geraakten in hevigen angst, toen zij het zwarte schip naar zich toe zagen stevenen; hun waren de snoode daden van den beruchten zeeschuimer niet onbekend, ze begrepen dadelijk zijn onzalige bedoelingen. De verkondiger van Gods

Woord beval hun op den almachtigen Helper in den Hemel te vertrouwen en te bidden.

Reeds was het zwarte schip hen dicht genaderd, men zag den zwarten graaf als een waanzinnige op het dek heen en weer rennen en zijn trawanten tot meer spoed en ijver aanvuren, toen 's Heeren apostel hem met luider stem toeriep:

‘In den naam van den drieëenigen God gebied ik u, van hier te gaan, gij onzuivere geest! De zielen van uw slachtoffers zullen u kwellen, totdat gij u tot den Heer Jesus Christus hebt bekeerd.’

En plotseling ontstond er een hevige storm op de zee, die het zwarte schip ver weg wierp op de onstuimige, vertoornde golven, en met groote moeite ontging het vaartuig zijn ondergang. Het andere schip echter met den heiligen apostel zeilde rustig verder naar het Noorden.

Toen nu de nacht over land en zee neerdaalde, zat de zwarte graaf weer alleen in zijn slot. Elf sloeg de klok, de storm daarbuiten hilde vreeselijk en donkere wolken joegen als achtervolgde spookgestalten door het zwerk.

Plotseling hoorde men te midden van het geloei van den storm een machtig gezang, het klonk zoo akelig als een geestenkoor. Op de dikke, zwarte wolken kwam een reusachtig schip, door de lucht, van den zeekant aanzweven en op dat luchtschip ontwaarde men een menigte bleeke gestalten, die met holle stem een lied van wraak en boete zongen.

Gedurende dit gezang van die geesten zeilde het schip in een kring om de tinnen van den burcht, en toen het gezang geëindigd was, dreunden de muren van het hechte slot op hun grondvesten; het was alsof zij instortten.

Den zwarten graaf rezen bij deze verschijning de haren te berge, hij meende, dat Gods wraak voor al zijn misdaden nu niet ver meer af was. Als een waanzinnige doorliep hij de vertrekken van zijn burcht en dacht elk oogenblik, dat de muren zouden instorten en hem levend begraven.

Maar het spookschip voer weer op de vleugelen van den storm door de lucht weg, de burcht bleef ongedeerd, en hem zelf was geen haar gekrenkt.

Den volgenden nacht omtrent hetzelfde uur kwam het vreeselijke schip weer terug, de bleeke geesten zongen hun akelig, eentonig gezang, de storm loeide nog geweldiger en de burcht schudde en steunde nog machtiger dan de eerste maal.

En toen in den derden nacht het schip weer terugkwam en de huilende storm den hoofdtoren van den burcht van de hooge rotsen in de ontketende golven slingerde, sidderde de zwarte graaf over al zijn ledematen en wilde noch durfde één nacht langer aan het gevaarlijke zeestrand verblijven. Den volgenden morgen liet hij al zijn schatten inpakken en vestigde zich vele mijlen ver het land in.

Aan den oever van den heerlijken Rijn liet hij zich opnieuw op een hoogen heuvel een grooten burcht opbouwen en geloofde nu, dat de geesten van de Noordzee zich met hun schip niet tot hier toe zouden wagen.

Bittere dwaling. De laatste hand had men aan het reusachtige, trotsche gebouw gelegd en de zwarte graaf liet op dien avond vroolijk zijn oogen over het heerlijke Rijndal dwalen. In het holle van den nacht klom hij tot op de tinnen van zijn nieuwen burcht en keek lachend naar het Noorden.

Maar plotseling verdween die glimlach, die trotsche houding, in de verte bruisde eensklaps de storm van den kant der Noordzee en joeg met razende snelheid zware, opeengepakte wolken voor zich uit. Het bloed stolde in zijn aderen, toen hij de hooge masten met de zwarte wimpels van het vreeselijke spookschip zag opduiken.

Andermaal was het gevreesde luchtschip daar en begon weer zijn vaart rondom den machtigen burcht. Akelig en somber weerklonken de gezangen der geesten, verschrikkelijk was de aanblik der bleeke gestalten, die met dreigende gebaren den graaf aankeken.

De storm woedde weer, nog heviger dan de vorige keeren. Eensklaps werd de zwarte graaf door een onstuimigen rukwind opgenomen, door de bleeke furiën door de lucht geslingerd en in een nabijgelegen woud neergeworpen.

Gods beschermende hand spaarde nochtans zijn leven en toen hij tot bezinning kwam, was hem aan zijn lichaam geen leed geschied. Hij dwaalde eenigen tijd in het donkere woud rond, en toen de morgenzon haar eerste stralen over berg en dal uitgoot, doemde een beeld van de vreeselijkste verwoesting voor zijn oogen op - zijn heerlijke, trotsche burcht was in een puinhoop herschapen en zijn schatten onder de puinen begraven.

Maar nog had Gods waarschuwende stem zijn hart niet getroffen, hij liet zijn schatten en kostbaarheden met veel moeite en arbeid uit de puinhoopen opdelven en trok vandaar, tot diep in het hartje van Duitschland.

In het hooge, woeste Harzgebergte, op de ontzaglijke kruin van den Iberg, liet hij zich weer een machtig slot bouwen, zoo mogelijk

nog grooter en heerlijker dan de beide andere.

Met kloppend hart en bang voorgevoel zag nu de zwarte graaf den dag der voltooiing van zijn prachtigen burcht te gemoet. Zou het vreeselijke spookschip zich ook tot hier toe wagen? Zou ook deze heerlijkheid door die bleeke furiën worden verwoest? Zouden al zijn schatten en kostbaarheden weer onder de puinen bedolven worden, of zou het hem nu eindelijk eens vergund zijn, hier in vrede van zijn schatten te genieten?

Al deze gedachten kwamen in het verhitte brein van den zwarten graaf op, vervulden zijn zwarte ziel met angst en lieten hem geen oogenblik met rust. Een inwendige stem zei hem, dat ook hier Gods wrekende arm hem treffen zou, en toen de nacht over het gebergte neerdaalde, en de zilveren maan achter de kimmen oprees en haar phantastisch licht over de bergen wierp, werd het hem zonderling te moede en was de laatste trots van zijn goddeloos hart reeds gebroken.

Zijn inwendige opgewondenheid was groot. Met heftige schreden wandelde hij door de ruime zalen van zijn burcht en keek door de hooge boogvensters in den helderen nacht. Dan snelde hij weer de trappen op en af en zag naar alle richtingen uit, alsof hij iets tevergeefs zocht; de angst en onrust, die in zijn zwarte ziel woedden, dreven hem radeloos voort. Toen de groote klok middernacht sloeg, joeg een onweerstaanbaar geweld hem weer naar de gekanteelde tinnen van zijn machtig slot. De zilveren maan met haar betooverend licht was verdwenen en had plaats gemaakt voor ontzaglijke zwarte en aschgrauwe wolken, die met onstuimige vaart door het zwerk joegen. Donkere wolken pakten zich aan den horizon samen en bliksemschicht op schicht hulde het grootsche kasteel bij korte tusschenpoozen in een phantastisch licht. Wanhopig klemde de zwarte graaf zich aan de torentransen vast, als vreesde hij, dat de woeste orkaan hem voor de tweede maal in het luchtruim zou slingeren.

Snel als de bliksem, die als vurige slangen aan den horizon flikkerde, zeilde het zwarte spookschip weer op den trotschen burcht los, en opnieuw weerklonk het sombere gezang der geesten, als een machtige muziek uit talrijke bazuinen.

Reeds was het schip eenmaal het kasteel rondgezeild, toen de sidderende graaf zich op de knieën wierp, zijn gevouwen handen ten hemel hief en uitriep: ‘Genade, genade voor een armen zondaar!’

Plotseling bedaarde de woede van den storm, het sombere gezang der geesten stierf uit en ging langzaam in een zoete, zachte, aangename melodie over. De zwarte graaf, die nog altijd in een smeekende houding lag, vernam nu een lied vol zoetheid en ongekenden troost, als slechts hemelsche geesten vermogen te zingen.

Daarna verdween het schip in het Noorden en de wrekende spookgestalten keerden bevredigd in de diepte der zee terug. Ook in het hart van den zwarten graaf was de storm geweken, een tot nu toe ongekende vrede maakte zich van zijn ziel meester, en nog ditzelfde uur zwoer hij alles getrouw te zullen nakomen, wat de stem van zijn geweten hem zou opleggen. Zijn berouw scheen oprecht, hij wilde zijn misdaden uitboeten. Den volgenden morgen liet hij een klokkengieter komen, die hem een groote klok moest gieten van het zilver zijner schatkamer. Hij liet ze in den hoogen toren van zijn slot ophangen en welluidend als een pasgestemd muziekinstrument weerklonk haar zilveren stem uren ver in den omtrek. Bijna dagelijks liet hij de klok luiden en het trotsche slot werd als een bedevaartplaats, door armen en ongelukkigen schier belegerd. Met gulle hand deelde de graaf zijn gaven uit, en de beden en

zegeningen der armen waren voor zijn berouwvol hart als zachte balsem op een bloedige wonde.

Zoo leefde hij vele jaren in stille boete, overal weldoende, waar hij slechts kon. Maar toen weerklonk de roepstem van het zilveren klokje, zoo graag door de armen gehoord, hoe langer hoe zeldzamer, en langzamerhand verstomde het geheel. Was de zwarte graaf door den dood uit het leven weggerukt? Of was wellicht door de milde aalmoezen zijn schatkamer uitgeput? - Geen van beide, maar hem was datgene overkomen, wat reeds met zoo menigeen gebeurd is, dien de helsche geest eenmaal in zijn klauwen gehad heeft, - de Satan bang dat zijn vroegere prooi hem nu ging ontsnappen, verdubbelde zijn pogingen en bracht een anderen geest mee, nog booser dan hij, en hun macht overwoekerde langzaam maar zeker het jonge zaad van het goede en verstikte het eindelijk geheel.

De zwarte graaf was weer van God afgefallen en begon zijn rooversleven van voren at aan.

Op de zee, zijn element, kon hij zijn verfoeid werk niet meer uitoefenen, maar nu zouden arme reizigers en vrachtwagens het moeten ontgelden.

Het was juist op Hemelvaartsdag, toen hij de eerste goede vangst gedaan had, en de geroofde kostbaarheden in zijn burcht opstapelde. Er was veel te doen, al de buitgemaakte schatten werden nauwkeurig onderzocht en geborgen. Tot laat in den nacht was de zwarte graaf druk met zijn goddeloos werk bezig. De wraak der geesten was hij reeds lang vergeten.

Maar de wraak sliep niet. Om middernacht stak een hevige storm op, de donder rolde vreeselijk en de muren van den burcht schudden. Toen de zwarte graaf vol ontzetting in dien vreeselijken nacht staarde, kwam het spookschip weer naar het slot gezeild en klonk het vreeselijke lied in zijn ooren. Toen de laatste woorden waren weggestorven, ratelde de donder zoo hevig, dat alles in den omtrek waggelde. De Iberg opende zijn muil en de machtige burcht met den zwarten graaf en al zijn schatten zonk weg in de onmetelijke diepte. Daarna sloot de berg zich weer en de wandelaar kon op zijn hooge kruin niet het minste spoor van den eertijds zoo machtigen burcht ontdekken.

Het Oostindisch Huis te Amsterdam.

Een der merkwaardigste gebouwen van de hoofdstad is stellig het zoogenaamd 'Oostindisch Huis', aan de Oude Hoogstraat, op den hoek van de Kloveniersburgwal gelegen en voor eenige jaren geheel vernieuwd.

We zeggen het zoogenaamd Oostindisch Huis, omdat zijn tegenwoordige bestemming zoo goed als niets meer met Oost-Indië te maken heeft. Het omvangrijke gebouw herbergt toch op het oogenblik de bureau's van den directeur der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen, van zeven inspecteurs der directe belastingen, den inspecteur der invoerrechten en accijnzen, den controleur der directe belastingen en van het kadaster, den ontvanger der rechten en dien der accijnzen, van twee ontvangers der directe belastingen (1e en 3e kantoor), van den directeur der registratie en domeinen, van drie inspecteurs dier middelen, van drie ontvangers der successierechten, van den bewaarder van de hypotheeken en het kadaster, van den ingenieur-verificateur van het kadaster, van den controleur en den ontvanger van het buitengewoon zegel, en eindelijk van den controleur en den essayeur van den waarborg op de gouden en zilveren werken. Bovendien worden nog eenige lokalen gebezigt als laboratorium tot onderzoek van suiker.

Dit laatste alleen herinnert nog in de verte aan de oude bestemming van het gebouw, dat gedurende een paar eeuwen de zetel was der machtige Oostindische Compagnie. Toch klimt de stichting van het gebouw nog hooger op dan deze eenmaal zoo grootsche instelling. Het werd namelijk tusschen de jaren 1554 en 1558 door de vroedschap van Amsterdam opgetrokken als wapen- of bushuis, dat wil zeggen als bergplaats van het stedelijk geschut en wapentuig.

Nadat echter in 1602 de Oostindische Compagnie was opgericht, verkreeg zij het jaar daarop een gedeelte van het bushuis in huur, waarvoor zij aan de vroedschap de som van 2000 gulden 's jaars betaalde. Een paar jaar later zag de Compagnie, door haar snelle uitbreiding, zich genoodzaakt het heele gebouw in huur te nemen, dat bovendien weinige maanden later met een vleugel werd vergroot. Een tweede 'uitleg' volgde in 1658, ook nog voor rekening van de vroedschap, die van het jaar 1661 tot 1720 van de Compagnie een huur trok van 11.500 gulden 's jaars, tot zij eindelijk besloot het pand aan de Compagnie te verkoopen, die eigenares werd voor de som van 275000 gulden.

Door zijn herhaalde vergrooting had het Oostindisch Huis nu een kolossalen omvang verkregen. Het bestond, zooals op het oogenblik nog, uit drie aaneengevoegde perceelen, waarvan het oudste, het 'Oude Slagthuis,' zich uitstreckte langs den Kloveniersburgwal, ook Oostindische Kaay geheeten, terwijl de beide andere in de Hoogstraat gelegen waren.

In het 'Oude Slagthuis' werd jaarlijks het vleesch van een paar duizend ossen in vaten gepakt als proviand voor de uitzeilende Oostinjevaarders. In andere magazijnen werden gort, erwten, stokvisch en dergelijke voedingsmiddelen bewaard. Op de zolders werden de binnenkomende Indische waren, als kruidnagelen, katoenen en zijden stoffen, gom, verfstoffen, lak- en porseleinwerken opgeslagen. Verder bevatten de verschillende verdiepingen de kamers van acten en afschrijving (rekenkamers), de besognekamer van de beide advocaten in dienst van de Compagnie, de vertrekken voor boekhouders, klerken, opzieners, pakhuismeesters en kruidlezers of sorteerders; verder een wapenkamer en een apotheek ter voorziening van de medicijnkisten der scheepsdokters.

Trad men de hardsteen poort in de Hoogstraat binnen, waarboven het naamcijfer der Compagnie, de dooreengeslingerde letters V.O.I.C. (Vereenigde Oostindische Compagnie) prijkte, dan had men aan zijn rechterhand het wachthuis, waar gewapende dienaren voor de veiligheid waakten. Dezen hadden sinds het jaar 1640 ook de beschikking over een eigen provoost om er de aangeworven soldaten van de Compagnie, die zich onhandelbaar toonden, in op te sluiten.

Onder dat krijgsvolk, door ronselaars soms op allesbehalve eerlijke manier aangeworven, waren namelijk dikwijls heel ruwe gasten; maar op even ruwe manier werd er dan ook mee omgesprongen.

Zoo verhaalt de bekende schrijver van de *Uithangteekens*: 't Eerste tooneel, als ze in 't Compagnieshok aan boord gebracht waren, was gemeenlijk een oproertje; het tweede het ophangen van een paar schreeuwers aan de ra, waar ze bleven bengelen tot het schip in zee ging, en dat op de anderen genoeg indruk maakte om ze zoet te houden.'

Hoevelen er van die slachtoffers der gewetenlooze zielverkoopers ooit in het vaderland zouden terugkeeren, daarover bekommerden zich de hooge heeren bewindhebbers niet, die van uit hun deftige vergaderzaal het gewoel konden gadeslaan op het binnenplein, waar de aangeworvenen gemonsterd en ingedeeld werden.

Stonden die ongelukkigen, behalve aan de gevaren der reis, aan al de verraderlijke ziekten van het moordend klimaat bloot, de heeren bewindhebbers konden het best uithouden. Zij werden voor het leven benoemd en genoten een traktement van 3100 gulden 's jaars, voor de Kamer Amsterdam ten minste; die van Zeeland gaf 2500, die van het Noorderkwartier (Hoorn en Enkhuizen) en die van het Maaskwartier (Delft en Rotterdam) gaf 1200 gulden 's jaars.

Zij werden gekozen uit degenen, die voor meer dan 5000 gulden aandeel in de Compagnie hadden, en vertegenwoordigden de uitvoerende macht om ‘alle zwaare zaaken te plooyen.’ Zoo waren er acht bewindhebbers voor Amsterdam, vier voor Zeeland en twee voor elk der beide andere kwartieren.

De vergaderzaal van dit invloedrijk college was overeenkomstig de waardigheid der heeren bewindhebbers deftig gemeubeld, niet enkel met kostbaar Hollandsch huisraad, maar ook met verscheiden Oostersche rariteiten als wapenen, veroverde vaandels, Japansche en Chineesche snuisterijen, schilderijen enz.

De heeren vergaderden tweemaal in de week tot het vaststellen van besluiten, waarvan soms het lot van koningen en staten in de verre

gewesten van over zee afhing. Wie over tijd of na het gebed binnenkwam, verbeurde een boete van zes stuivers.

Van deze merkwaardige historische zaal is thans niets meer over, daar zij in 1830 tot woonvertrekken voor beambten werd ingericht, nadat zij reeds in 1795 van al haar sieraden was beroofd, zoodat op het oogenblik nog maar twee schilderijen aan haar vroegere rijke stoffeering herinneren.

In een andere zaal werden tweemaal 's jaars de groote veilingen gehouden van de Indische producten als kruidnagelen, notemuskaat, kaneel, koffie, ivoor, weefsels, kortom al wat het Oosten voortbracht, zooals Vondel zegt in zijn gedicht *Op het Oostindisch Huys, desselfs handel en maatschappije*:

Ons Holland strekt een schuur Voor Indiaansch gewas, Het Noorden heeft geladen Al 't geen het Oosten teelt. Al wat het hemelsch vuur Des Zomers kookt en braat, bewaart in dit geweste De kille Wintervorst, die vuur uyt Peper kauwt. Arabiën geeft ons zijn Wierook-vat ten beste, De handel met den Pers tot noch toe niet verflauwt; Hij mangelt¹⁾ zijne Zijde en zijn Cattoene waaren. Het groote Java deelt ons zijne schatten mee; En China 't Porceleyn....

HET OOSTINDISCH HUIS TE AMSTERDAM.

Naar een photographie van J.G. Kramer te Groningen.

Tot het Oostindisch Huis behoorden verder een scheepswerf, het zeemagazijn met pakhuizen voor spijkers, touw en ijzerwerk, de zeilmakerij enz. enz. en de lijnbaan met teermagazijn, kuiperij, stoof, hennep-pakhuis en de woning van den 'baanzorger.' Zoo was het Oostindisch Huis in de dagen van de grootheid der Compagnie; helaas, die grootheid kwam tot verval; onder een schuldenlast van 82 millioen bezweek ten slotte de eens zoo rijke handelsvennootschap en het gebouw, dat haar zolang tot hoofdzetel gediend had, behoefde niet langer haar bewindhebbers te herbergen.

Toen in den Franschen tijd Amsterdam tot hoofdstad van het koninkrijk Holland werd aangewezen, werd het Oostindisch Pluis tot ministerie van Marine en Koloniën ingericht en bleef dit tot 1810. Later, onder koning Willem I werden er verschillende bureau's in gevestigd, zoowel van het departement van Financiën als van Marine en Koloniën.

Wat het eerwaardige gebouw thans huisvest somden we in den aanhef op, en hoe het er thans, in zijn vernieuwde gedaante uitzielt, vertoont onze afbeelding op deze bladzijde.

Nadat er al jaren te voren op gewezen was, dat het huis dringend vernieuwing behoefde, kwam het in 1883 zoover, dat van regeeringswege een ernstig onderzoek werd ingesteld en plannen werden beraamd om tot een gedeeltelijke vernieuwing te geraken.

1) Verhandelt.

Om zooveel mogelijk te voldoen aan de wenschen van de ambtenaren, die in de nieuwe localiteiten hun bureau's zouden vestigen, moesten de plannen telkens en telkens gewijzigd worden, zoodat er nog enkele jaren verliepen alvorens tot bouwen kon overgegaan worden.

De Rijksbouwmeester C.H. Peters had heel wat te overleggen en te plooiën om te gemoet te komen aan de grieven, die telkens bij de kennisneming van een gewijzigd plan werden geuit. Eindelijk mocht men slagen in de oplossing van het probleem en kon den 10en December 1889 tot de aanbesteding worden overgegaan van het geheel te vernieuwen gedeelte langs den Kloveniersburgwal. Aannemers werden J. van Burck te Oosterbeek en W. Wisseling te Arnhem. Spoedig werd alsnu met den bouw een aanvang gemaakt en kon dit gedeelte op het einde van 1890 onder de kap en glas- en waterdicht opgeleverd worden.

Ofschoon het oude gebouw vrij algemeen voor 'hecht en sterk' werd gehouden, bleek toch bij de afbraak, dat de fundeeringen uiterst slecht waren en dat de balken, bij hun uiteinden, waar zij in de muren lagen, bijna geheel vermolmd waren, zoodat de vraag zich bij ieder opdrong: hoe is het mogelijk, dat hier geen ongelukken door instorting gebeurd zijn!

Wat de niet vermolmden deelen der balken betreft, die waren nog in uitmuntenden staat en zaakkundigen getuigden, nimmer zulk gaaf en deugdelijk hout gezien te hebben, al was het dan ook een paar eeuwen oud.

Gelijktijdig met bedoelde vernieuwing of kort daarop werden aan de gevels van de binnenplaats en in het inwendige van het oude gedeelte verschillende veranderingen aangebracht. De heele voltooiing der werken liep in 1892 af en onmiddellijk daarop konden de bureau's in gebruik genomen worden.

In het najaar van 1898 is gesloopt een gedeelte van het gebouw, dienende tot bureau's van de administratie der Grootboeken van de Nationale Schuld, gelegen langs den Kloveniersburgwal, ter plaatse waar thans een nieuw gebouw ter vergrooting is opgericht, hetwelk op het oogenblik zijn voltooiing nadert.

Ofschoon alzoo nagenoeg geheel vernieuwd, herinnert toch het gebouw door zijn inwendige sieraden, als het beeldwerk aan de marmeren schoorsteenmantels, de blauwe en witte tegels der gangen, de zware binnendeuren, de hardsteen pompen met koperen montuur en het sierlijk ouderwetsche smeewerk der ganglantaars aan de dagen der grootheid van de Oostindische Compagnie, waarnaar het nog altijd zijn naam draagt.

Bij de Platen.

Een lastige verandering. -

Daar zal een zware wijs op gaan, hooren we het oude snijdertje mompelen, nu hij voor het moeilijke probleem gesteld is, uit de afgedragen jas van vader een nieuw jasje voor zoontje te vervaardigen. De jongen zelf koestert er blijkbaar groote verwachtingen van; want met zichtbare voldoening voelt hij zich omhangen met het eerwaardige kleedingstuk en slaat met groote belangstelling de werkzaamheden gade, die tot een begin van uitvoering moeten leiden van het gewichtige vermakingsplan, waartoe in den huiselijken raad plechtig besloten is en waarop hij zich al weken gespitst heeft.

Zou een rijkeluiskind wel zoo gelukkig kunnen zijn met het fijnste nieuwe voorjaarspakje als deze schamele dorpsjongen zich gevoelen kan met het kale

afleggettje van zijn vader? Alweer een bewijs hoe betrekkelijk het geluk is in deze wereld!

Moederlijke berisping. -

Hier hebben we al een rijkeluiskind; dat zich op het oogenblik allerminst gelukkig voelt en misschien graag zou willen ruilen met de boerenkinderen, die op bloote voeten in het vrije veld ronddartelen. In plaats daarvan kan ons klein freuletje stilletjes in huis zitten en haar Fransche les leeren. Moeder brengt haar eens ernstig aan het verstand, dat dit beslist noodzakelijk is, wil ze een groote dame worden, die zich met de lui van haar stand behoorlijk in de salons kan bewegen. En verlegen brengt het meisje het vingertje aan den mond onder het aanhooren van de moederlijke vermaning tot vlijtige studie.

De Belgische schilder Florent Willems heeft van de liefderijk berispende jonge moeder en het pruilende kind een allerliefst groepje gemaakt.

Toediening van het H. Oliesel in de catacomben. -

Er openbaart zich in Italië een zekere herleving van de gewijde schilderkunst. De wedstrijd ter gelegenheid der tentoonstelling te Turijn door Paus Leo XIII voor een voorstelling van het H. Huisgezin uitgeschreven, was een krachtige aanmoediging voor de beoefenaars van dit genre.

De schilderij, die wij in dit nummer weergeven, werd voor de tentoonstelling van christelijke kunst te Turijn geschilderd en hangt nauw met de eigenlijk gezegde gewijde kunst samen, daar ze ons een tooneel voor oogen stelt uit de eerste tijden des Christendoms, toen de Christenen van Rome, om de vervolging der heidenen te ontvluchten, een schuilplaats moesten zoeken in de sombere onderaardsche gangen, door kardinaal Wiseman zoo fraai en nauwkeurig in zijn *Fabiola* beschreven.

De schilder A. Ceccarini doet ons een treffende plechtigheid bijwonen, het laatste oliesel toegediend aan een martelares. De priester, over de sponde der stervende gebogen, onder het licht van een lichtgat, zalft haar de oogen, terwijl de omstanders ingetogen de heilige handeling gadeslaan. Aan de voeten der martelares ligt een krans en de palmtak van het martelaarschap. Wie weet welke folteringen die moedige belijdstster van het Christendom in den bloei der jeugd een smartelijken dood hebben bereid!

Een gevoel van medelijden, van rouw, van geloof staat op de gelaatstrekken van al de omstanders te lezen. De kleederdracht der figuren is genomen naar de mozaïeken van het tijdvak. Op de wanden leest men de namen van andere martelaren, wier gebeente rust in de langwerpig vierkante muuropeningen, door zerken gesloten.

Sierlijk geordende compositie, nauwkeurige teekening, verhevenheid van opvatting, ziedaar de verdiensten der schilderij, die zeker waardig was door de gravure meer algemeen bekend te worden.

[Nummer 8]

MOEDERLIEFDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GABRIEL MAX.
Photographie van Franz Hanfstaengl te Munchen.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

Een stap op den goeden weg.

Toen de heer Vermeer dien brief las, was hij diep bewogen, maar toch tevens zoo blijde, dat hij opsprong en om oude Antje belde.

‘Goed nieuws,’ voegde hij haar toe met stralend gelaat. ‘Ik heb daar juist een brief van mijn zoon gekregen, en hij schrijft me, dat hij inderdaad toen hij vertrok me nog heeft gezien, en dat dit hem zoo goed heeft gedaan.’

‘Dat wil ik wel gelooven, meneer,’ zei oude Antje, met haar voorschoot langs haar oogen vegend, ‘hoe kan 't ook anders, de goeje jongen, die altijd zoo zielsveel van u heeft gehouden, meneer....’

‘Dat weet ik, Ant, nu beter dan ooit, want ik moet erkennen, dat ik die liefde niet altijd zoo heb gewaardeerd als ze dat verdiende.... En dan schrijft hij ook, dat ze aan boord allen zoo goed voor 'm zijn....’

‘Ik wou ook wel eens willen weten,’ onderbrak Ant, ‘welk mensch ter wereld niet van 'm houden zou.... Je hebt 'm maar aan te zien, dat is al genoeg.... dus dat verwondert me nou eigenlijk heelemaal niet....’

‘En hij had het best getroffen met het weer tot dan toe.... en de kapitein is 'n particuliere vriend van 'm geworden, en die heeft 'm beloofd, dat hij me een bezoek zou brengen.’

‘Nou en we zullen hem met open armen ontvangen, wat zegt u, meneer?’

‘Zeker, Ant, dat zullen we, en als hij wil, kan hij hier logeeren.’

‘Ja, ja, precies, en dan mag-i slapen op de kamer van meneer Edewart.... Nou, die zal heel wat te vertellen hebben.... En wanneer komt-i?’

‘Ja, dat weet ik niet. Natuurlijk moet hij eerst met zijn schip terug zijn, en dan zal hij - want hij is getrouwd en heeft zelf kinderen - wel eerst 'n poosje bij zijn gezin blijven.’

‘Mot dat nog zoo lang duren?.... Ik wou maar, dat-i er al was, want ik brand van nieuwsgierigheid, om 'm van meneer Edewart te hooren vertellen.’

‘En verder, Ant, staat er, behalve veel hartelijke groeten aan je, nog iets bijzonders in aan je adres.... Mijn zoon wil je namelijk een Chineesje sturen, om dat te bederven, zooals je 't hem gedaan hebt, schrijft-i.’

‘Die lieve jongen,’ snikte Ant, in oogenblikken van ontroering altijd het beeld van den kleinen Eduard voor oogen hebbend, ‘die lieve jongen.’

‘Kom, Ant, nu niet schreien, hoor, alles heeft zich ten beste geschikt, mijn jongen is gelukkig, en wij dienen het dus ook te wezen,’ zei Vermeer, wiens stem, in tegenspraak met die laatste woorden, lichtelijk trilde.... ‘En, weet je wat, nu maak je me voor van middag maar eens een extra-schotelkje klaar, zoo iets dat aan mijn diner een feestelijk glimpje geeft.’

‘O, zeker, den lievelingsschotel van meneer Edewart.’

‘Komaan, dat is goed.... best, dan eet ik ook zijn portie op,’ poogde de heer Vermeer te schertsen.

‘Och, och,’ mompelde Antje, terwijl ze wegslofte naar de keuken, ‘wat is meneer toch in de laatste dagen veranderd! Zoo grimmig als hij eerst was, zoo vriendelijk is hij nou. Toen was het niks dan snauwen, en nou maakt hij praatjes met me.... Kijk,

precies alsof ik eigen was, alsof, zal ik maar 'reis zeggen, ik de tante was van meneer Edewart.... Zie je, nou begin ik toch werkelijk te gelooven, dat-i veel van 'm houdt, meer dan-i ooit heit willen weten.... Ja, ja, het bloed kruipt waar 't niet gaan kan, zeg ik maar.... En dan heelemaal zoo netjes in de laatste weken, hij gaat haast niet meer uit, en als-i nog 'reis uitgaat, altijd vroeg thuis... en van dät - hier maakte Antje een handbeweging naar den mond - niks meer, daar schijnt-i raddekaal van genezen te zijn.... och, och, wat 'n verandering.... hemelsche goedheid, wat 'n verandering!.... Als-i nou ook maar weer aan de kerk was, maar daar ben ik bang voor, dat dät nog zoo gemakkelijk niet gaan zal.... 't Is waar, hij is heel vriendelijk voor den kapelaan, dien vriend van meneer Edewart - heeremijntijd wat kon-i anders te keer gaan tegen de priesters! -, maar daar heit-i zijn bijzondere redenen voor.... Och, och, wat had dat heel anders kunnen loopen, als meneer anders was geweest voor meneer Edewart, want dat laat ik me niet uit het hoofd praten, dat dat naar Siena gaan iets te beteekenen heit, nog meer dan heidenen bekeeren.... die goeje jongen, hij wil me 'n Sieneesje sturen, schrijft-i,.... in al zijn leed nog malligheid, die goeje jongen....'

Zoo mompelde oude Antje in haar eentje nog een poosje voort, in haar geest steeds bezig met haar 'goejen jongen,' die zooveel hield van citroenvla. En citroenvla zou meneer van middag hebben, zoo lekker als hij hem nog nooit gegeten had, - ter eere van haar lieveling.

De omkeer in het gedrag van den heer Vermeer bleek duurzaam. Zijn drinkgewoonte had hij geheel afgelegd, en met die gewoonte zijn knorrige, opvliegende buien. In den regel was hij wel niet opgewekt, maar toch niet gemelijk en onvriendelijk meer.

Ongeveer vijf maanden was het geleden, sinds de jeugdige missionaris afreisde, toen op een Zondag middag een heer aan de woning van den heer Vermeer zijn kaartje afgaf, met den naam 'A.J. Grinten, scheepsgezagvoerder,' en al dadelijk, hoewel onbekend, geen onbekende bleek, daar hij, de oude Antje lachend toeknikkend, haar toevoegde: 'Veel complimenten, Antje, van meneer Eduard.'

Toen de heer Vermeer den naam las, verbleekte hij, want ook zonder de toelichting van Antje had hij bij den eersten oogslag begrepen, wie de bezoeker was, ofschoon Eduard had verzuimd diens naam te melden. Met uitgestrekte handen liep hij den heer Grinten in de gang te gemoet, blijde uitroepend:

'Wel, meneer Grinten, kom binnen. Dat doet me genoegen, dat u de belofte aan mijn zoon gedaan zoo gauw vervult. Want ik mag immers het genoegen hebben, in u den kapitein te begroeten, met wien mijn zoon gedurende zijn reis vriendschap gesloten heeft?'

'Juist, mijnheer, ik ben een paar weken geleden weer in het land gekomen en ik heb me gehaast, voor zoover ik daartoe de gelegenheid had - want ik woon hier niet in deze stad -, om me van mijn plicht te kwijten, - een plicht overigens, die me hoogst aangenaam is.'

'Zoo, zoo, en is u mijn zoon goed bevallen?'

'Goed bevallen, mijnheer Vermeer,' sprak de kapitein, na te hebben plaats genomen, 'n engel van een jongen is 't, en gelukkig de vader, die zoo'n jongen bezit.'

De heer Vermeer zweeg. Rezen in zijn geest gedachten aan de geringe waarde, welke hij aan het bezit van dien schat had gehecht, aan de miskennis, welke veeleer het deel was geweest van zijn kind? Ten minste er vloog een pijnlijk trekje over zijn gelaat, maar weldra zich herstellend, gaf hij ten antwoord:

'Inderdaad, mijn zoon heeft een gouden hart, - alleen is 't maar jammer, dat hij zijn leven wijdt aan een mooie illusie, een doornig, ondankbaar, onvruchtbaar werk,

terwijl hij hier met zijn bekwaamheid, ijver en andere goede hoedanigheden van geest en hart zoo nuttig werkzaam had kunnen zijn.'

De heer Grinten keek den heer Vermeer ietwat verbaasd aan. Immers, dat zijn heengaan niet de volle goedkeuring van zijn vader wegdroeg, daarvan had de missionaris met geen enkel woord gerept.

'O,' hernam hij dan ook, 'ik dacht, dat het leven van opoffering, dat uw zoon zich heeft opgelegd u, niet dergelijk zwaar offer had gekost.... U hadt hem dus liever een andere loopbaan zien kiezen?....'

'Eigenlijk ja, ik had hem in mijn zaak willen opleiden. Derhalve heb ik me aanvankelijk verzet tegen zijn keuze om priester te worden, maar vermoedelijk heeft mijn zoon u daarvan wel iets gezegd?'

'Mijn verbazing moet u van het tegendeel overtuigen. Uw zoon heeft zich daarover volstrekt niet uitgelaten.'

'Zoo?.... Dat is vreemd, terwijl hij toch nogal vertrouwelijk met u schijnt te hebben verkeerd.'

'Inderdaad zeer vertrouwelijk, maar confidenties van dien aard heb ik nooit vernomen, niettegenstaande ik-zelf er hem wèl een heb gedaan. Ronduit gezegd - want waarom zou ik me over die bekentenis schamen - heeft hij me beter gemaakt dan ik was. De eerbied en de liefde, waarmee hij steeds over u sprak, en trouwens zijn geheele doen en laten, vooral zijn vurig kinderlijk geloof, hadden me diep getroffen.'

Andermaal duurde het eenige oogenblikken voordat de heer Vermeer, blijkbaar afgetrokken, antwoordde.

'Enfin,' bracht hij eindelijk in het midden, 'ook zulk een confidentie had geen afbreuk aan dien indruk behoeven te doen. Een verschil van meening tusschen ouders en kinderen omtrent den levensstaat door dat kind te kiezen, behoeft niet te leiden tot verflauwing der wederzijdsche liefde.'

'Volkomen juist,' merkte de heer Grinten op, 'en daarvan heb ik van uw zoon de sprekendste bewijzen gekregen, want meer liefde kan een kind zijn ouders niet toedragen dan hij voor u gevoelt.'

Natuurlijk liep het gesprek nog geruimen tijd over Eduard, wien de kapitein niet genoeg lof kon toezwaaien. Dat deed den heer Vermeer van den eenen kant goed, doch van den anderen kant lag er een stil verwijt voor hem in en stemde het hem droevig.

Dat weemoedige toeschrijvend aan het openrijten van de wonde der scheiding, bracht de kapitein het onderhoud op een ander onderwerp, en toen de twee mannen, na het middagmaal scheidden, hadden zij achting en genegenheid voor elkander opgevat, hoewel de kapitein toch niet geheel en al voldaan was over zijn bezoek. Overeenkomstig 't geen hij van Eduard had gehoord, had hij zich een ander beeld van den vader voorgesteld. Niet dat de heer Vermeer niet een zeer achtenswaardig mensch was in zijn oogen, maar hij had niet in hem gevonden alle hoedanigheden, welke hij hem had toegeschreven. Bovendien was het hem zonderling voorgekomen, dat de heer Vermeer de godsdienstige gevoelens van zijn zoon niet deelde. Zelfs - welke voorzichtigheid de heer Vermeer ook had in acht genomen - meende hij veeleer een anti-godsdienstige strekking in hem te hebben ontdekt. Er was dus een punt van sterke afwijking tusschen den vader en den zoon, waar hij gedacht had, dat een nauwe geestelijke verwantschap bestond. Dat scheen hem een zielkundig raadsel toe, doch nadenkend over de zaak, kwam het hem allengs minder raadselachtig voor. Eduard had daarover gezweigen, wjl hij vreesde, dat daardoor het aureool, 't welk voor hem

om het hoofd van zijn vader glansde, voor anderen zou verbleeken.... Of was er misschien een andere beweegreden in het spel?.... Was hij soms beducht geweest, het vermoeden te wekken, dat tot zijn besluit, ongerekend zijn reine liefde tot God en den evenmensch, nog een bijkomende oorzaak had meêgewerkt?

Ook dat was mogelijk.... Het bleef dus ten slotte een raadsel voor den heer Grinten, maar zooveel was zeker, dat, beantwoordde het beeld van den heer Vermeer niet geheel aan zijn verwachtingen, dat van den jeugdigen priester er hem te liever om werd, onverschillig wat de reden mocht zijn geweest, waarom hij de antigodsdienstige, of althans weinig-godsdienstige gezindheid van zijn vader zorgvuldig had verborgen, - dat beeld idealiseerde zich voor hem meer en meer.

De heer Vermeer van zijn kant had van het bezoek de beste indrukken ontvangen. Hij had de overtuiging, dat de heer Grinten was een zeer beschaafd en door en door recht-

schapen man, en te weten, dat die man tevens de bewonderende vriend was van zijn zoon, kon onder de gegeven omstandigheden, nu zijn eigen oogen ten opzichte van de kostbare waarde van zijn kind, waarvoor hij zoo lang blind was geweest, steeds helderder zagen, niet anders dan den goeden dunk, welken hij van den kapitein had opgevat, nog versterken.

Zij hadden elkander dan ook beloofd, dat het bij deze kennismaking niet zou blijven. De heer Vermeer zou binnenkort den heer Grinten en diens gezin een tegenbezoek brengen, kortom, de vriendschap tusschen Eduard en den kapitein was de grondslag geworden van een nieuwe vriendschap tusschen laatstgenoemde en den vader.

En Antje, hoe dacht die over den heer Grinten? De vraag stellen is ze beantwoorden. De man, van wien ‘meneer Edewart’ hield, kon niet anders zijn dan een goed en edel mensch. Dus daarom alleen reeds hield zij van hem. Maar hoe aardig, hoe vriendelijk bovendien was die meneer Grinten! Voordat hij heenging, had hij, rond zeeman als hij was, zonder complimenten Antje in de keuken opgezocht en ook een poosje met haar gepraat over haar ‘goejen jongen’; had hij haar gezegd, welke groote plaats zij in diens hart besloeg, hoe herhaaldelijk de naam van Antje in hun gesprekken aan boord was voorgekomen, zoodat hij zelfs was te weten gekomen, dat ze zoo heerlijke citroenvla en flensjes kon maken, en nog tal van andere zaken, die de oude ziel zoo goed, zoo innig goed deden aan het hart. En toen hij met een krachtigen handdruk, die haar oude vingers hadden doen kraken, van haar afscheid nam, had hij haar een rijksdaalder in de hand gedrukt. Zie, dit laatste, hoe lief het haar ook was, wanneer gasten niet vergaten, haar stoffelijk te gedenken, - nu hinderde het haar, deed het haar zelfs leed.... had ze liever gehad, zoo hij het bij dien handdruk gelaten had. Zij voelde zich zoo graag, ‘zal ik maar ‘reis zeggen,’ als familie van haar ‘goejen jongen’ en.... die rijksdaalder ontrukte haar aan die begoocheling, herinnerde haar aan de werkelijke rol, welke zij in het gezin vervulde. O, niet dat zij den heer Grinten kwalijk nam, dat hij het had gedaan. Hij had ongetwijfeld de beste bedoeling gehad en door zijn ‘royaligheid’ - ‘n rijksdaalder voor ‘n maal eten! - willen te kennen geven, dat de goede vriendin van zijn jongen vriend ook hem niet onverschillig was, maar tòch, ze had het anders gewild. Het had haar illusie, waaraan zij zich zoo gaarne overgaf, bedorven. Het geldstuk werd dan ook niet gevoegd bij haar spaarpenningen, die zij nu en dan, ter belegging, bij een makelaar in effecten bracht, maar zou een ander doeleinde worden besteed.

Ze zou tien weken lang elke week een kaars laten opsteken vóór het beeld van O.L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand, om zegen af te smeeken, door Maria's voorspraak, voor haar ‘goejen jongen’ en over zijn apostolischen arbeid onder de Sieneezen.

Waar zou hij nu wel zijn?.... Wat zou hij doen op dat oogenblik?.... Zou hij nu het Evangelie verkondigen onder de heidenen?.... of denken aan huis?.... En hoeveel zou hij er al hebben bekeerd?.... Antje had geen flauw begrip van het land, waar de jeugdige missionaris werkzaam was, en bovendien was hare verbeelding niet levendig, reikte die weinig verder dan het hoogst bescheiden kringetje, waarin zij zich dagelijks bewoog. Zij kon zich dus moeilijk in den geest verplaatsen naar China, veel minder zich een Chineesch dorp voorstellen met de eigenaardige inlandsche bevolking. Alleen wist ze dat Chineezers een staart droegen, maar wist ze er nooit een had gezien, zelfs niet in beeltenis, en dienaangaande ook nooit eenige inlichting had gevraagd,

had zij de dwaze meening, dat die staart, in plaats van aan het achterhoofd, werd gedragen op de wijze van apen. Als Onze Lieve Heer menschen met staarten had geschapen, dan zou dat wel ergens goed voor wezen. Terwijl ze daar zoo zat en blijkbaar peinsde, had zij dus wel een tafereel vóór oogen, maar, ongerekend de staarten, weinig of niets verschillend van de toestanden in haar eigen land, waarvan zij niet eens zoo heel veel kende; want in de stad van haar inwoning geboren, had ze slechts een paar malen in haar leven een dorp in den omtrek van Haarlem bezocht, waar een gehuwde zuster van haar woonde. Haar geographische gezichtseinder was derhalve uiterst beperkt, en die van haar overige weten trouwens evenzeer.

Eensklaps evenwel betreft haar gelaat.... zij herinnert zich het gevaar, dat de missionarissen in China loopen van te worden mishandeld en gemarteld. Daarvan had zij menigmaal hooren vertellen, ook door ‘meneer Edewart,’ en ze had er wei eens van gelezen....

‘Ach God,’ prevelt ze, met vochtige oogen, ‘dat zou toch iets verschrikkelijks zijn als ze meneer Edewart mishandelden en martelden.... Maar dat kan niet,’ voegt zij er aanstonds, zich-zelve geruststellend, bij, ‘wie zou zoo'n goejen jongen kwaad kunnen doen?.... Die zou wel geen hart in zijn lijf moeten hebben, 't is de goedheid-zelve.... En dat zal Onze Lieve Heer ook niet toelaten....’

Daaromtrent echter schijnt ze niet zoo geheel en al zeker, bedenkend wellicht dat al zooveel missionarissen den marteldood waren gestorven; althans andermaal komt iets weemoedigs over haar trekken, en zuchtend haalt ze een rozenkrans uit haar zak en bidt een tientje, opdat de ‘Sieneezen’ haar ‘goejen jongen’ mogen sparen.

(Wordt vervolgd.)

Per ijsbreker naar de Noordpool.

De groote vraagstukken van het aardrijkskundig onderzoek, waarvan Alexander von Humboldt nog sprak, zijn bijna alle opgelost. Als sneeuw voor de zon zijn op de wereldkaart de witte plekken verdwenen; maar over één dier plekken ligt toch nog altijd een dichte, raadselachtige sluier, nog altijd onbereikt is de *ultima Thule*, de Noordpool.

Als een geweldige magneet trekt de Pool de natuurvorschers tot zich. Millioenen zijn al ten offer gebracht om dat onbekende gebied te veroveren. Duizenden koene kampvechters zijn tot dat doel uitgetrokken, maar de meesten hebben in den gruwzamen, bijna eeuwigen nacht en het eeuwig ijs hun graf gevonden; wel is door die tochten al veel verborgens aan het licht gekomen, maar de Pool zelf heeft nog niemand gezien.

Dichter dan alle anderen is de even koene en volhardende als gelukkige Frithjof Nansen het geheimzinnig gebied genaderd; maar wellicht voor altijd verloren is Andrée, die romanheld onder de Noordpoolvaarders! Heel natuurlijk doet zich dan ook de vraag op, of men den 90en breedtegraad wei ooit bereiken zal. Op de tot dusver gevolgde wegen zeker niet!

Thans echter heeft de Russische admiraal Makarof een nieuw denkbeeld opgeworpen, even geniaal als echt modern, volkomen in overeenstemming met onzen tijd van grootsche uitkomsten op het gebied der techniek: hij wil met ijsbrekers de Pool zoeken te bereiken, de muren en wallen van ijs wil hij breken, verbrijzelen, wel

langzaam, maar waarschijnlijk zeker, en de laatste hooge burcht der Arctis zal gevallen zijn!

Zoo avontuurlijk als dit plan er op het eerste gezicht uitziet, is het evenwel niet; het berust op koele, wetenschappelijke berekening en gedeeltelijk zelfs op ervaring. Admiraal Makarof is als onderzoeker van het noordelijke deel van den Stillen Oceaan met roem bekend en heeft reeds sinds omstreeks 1865 in Kroonstad en andere Russische havens proeven met ijsbrekers genomen, waarbij hij rijke ervaring heeft opgedaan.

Hierop grondt hij de volgende berekening.

Een ijsbreker van 3000 paardekracht beweegt zich betrekkelijk gemakkelijk in ijs van ongeveer een meter dikte en doorboort ijswallen van vijf meter hoogte. Sterker ijsbrekers werden in den laatsten tijd te Wladiwostock met het beste gevolg aangewend.

Nu bereiken volgens Nansen's opgaven de ijswallen in de poolstreken maar zelden de hoogte van acht meter, een derde deel van de Poolzee is ijsvrij, de ijsmassa's zijn daarbij in den zomer door het dooien week en ten gevolge van zoutafscheidingen en ophooping dikwijls in spleten gescheurd. Derhalve moet volgens Makarof's berekeningen een ijsbreker van 20.000 paardekracht alle moeilijkheden overwinnen en de Pool, van den 78en breedtegraad af, in twaalf of veertien dagen kunnen bereiken. Een nog beter en zekerder gevolg voorspelt de admiraal, na zijn jongste ervaringen, van twee ijsbrekers, die achter elkander moeten werken ieder met 10.000 paardekracht en 6000 ton waterverplaatsing.

Dit is in het kort het plan van Makarof, dat aanstonds aangenomen is, daar het in de belanghebbende kringen onmiddellijk een beslist vertrouwen vond. In Engeland werden bij W.G. Armstrong, Whitworth & Co., te Newcastle aan de Tyne, twee schepen als bovenbedoeld op de werf gezet, waarvan het eerste onlangs van stapel is geloopt. Daar het hier een heel nieuwgevormd schip geldt, verdient het wel, wat nauwkeuriger beschreven te worden.

De *Ermak*, zoo heet de stoomer, is 305 voet lang, 71 voet breed en 42 voet diep en heeft een waterverplaatsing van 8000 tons.

De bijzonder sterk gebouwde scheepsromp wordt gevormd uit zware stalen balken, die maar twee voet van elkaar afstaan en tusschen hoofd- en middeldek nog door tusschenribben versterkt worden. Deze balken zijn bekleed met uiterst zware staalplaten, terwijl ook de overlansche balken, de dekbalken en alle verdere constructiedeelen zoo sterk mogelijk genomen zijn met het oog op den reusachtigen druk, waaraan de scheepsromp in de geweldige ijsmassa's zal zijn blootgesteld.

Om de gevaarlijke gevolgen van de botsing te verhoeden, het harde van den sloot te verminderen en te voorkomen, dat het schip een lek krijgt en daardoor zinkt, is de scheepsbodem, evenals bij de oorlogsschepen en nieuwste stoomschepen, dubbel en in een aantal (48) waterdichte schotten verdeeld.

Om deze afdeelingen wat stevigheid en weerstandskracht betreft, te beproeven, werd het schip op stapel aan een drukking blootgesteld, als wel nooit zal zijn voorgekomen. Men zette, ondanks de ontzaglijke moeilijkheden, die het zou kosten, het nog op de helling staande schip zoo noodig te steunen, de afzonderlijke afdeelingen onder een waterdruk van 40.000 centenaars.

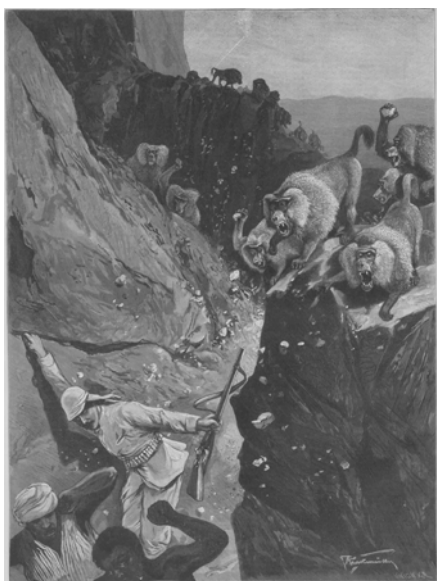
Niettegenstaande dezen reusachtigen druk onderging de scheepsromp noch in zijn geheel noch in zijn verbindingen de minste verandering, er moet zelfs geen bout gesprongen zijn. - Respect voor de scheepswerf en voor den bouwmeester van het schip!

Voor het geval dat het schip toch een aanmerkelijk lek, misschien zelfs in den dubbelen bodem bekomen mocht, zijn inrichtingen aangebracht om het overzij te halen, zoodat de kiel en de scheepsbodem bloot komen en hersteld kunnen worden.

Ten slotte zijn ook aan de lange zijden in de waterlijn schotten aangebracht, die een waterdichte, vrije ruimte vormen en bij averij aan den buitenkant evenals de dubbele bodem het water beletten in het binnenste van het schip te dringen en het bovendien een aanmerkelijk hooger drijfvermogen geven.

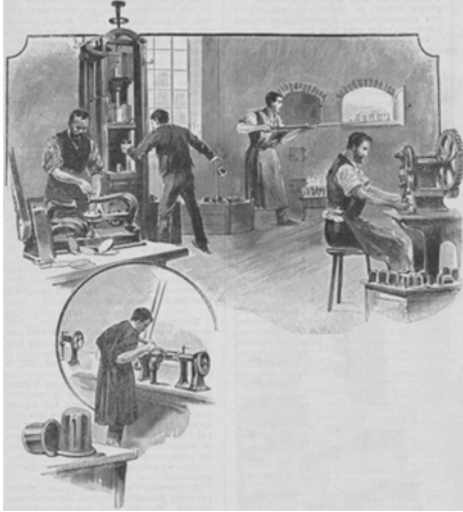
Met heel bijzondere zorg moest de voorsteven ingericht worden. Men stelle zich maar eens voor met welke kracht een zoo zwaar scheepslichaam, door 10.000 paardekracht gedreven, tegen een zoo hard materiaal als poolijs van gemiddeld twaalf voet dikte moet aankomen. Het kwam er op aan, dien stoot te verminderen, door hem over ruimte en tijd te verdeelen. Zoo liet men den voorsteven, den boeg, niet als gewoonlijk bij de stoombooten steil van de verschansing tot de kiel neerdalen, maar men trok den boeg ver naar voren op de wijze van een ram aan een oorlogsschip en liet hem naar onderen afgerond zacht in de kiel overgaan.

Hierdoor heeft de aantasting van het ijs niet als een plotselinge botsing plaats, maar meer als een glijdenden stoot. Blijkt het ijs - en

ACHTERVOLGD DOOR MANTELBAVIANEN, NAAR DE TEEKENING VAN P. BROCKMÜLLER.

dat zal meestal het geval zijn - te dik om al bij den eersten aanval gebroken te worden, dan schuift door den druk van het schip de ronde boeg op het ijs; het water onder het ijs wordt door een aan het schip verbonden schroef weggemalen, daardoor verliest het ijs zijn steunpunt en stort onder het zware gewicht van het schip in. Stelt men zich deze werking onophoudelijk voortgezet voor, dan kan men zich van de voortbeweging van het schip door het ijs een helder denkbeeld maken.

TREKKEN, VORMEN EN UITGLOEIEN DER ONDERDEELLEN.

MONTEEREN VAN HET SPEELGOED.

Daar het schip zich in de volslagen eenzaamheid der poolzeeën moet gaan wagen, moest natuurlijk aan den bouw der machines de uiterste zorg besteed worden; en dat is hier dan ook geschied, zonder daarbij de afzonderlijke deden te ingewikkeld, moeilijk bereikbaar of slecht verwisselbaar te maken. De *Ermak* is als drieschroefstoomer gebouwd, dat wil zeggen, dat zij met drie, van achter aangebrachte schroeven vaart. Daarbij komt nog de bovenvermelde, geheel nieuwe boegschroef, zoodat wij hier voor de eerste maal een vierschroefstoomer voor ons hebben.

De machine-inrichting bestaat uit vier van elkander onafhankelijke drievoudige expansie-machines, elk van 2500 paardekracht, dus te zamen 10.000 paardekracht. Iedere machine staat op zichzelf binnen een waterdicht schot; de stoom wordt geleverd door zes kolossale dubbele ketels, die met twaalf atmosferen overdruk werken.

Dat de onderdeelen dier machines uit het best denkbare materiaal vervaardigd zijn spreekt van zelf.

Een groot gevaar, waaraan schroefbooten steeds zijn blootgesteld, is de mogelijkheid dat, ten gevolge van een botsing tegen een stuk wrakhout of ander hard voorwerp, de schroef breekt of een der schroefbladen afgeslagen wordt. Hierdoor

ontstaan soms groote scheepsrampen, daar het schip er geheel of gedeeltelijk door ontredderd wordt en niet meer voort kan. De schroeven daartegen te beschutten is haast ondoenlijk zonder haar werking te verlammen: zij moeten toch vrij in het water kunnen werken.

SNIJDEN VAN HET BLIK.

Bij een ijsbreker, zooals wij hier beschrijven, is het bedoelde gevaar natuurlijk nog grooter. De aan de voorzijde afgebroken ijsschollen schuren onder langs het schip en duiken aan de achterzijde weer op, waar zij noodzakelijk tegen de schroeven moeten stooten, die met een snelheid van negentig omwentelingen in de minuut ronddraaien. Hier moeten dus licht schroefbladen worden afgeslagen, zelfs al bestaan die uit het beste materiaal, of de schroef zelf breekt af.

Om dit gevaar te voorkomen of althans zooveel mogelijk te verminderen, is nu voor de machines der *Ermak* een geheel nieuwe en bijzonder vernuftige constructie bedacht. Hier kunnen de schroeven op een hard lichaam stooten zonder dat afslaan der bladen of het breken van de schroef te vreezen is. Is namelijk de weerstand te sterk, dan komt de machine door een zelfwerkende onderbreking tot stilstand, om weer voort te gaan zoodra de schroef geen wederstand meer ontmoet. Bij de tot dusver genomen proeven moet die inrichting volkomen aan de verwachting voldaan hebben, zoodat men verwacht dat zij ook in de ijszee niet weigeren zal.

De stoomer is natuurlijk ook door stoom verwarmd en wordt in al zijn deelen electrisch verlicht. De stroom wordt geleverd door een dubbele dynamo-inrichting, die ook de beide

groote zoeklichten voedt. Het commando over het schip zal aan een der bekwaamste officieren van de Russische vloot, kapitein ter zee M. Vassilief worden opgedragen.

Ziedaar in grove trekken de inrichting van het merkwaardige schip. Al wat de ingenieurskunst met al de hulpmiddelen onzer zoo rijk ontwikkelde techniek vermag, is bij den bouw van de *Ermak* toegepast. De uitkomsten in den aanstaanden zomer zullen uitwijzen of en in hoever het denkbeeld van Makarof practisch uitvoerbaar is. Met groote spanning zal men het voortschrijden en den uitslag van de grootsche onderneming volgen, niet enkel in de belanghebbende kringen van scheepsbouwkunde en wetenschap; de heele wereld zal er de oogen op gericht houden, daar de uitkomst toch de oplossing geldt van een der grootste problemen der natuurvorsching.

Maar of nu de 90e graad werkelijk bereikt wordt of niet, één gevolg zal de *Ermak*-expeditie stellig hebben, zij het ook op een ander gebied dan oorspronkelijk in het oog was gevat: zij zal toonen of en in welke mate men zelfs bij de strengste Noordsche winters bevroren zeeën en straten en daarmee handelswegen naar de groote Noordsche gebieden onafgebroken open en bevaarbaar houden kan. En dit resultaat zou misschien nog van meer oogenblikkelijk belang zijn dan de zuiver wetenschappelijke, ideële uitkomst der verovering van de Noordpool.

Een avontuur van meester Hosenberg en z'n vrouw, door J.A.H.

Het moest wel krioelen van muizen in de woning van meester Hosenberg; want ze hadden geknabbeld aan het wittebrood, dat voor de verschheid op een plank in den kelder lag; in de keuken hadden ze zich bezig gehouden met brood en vleesch, en op de slaapkamer van zijn schoonmoeder hadden ze een stuk van 't behang gescheurd en groote gaten in haar grooten omslagdoek gebeten: zeker wjl ze nesten gingen maken. Hij had er met zijn vrouw al eens over gesproken om een kat aan te schaffen, maar juist, toen ze 't eens waren geworden en aan 't plan uitvoering zou gegeven worden, toen kwam een krantenbericht, dat het plan met de kat uit het huis verbande. Daar stond namelijk te lezen, hoe een kat een warm ligplaatsje had gezocht in de wieg van een kind, dat ze op den mond van 't nog zeer jonge kind was gaan liggen en dat dit door verstikking was gestorven.

Neen, neen! Nooit een kat in huis! Dat hadden ze haast gelijktijdig geroepen. Hun lieven eersteling blootstellen aan 't gevaar van te.... neen, ze durfden er niet aan denken, 't woord niet uitspreken.

Ze hadden 't al eens met een valletje geprobeerd en niet zonder succes, zoolang moeder, nu als grootmoeder nog meer in bedrijvige bezorgdheid voor haar kinders en haar kleinkind, het werktuigje stelde met bekwame hand en, zonder een spiertje griezelligheid, de gevangenis en de gevangenen des morgens in een kuip water dompelde. Maar moeder was sinds een paar maanden logée bij haar andere kinderen, een ontspanning, die haar wel toekwam; want de verzorging van de moeder en den jonggeborene had in den laatsten tijd wel wat veel van haar krachten geëischt.

Meester had zelf een paar maal geprobeerd het valletje te stellen, doch zijn vrouw had hem uitgelachen wegens zijn onhandigheid; ze had zelfs de veronderstelling geopperd, of die onhandigheid voorgewend zou zijn, daar ze de stellige overtuiging

had, dat hij geen doode muis bij haar staart durfde opnemen, veel minder genoeg cordaatheid zou bezitten om een levende muis den dood in de golven te doen vinden. En vrouwlief zelf had het zoo druk met haar kind en met haar huishouden - ze deed het huishouden alleen, zonder keukenmeid, en wilde zelfs van een kindermisje niets weten - dat ze geen tijd kon vinden om een vernietigenden krijg tegen de muizen te beginnen, schoon ze anders niet bang was en van zenuwachtigheid, griezelligheid en andere jufferachtigheden geen idee had.

Toch moest er wat gedaan worden; bijzonder die vernielende beten in moeders omslagdoek eischten onmiddellijk een handelend optreden.

En des ging meester Hosenberg op een vrijen namiddag stadwaarts om daar bij een apotheker echte muizentarwe te koopen; ze zouden dan spoedig van ff lastige goedje ontslagen zijn.

‘Breng je onzen kleine ook wat mee?’ vroeg 't jonge moedertje.

‘Zeker krijgt hij iets van paatje,’ was het antwoord van den drager van dien naam en hij tikte het jongske tegen de wang; ‘zooveel moois,’ zei hij, en bewoog de handen van elkaar en klapte ze dan dicht met een lichten slag. En 't kind volgde die beweging en lachte luide; en de vader herhaalde de beweging en nog luider lachte het kind; en hij zou wel aan den gang gebleven zijn; maar 't moedertje vreesde, dat het den kleine kon schaden, en hij trok stadwaarts.

't Was zoowat in 't midden van Februari; de dagen werden al langer, maar 't weer bleef echt wintersch; dan is 't prettig te wandelen in snellen pas door de lekkere frissche buitenlucht. Maar dan is 't ook heerlijk aan de warme kachel, bijzonder in 't schemeruurtje, door 't open deurtje te turen in de assche, door den gloed van 't kolenvuur beschenen, en daarin figuurtjes te zien van allerhanden vorm, soms grillig en spookachtig van gedaante, en dan onophoudelijk veranderend, als de rooster nieuwe bouwstoffen voor de verbeelding uitstort in den aschbak. En daarna met het hoofd achterover en halfgesloten oogen te mijmeren over zalige herinneringen, te droomen zoete droomen voor de toekomst! Men voelt zich dan zoo geheel onttrokken aan wat ons dagelijks omringt en blijft er toch, ook droomende, zoo nauw mee verbonden; men voelt zich buiten het tegenwoordige; men leeft, men geniet in 't verledene, in 't toekomende.

Zoo had ook het jonge moedertje gestaard, gemijmerd, gedroomd, zittende vóór de kachel en naast den kinderwagen, waarin haar kleine - 't onderwerp en 't voorwerp van haar droomen - sliep, tot ze werd opgeschrikt door de klok, die zes uur sloeg. Ze stond werktuiglijk op, half wakend, half droomend. Maar spoedig was ze weer thuis in den kring harer werkzaamheden; ze ging naar de keuken, stak de lamp aan en bereidde voor haar man, dien ze weldra hongerig van de stad terugverwachtte, een stevig avondeten. En toen ging ze naar de zitkamer, om den slapenden lieveling bij haar in de keuken te halen - in de kamer was nog geen licht en hij zou verschrikken als hij wakker werd en zich in 't duister alleen vond. En om hem niet wakker te maken, treedt ze bijna onhoorbaar binnen - de deur stond op een kier.

Wat was dat? ting, ting, ting! zoo klonk het van de piano, van de gesloten piano, ting, tong, tang, ting, tong, tang.

Daar stond ze als een paal, stijf van schrik! Doch dat duurde maar een oogwenk.

Eén sprong brengt haar bij den kinderwagen; met koortsachtige drift, met zenuwachtigen haast gaat het de kamer uit, terwijl het bange oog gevestigd blijft op de piano, waaruit nu geen toon meer klinkt.

In de keuken geldt haar eerste blik haar kind, waarover ze zich luisterend heenbuigt en dat ze een zoen op de blozende wang drukt, als ze gehoord heeft, hoe regelmatig zijn adem gaat. Dan staat ze even stil, zich bezinnend, en dan met koenen stap naar de kamerdeur; ze rukt ze toe en terwijl ze met veel meer kracht dan nodig is de kruk omkneld houdt, draait ze het slot om.

In de keuken gaat ze op een stoel zitten en met het oog op haar kind gericht verdiept ze zich in gepeinzen. Wat was dat geweest? Onwillekeurig dacht ze aan spokerij, maar haar gezond verstand verwierp die kinderachtige gedachte. Toch kon ze geen natuurlijke oorzaak vinden, die geluiden zou veroorzaken in een gesloten piano. 't Moest iets anders zijn. Iets bovennatuurlijks?

Ze voelde een schok, toen ze dat dacht. Ja, ja, iets bovennatuurlijks, een voorteeken! Dat kon, zei haar verstand. Had ze niet onlangs gelezen, dat de snaren sprongen van de viool, toen de kunstenaar, die haar bespeeld had, stierf! Vanmorgen had de kleine jongen een spiegeltje laten vallen, 't was gebroken; en het breken van een spiegel, dat kondigt een ongeluk aan, dat had ze moeder zoo vaak hooren zeggen.

Een ongeluk! Welk ongeluk hing haar boven 't hoofd? Ting, tong, tang! had de piano gedaan, juist een verwijderd doodsgelui! Het werd haar eng om 't harte; 't was haar of ze gedrukt werd door een zwaren last. Een doodsgelui, voor wien? voor haar moeder?

Zou haar man een ongeluk overkomen zijn?

Ach, ze voelde zich zoo eenzaam, zoo verlaten. Ze voelde haar oogen vochtig worden; iets, dat opwelde in haar keel, dreigde haar te doen stikken.

Daar gaat de deurbel; dat zal haar man zijn. Goddank! Ze loopt naar de deur, opent ze. Maar daar is haar man niet, daar is niemand! Ja wel, ze hoort iemand de trap oploopen, de zoldertrap tegenover de deur.

Ze huivert; wat onheilspellends mag dat nog zijn? Ze weet niet, wat ze doet.... Ze sluit de keukendeur af, grijpt haar kind en springt door het keukenraam naar buiten.

Met een vroolijk 'goeden avond' trad meester Hosenberg een half uur later het huis binnen; zijn vrouw, die hem aan zijn stap kende, had hem de deur opengedaan.

'Och, wat ben ik blij dat ge hier zijt!' is haar eerste woord.

'Zeer vereerd, vrouwlief, dat ge op mijn gezelschap gesteld zijt,' is zijn vroolijk antwoord.

Als hij de keuken binnengaat, kijkt hij verwonderd op. Want daar ziet hij een paar kerels zitten, elk met een stevigen stok naast zich; hij herkent ze spoedig; 't zijn Hubert, de knecht van den timmerman, en Leendert, des klompenmakers hulpe.

'Zoo, jongens, heb je mijn vrouw gezelschap gehouden?'

'Ja, meester,' zegt Hubert; 'de juffrouw was bang geworden; ze had iets zonderlings gehoord. We zijn toen met haar gekomen, we hebben 't heele huis doorzocht, maar geen mensch kunnen vinden.'

'M'n lieve man, we hebben wat gehad!' begint Hosenbergs ega, en vertelt het gebeurde in al zijn verschrikkelijheden. Meesters vroolijkheid week bij dat verhaal naar den achtergrond, doch als het relaas langzamerhand vordert en hij in de gelegenheid komt de feiten te vergelijken en in verband te brengen, dan komt zijn vroolijkheid schitteren, ondeugend in zijn oog; en hij durft zijn vrouw niet aanzien, die voortgaat met het verhalen van haar angst en haar moed. Hij houdt de hand aan het voorhoofd, zoodat die ook zijn oogen verbergt, en zit als in gepeinzen, schijnbaar; maar in werkelijkheid heeft hij moeite om zijn goeden luim te beletten in een

schaterlach door te breken, als hij er om denkt, dat zijn kloeke, moedige vrouw bang is geweest voor....

‘Nu, Hubert en Leendert, ik dank je wel, dat je mijn vrouw in die benauwde oogenblikken hebt bijgestaan. En nu je geen mensch gezien hebt in huis, is er ook geen gevaar meer, zou ik denken, zoodat je gerust naar huis kunt gaan.’

Met een ‘goeden avond’ vertrekken beiden.

Meester Hosenberg drukt een kus op de wang van den nog slapenden lieveling en legt een nieuwen rammelaar in zijn handje; voor vrouwlief heeft hij een zakje snoepgoed meegebracht, en als nu zijn avondeten opgediend is, laat hij zich dat goed smaken. Zijn vrouw schrijft het aan zijn hongerige maag, aan zijn verbazenden eetlust toe, dat hij met geen enkel woord over de akelige historie van straks spreekt; zij zelve voelt zich echter ook heelemaal gerustgesteld, nu haar man thuis is.

Als meester Hosenberg met een kort gebed dank gezegd heeft aan den Gever van alle goede gaven, verzoekt hij de vrouw, met hem naar de kamer te gaan; nu zal de zaak onderzocht worden.

De piano wordt opengemaakt en, terwijl hij

zijn vrouw op eenige zwarte korreltjes wijst, binnen op de lijstjes, vraagt hij: 'Zeg eens, vrouwtje, zoudt ge nu de geheimzinnige muzikanten van straks kennen?'

'De muizen,' klinkt het van haar verbaasde lippen. 'Maar hoe komen die in de piano?'

'We zullen het onderzoeken,' is zijn antwoord; hij verschoof de piano. En daar zagen ze in den vloer langs den muur het muizengat en hoe ze in den rug van de piano een gat hadden geknaagd en hoe ze de viltbedekking hadden aangerand van de hamertjes en aldus het nuttige met het aangename hadden vereenigd.

't Is jammer, maar geen ongeluk,' zei Hosenberg. 'De onfeilbare muizentarwe, die ik uit de stad meebracht, zal aan dergelijke muzikale uitstapjes een einde maken. Ik vermoedde aanstonds, dat de muizen de oorzaak dezer verschrikkingen zouden zijn. Onder de natuurkundigen,' ging hij deftig voort, 'is 't een algemeen bekend feit, dat muizen dolveel van muziek houden. Reeds Plinius....'

'Dank je, dank je,' onderbrak zijn vrouw, die een kolossale uitweiding op natuurkundig gebied verwachtte. 'Maar nu het tweede feit, staat dat ook met de muizen in verband?'

'Ik twijfel er niet aan, maar laten we gaan zien,' meester plaatste zich bij de trap in de gang. 'Ja vrouw, stellig en vast; luister wat mijn geest, door diep nadenken geleid, mij getuigt: Onder de natuurkundigen is 't, o vrouwlief, een algemeen bekend feit....'

'Laat nou de natuurkunde in 's hemelsnaam er buiten,' onderbreekt zijn vrouw.

'Vrouwlief, ge doet de wetenschap onrecht, door niet van haar te houden; zij is toch de moeder van alle kunsten en wetenschappen. Zij leert, dat de katten heel veel van muizen houden, een liefde, die niet wederkeerig is bij de muizen; zooals de ondervinding leert, maken de katten jacht op de muizen. En nu stel ik me voor, dat zoo'n jager door den dag gelegenheid heeft gevonden, om dit rijke jachtveld binnen te dringen. Hier op zolder zal hij zijn slag geslagen en zijn buik gevuld hebben en tegen den avond behoefte gevoeld hebben aan een wandeling door de vrije lucht over de daken der huizen, iets wat een goede spijsvertering zeer bevorderlijk is. De kat heeft verder de twee ruiten boven de gangdeur voor een opening aangezien en toen getracht door een *salto mortale* langs dien weg in de buitenwereld te komen. Doch ze bereikte haar doel niet, miste aan de ruiten een houvast, gleed langs de bel af, waardoor deze geluid gaf; hierdoor schrikte ze zelf zoodanig, dat ze in een paar sprongen over de trap weer naar boven zich in veiligheid bracht. - En nu, kloeke Judith, die anders zooveel moediger zijt, die uw echtgenoot steeds uitlacht wegens zijn bange vreesachtigheid, kom mee naar boven, en als daar geen andere uitweg voor de kat bestaat, zal haar aanwezigheid op den zolder het bewijs zijn van de juistheid mijner veronderstellingen en gevolgtrekkingen.'

Werkelijk vonden ze boven, weggekropen in een hoek, een zwarte kat.

Sinds dien tijd is meester Hosenberg in de oogen zijner vrouw aanmerkelijk gerezen wegens zijn moed.

En als zijn vrouw weer eens hoog opgeeft van haar onvervaardheid, dan ziet hij haar eens betekenissvol aan en zij zingt onmiddellijk een toontje lager.

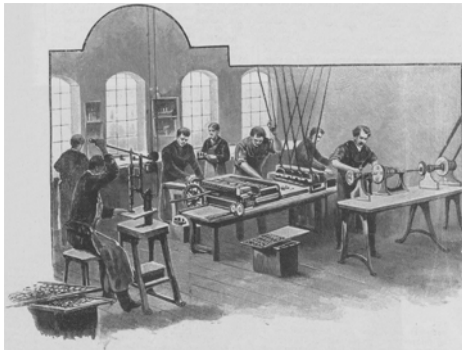
De Neurenberger speelgoedmakerij.

Neurenberg is al sinds eeuwen bekend om de vervaardiging van speelgoed en vernuftige knutselwerkjes, en wie zich van de ontwikkeling dezer eigenaardige nijverheid een denkbeeld wil maken, die bezoeke in de oude, merkwaardige stad maar eens het 'Germaansch museum.'

In de daar bijeengebrachte verzamelingen zal hij heele poppenhuizen vinden met kelder, keuken, zolder, woonkamer, slaapvertrekken en 'mooie kamer,' die hem een duidelijk beeld zullen geven van de meubileering en huisinrichting uit verschillende tijdperken van het verleden.

De tinnen poppetjes, die daarbij zijn tentoongesteld, geven een overzicht van de burgerlijke, zoowel als de militaire kleederdracht uit vroeger tijd.

En behalve eigenlijk gezegd speelgoed, vindt men er ook menig vernuftig staaltje van mechaniek. De oude Neurenberger slotenmakers toch leverden naast de gewone producten van hun vak ook dikwijls heel aardig bedachte snuisterijen. Zoo vermeldt de kroniekschrijver Johann Neudörfer in zijn ten jare 1574 geschreven 'narichten omtrent Neurenberger kunstenaars en werklieden', dat de slotenmaker Hans Bülmann met groote kunstvaardigheid tal van kleine beweegbare figuren samenstelde op last van keizer Ferdinand I, die hem tot het opzetten daarvan naar Weenen ontbood.

VERVAARDIGING DER DRAAI-ONDERDEELEN.

Een andere meedeeling van denzelfden kroniekschrijver houdt in, dat een andere slotenmaker, Kaspar Werner, voor de keizerlijke kunstkamer te Weenen een prachtig schip ter lengte van drie kwart el met volkomen beweegbare bemanning vervaardigde.

Tot in het begin van onze eeuw bleven de Neurenbergers zich op het samenstellen van dergelijke snuisterijen met mechaniek toeleggen, en de later zoo beroemde Neurenberger metaalgietter Burschmied begon zijn kunstenaarsloopbaan met het in elkaar zetten van een poppenkast of marionetten-theater, waarmee hij heel Duitschland doorreisde.

De blikslagers en glasblazers openden intusschen voor de speelgoedmakerij een heel nieuw veld; zij vervaardigden tooverlantaarns, Chineesche schimmen, magnetisch speelgoed, schepen en zwemmende beestjes.

Door het toepassen van stoomkracht en later van de electriciteit nam deze tak van nijverheid later een buitengewone, te voren nooit vermoede vlucht. En op het oogenblik wordt zij beoefend in reusachtige fabrieksinrichtingen, die een bezoek overwaard zijn. We noodigen den lezer uit, er met ons een te bezoeken.

Na de machine- en motorenzaal van de uitgestrekte inrichting te zijn doorgewandeld en in het voorbijgaan een blik te hebben geworpen in het lokaal, waar honderden handen ijverig bezig zijn met verpakken, komen wij in een ruime zaal waar door middel van vernuftig bedachte werktuigen het opgerolde blik in stukken van elke verlangde grootte gesneden wordt.

In een ander vertrek worden die stukken blik, ook weer door middel van machines, gebogen en gevormd tot de oogmerken, waartoe zij bij de samenstelling van speelgoed moeten dienen. En het is interessant om te zien, hoe door een eenvoudige beweging van de machine in een oogwenk aan het platte stuk blik een vorm gegeven wordt, die de bestemming van het voorwerp al doet raden, iets wat een handarbeider stellig een heelen tijd werks zou kosten.

Zijn de stukken aldus gevormd of gedrukt, dan worden ze in den heeten oven gebracht om gegloeid te worden, waardoor de vormen meer blijvende vastheid krijgen. Om verder de uitwendige ruwheid van oppervlakte weg te nemen, geeft men de voorwerpen ter bewerking aan de polijsters en draaiers, die ze blank poetsen en tot in kleinigheden zorgvuldig afwerken.

Zijn al deze voorbereidende werkzaamheden afgeloopen, dan gaan al die afzonderlijke onderdeelen naar de monterzaal om door ervaren werklieden in elkaar gezet te worden. Met groote nauwkeurigheid wordt eerst ieder afzonderlijk stuk nagezien, opdat er niets aan mankeere.

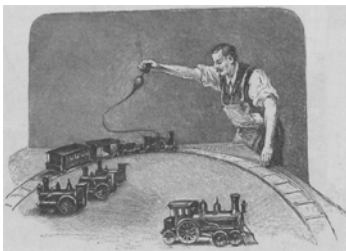
Slaan wij de verschillende monterders bij hun arbeid gade, dan zien wij hoe bij voorbeeld de eene arbeider bezig is met het in elkaar zetten van een locomotief die hij, na de voltooiing, met zichtbare voldoening over de tafel laat rondlopen; een ander zet de kleine waggons in elkaar, een derde vervaardigt een stoomboot, terwijl anderen weer bezig zijn met het monteren van de meest onderscheiden voorwerpen als tooverlantaarns, kleine machines, die bij het onderwijs dienst kunnen doen, phonografen enz. Eik dier machines, vooral de locomotieven en stoombooten, die door stoom worden bewogen, worden na afwerking behoorlijk beproefd, en het is bepaald een aardig gezicht, zoo'n miniatuur-locomotiefje te zien rondsnoeren.

Heeft het fabrikaat ook deze proef doorstaan, dan gaat het naar de schilder- of lakinrichting, waar kunstvaardige meisjeshanden er de kleuren op brengen of de noodige aanwijzingen op schilderen. En daar de verven soms maar langzaam drogen, terwijl de koopman de bestelde waren vaak spoedig geleverd wil hebben, worden de gelakte voorwerpen in

warme ovens geplaatst om het snelle drogen te bevorderen, wat tevens belet, dat de vochtige verf stof en vuil opneemt.

Nog menig lokaal in een dergelijke inrichting zou de moeite van een bezoek loonen, zooals bij voorbeeld de glasslijperijen voor optische instrumenten, de draadtrekkerij, de glasschilderzaal enz. Tot slot willen we echter slechts een blik werpen in het magazijn, waar de verschillende in de fabriek vervaardigde voorwerpen kant en klaar ter bezichtiging zijn tentoongesteld. Hier weten we waarlijk niet, waar het eerst te beginnen, daar de eindelooze verscheidenheid ons verlegen maakt. Op de lange tafels zien wij de meest uiteenlopende soorten van tooverlantaarns en toestellen voor Chineesche schimmen met de noodige glazen platen. Dan volgen allerlei stoommachines, van de eenvoudigste af tot de keurigst afgewerkte voor schoolgebruik toe. Hierbij sluiten zich aan de locomobielen en locomotieven, waarbij die ten behoeve van tandradbanen niet vergeten zijn, met de noodige personen- en goederenwagens er bij, - om niet te spreken van de fontein en dergelijke waterwerken.

De schepen vormen een afzonderlijke afdeeling. Oorlogsschepen, salonboten, jachten, alles is naar keuze voorhanden. Zelfs de vuurtoren met het bijbehorende waterbekken ontbreekt niet. Maar ook de electriciteit is bij dit speelgoed vertegenwoordigd. Wij kunnen motoren van den meest uiteenlopenden aard in volle werking waarnemen en ons verlustigen in experimenteerkisten met alle toe ehooren voor wrijvings-electriciteit. Verder zien wij Morse-telegraphen, inductietoestellen, gloeilampen, phonographen, kortom alle mogelijke instrumenten en apparaten. En toch heet dat alles maar speelgoed voor de kinderen! Tot welke hoogte moet de menschheid der twintigste eeuw het niet in de werktuigkunde brengen, wanneer onze kinderen al spelen met vernuftig bedachte machineriën, waarbij hun grootouders de handen van verbazing in elkaar zouden gesla gen hebben. Bij de beschouwing van dit speelgoed mag men wel zeggen: er zijn tegenwoordig geen kinderen meer.

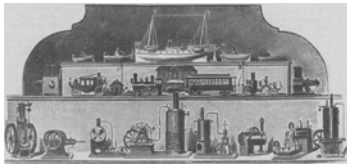

BEPROEVEN VAN LOCOMOTIEVEN.

Bij de Platen.

Moederliefde. -

De Duitsche schilder Gabriel Max is bekend om zijn studies van afzonderlijke vrouwefiguren. Nu eens beproeft hij zijn krachten aan een Madonna. dan weer is het een Mignon of andere dergelijke romantische gestalte. Daarbij is hij niet altijd vrij van zekere sentimentaliteit, en niet altijd ook zijn zijn vrouwefiguren even bevallig. Het groepje echter, dat wij in dit nummer van hem weergeven, is niet alleen bevallig van lijnen, maar onderscheidt zich door gezonde, frissche natuurlijkheid en warm, innig gevoel.

EEN KIKJE IN HET MAGAZIJN.

SCHILDER- EN LAKINRICHTING MET DROOGOVS.

Hoe teeder en beminnelijk is de moederliefde weergegeven in die jonge moeder, met een zaligen glimlach op de lippen haar kleinen lieveling aan het hart drukkende, en hoe echt natuurlijk, hoe levendig kijkt het kloeke kind ons als uitdagend in de oogen; zoo veilig en zeker, zoo trotsch voelt het zich in de hoede van moeder. De bevallige en toch ongezochte stand der beide figuren tegen een achtergrond van bloeiende rozen en de schilderachtige drapeering van het losse gewaad maken de groep tot een waarlijk ideale verbeelding der moederliefde.

Achtervolgd door mantelbavianen. -

De mantelbaviaan of *hamadryas*, behoorende tot de hondskopapen, bewoont het kustgebied van Abessinië en Zuid-Nubië. Hij kan tot de schranderste en belangwekkendste, maar ook tot de kwaadaardigste apensoorten van de wereld gerekend worden en leeft in groote troepen van honderd tot honderdvijftig koppen, waaronder telkens ongeveer tien of vijftien volwassen mannetjes voorkomen.

Deze worden tot een meter lang, de hoogte aan de schoften bedraagt 50 centimeter en zij onderscheiden zich door de dichte groenachtig-geelachtig-bruine haarbossen aan weerskanten van den kop en door den pelsmantel, dien zij om de schouders dragen.

Het vreeselijke gebit overtreft in lengte en sterkte zelfs dat van den luipaard, en daar de mantelbavianen uiterst moedig en kamplustig zijn en de kudde steeds vereenigd den vijand het hoofd biedt, zoo kan noch de luipaard noch zelfs de leeuw hun schrik aanjagen.

Zelfs de met geweren gewapende blanken worden door de mantelbavianen maar weinig en de inboorlingen in het geheel niet gevreesd. De bekende natuuronderzoeker Brehm verhaalt van een gevecht met die geduchte apen het volgende:

‘Toen ik met den hertog van Coburg-Gotha voor de tweede maal door het dal van Mensa trok, maakte een der Abessiniërs ons op eenige mantelbavianen opmerkzaam. Het spreekt van zelf dat onmiddellijk op de ontdekte schelmen jacht gemaakt werd, ofschoon ik dit afried, daar ik niet ten onrechte vermoedde, dat de groote hoop aan den anderen kant van den berg zitten zou. Toen wij dan ook een buiging van het dal omgetrokken waren, zagen wij een van de grootste troepen, die ons ooit voorgekomen was, langzaam langs de berghellingen voortstappen

Nu werd hun volledig slag geleverd, eerst schoten wij beneden uit het dal. later zochten wij aan den tegenovergestelden bergwand meer bedekte plaatsjes, want de woedende beesten grepen iederen steen en slingerden dien naar beneden De buksspanner van den hertog verzekerde een grooten mannetjesaap gezien te hebben, die met een geweldigen steen onder den arm een boom beklom en vandaar met alle macht den steen naar ons in de diepte slingerde.

Verscheidene van die steenen vlogen ons in den beginne zoo dicht om de ooren, dat wij het levensgevaarlijke van onze stelling onmiddellijk inzagen en gewoon op de vlucht gingen om een betere schuilplaats te zoeken. Gedurende het gevecht bleef het dal voor de na ons komende karavaan geheel afgesloten, want de hamadryaden rolden steenen van meer dan een hoofd grootte naar beneden.'

Een dergelijk geval als het door Brehm geschilderde vertoont onze gravure op blz. 60. Wij zien daar een Engelschen jager met zijn zwarte gezellen op de vlucht voor een troep mantelbavianen, die hun aanvallers met steenen bombardeeren.

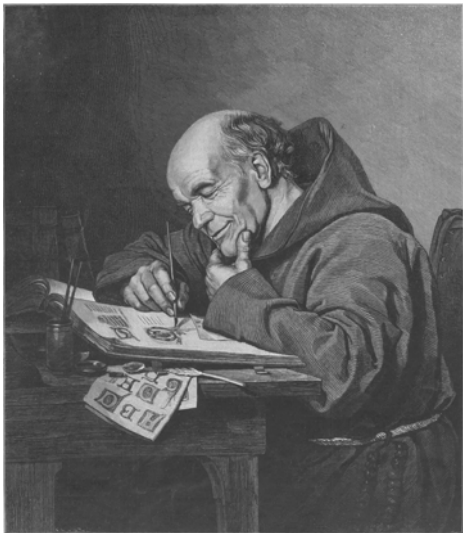
[Nummer 9]

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

Onder de heidenen.

Wat deed de jeugdige missionaris op dat oogenblik? Hij zat in een kamer van de ‘pastorie’ van Tsjin-tsjin, een planken huisje met een drietal schamel gemeubelde vertrekken, waarvan het ‘salon’ zich alleen onderscheidde door een fraai, artistiek bewerkt crucifix, dat Eduard vóór zijn vertrek naar China door eenige vrienden was geschonken. Hij leerde Chineesch en dacht voor de zooveelste maal, sedert hij zich met die studie bezighield, dat het geen gemakkelijk werk was. Toch kende hij al verscheiden uitdrukkingen, en terwijl hij enkele daarvan de revue liet passeeren, schoot hij onwillekeurig in een lach bij de gedachte, wat Antje wel zeggen zou, zoo zij hem zag in het Chineesch gewaad, dat hij droeg, en hem Chineesch hoorde koeterwalen. Hij had vroeger wel eens den spot gedreven met het *Volapük*, maar nu begon hij in te zien, dat het nog niet heelemaal zoo onzinnig was het denkbeeld om alle volken, behalve hun eigen taal, - zoo zij die niet wilden prijsgeven - een internationale taal te laten leeren voor het gemak van het onderling verkeer. Wat zou het *Volapük*, zoo hij het gekend had, en de Chineezzen evenzoo, veel tijd en moeite hebben bespaard, om dien aan nuttiger arbeid te wijden.

DE VERLUCHTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BERTLING.

‘Tegen den tijd, dat ik het Chineesch voldoende machtig ben, - voegde hij een anderen missionaris, die al tien jaren in China was en, hem bij zijn studie helpend, hem wel driemaal een uitdrukking had laten herhalen, glimlachend

toe - zal China al wel heelemaal bekeerd wezen.'

'Ik denk, dat er altijd nog wel een paar te bekeeren zullen zijn,' luidde het schertsend antwoord, 'al zou het de mandarijn Sjang-foe slechts wezen, die ons tot nu toe ten minste weinig vriendschappelijk is gezind. Gisteren nog heeft hij een paar onzer catechumenen, Li-tong en Fo-kioe, twintig stokslagen laten geven wegens een zeer geringe overtreding, maar eigenlijk uit haat tegen het Christendom.... Kijk, zoo ik me niet vergis, komt daar juist een van hen aan, zeker om zich te komen beklagen.... Maar wat kan hem dat baten, den armen Li!'

't Was inderdaad Li, maar hij kwam niet om zich te beklagen, ofschoon zijn gang getuigde, dat de slagen terdeeg raak waren geweest. Hij wilde zelfs niet eens beklaagd worden. Op de woorden van deelneming en troost, hem door den oudsten missionaris toegesproken, gaf hij, na de noodige overdreven complimenten, waarvan een Chineesche begroeting vergezeld gaat, gelaten ten antwoord:

'Wat beteekenen die slagen, vader, tegenover de geeselslagen, die Christus voor ons ontvangen heeft?.... Hebt gij-zelf, vader, niet gezegd, dat wij alles moedig moesten verdragen en lijden om Hem?'

'Zeker, Li, zeker, mijn kind,' voegde de missionaris hem toe, ontroerd over zooveel echt christelijken geest in den jeugdigen man, die eerst vóór eenige maanden onder de catechumenen was opgenomen, 'maar met dat al is de mandarijn een slecht mensch, want wat hij deed was wederrechtelijk, de straf was niet overeenkomstig de overtreding, ten minste dat hebben ze mij geboodschapt.... Je hadt immers slechts een oogenblik den voet gezet op een theeveld van den mandarijn?'

'Ja, vader, al pratend met Fo, en we zijn onmiddellijk weer op den weg teruggestapt.... Maar dat was het niet, vader....'

'Neen, mijn kind, dat heb ik ook begrepen.'

'De mandarijn,' hernam Li, 'heeft niet den overtreder, maar den Christen gestraft.... En daarover ben ik blij.... als overtreder zouden me de slagen hard zijn gevallen, als Christen hebben ze mij geen pijn gedaan....'

Eduard had met tranen in de oogen den vurigen catechumeen aangestaard. Thans, gehoorzamend aan den drang van zijn warm hart, drukte hij hem de hand en zei:

'Braaf, Li, goed Christen, Li.... de Heiland zal dat loonen, Li,.... en ik ook.... Bewaar deze medaille in herinnering.... aan de stokslagen,... ter eere Gods geleden.'

Li glimlachte onwillekeurig bij zijn opmerking, dat de jonge vader - die er dat Chineesch nog verre van vlot had afgebracht en zijn confrater de vertaling van enkele woorden had moeten vragen - het Chineesch al aardig begon te spreken, 't geen den oudsten missionaris, na Li's vertrek, bewoog, hem plagend te feliciteeren met zijn schitterend succes. - 'Maar, geloot me,' ging hij daarna op ernstigen toon voort, 'dat uw medaille er te meer waarde door heeft gekregen voor Li, al heeft hij ook geglimlacht. Gij hebt zijn hart stormenderhand veroverd, daar kunt ge zeker van zijn. Zoo ik ze hem geschonken had, die hem al eenigen tijd ken, zou hem dat goed hebben gedaan, maar hij zou het begrijpelijk hebben gevonden, - nu dat echter iemand deed, die blijkens zijn gebrekkige kennis van de landstaal nog schier een vreemdeling is en hem niet kent, beschouwt hij het als een groote weldaad, als iets onverdiends.'

'Zijn ze allen zoo?' vroeg Eduard, die eerst sinds een paar dagen zich te Tsjin-tsjin bevond en nog weinig of niets van de christengemeente - ruim honderd Christenen en catechumenen - kende.

‘God gave het,’ gat zijn confrater ten antwoord; ‘de meesten zijn wel van zijn gehalte en zouden even fier zijn op stokslagen, om den wille van het geloof, maar zooals hij zijn er weinigen; van hem kan men zeker zijn, dat hij voor den marteldood niet zou terugdeinzen, terwijl dat bij sommigen minstens twijfelachtig is.’

‘Zoo,’ hernam Eduard, eenigszins teleurgesteld, ‘ik had me dat anders gedacht. Dat moet, dunkt me, voor een missionaris iets verschrikkelijks zijn, hen, die hij meende voorgoed aan den duivel ontrukkt en gered te hebben, te zien wankelen tegenover marteling en dood, ontrouw te zien worden aan hun doopbeloften, te zien terugkeeren tot heidendom en afgodendienst. Dat moet veel pijnlijker zijn dan de teleurstelling, bij vergeefsche moeite, om bekeerlingen te maken, ondervonden.’

‘Inderdaad, ik-zelf heb die smart meer dan eens geleden, maar daartegenover staat de verheven blijdschap over den christelijken heldenmoed door anderen getoond. Met de diepste ontroering denk ik altijd aan een zestienjarigen knaap, die door een bende dweepziek gepeupel werd gegrepen en wien men de ontzettendste martelingen heeft doen ondergaan, alvorens hem de gunst te bewijzen, hem het hoofd vóór de voeten te leggen. Ik-zelf was destijds niet ter plaatse waar het geschiedde, maar ik heb het uit den mond van een ooggetuige van de marteling, die, getroffen door dat voorbeeld van geloofsmoed, tot nadenken kwam en zich bekeerde. Op alle aanmaningen, van zijn geloof afvallig te worden, hoorde men hem, te midden der afschuwelijkste folteringen, luide het getuigenis afleggen: ‘Ik ben Christen en wil als Christen sterven. Gij kunt slechts mijn lichaam dooden; deed ik wat gij van mij eischt, dan doodde ik zelf mijne ziel.’

‘Het rotsvast geloof der eerste christentijden,’ mompelde Eduard bewonderend. ‘Wat moet het zoet zijn, door God te zijn uitverkoren geweest als werktuig, zulk een held tot Hem te brengen en,’ voegde hij er na een oogenblik zwijgens bij, ‘aan zijn zijde den marteldood te sterven....’

‘Ongetwijfeld,’ antwoordde de oudste missionaris, in die verzuchting wellicht een onvoorzichtig zoeken van den marteldood vindend, ‘ongetwijfeld, wij dienen steeds bereid te zijn om, zoo noodig, voor God ons bloed te storten, maar vergeet nooit, waarde confrater, dat het getal arbeiders in den Wijngaard des Heeren hier luttel is. Wanneer er dus kans bestaat, zich door de vlucht te redden, mag de gelegenheid daartoe niet ongebruikt worden gelaten. God is het immers, die deze kans, om nog langer voort te arbeiden, voor u openstelt? Veel minder mag een missionaris zich roekeloos blootstellen aan het gevaar.... Dat is geen lafhartigheid, geen verraad aan de zaak van God, zooals het u misschien zal toeschijnen in uw jeugdigen, brandenden ijver, maar wijze voorzichtigheid en in het belang van het bekeeringswerk.’

‘Maar is de tegenwoordigheid van den missionaris, en zijn deelen in hetzelfde lot dan niet een machtige prikkel voor de Chineesche Christenen, die vóór de keuze: afval of den dood worden gesteld?’

‘Dat kan het inderdaad zijn, ofschoon - 't is meer dan eens gebleken - de flauwen en wankelmoedigen ook door het voorbeeld van den priester niet worden weerhouden te bezwijken voor de verleiding of de verschrikkingen van den dood; en bedenk eens van den anderen kant, wat er moet worden van de overgebleven Christenen, wanneer de herder er niet meer is en ze geruimen tijd van zielezorg zijn verstoken.... Dan raakt de kudde verstrooid en bestaat, helaas, maar al te veel gevaar, dat alle arbeid vergeefs is geweest en voor jaren het arbeidsveld onvruchtbaar blijft.... Gij meent misschien, dat de inlandsche Christenen den missionaris, die vlucht, van gebrek aan moed verdenken? Daarin zoudt gij u zeer vergissen; zij zijn de eersten, om, zoo hun dat mogelijk is, hem tot vluchten aan te sporen niet alleen, maar, bij weigering, hem

er toe te dwingen.... Evenwel, er rest altijd nog kans genoeg, den martelaarspalm te verdienen, zoo het hart daarnaar haakt, en ook wanneer de begeerte minder vurig mocht zijn. Laat dat u dus niet droevig stemmen, confrater.... Gij en ik zullen te allen tijde onzen plicht weten te vervullen, *usque ad marteliam, ad mortem.*'

Tot eenig antwoord drukte Eduard zijn medemissionaris de handen.

'En nu;' sprak deze, 'met alle macht weer aan de studie, want hoe eer gij mij krachtig ter zijde kunt staan des te beter, en dat kan alleen, wanneer gij met het Chineesch wat beter uit de voeten kunt, zoodat Li niet meer glimlacht.'

Ruim een paar jaren daarna behoeft de jeugdige missionaris niet meer te betreuren, dat het *Volapük* geen internationale taal is geworden, want hij is nu reeds zoo ver, dat hij al de kerkelijke functies kan waarnemen en zelfs al draaglijk preekt in het Chineesch. De Christenen en catechumenen van Tsjin-tjsin en verderen omtrek hebben hem lief en bewijzen hem een treffende aanhankelijkheid. Er schijnt als ware het een tooverkracht van hem uit te gaan, welke ook zijn ouderen confrater met verbazing en bewondering vervult. Sedert enkele maanden is het getal catechumenen belangrijk toegenomen, zoodat het kerkje te klein dreigt te worden. Dat alles ziet de in die streek resideerende mandarijn met leede oogen aan, en voortdurend zint hij niet slechts op belemmeringen en plagerijen van allerlei aard, maar het is duidelijk, dat hij zijn best doet, om de gemoederen tegen die 'vreemde duivels,' die de goden des lands neerwerpen, op te hitsen. De missionarissen weten dat zeer goed, wijl herhaaldelijk zich teekenen van vijandigheid onder de bevolking voordoen, doch dit weerhoudt hen niet, alle krachten in het werk te stellen, zoowel om 't geen zij hebben te behouden als om hun kudde voortdurend te vermeerderen. En op die kudde kunnen zij inderdaad trotsch zijn.

(Wordt vervolgd.)

Bekeerd.

Zenuwachtig op de stang knabbelend, nu en dan met het voorbeen over de steenen krauwend, staat op de binnenplaats der kazerne het paard van den overste Hanken, behoorlijk bij den toom gehouden door Hein den oppasser.

Het dier schijnt ongeduldig en ook Hein heeft reeds verscheidene malen naar het raam getuurd, waarachter zijn heer bureau houdt. Aanvankelijk heeft hij, met het paard aan de hand, de binnenplaats op en af gedrenteld, doch ten slotte moest hij de wandeling opgeven, omdat men was begonnen met jassen¹⁾, tengevolge waarvan de binnenplaats onbegaanbaar werd.

'Hè!' mompelt Hein, 'wat een nare betrekking is 't soldaat spelen toch. Ik zal straks maar ineens af tegen den oude zeggen, dat ik geen lust meer heb in het oppassersbaantje. Het is maar beter, dat ik "politiek" word. Is dat iemand laten wachten - gaat hij voort - de wind blaast door mijn ribbenkast, dat het een lust is, en als Kees morgen hoest heb ik het natuurlijk gevreten.'

Met 'Kees' bedoelt Hein het paard. De naam van het dier is Bucephaal, maar Hein vond die benaming te lastig en veranderde Bucephaal in Kees.

1) Militaire uitdrukking voor aardappelen schillen.

Als om de meening van Kees uit te lokken kijkt Hein het dier aan, strijkt hem het haar uit de oogen en den fieren nek streelend, vervolgt hij: ‘Nou! nou! stil Kees, ja! de baas komt al, dat ber..... wachten, hè?’

Kees bewaart een hardnekkig stilzwijgen als om te toonen, dat 't den militair niet past te klagen. Ondanks die les zou Hein zeer zeker zijn gesprek hebben voortgezet, doch een sabelgerinkel doet zich hooren en dadelijk daarop treedt de overste naar buiten.

De heer Hanken, luitenant-kolonel der infanterie, is een man van omstreeks 55 jaar, groot en rijzig is zijn gestalte, terwijl het grijs van haar en sierlijken knevel scherp afsteekt bij het gelaat, dat kracht en frischheid verraad. De heldere, blauwe oogen tintelen nog van jeugdig vuur en de saamgetrokken lippen toonen wilskracht en vastberadenheid.

Het gewelfde voorhoofd is thans echter ontsierd door een paar verticale voren, juist boven den neus, en ieder, die den krijgsman kent,

weet, dat die vrouwen een teeken van opkomend onweer zijn. Vlug en elegant springt hij in het zadel. Hein is in militaire houding blijven staan en, op de vraag van zijn heer, of hij nog iets heeft te vragen, haast hij zich, met verloochening van alle gemaakte plannen, ontkennend te antwoorden.

Hanken rijdt daarop weg en Hein slaat met een zucht den weg in naar de cantine, om daar met een slappe bitter, kou en politiek worden, het laatste voor de zooveelste maal, weg te spoelen.

Hanken is spoedig buiten de kazerne. Somber staart hij voor zich uit en ternauwernood beantwoordt hij het militair saluut, dat de passeerende soldaten hem brengen.

Kees begrijpt zijn heer vandaag niet. Het schijnt wel of thans aan hem de keus wordt gelaten richting en snelheid te bepalen. Wie duidt het den armen Kees ten kwade, dat zijn keus de stal is en hij alvast in de richting daarvan begint te draven?

Plotseling verijdt de overste de plannen van zijn slim rijdier en doet het den tegenovergestelden kant inslaan. Doch ondanks die herneming van het gezag valt het noch Kees, noch wien dan ook moeilijk, op te merken, dat er bij den overste wat aan scheelt en zijn gedachten verre zijn.

Overste Hanken kan een sieraad van het leger genoemd worden. Voorzien van alle krijgsmansdeugden heeft hij een schitterende loopbaan afgelegd. Nog weinig tijds en hij is kolonel en dan is de titel excellentie niet ver meer.

Jammer dat een zoo begaafd man, een zoo kranig officier op het gebied van godsdienst zulke allerzonderlingste denkbeelden heeft. Hanken is in de katholieke Kerk gedoopt en daarmee is eigenlijk alles gezegd. Nooit heeft hij zich om den godsdienst zijner jeugd bekommerd en dat hij een katholieke vrouw huwde, was bloot toeval.

Zooals in den regel met dergelijke personen het geval is, heeft Hanken volkomen aanspraak op den naam 'priesterhater.'

Zijn huwelijk is, voor zoover dit in verband met zijn scheeve begrippen omtrent God en gebod mogelijk is, gelukkig te noemen. Drie kinderen zijn hem geschonken, namelijk twee meisjes en een jongen. De laatste vooral was zijn lieveling, die later zijn innigsten wensch in vervulling brengen moest, door den naam Hanken in de gelederen te doen voortbestaan, het kleed te dragen, hetwelk hij thans en voorheen zijn vader droeg.

Hoe heerlijk was die hoop de bodem ingeslagen. Ferdinand, zoo heette de knaap, had op veertienjarigen leeftijd, na rijp beraad en ernstig, aanhoudend gebed, zijn vader te kennen gegeven priester te willen worden en als een waardige zoon van een waardigen vader, had hij op zijn stuk gestaan, zoodat alle beloften, bedreigingen en voorspiegelingen op zijn onwrikbaar besluit waren afgesprongen en Hanken ten slotte toestemming gegeven had.

Met die toestemming beschouwde hij zijn zoon als gestorven en duldde ternauwernood meer, dat Ferdinand in den huiselijken kring werd genoemd. Noch de smeekingen zijner vrouw, noch de beden zijner dochters, noch zelfs de roerende brieven van Ferdinand, hadden zijn besluit ooit kunnen doen wankelen.

Jaren zijn sindsdien heengesneld, Ferdinand is thans priester en oefent zijn heilige bediening uit in een der parochies van de naburige hofstad.

Hanken heeft geweigerd zijn zoon in al die jaren te ontvangen en was zelfs hardvochtig genoeg niet te verschijnen bij het eerste Misoffer, dat zijn kind aan God opdroeg.

Sedert Ferdinand priester is, schijnt het echter alsof er in Hanken een verandering heeft plaats gegrepen. Nu en dan krijgt hij een gevoel van spijt, van ontevredenheid over zijn handelingen, als werd het hem duidelijk, welk grievend leed zijn kind is aangedaan door hem, den alom als streng rechtvaardig bekend staan den chef. Hij wilde het niet erkennen, het niet gevoelen, maar tevergeefs; telkens en telkens won het rechtvaardigheidsgevoel terrein op den wil, die het zoolang, zoo onmeedoogenloos, verdrukt had.

Het is tot zijn oor doorgedrongen, hoe zijn zoon geëerd en geacht wordt. Hoe hij als redenaar en geleerde, maar vooral als priester Gods bemind is. Die loftuitingen hebben hem heimelijk gestreeld. Nu eens stond hij op het punt naar zijn miskenden lieveling te snellen, dan weer trachtte hij zich te verdedigen zonder daar evenwel voldoening bij te vinden.

Het schijnt, dat Hanken gedurende den rit voorgoed een besluit heeft genomen, althans, Kees voelt plotseling de noodige aanwijzingen en staat spoedig voor den stal, om daar weer geduldig en zonder tegenspraak naar de redeneeringen van vriend Hein te luisteren.

Hanken komt in gejaagde stemming thuis, kleedt zich in burgertenuue en op de vraag van zijn verwonderde vrouw, waar hij zoo plotseling heen moet, noemt hij den naam der hofstad en snelt daarna weg.

Spoedig heeft hij het station bereikt en plaats genomen in den gereedstaanden trein. Als hij in de residentie aankomt, is het inmiddels avond geworden en roepen de zilveren stemmen der klokken de geloovigen op, Haar te gaan huldigen, wier maand van bizondere vereering is begonnen.

Hanken stapt haastig voort en heeft alras de kerk bereikt, alwaar Ferdinand zijn herderlijke bediening verricht. Op dat oogenblik begint weer de tweestrijd in Hanken te woeden. Het wordt hem zonderling te moede, zijn hart slaat sneller en het zweet parelt hem op het gelaat. Onwillekeurig blijft hij op het kerkplein staan, lang nog nadat de geloovigen zich tempelwaarts hebben begeven. Dan, als door een onzichtbare hand voortgedreven, richt Hanken zijn schreden naar het tempelgebouw. Zachtjes sluipt hij de kerk binnen, als vreesde hij de aanwezigen te zullen storen. Niemand slaat evenwel acht op hem, aller oogen zijn gericht naar den kansel, alwaar een priester in vloeiende taai de heerlijkheden van Maria verkondigt. De redenaar is een jonge man, groot en rijzig van gestalte. Het hoofd rust fier op de schouders en de heldere, blauwe oogen schitteren van geestdrift. Donderend klinkt zijn stem, als hij de Smettelooze Maagd verdedigt tegen de lage aanvallen van zoovelen, zoet, zacht en smekend wordt het geluid, als hij genade voor die eerroovers afvraagt.

Hanken staat als door den bliksem getroffen. Daar staat zijn lieve jongen als een held, als een legeraanvoerder onder de glorierijke vanen van Christus. Tranen wellen uit zijn oogen op, als teekenen van een oprecht berouw.

Hoort! Thans spreekt de priester de Moeder Gods aan als de toevlucht der zondaren en op dat oogenblik zinkt Hanken op de knieën en.... bidt.

Nadat de geloovigen zijn heengegaan, verlaat ook Hanken de kerk. Hij treedt op de pastorie toe en geeft zijn verlangen te kennen kapelaan Hanken te willen spreken. Onrustig loopt hij de wachtkamer op en neer en dan.... de deur opent zich en op hetzelfde oogenblik liggen vader en zoon in eikaars armen.

God had het gebed van zijn priester verhoord.

Bij de Platen.

De verluchter. -

Bij het aanschouwen van dezen ijverigen kloosterbroeder, verdiept in zijn kunstrijken arbeid: het sierlijk met kleuren verluchten of enlumineeren van een met de hand geschreven boek, komen ons onwillekeurig de verzen in het geheugen, door Weber in zijn *Dreizehnlinden* gewijd aan de kloosterschrijvers der Middeleeuwen.

Aan hen hebben wij het te danken, dat de onsterfelijke geschriften der oude wijzen en dichters tot op onze tijden zijn bewaard gebleven.

Wat op Hellas' blauwe bergen,
Aan Tyrrhenes groene kuste
Dichtren zongen, denkers dachten,
't Nageslacht tot leer en luste;

Wat de Geest gewijden zieners
In zijn storm of stilte toonde;
Wat Gods Zoon eens sprak of werkte,
Toen Hij onder menschen woonde:

Door des monniks hand geschreven,
Blad voorblad met moeite en zorgen,
Lag het in de boekerijen
Der abdijen wel geborgen.

Vlijtig werd die schat benuttigd,
Met bescheiden trots geprezen
En den kundigen bezoeker
Fier als eer van 't huis gewezen.

Om dat erfgoed te bewaren
Voor toekomstige geslachten,
Schreef de wakkre kloosterbroeder
Dagen lang en winternachten....

Maar men vergenoegde zich niet enkel met het nauwkeurig en regelmatig overschrijven. De vereering, de bewonderende liefde, waarmee men die schatten van heilige wijsheid of verheven poëzie bewaarde en als verduurzaamde voor latere geslachten, uitte zich ook in de zinrijke versiering, waarmee men den tekst omgaf. De schrijver, die met vaste hand, in onberispelijke regelmaat, de zwarte letters op het blanke perkament geduldig regel voor regel neerschreef, liet aan het begin van ieder hoofdstuk geregeld een vakje open, opdat later een meer begaafde hand dan de zijne dat mocht invullen met een sierlijk gevormde en rijk gekleurde beginletter, en liet ook tusschen de hoofdstukken en rondom den tekst genoeg ruimte voor het aanbrengen van rand- of tusschenversieringen.

Was het boek voltooid, dan kreeg de verluchter of afzetter, de *enluminator* het in handen om er zijn kunst en vernuft aan te toonen op de wijze als wij het den monnik op onze gravure zien doen. Zie eens met welk een ernst en toewijding, met wat innige voldoening hij zich van zijn kunstrijke taak kwijt. Juist is hij bezig aan den staart van de Q, waaraan hij misschien den vorm van een draak of ander fantastisch gedierte

gegeven heeft. Men zou althans aan zijn vergenoegden glimlach zeggen, dat hij zich inwendig verkneukelt aan de geestige werking van zijn vernuftige teekening.

Inderdaad waren er onder die verluchters begaafde kunstenaars, die zich niet vergenoegden met het kopiëren van versieringen, door anderen bedacht, maar ze zelf wisten te vinden in eindelooze, verrassende verscheidenheid. Zoo heeft de verluchter op ons tafereel een studieblad naast zich liggen, waarop verschillende beginletters van zijn vinding voorkomen, die hij bij gelegenheid kan te pas brengen. De schelpen met verven en de bundel penseelen zijn de eenvoudige hulpmiddelen, waarmee die verwonderlijk fijne en keurige miniaturen werden voortgebracht, die thans nog in de museums en kunstverzamelingen onze bewondering wekken en tevens onze spijt, dat met de uitvinding van Laurens Coster deze kunst te niet moest gaan.

Rijk omkranst van bloemenkelken
En fantastisch bont gebladert',
Schitterden de initialen,
Rood en blauw, met goud dooraderd.

Roerend bad de vrome schrijver,
Mocht het einde 't werk bekronen,
Dat een stille bede als aalmoes
't Aan zijn arme ziel mocht loonen

Een aanval van muskieten op wilde paarden. -

De algemeen gevreesde Amerikaansche steekmug of muskiet behoort tot dezelfde insectensoort (*Culex*) als onze gewone mug, waarvan zij op het oog ook haast niet te onderscheiden is. De steek van de muskiet is evenwel, hoofdzakelijk misschien door de grootere huidprikkeling en zweetafscheiding in den Amerikaanschen zomer, veel pijnlijker en giftiger. Maar vooral wordt de muskiet tot een schrikkelijke plaag door de groote menigte, waarin zij zich vertoont.

Overall, waar nog veel onbebouwd land ligt, door onregelmatige waterlopen, moerassen en plassen afgewisseld, vinden de muskieten, die in de eerste stadions van ontwikkeling, in den toestand van larven of poppen in het water leven, welige broeinesten.

De wijfjesmuggen, die gedurende den winter zijn overgebleven, leggen in het voorjaar haar fleschvormige eitjes op een drijvend blad of een ander voorwerp aan de oppervlakte van het water. Weinige dagen later komen de larven er uit gekropen, voeden zich met de in het water opgeloste plantendeelen en worden na een viermalige vervelling poppen. Die pop stijgt na een dag of tien naar de oppervlakte van het water en uit haar berstende huid ontsnapt de gevleugelde muskiet.

Daar ieder wijfje van twee- tot driehonderd eieren legt, en dat wel meermalen in één jaar, verklaart zich vanzelf het ontzaglijk aantal van deze kwelgeesten, die zelfs in dicht bewoonde streken het den mensch geweldig lastig maken, maar in de moeraslanden van Amerika den eenzamen bewoner haast tot vertwijfeling brengen.

Dag en nacht laten de muskieten mensch noch dier met rust. Het muskietennet helpt daartegen, ook bij de zorgvuldigste aanwending, maar gedeeltelijk en is trouwens alleen bij nacht te gebruiken; inwrijvingen met sterk riekende oliën of salmiak geven meer baat, maar prikkelen vaak de huid op even hinderlijke manier of zijn weer te duur; ook

WILDE PAARDEN DOOR MUSKIETEN OVERVALLEN, NAAR DE TEEKENING VAN A. GREINER.

VOOR DE GROT TE LOURDES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. GARNELO Y ALDA.

kan men niet gestadig in den rook zitten, wat anders ook nog al helpt, en zoo is men dan op genade of ongenade aan de bloeddorstige kleine monsters overgeleverd.

In de moerassen van Florida en aan de oevers van de Amazonen-rivier en den Orinoco zijn uitgestrekte landstreken, die alleen door de muskieten voor den mensch en zijn huisdieren volslagen onbewoonbaar worden gemaakt. Als donkere wolken rijzen tegen zonsondergang de muskietenzwermen uit de moerassen op en wee het levende wezen, dat zij op haar weg ontmoeten.

Het tooneel op blz. 68 stelt ons een kudde wilde paarden voor, overvallen door zulk een muskietenzwerm, die soms milliarden telt. De beangste dieren vluchten radeloos naar het water om zich daarin te storten, wentelen zich op den grond en slaan woest met pooten, staart en manen om van de kwelduivels verlost te worden, helaas! tevergeefs. Eerst als de dag aanbreekt, raken zij van de venijnige beesten bevrijd, daar bij zonsondergang de muskieten zich in haar schuilhoeken terugtrekken.

Voor de grot te Lourdes. -

Allen, die het voorrecht hebben gehad, het heerlijke genadeoord aan den voet der Pyreneën te betreden, zullen met warme ingenomenheid op onze gravure het bewogen tafereel terugzien, dat hen eenmaal boeide aan den oever der Gave, voor de wonderbare grot, tegen wier donkere diepte de blanke gestalte der Onbevleete zich schitterend afteekent als ten tijde harer verschijning aan Bernadette.

Naar het leven toch heeft de Spaansche schilder dat tafereel weergegeven. Zóó inderdaad gaat het daar dag aan dag toe, van den morgen tot den avond en vaak tot diep in den nacht, waarna het bij het aanbreken van den dag weer opnieuw begint. Gelijk zonder ophouden de kaarsen branden op den grooten blaker binnen het hek, zoo duurt ook gestadig het gebed voort van de geloovigen, die Maria in haar bevoorrecht heiligdom bezoeken.

Terwijl honderden op de zerken voor de grot geknield liggen en een priester, op den steenen kansel staande, hen tot vertrouwen opwekt in de goedheid van Haar, die de 'smeekende almacht' genoemd wordt, komt met ontplooiden vanen ter rechterzijde, weer een nieuwe pelgrimsstoet aangerukt. In het gedrang merken wij een man op, die zegevierend een kruik zwaait. Het is een genezen kreupel, die opgetogen van vreugde en dankbaarheid, den lof van Maria verkondigt.

Andere gebrekkige zieken in wagentjes smachten nog naar het oogenblik, dat ook hun gebed zal verhoord worden. In het midden merken wij een bejaard heer op, aan wiens voeten een meisje knielt, stellig zijn dochter; de hoop, dat haar vader genezen zal, staat op het gelaat te lezen. De liefdezuster, die hem zoo even het water uit de wonderbron heeft gereikt, wendt thans het hoofd om naar de grot, terwijl haar lippen een gebed om genezing prevelen.

Rechts van haar onderscheiden we een jong meisje; haar vader geeft ze uit een schelp het miraculeuze water te drinken. Verdiept in haar gebed, schijnt het kind het niet te merken. Het kalm vertrouwen, dat haar gelaat uitdrukt, steekt sprekend af bij de bange bekommring van haar vader.

Aan den anderen kant zit een bejaarde vrouw in haar wagentje met uitgespreide armen te bidden. Links van haar zien wij een man, die een gebrekkig knaapje naar

de piscine draagt; daarachter weer een zuster, die een voortstompelende dame ondersteunt. En overal tusschen die groepen, de eene al treffender dan de andere, biddenden neergeknield, pelgrims uit alle klassen en standen, dames en heeren uit de groote wereld naast werklieden of boerinnen. Allen komen hun leed klagen aan de Troosteres der Bedrukten, allen komen haar uitkomst vragen in de moeilijkheden, die hen beknellen.

Ach! te Lourdes leert men eerst recht beseffen hoeveel ellende er is in de wereld! Daar voelt de gezonde, de gelukkige zich als verlegen tusschen zooveel lijdenden. En de onverschilligste moet neerknielen, moet bidden of hij wil of niet; de algemeene stroom van gebed sleept hem mee. Hij moet mee instemmen met het lof- en smeeeklied, dat hier gestadig weergalmt en waarvan de aanrukkende processie alweer het refrein herhaalt: ‘Ave, ave, ave Maria!....’

Een voetreisje van Leiden naar Haarlem, door Germanicus.

We waren besloten op een mooien dag in het voorjaar een klein voetreisje te maken.

Wij - dat zijn een mijner vrienden en ikzelf, twee, ik durf het vrijmoedig zeggen, uitstekende wandelaars. En dat beteekent nog al iets in onzen tijd, waarin de fiets zich zoo'n voorname plaats heeft verworven, een plaats, die haar nog voor geen derde deel toekomt; althans niet, waar zij voetreisjes moet vervangen. Wij hadden vele tochten en tochtjes gemaakt en reeds die ervaringen opgedaan, welke noodig zijn voor een uitstapje.

Men moet daarbij ten eerste er niet tegen opzien, een uur of vijftien op de been te zijn, met eenige rust afgewisseld; den volgenden dag neme men dan, om eens flink uit te rusten en om de gedachten eens over het genotene te laten gaan.

Ten tweede moet men er slag van hebben, in een zoo kort mogelijk tijdsbestek zooveel mogelijk fraais en merkwaardigs op te merken.

En *last not least* moet men met de buitenluitjes weten op te schieten: Hildebrand toch weet u al te vertellen, dat voor een boer elke weg ‘drie kertiers gaons’ of ‘een piep smokens’ is.

Ik kwam voor eenige jaren door het lieve, maar zeer kleine dorpje Valkenburg nabij Leiden, en, ik moet het bekennen, ik was den naam van het plaatsje ganschelijk vergeten. Ik vroeg er naar aan eenige Valkenburgenaars, maar.... niemand wist mij terecht te helpen en eerst de aanplakbiljetten op het raadhuis verschaften mij de gewenschte inlichting.

Voor inlichtingen omtrent afstand, richting of naam hebben wij aan deze menschen dus gewoonlijk zeer weinig.

Nu, ik hoop, dat het mij niet te zeer als grootsprekerij zal worden aangerekend, als ik zeg, dat mijn vriend en ik door de ondervinding al vrij goed met deze moeilijkheden vertrouwd waren geraakt.

We gingen dus met den eersten trein naar Leiden. De afstand van de plaats onzer inwoning tot Leiden toch is te groot, om dien te voet af te leggen en toch vroeg in de stad te zijn, om onzen voorgenomen tocht naar Haarlem geheel te kunnen voleindigen. En bovendien, we willen geheel ‘frisch’ de eigenlijke wandeling aanvangen.

We zijn vóór zeven uur in Leiden. Tot ons genoeg ligt het station nauwelijks honderd schreden van den straatweg naar Haarlem, zoodat we dadelijk buiten waren, en de ons zoo welbekende Sleutelstad, die ditmaal niet het doel was, geheel achter ons lieten.

Het weder was, over het algemeen genomen, uitstekend: zacht, geen wind, hoewel wat weinig zonneschijn, die in dien tijd van het jaar altijd zoo welkom is. Omstreeks den middag genoten wij gedurende een half uurtje een vrij hevigen stortregen, die onverwachts uit het Westen kwam opzetten, maar dat behoort zoo bij het Hollandsch klimaat; dus wij schikten er ons in. Toen daarna evenwel het zonnetje weer doorbrak, helderder dan te voren, en alle drupjes schitterden als diamanten, kregen wij ruime vergoeding voor het doorgestane leed. Wat was nu alles mooi!

De streek, die wij voor onze wandeling uitgekozen hadden, was bonter dan ergens elders in ons lieve vaderland. Vooreerst heeft men hier de schoone zee, die nu eens rustig ebt of vloedt, en tot een pleziertochtje uitnoodigt, maar dan weer met bulderend geweld haar golven op het strand werpt, zoodat ieder vreest en beeft voor den armen zeeman. Maar of ze kalm is of woest, altijd is de zee schoon.

En dan die duinen met hun wit zand en steile hellingen, begroeid met kreupelhout, braamstruiken, duinroosjes en honderden soorten van kleinere bloempjes, terwijl de nijvere menschenhand hier en daar met taai geduld een klein stukje geschikt maakt voor aardappelteelt. Bonte kapellen, vreemde torren en kevers, vlugge hagedissen en vooral heerlijk kweelende zangvogels maken deze niet zeer vruchtbare streek tot een alleraangenaamst oord.

En vergeten wij niet die prachtige bosschen van beuken, eiken en berken aan den binnenkant der duinen, waar sierlijke landhuizen achter groen half wegschuilten.

Herinnert deze streek ons niet aan eenmaal machtige Hollandsche edelen: de Van Wassenaars, Van Teylingen's, Van Brederode's, Van Velsen's, Van Egmond's, wier trotsche burchten meerendeels sedert geheel afgebroken zijn, of waarvan de ruïnen nog slechts dienen, om mede te werken, ons een denkbeeld van den tijd te geven, waarin die adellijken leefden, maar vooral, om ons er op te wijzen, hoe vergankelijk al het aardsche is?

Ja, Hollands duinstreek is verrukkelijk mooi, en vooral in het voorjaar, waarom we ook juist nu dien tocht maken.

Laat ik evenwel mijn verhaal niet vooruitloopen.

De weg naar Oegstgeest bood nog weinig bezienswaardigs aan. Alles herinnert nog te veel aan de stad. Molens, houtzagerijen, boerenhoeven, buitenplaatsen, dit alles wisselt af in bonte mengeling.

Oegstgeest zelf evenwel is een aardig dorpje. Bovenal het protestantsche kerkje, dat we opmerken, zoodra we de hoofdstraat doorgewandeld zijn, is bijzonder fraai. Het is opgetrokken in den vorm van een kruis, waaruit wellicht af te leiden valt, dat het oorspronkelijk voor den Roomsche-katholieken eeredienst bestemd was. Het is geheel begroeid met klimop, die, behalve de vensterramen geen plekje openlaat, zoodat het geheel een bekoorlijken aanblik geeft en met het vreedzame, mooi aangelegde kerkhof er om heen inderdaad het oog boeit en den eenigszins ontvankelijken aanschouwer stemt.

Doch we moeten verder.

Na een half uurtje wordt het landschap veel mooier dan het eerste gedeelte van onze wandeling. Weiland, onderbroken door een enkele hoeve, strekt zich uit, zoo ver het oog reikt; zoo'n echt Hollandsch buitengezicht boeit mij altijd, hoevele malen ik het ook genoten heb. Het heerlijk frissche groen, met witte en gele bloempjes er

tusschen, hier en daar wat bonte koeien, om het landschap te stoffeeren, en langs de slooten, die in een zoodanige streek onontbeerlijk zijn, eenige groepjes afgeknotte wilgen: weinigen zullen voorbijgaan, zonder er met genoegen hun aandacht aan te schenken.

Ook merken we reeds menig veld met crocussen, hyacinten en tulpen op, doch de eigenlijke teelt er van wordt uitgeoefend meer nabij Haarlem.

Nabij het dorp Sassenheim (Saksenheim), aan een zijweg, die naar het station voert, dat zich op eenigen afstand van het plaatsje bevindt, ligt de ruïne van het slot Teijlingen.

Dit heeft zijn groote bekendheid te danken aan de ongelukkige Jacoba van Beieren, die daar haar laatste jaren sleet. Het slot bestond reeds lang, voordat Jacoba er ging wonen, hoewel de stichting in het duister ligt.

In 1296 werd het slot verbeurd verklaard, omdat Willem van Teylingen deel had genomen aan de samenzwering tegen Floris V.

Het werd nu domein van de Grafelijkheid van Holland en ten verblijve bestemd voor 's graven houtvester. Deze bestemming behield het tot het begin der 17e eeuw. Toen kreeg de houtvester een nieuwe woning in de nabijheid en diende het kasteel als gevangenis voor hen, die de jachtwetten overtraden.

In 1802 werd het verkocht en ging het achtereenvolgens in verschillende handen over. Het is nu grootendeels gesloopt en eerst in den allerlaatsten tijd is men het, wel wat laat, eenigszins begonnen te restaureeren.

Wat nog van het kasteel over is gebleven, het wijst alles op forsheid. De muren hebben een dikte van anderhalven meter. De steenen, waaruit die muren zijn gemetseld, hebben afmetingen, ruim tweemaal zoo groot als die, welke tegenwoordig gebruikt worden.

En de trappen! Ze ontlokten mijn reisgenoot de zeer ware opmerking, dat de edelvrouwen, die ze beklommen hadden, niet tegen een kleinigheid hebben moeten opzien; wij toch hielden ons, bij gebrek aan een leuning, zoo stevig mogelijk aan den muur vast, en deden nog onze voeten danig pijn op de smalle, ruwe treden.

Wij vervolgen nu onzen weg. Wij komen voorbij de ruïne van Deveren, in de omgeving beter bekend onder den naam van 'Deventer.'

Dit slot geeft ons ongeveer hetzelfde te zien als de burcht Teylingen, met dit verschil, dat hier de slotgrachten minder in haar oorspronkelijken staat zijn gebleven en dat het geheel ook niet zoo'n trotschen aanblik geeft.

Wij kunnen hier nog de gevangenis zien, zonder een enkel raam, dus waar steeds volslagen duisternis heerscht en met een zoldering, te laag, om er rechtop onder te kunnen staan.

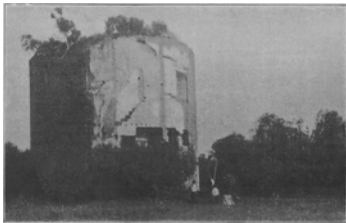
Wij zien nu op onzen weg vele velden met bolbloemen. En daar we, zooals men weet, juist in het voorjaar zijn, staat alles in vollen bloei.

Van de pracht van dit landschap kan niemand zich een voldoende denkbeeld vormen, die het niet met eigen oogen aanschouwd heeft. Het is een zacht mozaïek van alle kleuren en kleurschakeeringen, die men zich maar denken kan, van het vurigste rood tot het diepste blauw, van het schoonste paars tot het schitterendste geel. En wat steken al die tientallen van tinten prachtig tegen elkaar af.

We zijn opgetogen, vooral daar een vriendelijk zonnetje alles een nòg schooner aanblik geeft.

Wij krijgen in de verte reeds de bosschen nabij het dorpje Veenenburg in het gezicht. Nu genieten we een tafereel, dat ons altijd in het geheugen zal blijven.

Wat steekt dat prachtige geboomte, dat hier en daar zijn eerste blaadies vertoont, heerlijk mooi af bij die mengeling van teedere kleuren van crocusjes, hyacinten, tulpen, narcissen en tijloozen. Dezen laatsten, die het voorrecht moeten missen, in zoovele schakeeringen van kleur voor te komen, wordt dit vergoed door het bezit van het zachtste en reinste geel.

DE RUÏNE VAN DEVEREN.

En de geur, dien de bloemen verspreiden! Ik wil niet beproeven, u een denkbeeld hiervan te geven. Men heeft hier niet de hinderlijke, benauwde lucht, die men inademt, wanneer men de bollen in de kamer kweekt of afgesneden bloemen heeft. Neen, zoo sterk ruiken de velden niet. Hier snuift men met wellust de heerlijke geuren in.

Evenwel, we moeten verder. 't Kost ons moeite, zeer veel moeite, van dit schoone natuurtafereel te scheiden, doch de klok, onze beenen en onze maag, alles zegt ons, dat het tijd is, een welverdiende rust te gaan smaken en den innerlijken mensch te versterken.

Wij zullen in Hillegom een uurtje verpoezen. Wanneer we daar aankomen, bemerken wij, dat het een zeer welvarend en schoon dorp is en vinden we er tot ons genoegen, een uitmuntend koffiehuis.

En ook hier gaat het ons bijzonder voorspoedig tot nog toe. We treffen er een heereboer uit den omtrek, die wel zoo vriendelijk wil wezen, 'de heeren ereis een en ander van de bloembollenteelt te vertellen.'

Wij hooren nu, hoeveel zorg en moeite er bij de teelt vereischt wordt. Vier à vijf jaar is er noodig, eer een bol geschikt is voor den verkoop. Elk najaar gaat hij weer in den grond, die met stroo bedekt wordt. In het voorjaar, als het zachtjesaan warmer wordt, ontbloomt men de plantjes, schieten deze op en staan in eenige weken in vollen bloei. Deze bloemen verschaften ons het schoone gezicht, dat wij op onze wandeling mochten genieten. En duidelijk is door de grootte der bloemen zichtbaar, of de bol

voor de eerste, of voor een volgende maal in de aarde is. Hij wordt elk jaar groter. De afgesneden bloemen zijn betrekkelijk van weinig waarde. Ze worden wel met waggonladingen vol naar het buitenland verzonden, en ook het binnenland koopt ze, maar het voorname artikel is toch de bol zelf.

De noteering van het laatste jaar, later door mij in een courant gelezen, geeft het volgende: 'De verzending van hyacinten naar Duitschland en Engeland is nog grooter dan het vorige jaar. Te Haarlem worden door een expediteur dagelijks gemiddeld 14500 kistjes naar buitenlandsche makelaars in dit artikel verzonden, en men verwacht, dat de aanvoer van hyacinten en later ook van tulpen uit den omtrek nog verscheidene weken zal aanhouden. De prijs op de buitenlandsche markt bedraagt thans nog per kistje hyacinten gemiddeld f 1.20 tot f 1.80 en voor de fijnere qualiteiten zelfs tot f 3.- Voor het pak- en verzendhuis op het Klein-Heilig-Land is de straat op gezette tijden van den dag bijna versperd door de karren, wagens en manden, waarin de bloemen voor de verpakking en verzending worden aangevoerd.'

Van onzen vriendelijken inlichter waren we reeds te weten gekomen, waarom dit jaar de uitvoer van bloemen veel grooter is dan het vorige jaar. Toen hadden verscheidene telers gezamenlijk besloten, geen bloemen te verzenden, daar dit de oorzaak was, dat er aanmerkelijk minder bollen verkocht werden en zij zoodoende onder eigen duiven schoten. Nu evenwel bestaat de vereeniging niet meer en gaat ieder zijn eigen weg.

Ook worden de bloemen veel als mest gebruikt, terwijl ook groote hoopen op de vaalt terecht komen of in de slooten worden geworpen, omdat men er geen raad mee weet.

Zijn de bloemen weg, dan moet men, evenals men in het najaar, de bollen een voor een in den grond zetten, ze nu stuk voor stuk er uit nemen en ze op dezelfde wijze op planken leggen, die in de groote loodsen, waarin de bollen bewaard worden, naast en boven elkaar zijn aangebracht. Het behoeft niet gezegd, dat dit een werk is, dat vele handen vordert en - dus een goed loon geeft voor menigeen, reden, waarom deze streek zoo welvarend is. Die loodsen hebben aan alle kanten ramen, die den geheelen zomer openstaan, zoodat het er erg tocht, en daardoor de bollen goed drogen.

Een mooien bol kan men voor zes à zeven cent krijgen, terwijl een zeldzame soort wel tot vijftig cent per stuk kost.

Bouwland brengt bij verkoop natuurlijk zeer veel op. Dit jaar is o.a. een bunder verkocht voor 40.000 gulden.

We bedanken onzen zegsman en zetten de wandeling voort, blijde iets over deze merkwaardige teelt en handel vernomen te hebben.

Ik wil hier nog een enkel woord over den oorsprong der bloembollen tusschenvoegen.

In vroegere eeuwen, toen de kunstmatige verwarming van broeikassen nog niet die hoogte bereikt had, op welke die wetenschap nu staat, kon men de hyacint, die oorspronkelijk een Oostersche plant was, hier niet kweken. Eerst toen men hiermede beter vertrouwd geraakte, gelukte het, deze bloem in het leven te behouden, ja, men slaagde er zelfs in, ze nog te veredelen. Wanneer nu de hyacint hier is ingevoerd, is niet bekend.

Iets meer weten we van de tulpen. De beroemde plantkundige Konrad von Gesner, die in 1516 te Zürich geboren werd, deelt in een zijner werken mee, dat hij de eerste tulp zag in den tuin van zekeren heer Herwart te Augsburg, en volgens hem was de bol uit Constantinopel afkomstig, terwijl hij daar weer van uit Cappadocië was gebracht.

Omstreeks 1559 kwamen de eerste tulpen in ons land. Men legde zich evenwel, daar weldra de tachtigjarige oorlog uitbrak, voorloopig niet met veel ijver toe op de teelt dezer bloem. Later had Adriaen de Pauw, pensionaris van Amsterdam, een tuin, waarin hij verscheidene soorten kweekte.

Een soort droeg den naam van ‘Semper Augustus’ en was vooral duur. Toen men eens één bol voor duizend gulden verkocht had, had de verkooper er berouw over, toen hij vernam, dat die ééne bol eigenlijk uit twee bollen bestond. In 1625 kon men voor drieduizend gulden niet twee bollen van de ‘Semper Augustus’ krijgen.

Niet alleen, dat dus gedurende eenige tientallen van jaren zulke sommen werden betaald voor een luttelen bloembol, maar bovendien leidde deze manie begrijpelijkerwijze tot een windhandel, die in geheel Holland de gemoederen in beroering bracht. Honderden werden rijk, ja schatrijk, maar duizenden welgestelde lieden werden tot den bedelstaf gebracht, zoodat eindelijk de regeering tusschenbeide moest komen.

Om op ons tochtje terug te komen.

Reeds boeit een ander schoon landschap ons oog. We hebben nu den straatweg van Leiden naar Haarlem verlaten en slaan een weinig boven Hillegom linksaf.

De tocht is nu wat langer, maar de omgeving loont de moeite dubbel, al was het alleen, omdat we weer geheel iets anders te zien krijgen. De weg gaat over de Leidsche trekvaart en de spoorbaan, die we tot nu toe aan onze linkerhand hadden, en draait dan rechtsom, zoodat hij nu vrijwel evenwijdig loopt met den grooten straatweg.

Bloembollenvelden zien we hier niet meer. Rechts heeft men laag hout, dat zoo fraai is, dat het den blik aangenaam aandoet, wijl het prijkt met het eerste jonge groen, dat hier en daar ontspruit. Hoe schalt in toppen en twijgen, in heesters en boschjes, de jubelende wildzang, hoe krachtig fluiten en kwinkeleeren de vogels, die met elkander schijnen te wedijveren, wie het luidst en het langst zijn lied kan doen klinken door de stille, heldere voorjaarslucht.

Links bemerken we in de verte de duinen, helder afstekend tegen de lucht en aan den voet er van een breede strook geestgrond, die als weide gebruikt wordt, en waarin, benevens het vee, dat blijde is, de stallen ontvlucht te zijn, leeuweriken, kieviten en andere vogels vertoeven, terwijl zij er hun nest bouwen of zich jubelend in de lucht verheffen. Hoe schoon is zulk een landschap.

Wij slaan rechts een zijweg in, die ons weer naar den grooten straatweg terugvoert.

Nabij het einde dezer laan, bij het station Vogelenzang, vinden wij een aardig koffiehuis, ‘Graaf Floris’ geheeten.

Op deze plaats stond het voormalige lustverblijf van Floris V, naar wien de herberg dan ook genoemd is. Deze laatste werd gebouwd omstreeks het jaar 1600, maar tot onze

groote spijt is door den tegenwoordigen eigenaar alles verbouwd en veranderd 'naar de eischen des tijds.' Noch van het oude verblijf van graaf Floris, noch van het oorspronkelijke koffiehuis is iets belangrijks meer over, behalve een leelijke buste des graven in den voorgevel.

RUÏNE VAN BREDERODE.

Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

Aan beide zijden van den Leidschen straatweg strekt zich het schoone landgoed 'de Hartekamp' uit. Links ligt het heerenhuis met ruime stallen en oranjerie, rechts de overplaats met den hertenkamp en den koepel op een hoogte, volgens overlevering in één nacht gebouwd. Aan de Hartekamp is de herinnering verbonden aan Linnaeus, die er van 1737-38 den vermaarden kruidtuin van George Clifford bestuurde en beschreef. Enkele boomen door hem geplant, worden nog aangewezen in de overplaats.

We komen ook langs de buitenplaats Soeka Brenti, met een uitgestrekt, dicht bewassen terrein. Eertijds vond men hier een nabootsing van het graf van Rousseau op een eilandje.

We naderen nu aan onze linkerhand de Manpadslaan. Hier prijkt onder statige beuken het gedenkteeken, door wijlen prof. D.J. van Lennep gesticht ter eere van Witte van Haemstede en de burgers van Haarlem, die hier in 1304 de Vlamingen versloegen en ter gedach tenis van hen, die in 1573 hier hun leven waagden tot ontzet van het benarde Haarlem.

We loopen nu verder door tot Haarlem langs een weg, die afwisselend villa's en tuinen geeft, vooral ook bloembollenkwekerijen. Aan onze rechterhand hebben we gedurende een groot gedeelte van den weg Den Hout. Dit schoone, welbekende bosch loopt tot het Paviljoen. Het is eigendom der stad Haarlem, maar ligt nagenoeg geheel in de gemeente Heemstede, gelijk het dan ook eertijds tot de heerlijkheid van dien naam behoorde. Het moet in oude tijden veel uitgestrekter zijn geweest dan tegenwoordig en samen hebben gehangen met de reeks der wouden, die den duinzoom tusschen 's-Gravenhage en Haarlem bedekten. Bij het beleg van Haarlem, door Jacoba van Beieren in 1421 en bij dat door de Spanjaarden in 1572-73 werd al het houtgewas verwoest.

In 1585 werd het terrein nieuw beplant, terwijl het in het begin en in het midden der vorige eeuw door het beplanten van woeste gronden en weilanden werd vergroot en in 1827 door den bekwamen en smaakvollen Zocher nieuw werd aangelegd. Een wandelbosch in de onmiddellijke nabijheid eener stad kan niet in alle opzichten het karakter van een maagdelijk woud bewaren, maar het is den genialen man, wiens werk niet licht overtroffen zal worden, toch gelukt, in den Haarlemmer Hout voor

een groot deel het statige, woeste en indrukwekkende van zulk een woud niet te doen verloren gaan. Hij verstond de kunst, in de parken, die hij ontwierp, zooveel mogelijk de kunst te verbergen. Hij verstond het geheim, zóó de richting der paden en wegen, zóó den vorm der grasperken, de plaats van heesters en opgaand hout, van lanen en afzonderlijke boomgroepen te bepalen, dat het oog overal op schoone lijnen rust en tevens de door hem aangelegde terreinen veel grooter schijnen dan zij werkelijk zijn. Prachtige boschpartijen zijn in Den Hout te vinden; heerlijk gevormde boomen, gelijk Haarlems omtrek er in zoo grooten rijkdom heeft aan te wijzen, wassen er in overvloed; een rijk geschakeerd mostapijt of weelderig onderhout bedekt den grond tusschen de frissche, gezonde stammen; gelukkig bederft de baan der stoomtram den aanleg veel minder dan de ingezetenen, die hun bosch liefhebben, wel hadden gevreesd en eischten de belangen van het verkeer slechts een enkele maal den indruk te verstoren door een onbehaaglijk wit schelppad, zooals het lange Werkmanspad, dat het bosch van de Sociëteitstent tot de Spanjaardslaan doorsnijdt. Het eenige, wat misschien hier, zooals in het algemeen in de omstreken van Haarlem, wat veel wordt gemist, is het oog van het landschap, het water, het heldere, spiegelende water, dat een vaderlander in zijn landschappen noode ziet ontbreken.

In de Spanjaardslaan vindt men 'den wonderboom,' een merkwaardige linde, wier voor de helft weggevallen schors een drietal wortelstammen of luchtwortels te zien geeft, terwijl in een oude breede beukenlaan, tegenover den Westkant van het gedenkteeken voor Laurens Coster, den uitvinder der boekdrukkunst, in een der boomen (op den hoek van een voetpad) nog enkele vergroeide letters zijn te herkennen van het *respectez ma solitude* en den naam Napoleon, door koning Lodewijks hand in den stam gesneden.

RUÏNE VAN BREDERODE.

Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

In Haarlem aangekomen, rijden wij met de paardentram de stad geheel door van Den Hout tot het station, dat aan de andere zijde ligt.

Na wat gerust en ons een weinig verfrist te hebben, nemen wij de omnibus, die van het station naar Bloemendaal rijdt.

De weg naar Bloemendaal is zeer bekend. Niet alleen de inwoners van Haarlem, maar ook de vreemdelingen nemen hem bij voorkeur. Tot Overveen is de weg het schoonst in den tijd, waarin de hyacinten en tulpen bloeien, want aan weerszijden breiden uitgestrekte bollenvelden zich uit en buiten den korten bloeitijd heeft het bollenveld niets bekoorlijks. Wij treffen het dus bijzonder.

Tusschen Overveen en Bloemendaal evenwel liggen de buitenplaatsen, in den zomer met haar rijksten bloemenschat prijkend, maar in ieder jaargetijde zijn de bosschen en duinen in den omtrek aantrekkelijk voor den wandelaar, die er een overvloedig natuurgenoegen zoeken wil en vinden kan.

Even voorbij de kerk te Bloemendaal slaan wij linksaf, den weg in naar Meerenberg en Velzerend. Deze is bizonder fraai en is rechts begrensd door bosschage, terwijl het oog links over malsche weiden gaat, met ver op den achtergrond hooge, begroeide

duinen. We komen nu langs het uitgestrekte, omraasterde boschrijke terrein van het krankzinnigengesticht Meerenberg, met het groote hoofdgebouw, de kerk en eenige villa's, tot de inrichting behoorende. Wij naderen nu Velzerend.

Bij deze uitspanning ligt de ruïne van het huis te Brederode. Dit is al sedert de tiende eeuw bekend. In 980 tot 990 schonk Diederik, graaf van Holland, aan zijn jongsten broeder Sifried (ook wel Sikko of Sivaard genoemd) de heerlijkheid Brederode.

Van de bouwvallen van het aloude Huis ziet men thans niets meer dan de nog eerbied inboezemende muren en transen; de plek, waar zij zich bevinden, ligt te midden van grasrijke weilanden, hier en daar met struiken omzoomd of door boschjes afgewisseld.

Met leedwezen ontwaart men, hoe de tand des tijds dit gedenkteeken van vroegere eeuwen meer en meer in puin doet verkeeren, zoodat de bouwvallen gedurig afnemen en verminderen en de tijd zeker niet ver meer af is, dat men ook van dit, gelijk van zoovele andere gebouwen onzer voorvaderen, niets meer dan den grond zal kunnen aanwijzen, op welken het trotsche gesticht gestaan heeft, dat zoo zeer aan der verwoestingen de vroegere burgerkrijgen ten doel stond.

Wij roepen de gastvrijheid van den kastelein in en wandelen dan te midden eener prachtige boschrijke omgeving naar het station Santpoort, en gaan met den locaaltrein terug naar Haarlem en van daar per spoor verder naar de plaats onzer inwoning.

Wellicht geeft deze beschrijving van onzen tocht, hoe eenvoudig ook, aan den welwillenden lezer eenig denkbeeld van de pracht van Haarlems omstreken en het merkwaardige, dat men er vindt.

[Nummer 10]

ANTHONIE VAN DIJCK.

Naar het door hem zelf geschilderde portret in het Louvre te Parijs.

Anthonie van Dijck.

Hoewel de *Illustratie* reeds herhaaldelijk het leven en werken van den grooten Vlaamschen meester met de warmste bewondering en waardeering heeft herdacht - nog vóór een paar weken gaf zij een reproductie van een zijner treffendste godsdienstige tafereelen - kan zij toch niet nalaten in dit zijn derde eeuwjaar nogmaals den onsterfelijken kunstenaar te huldigen.

Op de eerste bladzijde van dit nummer prijke dan het mooiste en meest karakteristieke portret, dat wij van Van Dijck bezitten, de door hem zelf geschilderde beeltenis, die een der schitterendste sieraden van het Parijsche Louvre uitmaakt en ons beter dan eenig ander contereitsel den meester teruggeeft, zooals wij hem ons uit zijn werken onwillekeurig voorstellen.

Inderdaad, die zwierige jonkman met den weelderigen haardos, de geestig opgekrulde knevels, de levenslustige lippen en vooral de groote, heldere, zielvolle oogen, dat is Van Dijck, de schilder-hoveling, de portretteur van koningen en prinsessen, en toch de goedronde Vlaamsche jongen, door den omgang in de groote wereld tot een aristocratisch gentleman verfijnd, maar vooral door zijn aangeboren talent en het verkeer met de beste Italiaansche meesters ontwikkeld tot den fijngevoeligen kunstenaar, die in zijn beste jaren de innigste en teerste tafereelen schiep uit de lijdensgeschiedenis des Heeren.

Slechts een twintigtal jaren heeft hij gewerkt, maar die twintig jaren zijn hem voldoende geweest om een reeks werken voort te brengen, talrijk genoeg om verstrooid te worden over alle paleizen en museums van Europa, werken waarvan vele ieder op zich zelf al toereikend zouden zijn, om hun maker de onsterfelijkheid te bezorgen!

Als een weelderig bloeiende boom, die door jaar op jaar een overvloedigen rijkdom van vruchten te geven, vóór den tijd zijn levenssappen uitput, zoo komt ons het talent van Van Dijck voor in zijn overrijke vruchtbaarheid, plotseling door den ontijdigen dood van den nog jongen meester onverbiddelijk gestuit.

Kunstenaars als Van Dijck, die zich aan de kunst geven met hun ziel en hun lichaam, met kwistige mildheid, met koninklijke vrijgevigheid hun gaven rondspreidend, zonder berekening, zonder nagedachte, in het vertrouwen op hun onuitputtelijken rijkdom - zulke kunstenaars worden niet oud, tenzij op straffe van zich zelve te overleven. Wij kunnen ons Van Dijck dan ook onmogelijk als een bejaard man voorstellen, zoo min als Rafaël: al wat hij ons heeft nagelaten spreekt van jeugd en frisch leven, van de schoonheid, die altijd jong blijft.

Hoe kloek en zwierig, hoe levenslustig en uitdagend blikte de hoogbegaafde jonkman ons aan uit het portret op de eerste bladzijde. En toch - o vergankelijkheid van alle menschelijke levens- en scheppenskracht! - zijn er alweer eeuwen heengegaan sinds die bezielde oogen zich voor altijd voor het aardse schoon hebben gesloten.

Den 22en Maart van dit jaar was het driehonderd jaar geleden, dat Van Dijck te Antwerpen het levenslicht aanschouwde en zijn vaderstad stelt zich voor, zijn eeuwfeest te vieren zooals alleen de groote Vlaamsche kunststad dat vermag.

Hij was de zoon van een koopman in zijden stoffen en was oorspronkelijk bestemd om bij een linnenkoopman in de leer te gaan, waar zijn talent zich misschien te eeniger tijd geopenbaard zou hebben in het ontwerpen van patronen, zoo het niet reeds op vroeger leeftijd in een meer artistieke richting was geleid.

Zijn moeder, Maria Cuypers, besteedde haar vrije uren aan het schilderen van bloemen, nu eens met het penseel, dan met de naald. De kleine Anthonie had als zoo menig ander goed kind aan zijn moeders knieën gespeeld, en aldus had ook hem de lust aangegrepen om te schilderen.

Dertien jaar oud kwam hij in de school van meester Hendrik van Balen, die hij twee jaar later verliet om als leerling opgenomen te worden in de werkplaats van den grooten Rubens. Deze zette hem aan het werk om zwart-en-wit-teekeningen te maken naar zijn schilderijen ten dienste van de graveurs, en door deze oefening verkreeg de leerling zulk een nauwkeurigheid in het teekenen, dat hij in dat opzicht zelfs zijn meester overtrof.

In 1620 verhief Rubens den leerling tot zijn medehelper en verwierf hem de bestelling van een altaarstuk. In het volgende jaar beval hij Van Dijck bij de bekende kunstbeschermers, de Arundels aan, door wier tusschenkomst de jonge Vlaamsche schilder de opdracht ontving voor een portret van den Engelschen koning Jacobus I.

Daarbij bepaalde zich Rubens' goedheid voor zijn begaafden leerling niet. Hij zond hem naar Italië en gaf hem behalve een paard aanbevelingsbrieven mee, die den jonkman de paleizen der machtigste grooten zoo goed als de werkplaatsen der beroemdste meesters moesten ontsluiten.

In Italië bezocht Van Dijck achtereenvolgens Venetië, Florence, Palermo, Bologna, Mantua, Genua, Rome, Sicilië, overal met grooten ijver schilderend en studies makend.

In Venetië leerde hij den forschen, groven schilderstrant, dien hij van Rubens had afgezien, verwisselen met den fijneren toets van de Venetiaansche meesters. Tijdens zijn verblijf in de Dogenstad, maakte de jonge kunstenaar een groot aantal schetsen van schilderijen, die hij daar zag, met notities omtrent hun teekening, kleur en compositie, waaruit blijkt hoe ijverig hij de Venetiaansche school bestudeerde, terwijl zijn latere werken aantoonde hoeveel hij daar geleerd had.

Te Genua weer deed hij die heerschappij over de bruinpartijen op, waarin geen enkel Vlaamsch meester hem evenaart; en ofschoon de voortbrengselen van dat Genuesche tijdperk in zijn loopbaan door de kenners niet zoo hoog worden gesteld als de andere producten van zijn penseel, was toch de invloed der Genuesche kunstgalerijen onmiskenbaar gunstig voor zijn kunstontwikkeling.

Ook te Rome was hij eenigen tijd vlijtig werkzaam; hij schilderde daar zijn beroemd portret van kardinaal Bentivoglio, die hem gastvrij zijn huis had geopend. De bijval, dien hij met dit werk inoogstte, maakte den naijver van zijn mededingers in die mate gaande, dat hij het raadzaam oordeelde, zich uit de voeten te maken.

Te Antwerpen teruggekeerd had hij opnieuw tegen de ijverzucht van zijn kunstbroeders te kampen; maar zijn verdiensten waren te groot, dan dat men hem weer in de schaduw had kunnen terugdringen, en, dank aan Rubens' hulp, had hij weldra zooveel bestellingen, dat hij geen tijd had om ze alle ten uitvoer te brengen.

Hij poogde voet te krijgen aan het Engelsche hof, maar stond niet genoeg in de gunst van den hertog van Buckingham om hierin te slagen. Doch de drie jaren, die hij daarop in Antwerpen en Brussel sleet, zagen mee van het beste werk uit zijn geoefende hand voortkomen, namelijk zijn meesterlijk geëtste portretten van beroemdheden.

In 1630 noodigde koning Karel I Van Dijck naar Engeland, waar hij een jaargeld ontving van 200 pond sterling en zich spoedig in de blakendste gunst van het hof verheugde. Van 1633 tot 1642 schilderde hij niet minder dan negen portretten van

den koning, zeventien van de koningin en natuurlijk dozijnen contereitsels van hovelingen en grooten.

Helaas, het zijn sterke beenen, die de weelde dragen. Het woelige, schitterende hofleven met zijn luidruchtige feesten dreef den gevierden hofschilder tot buitensporigheden, die niet enkel zijn beurs, maar ook zijn lichaams- en geestkracht uitputten. Op verlangen des konings trad hij in het huwelijk met de schoone, hoogadellijke Maria Ruthven; maar de dagen van zijn jeugdige, frissche kracht waren voorbij. De treurige gebeurtenissen, die zooveel jammer over het Engelsche koningshuis zouden brengen, wierpen inmiddels haar schaduwen vooruit. Van Dijck reisde naar Antwerpen en vandaar naar Frankrijk, waar hij met de beschildering der Louvre-galerij belast hoopte te worden. Helaas, die begeerde opdracht ontging hem en dit pakte den vroegtijdig verzwakten man zóó aan, dat hij bezweek, nog vóór hij zijn drie-en-veertigste jaar bereikt had. Met groote praal werd hij te Londen in de St.-Paulskerk begraven.

Zooals we gezien hebben, had zijn schildersloopbaan maar hoogstens een twintigtal jaren geduurd. Maar in dien tijd had hij niet minder dan 950 schilderijen voltooid - een sprekend bewijs van zijn overweldigende werkkraft. Enkele van zijn laatste portretten, in Engeland geschilderd, vertoonen duidelijk de hand van zijn leerlingen, maar met de vroegere is dat niet het geval. Zij verraden den meester zelven door hun ongeëvenaarde nauwkeurigheid, edele opvatting en fijne afwerking. Zij mogen onderdoen voor die van Titiaan, maar doorstaan overigens glansrijk de vergelijking met die van andere meesters. In het schilderen van de handen zoekt men tevergeefs zijns gelijke.

Tot zijn meest geroemde schilderijen behoort het prachtige portret van Karel I in het Louvre. Zoo keurig en natuurlijk als op dit schilderij de glans van het wit satijn is weergegeven, ziet men het nergens elders. Het hoog vorstelijke, het edel smaakvolle van dit bewonderenswaardig schilderij is eenig. Maar Van Dijck muntte niet alleen uit in het portret; gelijk wij nog onlangs, naar aanleiding van zijn 'Beweening van Christus' aanstipten, heeft hij in zijn godsdienstige tafereelen een bekoorlijkheid van groepeerings, een liefalligheid van vormen, maar bovenal een teerheid van gevoel en fijnheid van uitdrukking bereikt, die hem tevens maken tot een der grootmeesters van de christelijke kunst.

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

(Vervolg.)

De twijfel, welken vóór eenigen tijd de oud ste missionaris betreffende de standvastigheid van sommigen koesterde, heeft gaandeweg meer en meer plaats gemaakt voor de overtuiging, dat bij een gebeurlijke uitbarsting van een bloedige vervolging de afvalligen zullen te tellen zijn, - zóó goed is aller stemming. Daartoe heeft onmiskenbaar veel bijgedragen de blakende ijver van den jongen missionaris en evenzeer zijn engelachtige zachtmoedigheid en goedheid, zoodat Li dan ook bij zekere gelegenheid aan den oudsten missionaris rondborstig verklaarde:

'Vader, gij zijt altijd voor ons een engel geweest, maar de jonge vader is nog meer dan een engel. Zóó moet Christus-zelf op aarde zijn geweest, zóó moet Hij met de Zijnen zijn omgegaan.'

En wel verre van ijverzuchtig te zijn op zijn jeugdigen confrater, verwarmde de aldus toegesprokene zelf zich aan dien hemelschen gloed en voelde er zijn eigen ijver en zijn vertrouwen in het bekeeringswerk door versterkt.

Op zekeren dag deed Li hem de vraag: ‘Vader, leeft uw vader nog in het land, waaruit gij tot ons zijt gekomen?’

‘Ja, Li,’ gaf de missionaris ten antwoord, en Li's verbazing ziende, ging hij voort: ‘Vindt gij dat zoo vreemd?’

‘Neen, dat niet, want vader is nog niet oud.’

‘Wat doet je dan zoo verbaasd staan?’

‘Dat zal ik u zeggen, vader. Gij hebt ons nog nooit gevraagd, of wij voor uw vader wilden bidden.’

‘Neen, dat is waar, maar daarvoor bestond ook geen bijzondere reden. Mijn vader is begrepen onder de weldoeners der Missie, voor wie gij dagelijks bidt.’

‘Zoo, en waarom doet de andere vader dat dan wèl.... Heeft die zijn vader meer lief?’

‘Wat 'n vraag, Li, maar, kind, ik begrijp

niet, dat je er toe komen kunt. Neen, Li, aan liefde voor mijn ouders - want ook mijn goede moeder leeft nog - doe ik voor niemand onder, maar nog eens, ik heb nooit bijzondere aanleiding gevonden, om door u afzonderlijk voor hen te laten bidden. Waren zij, of ware een van beiden ernstig ziek geweest, dan had ik dat zeker gedaan, maar dat geval heeft zich, gelukkig, niet voorgedaan....'

'Voor den anderen vader heeft wel die aanleiding bestaan,' hernam Li, 'en toch heb ik niet gehoord, dat zijn vader ziek was.... dat is vreemd,' mompelde Li.... 'Weet u, vader, wat daarvan de oorzaak is?'

'Neen, Li, die bijzondere oorzaak ken ik niet, maar ik schrijf het aan een buitengewone vereering toe.'

'Of,' vroeg Li, door die verklaring niet voldaan, 'of kan er ook een andere oorzaak in het spel zijn?.... Ik heb toch wel eens opgemerkt, - laatst nog, toen het de verjaardag van zijn vader was, zooals hij zei - dat de jonge vader schreide, wanneer we voor zijn vader baden..... alsof hij leed.'

'Kom, kom,' hernam de missionaris, 'ik weet alleen, dat mijn confrater zielsveel van zijn vader houdt en hem innig vereert, maar dat hij om hem lijden zou, daarvan heeft hij me nooit iets laten blijken, en dat geloof ik ook niet.'

'En tòch,' hield Li vol, 'kan ik er geen andere verklaring voor vinden.... Dan houdt de jonge vader iets voor u geheim.'

'Nu, mijn kind, wat hiervan zij,' besloot de missionaris, 'welke reden mijn confrater ook moge hebben, om een bijzonder gebed voor zijn vader te vragen, in elk geval behoort ge met de meeste liefde te voldoen aan dat verzoek.'

'En dat doen we dan ook allen,' zei Li, 'de jonge vader is zoo goed voor ons en voor onze vrouwen en kinderen, en dan zouden wij niet doen wat hij ons vraagt?.... Ik voor mij, ik loop door het vuur voor hem, mijn leven zelfs zou ik willen geven, als dat offer hem van nut kon zijn. En geloof me, vader, dat er meer zoo over denken als ik. Gij moet onze kinderen maar eens hooren, die hij onderricht, en de zieken, die hij heeft verpleegd.... Ik weet het wel, vader, dat alles doet u ook, en met evenveel ijver en offervaardigheid, maar, ik hoop dat u het me niet kwalijk zult nemen, de jonge vader heeft zoo iets over zich, dat ik niet in woorden kan teruggeven, dat de harten voor hem doet opengaan, als de bloem voor den dauw....'

'Je dat kwalijk nemen, Li, integendeel, ik ben maar al te verheugd over die macht van mijn confrater over uw harten en zielen, en kan er God niet genoeg voor danken, mij zulk een krachtige hulp te hebben verleend.... Maar zeg me eens, heb je nog iets vernomen van 't geen de mandarijn in zijn schild zou voeren?'

'Neen, vader, schijnbaar is alles rustig. Trouwens, wij zijn op alles voorbereid, dat weet hij, en hij schijnt zich nog te zwak te gevoelen tegenover de macht, waarover wij bij een aanval zouden beschikken, daar we nu nagenoeg allen thuis zijn en, zoo noodig, leelijk van ons af zouden slaan.... We houden hem en zijn handlangers scherp in het oog, daar kunt u op aan. Om beurten houden we bij de kerk de wacht. Niet dat er veel te plunderen valt - ging Li glimlachend voort -, maar zij mochten ze eens in brand willen steken. En ook op een paar andere punten staan altijd een paar man op den uitkijk.... Van een overrompeling is dus geen sprake.'

'Heel goed, Li, die voorzorgen zijn uitstekend, en kunt gij al de onzen vertrouwen?'

'Ik heb u immers al gezegd, dat we den jongen vader op de handen dragen.... Geen nood, ik sta voor ieder van ons in als voor mij zelven.'

‘Dan ben ik gerust, Li, want in u stel ik het onbeperktste vertrouwen, dat weet ge wel, en de jonge vader doet dat ook.’

‘Dat vertrouwen zal niet worden beschaamd. Al had ik tien levens te verliezen, in plaats van één, ik zou ze gaarne alle geven voor den lieven Jesus en voor....’

‘Nu, Li, zeg het maar,’ voegde de missionaris hem toe, nu hij na het uitspreken van den Zoeten Naam aarzelde voort te gaan, ‘en voor den jongen vader, niet waar?’

‘Voor u beiden, vader, voor u beiden.’

Het zoenoffer.

Een vijftal jaren zijn na Eduards vertrek verlopen. De heer Vermeer is nog nagenoeg dezelfde, alleen wat grijzer geworden. Een zestiger kan overigens den tijd niet euvel duiden, dat hij zijn kruin verzilvert, te minder indien, zooals bij hem het geval is, de gezondheid goed blijft en alle vooruitzicht bestaat, dat men nog verscheiden levensjaren te wachten heeft.

Want met het ongeregelde leven, dat hij een poosje leidde, heeft hij voorgoed gebroken, sedert het schokkend moment bij het afscheid op de kade, en allengs heeft hij zich met het heengaan van zijn kind verzoend, in zoover ten minste, dat hij niet gramstorig meer is, dat hij met weemoed aan hem denkt als aan een dierbaren doode, maar zeer zeker van vreugde zou opspringen zoo hij vernam, dat zijn zoon weer naar het vaderland terugkeerde, om niet weer heen te gaan. Want met diens arbeid daarginds kan hij steeds geen vrede hebben. Dat zou alleen mogelijk zijn geweest als hij ook op godsdienstig standpunt tot inkeer ware gekomen. Het was er intusschen nog verre van af, dat hij in den godsdienst steun zocht en troost. Veeleer wrokte hij er tegen, den godsdienst verwijtend hem zijn kind te hebben ontnomen. Zijn vrienden vrijmetselaars zorgden er overigens voor, dien wrok bij hem levendig te houden.

De kapelaan, die op den droeven dag dat Vermeer was neergevallen op de kade, hem had opgeheven en getroost, raakte bij de bezoeken, welke hij om den wille van zijn vriend aflegde, het teere punt wel eens voorzichtig aan, doch den toeleg begrijpend, bracht de heer Vermeer dadelijk het gesprek op een ander onderwerp over.

Uit den inhoud der brieven, welke hij nu en dan van zijn vader ontving en die aan hartelijkheid niets te wenschen lieten, zou Eduard reeds hebben begrepen, dat te dezen opzichte nog niets gewonnen was, maar bovendien hield de geregelde briefwisseling met zijn boezemvriend hem op de hoogte, en wist hij dus alles. Geen wonder derhalve, dat Li den ‘jongen vader,’ terwijl door de christengemeente van Tsjin-tsjin voor diens vader gebeden werd, wel eens had zien schreien.

De kapitein van het stoomschip, waarmee Eduard was afgereisd, bleef mede den heer Vermeer bezoeken telkens wanneer hij van een reis in het land terug was, en ook hij, vertrouwend op de vriendschap, welke tusschen hem en Eduards vader was ontstaan, waagde het een enkele maal in ronde termen - want van diplomatie heeft een zeeman even weinig begrip als een zeehond van het Hebreeuwsch - zijn vriend over zijn gebrek aan godsdienst te onderhouden, maar met niet beter succes.

‘Hoor eens. Grinten,’ kreeg hij toen ten antwoord, ‘je bent 'n beste kerel, en ik mag je graag, maar laten we dat punt buiten bespreking laten. Ik eerbiedig je godsdienstige gevoelens, omdat ik weet, dat je het goed meent, dat je geen comédie speelt, dat je een door en door oprechte kerel bent, maar ik verwacht, dat je dat evenzeer tegenover de mijne zult doen. Dat zijn van die dingen, die de goede verstandhouding tusschen ons zouden verstoren, en dat zou me spijten.... Weet je

wat, laten we liever nog een flesch kraken van dat merk, dat je zoo lekker vindt, dat van '81....'

Dat was het eenige, niet beoogde, succes, dat de kapitein van zijn poging had, en hij liet verder de zaak over aan God. Zóó stonden de zaken. De heer Vermeer berustte, maar niet met de onderwerping van den Christen, slechts met het dulden van den wijsgeer, omdat er toch niets aan viel te veranderen.

De oude Antje, die ongeveer drie jaren nadat haar 'goeje jongen' heenging, was gestorven, had dus den troost moeten missen, dien zij zoo gaarne had meêgenomen naar de eeuwigheid, dat haar meester weer 'aan de Kerk' was, voor haar het kort begrip van een braaf, godsdienstig leven en een zalig sterfbed. Het goede oudje, zij wilde nog zoo graag blijven leven, niet voor zich-zelve, och neen, alleen om haar 'goejen jongen' nog eens terug te zien.... Dat was het eenige wat haar nog aan de aarde hechtte. Maar al mocht zij dat geluk niet smaken, toch zou zij den 'goejen jongen' nog een laatst sprekend bewijs van hare liefde geven. Toen de geneesheer alle hoop had opgegeven en gelastte, haar te laten bedienen, deelde zij haar laatsten wil aan den heer Vermeer mede.

'Vooreerst, meneer,' sprak de brave ziel, nadat ze de laatste HH. Sacramenten had ontvangen, 'dank ik u van ganscher harte voor al het goede, dat u me hebt bewezen gedurende zooveel jaren....'

'Sprekten we daar niet over,' had de heer Vermeer haar toegevoegd, en zijn stem had getrild. Wellicht dacht hij aan den tijd, dat hij met zijn kind ook zijn trouwe dienstbode had miskend, 'spreken we daar niet over, wat ik voor je deed, dat heb je ruimschoots aan mijn zoon en mij verdiend.'

In Antje's oog welde een traan. Ook zij dacht misschien aan die miskening, maar veel meer nog zeker aan de liefdeloosheid, die het hart van haar 'goejen jongen' zoo diep had gegriefd en bedroefd.

'En nu, mijnheer,' zei ze, 'had ik u nog een wensch kenbaar te maken. Ziet u, mijn goeje jongen, - mag ik meneer Edewart wel zoo noemen?'

'Zeker, Ant, mag je dat, want hij is inderdaad altijd je "goeje jongen" geweest.'

'Nu dan, mijn goeje jongen heeft in zijn eersten brief uit Siena gekscherend geschreven, dat-i me een Sieneesje zou oversturen.... Ziet u, nu wou ik hem een paar Sieneesjes schenken.'

'Ik begrijp je niet, Antje,' zei de heer Vermeer, in de meening verkeerend, dat zij ijld.

'Ik zal het u wel uitleggen, meneer. Ziet u, ik zal nou zoo wat, geloof ik, zestienhonderd gulden hebben opgespaard.... voor mijn ouden dag, als ik niet meer zou kunnen werken.... Ziet u, die heb ik niet noodig gehad, omdat uwee zoo goed bent geweest, om, toen ik in den laatsten tijd niet goed meer voort kon, me bij u te houden en een tweede meid te nemen voor de assistentie.... En nou heb ik ze heelemaal niet meer nodig, en nou wou ik, als de kosten van m'n begrafenis en honderd gulden voor zielmissen er af zijn getrokken, de rest geven aan mijn goejen jongen, om er Sieneesjes voor te koopen en die zieltjes te redden....'

'Maar Ant, heb je dan geen familie, die dat geld beter zou kunnen gebruiken?'

'Beter gebruiken, neen, dat is niet mogelijk, meneer. Bovendien, mijn zuster bij Haarlem is dood en heit geen kinderen nagelaten.... Ik heb, voor zoover ik weet, geen familie, die me na is, en als ik familie heb, dan heit die nooit naar me omgekeken, daar heb ik dus geen verplichting aan.'

'Maar, Ant....'

‘Neen, meneer, als u me voor 't laatst een plezier wilt doen, dat mot u niet perbeeren, me daarvan af te brengen, want ik heb het vast besloten, en ik zou niet gerust kunnen sterven, als ik niet wist, zeker wist, dat mijn spaarpenningen ten minste mijn goejen jongen nog van nut zullen zijn.’

‘Nu, Ant, als het dan zoo wezen moet, ofschoon ik het malligheid vind, dan zal je een testament moeten maken.’

‘Als meneer dan zoo goed zou willen zijn, 'n notaris- bij me te willen laten komen.’

Aldus geschiedde, en Antje stierf gerust, een zaligen glimlach om den mond, toen zij met een gebed, dat hortend over haar bevende lippen kwam, den naam van haar ‘goejen jongen’ vermengde. Haar laatste gedachte was geweest voor hem, haar ziel was nog vervuld van zijn beeld, toen zij met het talent, dat zij met het ééne haar geschonkene had gewonnen, vóór haar God verscheen.

De heer Vermeer had oprecht het verlies van zijn trouwe, aanhankelijke dienstbode betreurd. Nu zij was heengegaan, besepte hij eerst ten volle, welk een kapitaal aan zorgen en toewijding hij verloren had, en zijn pen

MOEDERS ONDERRICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARLES DURAND.

DE SPELERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. WEISER.

had gebeeft, toen hij in een brief aan zijn zoon het verscheiden van Antje meldde, hem haar laatsten groet en zegening overbracht en hem mededeeling deed van haar uitersten wil, met de kennisgeving, dat hij hem zoo spoedig mogelijk het kleine vermogen van Antje, door hem-zelfen tot een ronde som van *f* 2000 verhoogd, zenden zou, voor het door Antje bestemde doel. Voor het geschenk zijnerzijds voor zulk doel had hij wel een inwendigen strijd te voeren gehad, wijl hij die zieltjeskooprij voor onzin beschouwde, maar bedenkend, dat hij er zijn zoon een groot genoeg meê zou doen, en tevens overwegend, dat die gekochte Chineesjes in elk geval aan een treurig, zorgelijk bestaan zouden worden ontrukkt, wat bijgevolg een maatschappelijk goed was, had hij zijn bezwaren het zwijgen opgelegd. En hij had er geen spijt van gehad. Het antwoord van zijn zoon, waaruit bleek, hoe gelukkig hij dezen had gemaakt, vooral door *zijn* geschenk, - waarschijnlijk had de missionaris daarin een verblijdend teeken gezien van een omkeer in zijns vaders gemoed, - dat antwoord had hem tranen doen storten van vreugde.

Sedert waren weer ruim twee jaren heengegaan, toen een telegraphisch bericht in de dagbladen de droeve tijding meldde van een Christenvervolging, waarbij een Nederlandsch missionaris en verscheiden Christenen den dood hadden gevonden.

Die tijding schokte den heer Vermeer als een onverwachte donderslag. Wel is waar werd de plaats, waar de vervolging plaats had, nog niet nauwkeurig opgegeven, - er werd alleen van Zuid Sjansi gesproken - en waren meerdere Nederlandsche missionarissen in die streken werkzaam, zoodat er meer kans bestond dat de missionaris Vermeer niet het slachtoffer was dan wèl, - een bang voorgevoel zei den ongelukkigen vader, dat het zijn zoon was, wiens bloed werd vergoten. Alle pogingen tot geruststelling en bemoediging bleven dan ook vergeefs, hij hield zijn kind voor verloren, en niets was in staat hem van dat denkbeeld af te brengen. Hij zag hem vóór zich, bebloed, verminkt, - dood; en verpletterd zat hij daar in zijn huiskamer, niemand willende zien, alléén, met droge, brandende oogen, schrikkend en gejaagd opspringend, telkens als de huisbel overging, angstig dat de boodschapper der voltrekking van het doodvonnis vóór hem verschijnen zou.

Zijn voorgevoel bleek maar al te gegrond te zijn geweest. Weldra werden nadere telegraphische tijdingen ontvangen over de slachting. ‘De omgekomen priester - heette het daarin - was de missionaris Vermeer, een Hollander, sedert ruim vijf jaren in China werkzaam met voorbeeldigen ijver, zoodat de christengemeente in die streek belangrijk was toegenomen en de bekeerde inlanders hem liefhadden als een vader, hem vereerden als een heilige. In het kerkje, waarheen hij met eenige Christenen was gevlucht, was hij, doordien het gepeupel het heiligdom omsingelend, dit had in brand gestoken, levend verbrand. De andere missionaris was afwezig, anders ware hem wellicht een zelfde lot wedervaren. Behalve de eerw. heer Vermeer werden niet minder dan 42 Christenen verbrand of vermoord, en onder dezen zekere Li-tong, een der eerste Christenen uit de streek en een toonbeeld van deugd en christelijken heldenmoed. Deze was in de gelegenheid geweest den marteldood te ontkomen, doch vernemend, dat de “jonge vader” - zooals de Christenen den eerw. heer Vermeer noemden - zich in de kerk bevond, was hij ook daarheen gesneld, om, zoo mogelijk, hem nog te redden, of met hem te sterven.’

Hoeveel opbeurends echter daarin, na de eerste overweldigende felle smart, ook mocht liggen voor een Christen, hoeveel stof zelfs tot dankbaarheid jegens God voor

het geluk, een martelaar voor het heilig geloof tot zoon te hebben, voor den heer Vermeer had het een tegenovergestelde uitwerking.

Zijn diepe neerslachtigheid werd afgewisseld door vlagen van razernij, waarin hij den godsdienst en de priesters verwenschte, en zelfs God durfde aanklagen voor het verlies van zijn kind. In weinige weken had hij jaren geleefd. Zijn oogen stonden hol, zijn gelaat was vermagerd en scherp gelijnd, zijn tot dan toe rechte gestalte gebogen, als geknakt, - kortom, hij was een gebroken, afgeleefd man, en de weinigen, die hem te zien kregen, hielden zich overtuigd, dat hij zijn zoon niet lang overleven zou.

Gered.

Enkele dagen daarna boodschapte de dienstbode den heer Vermeer, dat er een geestelijke was, die hem wenschte te spreken.

‘Ik ben voor niemand te spréken, heb ik je immers gezegd,’ voegde hij het meisje barsch toe.

‘Ja, maar....’

‘Wat, ja maar, voor niemand, en voor geestelijken allerminst.’

‘Ziet u, die meneer zegt, dat hij u iets heeft te geven....’

‘Wat zou me die hebben te geven?.... Neen, zeg ik,.... of, wacht even.... Hoe ziet die meneer er uit?’

‘Meneer zegt, dat hij een goede vriend van meneer den missionaris is geweest....’

‘Zoo,’ mompelde de heer Vermeer, ‘wellicht dezelfde, die toen.... nu, laat dan meneer maar binnenkomen.’

‘t Was inderdaad de ons bekende kapelaan.

Binnentredend, reikte hij den heer Vermeer de hand, betuigde zijn innige deelneming - wat hij trouwens ook schriftelijk reeds had gedaan - en uitte de hoop, dat God den zoo zwaarbeproefden vader zou troosten en sterken.

‘Er is geen troost voor mij,’ onderbrak hem de heer Vermeer,.... ‘alleen smart, hopelooze smart....’

‘Zóó moogt u niet spreken, mijnheer. God geeft dengene, die zich tot Hem wendt, kracht naar lijden....’

‘Mij niet.... Maar mijn dienstbode zei me, dat u me iets had ter hand te stellen....’

‘Inderdaad, een brief van uw zoon.’

‘Een brief van mijn zoon?....’ vroeg de heer Vermeer, met de grootste verbazing, terwijl hem zichtbaar een huivering over het lichaam voer.

‘Ja, mijnheer. Zooals u wellicht bekend zal zijn, heb ik een vrij geregelde briefwisseling met mijn vriend, tijdens zijn verblijf in China, onderhouden.... Ongeveer een halfjaar geleden nu heeft hij in een brief aan mijn adres een brief voor u gesloten.’

‘Een brief voor mij in een brief aan u gesloten, en u hebt tot nu toe gewacht om mij dien te doen geworden?’ vroeg de heer Vermeer driftig.

‘De verklaring is deze,’ hernam de priester. ‘Uw zoon verzocht me u dien brief niet eer te overhandigen dan nadat hij zou gestorven zijn. Hij had een voorgevoel, schreef hij, dat er weldra een hevige Christenvervolging zou uitbreken en hem alsdan de martelaarskroon wachtte.’

‘Martelaarskroon,’ herhaalde de heer Vermeer schamper, half binnensmonds, met een akeligen grijns.

De priester deed alsof hij dit niet opmerkte, en ging voort: 'Ik zou reeds onmiddellijk nadat ik de droeve tijding had gehoord persoonlijk tot u zijn gekomen, om u van mijn innige deelneming blijk te geven en me van de mij opgedragen zending te kwijten, maar ik heb gemeend, dat ik eerst uwe meest vlijmende smart moest laten voorbijgaan....'

'Waar is die brief?' vroeg de heer Vermeer met koortsachtige haast.

'Hier, mijnheer,' antwoordde de geestelijke, den brief uit een portefeuille te voorschijn halend.

'Draagt u kennis van den inhoud?'

'Neen, mijnheer, hoegenaamd niet,' en dit zeggende, stond de priester, door een gevoel van kieschheid gedreven, op, om zich te verwijderen.

'Als ik u verzoeken mag, blijf dan, mijnheer,' voegde hem de heer Vermeer toe, 'gij zijt de boezemvriend van mijn zoon geweest, gij waart zijn vertrouweling,.... blijf, verzoek ik u,.... misschien dat de inhoud ook u aangaat.'

Met bevende handen verbreekt de heer Vermeer het zegel, en vlug glijdt zijn onrustige blik over het hem zoo dierbare schrift. Plotseling verbleekt hij, snakt hij naar adem, en springen hem de tranen uit de oogen.... Met een diepen zucht laat hij eindelijk het papier uit zijn handen glippen, slaat de handen vóór zijn aangezicht en snikt zoo hevig, dat zijn borst er van schokt.

De priester weet niet wat te doen. Zal hij den rampzaligen vader toespreken, of zal hij wachten totdat deze het woord tot hem richt.... Na eenig dralen grijpt hij, als eertijds, den heer Vermeer bij de hand en mompelt met ontroerde stem: 'Arme, arme vader!'

't Duurt nog eenigen tijd voordat het snikken tot bedaren komt. Eindelijk heft Vermeer zijn betraand gelaat omhoog en zegt in geheel anderen toon dan zooeven:

'Dus u weet niets van 't geen in dit schrijven staat? Mijn zoon heeft u het geheim van zijn leven niet geopenbaard?'

'Werkelijk niet, mijnheer, op mijn woord van priester....'

'Welnu, lees dan,.... in u, den besten vriend van mijn Eduard, stel ik vertrouwen,.... gij, maar ook gij alleen, moogt weten, wat mijn zoon heeft gedreven tot alle offers, die hij heeft gebracht, ook tot het offer van zijn leven.'

(Slot volgt.)

Manfreda van Sorreze.

Historisch verhaal uit de 13e eeuw.

I.

De graaf van Sorreze.

Een drukkend heete zomerdag naderde zijn einde. Zwarte, dreigende wolken stegen in het westen op en bedekten de rotswanden en het dal van Sorreze met een donkeren sluier. Hevige rukwinden, de voorboden van den strijd, dien de elementen weldra zouden voeren, huilden door de hoogstammige boomen. Blicksemschichten schoten van tijd tot tijd uit den duisteren schoot der wolkenmassa en verleenden den eenzamen reiziger den aanblik van het kasteel van Sorreze, dat door de vaardige hand van den bouwmeester op de spits van een rots gebouwd was, daarmee één geheel scheen te vormen en welks vijftien torens en sterke muren zich trotsch boven den afgrond

verhieven. Vreeselijke donderslagen verbraken van tijd tot tijd de doodsche stilte van het landschap, en de klokken in den hoogen slottoren begonnen door de geweldige windvlagen te luiden. In een der groote zalen van het kasteel, vanwaar men een heerlijk uitzicht had op het gansche dal, zaten op dit verschrikkelijk uur twee personen bij elkaar, die met angstige blikken den ontzettenden strijd der natuur schenen te volgen. Dezelfde gedachte scheen hen te beheerschen, maar geen woord kwam over hun lippen.

De eene dezer twee personen was een dame van ongeveer twintig jaar. Zij zat aan het venster, naaide ijverig aan een fijn wollen kleed en scheen geheel en al in haar arbeid verdiept. Een opmerkzaam beschouwer zou echter wel bemerkt hebben, dat zij van tijd tot tijd heimelijk het hoofd ophief en nu eens een bezorgden blik op het dal wierp, waar de reusachtigste boomen onder het geweld van den storm kraakten, dan weer op haar vader, die in een gemakkelijken leuningstoel zittend, bezig was de stukken van het schaakspel, dat voor hem op een kleine tafel stond, in orde te brengen. De grijsaard luisterde, het geringste gedruisch trof zijn oor, terwijl zijn hand onwillekeurig de ivoren figuren op het schaakbord door elkaar wierp.

Dikwijls stond hij op en trad naar het venster. Het dal bleef steeds eenzaam en verlaten: de regen begon te vallen en de dorstige aarde dronk gretig de zoolang verwachte droppels. Na een lang stilzwijgen zei eindelijk het jonge meisje:

‘Lieve vader, ik geloof dat daar Elzear aankomt. - Ja, hij is het, hij komt ginds achter de steile rots te voorschijn, daar staat hij al voor de poort. Hoort ge het, vader, men laat de ophaalbrug neer. Wil ik mij thans verwijderen?’

‘Neen, Manfreda, neen, gij moet blijven, gij zult dan vijf minuten vroeger weten, welk lot

ons wacht. Overigens hebt gij Frankrijk int geheel uw hart lief, als ik mij niet vergis. Welnu, weldra zult gij tijding ontvangen van de Fransche ridders, die tegen ons ten strijde trekken. Verheug u daarover, Manfreda!’

Deze woorden, die op ruwen, spottenden toon werden gesproken, deden het jonge meisje verbleeken. Zij keek haar vader liefdevol, maar toch smartelijk aan en richtte toen den blik ten hemel. De deur werd geopend. Elzear, de vertrouwde bediende van den graaf van Sorreze, trad binnen. Hij maakte zijn helm los, welks glans door den regen verbleekt was, en groette zijn heer, die hem kortaf, op opgewonden toon vroeg:

‘Nu, niets nieuws?’

‘Slechte tijdingen, heer graaf, het bondgenootschap is vernieuwd, de kruisvaarders zijn talrijker dan voorheen, en de Provençalen....’

‘De Provençalen? Nu, wat is er met hen?’

‘Zij zijn verslagen, schandelijk verslagen. Allen zijn voor Castelnaudary gevlucht!’

‘Zij hebben Castelnaudary dus verlaten?.... Dat is onmogelijk!’

‘En toch is het zoo! Simon van Montfort is uit de stad getrokken en heeft de vluchtenden met het zwaard in de vuist achtervolgd.’

‘Gij liegt! Raymond van Toulouse kan niet vluchten!’

‘Hij heeft het eerst van allen de gelederen verlaten met zijn jongen zoon, dien men boeien moest, wijl hij tot het gevecht wilde terugkeeren.’

‘Edel kind!.... En de graven van Foix?’

‘Vader en zoon, Raymond, Roger en Roger Bernhard zijn met de grootste moeite aan het zwaard van Simon van Montfort ontkomen, en thans dolen zij in de bergen rond; Montfort zal weldra heer en meester van geheel Provence zijn. Zijn leger, dat elken dag door de aankomst van nieuwe bedevaartgangers versterkt wordt, die de gelofte hebben afgelegd, veertig dagen onder zijn vaandel te strijden, belegert steden en burchten. Binnen twee dagen zullen de kruisvaarders voor Sorreze staan!’

‘Dan zullen zij ondervinden met wien zij te doen hebben!’ antwoordde de grijsaard met klem. ‘Al verhindert de ouderdom mij ook te paard te stijgen om aan de spits mijner dappere wapenbroeders ten strijde te trekken, toch zal hij mij niet kunnen verhinderen, deze wallen, het erfdeel mijner voorvaderen, te verdedigen of bij haar verdediging den heldendood te sterven!’

‘Dus u denkt aan verdedigen, heer graaf?’

‘Is dit dan zoo onmogelijk? Kan de wapenbroeder van Raymond van Toulouse en Peter van Arragon naar uw meening zijn burcht niet verdedigen tegen een bende roovers, die, uit het koude, onherbergzamen noorden gekomen, zich als een bijenzwerm op het schoone Provence geworpen heeft? Mijn manschappen zijn dapper, mijn wallen en muren sterk en hecht; wat heb ik nog meer noodig?’

‘En heeft u ook aan proviand gedacht, heer graaf, om uw dappere krijgers te onderhouden?’

‘De boeren zijn verplicht daarvoor te zorgen, als hun heer strijd heeft te voeren,’ antwoordde de graaf heftig.

‘Maar zij zijn uitgeplunderd en van alles beroofd door de twee legers, die kort na elkaar hier zijn doorgetrokken. Ik verzeker u, heer graaf, in heel uw uitgestrekt gebied zult u geen dozijn zakken graan, geen vier magere koeien meer vinden. Bijna alle landerijen van Provence zijn verwoest en door de hoeven der vijandelijke paarden vertreden.’

‘Gerechte hemel!’ zuchtte de graaf.

Hij hief het hoofd op, zag Elzear met zijn zwarte, doordringende oogen aan en vroeg toen:

‘Hoe denkt gij dan daarover? Spreek openhartig!’

‘Simon van Montfort biedt den heeren van Provence, die zich met de Kerk willen verzoenen en hem als leenheer willen erkennen, zeer aannemelijke vredesvoorwaarden aan.’

‘Zwijg! Laat me nooit meer zulk een voorslag hooren! Verneem dan mijn laatste woord: Noch Fulco, noch Simon zullen mij ooit voet hen de knie zien buigen. Ik zal sterven zooals ik geleefd heb, zonder verraad en zonder lafheid!’

‘En moet Manfreda dan uw gevaren deelen?’

De vader wierp een blik op zijn kind. Manfreda had oplettend het gesprek der beide mannen gevolgd, zonder echter ook slechts éénmaal het hoofd op te heffen. Alleen het beurtelings rood en bleek worden harer wangen verried haar gemoedsbewegingen.

Nadat de graaf haar een oogenblik had aangestaard, antwoordde hij:

‘Ja, mijn lot zal ook het hare zijn. Manfreda zal mij niet verlaten....’

‘Heer graaf, de dood kan niet verschrikkelijker zijn, dan zulk een besluit!’

‘Liever den dood dan de schande!’

Manfrida was bij deze laatste woorden niet verbleekt. Haar vader zag haar met treurige voldoening aan. Zij stond op, ging naar hem toe, viel voor zijn voeten neer en kuste zijn hand, als wilde zij daardoor te kennen geven, dat zij het geheel eens was met de woorden, die hij zooeven gesproken had. Daarna verwijderde zij zich uit de zaal en liet de beide oude krijgers ongestoord de middelen om den burcht te verdedigen, bespreken.

II.

De kruistocht in Provence.

Onder alle landen van Europa, wier bloei en welvaart door burgeroorlogen werden vernietigd, was Provence het schoonste en het ongelukkigste. Een gevaarlijke kankerwonde verteerde zijn levenskracht; vuur en zwaard waren de eenige heelmiddelen geweest, die ruwe, barbaarsche handen het gebracht hadden. Met andere woorden: Provence werd toenmaals door een talrijke, gevaarlijke en verwaten sekte bezocht. Als we hier van Provence spreken, bedoelen wij niet alleen de tegenwoordige provincie van dien naam, maar ook Languedoc, Aquitanië en Foix; - de heerlijke streken, de eenige overblijfselen van het verwoeste rijk der Galliërs, die de beschaving en de wetenschap der oude Romeinen als een kostbaar kleinoord bewaard hadden. De ketterij der Arianen, die in de vierde eeuw ont staan was, had in deze streken, zoo berucht in de geschiedenis der godsdienstoorlogen, nog sporen achtergelaten; en toen tegen het einde der twaalfde eeuw de ketterijen der Waldenzen en Albigenzen in het zuiden van Frankrijk zich begonnen te verbreiden vonden zij in Provence aanstonds talrijke aanhangers. Deze nieuwe sekten hadden van de Manicheënen het geloof aan een tweevoudig Opperwezen overgenomen: de een als de bron van alle goed, de andere de bron van alle kwaad. Zij beweerden dat de ware Kerk van Constantijn vernietigd was en zij de wederopbouwers der ware Kerk en de beschermers der Bruid van Jesus Christus waren. Zij schaften het priesterschap af en verhieven iederen mensch tot de waardigheid van priester en Paus.

Deze ketterij, die door de schandelijke zeden harer aanhangers zichzelf den ondergang zou hebben berokkend, zou, als zoovele andere aanslagen tegen de rots van Petrus, van korten duur geweest zijn, hadde zij geen ondersteuning bij den

voornaamsten adel van Provence gevonden, wiens bedorven zeden door de reine leer der katholieke Kerk streng afgekeurd en berispt werden.

Raymond IV, graaf van Toulouse, een neef van den grooten kruisvaarder, stond aan de spits der Albigenzen. Zijn neef Roger, graaf van Beziers, opende hem zijn steden en vestingen, en verdedigde hem zelfs tegen den H. Stoel. De graven van Foix lieten hem in de ongenaakbare rotsen en holen der Pyreneën wonen. Bijna alle van deze vorsten afhankelijke leenmannen beschermden niet alleen de ketters, maar namen ook hun ketterij over en trachtten die overal te verbreiden.

Maar in bange tijden roept God ook wakkere mannen in het leven. Op den Stoel van Petrus zetelde toenmaals Paus Innocentius III, die aan groote wijsheid onwankelbaren moed en standvastigheid paarde. Nadat hij door zijn apostolische brieven en door de prediking zijner legaten alle middelen van zachtmoedigheid en verzoening had uitgeput, dwong een ontzettende gebeurtenis hem te gelijk het woord en het zwaard te gebruiken.

Peter van Castelnau, legaat van den H. Stoel, was door de ketters vermoord, en de goddelooze booswicht, die den dienaar Gods den doodelijken slag had toegebracht, Jan van Besles, vond een toevluchtsoord aan het hof van den graaf van Toulouse. Toen wendde de Paus zich tot koning Philips Augustus, den leenheer van Provence, wien hij o.m. schreef:

‘Sta op, soldaat van Jesus Christus! Sta op, christenvorst! Het bloed van den rechtvaardige roept om wraak!’

De koning van Frankrijk riep zijn vazallen ten strijde tegen de Albigenzen. Weldra was een talrijk leger op de been gebracht en trok naar Provence. Raymond, door dit bericht ontsteld, smeekte aanstonds zich met de Kerk te mogen verzoenen. Hij volbracht de openlijke boete, die de legaat Milo hem oplegde, en trok met de koninklijke troepen vereenigd tegen het graafschap Beziers op.

De Voorzienigheid had den graaf Simon van Montfort, het toonbeeld van een vroom en dapper ridder, aan het hoofd van dezen kruistocht geplaatst. Als verdediger der H. Kerk wreekte hij haar gesmade rechten en, dank zijn overwinnend zwaard, erkende hem bijna het gansche gebied van Beziers als heer en meester. Maar toen graaf Roger, die op zijn kasteel te Carcassonne gevangen zat, was gestorven, wilde Peter van Arragon met zijn graafschap beleend worden, en diens weigering was de eerste schakel van een lange keten, het begin van tallooze onzalige gebeurtenissen.

De edelen van Provence verlieten de partij van den graaf van Montfort, en de kruistocht begon niet meer tegen enkele opstandelingen, maar tegen alle ridders van Provence, die hun vaderland wei is waar trouw bleven, maar hun geloof en hun geestelijk vaderland verrieden.

Simon van Montfort nam de stad Lavaur in, zag de troepen van Provence voor Carcassonne, dat hij verdedigde, vluchten, en om de partijhoofden tot onderwerping te dwingen, belegerde hij alle burchten, nam elken vijand gevangen en liet dien over aan de bewaking zijner getrouwen.

Op deze wijze verschaft hij zich leenmannen, zonder eigenlijk zelf leenheer te zijn. Gedurende den tijd van zijn krijgsmansloopbaan hadden de gebeurtenissen plaats, die wij hier willen vertellen. Maar alvorens wij hiermee beginnen, moeten wij den lezer nog even aan een man herinneren, een vriend van den graaf van Montfort, die evenals deze een verdediger der H. Kerk was. Deze man echter voerde in plaats van het zwaard het kruis als wapen; hij sprak alleen om te overtuigen en te zegenen, niet om te gebieden. Hij werkte niet voor eigen roem, maar voor dien van den Allerhoogste, en zijn liefdevolle ernst, meeslepende welsprekendheid, gepaard

aan een streng, werkzaam leven, bekeerden meer zielen tot het ware geloof, dan de arm en het zwaard van Simon van Montfort: wij bedoelen den grooten ordestichter, den H. Dominicus Guzman.

(Wordt vervolgd.)

Het stadhuis te Maastricht.

Mag de Limburgsche hoofdstad zich beroemen, in haar St. Servaas en Lieve Vrouwekerk de oudste gedenkstukken der Romaansche bouwkunst op Nederlandschen bodem te bezitten, zij mag ook bogen op een der mooiste staaltjes van Nederlandschen renaissance-bouw in haar fraai stadhuis.

Minder streng dan Van Campen's vermaard Amsterdamsch raadhuis, thans het Paleis op den Dam, heeft het daarmee toch veel overeenkomst. Het is een te gelijk statig en sierlijk gebouw, een massief, bijna vierkant stuk metselwerk, met vier gevels, die alle goed tot hun recht komen, daar het stadhuis geheel vrij staat op de Groote Markt, een zeer regelmatig, uitgestrekt, wel bebouwd en levendig plein.

Elk van die gevels heeft twee met pilasters versierde bovenverdiepingen, die op een ineën-

gedrongen benedenverdieping rusten, evenals dit met het Amsterdamsche paleis het geval is. Noemt men dit laatste niet ten onrechte het 'paleis zonder deuren,' het Maastrichtsche raadhuis heeft daarentegen een dubbele trap, leidend naar een breed bordes, dat toegang geeft tot de vorstelijke voorhalle.

Die dubbele trap had in vroeger tijd een heel bijzondere reden van bestaan. De stad was namelijk weleer aan een dubbele rechtsmacht onderworpen: die van de bisschoppen en die der hertogen van Brabant. Deze laatsten maakten als leenheeren, de anderen als erfgenamen der rechten en privilegiën der bisschoppen van Maastricht, wier opvolgers zij waren, aanspraak op de uitoefening van het recht en het innen der belastingen in de oude stad van St. Servaas.

HET STADHUIS TE MAASTRICHT.

Eindelijk en na veel gekrakeel deelden zij het voorwerp van geschil en werd de stad in twee afdeelingen gesplitst. Elke nieuwe bewoner moest bij zijn aankomst kennis geven aan welke rechtsmacht hij wilde onderworpen zijn. En wat de andere bewoners betreft, deze werden gerekend te behooren tot dat rechtsgebied van de stad, waaronder hun moeders hadden gestaan.

De zoon van een uit Luik afkomstige vrouw was aan het beheer der bisschoppen onderworpen, en zij wier moeder van de hertogen van Brabant afhing, werden geacht Brabanters te zijn.

Toen de Staten zich van Maastricht meester maakten, behielden zij voor zich het recht van den hertog en de stad bleef verdeeld als te voren, met dit verschil, dat de oorspronkelijke verdeeldheid van toen af nog meer verward werd door tweespalt in den godsdienst.

Elk van de verschillende machten benoemde haar afgevaardigden; deze beklommen de stoep van het stadhuis aan de voor elk hunner bestemde zijde en vereenigden zich pas in de voorhalle.

Alvorens wij deze binnentreden, moeten wij nog even de aandacht vestigen op het kloeker dak van het gebouw, dat aan elk van de vier zijden terugwijkt voor een breede attiek en in het midden prijkt met een sierlijken klokketoren, die op bevallige wijze den traditioneelen uitkijk of wachttoren der oude raadhuisen vervangt.

Treden wij nu de voorhalle binnen, dan bemerken wij, dat deze de heele hoogte van het gebouw inneemt, en daardoor een statigen indruk maakt, al is ze ook wat

zwaar en massief gebouwd. Die voorhalle geeft toegang tot de voornaamste vertrekken van het stadhuis.

Deze zijn, gelijkvloers, de burgemeesterskamer, behangen met goudleer, dat nog weinig van zijn ouden gloed heeft verloren en waarop Chineesche figuren zijn voorgesteld; de voorzaal van den Raad, behangen met prachtige gobelins, die de geschiedenis van Mozes voorstellen; de raadzaal, bekleed met gewezen Vlaamsche behangsels en versierd met een heel fraai plafond, geschilderd door Coders, een kunstenaar uit Maastricht, die wel talent had; eindelijk de secretariskamer, evenzoo met Vlaamsch weefsel behangen.

Al de genoemde vertrekken zijn bovendien voorzien van statige, met allegorisch schilderwerk versierde schoorsteenen, die nog veel tot het grootsche karakter er van bijdragen. De meeste van die schilderwerken hebben betrekking op die dwaze verdeling van het stedelijk gezag, die vroeger kenmerkend was voor de wakkere stad.

Op de eerste verdieping heeft men de boekerij; zij is gevestigd in een heel mooi, met bijzondere zorg daartoe ingericht, maar helaas te klein lokaal. Behalve een groot aantal boeken, bevat zij een fraai borstbeeld van Napoleon I door Canova vervaardigd, dat de stad zich verplichtte aan te koopen, toen zij hoofdplaats werd van het departement der Beneden-Maas. Een slechten koop heeft zij daarmee niet gedaan, daar dit borstbeeld wel het voornaamste kunstvoorwerp in dit heiligdom van den geest mag genoemd worden.

De bibliotheek toch is niet rijk voorzien van zeldzame of kostbare stukken. Met uitzondering van eenige goede handschriften en incunabelen, waaronder zich een bijna eenige Terentius bevindt, ziet men er weinig bijzonders. Twee tusschen 1470 en 1480 gedrukte kleinere geschriften hebben evenwel voor Maastricht een heel bijzonder belang. Het zijn twee werkjes van Matthaeus Herben, in leven rector der scholen van het St.-Servaaskapittel. Het eene is een schoolboekje, het andere bevat drie brieven; men gelooft dat ze nagenoeg eenig zijn en vóór de ontdekking van deze twee exemplaren had men altijd gemeend, dat ze onuitgegeven waren. De boekjes zijn echter niet in Maastricht gedrukt; want ofschoon de stad in verschillende andere takken van kunst en nijverheid volstrekt niet achterlijk was, duurde het toch tot het midden der zestiende eeuw, eer de boekdrukkunst er beoefend werd.

Het stadhuis, om tot dit gebouw terug te keeren, werd gebouwd tusschen de jaren 1659 en 64, terwijl de kostbare behangsels met de geschiedenis der Israëlieten uit 1704 dagteekenen.

Bij de Platen.

Moeders onderricht. -

Wat een allerliefst intiem groepje, vertrouwelijk beschenen door het zachte, kalme lamplicht! Bij zoo'n tooneeltje zou men om den hoek van de deur willen staan, om in stilte de jonge moeder te bespieden, onderricht gevende aan haar kleine lieveling.

Moeizaam zit het kind over het papier gebogen, de pen onbeholpen in de vingertjes geklemd, om woord voor woord op te schrijven wat moeder voorzegt. En met zachtzinnig geduld wijst moeder haar terecht, als ze van de wijs raakt, moedigt haar aan bij de moeilijkheden en prijst haar, wanneer die door oplettendheid en ijver zijn te boven gekomen.

Wat aardige tegenstelling ook tusschen de stijve linkschheid van het kind en de bevallige losheid der welgevormde vrouwengestalte met de mooie slanke handen en het fijne hoofd, zoo fraai door het stille schijnsel van de lamp belicht! De tegenstelling is misschien wat te groot: het kind kon, dunkt ons, wel wat meer op de moeder lijken.

De spelers. -

Na het rijke maal nog een spelletje, dat is wel geen loffelijk gebruik; maar men kan er zich, als de gasten het verlangen, toch niet altijd aan onttrekken.

De vrouw des huizes ziet het spel een poosje aan, maar spoedig verveelt het haar toch; zij gaat naar haar kamer en neemt een boek om den tijd te korten. Het duurt intusschen wat lang en zij valt er onwillekeurig bij in slaap.

Plotseling schrikt zij wakker, werpt een blik op de pendule, luistert of zij niets hoort in de heerenkamer.... Goede hemel! zitten zij altijd nog te spelen, en haar man, dien zij tot dusver nooit van speelzucht verwacht heeft, geeft zich ook al over aan dien gevaarlijken hartstocht!

Op de teenen sluipt zij de kamer binnen en, God zij dank, haar beste man is zoo onschuldig als een lam; hij slaapt al lang den slaap des rechtvaardigen, en alleen die twee oude ratten zijn de zondaars!

Dat is ongeveer de situatie, die de Duitsche kunstenaar J. Weiser ons op zijn schilderij laat bespieden. De oude deugnieten hebben in dit huis hun laatste partijtje gespeeld! Zie maar eens in het ontstemde gezicht van de jonge vrouw des huizes, en als ge het nog duidelijker hebben wilt, - kijk, daar komt de koffie al en dat beteekent: het spel is uit.

[Nummer 11]

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68,

door

Johs. Klep, Pr.

I.

Het is avond; de avond van Decimo quarto Calendarum Augusti, of, zooals wij volgens de hedendaagsche tijdrekening zeggen zouden, de avond van den 19en Juli van het jaar onzes Heeren 64. Wij bevinden ons in de hoofdstad van het Romeinsche rijk, het almachtig Rome, tijdens de regeering van den door de geschiedenis gebrandmerkten keizer Nero.

Alhoewel wij ons al aanstonds met dien dwingeland en zijne onwaardige trawanten zullen moeten bezighouden, begeven wij ons toch niet naar Nero's paleis, maar naar de bekende tuinen van Maecenas; daar bevindt zich Romes Caesar op dit oogenblik.

Keizer Augustus, de eerste der Romeinsche keizers, had op den Palatijnschen berg een betrekkelijk onaanzienlijk woonhuis gebouwd; Tiberius, zijn opvolger, een grootsch paleis daarnaast. Later hadden de keizers Caligula en Claudius dat paleis uitgebreid en doorgetrokken tot aan Romes marktplaats, het Romeinsche Forum. Maar keizer Nero, in zijn onverzadelijke bouwwoede, van welker buitensporigheid wij hier en daar verhalen zullen, was met dat uitgestrekt paleis zijner voorgangers niet tevreden; hij bouwde er langs de zuidzijde een vleugel aan en voegde er, langs den noordoostkant, de tuinen van Maecenas bij. Van de hooggelegen terrassen dier lusthoven kon hij zijn hoofdstad grootendeels, als in vogelvlucht, overschouwen; de trotsche hoofdstad van een wereldrijk, die op dit tijdstip - de tweede helft der eerste eeuw na Christus' geboorte - minstens een millioen, volgens sommige schrijvers zelfs anderhalf millioen of meer inwoners aan vrije en slafelijke bevolking herbergde.

Het moge ons niet bevreemden dat Claudius Nero Caesar Augustus, zooals Nero met zijn volledigen keizersnaam genoemd moet worden, al verlangt hij als tiran, als vaak onmenschelijk menschenmoorder, somtijds minder onschuldige vermaken, toch gaarne deze tuinen bezoekt. De verheven monarch immers is niet alleen keizer en wereldbeheerscher; neen, hij is ook zanger, tooneelspeler, dichter. Zanger en dichter vooral, zooals blijken zal uit het verder verloop van dit verhaal. Welnu, men behoeft waarlijk niet eens dichter te zijn, om een blik van Maecenas' terrassen uit over de stad en haar omstreken geworpen, betooverend schoon te noemen.

‘GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJSCH BROOD,’ NAAR DE TEEKENING VAN FR. ALTHAUS.

Keer voor een oogenblik, lezer, uwe oogen naar het Zuiden, tusschen den Celijnschen en den Aventijnschen berg door. Ziet ge niet hoe de geheele Romeinsche Campagna daar voor u open ligt? De Romeinsche Campagna, die, met haar marmeren paleizen, vergulde koepeldaken, reusachtige waterleidingen en lommerrijke dreven, te dezer tijde schoon is en schilderachtig als de geïllustreerde bladzijde van een opengeslagen boek? Ziet ge niet, hoe ge aan uw linkerzijde, tot op verren afstand, den wereldberoemden Appischen weg kunt overschouwen; die slagader van Italië, sinds eeuwen versierd met de praalgraven der rijkste en aanzienlijkste Romeinen? Aan uw rechterhand ligt de heirbaan naar Ardea, één opeenvolgende uitstalling van riant villa's en buitenverblijven, waar de fabelachtige rijkdommen der uitgezogen provinciën in de onzinnige weelde van een gastmaal, van een dwazen inzet bij het geliefde dobbelspel verkwist worden; nog meer rechts de handelsweg naar de zeestad Ostia, waarlangs de wereldhandel alles wat niet reeds te Brundusium aan wal gezet is, van de vier hoeken der aarde heenzendt naar de meesteres van het heelal, het over-

moedige Rome. En wanneer dan, nadat ge dat alles in den glans eener zuidelijke zon bewonderd hebt, de avond, gelijk op dit oogenblik, het meer nabijliggende in lichte nevelen komt hullen, dan blikte uw verrukt oog, over Tusculum's bergen heen, tot in de gepurperde golven van de Thyrreense zee.

Nu wij eenigszins op de hoogte zijn der plaats, waar we keizer Nero voor het eerst bij een zijner onmenselijke wreedheden zullen zien optreden, wordt het tijd, dat wij den dwingeland zelf laten handelen.

Nero! Bij dien enkelen naam ontvalt de pen haast aan onze vingers! Nero, de grootste, de onzinnigste dwingeland dien de aarde ooit droeg. Nero, de eerste aanklager der kinderen van Gods Kerk, die zijne handen gedoopt heeft in het bloed van duizenden en nogmaals duizenden Christenen, door zijn toedoen in het onmetelijk Romeinsche rijk ter dood gebracht! Nero, die zijn eigen broeder, zijn gemalin en zijn moeder door beulshanden deed omkomen! Zie, de dwingeland heeft het hooge gezelschap, met hetwelk hij de middaguren in dobbelspel doorbracht, heengezonden, en treedt nu, oogenschijnlijk om vóór het avondmaal nog even de frisschere lucht te genieten, naar buiten. Hij is gekleed als Homerus, de dichter-koning der Oudheid, en draagt een gouden cither in de hand.

Maar, wat is de reden, dat de dichterlijke keizer toeft en blijft toeven, alvorens de snaren te spannen? Waarom ligt er zoo groote ernst op die anders lachende gelaatstreken? Lezer, vraag niet verder. Ja, de Caesar die geen menschelijk hart meer in zijn boezem draagt, zal citherspelen en zingen; hij zal dat echter slechts doen op het oogenblik, waarin een nieuwe, allesovertreffende misdaad, op zijn bevel gepleegd, een begin van uitvoering gekregen zal hebben.

Mocht ge nog twijfelen, of het wel eenige misdaad is die den dwingeland naar het hoogste punt zijner terrassen drijft, naar den zoogenaamden toren van Maecenas, waar de geheele westelijke stad als aan zijne voeten ligt, dan zou de tegenwoordigheid van twee zijner handlangers, ik zou willen zeggen twee zijner kwelduivels, u moeten overtuigen. Arm Rome! Helaas, Tigellinus en Helius vergezellen uw keizer; bereid u derhalve voor op nieuwe rampen! Tigellinus, de praetor, de opperste rechter der stad en toch de grootste onrechtvaardige; Helius, de vroegere slaaf des Caesars, nu, door Nero's gunst, de oppermachtige onderkeizer, nog grooter monster van wreedheid dan zijn keizerlijke meester! Wanneer die beide onmenschen, zonder verdere getuigen, den keizer gezelschap houden, dan kan het niet anders, of eenig nieuw onheil hangt der Romeinsche burgerschap boven het hoofd. Luisteren wij aandachtig toe, wat de vrij opgewonden tiran met die ellendelingen te verhandelen heeft.

‘Vreeze en angst beklemmen mijn gemoed, Tigellinus!’ zegt Nero met een half klagende, doch eenigszins ingehouden stem. ‘Hebt gij mijne geheime bevelen wel met genoegzame voorzorg doen uitvoeren?’

‘Bekommer u daar niet over, doorluchtige Caesar!’ antwoordt de aangesproken praetor. ‘Wat Tigellinus, Romes oppermachtige eerste rechter ter hand neemt, dat wordt met zorg voorbereid en steeds tot een goed einde gebracht. Ik weet voor de rechtbank de onschuldigen vrij te spreken, indien zulks met uw belangen strookt; maar ik weet ook onder de schuldigen, onder de onbeschaamde booswichten, dezulken te onderscheiden, die tot Nero's dienst gebezigd kunnen worden. Caesar, ik heb mijne mannen goed weten te kiezen! Daarom, verban alle vreeze, en vertrouw, zooals gij vaak gedaan hebt, op den in uw dienst vergrijsden Tigellinus!’

‘Het zij zoo, wij zullen dan geduldig wachten,’ vervolgt de keizer, nog altijd eenigszins gejaagd. ‘O, wat zal dat een heerlijk schouwspel wezen, de brand mijner hoofdstad; een feestvuur, mij, den goddelijken Nero, waardig. En dan? Dan te mogen denken, dat ik met eigen hand, om mij zoo uit te drukken, den brandfakkel geslingerd heb in de ten ondergang gedoemde stad! Meer dan eens heb ik gepoogd den Senaat over te halen, Romes inwoners door een wet te dwingen, hunne geringere en bouwvallige huizen af te breken en op de vrijgekomen ruimte paleizen te bouwen. Maar de Senaat, die mij overigens in alles ter wille is, heeft die wet niet durven uitvaardigen, in de vreeze, daardoor een algemeen oproer te zullen verwekken. Welaan, waar de Senaat voor teruggedeinsd is, dat heb ik, de almachtige Nero, zij het misschien op wat hardhandige wijze, ten uitvoer gebracht! Ja, ik zal Romes inwoners dwingen, dwingen door het vuur, mijne verlangens te eerbiedigen; hun ondergang kome daarna op hun eigen halsstarrige hoofden neer!’

‘Uw verlangen en uw wil, Caesar, had den Senaat een bevel moeten zijn!’ onderbrak de tot hiertoe zwijgende Helius, des keizers alleenspraak. ‘Zij hebben niet gewild, of, beter gezegd, zij hebben niet gedurfd; er bleef daarna geen andere weg open, dan de weg, dien gij, grootmoedige vader des vaderlands, hebt ingeslagen! Neen, voortaan zal niemand u kunnen beletten den naam te dragen van Romes tweeden stichter; de naam van Claudius Nero zal ten eeuwigden dage met dien van Romulus verbonden blijven. 't Is waar, buiten ons drietal kent niemand in 't geheele Rijk den eigenlijken pleger der daad, waarvan het verste nageslacht gewagen zal. Zulks kan u echter, grootmachtige keizer, niet verhinderen, reeds op den dag dien wij morgen beleven zullen, in den Senaat een wet door te drijven, die de Patriciërs der hoofdwijken, op lijfstraffe of erger, dwingt, hun afgebrande woningen als evenveel grootsche paleizen te doen herrijzen. Welnu, daardoor zult gij, Claudius Nero, niet in naam alleen, maar met de daad Romes tweede stichter worden.’

Plotseling kleurt de hemel zich rood in de lichter van den Tiber; op drie, vier, vijf plaatsen tegelijk, stijgt een rosse vuurgloed omhoog, uit de blokken huizen die langs die rivier en op het Marsveld gebouwd zijn. De westelijke zeewinden, die op dit uur van den avond regelmatig heerschen en andere dagen de stad niet weinig verfrisschen, dienen nu om deze mede te verdelgen; zij drijven de vlammen de stad in en steken de eene wijk na de andere in brand. Zie, lezer, hoe het vlammenpook, van oogenblik tot oogenblik in grootte toenemend en alles verwoestend, door de kronkelende straten wandelt; zie, hoe het van 't eene pand op het andere overspringt en uit Romes dalen naar zijn heuvelen opklimt. Weldra omvat het met zijn reuzenklaauwen de geheele oude stad. Indien gij ooit de losgeketende elementen in het groot aan het werk gezien hebt, dan alleen kunt gij u eenig denkbeeld vormen van het tafereel, dat de verouderde keizerstad op dit oogenblik aanbiedt. Duizenden en duizenden, meestal van de geringere volksklas, enkele gegoeden, ook, sleepen zich voort, om beladen met hun halfverbrande goederen en huisraad een schuilplaats te zoeken op het onbebouwde gedeelte van het Marsveld, het Tiberplein en de tuinen van Lucullus en Pompejus. Laten wij de weeklachten, die, uit de wijken der armen vooral, tot den God der heerscharen opklimmen, en daar als een herhaald wraakgeroep weerklinken tegen den machtigen tiran, wiens misdaden de Heer alleen straffen kan, een oogenblik vergeten, en luisteren wij nogmaals toe; het gesprek tusschen den keizerlijken booswicht en zijn onwaardige trawanten is nog niet ten einde. Terwijl het aloude Rome, ter wille van één mensch, ter wille van een dwingeland die niet meer waardig is den naam van mensch te dragen, ondergaat in een zee van tranen

en vuur, werpen zich de beide duivelsche handlangers, de beide vleierende gunstelingen, voor den bijna van hoogmoed tot waanzin overslaanden Caesar op de knieën.

‘Allermachtigste, allergrootmoedigste alleenheerscher,’ roepen zij als uit één mond en met de grootste overdrijving den keizer toe, ‘allermachtigste alleenheerscher, zie, in het stof neergebogen, bieden wij u onze gelukwensen aan. Ja, gij hadt slechts te bevelen en Rome is van het aardrijk verdelgd! Sta nu op, machtige Nero, en doe door uw tooverwoord een stad verrijzen van marmer en goud! Wie, almachtige beheerscher der wereld, wie zal nog aan den goddelijken Nero kunnen, wie durven weerstaan?’

‘Mijne dienaren, mijne vrienden,’ antwoordt de goddelooze keizer, met een van aandoening trillende stem, ‘ik dank u, ik dank u van ganscher harte! Gij hebt mij geholpen; zonder u ware deze onbetaalbare weldaad mij niet geschonken geweest! Tigellinus, Helius, keizerlijk zal ik u beloonen. Zegt mij, wat wilt ge van mij; ge hebt slechts te spreken? Wilt gij landvoogden worden van het een of ander allerrijkst wingewest, om dat naar best vermogen uit te zuigen en te plunderen? Maar neen.... wat zeg ik?.... Het schijnt, dat mijn hersenen door de hevigheid van Romes vuurgloed aan het koken geraakt zijn. Hoe zou ik uw diensten kunnen ontberen; hoe zou ik u van mij kunnen wegzenden? U, mijne raadgevers, mijne getrouwe vrienden, de uitvoerders mijner geheimste bevelen? Neen, uwe verwijdering uit Rome sta ik niet toe. Laten wij liever, ieder voor zich, eens ernstig nadenken, welke de schoonste belooning is, die Nero, in zijne goddelijke almacht en vrijgevigheid, aan zijn beste vrienden schenken kan!’

Bij het eindigen dier woorden spant de keizerlijke ellendeling de gouden snaren zijner cithar, en zingt hij, onder de onverdiende loftuitingen zijner beide vleiers en handlangers, een lied op den brand van het oude Troje; een lied, dat hij, misschien wel met voorbedachten rade voor deze gelegenheid, zelf gedicht en getoonzet heeft.

Helaas, helaas, hoe kan een mensch zoo diep vallen? Heeft die Nero, al is hij tienmaal de alleenheerscher der wereld, dan geen geweten meer? Weet hij niet, hij de trotschaard, die zich in al zijn gesprekken goddelijke eer en almacht aanmatigt, dat er een God in den Hemel is, die hem vroeger of later de strengste rekenschap vragen zal? Jawel, lezer, dat weet hij, dat gevoelt hij nog; maar hij is reeds zooverre op den weg aller misdaden voortgeschreden, dat hij elke vermaning van zijn geweten stelselmatig onderdrukt. Ook in dit uur begint zijn geweten luide te spreken; het zal echter wel wederom te vergeefs zijn.

‘Helius en Tigellinus,’ zegt hij, na eenige oogenblikken gezwegen te hebben, oogenblikken waarin de jammerklachten der brandende stadswijken duidelijk in zijn ooren weerklinken, Helius en Tigellinus, laten wij den prijs uwer belooning eenige oogenblikken vergeten; ik heb uw raad in te winnen op een ander meer ernstig punt. Hebt gij er reeds over nagedacht wat er gebeuren kan, indien morgen of daags daarna het gevaar voor de stad voorbij, maar het gemoed der groote menigte nog meer opgewonden zal zijn dan op dit oogenblik? Hoort, hoe zij nu reeds schreeuwen en jammeren; het schijnt een geroep om wraak te zijn! Hoort gij mijn naam niet boven alles uitklinken? Den naam van den gevloekte; den naam van Nero? Zullen de Romeinsche burgers, die van oudsher om hun gezond verstand geprezen werden, het niet meer dan toevallig vinden, dat deze brand in het vroeg van den avond en op vier, vijf plaatsen te gelijk is uitgebroken? Zullen zij die omstandigheden niet in verband brengen met de algemeene wetenschap, dat ik, sinds het begin mijner regeering, aanhoudend aangedrongen heb op het verfraaien der stad? Mijn geweten is ontwaakt en begint mij angstig te maken. Ja, er is geen twijfel mogelijk; de groote menigte zal

aan mij denken en mij derhalve, al kent geen enkel Romein de volle waarheid van deze daad, als van een monsterachtig schelmstuk, betichten!’

‘Groote Caesar, neen, dat zal niet geschieden!’ roept Tigellinus uit. ‘Wie, wie zou den mond durven openen, om den machtigen alleenheerscher van een wereldrijk te beschuldigen? Weet niet iedereen in Rome, dat gij de macht hebt, op uw enkele aanwijzing, zonder hooger beroep, zelfs den voornaamsten Romein te doen onthoofden? Neen, men zal uw onsterfelijken, uw goddelijken naam niet durven bezoedelen.’

‘Toch, mijne vrienden,’ kermt de goddelooze Nero opnieuw, ‘toch wordt mijn hart meer en meer beklemd; toch sidder ik reeds van angst als ik aan de mogelijke verwezen-

lijking denk mijner vermoedens. Ik geloof met u, dat de een of de andere vermogende, in het bijzonder, mij niet zal durven aanklagen. Maar de duizendhoofdige menigte, die overal is en nergens achterhaald kan worden, die bovendien zeer wel weet, dat ik haar niet onthoofden of in ballingschap wegzenden kan, zij zal tegen mij optreden en mij niet de gelegenheid laten om mij te verdedigen! En dan, dan,.... o, dan.... is er mijn troon mee gemoeid; dan.... ben ik niet zeker meer van mijn kostbaar leven! Gij weet evengoed als uw keizer, zijt er meer nog dan ikzelf van overtuigd, dat in Rome de hoogste macht het meest blootgesteld is, om op den dag die morgen of overmorgen aanbreekt, in het niet weg te zinken! De Praetoriaansche benden, wier aanzien al te groot wordt, en die zeker eenmaal er toe komen zullen naar hun believen de Caesars aan te stellen en weer weg te jagen, die tienduizend soldaten mijner lijfwacht behoeven het slechts in het hoofd te krijgen om de beschuldiging van het gepeupel bij te vallen; dan is het met Nero, dan is het ook met u, mijne gunstelingen, gedaan!’

Hier onderbrak de keizer een oogenblik zijn rede, om na te gaan of het persoonlijk gevaar, dat hij aan Tigellinus en Helius voorspiegelde, ook iets op hun verharde gemoederen zou uitwerken. Hij scheen over de verwachte uitwerking niet zeer voldaan; daarom ontwikkelde hij hetzelfde onderwerp nog verder, voor zooverre zijn geringe welsprekendheid hem zulks veroorloofde.

‘Inderdaad, mijne vrienden,’ vervolgde de al meer en meer door zijn geweten opgejaagde tiran, ‘weet het wel, wanneer ik val, zal het volk u niet sparen; dan is ook uw rol afgespeeld! Gelooft niet, dat iemand Nero's gunstelingen, vooral niet degenen, die als zijne bijzondere raadgevers bekend zijn, ongemoeid zal laten op den dag, dat men hem zelf gewelddadig om het leven brengt. Ik smee u derhalve, hebt niet alleen meelijden met mij, neen, hebt ook meelijden met uw eigen persoon; ik verzoek u zulks als vriend, ik beveel u zulks als keizer! Want, nog altijd ben ik de alleenheerscher, de almachtige Nero, wien gij, als aan uw keizer, den juisten raad moet geven; wien gij zeggen moet, hoe hij zich uit deze moeilijke, niet voorziene omstandigheden, met eere en zekerheid redden zal!’

‘Indien gij ons om raad vraagt, Caesar,’ sprak Tigellinus eindelijk op gedempten toon, terwijl op hetzelfde oogenblik een valsche glimlach op zijn lippen speelde, ‘gelief dan te luisteren. Bewijs eenvoudig, dat gij de zoon uwer moeder zijt, de zoon van Agrippina; van die fiere Romeinsche, die nooit voor eenig gevaar uit den weg gegaan is! Dan zijt gij van de overwinning zeker, al zou geheel Rome tegen u in het harnas treden!’

‘Welnu, wat raadt ge mij, vernuftige Tigellinus? Doelt gij weer op een nieuw schelmstuk? Moet ik alweer de eene misdaad met de andere bedekken? Spreek, o, spreek spoedig!’

‘Zoon van Agrippina, luister verder, want Tigellinus zal spreken; hij en Helius hebben deze moeilijkheid voorzien! Wij hebben noch het kostbare leven van onzen doorluchtigen meester, noch onze eigen dagen aan het grootste gevaar willen blootstellen, zonder tevens het geneesmiddel te kennen; zonder tevens een zeker redmiddel bij de hand te hebben!’

‘Heb dank, mijn vrienden, mijn weldoeners, mijn redders! Ja, ik wist wel, dat ik mijn weldaden niet aan ondankbaren verspild heb. Daarom, spreekt spoedig, Helius, Tigellinus; laat uw keizer niet langer in spanning!’

‘Caesar, er is slechts één middel; een middel, gelijk aan een bittere medicijn, maar dat onfeilbaar helpen zal. Het is een middel, den zoon van Agrippina en den weg, dien deze zoon in de laatstverloopen jaren bewandeld heeft, volkomen waardig! Laat heden, hedenavond nog, en morgen met vernieuwde vlijt, door betaalde handlangers in Rome het bericht verspreiden, hoe het aan den Senaat met algeheele zekerheid bekend geworden is, dat het de alom verafschuwde Christenen zijn, die uit haat tegen het Heidendom de hoofdstad Rome en haar tempels verbrand hebben. Uwe handlangers, gewis geen begunstigers der Christenen, zullen die korte beschuldiging wel weten te kleuren, uit te breiden en met de noodige overtuiging voor te dragen!’

‘Helaas, Tigellinus, helaas, Helius! Een nieuwe misdaad derhalve, is het die gij mij durft voorstellen? Ach, dagelijks voert gij mij dieper en dieper den afgrond te gemoet! Meent gij dan werkelijk, dat de laatste sprank van mijn geweten uitgedoofd is? Of liever, weet gij niet meer hoe mijn voorgangers, de keizers Caligula en Claudius om hun wreedheden verafschuwde geweest zijn? Weet gij niet meer hoe het Romeinsche volk, tijdens mijn vijf eerste, zeer gezegende en rechtvaardige regeeringsjaren, mij heeft toegejuicht, en mij den redder en den vader des vaderlands genoemd heeft? En nu zou ik, na de reeks euvel daden die ik sinds dien gezegenden tijd reeds gepleegd heb, diezelfde euvel daden in het oneindige moeten vermenigvuldigen en bestendigen, door zelfs een geheele klas van het ongelukkige Romeinsche volk vogelvrij te verklaren, te vermoorden, uit te roeien?’

De ongelukkige Nero sprak maar al te zeer de volle waarheid. Door de wijsgeeren Seneca en Burrhus Afranius opgevoed, was hij, alvorens den troon te bestijgen, zoo deugdzaam als men zulks van een hooggeplaatst heiden uit dat tijdvak verwachten mocht; onder meer, zou hij zoo zacht van aard geweest zijn, dat hij bij de onderteekening van zijn eerste keizerlijk doodvonnis den wensch geuit zou hebben, niet te kunnen schrijven. De vijf eerste jaren zijner regeering waren in den vollen zin des woords gelukkige jaren voor zijn volk; nu nog, na zoovele eeuwen, staan zij in de geschiedenis bekend als het *Quinquennium Neronis*, dat is ‘de vijf jaren van keizer Nero.’

Eenmaal keizer, bleek hij niet bestand tegen de kuiperijen en vleierijen van het hof. Een heerschzuchtige moeder, met hem opgevoede, doch zijn keizerlijke macht misbruikende wellustige jongelingen, vrijgemaakte en de hoogste posten bekleedende slaven, ziedaar het gezelschap van een zeventienjarig jongeling, die den last van een wereldrijk torsen moest. Edeler naturen dan deze keizer, zouden door zulke omgeving gevallen zijn. Toen hij bovendien, ongeveer in het zesde jaar zijner regeering, de schaamteloze Poppea Sabina huwde en door haar kuiperijen zijn verstootten gemalin Octavia en zijn eigen moeder Agrippina vermoordde, was het met Nero's zelfbeheersching en met zijn deugd, zij het ook heidensche deugd, gedaan. Van toen af werd hij de moordenaar, de tiran, de ongeëvenaarde geweldenaar, dien de geschiedenis ons schetst. Toch had hij op het tijdstip, waarin ons verhaal een aanvang neemt, nog niet alle rechtvaardigheidsgevoel afgeschud. Vandaar zijne weifelingen om nog verder te gaan op den weg aller misdaden.

‘Tigellinus, Helius,’ sprak de ontmoedigde dwingeland na eenige oogenblikken van ernstige overweging, ‘ik heb mij bedacht. Indien gij beiden door blijft gaan, mij tot nieuwe, tot hemeltergende misdaden aan te zetten en als te dwingen, dan is het beter, dat wij van elkander scheiden. Van mijn voortdurende gunst kunt gij u verzekerd houden; bovendien zal ik u rijkelijk voor uw diensten en uw verknochte vriendschap beloonen. Maar, ik doe geen enkelen stap verder op de baan der misdaad. Ach, ach, ware ik de goede Nero gebleven die ik was, voordat ik uw vleierijen en die van

anderen kende! Waarlijk, indien ik het pad, dat gij mij voortdurend aanwijst, blijf volgen, zal ik eenmaal met den naam van bloeddorstigen tiran in het graf dalen. Want, weet het wel, uit de valsche berichten die gij in Rome tegen de Christenen wilt laten rondstrooien, zal zeker een algemeene Christenvervolging voortvloeien; een vervolging die zich van stad tot stad, van provincie tot provincie over het geheele uitgestrekte Romeinsche rijk zal voortplanten!’

‘Grootmachtige Caesar,’ antwoordde Helius, ‘wij moeten bekennen, dat gij wel minder of meer waarheid spreekt! Ja, ware uw regeering die der vijf eerste jaren gebleven, gij zoudt den gulden tijd der vroegere eeuwen op aarde hebben teruggeroepen! Welnu, wij dringen u onze raadgevingen niet verder op; keer terug naar het goede pad, dat gij slechts in de laatste vijf of zes jaren verlaten hebt. Blijf echter gedenken, dat gij in al die jaren steeds de almachtige alleenheerscher geweest zijt, die uw euvel daden wel op onzen raad, maar tevens op uw eigen keizerlijk bevel en verantwoording hebt doen uitvoeren!’

Na die eenigszins bits uitgesproken woorden verlieten de beide handlangers des duivels den ongelukkigen keizer.

Toen Nero zich alleen bevond, en het inmiddels gevallen nachtelijk duister nog duidelijker de ijselijkheid eener misdaad deed uitkomen, die daar voor zijn oogen met brandende en bloedige letters tegen den rossen gezichtseinder geschreven stond, ontwaakte zijn geweten geheel. Hij sidderde, en sidderend zag hij den gapenden afgrond dien hij zelf voor zijn voeten gegraven had, in al zijn ijzingwekkende diepte. Helaas, ook die laatste vermaningen van het goede geweten gingen in den ongelukkigen Caesar te loor. Nog had hij den moed, dien eigen avond de door Helius en Tigellinus aangewezen valsche beschuldigers niet uit te zenden; maar, toen hij, na een uitmergelenden en in koortsgloed en akelige droombeelden doorgebrachten nacht, des morgens de geruchten vernam, die over hem als brandstichter van mond tot mond in Rome rondgingen, versmoorde de diepgevallen dwingeland de laatste influisteringen van zijn goeden Engel, die weenend naast den gekroonden misdadiger neerzat. Aanstonds deed hij zijn beide kwelduivels ontbieden en gaf hun het bevel, dezelfde misdadigers, die in zijn naam den brand van Rome ontstoken hadden, alom rond te zenden om de Christenen van den onmetelijken brand der stad te beschuldigen.

(Wordt vervolgd.)

Gered door zijn kind.

Door Ravo.

(Slot.)

Opnieuw barst de heer Vermeer los in krampachtig snikken, maar hij herstelt zich spoediger dan de eerste maal en reikt den kapelaan het door hem opgeraapte papier toe.

De priester weifelt nog.

‘t Zou kunnen zijn, mijnheer Vermeer,’ merkt hij op, ‘dat u later spijt gevoelt, in een opwelling mij deelgenoot te hebben gemaakt van dit geheim, - hebt u dat wel bedacht?’

‘Lees, lees,’ dringt de heer Vermeer aan, ‘gij zult er mij een dienst mee bewijzen.... gij, die mijn zoon zoo goed hebt gekend, gij moet hem nog beter leeren kennen, zooals hij is,.... zooals hij geweest is.’

De kapelaan aarzelt nu niet langer en leest den geheimzinnigen inhoud. Deze luidt aldus:

‘Dierbare vader,

‘Wanneer gij dezen brief in handen krijgt, zal ik niet meer in leven zijn, en er is iets in me, dat me zegt, dat ik spoedig sterven zal. Sedert eenigen tijd kondigen zeer verontrustende teekenen aan, dat er iets ernstigs op handen is. De mandarijn der streek heeft door allerlei laster aangaande de ‘vreemde duivels’ - dat zijn wij, mijn eerw. confrater en ik - de bevolking tegen ons opgeruid, en het kan niet uitblijven, of een geweldige uitbarsting zal spoedig volgen.

‘Het zal u vreemd zijn voorgekomen, dat dit schrijven u wordt ter hand gesteld door mijn goeden vriend Z...., doch daarvoor had ik mijn bijzondere reden. Ik wilde namelijk dat het u niet in handen zou komen dan nadat God mij het overgrootste voorrecht zou geschonken hebben, als martelaar te sterven. En dat wenschte ik, dierbare vader, omdat ik u iets heb te zeggen, iets, dat ik niet wilde dat gij vóór mijn dood weten zoudt.

‘Gij herinnert u, lieve vader, den dag, waarop gij uw schrijfbureau hadt opengelaten. Ik heb toen onvrijwillig - dat kan ik vóór God getuigen -, door het niet geheel gesloten zijn van

een lade, een ontdekking gedaan, die me, o, zoo pijnlijk was en mij zooveel heeft doen lijden, want ik had u zoo innig lief, mijn goede vader. Ik wist, dat gij niet zeer godsdienstig waart. Dat hinderde me wel, en ik had het zoo gaarne anders gewild, maar ik dacht, dat het alleen een verflauwing was van uw godsdienstig gevoel - vergeef me vader dat ik dat zoo zag -, en zag, dat gij in elk geval uwe godsdienstplichten vervuldet. Hoe vreeselijk werd ik dienaangaande ontgoocheld door de zekerheid, dat gij lid waart van een genootschap, dat in het bijzonder aan de katholieke Kerk eeuwige vijandschap en den ondergang gezworen heeft. Ik kan u niet in woorden weergeven, hoe diep mij dat heeft geschokt, en hoeveel het mij kostte mij te beheerschen, toen ik tegenover u stond en gij mij achterdochtig aankeekt. Niet willende zeggen, dat uw geheim verraden was, heb ik toen onwaarheid gesproken, of liever: ik heb de waarheid verzwegen. Zoo ik verkeerd handelde, moge God mij dat vergeven. Ik meende wijs te doen met u in den waan te laten, dat ik niets wist, ik vreesde toch een geheel andere werking dan datgene, waarnaar mijne ziel zoozeer smachtte, - uw bekeering, uw losmaking van de eeden, die uw geestelijk heil in ernstig gevaar deden verkeerren.

‘HOERA! DAAR KOMT DE RIJSTEBRIJ!’ NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. KLEEHAAS.

‘Toen, vader, is in mij het denkbeeld gerezen, om het offer van mijn leven te brengen voor uw geestelijk herleven, het God aan te bieden door missionaris te worden, door het Evangelie te gaan verkondigen onder de heidenen, door wellicht den marteldood te mogen sterven.

‘Ziedaar, lieve vader, het geheim van mijn leven, ten nauwste samenhangend met uw geheim. - Nog eens, alles zegt me, dat binnen niet langen tijd God mijn offer zal aanvaarden, dat ik zal mogen sterven voor mijn goeden Jesus.... om u.

‘Daarom zend ik dezen brief aan mijn besten vriend, met het verzoek, hem persoonlijk u te brengen, zoodra ik niet meer zijn zou. Ik kan u niet zeggen, vader, hoezeer mijn ziel naar den marteldood verlangt, ten einde het tijdstip te verhaasten, dat gij tot den goeden God wederkeert. Want draag ik in mij de overtuiging, dat ik weldra bij mijn lieve moeder in den Hemel zal wezen, een geheime stem zegt me ook, dat mijn lichamelijke dood uw geestelijke opstanding zal zijn. Niet waar, lieve vader, uw kind zal zich daarboven mogen verblijden over uw bekeering, over de zekerheid, dat hij eenmaal zijn goeden vader zal wederzien, om nimmermeer van hem te worden gescheiden. Immers, dat scheiden op aarde is me zoo zwaar gevallen, veel zwaarder dan gij kondt vermoeden, daar gij aan gebrek aan liefde, aan onverschilligheid toeschreeft, waarvan juist mijn groote liefde voor u de oorzaak was.

VOORJAARSAVOND OP EEN BUITENWEG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. TÛBBEKE.

‘Vaarwel, lieve vader, terwijl gij dit leest smeekt uw kind vóór den troon van den Allerhoogste, dat Hij u genadig zij, dat Hij uw oogen opene en aldus doe in vervulling gaan waarvoor ik zelfs meerdere levens, zoo ik die te geven had, gaarne zou ten offer brengen.

‘Vaarwel, vader, tot in den Hemel!

‘Uw u van ganscher harte liefhebbende zoon in Christus,
EDUARD VERMEER.’

Onder het lezen biggelden den priester de tranen over de wangen, en nadat hij geëindigd had, bleven de heer Vermeer en de kapelaan elkander eenige oogenblikken zwijgend aanzien, met tranen in de oogen.

‘Wat zegt u daarvan,’ vroeg eindelijk de heer Vermeer, ‘zouden er nog wel meer voorbeelden gevonden worden van zooveel onbaatzuchtige kinderlijke liefde?’

‘Inderdaad,’ antwoordde de priester, ‘hoogst

zeldzaam is het zeker.... Wat 'n hart! Wat een nooit genoeg te waardeeren voorrecht voor u, mijnheer Vermeer, dat God u zulk een zoon, zulk een engel, mag ik wel zeggen, geschonken heeft.'

'Dat erken en dat waardeer ik nu ook,' hernam de heer Vermeer met bevende lippen. - 'God!' kreet hij smartelijk en zonk op de knieën, 'ik ben U dankbaar,.... wees mij, rampzalige, genadig!.... Moge het offer van mijn kind niet vergeefs zijn geweest!'

Nog geruimen tijd bleven beiden met elkander spreken over hem, wiens lichaam duizenden mijlen ver rustte in een eenvoudig graf, doch wiens ziel op dat oogenblik ongetwijfeld met hemelsche vreugde neerblikte op die twee, aan wie hij door zoo nauwe banden van liefde en vriendschap was verbonden geweest.

Toen de priester heenging, nam hij het zoete bewustzijn mede, dat de goddelijke genade het hart van den zoo ver afgedwaalde had geraakt.

Wél voelde de heer Vermeer zich nog droevig, maar het was geen wanhoop meer; de tranen, welke hij stortte, waren geen tranen van razernij, maar van leedwezen, dat hij zijn kind niet beter had gekend en gewaardeerd, van berouw over zijn afdwalingen, waardoor hij blind was geweest voor de liefde van zijn zoon.

Des avonds, nadat zijn bedienden waren heengegaan, trok hij zich op zijn kantoor, 't welk hij afsloot, terug. Langen tijd zat hij in zijn kantoorstoel roerloos te staren naar Eduards portret, in Chineesch gewaad, vóór hem op zijn schrijfbureau. Hij dacht terug aan den dag, dat zijn zoon nabij hetzelfde bureau had gestaan, gefolterd door de smart, doch die beheerschend, om zijn vader het beschamend, vernederend gevoel te besparen, dat zijn kind zijn geheim, zijn veinzerij, daar hij zich nog altijd als katholiek bleef voordoen, had doorschouwd.

Eindelijk rukt hij een lade open van zijn schrijfbureau. Ze liggen daar nog, de teekenen van zijn afvalligheid, en een rilling vaart door zijn leden, nu zijn blik er op valt.

'Vervloekte dingen,' mompelt hij en slingert ze tegen den vloer. 'Gij waart het, die me verblind hebt, die mij wreed hebt gemaakt voor mijn kind, wiens liefde ik niet begreep, wiens heldhaftige deugd ik niet zag.... Gij waart het, die mijn kind hebt gedood.... Ik vloek je, getuigen van mijn val, van mijn ongeluk!.... Maar - gaat hij, weer door een zachter aandoening overmeesterd, voort - gij zijt tevens het middel geweest in Gods hand, om mij den blinddoek van de oogen te rukken, om mij te doen inzien, hoe ellendig, hoe laag en onzinnig, hoe misdadig ook het streven is, waaraan ik een groot gedeelte van mijn leven heb meegewerkt, hoe onwaar ze is, de leer der zoogenaamde reine menschenmin, door de Loge gepredikt; hoe ik, een echt juweel prijsgevend, me heb laten verlokken en bedriegen door de schitterglansen van een valsch gesteente.... Al heb je dat echter uitgewerkt, omdat God zich van je heeft bediend tot mijn heil, ik wil je niet meer zien.... Morgen al zend ik je terug, ter begeleiding van een brief, waarin ik verklaar der Loge den rug toe te keeren. En ik zal dat doen in termen, die niet den minsten twijfel zullen overlaten aan de beweegreden tot die daad. 't Is, of de geest van. Eduard om mij heen zweeft, of hij mij aanzet tot spoed, om onverwijld de bewijzen van mijn schuld, van mijn ontrouw, mijn verraad, uit mijn woning te verwijderen. Ja, mijn jongen, ja, mijn kind, wees gerust, uw vader zal eerherstel, volkomen eerherstel geven. Wat gaan mij mijn vrienden, wat gaat mij nog de wereld aan?.... Ze zullen weten, dat Vermeer zich niet schaamt, openlijk te belijden, dat hij heeft gedwaald, dat hij zwaar heeft gezondigd

tegen God en zijn arm, lief kind langen tijd het grievendste onrecht heeft aangedaan.... Laten ze me uylachen en bespotten en verdacht maken.... Het zal een gedeelte van mijn boetedoening zijn.'

Wederom sprongen den armen vader de tranen uit de oogen, doch toen hij opstond, was hij getroost, was zijn hart verlicht en bevoelde hij zich sterk, zoowel om zijn lot met gelatenheid te dragen, als om zijn goede voornemens met beslistheid ten uitvoer te brengen.

De heer Vermeer bleef standvastig in zijn besluit. Hij heeft met de aartsvijandin der Kerk, waarin hij geboren werd en opgevoed, voorgoed gebroken en, in den schoot der Moederkerk terugkeerend openlijk, onverschrokken, als bezield door den geest van zijn kind, zijn dwalingen herroepen en afgezworen.

Eenigen tijd daarna deed hij zijn zaken aan kant en verliet hij de stad, niet om te ontsnappen aan de spottende, minachtende blikken, welke hij menigmaal waarnam op zijn weg, - want in plaats van zich daardoor gegriefd en gekrenkt te voelen, onderging hij die met fiere onverschilligheid -, maar hij had behoefte aan rust, aan de gelegenheid, om in een kalme omgeving, ver van het gewoel van een groote stad, boete te doen voor zijn kwalijk besteed leven en zich voor te bereiden tot den overgang naar de eeuwigheid, tot het wederzien van hem, die nu ook *zijn* 'goeje jongen' geworden was in de volle beteekenis van het woord.

Nog een zestal jaren zagen de bewoners van een klein Geldersch dorp een grijsaard een hoogst ingetogen en godvruchtig leven leiden, geen grooter genot kennend dan wel te doen, vooral den kinderen, ter liefde van zijn zoon, zooals hij nooit verzuimde er bij te voegen, en steeds een gebed vragend voor hem-zelfen, daar hij dit zoo noodig had. De dorpelingen begrepen daarvan niet veel, vorschten niet na, wat den edelen man èn tot het een èn tot het ander mocht bewegen, - zij achtten den grijsaard, hadden hem lief en vroegen niet verder. Ieder, die hem ontmoette, groette den grijsaard eerbiedig, en geen kind schier, of het naderde hem met een glimlach en stak den goeden 'oome' een hand toe. Zijn eentonig, doch gelukkig leven werd slechts nu en dan afgewisseld en opgevroolijkt door de bezoeken van twee personen: den welbekenden scheepskapitein Grinten en den inmiddels tot pastoor benoemden kapelaan. Vóór het overige had hij slechts één huisvriend, den reeds bejaarden dorpspastoor, die hem op zijn sterfbed de oogen sloot, gesticht door de levendige godsvrucht en het innig berouw van zijn ouden vriend, en diep ontroerd over het ook hem in de laatste oogenblikken ontsluiserde levensgeheim van den martelaar.

Had de berouwvolle grijsaard in de laatste aren meermalen aanzienlijke sommen voor het werk der Missiën geschonken, bij testamentaire beschikking werd een gedeelte van zijn nalatenschap bestemd voor hetzelfde doel.

Bij zijn graf op het eenvoudige, stille kerkhof, gedekt door een marmeren zerk, waarvan de inscriptie vermeldt, wie daar slaapt tot den jongsten dag, hebben zijn drie vrienden nog menigmaal neergeknielt, om te bidden voor zijne rust.

Manfreda van Sorreze.

Historisch verhaal uit de 13e eeuw.

III.

In de kapel.

Manfreda, wier voorhoofd, ondanks haar jeugd en schoonheid, reeds de sporen van treurigheid en kommer droeg, begaf zich met langzame schreden naar een afgelegen en verlaten deel van het kasteel. Zij ging door een lange gang, wier muren met oude wapenen en verscheurde banieren en vaandels bedekt waren. Eindelijk kwam zij aan een kleine deur, die zij voorzichtig opende. Nu bevond zij zich op een binnenplaats. In het midden verhief zich een gebouw van middelbare grootte, dat een zonderlinge tegenstelling vormde met het kasteel. Dit laatste was dan ook een reusachtig gebouw, dat zich op de spits van de naakte en hoge rots verhief. Zijn talrijke torens, zijn sterke wallen, zijn vreemd gevormde en smalle vensters, de groote granietblokken, waaruit het opgebouwd was, - in één woord, alles getuigde van kracht en sterkte. Het gebouw, dat Manfreda binnentrad, scheen zeer licht en zwak, het was tamelijk hoog en zijn slanke torens getuigden van een smaakvolle architectuur.

Dit gebouw was vroeger de slotkapel geweest, en ofschoon het de asch der graven van Sorreze bewaarde, had de ruwe hand van Manfreda's vader het niet gespaard. Toen het jonge meisje de deur half geopend had, zuchtte zij diep en betrad langzaam de heilige plaats, wier aanblik, ofschoon ze haar niets ongewoons aanbood, toch steeds smartelijke gevoelens in haar opwekte. Het altaar was in stukken geslagen; zijn kostbaar marmer lag verstrooid op den grond. De beelden der heiligen lagen in stukken door de gewijde plaats verspreid, door de waanzinnige woede van een Godvergeten sekte verwoest. De trap van den kansel was gebroken, de heerlijke fresco-schilderingen hadden door de zonnestralen, die ongehinderd door de verbrijzelde vensters drongen, verschrikkelijk geleden, alles droeg den stempel der verwoesting, der barbaarsche vernielzucht.... Slechts één enkel beeld van de allerheiligste Maagd, dat verborgen achter een hooge zuil stond, was aan de algemeene verwoesting ontkomen en stond ongeschonden te midden dezer verwarring. Dit kleine beeld, dat met zijn hemelschen blik alles scheen te beheerschen, stelde Maria voor in de heerlijkheid harer Onbevleete Ontvangenis, als de nieuwe Eva, die de helsche slang den kop verplet. Een vrome hand scheen dit beeld der H. Maagd op bijzondere wijze geëerd te hebben. Een bloemenkrans omgaf het geheel, terwijl een kaars, die op een stukgeslagen zuil stond, aan haar voeten brandde.... Hier knielde Manfreda neer.

Zij volhardde een tijd lang, het gelaat in de handen verborgen, in het gebed, toen het geruisch van een lichten tred haar het hoofd deed omwenden.

Een man stond achter haar. Zijn grove, wolachtige mantel scheen een armen reiziger te bedekken; maar dezen plotseling terugwerpend, vertoonde zich een edele jongeling, wiens lange, blonde lokken bijna tot op de schouders vielen. Manfreda erkende hem en riep:

‘Albrecht, zijt gij het? Gij hier! Weet ge dan niet, dat gij uw leven op het spel zet!’

De jongeling schudde het hoofd en zei:

‘Wat bekommer ik mij daarom?... Ik wilde u zien!....’

Zij zag hem aan, maar wendde snel het hoofd om, ten einde haar tranen te verbergen. Die daar voor haar stond, was Albrecht van Selvaz, met wien zij in gelukkige dagen was verloofd. Zij had hem lief met een reine liefde; maar de onzalige gebeurtenissen, die toenmaals zooveel tronen hadden omgestort, hadden ook dit vreedzaam geluk vernietigd!....

Manfreda was de dochter van een hartstochtelijk aanhanger der nieuwe sekte, en Albrecht, het geloof zijner vaderen getrouw, was een der eersten, die het teeken tot den kruistocht gegeven hadden.... In deze woorden lag de geheele diepte van hun ongeluk uitgesproken.

‘Manfreda,’ zei hij tot haar, ‘wij hebben niets te vreezen. Elzear, die de oprechtheid mijner plannen kent, heeft mij bij het binnentreden van den burcht beschermd; hij zal mij ook beschermen als ik hem verlaat. Hoor mij eenige oogenblikken aan, Manfreda.’

Zij gaf een toestemmend teeken, en bevend ging zij op een steenblok zitten. Hij zette zich tegenover haar. Naast hen lag het verbrijzelde standbeeld van een ridder op het graf, waar zijn aardsche overblijfselen rustten. Een woedende Albigen had zijn gevouwen handen, die een kruis vasthielden, in stukken geslagen. Manfreda wierp een weemoedigen blik daarop, want het was het standbeeld van haar grootvader!....

Albrecht vatte het woord.

‘Manfreda,’ zei hij, ‘morgen zullen de kruisvaarders aan den voet dezer muren verschijnen; hun talrijk leger zal deze rotsen, waarop uw voorvaderen hun burcht gebouwd hebben, om-

ringen.... Uw vader zal ondanks zijn dapperheid slechts korten tijd tegenstand kunnen bieden. Honger en dorst zullen Simon van Montfort te hulp komen.... Het kasteel zal ingenomen worden. De gedachte aan de gevaren, die u bedreigen, vervult mijn ziel met droefheid. Daarom heb ik het leger heimelijk verlaten en gebruik makend van de rechten, die mij als uw verloofde zijn gegeven, ben ik hier gekomen. Ik kom, om u te bewegen, dezen burcht te verlaten en mij te volgen in het leger der getrouwe zonen van de H. Kerk.'

'U volgen?'

'Ja, Manfreda! Simon van Montfort, die den band, die ons vereenigt, kent, biedt u onder zijn vaandel zijn steun en bescherming aan. Hij zal voor u een tweede vader zijn en morgen ons naar den eerwaardigen Dominicus Guzman geleiden, om van zijn hand den zegen te ontvangen.'

Manfreda had zwijgend en met neergeslagen oogen zijn woorden aangehoord; maar toen de jongeling ophield met spreken, stond zij op, bedekte haar gelaat met den sluier en zei:

'Vaarwel, Albrecht van Selvaz, vaarwel!'

Hij wierp zich voor haar neer en riep:

'Hoe, gij verlaat mij! Zonder mij te antwoorden! Zonder op mijn verzoek een enkel woord te spreken!'

Manfreda keerde zich weer tot hem en antwoordde:

'Ik ben dus in uw achting diep gezonken; ik ben dus het gunstige oordeel, dat gij vroeger over mij hadt, volkomen onwaardig, daar gij mij zulk een voorstel durft doen! U volgen en mijn vader verlaten? Hem verlaten, juist op het oogenblik, waarop groote gevaren hem bedreigen, waarop hij, alleen en verlaten, door een overmachtigen vijand omsingeld wordt, en ik, zijn eenig kind, zou bij dien vijand bescherming en veiligheid zoeken!.... O, dat ware een onvergeeflijke schande voor de menschen, een zonde voor God, ons aller Vader!'

'Zoo gij niet voor het gevaar wilt vluchten, vlucht dan ten minste voor den verderfelijken invloed der ketterij!'

Wanhopig wrong zij de handen.

'Mijn vader!.... Ja, hij heeft zich door de dwaalleer laten misleiden, maar daarom juist heeft hij des te dringender het gebed van zijn kind noodig!'

'Ach, Manfreda! Wie zegt mij, dat ook gij niet met den stroom der dwaling zijt meegevoerd en in mijn persoon den trouwen katholieke vermijdt....'

Zij zag hem met edelen trots aan, nam daarna een ivoren rozenkrans uit haar zak en zei: 'Dezen rozenkrans heeft Dominicus Guzman mij geschonken, toen ik eenige gelukkige, onvergetelijke jaren in het klooster van Prouille doorbracht. Hij is het onderpand van mijn geloof, en de H. Moeder Gods weet, dat ik immer haar Zoon trouw bleef.'

De jonge man nam den rozenkrans, kuste hem en riep klagend uit:

'O God, vereenigd en gescheiden! Dat is dus ons lot! God vereenigde en de menschen scheiden ons!'

'Niet de menschen, maar onze plichten. Weet, dat ik vóór alles een gehoorzame en liefhebbende dochter moet zijn.... Albrecht, gij kent thans mijn besluit, ga nu; ontvlucht deze gevaarlijke plaats en keer naar uw wapenbroeders terug.... Wij zullen elkaar niet meer weerzien. Vaarwel!'

‘Neen, dierbare Manfreda, hier op deze plaats zullen wij elkaar weerzien. Hier zal ik u eens als echtgenoot begroeten.... Vrees de bestorming dezer sterke wallen niet, Manfreda! Onder de kruisvaarders zal er ten minste één zijn, wiens hart alleen voor u zal kloppen.’

‘Soldaat van Jesus Christus,’ antwoordde de edele jonkvrouw, ‘vaarwel! Strijd voor uw Heer en God en denk niet meer aan Manfreda!’

IV.

De belegering.

Nauwelijks was den volgenden morgen de zon opgegaan, of de torenwachter zag ook reeds de lansen en banieren van het leger der kruisvaarders in het dal schitteren. Het bewoog zich snel voorwaarts als een bergstroom, dien de wind voor zich uitdrijft. De graaf van Sorreze kon reeds aan den voet der rots, waarop zijn machtig kasteel zich verhief, de wapenschilden der Fransche ridders onderscheiden. Simon van Montfort, Nevers, Montmorency en vele andere voornamen edellieden reden hun naar de overwinning hakende scharen vooruit, die nu het slotgebied betraden, welks bewoners een goed heenkomen in den sterken burcht gezocht hadden. Zij omringden de steenen wallen als met een ijzeren muur; en ofschoon dit oude slot wegens zijn ligging bijna onneembaar was, hoopten zij het toch te vermeesteren, want honger en dorst moesten als onweerstaanbare vijanden voor hen strijden.

Manfreda stond aan een der hooge vensters en beschouwde met weemoedigen blik het machtige leger der kruisvaarders. Twee innige, maar heel verschillende gevoelens van liefde en trouw streden in haar hart. Want zij, die tegen den burcht haars vaders aanrukten, waren te gelijk haar vijanden en haar broeders; zij beleden hetzelfde geloof, en het kruis, dat zij vereerde, schitterde ook op hun wapenrusting. Zij bemerkte, dat plotseling alle beweging ophield. De soldaten onderbraken hun werkzaamheden en ook de veldheeren staakten hun toezicht. Bijna het gansche leger begaf zich naar een plaats, waar de geestelijkheid in feestornaat alle voorbereidselen voor een treffende plechtigheid scheen te maken. Nieuwsgierig volgde Manfreda van uit haar hooge zitplaats dit schouwspel. De kruisvaarders trokken op naar een heuvel, waar men onder een looverdak een eenvoudig altaar had opgericht. De priesters bestegen de hoogte; soldaten en officieren knielden neer, en Manfreda zag een man van edele, indrukwekkende gestalte het altaar bestijgen, om het H. Misoffer aan den hemelschen Vader op te dragen. Zij herkende hem aanstonds. Men noemde hem den vorst der redenaars, den abt van Prouille; de Kerk kent hem onder den naam van den H. Dominicus, den apostel en stichter der naar hem genoemde Dominicaner-orde. In het klooster van Prouille was hij vroeger Manfreda's leidsman op den weg der deugd geweest, hij had het scheepje harer ziel eenigen tijd gestuurd. Zij herinnerde zich hem levendig en vergoot heete tranen, toen zij den eerbiedwaardigen man onder zulke omstandigheden weerzag. In den geest zich met de biddende scharen vereenigend, knielde zij neer, vouwde de handen en hield haar blik onbeweeglijk op het altaar gericht. Toen zij echter bij de H. Communie verscheidene ridders het altaar zag naderen en het Brood der Engelen ontvangen, bedekte zij het gelaat met beide handen en riep in de bitterheid haars harten uit:

‘O, mijn God! Hoe zwaar valt het mij, als een verstooten kind van onze Moeder der H. Kerk verwijderd te leven, zonder bijstand te hebben, ja zelfs, zonder de bron aller genaden, Jesus in Zijn H. Sacrament te kunnen ontvangen! Daar woont mijn Jesus, en ik kan niet tot Hem gaan. Daar zijn mijn broeders in het geloof en ik moet

hen als de doodvijanden van mijn land en mijn familie beschouwen! O, hoe hard valt mij zulk een verbanning!’

Maar niemand antwoordde op de treurige klachten van het jonge meisje dan de echo onder de hoge gewelven.

Op het kasteel bereidde men zich op krachtigen tegenstand voor. De mannen stonden allen op hun post; op de wallen lagen stapels pijlen en steenen, om de overmoedige aanvallers te verpletteren....

De belegering duurde reeds vijf dagen. De kruisvaarders, ongeduldig door het lange talmen aan den voet dezer rots, hadden al meermalen een bestorming beproefd, maar de belegerden hadden zich met zulk een dapperheid verdedigd, dat zij alleen nog maar tot den eersten ringmuur konden doordringen. Simon van Montfort, die het nuttelooze dezer pogingen inzag, vatte het plan op, in een ravijn, waaruit de Provençalen hen wegens hun klein aantal niet konden verdrijven, de in dien tijd gebruikelijke slinger machines op te richten, die, door krachtige armen in beweging gebracht, groote steenen op de wallen en voorpleinen van den burcht wierpen.

De bezetting leed zware verliezen; en ofschoon de dood reeds vele strijders had weggemaaid, beschouwde Manfreda toch met kommer het nog voorhanden zijnde meel en vleesch, waarmee zij nog slechts eenige dagen de soldaten kon voeden.

Op den namiddag van den vijfden dag bevond zij zich met een harer dienstmaagden alleen op het groote voorplein van het kasteel. Zij schepten water voor den avondmaaltijd. Aan de bron staande, ontving zij uit de handen van het meisje den emmer met kristalhelder water, en goot het in groote houten vaten, wier inhoud de soldaten onder elkaar verdeelden. Eensklaps verschrok de arme dienstmaagd, terwijl zij Manfreda den laatsten emmer water toonde, dien zij in de hoogte had opgetrokken.... Hij was met modder gevuld.... De bron, de eenige van den burcht, was door het veelvuldig gebruik leeg geworden!....

Manfreda hief haar oogen met die overgeving ten hemel, die alleen een onbeperkt vertrouwen op God verleent, en zei:

‘Zeg daarvan niets aan onze soldaten; wij hebben voor hedenavond nog genoeg.’

‘Ja, Manfreda, en wie weet, of wij morgen nog dorst zullen hebben.’

Manfreda vulde een kleine, zilveren kan met helder water en bracht die in het vertrek, waar haar vader gewoon was het avondeten te gebruiken. Zij wachtte lang op hem. Ten laatste ging zij over het stille voorplein van den burcht tot aan den voet der wallen. Deze weerklonken thans niet meer van het vallen der reusachtige steenblokken en het gezucht en geklaag der gewonden; de invallende nacht had een eind aan het gevecht gemaakt. De kruisvaarders hadden zich om hun wachtvuren gelegd, en de graaf van Sorreze verliet treurig en van vermoeienis uitgeput de hooge tinne van zijn burcht. Hij ging zijn dochter te gemoet en zei:

‘Vandaag tellen wij drie dooden en vijf gewonden: Robin, Walter en Pons.... De vervloekte steenen hebben hen gedood!’

‘Ach, vader! Welk een onzalige krijg! Welk een goddelooze oorlog!’

‘Goddeloos.... Maar wij strijden voor de ware Kerk Gods! Wat is Rome thans, als het niet....’

‘Wat meent u, vader?’

‘Ja, het is mij bekend, dat gij de verdrukken van Provence verdedigt.’

‘Kon ik slechts mijn leven ten offer brengen, opdat er geen verdrukken of onderdrukten, geen overwinnaars of overwonnenen meer waren, maar alleen nog kinderen van denzelfden God, zonen van hetzelfde vaderland!’ antwoordde de edele Manfreda.

Hij schudde het hoofd en zij traden het vertrek binnen, waar een eenvoudig maaltje wachtte. Manfreda bediende haar vader en plaatste de met water gevulde zilveren kan en de halve flesch Bordeaux-wijn naast hem. De grijsaard dronk opgewonden den hem aangeboden drank, als wilde hij daardoor de onrust en den angst zijner ziel verdrijven. Daarna zei hij:

‘Hoe heilzaam werkt dit heldere water! Het water der bron van Bethlehem kan David niet beter gesmaakt hebben.... Maar wat scheelt u, Manfreda, gij weent?’

‘Ja, lieve vader, ik ween, omdat dit water het laatste is, dat ik u kan aanbieden.... De bron is droog!’

(Slot volgt.)

Bij de Platen.

Geef ons heden ons dagelijksch brood. -

Er is misschien iets wat ons zoo sprekend getuigt van de onschatbare waarde, die de godsdienst heeft voor den mensch, als de aanblik van een armen grijsaard, die de handen vouwt tot het gebed om zijn dagelijksch brood.

Men stelle zich het gemoedelijk oudje, door den begaafden kunstenaar Franz Althaus naar het leven

geteekend, voor als iemand zonder godsdienstzin. Hoe treurig en troosteloos wordt dan zijn bestaan! Na een leven van ontbering en harden arbeid geen hoop op een zalig hiernamaals! Welk een gedachte!

DE EERSTE SIGAAR.

Zien we hem echter, zooals de teekenaar hem ons voorstelt, met gevouwen handen, het hoofd gebogen in deemoedige onderwerping aan God, maar ook in blij vertrouwen op Zijn vaderlijke zorg, hoe worden dan eensklaps die oude, gerimpelde trekken verhelderd door een glans van inwendige vergenoegdheid! Welk een kalme berusting, welk een tevredenheid en hoop straalt er uit het half geloken oog!

De godsdienst is voor den mensch, wat de zon is voor de natuur: hij verlicht en verwarmt, verheft en veredelt. Het nederigste lot wordt schoon en groot in het koesterende, weldadige licht des geloofs.

Hoera! daar komt de rijstebrij. -

Dat is me een traktatie voor de kleine, grage eters! Stellig verjaart er een van de snuiters en heeft nu mogen zeggen, wat er vandaag gegeten zou worden. Natuurlijk heeft hij of zij bij de keuze niet lang in twijfel gestaan. Het algemeene lievelingskostje, rijstebrij, was al door broertjes en zusjes uit één mond als de door allen begeerde traktatie uitgeroepen.

En nu is de dampende schotel in aantocht. Hoera! de rijstebrij komt! De een houdt zijn bord al op, de ander zwaait in blijde verwachting met den lepel, de kleinste juicht het feestgerecht met allebei zijn knuistjes toe, en wat een zaligheid straalt er uit die vijf paar schitterende oogen!

Grootvader, die juist binnenkomt, kijkt om het hoekje van de deur het lieve leventje eens aan: het jonge volkje zoo vroolijk te zien, maakt zijn oud hart weer jong.

Voorjaarsavond op een buitenweg. -

Om van het voorjaar volop te genieten moet men buiten wezen. Daar merkt men pas recht, dat de dagen lengen, dat de boomen in bloei staan en dat de lucht malsch en

zoel wordt. Daar dringt de lente in het gemoed; men ademt, men zwelgt ze in met volle teugen!

Gelukkig daarom de menschen, die buiten wonen en van het drukke, woelige stadsleven niets afweten! Gelukkig ook degenen, die als de mooie dagen aankomen, naar buiten kunnen gaan, om van de heerlijke, vrije natuur te profiteeren. De bejaarde dame op den voorgrond van ons tafereel schijnt in dat geval te verkeeren. Zij hoort blijkbaar niet thuis tusschen de eenvoudige landlieden, maar heeft waarschijnlijk tot herstel van haar gezondheid voor een paar maanden in het gezellige buitenhuis haar intrek genomen. En nu interesseert zij zich voor haar nieuwe omgeving als voor een ongekende wereld. Zij maakt een praatje met het boerenvrouwtje, dat den weg afkomt, ziet de schaapjes met de herder huiswaarts keeren en de ganzen onder leiding van haar hoedster snaterend en waggelend naar de kooi komen. De gezonde boerenkinderen stoeien om haar heen en te midden van die gemoedelijke bedrijvigheid, in de kalme en frissche atmosfeer van het buitenleven, voelt ze zich een ander mensch worden.

De eerste sigaar. -

Welke liefhebber van een fijne Havana herinnert zich niet de hoogst gemengde gewaarwordingen, bij hem opgewekt door de eerste sigaar! Eerst de hooggespannen verwachting van het lang verbeide genot, het verheffende gevoel, een schrede nader gezet te hebben tot de mannelijke achtbaarheid, dan de teleurstelling bij de eerste trekjes, die bitter tegenvielen, vervolgens de stoïcijnse koelbloedigheid, waarmee die onaangename sensatie werd ontveinsd en eindelijk.... de niet nader aan te duiden naweeën.

Helaas, 't is te vreezen, dat de kleine schoolbengel, die zich nu zoo groot maakt als hij maar kan om bij zijn kameraad te kunnen aansteken, spoedig die bedenkelijke naweeën ondervinden zal.

Een schaakspel met levende stukken. -

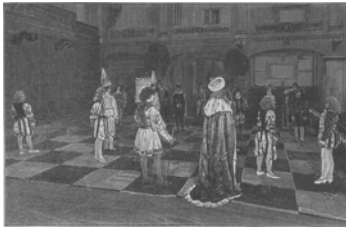
Het schaakspel stelt, zooals men weet, eigenlijk een veldslag voor, waarbij de overwinning intusschen niet is aan de woeste dapperheid, maar aan het berekenend beleid. Twee legers van gelijke sterkte staan tegenover elkander; het zijn de zestien witte en even zooveel zwarte of roode stukken, die op het in vier en zestig vakken verdeelde bord gerangschikt zijn.

Elk van de twee spelers bestuurt zijn leger en zoekt daarmee zoo te manoeuvreeren dat hij den koning van zijn tegenpartij 'mat' (van het Arabische woord *math* of dood) zet; dat wil zeggen, dezen zoo te omsingelen, dat hij zich moet overgeven. Daarmee heeft hij het spel gewonnen.

Die zestien stukken aan iedere zijde zijn: de koning, de koningin, twee raadsheeren of bisschoppen, ook wel loopers genoemd, twee paarden of ridders, twee kasteelen of forten en acht boeren, knechten of pionnen.

De vormen van de meest gebruikelijke schaakstukken herinneren maar weinig aan hetgeen de figuren eigenlijk moeten voorstellen. Wil men echter de illusie van een

veldslag volkomen hebben, dan vervange men de stukken door gecostumeerde personen en verkrijgt alzoo het schilderachtig tooneel, dat onze gravure te zien geeft.

EEN SCHAAKSPEL MET LEVENDE STUKKEN.

Behalve de majestueuze figuur van den koning, dunkt ons overigens op deze voorstelling de costumeering der verschillende personages niet gelukkig; de raadsheeren althans, die wij aan hun hoge bisschopsmuts meenen te herkennen, lijken meer op paljassen; van paarden of ridders kunnen wij heelemaal niets onderscheiden, waaruit wij opmaken, dat al verschillende strijders het veld hebben moeten ruimen. Maar onze afbeelding, die naar een photographie vervaardigd is, geeft toch een goed denkbeeld van wat zulk een schaakspel met levende stukken worden kan, als de uitmonstering der figuren artistiek wordt opgevat.

[Nummer 12]

DE CITHERSPEELSTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HUGO KÖNIG.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68,

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

De geschiedkundige vraag of de zes dagen aanhoudende brand, die den 19en Juli van het jaar 64 na Christus' geboorte, van Romes veertien stadswijken drie geheel en zeven andere gedeeltelijk van het aanschijn der aarde verdwijnen deed, door keizer Nero ontstoken, dan wel of hij aan een toevallige en onbekende oorzaak toe te schrijven is, zal wel eeuwig een onopgelost raadsel blijven. Suetonius en Dion Cassius, twee geschiedschrijvers van Nero's regeering en daden, beschuldigen den keizer openlijk; maar de zeer bekende en veel ernstiger Tacitus, die tegelijk met Nero leefde en senator was, heeft, zelfs na des keizers dood, toen hij ongedwongen schrijven kon, dewijl de meesten Nero's naam haatten en vervloekten, den keizer niet durven beschuldigen als brandstichter; wel echter van de andere gevolgen. Uitdrukkelijk schrijft hij: 'Daar keizer Nero op geene wijze beletten kon, dat men hem voor Romes brandstichter hield, wierp hij de schuld op de Christenen.'

Drie dagen later verdrong zich de volksmenigte voor het volgend edict, dat, op perkament geschreven en met het groote staatszegel bekrachtigd, op de hoofddeur van alle gerechtshoven in Rome was vastgehecht:

'Onze heer Claudius Nero, wien goddelijke eer toekomt, Caesar, Augustus, voor de vierde maal consul, tribuun des volks, de onverwinlijke, de vader des vaderlands, groet zijn dierbaar volk. Dewijl de volgelingen van zekere verderfelijke leer, die uit het Oosten tot ons gekomen is, zich Nazareners of Christenen noemend, blijkbaar aan de grootste misdaden schuldig zijn, den staatsgodsdienst willen ondermijnen en den Caesar naar het leven staan; zoo is het, dat onze goddelijke meester voornoemd door dit edict verbiedt aan allen die te Rome wonen of in het uitgestrekte Romeinsche Rijk, deel uit te maken van die verfoeilijke secte of haar leer aan te hangen. Zullende degene, man of vrouw, edele, burger, vreemdeling of slaaf, die dit gebod zal overtreden hebben, zonder verderen vorm van proces met den dood worden gestraft en zijn bezittingen worden verbeurd verklaard. Voor den goddelijken keizer: Helius, onderkeizer; Silanus, voorzitter van den Senaat; Tigellinus, praetor van Rome.'

Er bestond sinds de tijden van het eerste keizerrijk, derhalve op het tijdstip waarop wij Rome bezoeken, reeds ongeveer honderd jaar, in de hoofdsteden der provinciën, maar vooral te Rome een kanker, die zeer aan het welzijn van den staat knaagde; die kanker bestond in het aanzienlijk getal delatores of openbare aanklagers. Het oude recht van ieder Romeinsch burger, om een ander voor de openbare rechtbank te mogen aanklagen, op voorwaarde, dat hij zijn aanklacht met degelijke bewijzen staven kon, was langzamerhand ontaard en in de handen van vaste aanklagers overgegaan. Deze lieden waren in den tijd, dat zij voor het eerst hunne bediening aanvaardden, meestal behoeftig en van lagere stand; van jaar tot jaar echter klommen zij, te midden der algemeene verachting, in macht en aanzien, omdat hun volgens de wet minstens een achtste deel van de verbeurd verklaarde goederen der slachtoffers moest worden uitgekeerd. De meesten dier openbare aanklagers, bijna allen, hebben

een gewelddadig einde gehad. Een dier ellendelingen, wier namen ons de geschiedenis bewaard heeft, was zekere Eprius Marcellinus. Tijdens Nero's veertienjarige regeering bleef hij tamelijk onaanzienlijk en behoeftig; maar onder keizer Vespasianus moet hij zeer rijk geworden zijn; zoo zelfs dat hij de zwaarste beschuldigingen wegens geldafpersingen te doorstaan had. Deze inhagige mensch nu begreep aanstonds, dat het edict tegen de Christenen hem wel eenig voordeel kon aanbrengen. De Christenen, voor zooverre men ze kende, waren te dezer tijde, over het algemeen genomen, nog zeer onaanzienlijk; toch leefden er hier en daar enkelen, die Eprius als meer vermogend beschouwde.

Op het oogenblik dat Nero, een der eerstvolgende dagen na de afkondiging van het edict, door Helius, Tigellinus, Antymas zijn geheimschrijver voor de Grieksche brieven, en andere gunstelingen gevolgd, de zuilengang van zijn paleis doorging om in de nabijliggende tuinen een morgenwandeling te maken, - bij welke gelegenheid degenen, die den keizer kwamen groeten of hem eenige gunst te vragen hadden, zich in zijn weg mochten plaatsen - bevond ook Eprius Marcellinus zich onder de keizerlijke cliënten. Nero kende hem en haatte hem, gelijk hij alle openbare aanklagers haatte; misschien wel, omdat deze lieden door hun vaak valsche beschuldigingen al te dikwijls 's keizers eigen handlangers geweest waren. Bij Eprius gekomen, hield hij een oogenblik stil; het was echter duidelijk te zien, dat hij ongeduldig en onwillig was.

‘Roemruchtige Caesar, goddelijke Claudius Nero!’ begon de aanklager.

‘Laat die nutteloosheden ter zijde,’ snauwde de dwingeland, ongeduldig met den voet trappend; ‘wat wilt ge? Spreek zonder verderen omhaal!’

‘Doorluchtige keizer, ik kan uw hoogheid een grooten dienst bewijzen.’

‘Gij? Gij, de onaanzienlijkste onder alle openbare aanklagers, mij een dienst bewijzen? Pas op, dat gij mij niet bespot; zulks zou u slecht kunnen bekomen!’

‘Een dienst, Caesar, een onbetaalbaren dienst.’

‘O, ik versta u, 't zal wel weer een geldzaak zijn; iets hoogers, iets edelers kent gij lieden niet. Nu, spreek. Wees kort.’

‘Doorluchtige keizer, die dienst bestaat in de openbaring van een geheim, dat van veel belang is voor uw goddelijken persoon.’

‘Spreek dan, en zeg wat gij zeggen wilt.’

‘Caesar, gij schijnt niet te weten, dat Antymas, hier tegenwoordig, dat Antymas, uw vertrouweling, tot de secte der terdoodveroordeelde Christenen behoort.’

‘Gij liegt, ellending! Die man, de beste, de verknochtste, de nauwgezetste onder al mijn dienaren, die man kan geen verrader zijn. Bewijs uw aanklacht, of op mijne beurt zal ik zelf, ik, de keizer, uw aanklager zijn en mij verheugen, dat ik een delator kan doen sterven!’

‘Caesar, mijn bewijs is gemakkelijk te leveren! Weet dan, dat uw allertrouwste dienaar, zooals Uwe Majesteit den man noemen wil, het bevel, dat gij hem in persoon vóór vier dagen gegeven hebt, om het edict tegen de Christenen in het Grieksch te vertalen en naar de provinciale hoofdsteden van het Oosten op te zenden, niet heeft uitgevoerd. En de reden, doorluchtige keizer? De reden is, dat deze overtuigde Christen niet wil medewerken tot den ondergang zijner broeders in het geloof!’

Die aanklacht was zwaar. Dat was majesteitsschennis; bijgevolg de dood voor Antymas indien de aanklacht waarheid bevatte, de dood voor Eprius Marcellinus, als hij een valsche beschuldiging had ingebracht. Op dit oogenblik was Nero's ongeduld in den hevigsten toorn overgegaan. Dat Antymas Christen was, had hij dezen om zijn trouwe diensten nog kunnen vergeven, zelfs kunnen vergeten, ware

het niet dat het edict tegen de Christenen zijn dood eischte. Maar dat hij zich verstout had, des keizers uitdrukkelijk bevel niet na te komen, ja, te verachten, en zulks tegenover een staatsstuk van de meest verregaande strekking, dat kon de tiran niet verkroppen. Bovendien, zoo iets in het openbaar te hebben moeten vernemen, op een plaats, waar veel ooren hadden toegeluisterd, daardoor voelde de oppermachtige tiran zich onteerd.

‘Antymas,’ bulderde hij, ‘spreek! Verantwoord u!’

‘Mijn meester, doorluchtige Caesar,’ antwoordde Antymas met bedaardheid, ‘ik heb niets te mijner verdediging aan te voeren; Eprius Marcellinus heeft de volle waarheid gesproken: sinds twee jaren heb ik het geluk Christen te zijn!’

Bij het vernemen dier onverwachte zelfbeschuldiging sprong Claudius Nero drie schreden achterwaarts; hij schrikte, als had hij zich onverwacht en niet gewapend tegenover de verscheurende dieren van het amphitheater bevonden. Nu begon hij, zonder eenige terughouding, te razen en te tieren; hij braakte tegen zijn meest getrouwen dienaar de zwartste verwijtingen uit en sprak van verraad, van verregaanden ondanke, van samenzwering.

Nadat hij op die brutale wijze zijn gemoed eenigszins verlicht had, richtte hij het woord opnieuw tot Eprius Marcellinus.

‘Het is inderdaad een dienst, dien gij mij heden bewezen hebt,’ sprak hij haastig; ‘ik blijf er u dankbaar voor. Ik weet wel, dat gij en uws gelijken slechts handelt uit eigenbelang, maar daar zal ik mijn eigenbelang tegenover stellen. Marcellinus, houd een waakzaam oog over mijn omgeving, en klaag elken Christen aan, die mij in den weg komt. Telkens zal ik u keizerlijk beloonen!’

‘Caesar, laat mijn belooning daarin bestaan,’ smeekte de inhalige verklikker, ‘dat men mij steeds zonder moeite het achtste gedeelte der verbeurdverklaarde goederen uitlevere, dan zal ik mij rijkelijk beloond achten.’

‘Uw verlangen zal mij een heilige wet zijn! Kom morgen, op ditzelfde uur, bij Tigellinus, den praetor der stad; die zal dan mijn orders ontvangen hebben. En nu vertrek!’

‘Doorluchtige Caesar, mogen de goden u onder hun bescherming nemen!’ meesmulde de aanklager. Daarna boog hij diep en ging heen.

‘Ellendeling! Vuige ellendeling! O, dat de dag kome, waarop ik u den kop verpletten kunne!’ riep de keizer hem na, luide genoeg om door Eprius Marcellinus verstaan te kunnen worden.

Nog denzelfden dag steeg de Grieksche martelaar Antymas, na herhaaldelijk geweigerd te hebben aan het Christendom te verzaken, met den palm der overwinning gesierd, ten hemel. Hij was de eersteling van de glorievolle schare bloedgetuigen, die na des keizers edict, voor het geloof in Christus hun leven zouden offeren. Ter wille zijner vroegere verdiensten werd hij niet in het openbaar, maar in de gevangenis onthoofd. Zijn goederen werden verbeurd verklaard en gedeeltelijk aan zijn aanklager weggeschonken.

II.

Vier jaren bijna zijn er vervlogen, sinds wij den afgrijselijken vuurgloed langs Romes heuvelen hebben zien voortwoekeren; vier jaren van bloed en tranen voor vele rijksgrooten die Nero in den weg stonden, vier jaren van bloed en tranen ook voor duizenden onschuldig vermoorde Christenen. Langzamerhand is het kleine zaadje van Nero's beschuldiging in Romes straten uitgestrooid, opgegroeid tot een boom,

welks takken het geheele aardrijk overschaduwde; langzamerhand heeft de vervolging der Christenen zich over 't geheele Romeinsche rijk uitgebreid.

Nadat de diepgevallede keizer zijn edict tegen de Christenen had uitgegeven, begon hij ook zelf, hetzij uit hebzucht, hetzij uit staatkunde, hetzij uit enkel wreedheid, de vervolging ernstig ter hand te nemen. Te Rome en in Italië werd een aanzienlijke menigte Christenen, multitudo ingens, zegt Tacitus, sommigen uit de edelste geslachten, de meesten uit het volk, aan de handen der beulen overgeleverd en op de gruwzaamste wijze gemarteld. Eenigen werden er onthoofd, anderen gekruisigd, nog anderen in het renperk voor de wilde dieren geworpen, of, in beestenhuiden gestoken, door de honden verscheurd. Velen werden zelfs met brandbare stoffen omwonden en met pik, hars en teer bestreken, om des avonds, bij wijze van levende fakkels, brandend den weg naar het amphitheater aan te geven of Nero's tuinen, tijdens zijn avondfeesten, te verlichten.

Het is wel op die 'menschelijke brandfakkels' vooral, dat wij het merkwaardige woord

van den heidenschen Tacitus mogen toepassen: Nero's wreedheid was zóó groot, 'dat zelfs de Heidenen tot meelijden bewogen werden, ziende dat zooveelen, niet tot het nut van het algemeen, maar ter wille der wreedheid van één persoon geslachttofferd werden.'

In die vierjarige vervolging, die eerst hevig, daarna sluimerend en ten slotte allerhevigst geweest schijnt te zijn, ondergingen den marteldood, om eenige meerbekende slachtoffers te noemen, de H.H. apostelen Petrus en Paulus, de H.H. Processus en Martinianus met zeven en veertig gezellen, de H.H. Gervasius en Protasius, de H.H. Nazarius en Celsus, eindelijk de H.H. Paulinus, Evodius en Anastasia; allen martelaren, die op onze altaren vereerd worden.

Moet het ons bevreemden, dat een keizer die dagelijks in het bloed van zoovele martelaren baadde, van kwaad tot erger verviel; dat God, juist om zijn hemeltergende misdaden zich dagelijks meer en meer van Nero terugtrok? Van den dag af, dat hij zijn edict tegen de Christenen had uitgevaardigd, schrikte die ongelukkige vorst voor geen enkele misdaad meer terug. Niet genoeg, dat hij zijn halfbroeder Britannicus, en om de beruchte en zedeloze Poppea Sabina te kunnen huwen, zijn wettige gemalin Octavia door vergif had doen omkomen; niet genoeg dat hij, op aanstoken der ellendige Poppea zijn eigen moeder Agrippina en later nog zijns vaders zuster Domitia had doen vermoorden; niet genoeg dat hij, om van hunne lastige vermaningen bevrijd te zijn, zijn leermeesters Seneca en Burrhus Afranius had doen onthalzen; hij liet nog, dag in dag uit, de beste van Romes edelen en burgers in het geheim of in het openbaar ombrengen of door het oppergerechtshof in ballingschap zenden. Bloedverwant van een der ballingen of terdoodgebrachten te zijn, deze gegroet of ontmoet te hebben, gold reeds voor een misdaad; de kinderen der ballingen en onthalsden werden uit Rome verjaagd, of, met hun leermeesters en dienaren, door vergif en door den honger gedood. Inderdaad, Rome was opgevuld met graven; en daarom was Nero zoo gevreesd, dat velen dergenen, wier vader, broeder, gemalin of vriend hij ten doode had doen leiden, na hunne huizen versierd te hebben, des keizers knieën kwamen omvatten, en, als uit dankbaarheid zijn handen kussen.

Hoe zulks mogelijk was? vraagt de lezer. Ons schijnt het een onmogelijkheid toe; toch herhaalt zich dezelfde geschiedenis in elk tijd vak van wezenlijke dwingelandij. Alleen, wanneer een tirannie tot dezelfde trap van wreedheid geklommen is als die van keizer Nero, dan is zij steeds haar einde nabij. Ook bij dezen dwingeland nadert het einde. Niet dat de Romeinen zich verstouten zullen andermaal openlijk in een samenzwering tegen den almachtigen Caesar op te treden; de samenzwering van Calpurnius Piso, het hoofd van een der oudste Romeinsche geslachten, is kortelings nog gesmoord geworden in het bloed van velen, die allen edel en aanzienlijk waren. Maar, laat de gunstige gelegenheid naderen, laat een dier soldatenlievelingen, dier aanvoerders van legioenen, tegen hem in het veld treden en met zijn troepen naar Rome afzakken, dan zal ieder die nog wet, nog orde en vrijheid bemint, den gehaten keizer aan zijn lot overlaten, en hem, zonder eere, in het niet laten wegzinken. Kernachtig schilderen Suetonius en andere geschiedschrijvers dien toestand van Nero, met de weinige woorden: 'Nadat de wereld hem veertien jaren verdragen had, keerde de wereld hem den rug toe.' Dat oogenblik, lezer, nadert; het nadert met rassche schreden.

Bijna vier jaren zijn er sedert den brand van Rome heengegaan. Intusschen heeft Nero, op de plaats van de afgebrande stad der oude Republiek, welker straten krom,

onaanzienlijk en smal, en welker huizen, om den zuidelijken zonnegloed te temperen, overhellend waren, een stad opgetrokken, die zijner waardig is; een stad van goud en marmer, een stad zoo kostbaar, dat, om haar te doen verrijzen, geheele provinciën zoowel van kostbare steensoorten als van geld en geldswaardige eigendommen ontbloot geworden zijn. Vooral de Patriciërs wijken, alsmede de straten, die, aan den gouden mijlpaal van het Romeinsche Forum aanvangend, het begin zijn der groote Italiaansche heirwegen, zooals de Appische, de Collatijnsche en de Capeensche straten, - wedijveren in het bezit van monumentale gebouwen, schooner dan ooit de aarde droeg. Ware Claudius Nero niet werkelijk een echte dwingeland geweest, gewis, dat het dankbare nageslacht den naam van Rome, zooals de keizer dat verlangde, veranderd zou hebben in Neropolis, dat is: Stad van Nero.

Bij een dergelijke grootsche opvatting van den herbouw der stad, was de vraag gewettigd, wat Nero's beide bouwmeesters, de bekende Celer en Severus, doen zouden om hun veeleischenden maar vrijgevig gebieder ter wille te zijn. In twee jaren tijds bouwden die inderdaad geniale meesters, gerugsteund door een vijftigtal opzichters en vele duizenden slaven, op de plaats van Nero's gedeeltelijk afgebrande, oude paleizen, een huis dat den prachtlievenden keizer volkomen waardig was, en dat daarom den naam van Gulden Huis van Nero ontvangen heeft. De beschrijving die Suetonius, Plinius en Tacitus ons van dat paleis, welks wedergade nooit bestaan moet hebben, ons nalieten, doet eerder aan fabelen dan aan werkelijke waarheid denken. Laten wij, lezer, dat Gulden Huis een oogenblik in oogenschouw nemen.

Te midden van Rome vinden wij een ommuurd terrein, met vijf monumentale bronzen ingangspoorten. Dat terrein, op de Palatijnsche, Coelijnsche en Esquilijnsche heuvelen gelegen, beslaat niet minder dan een derde gedeelte van het oude Rome, van Rome, zooverre de stad binnen de muren van Servius Tullius ligt; het is twee duizend meters lang en vijfhonderd meters breed. Midden op dat terrein hebben Celer en Severus Nero's paleis opgetrokken. Wilt ge u eenig denkbeeld maken van de uitgestrektheid van dat paleis, beschouw dan de driedubbele rij kolommen die het langs drie zijden omgeeft; die reuzenzuilen hebben de gezamenlijke lengte van ééne Romeinsche mijl, dat is van bijna vijf tienhonderd meters. Zie nu het paleis zelf. Het is opgetrokken uit de duurste en meest gezochte marmersoorten, van binnen en van buiten rijk gebeeldhouwd, geheel verguld en met edele steenen, kostbare schelpen en paarlen overladen; het is zoo fijn beschilderd, dat, indien één enkele kunstenaar de tafereelen had moeten malen, die dit onovertroffen huis van onder tot boven versieren, een lang leven daartoe niet voldoende geweest zou zijn. Tegen de gewoonte tot dan toe in de Romeinsche gebouwen gevolgd, hebben de bouwmeesters in hun stoute vlucht, op den massieven onderbouw niet één, maar twee verdiepingen aangebracht; daarom overtreft dit paleis Romes bouwwerken, zelfs zijn tempels, niet alleen in grootte, maar ook in hoogte.

Laten we een oogenblik enkele onderdeden van het Gulden Huis nagaan. Celer en Severus hebben den oud-Romeinschen vorm behouden, dien van het langwerpig vierkant. Dat vierkant is verdeeld in vele binnenplaatsen, die alle door onafzienbare rijen zalen, badkamers en slaapvertrekken omringd zijn, waar de weelde van het Oosten zich met den fijnen smaak van Grieken en Romeinen vereenigt. Eenige zalen vooral gaan alle bewondering te boven. Een daarvan, met het fijnste paneelwerk bekleed, is zoo kunstvol bewerkt, dat bij ieder gerecht de paneelen werktuiglijk verwisselen; in een tweede strooien de gebeeldhouwde ivoren zolderingen bloemen af over de feestelingen en besproeien zij deze met een dauw van fijne reukwerken; een derde draait op zichzelf en vertoont daardoor de uren van dag en nacht; een

vierde, voor huistempel bestemd, is opgetrokken uit een kortelings ontdekte doorschijnende marmersoort, zoodat de muren, nadat de deuren gesloten zijn, schijnen te lichten. Als waardige intrede voor al die heerlijkheden, ontwierpen de bouwmeesters een uitgestrekt voorhof, op massieve Ionische kolommen rustend, afwisselend van rood en geel marmer; een voorhof, waarin de Caesar op keizerlijke wijze zijn cliënten zal kunnen ontvangen, dat wil zeggen, alle volkeren der wereld.

Zien wij nu nog de omgeving van het Gulden Huis, die inderdaad een waardige omlijsting vormt voor dit tooverpaleis. Tegenover het huis ligt een vijver, groot als een binnenzee; daarin spiegelen zich de omliggende tuinen en verschillende kleinere gebouwen, die door hun menigte aan een kleine stad gelijk zijn. Voorts is de uitgestrekte ruimte verdeeld in tuinen met fraaie heestergewassen en tropische planten; verderop bevinden zich altijd groene wouden, groepen cypressen, olijven, oranjeboom en en wuivende palmen, afgewisseld door frissche grasperken, lanen, kleinere meren, fonteinen, klaterende watervallen, dalen en heuvels, die op hunne beurt afgesloten worden door de heuvelen van Tibur, en, heel in de verte, door de kruinen der Apennijnen.

Kan het iemand verwonderen dat Nero, al die heerlijkheid ziende, tevreden was en uitriep: 'Zie, eindelijk zal ik dan toch eens gehuisvest zijn, zooals het aan een keizer toekomt'?

Maar, wij hebben al te lang bij Nero's dwaasheden vertoeft; laten wij liever kennis maken met de eigenlijke heldin van ons verhaal, met de dochter des martelaars, de Grieksche Nicephora.

Evenals op den avond van den brand van Rome, bevinden wij ons in de stad der Caesars, ongeveer op hetzelfde uur. Vrees echter niet, lezer, voor nieuwe brandtooneelen. Neen, het is een geheel ander schouwspel, dat ik u hedenavond wil aanbieden. Ik zal u op den weg brengen eener toekomstige martelaresse; ik wil u een tafereel schilderen, dat zich, alhoewel het al uwe aandacht waardig is, voorloopig toch in heiligen eenvoud voor uw oogen zal ontrollen. De ondergaande zon, die haast heeft haar koele legerstede in de nabijliggende Thyrreënsche zee op te zoeken, zendt een laatsten groet aan de volkrijke stad; een stroom van purperen glansen speelt over de hooge tinnen der paleizen en der tempels en overgiet het Kapitoel en Nero's Gulden Huis, de twee hoogste gebouwen van Rome, met haar laatste stralen.

Zie, daar nadert een van Romes dochteren langs de op dit punt niet zeer bezochte Tiberboorden. Zij heeft in den Vicus Capitolinus, de Kapitoelwijk, die zich tot aan den snelvlietenden Tiber uitstrekt, bij een der voornamen Romeinsche matronen een dier Grieksche gewaden thuis gebracht, die onder Nero's regeering in Rome zoo zeer in trek waren; want, sinds den tijd dat wij haar vader Antymas door de kuiperijen van Eprius Marcellinus hebben zien sterven en zijn bezittingen verbeurdverklaren, moet Nicephora, door het vervaardigen der genoemde kostbare kledingstukken, in haar eigen onderhoud en dat harer familie voorzien. Zij is reeds de groote brug genaderd, die Rome met den Transtiberijnschen Janiculusheuvel verbindt; nu moet zij oostwaarts ombuigen, om zich, langs de keizerlijke paleizen, regelrecht naar den Vicus Viae Sacrae, de wijk van den Heiligen Weg te begeven, waar zij in een der zijstraten woont met haar moeder Eudoxia en haar ouden oom van moederszijde, Hippolytus.

Met vluggen tred vervolgt zij haar weg, zedig voor zich uitziende. Waarom ligt die droevige, laat ik liever zeggen die ernstige trek, op het gelaat van dat nauwelijks twee-en-twintigjarig meisje? Zie, lezer, als zij voortschrijdt in het blanke gewaad met een enkel sober Grieksch versiersel en gehuld in den zwarten mantel, waarvan

de kap tot nog toe achterover geslagen bleef, zou men haast aan een verschijning denken, die niet van deze wereld is. Van tijd tot tijd glansen haar donkere oogen met een hooger licht, en schijnen haar gitzwarte haren als met een aureool omgeven; dan zou men meenen, dat die oogen een onzichtbaar wezen zoeken, dat Nicephora schijnt te vertroosten en haar, tusschen heure tranen door, een glimlach ontlokt.

Wilt ge weten, lezer, waarom het maagdelijk gestrengte voorhoofd van dezen engel in menschengedaante, dat voorhoofd, dat nog den ongerepten glans der onschuld draagt, nu en dan als met een lichtkrans omkroond is, ik

ZOMERPRET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL WAGNER.

zal het u zeggen. Het gelukkige kind belijdt, evenals haar overleden vader, de zalige bloedgetuige, het Christendom; te midden van het ontelbaar groot aantal Heidenen van Rome, is zij een der weinigen, die in den waren God gelooven. Met haar medechristenen doorleeft zij de moeilijke tijden der zware kerkvervolging van keizer Nero. Dagelijks kan zij opgeroepen worden om getuigenis af te leggen voor de waarheid; een enkel woord, een enkele ontmoeting kan haar in aanraking brengen met den strafrechter, of, wat hetzelfde is, met den brandstapel, het zwaard, de wilde dieren van het amphitheater. Daarom heeft de deugdzame maagd zich met lijf en ziel aan haar gekruisten God verpand, en leeft zij als in voortdurende vereeniging met Hem; Hij troost haar, Hij versterkt haar. Ja, Hij versterkt haar! Want, wil niet meenen dat Nicephora de gevaren vreest; neen, veeleer verlangt zij er naar. Zij, de dochter des martelaars, voelt het bloed der martelaren ook in haar aderen bruisen.

EEN MENSCHENREDDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. LEBLING.

Van den gedenkwaardigen dag af, waarop haar zalige vader stierf voor hetzelfde geloof, dat zij zoo vurig aanhangt, heeft de Grieksche maagd een voorgevoel gehad, dat ook haar uiteinde aan het uiteinde van Antymas gelijk zal zijn; dat ook zij de bloedige bruid zal worden des Heeren. In plaats dat die zekerheid haar zou hebben ontmoedigd, heeft deze haar nog meer tot God gebracht en is zij geëindigd met vurig naar het martelaarschap te haken; met dagelijks te bidden, dat de God, die zijn heilig Bloed voor haar stortte, zich gewaardige ook haar bloed, wederkeerig voor Hem vergoten, uit haar hand aan te nemen. Zij weet dat de groote kerkvervolger, Nero de dwingeland, die drie tot vier maanden afwezig was, heden is teruggekeerd; door zijn vernieuwd verblijf in Rome zal het allengs verslapte beulswerk ongetwijfeld met nieuwen moed ter hand genomen worden. Daarom heeft Nicephora zich heden, uit de volheid haars harten, opnieuw aan God geofferd; daarom heeft zij heden nogmaals zijn krachtdadigste hulp en genade afgesmeekt en ligt er een meer dan gewone ernst op haar onschuldig gelaat.

Er is echter meer. Met den keizer, die heden uit Griekenland terugkeerde, is ook Attilius weergekomen, een centurio of honderdman der keizerlijke lijfwacht. Lang heeft die jongeling reeds naar de hand der maagd gedongen; maar alhoewel zij hem in den grond haars harten niet ongenegen is, heeft zij hem tot heden moeten afwijzen. Attilius toch, overigens een braaf officier, wars van de vele uitspattingen en ondeugden zijner tijdgenooten, is nog Heiden, en, wat Nicephora hem ook gesmeekt heeft, hij meent het Heidendom niet te kunnen, niet te mogen verlaten. Daarom wil de Christen maagd hem haar hand niet toezeggen; daarom nog is zij verheugd geweest, drie tot vier volle maanden van zijn aanzoeken ontslagen geweest te zijn.

De avond daalt al meer en meer. Zoo mogelijk versnelt de dochter des martelaars haar schreden, om spoedig onder de bescherming van het heiligdom harer woning in veiligheid te zijn. Meteen slaat zij de mantelkap over het glanzende hoofdhaar, want zij moet nog eenige hoofdstraten doorloopen in de buurt der rijke paleizen, het drukste punt van Rome. Zij is schoon, dat weet ze, en naar schoonheid behoeft men in deze ongelukkige dagen niet te verlangen. Helaas, het Rome van Nero is niet meer het oude Rome; dat Rome van de eerste tijden der republiek, toen de zedigheid onder de fiere en krachtvolle bevolking van Latium als het hoogste sieraad gold.

(Wordt vervolgd.)

Gedenkplaat ter herinnering aan het regentschap.

Ter herinnering aan het Regentschap van H.M. de koningin-weduwe werd in de koninklijke Utrechtsche fabriek van zilverwerken van C.J. Begeer een buitengewoon fraaie gedenkplaat geslagen. Gemodelleerd en gegraveerd in bovengenoemde ateliers naar een teekening van Prof. Sturm, geeft deze plaquette, hoewel op bescheiden wijze, weer, wat het Nederlandsche volk aan H.M. de koningin-regentes verschuldigd is. Vooral laat zij zien en brengt zij in herinnering, hetgeen H.M. bij het aftreden als regentes als souvenir aan het Nederlandsche volk aanbood.

De voorzijde geeft 't goed gelijkende portret van H.M. met den weduwe-kap. Ter linkerzijde een fraai gemodelleerde, zeer juist gedrapeerde vrouwefiguur, welke om het beeld van H.M. een krans van laurier hecht. Onder het portret een cartouche, waarop het landgoed Oranje-Nassauoord, door H.M. ter beschikking gesteld voor de verpleging van longlijders. Een ter rechterzijde zittende vrouwefiguur wijst daarop, H.M. aanziende.

Boven dit alles twee kinderfiguren, een banderol vasthoudend, waarop de jaartallen van den duur van het regentschap 1890-1898.

De schoone omtrekken der figuren, de natuurlijke drapeering en de onverbeterlijke afwerking, geven een uitstekend geheel.

De achterzijde vertoont in den linker-bovenhoek het ovale wapenschild van H.M. de koningin-regentes, gedekt door de koninklijke kroon. Over het grootste gedeelte der plaquette een bijzonder fraai uitgevoerde oranjetak met palm, symboliseerende het huwelijk van H.M. met wijlen Z.M. den koning. De overgebleven ruimte bevat de volgende inscriptie:

AAN HARE MAJESTEIT EMMA,

Koningin-weduwe, Regentes van het koninkrijk. 23 Nov. 1890-31 Aug. 1898.

HET DANKBARE NEDERLANDSCHE VOLK.

Is deze herinnerings-plaquette als uiting van volksdankbaarheid gering, als kunstwerk toont zij een streven te zijn naar de bedoeling van H.M., waar H.M. zoo terecht de merkwaardige woorden sprak, 'dat het Nederlandsche volk groot zij in alles, waarin ook een klein volk groot kan zijn.'

GEDENKPLAAT TER HERINNERING AAN HET REGENTSCHAP.

Een gelukkige gedachte is het dan ook, dit kunstproduct het eerst verkrijgbaar te stellen op de eerstdaags te houden Fancy-fair ten bate der fondsen, die benoodigd zijn tot de oprichting van Sanatoria voor longlijders. Waar H.M. Emma een zoo schitterend bewijs geeft van liefde voor het Nederlandsche volk, door het beschikbaar stellen van Oranje-Nassauoord, kan het niet anders, of het Nederlandsche volk zal door ondersteuning van elk pogen er toe bijdragen, dat Nederland werkelijk groot worde, waar het groot kan zijn.

Wij twijfelen dan ook niet, of deze plaquette zal, zoo niet een eerste, dan zeker een waardige plaats innemen, tusschen alles, wat op de Fancy-fair geboden wordt.

Manfreda van Sorreze.

Historisch verhaal uit de 13e eeuw.

V.

(Slot.)

De bestorming.

Het sloeg middernacht op den hoogen slottoren. Niets dan het eentonig geroep der schildwachts werd gehoord. Aan den wolkeloozen hemel straalden in stillen glans duizenden sterren. Geen windje ruischte door de bladeren; alles ademde diepe stilte te midden van den schoonen zomernacht. Manfreda had zich juist gekleed ter ruste begeven.

Afgemat, niet zoozeer door drukke bezigheden, als wel door kommer en harteleed, sliep zij weldra in; maar de gedachten, die haar geest reeds gedurende den dag hadden beziggehouden, vervolgden haar ook in den slaap. Zij zag in haar geest Petrus van Castelnau, den eersten martelaar van dezen onzaligen godsdienstkrijg, weer opstaan. Zij zag, hoe hij den christen-soldaten de gapende wonden toonde, die zijn dood veroorzaakt hadden. Deze bleeke gestalte verdween.... Een stralend licht omgaf haar plotseling.... Zij zag op een prachtigen troon een koning met een zacht, hemelsch gelaat, dat door een stralenkrans was omgeven. Zij herkende hem, het was Jesus Christus! Vol geloof en liefde wierp zij zich voor Zijn voeten neer.... Maar eensklaps trof een andere aanblik haar oogen: een man voor de voeten van zijn rechtvaardigen Rechter scheen zijn vonnis af te wachten.... Deze man, op wiens verwilderd, ontdaan gelaat de stempel der verwerping gedrukt was, was - Manfreda's vader!

Van schrik verstijfd, strekte zij haar handen uit naar den Heiland der wereld.... Daar werd voor haar oogen een boek geopend; waarin zij deze woorden las:

‘Wie geen lid is der Kerk van Jesus Christus, heeft ook geen aandeel in de belooningen van Jesus Christus.’

Alles verdween.... Zij ontwaakte, koud zweet liep over haar voorhoofd; haar hart klopte geweldig en een hevige angst folterde haar ziel. Zij opende de oogen, keek om zich heen.... de deur van haar slaapkamer was half geopend. Zij bemerkte buiten het flikkeren van een licht en hoorde een verward gedruisch van stemmen. Tot de werkelijkheid teruggekeerd, stond zij op en snelde haar kamer uit. De graaf van Sorreze bevond zich daar. Met een lamp in de hand stond hij naast Elzear, die bezig was met een groote ijzeren stang een der zwart marmeren vloersteen te verwijderen. Dit gelukte hem na de grootste moeite en toen bemerkte men een smalle trap, die zich in het inwendige der aarde scheen te verliezen.

‘Mijn dochter,’ zei de graaf van Sorreze tot haar, ‘hier ziet gij den verborgen weg, die onzen voorzichtigen voorouders in dreigende gevaren hulp en redding moest verleen. Deze trap voert in een onderaardsche gang tot aan den oever van den Sors. Ik zal er met Elzear heengaan; wij zullen de kannen, die gij hier ziet, met helder water vullen, en morgen daarmee onze soldaten na den strijd verkwikken.’

Manfreda zuchtte.

‘Ik geloof,’ vervolgde de graaf van Sorreze, ‘dat gij mij niet goed begrepen hebt.’

‘Lieve vader,’ antwoordde de jonkvrouw, ‘daar ik nu uw geheim ken, laat mij u nu ook vergezellen.’

‘Daar in die onderaardsche en donkere gangen?’

‘Aan uw zijde is mijn plaats. Als ik gevaren moet trotseeren, dan ben ik toch het liefst in uw tegenwoordigheid.’

Hij maakte een afwerend gebaar en ging langs de steile trappen naar beneden. Zij volgde hem, de graaf belette het niet. Elzear ging vooraan en droeg de ledige kannen. De trappen, waarop zij zich nu bevonden, waren smal en kronkelend, maar hecht. Eenige openingen, die aan beide zijden in de muren waren aangebracht, verschaften in het begin een tamelijk zuivere lucht; maar hoe verder men afdaalde, hoe drukkender deze werd. Zij hadden naar hun meening reeds lang den voet van het kasteel bereikt; het verdere gedeelte der trappen, waar zij zich nu bevonden, was in de rots zelf uitgehouwen, die als fundament diende van het slot van den graaf van Sorreze. Zij hadden bijna het dal bereikt, toen een koele, zuivere lucht hun in het gelaat woei en hen verfrischte. De trap was ten einde; zij waren thans op een effen bodem, in een enge, zeer lange gang. De frissche lucht, die zij inademen, verleende hun nieuwe krachten en snel

ijlden zij voorwaarts. Na verloop van een kwartier riep Elzear plotseling uit:

‘Wij hebben het doel bereikt!’

Terwijl hij met de eene hand de takken, die den ingang tot dezen onderaardschen weg verborgen, op zijde duwde, wees hij met de andere Manfreda en haar vader, naar den Sors, op welks helder water het licht der sterren scheen te wiegen. Alles verkondigde plechtige stilte.

Elzear begon aanstonds de kruiken te vullen.... Toen hij hiermee klaar was, gingen zij opnieuw de donkere gang binnen, beladen met de zware waterkannen. Slechts met moeite konden zij voort, maar toen zij op de plaats kwamen, waar deze onderaardsche weg eindigde en zij dicht bij de hoge wallen genaderd waren, trof een dof gedruisch hun oor. De graaf van Sorreze ging met het oor op den grond leggen en luisterde een oogenblik.

‘Het is het gedruisch, dat de vijandelijke soldaten veroorzaken, die het slot ondermijnen!’ riep hij ontzet uit, ‘en men slaapt rustig in het kasteel!’

Als door jeugdige kracht bezield, vloog hij de steile trappen op omhoog. Manfreda volgde hem, de schrik gaf haar voeten vleugelen, en de doffe slagen der houweelen en hamers vervolgden haar in haar loop. Eindelijk waren zij boven.

‘Op de wallen!’ riep de graaf van Sorreze Elzear toe, ‘laat onmiddellijk alarm blazen! Verzamel de manschappen! Het gaat om dood en leven!’

‘Och, lieve vader!’ riep het verschrikte meisje, ‘als wij sterven moeten, denk dan toch aan God!’

Vol vertwijfeling keek de graaf zijn dochter aan en verliet haar plotseling. Hij vloog op de wallen, maar met één oogopslag zag hij, dat alles verloren was. De onvermoeide soldaten hadden, door de duisternis van den nacht begunstigd, de muren op een bepaald punt aan het wankelen gebracht; een opening was ontstaan, en de kruisvaarders drongen in talrijke scharen binnen.

De door dit onverwachte bezoek verraste bezetting ontving hen met gevelde speren; maar zij moesten na eenigen tijd voor de overmacht wijken. De onverschrokken slotheer bezielde zijn soldaten met den moed der wanhoop; een hardnekkige strijd werd aan beide zijden gevoerd, de wallen stroomden van het bloed der krijgers; het kletteren der wapenen vermengde zich met het akelig gereutel der stervenden en gewonden, maar de strijd was te ongelijk.

Plotseling weerklonk een gil;.... men zag Simon van Montfort op de wallen verschijnen, die vreeselijk met zijn reuzenzwaard om zich heen sloeg. Een lijk lag aan zijn voeten, het was dat van den.... graaf van Sorreze.

Bij dit gezicht gaven de nog overgebleven verdedigers van den burcht zich op genade en ongenade over.

Te midden van dezen bloedigen strijd en het akelig gekerm der gewonden, dat van alle zijden weerklonk, baande zich een jongeling een weg over de lijken der gesneuvelde. De graaf van Montfort volgde hem op den voet. Een priester verscheen achter hen, die dikwijls bleef staan, om woorden van troost tot de ongelukkige overwonnenen te spreken. Deze drie mannen zetten hun weg voort door de lange gangen van den machtigen burcht, totdat zij in de half verwoeste kapel verdwenen.

Daar lag Manfreda in een vurig gebed voor het beeld der H. Maagd verdiept; zij was zoo zeer in hemelsche zaken verzonken, dat zij de drie mannen niet had hooren binnentreden. Simon van Montfort en Dominicus Guzman traden op haar toe. De

krijgsoverste strekte zijn degen, den priester het kruis over haar hoofd uit, ten teken van bescherming.

‘Vrees niets, mijn dochter,’ zei de monnik minzaam.

‘Edele jonkvrouw,’ zei de ridder, ‘de degen van Simon van Montfort is uw vrijgeleide.’

‘Manfreda,’ zei nu ook Albrecht, ‘ik kom, om mijn belofte te vervullen, en mij op de uwe te beroepen.’

Zij keek allen met verwondering aan.

‘Manfreda!’ vervolgde de jongeling ongeduldig, ‘mijn moeder is met haar gevolg in het leger aangekomen, zij zal u meenemen naar haar kasteel, zij zal u haar dochter noemen.... Gij hadt haar vroeger lief.... Welaan, kom thans bij haar!’

‘Ga naar uw vrienden, ga naar uw broeders in het geloof,’ voegde Simon van Montfort er bij.

Manfreda schudde het hoofd en antwoordde:

‘Graaf van Montfort! ik heb het geschreeuw uwer soldaten gehoord, en ik weet, dat uw degen tot aan het gevest het bloed van mijn dierbaren vader gedronken heeft.

- Gij, Albrecht, gij hebt u bezoedeld met het bloed mijner vrienden en mijner arme onderhoorigen.... Geen verbintenis kan ooit meer tusschen ons plaats hebben!....

Voor mij heeft deze aarde nog slechts één toevluchtsoord. - Vader!’ vervolgde de jonkvrouw, terwijl zij zich voor den monnik op de knieën wierp, ‘vader, neem mij op onder de schare uwer dochters, en moge mijn offer van den barmhartigen God de eeuwige rust voor mijn geliefden vader verwerven, die heden door het zwaard zijner vijanden viel!’

Eenige jaren later stierf Manfreda van Sorreze in het klooster van den H. Sixtus te Rome.

Bij de Platen.

De citherspeelster. -

De cither is een speeltuig, dal al in de hooge oudheid bekend was. De Grieken schreven de uitvinding er van toe aan den beroemden zanger Amphion, die door zijn spel en zang de wilde dieren van het woud wist te temmen. De *kithara* van de Grieken telde vermoedelijk vijf snaren en werd met een ivoren stift (*plectron*) bespeeld.

De cither van later tijd bestaat uit een holle kast met een rond klankgat, waarboven zes snaren zijn gespannen, die beneden dat gat zijn vastgemaakt en vandaar naar de schroeven van den langen hals voortloopen. Langzamerhand kreeg dit instrument den vorm van de meer algemeen bekende gitaar, die wij op onze kermissen nog zien gebruiken door liedjeszangsters, die met het getokkel van de snaren haar gezang begeleiden.

Verder heeft men nog de strijkcither, die in Opper-Oostenrijk, Tirol en Stiermarken in zwang is; deze wordt op de tafel gelegd en met een strijkstok bespeeld, zoodat zij veel overeenkomst heeft met de *Noordske balke* van de oude Friezen.

Het instrument, dat wij door het aardig Tirolerinnetje op onze gravure zien bespelen, is de slagcither, die tamelijk vierkant van vorm is en met de vingers bespeeld wordt. Onder de Tirolers vindt men ware virtuozen op dit instrument en naar alle

waarschijnlijkheid zal ook de lieve speelster op ons tafereel er heel welluidende tonen aan weten te ontlokken.

Zomerpret. -

Er gaat toch niets boven den zomer en de uitspanning in de vrije natuur, onder een wolkeloos zonnigen hemel, te midden van het weelderige groen.

Zoo denkt er blijkbaar ook de jonge dame van onze gravure over, terwijl zij met haar jongste zusje op den schommel zit. Het dartele kind giert het uit van pret, nu het zich zoo heerlijk op en neer voelt wiegelen tusschen de slingerende touwen. Als haar groote zuster haar niet vasthield, zou die luidruchtigheid haar nog noodlottig worden. Maar nu deze haar zoo zorgvuldig omvat houdt, is daar geen gevaar voor.

De groote amuseert zich intusschen even kostelijk als de kleine en ons bieden beiden het schouwspel van een allerbevalligst groepje.

Een menschenredder. -

Op de ijzige hoogte van den grooten St. Bernard, ver van alle wereldgewcel, ernstig als de roeping der ordebroeders, staat als middelpunt het eenzame hospitium, door kale rotswanden en slechts gedurende weinige maanden van spaarzaam groen omgeven.

De storm huilt om het eerwaardige gebouw; in wilde warreling stuiven de sneeuwvlokken door de lucht

De morgen was mooi; maar dreigend nadert reeds de middag. Een der monniken maakt zich gereed tot den tocht; twee beproefde honden, die hun werk goed verstaan, worden aangewezen om hem te vergezellen. En nu gaat het naar buiten in de besneeuwde wildernis. Overal steken zwartgrijs en naakte rotspunten uit het sneeuwkleed en door de gescheurde wolken heen rijzen de schitterende toppen der bergreuzen ten hemel. Zonder geruisch, gelijk het noodlot, dat op den mensch neerkomt, omwarrelen de sneeuwvlokken den eenzamen reiziger. De machtige watervallen zijn verstomd, in een verwikkeling van ijskegels omgetooverd.

De honden zijn vooruitgesneld op het alleen voor hen nog te herkennen pad, naar alle kanten snuffelend en luisterend. Alleen in de woeste eenzaamheid, te midden van al het geweldige dat hem omringt de eenige levende ziel, stapt de monnik voort. En de storm, die geen boomgroei dulden kan, schudt aan de korte stammen langs de berghelling, tot de takken zuchten en kraken; dan strijkt hij als hoonlachend over de sneeuwvelden, drijft de vallende vlokken nieuwe zwermen van vlokken tegen en huilt alsof hij de grondvesten der natuur wilde omverwerpen.

De monnik luistert naar die bekende geluiden in de bevroren wildernis. Plotseling verneemt hij daartusschen een geraas, dat hij maar al te goed verstaat. Ginds tegen de steile berghelling stuift de sneeuw geweldig op; het is een gerol als van den donder, een schok alsof de wereld vergaat. Dat is de lawine, die alles vernietigend naar het dal afrolt.

Een oogenblik blijft de monnik met ingehouden adem staan. Waar het gevaar is, daar roept hem ook zijn taak. Waar blijven zijn honden? Hoor, was dat niet het geklingel van een klokje? Hier en daar zijn namelijk door de monniken aan hooge

staken klokken aangebracht om als roepers te dienen in den nood; en zulk een klok vernam hij.

Als was de storm verschrokken van zijn eigen vernielingswerk, hield hij een oogenblik op; uit de verte klinkt het geblaf der honden. Dat beteekent redding voor den verongelukte. De monnik dringt voorwaarts in de richting van het geluid, zich door de hooge sneeuw heenwerkend, en weldra springen de honden tegen hem op. Zij wijzen hem den weg tot het reddingswerk.

Daar, waar half in de sneeuw begraven een gestalte ligt, daarheen voeren zij hun meester. Niet ver van de plek was de lawine neergekomen, en het is een vrouw, die daar half versteven, roerloos neerligt. De pogingen tot opwekking der levensgeesten, door ervaren hand onmiddellijk aangewend, zijn met gunstig gevolg bekroond: en de eerste zorg, de eerste vraag der vrouw geldt haar kindje, dat wel geborgen onder haar kleeren rust.

Warm in den mantel van den monnik gehuld, slaapt het kind. Met opwekkenden drank gesterkt, kan de vermoeide reizigster opstaan; door haar redder meer gedragen dan gesteund, volgt zij hem naar het hospitium, terwijl de vroege avond reeds zijn donkeren sluier trekt over de worstelensmoede bergwereld.

Met vroolijk geblaf melden de honden, alsof zij zich zelf van hun aandeel in het reddingswerk bewust waren, de aankomst der geredden. Met liefdevolle zorg wordt de zieke, gelijk alle hulpbehoevenden zonder onderscheid van stand of geloof, dan tot haar volledig herstel verpleegd, en het liefdegesticht mag op een nieuw werk van echt, practisch Christendom terugzien.

Ja, hoe somber ook het klooster er uit moge zien, is het toch waarlijk het schuiloord van edele, zelfopofferende naastenliefde, en menigeen, die het bezocht, moest verklaren dat hij hier voor de eerste maal aantrof, wat hij in zijn leven tevergeefs zocht: menschen.

Tusschen de 18 en 20.000 reizigers passeeren nog tegenwoordig jaarlijks den bergpas en ieder hulpbehoevend voorbijganger vindt in het hospitium, dat voor arme reizigers gesticht is, drie dagen lang kosteloos verpleging en onderkomen.

In den herfst en het voorjaar, de gevaarlijkste tijden, worden herhaaldelijk arme reizigers met bevroren ledematen langs den weg gevonden, en zeker zou slechts een klein gedeelte van hen gered worden, als niet de monniken in hun honden zulke bekwame en trouwe helpers vonden.

Over de gansche wereld is de roep verbreid van dit edele ras, dat op den St.-Bernardsberg enkel ten behoeve der naastenliefde wordt onderhouden en gekweekt, en ook over de heele wereld vindt men thans St.-Bernardshonden, die de gunst der liefhebbers danken aan hun heldhaftige stamgenooten op den St.-Bernardsberg.

Het stadhuis te 's-Gravenhage.

Kan men zich voorstellen, dat de ongemeen slanke en sierlijke gevel, op ons plaatje afgebeeld, met zijn levendige versiering van gegroefde pilasters, geestig gebeitelde consoles

en fraai beeldwerk tot voor weinige jaren bedekt was met een dikke doode gele verfkorst, uit wie weet hoeveel achtereenvolgens opgebrachte lagen bestaande?

Inderdaad de gezonde smaak moet in de eerste helft van onze eeuw en nog lang daarna wel volslagen uitgestorven zijn geweest, dat het mogelijk was, een der schilderachtigste gebouwen van het gansche land aldus te miskennen en tot onkenbaar wordens toe te bekladden.

Schrijver dezes herinnert zich, dat in zijn jeugd op de scholen in Den Haag een ‘leesboek voor de vaderlandsche jeugd’ gebruikt werd, getiteld ‘s-Gravenhage,’ waarin van het stadhuis gezegd werd, dat ‘moge het uitwendig, vooral aan de zuidzijde, een ouderwetsch voorkomen hebben, het inwendige hiertegen rijkelijk opweegt.’

Alzoo werd den jongen Hagenaars op school al de minachting ingeprent voor dien ‘ouderwetschen’ zuidelijken gevel, die notabene een van de keurigste staaltjes is der Nederlandsche renaissance van het laatst der zestiende eeuw. Er is misschien in het heele land geen tweede gebouw aan te wijzen, dat zoo karakteristiek het begin van dien eigenaardig Hollandschen bouwtrant kenmerkt en vooral dat zulk een schilderachtig en geestig profiel vertoont als juist het oudste, zuidelijke gedeelte van het Haagsche stadhuis.

Sedert dat gedeelte gebouwd werd, is het stadhuis herhaaldelijk aanmerkelijk vergroot; maar hoe de schrijver van bovenbedoeld schoolboekje er over denken moge, dit staat vast, dat al het later aangebouwde niet halen kan bij de oude kern, dagteekenend uit den tijd, toen Den Haag er nog groot op ging ‘het grootste en schoonste dorp van Europa’ te zijn.

Zooals men weet, is Den Haag nooit een eigenlijke stad geweest, in dien zin, dat zij nimmer met muren en wallen omringd geweest is, wat vroeger het noodzakelijke kenmerk was van een stad. Montanus, een schrijver uit de zestiende eeuw, beweert, dat dit louter is toe te schrijven aan hoogmoed en zegt ‘dat de inwoners van den Hage dit schoone dorp niet hebben willen omsluiten met muren of vesten, door grootschheid van herte, dunkende het beter te wezen, H e e r e n te zijn van het schoonste en magtigste dorp van Europa, dan van eene stad, die misschien onder de minste mogt gerekend worden....’

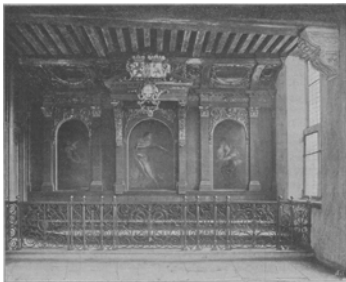
In hoever de brave Montanus het bij het rechte eind heeft, durven wij niet beslissen. Alleen weten wij, dat in het begin der zeventiende eeuw, vooral op aandrang van prins Maurits, die het misschien voor zich als oorlogsman minder passend vond in zulk een open vlek te wonen, een begin is gemaakt met het aanleggen van wallen, maar dat het bij dit begin, waarvan de tegenwoordige Hooge Wal nog een overblijfsel is, gebleven is.

Wat wij dus op onze plaat zien afgebeeld, werd oorspronkelijk niet gebouwd als stadhuis, want Den Haag was geen stad; het was maar het Schepenhuis van een dorp, maar van een dorp, dat de eerste steden naar de kroon stak.

Het jaartal 1565 in den gevel duidt aan, wanneer deze voltooid werd. Behalve dit jaartal zijn er nog twee Latijnsche opschriften op te lezen, namelijk deze spreuk, die bestemd schijnt om pruttelende bedillers der vroedschap den mond te snoeren: *Ne Jupiter quidem omnibus* (zelfs Jupiter kan het alle menschen niet naar den zin maken) en die andere, welke van den vromen geest der vaderen getuigt: *Vigilate Deo confidentes* (waakt, op God vertrouwende).

HET STADHUIS TE 'S-GRAVENHAGE (zuidelijke gevel).
Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

OUDE VIERSCHAAR IN HET STADHUIS TE 'S-GRAVENHAGE.
Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

Beklimt men het hooge hardsteenenes bordes, met de ‘pui,’ waarvan eertijds de bekendmakingen van de vroedschap aan de burgerij werden voorgelezen en treedt men de boogvormige hoofddeur binnen, dan komt men in een ruime voorhalle, door de hooge kruisvensters met hun in lood gevatte ruitjes helder verlicht. Daar prijkt tegen den wand, links van den binnentredende, achter een kunstig gesmeed ijzeren hek, de keurig met verguld beeldwerk versierde vierschaar, op onze tweede gravure afgebeeld.

Zooals men ziet, is de achterwand boven de oude schepenbank verdeeld in drie paneelen; het middelste daarvan is bekroond met de wapens van Holland en 's-Gravenhage, waaronder het zinnebeeld der gerechtigheid: de weegschaal met het zwaard.

De schilderijen in de paneelen zijn van Willem Doudyns en stellen voor Salomons eerste rechtspraak. Gaan wij verder, dan betreden wij het veel uitgestrekter deel van het stadhuis, dat in 1737 aan het oorspronkelijke oude Schepenhuis werd toegevoegd.

Dit is opgetrokken in den stijl van het tijdvak en steekt dus sterk af bij het ‘ouderwetsche’ gedeelte; vlak achter het aardige torentje, op onze gravure zichtbaar, begint het vierkante, massieve stuk achttiende-eeuwsch metselwerk. Ofschoon van een heel ander karakter dan de zuidelijke gevel, is de nieuwere westelijke toch in zijn genre heel fraai en is in het frontispies versierd met een kolossale beeldengroep van den bekenden beeldhouwer Xavery.

Het inwendige bevat mooie, ruime zalen en vertrekken, waarvan er vele met verdienstelijke schilderijen prijken van Karel de Moor, Holbein, Mierevelt, Kruseman enz. De zoldering in de burgemeesterskamer is beschilderd door Theodorus van der Schuur.

In 1882 moest het Haagsche stadhuis opnieuw vergroot worden, doch ofschoon dit allernieuwste gedeelte verrees vlak naast den oudsten gevel, bouwde men het niet

in den stijl van 1565, maar in dien van 1737, dien van het gedeelte namelijk, dat zich achter het oorspronkelijke Schepenhuis uitstrekt, 't Is of men huiverig was, naast dat juweeltje van zestiende eeuw schen bouwtrant iets te zetten, wat tot een minder gunstige vergelijking aanleiding kon geven en hield zich dus gemakshalve maar aan de vormen uit de vorige eeuw.

Eén ding is daardoor in elk geval verkregen, namelijk dat, welken omvang in den loop der tijden het Haagsche stadhuis ook verkregen heeft, men altijd het oorspronkelijke oude Schepenhuis, dat er de kern van uitmaakte, duidelijk van de rest kan onderscheiden. Heel vleiend voor de latere bouwkunst is het intusschen niet, dat zij aldus de superioriteit van het oude zoo sprekend moest doen uitkomen.

[Nummer 13]

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Het keizerschap en zijne bandelooze hofhouding heeft Rome tot in den grond bedorven. In plaats van zich in den wapenhandel en de hardhandige, doch mannelijke spelen te oefenen, houdt de Romeinsche jeugd zich liever bezig met een weelderig nietsdoen, en geeft zich daardoor over aan al de gevaren, die van oudsher uit ledigheid en wekelijke vadsigheid voortspruiten. Nicephora is derhalve niet zonder reden op haar hoede; te meer daar zij, als een Grieksche van geboorte, door haar gestalte en haar kleeding in het oog valt.

Haar vader, vroeger letterkundige in Athene, was voor eenige jaren met zijn gade en zijn eenig kind naar Rome gekomen, om daar beter dan in zijn onderdrukt vaderland in het onderhoud der zijnen te kunnen voorzien; zulks was hem, zooals wij reeds zagen, boven verwachting gelukt; zelfs werd zijn dochter, die toenmaals zestien jaren geteld kan hebben, tot Grieksche voorlezeres aangesteld bij Octavia, Nero's deugdzame en diep ongelukkige eerste gemalin.

God, die de zijnen leidt waar Hij ze hebben wil en Wiens raadsbesluiten ondoorgrondbaar zijn, had de heidensche, maar echt onschuldige Nicephora aan het keizerlijk hot geplaatst, te midden van dien poel van zedeloosheid, om haar en door haar heure ouders tot het Christendom te brengen.

Het is geschiedkundig bekend, hoe te dien tijde, waarschijnlijk door de eigen prediking van den H. Petrus, den eersten Paus, eenige hovelingen en ook mindere hofbedienden van Nero het ware Geloof omhelsden. God wilde, dat de Grieksche maagd van dat getal zijn zou. Nauwelijks gedoopt, openbaarde zij alles aan haar moeder Eudoxia en door deze aan haar vader. Beiden, lang reeds de ondeugden van het heidendom verfoeiend, volgden hun dochter gereedelijk op het pad, dat God hun aanwees.

MEN MOET HET IJZER SMEDEN ALS HET HEET IS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AL. ECKART.

Nicephora, wie het hofleven steeds tegen de borst gestuit had, zocht na haar bekeering aanstonds een gelegenheid om zich in de stilte

van haars vaders huis, die niet aan het hof woonde, terug te trekken; zij vond die in de ongelukkige gebeurtenis, dat Nero, ongeveer een jaar voor de uitvaardiging van zijn edict tegen de Christenen, zijn gemalin Octavia verstootte en uit het paleis verbande. Dewijl de Grieksche maagd nooit voor den keizer in persoon verschenen was, zoodat deze haar niet kende, en het Eprius Marcellinus, die haar vader onder het zwaard des scherprechters bracht, uitsluitend om diens bezittingen te doen was, kon zij, zoowel als haar moeder, aan de straffen van het keizerlijk edict ontsnappen. Weinig tijds na den dood van haar vader, kwam de broeder harer moeder, de Griek Hippolytus, die om zijn gevorderden ouderdom den krijgsdienst had moeten verlaten en nu eenzaam in de wereld stond, zich metterwoon bij zijn behoeftige zuster en zijn nicht vestigen. De eerbiedwaardige man werd, vooral na zijn spoedigen overgang tot het Christendom, beider raadgever en beschermer in het haar vijandig Rome.

Nauwelijks is de schuchtere maagd in de nabijheid van het keizerlijk paleis gekomen, dat zij voorbij moet gaan om haar buurt, de Heilige Weg-Wijk, te bereiken, of zij schrikt hevig. Waarlijk, daar ziet zij Attilius op haar toetreden, die, uitgedost in het rijke officiersgewaad der keizerlijke lijfwacht en stralend van den glans der jeugd, een groote witte roos in de hand houdt. Alhoewel van een goede inborst en voor een heiden ingetogen en ernstig genoeg, heeft hij toch aan den tijdgeest geofferd; duidelijk ziet men het den jongeling aan, dat hij zijn vroege bevordering aan het hof meer aan zijn welgemanierdheid en bevallig voorkomen, dan aan zijn wapenroem te danken heeft. Hij is met de uiterste zorg gekleed, het gevest van zijn degen en zijn vingers zijn met edelgesteenten overladen, zijn gordelriem met fijne borduursels versierd; in een woord, zijn manieren zoowel als zijn kleeding en de toon zijner woorden, verraden den man der hoogere kringen.

Nog wil Nicephora den jongeling ontwijken; het is te laat, ook deze heeft haar herkend. In het volgend oogenblik staat hij reeds in een stijve houding voor haar, en biedt hij haar eerbiedig den militairen groet; daarna neemt hij een meer vriendschappelijke houding aan.

‘O, Nicephora, wat een geluk voor mij, u hier te ontmoeten!’ zijn Attilius' eerste, van vreugde getuigende woorden. ‘Ik dacht er juist aan, mij naar uw woning te begeven.’

‘Attilius, hoe? Gij hier?’ antwoordde de maagd, die zich intusschen eenigszins, althans uiterlijk, van haar schrik hersteld had.

‘Zooals gij ziet, Nicephora! Maar hebt gij geen welkomstgroet voor mij? Meer dan drie volle maanden ben ik afwezig geweest, vele en groote gevaren heb ik onder de oogen gezien te land en te water; wel niet van eenigen vijand, maar van stormen en onweders. En nu, nu ik u na zulk een lange scheiding voor het eerst ontmoet, nu heet gij mij niet eens welkom! Ik geloof waarlijk, dat het u spijtig aandoet, mij in leven en gezondheid weer te zien!’

‘Dat niet, Attilius; ik verblijd mij over uw welstand. Maar heb ik u niet reeds herhaaldelijk gezegd, dat gij mij niet meer moet trachten te ontmoeten, dewijl wij toch nooit vereenigd zullen kunnen worden!’

‘Gij hebt mij dat gezegd, het is zoo; nochtans mijn hart zegt mij het tegendeel. Weet, dochter van Griekenlands edelen bodem, dat ik u hooger schat dan alle dochteren van Rome; daarom zullen wij, zij het ook iets vroeger of iets later, ongetwijfeld aan elkander worden verbonden.’

‘Fiere jongeling, neen; dat mag niet zijn, dat kan niet zijn, dat zal niet zijn! Opnieuw, en ditmaal voor het laatst, wil ik u de eenige voorwaarde zeggen, waaronder gij mij de uwe zult mogen noemen. Volbreng die voorwaarde, en wij zullen eeuwig verenigd worden; word Christen.’

‘Alweder datzelfde, dat oude woord? Neen, Nicephora, Christen worden kan ik niet! Meer dan genoeg hebt gijzelf en ook uw eerbiedwaardige moeder mij de christen leerstellingen uiteengezet; maar nooit zal ik van de waarheid derzelve volkomen overtuigd worden in mijn hart. Vraag mijn leven, vraag mijn bloed, als krijgsman zal ik het u geven; Christen worden is mij ten eenenmale onmogelijk! Overigens, waarom zoo halsstarrig blijven op dat punt? Weet ge dan niet, dat uw godsdienst, hij moge waar of valsch zijn, een ergernis is voor den Romein?’

‘Arme Attilius,’ zuchtte de maagd, die op dit oogenblik weer uit een harer geestverrukkingen scheen te ontwaken, ‘arme Attilius, o, indien gij de groote gave Gods eens kendet, die wij Christendom noemen, dan spraakt gij niet meer van ergernis! Neen, geen geluk kan bij de belijdenis van het Christendom ver geleden worden!’

‘Welnu,’ hernam de jongeling driftig, ‘ik herhaal wat ik u zoo vaak reeds zeide: ‘volhard, mijn kind, volhard in uwe leer, daar neem ik vrede mee; ik zal u zelfs te meer hoogschatten, omdat gij zooveel voor uw overtuiging doen moet en ik de Christenen, die ik in Griekenland in grooten getale ontmoette, heb leeren waardeeren. Maar duld gij dan ook van uw kant, dat ik, op mijn beurt, blijve bij de leer, die men mij van kindsbeen af heeft ingeprent.’

‘Attilius, ach, ik ken die leer; ik was vroeger ook in de duisternissen des heidendoms gedompeld. Die leer, ik zeg het niet om u te beleedigen, maar om u de waarheid te verkondigen, die leer is dwaling, zedeloosheid, bedrog en leugen, anders niet. Wilt ik u echter toch niet kan overtuigen en het ondoenlijk is, hier op de openbare straat langer te vertoeven, verklaar ik u voor de allerlaatste maal, dat ik halsstarrig, dewijl gij het zoo noemen wilt, blijf bij mijn herhaaldelijk meegedeeld besluit. Gij zelf wordt ook Christen, of na dezen dag ziet gij mij nimmermeer weder. Vaarwel! wij hebben afgedaan, onze wegen loopen te ver uiteen!’

Haastig trok Nicephora haar mantelkap dicht voor 't gelaat en sloeg den weg in naar de wijk harer woning. De jeugdige honderdman, die zijn zaak nog niet ten volle bepleit had, wilde haar zoo gemakkelijk niet laten ontsnappen; hij liep derhalve aan haar zijde mee. Toen ze zag, dat de jongeling haar nog iets te zeggen had, matigde zij hare schreden, zonder opnieuw te blijven stilstaan.

‘Heldhaftige vrouw,’ hervatte Attilius het door Nicephora afgebroken gesprek, ‘luister nog eenige oogenblikken; ik heb u nog enkele nieuwe gezichtspunten mede te deelen, die gij eerst nauwkeurig kennen moet, alvorens zonder overijling een eindbesluit te kunnen nemen.’

‘Nu dan, als gij zulks bepaald wilt,’ antwoordde de jeugdige maagd, ‘dan zal ik luisteren! Maak het echter kort, en hoop niet, mij van inzicht te doen veranderen; die hoop zou ijdel blijken.’

‘Heldhaftige vrouw, laat mij u zeggen, dat ik eerbied heb voor uw overtuiging. Waarlijk, gij brengt groote offers voor wat ge meent, dat uw plicht is; te meer daar ik weet, dat ge mij niet ongenegen zijt. Een dier offers wil ik een oogenblik met u bespreken. Ik, die naar uw hand ding, ben reeds centurio of honderdman der keizerlijke lijfwacht en heb de gegronde hoop binnen korten tijd bevorderd te worden. Op dit oogenblik ben ik wel niet rijk, maar gij weet, dat mijn kinderlooze pleegvader, die iederen dag sterven kan, mij groote schatten zal nalaten; tot dien tijd zouden wij

genoegzaam welgesteld van mijn bezoldiging kunnen leven. Zoodra ik bovengenoemde nalatenschap bezit, zeg ik vaarwel aan den krijgsmansstand en trek ik met u, uw lieve moeder en uw ouden oom Hippolytus naar uw geboortegrond, om voorgoed in het u allen zoo dierbaar Attica gelukkig en tevreden te leven. Wie zegt ons, of ik daar, van allen dwang ontheven, ook niet het Christendom omhelzen zal? En, terwijl gij, Nicephora, dat alles weet, schopt ge, alleen ter wille uwer overtuiging, die zalige toekomst met voeten? Zie, dat noem ik heldhaftig zijn; dat dwingt mij eerbied af, maar tevens medelijden!’

‘Attilius, ja, ik weiger die schoone toekomst te aanvaarden; en ik zou nog weigeren al haddet gij reeds de rijkdommen van uw pleegvader in handen. Word Christen, jongeling, word nu Christen en niet in een onzekere toekomst; kom daarna tot mij, zoo arm als gij zijt, en ik ben voor eeuwig de uwe. Nogmaals, vaarwel!’

‘Neen, Nicephora, eerst nog één woord. Ach, heb toch meelijden met mij; gaarne zou ik mijn overtuiging om uwentwille opofferen, al zie ik op dit oogenblik noch de waarheid van het Christendom, noch de valsheid van het heidendom in. Gaarne zelfs zou ik aan mijn officiersstand verzaken, om met u, de bruid mijner keuze, een gelukkige echtverbintenis aan te gaan. Hebt gij er echter wel eens over nagedacht, hoe mijn vrienden, hoe mijn krijgsmakkers en mijn vroegere leermeesters mij zouden bespotten, wanneer ook ik, u ter wille, de leer van een gekruisigden God omhelzen zou? Toch ook dat offer zou ik voor u kunnen en willen brengen. Maar er is één nog ernstiger omstandigheid, die gij zonder twijfel over het hoofd gezien hebt. Indien ik, de schitterende hoofdman der keizerlijke lijfwacht, de christelijke leer durf omhelzen, dan staat mij, bij de bekende wreedheid van Nero tegenover de Christenen, op denzelfden dag, hetzelfde uur, dat zulks bekend wordt, de dood voor oogen; de dood door de klauwen der verscheurende dieren of op den brandstapel. Gij, als nederige vrouw, kunt uw Christendom voor korteren of langeren tijd, misschien voorgoed verbergen; ik, als officier, nooit! En waarom dan zoo groot een offer gebracht, als we toch morgen reeds zouden moeten scheiden; gij, om in droefheid achter te blijven en van smart en naamloos wee te verkwijnen, ik, om mijn leven te laten onder het zwaard des beuls of, in een brandfakkel veranderd, ter opluistering van Nero's avondfeesten?’

‘Attilius, wat gij daar zegt is waarheid; meer waarheid echter is het, dat gij door den langdurigen omgang, dien ge reeds met mijn christelijke familie gehad hebt, duidelijk begint in te zien, welke de hooge waarde van het Christendom is. Kan een leer, waarvoor men zulke offers durft brengen, valsch zijn? Meent ge intusschen vooralsnog die leer niet te kunnen omhelzen, welaan, het zij zoo; ik zal er u niet te minder om achten, dewijl ik overtuigd ben, dat gij een rechtschapen mensch zijt! Maar, dan ook, ge weet het, hebben wij afgehandeld!.... Ik verzoek u derhalve mij nooit meer terug te zien, dan alleen op den zaligen dag, waarop ge mij zoudt kunnen melden, dat gij den God der Christenen erkent en aanbidt. Wederkeerig beloof ik u plechtig, dat ik, door wat klove wij ook gescheiden zullen zijn, dagelijks met mijn eerbiedwaardige moeder de vurigste smeekbeden tot mijn God zal opzenden, opdat die God, die de Algoede en de Almachtige is, uw verstand verlichte en uw edel hart neige tot onze alleenzaligmakende leer!’

‘Het zij zoo, Nicephora! Doch, voordat wij scheiden, ziehier een geurige witte roos, versch geplukt van een rozenstruik, dien ik met veel zorgen uit Attica, uw dierbaren geboortegrond, heb meegebracht! O, ontvang deze uit mijn handen als een onderpand mijner hoogachting voor u; neem haar mee, en als gij ze in uw woonkamer

zien zult, nog bloeiend of reeds verwelkt, ach, denk dan van tijd tot tijd aan den armen Attilius!’

‘Neen, Attilius, ook die roos neem ik niet aan; mijn hart verbiedt mij, zelfs dit kleine geschenk uit uw hand te ontvangen. Wij moeten scheiden, waarschijnlijk voor eeuwig scheiden, en daarom mag ik geen onderpand uwer liefde meenemen!’

‘Nicephora, edele Nicephora,’ snikte de keizerlijke hoofdman, ‘ach, indien ge mijn smarten kendet; gij breekt mij het hart!’

‘Welaan dan, Attilius, luister aandachtig! Thans kan, thans mag ik deze roos, geplukt van een rozenstruikje uit mijn arm vaderland, niet aannemen. Maar pluk een dergelijke en ik zal ze van u aannemen waar ik mij ook bevinde, op den dag, dat ge u bekeerd zult hebben tot den God der Christenen, tot den God, die mij dierbaarder is dan het leven! Op den dag derhalve, dat ge mij een roos toezendt, zal ik weten dat gij in Christus gelooft, en dat gij.... mijn bruidegom geworden zijt!’

Zij groette den jongeling met de hand, trok haastig, om hare tranen voor hem te verbergen, haar mantelkap over de oogen en vol-

eindigde met vlugge schreden den korten weg, die haar nog af te leggen overbleef.

III.

Weinige oogenblikken na het eenvoudig doch hartelijk tafereel, dat wij in het vorig Hoofdstuk geschetst hebben, was Nicephora aangekomen in de Stadswijk, die Vicus Viae Sacrae, dat is, Stadswijk van den Heiligen Weg genoemd werd, als grenzend aan den zoogenaamden ‘heiligen weg’, waarlangs de zegevierende veldheeren van oudsher naar het Kapitoel opgingen. Die Stadswijk was, ook na den herbouw van Rome, een doolhof van grootere en kleinere straten gebleven, waarin, zooals men dat tegenwoordig nog vindt in zeer bevolkte steden, enkele malen allerliefste woninkjes tusschen holen en smerige huisjes verscholen lagen. Een dier kleine, aanvallige woningen, die door haar uiterlijke netheid, den ijver en de zindelijkheid der tamelijk behoeftige inwoners verried, trad de Grieksche maagd binnen; dat was het huis, door daar moeder en haar oom bewoond. Zij sloot de deur achter zich, en genoegzaam zeker, dat de overige bewoners op dit uur tehuis waren, wierp zij haar in het nachtslot en grendelde ze nauwkeurig. Daarna ging zij de weinige, betrekkelijk armoedige, doch met smaak versierde vertrekken door, waaruit het huisje bestond, om zich naar den kleinen hof te begeven, dien ieder Romein achter zijn erf bezat. Daar vond zij haar moeder en haar oom Hippolytus te midden van eenige zuidelijke heestergewassen gezeten, de luwe avondkoelte genietend na een zorgvollen dag. Juist verhief zich de volle maan boven het opgaand geboomte en baadde zich in de zilverwitte wolkjes die haar omlijstten; haar licht en dat der duizend sterren, die aan den Italiaanschen doorschijnenden hemel flonkerden, was meer dan voldoende om elke andere verlichting overbodig te maken.

‘Gegroet, lieve moeder,’ riep de onschuldige Nicephora, terwijl zij met eenige zenuwachtigheid op de oude Eudoxia toevloog en haar een hartelijken kus op de beide wangen drukte. ‘Gegroet ook gij, oom Hippolytus!’ voegde zij er aanstonds bij, den beminnelijken grijsaard, wiens reeds witte haren een werkzaam verleden aanduiden, de hand reikend. Zij bemerkte niet, de zedige maagd, dat er een waas van droefheid en teleurstelling lag, zoowel op het gelaat van haar oom als op dat harer moeder.

‘Mijn lief kind,’ sprak deze laatste, ‘zeg mij eens, wat is u op weg toch overkomen? Gij schijnt zoo gejaagd te zijn! Hebt gij misschien het nieuws vernomen, dat reeds door geheel Rome verspreid is?’

‘Neen, lieve moeder, ik heb niets vernomen; toch ben ik, ik moet dit openhartig bekennen, wel eenigszins aangedaan. Ik heb Attilius ontmoet, die heden met den keizer van zijn Grieksche reis teruggekeerd is. Ik wilde hem, volgens uw bekend verlangen, niet te woord staan; genoegzaam tegen mijn wil heeft hij mij eenige straten vergezeld en mij de een en andere kleinigheid meegedeeld!’

‘Nicephora!’ hernam haar moeder aanstonds met ernst, ‘wat moet ik hooren? Dan zijt gij mij ongehoorzaam geweest! Had ik u niet duidelijk genoeg gezegd, dat gij allen omgang met Attilius moest afbreken? Slechts dan, als hij zich tot het Christendom bekeeren wil, heb ik niets tegen uwe vereeniging; tot dien tijd wil ik, dat gij de gehoorzame dochter blijven zult, die gij altijd geweest zijt!’

‘Vergeef mij, dierbare moeder; indien ik u misschien ongehoorzaam geweest ben, was zulks bepaald tegen mijn wil. Ik meen zelfs een beschikking der Voorzienigheid daarin te mogen zien, dat ik Attilius heden ontmoette; want nu zal onze betrekking wel voorgoed ophouden. Verbeeld u, dat hij, niettegenstaande uw uitdrukkelijk gebod, op weg was, om nogmaals hier te komen. Thans heb ik meer dan duidelijk gezegd, dat ik hem niet meer te woord zal staan dan op den dag, waarop hij in den God der Christenen gelooft. Waarlijk hij had, de arme jongeling, met veel zorg een rozenstruik uit Griekenland voor mij meegebracht en wilde dat ik een van de rozen, die hij, versch geplukt, bij zich droeg, uit zijn hand zou aannemen. Hoezeer mij zulks ter harte ging, omdat ik in die schuldelooze bloem een bode zag uit ons dierbaar vaderland, heb ik ze toch geweigerd en Attilius gezegd, dat hij mij een roos zenden mocht op den dag, waarop hij vast besloten was Christen te worden, anders nooit!’

‘Ongelukkige Attilius!’ riep Hippolytus op het hooren dier woorden uit, ‘dan zal hij u wel nooit een roos behoeven te zenden! Die jongeling is niet alleen uitermate aan het heidendom verkleefd, maar hij beschouwt ons geloof als een dwaasheid, een uitzinnigheid, een ergernis!’

‘Dat is zoo,’ voegde Eudoxia aan die woorden des grijsaards toe. ‘Daarom, mijn kind, zet voorgoed elke toekomstige verbintenis met hem uit uw zinnen. Wat deze laatste ontmoeting betreft, na hetgeen ge mij gezegd hebt, verheug ik mij, dat ze voorgekomen is; nu zal, naar ik met goede redenen vermeen, heel de zaak wel haar natuurlijken dood sterven. Hij zal zich langzamerhand wel overtuigen, dat de dochter des martelaars voor hem onbereikbaar is; daarna zal hij u zeker vergeten. Intusschen, Nicephora, sinds wij te Rome wonen, hebben wij vele vriendschapsbewijzen van Attilius, en, door hem, van zijn vrienden en bekenden ontvangen; daarom zullen wij beiden dagelijks doorgaan, oprechte gebeden voor zijn bekeering te storten. Ook uw oom Hippolytus zal, naar ik hoop en vertrouw, ons dagelijksch gebed deelen.

‘Niets liever dan dat, beminde zuster,’ antwoordde de eerwaardige grijsaard. Wij moeten immers oprecht dankbaar zijn voor de groote genade, die God ons in het Christendom geschonken heeft; welnu, die dankbaarheid kan zich het best hierin uiten, dat wij zooveel heidenen als eenigszins mogelijk is, uit de duisternissen des ongeloofs brengen tot het ware licht van het H. Evangelie. En wanneer wij dat doen door onze gebeden en een voorbeeldig leven, dan zal er wel niets op tegen zijn, dunkt mij, op de eerste plaats te bidden voor onze vrienden en bekenden!’

(Wordt vervolgd.)

Één uur commissaris.

humoreske, door J. Vesters Jr.

I.

Kees Verheggen had dien morgen de laatste eer bewezen aan een oud-tante, van wie hij gehoopt had een mooien duit te erven, daar hij tijdens haar leven bij haar goed ‘in den pas’ gestaan had. Hoe groot was zijn teleurstelling, toen hem bleek, dat zijn deel van de tamelijk aanzienlijke erfenis bestond in vier aandeelen in de levensverzekeringmaatschappij *Constantia*.

Het was juist geen lofredde op de overledene, die hij hield, toen een paar kennissen dien avond eens kwamen informeerden, of het nogal meegevallen was. Kees exhibeerde

de aandeelen met een minachtend gebaar. ‘Ik zal gauw klein geld van die voden maken,’ zei hij, ‘want als ik ze in mijn kast laat liggen, zullen ze me onophoudelijk aan de ondankbaarheid van mijn tante herinneren.’

‘Kees, schop je geluk niet moedwillig met voeten,’ vermaande Jan Asselbergs, met een knipoogje tegen de anderen.

De anderen, die Jan kenden, begrepen, dat hij iets met Kees voorhad, en namen zich voor, hem daarbij naar vermogen te helpen.

‘Doe het niet, Kees!’ klonk het in koor.

Kees keek eenigszins verwonderd op. ‘Wat willen jullie nou?’

‘Heb je de krant van vandaag al gelezen?’ vroeg Jan, met een onnoozel gezicht.

‘Die interesseert me vandaag niets,’ antwoordde Kees gemelijk.

‘Je moet hem toch bepaald lezen, Kees,’ hernam Jan, ‘daar staat iets in over de levensverzekeringmaatschappij, waarvan je door de goedheid van je tante vandaag aandeelhouder geworden ben.’

‘Goedheid, goedheid, dat mag je wel zeggen. Maar wat staat er dan van die maatschappij in?’ vroeg hij, toch eenigermate geïntregerd.

Jan nam de krant op en vouwde ze open. ‘Luister goed, Kees: Algemeene vergadering van aandeelhouders in de Levensverzekeringmaatschappij *Constantia* op Maandag den 12n April des namiddag ten een en een half ure (deftig, hé?) in de bovenzaal van het “Parlement.” De stukken liggen van af heden ter visie voor aandeelhouders ten kantore der Maatschappij. Aan de orde: periodieke aftreding van een der commissarissen; vaststelling van het dividend, en wat verder zal worden voorgesteld.

De President-Commissaris,

MR. W. BRINKGREVE.

P.S. De aandeelen behooren tot Zaterdag 10 April tegen ontvangstbewijs gedeponneerd te worden ten kantore der Maatschappij.’

Voetgestommel begroette het einde dezer voorlezing.

‘Nu, wat zou dat?’ zei Kees met klimmende verwondering.

‘Wat dat zou? Wel, dat jij naar die vergadering moet, om mee het dividend vast te stellen, om mee een commissaris te kiezen, om - laat ik het maar in eens zeggen - zelf commissaris gekozen te worden.’

‘Bravo! bravo!’ klonk het uit drie monden. ‘Leve de commissaris van *Constantia*!’

‘Wat mankeert jullie nou toch?’ vroeg Kees, ten toppunt van verbazing.

‘Zie je nu nog niet, Kees, dat je tante je nog zoo slecht niet bedacht heeft? Ze wist wel wat ze deed, toen ze deze kostbare aandeelen voor jou bestemde.’

‘Maar ik begrijp niet,’ stotterde Kees, ‘leg me toch eens uit...’

‘Dat zal ik doen,’ zei Jan. ‘Ze moeten daar aan *Constantia* een nieuwen commissaris hebben, dat heb je gehoord.’

‘Maar ze kunnen den oude toch herkiesen?’ meende Kees.

‘Zeker, dat kunnen ze, maar dat is niet noodzakelijk. Als ze weten, dat jij commissaris wil worden, nemen ze natuurlijk jou, nu je aandeelen hebt...’

Kees wilde hier iets tegen inbrengen, maar nieuw voetgestommel belette hem zich verstaanbaar te maken.

Zoodra het ophield, hernam Jan:

‘Nu je aandeelhouder ben geworden, heb je het recht, inzage te nemen van de stukken, die ter visie liggen. Dat moet je niet uitstellen; morgen er al op uit, dat is het secuurste. Je maakt dan meteen kennis met den directeur, dat kan geen kwaad;

je maakt hem je compliment over zijn uitmuntende administratie en zijn zuinig beheer, daar win je hem dadelijk door; en dan laat je verder doorschemeren, dat je niet ongeneigd zou zijn, als commissaris mede de belangen der maatschappij en je eigen (maar dat hoef je er niet bij te zeggen) te behartigen.'

'Maar hij zal vragen, of ik gek ben,' zei Kees doodnuchter. 'Ik ben net één dag aandeelhouder...'

Vernieuwd voetgestommel verhinderde hem voort te gaan.

'Hoor eens, Kees, ik kan je in vertrouwen wel zeggen, dat de directeur den aftredenden commissaris heel graag kwijt zou zijn. Dat is een lastig heer, die overal met zijn neus tusschen zit. Je bent een fideele kerel, die niet zoo alle hoekjes en gaatjes napluist, en waarmee de directeur veel beter zou opschieten.'

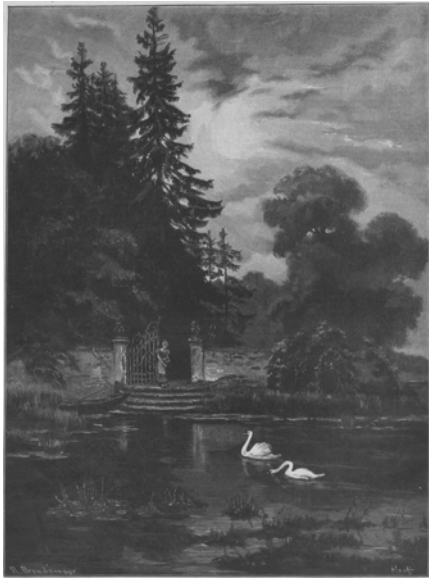
Dat 'fideele kerel' werkte. Kees wist, dat hij dat was, en begon langzamerhand de zaak niet meer als zoo geheel onmogelijk te beschouwen.

'Zou je nu werkelijk denken?' vroeg hij aarzelend.

'Denken!' zei Jan. 'Vast weten, dat je gekozen wordt. Maar je moet zonder mankeeren morgen naar den directeur. Voor het overige zullen we je wel een handje helpen, reken daarop.'

Deze belofte werd met een zoo luidruchtig voetgestommel, als vier jonge menschen kunnen teweegbrengen, bekrachtigd.

'Leve de commissaris van *Constantia*. Lang zal hij leven!'

AAN DEN PARKVIJVER, NAAR DE TEEKENING VAN HANS HOOFF.

II.

Den volgenden morgen tegen tien uur tikte Kees Verheggen aan de deur van het kantoor der Maatschappij *Constantia*. Toen hij de deur had geopend, kwam de chef de bureau naar hem toe en vroeg hem, wat er van zijn verlangen was.

‘Ik ben Kees Verheggen, commis.... aandeelhouder wil ik zeggen van *Constantia*, en zou inzage willen nemen van de stukken ter visie.’

De chef de bureau boog. ‘Wil u mij maar volgen?’

DE LAATSTE TROOST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LAURENT DESROUSSEAUX.

Hij begaf zich naar het bureau van den directeur, die Kees de hand bood en hem uitnoodigde plaats te nemen. ‘U is meneer Verheggen. Zeer aangenaam kennis te maken. U is de eerste aandeelhouder, die inzage komt nemen, ik moet zeggen, dat ik uw belangstelling in de maatschappij op prijs stel.’

‘Ja, ziet u,’ zei Kees, die na een vluchtig onderzoek van het bureau tot de conclusie kwam, dat het een heel comfortabel ‘hok’ was, ‘ik ben nog maar één dag aandeelhouder....’

‘Dat is hetzelfde, waarde heer,’ antwoordde de directeur, ‘of liever, daarom waardeer ik te meer uw belangstelling. U weet, hoe het veelal gaat met maatschappijen, die een behoorlijke rente opbrengen. De aandeelhouders strijken ze op en zien verder niet naar de maatschappij om. U toont daaromtrent een andere opvatting te hebben, een betere, mag ik wel zeggen.’

Kees knikte met een gewichtig gezicht. ‘Als ik ergens voor sta, neem ik mijn verplichtingen trouw waar, maar met zekere ruimheid in de opvatting.’

‘Dat mag ik wel,’ hernam de directeur. ‘Ik geloof, dat wij elkaar na zulk een korte kennismaking reeds uitstekend verstaan. En wil u nu eerst de balans en verdere bescheiden eens inzien?’

‘Met genoegen,’ zei Kees, die met zijn volle breedte voor de tafel ging zitten. Heel ernstig doorkeek hij de verschillende papieren, die de directeur hem voorlegde, hoestte en kuchte een paar maal, wees een enkelen keer met den vinger bij of bracht de hand aan het voorhoofd en schoof ten slotte met een gezicht, dat voldoening uitdrukte, de paperassen naar den directeur. De vermaning van zijn vriend viel hem juist bij tijds in. ‘In orde,’ zei hij. ‘Ik maak u wel mijn compliment, meneer de directeur, voor uw uitstekend beheer.’

De directeur boog. ‘Het is mij aangenaam, dat mijn beheer uw goedkeuring kan wegdragen. Ik mag zeggen, dat dit voor mij een prikkel zal zijn, om steeds naar best vermogen mijn krachten aan den bloei der maatschappij te blijven wijden.’

‘A propos,’ zei Kees, zijn stoel wat dichter bijschuivend, ‘als het niet indiscreet was, zou ik u een vraag willen stellen.’

‘Volstrekt niet indiscreet, integendeel. Zeer gaarne zal ik u alle gewenschte inlichtingen verschaffen. Dat is eenvoudig mijn plicht, meer niet.’

Kees kuchte. ‘Ik heb nogal vrijen tijd, en nu dunkt me wel, dat ik, indien ik daartoe geroepen mocht worden, het commissariisschap van deze maatschappij met ambitie zou waarnemen, natuurlijk niet met kleinzielige uitpluizerij, maar - zooals ik straks reeds zei - met zekere ruimheid van opvatting.’

De directeur knikte. ‘U begrijpt, dat ik voor mij daartegen volstrekt geen bezwaar zou hebben. Integendeel, mij dunkt, dat het belang der maatschappij daarbij niet anders dan gebaat zou zijn. Maar ik kan natuurlijk alleen de zaak niet dwingen.’

‘Natuurlijk, natuurlijk,’ herhaalde Kees, die niet wist wat hij anders moest zeggen.

‘Commissarissen maken in overleg met de directie de voordracht op, en nu meen ik wel te mogen zeggen, dat zij, indien ik de heeren wijs op uw gebleken belangstelling, geen bezwaar zullen maken, u op het dubbeltal te plaatsen. De verdere beslissing is dan aan de stemgerechtigde aandeelhouders.’

Kees' gezicht glom. Dit aanvankelijk gunstig resultaat had hij niet durven verwachten. ‘Ik blijf u voorloopig dankbaar, meneer de directeur,’ zei hij opstaande, ‘voor uw vriendelijke meening. Niets zou mij aangenamer zijn, dan met u werkzaam te kunnen wezen voor den bloei der maatschappij.’

‘Het genoegen is wederkeerig, meneer Verheggen,’ zei de directeur, zijn bezoeker uitgeleide doende tot aan de deur. ‘Tot ziens dus op de algemeene vergadering.’

III.

De dag der algemeene vergadering was aangebroken. Kees Verheggen begaf zich stemmig in 't zwart naar het 'Parlement', tot aan de deur vergezeld door zijn vriend Jan, die hem het beste succes toewenschte.

Het was vijf minuten voor halftwee. Toen Kees de vergaderzaal binnentrad, vond hij daar een zestal heeren in druk gesprek. Aanstonds werd dit gestaakt, en aller oogen wendden zich met belangstelling naar den binnentredende.

De directeur - een van het zestal - stelde Kees aan de heeren voor, die de vijf commissarissen van *Constantia* bleken te zijn. 'Aangename kennismaking,' 'zeer aangenaam kennis te maken,' klonk het, en Kees had het druk met dit te beamen, te buigen en handen te geven.

Het sloeg halftwee. 'De vergadering moet beginnen,' zei de president-commissaris, mr. Brinkgreve, zich naar zijn zetel begevend. De andere heeren volgden zijn voorbeeld. Kees nam aan een der klaar gezette tafeltje plaats, als de eenige aanwezige aandeelhouder buiten het bestuur.

De voorzitter tikte even met zijn hamer. 'Mijne heeren, ik open de vergadering en zeg den heer Verheggen dank voor zijn vereerende tegenwoordigheid.' - Kees boog. - 'Wij zullen onze werkzaamheden beginnen met het voorlezen der verschillende bescheiden, die ter inzage gelegen hebben.' - Toen dit geschied was: 'Heeft iemand der heeren bezwaar tegen het verslag der directie? - Zoo niet, dan verklaar ik dit voor goedgekeurd.'

Ook de verdere werkzaamheden vlotten uitstekend, en zoo kwam men spoedig tot de verkiezing van een commissaris, waarbij Kees met den aftredende op het dubbeltal was geplaatst.

De stembrieffjes werden rondgedeeld en ingevuld en voor den president-commissaris gedeponneerd, die een der commissarissen en den heer Verheggen uitnoodigde, als stemopnemers te willen fungeeren. Kees verhuisde nu van zijn tafeltje naar de bestuurstafel. De functies werden aldus verdeeld, dat de commissaris de briefjes zou aflezen, die daarop door den voorzitter zouden worden nagezien, en Kees aantekening houden.

De stembrieffjes werden geteld - er waren er vijf en twintig - en dooreengeschied. Het aflezen begon. Het eerste droeg den naam van K. Verheggen, het tweede ook, het derde evenzoo, alsmede het vierde, het vijfde, het zesde, het zevende.... De voorlezende commissaris hield even op, de andere heeren wisselden met elkaar verbaasde en vragende blikken. De aftredende commissaris draaide op zijn stoel heen en weer en keek braaf zuinig. Kees, die phlegmatisch streepjes had gezet achter zijn naam, begreep niet, wat die pauze te beduiden had, al verwonderde het hem, dat niet één stem tot dusver op den aftredenden commissaris was uitgebracht,

Het aflezen der briefjes werd hervat. Het achtste: Verheggen, eveneens het negende, het tiende, het elfde, het twaalfde.... Weer een oogenblik pauze. Terwijl Kees maar aldoor schrapjes zette achter zijn naam, bewoog niet enkel meer de aftredende commissaris, maar bewogen al de heeren zich onrustig op hun stoelen en ondervroegen elkander met de oogen. Het dertiende, beslissende briefje zou worden gelezen. 'K. Verheggen,' las de commissarisstempnemer.

De voorzitter maakte met de armen boven zijn hoofd een wanhopig gebaar in de lucht, de aftredende, niet herkozen commissaris wierp met een nijldigen gooi zijn potlood op tafel en stond op. De andere heeren schudden het hoofd. Kees Verheggen, die iets van die mimiek gewaar werd, kon er - zooals hij later verklaarde - geen touw aan vastknoopen.

‘Mag ik den heer stemopnemer verzoeken voort te gaan?’ zei ten slotte de voorzitter.

De overige briefjes werden nu vlug afgelezen: alle zonder uitzondering waren met den naam van K. Verheggen ingevuld.

Kees verwachtte een felicitatie, zooals, naar hij meende, gebruikelijk was, maar ze kwam niet. Wel verbaasde hij er zich over, dat de aftredende commissaris niet één stem had ge kregen, wel speet het hem achteraf, dat hij zijn eigen naam op zijn stembiljet had geschreven - dien raad had zijn vriend Jan hem gegeven: ‘Doen, Kees, het kan van één stem afhangen,’ - maar het meest verwonderden hem de verstoorde gezichten zijner nieuwe collega's. Het was voor Kees een pijnlijk oogenblik.

Eindelijk, nadat de directeur den voorzitter even ter zijde had genomen, nam deze het woord. ‘De uitslag der stemming is, dat de heer K. Verheggen is gekozen tot commissaris. Maar,’ vervolgde hij, zich tot Kees wendende, ‘u zou ons allen een groot genoegen doen met uw verkiezing één dag geheim te houden. Mogen wij daarop rekenen, meneer Verheggen?’

‘Zeker,’ zei Kees, ‘zeker.’

Alles kwam hem hoe langer hoe meer raadselachtig voor.

IV.

Kees was nog geen half uur thuis, toen hij zijn vriend Jan de trap hoorde opstomen. ‘Die komt zeker hooren, hoe het afgeloopen is,’ dacht hij bij zich zelf. ‘t Is een gek geval: ik ben gekozen, met algemeene stemmen gekozen, en toch heb ik er een vermoeden van, dat er wat achter zit. Wàt, dat kan ik niet gissen.’

De deur ging open. ‘Kees, jongen, ik kom eens oprecht met je spreken, en ik hoop, dat je 't me niet kwalijk zal nemen.’

‘Spreek toch niet zoo in raadselen, Jan, als je me niet razend wil maken. Ik heb vanmiddag al een gek geval gehad....’

Jan knikte.

‘Dus je weet er van?’ vroeg Kees. ‘Geef me dan eens gauw opheldering.’

‘Daar kwam ik juist om, Kees. 't Is een grap geweest, jongen; niets dan een grap.’

‘Maar ik ben toch gekozen, met algemeene stemmen gekozen.’

‘Ja, dat ben je, Kees, daar gaat niets af. Laat me nu eens vertellen, hoe de zaak zich heeft toegedragen, maar beloof me eerst, dat je niet kwaad op me wordt.’

‘Hoe heb ik het met je, Jan? Je kent Kees toch wel, hoop ik.’

‘Welnu dan, het was maar gekheid, toen we je op dien avond zeiden, dat je wel commissaris kon worden. Dat gaat zoo niet, Kees, daar hoort meer toe. Ik kende toevallig den directeur, en toen je bij hem kwam, was ik je vóór geweest en wist hij er alles van. Voor de grap zette hij je op het dubbeltal en vertelde het geval aan de commissarissen, die er schik in hadden. Op de algemeene vergadering, toen het op stemmen aankwam, dacht ieder voor zich: “Kom, laat ik mijn stemmen aan Kees geven. Dat is een onschuldige grap, want de anderen stemmen natuurlijk op den aftredende.” Daar ze allen zoo redeneerden, was het gevolg, dat jij alle stemmen kreeg en de heer Branders niet één. Dit had niemand verwacht en daarom waren ze allen zoo verbouwereerd. De niet herkozen commissaris is natuurlijk woedend, dat hij het slachtoffer is geworden van een grap, die zoo niet bedoeld was. De directeur

heeft zooveel spijt als hij haren op het hoofd heeft, dat hij de aardigheid zoo ver heeft gedreven, en ik zelf, die de aanleidende oorzaak geweest ben....’

Kees gierde van het lachen. ‘Zóóó... zit dat zaakje zoo in elkaar? Maar wat kwam je nu eigenlijk doen?’ vroeg Kees met een ondeugend lachje bij het zien van Jans arme-zon-daarsgezicht.

‘Kees, je zou me een onuitsprekelijk groot genoegen doen, als je voor je benoeming wilde bedanken.’

‘Bedanken? Nu al?’

‘Toe, Kees, doe het nou om onze ouwe vriendschap.’

‘Allo dan,’ zei Kees, nam een vel papier en een penhouder en schreef, na een oogenblik te hebben nagedacht:

Hooggeachte Voorzitter-Commissaris.

Bij dezen heb ik de eer, U mijn ontslag aan te bieden als commissaris der Maatschappij *Constantia*, waartoe Uw aller vereerend vertrouwen mij had benoemd. Ik durf hopen, dat mijn kortstondig commissarisschap en mogelijk nog meer dit kort briefje bij U een goede herinnering aan mijn persoon zal achterlaten. U verzoekend, mijn beleefde groeten te willen doen aan mijn geachte collega's van één uur, heb ik de eer te zijn
Uw zeer dw. dr.

KEES VERHEGGEN.

‘Daar,’ zei Kees, ‘lees, en zeg of het zoo goed is.’

‘Perfect,’ antwoordde Jan, ‘als je het goedvindt, breng ik het aanstonds even weg.’

‘Ga je gang. Ik ben nu weer een gewoon sterveling geworden.’

Dien avond werden aan Kees' adres een kistje fijne sigaren en een mandje wijn bezorgd, waarbij een kaartje van den directeur met de woorden: ‘Met hartelijken dank.’

Jan en de andere vrienden waren present, en menige toast werd ingesteld op de gezondheid van den ex-commissaris van *Constantia*.

Het Leogesticht te Borculo.

Aan den grindweg tusschen Ruurlo en Borculo, omstreeks ter halverwege, ligt, op een kwartier afstands, ter rechterzijde, het landgoed oudtijds 't Rietler, thans Drietelaar genaamd. Dit erf, ruim tachtig hectaren groot, was in 1600 het eigendom van de aanzienlijke en godvreezende familie Van Eyll, welke in Borculo en waarschijnlijk op dit landgoed heeft gewoond. Eigenaar hiervan werd, in het begin van 1700, de laatste stamhouder van dat geslacht, Mr. Wessel Joseph Godfried van Eyll, zoon van Dr. Theodorus van Eyll en Anna Maria van Dijk, die zich metterwoon in Zutphen gevestigd hadden. Genoemde heer Wessel J.G. van Eyll, doctor in de beide rechten, stond in Zutphen en omstreken in hoog aanzien, meer nog dan om zijn fortuin, om zijn geleerdheid, zijn rechtschapenheid en zijn godsvrucht. Vanaf 1726 tot kort vóór zijn overlijden, den 4 Mei 1773, was hij lid van het R.K. kerkbestuur te Zutphen, en bleef in die, voor de katholieken soms moeilijke tijden de raadsman en steun zijner medechristenen niet alleen in de stad, maar ook in de omliggende gemeenten.

Mr. Wessel van Eyll was tweemaal gehuwd, en wel de eerste maal met mejuffrouw Arnolda Cornelia Haeck. Uit dit huwelijk sproten twee dochters voort. Maria Anna Adriana werd geboren en gedoopt den 19 Augustus 1733, en Alexandrina Andrea Maria den 27 Juni 1735. Beiden mochten slechts korten tijd de vreugde en het geluk der ouders uitmaken. Het eenige kind, dat overbleef, zoo verhaalt de overlevering, vertoefde op vierjarigen leeftijd, bij het gewoon jaarlijksch bezoek, met zijn ouders, op het landgoed Drietelaar. Gedurende de godsdienstoefening, welke daar in den namiddag werd gehouden, verloor het kind jammerlijk het leven in de gracht, welke thans nog het landhuis omgeeft. De overlevering leert verder, dat Mr. Van Eyll, na dien noodlottigen dag, nimmermeer op de plaats des onheils is gezien.

Hij heeft echter kunnen goedvinden een niet onverdienstelijk geschilderd portret van zijn kind, op levensgrootte, ten voeten uit, ter nagedachtenis op Drietelaar achter te laten.

Drie pastoors van Borculo, Joannes Kroese, Josephus Gerrits en Joannes Franciscus Vos, die volgens de beschikking van Mr. Van Eyll in het huis op Drietelaar, dat gedeeltelijk tot kerk was ingericht, bleven wonen, hielden dit portret onder hun bewaring. Na het overlijden van pastoor Vos, sinds Juli 1856 daar rustend en den 3 Mei 1859 daar gestorven, werd het portret overgebracht naar de kerk in Borculo en bleef daar in de sacristy bewaard. Het zal thans, na een restauratie te hebben ondergaan, volgens verlangen van den aartsbisschop naar Drietelaar terugkeeren en daar in het Leogesticht een waardige plaats vinden. Moge zij als een beschermengel over haar erfgoed waken.

De zeereerw. heer J.F. Vos bovengenoemd, achtte het niet onwaarschijnlijk, naar hetgeen hij van tijdgenooten van Mr. Van Eyll mocht vernemen, dat de bovenvermelde droevige gebeurtenis minstens mede aanleiding heeft gegeven tot de schenking van het erf en goed Drietelaar *cum annexis ad pias causas*. - Ziehier hoe deze beschikking is tot stand gekomen:

In 1761 trad Mr. Van Eyll voor de tweede maal in het huwelijk met de hoogwelgeboren freule Anna Maria Theresia Hackfort tot ter Horst. Den 20 December 1762 werden, bij testamentaire beschikking, de huwelijksvoorwaarden, den 12 Augustus 1760 op den huize Duistervoorde gemaakt, vernieuwd en bekrachtigd, onder voorbehoud, dat beide echtgenooten te allen tijde naar goedvinden daarin verandering zouden mogen brengen. Den 13n Januari 1763 maakte Mr. Van Eyll reeds van dit voorbehouden recht gebruik, met volkomen goedkeuring van zijn echtgenoot.

In een eigenhandig testament bepaalt hij dan onder meer, 'dat tot nakoming en volbrenging zijner goede voornemens, tot welzijn der R.K. religie het erf en goed Drietelaar *cum annexis* zal zijn en blijven gedestineerd *ad pias causas* en dat uit de opbrengsten jaarlijks zullen worden uitgekeerd aan den wettigen en door de overheid geadmiteerden heer pastoor van Borculo, en aan de heeren pastoors van Vorden, waaronder Roderlo (Ruurlo) en van Baak, waaronder Wigtmond, elk *f* 50. - en *f* 25. - voor de armen. Dat verder, indien de R.K. religie in of bij Borculo mocht worden getolereerd en daar een pastoor werd geplaatst, deze, zoo hij daartoe genegen mocht zijn, zijn verblijf kan nemen op het heerenhuis op Drietelaar en tot onderhoud van dien, bij het reeds toegewezen, jaarlijks nog ontvangen *f* 25. -, benevens het gebruik der meubelen, welke zich alsdan daar zullen bevinden, alsook van de stallen, schuren, hoven, vijvers en wandelingen bij en omtrent voornoemd heerenhuis aanwezig.'

De opbrengsten van Drietelaar waren destijds zoo gering, dat de donateur zelf betwijfelde of na het overlijden zijner echtgenoot, als wanneer zijn beschikkingen eerst in werking zouden treden, deze wel voldoende zouden wezen voor de door hem bepaalde uitkeeringen. Hij wees daarom ook nog andere goederen aan, waaruit zoo noodig, het tekort moest worden gesuppleerd.

Ten slotte verzoekt hij zijn echtgenoot, dat zij, na zijn overlijden, bij haar leven, en wel tijdig, iemand uit haar familie, of, met goedvinden van deze, één of twee bekwame en vertrouwde personen zou verkiezen en aanstellen om de goederen te administreeren en de gelegateerde renten uit te betalen - met dien verstande, dat hij met deze beschikkingen de conscientie van geen hunner heeft willen bezwaren, alleen begeerende, dat alles zoodanig moge worden behandeld als naar beloop van tijden en exigentie van zaken het best zal schijnen, aan hen overlatende om in alle omstandigheden zoodanige maatregelen te nemen, 'om de door mij *ad pias causas* vermaakte goederen te behouden en tot hun bestemming te brengen.'

Na het overlijden van haar man werd mevrouw de weduwe Van Eyll in 1774 beleend als erve van haar man. Zij testeert in 1783, sterft in 1784 en de Hackforts worden haar erfgenamen.

Als eerste administrateur van Drietelaar trad toen op de hoogwelgeboren heer Olivier Theodorus Petrus Paulus baron Hackfort van Oosterholt. Toen deze, om zijn hoge jaren en gebreken, niet meer in staat was de administratie te voeren, verzocht hij zijn oom baron Reinier Engelbert van Dorth van 't Medler deze voor hem te willen waarnemen. In 1832 werd het beheer van Drietelaar overgedragen op baron Zeno Theodorus Joannes Hermanus van Dorth van 't Medler. Van dien tijd af bleef de administratie in handen van den oudsten zoon van baron van Dorth van 't Medler.

Reeds bij het overlijden van mevrouw Van Eyll was Drietelaar aanmerkelijk in waarde gestegen en dus ook de opbrengsten vermeerderd. Onder begunstiging der veranderde tijden en door het nauwgezet en wijs beheer van de hoogwelgeboren heeren van Dorth zijn die opbrengsten nog aanzienlijk gestegen.

Het volgens den wil des stichters uit den verkoop der boomen voortgesproten kapitaal overtrof verre de in zijn testament uitgedrukte verwachtingen en ging ook die van den administrator zóó veel te boven, dat deze, na de gelukkige herstelling der kerkelijke hiërarchie in Nederland, het tijdstip gekomen achtte om den toestand der fundatie aan den aartsbisschop, Monseigneur J. Zwijsen, bloot te leggen en diens raad in te winnen. Z.D.H. oordeelde het noodig deze zaak aan de beslissing van den H. Stoel te onderwerpen. Bij apostolisch indult van 2 December 1854 werd den aartsbisschop faculteit verleend om de *fructus exuberantes* van het fonds Van Eyll, tot bepaalde *pios usus* te gebruiken, *servato redditu sufficienti parochis et pauperibus, juxta prudens archiepiscopi arbitrium*. Weinige jaren later deed de administrator met goedkeuring van de overige leden der familie van Dorth aan den aartsbisschop het voorstel om Drietelaar c.a. op naam van het aartsbisdom over te brengen. Met goedkeuring van den H. Stoel mocht ook dit geschieden bij notarieele acte van 5 Augustus 1863. Op verzoek van den aartsbisschop, bleef echter baron van Dorth de administratie van Drietelaar aanhouden. Na zijn overlijden in 1896 werd deze overgenomen en met vernieuwde zorg voortgezet door zijn oom den hoogwelgeboren heer Theodorus van Dorth van 't Medler, toen in dat zelfde jaar bijzondere omstandigheden den aartsbisschop van Utrecht Mgr. Van de Wetering aanleiding gaven om aan Drietelaar een nog grootschere bestemming te verzekeren. In overeenstemming met de bedoeling van den schenker mr. W.J.G. van Eyll om de uitbreiding en den bloei van den R.K. godsdienst te bevorderen en onverminderd ook de jaarlijksche uitkeeringen, door mr. Van Eyll bepaald, en later aanzienlijk verhoogd, aan de pastoors en de armen van Borculo, Baak en Vorden, vormde Z.D.H. het plan Drietelaar te herscheppen in een toevluchtsoord voor verwaarloosde jongelingen onder leiding van eerwaarde broeders uit het St.-Aloysiusgesticht te Amsterdam.

De offers door de geestelijken en de geloovigen van het aartsbisdom aan Z.D.H. Monseigneur P.M. Snickers, den 27en Maart 1891, op zijn gouden priesterfeest gebracht, bedroegen de belangrijke som van ruim f 23.000. Deze, met nog f 10.000 vermeerderd door den jubilaris zelf, werden door Z.D.H. bestemd tot stichting van een toevluchtsoord voor verwaarloosde jongelingen. Daarvoor werd aangekocht een oud kasteel van de familie Von Heijden in Tubbergen met ongeveer 30 hectaren land. In dit huis, waaraan, volgens verlangen van Monseigneur Snickers, de naam van Leogesticht werd gegeven, werden, onder het bestuur van Broeders van de Heibloem, eenige jongelingen opgenomen. Weldra bleek het nu dat eenige verbouwing zou moeten plaats hebben.

Op het verzoek door de Broeders daaromtrent aan den opvolger des stichters, Monseigneur H. van de Wetering, gericht, zond Z.D.H. een deskundige uit Utrecht om het gebouw op te nemen en een plan van verbouwing aan te geven. Deze echter keerde terug met de boodschap, dat, om iets goeds te krijgen, het geheele kasteel diende te worden afgebroken. Omtrent dien zelfden tijd ontving de aartsbisschop de verblijdende tijding, dat de zeereerw. heer pastoor van Borculo, E.P. Former, den 20en Nov. 1895 overleden, een aanzienlijke som had vermaakt voor een godsdienstige stichting in de gemeente Borculo.

Nu viel als vanzelf de aandacht op Drietelaar en te recht kwam de aartsbisschop tot het besluit: Indien ik toch een geheel nieuw gesticht moet oprichten, dan verkies ik dit te doen op Drietelaar, waar meer dan 80 hectaren grond ter beschikking liggen en het legaat van Former z.g. kan worden aangewend.

Allereerst werd nu een nauwgezet onderzoek ingesteld omtrent de geschiktheid van Drietelaar voor het beoogde doel. Op verzoek van den aartsbisschop werd goedgevonden, dat den 13en Augustus 1896 Broeder-Overste van Amsterdam en Broeder Ludovicus, gewezen onderoverste van de Heibloem, in gezelschap van baron van Dorth, die zich tot 't geven van alle mogelijke inlichtingen bereid had verklaard, en van den deken van Zutphen, onder wien Borculo ressorteert, een verkenningstocht naar Drietelaar zouden maken. Den 19en Augustus werd door de Broeders een uitvoerig verslag van hun bevinding bij Z.D.H. ingediend.

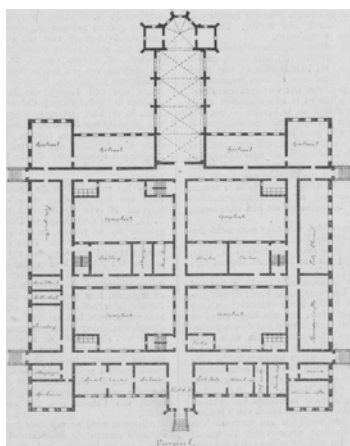
Dit luidde gunstig; de slotsom was, dat op Drietelaar met alle hoop op welslagen een huis voor jongelingen kon worden gesticht. De congregatie van den H. Aloysius te Amsterdam verbond zich het benodigd getal Broeders te leveren.

Nu achtte de aartsbisschop het oogenblik

gekomen om van Rome de noodige faculteit aan te vragen om het goed Drietelaar voor het Leogesticht te mogen gebruiken. Half December mocht Z.D.H. die faculteit reeds ontvangen, en verzocht nu kort daarop den zeereerw. heer rector Rikmanspoel één der fraters, dien hij daartoe het best in staat zou oordeelen een plattegrond te laten maken van het sousterrein en drie verdiepingen van een gesticht voor ongeveer tweehonderd jongelingen. De zeereerw. heer rector droeg dit werk op aan Broeder-Overste van de Heibloem, die reeds in Januari 1897 een met veel zorg ontworpen gedetailleerd plan bij den aartsbisschop inleverde.

HET LEOGESTICHT TE BORCULO. -
Schetsteekening van den voorgevel van het thans voltooide gedeelte.

HET LEOGESTICHT TE BORCULO. - Plattegrond van het geheele ontwerp.

Nadat dit aan meerderen ter beoordeeling was voorgelegd, werd het, met eenige wijzigingen, door Z.D.H. in handen gesteld van den kundigen en alom bekenden architect A. Tepe te Rijsenburg, met opdracht daaraan vorm te geven. In Juni werd door den architect zijn ontworpen teekening van den opstand van het gebouw aangeboden. Den 9en Sept. 1897 vond de aartsbisschop goed, vergezeld van den deken van Zutphen, van den hoogwelgeb. heer Th. baron van Dorth van 't Medler en den architect Tepe, Drietelaar te gaan bezichtigen en de plaats voor het gebouw nader te bepalen.

Na de goedkeuring van het geheele ontwerp Leogesticht werden door den architect teekening en bestek gereed gemaakt voor het thans te bouwen vierde gedeelte, waarvan de aanbesteding plaats had den 26en October 1897. Eenige dagen later gunde de aartsbisschop het werk aan den minsten inschrijver, den heer Hilbers te Groenlo, voor de som van één en veertig duizend gulden.

De architect had de goedheid hierbij een plattegrond te leveren van het geheele ontwerp Leogesticht, en een schetsteekening van den voorgevel van het thans voltooide gedeelte. Beide zijn geschikt en voldoende om ons een duidelijke voorstelling te geven van het gebouw, zooals het zich thans vertoont en zooals het eenmaal worden zal. Het geheel heeft, naar veler oordeel, een grootsch aanzien, en

in eenvoudige lijnen en goede proporties heeft de architect aan den bouw het streng en ernstig karakter weten te geven, dat daaraan past.

Thans zijn in het gesticht reeds 50 jongelingen aan de goede zorgen van 12 eerwaarde Broeders toevertrouwd. De geestelijke leiding is door den aartsbisschop opgedragen aan den weleerw. heer rector A. Wienholts. De weled. heer H. van Rooij, hoofd der school, is met het onderwijs der kinderen belast.

Moge onder Gods bijstand de uitbreiding van het Leogesticht spoedig aan nog vele jongelingen gelegenheid verschaffen, op Drietelaar een veilig toevluchtsoord te vinden.

V.

J.v.O.

Bij de Platen.

Men moet het ijzer smeden als het heet is. -

De grillige, spookachtige speling van het licht en bruin in de spelonkachtige ruimte van een oude smidse; daarbij de forsche gestalten met de soms karaktervolle koppen van de gezellen, in het roode schijnsel van het gloeiende ijzer rondom het aanbeeld bezig - ziedaar wel een schouwspel, geschikt om het kunstenaarsoog te boeien en de kunstenaarshand te bezielen.

De Deutsche meester Al. Eckhardt voert ons zulk een smidse binnen, schilderachtig met tangen, hamers en dergelijk zwaar gereedschap gestoffeerd; daar vertoont hij ons een drietal van die stoere kerels, met gespieerde armen en rustig-kalme, min of meer norsche, maar toch goedronde gezichten, zooals men alleen daar aantreft. De baas, die met een tang het gloeiende ijzer vasthoudt, staat er bedaard met zijn pijpje bij en zijn gezicht vertrekt zich niet als de twee gezellen beurtelings den geweldigen hamer op het ijzer doen neerkomen, dat de vonken er links en rechts afspringen. De gelijkenis tusschen den oude en den jongen man naast hem doet ons in hen vader en zoon vermoeden, terwijl de derde ruwere gast de knecht is, die door grootere spierkracht vergoedt wat hij aan schrandereheid mist.

De fraaie lichtverdeeling bij de mooie schikking van de karakteristieke figuren maakt de kranige groep tot een pakkend schilderij.

Aan den parkvijver. -

Het water geeft toch altijd leven aan het landschap en in een park met afwisselend hoogopgaand en lager geboomte mag zeker de waterpartij niet ontbreken. Vooral een breede, stille vijver, waarin het frissche groen zich weerspiegelt en de boomen hun overhangende takken doopen, geeft aan een park iets ongemeen bekoorlijks, iets dat stemt tot stille droomerij, niet het minst als blanke zwanen statig over het effen watervlak voortschuiven met plechtig langzaam bewegen van den slanken, sierlijk gebogen hals.

Zoo trotsch en koel, zoo aristocratisch deftig kunnen de in vorstelijk hermelijn gedoste dieren zich in een stillen vijver bewegen, dat men ze voor wezens van een hogere orde zou aanzien, die besef hebben van het majestueuze tooneel, dat zij helpen stoffeeren. En het is alsof zij uit hun rol vallen, wanneer ze als gewoon pluimvee komen toeschieten op wat toegeworpen broodkruimels. Het meisje op onze gravure heeft er echter schik in, ze zoo gretig te zien aanzwemmen als zij met haar

korfje komt om ze te voëren. Zij kennen haar, en met welken trots ze anders hun blanke veerenpracht weten te ontplooien, voor haar geneeren ze zich niet, happig met den snavel een broodkorstje in de vlucht te grijpen of het elkaar snaterend te betwisten.

De laatste troost. -

Zoo arm en hulpbehoevend kan de schamele daglooner niet zijn of hij deelt, met de rijksten en grootsten van de wereld, in al de genade- en troostmiddelen, die onze Moeder de H. Kerk in zoo melden overvloed aan haar trouwe kinderen verstrekt.

Ligt hij op zijn uiterste, dan brengt de priester hem zoo goed als den aanzienlijkste van de parochie de heilige Teerspijze om hem te sterken op de gewichtige reis naar het onbekende land der eeuwigheid.

Treffend is het in de katholieke streken - waar ten minste een hatelijk onverdraagzame wet dat niet verboden heeft - den priester te zien, die in superpli en stoel, door den misdienaar met de schel en de brandende lantaarn voorafgegaan, langs den eenzamen buitenweg, met Ons-Heer naar een stervende spoedt. De Fransche schilder Desrousseaux heeft ons zulk een tafereel naar het leven afgemaald.

Aangrijpend is de tegenstelling tusschen het bekommerd ernstig gelaat van den dorpsgeestelijke, die het lijden en den rouw meegevoelt van het arme gezin, waar hij den troost van den godsdienst gaat brengen, en het onbezorgde, guitige gezicht van den kleinen koorknaap, voor wien de droeve gang weinig meer is dan een frissche wandeling. Gediensig houdt hij het landhek open voor den hem volgenden priester en onwillekeurig buigt hij toch ook ingetogen het hoofd, nu hij de oude vrouw snikkend langs den weg ziet neerknielen. Zoo wordt zijn darteje jeugd al zachtjes aan ingewijd in het bittere geheim des lijdens, waarmee wij, helaas, allen op deze wereld vertrouwd zullen moeten worden.

[Nummer 14]

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Na hare openhartige bekentenis, en de vriendelijke woorden harer bloedverwanten, die daarop gevolgd waren, wierp de schoone dochter uit het land der Grieken haar mantel af, en bereidde zij een sober avondmaal. Geheel den duur van dien maaltijd drukte de stilte loodzwaar op de aanwezigen. De jonge maagd dankte God in de stilte haars harten voor den goeden afloop harer samenspraak met Attilius; haar moeder en de oude Hippolytus smeekten den Heer om licht en bijstand in een moeilijke zaak, die zij, nog voor hun nachtrust, tot een goed einde wilden brengen. Langzamerhand begon Nicephora te bemerken, dat er iets ongewoons voorgevallen moest zijn tijdens haar afwezigheid; het voegde haar echter niet de veel oudere huisgenooten te ondervragen, zoolang zij zelf niet het woord zouden opnemen.

De reden, waarom dit steeds zoo gelukkig gezin nu ongelukkig scheen, en die ook den lezer nog onbekend is, was de volgende:

Weinige oogenblikken nadat de jeugdige maagd des middags hare woning verliet, had een bode van het hof aan Hippolytus en Eudoxia een afschrift overhandigd van een keizerlijk bevel, dat de beide oudelieden niet anders dan dwaas konden noemen, maar dat, in elk geval, zeer aan Nicephora zou mishagen. Daarom hadden ze onderling langdurig beraadslaagd, of zij haar de keizerlijke verordening nog dezen eigen avond zouden meedeelen, dan wel eerst den volgenden ochtend. Dewijl het arme kind het onaangename nieuws toch binnen korte uren weten moest, en haar beide bloedverwanten overtuigd waren, dat zij al den tijd, die haar voor de uitvoering van het bevel zou overblijven, gewis in een vurig gebed zou doorbrengen, hadden ze tot een onverwijlde meedeeling besloten. Eudoxia nam derhalve het woord op, nadat allen het sobere avondmaal met een kort gebed besloten hadden.

‘Mijn kind, mijn dierbaar kind,’ klonk het teeder van de moederlijke lippen, ‘gij zult reeds vermoed hebben, dat er tijdens uwe afwezigheid iets is voorgevallen. Welnu, de Heer eischt een offer van u! Hebt gij het nieuws nog niet vernomen, dat hedenmiddag in Rome verspreid geworden is? Gij zelve hebt er het grootste belang bij!’

‘Neen, lieve moeder, maar spreek, want wij beleven droeve dagen. Wat er ook zij, de wil van den God, die ons nooit verlaten zal, moet eeuwig geprezen zijn!’

MORGENGEBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. BENLLIURE.

Bij het uitspreken dier woorden rees het onschuldige meisje van haar zetel en sloeg ze hare oogen ten hemel, alsof zij, voor een naderend onheil beducht, nu reeds des Heeren

hulp inriep. Volgens haar gewoonte stond ze eenige oogenblikken roerloos, starend in de verte. Haar moeder, die dien toestand, een soort van geestverrukking, kende, wachtte totdat Nicephora haar gewone houding weer had aangenomen. Daarna vervolgde zij:

‘Dierbaar kind, aan die berusting in Gods nog ongekenen wil herken ik de oprechte deugd mijner dochter. Ja, God zal u, God zal ook ons nooit verlaten! Maar, mijn zielsgeliefd kind, eenig kind dat mij overbleef van den zaligen martelaar, die ons ter overwinning voorgegaan is, wapen u met moed en zielskracht! Ik weet dat gij de boodschap, die ik u brengen moet in naam des keizers, een harde boodschap noemen zult. Arm kind, wie weet of ook voor u, of ook voor ons allen, de dagen der bloedige beproeving, de dagen van het martelaarschap niet aanstaande zijn. Zooals het u bekend is, keerde Nero heden uit Griekenland weer; hij verblijft op dit oogenblik in zijn villa te Tusculum. Morgen, in den voormiddag zal hij Rome binnentrekken en een triomftocht vieren met een pracht, als nooit één Romein aanschouwde. Welk recht hij daartoe bezit, hij, die in de laatste acht jaren vinger, noch duim voor het ware welzijn van Rome verroerde, hij die geen enkelen vijand overwon, maar zijn eigen volkeren tot den ondergang voerde, zie, dat is mij een raadsel. Niemand echter zal hem daarover thans rekenschap vragen; eens slechts zal hij die, zoowel hierover als over al zijn dwaasheden en wandaden, geven aan God. Tot zoover derhalve is er geen reden tot ongerustheid voor ons. Maar nu heeft die dwingeland, wiens gril een ijzeren wet is voor alles wat leeft onder de zon, besloten, na zijn triomftocht een openbaren feestmaaltijd te geven aan 't geheele Romeinsche volk. Ook die ongehoorde nieuwigheid kan ons niet beangstigen; wel echter een omstandigheid, die dezen feestmaaltijd vergezellen zal. Nero, de onuitstaanbare tiran, heeft bevolen, dat de schoonste dochteren uit de stadswijken, die zijn paleis omringen, het groote gastmaal bedienen zullen. Ware die oproeping in het algemeen aan alle dochteren dezer wijk geschied, ik had er vrede mee genomen en u, op eigen verantwoording, thuis gehouden.

‘Helaas, dewijl de bedienden van het hof u nog kennen als de oude Grieksche voorlezeres van keizerin Octavia, heeft de hofmeester van het Gulden Huis u, mijn kind, met nog eenige andere, zoogenaamde bevoorrechten, bij name doen oproepen, om aan de eigen eeretafel des keizers de bediening waar te nemen. Het is te vreezen, dat de Caesar in u de dochter van Antymas zal herkennen, en dan loopt uw hoofd gevaar, onder het zwaard des beuls te vallen!’

Nauwelijks had deze nieuwe Machabeesche moeder, die zelve als het ware haar kind den dood aankondigde en het tot sterven voorbereidde, nauwelijks had Eudoxia die laatste woorden gesproken, die ze toch bij voorbedachten rade door een lange rede als verzacht had, of Nicephora verbleekte, wankelde en zou gevallen zijn, indien haar oom Hippolytus haar niet tijdig ondersteund en naar een rustbank geleid had. Daar neergezeten sprak zij:

‘Ga door, lieve moeder, uw verhaal is nog niet ten einde; de Heer zal mij sterken, zijn heilige wil geschiede!’

‘Ik heb niet veel meer te zeggen, mijne dochter; alleen wil ik u nog ons beider denkwijze ontvouwen. Langdurig hebben wij te zamen beraadslaagd, of gij u niet, zelfs aan het op naam gegeven bevel des keizers kondet onttrekken. Wij hebben echter gemeend, dat onze christen leer ook dit gebod, als komend van de overheid, aanziet als komend van God; gij moet het derhalve eerbiedigen. Bovendien, als gij

afwezig zouden blijven, behoeft slechts de een of andere bediende of hoveling er 's keizers aandacht op te vestigen en uw afwezigheid aan het Christendom toe te schrijven. In dat geval zou het gevaar voor uw dierbare dagen veel grooter zijn, dan het gevaar waaraan gij nu, hopen wij, met Gods hulp zult kunnen ontsnappen.'

'Lieve moeder,' antwoordde de deugdzame maagd, die, op dit oogenblik eenigszins van haar voorbijgaande flauwte bekomen, met geweld haar gemoedsaandoeningen onderdrukte om haar moeder niet nog meer te pijnigen, 'lieve moeder, zonder des Heeren toelating valt er geen haar van ons hoofd; God zelf zal over mijn leven waken. Voordat ik echter des keizers bevel volvoer, heb ik nog een bede aan u!'

'Spreek, mijn kind! Wat zou ik u kunnen weigeren, ik die weet, dat Gods wil te volbrengen uw eenige levenstaak is op aarde, al uw verlangen. Spreek derhalve!'

'Welaan, zoete moeder, alhoewel wij in gewone omstandigheden, om de allergrootste rampen, die de ontdekte Christenen in dezen tijd der Kerkvervolging bedreigen, ons slechts des Zondags naar de geheime Vergadering der Geloovigen begeven kunnen, smee ik u, dat we, ter wille van het levensgevaar, dat mij boven het hoofd hangt, ook dezen nacht daarheen zullen gaan. Indien oom Hippolytus ons vergezelt, zal de weg daarheen wel niet zoo heel moeilijk zijn. Niet alleen wil ik dan tijdens het hoogheilig Sacrificie vurig bidden om kracht, maar ik zal mij daar ook voor een mogelijk martelaarschap versterken met het H. Lichaam van Hem, die zelf de sterkte is, de sterke God van het nieuwe Israël! Weet gij, lieve moeder, waar dezen nacht, de vierde der week, de heilige Geheimen gevierd worden? Is het in de stad of in de catacomben?'

'Uw oom Hippolytus weet het, mijn kind; iederen Zondag wordt zulks meegedeeld aan de beproefde Christenen, die reeds ouder van jaren zijn. Hij zal het ons wel willen meedeelen!'

'Volgaarne,' antwoordde de grijsaard. 'Dezen nacht zullen wij den eerbiedwaardigen Paus Linus, den opvolger van den H. Petrus, met zijn onderhoorige priesters vinden in de catacomben aan den Nomentaanschen weg, onder de tuinen van Sallustius. Er is daar een geheime opening, die mij bekend is!'

Aan die woorden voegde haar moeder nog toe:

'Wat uw verder verzoek betreft, beiden zullen we met u meegaan, en beiden, om Gods hulp over de dochter des martelaars af te smeeken, met u het aanbiddelijk Lichaam des Heeren ontvangen. Ik hoop bovendien, dat de heilige hoogepriester, dien wij in persoon ontmoeten zullen, u door zijn vermaningen versterken en voorlichten zal. En nu, mijn kind, begeef u aanstonds naar uw legerstede, het derde uur der eerste nachtwake (acht uur) breekt aan; bij het derde der tweede nachtwake (elf uur) zal ik u wekken. Een half uur minstens voor middernacht moeten wij ons op weg begeven; gij en uw oom kunt derhalve nog drie volle uren rusten, terwijl ik zal blijven waken en bidden. Goeden nacht, mijn kind, en zende God zijn H. Engel om uw nachtrust te zegenen!'

Meteen geeft zij Nicephora, die zich haast het moederlijk bevel te volbrengen, een kruisteeken op het voorhoofd en een kus op beide wangen. Arme moeder, het zal de laatste avondkus zijn, dien gij uw kind schenken kunt; de ure van het martelaarschap nadert met rassche schreden!

Op haar kamer gekomen, knielde de onschuldige maagd voor zeker geheimzinnig teeken neer, om te bidden. 'Voor zeker geheimzinnig teeken?' vraagt gij, lezer. O ja, wij bevinden ons te Rome, tijdens de eerste Christenvervolging, in een tijd waarin het den Christen door zijn overheid streng verboden was, eenige afbeelding van het H. Kruis, van het H. Sacrament of van Jesus Christus te vervaardigen; men mocht

het Heilige der heiligen niet blootstellen aan de onbeschaamde en nieuwsgierige blikken der Heidenen, die daarin slechts een gelegenheid gevonden zouden hebben tot meer vervolging. Daarom waren er zekere teekenen aangegeven, die de onderscheiden geheimen van onzen heiligen godsdienst voor de ingewijden duidelijk voorstelden. Een dezer teekenen, en wel in symbolisme het schoonste, was de afbeelding van een visch, waardoor Jesus Christus, de Zaligmaker der wereld, beduid werd.

De visch heet in het Grieksch ichthus. Welnu, de vijf letters waaruit dit woord in het Grieksch bestaat, zijn juist de beginletters der woorden Jeisoës Christos, Theoe uios, Sooteir. In het Hollandsch beteekenen die: Jesus Christus, Gods zoon, Zaligmaker. Ieder in de heilige Geheimen ingewijd Christen kreeg derhalve, zoodra hij die gewijde voorstelling van een visch zag, dezelfde gewaarwordingen en gevoelens, die wij hebben bij het aanschouwen van den gekruisigden Godmensch, van het Crucifix.

Dergelijke afbeelding van een visch, in de fijnste schakeeringen met eigen hand op linnen geborduurd, had Nicephora boven haar legerstede opgehangen. Voor dat geheimzinnig teeken, dat haar aan heur bloedigen Brudegom denken deed, aan den grooten martelaar van Golgotha, viel het onschuldige kind aanstonds op de knieën. In een kort gebed offerde zij zich geheel aan God op, ook voor het geval, dat Hij misschien het offer haars levens eischen zou; tevens vroeg zij Hem de noodige krachten, om, ten koste zelfs haars levens, in Zijne wet en de belijdenis van het Christendom te blijven volharden. Daarna dacht zij aan Attilius en bad zij ook voor hem. Ja, zij gevoelde het maar al te zeer, ze beminde dien jongeling in God; ze vreesde, hem als heiden te moeten achterlaten, wanneer de Heer haar door het martelaarschap tot zich zou roepen. Ach, mocht die arme honderdman toch vroeger of later tot het Christendom, het alleenzaligmakend Geloof, overgaan!

Nadat zij, op die wijze, korte oogenblikken een vurig gebed gestort had, zegende ze haar legerstede en zichzelf met het heilig teeken des kruises en legde zij zich geheel gekleed ter neer, om met meer spoed gereed te kunnen zijn, als haar moeder haar, na eenige uren, wekken zou. Aanstonds was zij ingeslapen, terwijl haar Engelbewaarder aan het benedeneinde harer sponde nederknielde, om, op zijn beurt, voor het arme kind te bidden.

En zie, nauwelijks had die hemelbode in het blanke gewaad en bonte wieken, haar en zijn gebed als een geurigen wierook op gouden schalen den Almachtige aangeboden, of de toekomst opende zich in een droomgezicht voor Nicephora's ontsluisde blikken. Zij bevond zich op een uitgestrekt, door zware muurgewelven omgeven plein, te midden van duizenden toeschouwers. Eensklaps werd de hemel voor haar ontsloten en aanschouwde zij den Zaligmaker der wereld, die haar wenkte. Aanstonds wilde ze naar Hem opvliegen, maar zulks was haar onmogelijk; het scheen, dat zij aan de aarde als vastgeklonken was. Toen kwam er een reusachtige tijger, die eerst eerbiedig haar voeten lekte en daarna opsprong, om haar met zijn ijzeren klauw een slag op het voorhoofd toe te brengen. Nu zag ze haar eigen bloed vloeien; bloed, dat haar kleeren met een rooden weerschijn verfde. Op hetzelfde oogenblik viel er een klein voorwerp aan haar voeten, dat zij niet vermocht te onderscheiden. Meteen bemerkte zij, dat ze een lelie en een palmtak der overwinning in haar handen droeg, en dat ze langzaam, vol glorie en onlijdelijk ten hemel vloog, met vleugelen als die van een hemelschen geest. Dan ontwaakte zij.

‘O, mijn God,’ bad ze, en zij brak in tranen uit, maar het waren tranen van vreugde, ‘o, mijn God, dat is te veel! Ik zou dan mijn bloed mogen storten voor U, ik zou

eeuwig voor uw troon schitteren als maagd en martelares! Niet alleen, Heer, dat uw wil geschiede, maar, o, ik dank u daarvoor duizendmaal! Heb ik nog één verlangen, mijn God, neem dan mijn offer aan, mijn bloed en mijn leven, tot de bekeering van den armen Attilius!’

Daarna trachtte de toekomstige martelares wederom te rusten. En zie, de Engel, die aan het benedeneinde harer sponde waakte, knielde ten tweeden male neder, en ten tweeden male bad hij. Andermaal bood die hemelbode in het blanke gewaad en bonte wieken, haar en zijn tweede gebed als een geurigen wierook op gouden schalen den Almachtige aan, en andermaal opende zich de toekomst in een droomgezicht voor Nicephora's ontsluisde blikken. Nu zag zij een tuin van ongeëvenaarde pracht, die verlicht werd door gloeiende brandpalen; het waren de levende brandfakkels der Christenmartelaren, die een der avondspelen in keizer Nero's tuinen opluisterden.

Aan een

dier moordwerktuigen, waaraan haar oog als geboeid was, bemerkte zij een jongeling, wiens gelaatstrekken ze te midden der hem omringende vlammen niet geheel kon onderscheiden; toch meende zij die gelaatstrekken te herkennen. Terwijl ze moeite deed om den vuurgloed scherper met haar blik te doorboren, zag zij hoe plotseling uit het lichaam van dien lijdenden bloedgetuige voor Christus een witte duif omhoog fladderde, op welker borst de letter A geteekend was, door een gloriekrans omstraald en met een kruis gekroond.

Wederom werd Nicephora wakker, andermaal leekten brandende tranen, tranen van liefde voor God over hare wangen. Neen, zooveel had zij niet durven hopen! Ze kon het nauwelijks uitspreken, die A, ze gevoelde het diep in haar gemoed, ze was er zeker van, die A was de beginletter van Attilius' naam. Zij zou reeds zoo blijde geweest zijn, hem bekeerd te zien tot het Christendom; maar nu, nu zal hij zelfs de bloedgetuige worden van zijn toekomstigen Meester, van den God der Christenen. Andermaal zond zij een vurig gebed op tot haar hemelschen Bruidegom; ditmaal om Hem te bedanken voor de naderende bekeering van haar zielsgeliefde op aarde.

Daarna trachtte de toekomstige martelares opnieuw te rusten. En zie, de Engel, die aan het benedeneinde harer sponde waakte, knielde ten derden male neder en ten derden male bad hij. Vervolgens bood die hemelbode in het blanke gewaad en bonte wicken, haar en zijn derde gebed als een geurigen wierook op gouden schalen den Almachtige aan, en ten derden male opende zich de toekomst in een droomgezicht voor Nicephora's ontsluisde blikken. Ditmaal was haar visioen grootscher en angstwekkend tevens. Zij zag met het oog haars geestes hoe een zeer groot en flonkerend edelgesteente, dat zijn stralen naar de vier hoeken der wereld uitzond, langs een hobbelig en morsig bergpad omlaag rolde; het kwam al nader en nader, in een dollen, niet meer te stuiten wedloop, totdat het voor haar voeten genaderd was. Daar gekomen, opende zich eensklaps de plaats waar ze stond, en zij aanschouwde, hoe het edelgesteente, de gedaante aannemend van een menschelijk lichaam, rood van bloed en gapende wonden, in een kokenden afgrond van solfer en vuur wegzonk, terwijl een satanisch gelach weerklonk bij de woorden: 'Het einde is gekomen! Het einde is gekomen! Wee den tiran!' Tegelijkertijd ging de hemel open en hoorde Nicephora het harpgezing der Engelen: 'Groot en wonderbaar zijn Uwe werken, o Heer, almachtige God! Rechtvaardig en waarachtig zijn Uwe wegen, o Koning der eeuwen!'

Eensklaps schrikte ze wakker, genade vragend zelfs voor den bloedhond, den verworger der Christenen; voor Nero, wiens ijselijk uiteinde zij aanschouwd had. Dan sluimerde ze opnieuw in, en rustte zij in de liefde haars goddelijken Bruidegoms verslonden, totdat haar zorgzame moeder haar wekken kwam, bij de derde ure der tweede nachtwake.

IV.

Reeds hebben wij een paar malen het woord catacomben gebruikt. Op het punt in die onderaardsche godgewijde gangen en krochten neer te dalen, meenen wij eenigen onzer lezers den uitleg schuldig te zijn van wat de oudheidkundigen onder den half Griekschen, half Latijnschen naam van catacomben verstaan. Veel is er over sommige ondergeschikte punten, alsmede over den tijd van haar ontstaan geredetwist.

Tegenwoordig echter is alle twijfel nagenoeg opgelost en kunnen wij, aan de hand van de beide Italiaansche geschiedvorschers Marchi en De Rossi, het volgende als algemeen aangenomen beschouwen.

Drie eeuwen lang, tot den tijd (313 na Christus) dat keizer Constantijn de Groote het Caristendom geheel vrij verklaarde en het tot Godsdienst van Staat verhief, zijn de Christenen, het geheele Romeinsche rijk door, maar bijzonder in Rome en de naaste omgeving, te vuur en te zwaard vervolgd geworden. Nu en dan werd die vervolging zóó hevig, dat er door de schrijvers negen algemeene of groote kerkvervolgingen geboekt zijn.

Buiten de muren der stad Rome bestonden, van oudsher, op vele plaatsen zoogenaamde arenariae, zandgroeven, waar de nog heden in Italië overbekende roode Pouzzolaan aarde werd uitgegraven voor zooverre die tot dagelijksch gebruik benoodigd was. Deze zandgroeven echter, die meestal niet diep in den grond doordrongen, zijn niet de catacomben zelve; maar de Christenen, die in den beginne begraafplaatsen en van den tijd van Nero's regeering af, ook geheime schuilplaatsen noodig hadden, hebben deze zandgroeven, waarvan er vele als uitgeput beschouwd werden en bij gevolg verlaten waren, benuttigd, om van daar uit onderaardsche gangen en krochten te graven. In die gangen legden zij, dewijl ze zich noch wilden, noch mochten vereenigen met de heidensche lijkenverbranding, van den beginne af de lichamen hunner afgestorvenen, en later, tijdens de bloedige Kerkvervolgingen, de eerbiedwaardige overblijfselen der martelaren ter ruste. Het lag voor de hand, dat diezelfde onderaardsche en aan de heidenen onbekende verblijven, zoodra Nero's edict tegen de Christenen was uitgevaardigd, tevens dienen konden, deels tot schuilplaats der vervolgd en der priesters, deels om er, in de stilte van den nacht, de heilige Geheimen te vieren en de heilige Sacramenten uit te deelen.

In het verloop van de drie eeuwen der Kerkvervolgingen zijn er een aanzienlijk aantal dergelijke onderaardsche catacomben, krypten en kapellen gegraven geworden, die, meestal in drie afdeelingen boven elkander gelegen, hier en daar in de zandgroeven of op andere geheime punten buiten Rome, bedekte ingangen hadden. Dewijl deze verblijven plotseling langs niet verlichte trappen den grond ingingen en zich zoowel in de breedte als in de lengte kruisten, vormden zij voor niet ingewijden een onontwarbaren doolhof.

Zoodra er een ernstige vervolging dreigde, werden de kleine kerken, die te Rome in bijzondere huizen waren ingericht, aanstonds gesloten, en de heilige Dienst naar de verschillende onderaardsche kapellen verlegd. Eenige vertrouwde Christenen kenden dan de gangen, die in gebruik gesteld waren, en de kapellen waarin, alsmede de uren waarop de H.H. Geheimen daar gevierd werden; zij hadden den plicht de geloovigen te waarschuwen en te geleiden.

Het is naar een dier onderaardsche verblijven, lezer, dat wij Nicephora en hare bloedverwanten in den geest gaan vergezellen.

Op het door Eudoxia aangegeven uur verlieten onze drie bekenden, Nicephora en haar moeder gesluiert, Hippolytus met den ouden soldatenmantel over het hoofd, hunne woning: in hun donkerste kleederen gehuld, stapten ze stilzwijgend langs de door de volle maan helder verlichte straten van Rome. Alle drie hielden zij zich in de stilte huns harten bezig met den zoeten Zaligmaker, dien zij binnen weinige oogenblikken in hun verlangende harten zouden ontvangen. Zoo trokken ze door de Patricische straat, beklommen ze den Viminaalschen heuvel, en lieten ze de Praetoriaansche legerplaats aan hun rechter- en den Venustempel aan hun linkerhand.

Niemand die hen in hun wandeling stoorde; in een stad van meer dan een miljoen zielen verwondert het immers niemand, nachtelijke wandelaars aan te treffen.

Aan de Salariaansche stadspoort gekomen, noemde Hippolytus het oude symbolum, het wachtwoord der soldaten; aanstonds werd de ingang voor hem en de zijnen ontsloten. Dat wachtwoord luidde: Adspiciat te Omnipotens et salvet Caesar. Wat vertaald beteekent: ‘God zie genadig op u neder en de keizer neme u onder zijn hoede!’ Dat de Romeinen door het woord ‘God’ hun Jupiter, den donderaar, bedoelden, was voor Hippolytus van minder beteekenis. Wie belette dezen oprechten Christen, om, met de volste verachting voor den afgod Jupiter, onder hetzelfde woord zijn eigen drieënigen God te verstaan?

Na eenige minuten de Salariaansche heirbaan gevolgd te hebben, trad de oude krijgsman, door de beide vrouwen gevolgd, ter zijde, in de richting van een oogenschijnlijk doelloozen bouwval. Daar bevonden zij zich voor den geheimen ingang der catacombe van Priscilla, waar later de H.H. Praxedis en Pudentiana begraven werden, en die waarschijnlijk in verbinding stond met de Priscilliaansche villa van den christen senator Pudens. Voldoende door het maanlicht geleid, zagen zij een vervallen houten deur; Hippolytus klopte daar driemaal aan, op een eigenaardige wijze.

‘Noem het wachtwoord!’ klonk het van binnen.

‘De palmboom van Jericho!’ sprak de grijsaard.

‘Geloofd zij Jesus Christus!’ klonk het andermaal, ditmaal door de geopende deur.

‘In eeuwigheid, amen!’ antwoordden de drie bezoekers.

Dezen dalen nu een duistere, aan Hippolytus welbekende trap af, en doorloopen, tastend langs den muur, een ongeveer dertig schreden lange gang, aan welker uiteinde zij een lichte schemering ontdekken. Inderdaad, nadat zij langs een tweede, kortere trap neergedaald zijn in de tweede verdieping der Priscilliaansche catacombe, zien zij een licht, dat daar, als een vuurbaak op de donkere zee, staat in de tastbare duisternis dezer onderaardsche stad. Het licht wordt vastgehouden door een der vele fossores of grafmakers, die met hun plicht de dooden te verzorgen, ook nog den plicht hebben de levenden den weg te wijzen. De man ontsteekt aan zijn baken drie kleine, aarden graflampjes en biedt elk zijner bezoekers een dezer aan.

‘En nu,’ zegt hij, ‘noem mij vóórdát ge verder gaat, het tweede wachtwoord?’

‘De zeven Machabeesche broeders!’ antwoordt Hippolytus zacht.

‘Het volgend wachtwoord, het derde,’ fluistert de fossor nog zachter, als vreesde hij door oningewijden gehoord te worden, ‘het volgend wachtwoord is: De duif uit Noë's arke!’

‘En de weg?’ verzoekt de grijsaard.

‘Volgt de derde gang links, totdat gij gekomen zult zijn onder de tuinen van Sallustius. Daar zult ge den vrede uwer zielen vinden!’

‘God zij gedankt!’ roepen de drie Christenen tegelijk.

‘Vervolgen wij onzen weg in vrede!’ bidt Hippolytus, terwijl hij vooruitgaat.

‘Ja, in den naam des Heeren!’ klinkt het uit den mond zijner beide hem volgende bloedverwanten.

Ditmaal verlicht door walmende lampjes, die ternauwernood licht genoeg geven om de bezoekers in de zeer lange gang te geleiden, gaan zij voorbij oudere en nieuwere graven, die overlans en boven elkander in de muren uitgehouwen en alle met eenig opschrift versierd zijn. Eensklaps staan zij voor een doolhof van gangen. Zij hebben een dier hoofdverbindingen bereikt, waar de ingangen der later zoo wereldberoemde grafkapellen van een H. Caecilia, een H. Paus Callixtus, een H. Agnes en andere te

zamen oopen. Wee den roekelooze, hij zij een indringer of bezoeker, die hier onbekend en onvergezeld zou ronddwalen.

Door Nicephora, die steeds met hare gedachten bij haar hemelschen Bruidegom verwijlt en zijn zuster Eudoxia gevolgd, treedt Hippolytus de derde gang binnen aan zijn linkerhand. Reeds damp, als een verkwikkende hemelbalsem, de wierook hun tegemoet. Na weinige schreden staan zij nogmaals voor een goedgesloten deur.

‘De duive uit Noë's arke!’ klinkt het uit den mond der bezoekers.

De deur wordt geopend en de eerste diaken van Paus Linus, Constantius geheeten, verschijnt om de binnentredenden in oogenschouw te nemen. De man kent alle Christenen van Rome; onverbiddelijk wijst hij degenen af, die hem verdacht voorkomen, of die, hem onbekend, niet van een vertrouwd Christen vergezeld zijn. Het zou reeds een ernstige zaak geweest zijn, indien een verspieder tot hiertoe doorgedrongen ware; nochtans onherstelbaar was de zaak niet, men kon voor langeren tijd dezen ingang verstoppen, desnoods andere kapellen en krochten benuttigen. Ernstiger zou het geweest zijn, wanneer een delator, een

KRIJGSVONTUREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST ZIMMERMANN.

aanklager der Christenen de H.H. Geheimen zou bijwonen; dat ware het heilige werpen voor de onreine dieren. Van daar al die uiterste voorzorgen. Als daarom, in later tijden vooral, de Christenen nu en dan in de catacomben overvallen geworden zijn, soms tijdens het H. Sacrificie, is zulks niet te wijten geweest aan ontbrekende zorg, maar aan verraders en valsche broeders.

‘Wees welkom in Christus!’ zegt de eerbiedwaardige diaken fluisterend, ‘gij oude dienaar des keizers, die thans een ware dienstknecht des Heeren zijt! Hippolytus, de Heer zij met u!’

‘God overlade u met Zijn genaden!’ antwoordt de oude soldaat.

‘Wees gegroet, gij echtgenoot van den in God gestorven Antymas; moge de Heer aan u en uw dochter loonen, wat uw echtgenoot voor Hem gedaan heeft.’

VENETIAANSCH VISSCHERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. FALKENBERG.

‘Des Heeren wil zij eeuwig geprezen,’ zegt Eudoxia op haar beurt, met zachte stem. ‘O, moge mijn uiteinde even zalig zijn, als dat des martelaars!’

‘Gegroet ook gij, deugdzaame Nicephora, bloem der christengemeente, die reeds zoovelen tot het ware Geloof in Christus gebracht hebt. Mocht ge eenmaal, zooals ik weet dat gij sinds jaren verlangt, uw vader evenaren in de standvastigheid voor de belijdenis van Christus' naam: zij het ook ten koste van uw bloed!’

‘Eerwaardige vader,’ antwoordde de zedige maagd schuchter, ‘bid voor mij; de tijd waarvan gij spreekt, is meer nabij dan velen meenen!’

(Wordt vervolgd.)

Sint Stanislaus.

Door Maria Viola.

Hoe zal ik van u, mijn uitverkoren Hemelkind, vlekkeloozen Heilige, waardiglijk spreken in arme menschentaal? Hoe zullen mijn woorden, mijn simpele woorden van deemoedige vereering, waardiglijk vertalen den luister uwer vroom-verborgene zieledeugden, en den stillen bloei uwer allerzuiverste liefde?

O Stanislaus, verrijk met den reinen schat uwer vol-krachtige hemelliefde de armoede van mijn droef-menschelijk zielsbestaan - overglans met het vreugdig heiligenlicht, dat afstraalt van uw in gebed geheven handen, de helaas zoo glanslooze woorden, waarin ik tracht uit te zeggen mijn diep-ootmoedige bewondering voor uwer deugden louterheid, waarmee ik zoo gaarne omspreiden wilde als met zilverblanke lichtgloriën uw wonder-teere figuur van jongen Heilige, juichende in de heerlijkheid Gods.

I.

Aan den weelderigen feestdisch op het slot Zakrotzin waren gasten genood ter eere der lieve slotvrouwe, die haar jaardag vierde. Rustig was zij gezeten aan het hooger einde der tafel naast haar gemaal, den senator Jan Kostka, burchtheer van Zakrotzin, wiens luidruchtige manieren van levenskrachtigen telg uit een krachtig geslacht, wiens op hoogen toon van zich geëerbiedigd wetend heerscher luid gesproken woorden - nu luider nog onder den invloed van den ouden Hongaarschen wijn - sterk contrasteerden met de rustige waardigheid en de sobere gebaren der edelvrouwe.

Aan haar linkerzijde zat hun jongste zoon Stanislaus, kleine knaap van omstreeks negen jaar. De eereplaats aan moeders zijde was altijd voor Stanislaus, nooit behoefde hij die af te staan aan broeder of zuster of aan een der gasten: 't was zijn recht van moeders lieveling.

Wijl de burchtvrouw, nu eens zacht sprekend met haar gemaal, dan weer om beleefdheids- wille het woord richtend tot een der gasten of dankend voor haar toegewijden heildronk met lieven lach en vriendelijk woord, de plichten van gastvrouw vervulde, zat Stanislaus, de onschuldige en toch zoo wonderernstige oogen opgeheven tot moeder, als verbeidde hij verlangend het oogenblik, dat de lieve weer zijn zou van hem alleen, weer liefkoozend drukken zou zijn klein kinderhandje in haar streelendwarme hand, troostend met den milden blik der beschermende moederoogen haar armen jongen, die zich angstig gevoelde onder al die druk-doende groote menschen, angstig voor hun krachtige gebaren en breede armzwaaiingen, waarmee ze ophieven de lichtspattend kristallen bokalen vol kleur-fonkelenden wijn, sprekend met hel-luide stemmen, werpend in de wijde zaalruimte, waar de lucht beklemmend neerhing van wijndampen en spijsgeuren, den zwaar-massieven galm van vol klinkend mannengeluid en den week-warmen klank van onbedwongen vrouwenlach.

En dan - o die woorden, die luchtigjes daarheen geworpen woorden van lossen scherts en even frivole bedoeling, naar de wijze, waarop wereldmenschen uitvieren hun feestvreugde - hoe wreed pijnnden ze Stanislaus' zuivere kinderziel!

Neen, hij wilde ze niet hooren, en toch - daar was weer hun heimelijke perverse klank; want al verstond hij nog niet de beteekenis, tòch voelde hij die onbewust in

zijn jong-heilige ziel, waar ze vielen als vuurvonken, uitslaande tot één vlammenbrand, waarvan de roode gloed steeg naar zijn lelieblank bloemegezicht met de neergeslagen, pijnlijk trillende oogleden en naar zijn engelrein voorhoofd.

Maar de gasten, die niet zagen de wonderbare verandering van het kindergelaat, gingen gedachteloos voort zijn teer-voelend zieltje, dat de engelachtige deugd zoo liefhad, te martelen met wuften scherts; sidderend zonk de kleine gestalte weg in den hoogen statiezetel. Een geluidenzee van dreigend stemmengegons en schrillen schaterlach, hellen klank van kristal en rinkelend porselein golfde op hem aan; een starrelende nevel, waaruit lichtflitsen en flakkerende vuur-vlammen schoten en dan weer plotseling fel-roode menschengezichten hem aanzagen met breed-groven lach en schrikwekkend-donkere fonkel-oogen, wemelde rondom.... en, o God, nu kwamen ze dichterbij, nu staarden al die oogen naar hem met starre strakheid, zoekend met wreede begeerte zijn arm gefolterd zieltje - dat nu lag in blank-open hulpeloosheid - om het te doden, onbarmhartig.

Stanislaus voelde zijn leden verstijven onder het schrik visioen, kil-koude handen zich leggen om zijn sidderende ziel.... in dezen hevigsten zielenood zochten zijn bevende vingers den rozenkrans met de medaille der Moeder Gods, dien hij altijd bij zich droeg; ze omknelden hulpzoekend de gewijde koralen. Met een uiterste krachtsinspanning hief het kind de oogen hemelwaarts; - dan opeens voelde hij langzaam wegvloeren uit het binnenste van zijn ziel de hooge angstgolven, die hem benauwden; de geluiden van rondom verdoften, de schrikvisioenen verwaasden voor zijn oogen, die nu ver-weg schouwden in een wijde uitstraling van hemellicht, dat klaarder en klaarder werd: een lichtfestijn van boven-aardschen luister! En uit het glans centrum scheidden zich blinkende gestalten af van louter glans, reiend zich tot blanke engelenstoeten, die naderden in breede wuivingen hunner witte vleugelen langs paden van aanstroomend zilverlicht, - en hun rythmisch vleugelenbewegen omruischte hem als wonderzoete paradijskoralen, hymnen van onsterfelijke verheuging, opstrevend in zacht-deinenden cadans; en de azuren luchtgolven, die zich streelend koel aan hem spreidden, laafden zijn gloeiend gelaat.

Maar hoog, héél hoog, waar de Serafijnen eerbiedig heenwendden hun blinkend aangezicht, stond de Lieve Vrouwe met zegenend geheven handen, waar transparante stralen trillend afglansden, als de luister harer milde genaden, die de aarde verheugt. Een blonde nimbus wemelde om de haren, die haar omgolfden als een mantel van wijd uitwaaiend goud licht. Toen gleed een stille heiligenlach over het zoete gelaat der Hemelkoningin Stanislaus wilde de handen naar Haar uitstrekken, die machteloos neerlagen; maar zijn teeder lichaam bezweek onder de hevigheid der liefdevervoering: hij zeeg bewusteloos neer....

De burchtvrouw, die den knaap had zien komen in dien wonderbaren toestand van geestverrukking en de oorzaak er van kende, droeg hem in haar armen uit de rumoerige feestzaal naar zijn slaapvertrek. Hier legde zij het lieve, donkere kinderhoofd aan haar borst en kuste met teedre vereering de gesloten oogleden en de kleine koude handen. De streel zachte beroering van moeders warme lippen deed Stanislaus ontwaken uit zijn bezwijming. Hij hief de oogen op naar moeders gelaat - en een wonderglans van paradijslijken vrede lag uitgespreid over zijn jong-ernstig gezicht. De moeder zag den on-wereldschen glans heenlichtend over het gelaat van haar lieveling, en als fel-schrijnende pijn doortrilde haar de vrees, dat deze kleine engel, te broos voor de aarde, misschien spoedig zou opgaan tot zijn blanke broeders van Hemelrijk. Tranen drongen naar haar oogen en vielen op de blanke handen van het kind, dat zachtkens was ingesluimerd; in een hartstochtelijke opwelling van niet

willen afstaan, drukte ze het vast aan zich; - toen legde ze den knaap in zijn bedje, nam het gewijde palmtakje, dat er boven hing, bevochtigde het met wijwater uit een zilveren vaatje en besprenkelde er mee haar sluimerenden lieveling, hem bevelende in de hooge, stille hoede van Haar, die alle engelen begroeten als hun vlekkelooze Koningin.

(Wordt vervolgd.)

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

Die baas Fiks, ei, duivekater, dat was me een kerel! Ik geloof, dat er van het begin der wereld zoo nog geen tien aan de schroef bank hebben gestaan en de vijlen hebben doen knarsen; gorrietsj, gor-rietsj, gordi-rietsj-rietsj, gorwi-rits! Neen, waarlijk, dat geloof ik niet.

Hij heette ook eigenlijk niet 'baas Fiks,' maar baas Eggert. De naam baas Fiks was hem spottenderwijze toegevoegd door de collega's uit de stad, omdat hij, waar ergens wat te doen en te verdienen viel, altijd zoo vlug, zoo erg bij de hand was, dat hij hun niet zelden zelfs groote werken in hun onmiddellijke nabijheid voor den neus, om zoo te zeggen, wegkaapte.

'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!' luidde baas Fiks' lijfspreuk, maar hij gebruikte die niet als er pret moest gemaakt worden, maar als er moest worden aangepakt.

't Is waar, groote stukken kon baas Fiks niet in zijn werkplaats klaar maken, daartoe was de inrichting te klein en waren zijn middelen te gering; als hij groote werken aannam, moest hij ze ook deels in andere werkplaatsen of fabrieken laten vervaardigen, dat ging niet anders.

Maar wat baas Fiks in zijn eigen winkel maakte, was telkens een klein meesterstuk tot op de laatste vijlstreek, al was het ook maar eenvoudig vensterbeslag aan een zolderluik.

'Geen smerig knoeiwerk, knecht, dat duld ik in mijn werkplaats niet, hoor je?!'

Gorwi-rits-riets, gorwi-rietsj. Baas Fiks vijlde er alweer op los, dat het vijlsel om de klemschroef dwarrelde, evenals den landman de hagelsteen om de ooren vliegen, als April zijn buien heeft.

Maar de jonge knecht, Frans Hansen, tot wien hij zoo juist die woorden had gericht, scheen ook vandaag zijn buien te hebben; hij trok een gezicht alsof iemand hem een oorvijg had gegeven, en de handen gingen zoo traag met de vijl op en neer, alsof het al Zaterdagavond was en de baas weldra zijn buidel voor den dag zou halen om het loon uit te keeren.

'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, Frans!' Gorwi-rits rietsj! 'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! Als je gisteren een korten nacht hebt gehad, dien kunnen we hier aan de schroef bank niet met slapen inhalen, dat gaat niet!' Gorwi-rits-rietsj!

'Ik slaap niet aan de schroef bank!' antwoordde de jonge knecht brutaal.

'Maar 't zal niet lang meer duren,' gorwirits rietj. 'Je zit daar laat in de vergadering en drinkt het eene glas bier of klare voor en het andere na, totdat je niet meer kunt en later moet de baas het ontgelden!' Gorwi-rits-rietsj.

'Ik laat den baas niets ontgelden in de werkplaats, en als ik 's avonds een glas bier of een borrel drink, kost dat mijn geld en niet den baas het zijne.'

‘Zoo?’ Baas Fiks keek van de klemschroef op. ‘Als jij je geld aan bier en drank wilt uitgeven, moet jij dat weten, dat gaat mij niks aan; maar als je later in de werkplaats niets uitvoert, dan kost het mij geld en niet meer jou en als je dan bovendien nog smerig knoeiwerk maakt, zooals dat daar,’ en baas Fiks nam het deurbeslag, waaraan Hansen werkte, van de schroefbank en bekeek het met afkeurende gebaren aan alle kanten, ‘dan geldt het niet alleen mijn zak, maar ook mijn eer en goeden naam, begrepen?’

‘Als men van 's morgens vroeg tot 's avonds laat moet werken, en 's nachts niet eens ordentelijk kan uitrusten, dan kan men later geen beter werk leveren, en voor het geld, dat de baas betaalt, is het werk mooi en goed genoeg.’

‘Meen je dat?’ Baas Fiks keek hem spottend aan. ‘Als je anders niets leert in die sociaal-democratische vergaderingen, dan zulke domme dingen, dan was het toch wijzer, dat je deed als de kat na het muizen en.... gingt slapen. Of het werk goed genoeg is voor het geld, dat de baas er voor betaalt, dat beoordeelt, Goddank, tot dusverre nog de meester en niet de knecht. Dat zou anders een mooi boeltje worden, en onthoud dit eens voor altijd. In mijn werkplaats wordt aangepakt zoolang er wat te werken valt, dus niet alleen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, maar ook tot vaak diep in den nacht en wij danken God, dat wij werk hebben. Als jij eenmaal

baas bent, mag jij de zaken in jouw werkplaats inrichten zooals je verkiest, in mijn werkplaats blijft het tot dusverre zooals het geweest is. Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ Gorrietsj, gor-rietsj, gorwie-rietsj, rietsj!

Het deurbeslag dat Hansen had gemaakt, had baas Fiks minachtend in een hoek geworpen, waar het oud-ijzer lag, en toen had hij weer de vijl opgenomen, zonder den knecht een blik waardig te keuren.

Maar die, o jeminé, o jeminé! Geen kalkoensche haan kon er zoo rood uitzien, als nu de knecht er uitzag. Eerst wist hij niet of hij van schaamte of van kwaadheid in den grond zou zinken, zoo geweldig had het hem aangegrepen, dat de baas zijn deurbeslag bij het oud ijzer had geworpen. 't Liefste zou hij nijptang en vijl ook in een hoek hebben geworpen en weggelopen zijn, als de baas maar eens even had opgezien om zijn toornige gebaren op te merken; maar baas Fiks werkte onbekommerd om zijn drift ijverig voort. Toen bedacht Hansen zich en deed wat beters. Langzaam ging hij naar den oudijzerhoop. Baas Fiks vijlde dapper door. Langzaam bukte de knecht naar het deurbeslag en bekeek het nu zelf van alle kanten, toen ging hij, een klein weinigje spotachtig lachend naar de Schroefbank terug. En nu vijlden baas en knecht er op los, dat het een plezier zou zijn geweest, als een derde persoon hen van buiten had kunnen gadeslaan.

In die vroolijke bedrijvigheid aan de schroef banken drong plotseling een blij geroep.

‘Heisa, hoepsa, daar ben ik weer, vaderlief; ben ik lang weg geweest?’

De leerjongen kwam met een zak op den rug de deur ingesprongen.

‘Ben ik lang weggebleven, vadertje?’

Over baas Fiks' wezen vloog een blij, trotsch lachje. ‘Je moet niet zoo hard loopen, jongen,’ riep hij schertsend berispelend, terwijl hij Jan het haar van het met zweet beparelde voorhoofd streek. ‘Je zweet als een stuk koevleesch, dat in de pan ligt, hè!’

‘Och, wat hindert dat,’ lachte Jan en schudde daarbij, dat het ijzer in zijn zak rinkelde, ‘ik heb altijd maar op een draf geloopt. Maar wat ik zeggen wil, dat vond ik allesbehalve mooi van dien mijnheer Meyerstein; die was me daar aan 't mopperen en vitten op die sloten en sleutels, dat ik dacht den heelen rommel weer te moeten inpakken en meenemen. Maar hij heeft toch het meeste gehouden, die groote mijnheer Meyerstein; een gedeelte heeft hij afgekeurd en mij weer meegegeven, omdat het niet goed was afgewerkt. En geld? Ho, wacht maar en haast je niet! Als je weer hierheen komt, jongen, en het andere werk brengt, netjes, zooals 't behoort en zoo als ik tot dusver van je baas gewoon ben geweest, dan kan je meteen het geld voor hem meekrijgen, zeg hem dat maar.’

Jan wierp den zak van zijn schouder op den grond en liep toen naar den handdoek in de smederij om het zweet van zijn gelaat te wisschen.

Hansen stortte middelerwijl den inhoud van den zak uit en legde de door den heer Meyerstein teruggegeven zaken op de schroefbank.

‘Welnu?’

Hu, hu, hu! Had Hansen straks bij de berisping van den baas zoo rood als een kalkoensche haan gezien, nu leek hij veel op een kalfskop, wien de slager het vel heeft afgetrokken.

Al de deurbeslagen, sloten en sleutels, door den heer Meyerstein slordig werk genoemd, zooals hij het uit de werkplaats van baas Fiks volstrekt niet gewoon was,

moest hij voor zijn eigen werk erkennen; zelfs het werk van den leerjongen, van Jan, had mijnheer Meyerstein nog beter gekeurd en dit behouden. Hu, hu, hu!

Met een schuinen blik keek baas Fiks van zijn plaats naar den knecht. Hansen was anders geen slechte knecht, dat wist hij wel, en een slechte vent was hij bij lang niet, dat wist hij ook; maar die sociaal-democratische dwalingen waren hem in den laatsten tijd te veel in 't bloed gedrongen en geen ordentelijk stuk werk kwam er meer uit zijn handen. Hij zei dus den knecht niets meer; maar nu kwam Jan er bij en wroette met zijn handen in de sleutels, sloten en beslagen.

‘Hoera! van mij is er geen enkel stukje bij, Hansen! Ik heb bij mijnheer Meyerstein mijn oogen goed open gehad! Er is niets van mij bij, maar alles is jouw werk, hoor! Kijk eens, vaderlief, opdat er later niet gezegd worde, dat ik een prutser en knoeier ben geweest. Ha, ha!’

Een rilling liep Hansen door de leden. Prutser en knoeier moest hij zich nu reeds door den leerjongen hooren noemen, hij, Frans Hansen, maar dat was dan toch....

Maar hij had het verdiend, hij balde zijn vuist in zijn broekzak, hij had het verdiend, want het werk, dat vóór hem lag, was inderdaad pruts- en knoeiwerk, zooals een knap werkman niet uit de werkplaats laat gaan. Hij, Frans Hansen, had dit echter gemaakt, van den eersten hamerslag af tot aan de laatste vijlstreek toe, en hij had het zelf in den zak gedaan als werk dat af was en aan Jan meegegeven. Hu, hu! En nu kwam het als prutsen knoeiwerk terug en de leerjongen durfde hem in 't gezicht zeggen, dat dat prulwerk zijn werk was. Wat zou de baas wel zeggen?

De baas zei niets.

Baas Fiks had even geglimlacht, toen Jan in het smeewerk had gegrabbeld en uitgeroepen: ‘Zeg, van mij is er geen enkel stuk bij, 't is alles jouw werk!’ Alleen toen Jan had gezegd dat men later niet moest meenen, dat hij de prutser en knoeier was geweest, toen had hij even opgekeken en bevolen:

‘Jongen, ga aan je werk, altijd vroolijk, altijd vroolijk!’

Voor hem was hiermee de fout genoegzaam aan de kaak gesteld en het herstellen en verbeteren er van wilde hij aan Hansen overlaten; hij wist immers, dat hij zooveel mogelijk in zijn vrijen tijd zich zou beijveren, om het knoeiwerk goed te maken.

II.

Een andere stem klonk in de werkplaats en ditmaal scheen het een geliefd stemmetje voor alle drie manspersonen te zijn, want niet alleen de baas, maar ook de knecht en de leerjongen zagen bij het vernemen er van blij verrast op en keerden het hoofd naar de deur. Ja, zelfs wat de stem riep, moest, ten minste voor Jan, opwekkend klinken, want hij sprong van zijn werk op en snelde naar de deur, alsof hij eensklaps een slag van den molen beet had.

‘Heb je wat degelijks in den pot, Marthalief?’ riep hij lachend, ‘ik heb een honger, alsof ik sedert Pinksteren niet gegeten heb!’ Dit zeggende greep hij zijn eveneens lachende zuster om haar slank middel en danste met het half weerstrevende, half zich naar zijn gekke luim voegende, aardige meisje door de werkplaats.

‘Kijk me zoo'n jongen eens aan!’ riep zij, ‘heb je ooit eten te kort gehad, zeg hè? En wanneer 't nu niet precies naar je mondje gekookt is, daarvan zal je niet bederven, als je leert eten wat anderen goed smaakt. Maar schei nu uit, hoor je? Vader, kijk eens, die deugniet laat zich weer niets gezeggen.’

‘Ha, ha, ha, ha, zie je wel; je moet toch doen wat ik wil, hè!’ plaagde Jan en liet zijn zuster los.

‘Wat ben jij een rare!’ Martha stoof naar haar vader, - ‘kan u gauw binnen komen, vadtje; kan ik al vast de soep opdoen?’

‘Wel ja zeker, meisjelief, dat kan je wel doen hoor!’

Baas Fiks kneep zijn aardig dochttertje in de rozige wangen, ‘schep maar op, wat je hebt, wij komen dadelijk. Is moeder al uit de stad terug?’

‘Moeder is juist zoeven teruggekomen, vaderlief - maar komt u dan dadelijk eten, anders wordt de soep koud!’

‘Schei toch uit, malle jongen; kijk, je hebt honger en maakt nog zulke gekheid!’

Jan schudde van het lachen op het hooren der laatste woorden van Martha. Hij had den zak, waarin te voren de sloten van mijnheer Meyerstein waren geweest, opgerold en hem zoo als een ruige pet, de zuster over het blonde haar getrokken. ‘Nu zie je er uit als de livreibediende van mijnheer Meyerstein, ha, ha, ha!’

De kleine Martha wilde boos kijken, maar 't lukte haar niet; zij wierp den zak van zich af, precies op Hansen zijn hoofd, die de bevallige bewegingen van het aardige meisje met open oogen had aangezien en gevolgd. Nu trok hij een gezicht - geen boos, dat niet - maar toch een gezicht - nu - ik zal maar zeggen, als een hond, die door zijn meester wordt gestreeld.

Jan lachte nog luider. Martha snelde met een hoogroode kleur de werkplaats uit en Hansen wist niets beters te doen, dan het meisje na te oogen met den zak op 't hoofd, als een musch in de schuur wanneer het regent.

Ook baas Fiks lachte even bij het komieke gezicht van Hansen, want hij legde vijl en gereedschappen op de werkbank, wiesch zijn handen en zei goed gemutst: ‘Komt jelui beiden, anders wordt het meisje d'r soep koud.’

De vrouw van den baas was naar den dokter geweest.

‘Wel, wat heeft de dokter gezegd, Grietje?’ vroeg de baas met hartelijke deelneming, terwijl hij den arm om zijn vrouws schouder legde.

‘t Is de oude geschiedenis, Andries.’

Vrouw Grietje keek een weinig bedrukt - ‘ik zal er wel mijn leven lang mooi mee wezen en jij, beste man, zult altijd een sukkelende vrouw hebben.’

‘Kom, kom, wees nu niet dadelijk zoo ontmoedigd, mijn oude Grietje, altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! Kijk eens, hoe buiten het zonnetje helder schijnt, en hoor eens hoe de vogeltjes zingen. Ik geloof, dat wij tweeën ook weer jong worden en met den leeuwerik om het hardst zullen zingen, hé, vrouwtjelief!’

Baas Fiks schoof met teedere zorg den stoel van zijn vrouw recht en de kleine Martha legde moeder een kussen in den rug en plaatste een bankje onder haar voeten.

‘Zoo, en nu bidden, jongen.’ De baas nam zijn pet af en Jan bad eerbiedig en luide het Onze Vader en Wees gegroet.

‘Heb je 't al gehoord,’ begon de vrouw van den baas onder het eten, - ‘heb je 't al gehoord, Andries, dat de knechts het werk willen staken?’

‘Wat zeg je daar? Ik heb over die zaak nog geen stom woord gehoord,’ antwoordde de baas met een vluchtigen blik op Hansen, ‘van wien heb je dat nieuws?’

‘Baas Wolters heeft het mij verteld; ik ontmoette hem bij den dokter, waar hij voor zijn zieken zoon was, je weet wel, die zijn arm heeft gebroken bij Overman zijn nieuw huis...’

‘Ja, dat weet ik, dat weet ik! En wat zei Wolters van de werkstaking?’

‘Wel, de knechts hadden onder elkaar op een avond uitgemaakt, dat zij maar acht uren wilden werken en per uur in dagloon dertig cents moesten verdienen.’

‘Zoo, dat is niet veel,’ spotte baas Fiks.

‘In de volgende week,’ ging de bazin voort, ‘zal 't er op los gaan, heeft baas Wolters mij verteld; de bazen in de stad hadden al in een vergadering bepaald niet te willen toegeven, noch in den acht-uren-werktijd, noch in het loon.’

‘Nu.... en?’

‘Ja.... baas Wolters was van meening, dat, als de knechts niet anders wilden werken, men de werkplaatsen maar moest sluiten, totdat zij tot beter inzicht waren gekomen.’

‘Ik sluit mijn werkplaats niet,’ verklaarde baas Fiks opgewekt.

‘Wil dan de baas onzen eisch inwilligen?’ Hansen, wien het bij het bericht van de meesteres onplezierig te moede werd, vroeg dit merkbaar lichter van hart en keek baas Fiks met zekere triomfeerende blijdschap aan: ‘Wil dan de baas onzen eisch inwilligen?’

Baas Fiks zag op. ‘Ik denk er niet aan!’ lachte hij spottend, ‘ik dacht, dat ik je van morgen al mijn meening had gezegd....’

‘Maar wanneer de knechts nu allemaal het werk staken?’

‘Dan hebben ze later niets te eten.’

‘Maar de bazen moeten wel toegeven.’

‘Ik geef niet toe, onthoud dat, en als je staken wil, wel, doe het dan; bij mij wordt daarom niet stilgezeten en de andere bazen zullen precies hetzelfde doen, totdat de honger jelui weer naar de schroefbank drijft.’

‘Maar de bazen konden toch wel met de knechts een accoord aangaan, hooger loon betalen en den heeren hoogere rekeningen inleveren?’

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Morgengebed. -

Een eerste blik op deze gravure zegt ons dat wij Italiaantjes voor ons hebben, die hun morgengebed komen verrichten voor het versierde beeld der Madonna in een kerk. In zoo'n Italiaansche kerk gaat het heel anders toe dan in onze nette Hollandsche bedehuizen, waar de burgermensen vaste plaatsen hebben en de armen zich met de bankjes achteraan moeten behelpen. Vaste plaatsen zijn daar onbekend, de heele ruimte van het tempelgebouw is voor ieder open en vrij; en bedelaarskinderen op bloote voeten komen even gerust aan de treden van het Maria-altaar knielen als de deftigste dame. Zij komen er vrijelijk hun bloemen aan de voeten der Madonna neerleggen, zonder dat een zuurkijkende stoeltjes- of stovenzetster hun dat als een ongepaste vrijpostigheid komt verbieden.

Zoo'n groepje eenvoudige kinderen uit het volk heeft de schilder van ons tafereel bij hun morgengebed bespied en ons naar het leven weergegeven. Het volwassen meisje met den zedigen hoofddoek en het schoone witte jakje ziet met innig vertrouwen op naar de beeltenis der zoete Moeder: ook de kleine is in hartelijk gebed verdiept. Haar broertje, met de bloemen, die hij komt aanbrengen, nog in zijn muts, ziet ons verbaasd en verlegen aan, wel merkend dat wij vreemdelingen zijn.

Krijgsavonturen. -

Als iemand verre reizen doet, dan kan hij wat verhalen, zei Jurriaan; maar als iemand den oorlog heeft meegemaakt, kan hij nog heel wat anders vertellen. Dan kan hij verhalen doen, die een vreedzaam toehoorder de haren op het hoofd doen te berge rijzen. Dit is ook het geval met den ouderwetschen houwdegen, die wij op onze gravure zien afgebeeld in gesprek met een paar eerbare, goedige oudjes, bij wie hij op het oogenblik inkwartiering geniet.

Met een kan bier en een glas naast zich, is hij bezig zich daarbij een snee brood te snijden. Maar in het vuur van zijn verhaal zwaait hij onwillekeurig met het mes, zoodat de brave oude man op zijn stoel zit te rillen en te beven en de zachtaardige oude vrouw de handen van ontzetting in elkaar slaat.

Naar de costumes te oordeelen, heeft de Duitsche meester ons een tafereeltje willen schilderen uit den tijd van den dertigjarigen oorlog; maar het leven en de waarheid, die uit zijn figuren en koppen spreken, zijn van alle tijden. Al werd er in vroeger eeuwen heel anders geoorloofd dan thans, het blijft in den aard liggen van den soldaat, vreedzame hoorders te verbazen door het verhaal van zijn ongelooflijke krijgsavonturen.

Venetiaansche visschers. -

Dit schilderijtje verplaatst ons alweer naar Italië en wel naar de lagunen van het tooverachtig Venetië, de vermaarde kanalen- en gondelstad. Wij hebben hier een van die eigenaardige barken voor ons, waarmee de visschers zich op de Adriatische zee wagen om met hun netten den kostelijken waterbuit te bemachtigen, dien men later in de markthallen en in de open winkelramen der stad ziet uitgestald.

HET SLOT TE MUIDEN.

Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

De visscher in ons schuitje schijnt een goede vangst te hebben gehad; want hij is bijzonder welgemutst, en terwijl het windje, in het uitgespannen zeil blazend, de bark zachtjes huiswaarts stuwt en de netten doet drogen, rekent onze visschersman zijn jonge vrouw al met een vergenoegd gezicht voor, hoeveel geld hij van zijn goede vangst denkt te maken.

Het slot te muiden. -

Ons vaderland is niet bijzonder rijk aan oude kasteelen, en tot in den laatsten tijd was men ook weinig zuinig op de enkele overgeblevene, die de stormen van oorlogen en beroeringen tot in onze dagen hadden weerstaan. Zonder eenige piëteit voor die eerbiedwaardige overblijfselen van het verleden, zonder eenig besef van hun waarde voor de geschiedenis, nog minder eenig gevoel voor de poëzie dier ruïnen, ruimde men ze nuchterweg op als hinderlijke sta-in-den-wegs.

Tegenwoordig is dat anders geworden; niet lichtvaardig worden tegenwoordig dergelijke erfstukken van het voorgeslacht, deze gedenkteekenen van onze historie meer aan sloopershanden prijsgegeven. Integendeel openbaart zich een loffelijk streven om ze uit hun puinen op te richten en voor het nageslacht te behouden.

Zoo is ook het aloude slot te Muiden in de laatste jaren gerestaureerd: onze afbeelding geeft het te zien op het oogenblik dat de metselaars bezig zijn de toegangspoort te herstellen.

Zeker zijn er weinig oude gebouwen, waaraan zoo treffende en zoo onderscheiden herinneringen verbonden zijn als aan het slot te Muiden. Het meest aangrijpend is zeker wel de tragische geschiedenis van zijn stichter graaf Floris V. Toen deze in de dertiende eeuw het fraaie slot liet bouwen ter vervanging van een tolhuis, dat er reeds sedert de tiende eeuw had gestaan, kon hij weinig vermoeden dat het later hem zelf tot gevangenis zou strekken. Dat was toch het geval in 1296, toen de tegen hem saamgespannen edelen Gijsbert van Amstel, Gerard van Velzen en Herman van Woerden hem gevankelijk derwaarts brachten, waarschijnlijk met het oogmerk, hem van daar naar Engeland te vervoeren. Vier droevige nachten bracht de ongelukkige graaf hier door, En toen de landlieden in heel Holland en zelfs in West-Friesland te

wapen vlogen ter bevrijding van den beminden vorst, die hen steeds tegen de willekeur der grooten beschermd had, trachtten zijn belagers hem naar Naarden te vervoeren, maar daar het volk hun te na op de hielen zat; vermoordden zij onderweg, ter plaatse nu nog 's-Gravensloot geheeten, den ongelukkigen Floris, die als martelaar viel van zijn liefde tot het volk.

Aangenamer herinneringen bewaart het Muiderslot aan het verblijf van Hooft, den letter- en kunstlievenden Drost, die op het 'hooghe huis' rondom zich de schitterende vernuften vereenigde, in de geschiedenis onzer letteren bekend als uitmakende den Muider kring. Aangelokt door de gulheid en hoffelijkheid van den gastheer kwamen daar Vader Vondel, Anna en Maria Tesselschade, Constantijn Huygens, Hugo de Groot, Van Baerle, Vossius, kortom de vermaardste dichters, kunstenaars en geleerden zich in zang, spel en letteroefening verlustigen.

Zooals men op de afbeelding zien kan, heeft het slot den vorm van een vierkant met vier ronde torens op de hoeken en een zwaar vierkant poortgebouw in het midden van den voorgevel.

[Nummer 15]

Onze kleine jongen.

Uit het dagboek van een jong vader.

Dit kleine schepseltje, dat thans zulk een groote plaats in mijn bestaan inneemt en zonder hetwelk ik niet meer zou kunnen leven, bestond, een korte poos in mijn leven terug, zelfs niet eens in mijn verbeelding! Wat is dat vreemd, als men daarover nadenkt.... Wat ben je dan toch voor een verschijning? Waar kom je vandaan? Wie ben je eigenlijk? Wat ben je in deze wereld komen doen? Wat zoek jij hier, kleine onbekende? Waarom ben jij het juist, die aan mijn roepstem hebt beantwoord en gekomen zijt met zulke zachte blauwe oogen, en waarom is het geen ander met zwarte oogen? Antwoord toch, geheimzinnig wezentje.

De aanvalligste leeftijd der kinderen, vooral voor hen, die een oog voor het schoone of een vaderhart hebben, is die, waarop zij zich onder tafel kunnen bewegen zonder zich te stooten, waarop men ze met één hand kan opheffen, waarop men ze op zijn schouders kan laten 'paardje rijden,' ze in een krant kan verstoppert en ze tusschen twee dictionnaires kan gevangen houden; dat is wanneer hun heele kleeding, van hun mutsje tot hun schoentjes, in den bol van een hoed kan geborgen worden.

Zij hebben een gezichtje, dat op een appeltje gelijkt, met drie gaatjes doorboord, een halsje zoo dun, dat men het met vinger en duim kan omspannen, twee kleine handjes, die men van nabij beschouwen moet, om zich te verzekeren, dat zij reeds hun vijf vingertjes hebben, en een voetje dat men zonder moeite voor speelgoed zou aanzien. Hun waarnemingsvermogen begint echter reeds te werken. Zij kennen al den hond, de kat, het konijntje, de musch, de zwaluwen, en menig voorwerp in huis, dat zij kunnen aanraken.

ONZE KLEINE JONGEN. - 'Antwoord toch, geheimzinnig wezentje....'

En dan te moeten denken, dat er menschen zijn, die deze schepseltjes niet liefhebben! Eens zag ik zulk een kleinen engel, glimlachend op den arm zijner moeder. Met een

bevallige liefkoozing stak hij zijn handjes uit naar een langen, stijven, ernstigen heer; deze trok zich echter met een beweging van afkeer terug, terwijl hij met een gedwongen glimlach vóór de oogen van het kind een groven, knobbeligen vinger heen en weer bewoog.

Die lange, stijve, ernstige heer was misschien wel een geleerde ingenieur, een beroemde advocaat, een voorname dokter, maar ik, ik verachtte hem toch.

Ge moet ze 's morgens in hun wiegje zien, voordat ze wakker zijn, men zou ze met kussen overladen. Soms gelijken zij een dooden soldaat op het slagveld, dan weer liggen hun lenige ledematen in een houding, alsof zij koorddansers zijn. Nu liggen zij geheel in elkaar gedoken op hun kleine peluw, dan zijn zij er geheel onder verborgen. Straks ligt hun hoofd aan het voeteneind; het is zoo'n echt natuurlijke wanorde! Mijn grootste genoegen is dan, het geheele vleeschklompje in mijn armen te nemen, met dekens, laken, hoofdkussen en al, en te vliegen door mijn huis, met het lieve schepseltje op mijn armen.

Hij is vooral interessant, mijn jongen, wanneer hij moet worden aangekleed. Dan is hij nog niet geheel en al wakker en wrijft hij zich de oogen, alsof hij al zijn verstand bij elkaar wil zoeken. Dan breekt hij eensklaps los in kwaad humeur. Hij pruttelt onverstaanbaar en kijkt iedereen nijdig aan. Hij is koud, hij gaapt, hij rilt, hij doet alsof hij wil zeggen: 'Ik ben zoo klein, zoo zwak, bescherm mij toch.' Dan zet men hem aan tafel; men geeft hem zijn klein kopje met melk. Hij omvat het met beide handjes; hij brengt het aan zijn mondje, hij verbergt er zijn neus in, zonder dat hij ook maar één oogenblik een stukje koek uit het oog verliest, waarmee hij denkt, dat ge vijandelijke bedoelingen hebt. O, wat is hij aardig!

En als ge hem ziet loopen! Zijn loop lijkt wel eenigszins het op en neer springen van een elastieken bal, den gang van een dronken man, de beweging van een blad, dat door den wind wordt voortgestuwd. Hij laat zich van zijn stoel glijden, begeeft zich met inspanning van al zijn krachten de kamer uit, slaat de kat, gooit een étagère om, haalt den looper in de gang omver, en gaat van de eene kamer in de andere, steeds gevolgd door zijn moeder, die zijn gezichtje wil wasschen. Kan hij het evenwel gedaan krijgen, dan kruipt hij de trap op, tot in den nok van het huis, waar hij zich verbergt achter een of anderen reiskoffer, en zich verdedigt als achter een vesting, om den vijand tot teruggaan te dwingen. Vergeefsche moeite! Zijn gezicht moet tòch gewasschen worden.

Wie zal ooit kunnen uitmaken, wat de stem der kinderen is? Het is het gezang van den nachtegaal, het gekweel van de zwaluw, het gepiep van een kuiken.... Soms ook lijkt het op het gemauw van katten in den nacht. Er zijn hooge tonen in als van de fluit, heel zacht gemor en gefluister, ook gekrijsch, dat uw trommelvlies dreigt te verscheuren, trillers van een sopraan, geluiden met buitengewoon accent, gamma's van een tenor die verkouden is, - een waar orkest, waarbij niemand de maat slaat. Plaats u dicht bij hun mond en laat u iets in het oor fluisteren; gij denkt een vreemde harmonie te hooren, die uit een geheimzinnig verleden komt en die van deze aarde niet is.

Kijk, hij lacht! Ik heb hem nog nooit zoo van harte zien lachen. Het is een onbedaarlijke, stuipachtige lach. O, maar ik vrees, dat hij zal stikken. Hij wendt zich van links naar rechts, werpt het hoofd naar achteren, tranen loopen uit zijn oogen, zijn gezicht wordt purperrood. - 'Kom, 't is genoeg, je zoudt er iets van krijgen, schei uit met lachen!...' Maar het is een pret zonder einde, hij houdt niet op! - 'Maar nog

eens, schei nu uit! Waarom lach je toch zoo? Wat is er?' O, ik had niet bespeurd, dat hij mij een klein papieren steekje op het hoofd had gezet!

Als hij aangekleed is, toont hij nog wat, maar wanneer men hem 's avonds ter ruste legt, zou men zeggen, dat er niets van hem overblijft. Ik betast die kleine ledematen, wier beenderen zoo teer zijn, dat men ze met de hand kan buigen, en ik beef, wanneer ik bedenk, aan welk een dun draadje dit dierbaar leven hangt. Hoeveel jaren nog en ja, hoeveel smart nog voor hem en voor ons, die hem liefhebben, voordat die arm sterk genoeg is, om zichzelf te verdedigen! Men heeft hem gisteren ingeënt.... Arme kleine, hoe is het mogelijk, dat de dag eens zal komen, dat je een baard zult hebben en een hoogen hoed zult dragen! Dat je Homerus zult verstaan! Dat je wis- en natuurkundige vragen zult kunnen oplossen! O, neen, dat is niet mogelijk!

Ik zal mij toch van deze zwakheid moeten genezen. Verbeeld u eens: ik zit vóór mijn bureau, ik schrijf, mijn hoofd is gevuld met ernstige gedachten, de minste afleiding maakt mij wrevelig en belet mij te werken; welnu, met dat alles, word ik gedwongen mijn pennehouder neer te leggen, moet ik opstaan, moet ik twee of drie vertrekken doorloopen om hem te gaan omhelzen in de kinderkamer. Wanneer ik aan die gril heb toegegeven, keer ik recht voldaan naar mijn kantoor terug en kan dan eerst werken. Anders zou ik ongeschikt zijn geweest een bladzijde te schrijven. 't Is bespottelijk, niet waar?

Een van mijn meest geliefde pretjes is, hem met scheldwoorden te overladen. Je bent een leelijke plaaggeest, je bent te log, te grof, te lomp. Je eet als een os en je slaapt als een lammetje; je bent een domkop, een deugniet die mij ruïneert; een of anderen dag zal ik je met mijn stok slaan, ik wil je niet meer zien, ik zal je weggagen, het zal slecht met je afloopen, je bent een rekel, je bent.... je bent.... mijn heele leven, al mijn liefde! Kom hier, laat ik je een kus geven!....

Dezen morgen liep ik in zijn kamer op en neer en hield hem op mijn armen, juist alsof hij in zijn wieg lag. Hij sloot zijn oogen en liet zijn hoofd en beenen slap neerhangen. Het kindermisje zei mij: 'Hij doet, alsof hij dood is.' - Dat woord deed mij het bloed verstijven. Ik dacht na, wat er van mij worden zou, indien hij eens stierf. Ik zou mijn kleinen lieveling in mijn armen nemen, dacht ik, ik zou mijn huis uitloopen, de stad doorkruisen, het veld inzwerven, ik zou van dorp tot dorp gaan, 's nachts, overdag, door weer en wind, geheel verstomd, onvermoeid, terwijl ik met mijn stuiptrekkende handen het verstijfde lichaampje omkneld zou houden tot ik eindelijk een onmetelijke ruimte zou bemerken, waar ik, geheel verlaten, zulk een kreet van doodsangst en wanhoop zou slaken, dat mijn hart zou breken en ik met hem, zonder eenig teeken van leven, neer zou vallen!

Hij heeft een glas gebroken, een lamp omgegooid, een tapijt bedorven; hij slaat met de deuren, hij laat de vensterruiten rinkelen; hij werpt zijn speelgoed overal heen; hij maakt zulk een lawaai, dat wij elkander niet meer verstaan kunnen. Mijn huis lijkt ik weet niet wat.... en ik ben nooit zoo gelukkig geweest!

Wanneer ik wat somber gestemd ben, zie ik in elk van zijn bewegingen aanleiding tot een ongeluk, dat hem kan overkomen en ga ik onder een smartelijk voorgevoel gebukt. Breekt hij een been van een pop? Ik zeg tot mij zelf: Hij zal zeker een of anderen dag een been breken. Speelt hij met geld, dan vraag ik mij af: zou hij een speler worden? Als hij zijn trommel te voorschijn haalt, verbeeld ik mij, dat hij op het slagveld zal sterven. Wanneer hij het altaartje omgooit, waarvóór zijn moeder hem laat bidden, vrees ik, dat hij eenmaal een godloochenaar zal worden. Wanneer men hem opsluit om hem te straffen, verbeeld ik mij, dat men hem den een of anderen dag in de gevangenis zal werpen. Hem! maar ik droom, ik ben gek! Zoolang ik zal

leven, zal hij tegen alle ongelukken verzekerd zijn. Ik zal hem volgen, gelijk de schaduw het lichaam volgt. Ik zal zijn vriend, zijn vertrouweling, zijn bewaarder zijn. Maar.... dan? Ja, de gedachte, hem alleen in deze wereld te moeten achterlaten, doet mij verschrikken; dan word ik bang voor den dood, dan word ik een lafaard. Ik zou een geheele eeuw willen leven, zelfs blind, afgeleefd en lam, altijd aan een stoel gekluisterd, mits ik in dagen van gevaar en van twijfel, hem nog bij de hand mocht nemen, hem aan mijn hart mocht drukken, en hem zou kunnen smeeke, zoo niet met mijn stem, ten minste met mijn gebaren en mijn tranen, zich niet van het pad der eere te verwijderen.

Dit is een gedachte, die doet sidderen. Soms wanneer ik hem aanzie, stel ik mij duizenden kinderen van zijn leeftijd voor, die in hetzelfde land geboren zijn en die, op dit oogenblik, evenals hij, onschuldig en rein zijn; ik stel ze mij voor in hun wiegje, in de armen hunner moeder, met kussen overladen, terwijl zij met de zoetste woorden worden toegesproken, die er in de menschelijke taal te vinden zijn; ik zie in het hart hunner ouders dezelfde hoop als in mijn hart, dezelfde zekerheid van de toekomstige grootheid en eer hunner kinderen, een zekerheid even gegrond als de mijne; en niettegenstaande dat, zeg ik tot mij zelf, dat uit dit leger van kleine engelen eenmaal dieven, valschaards, moordenaars, zelfs vadermoordenaars zullen groeien, die de oneer en de schande van hun familie en hun vaderland zullen zijn. Als deze gedachte mij pijnigt, dan moet ik waarlijk alle moeite doen, om ze van mij af te zetten. Zoo straks had ik mijn kind op de knieën en vroeg ik hem: 'Kleine, zal je een moordenaar worden?' Hij scheen mij niet te begrijpen en antwoordde: 'Ja, ik wil wel, maar geef mij dan dien koek.'

Ach, kon ik slechts, als een waarzegster, zijn toekomst raden uit de lijnen van zijn handjes. Wat zal die hand eenmaal omvatten? Het zwaard? Den hamer? De pen? Den strijkstok? De heilkundige instrumenten? Arm, klein handje, hoe menigmaal, helaas, zal het doen evenals de onze, wanneer wij ons vermoeid hoofd ondersteunen, door treurige gedachten afgetobd. Van hoeveel rouwbrieven zal het het zegel verbreken? Hoe dikwijls zal het met vertrouwen de hand van valsche vrienden drukken? Maar jij, je zult de hand rein kunnen bewaren, niet waar, dierbaar lief kind? En als je u door een groot verdriet getroffen gevoelt, dat je meent niet te hebben verdiend, zal je de handen niet opheffen om te vloeken, maar ze samenvouwen om te bidden, zooals je goede, teedere moeder je elken morgen en avond leert doen.

Ik beschouw zijn handje, ik druk het tusschen de mijne en ik bemerk, dat ik glimlach bij de gedachte, dat de handen van de grootste veroveraars, de beroemdste genieën, de meesters dezer wereld, eens gelijk geweest zijn aan de zijne. En deze gedachte herinnert mij alles wat ik over de kindsheid van groote mannen gelezen heb. Homerus huilde omdat men hem een perzik ontstolen had, Cesar beefde op het gezicht van een rat. Dante had zijn plezier er in op een houten paard te rijden en mevrouw Bonaparte zei tot haar zoon, den toekomstigen meester van Europa: 't Is schande op uw leeftijd bang te zijn voor een spinnekop.'

Indien hij eens een groot man werd! Dat is de droom van alle vaders; enfin, 't is toch niet onmogelijk. Dit kind is een raadsel; een beeldschrift, waarvan ik den zin nog niet kan verstaan; een woord, waarvan nog nauwelijks één letter geschreven staat; een nummer in de onbegrijpelijk groote loterij. De gedachte aan zijn toekomst houdt mij steeds bezig. Het is mij, alsof ik een geheimzinnig juweelkistje bezit, dat ik langzamerhand mag openen; en ik weet niet of het een handvol zand, of een halssnoer van edelsteenen zal bevatten. Weldra zal ik dertig jaar oud zijn en mijn gezichtseinder, die reeds begon in te krimpen, heeft zich plotseling uitgezet; ik heb

de laatste illusie der jeugd verloren en de eindelooze hoop der kindsheid teruggevonden. Wat raakt het mij, dat mijn haren uitvallen? De zijne krullen met bevalligheid. Wat geef ik er om, dat ik aftel? Hij telt op.

En indien zijn verstand eens niet scherpzinnig bleek en zijn geest maar middelmatig was! Indien hij in plaats van te heerschen, bestemd ware om onder de vergetenen en onwetenden plaats te nemen! Wanneer deze gedachte mij bezig houdt, gevoel ik een onweersaanbare behoefte om hem aan mijn hart te drukken en met liefkoozingen te overladen, alsof ik hem vergeving wilde vragen voor de hoovaardige ijverzucht, die in mij voor hem brandt. Ik voel mij gedwongen hem te zeggen, dat hoe nederiger en bescheidener de plaats is, waarvoor hij in deze wereld is bestemd, hoe groo-

ter de plaats zijn zal, die hij in mijn hart inneemt. En wanneer ik bedenk, dat hij eenmaal, uit school komende, mij zeggen zal: 'Vader, ik ben de laatste van mijn afdeeling,' dan gevoel ik mijn liefde voor hem verdubbelen. Maar neen, dat zal nooit gebeuren; ik zal hem steeds bijstaan in zijn studiën; ik zal mij weer met de vreemde talen en leervakken vertrouwd maken, ik zal iederen avond met hem werken, ik zal zooveel ijver voor de studie in zijn hart opwekken, dat zijn hart op zijn beurt den geest verlicht. Indien er schatten van liefde in het hart zijn, zijn er ontwijfelbaar schatten van verstand in het hoofd.

En altijd verval ik in gedachten over zijn uiterlijk. Ik dacht waarlijk niet dat een vader, bij het gevoel van liefde, dat iedereen begrijpen zal, voor zijn zoon ook datzelfde gevoel kon bezitten, dat een beeldhouwer voor zijn beeld bezielt. Met angst bespied ik het gelaat van hen, die mijn jongen aanschouwen. Ik verklaar hun glimlachen en leg hun complimenten uit zooals een kunstenaar zou doen, die van zijn werk niet zeker is. Al zijn natuurlijke verdiensten schijnen het werk mijner handen te zijn; al zijn onvolmaaktheden schijnen mij het uitwerksel van een dwaling of een vergissing van mijn kant. Onophoudelijk zie ik hem met een anderen oogopslag aan. Ik kijk hem in zijn gezicht, ik beschouw hem van voren, van achteren, van boven, van onderen; ik verbeter in den geest zekere trekken; ik ben verlegen, ik denk na en ten slotte wrijf ik mijn handen van voldoening en ik eindig met te zeggen, dat het waarlijk een mooi, lief 'geheel' is.

Ik vind dat, op het punt van het maatschappelijk leven, de kinderen zonder te spreken, de waarheid leeren. Dikwijls zit er op de stoep voor mijn deur een arme bedelares met een kind in haar armen. Eens zag ik haar naar een rijke dame kijken, die in een schitterend rijtuig voorbijreed en die ook een kleine op den schoot hield. Het rijke kind was in fluweel en zij gekleed, het hare had maar enkele lompen om zich te dekken, het eene bezat een heelen hoop speelgoed, het andere wist zelfs niet, wat dat beteekent; het eene heeft nooit honger gehad, het andere roept het medelijden der voorbijgangers in. Welnu, ik heb den blik gadegeslagen, dien beide vrouwen, de arme bedelaarster en de rijke dame, over haar kinderen gewisseld hebben, en ik moet zeggen dat de oogen, waaruit een gevoel van afgunst sprak, die van de dame waren. De arme merkte het en riep met een trilling van hoogmoed uit: 'O ja, de mijne is de mooiste!'

Ik weet niet of alle vaders in hun kinderen zien, wat ik in het mijne zie; hoe meer ik het beschouw, hoe meer ik die voortreffelijke bevalligheid der jeugd bewonder; het schijnt mij toe, dat de goede God ons dit geeft, als schadeloosstelling voor de benauwdheden en doodsangsten, die wij voor hen uitstaan. Nu eens zijn het bewegingen met het hoofd, dan weer verwonderlijke uitdrukkingen, nu is het een allerbeminnelijkste glimlach, dan vluchtige gebaren, kleine eigenaardigheden, onbegrijpelijke schrandereheden, duizenden kleine zaken, die mij menigmaal een kreet van liefde doen ontsnappen. En in de betooverende bekoorlijkheid van zijn houding en gang is een wonderlijke afwisseling, een voortdurende variatie, een verrassing voor ieder oogenblik van den dag. Ik verbeeld mij, dat wanneer ik met hem in een gevangenis werd opgesloten, zonder boeken, zonder werk, zonder eenige zorg dan voor hem te waken, ik mij geen uur zou vervelen.

Al sprekende begint hij verschillende zinnen aan elkander te binden. Het is voor mij een groot genot de werking zijner gedachten oplettend te volgen, eens te zien met welk een buitengewone kunstgrepen hij de eenvoudigste denkbeelden uitdrukt,

hoe hij zijn geheel gezicht samentrekt, om een nieuw woord uit te spreken, hoe hij zijn klein kapitaal van zes en twintig letters weet te benutten en vruchtbaar te maken; hij verminkt de zelfstandige naamwoorden en laat dit de bijvoeglijke naamwoorden op een kluchtige wijze weer ten goede komen; hij veroorlooft zich alle mogelijke taalkundige vrijheden; de taalwoestheid, die hij met benijdenswaardige kalmte uitslaat, zou een lid der Maatschappij van Letterkunde doen sidderen, en weet wel, ge moogt er niet om lachen: dat zou hij niet toelaten. Dikwijls noteer ik de belangrijke vorderingen van zijn ongepolijste tong; vandaag verbetert hij een woord, morgen voegt hij weer een nieuwe verbinding samen. Langzamerhand schikken zich echter de grondbeginselen in zekere orde, de tong wordt buigzamer, totdat ook eenmaal hij zijn aandeel zal kunnen nemen en zijn tonen zal kunnen mengen in het concert der huiselijke conversatie.

Ziehier een gedachte, die mij vandaag voor het eerst inviel. Dit kleine gezichtje, dat lieve stemmetje, deze engelachtige bevalligheid, die mij vandaag bekoren, dit alles zal binnen enkele jaren veranderd zijn. Iedere dag, die heensnelt, steelt iets van dit rozenknopje. Over vier of vijf jaar zal hij een ander gelaat hebben, zal hij in een anderen toon spreken en van het bekoorlijk schepseltje van heden zal maar een portretje of een gedachtenis overblijven. Dit kleine lichaampje is een vorm, die vandaag voor mijn oogen voorbijgaat en die bestemd is om te verdwijnen. Ik weet wel, dat het erg dom is zoo te denken, maar ondertusschen bedroeft het mij.

Ik kan maar niet begrijpen, hoe ik tot nu toe heb kunnen leven en bijna gelukkig heb kunnen zijn in een huis, waar alles stil was, waar alle stoelen op hun plaats stonden, waar nooit een flesch werd gebroken, waar men nimmer over een houten paardje struikelde, waar men niet overal rondom zich trommels en hoepels zag liggen, waar men nooit iemand onder de tafel zag kruipen, waar men niet anders dan groote ledekanten zag, waar men niet anders dan langzame, deftige voetstappen hoorde, waar men niet anders dan met kalme stem en zonder taalfouten sprak en men niet anders dan verstandige taal hoorde.

Dikwijls, wanneer ik hem zoo voor mij zie, goed gekleed, goed gevoed en omringd met een berg speelgoed, zeg ik tot mij zelf: En als mijn zaken eens te gronde zouden gaan! Als ik hem eens niet meer dit genot en deze vreugde zou kunnen verschaffen, waarmee ik hem thans tot mijn grootste geluk omring! Bij deze gedachte stolt het bloed mij in de aderen en mijn geheele wezen siddert. Maar neen, dat is onmogelijk, dierbaar kind! Al zou ik ieder stuk van uw speelgoed met een nacht arbeids moeten betalen, al zou ik u ieder van uw kledingstukken met een nieuwen rimpel in mijn voorhoofd moeten verschaffen, u een vreugde moeten koopen ten koste van onberekenbaar verdriet, uw blozende wangen moeten behouden, door mij zelf onbegrijpelijk te kwellen, o, ik zou geen oogenblik aarzelen! Neen vrees niets, tusschen u en de armoede staan mijn dertig jaren, mijn groote ondernemingsgeest en de steeds jeugdige kracht mijner liefde voor u!

Vandaag heb ik den dokter over hem moeten raadplegen - hetgeen hem in 't geheel niet beviel. Toen ik hem zoo zag tegenspartelen dacht ik: wat is die kindernatuur toch teergevoelig! Koorts foltert hen onbarmhartig, kinderpokken benemen hun dikwijls het licht hunner oogen, in stuipen stikken zij menigmaal, croup worgt hen letterlijk; en hebt ge dan wel gezien, wat weerstand zij nog bieden? Geheel zwart worden ze, openen hun oogen vol tranen, roepen om hulp en wenken met allerlei gebaren hunner kleine handjes, doch sterven eindelijk onder de oogen hunner troostelooze ouders; gij moet ze in een kist zien leggen, brutaal uw huis uit zien dragen en in een kuil zien neerlaten, dien men met aarde en steen bedekt; vervolgens

moet men in zijn woning wederkeeren met de gedachte, dat zij onder de sneeuw begraven zijn; dan zal men hun geliefd speelgoed terugvinden, en de kleertjes, die hen dekten, de ledige wieg en het ledige stoeltje en moet ge in die afgrijselijke stilte en langdurige eenzaamheid het vroolijk schaterlachen hooren van de kinderen uwer burenen! O, als zulk een ongeluk mij overkomt, blijven er, dunkt me, slechts twee dingen over te doen: of zich tegen den muur de hersenen verbrijzelen, of in gebed op de knieën nedervallen, het droeve hoofd gebogen over de wieg van het kind.

Hedenmorgen, onder andere, ontdekte hij, dat de zon een verlichte ballon was, die ik van den hemel los moest maken, om hem aan hem te geven, en niettegenstaande al hetgeen ik hem zeide... Och, och, dat is te erg. Kijk, hij gooit daar juist mijn inktkoker op mijn schrijfbureau om! Ik kan onmogelijk voortgaan - dat kleine monster! - Ik weet niet of alle vaders zooveel geduld zullen noodig hebben als ik, doch ik geloof dat ik, voor mij, nog een goede school te doorloopen zal hebben!

Naar het Fransch, door PAULINE.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Eindelijk is er geen beletsel meer voor de bezoekers; zij behoeven nog slechts eenige oogenblikken hun pad te vervolgen. Langzamerhand dringen de kerkeliederen al duidelijker en duidelijker tot hen door; het zijn gezangen die niet met het heilig Officie van dezen nacht overeenkomen, maar die, in den tijd der Kerkvervolging, dagelijks herhaald worden als een dringend smeekgebed om hulp. Luisteren wij een oogenblik, lezer, het zijn de bekende klaagtonen van den profeet Joël.

Eerste stem. 'Tusschen het voorhof en het altaar zullen de priesters weeklagen en smeeken: Spaar, Heere, spaar Uw volk, en maak Uw erfdeel niet te schande!'

Tweede stem. 'Agios o Theos! Heilig is God!'

Eerste stem. 'Laat de heidenen ons niet overheerschen, opdat zij niet van ons zeggen zouden: Waar is nu de God in Wien zij zich beroemden!'

Tweede stem. 'Agios ischuros! Sterke God!' Eerste stem, vermanend met het hoopvol woord van den H. Evangelist Mattheus. 'Ik ben de Verrijzenis en het Leven: die in Mij gelooft, al zou hij ook gestorven zijn, zal (eeuwig) leven!'

Allen te zamen. 'Agios athanatos, eleison umas! Heilige, onsterfelijke God, ontferm u onzer!'

Tijdens dit hemelsch gezang, met zijn diepklagende, maar ook vertrouwvolle tonen, hadden Eudoxia, Nicephora en Hippolytus hun schreden vertraagd, zoodat zij bij het einde der gevoelvolle smeekgebeden de catacombenkerk uit de eerste tijden van Rome's kerstening bereikten. Zij traden een lage, langwerpige vierkante en door eenige graflampen slecht verlichte zaal binnen, waar de mannen met ontdekt hoofd door een houten tusschenwand van de gesluierde vrouwen gescheiden waren. Klein was die onderaardsche tempel te noemen, alhoewel genoegzaam groot voor de behoefte der Romeinsche kudde, die gering in aantal was; op dit oogenblik konden ongeveer zestig personen aanwezig geweest zijn, om de heilige Geheimen te vieren.

Het voorste gedeelte der zaal, het zoogenaamde priesterkoor, dat een ronden vorm had en welks ruwe gewelven op even ruw gebeeldhouwde pilasters rustten, was uitsluitend bestemd voor de HH. Diensten. In zijn midden verhief zich op een klein voetstuk de eenvoudige altaartombe; een massieve steen, door vier kolommen ter halve manshoogte gedragen, zonder verdere versiering. Rondom dit altaar, onder eenige in het gewelf gestoken luchtgaten, die in hooger gelegen gangen uitmondten, hingen zes lampen van verguld koper, die meteen het altaar en het geheele priesterkoor verlichtten. Een vijftiental schreden achter het altaar bevond zich de in den muur uitgehouwen en eenigszins verhoogde pauselijke zetel met armleuning; van daar uitgaand en de muurlijn volgend, rechts en links de lage steenen bank der priesters, of, zooals wij heden ten dage zeggen zouden, het koorgestoelte. Een weinig voor het altaar stonden de beide ambones, de leeraarsgestoelten der eerste christen Kerk; aan

PEDRO VAN ARRAGON IN SICILIË, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. BARBASAN.

de Epistelzijde een lagere voor de lectores (een der kleinere Orden), aan de Evangeliezijde een hoogere voor de priesters.

Stelt de lezer zich nog verder deze in de zachte steenrots uitgehouwen zaal voor, versierd met eenige zinnebeeldige, doch ruw geschilderde tafereelen uit het Oude Testament, het priesterkoor beschilderd met meer zorg en kunstkennis; dan kan hij zich een tamelijk getrouw beeld vormen van een dier onderaardsche catacombenkapellen, die in het verloop der tijden tot model gediend hebben onzer hedendaagsche kerken en kathedralen.

Zoodra de kleine kudde, die verwacht werd, aanwezig en in de diepste aandacht in het gebed verslonden was, zoodat men te midden der geheimzinnige stilte als den wiekslag en het ruischende gebed der onzichtbaar rondzwevende Engelen hooren kon, beklom een lange, indrukwekkende gestalte, met zilverwitten baard en haren, den steenen zetel. Dat was de hoogepriester Paus Linus. Deze werd door de diakenen met een rijk geborduurde stola en een kostbaren wijden Griekschen mantel omhangen, en daalde daarna van zijn troon. Diepgebogen knielde hij eenige oogenblikken voor zijn zetel neder, om barmhartigheid af te smeeken van zijn God voor eigen menschenlijke tekortkoming en de fouten der geloovigen; te gelijker tijd wierpen de diakens zich plat ter aarde en bewierookten de altaarknopen het priesterkoor.

KAPOT! NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. ROSTEL.

Nauwelijks had de heilige Paus zich op de knieën geworpen, of de voor hun steenen banken rechtstaande priesters zongen, begeleid door de decachorda, de diepgaande tiensnarige luit den 26sten psalm van David, volgens de Grieksche toonladder. Deze psalm, geheel en al toepasselijk op het lijden eens martelaars, werd ter inleiding gebezigd van de H. Mis, die dezen nacht zou worden opgedragen ter eere van de HH. Processus en Martinianus met hun zeven en veertig gezellen; martelaren, die omstreeks dezen zelfden dag der maand, vóór eenigen tijd te Rome onder de bijl van Nero's beulen gevallen waren. Dewijl al deze gezangen in het Latijn gezongen werden, de landstaal van dien tijd, konden de geloovigen ze woord voor woord verstaan en met aandacht volgen. Zij strookten volkomen met den toestand, dien Nicephora doorleefde; want in genoemden psalm leert David, dat zij, die hun vertrouwen in God stellen, niets of niemand te vreezen hebben.

‘God is mijn licht en mijn hulp, wien zou ik vreezen?’ klonk het op gevoelvollen toon.

‘Al staan geheele legerscharen tegen mij op, mijn hart zal niet ontmoedigd worden; al bevind ik mij in het midden van het gevecht, in God zal ik blijven hopen!’

‘Wacht de hulp des Heeren en handel met mannenmoed; dat uw hart zich versterke en in God vertrouwe!’

O, wat moet de dochter des martelaars, die deze woorden beschouwde als haar uit den hemel toegeroepen, zich versterkt gevoeld hebben; wat moet haar hart in een zaligen vuurgloed ontstoken geworden zijn, en zij naar het martelaarschap hebben gehaakt!

Na deze inleidende gezangen, zette zich de hoogepriester op zijn zetel neder, en bad hij eenige gebeden, waarin hij zijn eigen behoeften en de wenschen der geloovigen aan den Almachtige blootlegde.

Vervolgens beklom een der lectores het leeraarsgestoelte aan de Epistelzijde, en las aan het vergaderde volk een gedeelte voor uit de lessen der profeten van het Oude Verbond; hij legde ze echter niet uit, dewijl dit aan de priesters en den hoogepriester was voorbehouden.

Nadat de lector zijn ambo verlaten had, beklom de H. Paus Linus in eigen persoon het leeraarsgestoelte aan de Evangeliezijde, las het H. Evangelie van den dag voor en verklaarde de daarin voorkomende woorden: ‘Wilt niet vreezen degenen, die slechts het lichaam dooden kunnen, maar vreest Hem, die lichaam en ziel te gelijk in de hel kan werpen!’ Wij kunnen den lezer onmogelijk in den breedte zijn heilige lessen mededeelen, genoeg zij het te zeggen, dat hij op het voorbeeld van de HH. Processus en Martinianus wijzend, sprak over de hevige vervolging, die op Nero's bevel over allen, die Christus beleden, was losgelaten. Wel had de hand van den tiran zijn toehoorderen nog niet in eigen persoon bereikt, maar God alleen was het bekend of zij niet morgen reeds, ja, nog heden, voor Zijne Wet zouden moeten getuigen: eerst voor den rechterstoel, daarna op de strafplaats. Dat lijden nochtans zou slechts het lijden van een oogenblik, maar de overwinning een overwinning zijn van eeuwig duur; ééne stonde zouden zij in verdrukking zijn, daarna met Christus heerschen in eeuwigheid. ‘Want,’ zoo eindigde de heilige grijsaard zijn vermaning, ‘want mijne broeders, de tijd uwer verlossing nadert; de Christen, die met ketenen beladen is, gevoelt zich gelukkig, hij weet, dat de Brudegom hem wacht. En nu, mijne kinderen, bidt voor elkander, opdat gij allen moedig volharden moogt tot in den dood!’

Men kon het die kleine, maar uitverkoren kudde aanzien, dat de woorden van hun zaligen hoogepriester, zelf een toekomstig martelaar, diep in aller harten doordrongen. Bij het einde der herderlijke woorden brak de geheele vergadering in tranen en snikken los; maar dat was slechts de menschelijke natuur, die, tegenover het dreigend gevaar, voor een oogenblik hare rechten eischte. Hadde iemand al de aanwezigen, op den man af, kunnen ondervragen, zij zouden allen op den eigen stond bereid geweest zijn hun bloed en hun leven te offeren voor Christus' leer. Velen hebben zulks later, te midden der grootste folteringen, bewezen. Zie! dat was de eerste christen Kerk, dat waren de eerste bloesems uit den palmhof van den bloedigen Martelaar des Kruises!

De Paus keerde naar zijn zetel terug en zette zich neder om tot het voornaamste gedeelte van het H. Sacrificie over te gaan. ‘Pax vobis,’ zeide hij tot de geloovigen. ‘De vrede zij met u!’, waarna de assisterenende diaken met luider stemme riep: ‘Geef

elkander den kus des vredes!’ De vergaderde mannen omhelsden elkander; desgelijks deden de vrouwen aan de andere zijde. De kus des vredes! Een omhelzing opwellend uit het hart! Wie ook, wie zou zich aan de tafel des Heeren hebben durven nederzetten met haat in het hart tegen zijn broeder! En dat in een tijd, waarin zelfs de heidenen openlijk van de Christenen getuigden: ‘Zie eens, hoe zij elkander beminnen!’

Reeds te dien tijde, gelijk nu nog door Christus' Plaatsvervanger gedaan wordt, wanneer hij in sommige basilieken het heilig Offer opdraagt, las Paus Linus de H. Mis met het gelaat naar het volk gekeerd. Daartoe werd voor zijn steenen zetel de houten altaartafel neergezet, die de H. Petrus steeds gebruikte als hij te Rome vertoefde, en die nu nog in de allerhoogste eere gehouden wordt. Gedurende die voorbereiding naderden de vergaderde geloovigen, beurt om beurt, eerst de mannen, daarna de vrouwen, het steenen altaar, dat in het priesterkoor stond. Daar offerden zij hun gaven; ieder een klein tarwebrood en een steenen kannetje wijn. Hun, die meer verlangden te schenken tot onderhoud van kerk, priesters en armen, was zulks geoorloofd; vaak vond de geestelijkheid op het altaar kostbare gouden ringen, armbanden en edelgesteenten. Uit die offergaven werd zooveel brood en zooveel wijn afgezonderd, als voor de H. Offerande en de Communie der geloovigen, onder twee gedaanten, benodigd was.

Zittend bood de hoogepriester, door zijn diaken Constantius geholpen, dat brood en dien wijn den Heere aan. Daarna, terwijl alle vergaderden nederknielden en diep hun hoofden bogen, rees de eerbiedwaardige gestalte des Pausen uit zijn zetel op, boog ook diep het hoofd en sprak de heiligste woorden uit, die ooit gesproken zijn, eerst over het brood, dan over den wijn. Op dat oogenblik braken de schitterende Engelenschen des Hemels hun gezangen af, om, onzichtbaar, den onzichtbaren God te vergezellen, die naar de Priscilliaansche catacombe afdaalde, waar Hij in de handen van Zijn Plaatsvervanger op aarde wilde rusten. O, dwingelandij van een aardschen tiran! Wanneer de sterke God van Israël onder de Zijnen komen wil, om degenen met Zijn heilig Bloed te drenken, die dra hun eigen bloed voor hem storten zullen, dan moet hij de ingewanden der aarde uitkiezen en het middernachtelijk uur, om ongestoord in hun midden te kunnen neerdalen! Dat waren, lezer, de eerste christentijden; dat waren de dagen der vervolging!

De hoogepriester toonde het Lichaam des Heeren en zijn kostbaar Bloed aan de opgetogen schare, spijzigde zichzelf en Romes priesterschap met het Brood des levens, drenkte zich en de zijnen met den Kelk des heils, en deed - terwijl hij beurtelings met zijn priesters Davids 115den psalm zong, het hoogverheven danklied: ‘Wat zal ik den Heere weder geven voor alles wat Hij mij geschonken heeft?’ - aan het altaar des priesterskoors dezelfde goddelijke spijze, denzelfden goddelijken drank door zijn diaken Constantius ronddelen onder de geloovigen, die volgens de dagelijksche gewoonte der eerste Kerk, allen aanzaten aan den liefdedisch des Bruidegoms.

(Wordt vervolgd.)

Sint Stanislaus.

Door Maria Viola.

II.

Stanislaus, jongeling van veertien jaar, student geworden in het college der paters Jesuïeten te Weenen, waar de zonen van hoogen huize werden geoefend in deugden

en wetenschappen, die het kostbaarste sieraad zijn van den Christen-ridder, was tusschen deze jongelingen, zijn gelijken in rang en leeftijd, als een jonge van God hoog-begenadigde koningszoon tusschen hem eerbiedig vereerende edelknapen, zóó klaar lag het bloemetee waas van jeugdige heiligheid gespreid over zijn edel-rein voorhoofd, waar de donkere, golvende lokken liefkoozend langs vielen, zoo wonder-stralend was de blik zijner ten hemel geheven oogen, die schouwden - de dingen der aarde voorbij - in zonnige verten van enkel goudglans.

Als tot een heilige naderden hem zijn gezellen met teederen schroom, vreezend te verstoren met hun luid-klinkende praat-stemmen de sereene stilte van zijn ziel in contemplatie, te breken met hun drukke gebaren de heilige rust, die om hem was als een geruischlooze atmosfeer van vrede.

Maar als hij dan naast hen ging op de wandeling of deelnam aan hun spel, hoe blij-open straalden dan die lieve kinderoogen hen tegen, wat milde minzaamheid luidde helder op in den zoet-melodieuzen kinderlach, nooit verschrillende tot luidruchtig geschater, hoe vervoerde de bekoring van heel zijn blank-onschuldig wezen de koudste harten!

Wanneer de lessen waren afgelopen, trad Stanislaus, vergezeld van zijn uitverkoren vrienden, in den hof onder het droomezwaar neerhangend ritselloover, in avondschemering omspreid van wazig-blauwe, transparante nevelsluiers. De knapen zetten zich neer onder het loom wuivende lommer, waarboven de stille lucht zich verwijdde in roerloze strakheid. En als zwakke echoën van verre wereldgeruchten vielen de geluiden der woelende, vreugdegierende avondstad in de gewijde stilte van den hof.

Stanislaus zat zwijsend, de mooie, slanke handen van jongen edelknaap gevouwen als in vrome overweging. Wondere verschijningen gingen hem geruchtloos voorbij: processieën van blinkende hemelgeesten en verheerlijkte martelaren in sleepende gewaden, palmenzwaaiend voorttrekkend tot de Hemelstad - en roerloos staarde hij in den diep-blauwen fonkelglans, die ommezwefde.... Plotseling, ontwakend uit zalige dromen, richtte hij zich op en zag zijn gezellen aan. Een glimlach gleed vredig als maneglans over zijn verheerlijkt aangezicht - dan klonk de zoete muziek van zijn klare stem helder op in de stilte van den zomeravond, verklankende mysterieën van liefde en opperste gelukzaligheid. Nu en dan zweeg hij even, voor zich uit starend in gepeinzen, als beluisterde hij wat er zacht ontruichte aan de allerlouterste sferen van zijn serafijnziel, om het daarna uit te zeggen in woorden van onnaspeurlijke teerheid en subliemen eenvoud.

En de uitverkorenen, die hem aanhoorden, genoten van den zilverblank zijner stem, van den mystieken gloed zijner oogen, van de licht-sprankelende visioenen, die zijn gesprekken deden opgaan voor hun bewonderende zieleblikken: hoog, hóóg streefden ze opwaarts in schitterende glanslijnen, licht-paleizen van nooitaanschouwde heerlijkheid, enkel goudfonkeling tegen diep-azuren fond; wijde paradijzen, vol zoet-geurige, witte leliën, bloeiend in hemelpracht, waartusschen blanke maagdenreien zingende ommegingen, vervullende de lucht met de ijle muziek harer jubelende alleluja's....

Zoo waren de zoete gesprekken van dit heilig kind voor zijn gezellen als heuchelijke zielefestijnen, die sterk maakten in den strijd tegen de vijanden hunner ziel.

Toen keizer Maximiliaan, gedwongen door den nood der tijden, het internaat van het college, waar Stanislaus studeerde, ophief, was deze genoodzaakt met zijn ouderen broeder zijn intrek te nemen bij een ijverig aanhanger der nieuwe leer.

Hoe leed de vrome jongeling in deze vijandige omgeving, hoe wreede vervolging had hij er te lijden van zijn wereldschgezinden broeder! Maar eindeloos was zijn engelachtig geduld, want al deze smarten legde hij neer op het altaar der Moeder van Smarten, die hij na zijn God beminde boven mensen en engelen met een opperst toegewijde liefde, die hij aanriep in zijn bittere zielefolteringen: 'Maria, wees mij genadig!...'

In zijn studieboeken, aan den voet der bladzijden, schreef hij den gezegenden naam, die altijd door zacht opklonk in de mystieke heiligheid zijner ziel als het weeke druizen van zilveren altaarschellen in eenzame kerkruimte - die van zijn lippen viel als heimelijk gefluisterde liefkoozing: 'Maria....'

Het was hem niet genoeg te hooren den goedertieren klank van Maria's troost-naam: zien moest hij dien in zwarte letters op de breed-blanke bladzijranden van zijn boeken, om er zijn lippen op te kunnen drukken, trillend van devotie, telkens en telkens weer, wàl vuriger in heilige vervoering.

Dan was het hem, alsof de droeve last van zijn stof-zijn, van het lichaam, dat altijd wil naar de aarde, hem allengs ontzonk: wèl voelde hij het nog, maar als onstoffelijk, als geweven uit

trillenden glans-ether - en de trillingen dezer wonder-loutere substantie, die was om zijn licht-ziel, deelden zich daaraan mede, verheffend zijn kuisch lichaam, boven de aarde, tot hij, bezwijmend in een oceaan van pure zieleweelden, machteloos neerviel.

Bewegeloos lag Stanislaus op den killen grond. Nu en dan ging hem een rilling door de leden - herinnering aan genoten zielszaligheden. Dan bewoog hij zich en richtte zich op de knieën op, starend met wijd-open oogen in de duisternis, die rondom was. Hij ontstak de kaars, die op een tafeltje naast zijn bed stond, knippend met de oogleden tegen het licht der sidderende vlam, die langzaam-aan opstreefde. Met loome bewegingen van zware vermoeienis ontkleedde hij zich en legde zich te bed.

Maar nog wilde hij zijn afgewaakt lichaam niet de rust geven, waaraan het behoefte had: een godvruchtig boek in de hand genoot zijn nimmer rustende geest van de grootheid van Maria's luisterrijke voorrechten. Eindelijk - als een sterke vijand, die zich niet neerslaan laat - overweldigde hem de slaap. En wjl hij daar rustig neerlag brandde de kaars allengs af en de kleine vlam spreidde zich breeduit over het tafelvlak, sluipend langs het dek van Stanislaus' legerstede, dat gretig ontbrandde - tot heel het blanke bed laaide in rossen vlammenbrand....

De schittering van het licht deed zijn bediende toesnellen; en als hij den jongeling, dien hij reeds verzengd waande, riep bij zijn naam, trad Stanislaus uit den gloed ongedeerd - en allen loofden God om het wonder, dat aan Stanislaus was geschied.

Hevig lichaamslijden - gevolg van veel vasten en nachtwaken en zelfkastijding - had zijn zwakke krachten uitgeput en hem aan het ziekbed gekluisterd. Hij zag den dood naderen, als een lang verbeide gezelschap, die hem veilig leiden zou langs effen paden tot de hooge poorten van Hemelrijk. Vurig verlangde hij te zijn bij Jesus en Zijn lieve Moeder; dit alleen vroeg hij nog van het leven: de heilige Teerspijze op den weg naar de Eeuwigheid.

Hoe echter zou een priester, dragend het Allerheiligste, intreden in dit huis, waar men God in Zijn Liefde-geheim miskende?

Onophoudelijk smeekte de zieke zijn verplegers hem het ontvangen van deze laatste lafenis mogelijk te maken - helaas vruchteloos; het was nog niet noodzakelijk, meenden zij.

En toch was het verlangen in hem zoo hevig, toch smachtte zijn eenzame ziel zoo vurig naar een troostend bezoek van den God zijns harten...

In dezen nood ging hij tot de maagdelijke martelares Sinte Barbara, vereerd als patrones van den goeden dood; teedere verzuchtingen stegen uit zijn hart tot de Heilige, en innig mededoogen met de droeve verlatenheid van den jongeling bewoog het hart der Hemelmaagd, dat zich neigde tot den lieven broeder op aarde.

Toen daalde in Stanislaus' dorstende ziel een zoete bevrediging, een rustige verzekerdheid dat nu komen zou het Heilige, dat nu gelescht zou worden zijn brandende ziele dorst naar de hemelsche vertroosting van Jesus' al-verzaligende tegenwoordigheid.

En hij wachtte ootmoedig....

Allengs vervaagde de duisternis de vormen der bewegelooze dingen in zijn kamer; de geluiden van buiten verzwakten, nacht-stilte legde zich al-om, langzaam en geruchteloos - het uur van middernacht....

Stanislaus lag met wijd open oogen, starend in de wemelende duisternis, waaruit plotseling een zwakke lichtstraal weifelend trilde.

De heilige zag het, maar ontstelde niet; een zalige glimlach van blij verwachten gleed over zijn bleek gelaat, zijn lippen bewogen, prevelend onverstaanbare woorden.

De dienaar, die waakte bij den zieke, meende hem te hooren ijlen in koortsphantasieën.

Langzaam-aan verklaarde de stille stralenschijn tot één glans-sprankelende licht-zon. En aan de vlammeende zonnekern ontglansden licht-gestalten, die lager en lager neerzweefden in weeke ruisching hunner sleepende gewaden. Eéne, van twee engelen gevolgd, was de heilige Barbara; zij naderde in breede zwevingen, met het gelaat tot dicht bij Stanislaus, hem aanziend met onzegbare liefde.

En de jongeling, zich knielende oprichtend met voor de borst saamgelegde handen en geheven hoofd, sprak op een toon van hoogrustig bevelen tot den sidderenden dienaar:

‘Vereer het heilig Sacrament, dat gebracht wordt in tegenwoordigheid der heilige Barbara, maagd en martelares....’

En het hoofd buigend, klopte hij zich driemaal op de borst, zeggend:

‘*Domine, non sum dignus....*’

Dan wenkte de heilige jonkvrouw den stillen engel, die eerbiedig stond aan haar rechterzijde, dragend een gouden Hostiekelk, en Ons-Heer opheffend in de blanke hand, laafde hij Stanislaus met Jesus' verheerlijkt Lichaam.

Als in later jaren, toen de vrome jongeling verheven was op de altaren Gods, het huis, waar dit liefde-wonder geschiedde, toebehoorde aan katholieken, kwamen de geloovigen vereeren de nederige kamer, waar eens bloeide zóó liefelijke heiligheid, dat haar zoete geur Gods engelen en heiligen deed dalen naar de aarde.

(Slot volgt.)

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

(Vervolg.)

‘Kijk eens aan, wat ben jij snugger,’ spotte baas Fiks, ‘dat was juist iets voor mij! Om de luie knechts in hun luieren te sterken en hun geld voor de kroeg te verschaffen, zou ik maar acht uur moeten laten werken in de werkplaats en dertig cents loon per uur betalen! Neen, beste vriend, daarvan staat niets in mijn boekje.’

‘Ten lange leste moet je toch,’ bromde Hansen, ‘de baas zal wel anders er over gaan denken, als hij ziet, dat het den knecht ernst is.’

‘Meen je dat? Ik heb 't je al gezegd, je mag doen wat je wil; ik laat mij geen wetten stellen in mijn smederij, noch door knechts, noch door een werkstakerscommissie en ik zal mijn winkel ook niet om jelui sluiten, hoor je, jongen!’

Baas Fiks keerde zich met vertrouwen en trots naar zijn Jan. ‘Hè, jongen, als Hansen staken wil, dan werken wij tweeën eens zoo hard in de smederij!’

‘Maar wij leveren geen pruts- en knoeiwerk, vaderlief,’ riep Jan vroolijk, ‘dat wil ik niet meer naar mijnheer Meyerstein brengen.’

‘Nou hoor je 't!’

De steek van Jan had Hansen geraakt; hij trok weer een gezicht als een kat, wier staart beklemd zit.

‘Ja, kereltje,’ ging de baas met ietwat warmer toon in zijn stem voort, ‘het is nu eenmaal niet anders. Ieder mensch krijgt van tijd tot tijd een weinig overvloed, als hij niet overal door ongelukken wordt achtervolgd en verstandig genoeg is, dat beetje

overvloed netjes bij elkaar te houden. Dan komt er al gauw een volgend en een derde beetje bijeen; eindelijk duurt het niet lang meer, of uit dat beetje is een mooi kapitaaltje gegroeid; men weet eigenlijk niet, hoe dat zoo vlug in zijn werk is gegaan. Zoo heb ik al huis en erf bij elkaar zien komen, en mijn eigen huisje, - God zegene het - heb ik precies zoo bij elkaar gescharreld, steen voor steen, tot dat het klaar was.

‘De laatste hypotheek heb ik pas in 't vorige jaar afgelost. Als van den anderen kant iemand dat eerste beetje overvloed verdoet, het tweede niet acht en het derde verslampampert, dan heeft hij zijn heele leven niets dan narigheid, want elke overvloed, die niet met verstand wordt behouden, voert tot onmatigheid, overdaad en ongebondenheid. Elke overdaad voert weer tot ongeschiktheid om te werken en verlamt den lust daartoe. En als je dit nog verder wil uitwerken, dan heb je van den tegenzin in 't werk en van de ongeschiktheid daartoe niets dan geringe verdiensten, ontevredenheid en gebrek te verwachten. Dat is de oorzaak van de werkstaking bij menigeen - en ook bij die smidsknechts. En nu - God zegene den maaltijd, wel mag 't je bekomen!’

Het kleine gezelschap stond op, na gedankt te hebben.

Baas Fiks leidde zijn vrouwtje naar den stoel met bekleede zitting bij het raam, en nam toen zelf in de zorg plaats, om een klein middagdutje te doen.

Met bedrijvige hand ruimde de jonge Martha de tafel op en Hansen ging in de huisdeur staan, om een kwartiertje zich in den zonneschijn te gaan koesteren.

Ja, ja, hoe netjes die Martha in de keuken het vaatwerk wiesch. Hansen zou gaarne het lieve meisje gevolgd zijn, om met haar na tafel eens te babbelen, als die wijsneus van een Jan niet in de keuken ware geweest. Maar die slokop scheen nog niet genoeg te hebben gegeten, want hij ging eerst nog bij Martha de schotels nalikken.

‘Zeg, heb je nu eindelijk genoeg, of kan er nog meer in je maag?’

Martha nam, vroolijk lachend om den gezegenden eetlust van haar broertje, dezen de ledige schotels af.

‘O!’ Jan rekte zich uit als een koornzak, wanneer hij gevuld is. ‘O, Marthalief, wat was het eten lekker, het heeft mij in langen tijd niet zoo goed gesmaakt.’

‘Zoo! dat komt ook, omdat ik vandaag heel alleen heb gekookt.’

‘Ja, dat zal 't zijn! Daar....!’ Jan sloeg plotseling zijn arm om den hals van zijn zuster, ‘daarvoor krijg je een zoen van me!’

‘Malle jongen!’ Nog vóór het aardige meisje den overmoedigen knaap den vaatdoek om de ooren kon slaan, was deze vlug als een wezel voorbij Hansen gesprongen en naar de werkplaats gesneld.

‘Juffrouw Martha!’ Hansen had alleen op het weggaan van Jan gewacht.

‘Juffrouw Martha, laat den knaap maar loopen, hij is een beetje brutaal.’ Hij had gaarne wat verstandigers gezegd, maar hij wist op dat oogenblik niets beters, en vooral bij Martha, als hij het lieve deerntje in haar gelaat zag, verging het hem altijd gelijk mijnheer pastoor in de kerk, wanneer hij ‘amen’ had gezegd, dat wil zeggen, dan was het met zijn praten uit. Maar vandaag kwam hij met zijn onnoozelheid bij Martha goed van pas.

‘Jij?’ Martha keek den knecht aan, alsof zij hem nog nooit van haar leven gezien had.

‘Jij? Hou jij je maar koest, jij.’

‘Maar juffrouw Martha....’

‘Och, scheer je weg! Van een knecht, die met sociaal-democraten gemeene zaak maakt, wil ik niets weten.’

‘Maar ik heb met die sociaal-democraten in 't geheel niets uitstaan, juffrouw Martha!’

‘Zoo?’ Martha keek den jongen knecht al een beetje vriendelijker aan, ‘zoo? niet? Maar je wil tocht 't werk staken he?’

‘Dat moet wel, juffrouw Martha.’ Hansen trad tot dicht bij het jonge meisje en keek haar met zijn verliefdsten blik in de kinderlijke oogen, ‘dat moet wel, juffrouw Martha, de heeren meesters willen maar niet vooruit. Alles wordt toch in de wereld duurder; alle werklui verdienen meer geld, alle bazen rekenen hooger prijzen, maar alleen onze bazen blijven bij de oude sleur, ziet u, en daarbij wordt geen baas beter en kan geen knecht iets verdienen. Daarom moeten wij, knechts, de bazen dwingen, dat zij hooger prijzen voor het werk opschrijven, dan kunnen ook zij weer den knecht hooger loon geven. U heeft het gehoord, hoe uw vader er over denkt; hij wil niet, hij wil van geen hooger prijzen weten en geen hooger loonen betalen, - dus moeten wij wel het werk staken. Later zullen de heeren meesters en bazen wel in hun schik zijn, als zij hooger rekeningen kunnen schrijven; als ik baas was, zou ik mij geen oogenblik bezinnen....’

Onder het spreken had Hansen getracht het meisje te naderen, maar zij was behendig en niet in 't oog loopend hem ontweken, toch had zij oplettend toegeluisterd, tot de knecht was uitgepraat.

‘En als de bazen nu niet toegeven? Wat dan?’

Hansen schudde lachend het hoofd en keek Martha een beetje brutaal aan.

‘Daarvoor bestaat geen vrees, juffrouw Martha,’ antwoordde hij, ‘want eerstens is het in der bazen eigen belang dat zij hooger loon geven en daarvoor hooger rekeningen schrijven, en tweedens kunnen zij zich zonder knechts niet redden. Zij moeten derhalve wel onze eischen inwilligen en baas Eggert zal het eindelijk ook wel doen, ofschoon hij nu voorloopig weigert. En toch is er immers niets onbillijks in hetgeen de knechts willen?’

‘Wij hopen toch ook eenmaal baas te worden en zullen dus niets verlangen wat niet billijk is.’

Martha keek nadenkend voor zich en speelde met den slip van haar keukenschort. ‘Ik begrijp van dat alles niets,’ zeide zij eindelijk stil, ‘dat zijn mannenzaken; maar je komt ook niet meer in de kerk, zooals vroeger en....’

‘Maar juffrouw Martha,’ - lachte Hansen, in het besef van zijn overwicht op het lieve kind, - ‘woont Onze Lieve Heer dan alleen in de kerk? Ik dacht, dat Hij overal tegenwoordig was. En vooral nu, in den zomer, waar alles jubelt en zingt daar in de wei en 't veld zou het zonde en jammer zijn, als men Onzen Lieven Heer alleen in de kerk zou gaan zoeken.’

Nu schudde de kleine Martha ernstig haar blond kopje.

‘Dat klinkt heel aardig, maar het is niet het ware. Onze Lieve Heer heeft gezegd: “Waar twee of drie in Mijn naam vergaderd zijn, ben Ik in hun midden,” en in de kerk vergadert men toch in Zijn naam! Ik ben van meening, dat elken Zondag een Christenmensch naar 't huis des Heeren moet gaan, zooals de Kerk hem gebiedt, en later kan hij daar buiten in de vrije natuur zijn Schepper opzoeken en aanbidden.’

Martha's rozenwangen bloosden letterlijk van heiligen ijver, en als ze nog een oogenblikje zoo had voortgesproken, geloof ik zeker, dat Hansen de werkstaking zou hebben gelaten en des Zondags naast Martha godvruchtig ter kerk was getogen. Daar kwam echter baas Fiks met zijn gewoon ‘altijd vroolijk, altijd maar vroolijk,’ tusschenbeide en dat dreef Martha in haar keuken en Hansen naar de werkplaats.

De werkstaking der smidsgezellen brak in de eerstvolgende dagen uit.

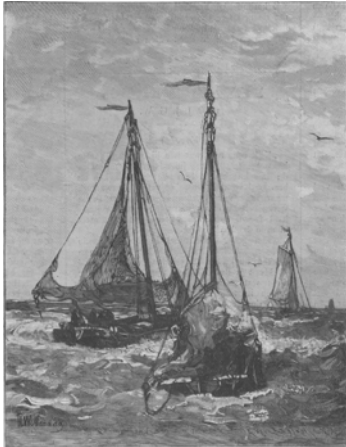
‘Het spijt mij wel, baas....’

‘Mij niet!’ viel baas Fiks Hansen in de rede, ‘altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! God zegen je!’ Gor-rietsj, gor-rietsj, gorrierietsj. ‘Ik heb geen tijd! Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, jongen!’ Gor-rietsj, gor-rietsj!

Dat had Hansen niet verwacht. Hij had tot het laatste oogenblik gemeend, dat de baas wel zou toegeven; nu stond hij daarbuiten voor de deur van de werkplaats en had nog niet eens fatsoenlijk ‘goeden dag’ kunnen zeggen. ‘Gor-rietsj, gor-rietsj’ riepen de vijlen uit den winkel hem achterna. Het was hem of hij lood in zijn schoenen had. En in welke gemoedsstemming ging hij het kleine woonhuis voorbij, dat huisje, waar hij toch zoo menigen genoegelijken dag had gesleten. Hansen werd het nu eerst duidelijk, hoe lief en dierbaar hem die kleine Martha met haar vroom, rein hart was geworden. Zoo gaarne zou hij nog eens de woonkamer hebben betreden, waar hij wist, dat dat aardige meisje zat, maar na het afscheid hem door den meester gegeven, waagde hij zich niet meer daar binnen. En toch durfde hij niet terugtrekken; hij had op zijn eerewoord beloofd de werkstaking vol te houden, en zoo hij terugtrok, zou men hem mishandelen. Hij ging dus, zonder een ‘God zegen je’ van Martha op reis mee te nemen weg.

In de werkplaats van baas Fiks werkten de baas en Jan dapper door: ‘altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ Gorwi-rietsj, gorwi-rietsj-rietsj! Jan werkte al mee

van Paschen af, dus, als het zijn moest, kon hij nu wel als knecht invallen. Baas Fiks had veel schik in den knaap; zij beiden werkten nog vroolijker en harder, dan toen de knecht ook mee aan de schroefbank stond. En, ten gevolge der werkstaking, kwamen de bestellingen in grooter aantal opzetten. Zeker, de stakende gezellen konden het onmogelijk lang uithouden, evenmin als de bazen; goed of kwaadschiks moesten zij een vergelijk sluiten. De vraag was maar, wie het eerst zou gedwongen worden, de hand ter verzoening uit te steken. Zoolang dit echter nog niet plaats had, moest de werkplaats van baas Fiks dubbel, ja, drievoudig werk afleveren. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, jongen!’ Gor-ritsj rietsj, gorwiritsj-rietsj!

AFVAART DER PINKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M.W. MESDAG.

In de woonkamer van den baas zag het er daarentegen minder vroolijk uit. Martha keek een beetje betrokken sedert Hansen weg was. Het was bij haar het oude liedje. Hansen had het lieve kind voor zich weten in te nemen en zich in haar trouw, jong hartje genesteld. Nu wilde de gedachte aan hem haar niet meer verlaten, en wist zij niet wat aan te vangen, sedert hij niet meer in huis was.

Droeviger echter dan met Martha's harteleed, stond het met de gezondheid der moeder. Weinig dagen na het vertrek van Hansen had vrouw Grietje zich te bed begeven en het sedert niet meer verlaten. Op verlangen van Martha kwam de dokter alle dagen, maar hij kon hier niet helpen.

‘Het is het oude liedje, baas Eggert,’ zei de dokter tot baas Fiks, ‘alleen de Geneesheer hierboven kan hulp verschaffen; een aardsch dokter vermag niets meer dan hoogstens een beetje verzachting aanbrengen. Een geluk, dat de kleine Martha er is, dat is een drommels lief, alleraardigst meisje, hoor!’

En tot Martha zei hij: ‘Je moet moeder niet alleen laten, hoor! Als ge haar nog een tijdje behouden wilt, dan is de grootste zorgvuldigheid noodig!’

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Pedro III van Arragon in Sicilië. -

Trotsch en geweldig als een veroveraar, die voor niets terugdeinst om zijn eierzuchtige oogmerken te bereiken, staat de Spaansche vorst op de hooge rots en overschouwt het land, dat hij gezworen heeft, in bezit te nemen: het bergachtig Sicilië, waar kort te voren nog Karel van Anjou als meester gebood.

Gehuwd met de dochter van Manfred, keizer Frederiks zoon, heeft hij gemeend, rechten op Sicilië te kunnen doen gelden; maar die rechten - zoo ze aldus mochten heeten - heeft hij trachten te doen zegevieren door snood verraad.

Door zijn aanstoken is te Palermo de bloedige opstand uitgebroken, in de geschiedenis bekend als de 'Siciliaansche vespers' en daardoor is de heerschappij van Karel van Anjou voorgoed geknakt.

Nu staat Pedro op het punt, zich in diens plaats van Sicilië meester te maken; het geluk is zijn wapenen gunstig; weldra zal de eierzuchtige zich koning van Napels mogen noemen.

Maar de banvloek des Pausen stuit zijn zegetocht; verontwaardigd over het schandelijk verraad, waardoor Pedro zich den weg tot den Siciliaanschen troon heeft gebaad, treft de H. Vader den overweldiger met den ban der Kerk en legt op zijn staten het interdict. Een paar jaren later reeds lag de stoute veroveraar op zijn uiterste en mocht zich gelukkig achten, in zijn laatste uur nog de vrijspraak van den ban te ontvangen. Hij had de kroon niet mogen dragen over het zoo vurig begeerde Sicilië, waarop hij van de hooge rots, in de vaste zekerheid van een gemakkelijke zegepraal, zoo fier had neergezien.

Kapot. -

Al weet de kleine deugniet met de groote donkere kijkers, dat ze bij moeder een potje breken mag, toch is haar hartje niet gerust, nu zij de mooie groote kop van vader aan stukken heeft laten vallen. Met den lepel aan den mond, zit ze in een hoekje bedremmeld te kijken, in angstige afwachting van hetgeen er volgen zal. 't Is of haar groote oogen ons verlegen afvragen, wat wij van het geval denken en ons aansporen, een goed woordje voor haar te doen, ten einde de bui, die haar boven het hoofdje hangt, nog af te wenden.

Aardig is de tegenstelling tusschen de verlegenheid van het beteuterde kind en de speelsche dartelheid van de twee kleine poesjes, die blijkbaar schik hebben in het treurige geval, dat hun gelegenheid geeft, zich te goed te doen aan de verse melk.

Afvaart der pinken. -

Lustig krullen de golven en lustig ook klappert het zeil, nu het geheschen wordt voor de afvaart. Dat belooft een voorspoedigen tocht en een goede vangst. Zie maar eens hoe hoopvol de wimpel wappert aan den mast. De twee pinken, die al vooruitgezeild zijn, schijnen de achterblijvers noodend te wenken in den breeden zwaai, waarmee zij over de golven huppelen. Wacht maar, de twee nakomers zullen ze wel inhalen. De meeuwen fladderen krijschend van de eene schuit naar de andere, als riepen zij de achterblijvers toe: Maak toch voort, dat de andere je niet vooruit blijven!

Zoo'n tooneeltje met die pakkende levenswaarheid weer te geven - daaraan herkent men onzen kloeken Mesdag!

[Nummer 16]

Th. A. Vlaming, Pinx.

Phot. J. Goedeljee.

MGR. CASPAR JOSEPH MARTINUS BOTTEMANNE,
Bisschop van Haarlem.

Eeuwfeest van het seminarie te Warmond.

Door

Dr. A.H.L. Hensen.

De Katholieke Illustratie, welke er prijs op stelt om alle gebeurtenissen, welke een bijzonder belang hebben voor hare geloofsgenooten, in woord en beeld te brengen, verzocht mij dat ik haar in deze taak zou bijstaan, nu den 14n Juni het honderdjarig bestaan van het Grootseminarie te Warmond zal gevierd worden. Gaarne voldoe ik aan dien wensch, al vordert mijne betrekking tot het seminarie meer dan gewone bescheidenheid. Wij zullen tot gemak van den lezer ons onderwerp in eenige hoofdstukken verdeelen, en daarbij de verschillende uitbreidingen in het oog houden, welke het seminarie in het verloop dezer eeuw heeft ondergaan.

I.

Het oude Seminarie 1799-1821.

Wanneer wij onderzoeken: wat aanleiding heeft gegeven tot het stichten van een seminarie te Warmond, stuiten wij op de gevolgen der Fransche omwenteling, welke spoedig ook in ons vaderland zich lieten gevoelen. In 1797 werd de hoogeschool van Leuven door de Fransche revolutie-mannen, die België bij hunne Republiek hadden ingelijfd, vernietigd en, tegen alle recht en billijkheid in, ook het college Pulcheria bij dat vonnis van vernietiging betrokken.

Pijnlijk moet deze gewelddaad de Hollandsche katholieken hebben getroffen, want het college voorzag in de opvoeding van een groot deel hunner toekomstige priesters,

en was daarom met buitengewone offervaardigheid door hen gesticht en in stand gehouden. Gelukkig dat onder invloed van dezelfde revolutionnaire beginselen ook de uitgeleefde Republiek der Vereenigde Provinciën het onderwijs had afgelegd, en opheffing van alle plakaten tegen de papisten reeds was aangekondigd. Zoo kon er bij den dreigenden nood aan een genoegzaam aantal priesters onmiddellijk tot het oprichten van een seminarie in Holland zelve besloten worden.

Reeds in Maart 1798 waren dan ook de vicaris-apostoliek, Aloysius Ciamberlani, en de aartspriester van Holland en Zeeland, Hermanus Franciscus ten Hulscher, in briefwisseling over deze zaak. Elders, in het Juni-nummer van *De Katholiek*, werd door mij aangetoond, dat beiden met buitengewone moeilijkheden hebben te kampen gehad bij het uitvoeren van hunne onderneming; en daar zij met ijver en beleid die moeilijkheden zijn te boven gekomen, verdient hunne beeltenis als de stichters van het seminarie te Warmond hier de eerste plaats. De lichtdrukken zijn genomen naar gravure's, welke in den Amstelkring en het Bisschoppelijk museum te Haarlem bewaard worden, en door de beheerders daarvan goedgunstig mij ten dienste zijn gesteld.¹⁾

In September van hetzelfde jaar 1798 waren de plannen reeds zoover gerijpt, dat de aartspriester met machtiging van den H. Stoel er toe kon overgaan een huis in Warmond te koopen, dat tot seminarie van het aartspriesterschap Holland en Zeeland zou ingericht worden; voor ongeveer f 12,000 kwam hij in het bezit der voormalige Fransche kostschool aldaar, welke laatstelijk had toebehoord aan een niet-katholieken eigenaar, Pieter van Deventer. Dit gebouw, reeds lang niet meer door de studenten bewoond, is niettemin tot heden bewaard gebleven; nederig schuilt het thans achter de nieuwe seminarie-gebouwen; eene welsprekende getuigenis, hoezeer de stichting zich allengs heeft uitgebreid!

Onze lichtdruk op de volgende blz. geeft het oude seminarie in zijn tegenwoordigen staat, en vertoont den achtergrond van het huis; wegens belemmerenden aanbouw kon de voorgevel niet gefotografeerd worden; veel verschil levert dit echter thans niet op.

In *De Katholiek*, (Juni-aflevering 1899), werd door mij een uittreksel van het koopcontract gegeven, dat ik had aangetroffen op het Rijksarchief van Den Haag. Het stuk bevatte niet slechts den naam van den voormaligen eigenaar en het bedrag der koopsom, maar tevens eene aanschouwelijke beschrijving - zij het dan in procureursstijl - van huis en erve in 1798. Met behulp van deze akte was er, naar mijne meening, een tamelijk juiste voorstelling te maken van het oude seminarie-gebouw, dat

1) Veel hulp heb ik bij het weergeven der op de 2e blz. volgende portretten gehad van den heer S.A. de Boer, één mijner studenten; en de lezers van de *Kath. Illustratie* zoowel als ik zijn hem dank schuldig voor zijn vriendelijk hulpbetoon.

onderwijl zoo merkelyk is veranderd. Later mocht ik een exemplaar ontvangen van het oorspronkelijke verkoop-biljet, en om gelijke reden laat ik den inhoud daarvan hier volgen:

OPENBAARE VERKOPING.

Men is van meninge in het openbaar te doen veylen en verkopen:

L. CIAMBERLANI,
vice-superior der Hollandsche zending, 1794-1828.

No. 1. Eerstelyk: een van ouds zeer vermaard *Fransch Kostschool*, voor jonge heeren, waarin die affaire sedert ruim 134 jaaren is geoeffend, bestaande in een luchtig, en in 't jaar 1779, voor het grootste gedeelte geheel nieuw gebouwd huis en erve, voorzien van veele ruime zo boven- als beneden-kamers, waar van 'er negen behangen zijn. Voorts een ruime keuken, waar in alle nodige vereischten zijn; een capitaale regenwater bak en pomp, benevens twee pompen van best en zeer zuiver wel-water, hout- en turf-schuren; zijnde het huis genoegsaam omringd van een groote moes-tuin en boomgaard, beplant met allerlei soorten van weldragende vruchtboomen, voor het huis een groot plein, waar op in de 40 hoog opgaande boomen, daar onder zeer zware ypen; nog een groote laan die van de Heereweg op het gemelde plein en huis aanloopt, beplant met circa 100 opgaande ijken en ypen boomen. Zijnde dus deze geheele stand niet alleen buitengemeen geschikt voor een kost-school, maar ook tot een aangenaam zomer- en winter-verblijf, of tot een of ander fabricq, waar toe een uitgestrekt gebouw en veel grond nodig is. Te samen groot: twee morgen, staande ende geleegen binnen Warmond, in de Kerkbuurt, belend ten Noordoosten de Pastorie van Warmond en zeeker laantje, of de Kerk van Warmond, het volgende parthije No. 3, genaamd: Het Weijdje, en den burger Ettienne Luzac, ten Zuidoosten voor de laan de Heereweg, ten Zuidwesten het volgende parthije No. 2, en ten Noordwesten Johannes de Jongh;

No. 2. Een goed, deegelyk parthije *Teelland*, zijnde de Kleine Krogt, geleegen naast den Doelen of de Laan, van het parthije No. 1 aan de Heereweg, bij het dorp van Warmond waar van de kanten met hout zijn beplant, groot: een morgen vier hondert en seventig roeden, op de kaart geteekend N°. 42, 43, 44 en 45, belend ten Noordoosten den verkoper met den Doelen en Laan van 't parthije No. 1, ten Zuidoosten de Heereweg, ten Zuidwesten den burger Jacobus Goen, en ten Noordwesten de Leydsweg of Korten Doele.

H.F. TEN HULSCHER,
Aartspriester van Holland en Zeeland, 1787-1811.

HET OUDE SEMINARIE.

No. 3. Laatstelijk nog een degelijk, weltoegemaakt partijtje *Weijland*, van ouds genaamd: Het kleine Weydje, groot omtrend: twee honderd acht en negentig roeden, mede geleege in de Kerkbuurt onder Warmond, belend ten Noordoosten zeker Laantje of de Kerk van Warmond, ten Zuidoosten de Leijdweg, ten Zuidwesten het bovengemelde Plein, en ten Noordwesten de pastorie van Warmond.

Nader informatie ten comptoire van de Notaris-Procureur Bouwman, te Leyden.

Waar meede men openbaare zit- en koopdag houden zal, ten huize van G.W. Kramer, Castelein in 't Logement aan *den Burg* binnen Leijden, op Saturdag den 15 September 1798, des avonds ten vijf uren precies. De gegadingdens hooren de conditiën en voorwaarden leezen, en doen in 't koopen hun profijt.

ZEGT HET VOORT.

De kerk, waarvan in bovengemeld bericht sprake is, wordt hier afgebeeld in den staat waarin zij toenmaals nog verkeerde. Oorspronkelijk was zij de parochie-kerk, toegewijd aan den H. Mathias, en bij het begin van den opstand in brand geschoten. Gemeenlijk wordt dit bedrijf aan de Spanjaarden toegeschreven, maar de eenige die, voor zooverre ik weet, er getuigenis van geeft, Franciscus van der Haer, nagenoeg een tijdgenoot, noemt in zijne Annalen [d]a[a]rentegen: de Leidsche jongelingsschap. Toen de Protestanten in de helft dezer eeuw een nieuw bedehuis aan den 'Heereweg' hadden gebouwd, werd de bedekking van het koor weggebroken, en het aloude kerkgebouw in een schilderachtige ruïne veranderd.

Keeren wij thans naar het naburige seminarie terug. Ofschoon de aartspriester Ten Hulscher thans volgens de Constitutie van 1798 volle vrijheid bezat een seminarie op vaderlandschen bodem te stichten, meende hij zich toch van de welwillendheid der Warmondsche Municipaliteit te moeten verzekeren, en bood derhalve hare vergadering het volgende adres aan:

‘Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap.

Hermanus Franciscus ten Hulscher, Roomsche Catholyk aartspriester in het voormalig gewest van Holland, aan den Schout en Leden der Municipaliteit te Warmond.

DE KERK TE WARMOND.

Naardien de ondergetekende zedert eenige tijd door aankoop eigenaar in zijn qualiteit geworden is van het gewezen Fransche kostschool, onder de jurisdictie van Warmond geleege, en daarvan voor weinig dagen aan hem het gerechtelijk transport is gedaan: heeft hij gemeent, alvorens gebruik van dit gebouw te maken, aan Uwl. burgers, het oogmerk, dat hij daarmee voor heeft te developperen.

Te weeten: dewijl de ondergetekende in zijne qualiteit verplicht is, om aan de studeerende Bataafsche jongelingen van zijn Kerkgenootschap de gelegenheid te bezorgen, dat zij zig bequaam kunnen maken in de Theologische wetenschap, om met den tijd Leeraars van den R.C. Godsdienst onder hunne land- en geloofsgenoten en nuttige burgers voor den Staat kunnen worden; en hij daartoe geen beeter lokaal en gelegener plaats heeft kunnen vin-

den, als het bovengemelde gebouw; zoo is hij beraden geworden, om hetzelfde in te richten tot een kweekschool ten voornoemden eijnde.

De ondergeteekende zou meenen, Burgers! Uwl. schrander doorzigt en verlicht oordeel vooruijt te lopen, indien hij in een wijtlopie detail wilde voordragen, welk een nut en profijt zodanig een instituut voor Uwl. dorp en deszelfs ingezetenen aanbrengen moet, en hoe het gemis van het gewezen Fransche kostschool door dese nieuwe inrichting vergoed, zoo niet verbeterd word. Al waarom de ondergetekende zig vlijen derft, dat het ontwerp den Schout en Leden der Municipaliteit tot een bijzonder genoegen strekken zal.

Dan daar het den ondergetekende eventwel bewust is dat het de Municipaliteit niet onverschillig weesen kan: welke inwoonders zij onder haren territoir heeft, zo heeft hij gemeend, Uwl., Burgers, van het bovengenoemde te prevenieeren en wettige kennis te geeven, terwijl hij tevens van Uwl. billijkheid en rechtvaardigheid vertrouwd dat Gijl. deese gezegde jongelingen met hunne opzigters en verdere bewoonders van dit huijs, even gelijk uwe andere ingezetenen, onder Uwl. bescherminge welt zult willen neemen.

In dit gunstig vertrouwen, bied de ondergetekende Uwl. Burgers, heijl en broederschap aan en tekent zich

H.F. TEN HULSCHER,

R.C. Aartspriester in het voormalig gewest van Holland.

Amsterdam, den 19n December 1798, het vierde jaar der Bat. Vrijh.’

Het antwoord, dat de Municipaliteit van Warmond in hare vergadering van 24 Dec. 1798 opstelde, klinkt even welwillend:

‘Gedelibereerd zijnde, is goedgevonden en verstaan te declareeren, zooals geschied bij dezen:

dat de gesamentlijke Leeden dezer Municipaliteit met het hoogst genoegen de communicatie ontfangen hebben van het gebruik, hetwelke de R.C. Aartspriester in dit voormalig gewest Holland, H.F. ten Hulscher, in zijne qualiteit voornemens is te maken van het onlangs bij hem gekochte en aan hem gerechtelijk getransporteerde Fransche kostschool, geleege onder deze jurisdictie; namentlijk hetzelfde te approprieren tot een kweekschool voor de studeerende Bataafsche jongelingen van zijn Kerkgenootschap in de Theologische wetenschap ter vorming van Leeraars van den Roomsche Catholyken Godsdienst onder hunne land- en geloofsgenoten, en van nuttige burgers voor den Staat;

dat de Municipaliteit, in het aangenaam vooruitzigt, dat dit instituut, onder hunne jurisdictie geplaatst, tot nut en profijt van dit ambacht en deszelfs ingezetenen zal strekken en hun dedommageeren van het verlies door het gemis van het genoemde Fransche kostschool geleen; het een harer dierbaarste plichten reekend, de wetenschappen te helpen bevorderen, en ook daarom de gezegde jongelingen met hunne opzigters en verdere bewoonders van dat huijs, even gelijk andere ingezetenen, onder hare bescherming neemt.’

Op den 12 April 1799 betrokken dan de eerste theologanten, ten getale van zeventien, het seminarie. Wel had de aartspriester nog vele verbeteringen laten aanbrengen, krachtig daarbij gesteund door de liefdadigheid zijner priesters en geloovigen, die hem ook in het bijeenbrengen van de koopsom reeds waren te hulp gekomen, doch

een blik op de photographie kan ons er van overtuigen, dat het gedurende de twintig jaren, waarin het oude gebouw dienst heeft gedaan, voor professoren en studenten met recht 'behelpen' is geweest. Laat mij ten overvloede hier even een uitspraak meedeelen van Amplissimus Cramer, den opvolger van Ten Hulscher; bij allen lof aan het toenmalig seminarie geschonken, teekenen zijn woorden den gebrekkigen toestand: 'Wij hebben het genoeg Uwl. te kunnen berigten, aldus schreef hij in zijn Vastenbrief van 1813, 'dat het seminarie hoe gering ook uiterlijk, hoe bekrompen, hoe gebrekkig, hoe ellendig en bij geen ander die hier omstreeks te vinden zijn te vergelijken, evenwel innerlijk - wat tucht, wat orde, wat godsvrugt, geleerdheid, onderschikking, eendragt, vrede en vergenoeging betreft - voor geen ander in de H. Kerk behoeft onder te doen.'

Dit vereerend getuigenis van den gestrengen aartspriester weegt des te zwaarder, wanneer wij bedenken dat slechts een drietal, de president en zijn beide professoren, met onderwijs en toezicht op de tucht in het oude seminarie waren belast. Bij de opening van het seminarie Warmond was de keuze van een president nog niet beslist; als professoren traden op: Joannes Henricus Lexius en Henricus Everardus Brouwer.

PROF. J.H. LEXIUS.

Van den eersten geven wij hier het portret, want het is 't eenige, dat van de professoren, die in het oude seminarie hebben geleeraard, in onze schilderijenverzameling wordt bewaard, en Lexius was een talentvol en beminnelijk man voor zijne seminaristen.

Met den aanvang van het tweede studiejaar, derhalve in October 1800, trad als president op Petrus Halleman; bijzonderheden over hem zijn door mij niet aangetroffen. Veel daarentegen zou er te vermelden zijn van den tweeden president, Joseph Michael Chedeville, die dertig jaren lang (1808-1839) het seminarie heeft bestuurd; doch een oud-professor van Warmond, Dr. Th. Borret, die in de jaren 1837-1853 Schriftuur te Warmond doceerde, dus nog een tijdgenoot van Chedeville, heeft reeds op onverbeterlijke manier daarin voorzien. Zijne beide artikelen in *De Katholiek* (jaarg. 1874-75) behandelen wel het leven van een ander, Mgr. Pluym, doch wijl deze een kweekeling was geweest van het seminarie te Warmond, en later in de jaren 1838-1845 als professor in de Kerkelijke Geschiedenis en Liturgie daaraan is verbonden, heeft zijn levensbeschrijver, uit eigen ondervinding puttende, ons ook de Warmondsche omgeving van Mgr. Pluym geschilderd.

Gaarne zouden wij aan het einde van dit hoofdstuk de beeltenis hebben opgenomen van president Chedeville, doch de merkwaardige man was, naar het schijnt, afkeerig om zijn portret te laten maken. In plaats daarvan - en het is waarlijk geen kwade ruil! - zal ik de persoonsbeschrijving overnemen, welke Dr. Borret ons van den tweeden president heeft gegeven: 'Terwijl ik dit schrijf, rijst Chedeville's beeld na zoovele jaren, weer met aangrijpende aanschouwelijkheid voor mijn geheugen. Mij dunkt ik zie hem nog zitten op den kathedraal der kleine leszaal, den eerbiedwaardigen grijsaard, de handen voor de borst saamgevouwen, in zijn deftig voorkomen en statige houding,

met zijn groot maar fraai gevormd hoofd, zijn helderblauwe oogen, vol uitdrukking en geest, zijn fijnbesneden lippen, waarom dikwijls een schalksche glimlach speelde, zijn buitengewoon frissche, bijna jeugdige gelaatskleur, die met het nog welgevuld, doch sneeuw witte hoofdhaar als in tegenspraak stond.... Alles bij elkaar genomen was Chedeville een hoogst aantrekkelijke persoonlijkheid: er lag in zijn ernstig-vriendelijke tronie iets dat u scheen te zeggen: “treed onbeschroomd toe,” en ook iets dat erbij voegde: “wees niet te vrij.” Tegelijk eerbied en vertrouwen, ontzag en liefde wekkend, door oprechte, waarlijk priesterlijke vroomheid, strenge levensucht en wonderbare gelijkmoedigheid uitmuntend, oefende hij op professoren en studenten een grooten maar welverdienden invloed. Ja, hij slaagde er in zelfs diegenen, welke zijn theologische richting afkeurden, achting voor zijn bekwaamheid en eerbied voor zijn deugd af te dwingen.’

II.

Het nieuwe Seminarie, eerste gedeelte. 1821-1843.

Reeds een jaar nadat Jacobus Joannes Cramer tot aartspriester van Holland en Zeeland was benoemd, in 1812, heeft hij er aan gedacht om, ter vervanging van den ongeriefelijken bouw, een geheel nieuw seminarie te stichten. Slapte in handel en bedrijf, één der vele rampen, welke den ‘Franschen tijd’ vergezelden, en bovendien lang hebben nagewerkt, was oorzaak dat men nog negen jaren zich met het oude huis moest blijven behelpen. In zijn Vastenbrief van 21 Januari 1821 mocht eindelijk de aartspriester berichten: ‘Thans kunnen wij Uwl. aankondigen dat men [te Warmond] aan het werk is; dat de fondamenten reeds liggen; dat een gebouw van drie verdiepingen en twee vooruitschietende vleugels reeds oprijst; dat hetgene dit jaar begonnen is, dit jaar nog moet voltooid worden.’ Een som van f 40.000 was, gelijk wij in datzelfde mandement lezen, uit collecten en andere milde bijdragen onderwijs reeds door hem overgespaard, maar daar deze spaarpenningen slechts een deel (het derde) der beraamde kosten bedroegen, deed hij tevens een beroep op de weldadigheid zijner ‘goede Catholyken,’ waaraan al wederom loffelijk is voldaan.

JACOBUS JOANNES CRAMER,
Aartspriester van Holland en Zeeland, 1811-1824.

De afbeelding van het nieuwe seminarie, welke hier wordt opgenomen, ontleenen wij aan eenen nagenoeg gelijktijdigen steendruk; de afmetingen zijn echter verkleind. Voegen wij de woorden uit den Vastenbrief van 1822 er aan toe, waarmede Amplissimus Cramer in hooggestemde dankbaarheid en vreugde den

door hem volbrachten bouw beschrijft: '[Wij bezitten thans] een nieuw gebouwd seminarie, op den stevigsten grond, de gezondste lucht, de gemaklijkste ligging van Holland; wij zeggen in het onverbeterlijk oord van Warmond, naast het beste gedeelte van het oud-seminarie, dat getuigen kan hoe versleten, hoe bekrompen en voor gezondheid en leven het gevaarlijk was; een pronkstuk van de voorbeeldelooze weldadigheid onzer Catholyken, dien er al de eer van toekomt, dat eeuwen verduren kan, en dat ter einde der wereld zal geroemd worden.'

HET NIEUWE SEMINARIE.
Eerste gedeelte 1821.

Beperkt in onze keuze om de beeltenissen op te nemen van professoren, die gedurende dit tweede tijdvak te Warmond hebben geleeraard, ruimen wij het eerst een plaats in voor Cornelius L. baron Van Wykerslooth¹⁾.

MGR. C.L. BARON VAN WYKERSLOOTH,
Bisschop van Curium i.p.i. † 1851.

Van Haarlem geboortig, had hij zijn theologische studiën te Warmond verricht, was vervolgens in 1811 assistent van prof. P. van Halen geworden, om vijf jaren daarna dezen als hoogleeraar in de Theologie op te volgen. Prof. Van Wykerslooth is aan het seminarie te Warmond verbonden gebleven tot het jaar 1832, toen hij, de eerste in de rij van acht gemijterden, die Warmond aan de katholieke Kerk heeft geschonken, tot bisschop van Curium i.p.i. werd verheven; zijn professoraat moest hij natuurlijk toen nederleggen. In de mildheid, waarmee deze edele priester en bisschop de stichtingen, van het katholieke Nederland en zijn Missie's bedacht, heeft het seminarie te Warmond, in 1821 en later, ruim aandeel, gehad. Ook was zijne bemiddeling gekozen, toen onze souvereine vorst, Willem I, in 1814 de kostbare kerksieraden en priesterlijke gewaden aan Warmond schonk, welke voorheen, tijdens de regeering van Lodewijk Napoleon, in de kapel van het Paleis op den Dam hadden gediend. Gelijk Mgr. Van Vree in *De Katholiek* (jaarg. 1851, blz. 278) getuigt, heeft Prof. Van Wykerslooth voor den bouw van 1821 bijzonder veel bijgedragen en 'was het dus slechts betaling van schuld, dat men hem de eer gaf den eersten steen des nieuwen gebouws te leggen.' Bovendien wist hij sommige van zijn familieleden er toe te bewegen, dat ook zij de koorden van hun beurs voor het seminarie zouden

- 1) Het college te Katwijk, door Mgr. van Wykerslooth opgericht, bewaart het portret van zijn edelmoedigen stichter. Pater Dekkers aldaar had de goedheid mij een photographie te verschaffen, welke naar een welgeslaagde kopie van dat schilderstuk is vervaardigd.

losmaken. Het levensgrootte beeld van den ‘Goeden Herder,’ thans geplaatst in de vestibule, welke naar de kapel leidt, en dat den theologanten derhalve dagelijks het hoogste ideaal van liefde en barmhartigheid voor den geest roept, moet de groote weldaden levendig houden, welke het seminarie aan ééne dezer bloedverwanten is verschuldigd; het werd geschonken ter nagedachtenis van Timothea, baronesse Ram-van Schalkwijk, Vrouwe van Schalkwijk en Zandelingen.

HET BEELD VAN DEN GOEDEN HERDER.

MGR. A.J. PLUYM, † 1874,
als Bisschop van Thyane, apostolisch delegaat en vicaris van het Lat. patriarchaat van Constantinopel.

Het portret, dat thans volgt, is van Mgr. Antonius Joseph Pluym. Ook van hem hebben wij geen ander afbeeldsel kunnen terugvinden dan uit de dagen, toen hij reeds de bisschoppelijke waardigheid had ontvangen. Eene zeer afwisselende loopbaan was daaraan voorafgegaan, welke zijn voormalige ambtgenoot, dr. Borret, in de reeds vermelde opstellen van *De Katholiek*, naar het leven heeft geschilderd. Hier kan slechts aangestipt worden, dat J.J. Pluym, van Rotterdam geboortig, in 1833 een leerstoel als assistent-professor in de Kerkelijke Geschiedenis te Warmond verkreeg, dat hij vijf jaren later tot gewoon hoogleeraar is benoemd, en in 1845 dezen hem dierbaren werkkring moest vaarwel zeggen, om regent te worden van het seminarie Hageveld. Gedurende het laatste jaar van zijn professoraat verscheen van zijn hand: *Het H. Sakrament van Mirakel en de H. Stede te Amsterdam*, waarin de historische waarheid van het wonder opnieuw werd getoetst, en met nog onbekende oorkonden toegelicht. Het vijfde eeuwfeest van dit mirakel, toen Broere de *Dithyrambe* dichtte en tevens dien *Bedegang*, zoo eenvoudig en tevens zoo diep gevoeld, was ook aanleiding, dat prof. Pluym zijne degelijke studie over ‘Godts Wonderwerk aan 't IJ’ heeft geschreven.

Besluiten wij dit hoofdstuk met de beeltenis van den schrijver, die het verre verleden van Warmond voor ons, jongeren, heeft laten herleven. Theodorus J.H.

Borret was te 's-Hertogenbosch uit eene aanzienlijke en oude katholieke familie geboren. Zijn opleiding ontving hij te Hageveld en gedeeltelijk ook in Warmond. Reeds spoedig vertrok hij echter naar Rome, om den cursus van het Collegium Romanum te volgen en zijne academische graden te behalen. Voor zijne latere ontwikkeling is dat vierjarig verblijf in de Eeuwige Stad beslissend geweest; uit al wat hij daarna heeft geschreven, hetzij in *De Katholiek*, hetzij in de *Verslagen en Mededeelingen der Kon. Academie*, waait ons de balsemlucht van het ‘felix Roma’ te gemoet. Meerdere mijner lezers zullen zich nog zijne opgewekte gesprekken kunnen te binnen brengen, waarin herinneringen uit Italië meestal het leeuwendeel verkregen. Reeds hoogbejaard heeft hij in *De Katholiek*, jaarg. 1890, - het jaar ook van zijn verscheiden - nog sommige van die anecdota opgeteekend; en al vallen de eigenaardigheden van den ouderdom aldaar niet te loochenen, de voorliefde van

voorheen is onverzwakt gebleven. Eene andere dierbare herinnering was zijn verblijf als professor te Warmond, waar hij van 1837-1853 Schriftuur heeft gedoceerd. Het trof mij, den oud-pastoor van Vogelenzang te hooren verklaren, toen onderwijs reeds meer dan een half menschenleven met velerlei beproeving tusschen hem en zijn Warmondsch professoraat lag, dat de betiteling van 'professor' hem nog steeds het aangenaamste in de ooren klonk. Reeds eenige jaren voor zijn dood stond hij een groot gedeelte zijner boekerij, o.a. eene kostbare verzameling, welke op Palestina betrekking had, aan de bibliotheek van het seminarie af; en alleen wie zijn groote gehechtheid aan boeken kent, zal ten volle dit offer kunnen waardeeren. Aangenaam is het ons hier nog eens het portret van den geleerden priester te geven, dat reeds kort na zijn overlijden No. 24 van den 23en jaargang der *Illustratie* heeft gesierd.

MGR. TH. BORRET, † 1890,
als rustend pastoor van Vogelensang.

III.

Het nieuwe Seminarie, tweede gedeelte.

De voltooiing.

1843-1897.

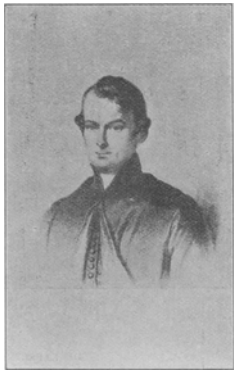
Het seminarie te Warmond was tot nog toe alleen bestemd voor de kweekelingen van het Aartspriesterschap Holland en Zeeland, terwijl de theologanten, afkomstig uit de overige districten van de Hollandsche Zending, hun opleiding ontvingen te 's-Heerenberg, binnen de vaderlandsche grenzen, maar niet verre van Emmerik gelegen. In 1842 werd echter deze inrichting van hooger onderwijs gesloten, en kwamen de studenten, die de lagere studiën achter den rug hadden, naar Warmond, dat van nu af tot de stichting van Rijsenburg (1857) in de behoefte van de gansche Hollandsche Missie heeft voorzien. Het seminarie te Warmond, dat bij den bouw van 1821 slechts voor een vijftigtal theologanten was ingericht, moest thans na de samensmelting aanstonds twee en zeventig seminaristen herbergen; uitbreiding was derhalve gebiedend noodzakelijk. Men besloot de twee zijvleugels van het bestaande gebouw door te trekken, en op 11 Mei 1843 werd het werk gegund voor de som van f 88.800.

De *Katholieke Illustratie* heeft reeds in den 29en jaargang, No. 3, een schoonen lichtdruk gegeven van het voltooide seminarie; de aflevering was gewijd aan de uitvaart van Mgr. Petrus Mathias Snickers, Aartsbisschop van Utrecht, die in de jaren 1869-1877 president van Warmond was geweest, en er tevens het Kerkelijk Recht had gedoceerd. Hier geven wij, om wille der volledigheid, de kopie van een steendruk, in 1849 vervaardigd.

Ook de kapel bood geen genoegzame ruimte meer aan; zij werd voor leszaal bestemd, en op 8 Juni 1843 heeft de groote weldoener van het seminarie, Mgr. van Wykerslooth, plechtig den eersten steen gelegd van een nieuwe, geheel vrij staande kapel.

Het heiligdom, waar zoovele wijdingen zijn toegediend, zooveel genade over de toekomstige geestelijkheid is afgedaald, mag in deze verzameling niet ontbreken. Gelukkig vonden wij eene teekening in waterverf, welke de kapel van het seminarie zoo voorstelt, als de meesten van den clerus haar nog hebben gekend. Welke gevoelens het aanschouwen dier kapel wakker roept in het hart van hen, die daar zich zelf geheel aan God mochten geven, heeft één der oud leerlingen, thans helaas voor immer aan het ziekbek gekluisterd, op de eerste dezer bladzijden voor ons vertolkt.

INNOCENTIUS FERRIERI,
vice-superior der Holl. Zending en zaakgelastigde bij Z.M. den Koning der Nederlanden, 1841-1847.

Vice-superior was sinds 1841 Innocentius Ferrieri. Zagen wij, bij de stichting en ook bij den eersten nieuwen bouw van het seminarie, de aartspriester van Holland zich tot de geloovigen wenden, thans deed het geestelijk opperhoofd der Missie zelf een beroep op hunne weldadigheid. Betere verhoudingen tusschen Staat en Kerk maakten dit mogelijk; Mgr. Ferrieri was bij zijn komst in Den Haag als vice-superior en zaakgelastigde van den H. Stoel erkend, en kon derhalve zonder bezwaar zich in onmiddellijke betrekking stellen met de onderhoorigen van de Hollandsche Zending. Op den 12 Augustus 1843 verscheen zijn open brief aan hen, waarin de noodzakelijkheid der uitbreiding werd aangetoond, en met lof gesproken over de milde gaven, welke voorheen het seminarie te Warmond waren toegevloeid. Het schrijven is mede ondertekend door zijn secretaris, C. van Kints, die een jaar later zelf professor aan het seminarie zou worden, om vervolgens gedurende de jaren 1853-1869 een praesidium te voeren, dat nog krachtig voortleeft in de herinnering zijner studenten; als president heeft hij het Kerkelijk Recht gedoceerd.

PRESIDENT C. VAN KINTS,
1853-1869.

MGR. VAN VREE,
Bisschop van Haarlem, 1853-1861.

Tijdens de uitbreiding bestuurde Franciscus Jacobus van Vree het seminarie, en zou daaraan verbonden blijven tot October 1853. Reeds gedurende deze ambtsvervulling openbaarde zich dat bijzonder talent van organiseeren, hetwelk hem zoozeer is te stade gekomen, toen bij het herstel der hiërarchie president Van Vree op den zetel van Haarlem werd geplaatst. Onze afbeelding is genomen naar het fraaie portret, dat Broere van den kerkvorst heeft geschilderd, en door Sluyter in staalgravure werd overgebracht. Hoe gaarne zouden wij, bij het aanschouwen van het portret, die edele bisschopshand zegenend zien omhoog rijzen!

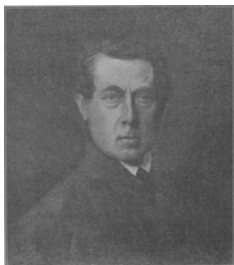
Bij de opheffing van 's-Heerenberg was één der hoogleeraren aldaar, prof. J.H. Wensing, naar Warmond overgeplaatst; hij verkreeg er den leerstoel van de Kerkelijke Geschiedenis, en heeft dezen bekleed tot het jaar 1851, toen hardhoorigheid hem noodzaakte zijn ontslag te vragen. In 1845 verscheen van hem een Verhandeling over de gewaande Pausin Johanna.

Reeds tweehonderd jaren vroeger was door een onbevungen Calvinist, Blondel, deze pausin onder het gewicht van bewijsgronden begraven, en niemand minder dan Leibnitz had, schertsenderwijze, doch van de waarheid der argumentatie overtuigd, bloemen op haar grafheuvel gestrooid. Prof. Kist meende niettemin een poging te moeten aanwenden om de onverkwikkelijke doode nog eens wakker te schudden; daartegen richtte de Warmondsche hoogleeraar zijn uitvoerig betoog, en het bleek afdoende.

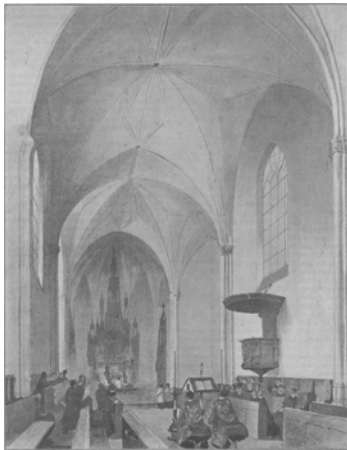

MGR. PROF. J.H. WENSING.

Aangenaam zal het ongetwijfeld den lezer zijn, hier ook het portret te ontmoeten van den man, dien het gansche katholieke Nederland zooveel is verschuldigd. Warmond heeft het voorrecht gehad negen jaren lang, van 1851 tot 1860, Cornelius Broere als hoogleeraar in de Kerkelijke Geschiedenis te bezitten. Herhaaldelijk hebben wij van oud-leerlingen vernomen, hoezeer de geniale meester 't verstond hen omhoog te voeren op den vleugelslag zijner wijsgeerige gedachten, hoe hij hen liefde en bewondering wist in te storten voor alle ware wetenschap en kunst. Daar te Warmond zette hij ook zijn arbeid met de pen voort; ik herinner slechts aan het jaar 1853, toen Broere een reeks merkwaardige artikelen over Huig de Groot, dien oprechten en edelen zoeker naar de Waarheid, in *De Katholiek* begon, en terzelfder tijd zijn *Bezadigd woord aan mijne Protestantsche landgenooten* schreef, dat door de edelsten onder hen is gewaardeerd. Geen wonder, dat het den nobelen en geleerden priester aan onderscheidingen niet heeft ontbroken; de Paus benoemde hem tot zijn kamerheer, zijn bisschop gaf hem een plaats onder de kapittelheeren, en van koning Willem III ontving hij het ridderkruis.

MGR. C. BROERE.

DE KAPEL VAN HET SEMINARIE TE WARMOND.

Onder de velerlei talenten, welke Broere waren geschonken, behoorde ook aanleg voor de schilderkunst; van bevoegden heb ik vernomen, dat de stukken, welke hij vervaardigde,

Bij de afbeelding der kapel van het Seminarie.

Als wij bij 't klimmen van de jaren
Weemoedig in 't verleden staren
Langs de afgelegde levensbaan,
Komt helder voor den geest ons zweven
De schoonste morgen van ons leven,
Wiens luister nooit zal ondergaan.

In 't diepste van de ziel bewogen,
Met blijde tranen in onze oogen
Begaven wij ons naar 't altaar,
Om daar met sidderende leden
Voor 't eerst de plaats te gaan bekleeden
Van d' eenig waren Offeraar.

Ook hij, die, door Gods hand geslagen,
Het offer niet meer op kan dragen,
Vergeet dien schoonen morgen nooit.
Van 't altaar komt de glorie dalen,
Die om des priesters hoofd blijft stralen,
In droeve tijden nog hem tooit.

Waar voelden wij meer blij genieten,
Waar milder de genade vlieten,
Die nederstroomde van het kruis?
Waar zoeter voorsmaak ons gegeven
Der vreugde van het eeuwig leven
Dan, Warmond, in uw bedehuis? -

Wij jublen, nu wij 't oord gedenken,
Waar God ons zooveel heil kwam schenken,
Ons voor 't altaar heeft opgeleid.
Weer voelen wij ons hart ontgloeien
En uit onze oogen tranen vloeien
Van kinderlijke dankbaarheid.

PRINCENHAGE, 25 Mei 1899.
P.M.J. LURASCO, Pr.

Eeuwfeest van het seminarie te Warmond.

Door

Dr. A.H.L. Hensen. [Vervolg van p. 126.]

hetzij voor tooneel-decoratie van zijn geliefd Hageveld, hetzij de trekken van zijn vrienden weergevend, eene buitengewone begaafdheid verraden. Ook het portret, dat wij van den nog immer in dankbare herinnering voortlevenden hoogleeraar hierboven hebben afgedrukt, dankt zijn ontstaan aan dat gevoel van vriendschap, waarvoor zijn hart bijzonder toegankelijk moet geweest zijn. Broere schilderde dat portret van zichzelf om één zijner intiemen te voldoen, en deze beschreef, dat bij zijn dood het paneel, als eigendom van het seminarie, naar Warmond moest gezonden worden, waar het nog heden in de groote zaal prijkt.

Gaarne hadden wij aan het einde dezer paragraaf ook de beeltenis willen geven van al de latere presidenten en professoren, maar het ontbreekt ons aan plaatsruimte. De *Katholieke Illustratie* heeft echter reeds gedeeltelijk daarin voorzien. Bij den dood van Mgr. Snickers in 1895, gaf zij onder meer het portret van den aartsbisschop, toen deze nog president was van Warmond. In 1877 werd hij op den zetel van Haarlem geplaatst. Onze tegenwoordige bisschop Mgr. Bottemanne nam toen de teugels van het bewind in Warmond van hem over, bleef tot 1883 als praeses aan het seminarie verbonden, om ook op zijn beurt, bij de overplaatsing van Mgr. Snickers op den Utrechtschen Stoel, bisschop van Haarlem te worden.

Zooals betaamt, hebben wij de eerste bladzijde dezer aflevering gewijd aan het afbeeldsel van den bisschop, onder wiens opperbestuur het seminarie thans staat. Het portret is genomen naar eene schilderij, bij ons aanwezig. Wanneer er hier nog eene tweede afbeelding volgt, geschiedt dit om ook den voormaligen president onder de oogen onzer lezers te brengen. Wel is de photographie eenigen tijd vroeger genomen, toen praeses Bottemanne nog in zijn landelijke gemeente van Soeterwoude vertoefde, doch een afbeeldsel uit de jaren van het presidentschap kwam mij niet in handen, en zòò hebben de theologanten van dien tijd hunnen president nog gekend.

C.J.M. BOTTEMANNE,
Deken en pastoor te Soeterwoude, 1861-1876.

Monseigneur was gedurende zijn bestuur van het seminarie ook belast met de voorlezingen van het Kerkelijk Recht; terwijl hij reeds veel vroeger, in de jaren 1853-1861, aldaar Moraal-theologie had gedoceerd. Voegen wij ten slotte er nog aan toe, dat onder dit praesidium, en wel in 1878, het eerste gedeelte van een ruime en vrij-staande bibliotheek is gebouwd, en dat de president nog tijd vond om meerdere

artikelen van geschiedkundigen aard in *De Katholiek* te plaatsen; zooals: ‘Studiën over de valsche Dekretalen,’ en een kritiek op het werk van den te vroeg gestorven Wybrands: ‘De abdy Bloemhof te Wittewierum.’ Te midden van studiën over de tiende eeuw kwam de benoeming tot bisschop van Haarlem.

MGR. D. STAAS.

NIEUWE VOORBOUW 1897.

Naar een photographie van J. Goedeljée.

Nog even keer ik terug naar het voormelde nummer van de *Katholieke Illustratie*. President Snickers is daar afgebeeld, gezeten te midden der toenmalige professoren. De latere aartsbisschop, ofschoon hooger van leeftijd, heeft drie hunner overleefd: Prof. Prenger, die in 1883 tot president van Warmond werd benoemd, de bibliotheek afbouwde, en reeds in 1889 aan het seminarie ontviel; Prof. Van der Ploeg, de schrijver van *Het Kerkelijke Jaar* en keurige dichter of vertaler van zoo menig kerkelijk lied; en eindelijk Prof. Smit, die het martelveld der Gorcumsche martelaars met zekerheid vaststelde, en den rijkdom zijner

wetenschap, vereenigd met een allerscherpst oordeel, dienstbaar heeft gemaakt aan de vereering van Sinte Liduina van Schiedam. Wij moeten ons hier tot het noemen dezer verdienstelijke mannen beperken, maar verwijzen naar *De Katholiek* en ook naar de *Katholieke Illustratie*, welke o.a. in haar twee-en-twintigsten jaargang levensberichten van hen heeft opgenomen.

DE LAAN VAN HET SEMINARIE TE WARMOND IN 1859.
Gezien uit kamer No. 68.

Ik zou echter de talrijke vrienden en vereerders van den voorlaatsten president, Mgr. Staas, teleurstellen, - en ook mijn eigen gevoel geweld moeten aandoen - wanneer ik niet ten slotte hem, zij het dan met een enkel woord, op deze bladzijde herdacht. Het heeft mij veel moeite gekost den lezer een portret van den eenvoudigen, beminnelijken man te kunnen aanbieden, want - eene uitzondering op zijn gedragsregel - voor schilder of photograaf was hij ongenaakbaar. Onze afbeelding is als bij verrassing genomen, door drang van omstandigheden waaraan de oprecht nederige president zich niet kon onttrekken. Zeker staan zijn trekken nog veel duidelijker gegrift in de herinnering van allen die hem hebben gekend, en instemmen met het woord van St. Augustinus, dat op zijn bidprentje staat geschreven: 'Van al Uwe dienaren was hij, o Heer, de dienaar.'

IV.

De nieuwe voorbouw. 1897.

In het jaar 1895 is de Philosophische cursus, welke tot nog toe te Hageveld werd gegeven, wegens toedrang van studenten naar het groot-seminarie overgebracht. Ook te Warmond, waar ieder theologant zijn eigen kamer heeft, begon men reeds aanstonds plaatsgebrek te gevoelen; en de zekerheid dat het getal der studenten weldra tot 120, en nog hooger, zou stijgen, maakte uitbreiding nogmaals noodzakelijk. Deze is gevonden door een nieuw gebouw voor den bestaanden middelgevel op te trekken, zoodat de zijvleugels van 1843 thans niet meer vooruitspringen, maar bescheiden op den achtergrond blijven en zich daar aansluiten bij de tegenwoordige façade.

Aan den bouw van 1897 valt waar te nemen dat de ontwerper, die het werk ook heeft uitgevoerd, de heer Groenendaal, rekening heeft gehouden met de nieuwere eischen van architectuur; het front geeft een vriendelijken en toch degelijken indruk; eentonigheid is vermeden, zoowel door gebruik van verschillend materiaal, als door

een beteren vorm van vensters, dakgevels en verdere onderdeelen. Daar binnen valt dezelfde vooruitgang te bespeuren, welke de bouwkunde sinds vijftig jaren heeft doorgemaakt; hooge, flink verlichte kamers en ruime gangen.

De naaste omgeving van het seminarie moest te gelijk eene aanmerkelijke verandering ondergaan; verdwenen achter het nieuwe gebouw, is thans het voorplein van voorheen, waarboven het ranke torentje zoo vriendelijk uitstak; en ook de vijvers moesten verlegd, de aanleg van heesters en houtgewas veranderd worden. Na veel aandrang hebben wij voor deze uitgave een potloodteekening verkregen, welke gedeeltelijk den vroegeren aanleg voor het huis weergeeft. Alleen de overweging dat aldus een thans verloren plekje voor de herinnering bleef bewaard, was toereikend om den vervaardiger over zijne bezwaren heen te zetten.

De vermeerdering van het aantal studenten, die thans de kamers zouden betrekken, welke tot nog toe door de professoren waren bewoond, was oorzaak dat er bovendien vergrooting moest aangebracht worden in de kapel, en uitbreiding van al de gemeenschappelijke zalen. Zoo goed als de omstandigheden het toelieten, is dit geschied, en het koor in de kapel van het seminarie met een viertal zijkapellen vergroot.

Op den 3en April 1897 heeft Mgr. Bottemanne plechtig den eersten steen van den nieuwen voorbouw gelegd, gelijk het opschrift ter zijde van den hoofdingang getuigt:

† CASPAR

EPISCOPUS HARLEMENSIS PRIMUM LAPIDEM POSUIT DIE 3 APRILIS 1897.

Zonder een enkel ongeval is met Gods zegen de bouw volbracht; nog in October 1897 kon het nieuwe huis betrokken worden, en in het verloop van het studiejaar kwamen ook al de overige veranderingen gereed. Besloten werd dat het feestelijk herdenken van deze nieuwe uitbreiding zou samenvallen met het honderdjarig jubilé van de stichting zelve; zoodat de reunie op den 14en Juni eene dubbele beteekenis heeft.

Wij eindigen dit vluchtig overzicht met het portret te geven van Mgr. M.J.A. Lans, den president, die de laatste vergrooting heeft tot stand gebracht; hij is daar omgeven van de gezamenlijke professoren, thans aan het seminarie verbonden.

Warmond, 24 Mei '99.

DR. TH.M. VLAMING,
hoogl. in het Kerkelijk Recht.
1888.

PROF. G.C. VAN NOORT,
hoogl. in de Leerstellige Godgeleerdheid en Liturgie.
1892.

PROF. J.TH. BEYSENS,
hoogl. in de Wijsbegeerte.

1895.

PROF. P.L. DESSENS,

hoogl. in Schriftuur en Hebreeuwsch.

1882.

MGR. M.J.A. LANS,

President.

1896.

MGR. J. DE BRUYN,

rustend hoogleeraar.

1864.

PROF. H.J. ZONDAG,

hoogl. in de zedekundige Godgeleerdheid.

1883. DR. A.H.L. HENSEN,

hoogl. in de Kerkel. Geschiedenis.

1886.

[Nummer 17]

INGEREEND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. BEVER.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Beschouwen wij een oogenblik de heldin van ons verhaal. In God verslonden is Nicephora uit het priesterkoor naar hare plaats teruggekeerd. Daar heeft zij zich op de knieën geworpen, om, verleden en toekomst vergetend, zich op te lossen in een oceaan van liefde en zaligheid, en een voorsmaak te genieten van het eeuwig geluk, dat ze binnen weinige dagen hoopt te smaken. Zij schijnt geheel in vereeniging te zijn met een onzichtbare wereld. Nu eens zien wij op hare eenigszins droefgeestige gelaatstreken een glimlach verschijnen, schoon als een zonnestraal; dan weder rolt er een traan over hare wangen, die, als een vruchtbare dauwdruppel, denzelfden Romeinschen grond doorweekt, die na weinige uren ook haar kostbaar bloed drinken zal. Eindelijk verheft zij het hoofd en blijft zij in starende houding omhoog blikken; als zag zij den Hemel geopend en den goddelijken Bruidegom, die haar toewenkt... Waarlijk deze bloem is te kostbaar, om langer op aarde te verwijlen; haar lelieblanke kelk behoeft nog alleen den purperen weerschijn van het martelaarsbloed. Daarna zal zij, door Gods Engelen geplukt, overgeplant worden onder de wuivende palmboomen, die, in eeuwigheid, hun bladerenkronen verheffen langs de levende waterbronnen van het ware paradijs.

Het heilig Offer is voltrokken. De aanwezige Christenen geven elkander opnieuw den broederkus, en vertrekken met dezelfde behoedzaamheid, waarmede zij hun weg naar de catacomben hebben afgelegd. Nicephora echter toeft nog met haar moeder en den ouden Hippolytus. De eerbiedwaardige Paus Linus, die bij ervaring weet, dat er na iedere nachtelijke samenkomst priesters en geloovigen zijn, die zijn raadgevingen behoeven of ernstige belangen te verhandelen hebben, zet zich wederom op zijn hoogen zetel neder; Constantius windt hem de infulae, het teeken zijner hoogepriesterlijke waardigheid, om het hoofd en geeft hem den herdersstaf in de hand, terwijl de priesters zich rechts en links langs de steenen banken scharen.

Nu nadert de dochter des martelaars, door Eudoxia en Hippolytus vergezeld, den pauselijken troon. Zij knielt eerbiedig neder, kust den zoom van het kleed van Gods Plaatsvervanger en verhaalt hem alles wat haar edelmoedig hart beknelt. In haar diepe nederigheid, verlangend dat de hooge raadgever in haar hart lezen zal, weerhoudt ze zelfs de mededeeling niet harer nachtelijke droomgezichten. Dan trekt zij zich met de haren terug, opdat de ondervindingrijke hoogepriester met zijn geestelijken raad kunne houden. Aller gevoelen is eenparig, de arme maagd moet Nero's bevel opvolgen. Nogmaals knielt Nicephora aan des Pausen voeten neder, die haar zijn besluit in de volgende woorden mededeelt:

‘Mijn kind,’ sprak hij, ‘ik bejammer ten hoogste 's keizers onzinnige dwaasheid. Dewijl ik echter, ik, die u, als diaken van den H. Petrus, persoonlijk in het H. Geloof heb onderwezen, uwe krachtige deugd ken, en ik uwe droomgezichten als van God komend beschouw, zeg ik u, na met mijn priesters raad gehouden te hebben: Ga, bruid van Christus, uw Heer roept u tot een grooten strijd! Wees moedig en toon u

Zijner waardig! Mocht gij, deugdzame maagd, het geluk hebben vóór mij, uw armen leermeester en vader, de kroon der martelaren te ontvangen, o, vergeet mij dan niet in den Hemel, op den dag dat ik zelf den laatsten strijd zal moeten strijden!’

‘Hoogwaardige vader,’ antwoordde de moedige maagd, ‘des Heeren wil geschiede aan mij; wat God doet is welgedaan! Alleen smEEK ik u, ach, wees toch mijner gedachtig in uwe gebeden, want, ik gevoel het, de dag van het martelaarschap is over mij aangebroken!’

‘Ga, zalige dochter van den roemrijken martelaar Antymas, ga, en wees verzekerd, dat mijn gebed u begeleiden zal! Maar ook Gods Engel, Michaël, die eens den trotschen Lucifer overwon, zal u vergezellen. Ik zie, hoe hij reeds zijn dienaren rondom zich schaart, die, in gulden pantsers gekleed, een nooit falende lans in de hand dragen. Ga, zij zullen hun vlamme degenen boven uw hoofd zwaaien, en door hun hulp gesterkt, zult gij, de zwakke christenmaagd, de overwinning behalen op den nieuwen Lucifer, den waanwijzen Nero!’

Bij die woorden van afscheid strekte hij zegenend de handen uit over Christus' aanstaande bloedgetuige. Daarna verlieten drie gelukkigen de catacomben, God lovend en dankend. Nicephora's hart in het bijzonder gloeide van liefde; in den geest zag zij reeds de verscheurende dieren van het amphitheater vóór zich, en een Engel, van den Hemel nederdalend met den palm der overwinning.

V.

Het is tijd, lezer, dat we, na het tooneel van het vorige hoofdstuk met een verteederd gemoed bijgewoond te hebben, tot den verachtelijken Nero terugkeeren. Onder alle ondeugden, die dezen kluchtspeeler op den keizerlijken troon, in het tweede, het slechte gedeelte zijner veertienjarige regeering beheerschten, was ongetwijfeld de grootste zijn verregaande hoogmoed. Hij vergenoegde zich niet de alleenheerscher te zijn der toenmaals bekende wereld; neen, hij wilde ook uitmunten in talenten en hoedanigheden, die de Schepper hem niet of in geringe mate geschonken had. Onder meer wilde hij de grootste dichter van Italië genoemd worden, de beste zanger, de talentvolste tooneelspeeler, een onovertroffen wagenmenner bij de feesten van den circus. Van tijd tot tijd betwistte hij, hetzij in de renbaan, hetzij bij de avondfeesten in zijn eigen uitgestrekte tuinen, den prijs der dolle paardenwedrennen aan de meest bekende aurigae circenses, de wagenmenners van de Romeinsche renbanen. Meermalen trad hij, voor al het vergaderde volk, openlijk in Romes schouwburgen op als zanger; nu eens in de dracht van Homerus of Pindarus, dan als Apollo, de god der dichtkunst, gekleed. Natuurlijk werd hij bij al die vertooningen, ten deele door gehuurde toejuichers, ten deele ook door de slaafs vertrapte grooten, met nooit gehoorde lofprijzingen vereerd.

Eindelijk steeg zijn hoogmoed tot dien trap van overtuiging, dat hij de burgers van Rome en van Italië voor niet ontwikkeld genoeg hield, om zijn hooge talenten naar waarde te kunnen schatten. Hij besloot de reis naar Griekenland te aanvaarden, om zich daar, in dat aloude land der kunst, te doen bewonderen. Helius, met zijn harde soldatenhand, en Tigellinus, met zijn spitsvondige wijsheid, zouden intusschen het uitgestrekte Romeinsche rijk besturen; voor de veiligheid van den Caesar zelven zou zijn lijfwacht waken, waarvan hij de beste en meest geliefde officieren als reisgezellen medenam.

Dat Nero juist Griekenland voor zijn overwinningen uitkoos, vond zijn grond daarin, dat het oude Hellas te dien tijde niet alleen den naam had het meest

fijngevoelige volk der oudheid te zijn, maar dat het zulks inderdaad was. Nooit zijn de schoone kunsten en alles wat den geest veredelen kan, hooger opgevoerd dan in Griekenland, van Pericles' tijd af. Ja, wat wonderbaar is, ook het gewone volk liet, in dat klassieke land der letteren, de kunst tot haar volle waarde komen en schatte het genot des geestes boven dat der zinnen. Naar Griekenland derhalve, naar de Olympische spelen, waar geheel Achaia samenstroomde, daar wilde de van hoogmoed waanzinnige Nero heen; daar zou hij de lauweren plukken, die Rome, die Italië hem niet geven kon! Helaas, de van de kracht en de stoere zeden hunner voorvaderen verbasterde Hellenen haastten zich, alhoewel met vreeze in het hart, het voornemen des keizers toe te juichen.

De onderscheiden Grieksche spelen moesten, volgens aloud gebruik, gespeeld worden op nauwkeurig vastgestelde tijden; de Grieken berekenden zelfs hunne jaren naar Olympiaden, dat is, naar de tijdsindeeling der Olympische spelen. Voorts waren zij gebonden aan zekere plaatsen. De beroemde Olympische spelen, bij voorbeeld, werden gevierd aan de boorden van den stroom Alphaïos in Arcadië; de Pythische, ter eere van den afgod Apollo, aan den voet van den berg Parnassus, bij de stad Delphi in Beotië. Ook de soort en de hoedanigheid der spelers waren volgens overoud gebruik geregeld; bij de meeste was het zeer geliefde Grieksche vuistgevecht een der hoofdschotels.

Dewijl het den keizer niet weinig ongelegen kwam, die aloude gebruiken te volgen, had hij den Grieken door zijn gunstelingen eenige wenken doen geven. Er werd dan noch op tijd, noch op plaats, noch op de soort der spelen gelet; zoodat Nero met zijn schitterend gevolg, naar de plaatsen reizen kon, die hij zelf uitkoos, en de spelen doen houden, die hem het meest behaagden. Daardoor verviel het vuistgevecht, dat den Caesar wel wat al te gevaarvol voorkwam; hij moest immers met de uiterste zorg zijn dierbaren persoon bewaren, bij wien alle Romeinen zooveel belang hadden! Daardoor nog kon hij overal naar hartelust optreden als zanger, als dichter, als tooneelspeler en als wagenmenner.

Vóór den strijd reeds richtten de laffe Grieken den keizer standbeelden op, als aan den toekomstigen overwinnaar; wie toch zou tegen den hoogbegaafden Caesar durven optreden en niet met schaamte zijn nederlaag moeten bekennen? In den strijd juichten zij hem om het meest toe, geholpen door een schaar betaalde en rijkversierde jongelingen, wier eenige taak het was, Nero te verheerlijken, Nero te vergoddelijken. Na den strijd droegen zij den tiran, die haast onder de zoo vurig begeerde kronen van eikebladeren, laurierloover en mirtetakken bezweek, eerst door het strijdperk en daarna door de naburige steden en dorpen in triomf rond.

Zoo doorliep de onwaardige heerscher van het Romeinsche wereldrijk Achaia, Corinthe, Attica, Beotië, geheel Griekenland. Herhaaldelijk had hij intusschen door verschillende renboden van Heliüs de dringendste boodschappen ontvangen, om toch naar Rome terug te keeren, dewijl er ontegenzeggelijk een ernstige samenzwering broeide. Nero was niet te bewegen Griekenland te verlaten. Een echt dwarshoofd gelijk, zette hij daardoor, als ware zijn Helleensche reize een dobbelspel, zijn rijkskroon tegen een nietige kroon van laurierloof en eikebladeren. Eindelijk, nadat Heliüs het zekere bericht had ingewonnen, dat de veldheer Sulpicius Galba met zijn Spaansche legioenen tegen Rome optrok, reisde hij in zeven dagen naar Corinthe, om den waanzinnige, die Claudius Nero heette, zijns ondanks naar Italië terug te voeren.

Toen kwam er een einde aan het laffe zegepralen en keerde de dwingeland terug naar den zetel zijns rijks; naar het slaafsche Rome, dat hij sinds negen jaar onder zijn

ijzeren hiel verplette. Zijne alleronvoorspoedigste zeereis, op de misschien niet geheel zeewaardige, maar zeker erg popperige schepen der keizerlijke lustvloot, met hun beschilderde rompen en vergulde roeiriemen, was zeer stormachtig. Op den korten overtocht tusschen het Grieksche Patras en het Italiaansche Brundusium, liep hij het grootste gevaar, met al zijn vaartuigen en al zijn volgelingen in de opgesparde kaken der Ionische Zee ten onder te gaan; in Italië had zich zelfs de mare van zijn dood reeds verspreid. Alom werd er toen gejuicht en gejubeld; men juichte echter te vroeg, en velen is die voorbarige vreugde duur te staan gekomen.

Eenmaal in Italië aan land gestapt, had de ongelukkige dwingeland, die door eigen schuld zijn val voorbereidde, weer tijd te over. Terwijl Heliüs in zeven dagen den weg van Rome naar Corinthe had afgelegd, om Nero te waar-

schuwen tegen de uiterst dreigende gevaren, gebruikte deze driemaal zooveel tijd om een derde gedeelte van denzelfden tocht te maken; hij verspilte veertien dagen om van Brundisium, zijn landingsplaats, Rome te bereiken; zoo begon hij met zich naar Napels te begeven, om zich met de zijnen in de dolste feestgelagen over zijn Grieksche zegepralen te verheugen; daarna hield de dwaas in elke stad, die hij tusschen Napels en Rome ontmoette, een zegevierenden intocht. Bij die gelegenheid liet hij in al die steden een bres in de stadsmuren slaan, volgens het recht dat de Olympische overwinnaar had, om op die wijze de stad zijner geboorte binnen te treden.

Eindelijk naderde hij Rome. Mag het ons bevreemden, dat de keizerlijke senatoren, opperste wetgevers, die niets meer te zeggen hadden, nieuwelingen, onder wie het oude bloed der Scipio's, der Mariussen, der Sylla's en der Metellussen slechts spaarzaam meer vertegenwoordigd was, den verdienstloozen Nero, den gepurperden kluchtspeler, een zelfden triomftocht waardig keurden, als de geharnaste helden van vroeger eeuwen zoo vaak binnen hetzelfde Rome gevierd hadden? Aanstonds zonden zij hem een gezantschap te gemoet, met het alleronderdanigst verzoek, dat hij zich gewaardigen zou, op zijn Tusculaansche villa uit te rusten, om den volgenden morgen, onder de grootste pracht, Rome langs de Capeensche poort en de Eerste Stadswijk in zegepraal binnen te trekken.

Claudius Nero nam die oogenschijnlijk vrijwillige, maar inderdaad door hemzelf bestelde hulde van Romes burgers in genade aan. Wederkeerig meldde hij den senatoren, dat hij na zijn zegepralenden intocht op het Romeinsche Forum, die grootste marktplaats der wereld, een feestmaaltijd zou aanbieden aan de burgerschap der stad. De mare van deze keizerlijke gunst, die de lezer het eerst uit den mond van Eudoxia, Nicephora's moeder, vernomen heeft, werd te Rome met bliksemsnelheid rondgedragen door het keizerlijk reisgeleide, dat tot den volgenden morgen was ontbonden geworden.

Het derde uur der eerste dagwake van den triomfdag is verlopen; het is negen uur geworden, volgens de hedendaagsche tijdrekening. Geheel Rome is in nooit gekende spanning. Alles wat groot en voornaam is en adellijk, is reeds geruimen tijd de Capeensche stadspoort uitgetrokken, om bij Nero's schitterenden optocht tijdig zijn plaats in te nemen; ieder, die zijn huis verlaten kan, heeft zich op het Forum, langs den Heiligen Weg, de Esquilijsche straat en verdere pleinen en markten geschaard, of bij een bekende, die aan den triomfweg woont, zijn intrek genomen. De Caesar zal, van Tusculum komend, de Ardeatijnsche heirbaan volgen tot op den Appischen Weg, en van daar, langs de reeds genoemde straten, naar het Kapitoel trekken, om daar door den Senaat te worden verwelkomd.

Maar, wat dringt Hippolytus, Nicephora's oom, door die opeengepakte menigte? Hier is zijn plaats niet, de plaats van een braaf Christen; hier, te midden van een heidensch hofffeest. Toch, lezer, zal de brave grijsaard er getuige van zijn; het is echter met een hoog, een heilig doel. Hij wil niet, dat de zedige Nicephora zich in het heidensche feestgewoel mengen zal, voor dat het uiterste oogenblik gekomen is, waarop zij aan het bevel des keizers zal moeten gehoorzamen; daarom zal hij het verloop van den triomftocht nauwkeurig gadeslaan, en haar dan eerst, wanneer de onvermijdelijke stonde geslagen heeft, persoonlijk naar het Forum heenvoeren.

Zie, hij treedt het prachtige paleis binnen van Publius Volumnius, op den Celijnschen heuvel gelegen; daar moet de stoet voorbij trekken, en de hoogverheven

terrassen van het huis bieden een vrijen aanblik over Romes voornaamste pleinen en straten. Zijn vriend Victorinus, een oude wapenmakker, die aan Nicephora zijn bekeering tot het Christendom te danken heeft, is hofmeester van dat paleis; met groote voorkomendheid zal die hem ontvangen en ten dienste staan.

Nadat Hippolytus den waardigen Victorinus met twee woorden over Nicephora's gevaarvollen toestand onderricht en de hofmeester de noodige bevelen aan zijn deurwachter heeft meegedeeld, begeven beide vrienden zich op weg, om, langs de veelvuldige zalen en marmere trappen van het paleis, de hooge terrassen te bereiken. Intusschen ontspint zich het volgende gesprek:

‘Mijn broeder, mijn vriend,’ zegt de hofmeester, ‘ge begrijpt, dat ge me meer dan welkom zijt! Maar het komt mij voor, dat ge u over Nicephora's toestand wat al te beangstigd maakt. 't Is waar, onaangenaam voor haar en dwaas van den kant des keizers is die opdracht zeker; ik zie echter niet in, dat zij het leven der maagd in gevaar zal brengen.’

‘Het is mogelijk, brave wapenmakker,’ antwoordde Hippolytus, ‘dat gij het gevaar minder groot acht, dan wij allen. Denk echter een oogenblik na, en ook gij zult tot andere gevolgtrekkingen moeten komen. Gij begrijpt, dat de ernstige maagd, die zulke sprekende Grieksche gelaatstreken heeft, aanstonds als de dochter van Nero's geheimschrijver Antymas, dien de keizer als Christen heeft doen onthoofden, herkend zal worden. En het einde? Het einde zal zijn, dat eenige vleiers haar bij Nero zullen aanklagen als Christinne; en dan wachten haar de brandstapel, het zwaard of de wilde dieren.’

‘O, die ellendeling. Zou het Nero dan nog niet genoeg zijn haar vader, zijn meest getrouwen dienaar, onthalsd te hebben? Ach, Hippolytus, hoe lang zal de almachtige God dulden, dat de deugdzaamste Romeinen, dat heilige maagden en vrouwen, alleen omdat zij God dienen willen, zooals des Heeren Wet dat voorschrijft, zullen moeten sterven? Hij alleen weet het; dat Zijn heilige wil eeuwig aangebeden zij en geprezen!’

‘Ik zie wel, brave Victorinus, dat gij mijn gevoelen deelt; ik kan er derhalve niets meer bijvoegen, dan dat ik uw vurig gebed verzoek voor haar, die ik reeds beschouw als een toekomstige martelares. Maar, ik heb u nog niet gevraagd, of wij het terras met zijn vrij uitzicht wel benuttigen kunnen? Wij zullen uw heer en zijn gemalin in den weg loopen.’

‘Bekommer u daar niet over. Ik alleen ben hier heden heer en meester. Publius Volumnius, de senator, maakt deel uit van den optocht; zijn gemalin en haar kinderen zijn uitgegaan, om op de keizerlijke tribune van het Forum den stoet te aanschouwen. Gij zelf zijt derhalve de voornaamste toeschouwer.’

‘Mijn God,’ riep de deugdzame Hippolytus, ‘mijn God, ik dank u voor deze weldaad! Zij kan slechts de arme Nicephora ten goede komen!’

‘Matig uwe vreugde, oude wapenmakker,’ voegde Victorinus aan zijn vorige meedeeling toe; ‘gij hebt nog niet alles vernomen. Ofschoon ik hier heer en meester ben op het oogenblik, kan ik mijn onderhofmeester Tribonius niet beletten, zijn broeder Eprius Marcellinus ook hier te brengen, zooals het zijn voornemen is. Tribonius zelf is een rechtschapen man; zijn broeder Eprius echter, die overigens openlijk het ambt van zedekundige en wijsgeer uitoefent, is niets minder dan dezelfde aanklager der Christenen, die den zaligen Antymas aan Nero heeft overgeleverd.’

‘Victorinus, wat zegt gij? Dan is het beter, dat ik aanstonds heenga! Niet uit haat, dat weet gij, maar om het gevaar, dat mij daardoor boven het hoofd hangt!’

‘Neen, mijn vriend, blijf! Een Christen, die elk gevaar zou willen ontloopen, kon Rome en het keizerrijk wel verlaten! Maar wees uiterst voorzichtig, want ik vrees,

dat hij minder of meer de overtuiging heeft, dat ik Christen ben en dat ik bijgevolg dezen morgen Christenen in mijn omgeving hebben zal!’

‘Gij hebt gelijk, Victorinus; ik zal blijven, maar nauwkeurig op mijn woorden letten. Ik verheug mij nochtans, dat Tribonius, dien ik herhaaldelijk bij een mijner kennissen ontmoette en als een rechtschapen man leerde kennen, ons gezelschap deelen zal en daardoor, noodzakelijk, zijn broeder zal intoomen.’

Ondertusschen hadden beide vrienden de terrassen bereikt, die op een gedeelte der platte daken van Volumnius' paleis waren aangelegd. Van daar uit had men, deels door de hoogte van het gebouw, deels door de hooge ligging van den Celijnschen heuvel, een geheel vrij uitzicht over Rome en bijzonder over den triomfweg, dewijl deze van de Capeensche poort als in een rechte lijn langs den Heiligen Weg naar het Kapitoel liep.

‘O, Victorinus,’ riep Hippolytus, die dergelijk gunstig gelegen terras nog nooit bezocht had; ‘o, wat is de nieuwgebouwde stad van Nero schoon! Al ben ik, om het gevaar, dat mijn deugdzame nicht boven het hoofd hangt, zeer droevig gestemd, toch gevoel ik den indruk van dit uitgestrekte vergezicht. Dat Kapitoel, dat Gulden Huis des keizers, die paleizen der patriciërs, die tempels met hun vergulde koepeldaken, wat is dat alles heerlijk!’

‘Gij hebt gelijk, Hippolytus,’ antwoordde de hofmeester. ‘Maar, helaas, dat alles te zien, en dan als Christen te moeten gedenken, dat de godvergeten Romeinen des Heeren weldaden misbruiken om al die schoonheid te bezoedelen en te onteeren, dat is treurig, diep treurig! In al de tempels, die voor uw oog verrijzen, worden steen, hout, zilver en goud als afgoden aanbeden; slechts den éénen, waren God vergeet men. Het grootsche amphitheater, dat aan uw linkerhand boven alles uitsteekt, dient om de kinderen des Heeren, de Christenen, te vermoorden en te verbranden, het bloed onzer broederen te drinken. Nero's Gulden Huis, dat gij voor u ziet, is de zetel van alle duivelen der hel; ontucht, trouwbreuk, doodslag, meened en moord zitten daar ten troon! O Rome, keizerlijk Rome, wat zijt gij diep gezonken! Waarlijk, gij behoeft wel het bloed der martelaren, om van uw ontelbare smetten te worden gewassen!’

‘Het bloed der martelaren,’ riep Hippolytus eensklaps uit, ‘ja, het bloed der martelaren zal Rome behoeden voor Gods wraakgericht! Mijn broeder in Christus, o, wie weet hoe spoedig ook wij zelve voor de rechtbank ons Geloof zullen moeten betuigen! Althans, ik gevoel het, Nicephora staat voor het einde, en, als zij haar bloed moet storten, ben ik in staat tot Romes dwingeland door te dringen, hem openlijk zijn misdaden te verwijten en hem aan te zeggen, dat ik verlang, het weinige bloed wat ik na de verdediging des vaderlands nog heb overgehouden, te storten voor de eer van den Gekruisigde God!’

‘Hippolytus, ware Christen,’ sprak de hofmeester, na eenige oogenblikken gezwegen te hebben, ‘Hippolytus, ik bid u, blijf bedaard! Gedenk dat reeds een enkel onvoorzichtig woord u dezen morgen schadelijk kan worden. Overigens, gij weet het even goed als ik, dat de Christen, die tot alles bereid moet zijn, eveneens voorzichtig zijn moet. Gods heilige wil geschiede over ons; Hij zal, beter dan wij, Zijnen en onzen tijd kennen!’

Was een blik van deze plaats uit over Rome geworpen telken dage schoon te noemen, dezen morgen was die blik eenig, onvergetelijk. Al de straten der wereldstad, die men van Volumnius' terras uit kon overzien, en die, als waren zij op de reusachtige golven des Oceaans gebouwd, nu eens klommen en dan weder daalden, waren op dit uur gevuld met de duizenden en tienmaal duizenden die een stad van meer dan

een miljoen zielen uit straten, buurten, stegen te zamen brengt op den dag, dat zij een keizerlijk hoogtij viert.

Die duizenden, die tienmaal duizenden, die daar Nero's triomftocht opwachtten, die daar te midden der betooverende straatversieringen als kluwens aan de boomen hingen en de daken opvulden, om den zegevierenden Caesar beter te kunnen zien en toejuichen, droegen allen het feestgewaad; eenigen de veelkleurige dracht van het volk, anderen het blinkend wit der Romeinsche burgers, nog anderen het opvallend purper der ridders en het goudlaken der edelen. En dat alles dan te mogen aanschouwen, veredeld, verhelderd door een zonneglansen als alleen de Italiaansche hemel kent! Een zonneglansen, dat huizen en paleizen, boomen en bloemen, villa's en tempels overgiet met een gouden waas! Een zonneglansen, slechts te vergelijken bij de schittering van den Indischen potentaat, die, zelf fonkelend van juweelen en goud, alvorens naar den tempel van zijn afgod op te gaan, met volle handen het goud en de

stralenschietende edelgesteenten te midden zijner schuchter nederknielende onderdanen rondstrooit!

Eindelijk, eindelijk nadert de stoet van den zegevierenden Caesar; hij heeft het hoogste punt van den Celijnschen berg bereikt, om, langs Volumnius' paleis neerdalend, den Palatijnschen heuvel te beklimmen. De zich voortplantende triomfkreten der opgewonden menigte worden luider en luider. Op dit oogenblik zegt Victorinus deze weinige woorden tot zijn ouden wapenmakker:

‘Hippolytus, één woord! Ik heb Tribonius en zijn broeder Eprius Marcellinus onder de vooruitlopende menigte opgemerkt; zij zullen aanstonds hier zijn. Zooeven waart gij in zeer gespannen gemoedsbeweging; gedenk dat gij voor Marcellinus ieder uwer woorden wegen moet! Houd u kalm; zelfs al zou de delator den schijn aannemen u of mij te willen beleedigen!’

JESUS EN ST. JANNEKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN RUBENS.

Weinig tijds nadat de hofmeester die woorden geuit had, traden beide broeders op het terras. De wederzijdsche voorstelling, zoover die noodig was, was kort, en van de zijde van Nicephora's oom koeler dan Victorinus eigenlijk wel gewenscht zou hebben. Het gesprek, in de weinige oogenblikken dat dit nog gevoerd kon worden, liep over het onderwerp van den dag, Nero's Grieksche zegepralen en zijn triomftocht. Blijkbaar beoogde Marcellinus, van den beginne af, beide vrienden, die hij hoogstwaarschijnlijk voor geheime Christenen hield, te veel te laten zeggen. Spoedig echter werd het gesprek geheel onmogelijk; bazuinen weerklonken, klaroenen schetterden, holle trommels daverden, en een samenspel van ontelbare speel- en snarentuigen vervulde de lucht. Maar al die volle muziekakkoorden werden nog overstemd door het onophoudelijk volksgejuich, en het zegegeroep der duizendtongige menigte.

Keizer Nero's triomftocht was in drie afdeelingen gesplitst, en stelde den Caesar voor als veldheer, als overwinnaar in de Helleensche

wedstrijden, als den rijksten der Romeinsche keizers. Van ieder dezer drie afdeelingen zullen wij den lezer de voornaamste groepen trachten te schilderen.

Als voorloopers en om ruim baan te maken in straten en wegen, reed een escorte Bataafsche ruitery den stoet vooraf; krachtvolle, stoere mannen, doorkorven en gehard in menigen bloedigen strijd.

De bezoekers van Volumnius' terras sloegen die barbaren, zooals zij genoemd werden, nauwelijks gade; maar toen de eerste groep der eerste afdeeling, die Nero's krijgsroem moest voorstellen, aanrukte, - een eindelooze opeenvolging van Romeinsche soldaten te voet, deels in oorlogskleeding, deels in marschtenue, deels in paradekostuum, - toen konden de overigens niet zeer geestdriftvol gestemde vrienden, zich niet onthouden, dezen luide te bewonderen. Die groep was immers grootendeels samengesteld uit het oude wapen, waaronder de hofmeester en zijn waardige vriend gediend hadden.

‘VOOR DE ARME OUDE ZEELIEDEN,’ NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANCIS TATTEGRAIN.

‘Ziet, mannen,’ riep Victorinus uit, ‘daar hebt ge nu een proeve voor u, van wat eigenlijk een Romeinsch leger vormt. Voorop gaan onze lansiers te voet in hun lederen borstharnassen, onze slingeraars, onze boogschutters met hun stalen bogen, en de aardwerkers met spade en bijl. Daarna komt het wapen, waarvan wij beiden deel uitgemaakt hebben, en dat steeds de kern des legers was, de zwaargewapenden met stalen harnas, ijzeren stormhoed, schild en zwaard. Bravo, bravo, fiere Romeinen, aan wie de verovering der wereld te danken is!’

(Wordt vervolgd.)

Sint Stanislaus.

Door Maria Viola.

III.

(Slot.)

Korten tijd na de verschijning der heilige Barbara aan Stanislaus' ziekbed, bezocht de allerheiligste Moeder Gods zelve haar lieveling en openbaarde hem zijn roeping: God te dienen in de Sociëteit van Jesus.

Toen wist Stanislaus, dat hij herstellen zou.

Alle twijfel omtrent zijn toekomstigen levensstaat was nu plotseling weggevaagd uit zijne ziel: de blijde verkondiging der Maagd vervulde ze van een rustige verzekerdheid, een storelooze klaarheid, die was als een geluksstaat van enkel vrede voor heel zijn leven. Als een ongekende heerlijkheid was dit zalig geheim, dit innig samen-weten met zijn hemelsche Moeder van zoo heilige dingen. Liefst ging hij nu alleen, droomend zijn dromen van toekomstige zielsgenietingen, van een leven, wel-gelukzalig in onafgebroken, ootmoedig-gehoorzaam plicht-doen en geduldig vervolmaken van eigen zieledeugden, sterk door de liefde van Jesus en Maria. En dit droomend schouwen in den puren geluksglans, die lag over het leven dat hem verbeidde, deed hem vluchten het bijzijn van menschen, opdat anderen niet bemerken zouden den weerglans der zielevreugde in den blik zijner heiligenoogen.

Toch wist Stanislaus dat hij, om te beantwoorden aan zijn roeping, moest openbaren het zoet geheimenis zijner God-verloofde ziel. Als hij dacht aan het oogenblik, dat hij uitzeggen moest deze onstoffelijk-zuivere dingen, wier louterheid geschaad zou worden door de allerteerste woordenzegging, doorvlijmde hem een felle pijn, als zag hij profane handen schenden de dierbare reliquieën van vroomvereerde heiligen.

Stanislaus voelde, dat langer weerstreven zonde was. Hij wist, dat God nu van hem wilde openbaring van het heilige, dat aan hem geschied was - en hij ging.

Het Lof was geëindigd, toen Stanislaus de kerk binnentrad, die langzaam-aan verledigde. Hier en daar knielde nog een vrome in het weifelend licht, dat met kwijnenden glans neerschemerde door de hooge vensters, afbiddend zijn rozenhoedje. Stanislaus knielde, het gelaat gedrukt in de kille handen.

Nu en dan viel een plotseling geluid fêl-hard in de kerk-stilte: het neerkleppen van een bidbank, het gil-krijschend verschuiven van een stoel over de zerken; behoedzaam verwijderde zich iemand langs de smalle gangpaden met wegstervend schreden-gekraak.

Stanislaus hief het gelaat op naar het altaar, dat hóóg-uit stond te schemeren in den matgouden glans van zijn rijk-vergulden tooi, allengs verdoffend met hier en daar nog een even opfonkelen der reliefs op de tabernakeldeuren. Duisternis zeeg neer van de hóóg-gespannen bogen, wemelde af van de geheimzinnige diepten in de ornamentaties der kapiteelen, langs de stille lijnen der blank-opstrevende zuilen - in de diepe donkerten der nissen stonden de roerelooze heiligenbeelden in eeuwigdurende aanbidding....

Telkens kwamen nu biechtelingen ingetogen neerknielen voor de biechtstoelen, verzonken in aandachtig gebed en gewichtig-ernstig gewetensonderzoek.

Stanislaus liet de anderen voorgaan; hij had het gewetensonderzoek volbracht en de voorbereidende biechtgebeden gezegd uit zijn bidboek; dan bad hij zacht, bevend van ontroering voor wat hij nu doen ging: ‘Maria, wees mij genadig - Moeder, laat mij niet alleen...’ En telkens en telkens weer sprak hij den geliefden naam uit, als wilde hij daardoor stillen de vreemde onrust in zijn ziel.

Hij zat nu vlak voor den biechtstoel, zoodat hij het lispelen der biechtelingen hooren kon en de dof-mompelende stem van den biechtvader, die vermaande en de absolutie gaf. Nog was in hem de vrees als een hevige beroering van ziel, die hij wilde neerdrukken, éér hij knielen ging voor den biechtvader. In den korten tijd, die nog verlopen moest, begon hij de litanie van Onze Lieve Vrouw te bidden, het gelaat neergedrukt in de handen, sneller en sneller herhalend: ‘*Ora pro nobis....*’

Toen stond hij op - zijn hoofd gloeide, zijn handen trilden, voor zijn oogen was een wemeling van uit glanslooze duisternis opstarrelende lichtvlekken; nog eens fluisterde hij, met een smeekenden blik naar het Maria-beeld: ‘Maria, wees mij genadig....’ Dan zonk hij neer aan de voeten van den priester en sprak zijn bekentenis.

Ook van zijn lang, vreesachtig aarzelen verhaalde hij den biechtvader, van zijn verlangen om de heerlijke beloften der Moeder Gods te behouden voor zich alleen - en langzaam voelde hij terugvloeien naar zijn geschokte ziel de lang ontbeerde hemelrust....

En toen hij opstond uit den biechtstoel met geheven hoofd, het gelaat blinkende van paradijslijken vrede, leek hij een godsgezant, die een moeilijke zending triomfantelijk volbracht heeft. Voor het beeld der Maagd boog hij de knieën als een jonge ridder, huldigend zijn hooge Gebiedster met woorden van blijden dank en teere vereering. Zijn vreugdig gelaat hield hij onafgebroken tot Haar opgeheven, wyl de liefde als een onzichtbare glans straalde uit zijn hart tot de Madonna....

En als hij zoo, stil van geluk, de armen gekruist over de borst, opzag tot de Lieve Vrouwe, was hij niet meer de jongeling Stanislaus, maar een Serafijn, enkel ziel van liefde, zoekend de liefde-ziel der Maagd. En het beeld, waarvoor hij knielde, was niet meer levenloos marmer, maar de Moeder Gods zelve, hem toelachend met haar glimlach van milde goedertierenheid, hem tot zich trekkend met den blik harer stralende oogen, tot Stanislaus' lichaam bezweek voor de kracht der hemelsche zielsgenietingen.

Stanislaus' liefde tot Maria - wondere devotie van menschenziel tot wat na God zelven het louterst-heilige is in den Hemel en op aarde - wit-gouden lichtzon, ontstekend de harten in gloed tot het onbevlekt Hart van Maria! Als liefdevlammen waren Stanislaus' woorden, die verkondden Maria's lof, verhieven haar geheimzinnige voorrechten en bovenmenschenlijke deugden, prezen haar hemelsche schoonheid, bewonderden haar eindeloze goedertierenheid, die den zondaar duldt aan haar voeten en den smeekeling niet verstoot, die rouwmoedig zijn ‘memorare’ stamelt, maar opheft en zachtens heenleidt tot den troon van haar Goddelijken Zoon, vervullend de verlangens van Zijn Heilig Hart.

In Stanislaus' ziel lag de liefde tot Maria als een mysterie van geluk, dat zijn stillen geluksschijn wijd uitglansde over zijn leven....

Als eens een priester, verlangende te doorschouwen het wonder-wezen dezer liefde, den jongeling vroeg, hoe hij toch Maria zóó liefhad, sprak de heilige dit subliem-eenvoudig woord:

‘Pater, zij is immers mijn Moeder....’

De priester vroeg niet verder: in zijn ziel was de klare klank dier woorden als de echo van engelenstem; hij voelde de onzichtbare uitstraling van gelukzaligheid, die ontzweefde aan de reine ziel van den knaap - toen wist hij, dat Stanislaus een Heilige was.

Zoo leefde Stanislaus gedurende zeventien jaren zijn leven van innig-verstorven heiligheid - in de vriendschap van Jesus en van zijn lieve Moeder Maria. Toen naderde het oogenblik, dat God hem wegreep van de aarde.

En het verlangen naar de ongehinderde aanschouwing van Maria's heerlijkheden werd in hem heviger en heviger, nu voldoening nabij was. Zachtkens - als een kind, dat glimlachend inslaapt, stierf Stanislaus op den feestdag van hare opneming ten Hemel, den vredig-zoeten dood van Gods lievelingen, aanschouwend reeds met stervende oogen de hem wachtende glorie.

Eerbiedig legden vrome handen den lieven doode op het witte bed, waarover gewijde kaarsen straalden met devoten glans. En als de jonge novicen voor de laatste maal aanschouwden den gestorven broeder, daar neerliggend als een blanke paradijslelie tusschen de bloemen der aarde, het doode lichaam omgeurend als het zoet aroom der deugden, die zijn leven hadden gesierd, knielden zij neder en kusten de stille handen en de voeten en konden niet scheiden van het verheerlijkte gelaat, vredig als van een sluimerenden engel.

Hoog in de glorie, waar de Serafijnen vereeren de gratievolle majesteit hunner Koningin, knielt Stanislaus tusschen zijn lieve broeders Aloysius van Gonzaga en Joannes Berchmans en bidt voor de jeugdige novicen der Sociëteit van Jesus en voor allen die, ontvlamd in den liefdegloed, waarvan Stanislaus' zuiver hart brandde, zijn voorspraak inroepen om genadig te worden aangenomen onder het getal der uitverkoren dienaren van Maria, Koningin des Hemels.

MARIA VIOLA.

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

(Vervolg.)

Maar, hola, waar was opeens Hansen gebleven in het hart van de kleine Martha?

Heel achteraf in een heel klein hoekje had zij den jonkman voorloopig opgesloten, daar mocht hij staken of werken.

Zoolang moederlief ziek was, had Martha geen tijd voor den jongen over. Wel ja, dokter zou niet tevergeefs gezegd hebben: 'Zeg, meisje, moeder niet alleen laten, hoor!' God beware, al ware de Hemel ingevallen en de aarde in splinters gespat, zoolang Martha nog één oog kon openhouden, zou het ook over het lieve moedertje in bed waken.

'Kind, ge doet veel te veel, ik heb zoo'n oppassing niet noodig,' zei de zieke moeder dan dikwijls met innige vreugdetranen in 't oog, als zij de zorgvuldige liefde en teederheid zag, waarmee Martha aan haar ziekbed waakte.

Maar het meisje had altijd een afwerend glimlachje op haar rozenwangen, en des te grootere vreugde, als zij maar heel veel moeite aan haar moederlief moest besteden.

Met Paschen werd Jan knecht. 'Ja, jongen,' zei baas Fiks toen, 'ik had er eigenlijk over gedacht, dat je nog een jaartje als knecht hier bleeft werken en daarna in den vreemde zoudt gaan, om je verder te bekwamen; maar 't is toch 't beste, dat je nu

voor een jaar of twee op je ambacht gaat reizen, dan is dat maar achter den rug. Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’

Jan was dit goed; hij was een gezonde, ferme knaap, die wel door de wereld zou komen, en of hij naar Mesopotamië of Griekenland moest, dat was hem hetzelfde en kon hem niet schelen.

Martha zocht een paar nieuwe hemden en eenige paren kousen bij elkaar, baas Fiks deed wat geld in zijn buidel en Jan pakte zijn ransel.

‘God zegen je, jongen!’

‘Adieu Martha, denk van tijd tot tijd aan Jan, hoor!’

‘Blijf braaf, beste jongen, behoud God altijd in 't hart en vergeet niet te bidden.’

‘Moeder, mijn lieve moeder zal ook wel beter zijn, als ik uit den vreemde terugkom!’

‘Wij willen 't hopen, kind.’

Het was een treurig-blijde lach, welke het bleeke, ziekelijk gelaat der moeder verhelderde, toen de warme, zwellende lippen van haar eerstgeborene zich op haar ingevallen wangen drukten. Ach, het moederhart vermoedde, dat dit de laatste kus zou zijn, dien ze van haar ‘jongen’ ontving; dat zijn oog haar hier beneden nooit meer zou wederzien, en een innig smeekebed voor Jans welzijn steeg onder dezen kus uit haar borst tot den Heer op. Toen wierp Jan zijn reiszak over den schouder, greep pet en stok, verliet met vasten tred het ouderlijke huis en ging de wijde wereld in.

Na het vertrek van Jan had baas Fiks goedof kwaadschiks wel moeten besluiten een knecht te huren en daar een werkplaats zonder leerjongen er precies zoo ongelukkig uitziet als een hond zonder staart, had hij ook een jon-

gen genomen. Het liefst zou de oude smid natuurlijk Hansen weer in de werkplaats hebben gehad, maar waar was die gebleven? Een paar dagen had hij gedurende de werkstaking met de leeglopende gezellen rondgebommeld, maar toen weldra het hazenpad gekozen. Toen de bazen met de knechts een akkoord troffen en deze laatsten het werk weer opnamen, was Hansen al lang over de grenzen. Nu, baas Fiks kon het ook met den nieuwen knecht best vinden, 'altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!'

Maar het speet baas Fiks voor de kleine Martha. Het lieve deerntje had nu weer voor drie manspersonen te koken en te zorgen, afgezien nog van de verpleging harer zieke moeder.

'Valt het je niet zwaar, kindlief?' placht baas Fiks soms, met zichtbaar welgevallen in Martha's ijverige bemoeiingen te vragen, terwijl hij zijn vereelte hand over haar blonde lokken streek, 'valt het je niet zwaar, al die zorgen en dat werk?'

'Mij? Ik weet van geen zorg of moeite,' antwoordde het aardige meisje vol opgewektheid op zulk een vraag. 'Ik zou warempel niet weten wat te beginnen, als ik de handen niet vol werk had.'

't Is een zegen Gods, mijn goede, oude Grietje,' fluisterde na zulk een gesprek met Martha baas Fiks tot zijn zieke vrouw in 't bed.

'God beware haar voor ons,' en het zieke moedertje drukte den baas de hand en toonde hem het schoonste sieraad, dat een moeder kan tooien, namelijk een vreugdetraan in het oog over de braafheid en deugd harer opgroeiende dochter.

Met het huren van den nieuwen knecht had baas Fiks zich ook weer meer op het bouwwerk toegelegd.

Als de baas weer voor twee hongerige magen had te zorgen, moest hij er op bedacht zijn, dat er de noodige beweging voor de armen en beenen aanwezig was.

Mijnheer Meyerstein had van de stad een groot stuk grond gekocht, waarop hij een straat wilde aanleggen. Heeremijntijd! dat zou werk geven! Een straat met links en rechts louter nieuwe huizen, twee lange rijen, vier, vijf verdiepingen hoog

Hoera! Mijnheer Meyerstein kon de massa bazen niet van zijn lijf houden, die hem allen hun werk aanboden. Metselaars, timmerlieden, schrijnwerkers, smeden, glazenmakers, ververs, behangers, heeremijntijd! Ook baas Fiks verzocht om een deel van het smeewerk in de nieuwe gebouwen.

'Wel zeker, jij kunt al het smeewerk van de nieuwe huizen wel aannemen, baas Eggert, als jij dat wilt; jij kunt al dat werk met plezier krijgen, dan heb ik maar met één man te doen en op jou kan ik rekenen.'

Baas Fiks zijn hart sprong op van vreugde.

'Ik heb maar één voorwaarde,' sprak mijnheer Meyerstein, toen beiden het over het werk en de prijzen eens waren, 'die moet je nog vervullen, baas Eggert.'

'En die is, mijnheer Meyerstein?'

'De eene hand wascht de andere, baas Eggert. Als jij al het smeewerk van de nieuwe gebouwen krijgt, moet jij ook uw ijzer en steenkolen van mijn schoonzoon koopen, anders doe ik het niet, en dat is ook niet meer dan billijk.'

Baas Fiks kwam deze voorwaarde van den heer Meyerstein een beetje ongelegen. Hij had een ouden, goeden ijzerleverancier, bij wien hij, sedert hij begonnen was voor eigen rekening te werken, zijn ijzer kocht en die hem altijd goed bediend had. Hij had een kolenkoopman, van wien hij al sedert jaren goede waar ontving en die hem nooit te hoogen prijs afnam. Het viel hem moeilijk van mijnheer Zomer en mijnheer Nieuwboer weg te loopen en zijn ijzer en kolen van mijnheer Cohen te

nemen, maar wat doet niet een ambachtsman om werk te krijgen? Baas Fiks stemde toe in de voorwaarde, door mijnheer Meyerstein gesteld en nu werd er op los gevijld: Gorrietsj, gorrietsj, gorwirietsj, rietsj!

‘Was nu Jan maar thuis,’ dacht de oude smid dikwijls, ‘wat een drukte is het nu! Drommels, ik had er een lief ding voor over, als ik wist, waar de jongen nu in de wereld zit.... en als Hansen nu kwam om werk - welnu, dat zou me ook niet kunnen schelen.’

Maar zijn praatjes hielpen niet. Jan was in den vreemde en Hansen verdwenen.

Baas Fiks moest verreweg het grootste gedeelte der aangenomen werken in andere smederijen laten maken en de winst natuurlijk dezen afstaan.

‘Als je het werk klaar hebt,’ zei op een keer de heer Meyerstein, ‘alles spijkervast is en de sloten zijn in orde, zooals wij hebben afgesproken, dan zullen wij afrekenen, baas Eggert, dan kan je je geld krijgen, want ik houd niet van lange rekeningen.’

Baas Fiks fronste het voorhoofd een beetje bij deze woorden. Hij was voornemens geweest nu al een rekening in te dienen en had gedacht, dat de rijke mijnheer Meyerstein, die een heele straat liet bouwen, hem wel iets op afbetaling kon geven. Hij ontving wel kolen en ijzer van den heer Cohen, den schoonzoon van mijnheer Meyerstein, op crediet, maar hij moest toch het werk, dat hij in andere smederijen liet maken, dadelijk betalen en zijn knecht en zijn leerjongen wachtten ook niet, noch met het loon, noch met het eten.

‘De drommel moge die.... altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’

Daar gebeurde op zekeren dag iets, dat baas Fiks zijn lijfspreuk bijna deed vergeten, ware het niet, dat deze hem door merg en been zat. Hij was met zijn knecht en leerjongen naar de nieuwe wijk gegaan om eenige jaloezieramen aan te brengen, die daags te voren waren klaar gekomen. Maar zij schenen niet te passen.

‘De gaten in het metselwerk zijn te klein, baas!’ riep de knecht boven van de ladder af.

‘Gekheid! Men kan van hier wel zien, dat die niet te klein zijn.’

‘Ja, dan zijn de jaloezieramen te groot, een van beide.’

‘Laat mij eens op de ladder.’

‘De baas zal ‘t ook niet kunnen veranderen, ‘t is zooals ik zeg, wij moeten de gaten ophakken of de ramen kleiner maken.’

‘Dat wil ik dan toch eens zien!’

Met deze woorden had baas Fiks de hooge ladder beklommen. Wat er aan scheelde? Dat weet ik zelf niet, maar de oude smid schoof en duwde en bewoog het raam heen en weer, zoodat de ladder een polka danste. Nu volgde er een ruk en toen lagen jaloezieraam en baas Fiks op den grond tusschen zijn knecht en zijn jongen.

‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ murmelden de lippen van den baas nog duidelijk; toen klemden zij zich vast opeen en de oude man lag daar als stom en dood.

Dat was me natuurlijk daar een opschudding, heeremijntijd! Het duurde geen twee minuten, of alle handwerks- of ambachtslieden van de omliggende nieuwe gebouwen stonden met open mond om het lichaam van baas Fiks. De smidsjongen was nog het verstandigste van allen. - ‘Ik zal gauw naar dokter Wolfram loopen,’ riep hij, ‘die woont hier dicht bij en zal wel thuis zijn.’

Dokter Wolfram kwam dadelijk, Goddank! Hij trok een zeer ernstig gezicht, toen joeg hij de gapers weg, behield een paar van de sterksten bij zich, liet den baas op dezelfde ladder leggen, waarvan hij was gevallen en liet hem zoo naar huis dragen, naar de kleine Martha, die geen kwaad vermoedde en naar haar ziek moedertje.

Jongejongen! wat schrikten die beide vrouwen! Het was de kleine Martha te moede, alsof de smart haar keel toesnoerde; zij dacht niet anders of haar vader was dood.

‘Zoo erg is het nog niet, lief kind.’ sprak de dokter geruststellend tot het arme meisje, ‘als ’t God belieft is er nog geen sprake van sterven, ofschoon het er dicht genoeg bij is. Nu maar gauw linnen hier en water, handdoek en schaar; vlug, vlug!’

Het meisje vloog door de kamer. De dokter hoefde geen tweemaal te zeggen: ‘vlug, vlug!’ Maar dat moedertje, dat arme, lieve moedertje! Met groote, verglaasde oogen had de arme vrouw tot dusver haar man aangezien. Moeder, lieve moeder, nog is ’t het ergste niet, vader leeft nog! De kleine Martha vloog van het bed van haar vader naar dat van moeder en van dit weer naar de sponde des vaders, om den dokter de behulpzame hand te bieden.

‘Het is een schenkelbreuk,’ verklaarde de dokter eindelijk ernstig, ‘innerlijke deelen van borst en onderlichaam schijnen, Goddank, niet gekwetst, maar met zekerheid kan ik dit nu nog niet zeggen. Het been - als er niets bijkomt - zal over drie maanden wel weer genezen zijn.’

Nu werden de moeiten en zorgen voor de brave, kleine Martha eerst recht groot. Voor haar vader en moeder was het een hard, hard ding zoo hulp- en roerloos te bed te moeten liggen en daarbuiten de zaken te laten gaan - niet zooals God het wil, mijn goede ziel, want dan gingen zij zeker het best - neen, zooals andere menschen dit goeddunkt in hun onverstand en luimen.

‘Mijn God, mijn God!’ zuchtte baas Fiks dikwijls in de stille, lange nachten, ‘het is te veel! Ik kan het nauwelijks dragen!’

Maar wanneer dan plotseling de kleine Martha aan zijn bed stond en haar engelengezicht over zijn legerstede boog, om hem het zweet heel zachtjes met een koud doekje van zijn voorhoofd te wisschen, als zij het kussen onder het koortsachtig gloeiend lichaam van den baas zoo liefderijk en zorgvol opschudde, alsof hij niet haar oude vader, maar een teeder wichtje was, wien haar zorgen en verpleging golden, dan flikkerde het weer van vreugde en zaligheid als een helder vlammetje in zijn borst, over zulk heerlijk geschenk Gods, en vaak legde hij dan de heete hand op Martha's hoofd en sprak; ‘Kind, kind, dat zal God de Heer je vergelden, je leven lang!’

Het ergste echter was, dat de baas niet bij de zaken in de werkplaats was. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ riep hij wel dagelijks den knecht toe, als deze bevelen kwam vernemen - en zoolang hij aan het ziekbed van zijn meester stond, zag hij er ook altijd uit, alsof hij 's meesters aanmoediging niet noodig had - maar later in de werkplaats!!!

Daar ging het vroolijk toe, jawel! maar niet zooals het de meening van den baas was met diens gulden lijfspreukje.

‘He, wat is het warm vandaag,’ zei de knecht en rekte zich aan de schroefbank, ‘er heerscht een hitte, dat men zou meenen te smelten in het zweet! Toe, gauw, jongen, haal eens een kan bier bij den kastelein in de “Ster,” men moet het lichaam een beetje afkoelen, anders houden wij het niet meer uit. Foei, is dat werken!’

Zoo ging het den geheelen tijd, dag in, dag uit. Dat was wel prettig, dat is zeker, doch het is ook zeker dat, waar in zaken de bierkan rondgaat en de leerjongens altijd van de werkplaats naar de herberg op reis zijn, daar krijgt de waard wel centen in zijn zak, maar de baas is ten slotte de dupe van de geschiedenis.

‘Is er geen geld ingekomen, best kind?’ vroeg baas Fiks van zijn ziekbed, toen weer het einde van de week naderde en er loon moest betaald worden.

‘Niets vader,’ antwoordde de kleine Martha nauwelijks hoorbaar.

‘Dat is niet goed, dan moet je in Gods naam maar eens zien, dat je een rekening inkasseert. Geef mij het schuldboek eens.’

Baas Fiks doorbladerde zijn boek en overzag de posten, die hij nog kon vorderen. Hm, hm... en toen schreef de kleine Martha rekeningen uit.

Dat ging een tijd lang goed. Er waren vele brave mensen onder de klanten van baas Fiks, die gaarne hun geld voor den dag haalden en het bedrag der rekening betaalden, als het lieve meisje met haar bedeesden, onschuldigen oogopslag daarom verzocht. Maar ten lange laatste raakten de uitstaande posten bij die goede mensen op en Martha moest de rekeningen van de ‘tragen’ uitschrijven.

O wee! de meesten hunner denken aan betalen eerst op St. Juttemis.

Dat baas Fiks en zijn vrouw ziek lagen wist iedereen en dat speet hun ook van harte, als de kleine Martha om betaling der rekeningen verzocht. Maar geld? - ‘We zullen 't je brengen, hoor meisje, over een paar dagen.

hoor je, zeg dat maar aan vader en doe hem de groeten.'

Daar bleef voor de kleine Martha niets anders over, dan een goêndag te knikken en bovendien voor de groeten aan vader haar dank te betuigen.

O wee, o wee, gij, die, wanneer iemand om betaling verzoekt voor zijn eerlijk werk, niets anders over hebt dan een huichelachtig troostwoord, gij zijt niet waard, dat de zon u beschijnt!

Maar dat gaat zoo bij die menschen. Voor hun eigen denken zij, dat het teren en smeren niet mag ophouden; zoolang er nog centen in de kast zijn mag er niets aan mankeeren.

Maar als 't om betalen gaat, dan komt het er niet op aan, dan hebben zij mooie verontschuldigen in plaats van geld en drijft de nood dan den eerlijken schuldeischer een ongeduldige uitdrukking op de lippen, voor den drommel, neen, dan is 't uit met de mooie woorden en volgt de eene grofheid de andere.

De goede Martha had gaarne een ruw woord verdragen, als zij daarmee maar te gelijker tijd het geld van de rekening had ontvangen. Maar zoo ver kwam zij niet en nu kwam voor het lieve kind, bij de zorgen en moeiten, ook nog het gebrek.

'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk,' troostte baas Fiks. Ja, ja, hij had goed troosten, maar de troost drong Martha niet in het hart. Moederlief moest versterkende middelen hebben en ook moest zij alle dagen wijn drinken, had de dokter bevolen, de vader moest bouillon gebruiken en de medicijnen moesten ook betaald worden. Moesten vader en moeder dan gebrek lijden?

De kleine Martha lag in de keuken op haar knieën en weende luid; met uitgestrekte armen schreide zij, als wanhopig, haar harteleed uit. Juist kwam de dokter binnen.

'Wat doe je daar, meisjelief?'

'Ach, dokter, ik weet geen uitweg meer,' en nu deelde het brave kind den goeden dokter haar harteleed mee.

WIE KRIJGT ER AL GEEN PIANOLES! NAAR DE SCHILDERIJ VAN S. BAYERLEIN.

'Hoor eens, meisje,' zei hij, 'wil je daarom wanhopen? Heb je dan met elken Zondag in de kerk van mijnheer pastoor gehoord, dat Onze Lieve Heer zijn hulp altijd verleent, als de nood het hoogst is gestegen? Ben je vergeten, dat Hij iemand nooit meer geeft te dragen hier op aarde, dan men kan torsen? Wil je morren, zeg, tegen uw God, omdat het je een beetje moeilijk valt, he?!'

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Ingeregend. -

De lezer zal zich gemakkelijk kunnen indenken in de onaangename positie van den schilder, die, ijverig bezig een landschap naar de natuur op het doek te brengen, plotseling door een regenbui genoopt wordt zijn arbeid te onderbreken en onder het afdak van een boerenhoeve zijn toevlucht te nemen. Wien toch is het al niet eens overkomen, dat hij, uitgegaan met het heerlijke vooruitzicht, eens volop te genieten van de vrije natuur, zijn dag door het booze weer bedorven zag?

Dat kan een bittere teleurstelling zijn, vooral voor hem, die over maar weinig vrije dagen beschikt.

Voor den schilder is het intusschen nog erger; want het is mogelijk, dat de regen dagen lang aanhoudt, zoodat hij aan zijn schilderij niet vorderen kan, met het onaangenaam gevolg, dat de verven indrogen en hij dus over zijn arbeid, die zich al zoo goed liet aanzien, eenvoudig de kwast kan halen.

Te oordeelen naar het mismoedig gezicht van onzen schilder, heeft hij dat vooruitzicht voor oogen, en 't is hem niet kwalijk te nemen, dat dit hem allesbehalve prettig stemt. Hij moest eens weten, dat er achter zijn rug iemand staat, die hem nog in zijn ongeluk bespot.

Jesus en St. Janneken. -

Ter gelegenheid van den feestdag van den H. Joannes den Dooper bieden wij den lezer ter beschouwing dit bevallig tafereel van den grooten Rubens uit de kindsheid van den heiligen voorlooper des Heeren. Jesus en St. Janneken hebben wij de plaat betiteld, omdat ze ons onweerstand baar in het geheugen brengt dat kinderlijk naïeve liedeken van Pater Poirters: *Van Iesus en Sint Ianneken die spelen met het Lammeken*.

Lestmael op eenen somerschen dagh,
Maar hoort wat ick bevallijcks sagh,
Van Iesus en Sint Ianneken:
Sy speelden met een Lammeken
Al in dat groen gheklavert landt,
Met een pap-schoteltjen inde handt.

Die witte, vette voetjens die waren bloot,
Hun lippekens als corael soo root.
De soete vette praterkens
Die saten by de waterkens.
Het sonneken dat scheen d[a]er zoo heet,
Sy deden malckanderen met melckske bescheet.

Hebben wij die 'soete, vette praterkens' hier niet voor ons, al is het dan niet in een 'gheklavert landt' en zonder lammeken? Men kan wel merken, dat de dichter en de schilder zoowat van denzelfden tijd en denzelfden landaard zijn; want bij beiden openbaart zich dezelfde voorliefde voor het mollige en ronde van gezonde kinderfiguren, dezelfde gulle zin voor het natuurlijk kinderlijke in al zijn naïeve bekoorlijkheid.

Niemand beter dan Pater Poirters had dit schilderij van Rubens in woorden kunnen vertolken; niemand beter dan hij een liedeken van liefkoozende zoetheid kunnen dichten op deze twee ‘crollebollekens’, die elkaar zoo liefdevol in de klare oogskens kijken, terwijl het ontwakende Jesukindje zijn neefje Sint Ianneken streelt.

Wij eindigen dan ook maar met een woord uit een ander liedeken van den gemoedelijken, maar innig gevoeligen, ouden dichter:

Daerom adieu cleynen Koningh,
Adieu Iesus van ons bemindt;
Adieu Iesus, boven den honingh
Soet, lief en aenghenaem kindt.

‘Voor de arme oude zeelieden.’ -

't Is een sympathiek geval, dat de Fransche schilder Tattegrain hier op het doek heeft gebracht. Zijn schilderij verplaatst ons aan de kust van het katholieke Bretagne, te midden van het brave visschersvolk. Er is zoo even een schuit binnengevallen, en nu komen zusters van het toevluchtsoord voor arme oude zeelieden om een deel van den gevangen buit verzoeken ten behoeve van hun beschermelingen.

Zij hebben een ezeltje met korven op den rug bij zich, om hetgeen zij van de goedgeefsche visschers mogen opdoen naar huis te voeren.

De winnende hand is mild, zegt het spreekwoord: na de ruime vangst - de visschen hangen nog in de netten - zien de gulle zeelui niet op een paar vischjes meer of minder en storten graag de mand vol, die de zuster hun toereikt; 't is immers voor hun oude kameraden in het gesticht, waar zij, als zij oud en hulpbehoevend zullen zijn, op hun beurt graag een plaatsje en een goed maal zullen vinden.

Wie krijgt er al geen pianoles? -

Menschen met gevoelige gehoorzenuwen klagen nu al dat tegenwoordig iedereen leert pianospelen en dat, waar zij zich ook wenden en keeren, hen overal het getjengel achtervolgt van door eerst beginnenden bewerkte klavieren. Waar moet het heen als de hondjes nu ook al pianoles krijgen!

Maar de kleine liefhebster op onze gravure heeft nu eenmaal in haar vierpootigen speelkameraad een bijzonder muzikaal talent ontdekt en dat wil zij ontwikkelen. Zij spaart geen moeite om hem het aanslaan van de eerste akkoorden bij te brengen, maar de lobbjes blijkt haar bemoeiingen voor zijn muzikale vorming al zeer weinig op prijs te stellen.

[Nummer 18]

De reuzendochter.

Eens trad een reuzendochter,
 Op nieuwetjes gesteld,
 Het bosch uit en den berg af
 En kwam in 't open veld.

Daar vond zij op een akker
 (Wat was het meisje blij!)
 Een echten ploeg met ploegpaard -
 Een ploeger zelfs er bij.

Dien zet zij op haar vinger
 Voor de aardigheid kwansuis,
 En pakte toen het restje
 En liep er mee naar huis.

‘Wat heb je daar nu, Jetje?’
 Vroeg lachend vader Reus.
 ‘t Is levend speelgoed, paatje;
 Ik heb 't gevonden, heusch!’

Doch pa gromde als een onweer:
 ‘Maar ben je stapel, Jet?
 Gauw, drommels gauw, dat boeltje
 Weer op zijn plaats gezet!’

‘Bedenk, als 't boerenvolkje
 Niet egt en ploegt en spaadt,
 Dan zitten we in de pekel
 En vallen van de graat.’

R.
 B.v.M.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Eenige weinige oogenblikken verhinderde de regelmatige tred der goedgeoesende troepen de aanwezigen in hunne samenspraak. Daarna nam Hippolytus het woord.

‘Gij hebt gelijk, Victorinus!’ sprak hij ernstig. ‘Ja, het wapen, waarbij wij gediend hebben, waarmee wij de halve wereld doorgetrokken zijn, Gallië, Spanje, Germanië en de landen aan den Donau, is bij uitstek het wapen der Romeinen, de kern onzer onoverwinnelijke legers. Bravo voor die ijzeren mannen, geheel gevormd naar de oude Macedonische phalanx; mannen zijn het, die, als zij in carré gerangschikt staan, alle horden van alle barbaren kunnen tarten!’

De tweede groep, waardig de eerste te volgen en als aan te vullen, was, wat wij tegenwoordig den ‘staf’ van een leger zouden noemen. Daarin trokken voorbij, allen op fiere rossen gezeten, de veldheeren, legaten, praefecten, militaire tribunen, chiliarchen, centurionen en subcenturionen, die het commando voerden in een Romeinsch legioen; zij, die van hooger rang waren, droegen het paludamentum, den purperen veldheersmantel, die van lageren de kleeding van hun rang. Eenigen voerden den veldheersstaf; anderen omklemden de kostbare gouden adelaren, die den Romeinen in zoo menig gevaar den weg ter zege getoond hadden; anderen deden prachtige banieren in den wind wapperen of op den vijand veroverde vaandels; nog anderen hielden de overbekende muurkronen in de handen, of zeekronen en belegeringskronen. De meesten hunner waren versierd met den militairen gulden ketting, met de armbanden en de gordelgespen, die niet dan voor persoonlijke dapperheid en volhardenden moed werden toegewezen.

Onder die allen nam de onderkeizer Helius, met zijn vergulde wapenrusting, de eereplaats in. Hem ter rechter, haast gebukt onder den last der jaren, reed de fiere Corbulo, de man, die tijdens keizer Claudius de Armeniërs aan de Zwarte Zee, de Germanen aan den Rijn, en de Parthen in het Oosten verslagen had. Helius ter linker vertoonde zich de ellendige Gessius Florus, de vroegere landvoogd van Judea, de geldzuchtige, door zijn afpersingen de oorzaak geworden van den opstand der Joden, die twee jaren later de ijzingwekkende verwoesting van Jerusalem ten gevolge zou hebben.

Toen ze hun ouden veldheer Corbulo voorbij zagen rijden, gevoelden zich beide wapenbroeders van eerbied doordrongen.

‘Zie,’ zei Victorinus, ‘daar rijdt waarlijk onze eerbiedwaardige oude bevelhebber! Ik had niet durven verwachten hem in den optocht te zien; wat is die held grijs geworden! Ik vrees, dat zijn einde spoedig gekomen zal zijn!’

‘Dat vrees ik ook,’ antwoordde Hippolytus met bitterheid. ‘Maar ik veronderstel, dat hij meer uit afkeer voor Nero's schanddaden sterven zal, dan wel om zijn hoge jaren! Zulk een braaf mensch, al is hij een heiden, is te goed voor het keizerrijk; die behoorde onder de oude, rechtschappen republiek thuis!’

Het hooge woord was er uit; Hippolytus had zich zelf en misschien ook zijn wapenmakker verraden; hij had veel meer gezegd dan de voorzichtigheid op deze plaats gedoogde. Eprius Marcellinus grinnikte van genoeg; toch deed hij, als had hij niets gehoord. De man wilde nog meer vernemen.

De derde groep van den stoet werd gevormd door de senatoren, die raadsheeren van het hoogste wetgevend lichaam des Romeinschen rijks. Zij schreden te voet in de deftigste houding voort, gehuld in glanzend witte, slepende toga's met breede purperen banden omzoomd; en in ruime mantels, die, op den rechterschouder met een gulden knoop vastgehouden, zwierig over den linkerschouder geworpen waren, in dier voege, dat de rechterarm vrij bleef. Hun hoog schoeisel van goudlaken was met edelgesteenten bezet; om den hals en aan de vingers droegen zij een schat van juweelen, om de polsen rijke armbanden. Dat waren de opvolgers dierzelfde senatoren, die eenmaal om hun majesteit en hun lange baarden door de barbaarsche Galiërs voor evenveel goden waren aangezien; slaafsche vreeze en kruiperigheid was velen op het aanschijn te lezen. In plaats van die ouderwetsche, eerbiedwaardige baarden en lange haren in eere te houden, hadden deze verwijfde Romeinen hun geschoren gelaat met puimsteen glad doen wrijven en hun kunstig gesneden haartooi met uitgezochte reukwerken doen zalven. Om de hitte der zon te temperen, droegen de meesten, volgens landsgebruik, een tip van hun mantel over het hoofd geslagen.

‘Wanneer ik die lieden aandachtig beschouw, die ellendige senatoren,’ riep Marcellinus zijn broeder toe, luide genoeg om door den voorbijtrekkenden meester van dit paleis verstaan te worden, ‘verwondert het mij geenszins, dat zij aan een dwingeland als Nero, die ieder uur van den dag hun hoofd kan laten vallen, goddelijke eer bewijzen; dat zij hem, gelijk ze gedaan hebben, een tempel oprichten, als ware hij een godheid!’

‘Nu, nu, dewijl alles in den staat zoo door en door bedorven is,’ antwoordde hem Tribonius, ‘kan ik die senatoren niet geheel in het ongelijk stellen. Ware ik in hunne plaats, wie weet of ik niet evenzoo handelde. Ik zou mijn leven te lief hebben, om iets te weigeren, dat toch geschiedt nadat de hoofden der tegenstemmers kennis gemaakt hebben met het zwaard!’

Bij het vernemen van dergelijke dwaze gezegden werd het den christen hofmeester te warm om het hart.

‘Neen, vrienden,’ sprak hij, ‘aldus moogt gij niet spreken, en nog veel minder zoudet ge, als gij in de gelegenheid waart, aldus mogen doen. Indien ieder Romein zoo denken en handelen zou, waren wij geen vijf en twintig jaren ouder, of het geheele Romeinsche rijk lag te zieletoegen. Daarom keur ik ten sterkste af, dat de Senaat keizer Nero gelukgewenscht en in alle tempels van Rome offers gebracht heeft, toen de goddelooze zijn eigen moeder Agrippina met dolksteken had doen vermoorden. Ook keur ik af, dat de Senaat, op verlangen van dezen Caesar, eenige tientallen zijner mederaadsheeren ter dood veroordeelde, volgens een lijst, die Nero hun had laten bezorgen. Waar zou het heen moeten, indien de zaken zoo bleven doorgaan?’

‘Waar het heen zou moeten?’ riep Hippolytus met meer toorn dan voorzichtigheid, ‘dat wij spoedig de werkelijkheid beleven zouden van den wensch, dien keizer Claudius, Nero's onbekwame voorganger, uiten dorst. Dat keizerlijk dwaashoofd heeft te zijnen tijde niets meer of minder gewenscht, dan dat de vele millioenen, die het Romeinsche volk uitmaken, slechts één hoofd mochten hebben, om dat volk dan met één slag zijn hoofd te kunnen afhakken! 't Zou waarlijk een vreemd keizerrijk zijn, waarvan alle onderdanen in het graf zouden wonen.’

Eprius Marcellinus grinnikte wederom; maar hij zweeg. Wanneer hij het oogenblik gekomen achtte, zou hij wel spreken. Nu was het ongetwijfeld de tijd niet, want de vierde groep der eerste afdeeling naderde. Deze vierde groep bestond uit de overheden der stad en des rijks, allen met de teekenen hunner waardigheid omhangen en door vier slaven in rijkbewerkte ivoren draagkoetsen gedragen. In die groep zag men de burgerlijke consuls en proconsuls, de praetoren en proprætoeren, de tribunen, aedilen, censoren en quaestors, omringd door hunne beampten. Daar zag men nog de geestelijke pontifices, auguren, haruspices, fetialen en flaminen, omstuwd door de lagere rangen der priesterschap. Daar zag men eindelijk te midden harer camillae, harer geestelijke dienaressen, de in elken tijd van het Romeinsche gemeenebest overberoemde Vestaalsche maagden; misschien de eenigen onder alle afgodspriesteressen van Rome, die eerbied verdienden. Tot afsluiting van het eerste gedeelte van Nero's triomftocht, volgden haar een twaalfstal lictoren, bijlbundeldragers van het Romeinsche rijk, slechts den keizer, den consuls en den Vestaalschen maagden toegestaan.

Te dezer plaatse, vóór het tweede gedeelte, waarin Nero zelf verschijnen zou, bevond zich een aanzienlijk getal voornamen edelen, die zich vrijwillig bij den stoet gevoegd hadden; hun was op deze wijze gelegenheid gegeven, den keizer hun verknochtheid, hun eerbied te toonen. Hoe zouden zij, Nero's cliënten, zij, die zich dagelijks op den doortocht des keizers bevonden, om hem te groeten in de voorzalen van zijn paleis of in de straten van Rome, heden, op Nero's hoogtijd, hunne opwachting bij den triumphator hebben durven nalaten?

Uit het toenemend gejuich en de opgewekte tonen der opnieuw schallende muziek, konden de bezoekers van Volumnius' paleis gereedelijk besluiten, dat nu vooral al hun opmerkzaamheid gevorderd werd. Zie, lezer, het tweede gedeelte van Nero's zegestoet, waarvan de keizer zelf, hij, Claudius Nero Caesar Augustus, de hoofdgroep vormt, daalt den Celijschen berg af. Voor hem uit, den overwinnaar in zoo menigen heeten kamp, worden als eerste groep kostbare vaandels gedragen, die aan het verbaasde volk de ontelbare namen verkondigen der steden en der beroemde plaatsen, waar de onvergelykelijk talentvolle Nero den prijs behaalde in de renbaan, bij de dichterwedstrijden, op het tooneel en als onovertroffen zanger. De beroemdste namen der Grieksche oudheid, nu slechts schaduwen van hun heldhaftig verleden, prijken op die leugenachtige standaarden; Corinthe, Athene, Thebe, Delphi, Sparta, Argos en honderd andere, te veel om opgesomd te worden. Arme Grieken! Vroeger eeuwen, toen bij de verdediging eener bergengte de fiere Leonidas met al de zijnen gevallen was tegen de Perzen, richtte het dankbare vaderland twee marmeren zuilen op, met het opschrift: 'Wandelaar, ga, en meld te Sparta, dat wij hier rusten, tot den laatsten man gesneuveld voor het vaderland!' Voelt gij niet, dat de kostbare vaandels van Nero ook een ongeschreven opschrift dragen? Duidelijk staat daarop te lezen: 'Wandelaar, ga, en meld te Rome, dat de ontaarde Hellenen Nero's slaven geworden zijn; gelukkig, de keizerlijke voetstappen te hebben gekust!' Schande over u, gij vuige slaven!

De tweede groep bestaat in een van Nero's kostbare, met geurige bloemen opgesierde renbaanwagens, getrokken door vier ongetemde paarden in goudgestikte schabrakken en met zilvergeschubde leidsels in toom gehouden door slaven in de bekende wagenmenners-livrei der renbaan. Muziekinstrumenten van alle soort en allerhande grondstof vullen het voertuig; gouden harpen, elpenbeenen fluiten, lieren uit de zeldzaamste houtsoorten, trompetten, cymbalen en andere. Dat zijn de speeltuigen, die de keizer gewoonlijk gebruikt in zijn wedstrijden; de onwederlegbare

getuigen derhalve van zijn ongeëvenaarde en door de fijnvoelende Grieken hemelhoog geprezen talenten.

Nauwelijks is de derde groep dezer afdeeling in 't gezicht, een door vier en twintig slaven in Grieksche kleederdracht hoog opgeheven estrade met honderden kronen van eikeloover, olijfbladeren en mirtetakken overdekt, en met kransen van fijngedreven gouden en zilveren laurierbladeren omhangen, of Tribonius, de onderhofmeester, roept als begeesterd uit:

‘Ziet, dat noem ik nog triomfeeren! Naar er gezegd wordt, bevat die estrade achttienhonderd kransen en kronen, in eervollen wedstrijd door onzen goddelijken keizer veroverd!’

‘Nu, 't mocht wat!’ antwoordde zijn broeder Eprius Marcellinus. ‘Zooals de Caesar die kransen veroverde, zoo vermag ik het ook! Gij schijnt niet te weten, dat de meeste kransen hem toegezonden zijn uit steden, die hij nooit bezocht? Uit het verre Oosten zelfs, welks bodem hij nimmer betreden heeft!’

‘Eprius, gij gaat te ver!’ hernam Tribonius. ‘Zeker, ik geloof zeer gaarne, dat de keizer hier en daar een krans ontvangen zal hebben, die hem minder rechtvaardig toekwam; maar...’

‘Wat, maar?.... Gij hebt dan niet vernomen wat een ieder hier weet, en waarvan ik in het bijzonder onderricht geworden ben door een der eigen reisgenooten des keizers, dat het tijdens Nero's reize in Griekenland op straffe des doods aan alle inwoners eener stad, waar de dwingeland zich bevond, voorgeschreven was zijn wedstrijd te komen bijwonen? Gij hebt ook niet vernomen, dat stokslagen moesten worden uitgedeeld aan een ieder, die eenige verveling durfde toonen? Gij hebt, ten slotte, ook niet vernomen, dat een willekeurige straf, naar goedvinden der rechters, moest worden opgelegd aan degenen der toeschouwers, die zich terugtrokken, voordat den goddelijken Nero de prijs der overwinning was toegekend? En daarna zou men zoo iets overwinnen moeten noemen? Daarna durft een dwingeland over dusdanige zegepralen een triomftocht houden!’

Terwijl Eprius Marcellinus den hem als aanbrengrer der Christenen rijk betalen den tiran op die wijze hekelde, hetzij dat hij zulks inderdaad meende, hetzij dat hij Hippolytus en Victorinus gelegenheid tot majesteitsschennis wilde geven, wierp de hofmeester een blik van verstandhouding op zijn ouden wapenbroeder. Beiden verstonden elkander en zwegen als het graf.

(Wordt vervolgd.)

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

(Vervolg.)

‘Ach, dokter, 't is niet om me zelve, maar om mijn moeder, en mijn dierbaren vader, dat ik zoo klaag.’

‘Zoo, kijk, alleen daarom? Heb je misschien vernomen, dat je vader en moeder ook zoo onbehoorlijk tegen onzen Lieven Heer jammeren! hé? of denk je, dat die brave zielen niets te dragen hebben aan hun eigen leed en jij alleen den zwaren last op de schouders hebt. Meisje, ik moest je bij je ooren trekken, dat je 't je heele leven heugde; kom aan, wasch je gezicht met koud water, dat je er weer frisch uitziet en laten wij dan naar je ouders gaan, opdat je hun leed nog niet zwaarder maakt door je ongeduld.’

Dat was een hartig woordje voor de kleine Martha, dat moet ik zeggen. Het was wel niet de eerste maal, dat de dokter een terneergeslagen, ontmoedigd hart zich in 't stof zag wentelen door jammer en leed, en ook niet de eerste maal, dat hij zulk een menschenhart opbeurde en weer met liefde en geloof aan den barmhartigen Ontfermer vervulde; daarom ging hem dit zoo goed af. De lieve Martha wiesch haar bleek gelaat en roodgeschreide oogen met koel water af, en toen zij weer in het oude, rimpelige gezicht van den dokter blikte en deze haar handje in de zijne nam, zeggende: ‘zoo is het goed, kom nu mee!’ wel ja, toen kwam de kleur weer op Martha's wangen, zoodat de oude dokter er waarlijk schik in had.

‘Wel, kijk eens, meisjelief, wat heb ik gezegd?’ De dokter had het verband van baas Fiks' been afgenomen. ‘Dat heeft de goede God genadig beschikt! Nog maar

een paar dagen rust zonder verband, en dan kan de baas weer een kleine wandeling door de kamer wagen.'

'Beste vader, lieve vader, dierbaar vadersje!' De kleine Martha jubelde van vreugde en kuste vaders baardstoppelige wangen met haar warme, trillende lippen en toen snelde zij naar moeder, om ook deze een vreugdekus op den bleeken mond te drukken.

'Nu moet er echter versterkend eten voor vader klaargemaakt worden, hoor je, meisje!'

Hu, wat was dat weer een domper op Martha's innige vreugd.

'En wijn moet vader ook alle dagen drinken, hm, hm! Daar valt mij in....' De dokter hield onderzoekend den wijn, die voor vrouw Grietje op de tafel stond, tegen het licht, 'daar valt mij in, dat ik nog een paar flesschen krachtigen wijn in mijn kelder heb. 't Moet natuurlijk wat extra goeds zijn, anders doet het meer schade dan nut en dan zou het ten slotte heeten, dat de dokter zijn zaakjes verkorven had, als de baas van dien slechten wijn, dien de wijnkoopman hem zou aansmeren, zieker werd. Dat mag niet, hoor je? Ik zal mijn koetsier sturen en die zal voor vader een paar flesschen wijn uit mijn kelder brengen en dan moet je moeder ook daarvan geven. En - wat ik zeggen wilde - het vleesch voor vader, ja, hier in 't dorp is dat moeilijk goed te krijgen; het beste is, dat ik in de stad een goed stuk uitzoek en je daarvan wat stuur, dan ben ik zeker, dat het goed afkomt. Zoo, en nu meisje, let goed op, dat je vader nu geen domme dingen doet of zijn been te vroeg uit 't bed steekt, hoor je, niet eerder voor ik weerkom.'

De goede Martha drukte van vreugde en dankbaarheid haar hand vast op haar borst, toen de goede dokter weg was.

Nu was op eens haar grootste zorg voorbij, nu kon zij voor haar ouders krachtig vleeschnat klaar maken en wijn, zelfs extra besten, die zeker zou helpen, geven. Die goede, lieve dokter! En de lieve God niet te vergeten, die des dokters hart aldus tot weldoen had bestuurd!

't Is waar, voor baas Fiks hield hiermee de zorg nog niet op, integendeel, voor hem had onze Lieve Heer nog een heele boel kwelling en wederwaardigheden bespaard, waarmee hij wilde beproeven of baas Fiks daarbij zijn lijfspreuk 'altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk' niet zou vergeten.

De heer Meyerstein was ongeduldig geworden, omdat in de smederij van baas Fiks geen werk voor zijn nieuwe huizen werd afgeleverd, sedert hij met een gebroken been in bed lag.

Hij had de overige sloten en deurbeslagen aan een anderen smid opgedragen. Dat was wel niet heel erg, het was hem zelfs aangener, want, zoo dacht hij, dan kon hij van den heer Meyerstein reeds nu zijn geld verlangen, zonder te moeten wachten tot het heele accoord was afgeloopen; dat spreekt van zelf.

De heer Meyerstein had hem immers zelf het werk, dat nog niet klaar was, afgenomen en hij had toch ook gezegd, dat hij de rekening niet wilde laten oploopen! Zoodra hij uit bed mocht, zou hij dadelijk zijn rekening uitschrijven, dit nam baas Fiks zich voor, en dan, als de heer Meyerstein betaald had, dan zou hij dadelijk ook diens schoonzoon, mijnheer Cohen, zijn ijzer en kolen betalen en de opgenomen hypotheek van het huisje weer aflossen.

O, heeremijntijd, die goede baas Fiks! Hij kende het spreekwoord heel goed: 'Die te voren rekt, moet nog eens narekenen.'

Maar bij dit geval met den heer Meyerstein en zijn schoonzoon, den heer Cohen, was er geen haartje op zijn hoofd, dat aan narekenen dacht. Daar kwam - baas Fiks

was nog niet eens begonnen met zijn rekening voor den heer Meyerstein uit te schrijven - mijnheer Cohen al met de zijne aan.

‘t Is goed, mijnheer Cohen,’ zei baas Fiks, ‘zoodra ik met uw schoonvader heb afgerekend, zult gij uw geld krijgen; zoo lang wacht gij nog wel op betaling?’

Baas Fiks had in zijn verrassing nog niet eens de rekening nagezien.

‘Waarom,’ antwoordde de heer Cohen, ‘zal ik op uw betaling wachten? Je hebt in langen tijd niets meer uit mijn magazijnen laten halen, noch kolen, noch ijzer, daarom, dacht ik, werd het tijd, dat je nu uw schuld afdeedt.’

‘Nu ja,’ - baas Eggert werd een beetje kregel, - ‘omdat ik ziek was,’ zei hij met een zweem van wrevel in zijn stem, ‘is er niets uitgevoerd in mijn werkplaats en dus ook niet veel ijzer en kolen verbruikt, dat weet u immers wel, en dat ik van mijnheer Meyerstein nog geen geld heb ontvangen voor mijn werk, weet je zeker ook. Uw vordering moet dus zoo lang wachten, totdat ik met mijnheer uw schoonvader heb afgerekend.’

‘Mijn schoonvader gaat mij niets aan en uw afrekening met hem gaat mij ook niet aan. Ik verlang van jou mijn geld en als je me niet betalen kunt, dan moet ik zien, dat ik elders mijn recht zoek.’

Baas Fiks zijn vingers jeukten en ik geloof zeker, als hij had kunnen opspringen van zijn bed, dan had hij den heer Cohen niet heel zachtjes de deur uitgeleid.

‘Ja, meisjelief,’ zei hij tot Martha, toen mijnheer Cohen eindelijk was heengegaan, ‘je moet nog maar eens de pen opnemen en de rekening van mijnheer Meyerstein uitschrijven. Ik had gehoopt het zelf te doen, maar het gaat niet.’

En nu eerst zag baas Fiks de rekening van den heer Cohen in. O, wat trok de oude smid een gezicht! Het werd bijna zoo lang als een zomerwandeling door het stoffige zand in de hondsdagen. Dat was onmogelijk, dat hij in dien korten tijd zooveel kolen en ijzer van den heer Cohen had gebruikt! En dan die prijzen! Dat was om het haar te berge te doen rijzen!

‘Meisje, Martha, zeg, kom hier en schrijf dadelijk een brief aan den heer Cohen, dat de rekening niet sluit; ik heb zooveel kolen en ijzer niet besteld en zijn prijzen zijn onbeschaamd, dat betaal ik niet; mijnheer Cohen moet mij een eerlijke rekening zenden of anders....’

Wat de heer Cohen ‘anders’ moest doen, dat zei baas Fiks niet en Martha schreef daarvan ook niets in haar brief; maar het andere schreef zij juist zooals vader het gezegd had, want zoo zou mijnheer Cohen het des te eer en beter begrijpen, dacht het meisje.

Nu, begrijpen deed de heer Cohen het ook. Reeds den volgenden dag kwam er een brief van hem terug, die ook niet malsch was, en den derden dag had baas Fiks reeds diens dagvaarding in handen.

‘Wel verduiveld, wat heeft hij een haast!’ zei baas Fiks spottend, ‘zoo erg als bij hem nijpt het niet bij mij. Mijnheer Meyerstein zal wel vóór dien tijd betalen.’

Maar mijnheer Meyerstein betaalde niet. ‘Ik moet eerst de rekening nazien, ik betaal geen kat in den zak. Als ik de rekening heb onderzocht, of alles met het geleverde werk overeenstemt en er niet te veel is opgeschreven, dan eerst zal ik betalen; vóór dien tijd krijg je geen rooden duit.’

‘O wee mijn been! Wat heeft die mijnheer Meyerstein lang werk om zijn rekening na te zien!’

De eerste zitting van de rechtbank in zake Cohen-Eggert had reeds plaats gehad en mijnheer Meyerstein had nog geen gelegenheid gehad om de rekening na te zien,

zooals hij zeide, laat staan haar met het geleverde werk in de nieuwe huizen te vergelijken.

‘Ik zal den rakker aanklagen,’ gromde baas Fiks, ‘waarom klaagt zijn schoonzoon mij aan?’

Zoo gezegd, zoo gedaan. Toen het vonnis van Eggert zou worden uitgesproken, zou te gelijker tijd de eerste dagvaarding in het proces tegen den heer Meyerstein plaats hebben.

Baas Fiks had voor de rechtbank de vordering des heeren Cohen bestreden en gezegd, dat hij zooveel ijzer en kolen niet had gehad als er op de rekening stonden; en de prijzen had hij ook bestreden.

Hij had zijn boeken meegebracht, waarin, nu eens hij, en dan weer Martha, alles heel netjes en accuraat hadden opgeschreven, hoeveel de heer Cohen aan kolen en ijzer had geleverd.

Maar de heer Cohen had ook een koopmansboek en daar stond alles anders in, ook heel netjes en accuraat, maar een heele boel meer dan in het boek van baas Fiks.

Dat was erger! Het koopmansboek van den heer Cohen gold; hij behoefde alleen onzen Lieven Heer tot getuige te nemen, dat hij alles juist had opgeschreven, niet te veel en niet te weinig, maar precies zooveel als hij baas Fiks aan ijzer en kolen had geleverd.

‘Dat kan hij niet,’ riep baas Fiks, ‘alleen zooals ik het heb aangeschreven is het goed. De zaak is nu uit.’

Ja, zij was ook uit, maar niet in den zin, zooals de oude smid dat bedoelde. De heer Cohen bezwoer de juistheid van zijn boeken.... Een rilling liep den ouden baas Fiks door de

NIEUWTJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DEFREGGER.

DE KAPEL VAN *Domino quo vadis?* AAN DE *Via Appia* TE ROME, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SIEMIRADZKI.

eerlijke leden, toen hij den hoogheiligen naam van den almachtigen God zoo schandelijk hoorde misbruiken. Toen echter werd het kalm in zijn ziel. Een diepe, deemoedige vrede zetelde er in, en toen de rechter zijn vonnis velde, dat Eggert moest betalen wat de heer Cohen had berekend, toen vouwde hij stil de handen en bad vurig: 'Heer mijn God, vergeef hem deze schuld.'

Nu duurde het niet lang meer, of mijnheer Cohen zond den deurwaarder naar baas Fiks om zijn rekening te innen.

'Moet zij dadelijk betaald worden?' vroeg de smid een weinig neergeslagen.

'Als je het geld nu niet bij de hand hebt, baas Eggert, kan ik nog veertien dagen uitstel geven. Je bent immers een eerlijk man.'

'Ik heb een pretentie op den schoonvader van den heer Cohen....'

'Dat weet ik, baas Eggert; maar vertrouw daar maar niet te veel op, de zaak kan nog lang duren.'

De veertien dagen verliepen. De deurwaarder kwam terug.

'Geld heb ik niet, mijnheer Werner....'

'Dat is erger, baas Eggert, dan moet ik beslag leggen.'

'Is er geen uitweg?'

'Ik mag niet anders handelen; het spijt mij wel, maar de heer Cohen dwingt mij er toe.'

'Welnu, in Gods naam!'

De kleine Martha liep snikkend in haar keuken en verborg zich daar uit schaamte en droefheid. Baas Fiks echter geleidde ernstig en stil den deurwaarder in zijn huis rond en liet hem opschrijven, waarop beslag was te leggen.

'Wij behoeven de zaken nog niet dadelijk te verkoopen, baas Eggert, wij leggen alleen beslag er op: zoo luidt heden mijn lastgeving; misschien gelukt het u nog het geld ergens anders vandaan te halen.'

'Hier, het bed van mijn vrouw heb je nog niet opgeschreven, mijnheer Werner....'

De deurwaarder zag den smidsbaas medelijdend aan.

'Ik verzoek u te doen, wat uw plicht is: ik wil geen onrecht! Liever onrecht lijden, dan onrecht doen!'

Baas Fiks had goed praten. Hoe zeer het hem ook ter harte ging, dat al zijn meubelen, zijn geheele have en goed met het ambtszegel voorzien en onder arrest gesteld werden, hij was toch altijd een man, die zijn smart kon verkroppen, ja overwinnen. Niet aldus zijn zieke vrouw. Voor haar was het verschrikkelijk, dat zij van al die stomme getuigen van haar echtelijk geluk op deze wijze moest scheiden. Zoo lang de deurwaarder in huis was, volgde zij hem met groote, starre oogen, doch zoodra hij vertrokken was, zonk zij in haar kussen terug, doodelijk uitgeput.

'Onze Lieve Heer zal ons niet verlaten, vrouwlief, laat ons op Hem vertrouwen!' Baas Fiks boog zich over de zieke. Zij sloeg de oogen nog eens naar hem op en zag hem met onuitspreklijke liefde aan, toen ging er een krampachtige rilling door geheel haar zwakke lichaam, en toen - blies zij den laatsten adem uit.

Eerst door een luiden gil van Martha, die weer uit de keuken was binnengekomen en naast de sponde van haar gestorven moeder neerzonk, werd de oude smid uit een aanval van doffe bewusteloosheid gewekt.

'Is het dan waar, barmhartige God en Heer, is het dan waar?' riep hij luid. Toen zonk ook hij aan het bed der dierbare afgestorvene op de knieën, en weende lang, zeer lang.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Nieuwtjes. -

Er is toch maar één Defregger voor het weergeven van de glundere Tirolerinnetjes. Hij schildert ze naar het leven, de frissche, kerngezonde, brave boerendeertjes van zijn mooi land. Hier geeft hij ons een heel groepje van die aardige, vroolijke meisjes te zien, in besloten kring vergaderd om kennis te nemen van de interessante nieuwtjes, door een brief van een naar elders vertrokken vriendin aangebracht.

De briefschrijfster woont misschien in de stad, waar zij een betrekking gezocht heeft, en brengt nu de hoofden van haar in 't dorp achtergebleven kennissen op hol door de schildering der heerlijkheden van het stadsleven, die zij volop mag genieten, terwijl men zich daar op het eenvoudige dorp zelfs geen denkbeeld van maken kan.

In elk geval blijkt haar schrijven heel belangrijk en opwekkend van inhoud te zijn; want zoowel de voorlezeres als de hoorsters worden er zichtbaar door geboeid.

De kapel van ‘Domine quo vadis?’ te rome. -

Wie de eeuwige stad bezoekt, verzuimt ook niet een wandeling te maken langs de beroemde *Via Appia*, de oude Romeinsche heirbaan, waarlangs de aanzienlijke patriciërs eenmaal hun trotsche marmeren praalgraven oprichtten. De beminnaar van oudheden onderzoekt de bouwvallen en steenbrokken, die er nog van die lang verwoeste monumenten zijn overgebleven en bewondert de trotsche ruïne van het graf van Caecilia Metella.

Maar de geloovige Christen wordt aan die klassieke heirbaan nog door iets anders geboeid. Hij brengt zich het verhaal van Hegesippus te binnen, volgens hetwelk eenmaal de vervolgde Petrus langs dezen weg Rome poogde te ontvluchten en door zijn goddelijken Meester zelf tot terugkeer bewogen werd.

In de meening, zijn leven te moeten sparen in het belang der jeugdige Christengemeente, die al te spoedig van haar herder dreigde beroofd te worden, ontvlood hij, bij een vernieuwde uitbarsting der vervolging tegen de Christenen, heimelijk de stad langs de *porta Capena* en sloeg den Appischen weg in. Hij bevond zich een kwartier buiten de tegenwoordige poort *San Sebastiano*, daar waar de *via Ardeatina* ter rechterzijde van de *via Appia* afwijkt, toen de Heer met zijn kruis op de schouders hem plotseling verscheen.

De apostel viel voor den geliefden Meester neder en sprak:

‘*Domine, quo vadis?* Heer, waar gaat Gij heen?’

‘Naar Rome, om Mij andermaal te laten kruisigen,’ klonk het antwoord, en daarmee was de verschijning verdwenen.

Maar Petrus behoefde niet lang na te denken over den zin der woorden, door zijn Meester gesproken. Hij keerde onmiddellijk op zijn schreden terug, om er op zijn beurt gekruisigd te worden, evenals zijn groote Voorganger, maar niet gelijk Deze; die eer achtte hij zich onwaardig en daarom verzocht hij zijn beulen als een gunst met het hoofd naar beneden aan het kruis gehecht te worden.

De plek, waar de treffende ontmoeting tusschen den Meester en den leerling plaats had, wordt nog door de vrome overlevering aangewezen; het is de plek, waar thans de kapel van *Domine quo vadis?* staat. Het uiterlijke van dit kleine heiligdom ziet

de lezer op onze gravure; het inwendige vertoont in het midden op den vloer een witten marmersteen met den indruk van twee voeten.

Dit zijn de voetstappen des Heeren, zegt de legende, en de pelgrims verzuimen niet den marmersteen met vromen eerbied te kussen, zich het zacht verwijt van den Meester tot den leerling te binnen brengend en zich afvragend of ook zij, gelijk Petrus, bereid zouden gevonden worden, voor de belijdenis des geloofs te lijden en te sterven.

Reuzenkijkers.

Door de dagbladen loopt het bericht, dat tot de aantrekkelijkheden der werelttentoonstelling van 1900 te Parijs ook zal behooren een reuzentelescoop, waardoor de wonderen des hemels in nooit te voren geziene pracht zullen waargenomen kunnen worden.

Omtrent hetgeen die ontzaglijke kijker te zien zal geven verneemt men de fabelachtigste verzekeringen, zoodat het niet te verwonderen is dat de verwachtingen van het publiek in ruime kringen op het hoogste gespannen zijn.

Inderdaad is het iets heel buitengewoons als men verneemt, dat de beschouwer door dezen telescoop de maan ongeveer van zoo nabij zal kunnen bezien als zijn aardsche omgeving van een tamelijk hoogen berg. Als dat inderdaad het geval is, zal men zich alzo gemakkelijk kunnen overtuigen of de maan bewoond is of niet en zich zelfs van het leven en bedrijf der beweerde maanbewoners een tamelijk helder denkbeeld kunnen maken.

Dat dit van het hoogste belang moet zijn en alle andere bezienswaardigheden van de tentoonstelling in de schaduw zou stellen is zonder eenigen twijfel. De vraag is maar: kan er een kijker vervaardigd worden, die dergelijke resultaten levert? En daaraan knoopt zich vanzelf de tweede vraag vast: Hoe staat het in het algemeen met de hedendaagsche reuzenkijkers?

Wij willen beproeven den lezer duidelijk te maken, wat de optische kunst op het stuk der vervaardiging van groote telescopen zoo al geleverd heeft en hem daardoor in staat stellen, zich een juist oordeel te vormen omtrent hetgeen op dit gebied mogelijk is tot stand te brengen.

Zooals men zich allicht uit de op school geleerde vaderlandsche geschiedenis herinneren zal, moet de eerste uitvinding van den verrekijker worden toegeschreven aan Zacharias Jansen, een brillenslijper te Middelburg, die in het jaar 1590 door een toeval tot deze ontdekking kwam. Zijn kinderen keken namelijk door een convergeerende en een divergeerende lens naar den haan van den toren en zagen dien tot hun verwondering daardoor aanmerkelijk vergroot. Dit bracht hun vader op het denkbeeld, een hol en een bol geslepen glas zoodanig in een buis te plaatsen, dat daardoor de eerste verrekijker gevormd werd, die intusschen maar kinderspeelgoed was in vergelijking van de uiterst vernuftige en kolossale telescopen van later tijd.

Reeds in de vorige eeuw bezat men groote verrekijkers. De grootste van alle was de zoogenaamde reuzentelescoop van Herschel, die een lengte had van 40 voet, en welks hoofdgedeelte uit een gepolijsten hollen spiegel van ruim drie voet doorsnede en meer dan vijf centenaars gewicht bestond.

De kolossale buis hing in een zware houten stelling en werd door een stelsel van touwen in beweging gebracht.

Intusschen heeft deze leviathan onder de verrekijkers maar weinige jaren dienst gedaan; want vooreerst was hij al te ongemakkelijk te hanteeren en ten andere verloor in een kouden nacht de groote spiegel den onmisbaren glans van zijn gepolijste oppervlakte en die kon er niet meer aan teruggegeven worden zonder dat aan den zuiver berekenden vorm afbreuk werd gedaan. Ook bevond Herschel, dat in Engeland de lucht maar zelden helder en rustig genoeg is, om zulk een reuzentelescoop ten volle tot zijn recht te doen komen.

Van den kolossalen omvang der buis kan men zich eenigszins een denkbeeld maken als men verneemt, dat Herschel er op zijn gemak doorheen kon wandelen.

In onze eeuw heeft men nog een paar malen spiegeltelescopen vervaardigd, die den kijker van Herschel in grootte nabijkomen, ja hem zelfs overtreffen. Maar eigenlijke resultaten voor de navorsching van het hemelruim zijn toch door middel van een heel ander soort telescopen verkregen, en deze bedoelt men dan ook in het algemeen, als men van reuzenkijkers spreekt.

Bij deze moderne telescopen bestaat het hoofdgedeelte uit een glazen lens en wel een dubbele, die men het objectiefglas noemt. De geheele verrekijker draagt den naam van refractor. Reeds in Herschel's tijd had men wel is waar refractoren, maar de grootste bezaten slechts glaslenzen van hoogstens vier Parijsche duimen doorsnede, omdat men geen grootere stukken volkomen zuiver optisch glas vervaardigen kon, en zelfs als men die bezeten had, geen grootere objectiefglazen kon slijpen.

Daarom kwam Herschel op het denkbeeld, een aanmerkelijke verhooging van de uitwerking te krijgen door gebruik te maken van de lichter te vervaardigen metalen spiegels, ofschoon deze bij gelijke grootte veel minder uitkomsten geven dan een refractor.

Om dit nauwkeuriger aan te duiden zij opgemerkt, dat een tegenwoordige refractor van tien duim objectief doorsnede en twaalf voet lengte verre de voorkeur verdient boven den 40 voet langen kijker van Herschel. In zijn tijd en zelfs in het eerste vierde onzer eeuw was het echter volstrekt onmogelijk, een objectiefglas van tien duim doorsnede te vervaardigen en eerst Josef Fraunhofer slaagde er in, dat schier onmogelijke te verwezenlijken.

Gelijk wij nog in den vorigen jaargang vertelden, werd Fraunhofer in 1787 te Straubing

als kind van arme ouders geboren en was tot zijn elfde jaar ganzenhoeder, daarna glasslijpersleerling te Munchen. Van zijn patroon, die lezen en schrijven voor overvloedige kunsten hield, kon de knaap niets leeren, hoe zeer hij ook den drang naar ontwikkeling in zich voelde, en misschien was er nooit iets van hem terechtgekomen, als niet een ongeluk hem geluk aangebracht had. Het ellendig huisje van den glasslijper stortte namelijk in en begroef onder de puinen zoowel den patroon en zijn vrouw als den leerjongen. Vier uren lang bleven ze onder de steenen bedolven; de vrouw vond men dood, de patroon en de leerjongen waren ongedeerd gebleven. Het was om zoo te zeggen een wonder en heel Munchen had er den mond vol van.

De keurvorst Maximiliaan Jozef liet den jongen bij zich komen en schonk hem achttien dukaten.

Wie had toen kunnen vermoeden, dat dit onbeduidende sommetje de prijs zou zijn voor de ontsluiting der hemelruimten, dat het de betaling was voor de ontraadseling der geheimen van het heelal, der samenstelling van den zonnebol zoowel als van de verwijderdste sterren, ja der onthulling van de verschijnselen, die zich voordoen bij het ineensinken van heele wereldstelsels!

Al deze bewonderenswaardige ontdekkingen knoopten zich vast aan het behoud en de verdere lotgevallen van den armen glasslijpersjongen. Nog waren hem zelfs de eerste beginselen van alle kennis vreemd, maar zijn geest drong vooruit, hij wilde leeren en wel allereerst rekenen en schrijven.

Daarom offerde hij een der goudstukken op om van zijn meester verlof te bekomen, de Zondagsschool te mogen bezoeken; hij schafte zich eenige boeken aan alsmede een glasslijpmachine en gaf de rest van het geld uit om zich van zijn leertijd vrij te koopen.

Nu echter kon hij als glasslijper nergens werk vinden en moest verscheidene jaren op de bekrompenste manier zijn brood trachten te verdienen door het vervaardigen van visitekaartjes. Eindelijk, in 1806, bracht een toeval hem in kennis met den beroemden Reichenbach, het hoofd van een optisch-mechanische inrichting; deze ontdekte het sluimerend genie van den jongen man en zette hem aan het werk.

Thans was Fraunhofer in het rechte vaarwater en binnen weinige jaren gelukte hem, wat de toenmalige wereld voor onmogelijk had gehouden. Hij vond nieuwe slijp- en polijst- machines uit, nieuwe methodes voor het nauwkeurig zuiveren van het optische glas, alsmede eindelijk een procédé om dergelijk glas van voortreffelijke zuiverheid en gelijkmatige dikte in groote blokken te vervaardigen.

Dit was tot dusver volslagen onmogelijk geweest en is ook verscheidene jaren later nog geen enkelen glasfabrikant gelukt, hoewel er ontzaglijke sommen aan proefnemingen besteed werden.

Fraunhofer's methode voor het vervaardigen van dergelijk glas werd door zijn opvolgers als een diep geheim bewaard en eerst sinds het jaar '50 gelukte het eenige fabrikanten in Engeland en Frankrijk glas voor groote verrekijkers van onberispelijke zuiverheid te leveren. Fraunhofer's grootste kijker heeft een objectief van 9 Parijsche duimen doorsnede en een lengte van 14 voet; hij werd in 1824 door de Russische regeering voor de sterrenwacht te Dorpat aangekocht en bleek het beste instrument van dien tijd te zijn. Thans nog vormt hij een sieraad van die sterrenwacht en heeft van zijn werking nog niets verloren. Fraunhofer was zwak van lichaam en stierf reeds in 1826, nadat zijn koning hem in den adelstand had verheven. Op zijn grafsteen leest men de woorden. 'Hij heeft de sterren ons nader gebracht.'

De eerste opvolgers van Fraunhofer zetten het vervaardigen van groote verrekijkers voort, maar de moeilijkheden die daarbij te overwinnen vielen, waren zoo groot, dat men na zijn dood vele jaren lang vergeefs werkte aan een objectief van 12 duim doorsnede, en men er slechts in slaagde, er een te vervaardigen van 10½ duim doorsnede, waarvoor een buis van 17 voet lengte gevorderd werd. Later kwam men in de optische inrichting te Munchen ook tot glazen van 14 en zelfs van 18 duim, maar daarmee was de grens van het mogelijk uitvoerbare dan ook bereikt.

De moeilijkheden, die zich bij de vervaardiging van zeer groote objectiefglazen voor verrekijkers voordoen, komen uit twee onderscheiden oorzaken voort. Vooreerst moet men over groote, optisch zuivere glasblokken beschikken en dan moet de opticus in staat zijn, aan de beide lenzen, die uit dit glas geslepen worden, zulk een vorm te geven en ze zoodanig te polijsten, dat het daaruit samengestelde objectief de voorwerpen helder, scherp en zonder storende kleurenzoomen weergeeft.

Aan die beide eischen te voldoen is hoogst bezwaarlijk. Vóór Fraunhofer moesten de slijpers, om een objectief van 2 of 3 duim doorsnede te verkrijgen, niet zelden een dozijn lenzen slijpen, omdat bij het polijsten de juiste krommingen van de oppervlakte weer verloren gingen en niet meer hersteld konden worden.

Ook moet men de optische hoedanigheden van de glassoorten, voor de vervaardiging van lenzen gebezigd, nauwkeurig kennen om daarnaar de krommingen van de oppervlakte der glazen te kunnen berekenen, waartoe ook al geen zeker middel bekend was.

Toen men dan ook in Engeland, waar in het begin van deze eeuw de beste verrekijkers vervaardigd werden, hoorde, dat Fraunhofer een objectief van 9 duim doorsnede maakte, spotte men daarmee, wijl men op grond van eigen ervaring aannam, dat hij wel 100 glazen van deze grootte zou moeten slijpen om er maar 2 onder te vinden, die, samengevoegd, bruikbaar zouden blijken.

Maar Fraunhofer had het middel gevonden om de hoedanigheid van het glas, vóór het slijpen, op het nauwkeurigste vast te stellen, verder om door berekeningen de juiste krommingen van de oppervlakte te bepalen en eindelijk door middel van hoogst vernuftige instrumenten de glazen zóó te polijsten, dat de juiste vorm van de oppervlakte niet verloren ging. Deze zijde van de techniek was door hem in zekeren zin tot volkomenheid gebracht en zijn voorschriften gelden voor het oogenblik nog.

Anders was het gesteld met de vervaardiging der glasblokken. Ook in dit opzicht heeft Fraunhofer de grootste verdiensten, daar hij den juisten weg daartoe aantoonde; en zijn leerling en opvolger Georg Merz, de zoon van een linnenwever, bracht het daarin nog verder, zoodat tot in het midden dezer eeuw de refractoren van Merz zoo goed als uitsluitend voor de waarneming der hemellichamen gebezigd werden.

Na jarenlange pogingen gelukte het eindelijk Feil te Parijs alsmede Bontemps in Engeland, eveneens zuivere glasblokken voor objectieven van 12 tot 18 Parijsche duimen doorsnede te vervaardigen, en sedert 1871 nam de firma Chance Brothers & Co. te Birmingham zelfs op zich, glazen platen van een meter doorsnede te leveren. Eerst nadat men dit resultaat bereikt had, konden ook andere optici dan Fraunhofer's opvolgers er aan denken, zich op de vervaardiging van groote refractoren toe te leggen. Wederom was het een uit bescheiden omstandigheden opgekomen man, die op dit gebied den hoogsten prijs verwierf. Alvan Clark, wiens overgrootvader als stuurman van de *Mayflower* met een honderdtal Engelsche landverhuizers, door de onverdraagzaamheid der Anglicaansche bisschoppen uit hun vaderland verdreven, naar Amerika kwam, deze Alvan Clark was het, die met zijn zoon George als schepper van de tegenwoordige reuzentelescopen beschouwd moet worden.

Hij werd in een klein plaatsje van den staat Massachusetts in 1804 geboren en werkte in zijn jeugd als daglooner, maar zocht zich evenals Fraunhofer in de weinige vrije uren, die hem overbleven, tot hooger bekwaamheden te ontwikkelen. Aan optiek dacht hij niet en een verrekijker had hij nooit gezien, maar wel legde hij zich toe op het drukken van stoffen en het steken van vormen. Daarbij ontdekte hij in zich een bijzonder talent tot teekenen en schilderen en ontwikkelde dit zoover, dat hij zich te Boston als decoratieschilder kon vestigen en tot een bevredigenden welstand geraaide.

Hier was het nu zijn in 1832 geboren zoon, die, men weet niet door welke aanleiding, er toe kwam, een kleinen telescoopspiegel te slijpen. De vader zag het werk aan, hielp er een handje aan mee en kreeg er belangstelling in, zoodat een tweede telescoopspiegel onder handen werd genomen.

Uit den schilder groeide nu spoedig een vervaardiger van spiegeltelescopen, wiens producten gereeden afzet vonden. Weldra bemerkten intusschen de beide Clark's, dat een refractor veel beter resultaten oplevert dan een spiegeltelescoop en legden zich nu met ijver toe op de vervaardiging van objectieflenzen. Het is letterlijk onbegrijpelijk, hoe deze twee mannen, zonder de geringste eigenlijke opleiding in dit vak, er in slaagden binnen weinige jaren verrekijkers te vervaardigen, die in grootte en optische doelmatigheid met de beste voortbrengselen van Fraunhofer's inrichting glansrijk konden wedijveren.

Reeds in het jaar 1861 vervaardigde Clark een refractor met een objectiefglas van 18½ duim, den grootsten en voortreffelijksten, dien de wereld tot dusver gezien had. Ook deed George Clark, terwijl hij dit instrument tot waarnemingen beproefde, daarmee dadelijk een ontdekking, die zijn naam over den heelen aardbodem bekend maakte.

De beroemde sterrenkundige Bessel had namelijk kort na 1840 door waarneming en berekening bevonden, dat in de nabijheid der schitterende ster Sirius nog een donkere ster moest staan; maar geen verrekijker was sterk genoeg om die te doen zien.

Toen George Clark den 31en Januari 1862 zijn juist voltooid objectief op Sirius richtte, zag hij onmiddellijk de donkere ster in de nabijheid daarvan, juist op de plek, die Bessel van te voren berekend had.

Dat was een ontzaglijke zegepraal voor de Amerikaansche optiek en aanstonds kocht een rijk burger van Chicago het bewonderenswaardig instrument om het zijn vaderstad ten geschenke te geven.

De Clark's zaten intusschen niet stil en beproefden nog grooter kijkers te maken, waartoe zij het ruw glas uit Engeland lieten komen. In het jaar 1870 ontvingen zij van de Noord-Amerikaansche Bondsregeering de opdracht, den grootst mogelijken kijker te vervaardigen, een opdracht, die de firma Clark & Zoon sedert nog herhaaldelijk van andere zijden gewerd.

Opmerkelijk is het daarbij te zien, hoe de grenzen van het grootst mogelijke zich sedert 1870 hebben uitgezet. Toenmaals was het een glas van 26 Engelsche duimen doorsnede of 'opening', zooals de optici dat noemen, dat de grenzen bereikte. Het gewicht dezer dubbele lens bedraagt 180 pond; in 1873 was het gansche instrument voltooid en in het marine-observatorium te Washington opgesteld. Het was toen de grootste kijker der wereld en bewees dat in de eerstvolgende jaren door aan te toonen, dat de planeet Mars twee manen had, welke ontdekking zoo onverwacht was, dat de Europeesche sterrenkundigen het bericht daarvan aanvankelijk voor Amerikaanschen humbug hielden.

De waarnemer, wien deze ontdekking door middel van den verrekijker gelukte, professor Asaph Hall, was ook al een man, die zich zelven opgewerkt had; want hij had het van timmerman door ijverige studie, waarbij zijn vrouw, een voormalige onderwijzeres, hem trouw hielp, tot sterrenkundige gebracht.

De geestdrift voor de reuzenkijkers van Clark nam nu in Amerika groote afmetingen aan. Een rijke particulier, wien het op een paar honderdduizend gulden niet aankwam, bestelde zich aanstonds een even groot instrument als dat te Washington, en nauwelijks was dit voltooid, toen van San Francisco weer de aanvraag kwam voor den ‘grootst mogelijk te vervaardigen telescoop.’ Het was de bekende millionnair Lick, die de middelen verschaftte voor een sterrenwacht op den Mount Hamilton, welker hoofdinstrument alle bestaande moest overtreffen.

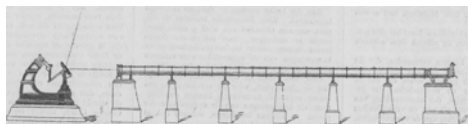
Natuurlijk kon niemand anders dan Clark de vervaardiging van dien reuzenkijker op zich

nemen. In het jaar 1881 beloofde hij binnen eenige jaren een objectiefglas te leveren van 36 Engelsche duimen doorsnede, waartoe Feil te Parijs voor den prijs van 150,000 franks het ruwe glas vervaardigde. In het jaar 1885 was het objectief voltooid en spoedig daarop ook de monteering, door Warner & Svassey geleverd.

Men kan zich van dit ontzaglijk gezichtstuig eenigermate een denkbeeld maken, als men nagaat, dat de buis, die uit staalblik bestaat, een lengte van 58 Engelsche voeten en een gewicht van 80 centenaars heeft. Deze buis is 120 centenaars; de 44 voet hoge kolom, die het geheel draagt, 800 centenaars. Staat de buis rechtop, dan steekt zij 72 voet boven den grond uit, alzoo ter hoogte van een toren. Geen beschrijving kan van dit instrument een denkbeeld geven; daarom verwijzen wij maar naar de afbeelding hieronder, die naar een photographie vervaardigd is. De reusachtige kijker staat, zooals men ziet, onder den draaienden koepel en de waarnemer is juist bezig op de galerij, die rondom de vierhoekige stelling loopt.

Zooals men uit de afbeelding ziet, verheft deze stelling zich vrij van den grond; ook is voltooid had, verklaarde hij van een drukkenden last te zijn bevrijd. Een jaar daarop bezweek hij aan een beroerte; met hem stierf zijn geslacht uit. Kort vóór zijn dood verklaarde hij intusschen aan den beroemde sterrenkundige Barnard, dat hij bereid was ook een objectief van 60 duim te vervaardigen als het ruwe glas daarvoor maar verkrijgbaar was.

Voor de reuzentelescoop nu van de Parijsche wereldtentoonstelling is een kijker van 200 voet lengte met een objectiefglas van bijna 50 duim doorsnede ontworpen en met het slijpen der lenzen heeft men reeds een aandoor middel van een as ter zwaarte van 23 centenaars verbonden aan een kolom van gegoten ijzer ter zwaarte van bijna 400 centenaars en kan naar alle richtingen des hemels met groot gemak bewogen worden.

VOORSTELLING IN DOORSNEDE VAN DEN REUZENVERREKIJKER
voor de Parijsche wereldtentoonstelling in 1900.

Is de kijker eenmaal op een bepaalde ster gericht, dan volgt hij, door middel van een kolossaal uurwerk, welks slinger $1\frac{1}{4}$ centenaar weegt, den loop dezer ster zoo nauwkeurig dat ze onveranderlijk in het gezichtsveld blijft. Staat de buis loodrecht, dan reikt het objectiefglas aan het bovineind tot 65 voet boven den grond. In het geheel weegt het instrument met alle toebehooren niet minder dan 1200 centenaars en heeft met den ijzeren koepel, waaronder het staat, met alles en alles een kleine 400.000 gulden gekost.

De resultaten met dezen kijker verkregen, zijn in overeenstemming met deze verhoudingen. In de heldere en rustige lucht van den Mount Hamilton, 4250 Engelsche voeten boven den spiegel van den Grooten Oceaan, heeft deze kijker verrassende ontdekkingen mogelijk gemaakt. Onder deze is een der merkwaardigste het vinden van een vijfde maan van Jupiter, die zoo klein en zwak van licht is, dat ze maar een paar mijlen in doorsnee kan meten.

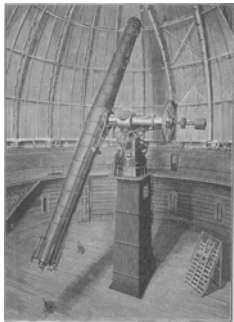
Eerst weinige jaren was dit reuzeninstrument in werking, toen een burger van Chicago, Charles J. Yerkes, het plan opvatte, op zijn kosten een sterrenwacht te laten bouwen, die een nog grooteren kijker verkrijgen zou. Tot dit doel werd aan Clark

wederom de bestelling gedaan den ‘grootst mogelijken refractor’ te vervaardigen, onverschillig wat de kosten daarvan ook mochten zijn.

Clark bezat juist twee glasblokken, waaruit een objectief van 40 duim kon vallen, en daar de vervaardiging van nog grooter blokken eveneens een tijdruimte van verscheidene jaren zou vereischt hebben, vond Yerkes goed, dat er een refractor van 40 duim zou gemaakt worden.

Voor de eerste maal wees Clark intusschen de verantwoordelijkheid voor het slagen van een objectief op deze grootte af. Het was een onnoodige voorzorgsmaatregel; want reeds in September 1895 kon hij het ter beproeving afleveren en het bleek uitstekend te voldoen.

Het geheele ontzaglijke instrument is thans onder den reuzenkoepel der Yerkes-sterrenwacht te Lake Geneva in Wisconsin opgesteld. Het objectiefglas alleen weegt 10 centenaars, de 63 voet lange buis, waarin het bevestigd is, de vloer van den rondgaanden koepelmuur gescheiden en wel met het doel, hem door hydraulische kracht hooger of lager te kunnen stellen, opdat de waarnemer in elke positie van het groote instrument gemakkelijk en zonder gevaar zijn wetenschappelijke onderzoekingen kan doen. De kosten van het objectief alleen worden beijferd op 15.900 gulden, de gezamenlijke kosten van de monteering, den draaienden koepel enz. bereiken ongeveer 425.000 gulden.

REUZENTELESCOOP DER YERKES-STERRENWACHT
te Lake Geneva in Wisconsin.

Dat is nu de grootste en reusachtigste kijker, die op het oogenblik ter wereld bestaat en komt de uiterst bereikbare grens op dit gebied nabij. Toen George Clark, na den dood van zijn vader Alvan Clark in 1887, dit instrument vang genomen. Het is intusschen volstrekt onmogelijk, een koker van zulk een lengte aan een zuil te bevestigen, zoodat hij naar alle richtingen kan gedraaid worden. Men is derhalve op de schikking gekomen, die door onze afbeelding aanschouwelijk wordt gemaakt. De groote buis ligt waterpas en onbeweeglijk op een rij van lage steen en pijlers; vóór het objectief is echter een groote, volkomen vlakke spiegel aangebracht, die naar alle richtingen des hemels gewend en door een uurwerk overeenkomstig de beweging der sterren gedraaid worden kan.

Het op dezen spiegel vallende licht der sterren wordt op het objectief van den grooten kijker geworpen en bereikt door dezen den waarnemer, die zich aan het andere einde van den koker bevindt. Deze schikking is hoogst vernuftig en is bij kleine kijkers zeer doelmatig gebleken.

Vragen wij nu wat voor resultaten zulke reuzenkijkers opleveren, dan vernemen wij dat de Yerkes-telescoop de voorwerpen tot 3600 malen vergroot. Dat wil zeggen dat hij, naar de maan gewend, deze zoo duidelijk vertoont als ze met het beste ongewapende oog zou zijn waar te nemen, wanneer ze 3600 maal dichterbij ons was dan in werkelijkheid. Nu kan de maan tot op 48.000 mijlen van ons komen; in

bedoelden kijker zal ze zich dus op zijn hoogst zoo vertoonen als voor het bloote oog op een afstand van $13\frac{1}{3}$ mijl.

Dat is nog zeer ver van de resultaten, die het publiek van den reuzenkijker der Parijzer tentoonstelling beloofd worden, en nu wordt het iedereen duidelijk, dat die beloften schromelijk overdreven zijn. Inderdaad is dit in zoo hooge mate het geval, dat men hun, die door den kijker den hemel zullen waarnemen, gerust een groote teleurstelling voorspellen kan.

Mocht intusschen de lezer denken, dat de vervaardiging van reuzentelescopen voor de wetenschap maar weinig nut zou opleveren, dan zou hij zich toch zeer vergissen. De groote instrumenten van den tegenwoordigen tijd hebben met behulp van den spectroscop en de photographie onze kennis van den bouw des heelals en van de toestanden der verste hemellichamen op waarlijk bewonderenswaardige wijze uitgebreid en doen voor de toekomst nog grooter resultaten op dit gebied verwachten.

[Nummer 19]

IN DEN ROZENTIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL THUMANN.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Het zwijgen der beide wapenbroeders beviel den aanklager in geenen deele; hij had liever gehoord, dat zij luide hun gevoelens uitspraken over Nero. Vóór of tegen den tiran, in beide gevallen had hij nadere inlichtingen kunnen inwinnen over de groote vraag: Zijn deze beide bejaarde mannen Christen, of zijn zij het niet? Waren beiden Christen, dan was er voor Eprius een niet te versmaden slag te slaan. Door beiden voor de rechtbank te brengen, zou hij zijn broeder hofmeester kunnen maken in de plaats van Victorinus, en zelf een dubbel loon ontvangen uit de verbeurdverklaarde goederen der slachtoffers. Nauwelijks kon de ellendeling zijn begeerigheid verbergen, zoo vaak zijn tijgerblik de rechtschappen blikken der beide Christenen ontmoette.

Intusschen was de hoofdgroep van den triomftocht genaderd, in welks midden de Caesaroverwinnaar troonde. Zie, lezer, daar verschijnt reeds zijn bereden Abessinische lijfwacht; zestig reuzengestalten met donkerbruine gelaatstrekken, niet ongelijk aan de oude Egyptische afgoden, die uit basalt gesneden of uit erts gegoten werden. Terwijl zij met de rechterhand hunne vurige Arabische rossen mennen, omklemmen die stoere ruiters met de linker den langen boog van thyenahout; de bontgeschilderde pijlkoker op hun schouders en het breede kromzwaard in den met valsche steenen bezetten gordelriem, komen zeer voordeelig uit tegen het tijgervel, dat hun forsche lendenen omsluit. Niemand kennen zij in geheel Rome, en eerbied hebben ze even weinig voor den bevelhebber der Praetoriaansche benden als voor een bereden chiliarch of een centurio. Maar Nero betaalt ze, en betaalt ze goed; daarom zijn zij aan hem gehecht als de hond aan zijn meester.

Tusschen deze Abessinische lijfwacht, die in twee rijen den triumphator begeleidt, en den keizer, rijden op fijngezadelde paarden de gunstelingen uit zijn Romeinsche garde, die hem naar Attica hebben vergezeld. Met hun meester hebben die getrouwen de hitte en den last des dags gedragen; 't is billijk derhalve, dat zij in de vreugde de naasten zijn aan zijn troon en den zegevierende als met een levenden krans omgeven. Heden dragen zij niet de militaire, maar de hofkleeding, die luide spreekt van ongehoorde pracht en weelde; slechts de vorm van hun gewaad getuigt, dat zij tot den soldatenstand behooren. Blinkend van goud en juweelen, niet minder van trots en overmoed, om de onderscheiding, die hun te beurt valt, zwermen zij met getrokken degen om de triomfkar des Caesars, als de wachters der maan om deze vorstin van den nacht, in de dagen harer volheid.

'Hippolytus,' roept de onderhofmeester Tribonius eensklaps uit, 'bezie 's keizers reisgezellen eens aandachtig; ik meen, dat ge daar een uwer bekenden zult aantreffen. Is de centurio Attilius, die gunsteling van Nero, niet de verloofde uwer nicht Nicephora? Waarlijk, zie, hij groet met den degen naar deze zijde; ongetwijfeld, hij moet u herkend hebben!'

'Geen twijfel mogelijk,' hernam de aangesprokene; 'hij heeft ons gezien en gegroet. Veel kwam hij voor zijn Grieksche reis bij ons aan huis; toch geloof ik niet, dat hij

ooit met Nicephora huwen zal. Hij wordt te groot voor ons, arme vreemdelingen; nu reeds is hij de gunsteling des keizers, en binnenkort zal hij wel chiliarch, wel hoofdofficier zijn!’

Eprius Marcellinus sidderde, daarna grinnikte hij voor den derden keer. Nu of nooit, dacht hij. Hij zou dan wat hij slechts vermoedde, uitspreken alsof het zekere waarheid was; ongetwijfeld zou hij daardoor de werkelijke waarheid achterhalen.

‘Neen, neen, neen!’ viel hij Hippolytus ongevraagd in de rede. ‘Noch uw armoede, noch Attilius' bevordering is de ware reden, dat deze jongeling niet met uw nicht huwen zal. Ik meen mij niet te vergissen, indien ik zeg, dat de heiden Attilius niet goed genoeg is om naar de hand der christenmaagd Nicephora te dingen. Of meent gij, Hippolytus, dat het onbekend gebleven is, al leeft gij nog zoo teruggetrokken, dat zij de dochter is van Antymas, den ter dood gebrachten Griekschen geheimschrijver des keizers? Meent gij misschien, dat niemand weet, hoe zij en gij zelf en hare moeder Eudoxia, hoe gij allen Christenen zijt?’

‘Eprius Marcellinus,’ riep hem de hofmeester op dit oogenblik toe, ‘gij vertelt daar meer dan de welvoeglijkheid te dezer plaatse toelaat. Ik ben hedenmorgen hier heer en meester en duld niet, dat gij in mijn tegenwoordigheid een mijner gasten beledigt. Of meent gij, gij op uw beurt, dat wij allen niet weten, hoe gij, de geleerde, maar arme zedekundige, u sinds eenige jaren hebt laten vinden, om het goedbezoldigd, maar verachtelijk ambt van delator, van keizerlijk aanbrengrer, aan te nemen?’

‘Gij zegt zulks op een toon,’ bulderde Marcellinus, ‘die mij duidelijk zekere zaak bewijst; een zaak, die ik wel vermoedde, maar niet met zekerheid wist! Victorinus, hofmeester van dit paleis, gij ook zijt een Christen; gij ook staat derhalve buiten de wet! Hippolytus, en gij, hofmeester, die den machtigen Eprius Marcellinus heden minachtend voor een aanklager hebt uitgekreten, onthoudt beiden dit uur!’

Toen hij deze woorden, rood van toorn, gezegd had, werd hij door zijn broeder Tribonius ter zijde getrokken. Die heidensche, maar rechtschapen man zag duidelijk in, dat de zaken een verkeerden loop namen; dit ging hem zeer ter harte, vooral tegenover zijn meester Victorinus, dien hij werkelijk hoogschatte.

Welke de gewaarwordingen der beide christen vrienden op dit oogenblik waren, valt voor den lezer op te maken uit hun beider verschillende gemoedsstemming. Hippolytus was in den grond zijns harten verheugd, dewijl hij nu de ongezochte gelegenheid hebben zou, spoedig zijn geliefde Nicephora in de marteling en in den dood te volgen. Victorinus, even vurig Christen als hij en evenzeer bereid ieder uur als Christus' bloedgetuige op te treden, had nochtans, sinds het uur van Nero's bevel, minder gelegenheid gehad dan Hippolytus, den dood onder de oogen te zien. Nu echter zag hij, dat ook hem het naaste stervensgevaar boven het hoofd hing, maar hij moest zich eerst nog met dien toestand verzoenen.

Nadat dit oogenschijnlijk kleine voorval met zijn voor beide Christenen waarschijnlijk groote gevolgen is afgespeeld, rijdt de keizerlijke alleenheerscher, de zegepralende imperator Nero het paleis van Volumnius voorbij. Zijn gouden zegewagen in den vorm eener zwaan, de dichterlijke vogel, is reeds drie maanden te voren besteld geweest en met schattenverslindende pracht door Italië's bekwaamste goudsmeden vervaardigd. Dat heerlijk kunstgewrocht wordt getrokken door zes bontgestreepte, Indische reuzenpanthers (een van Nero's gevaarvolle liefhebberijen, die hij al te vaak vertoonde!) aan zilveren ketenen geleid door zes zwarte slaven, uit het vaderland der ongure dieren afkomstig. Die slaven, in met salamanders, draken en andere monsters geborduurde tunieken gekleed en met zilveren been- en armbanden en zilveren haarwrongen getooid, hebben heden geen gemakkelijke taak; alhoewel

's keizers wilde trekdieren getemd zijn, gevoelen deze zich, door al het gewoel en door de krijgsmuziek getergd, geenszins op hunne plaats en zijn daarom uiterst onhandelbaar geworden.

Trotsch staat Nero op zijn zegekar, in de houding, waarin Apollo, de god der dichtkunst, meestal door de heidenen wordt afgebeeld. Zijn kort wit zijden onderkleed, met de purperen belegsels der Romeinsche overheden versierd, is geheel gestikt met geborduurde harpen, lieren, fluiten, cithers en andere muziekinstrumenten; zijn goudlakensch, tot de knieën reikend schoeisel overladen met alles wat het rijke Taprobane ('t hedendaagsch Ceylon) aan verscheidenheid van edele steenen kan aanbieden, karmozijnroode robijnen, hemelsblauwe saffieren, schitterend groene smaragden, topazen, berillen, amethysten. Ook zijn vingers en armen zijn getooid met briljanten, terwijl de borst van den verwijfden keizer prijkt met eenige snoeren paarlen van aanmerkelijke grootte. Fier heft hij het hoofd omhoog, het overwinnaarshoofd, omkranst - het hoogste loon wat een dichterkoning te beurt kan vallen! - met een lauwerkrans van natuurlijke bladeren. In bevallige plooiën golft een purperen mantel van zijn schouders, die, door twee edelknapen van het oudste Romeinsche bloed opgehouden, in het onbedekte zonlicht fonkelt als een sterrenregen in den Sint-Laurensnacht; zoo overvloedig zijn de diamanten van het zuiverste water er over uitgestrooid. Nero's linkerhand omklemt een prachtige elpenbeenen cither met zeven gouden snaren, waaraan hij nu en dan met de rechter eenige tonen ontlokt, als om de omstanders te doen hooren, waardoor hij vooral zijn Grieksche zegepralen bevocht. Eindelijk is hij zelfs onbeschaamd genoeg, om het door hemzelf gedichte en getoonzette lied, 'de Moord van Orestes,' te zingen; hij, de moordenaar zijner eigen moeder, zijner eerste gemalin, van zijn broeder Brittannicus! Maar in zijn waanzin denkt hij daar niet eens meer aan; hij is tevreden als Rome slechts zijn goddelijken zang bewondert. Bewonderen? Ja, dat doen ze den keizerlijken dwaas; ware het alleen uit slaafsche vreeze! In kwistigen overvloed strooien zij bloemen, zelfs de kostbare saffraanbloem, voor zijn voeten, en bonte vederen, purperen linten en siergroen op zijn pad. Telkenmale als zijn zang een oogenblik onderbroken wordt, klinken de harpen en de cymbalen opnieuw, weergalmen de klaroenen en de trompetten en klinkt de stem des volks boven alles uit langs de straten en pleinen:

'Heil, heil, den goddelijken Caesar! Heil, den overwinnaar in de Olympische spelen! Heil den tweeden Hercules, den nieuwen Apollo! Altijd heeft Nero alleen de zege bevochten in elken wedstrijd!'

En dan, dan lacht de dwaas, dan is Nero gelukkig, dan stijgt des Caesars waanzin ten top! Ellendige keizer, lach, ja, lach en geef u over aan de ijdelheid uws harten; lang zult ge niet meer lachen! Zie, de ure naakt, dat Nabuchodonosors straf over u komen zal; hem zijt ge gelijk geweest in trotschen overmoed, hem gelijk zult ge zijn in uw val! Dan zullen de door u verdrukten verwonderd zijn en uitroepen: 'Hoe is hij uit den hemel gevallen, hij, die der morgensterre gelijk was? Hoe is hij ter aarde geworpen, die alle volkeren der wereld onder zijn voet bekneld hield? Hij, die in den waanzin zijns harten spreken dorst; 'Ik zal ten hemel klimmen en mijn troon opbouwen boven de sterren!' Ook uw vleiers zullen uw val zien, en, hun oogen mistrouwend, naderbij treden en dan weeklagen: 'Helaas, helaas, is dat nu de man, die de aarde beheerschte en de schrik was van alle geslachten?'

Aanstands achter den persoon des keizers worden als vijfde en laatste groep der tweede afdeeling, gedeeltelijk door hooge hovelingen, gedeeltelijk door voorname krijgslieden, de rijksinsigniën gedragen en Nero's eigen wapenrusting. Voorop stapt des keizers oorlogspaard, in een houding als verstond het vandaag zijn hooge roeping;

het is een dier van onschatbare waarde, gesierd met een zijden dekkleed, dat aan de vier hoeken met de rijkskroon geborduurd is. Vervolgens verschijnt de rijksstandaard, door een gouden adelaar met uitgeslagen vleugelen overwelfd, en de rijkskroon, in dien soberen maar edelen vorm, dien wij later, vele eeuwen lang, in den Byzantijnschen stijl hebben kunnen bewonderen. Deze kroon, op een kostbare draagbaar neergelegd en door vier edelen op de schouders getorst, wordt door acht centurionen te voet

bewaakt, die in volle wapenrusting en met uitgetrokken zwaard naast het kleinood voortschrijden. Nog volgen, in onafzienbare rij, het rijkszwaard, de rijksschepter, de rijksappel, de van goud en edelgesteenten stijve rijksmantel, het rijkszegel, Nero's veldheersstaf, zijn gouden helm en verguld schild, zijn borstharnas met kniestukken, zijn oorlogsdegen met kunstvol bewerkten gordelriem, zijn gouden sporen.

Gelijk de eerste afdeeling door twaalf Vestaalsche lictoren, zoo wordt deze tweede gesloten door vier en twintig consulaire bijbundeldragers, lictoren van het Romeinsche rijk, die aan Nero, viermaal tot consul gekozen, rechtsgeldig toekomen.

Dat de bezoekers van Volumnius' paleis deze zeer bewonderenswaardige afdeeling niet meer luide beoordeelen, kan den lezer geen verwondering baren; de beide broeders hebben zich eenigszins ter zijde teruggetrokken en de beide Christenen haken vurig naar het einde. Het is zeer tot hun genoegen, dat de derde afdeeling, alhoewel ontegenzegglijk de rijkste, tevens de kortste zal zijn.

Deze afdeeling, die Nero als den rijksten der Romeinsche keizers moet voorstellen, bestaat slechts uit drie groepen. Des Caesars derde gemalin Statilia Messalina, die, sinds de onbeschofte dwingeland de beruchte Poppea Sabina in het jaar 66 door een schop van het leven beroofde, tot keizerin verheven werd, is de hoofdpersoon der eerste groep. Uit alles wat we dezen morgen reeds aanschouwd hebben, zagen wij meer dan duidelijk, dat Nero de meest verkwistende pracht bemint; het ligt derhalve voor de hand, dat hij zijn schatten vooral verspillen zal aan de vrouw, die hem reeds beheerschte, toen Poppea nog leefde.

Statilia Messalina troont op een vergulden zegewagen, door zes melkwitte rossen getrokken. Haar siert een lang purper overkleed, dat overal door gouden weefsels afgezet is en opgehouden wordt door een diamanten gordel; daarbij een ragfijne mantel van allerkostbaarste zijde, die, aan den rechterschouder door een agraaf van hooge waarde vastgehecht, in sierlijke plooien neervalt. Halssnoeren, armbanden, oorhangers en ringen voltooien haar keizerlijk plechtgewaad, terwijl een van juweelen flonkerend diadeem het hooggewelfde voorhoofd omspant. Zij is, in een woord, een keizerlijke verschijning. Ook de pracht van de kleeding harer eeredames en harer slavinnen draagt er niet weinig toe bij, de aandacht der toeschouwers en vooral der toeschouwsters op Statilia Messalina en haar omgeving te trekken.

De tweede groep wordt gevormd door een aanzienlijk getal mannelijke en vrouwelijke slaven; ongelukkigen, die, wreedaardig aan het land hunner geboorte ontscheurd, heden den zegetocht van Romes dwingeland moeten opluisteren. Onder hen zien wij haast alle landen der wereld vertegenwoordigd; den blanken Germaan, den bruinen Egyptenaar en Abessiniër, den geelkleurigen Tartaar en Mongool, den zwarten Ethiopiër, allen in het gewaad gekleed van het land hunner herkomst en aan armen en beenen met gouden ringen gesierd. Eenigen hunner dragen fijnbewerkte vazen van edel metaal, van koper, van albast, porfier en onix, gevuld met zeldzame specerijen; anderen groote vaten, waarin de meest welriekende wierook brandt; anderen meubelen van de kostbaarste houtsoorten op de kunstigste wijze bewerkt; nog anderen zijden met goud doorweven stoffen, Indische weefsels, Perzische tapijten, tijger- en pantervellen van hooge waarde en groote vergulde kooien met vreemde bonte vogels. Eindelijk volgt er een menigte wilde dieren in ijzeren hokken gesloten, onder welke twee koningstijgers de bijzondere aandacht trekken, dewijl zij den keizer eerst in de laatste dagen toegezonden zijn van het uiteinde der aarde, uit het land der Pandionen namelijk, het hedendaagsch Engelsch Voor-Indië.

De derde groep dezer afdeeling, de slotgroep, bestaat uit verschillende muziekkoren van in het wit gekleede en met rozen gekroonde meisjes, onder aanvoering der beste muziekmeesters, bij name den beroemden Diodorus. Ieder dezer koren vormt een korps met een bijzonder speeltuig. Eenigen zijn harpspeelsters, anderen citherspeelsters, nog anderen luitspeelsters, lierspeelsters, fluitspeelsters. Zoodra des keizers voordracht ten einde is, en deze maagden de voorafgaande muziekkorpsen der vorige afdeelingen hooren, vertolken zij, ieder op hare beurt, een lied in snarenspeel of zang, dat de verheerlijking van den triumphator en zijn gemalin tot onderwerp heeft. Enkele malen voeren zij met al de muziekafdelingen van den ganschen optocht een samenspel uit, dat niets minder of meer is dan de aloude, bekende triomfmarsch der vroegere overwinnaars.

Zulk samenspel is inderdaad indrukwekkend; de bastonen der trommen, trompetten, pauken en bazuinen klinken verre in het rond, terwijl de fijne trillers der harp- en cithersnaren er de melodieuze echo van vormen. Ach, wat zouden de werkelijke helden, de werkelijke triumphatoren van het oude Rome, zij, die het Romeinsche wereldrijk grondvestten en tot den trap van roem en eer brachten, waarop het thans staat, zich geschaamd hebben, indien zij dezen zegetocht van een nietswaardig dwingeland hadden moeten bijwonen. Hun asch, nog binnen dezelfde muren rustend, moet op dit oogenblik wel door schaamte en ergernis gestoord zijn in de rust hunner koude marmeren grafgesteenten!

De stoet, die langzamerhand het Kapitoel naderde, die oude burcht van het eenmaal vrije Rome, nu het tooneel der meest slaafsche kruiperigheid, werd gesloten door een afdeeling ruitery uit de legioenen der Daciërs, Sarmaten, Pannoniërs en andere Donaubewoners; allen lieden, die zelfs Romes taal niet verstonden, maar die een tijd lang de hechtste steun zouden zijn der dwingelanden, der vaak voor het volk sidderende dwingelanden op den Romeinschen keizerstroon.

VI.

Keeren wij terug, lezer, naar Nicephora's woning; al te lang hebben wij de heldhaftige Grieksche uit het oog verloren. Het dringend verlangen harer zorgvolle moeder volgend, heeft de arme maagd, na den vermoeienden, nachtelijken tocht, nog eenige uren gerust; het eerste morgenkrieken nochtans vindt haar reeds ontwaakt. Na enkele vluchtige zorgen aan haar lichaam te hebben besteed, knielt zij aanstonds neer voor het geheimzinnig teeken, boven haar legerstede opgehangen, het teeken, dat haar haren zielsgeliefden Bruidegom te binnen roept, den Zaligmaker der wereld. Beurtelings heft zij haar schuldellooze armen en handen daarnaar omhoog, beurtelings legt zij ze op haar bedsponde neer of vouwt ze haar vingers eerbiedig op de borst te samen. Zoo blijft zij uren in het gebed en de overweging verslonden. Ze heeft sterkte noodig; zij vraagt die aan Hem, die deze geven kan.

Nu echter de eerste opwekking der nachtelijke droomgezichten en der H. Communie voorbij is, gevoelt Nicephora van tijd tot tijd in haar nauwelijks twee-en-twintigjarig hart een onbedwingbaar verlangen naar het op dien leeftijd zoo zoete leven ontwaken; de natuur, de menschelijke natuur, doet haar rechten met kracht gevoelen. Zij wordt angstig; ze ziet brandstapels oprijzen, leeuwen en tijgers voor haar oogen verschijnen. Zij huivert. Van tijd tot tijd betrapt ze zich zelfs op de begeerte, dat het den almachtigen Heer van leven en dood behagen moge, mede ter liefde der teerbeminde moeder, haar dagen te verlengen. Maar zij onderdrukt die nuttelooze voorstellingen; ze gaat door met bidden, bidt lang, bidt nog vuriger. Dan komt er kalmte over haar

gemoed, en de verborgen doch harde strijd eindigt met haar volkomen berusting in Gods aanbiddelijken wil. Luide zegt zij. 'Heere, dat niet mijn, maar Uw wil, Uw wil alleen, geschiede!' Thans is zij weer sterk, thans gevoelt ze zich weer Antymas' dochter. Ja, zij zal Nero's dwaas gebod volbrengen; maar, gelijk eenmaal haar zalige vader, zal ze, zoo noodig, haar geloof openlijk belijden en pal staan als een rots te midden der bruisende wateren. Wat God verder over haar zal toelaten, zij het ook brandstapel en dood, dat is het geheim Zijner Voorzienigheid; ze weet, en zulks is haar genoeg, dat Hij, de sterke God van het ware Israël, haar niet aan haar eigen lot zal overlaten, zoo lang zij op Hem vertrouwt!

Eindelijk staat Nicephora op, om zich tot haar gang naar Nero's feestmaaltijd, misschien naar het bloedige amphitheater of den brandstapel, gereed te maken. Zij omgordt zich met haar feestkleed, dat wil zeggen, dat zij een gewaad aantrekt van een betere stof, doch van dezelfde snede en dezelfde kleur als andere dagen. Het is een lang, wit overkleed, aan hals en mouwen spaarzaam met eenige belegsels versierd en opgehouden door een eenvoudig geborduurden gordel. Haar gewonen zwarten mantel verwisselt zij ditmaal tegen een paarsen, terwijl een met eigen hand gestikte Grieksche hoofdband, bij wijze van kroon aangelegd, heur weelderig haar samenbindt. Daarna verlaat zij haar kamer en begeeft ze zich naar Eudoxia, om een langdurig afscheid van haar zielsgeliefde moeder te nemen.

'Mijn kind,' sprak deze bij haar verschijnen, 'ik heb u niet in uw nachtrust willen storen, omdat gij veel krachten behoeft voor de zware dagtaak, die u wacht!'

'Ik dank u voor uw zorg, lieve moeder,' antwoordde Nicephora, terwijl zij Eudoxia met innige liefde omhelsde. 'Toch heb ik reeds eenige uren mijn legerstede verlaten om te bidden; de goede God heeft mij wondervol versterkt!'

'Ach, mijn kind, eenige dochter van mijn Antymas, laat mij in dit onvergetelijk uur mijn geheele hart voor u uitstorten! Waarom zouden wij het ons ontveinzen, ja, het oogenblik nadert, dat ik vele jaren voorzag. Gij weet het, kind mijns harten, de dochter eens martelaars mag in Rome niets anders dan den marteldood voor oogen hebben. Daarom heb ik al den tijd, die sinds den dag van uws vaders strijd en overwinning verlopen is, bij dag en bij nacht voor u gebeden; daarom heb ik nauwkeurig uw gangen nagegaan, en mij innig verheugd toen ik zag, dat gij met reuzenschreden den weg vervolgdet, die tot de deugd en tot een waardig martelaarschap voert. Vaak heb ik uw gehoorzaamheid bewonderd, uw kuisheid te midden dezer zedelooze tijden, uw ijver voor des Heeren dienst, uw vurig geloof, uw alles overtreffende liefde voor God. Kind, gij zijt bereid tot den kampstrijd; ga daarom, het uur is gekomen! Zet de kroon op het werk, blijf standvastig, en toon, dat gij martelaarsbloed in de aderen hebt! Wil God, dat gij van de leer des Christendoms getuigenis af zult leggen, misschien ten koste van uw leven, zie op naar den Hemel, van waar uw zalige vader u wenkt!....'

Tranen verstikten haar stem. Met krampachtige gebaren drukte zij haar kind langdurig tegen haar borst, en overdekte ze het maagdelijk voorhoofd van Antymas' dochter met kussen. Nadat beiden geruimen tijd in elkanders armen geweend hadden, sprak Nicephora:

'Moeder, allerzoetste moeder, troost u! Gij zijt overtuigd, dat ik voor God gedaan heb wat mogelijk was om mijn vader waardig te worden. Welnu, op dit uiterst oogenblik wil ik bekennen, dat ook ik gebeden heb, jarenlang gebeden heb. Waarvoor meent gij? O, dat ik eenmaal waardig bevonden mocht worden, mijn bloed te storten voor mijn gekruisigden Bruidegom, voor Hem, die mij het eerst bemind heeft!'

‘Dierbare Nicephora, ik ben er trotsch op, zulk een dochter te bezitten! Ga, kind, ga, gij zult, misschien binnen weinige uren, staan voor Gods troon in het blanke kleed der maagden; met den palmtak der overwinnende martelaren in de hand! Als gij daar dan eeuwig aan de voeten van het goddelijke Lam zult juichen, ach vergeet dan uwe moeder niet en vraag, dat God mij, indien het Zijn wil is, tot u roepe!’

‘Moeder, liefste moeder, alhoewel met het lichaam van u gescheiden, zal ik één met u blijven, èn hier èn in den Hemel. Nu heb ik nog slechts één zaak te doen, dat is, neer te knielen aan uw voeten om uw moederlijken zegen te ontvangen, op de eigen stonde, waarin

EENZAAMHEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W.F. HULK.

mijn vader mij zeker zegenen zal van uit het verblijf der gelukzaligen!’

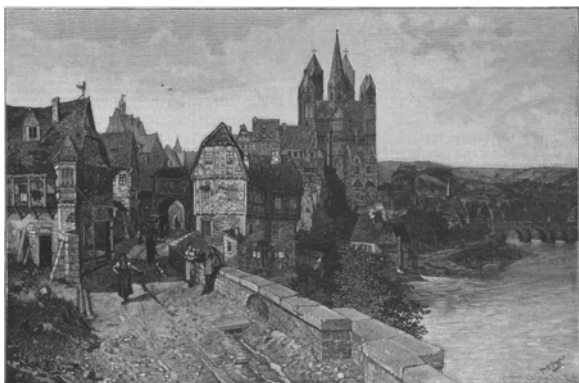
HOOITIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. ROUBAUD.

Op dit oogenblik viel er een gouden zonnestraal door het venster en omgaf de aanstaande bloedgetuige van Christus, die voor Eudoxia neerknielde, als met het aureool der verheerlijking. Terwijl zij haar moeders handen kustte, zag deze naar den Hemel, en plechtig klonk het uit haar mond:

‘Nicephora, uitverkoren bruid van het Lam, neem uw moeders zegen mee op den weg der beproeving! Zie, ik kan niet verder over u waken, maar ik geef u terug in de handen van den almachtigen God, die mij u in vroeger dagen schonk tot onderpand Zijner goedheid. Ga met God, mijn dochter, Jesus zelf zal voor u strijden, en waken over de christenmaagd, die strijdt voor de belijdenis van Zijn naam.’

Terwijl de arme maagd haar zwartgelokt hoofd neerboog onder de handen, die haar zegenden, vernieuwde zij nogmaals de krachtige besluiten, die ze in den afgeloopen nacht, in de kerk der catacomben had gemaakt.

(Wordt vervolgd.)

LIMBURG AAN DE LAHN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G.M. MEINROLT.

Een vreemde kat.

Door

F.J.A.L. Cordens.

Mina had juist de thee binnengebracht, toen de familie, in de huiskamer bijeen, met geweld een veger op de steenen in de gang hoorde smakken. Een oogenblik later was er geritsel op de trap en kort daarop stormde het dienstmeisje naar boven.

‘Wat zou er te doen zijn?’

De jongste dochter keek even in de gang. Bij de open tuindeur lag een veger, anders was er niets te zien.

‘Mina!!!’

Geen antwoord.

‘Als er maar geen vreemd volk in huis is,’ dacht mevrouw. Ze schelde.

Boven hoorde ze de meid loopen. Mevrouw schelde nog eens, zenuwachtiger, harder.

Mina kwam binnen, bleek, gejaagd; vier paar oogen staarden ze vragend aan.

‘Gunst, mevrouw, er is een vreemde kat in huis, een groote zwarte, en ze doet zoo raar.’

‘Een kat?’

‘Ja. De jongens van hierachter schijnen ze in den tuin gejaagd te hebben en gooiden ze met steenen. Toen is het dier de gang ingeloopt; om ze te keeren heb ik ze nog een veger achterna gesmeten, maar ze vloog al de trap op en nu zit ze op juffrouw Marie d'r kamer.’

‘Ajakkes! Had dan ook de deur boven dichtgehouden,’ protesteerde de oudste dochter.

‘Ja, juffrouw, maar ik heb vanmiddag op uw kamer gewerkt en er staat nog een emmer water om aanstonds het zeil op te nemen.’

‘En waar zit die kat nou?’ vroeg de zoon des huizes, met een gewichtig gezicht zijn sigaar neerleggend.

‘Onder het kastje, mijnheer. Ik heb al geprobeerd ze weg te jagen, maar ze doet zoo leelijk.’

‘Ha, ha, ha! Ben je er bang van?’

‘Ja, maar katten zijn soms gevaarlijk,’ meende Emmy, de jongste dochter.

‘Nou, ze is toch gemakkelijk genoeg weg te krijgen,’ beweerde Marie, die de kat liefst zoo gauw mogelijk van haar kamer had.

‘Houdt eens even stil,’ sprak mevrouw, die als degelijke huismoeder gewoon was alles grondig te onderzoeken. ‘Zeg eens, Mina, ben jij er bang van?’

‘Ik wel, mevrouw, ik durf er niet aan.’

‘Kom, ik zal ze wel even weggagen,’ zei Herman, opstaande.

‘Ja, maar wees voorzichtig,’ waarschuwde mevrouw.

‘Och kom, moeder, zoo'n kat heeft immers niets te beduiden.’

Gerustgesteld zag mevrouw haar dapperen zoon de kamer uitgaan; Marie ging mee, de kat zat immers op háár kamer, en Emmy wilde uit nieuwsgierigheid niet achterblijven.

Uit den paraplu-standaard in de gang nam Herman den diksten wandelstok, die er te vinden was, en ging de trap op, door zijn zusters en Mina gevolgd.

Op de kamer van juffrouw Marie was niets verdachts te zien.

‘Waar is die kat nou?’

‘Daar, mijnheer, onder het kastje, daar zat ze ten minste zooeven,’ antwoordde Mina.

Hij trad op het kastje toe en wilde er met den stok onder morrelen, maar een geweldig brommen en blazen deed het heele gezelschap een eindje achteruit gaan.

‘Pas op, Herman, ze zal je krabben,’ riep Emmy.

‘Ja, mijnheer, wees maar voorzichtig,’ vermaande de dienstbode.

‘Je moet ze er ineens onderuit zien te krijgen,’ was de raad van Marie.

‘Je hebt goed praten, zei haar broer, die, nu 't er op aankwam, allesbehalve op zijn gemak was. ‘En dan, je staat me daar allemaal in den weg. Die kat kan de deur niet uit als jullie er voor blijft staan. Gaat dan de kamer uit, dan zal ik ze er wel uitjagen.’

Schoorvoetend werd aan zijn spijtig verzoek voldaan, de meisjes plaatsten zich buiten de deur en keken om den deurstijl naar den afloop van de jacht.

Herman naderde opnieuw het kastje; opnieuw een gebrom en geblaas, een hevige stomp van den wandelstok tegen de plint, en een groote zwarte kat sprong met een angstigen schreeuw en verwilderde oogen onder het meubel vandaan en verschool zich onder het bed.

‘Heb je ze?’ vroegen zijn zusters.

‘Neen, nu zit ze daar weer onder.’

Herman maakte aanstalten om onder het bed te kijken.

‘Niet doen, niet doen!’ riep Emmy, de kamer binnengaande, ‘ze is veel te valsch, ze zou je aanvliegen.’

Die bezorgdheid was den dapperen jager niet onwelkom. Een vreemde kat! Je weet nooit precies, waar zoo'n dier toe in staat is.

‘Ik kan daar met mijn stok niet goed onder,’ zei hij. ‘Zeg, Mina, heb je hier niet een bezem of zoo iets bij de hand?’

‘Jawel, mijnheer, wacht u maar even.’

Een oogenblik later kwam ze met het gevraagde terug.

‘Pas op, mijnheer, val niet over dien emmer,’ waarschuwde zij nog, toen Herman in zijn ijver om den bezem aan te vatten, bijna struikelde. Nu begon de jacht opnieuw. Van onder het bed vloog de kat onder de waschtafel, vandaar weer onder het kastje, en toen zou Herman ze met een handige beweging zeker de deur uitgejaagd hebben, als de meisjes buiten niet ‘ksch! ksch!’ geroepen hadden. Maar nu wist het gejaagde dier geen raad; het keerde terug, schoot den stok van Herman voorbij, sprong op een étagère, waar het een beeld en twee vaasjes omverwierp en verschool zich ten slotte weer onder het ledikant.

Op het rinkelen van het brekend porselein stoof Marie naar binnen.

‘Kijk nu eens aan, de heele boel kapot; jammer van die mooie vaasjes! Wat kan je toch dom doen, met die kat zoo overal rond te jagen.’

‘Zie jij dan maar, dat je ze hier weg krijgt. Kan ik 't helpen, dat het beest al dit rommeltje overhoop gooit? Dan moet je ze buiten maar niet tegenhouden,’ was 't gemelijk antwoord.

‘Waar is ze nu?’

‘Daar, onder 't ledikant. Wacht, als jij den bezem even vasthoudt, zal ik ze er met mijn stok onderuit keeren; dan moet jij zorgen, dat ze den kant van de deur uitloopt.’

Kordaat doende, hoewel inwendig beangst, hield Marie den bezem halverwege onder het bed naar den kant van den muur.

Er werd gebeld.

‘Dat zal Dora zijn, die kwam vanmiddag theedrinken,’ zei Marie.

De meid ging open maken.

Herman had het ledikant een weinig verschoven en dof bromde de groote zwarte kat. Toen deed hij een flinken slag, die raak scheen te zijn, want met een krijschenden schreeuw vloog ze ineens de kamerdeur uit en naar buiten. Maar die schreeuw had Marie doen verschrikken; met een ruk trok zij den bezem terug, stiet met den steel tegen den emmer, die omviel en een grooten plons water over het karpert uitstortte.

‘t Was een consternatie van belang.

Marie en Herman waren verstandig genoeg om hun tijd niet te verknoeien met over het ongeval te kibbelen, maar ze holden de trap af om de meid met een dweil naar boven te sturen.

Mevrouw, die al dat lawaai had aangehoord, was erg zenuwachtig; Dora, die in de huiskamer gelaten was en eens gezellig meende thee te drinken, begreep er niets van en kreeg geen antwoord op haar vragen; en toen de meid met een paar dweilen naar boven was gelopen, kwam Emmy tot overmaat van ramp nog vertellen:

‘Mama, nu zit ze weer in een hoek van de keuken, Marie durfde haast den dweil niet van het rekje nemen.’

‘Je moest op straat maar een man zien te krijgen, die ze er uit jaagt,’ zei mevrouw bevend tegen Herman, die met Marie binnenkwam om de boodschap van Emmy te bevestigen.

‘Maar wat is er toch gaande?’ vroeg Dora.

In weinig woorden werd haar het vreeselijk nieuws verteld: een vreemde kat in huis, verbeeld je, een vreemde kat, die zoo gevaarlijk is.

‘Is 't anders niet?’ zei het meisje, ‘die zal ik handig weg krijgen.’

‘Kom er niet bij, Dora, kom er niet bij,’ waarschuwden Emmy en Marie.

Maar Dora was al de kamer uit en mevrouw was te zeer van haar stuk om het haar te beletten.

Diep in een hoekje van de keuken zat de kat, hijgend, bevend van angst.

‘Heb je hier wat melk staan?’ vroeg Dora.

Marie wees op den aanrecht.

Met een schoteltje melk in de hand trad Dora op het dier toe.

‘Doe het toch niet, doe het niet, Dora, ze vliegt je aan,’ waarschuwden Herman, Marie en Emmy in koor.

Maar het meisje stoorde er zich niet aan.

‘Kom maar hier, poesje, wees maar niet bang,’ zei ze, en hield haar schoteltje met melk vooruit. Even bromde de kat, maar spoedig door zachte woordjes gerust gesteld, stak ze den kop vooruit en begon eindelijk te drinken, met kleine rukjes van de tong en schuw opkijkend.

‘Pak ze ineens beet!’ zeiden Herman en Marie, maar Dora wenkte, dat zij terug zouden blijven.

Het gejaagde en geplaagde dier werd allengs rustiger, liet zich den kop streelen en Dora wachtte geduldig tot het schoteltje melk was leeggedronken; toen pakte zij kalm de poes achter bij den nek op en zette ze door het geopende keukenraam in den tuin. Na zich overtuigd te hebben, dat de weg veilig was, kroop de kat door de spijlen van het tuinhek en liep op een sukkeldrafje naar den buurman, waar ze thuis hoorde.

In den salon, onder de kamer van Marie, stond mevrouw te huilen. In het geschilderd plafond vertoonde zich een groote bruine vlek en vettige druppels vielen neer op het peluche tafelkleed en het gebloemde tapijt. Marie en Herman waren vinnig aan 't

twisten en gaven elkaar de schuld van het ongeval, en de meid kreeg standjes, omdat ze boven een emmer water had laten staan, die de oorzaak was van de ramp.

Deelnemend stond Dora er bij te kijken, in stilte zich verwonderend, dat die menschen met hun allen nog niet in staat waren om een poes te vangen.

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

(Vervolg.)

‘Als ik nu maar wist waar de jongen was,’ zei Martha, ‘opdat ik hem bericht kon geven van het overlijden zijner lieve moeder.’ Zij hief haar gelaat, nat van tranen, op. ‘Het is niet goed van den jongen, dat hij in 't geheel niet schrijft. Maar hij heeft het gezegd, toen hij vertrok, ‘als ik op mijn ambacht reis, schrijf ik geen letter naar huis, des te grooter verrassing is het dan, als ik terugkom!’

‘Dat alles is goed en wel! Wij kunnen echter zijn goede moeder niet begraven, zonder dat de knaap haar een afscheidskus in de eeuwigheid meegeeft!’

Och, beste menschen, is het geen troost, dien de goede God u in uw kweeling zendt, dat er naast een groote smart nog een tweede is, waardoor gij het groote verdriet kunt vergeten? De kleine zorg, dat Jan in den vreemde was en zijn lieve moeder geen afscheidskus kon geven, deze kleine zorg hield den wakkeren baas Fiks en zijn Martha zoozeer bezig, dat zij de grootere smart over het verlies der dierbare daardoor overwonnen.

Baas Fiks en zijn geheel terneergeslagen dochter begeleidden alleen het stoffelijk overschot der moeder naar haar laatste rustplaats. Toen de pastoor aan de groeve zijn vermaning

en troostwoord had uitgesproken en het heuveltje aarde langzamerhand boven de grafstede was opgeworpen, toen de lijkdragers dit sierden met kransen en klimoploof, door vriendenhanden aan vrouw Grietjes kist gehecht, toen richtte baas Fiks zich recht op, dankte den pastoor voor diens troostwoorden en de vrienden en bureu voor hun deelneming, nam Martha's arm en ging naar huis.

Voor 't arme meisje was het nu erger. Tot dusver had zij van 's morgens vroeg tot 's avonds laat haar bezigheden gehad en toen de vader ook te bed lag, zelfs 's nachts geen rust genoten, doch dit alles was nu voorbij. Zelfs de potten en pannen in de keuken had zij moeten verwisselen, want vader werkte nog maar alleen met den leerjongen, sedert hij weer ter been was. Nu zat het arme meisje uren in de woonkamer alleen met haar harteleed en kon geen verlichting vinden, bij gebrek aan bezigheden.

Ja, zeker, er is geen kostbaarder balsem voor alle smart dan passende bezigheden en gebed: en al zou uw arme ziel bijna wanhopen door al het leed en de bekommernissen, pak maar flink een of anderen arbeid aan, richt den blik ten hemel, en gij zult spoedig bespeuren, hoe werken het verdriet verzacht en heelt.

Daar kwam de postbode de lieve Martha te hulp: hij bracht een brief van Jan. Heeremijntijd! wat was dat een vreugde!

Hij had eigenlijk in 't geheel niet willen schrijven zoolang hij in den vreemde was, zoo schreef hij, en als hij zijn zin had gehad, dan zou dit ook niet gebeurd zijn; maar hij had in Amsterdam Hansen aangetroffen en die had hem er om gevraagd, om toch eenig bericht van zijn ouden baas en zijn dochter te ontvangen.

Hansen's vader was gestorven en daarom waren hij en zijn broer nu van elkander gegaan; deze had de smederij van zijn vader overgenomen en Hansen afbetaald. Nu wilde Hansen een andere werkplaats koopen en daarom vroeg hij, of baas Eggert niet iets goeds voor hem wist! Van zijn sociaal-democratische ideeën en buitensporigheden was hij totaal genezen, en dat hij destijds zoo ongemanierd van den baas was heengegaan, wegens de werkstaking van de knechts, dat speet hem nu nog en de baas moest het hem maar niet langer kwalijk nemen.

Over zichzelf schreef Jan, dat hij gezond was en van vader en Martha hetzelfde hoopte; zijn lief moedertje wenschte hij beterschap en de kleine Martha moest maar aan moeder zeggen, dat hij alle avonden voor haar spoedige genezing bad en derhalve hoopte, dat zij gezond en wel zou zijn, wanneer hij in het ouderhuis zou terugkeeren.

O, hoe vloeiden Martha's tranen bij deze laatste woorden van haar broer. 'Die arme, arme jongen, hij weet nog niets van moeders dood!' snikte zij, doch zij vond toch troost in den brief en zoo verging het ook baas Fiks, wien het groot genoeg deed, dat Hansen en Jan elkander hadden ontmoet en de eerste weer verstandig was geworden. 'Kijk, meisjelief,' lachte hij, 'dat is een zonnestraaltje in de ellende van de laatste weken. Ga nu spoedig schrijven aan Jan en aan Hansen ook, hoor je? Naar een smederij voor hem zal ik eens rondzien; schrijf hem dat maar, als hij het ten minste ernstig meent.'

De kleine Martha scheef en dat was weer een troost voor het lieve meisje. Maar het zou nog erger worden voor den armen baas Fiks.

De deurwaarder, wien hij zijn vordering op den heer Meyerstein had in handen gegeven, kwam terug. Geld had hij niet, maar daarentegen bracht hij 't bericht, dat Meyerstein nergens was te vinden.

Baas Eggert keek den deurwaarder met groote oogen aan.

‘Ja, daar kan ik niets uitrichten,’ schokschouderde deze, ‘de kerel beeft de plaat gepoetst. Je kan je troosten met de gedachte, dat geen van de ambachtslieden, die aan de nieuwe wijk hebben gewerkt, hun geld hebben gekregen. Baas Korfman heeft nog geen duit gezien van zijn 900 gulden, baas Druppels, zie, zooveel niet van zijn 1800 gulden’ - en de deurwaarder blies op zijn vlakke hand - ‘baas Bloemer van zijn 1000 gulden niet een haartje van den hond zijn staart, en zoo is 't met allen.’

Baas Fiks was nog altijd sprakeloos.

‘Jij bent de eenige,’ ging de gerechtsdienaar voort, ‘die op 't laatst nog zijn geld kan krijgen, want de anderen hebben geen van allen vonnis tegen hem, zooals jij, ja, zelfs hem niet aangeklaagd. Wel is waar is uw betaling nog zoo zeker niet. Ik heb bij den heer Meyerstein beslag gelegd, waarop beslag gelegd kon worden: peluche-meubels, piano, olieverfschilderijen van beroemde meesters in vergulde baroklijsten, bedden, sieraden kortom, al wat ik maar vond; maar mevrouw Meyerstein zegt, dat zij dit alles in den boedel heeft gebracht, dat zij getrouwd is op huwelijksvoorwaarden en - dan heb je er geen recht op, baas Eggert. Maar - dat gaat mij niets aan, ik heb beslag gelegd, zooals mijn last en plicht was, en als mevrouw Meyerstein de zaken als door haar ingebracht huwelijksgoed wil opvorderen, dan moet zij maar baas Eggert door 't gerecht laten dwingen om ze terug te geven; zoolang blijft het beslag er op.’

Baas Fiks had deze mededeeling van den deurwaarder slechts met een half oor aangehoord. - ‘Mijn hemel,’ riep hij uit, ‘daar staan toch de nieuwe huizen van mijnheer Meyerstein, een heele straat vol, en daaraan hebben wij toch gewerkt....’

‘Beste vriend,’ sprak de deurwaarder en schudde medelijdend het hoofd, ‘als je daarop rekent, dan ben je de plank glad mis, jij, zoowel als alle andere bazen met jou. Die nieuwe huizen zijn weer onder de hand verkocht geworden, of mijnheer Meyerstein heeft er zooveel hypotheek op genomen, dat er geen penning meer van overschiet.’

‘Maar dat zou dan toch....’ de borst van baas Fiks ademde zwaar en diep, ‘dat zou dan toch de schandelijkste bedriegerij zijn, die ooit in de wereld is voorgekomen.’

‘Ja,... probeer, of je 'r nog wat uit kunt redden. Baas Korfman, baas Druppel, baas Bloemer en baas Poppe zijn al naar de rechtbank gegaan. En hoe sta je met den heer Cohen? Die dringt er bij mij op aan, dat ik de goederen, waarop ik beslag legde, verkoopen moet, baas Eggert.’

De vereelte handen van baas Fiks balden zich tot ijzeren vuisten, zijn geheele lichaam beefde. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, mijnheer de deurwaarder!’

Deze had medelijden met den armen smidsbaas. - ‘Ik hoef niet terstond den boel te verkoopen, dat zou de heer Cohen wel willen, baas Eggert, maar ik wil het toch niet doen, omdat ik weet hoe de zaken staan. Maar als de heer Cohen voor het gerecht er op aandringt en de kantonrechter tot den verkoop besluit, dan is er geen uitstel meer mogelijk. Praat eens met mijnheer Cohen, misschien dat hij wat toegevend is!’

Baas Fiks echter wilde eerst naar de rechtbank gaan, om te zien, hoe het met de nieuwe huizen van Meyerstein stond. - ‘Allesbehalve best,’ heette het daar, ‘de gebouwen zijn alle ondershands zoo met hypotheekschulden bezwaard, dat er voor de vorderingen van de ambachtslieden geen penning overschiet.’

‘Maar wie heeft dan zoo schrikbarend veel geld op die huizen ter leen gegeven?’ riepen de bedrogen bazen met toornige stem.

‘De laatste crediteur is Zilversteen.’

‘Die Zilversteen? die schurk, die....’

‘Hij heeft de laatste vijftig duizend gulden op hypotheek gegeven.’

‘Dat is een schandelijke knoeiboel, dat is....’ De griffier trok zijn schouders op. ‘Als je dat meent, ga dan naar den officier van justitie, opdat hij den schurk in rechten vervolgt.’

Zoo geschiedde! De officier van justitie vervolgde den heer Zilversteen en zond aan alle politiebureau's het signalement van Meyerstein, zoodat deze nergens heen kon, en toen de heer Meyerstein eindelijk in hechtenis werd genomen, diende de officier een aanklacht tegen beiden in wegens bedrog.

Intusschen was de heer Cohen ook bij het gerecht gekomen en had den verkoop van de bij baas Eggert onder beslag gelegde goederen geëischt.

De oude smid liep als wezenloos rond. ‘Is het dan mogelijk, mijn God, dat Gij zulk een liegen en bedriegen kunt toelaten, zonder dat Gij met Uw wreken den bliksem en verpletterenden donder daartusschen komt?’

Vóór de strafzaak tegen Meyerstein en Zilversteen voorkwam, brak ook de verkoopdag aan van de goederen van baas Fiks, die voor rekening van den heer Cohen met beslag belegd waren, wanneer ten minste de baas niet betaalde. Ondertusschen kwam ook de dagvaarding voor omtrent de zaken, waarop baas Fiks bij den heer Meyerstein had laten beslag leggen en die door mevrouw als haar eigendom werden opgeëischt. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, meisje, nog is de zaak niet ten einde, integendeel is het de vraag, of mevrouw Meyerstein recht heeft, die mooie dingen alléén voor zich zelve te behouden; dat geloof ik niet.’

Arme baas Fiks! Mijnheer Cohen kwam nog eens voor de groene tafel en hief de hand op. Hij wist het precies te zeggen, dat al de in beslag genomen goederen door zijn schoonmoeder ten huwelijk waren meegegeven en de boekhouder van mijnheer Cohen bezwoer het ook.

Toen bleef den rechters niets anders over dan te gelooven, dat het waar was en dus baas Fiks te veroordeelen, dat hij de in beslag genomen goederen weer teruggaf en de gerechtskosten betaalde.

Als in een droom kwam baas Fiks thuis en viel als verpletterd in zijn leunstoel. Nu zou het niet lang meer duren, dat hij dit gezellig kamertje het zijne kon noemen.

Martha, die zich het leed van den ouden vader sterk aantrok, besloot een laatste poging te wagen: zij zou naar den heer Cohen gaan en dezen om uitstel verzoeken. Het zou toch onmogelijk zijn, dacht het lieve kind, dat deze de slechtheid van mijnheer Meyerstein op haar vader zou willen wreken, en als zij hem hartelijk om uitstel zou verzoeken, zou hij 't haar ook wel inwilligen.

De heer Cohen zat aan zijn schrijftafel, toen Martha met haar engelachtig voorkomen bij hem binnenkwam.

‘Kijk, kijk!’ De heer Cohen grijsde het lieve meisje aan als een hebzuchtige havik een jong vogeltje aanziet, dat zijn prooi is geworden.

‘’t Is eigenlijk tegen mijn beginselen,’ zei hij, terwijl hij de rozenwangen van de kleine Martha met zijn vettige handen aanraakte, ‘het is eigenlijk tegen mijn principie; maar als een zoo lief, jong meisje daarom verzoekt, nu, dan wil ik er wel een woordje over wisselen. Ga toch zitten, jongejuffrouw.’

De heer Cohen was van zijn schrijftafel opgestaan; hij wees Martha een plaats aan op zijn sofa en nam weer op zijn kantoorstoel plaats.

De kleine Martha met haar vaderminnend, engelrein hart, ging zitten en vertelde nu aan den heer Cohen al haar zorgen der laatste weken en hoezeer het haar vader aan 't harte ging, dat zijn boeltje moest verkocht worden, en hoe zij daarom stil hierheen was gekomen, om uitstel te vragen. Zij zou mijnheer levenslang van harte dankbaar zijn, als hij haar bede verboorde.

‘Hm, hm, juffertje.’ Mijnheer Cohen was dicht bij de kleine Martha gaan zitten, ‘hm, hm, voor zulk een dank van zoo'n lief meisje zou men al iets over hebben,’ fluisterde hij en wilde zijn arm om haar middel slaan.

Maar plotseling kwam het reine hart in verzet tegen zulk een handelwijze.

Met alle kracht van haar onverzwakten arm stiet zij den schoft van zich af, sprong op, ijlde de deur uit, spoedig, spoedig, als door toorn en schaamte voortgejaagd, naar het vaderlijke huis.

Nu was alle hoop voor het arme meisje voorbij, nu was er geen hoop en redding meer! Maar meer dan dat alles kwelden het arme meisje de toorn en schaamte over het gedrag van den heer Cohen; zij zou in den grond hebben willen verzinken, als zij daarmee die herinnering uit haar leven had kunnen uitwisschen.

De dag, waarop de verkoop van den inboe-

del bij baas Fiks zou plaats hebben, was aangebroken. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk,’ mompelde de oude smid.

‘Heb je volstrekt geen uitstel van den heer Cohen kunnen verkrijgen, baas Eggert?’

‘Geen dag, mijnheer Werner, 't was tegen zijn beginselen, heeft hij gezegd.’

De deurwaarder trok een gezicht, alsof hij den heer Cohen liever de ooren had afgesneden, dan den armen baas Fiks zijn geringe, doch eerlijke have en goed in naam van den schurk te verkoopen.

‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, meisjeslief!’ Baas Fiks riep dit in de keuken, waar de kleine Martha bij den kolenhaard hurkte en bleek, met starenden blik naar de leege potten keek, die vandaag zouden worden verkocht.

TIROLERINNETJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DEFREGGER.

Dan was hij weer in de woonkamer bij den deurwaarder, die nog altijd geen aanstalten maakte om den boel weg te laten dragen, net of 't hem onmogelijk was de laatste handeling van dit onrecht te voltrekken. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk, mijnheer de deurwaarder, het sterfbed van mijn goede vrouwzaliger is nu vrij gekomen, dat kan je ook verkoopen, zoodat mijnheer Cohen zijn geld krijgt.’

Het lieve kind in de keuken had middelerwijl nog een andere verrassing gehad. Toen ze daar zoo zat en aan niets meer om zich heen haar aandacht schonk, toen was het plotseling donker geworden in de keukendeur en toen had men te gelijker tijd haar hand gegrepen en met warme kussen bedekt en in haar ooren had het geklonken van liefde en trouw, zoo innig, zoo hartelijk, dat het als een heldere zonneschijn in haar hart was gedrongen. En toen zij de oogen had opgeslagen, stond Hansen voor haar en keek haar met zijn trouwsten oogopslag in het gelaat.

‘Zeg, lieve Martha, dierbaar meisje, altijd heb ik aan je gedacht. Nu zal ik je niet meer verlaten, nu moet je de mijne worden, mijn allerliefst vrouwtje, hoor, want je bent mij het dierbaarste op de wereld.’

Zoete tranen van zaligheid vloeiden over het lieve, bleeke gelaat der kleine Martha bij de woorden van haar ouden vriend, maar toen stortte zij voor den trouwen jongen ook al haar bekommring uit; van den dood der moeder, van vaders gebroken been, van het bedrog van Meyerstein en de hebzucht van Cohen en dat nu de deurwaarder bij vader in de woonkamer zat, om al het huisraad weg te halen en in zijn lokaal ten bate van Cohen te verkoopen.

‘Ha, ha, dan ben ik juist te rechter tijd gekomen, hè! Kijk eens aan, dat doet me plezier! Hoor eens, Marthalief, de deurwaarder zal geen pan uit je keuken en geen voetbankje uit je kamer halen, hoor je? Daarvoor ben ik hier gekomen, jouw Frans, zeg?’

De kleine Martha liet zich met zalige vroolijkheid in 't harte door Hansen naar de woonkamer geleiden en nu duurde 't niet heel lang meer of de deurwaarder had van den braven jongen, die zijn erfenis had meegebracht, voor den heer Cohen zijn vordering tot aan den laatsten penning in zijn zak.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

In den rozentijd. -

Heerlijke tijd als de rozen in bloei staan en tusschen de teergroene of donkergetinte bladeren, zoo fijn en sierlijk van snit, de zachtblozende of gloeiend rood gekleurde bloemen haar wazig-fluweelen bladerkrans ontplooien! Dat is het glanspunt van den zomer, de tijd der blij stralende morgens, der fel zonnige middagen, der balsemzachte avonden, de tijd der volle rijke zomerweelde.

Heerlijke tijd ook, als het leven pas voor ons opengaat als een vol ontloken roos, frisch en geurig, nog door geen schralen wind verschrompeld of door heeten zonnebrand verschroeid, - als het hart zich opent voor het geluk gelijk de bloemkelk voor den morgendauw, - de gouden tijd, waarin de jonge menschenziel voor het eerst zich zelve bewust wordt, opgetogen luisterend naar de geheimzinnige, onbestemde toekomstbeloften in haar binnenste...

Helaas, even kortstondig als de bloei der rozen is de rozentijd van het menschelijk leven.

Eenzaamheid. -

Hoe stil, hoe plechtig is de natuur, waar geen menschelijke bedrijvigheid haar kalmen, majestueuzen vrede stoort! Er zijn van die oogenblikken, waarin zij in diep nadenken, in sprakelooze beschouwing verzonken schijnt. Geen windje ruischt door de twijgen of rimpelt het effen watervlak. Zelfs de vogelen houden zich ingetogen schuil.

De stemming van zoo'n oogenblik is door den schilder van ons tafereel met fijngevoelig penseel in zachte, harmonische lijnen en teere tinten vertolkt.

Hooitijd. -

Voor de maaiers en hooiers is de zomer geen tijd van zoete droomen of sentimenteele mijmeringen. Dan is het voor hen zwoegen en werken van den morgen tot den avond op het heetgeblakerde schaduwlooze veld, waar soms geen plekje lommer te vinden is, dat hun ten minste in den korten rusttijd een koele verkwikking kan bieden.

Menig droppeltje zweet moeten ze laten gedurende die lange dagen, als de zon zoo hoog aan den wolkeloozen hemel staat, dat haar stralen hun bijna loodrecht op het hoofd branden.

Maar hoe zwaarder de inspanning geweest is, hoe zoeter ook de rust, die zij op het schamel leger smaken, en hoe grooter de vreugd, als eenmaal het laatste voer hooi binnen is.

Limburg aan de Lahn. -

In No. 4 van dezen jaargang gaven wij een afbeelding van den prachtigen Romaanschen dom, dat pronkjuweel der Duitsche middeleeuwsche bouwkunst. Ditmaal geven wij het trotsche gebouw te aanschouwen in zijn schilderachtige omgeving, met het romantische oude stadje aan zijn voet, bespoeld door de frissche Lahn, - een geheel, waarvan dezelfde naïeve bekoring uitgaat als van een vertelling van den kanunnik Von Schmidt.

Men kan zich niet voorstellen, dat in een zoo vredig oord de menschen door dezelfde hartstochten en driften bewogen worden als in een woelige moderne stad. Alles ziet er zoo rustig, zoo gemoedelijk uit, als woonde er in die ouderwetsche eenvoudige huizen met hun aardige erkertjes en vertrouwelijk overhangende daken niets dan bescheiden geluk en stille tevredenheid. En toch - als wij het gesprek konden beluisteren van de twee, die daar tegen de borstwering van den weg geleund staan, zouden we allicht merken, dat de menschen hier al net zijn als overal elders.

Tirolerinnetje. -

Toch is het buiten twijfel dat een mooie, kalme omgeving, ver van de woelige wereld, niet zonder invloed is op de algemeene gemoedsgesteldheid van den mensch, gelijk het eenvoudige leven heilzaam werkt op de gezonde, onbelemmerde ontwikkeling van zijn lichaam. Wil men kerngezonde, fraaigevormde, welgehumeurde menschen zien, dan moet men bij voorbeeld gaan naar de heerlijke Tiroler bergen, waar Defregger de typen zoekt voor zijn ongekunsteld bekoorlijke figuren.

Een zoo gaaf en zuiver kopje als hij ons in het Tirolerinnetje van deze bladzijde te zien geeft, zoo bevallig zonder coquetterie, zoo vrij en blij van oogopslag en toch zoo stemmig en zedig van aanblik, zoo vriendelijk gul en toch zoo verstandig teruggetrokken, zoo mooi en onschuldig, zoo edel en rein zonder de minste pretentie, zal men moeilijk ergens anders ter wereld vinden.

[Nummer 20]

KINDERPRET AAN STRAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. MORGAN.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

En nu, mijn kind,' vervolgde Eudoxia, met een door snikken onderbroken stem, 'nu gij den zegen uwer oude moeder ontvangen hebt, wil ik u een onderpand overhandigen van den zegen, dien gewis ook de zalige Antymas in den Hemel u gegeven heeft. Tot heden was het u onbekend, dat de eerbiedwaardige diaken Constantius, met levensgevaar, een spons gedoopt heeft in het martelaarsbloed uws vaders. Een klein gedeelte dier spons heeft de waardige kerkdienaar mij, korte dagen na Antymas' dood, vereerd, besloten in een klein, gouden medaillon. Hoewel gij, mijn dochter, noch iemand ter wereld zulks geweten heeft, droeg ik, sinds die gedenkwaardige ure, dat kostbaar kleinood dagelijks als een kostbare reliquie om den hals. Heden wil ik u dat bloed uws vaders overhandigen; het geeft mij de verzekering, dat ook gij de overwinning behalen zult in den strijd die u wacht.'

Bij die woorden haalde zij het medaillon te voorschijn, ontsloot het, kuste den inhoud en bevochtigde dien met haar tranen. Daarna hing zij het medaillon, als een teeken der toekomstige overwinning, om Nicephora's hals. Op haar beurt vereerde deze het kleinood en verborg het met eerbied aan haar hart. Toen hoorden de beide vrouwen haastige stappen, en zagen ze den grijzen Hippolytus met tranen in de oogen binnentreden. Helaas, wat wachtte den ouden krijgsman een harde taak! Kwam hij thans niet hierheen, enkel om het teere, onschuldige lam, dat hem zoo nauw aan het hart lag, ter slachtbank te geleiden?

'Nicephora, dierbaar kind mijner oude zuster,' sprak hij met bijna onverstaanbare stem, 'het uur is gekomen! Wapen u met moed, strijdster voor God, en begeef u daarheen, waar de Heer u roept!'

Toen hij zag hoe de onschuldige maagd, als een slachtoffer, met weinige, maar toch ongewone versierselen getooid, voor zijn voeten nederknielde, om ook zijn zegen te vragen, voelde de fiere soldaat, die ontelbare malen den felsten aandrang der vijandelijke legerdrommen zonder eenige ontroering had afgewacht, zijn ziel ten diepste geschokt. Hij had dit hartroerend tooneel willen ontvluchten, maar hij mocht niet, de tijd drong.

Zegenend hield hij zijn handen boven Nicephora's hoofd uitgestrekt, en, terwijl zijn tranen als evenveel glinsterende edelgesteenten over haar gewaad rolden, om dit met een waardige versiering te tooien, sprak hij langzaam en met een door snikken onderbroken stem:

'Dat de almachtige God,.... de Vader, de Zoon en de H. Geest.... u geleide!.... en dat gij ons tot voorbeeld strekken moogt op het bloedige pad der vervolging,.... die misschien ook voor ons aanstaande is!'

Meer kon de goede Hippolytus, meer kon de heilige Christen op dat oogenblik niet zeggen. Meer zou hij ook niet hebben willen zeggen, hoewel zijn woordenstrijd met Eprius Marcellinus op het terras van Volumnius' paleis hem niets goeds voorspeld had; noch voor hem zelf, noch voor Victorinus den hofmeester. Waarom zou hij door

die vermoedens en die verwachtingen het lijden der jeugdige maagd en dat zijner zuster, op dit uur der smarten, nog vrijwillig vergrooten?

Een laatste omhelzing der geliefde moeder, en Nicephora bevindt zich, door haar oom begeleid, op weg naar het Romeinsche Forum.

Nadat de diepbedroefde Eudoxia de deur harer woning in het nachtslot geworpen heeft, gevoelt zij haar pijnlijke eenzaamheid en valt ze in een langdurige bezwijming. Eindelijk tot het bewustzijn en de volledige kennis van haar toestand teruggekeerd, werpt zij zich, meer dood dan levend, op de knieën. Bidden zal ze, bidden wil ze voor haar geliefde dochter totdat deze ongedeed zal zijn weergekomen!

Arme moeder, zij tracht nog zichzelf te misleiden, en troost te zoeken in ijdele droombeelden van hoop en niet te vervullen verwachting!

Nero's zegetocht is ten einde.

Op het Kapitoel aangekomen en door de knielende senatoren in de Juliaansche zaal, waar de strenge afbeeldsels van Publicola, Camillus, Cincinnatus, Cicero en anderen met verwijtende blikken op hun laffe opvolgers neerzagen, onder luide zegekreten ontvangen, had de Caesar den adellijken kruipers eenige woorden van dank toegesproken, met den hoogen ernst van een Romeinsch overwinnaar. In die toespraak beloofde hij tevens een hekatombe aan de goden, het Grieksch offer van honderd vlekkeloos witte lammeren. Helaas, terwijl het eerste lam geslacht werd in den tempel van den Kapitolijnschen Jupiter, dat aan alle Romeinen zoo eerbiedwaardige heiligdom, had de waanzinnige keizer zichzelf zoover vergeten, dat hij zich, naast het beeld van Jupiter Capitolinus gezeten, door den opperpriester der heidensche goden, als kwame hem goddelijke eer toe, had laten bewierooken. Hoe was het mogelijk dat de Opperheer van leven en sterven, dat de almachtige God den hoogmoedige op dat uur niet sloeg met den dood; gelijk Hij, weinige jaren vroeger, koning Herodes Agrippa om zijn trotschheid geslagen had? Het bloedige strafgericht zal ook over Nero komen; de dag der wrake nadert met rassche schreden!

Indien gij ooit te Rome geweest zijt, lezer, dan heeft men u, onder de nog bestaande monumenten uit den tijd der keizers, ongetwijfeld de ligging en de overblijfselen aangetoond van het oude Forum Romanum; van het Romeinsche Forum, dat de marktplaats was der stad en tevens het grootste bebouwde plein der wereld. Op die marktplaats, ten dage van Nero's feestmaal nog in haar volle glorie, zijn thans de feestelingen vergaderd.

Verplaatsen wij ons in den geest daarheen.

Wij bevinden ons, met het gelaat naar het Zuidwesten gekeerd, aan den voet van het Kapitoel, dat door vijf en veertig glanzend-witte marmeren trappen toegang tot het Forum verleent. Achter ons ligt het Tabularium, het staatsarchief, welks breede schaduwen Nero's troonhemel en de beide eeretafels beschutten; vóór ons, bijna zoover het oog draagt, de zestien granietzulen, die den voorhof van den Venus- en Romatempel schragen. Aan onze linkerhand verrijst, te midden van ontelbare paleizen, meestal staatsgebouwen, het heiligdom van Saturnus, een machtig bouwwerk, welks portiek door acht Corinthische monoliethen, acht pijlers uit één stuk gehouwen, gedragen wordt. Aan onze rechterhand verheffen zich achtereenvolgens, tusschen eenige andere, minder of meer groote monumenten, de tempel van Castor en Pollux, het paleis der Vestaalsche maagden, het Rostrum of spreekgestoelte, waar Cicero zijn onsterfelijke redevoeringen heeft voorgedragen, en de Rostra Julii, het gebouw, waarin eens Julius Caesar's stoffelijk overschot, onder den toeloop van geheel Rome, in vlammen opging.

Dat, lezer, is de grootsche feestzaal, als we het Romeinsche Forum zoo noemen mogen, waar Romes beheerscher, keizer Nero, den Romeinschen burgers zijn feestmaaltijd bereid heeft.

De keizer is gezeten; zijn door de schaduwen van het staatsarchief beschutte troon is overhuifd met een zijden baldakijn of draaghemel. Op eenigen afstand staan Nero's bijlbundeldragers; dicht bij hem de gunstelingen uit zijn lijfwacht, die hem op zijn Grieksche reis hebben vergezeld. Ditmaal echter zijn deze niet in de hofkleeding; die hebben zij afgelegd, om zich van het hoofd tot de voeten in staal en ijzer te steken. Want zij moeten den Caesar bewaken; daarom staan zij in een halven cirkel rondom zijn troon, met uitgetrokken zwaarden. Nero weet, dat hij een dwingeland is, derhalve moet hij, zelfs te midden zijner ontspanningen, op zijn hoede zijn. Werd niet Julius Caesar met dolksteken vermoord, in de gesloten vergadering van den Senaat? Waarom zou hij dan niet een zelfde gevaar kunnen loopen, bij een openbaar feestmaal van alle Romeinsche burgers?

Voor den keizerlijken troon staat de dubbele eeretafel; een aan de rechter- des keizers, een aan zijn linkerhand geplaatst. Aan de eerste hebben de op het weelderigst uitgedoste Statia Messalina en haar eeredames plaats genomen. Ook Messalina troont op een keizerlijken zetel, met zijden overhuiving; deze is echter lager dan Nero's troon. Aan de linkerhand des keizers zijn de rijksgrotten gezeten; voorop de onmisbare Heliuss en Tigellinus, dan de heidensche hoogepriester, de consuls, de praetoren en de verdere overheden der stad.

Op deze eeretafels, waaraan de gasten, in purperen zetels neergevlijd, zich met rozen gekroond hebben, is het goud, het zilver, het kristal en het marmer met kwistige hand aangebracht; de uitgezochtste Grieksche en Italiaansche wijnen vermengen er hun geuren met die van Arabische reukwerken.

Aan die beide tafels reien zich, in onafzienbare volgorde, de tien duizend tafels die Nero, in navolging van den rijken Crassus, voor het Romeinsche volk heeft doen aanrechten. Dat is de plaats der senatoren, der patriciërs, der ridders, der edelen, der voorname burgers, en, verder het Forum op, van het door den keizer zoozeer verwende plebs; van die lagere volksklassen van Rome, die zich, den triomfeerenden Caesar ter eere, met laurierbladeren hebben omkranst. Al die rijkversierde tafels zijn door een zoogenaamd velarium, een lichtblauwe zonnetent met gulden sterren doorzaaid, beschermd tegen de brandende zonnestralen.

Reeds heeft de keizer, nadat allen gezeten zijn, als gastheer aan een daartoe opgesteld bronzen altaar een libamen gebracht, dat is een dankoffer van een bijzondere, zeer edele wijnsoort met honing vermengd, dat hij uit een kostbaren, met juweelen bezetten beker over het altaar heeft uitgestort. Daardoor heeft de goddelooze, die in het geheim met elken godsdienst licht en spot en slechts aan tooverij en aan voortekens geloof hecht, openlijk voor het vergaderde volk willen betuigen, dat hij zijn Laren en Penaten, zijn huisgoden, zeer in eere houdt en hun de eerstelingen offert zijner kostbare maaltijden.

Op dit oogenblik rijst de heidensche opperpriester van zijn purperen zetel, en legt den verzamelden feestelingen met een plechtig gebaar het stilzwijgen op. Dan spreekt hij, luide genoeg om door velen gehoord te worden:

‘Burgers van Rome, eere zij den goddelijken Nero, onzen gastheer!’

‘Eere zij Nero, den goddelijken keizer!’ herhalen allen.

‘Burgers,’ herneemt de vleier, ‘burgers van Rome, dezen morgen had ik in den tempel van het Kapitoel het nooit genoeg te waardeeren, het eenige geluk, in de tegenwoordigheid en in den naam van den vergaderden Senaat, aan onzen keizer,

den goddelijken Caesar, den wierook te mogen opdragen. Daar echter die goddelijke eerbetuiging slechts door de senatoren aan den geheiligden persoon van den wereldbeheerscher gebracht is, stel ik voor, dat ook het Romeinsche volk, hier in zijn beste burgers vertegenwoordigd, hem nogmaals en wel op dit eigen oogenblik een offerande brenge!’

Nauwelijks had de heidensche priester dat hemeltergend voorstel gedaan en was het met luide juichkreten ontvangen en goedgekeurd, of eenige victimarii en cultrarii, lagere godsdienstbedienaren, die de offerdieren moesten aanvoeren en slachten, traden uit den dichtbijgelegen Heiligen Weg te voorschijn. Daar hadden dezen, te voren besteld, ter sluik gewacht. Nu traden zij op het Forum toe, aan gulden ketenen een uitgelezen offerdier voortslepend, met vergulde horens en geheel versierd met bloemen. Op dat, voor hem misschien onverwachte schouwspel, sprong Nero

van zijn troonzetel overeind; hij strekte beide armen uit en gaf te kennen, dat hij wilde spreken. Aanstonds heerschte er een plechtige stilte, onder die groote, tallooze schare.

‘Laat af, burgers van Rome, en voltrek dit offer niet!’ riep hij, zoo luide zijn verwijfde stem hem zulks toeliet. ‘Niet, dat ik de eerbewijzen weiger van mijn dankbaar volk! Neen, den goddelijken Nero, wien gij reeds een tempel hebt opgericht, komen deze eerbewijzen rechtens toe!’

‘Heil, heil, den goddelijken Nero!’ riep Cossatius, Helius' schoonbroeder, met donderende stem, wel wetend, dat een dergelijke onderbreking zijner rede den keizer zou behagen.

‘Heil, heil, den goddelijken Nero!’ herhaalde het vleiende volk. Daarna vervolgde de keizer:

‘Burgers van Rome, mijn dierbare kinderen, duldt, dat ik het u zegge, al neem ik uwe offers gaarne aan, dergelijke bloedige offers bevallen mij niet! Wilt ge mij, uw dichterlijken keizer, den goddelijken overwinnaar in ontelbare letterkundige wedstrijden, naar waarde eeren, laat mij dan de schoonste onder de aanwezige dochteren van Rome aanwijzen, opdat zij mij, uit uw aller naam, wierook offere! Ziet, burgers, dergelijke eer is mijner waardig!’

‘Heil, heil, den goddelijken Nero!’ klonk het opnieuw, totdat het handgeklap het gejuich overstemde.

Als had de wijste aller koningen een reeks wetten voorgelezen, die zijn ontelbare volkeren noodzakelijk voor tijd en eeuwigheid gelukkig moesten maken, zoo weerklonken de daverende toejuichingen der Romeinsche burgerschap over het Forum, en weerkaatsten ze langs de zeven heuvelen der stad, die tijdens haar achthonderdjarig bestaan veel gehoord, maar nog nooit zulke goddelooze woorden vernomen had.

Het geveleugelde woord des keizers plantte zich van tafel tot tafel voort. Op hetzelfde oogenblik werden duizenden armen opgeheven, en staken duizend hoofden met tweemaal duizend lachende en begeerige oogen omhoog; het waren de armen en de hoofden van haast alle aanwezige Romeinsche jonge dochteren. Ieder harer blikte heen naar den troon, of zij misschien ook het hart des Caesars kon treffen. Wat een eer, den oppermachtigen keizer wierook te mogen offeren! Grooter geluk was een Romeinsche maagd nooit beschoren geweest! Ook niet grooter voordeel; want het was te veronderstellen, het was zeker te noemen, dat Nero zulk een nieuwgeschapen priesteres niet met ledige handen zou wegzenden.

Boven het Forum verheven, blikte de almachtige Caesar met vorschende oogen rond. Maar al die lachende gelaatstrekken bevielen hem niet; hij was meer dan lang genoeg keizer geweest, om te weten, dat een vleiende lach slechts een mom is om zelfzucht, vaak om haat en misdaad te verbergen. Niet ver van hem verwijderd, tegen een kolom van een der paleizen geleund en als verscholen onder de dienaarschap, stond een jeugdige maagd met ernstig gelaat en neergeslagen blikken. Reeds tijdens de aanspraak des hoogepriesters had de keizer haar bemerkt; zijn oog was op haar gevallen, niet zoozeer om haar schoonheid - daar was hij aan gewoon - maar om haar Grieksche kleederdracht en vooral om haar sprekenden Griekschen gelaatsvorm. Dat zij een Grieksche was, gold bij hem, behalve haar schoonheid, als een reden om haar uit te kiezen; Griekenland toch, het land zijner gemakkelijke overwinningen, lag hem na aan het hart. - Die arme maagd was Nicephora.

‘Hofmeester,’ klonk het korte bevel des keizers, ‘kent gij die ernstige maagd, die tot het vrije dienstpersoneel der eeretafels schijnt te behooren? Ik meen, dat zij een Grieksche is!’

Bij die woorden wees hij het a[rme] kind met den vinger aan.

‘Doorluchtige meester, gij hebt goed gezien,’ antwoordde de hoveling, ‘dat is de voormalige Grieksche voorlezeres der keizerin Octavia; zij is zeer ontwikkeld.’

‘Breng haar bij mij!’ snauwde Nero hem toe. ‘Zij zal mij den wierook offeren!’

Helaas, helaas, Nicephora, arm kind, dat is de eerste stap naar het martelaarschap! Of neen, veeleer, heil over u; uw hemelsche Bruidegom wacht u, Hij heeft haast, u als maagd en martelares te kronen!

Eenige oogenblikken te voren was de dochter van Eudoxia, tusschen hoop en vreeze geslingerd, inwendig sterk ontroerd geweest. Toen zij het oogenblik der beslissing zag naderen en vreesde, dat Nero haar zou uitkiezen, had zij den wensch in zich voelen opkomen, dat toch deze kelk haar mocht voorbijgaan; maar zij had in stilte allervurigst gebeden. En nu, nu versterkt in den Heer, is zij bereid als een nieuwe Judith tegen den Romeinschen Holophernes op te treden; zij is overtuigd, dat diens veelomvattende hellemacht te kort zal schieten tegenover de kracht, die uit God is, in een zwakke, tengere maagd.

De vurige blos van het schaamtegevoel, nu zij aller oogen op zich alleen gevestigd ziet, kleurt Nicephora's bleeke wangen, terwijl zij den keizerlijken troon nadert.

‘Mijn kind, u koos ik onder duizenden uit, om mij den wierook te offeren!’ sprak haar Nero toe op den meest vleienden toon. ‘Gij alleen, de bevalligste onder Romes dochteren, zijt waardig den goddelijken Caesar te eeren, gelijk hij het verdient!’

Na die woorden haast zich zijn hofpersoneel hem een gouden lauwerkrans op te zetten, een keizerlijken mantel om te hangen en een el penbeenen lier met gulden snaren in de hand te geven; te gelijker tijd reikt de hoogepriester Nicephora een kostbare vaas van onyx over, waaruit de geurigste wierookwolken omhoog stijgen. Nero tracht, als dichterkoning, de houding van Apollo aan te nemen, een trotsche houding, zooals het aan zijn goddelijke waardigheid past.

De Grieksche maagd heft het kostbaar wierookvat zoo ver mogelijk met de rechterhand omhoog.

Ach, arm kind, wat gaat gij doen? Is dat afvalligheid of verstandsverbijstering door verregaande vreeze? Straks nog hebt gij niet alleen het offer aanvaard, maar naar het martelaarschap verlangd, het afgesmeekt; en nu, nu valt gij, reeds in de allereerste stonde van den strijd? Zult gij dan werkelijk goddelijke eer durven bewijzen aan een verachtelijken tiran, nog minder eerbied waard dan de geringste aardworm?

Eensklaps gloeit Nicephora's gelaat van diepe verontwaardiging; haar oogen schieten bliksemstralen, die als evenveel vurige pijlen den dwingeland treffen. Met een stem, die door de groote spanning van het oogenblik verre op het Forum kan doordringen, roept zij uit:

‘Caesar, gij zijt geen god, maar een nietswaardig verachtelijk schepsel; de Christen offert geen wierook aan den duivel!’ Dan laat zij aan haar hoog opgeheven hand de dampende onyxvaas ontvallen, die op het harde, ingelegde plaveisel, klagend in twee stukken breekt.

Ware op dat oogenblik het aloude Kapitoel, dat daar hoog boven het Forum oprees, met donderend geraas ineengestort, ware de zestienzuilige portiek van den Venus- en Romatempel te midden der feestvierende burgers van Rome neergevallen, het Romeinsche volk, de Senaat, de hovelingen, de priesters en Nero zelf hadden niet meer kunnen schrikken. O, wat een kwaad voorteeiken op den eigen triomfdag des

keizers! En dan, die klagende toon, waarmee het wierookvat in twee stukken was gesprongen! Ongetwijfeld, dat alles moest naderend onheil aanduiden! Ééne slechts was er, die in stilte juichte; die ééne was de jaloersche Statia Messalina, 's keizers derde gemalin. Dag in, dag uit vreesde zij voor een mededingster, die haar uit Nero's gunst dringen en dan zeker ten ondergang voeren zou. De mededingster had daar vóór haar gestaan, maar zelve had deze haar fortuin met voet en geschopt. Messalina derhalve, zij en zij alleen, mocht juichen en in de stilte haars harten jubelen.

De eerste, die zich eenigszins herstelde, was de keizer zelf; aanstonds barstte hij los in de hevigste woede.

‘Lictoren,’ riep hij, ‘gij bijlbundeldragers van Rome, grijpt dat nietswaardige schepsel, opdat zij aan mijn wraak niet ontsnappe.’

De verharde gerechtsdienaren drongen doo de saamgepakte en dreigende menigte. Indien zij te dien tijde niet dagelijks aan soortgelijke tooneelen gewoon waren geweest, zouden ze zich misschien geschaamd hebben een vinger uit te steken naar een zwakke maagd, wier eenige misdaad was, geweigerd te hebben wat ieder rechtschapen mensch met haar had moeten weigeren. Maar nu, nu sloegen zij met hun grove handen de boeien om Nicephora's tengere armen, en dwongen haar neer te knielen voor de treden des troonzetels, waarop de keizer zich, als vernietigd, had laten neervallen.

Ondertusschen had de aanstaande martelares de oogen ten hemel geslagen, om hulp af te smeeken van Hem, die gezegd heeft: ‘Voor landvoogden en koningen zult gij gebracht worden om mijnentwille;.... doch weest niet bezorgd, hoe of wat gij spreken zult! Want niet gij zult spreken, maar de Geest Gods, die in u is!’

‘Wie zijt gij, verachtelijke aardworm?’ vroeg Nero haar barsch en met dreigende gebaren.

‘Ik heet Nicephora!’ antwoordde de maagd vrijmoedig en met opgeheven hoofd, doch neergeslagen blikken. ‘Ik heet Nicephora en ben de dochter van Antymas, uw voormaligen geheimschrijver voor de Grieksche brieven; de dochter van den man, dien gij, Caesar, zonder wet of recht, om den naam van den Heere Jesus, door uwen almachtigen wil hebt laten ter dood brengen!’

‘De dochter van dien verrader? De dochter derhalve van een Christen? Die korte openbaring zegt mij alles! Zijt gij zelve ook Christen?’

‘Dat ben ik, Caesar, en ik beroem er mij op!’

‘Zweer Christus af, offer mij den mij toekomstenden wierook, en ik zal u alles vergeven! Zoo niet, dan kost de bekentenis, die gij gedaan hebt, u het leven!’

‘Dat weet ik, Caesar; maar die bekentenis is mij liever, dan wat ook ter wereld. Ik kan den God, die mij het leven gaf, en daarna dat leven verheerlijkte door mij van den duivelendienst des Heidendoms tot zijn goddelijken dienst te roepen, niet verloochenen. Nooit zal ik het Christendom afzweren!’

‘Dan zal ik u straffen! Gij weet dat mij vele middelen ten dienste staan, om u tot andere gevoelens te brengen. Bij voorbeeld, ik zal voorloopig genadig met u zijn, in de hoop, dat gij spoedig tot inkeer zult komen, en daarom zal ik beginnen met u alles, wat gij bezit te ontnemen!’

‘De armoede van den geringste der Romeinen, ziedaar keizer, alles wat ik het mijne noemen kan!’

‘Als de armoede u niet treft, dan zal ik u in ballingschap zenden, verre van kennissen en bloedverwanten.’

‘Ook dat kan mij niet van voornemen doen veranderen! Geheel de aarde is voor mij een ballingsoord, en ik smacht naar het uur, waarop mijn Schepper mij van dit

lichaam des bederfs verlossen zal. Overigens, waar ik mij bevinde, daar zal mijn God met mij zijn!’

‘Welnu, als dat alles u zoo koud laat, zal ik u wreedaardig doen pijnigen!’

‘Uwe straffen, Caesar, zullen evenmin iets op mij vermogen als zij iets op mijn zaligen vader Antymas hebben uitgewerkt; de Christen verlangt naar het lijden, daarin ligt voor hem de weg, die naar den Hemel voert!’

‘Dan zal ik u doen sterven! Ik zal u op den brandstapel brengen, of door mijn wilde dieren laten verslinden!’

‘O, keizer, ook dat woord verschrikt mij niet. Sedert den dood mijns vaders, nu ongeveer vier jaren geleden, was het martelaarschap mijn eenige wensch op aarde, mijn dagelijksch gebed; de dood door het zwaard, door het vuur, door de tanden der wilde dieren, is de grootste gunst, die gij mij bewijzen kunt! Hier zal ik slechts korten tijd lijden, daar ginds eeuwig stralen in de glorie van mijn God!’

‘Maar, ellendige Christenmaagd, dat is waanzin! Men heeft u bedrogen, men heeft uw verstand met ijdele hersenschimmen opgevuld. Nog eens, wees wijs! Offer mij liever den wierook, die mij toekomt, mij, den goddelijken

Nero, dan zal ik u niet alleen alles vergeven, maar u, in de plaats van mijn gemalin, Statia Messalina, verheffen tot den rang van keizerin van Rome!’

(Wordt vervolgd.)

Noodlottige gevolgen van verstrooidheid. Humoreske

‘Maar lieve Hemel, waar heb je nu je theelepeltje weer gelaten?’ vroeg de oude juffrouw Bikkers aan haar man, die zoo waar met zijn bril in zijn theekopje zat te roeren.

OM HET LAATSTE SCHEPJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. RIVIÈRE.

Ge moet weten, dat de heer Bikkers, die stil van zijn centjes leefde en uit tijdverdrijf van den ochtend tot den avond met zijn neus in de kranten zat, ten gevolge van die liefhebberij een beetje aan distractie leed. Ook nu bij het ontbijt had hij weer een stapel nieuwspapieren naast zich liggen, waarin hij voortdurend zat te snuffelen, zoodat zijn vrouw al gezeid had: ‘Laat toch die kranten een oogenblik rusten en eet behoorlijk je boterham op.’

Aan die terechtwijzing had hij gel oorzaam gevolg gegeven, maar toch was hij met den geest nog zóó in de politiek verdiept, dat hij in gedachten zijn bril voor theelepeltje gebruikte en die vergissing pas merkte, toen zijn vrouw er hem op attent maakte.

Verbluft keek hij op, tastte in den zak van zijn chambre-cloak naar zijn brillenhuisje en

haalde er doodleuk het lepeltje uit te voorschijn.

‘Wel heb je nou ooit van je leven!’ riep zijn vrouw. ‘Die kranten zullen je volslagen gek maken. Waar moet dat naar toe! Ik hou mijn hart vast, als ik aan Netjes trouwdag denk; je brengt het er nooit goed af, als je niet je best doet, om wat beter je hersens bij mekaar te houden.’

‘Daar heeft moeder gelijk in,’ zei Netje, de eerbare dochter van dit waardige echtpaar, die na lang wachten eindelijk het geluk zou hebben, waarnaar alle meisjes verlangen, en er natuurlijk op gesteld was, dat die gewichtige dag zonder stoornis afliep. ‘Daar heeft moeder gelijk in, pa, u moet toch een beetje attenter worden. Gisteren hebt u hiernaast in plaats van de krant weer het belastingpapier in de bus gestoken.’

‘Kom kom, dat zal wel eens meer gebeurd zijn,’ verontschuldigde zich de heer Bikkers.

‘Ja, dat is altijd je woord,’ hernam juffrouw Bikkers, ‘maar dat iemand met den luiwagen uit hengelen gaat, zooals jij van de week gedaan hebt, zal toch wel geen sterveling zijn overkomen.’

De heer Bikker kreeg het te kwaad, nu hij zoo van twee kanten te gelijk bestookt werd en stond op.

‘Het zal weer drukkend worden vandaag,’ zei hij. ‘Ik heb met den ouden heer Schram afgesproken, dat we samen een bad zullen gaan nemen in de zweminrichting aan de rivier; het water zal lekker frisch wezen na het regenbuitje van gisteravond. Ik ga me even aankleeden.’

‘Goed,’ zei juffrouw Bikkers, ‘dan ruim ik met Netje gauw den theeboel weg.’

‘Maar denk er om,’ hernam haar man, ‘dat ik graag een gesmeerd broodje bij me zou steken; want ik wou met mijnheer Schram na ons bad nog een wandeling maken langs de rivier.’

‘Als je dan maar weer niet te lang wegblijft; want je weet, dat het vandaag Netjes verjaardag is en wij van middag de familie Schram bij ons ten eten krijgen.’

HET OKSAAL IN DE ST.-JORISKERK TE AMERSFOORT.
Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

‘Ik zal het in de gedachten houden,’ zei de heer Bikkers, en wilde in gedachten alvast, in plaats van zijn snuifdoos, het lepeldoosje in den zak steken, maar daar dit van pootjes voorzien was, lukte dit zoo gemakkelijk niet. Zijn vrouw zag hem tobben en schudde het hoofd.

BOVENGEDEELTE VAN HET OKSAAL MET ONDERGEDEELTE VAN HET ORGEL.
Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

‘Man, man, zie je dan nooit wat je doet!’

Verlegen haastte hij zich zijn misgreep goed te maken, en nadat hij in de verbouwereerdheid nog gauw de melkkan had omgegooid, maakte hij, dat hij de kamer uitkwam.

‘t Is toch een kruis, moeder,’ zei Netje, terwijl ze het theegoed hielp opredderen
‘t is toch een kruis, die distractie van papa. Het wordt met den dag erger. En met Schram is het net zoo; dien moet je ook altijd op de vingers kijken. Ik schrik, daar! als ik er aan denk, wat dat worden moet als we getrouwd zijn.’

‘Kom, kom,’ zei moeder, ‘dat zal zich wel schikken; mijnheer Schram is een net jongmensch, braaf en fatsoenlijk, en die als de oude lui komen te vallen, een goed centje te wachten heeft. Wat maakt het of hij een beetje verstrooid is, dat zal wei overgaan, als hij maar eerst eens getrouwd is.’

‘Ja wel, net als het bij pa is overgegaan.’

‘Och, je pa is heelemaal van de wijs gebracht door die miserabele kranten. Als je maar zorgt, dat Schram daar ook niet aan verslaafd raakt, zal het best te recht komen. Je moet er maar van den eersten dag af aan goed achter heen zitten.’

Terwijl moeder en dochter, zoo pratende ijverig met het wegruimen van den theeboel bezig waren, kwam de heer Bikkers, die zich inmiddels had aangekleed om uit te gaan, met hoed en stok nog even binnen, om zijn broodje bij zich te steken.

Zijn vrouw had het zorgvuldig gesmeerd en met kaas belegd en Netje had het netjes in een papier gedaan.

‘Dus denk er aan,’ zei juffrouw Bikkers nog, ‘niet te lang wegblijven, je hebt je badgoed toch niet vergeten?’

‘Nee, dat heb ik hier onder mijn arm,’ zei haar man, op een bundeltje wijzend, dat hij in een krant gewikkeld, bij zich droeg. En na de dames een genoeglijken morgen gewenscht te hebben, stapte hij de deur uit.

De tafel was intusschen afgeruimd, en er kon dus aan andere bezigheden gedacht worden. Ook Netje ging zich even kleeden en kwam toen, op haar beurt met een bundeltje in een krant, weer beneden. Zij had haar hoed op en haar mantel om, haar parasol in de hand, en scheen van zins de stad in te gaan. Ze zag er heel coquet uit, want al was ze sedert jaren maar altijd zes en twintig, onder haar voile maakte ze toch nog een goed figuur.

‘Dus u denkt, moeder,’ zei ze, ‘op het bundeltje wijzend, dat ze in de hand hield, dat ik het gordijnengoed maar moet gaan ruilen.’

‘Zeker,’ zei haar moeder, ‘het is veel te doorschijnend voor een benedenkamer aan straat. Je moet een voller patroon nemen.’

‘Nu, dan loop ik maar eens even naar den winkel.’

‘Maar niet te lang wegblijven hoor. Denk dat we van middag menschen ten eten krijgen en er dus nog heel wat te beredderen valt.’

En onder stellige belofte haar morgenwandeling door de stad niet te lang te maken, stapte juffrouw Netje de deur uit.

Terwijl alzoo bij de familie Bikkers de zaakjes hun gang gingen, was ook bij de familie Schram de theetafel afgeloopen en stond ook daar de heer des huizes klaar om ingevolge de afspraak met zijn vriend Bikkers naar de rivier te wandelen. Ze kwamen op het oog niets bij elkaar, die twee oude heeren, die, door het huwelijk van hun kinderen, spoedig nog nader tot elkaar zouden gebracht worden.

Was de heer Bikkers lang en schraal, de heer Schram was een kort, dik propje, en leed Bikkers aan distractie, bij Schram moest men daar niet om komen: hij was al precies wat er aan was, en hij kon zich dikwijls wat ergeren over de sufferigheid van zijn jongen, die allesbehalve een aardje had naar zijn vaartje, maar geboren scheen om de schoonzoon te worden van den heer Bikkers.

Het was een zonderlinge samenloop van omstandigheden geweest, die de twee families met elkaar in aanraking had gebracht. Op een avond was er lezing geweest in de sociëteit, waar Bikkers en Schram allebei lid van waren; er was over een heel gewichtig politiek onderwerp gehandeld en Bikkers was na afloop, nog vol van het gehoorde, de eerste de beste overjas aanschietende, die hij in het portaal zag hangen, naar huis gedraafd. Het gevolg was, dat toen Schram zijn jas wilde aantrekken, hij te vergeefs den heelen kapstok nakeek, zonder ze te vinden en hem ten slotte, toen al de bezoekers hun eigen plunje hadden meegenomen, niets anders overschoot, dan zich zoo goed en zoo kwaad het ging in het enge, kale demi-saisonnetje te wringen, dat Bikkers voor hem had achtergelaten.

Den volgenden morgen was hij zelf niet in staat geweest de verwisseling te redresseeren, want hij lag met de koorts op het lijf te bed; hij had het in het nauwe, dunne jasje, dat hij onmogelijk dicht had kunnen knopen, leelijk van de kou te pakken gekregen. Hij stuurde daarom zijn zoon Stoffel naar Bikkers om de jassen te ven uilen, en daar juffrouw Bikkers den jongen aan de praat had weten te houden en hem voor den volgenden Zondag op de koffie had gevraagd, was allengs de teere betrekking aangeknoopt, die nu over een paar weken tot een verbond voor het leven zou worden gemaakt.

De oude heer Schram dan stond met hoed en stok gereed om naar de rivier te wandelen, waar hij zijn vriend Bikkers zou treffen. Hij was een man van orde en zijn badgoed, de zwembroek met den handdoek, lag altijd 's avonds te voren, zorgvuldig in een grauw papier gepakt, klaar.

‘Och Stoffel,’ riep hij door een kier van de deur in de zijkamer, ‘geef me mijn badgoed eens aan; het ligt op het kastje.’

‘Hier vader,’ hernam de gediensstige zoon en stak den ouden heer het in grauw papier gewikkelde bundeltje toe, dat deze onmiddellijk in den achterzak van zijn jas liet glijden.

‘Maak jij ondertusschen ook maar, dat je klaarkomt’ dus vermaande de oude heer zijn sufferigen jongen, ‘anders wordt het nog avond, eer je je aanstaande kan feliciteeren.’

‘Ik ben zóó klaar, pa,’ riep Stoffel, ‘ik heb me laarzen nog maar aan te trekken.’

‘Nou, bonjour dan,’ riep de oude heer en stapte de deur uit.

Werkelijk verscheen de heer Schram Jr. een paar minuten later gekleed en gereed in de huiskamer. Hij had zijn hoed al op en zijn stok in de hand, maar, opmerkelijk genoeg, was zijn rechterbeen nog ongelaarsd. Onrustig keek hij rond, onder de tafel en tusschen de stoelen.

‘Nou kan ik toch nergens mijn ééne laars vinden, moeder,’ zei hij tot de oude juffrouw.

‘Je ééne laars, maar die zal toch wel staan, waar je de andere vandaan hebt gehaald.’

Ondertusschen kroop Stoffel al zoekende over den grond en sloeg met zijn rotting onder de latafel, een van welker achterste pooten hij voor het vermiste schoeisel aanzag.

‘Lomperd, hoe wil je daar nu toch een laars vandaan halen?’ riep zijn oude vrouw. ‘Hou dan ook je spullen bij mekaar. Kijk nou toch eens aan, je hebt al een heelen deuk in je hoed en je verkreukelt je schoone overhemd. Denk toch, dat je bij de Bikkers moet gaan feliciteeren.’

Maar de goede Stoffel hoorde haar welgemeende waarschuwing niet en bleef maar onder de meubels rondscharrelen, tot zijn moeder op het laatst zei:

‘Kom kom, hier hoef je naar geen laarzen te zoeken; ik zou niet weten hoe hier een laars zou gekomen zijn. Ik zal zelf wel eens in de kamer hiernaast kijken.’ En een oogenblik later was het goede mensch met gelijken ijver op jacht naar de vermiste laars. Alle hoeken en kanten werden doorzocht en tevergeefs dribbelde ze van het eene end naar het andere, dat het zweet haar bij den rug liep, terwijl Stoffel maar op handen en voeten rondkroop en woedend met zijn stok rondsloeg.

‘Wel heb je nou ooit van je leven,’ riep zijn moeder op 't laatst hijgend en blazend uit. ‘Waar denk je nou, dat ik de laars vandaan haal? Uit je hoededoos.’ En met de laars in de eene en de doos in de andere hand overtuigde zij den verbluftten Stoffel van zijn verregaande gedachteloosheid.

‘Och dat zal wel eens meer gebeurd zijn, zegt mijnheer Bikkers altijd,’ dus verontschuldigde zich de stumper, verlegen aan zijn schuierachtig kneveltje draaiend.

‘Ja, jij en Bikkers, dat is een mooi stel. Als zijn dochter naar haar vader aardt, zal dat een gezellig huishouden geven. Maar mijn God jongen, wat heb je je overhemd gehavend en kijk je broek er eens uitzien van dat kruipen over den vloer. Zóó kan je onmogelijk onder de menschen komen. Ga maar gauw een schoon overhemd aantrekken en borstel je behoorlijk af vóór je de deur uitgaat... Waar is je cadeau voor Netje? Zoo, geef maar hier,’ zei ze, terwijl ze het in grauw papier gewikkelde pakje aannam.

Het geschenk waarmee de gelukkige minnaar zijn uitverkorene op haar verjaardag wilde verrassen, zou bestaan in een kostbaar gouden collier met medaillon, benevens een fijnen kanten bruidsluier, waarmee zij zich op den gewichtigen dag hunner echtverbintenis moest tooien.

‘Dat vertrouw ik je nooit toe,’ zei de zorgzame huismoeder. ‘Je zou in staat zijn het onderweg te verliezen. Ik zal het behoorlijk met een besteller laten brengen; die moet dan maar zeggen: compliment van mijnheer Schram, en dat mijnheer tegen koffiedrinken zelf zou komen.’

Ingevolge dezen wijzen moederlijken raad werd het gewichtig pakket zorgvuldig verzonden, en Stoffel had inmiddels al den tijd, om zich behoorlijk op de felicitatie-visite voor te bereiden.

De oude heeren Schram en Bikkers hadden intusschen mekander volgens afspraak in de zweminrichting aangetroffen.

‘Wel gefeliciteerd, Bikkers,’ had Schram met een krachtigen druk van zijn vleezige hand zijn vriend toegeroepen, die alweer in een krant stond te neuzen. Hij had er altijd een paar in zijn zak.

‘O ja, da's waar ook,’ zei hij, verstrooid opkijkend, ‘ik verjaar vandaag. Dank je wel.’

‘Dat mocht je willen, ouwe jongen,’ lachte de ander. ‘Neen, man, je lieve dochter is de gelukkige als ik 't wel heb.’

‘Och ja, een kleine vergissing, nou dat zal wel eens meer gebeurd zijn.’

‘Dat zeg ik ook,’ zei Schram oolijk, maar ondertusschen dacht hij toch bij zijn eigen: ‘Nou dat is me er ook eentje; daar is mijn Stoffel nog een licht bij.’

(Wordt vervolgd.)

Baas Fiks.

Door J.J.G.W.

(Vervolg en slot.)

‘Nu, wat zeg je nu, baas Eggert,’ riep de deurwaarder met zichtbare vreugde, ‘het scheen mij al dadelijk, alsof onze Lieve Heer nog eenige hulp voor je in gereedheid en al onderweg had. Ik wou voor een daalder, dat ik nu bovendien het heele mobilaire van dien schurk voor een appel en een ei mocht verkoopen; ik had er een daalder voor over.’

‘Jongen!’ riep baas Fiks, toen de ander met zijn geld was vertrokken, ‘jongen, dat was hulp te rechter tijd, hoor! Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk; hoe zal ik je daarvoor kunnen bedanken, jou brave jongen!’

‘Dat heeft geen haast, baas, met het bedanken en ik denk ook, dat een ander dat wel zal afmaken, als de baas er niets op tegen heeft.’ - Hansen drukte het blozende en beschaamd lachende meisje bij deze woorden de hand. - ‘Voorloopig wil ik bij den baas om werk verzoeken en ik denk, dat het andere zich wel zal vinden.’

Ja, ja, baas Fiks hoefde maar in het van blijdschap stralend gezicht van zijn dochter te zien, om te weten, dat Hansen al te voren een betere dankbetuiging had ontvangen, dan hij hem ooit kon geven.

‘Ja, beste jongen, 't is slap met werken tegenwoordig, maar als je er op staat en 't is je ernst, dan vind ik later wel passend werk voor je.’

Dus Hansen bleef en het scheen, alsof met den terugkeer van den jongen, het geluk in de arme smidswoning zijn intrek had genomen. Reeds den volgenden dag kwam mijnheer Faber voor de smederij met zijn rijtuig stilgehouden. Hé, wat keken de burens rechts en links hun oogen uit, en wat gaapten die lui, toen zij die voorname equipage van den bekenden millionnair met de vurige paarden voor de kleine smederij zagen stilhouden.

‘Is u baas Fiks?’

‘Om u te dienen, mijnheer Faber, om u te dienen, altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ De oude smid had in zijn verrassing vergeten, dat hij niet baas Fiks, maar baas Eggert heette.

‘Ik heb ginds buiten de stad in mijn park een villa gebouwd, baas Fiks, en nu zou ik gaarne zien, dat jij het smidswerk maakte; ik heb werk van je gezien en dat is geen prulof knoeiwerk....’ - Hansen spitste aandachtig zijn ooren bij deze woorden, - ‘zooals dit uit andere smederijen geleverd wordt, als men er geen acht opslaat. Ik wil graag wat extra's hebben en betaal ook graag extra geld daarvoor en daarom kom ik hier. Ik verzoek je je aan te kleeden, zoodat je met mij mee kunt rijden naar mijn park en wij de zaakjes op de plaats zelve nader kunnen bespreken, ik zal op u wachten.’

Hoera, ha, ha, ha! Baas Fiks vloog naar zijn woonkamer, alsof iemand hem achterna zat! ‘Hé, Martha, zeg meisje, waar zit je? Gauw mijn Zondagsch pak! Zijn mijn laarzen gepoetst? Heb je een schoon halfhemdje en

heldere manchetten voor me? Meisje, altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! Ik moet met den rijken heer Faber naar zijn villa rijden en het smeewerk aannemen; dat geeft weer een mooi karwei! Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’

In weinige minuten had het lieve, flinke meisje den ouden vader zoo netjes in de kleeren gestoken, dat zich geen edelman behoefde te schamen met hem te rijden.

De in aanbouw zijnde villa van den heer Faber was inderdaad vorstelijk en de sloten en het overige ijzerwerk daaraan zouden niet alleen omvangrijk, maar ook volgens het verlangen van den jongen millionnairszoon ware kunstwerken worden. ‘Ik weet, dat je dat wel kunt maken, baas Fiks, en ik weet ook, dat je een eerlijk man zijt, die mijn vertrouwen niet zult misbruiken.’

Heeremijntijd, wat deden deze woorden baas Fiks goed! Dat was meer geluk, dan hij gedroomd had.

‘Mijn rijtuig zal u weer thuis brengen, baas Fiks; de weg naar uw woning is een beetje ver; maar wij willen eerst ginds nog eens rondzien. Daar laat ik namelijk een broei- en plantenkas maken en dat werk vordert slecht. Sedert zes weken werken de monteurs er al aan en ik kan niet bespeuren, dat er iets wordt uitgevoerd.’

Baas Fiks liep bescheiden aan de zijde van mijnheer Faber. Bij het nieuwe plantenhuis zag het er treurig uit. De monteurs keken elkander aan, zooals de kuikens de eierdoppen aanzien, waaruit zij gekropen zijn, en de werklui keken de monteurs aan, als ossen de nieuwe staldeur, waardoor zij moeten gaan.

‘Wat is er nu weer aan de hand?’ vroeg de heer Faber, een beetje uit zijn humeur door dat luieren.

‘Och, er ontbreken ons eenige ijzeren stukken.’

‘En hoe komt dat?’

‘De fabriek heeft ze ons niet gestuurd.’

‘Maar dat deugt niet! En daarom voer je niets uit, totdat de fabriek de ontbrekende stukken zendt?’

‘We kunnen niet verder werken!’ verklaarden de monteurs en haalden de schouders op.

‘Hm, hm!’

Baas Fiks had intusschen de zaak eens bekeken. Ook hij zei ‘hm, hm!’ trok zijn jas uit, legde ze op 't gras, stroomte de mouwen op en pakte het ijzerwerk aan. De monteurs zetten groote oogen op, toen de baas aan hun werk ging, doch deze stoorde er zich niet aan. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! Jelui hoeft me zoo niet aan te gapen, daarmee zal 't werk niet klaar komen.’

Het duurde niet lang of de arbeid was in vollen gang. Nu eens werd hier een ijzer doorgezaagd, dan weer ginds een nieuw gat geboord en onder den verbaasden blik van den heer Faber in een paar uur meer gedaan door baas Fiks' aansporing en onder diens leiding, dan vroeger in een heele week.

‘Zie zoo, nu kunt jelui wel voortgaan,’ sprak baas Fiks eindelijk en trok zijn jas weer aan, ‘nu is de warboel, dien gij aangericht hadt, ten minste zoo'n beetje opgeredderd. Hm, hm!’

Mijnheer Faber ging met den baas weer naar zijn villa. ‘Nog een woordje, baas Fiks!’

Baas Eggert luisterde aandachtig.

‘Ik zal de monteurs naar huis zenden; die kerels drinken dag in dag uit met het werkvolk om 't hardst en ik moet het betalen, maar gewerkt wordt er niet; dat wil ik

niet langer aanzien. Je moet het werk aan het plantenhuis ook overnemen, baas Fiks, ik denk, dat je 't er beter af zult brengen, dan die kerels.'

De wangen van baas Fiks gloeiden en zijn oogen schitterden.

'Dat zal wei gaan, mijnheer Faber,' sprak hij met bewogen stem, 'het werk zou zich wel schikken, maar....'

'Welnu? Wil je soms de fabriek niet in de wielen rijden?'

'O, neen, dat niet, dat is 't niet; maar....'

'Nu wat is 't dan, zeg het mij maar!'

'Ik heb in mijn kleine werkplaats de gelegenheid niet voor, ziet u, mijnheer Faber, en geld, om ze daarvoor in te richten bezit ik ook niet....'

'Kom, als 't anders niet is, geld heb ik wel over voor een vlijtig handwerksman.'

Mijnheer Faber nam zijn portefeuille en haalde er een aanwijzingsformulier op zijn bankier uit, 'Hoeveel heb je zoo ongeveer noodig, baas Fiks, twee-, drie duizend gulden, hé, heb je daar genoeg aan?'

Och lieve deugd, nu hield de arme smidsbaas het niet langer meer uit, nu liepen dikke tranen hem langs de rimpelige wangen. 't Is mijn schuld niet, dat het zoo armzalig met mij geschapen staat, ik heb altijd mijn best gedaan, maar het ongeluk heeft mij vervolgd en daarbij is het bedrog van mijnheer Meyerstein gekomen en toen....'

'Kom, kom, daarom moet je den moed niet zoo dadelijk verliezen, baas Fiks; een man zooals gij zijt, komt er wel weer bovenop. Hier heb je een aanwijzing voor twee duizend gulden op mijn bankier, verschaf u de noodige werktuigen en als je dan met mijn plantenkas klaar zijt, dan heb ik nog een heelen boel ander werk voor u in mijn park, zooals ijzeren veranda's, paviljoenen en dergelijke, die moet je ook voor mij maken. Kom, het rijtuig wacht buiten op je. Baas Fiks, ik moet hier nog wat blijven, om met de tuinlieden te spreken. God zegene u!'

Mijnheer Faber liet den smid met een 'God zegene u, baas Fiks!' den tijd niet, om zijn kassiersbriefje weg te bergen, laat staan hem te bedanken, zooals hij van plan was.

'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!' In het rijtuig van mijnheer Faber had de oude smidsbaas het wel willen uitschreeuwen van blijdschap, zoozeer jaagde zijn borst van vreugde, en thuis danste hij eerst een polka van uitgelatenheid voor hij de kleine Martha zijn geluk mededeelde.

Maar toen kwam er werk aan den winkel! 'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!' Er werd ruimte gemaakt, twee werkbanken opgericht, een boormachine geplaatst, een draaibank en draadsnijmachine aangeschaft en een paar flinke knechts waren er ook spoedig gevonden. Heeremijntijd, wat keken die andere bazen hun oogen uit, toen zij dat zagen!

'Baas Fiks is er onder!' hadden zij eerst gefluisterd, 'hij heeft verdiend loon; waarom steekt hij ook zijn neus in zulke groote aannemerijen?' en nu zeide men eensklaps: 'Kijk, kijk, baas Fiks heeft zeker een prijs uit de loterij getrokken of een erfenis gekregen, dat hij zijn smederij zoo vergrooten kan, na het verlies aan Meyerstein geleden!'

Niemand wist echter het fijne van de zaak, geen der babbelaars kwam op het rechte spoor, namelijk, dat alleen de vlijt en het deugdelijk werk van baas Fiks hem crediet hadden verschaft.

Maar zoo gaat het met alle menschen. Dat verdiensten en geluk te allen tijde dicht bij elkaar wonen en niet te scheiden zijn, weten en gelooven zij niet; ja, zij willen

het niet inzien. Toch is het geen schande, te moeten erkennen, dat een medemensch of buurman zijn geluk ook eerlijk heeft verdiend.

Met de zaak van den heer Meyerstein stond het ellendig en bleef het ellendig gesteld. Baas Fiks, zoowel als alle andere brave handwerkslieden konden voor al hun werk in de nieuwe gebouwen hun neus er aan afvegen. De heeren van 't gerecht wilden wel is waar niet gelooven, dat de heer Zilversteen aan den heer Meyerstein zoo schromelijk veel geld op de nieuwe huizen had geleend, als er op 't hypotheekkanoor stond vermeld, zoo schromelijk veel, dat de nieuwe muren schier wankelden en schudden onder den last der hypotheekschulden, maar toen had baas Fiks, die als getuige was gedagvaard, ten derde male het genoeg, den heer Cohen voor de rechtbank te zien verschijnen en te hooren zweren. En - toen was het duidelijk geweest, zoowel aan de rechters als aan baas Fiks.

Toch werden toen Zilversteen en Meyerstein elk tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens bedrog.

‘Wij hebben toch niets misdaan,’ riepen beiden, maar dat hielp hun niet; de officier van justitie beval, hen oogenblikkelijk in de doos te stoppen.

Nu, drie maanden hadden zij gauw uitgezeten en toen reden zij weer in hun equipage door de straten en voorbij de arme, bedrogen ambachtslieden, die achter hun rug de vuist konden ballen.

Baas Fiks had voor zulke grappen geen tijd. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’ De kunstsloten voor de villa des heeren Faber waren nog lang niet klaar, toen de heer Van Bodelswing van zijn kasteel kwam aanrijden en voor baas Fiks' werkplaats stilhield.

‘Hé, heidaar, hoor eens, ik moet baas Fiks spreken!’

De oude smidsbaas nam eerbiedig zijn mutsje af: ‘Dat ben ik, weledele heer, om u te dienen!’

‘Ben jij dat? Dat doet me plezier.’ Mijnheer Van Bodelswing gaf baas Fiks de hand. ‘Ik heb bij den heer Faber van u gehoord, baas Fiks, en het werk aan het plantenhuis gezien, dat ge daar maakt; je moet eens bij me komen, ik wil ook zoo'n serre in mijn park bouwen!’

‘Als 't u blijft, weledele heer!’

Baas Fiks zat er over in, hoe en waar hij al dat werk nog klaar zou krijgen. Zijn smederij moest nogmaals vergroot, heeremijntijd, ja! Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk.

Bij den heer Van Bodelswing was het werk pas begonnen, of er kwamen al meer brieven voor hem met 't adres:

‘Aan baas Fiks te Ergenshuizen.’

‘Ben jij dat?’ vroeg de postbode, ‘ik dacht, dat je baas Eggert heette.’

‘Ja zoo moet het ook wezen,’ lachte baas Fiks, ‘maar den heeren is de naam “baas Fiks” een beetje korter dan de andere; geef de brieven maar hier, ze zijn voor mij.’

En zoo was het ook. Die brieven bevatten nieuwe orders. Een zekere mijnheer Stokman wilde een koeienstal van ijzer hebben en vroeg ‘baas Fiks’ of deze het werk kon maken, en een zekere heer Scheepers wilde een ijzeren spoorweg voor zijn goederen aanleggen en nog eenige stallen en gebouwen. ‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’

‘Hoe staat het nu met de inrichting van uw werkplaats, baas Fiks, is zij groot genoeg voor uw bedrijf?’

‘Ik moet alweer aan 't bouwen, mijnheer Faber, de zaak gaat met den dag vooruit.’

‘Kijk eens aan, dat doet me plezier. Als je soms nog wat wil leenen...’

‘Dank u, dank u, mijnheer Faber, u is wel vriendelijk, maar dat zou toch niet goed gaan, als ik bij al mijn werken niet zoo veel zou over hebben gehouden, om van mijn eigen geld te kunnen bouwen.’

Toen had de heer Faber baas Fiks op den schouder geklopt:

‘Dat doet me dubbel genoegen, baas Fiks! ik zou je met plezier 't geld hebben gegeven, maar als je 't niet noodig hebt, is de bloei van uw zaak des te aangenamer voor u.’

Maar niet slechts de zaken van baas Fiks bloeiden voorspoedig, o neen! ook zijn huisgezin vermeerderde zich. Er was bruiloft, waarbij ook Jan uit den vreemde terug kwam en de lieve Martha met haar Frans van louter genegenheid en geluk straalden!

‘Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!’

Mijnheer de pastoor en dokter waren ook op de bruiloft tegenwoordig, natuurlijk, want zonder die twee zou Martha geen bruiloft hebben willen houden.

‘Nu meisjelief, wat heb ik je destijds gezegd?’ vroeg de oude dokter zachtjes aan Martha bij het feestmaal, ‘heb ik geen gelijk gehad?’

‘Ja, dokter, onze Lieve Heer bestiert altijd en overal alles ten beste, al zien de zaken er nog zoo wanhopig uit.’

Thans heeft baas Fiks reeds lang zijn werkplaats aan Hansen en Jan overgedaan, want één alleen kan het werk daarin niet meer overzien; meer dan honderd knechts, jongens en sjouwerlieden houden ze er op na en het geveel ‘gorwie-rietsj, gorwie-rietsj-rietsj’ van de vijftig of zestig schroefbanken kan men de geheele straat door hooren. Maar het lijfspreukje van baas Fiks: ‘altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk,’ kan men nog steeds in

de werkplaats hooren, en zelfs de naam, welken zijn collega's hem eens als spotnaam hebben toegevoegd, is een eere naam geworden. Hansen en Jan hebben hem als firma moeten aannemen, want de heele wereld schreef aan 'baas Fiks' en wilde slechts van 'baas Fiks' het werk gedaan hebben. Er bleef dus den jongelui niets anders over, dan dien naam voor hun zaak aan te nemen.

Baas Fiks werkt zelf niet meer; hij is Martha's kindermeid geworden, maar ook in deze eigenschap, wanneer hij het hartlapje in zijn armen wiegt, dat zijn dochter, zijn innig geliefd meisje, aan Hansen heeft geschonken, ook in deze eigenschap klinkt het bij hem: 'Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk!'

Martha heeft weer haar handen vol en haar lief engelachtig gelaat kijkt daarbij zoo geheimzinnig, alsof zij een bijzondere hemelvreugde voor haar geliefden man, vader en broeder met de spijs heeft voor te dienen. En zoo is het ook. Jan wil namelijk binnenkort ook bruiloft houden en Martha moet daarvoor zorgen, want het bruidje van Jan is een arm meisje, dat noch vader noch moeder heeft.

'God zegene je, jongen! Altijd maar vroolijk, altijd maar vroolijk! Eerlijk brood duurt het langst, en als de nood het hoogst is, dan is Gods hulp steeds het meest nabij.'

Bij de Platen.

Kinderpret aan strand. -

Het is nu de tijd dat de bemiddelde stedeling de drukke straten, de muffe kantoren en de dicht ombouwde huizen ontvlucht om lucht te gaan happen aan het frissche strand. Een uitkomst is dat vooral voor de stadskinderen, die anders dag aan dag op de schoolbanken moeten zitten en daarna soms nog met allerlei huisonderwijs in pianospel, handwerkjes en wie weet wat al meer geplaagd worden, en die nu vrijelijk in het zand kunnen stoeien en ravotten of met de bloote voeten in het water plassen.

Nergens voelt de jeugd - en de groote mensen niet minder - zich vrijer en meer ongegeneerd dan aan het strand. Wie zou het elders in het hoofd krijgen, al was het nog zoo warm, schoenen en kousen uit te gooien? Maar aan het strand is dat iets wat van zelf spreekt en waar ook het meest preutsche nufje geen aanstoot aan neemt. En vraag niet of de vrije, losse beweging ook bevorderlijk is voor den bloedsomloop, voor de spijsvertering, voor de gezonde ontwikkeling van het heele gestel. Kijk er het drielal op onze gravure maar eens op aan en de ronde mollige gezichtjes, met kuiltjes in de wangen, de blij schaterende rozemondjes en de lachstralende oogjes zullen u wel vertellen hoe, die vacantie aan zee dat jonge volkje goed doet.

Om het laatste schepje. -

Wie zal het hebben? Een van de twee smousjes, die er begeerig om hunkeren en zich al zoo dicht mogelijk tegen het kleine moedertje aanvlijen? Of de haan, die er kakelend aanspraak op maakt? De klokken, die het zoo graag onder haar kuikentjes verdeelen zou? Of de eendjes, die er om het hardst om snateren?

DE WATERPOORT TE AMERSFOORT.

Naar een photographie van J.G. Kramer, Groningen.

't Is best mogelijk, dat de kleine deugniet al die begeerige kameraadjes teleurstelt en om geen schele oogen te maken het laatste schepje maar zelf in den mond steekt. Als er zooveel liefhebbers zijn is het moeilijk deelen van één lepeltje vol.

Een paar kijkjes in Amersfoort. -

Ofschoon tamelijk afgelegen en vergeten in zijn zandige omgeving, is Amersfoort toch geenszins de minste onder de vaderlandsche steden, althans wat ouderdom en historie betreft; want het dagteekent maar liefst uit het begin van de elfde eeuw en mag zich beroemen de bakermat van een aantal groote Nederlanders te zijn, waaronder wij enkel maar noemen den raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt, treuriger gedachtenis, den eersten gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië Pieter Both en den grooten bouwmeester Jacob van Campen.

Ter eere van dien laatste ziet men in de St.-Joriskerk nog een mooi praalgraf, door niemand minder dan Arthur Quellinus uit marmer gebeiteld en vertoonende zeven treurende kinderfiguurtjes, van welke er twee een schild vasthouden met het zinnebeeld der eeuwigheid, de cirkelvormige slang, terwijl twee anderen hun armen op een doodshoofd leggen en de overige de werktuigen van schilderkunst en wiskunde dragen. Daarbij leest men de volgende regels van Joost van den Vondel:

d' Aertsbouheer, uit de stam
Van Kampen, rust hier onder,
Die 't raethuis t' Amsterdam
Gebout heeft, 't achtste wonder.

De kerk zelve dagteekent uit een tijd, toen de bouwkunst nog vrij wat grootscher wonderen schiep, dan het beroemde Amsterdamsche raadhuis, dat, hoe respectabel en formidabel ook, toch geen oorspronkelijke kunst kan heeten, maar in hoofdzaak kunstkeurige navolging van Grieken en Romeinen.

Wil men een staaltje van echt Nederlandsche kunst, dan beschouwe men de twee afbeeldingen in dit nummer van het prachtige gothieke oksaal in dezelfde kerk; de beelden, die eenmaal in de nissen prijkten, zijn verdwenen; van de baldakijnen, die ze bekroonden, zijn de pinakels afgestooten; maar wat er van het geheel nog over is, geeft nog een goed denkbeeld van hetgeen dit pronkstuk moet geweest zijn, toen het nog ongeschonden in zijn vollen luister prijkte.

En dan te moeten denken, dat er een tijd is geweest, toen men met geringschatting op deze gewrochten der oud-vaderlandsche kunst neerzag om zich te vergapen aan Corinthische zuilen en Romeinsche kroonlijsten, die zeker heel mooi zijn in het land waar ze thuis hooren, maar op onzen bodem, die geen marmer voortbrengt om ze uit

te houwen, en onder onzen hemel die met zijn herhaalde regenvlagen schuine daken noodig maakt, noodzakelijk een mal figuur moeten maken.

Doch zóó blind was de voorliefde voor het geïmporteerde Grieksch-Romeinsch en later voor den daaruit door ontaarding gegroeiden barokstijl, dat men de oude eerbiedwaardige bouwwerken van het voorgeslacht verknoeide door ze met nieuwe renaissance-aanplaksels onkenbaar te maken. Men scheen heel niet in te zien, dat als men aan een oud gothiek gebouw nieuwe deelen of sieraden in een geheel daarmee strijdigen bouwtrant toevoegde, de stuitendste disharmonie moest ontstaan. En zoo ziet men dan ook op onze tweede afbeelding van het Amersfoortsche oksaal de malle krullen van het in barokstijl gebouwde orgel eenvoudig tegen de strenge, edele gothieke boogversieringen aangeplakt, alsof zij daar volkomen bij pasten. Blijkbaar is om den wille van dat orgel een heel brok uit de statige gothieke balustrade moedwillig weggebroken en zijn daardoor de middelste bogen plompweg van hun sierlijke bekroning met fleurons beroofd.

Dergelijk vandalisme onder voorwendsel van verfraaiing is gelukkig in onzen tijd niet meer mogelijk. Tegen zulk geknoei verzet zich tegenwoordig het eenvoudig gezond verstand. Als men nu herstelt of bijbouwt, tracht men ten minste de stijleenheid te eerbiedigen. Een voorbeeld van dergelijke restauratie biedt de herstelde Amersfoortsche Waterpoort, op onze derde gravure afgebeeld.

[Nummer 21]

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Caesar, ik heb het u reeds gezegd, tevergeefs verspilt gij uw woorden aan mij! Ik ben Christen, en liever wil ik in de grootste smarten leven, liever in alle folteringen sterven, dan aan mijn God ontrouw te worden! Ook dan, als ik het Christendom afzwoer, zou ik u, een sterfelijk mensch, nooit wierook willen offeren! Ik weet het wel, laffe vleiers hebben u durven zeggen, dat gij almachtig zijt en waardig door het Romeinsche volk te worden aanbeden! Gij hebt uw broeder Britannicus durven ombrengen, en dezelfde vleiers hebben u geprezen, als haddet gij Rome voor den ondergang behoed. Gij hebt uw gemalin Octavia doen vermoorden, omdat zij te deugdzaam voor u was; dezelfde vleiers hebben dien moord als een werk van rechtvaardigheid verheerlijkt! Gij hebt uw eigen moeder Agrippina door de dolken uwer handlangers uit den weg geruimd; om die lage daad hebben weer dezelfde vleiers voor u, als voor een godheid, tempels doen oprichten! Na dat alles meent gij misschien, dat het Romeinsche volk u vereert? Waarom zou het u vereeren? Laat u niet verblinden; eenige laffe vleiers maken het Romeinsche volk niet uit! Neen, gij bezit niet alleen geen goddelijke eigenschappen, maar gij bezit zelfs niet één deugd! Gij slacht uw volkeren en onderdrukt hun vrijheid; daarom haten u de eigenlijke Romeinen, en allen zullen eenmaal uw naam vervloeken! Ik weet, dat mijn einde nadert; ik zal gaan tot mijn vader, den zaligen martelaar, die in den Hemel is; maar ook uw einde is nabij, Caesar, vrees derhalve, vrees de wrake Gods! En nu, dwingeland, beveel, dat men mij ter dood geleide; want mij noodzaken, u wierook te offeren, dat vermoogt gij nooit!

Gedurende deze toespraak, die door alle omstanders in ademlooze stilte was aangehoord, had Nero eerst gepoogd, een minachtende houding aan te nemen, daarna was hij langzamerhand verbleekt, eindelijk zat hij onbeweeglijk op zijn troon. Herhaalde malen had hij Nicephora het zwijgen willen opleggen; maar hij had er niet toe kunnen besluiten. Het was alsof de profeet Daniël vóór hem stond, die de letterteekens, door een geheimzinnige hand voor zijn oogen neergeschreven, uitlegde. Ja, die christen maagd riep den Godvergeten tiran het *mane* toe: ‘Gij zijt gewogen!’ Zij sprak hem van het *thekel*: ‘Gij zijt te licht bevonden!’ Zij wees hem op het *phares*: ‘Uw rijk is van u genomen, en gij zelf ten ondergang gedoemd!’

Toen Nicephora eindelijk met spreken ophield, was de keizer aan een ter dood veroordeelde gelijk; zijn starre blik en zijn verstijfde ledematen getuigden, dat hij geheel onder den indruk verwijlde der aangekondigde Godsoordeelen.

DE BREISCHOOL TE HUIZEN, NAAR EEN TEEKENING VAN F. ALTHAUS.

Eindelijk trad Tigellinus op hem toe, om hem uit die voor het volk vernederende houding te doen ontwaken.

‘Caesar,’ riep hij hem toe, ‘doorluchtige keizer, welke zijn uw verdere bevelen?’

Toen ontwaakte de ongelukkige als uit een benauwend droom. Hij vermande zich, sprong recht overeind, en, van toorn over al zijn ledematen bevend, donderde hij Nicephora toe:

‘Schaamt gij u niet, onwaardige veelpraatster, uw keizer door uw bedreigingen te onteeren? Morgen, als de tijgers hun klauwen in uw teer gebeente zullen zetten, zult gij niet meer zooveel te zeggen hebben!’

‘Dan nog zal ik zeggen,’ antwoordde de kloeke maagd, ‘wat God mij zal ingeven!’

Nu de stilte eenmaal verbroken was, drongen Nero's vleiers, van hun verrassing bekomen, onstuimig op het arme kind los. Te midden hunner godslasteringen en verwenschingen zouden zij haar gewis onder den voet geloopt hebben, indien niet de keizer op dat oogenblik, zonder verderen vorm van proces, het volgende vonnis had uitgesproken.

‘Bijlbundeldragers, voert die zinnelooze weg! Geheel Rome is getuige geweest van haar majesteitsschennis. Derhalve zal zij morgen, als wij in mijn renbaan op den Vaticaanschen berg het tweede gedeelte onzer feesten vierden, de bloedige spelen openen. Vóór elke andere vertooning van zwaardgevecht of renbaanwedstrijd, zal deze dochter uit Griekenland vechten met de twee reuzentijgers, die ik uit het land der Pandionen ten geschenke ontving. Ik wil dat nietswaardig schepsel onder mijn keizerlijke hielen verpletten. En nu gaat! Werpt haar, tot het aanbreken van den dageraad, in het onderste gedeelte der Mamertijsche gevangenis!’

Nero zweeg. Het dof gemompel van goedkeuring, tevens van vreugde, over het te dien tijde nog eenigszins nieuwe schouwspel, dat Nicephora den volgenden dag aan Rome bieden zou in de renbaan, groeide allengs aan tot luide vreugdekreten.

‘Heil, heil den goddelijken Nero!’ klonk het opnieuw uit den mond van Cossatius.

‘Heil, heil den goddelijken Nero! Hij leve, hij leve!’ antwoordden duizend stemmen.

Maar die zegenroep uit den mond zijner vleiers en handlangers nam de bitterheid uit Nero's hart niet weg. Hij gevoelde zich gekrenkt, beleedigd, onteerd tegenover geheel Rome; en dat door een ellendige christen maagd uit de volksklasse. Tevens echter zag hij, de hoogedele Caesar van het aloude Rome, duidelijk in, dat de adel der ziel dien des lichaams overtreft; dat arme kind verplette hem, als het ware, onder den allerhoogsten adeldom van haar fieren, moedigen geest.

Met neergeslagen oogen, doch opgeheven hoofd, stapte Nicephora voort te midden der bijlbundeldragers, die haar langs den Kapitolijnschen heuvel naar de Mamertijsche gevangenis voerden. Een onbedwongen vreugde straalde uit haar zedige trekken. Ja, nu was aan haar zielsverlangen voldaan; nu zou zij de bloedgetuige zijn van Christus, de waardige dochter des martelaars.

Voor de deuren van den kerker bevond zich de grijze Hippolytus, die zich, zoodra het vonnis uitgesproken was, daarheen begeven had. Zonder een woord te uiten, wees hij de zalige maagd naar den Hemel, als om haar te vermanen, van waar hulp en bescherming zou opdagen. Vervolgens snelde hij, met al de vlugheid, die zijn jaren gedoogden, henen naar zijn zuster Eudoxia; niemand anders mocht haar die verblijdende en toch zoo droevige tijding brengen.

‘O God!’ riep die brave moeder uit, ‘o God, Uw heilige wil geschiede! Mijn zalige echtgenoot Antymas, bescherm uit den hoogen Hemel uw dochter; dat zij uwer waardig blijve, ten einde toe!’

Daarna begon zij nog vuriger, nog inniger voor haar zielsgeliefde, eenig kind te bidden. Toen Attilius des avonds in haar woning kwam, na het einde van den keizerlijken maaltijd, vond hij Eudoxia nog in dezelfde houding.

VII.

Om ons verhaal geregeld te volgen, moeten wij eenige schreden teruggaan op den reeds afgelegden weg, tot aan den avond van den vorigen dag, tot het oogenblik, waarop Attilius Nicephora voor haar woning verlaten had. Het wordt tijd, dat wij ons wat meer met den Romeinschen centurio, die nog een aanzienlijke rol in dit verhaal te vervullen heeft, bezighouden.

Na zijn onderhoud met de christen maagd, gevoelde zich Attilius niet weinig terneergeslagen. Hij kende Nicephora te goed, om niet volkomen overtuigd te zijn, dat haar woorden ernst, hooge ernst waren; dat zij hem niet meer zou terugzien vóór het oogenblik, waarop hij haar zijn bekeering tot het Christendom zou kunnen meedeelen. Maar, indien dat de ware toestand was, zoo sprak hij tot zich zelf, dan kon hij haar hand vrijelijk als voorgoed verloren beschouwen. Het Christendom omhelzen? Ja, voor haar zou hij het willen! Hij kende echter de grondregels daarvan reeds te goed, te lang had hij met Nicephora's huisgezin omgang gehad, om niet in te zien, dat zijn eereambt aan het hof van Nero met die zuivere, strenge leer onvereinigbaar was.

Wat zou hij derhalve beginnen? De bruid, die hij als een schat onder duizenden had leeren kennen, opgeven? Daartegen kwam zijn arm hart in opstand. Trachten haar tot het heidendom terug te brengen? Dat zou hij niet vermogen; bovendien - 't was misschien de eerste maal in zijn leven, dat hij zulks gevoelde, - dat zou hij ook niet willen. Neen, Nicephora's geloof mocht hem nog eenigszins, hoewel minder dan in vroeger dagen, ongerijmd voorkomen; de leer van een éénigen God, die alles beheerscht, en van dien God, gekruisigd om Zijn eigen schepsel te redden en zalig te maken, mocht hem nog eenigszins dwaas toeschijnen en een ergernis zijn voor zijn Romeinsch hart, - toch moest hij tevens bekennen, dat die leer deugdzaame en rechtschapen menschen kweekte, burgers zooals het heidendom, met zijn begrippen van eer en plicht, nooit bij machte geweest was voort te brengen.

Intusschen was de avond gevallen en bemerkte de jongeling, die, in zijn overwegingen verdiept, vele en drukbevolkte straten als ongemerkt doorloopen had, dat hij, in de nabijheid der Septimiaansche stadspoort, voor de Tiberbrug stond. Op dat punt was hij niet ver van zijn woning verwijderd, die kort bij de Flaminiaansche renbaan lag; bovendien had hij aan zijn huisgenooten beloofd, dat hij des avonds geheel zijn Grieksche reis en zijn lotgevallen zou meedeelen. Maar op dit oogenblik gevoelde hij zich zoo verward en ontstemd, dat hij naar de eenzaamheid verlangde, om nog verder over zijn toekomstig lot te kunnen nadenken. Hij wikkelde zich dan, om beter tegen de avondkoelte beschermd te zijn, wat nauwer in zijn soldatenmantel, stapte de lange Tiberbrug over en vervolgens de stadspoort uit. Buiten Rome volgde hij den in dit avonduur minder bezochten Septimiaanschen weg, die uitliep op den Vaticaanschen heuvel en de renbaan van Nero.

Nadat Attilius zoo nog ongeveer een half uur mijmerend en zeer langzaam voortgegaan was, zonder tot eenig besluit te kunnen komen, ontmoette hij op de baan

een man, dien hij bij het licht der reeds eenigszins hoogstaande volle maan genoegzaam kon opnemen. De man scheen een eerbiedwaardig Romeinsch burger te zijn, van gevorderden leeftijd; zijn hooge gestalte was fier en nog ongebogen, maar zijn zachte oogopslag teekende veeleer openhartigheid dan trots. Daar hij zonder bepaald doel voortwandelde en het reeds laat op den avond geworden was, meende de jongeling beter te doen met dezen wandelaar naar de stad terug te keeren, dan nog verder doelloos rond te zwerven. Wie weet, zou het gezelschap van dezen blijkbaar diepen denker hem niet eenige afleiding bieden in zijn eenzijdige en droevige beschouwingen.

‘Ave, salve! Wees oprecht van mij gegroet!’ klonken Attilius' woorden.

‘Ave, centurio Caesaris! Gegroet, officier der keizerlijke lijfwacht!’ was de wedergroet van den onbekende.

‘Wel hoe! Kent gij mij?’ vroeg de jongeling, eenigszins verwonderd.

‘Neen,’ sprak de vreemdeling, ‘ik ken u niet; daar ik echter zelf officier geweest ben, zal het u wel niet vreemd voorkomen, dat ik bij den eersten oogopslag ieder honderdman ken, alsmede zijn onderscheidende hoedanigheden.’

‘Gij schijnt naar Rome te gaan, vreemdeling. Indien gij het mij veroorlooft, zal ik gaarne in uw gezelschap naar de stad terugkeeren; ik ben eenigszins somber gestemd en heb toespraak noodig om mijn gedachten wat te verzetten. Mag ik ook uw naam weten? Ik zelf heet Attilius Claudius!’

‘Mijn naam is voor niemand een geheim. Ik ben de gewezen centurio Constantius, die onder den landvoogd Gessius Florus in Judea gediend heb. Daar ik meer rechtschapen van hart ben dan tegenwoordig somtijds dienstig is, was het mij niet mogelijk, de alombekende afpersingen van dien landvoogd aan te zien, veel minder daaraan mee te werken. Daarom ben ik verplicht geweest, mijn loopbaan op te geven, mijn ontslag te vragen, en tot het burgerlijk leven terug te keeren.’

‘Dat is al heel zonderling!’ riep Attilius uit. ‘Ik verkeer ongeveer in dezelfde omstandigheden. Ik ben honderdman der keizerlijke lijfwacht, en heb zelfs gegronde hoop binnen niet al te langen tijd tot chiliarch of kapitein benoemd te worden. Maar hoewel ik geen Christen ben en ook geen Christen verlang te worden, stuit mij toch de wreedheid en de onrechtvaardigheid, waarmee Nero de Christenen vervolgt, geweldig tegen de borst. Ik kan desnoods aannemen, dat hun leer dwaas is, maar hun zeden zijn goed; zij doen niemand eenig leed, en degenen, die ter dood gebracht worden, zijn vaak de beste burgers van Rome en van het rijk!’

‘Goede jongeling,’ zei Constantius op zijn beurt, ‘hoewel gij geen Christen zijt en geen Christen zijn wilt, geloof ik toch, dat gij hun meer genegenheid toedraagt, dan gij het u zelven wilt bekennen. Welnu, alle gevolg moet een oorzaak hebben. Gij zeidet me, dat gij behoefte hadt, uw sombere gedachten eenigszins te verzetten; ik kan niet anders dan uw genegenheid voor de Christenen met die droefgeestigheid in verband brengen. Daarom spreek, mogelijk ben ik bij machte, u van raad te dienen; bij voorbaat zeg ik u, dat ik meer dan één vriend en ook een bloedverwant onder de Christenen tel, en dat ik alle Christenen zeer hoog schat.’

Attilius, die bij ieder woord des vreemdelings meer vertrouwen begon te gevoelen, en overtuigd was, dat een rechtschapen voormalig krijgsman onmogelijk misbruik kon maken van vertrouwelijk meegedeelde geheimen, vertelde aan Constantius de geheele geschiedenis zijner mislukte verloving; slechts verzweeg hij Nicephora's naam en de wijk harer woning. Vooral drukte hij er bij herhaling op, misschien uit overdreven voorzichtigheid, dat hij heiden was en heiden wilde blijven.

Toen de ongelukkige jongeling zijn eenigszins omstandig verhaal geëindigd had, zag Constantius, de diaken Constantius, dien wij reeds kennen, duidelijk in, dat hij een heiden voor zich had, die alleen nog heiden was bij gebrek aan volledig onderricht en vooral bij gebrek aan moed om door te tasten; een heiden dus, die met rasse schreden de deur der alleenzaligmakende Kerk te gemoet ging. Hij was overtuigd, dat hier een ziel te winnen was; derhalve, daar de tijd hunner samenspraak kort zou zijn, mocht hij niet talmen.

‘Jongeling,’ zoo begon hij, na een oogenblik nagedacht te hebben, ‘jongeling, ik dank u voor uw vertrouwen. Om u aanstonds te doen zien, dat gij u, door uw openhartigheid, niet in mijn persoon vergist hebt, zal ik u wederkeerig een blijk van vertrouwen geven, en u meedeelen, dat ik niet alleen vrienden bezit onder de Christenen, maar dat ik zelf ook de leer des Christendoms belijd, van den tijd af dat ik centurio was in Judea. Daarin juist ligt de oorzaak, dat ik, lang voordat de gebruikelijke tijd gekomen was, mijn ontslag heb moeten nemen uit den krijgsdienst. Immers, eens Christen geworden, gedoogde mijn gewe-

ten niet, dat ik gewapenderhand aan de afpersingen des landvoogds meewerkte. Sindsdien, nu een twaalfstal jaren geleden, ben ik zoo diep in alle leerstukken des Christendoms doorgedrongen, dat ik in staat ben, op mijn beurt anderen voor te lichten.'

'Wederkeerig,' onderbrak hem Attilius, 'dank ik u voor uw groot vertrouwen in mij. Spreek nu, deugdzame oude wapenmakker, gaarne zal ik de een of andere raadgeving uit uw wijzen mond opvangen en in beoefening brengen. Daar het echter al laat geworden is en wij de stad naderen, zult ge mij veroorloven u te doen opmerken, dat ik de hoofdbeginselen van uw godsdienst vaak heb aangehoord in de familie dergene, die reeds mijn bruid moest zijn; alleen de overtuiging ontbreekt mij. Zeg mij daarom in het kort, hetgeen gij voor mijn overtuiging noodig acht.'

'Dat is duidelijk gesproken; na deze opmerking kan ik kort zijn. Vooreerst mag ik u als mijn gevoel wel mededeelen, dat ik meen, dat de God der Christenen u geroepen heeft om met die maagd uit het land der Grieken vereenigd te worden; iets, wat niet geschieden kan, zooals gij zelf mij hebt meegedeeld, zonder dat gij de leer omhelst, die zij belijdt. En nu, waarom zoudt gij geen Christen worden? De leer des Christendoms kent ge; gij gevoelt u alleen niet genoegzaam overtuigd. Ik veronderstel, dat gij, om tegen wil en dank de waarheid van het heidendom te blijven verdedigen, doen zult wat alle rechtschapen heidenen doen: u beroepen op uw priesters en uw uitstekende wijsgeeren.'

'Zoo is het,' antwoordde Attilius; 'ik zie, dat gij mij volkomen begrijpt. Ja, op de uitspraken dier geleerden, dier wijsgeeren van grooten naam, berust voor mij de waarheid mijner heidensche overtuiging!'

'Als dat zoo is, zullen wij het spoedig eens zijn. Luister aandachtig, centurio. Honderden jaren, voordat het Romeinsche rijk gesticht werd, en lang voordat uw beroemde denkers hun leerstellingen aan Grieken en Romeinen verkondigden, leefden er in het Oosten zekere leeraren, die wij, Christenen, profeten noemen, daar zij aan het menschedom de geopenbaarde waarheden voorzegd hebben, die de hoofdleer van het Christendom zouden uitmaken. De vraag blijft derhalve slechts over, of wij het woord dier profeten moeten aannemen. Op die vraag antwoord ik rondborstig bevestigend. Die mannen toch hebben door wonderteekenen bewezen, dat zij spraken in den naam van den Eenigen God, dien zij verkondigden; van den God, die geen mirakelen uitwerkt, om leugenaars voort te helpen. Welnu, en hier komt alles op aan, zij, die bewezen door God gezonden te zijn, hebben de valsheid van het veelgodendom zonneklaar aangetoond; zij derhalve zijn het, die geleeraard hebben, dat die God één is en de Schepper van Hemel en van aarde, en dat Hij Zijn eenigen Zoon, Jesus Christus, op de wereld gezonden heeft om door Zijn kostbaren kruisdood het gevallen menschedom te redden!'

Na die eenvoudige, doch heldere bewijsvoering, zweeg Constantius eenige oogenblikken; hij wilde Attilius den tijd geven, deze waarheden diep in zijn naar licht hakende ziel te prenten. Eindelijk sprak de jongeling:

'Edele grijsaard, na alles wat ik reeds vroeger van het Christendom vernam, vind ik uw bewijsvoering klaar en helder, en moet ik uit uw woorden besluiten, dat de rechtschapen heidenen daarom alleen het Christendom lasteren, omdat zij het niet kennen.'

'Zoo is het, edele jongeling! Ik zie, dat des Heeren genade in uw hart werkt. Nu echter komen wij tot een tweede punt, dat vaak ruim zoo ernstig is als het eerste, dat

ik u reeds meedeelde. Ik zeg u dan, dat het niet genoeg is, te gelooven en overtuigd te zijn. Neen! God verlangt ook van u, dat gij de zaak ernstig ter hand neemt; dat gij begint te handelen volgens hetgeen gij thans duidelijk inzielt!’

‘Eerbiedwaardige grijsaard, geloof mij, ik zal het Christendom voortaan niet meer voor een dwaasheid aanzien; ik wil het eerbiedigen en zelfs in mijn hart aanhangen. Maar weet gij ook, welke de gevolgen voor mij zouden zijn, indien ik het openlijk wilde belijden?’

Morgen reeds zou ik mijn ontslag moeten nemen, zooals gij zelf dat hebt moeten doen; overmorgen zouden geheel Rome en vooral mijn vroegere leermeesters mij openlijk bespotten, den derden dag zou Nero mij ter verantwoording roepen en voor de wilde beesten werpen!’

‘Centurio, edele krijgsman, dat alles weet ik; maar gij, die soldaat zijt, moogt niet de waarheid inzien en daarna, uit lafheid, ten halve blijven staan! Indien de God der Christenen, die u voor al die onheilen, als gij ze zoo noemen wilt, behoeden kan, indien dat Zijn almachtige wil is, nochtans anders over u beschikt, welnu, dan moet gij bereid zijn den weg te volgen, dien Hij u aanwijst. Maar weet het wel, daartoe is Zijn genade u genoeg! Bovendien, wat gij nu vreest als het grootste onheil, uw ontslag, de onteering, den dood, dat alles zult gij als Christen spoedig voor uw grootste goed aanzien, en met vreugde zult gij lijden voor den God, die, op Zijn beurt, eerst voor u geleden heeft!’

‘Brave grijsaard, nog een enkele stap verder en ik vlieg naar mijn Nicephora om haar te melden, dat ik Christen geworden ben! Ach, ach, dat de offers, die ge mij voorstelt, helaas, zoo zwaar wegen.’

‘Ik weet het, honderdman; maar gij kunt bidden! Ja, gij zijt zelfs verplicht, met innigen aandrang het eenige, het opperste Wezen dat bestaat, te smeeken, dat Hij u meer en meer de bronnen van Zijn licht opene en de kracht geve, die tot Hem geleidt. Slechts door Zijn hulp gesterkt, zult gij Nero en al zijn trawanten kunnen overwinnen. Bid derhalve, bid veel en aanhoudend, bid zooals uw hart het u zal ingeven!’

Op dit oogenblik waren zij de Septimiaansche brug genaderd. Toen Attilius zag, dat er wegens het vergevorderde avonduur niemand in hun nabijheid was, wierp hij zich voor Constantius op de knieën.

‘Mijn vader,’ riep hij met trillende stem uit, ‘gij zijt meer dan een Christen; gij moet een der christen priesteren zijn. O, zegen mij dan, en bid voor mij en voor mijn bruid.’

‘Het is zoo, mijn zoon,’ antwoordde de grijsaard, aan wiens oog een traan ontviel, toen hij dit blijk van een christen gemoed in Attilius zag. ‘Ja, ik ben de diaken Constantius, de eerste geestelijke bedienaar des hoogepriesters van Romes Kerk. Ik zegen u ten volle, ik zegen u van ganscher harte, en ik beloof u, vurig voor uw bekeering te zullen bidden. Tot weerziens, mijn kind, en moge het spoedig zijn in de christen gemeente, of,’ voegde hij er in stilte bij, ‘indien het Gode behagen mocht, als een glorievolle martelaar in den Hemel.’

Zij gaven elkander, volgens de gewoonte der eerste christen tijden, den broederkus en scheidden. De jongeling keerde terug naar zijn woning in de buurt der Flaminiaansche renbaan, Constantius naar de kerk der catacomben, waar hij Paus Linus verslag gaf van zijn bezoek aan het graf van den H. Petrus op den Vaticaanschen berg, en van zijn ontmoeting met den keizerlijken honderdman.

Attilius heeft zijn woning bereikt, en, onder het voorwendsel erg afgemat te zijn, met twee, drie woorden zijn reisverhaal tot een volgenden avond verschoven. In zijn

slaapvertrek gekomen, werpt hij zich op de knieën en bidt, nog steeds onder den indruk van Constantius' woorden, voor de eerste maal zijns levens tot den God zijner teerbeminde Nicephora. Hij bidt met onbestemde gedachten en woorden, maar toch bidt hij vurig. Hij bidt, dat hij Christen moge worden en met Nicephora vereenigd; tevens, dat de machtige God van Constantius de leeuwen, de tijgers, de brandstapels en de moordschavotten, die hij in het verschiet aanschouwt, van hem moge verwijderen.

Daarna richt hij zich op en wandelt in de grootste spanning geruimen tijd in zijn kamer op en neer ... Neen, neen, dat kan toch niet... Neen, neen, dat zal ook niet! ... Wel wil hij Christen worden,... maar zijn hooge betrekking daarvoor opofferen?... Neen, dat nooit!.... Meer dan eens gevoelt hij zekeren wrevel in zijn hart opkomen tegen Nicephora, die de oorzaak geweest is, dat hij den God der Christenen heeft leeren kennen; hij zou willen wenschen, dat Antymas' huisgezin nooit uit Griekenland naar Rome overgekomen ware, dan had hij Nicephora ook nooit leeren kennen noch beminnen.... Maar dan komt telken male zijn oprechte genegenheid voor Nicephora weer boven; dan gedenkt hij weer Constantius' laatste woorden en staat hem diens belofte voor den geest, dat hij slechts behoeft te bidden, om al zijn vrees in moed te zien verkeeren, al zijn spookbeelden in berusting en vrede.

Eindelijk naar lichaam en ziel als gebroken, werpt hij zich neer op zijn legerstede. Hij gevoelt, dat zijn hart vol is; hij weet echter zelf niet, of het is van hoop en vertrouwen, dan wel van wanhoop in zijn toekomst. Zal hij Christen worden? Zal hij zijn zielsgeliefde huwen? Of zal hij zich kleinmoedig terugtrekken en van Nicephora afstand doen? Zal hij zelfs den God der Christenen den rug toekeeren, na de waarheid van het Christendom, in het algemeen althans, erkend te hebben? Met die onbestemde gewaarwordingen valt hij, door vermoeidheid overmand, in slaap. Schrikkelijke droombeelden vervolgen hem en gunnen hem geen oogenblik de kalme rust, die hij zoozeer behoeft; nog in zijn slaap dobbert hij tusschen hoop en vrees, en verschijnen allerlei nachtgezichten voor zijn ontstelden geest. Laten wij een enkelen zijner droomen meedeelen.

De jongeling aanschouwt in de verte een paradijs van een hem onbekende schoonheid, waar de ziel zich baadt in nooit gekende geneugten; blijkbaar weet men daar van droefheid noch kommer. In licht badende en gevleugelde geesten staan gereed om de bewoners van dezen lusthof als in hun handen te dragen. Nadat hij al de heerlijkheid van die verschijning in oogenschouw genomen heeft, bemerkt hij, dat hij zelf in een plaats vertoeft, die nevelachtig is en somber, vochtig en koud; hij verlangt die plaats zoo spoedig mogelijk te verlaten. Daarover nadenkend, ziet hij Nicephora in den lusthof rondwandelen in een schitterend wit gewaad; aan haar zijde bevindt zich haar zalige vader Antymas, in een rooden mantel gehuld, zoo schoon als hij er nooit een gezien heeft. Beiden wenken hem, dat hij naderen zal; maar, op het punt aan hun verzoek te voldoen, gaapt er een onpeilbare kloof voor zijn voeten. In zijn jeugdigen overmoed schat hij dien hinderpaal gering; hij zal, hij wil die kloof overschrijden en het hemelsche paradijs binnengaan. Bij iedere poging echter om zijn besluit uit te voeren, trekt hij terug; de boorden van den afgrond zijn zoo steil, de omtrek is zoo glibberig en zoo vochtig, telkenmale glijden zijn voetstappen uit. Terwijl hij, met wanhoop op het gelaat, naar Nicephora en haar vader heenblijkt, ziet hij den diaken Constantius naast hem verschijnen, die hem zegt, dat hij bidden moet en daarna den sprong wagen. Attilius werpt zich op de knieën, bidt en staat dan op, om den vereischen sprong te doen. Helaas, op hetzelfde oogenblik ziet hij Nero op hem toetreden, de handen overvol met schatten en eeretekens. Achter Nero volgen,

in een onafzienbare rij, leeuwen, tijgers, soldaten en beulen. Deze laatsten dragen piktootsen, scherpe bijlen en andere moordtuigen. Aanstonds wenkt de jongeling Nicephora ten teeken van afscheid toe en roept met tranen in de oogen, uit: 'Arme bruid, vaarwel! - Christendom, ga van mij weg! Later, later zal ik u misschien omhelzen; nu ben ik nog te vreesachtig!' Daarna valt hij op beide knieën neer voor den Caesar, den beheerscher der wereld. Arme Attilius, hoe lang zult gij, zelfs in uw droomen, nog tegen de waarheid blijven strijden? Schep moed, Hij die de wereld overwon, Jesus Christus, roept u!

(Wordt vervolgd.)

Noodlottige gevolgen van verstrooidheid.

Humoreske

(Slot.)

Ondertusschen hadden de heeren elk hun badgoed voor den dag gehaald. Bikkers maakte het eerst zijn pakje open, maar wat stond hij

te kijken, toen daar in plaats van de verwachte zwembroek en handdoek een rolletje splinternieuw gordijnengoed uit te voorschijn kwam! Van schrik liet hij het in 't nat vallen en mompelde beteuterd:

‘Enfin, dat zal wel eens meer gebeurd zijn.’

Maar uit die philosophische overpeinzing werd hij ineens opgewekt door een schaterlach van zijn vriend Schram, die op zijn beurt zijn pakje had opengemaakt.

‘Zoo iets is me nog nooit overkomen, zoo oud als ik ben,’ dus proestte hij het uit. ‘Daar heeft Stoffel me in plaats van mijn badgoed het cadeau voor zijn aanstaande meegegeven. Er mankeert nog maar aan, dat hij haar nu plechtig mijn badrommeltje overhandigt. Stel je voor, wat voor oogen ze op zou zetten!’

MOEDERSMART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN S. PROBST.

‘Nou ja, dat zal ook al eens meer gebeurd wezen,’ merkte Bikkers met zijn onverstoorbare filosofie op, maar was toch heimelijk blij, dat hij een lotgenoot in het ongeluk had. ‘Ik schijn ook het rechte niet getroffen te hebben,’ voegde hij er bij, den heer Schram tot diens groote vroolijkheid het jammerlijk verdronken gordijnengoed toonende. ‘Daar zal ik nog wat over moeten hooren.’

Gelukkig kon de badmeester de heeren aan het noodige helpen, zoodat ze ten minste geen vergeefschen tocht gemaakt hadden en het genoeg van het rivierbad niet behoefden te missen. Maar na afloop daarvan wilde Schram toch onmiddellijk rechtsomkeert maken.

‘Wie weet, hoe ze thuis hun kop gek zoeken naar dat moois,’ zei hij. ‘Stoffel zal leelijk in draf zitten, als hij zijn cadeau mist. Het best zal wezen, dat ik maar onmiddellijk naar huis ga. Je gaat toch zeker mee, Bikkers?’

‘Ik dank je hartelijk,’ zei deze. ‘Ik zal er toch nog genoeg van langs krijgen als ik thuis kom. Ik wacht liever tot de bui een beetje over is.’

‘Nou weet je wat, 't is toch eigenlijk veel te mooi weer om zoo gauw naar huis te gaan. We kunnen van den winter nog genoeg achter de horretjes zitten koekeloeren.’

‘Wel ja, laten we nog een uurtje langs het water opwandelen. Ik heb expres een broodje bij me gestoken voor de flauwigheid.’

‘Ik ook,’ zei Schram, ‘dat zal strakjes wel smaken.’ En inderdaad, eer de vrienden een half uurtje al pratende voortgewandeld waren, begon den ouden heer Bikkers de maag al te jeuken. Ze hadden het erg druk over de politiek, en zoo was het niet te verwonderen, dat hij, onder het praten zijn broodje voor den dag halend en uit het papier loswikkellend, bij vergissing, in plaats van de ineengefrommelde krant het gesmeerde melkkadetje met kaas in het water smeeet.

IN DE ALPENWEIDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO GEBLER.

Hij merkte het ongeluk pas, toen hij de prop papier in den mond wou steken om er smakelijk in te bijten.

‘Ajai,’ zei hij, een vies gezicht trekkende.

‘Nou dat zal ook al eens meer gebeurd zijn,’ troostte hem zijn vriend Schram, ‘maar waar heb je je broodje gelaten?’

‘Daar drijft het net den hoek om,’ hernam de ongelukkige, met weemoedigen blik de kos-

telijke versnapering, die nu voor de vischjes was, naoogende.

Als een trouw vriend in vreugde en leed deelde de heer Schram zijn eigen proviand met zijn zwaarbeproefden tochtgenoot, en daar de heeren welgemoed nog een eindje opwandelden, vonden ze spoedig gelegenheid in een boerenherberg de geleden schade in te halen. Maar het is te begrijpen, dat er van het vroeg naar huis gaan zodoende weinig kwam.

Dat was maar goed ook, althans voor den heer Bikkers, die het thuis zeker hard te verantwoorden zou gehad hebben. Zijn jarige dochter Netje was ten minste allesbehalve welgemutst. Vol prettige vooruitzichten van de aangename verrassingen, die de dag haar brengen zou, was zij naar het manufacturenmagazijn geijld om ingevolge den moederlijken raad het gordijnengoed te ruilen.

‘Ik wou graag een voller patroon zien; mama vindt dat dit niet genoeg dekt,’ zei ze tot den ellejonker achter de toonbank, hem het pakje overreikend, en maakte onder de hand een praatje met een paar andere jonge dames, die toevallig ook in den winkel waren, kennisjes, die haar met haar verjaardag en den nog gewichtiger dag, die in aantocht was, feliciteerden.

‘Dat wil ik wel gelooven, juffrouw, dat dit patroon niet genoeg dekt,’ klonk opeens de stem van den bediende achter de toonbank. Allen wendden zich om en aanschouwden tot haar groote verbazing de zwembroek van den heer Bikkers, die de bediende met beide handen wijd uitgespreid hield.

Hij beet zich op de lippen om niet in een schaterlach uit te barsten, maar de jongere bedienden proestten het uit onder de toonbank; de dames gichelden achter haar zakdoek en juffrouw Netje was op het punt een appelflauwte te krijgen.

‘Da's toch verschrikkelijk,’ jammerde zij, ‘die ongelukkige distractie van pa brengt ons door de heele stad in opspraak.’

‘Och kom, juffrouw, trek u dat zoo niet aan; zoo iets zal toch wel eens meer gebeurd zijn,’ dus stelde de bediende haar gerust. ‘U is hier immers bekend, en wij weten allemaal, dat uw papa een beetje aan distractie lijdt. U kan er op rekenen, dat het geval hier onder ons zal blijven; de jonge dames zullen ook wel zoo goed zijn er over te zwijgen.’

‘Natuurlijk, natuurlijk, geen kwestie van,’ betuigden allen met het welmeenendste en oprechtste gezicht van de wereld, schoon ze zich inwendig natuurlijk al verkneukelden over de pret, die ze van het praatje beleven konden.

Juffrouw Netje scheen wel bij ondervinding te weten, in hoeverre zij op al die vriendelijke verzekeringen staat kon maken; want half met tranen in de oogen moffelde zij haar pakje gauw weg en maar met moeite kon de bediende haar bewegen, nog naar ander gordijnengoed te kijken.

Haar morgenwandeling was in eens bedorven, en half schreiend van ergernis kwam ze bij haar moeder troost zoeken.

‘Verbeeld je nu toch ma, daar heeft pa in plaats van zijn badgoed het gordijnengoed meegenomen, en nu sta ik daar met het rommeltje voor gek in den winkel. De menschen gierden het uit, en ik dacht, dat ik door den grond heenging van schaamte.’

‘Kom kind, maak daar zoo'n drukte niet over; laat de menschen in vredesnaam ook eens plezier hebben. Dat zal natuurlijk weer heel wat praatjes geven, maar dat is nu eenmaal niet anders. Kijk liever eens wat mijnheer Schram voor je heeft laten brengen. Er is een pakje gekomen met een besteller; de complimenten van mijnheer Schram en hij zou later in persoon komen; er was iets tusschengekomen....’

‘Wat zou daar nu weer tusschengekomen zijn,’ zuchtte Netje vol bange voorgevoelens en met sidderende handen maakte zij het touwtje om het pakje los.

‘Och, dat kan je niet weten,’ dus stelde de moeder haar gerust, ‘misschien een kleinigheid; de kleermaker kan hem wel teleurgesteld hebben, zoo iets kan allicht gebeuren.’

Netje had ondertusschen in haar ongeduld het touwtje al doorgesneden en wikkelde nu zorgvuldig het eene papier na het andere af.

‘Nou, dat is sekuur ingepakt,’ merkte haar moeder op, die het werk met gespannen aandacht gadesloeg, tot ten slotte de handdoek en zwembroek van den ouden heer Schram voor den dag kwamen.

Moeder en dochter stonden als de vrouw van Loth in zoutpilaren veranderd bij deze nieuwe verrassing, maar Netje barstte toch eindelijk in tranen los.

‘Zie je nu wel, moeder,’ snikte ze, ‘t is net zooals ik altijd gezeid heb. Schram is precies als papa, en u hebt hem mij maar altijd aangepraat. Nu zal u toch zelf wel moeten erkennen, dat ik altijd gelijk heb gehad. Waar moet dat naar toe! Met zoo'n ongeluk het leven in te gaan!’

Juffrouw Bikkers was inmiddels ook van den eersten schrik bekomen, en daar ze voor het oogenblik geen anderen uitweg wist, liep ze maar gauw naar de keuken, waar ze met haar potten en pannen zooveel spektakel maakte, dat Netje van armoe haar jammerklachten maar voor zich moest houden.

Toen echter haar vader thuis kwam, dreigde de bom weer los te barsten, en de stumper zou stellig van twee kanten de volle laag gekregen hebben, als er net op dat oogenblik niet aan de deur geklopt was. Het was de heer Schram Junior, die zijn aanstaande als een reddende engel verscheen. Die verschijning gaf in eens groote verandering van tooneel: de gezichten waren als bij tooverslag opgeklaard.

‘Goeien morgen, goeien morgen dames, dag mijnheer Bikkers,’ begon Stoffel, met veel buigingen en strijkages de kamer binnentredend. ‘Ik hoop, dat ik niet ongelegen kom.’

‘Volstrekt niet, mijnheer Schram, kom binnen, neem u plaats. Vader,’ zei juffrouw Bikkers, ‘neem mijnheer Schram zijn hoed eens af.’

Maar Netjes gelukkige minnaar wilde zich niet zoo onvoorziens op de sofa geplakt hebben; hij wou behoorlijk staandebeens zijn zorgvuldig van buiten geleerde felicitatie ten gehoor brengen en hield met beide handen zijn hoed vast, dien de heer Bikkers, gehoorzaam aan den wenk zijner ega, hem met alle geweld wilde ontrukken. Moeder en dochter schoten onwillekeurig in den lach bij het schouwspel dier vermakelijke voorstelling, waarvan de arme hoed natuurlijk de dupe was. Ten slotte gelukte het juffrouw Bikkers, haar aanstaanden schoonzoon achter de tafel op de sofa te dringen, terwijl Netje zijn gedeukten hoed weer een beetje in den vorm bracht. De zorgvuldig ingestudeerde felicitatie was er onder die bedrijven geheel op over geschoten.

Toen eindelijk Stoffel op zijn gemak gezeten was, vatte hij weer moed.

‘Ik had mij voorgesteld,’ zei hij tot zijn aanstaande, nog zooveel mogelijk van zijn verongelukte speech te pas brengende, ‘ik had mij voorgesteld, het voorrecht te hebben, u heden al getooid te zien met het sieraad, dat ik de eer had, u als geboortegeschenk aan te bieden....’

‘Dat is me het sieraad wel,’ zei juffrouw Bikkers, een beetje gepikeerd, daar ineens bovenop, en legde hem het opengemaakte pak onder den neus.

‘Ha, de badrommel van den ouden Schram. Net als hij gedacht had,’ riep de heer Bikkers uit, vroolijk over deze vergissing, waarvan hem ditmaal de schuld niet kon

geweten worden. En daar hij zag, hoe beteuterd zijn aanstaande schoonzoon zat te kijken, beurde hij hem op met zijn gebruikelijken troostgrond:

‘Kom, kom, dat zal wel eens meer gebeurd zijn. Je hebt waarschijnlijk het cadeau in een zelfde soort papier gedaan, en zoo zal je vader het verkeerde pakje hebben meegenomen.’

Maar Stoffel was al te verbouwereerd om door die welmeenende woorden maar aanstonds op zijn gemak te worden gebracht. Hij zag zoo wit als een doek; hij was letterlijk kapot. In eens vloog hij op, pakte den badrommel, zijn hoed en in de overijling zelfs de antimacassar van de sofa in een bundel bijeen en liep als een razende de deur uit.

Een kwartiertje later kwam zijn oude heer, die het zaakje vrij luchtig opnam, de verwikkelde geschiedenis ophelderen, en alles was alweer vergeten en vergeven, toen tegen een uur of vijf in den namiddag de beide families broederlijk ten huize van den heer Bikkers ter eere van zijn jarige dochter aan den feestdisch vereenigd zaten. Het verloofde paar troonde in het midden van de tafel; aan Netjes zijde was de oude heer Schram geplaatst en Bikkers had zich naast zijn toekomstigen schoonzoon neergezet. Aan den anderen kant had hij juffrouw Schram naast zich, terwijl juffrouw Bikkers, die te veel te regelen en te beredderen had voor den goeden afloop van het familiemaal, eigenlijk geen bepaalde plaats innam. Het goede mensch had al haar bedrevenheid in de kookkunst tentoon gespreid en mocht de voldoening smaken, dat alles uitstekend voldeed, echter niet zonder de heimelijke jalousie op te wekken van juffrouw Schram, die zich ook op haar culinaire bekwaamheden niet weinig liet voorstaan.

Aan den disch heerschte de genoeglijkste, feestelijkste stemming, en ofschoon de heer Bikkers op het laatst al de messen van de heele tafel op zijn plaats bijeenverzameld had, bracht dit niet de minste stoornis in de algemeene goede luim te weeg. Naarmate de wijnflesch werd aangesproken, raakten de tongen losser en bij het nagerecht werd er over en weer getoost, dat het liefhebberij was.

Het maal was in de beste orde afgeloopen en zou nu met een geurig bakje koffie besloten worden. De blinkend geschuurde tinnen koffiekkan stond met het schenkblad voor juffrouw Schram, die de rol van schenkster op zich genomen had, terwijl juffrouw Bikkers de gebakjes zou presenteren. Daar bedacht zich haar man dat hij voor de heeren wel sigaren op tafel mocht zetten. Hij had een mooi sigarenstandaardje met muziek en wilde dit krijgen; daarvoor moest hij achter juffrouw Schram langs, die, een beetje klein van persoon, overeind was gaan staan om de kopjes koffie rond te dienen. Daar haar stoel hem in den weg stond, schoof hij dien even ter zij en ging bedaard het muziekwerk van het sigarenstandaardje opdraaien.

Terwijl hij geheel in dien arbeid verdiept was, werd hij opeens opgeschrikt door een doffen slag en omziende, aanschouwde hij met verbijsterd oog een verschrikkelijk tooneel. Koffiekkan, schenkblad, kopjes, presenteerblaadjes, alles was van de tafel verdwenen en daaronder lag juffrouw Schram, schreeuwend en spartelend met de heele koffiekkan over haar lijf. Toen namelijk het goede mensch, na ieder van koffie bediend te hebben, weer wilde gaan zitten, was zij naast haar stoel terechtgekomen, en gelijk de drenkeling zich aan een stroohalm vastklampt, zoo had zij in haar angst het tafellaken vastgegrepen, met het treurig gevolg, dat zij zich zelf onder de ruïne van den heelen feestdisch bedolf.

Dat was me een consternatie. Bikkers liet zijn sigarenstandaard in den steek en ijld naar de keuken om een emmer water, welks inhoud hij zonder aarzelen over de hulp en brand roepende juffrouw Schram uitstortte. Want ze had met de koffiekkan

ook het komfoor met vuur over haar japon gehaald en een benauwde lucht verried, dat haar zijden kleed al leelijk gebrandmerkt was.

In haar angst krabbelde ze gauw uit de scherven en het nat overeind; maar nu barstte de heimelijke wrok, die den heelen avond al bij haar gesmeuld had, opeens in lichtelaaie uit.

‘Zoo'n suffert van een vent heb ik nog in mijn leven niet gezien,’ riep ze, terwijl ze zich pijnlijk de heupen wreef.

‘Wat zeg je daar?’ viel nu ook juffrouw Bikkers uit, die in den loop van den avond heel goed gemerkt had, dat het succes van de tafel haar door de lieve vriendin klaarblijkelijk werd misgund. ‘Wat praat je van suffert? Zeg dat tegen je Stoffel. Kijk maar eens, wat een buil hij Netje in het hoofd heeft geslagen.’

Dat was waar, ofschoon de arme jongen er zelf niet minder van gelust had. Op het oogenblik namelijk, dat juffrouw Schram een buiteling maakte, had hij zijn meisje een gebakje willen presenteerén, maar daar zij hem in de algemeene ontsteltenis een kop kokende koffie over zijn handen goot, had hij het presenteer-

blad laten vallen. En toen nu beiden tegelijk bukten om het op te rapen, waren ze zoodanig met elkaar in botsing gekomen, dat ze met een schreeuw overeind rezen. Netje lag half bewusteloos in haar stoel. Stoffel danste nu op het eene, dan op het andere been door de kamer rond en hield den zakdoek tegen zijn oog. Juffrouw Bikkers was bezig haar dochter bij te helpen; Bikkers stond als een arme zondaar aan het raam en wist geen woord tot zijn verontschuldiging in te brengen, terwijl de oude Schram zijn overjas aantrok en zijn vrouw en zoon eenvoudig kommandeerde: ‘Marsch, naar huis.’

De sigarenstandaard alleen was door de algemeene ontstemming niet gedeerd; hij lag tusschen de verstrooide sigaren en scherven van het koffieservies en liet, als toepasselijke finale van dit familiedrama, het opwekkende deuntje hooren:

Wij zitten hier vroolijk te zamen
En hebben mekander zoo lief.

Den volgenden middag kwam Netje, die even de stad in geweest was, met betraande oogen thuis en spreidde voor haar vader het pas verschenen exemplaar van de stedelijke krant uit. Daar las hij, bleek van ontsteltenis, de volgende advertentie:

De verloving van mijn zoon Stoffel met mejuffrouw Annette Bikkers verklaar ik hier, namens hem, opgeheven.

HERMANUS SCHRAM.

De heer Bikkers wist zich aan de verbolgenheid van vrouw en dochter niet beter te onttrekken, dan door zijn hoed en stok te nemen en de deur uit te gaan.

Op den dorpel keerde hij zich toch nog eens om en zei doodleuk:

‘Je moet maar denken, dat zal wel eens meer gebeurd zijn.’

J.R. VAN DER LANS.

Een merkwaardige banknoot.

Door Béha.

Lieflijk en opgewekt! Zoo luidt in oude koraalboeken niet zelden de aanwijzing, om de bedoelde koraal te spelen. Dat kan men dan ook heel gemakkelijk inrichten, als men de passende registers opentrekt en de orgeltrapper naar behooren zijn plicht vervult. Lieflijk en opgewekt scheen ook de morgenzon op een vroolijken Meidag tusschen walmende schoorsteenen door, dwars over een enge steeg, vol gewoel van menschen en geratel van rijtuigen, - tusschen en over dat alles heen in een somber met tralievensters voorzien wisselkantoor, waarin onze kleine, maar ware geschiedenis begint.

Een van die verblindende zonnestrallen, een vrij indringerig ding vol jeugdigen overmoed en jeugdige kracht, wrong zich door een klein gaatje in de groene mousseline, die de zware lessenaars daarbinnen als een tochtscherm voor den wind en voor aantrekkelijke oogen en wegtrekkende vingers beschutte, en ging den op het oogenblik alleen aanwezigen persoon met één sprong schrijlings op den neus zitten - op den neus van een hoogst respectabelen boekhouder, - op geen minderen neus dan dien van den heer Silvester Bik. De heer Bik had meer te doen, dan den eerste den beste zoo maar op zijn neus te laten ronddansen. Die drommelsche zonnestraal

echter was maar niet te pakken te krijgen, doch sprong van den neus op het grootboek en ging toen, zoo lang als hij was, op een rij netjes geschreven getallen liggen, die mijnheer Silvester juist zat op te tellen. Evenals nu de photographen met gunstig licht en een voordeelige stand van hun voorwerpen doen, zoo ook willen wij van dit oogenblik gebruik maken, om den held van onze ware geschiedenis met pen en inkt te portretteeren.

De heer Silvester Bik was, zooals reeds gezegd is, boekhouder in een niet onaanzienlijke wisselzaak eener groote stad wier naam niets tot de historie afdoet. Hij was, wat men noemt een werkezel, een toonbeeld van orde en stiptheid, maar taai en lederachtig als de huisbakken band van zijn grootboek, nuchter als zijn onberispelijke rijen van getallen en knorrig als de krakende draaistoel, waarop hij vóór zijn lessenaar zat. Naar zijn uiterlijk te oordeelen, behoorde Bik niet zoozeer in de getraliede kooi van een wisselkantoor, als wel in een aquarium thuis; want zijn ronde schelvischoogen, zijn terugwijkende kin en dito voorhoofd deden in hem meer een vinnenbewegend koudbloedig dier, dan een schepsel met rood, warm bloed veronderstellen. Ten gevolge van zijn wonderlijke schedelvorming had hij dan ook reeds lang de hoop opgegeven, in een der honderd hoedenwinkels der stad een passenden ‘kastoren’ op te doen. Al zijn hoeden - en hij had ze bij dozijnen, afgedankte en in actieven dienst, thuis in zijn kast staan - waren dan ook of belachelijk eng en klein of hopeloos wijd en groot. Daar het hem nu sierlijker toescheen, op zijn vischschedel kleine, harde viltten hoeden te laten balanceeren, vertoonde zich rondom zijn voorhoofd en slapen een donkerroode streep, die de verdenking deed opkomen, dat zijn schedel, evenals een gebarsten porseleinen bord, eens door een onhandigen wondheeler van gebroken koffiekannen op die plaats aan elkaar gelijmd was. Verder was Bik vrijgezel, verheugde zich in een goed inkomen en een gezegenden eetlust, bezat een donkergroene paraplu van alpaca, lichtgrijze slopkousen van Engelsch leer en een uitgelezen aantal eksteroogen in alle grootten gesorteerd, ten gevolge waarvan de veerkracht van zijn gang belangrijk geleden had.

De heer Silvester Bik dan was bezig met optellen, toen die grillige straal der Meizon over zijn schelvischneus heen op een statige reeks van getallen neersprong. De levende rekenmachine dook naar links en dook naar rechts, om dien vroolijken rustverstoorder te ontkomen; de houten schroef van den als een toren oprijzenden draaistoel krijschte op oorverdoovenden toon, en vier ontzaglijke folianten vol debet en credit werden, om den lentebode te verbannen, vóór de bres in het behangsel der lessenaars opgestapeld, in wier schaduw thans deze lichtschuwe gelduil dof knorrend zijn optellingen weer van voren af aan begon.

Hoor! Daar rinkelde de glazen tochtdeur, en een stem, zoo helder en zilverachtig, als verblindend en goudkleurig het zonlicht buiten, vroeg schuchter: ‘Zou u niet zoo goed willen zijn mij dit briefje van zestig gulden te wisselen?’

Bik keek van zijn batterij van getallen op. Een verfrommelde banknoot van zestig gulden lag vóór hem op de betaaltafel, achter welke het zachte ruischen van een zijden japon hoorbaar was. ‘t Spijt me zeer, maar de kassier is afwezig!’ snauwde Bik de vraagster toe en smeed met donderend geweld een vijfden foliant op de barricade van boeken, die de aardige snaak, door de zon afgestuurd, reeds zegevierend beklommen had.

‘Och, u zou mij zoozeer verplichten, mijnheer, ik *moet* kleingeld hebben,’ klonk de zilveren stem van de overzijde der betaaltafel.

Woedend, als een versmachtende spin zich uit haar web op de lang verbeide vlieg neerstort, zoo schoot Bik van achter zijn groen gordijn voor den dag, greep de

ongelukkige banknoot, wreef ze tusschen zijn vingers, hield ze tegen het licht, alles in minder dan geen tijd, - en wierp met een enkelen wisselaarsgreep rammelend zes blinkende gouden tientjes op de betaaltafel.

‘Dank u wel, mijnheer.’

Bik zat reeds weer over zijn voor de derde maal begonnen optelling gebogen, en terwijl de kleine draagster der zijden japon met haar sierlijke vingertoppen haar schatten van de gladde tafel opstreek, waren zijn oogen optellend tot de bovenste rij zijner kolommen opgestegen en zweefden, van daar weer terugtellend, in de richting van het door hem gelukkig gemaakte persoontje. Doch - waren tot op den dag van heden alle pogingen van rondreizende professoren en directeuren in de hoogere toover- en electriseerkunst, om hem eens te electriseeren, op Bik's hard gemoed afgestuit, - in dit oogenblik maakte hij al het verzuimde weer goed, want een meer doeltreffende vonk dan die, welke de zwarte oogen van zijn *vis-à-vis* eensklaps naar hem toe slingerden, hadden alle electrische elementen van den beroemdsten professor niet op hem kunnen doen overspringen. Aan zulk een kleine, engelachtige electriseermachine kon zelfs Bik's verstand geen weerstand bieden. Alle ‘slechte geleiders,’ die zijn borst ompantserd hadden gehouden, werden verbrijzeld door den glans dezer oogen, die hem uit een bleek, maar aanminnig gelaat dankbaar toelachten. Daarbij ritselde het zwart zijden kleed welluidender dan duizend bladen uit het grootboek, wanneer zij omgeslagen werden, en het rood van ginsche lippen won het triomfantelijk van de kleur van Bik's beste Engelsche zegellak.

Met één sprong stond hij van zijn piependen draaistoel aan de wisseltafel. ‘Het spijt mij heusch, juffrouw, u straks niet voorkomender bediend te hebben,’ stamelde Bik, en zijn karperb....., pardon, zijn karpermond sloot zich na een lang en krampachtig trillen met een hoorbaren klap.

‘Och, spreek daar toch niet van!’

‘Kan ik u misschien nog met iets anders dienen?’ en Bik boog zich, zijn bovenlijf over de wisseltafel heen uitstrekkend, ver naar de lieve bezoekerster over, alsof hij voornemens was zwemoefeningen op het droge te houden, en hij voelde het niet, hoe het glas van zijn gouden remontoir tegen zijn luid kloppend hart zacht krakend in duizend fijne deeltjes stuksprong.

De kleine zwartoogige electriseermachine dacht een oogenblik na. Aan haar rechterpols hing een zwartleder taschje. Een klein, weerspannig stalen slot, opzettelijk gemaakt om deze fijne, witte handjes wat te doen te geven, sprong eindelijk open - en er viel een geellederen geldtaschje uit met een even eigenzinnig slotje. De allerliefste vingers haalden uit dit kniptaschje een tweede banknoot van driehonderd gulden, en de prima-zegellaklippen fluisterden de bede, ook dit biljet te willen wisselen.

‘Zeker, met genoegen!’ knikte Bik; ‘in welken vorm belooft u het gewisselde geld?’

‘Als ik u verzoeken mag, in klein papieren geld.’

Silvester Bik rukte de zware deur van de ijzeren geldkist open, alsof ze van bordpapier was, vouwde de er uit genomen banknoten en muntbiljetten met veel bevalligheid in elkaar en reikte ze de jonge dame over.

Deze legde de banknoten in de beurs, de beurs in het leeren taschje en maakte zich gereed het wisselkantoor te verlaten.

‘Een prachtige morgen vandaag!’ glimlachte Bik, in de zalige hoop haar nog een poosje op te houden.

‘Hemelsch! En de lucht zoo vol zonneschijn en lentegeur!’

‘U is zeker niet hier vandaan, juffrouw?’

‘O ja, toch!’

‘U woont dan zeker buiten, waar al die villa's staan?’

‘O neen!’

‘Of in de Parkstraat?’

‘Ook daar niet. Duizendmaal dank! Vaarwel!’

Silvester verkeerde in wanhoop. Krampachtig, zich in zijn volle lengte over de betaaltafel werpend, riep hij de jonge dame, die reeds half op straat was, met zijn beminnelijkste glimlachje na: ‘Mocht ik u weer eens van dienst kunnen zijn, zoo verzoek ik u beleefd weer hier aan te komen.’

‘Dank u zeer!’

En toen sloeg de licht glazen deur dicht en de kleine was in 't gewoel der steeg verdwenen.

‘O, dat toch juist vandaag de ongeluksvogel, die Trippelmans (Trippelmans was de naam van den kassier) ziek moet wezen! Hij moet zeker weer zijn Zondagsroes uitslapen. Ach, ik had stilletjes mijn nieuwen hoed genomen en was haar achterna gegaan, - tot aan 't einde der wereld - 'k wil zeggen, tot ik gezien had, waar dat lieve kind woont. Nu moet ik blijven! O, Trippelmans, waarom hebt ge mij dat aangedaan!’

Langzaam, met gebogen hoofd keerde Bik naar zijn draaistoel terug. In zijn lessenaar lag een versleten, veel gebruikt boekje. Het waren de gedichten van De Génestet, in de dertig-cents-editie. Eens, in een zwak oogenblik, had Silvester ze zich aangeschaft. Hij was anders niet voor gedichten.

Nu sloeg hij het boekje open. Zijn vochtig schelvischoog viel op 'Egoïsmus' en hij las:

Geef een meisje bruine lokken,
Lippen, nimmer moe of bang
Om te schertsen en te jokken
Heel het lieve leven lang;
Rozenblosjes, sneeuwen handen,
Hemelsche oogen, elpentanden,
Ranke leest en vluggen voet...

Hij was niet in staat verder te lezen; zijn oogen vulden zich met tranen. Hij sloot het boekje weer in zijn lessenaar en ging naar den achtergrond van het lokaal. Daar stond op een houten tafeltje een waschkom, en daarboven hing aan een verroesten spijker naast een niet al te zindelijken handdoek een kleine, half verweerde spiegel. Deze hoek was de toiletgelegenheid voor het kantoorpersoneel. Bik nam den spiegel voorzichtig van den haak en wierp er een onderzoekenden blik in. Hij was over den uitslag daarvan tevreden: niet alleen, dat de valsche tand van caoutchouc met luchtdruk - hij had werkelijk slechts dien éénen - onberispelijk in de rij stond, maar ook de richting van de eenzame lok, die gelijk een schelkoord achter het rechteroor neerhing, liet niets te wenschen over. Het had dus aan zijn uiterlijk niet gelegen, zoo hij op het hart van de verdwenen jonge dame misschien niet den gewenschten indruk mocht gemaakt hebben.

KLEINE PEINSTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HUGO KÖNIG.

Zuchtend hing hij den spiegel weer op zijn plaats en dacht, vol spijt over zijn domheid, er over na, waarom hij niet den moed had gehad, de juffrouw naar haar naam te vragen, daar het toch de gewoonte is, dat de ontvanger van banknoten, die meer dan een geringe waarde hebben, den naam op den achterkant van het papier noteert. Daar kwam als een bliksemstraal de gedachte in hem op: 'Als die er nu eens op stond!' En in gloeienden haast schoot hij op het biljet los en boorde zijn blikken in de getallen en namen.

Maar wat is dat? Waarom wordt Silvesters aangezicht eensklaps zoo bleek als de kleur van het papier? Waarom rollen zijn oogen in hun kassen als de balletjes op de speeltafel? Waarom dreigt de tand van caoutchouc uit de rij zijner echte huisgenooten te deserteren? - De banknoot van driehonderd gulden is kunstig uit twee helften aan elkaar geplakt, en de beide helften behooren niet bij elkander!

‘Groote Rothschild, wat aan te vangen?’ kermde Bik. ‘Waar had ik mijn oogen, toen die sering - hij had van sirenen gelezen - mij overhaalde, haar banknoot te wisselen, die, de hemel weet, door welke boosaardigheid of domheid thans volkomen waardeloos is? Zal ik de onbekende schoone - een dievegge kan het onmogelijk zijn - naloopen, haar opzoeken in het gedrang der duizenden, in die zee van huizen, dien doolhof van straten? Neen, eerder vind ik een naald in een hooiberg terug.’

Bik sloeg zich met de vuist vóór het voorhoofd en staarde op de noodlottige banknoot, die onder den invloed der Meizon zich vergenoegd omkrulde. Groote ronde zweetdruppels vielen op het geopende grootboek; Bik streek ze met de vlakke, met inkt besmeurde hand weer weg.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

De breischool te Huizen. -

De lezers, die zich den biddenden grijsaard in No. 11 van den loopenden jaargang herinneren, zullen in de gravure, die de eerste bladzijde van dit nummer siert, aanstonds de vaardige hand van den begaafden teekenaar Franz Althaus herkennen. Ditmaal heeft de teekenstift van den artist een vaderlandsch onderwerp behandeld: geen gezicht op een Hollandsch landschap, geen Brabantsch heideveld of een onzer oude typische stadjes, hoe dankbaar zulk een onderwerp ook moge zijn, maar een greep uit de breischool te Huizen, het visschersdorp aan de Zuiderzee.

't Is een aardig, belangwekkend groepje, dat daar op de achterste bank bij het raam zit. Goed weergegeven is de eigenaardige kleederdracht der visschersmeisjes, maar vooral de hooge ernst, waarmee de kleinen haar opgegeven taak verrichten. Dien vroegen ernst hebben zij van hun ouders, die op zoo moeizame wijze aan het water het kostbare zeebanket betwisten, dat hun hoofdbron van bestaan is. 't Is of de meisjes beseffen, dat zij zoo gauw mogelijk haar moeder een handreiking moeten zijn in het huishouden.

Moedersmart. -

Een jonge moeder, rijk aan aardsche goederen, rijker nog door het bezit van een aangebeden kind, die, ondanks alle pogingen der wetenschap, haar lieveling heeft moeten verliezen, - de smart van zulk een moeder kan alleen ten volle begrepen worden door haar, wien een zelfde droevig lot is beschoren geweest.

In gedachten verzonken staart zij voor zich uit, met het portret van haar lieveling voor zich. Zij meent zijn lief gezichtje te zien, zijn vriendelijk stemmetje nog te hooren, ze laat zich een oogenblik meesleepen door die verleidelijke illusie. Te grooter zal haar smart zijn, als ze aanstonds weer tot de werkelijkheid terugkeert.

Toch is haar smart niet als die van hen, welke geen hoop hebben. Zij is een christelijke vrouw - dat bewijzen het wijwatervat met palmtak en de rozenkrans aan

den muur - en in den godsdienst zal zij de kracht putten, om zich gelaten aan den Wil van den Allerhoogste te onderwerpen. Haar blijft immers de onverdelgbare hoop, dat ze eenmaal haar kind zal weerzien daar, waar geen scheiding meer zijn zal.

In de Alpenweide. -

De derde gravure in dit nummer verplaatst ons naar Zuid-Duitschland of Tirol, waar het hoogland naast spichtige pijnboomen vruchtbare weiden oplevert. Daar is de guitige herdersjongen koning en hij voelt er zich even veilig als zijn makker in onze laagvlakte.

Maar niet alleen straalt de guitigheid hem de zwarte oogen uit, hij is ook goed en meedeelzaam voor de aan zijn hoede toevertrouwde dieren. Dat ondervinden ze het best, als hij in de schaduw van een boschje zijn eenvoudig maal nuttigt. Heel familiaar komen de goedige dieren op hun jongen meester af en steken de koppen vooruit, met hun oogen en in hun taal om een stukje bedelend. Natuurlijk heeft de aardige jongen onder zijn kudde een Benjamin, die het eerste en beste brokje krijgt. Daarna zijn de andere aan de rij, en het zou best kunnen gebeuren, dat er voor den vroolijken herdersknaap niet veel overschiet, tenzij moeder er op gerekend en zijn knapzak ruim voorzien heeft. Wij willen het laatste hopen.

Kleine peinstster. -

Een aardig, innemend kopje ook, maar met een heel andere expressie geeft onze laatste gravure te aanschouwen, een blond kopje uit ons eigen land, zooals wij er in de werkelijkheid maar zelden zoo bekoorlijk zien.

Wij voelen er aanstonds sympathie voor, te meer daar een weemoedig trekje om de kersroode lippen speelt en een droevig waas haar zoo vriendelijke kijkers omsluit. Waar mag het lieve kind wel op peinzen, welk verdriet haar klein hartje kwellen?

Als wij het wisten, zouden sommigen er misschien om lachen; het is wellicht een kleinigheid, - een kleinigheid in het oog van groote mensen, maar niet in dat van kinderen, die met een anderen maatstaf meten dan wij. Denk maar aan de 'Kinderrampen' uit de *Camera Obscura*!

Hopen we, dat het aardige kind spoedig getroost en haar lach, die helder moet klinken als zilverklank, weer gehoord worde!

[Nummer 22]

Nicephora, de dochter des martelaars.

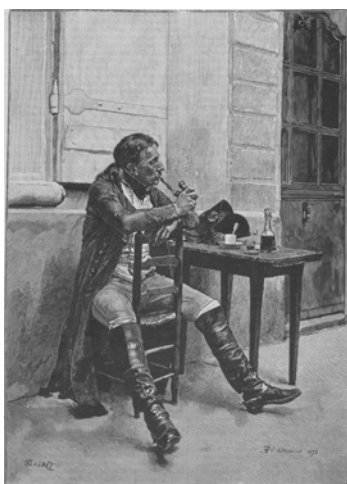
Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Toen de jongeling in den morgenstond gewekt werd, was hij nog meer afgemat dan den avond te voren; hij gevoelde zich geheel ongeschikt om deel te nemen aan den keizerlijken optocht. Hoe? Hij zou den triomftocht moeten opluisteren van den dwingeland, die alleen de schuld was, dat een Christen zich niet in het openbaar mocht vertoonen? Van den tiran, die hem belette, de door hem al meer en meer erkende waarheid des Christendoms te omhelzen, en die hem op die wijze zijn zielsgeliefde Nicephora ontstal?

DE ROOKER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEISSONIER.

Toch bedacht Attilius zich, en, naar mate de kwade luimen, door de kwellende nachtgezichten veroorzaakt, vervlogen, verzoende hij zich met de gedachte, dat hij zelf, de jeugdige en flinke honderdman, zich in de naaste omgeving van den triomfeerenden keizer aan het volk vertoonen zou. Overigens, was niet een dergelijk feest juist geschikt om hem op te beuren? Immers, hoewel hij de waarheid des Christendoms, in het algemeen genomen, inzag, was hij toch niet bereid, zoo maar voetstoots aan geheel zijn loopbaan te verzaken. In elk geval, hij kon zich aan den optocht niet onttrekken, zonder van zijn waardigheid vervallen verklaard te worden, en, wie weet, erger straffen te belooopen. De slotsom van alles wat hij sinds den vorigen namiddag doorleefd had, was, dat de jongeling, toen hij een uur later op den weg naar de Tusculumsche heerbaan aller oogen tot zich trok door een prachtige hofkleedij en een fiere houding, zijn onderhoud met Constantius, zijn nachtelijke dromen, het Christendom en zelfs Nicephora vergat, om geheel op te gaan in het keizerlijk feest, het feest, dat gansch Rome met zijn aangebeden Caesar vieren zou.

Nero's feestmaaltijd aan het Romeinsche volk gegeven, is begonnen; Attilius heeft, met de andere officieren der lijfwacht, de wachtplaats rondom des keizers troonzetel op het Romeinsche Forum ingenomen. Nu denkt hij weer aan Nicephora. Deze moet ook hier zijn; want alle jonge dochteren uit de stadswijken, die het Gulden Huis omringen, zijn opgeroepen om Nero's feestmaaltijd aan Romes burgeren te bedienen. Wel kent hij haar zedigheid en den ernst harer moeder meer dan genoeg om te weten, dat beiden deze dwaze oproeping liever onbeantwoord gelaten zouden hebben, maar hij heeft tevens vernomen, dat het keizerlijk bevel streng is geweest; de Grieksche maagd zal zich derhalve daaraan niet hebben durven onttrekken. Herhaaldelijk overschouwt hij het Forum van de verhevenheid, waarop hij geplaatst is. Opeens bemerkt hij zijn toekomstige bruid; zij echter ziet hem niet, want ze staat met neergeslagen oogen en bidt. Hij meent daaruit te moeten opmaken, dat ze ergens over nadenkt; mogelijk wel over hem en hun beider toekomst. De eene gedachte des jongelings volgt op de andere; nauwelijks ziet hij wat er in de keizerlijke omgeving voorvalt. Opeens wordt hij zijn nachtelijke droomen indachtig; deze staan hem thans zoo klaar voor oogen, alsof hij zooeven uit zijn nachtrust ontwaakte. Hij vraagt zich af, of hij den sprong over de klove wagen, dan wel of hij aan alles verzaken zal:

aan het Christendom, aan de rust zijner ziel aan Nicephora? Op dat oogenblik heeft hij geheel de wereld vergeten. Hij hoort niets meer, hij ziet niets meer; hij staat voor het hemelsche paradijs, waarheen de maagd en haar vader, de martelaar, hem wenken. Hij meent den diaken Constantius te zien, die hem aanmoedigt. - Maar, wat is dat? Hij schrikt wakker. Heeft hij Nicephora's naam niet hooren noemen? Ja, hij ziet hoe de arme maagd door den keizer is opgeroepen; hij ziet het voor zijn oogen hoe zij alleen, onder alle dochteren van Rome, door Nero waardig gekeurd is, om hem den wierook te offeren. Zij, Nicephora, zijn bruid! Nog eens schiet hem, voor de laatste maal, bliksemsnel de begeerte door den geest: 'O, mocht zij den keizer gehoorzamen; daardoor zou zij aan het Christendom vaarwel gezegd hebben, en morgen reeds zijn schitterende echtgenoot zijn, de gemalin van Nero's gunsteling!' Maar, neen, even snel als zij opkwam, verwerpt Attilius die hemeltergende begeerte als zijner onwaardig; vooral als Nicephora onwaardig, die zedige, die standvastige, die edelmoedige christen maagd uit het land der Grieken.

Helaas, daar ziet hij haar de dampende wierookschaal omhoog heffen. Eensklaps siddert zijn geheele lichaam als een blad, dat de wind doet trillen. Hij overmeestert nochtans het onstuimig kloppen van zijn beangstigd hart, terwijl hij met onverstaanbare woorden lispelt: 'O, Nicephora, wat gaat gij doen? Arm kind, blijf toch standvastig!' Nauwelijks durft hij nog naar haar opzien; hij slaat zijn blikken neer, hij wil heur afval niet aanschouwen. Een oogwenk is het doodstil; geheel Rome is in spanning. Daar hoort hij den klagenden toon der in twee stukken neervallende onyxvaas, heft de oogen omhoog en ziet zijn bruid triomfeeren over Nero en al diens vleiers en huurlingen.

'O God der Christenen,' bidt de gelukkige jongeling, 'ik dank u! Indien ik nog eenigszins twijfelde aan de waarheid des Christendoms, dan zou de heldhaftige strijd dezer zwakke maagd mij overtuigd hebben!'

Inderdaad op dit oogenblik zag Attilius zonneklaar in, dat een godsdienst, die zulke wonderen van moed kweeken kan, zelfs in personen, die door de wereld als lafhartig beschouwd worden, niet enkel droomerij is, maar een macht, uitgaande van God zelf; een macht, waarmee de Romeinsche keizers, huns ondanks, vroeger of later te rekenen zouden hebben. Een schuchtere, een teere maagd had den almachtigen keizer van Rome durven trotseeren, en nog wel een keizer als Nero! Boven zijn misdadige belooningen koos zij, om haars gewetens wille, het moordschavot en een onteerenden dood! En, dan had hij gisteren nog durven beweren, dat Nicephora, omdat zij een vrouw was, geen gevaar te duchten zou hebben!

Nogmaals wordt hij uit zijn droomerijen opgeschrikt. Alles is stil; slechts Nicephora's stem weergalmt over het Forum. Hoe is het mogelijk? Zij durft den tiran zijn wreedheden verwijten, zijn goddeloosheden en zijn moorden; ze durft hem zelfs dreigen met de wraak van den waren, den almachtigen God!

'O Nicephora!' roept de gelukkige jongeling in stilte, doch met de grootste geestvervoering uit. 'O, Nicephora! Nu kunnen wij vereenigd worden! Heden, heden nog, zal ik u de gevraagde roos zenden, als een teeken van mijn overgang tot het Christendom! Ja, nu ben ik uwer waardig!'

Maar waarheen zal hij zijn roos moeten zenden? Hij hoort, hoe Nero haar naar het amphitheater verwijst. Daar, daar zal zij, na den nacht in den Mamertijnschen kerker doorwaakt te hebben, morgenvroeg voor de wilde dieren worden geworpen. Helaas! Geen vereeniging derhalve is er mogelijk hier op aarde! Welnu, dat Gods wil

geschiede, en zij zijn bruid worde voor des Heeren troon! Ja, daarheen zal hij haar volgen! Naar den hemel, desnoods door het martelaarschap, om daar met haar verenigd te zijn voor eeuwig!

Dat Attilius, hoewel de wacht betreffend aan 's keizers troon, voor den verderen duur van den feestmaaltijd in den geest bij Nicephora vertoefde in de Mamertijsche gevangenis, zal de lezer begrijpen.

Eindelijk is des Caesars feestdich ten einde. Het Romeinsche volk, dronken van hoogmoed over de vorstelijke gunst, dronken meer nog van den kostbaren wijn, dien Nero met volle stroomen aan zijn feesttafels heeft doen vloeien, slentert, vreugdeliederen zingend, langs de feestelijk versierde straten. Ook Attilius, die intusschen zijn ijzeren wapenrusting afgelegd heeft, doorloopt met langzame schreden de straten der stad. Hij is echter niet meer de held van dezen middag de held, die bereid was, in navolging der aanstaande bloedgetuige, het martelaarschap uit Nero's handen aan te nemen. Neen, hij zoekt wederom afgelegene straten en wegen, om, eenzaam mijmerend, tusschen hoop en vrees, opnieuw zijn toekomst en Nicephora's aanstaanden strijd te overdenken.

Het is den beklagenswaardigen jongeling gegaan, gelijk het velen gaat. In de eerste opwelling des gemoeds, tijdens Nicephora's overwinning over den tiran, kon hij alles. Hij zou Christen worden, ook martelaar, indien de Heer het verlangde. Langzamerhand echter is die uiterste opwinding bedaard, en heeft de vrees voor des keizers straffende hand in zijn lafhartig gemoed de zege bevochten. Nu is de weerslag gekomen; nu is hij uit een soort overprikkeling in een afgrond van moedeloosheid neergetuimeld. Neen, hij kan zoo maar niet voetstoots goedkeuren, dat de God der Christenen het leven eischt van zoovele onschuldige slachtoffers; hij ziet niet in, waarom hij zelf alles zou moeten verlaten, eereambt, toekomst, bezittingen en leven!

Zoo droomend, zoo mijmerend, en zijn weg vervolgend met loodzware schreden, is hij op hetzelfde punt gekomen, waar hij gisterenavond Constantius' zegen ontving met diens vermaning dat hij toch bidden zou, veel bidden. Hij denkt echter niet meer aan Constantius, noch aan diens vermaningen; hij slaat noordelijk om langs de Tiberboorden, en weet nauwelijks waar hij zich bevindt, nauwelijks wat hij doet. Zijn edelmoedig hart verfoeit geheel den toelag van Nero's dwingelandij; alleen zijn moed schiet te kort om alles voor Christus te offeren. Wel schaamt hij zich over zijn lafheid, hij, die toch krijgsman is en bijgevolg moedig moest zijn; maar de koude werkelijkheid, die telkens als een spookbeeld terugkeert, doet de verwarring zijns geestes van oogenblik tot oogenblik toenemen. Hij is in staat om alles te verwenschen en te vervloeken; de ellendige Romeinsche maatschappij, die dergelijke toestanden mogelijk maakt, den keizer, die alles aan zijn heerschzuchtige dwingelandij opoffert en de heiligste banden op aarde willekeurig breekt, zijn eigen officiersloopbaan en toekomstige eereambten, ja, den dag en het uur, die hem zagen geboren worden! Slechts Nicephora, de heldhaftige maagd, die kan hij niet verwenschen, noch haar God, den God der Christenen; die beiden zou hij voor alle schatten der wereld niet willen verloochenen! Ach, mocht hij hunner waardig zijn! Ach, mocht hij in staat zijn, gelijk Nicephora, alles voor Christus te offeren.

Op dit oogenblik is hij zoover het Marsveld opgegaan, dat hij zich bevindt tegenover de plaats, waar, aan de overzijde des Tibers, de renbaan van Nero ligt op den Vaticaanschen berg. Daar, in die renbaan, zal Nicephora den volgenden morgen voor de tijgers geworpen worden. Hij hoort het gebrul der verscheurende dieren, die daar opgesloten zijn; misschien wel het gebrul der twee tijgers uit het land der Pandionen, die de martelares den genadeslag zullen geven. Dat gehuil, dat geloei,

dat gebrul, klinkt hem als evenveel trompetstooten in de ooren; het is het zegegeschal van Antymas' dochter. Is het tevens niet een verwijt voor hem? Voor hem, den lafaard, die zijn leven, op bevel van een onwaardigen meester, wel ten offer zou durven brengen te midden van het aardsche strijdgewoel; maar die voor hetzelfde offer terugschrikt, zoodra Christus hem opeischt, die toch de Meester is van het heelaal? Waar vraagt hij raad, waar vindt hij uitkomst in zijn tweestrijd tusschen edelmoedigheid en lafhartigheid? Hij weet het niet. - Hij besluit eindelijk, zich naar Nicephora's bloedverwanten te begeven.

Het is wel reeds laat op den avond, ook is de dag voor die brave lieden zeker uiterst droevig; maar daar, daar alleen zal hij zijn hart kunnen uitstorten en zich voor wanhoop behoeden.

Een half uur later staat hij voor de nederige woning; aanstonds wil hij aankloppen, doch meent daarbinnen stemmen te hooren. Hij nadert het venster en luistert; hij hoort Eudoxia en Hippolytus beurtelings bidden.

‘Mijn God,’ smeekt Hippolytus, ‘Uw heilige wil geschiede! Wij aanbidden, neergebogen in het stof, de onnaspeurlijke besluiten Uwer Voorzienigheid; wij vragen U slechts, dat Gij Nicephora versterkt, en dat, als het uur gekomen is, zij haar vader Antymas waardig blijve!’

‘Heer, versterk mijn dochter in den strijd, en wij zullen U eeuwig loven!’ klinkt het van Eudoxia's lippen.

‘Heer, versterk ook ons in den strijd!’ herhaalt de grijsaard. ‘Ja, ook ons leven wordt bedreigd, maar wij offeren het U van ganscher harte; geef dat wij volharden, ten einde toe!’

‘Heer, wij bekennen het,’ bidt Eudoxia opnieuw, ‘alles is in Uwe hand! Ach, indien het Uw heilige wil is, neem dan ook ons leven! Wat toch is het leven te midden van dit heidensche Rome? Wij verlangen naar U; o, neem ons op in de rijen der martelaren, met Uw glorievolle bloedgetuigen Antymas en Nicephora!’

Bij dit laatste gebed is Attilius' gemoed diep geschokt. Wat? Deze lieden, de moeder en de oom eener toekomstige martelares, vreezen het gevaar niet? Zij smeeken zelfs, dat God het hun overzende? O spoedig, spoedig naar binnen; dat zijn de ware volgelingen des Christendoms, die zullen hem de rust des harten teruggeven, die zullen hem moed inspreken! Met eenige geheime teekenen, die Hippolytus hem vroeger zelf geleerd heeft, klopt de jongeling aan; daardoor zullen de bewoners weten, dat het een bevriend persoon is, die verzoekt binnengelaten te worden.

‘Het is te laat, om nog te openen!’ klinkt de droevige stem des grijsaards achter de deur. ‘Wie zijt gij? Wat wilt ge?’

‘Ik ben Attilius, de honderdman! In den naam van den God der Christenen, smee ik u, doe open! Ik heb uw hulp noodig en kan niet wachten tot morgen!’

De smeevende toon van 's jongelings stem grijpt den grijsaard aan; met een ruk opent hij de deur. Een straal van het somber licht, dat in een nis van het vertrek staat, valt op Attilius' somber gelaat.

‘Hoe, Attilius? Gij hier, op dit late uur? Wat is er geschied? Gij ziet er zoo ontdaan uit, en ge smeekt in den naam van den God der Christenen? O, mocht gij bekeerd zijn!’

Terwijl Hippolytus die woorden sprak, trad de centurio binnen, en sloot de grijsaard met groote zorg de deur. Nadat de oogen des jongelings zich eenigszins aan het licht gewend hadden, zag hij Eudoxia op de knieën liggen; hij groette haar met den grootsten eerbied. Daarna richtte hij het woord tot den verwonderden grijsaard.

‘Hippolytus,’ sprak hij, haast kermend, ‘heb medelijden met mij! Ik weet niet waar ter wereld hulp, waar troost te zoeken!’

‘Jongeling,’ antwoordde hem de oude soldaat, ‘hoewel dit uur weinig geschikt is om ons een bezoek te brengen, en nog minder de dag, waarop ons geliefd kind, de arme Nicephora, ter dood is veroordeeld, wil ik u te woord staan, omdat gij mij smeekt in den naam van den God der Christenen; in den naam van Hem, die in alle omstandigheden de trooster der bedrukten was. Maar zeg mij eerst, zou uw hart meer dan vroeger geneigd zijn tot het Christendom?’

‘Geneigd, zegt gij, Hippolytus? Neen, zeg liever, zoudt gij intusschen Christen geworden zijn? Want zoo is het! Lang reeds was ik in mindere of meerdere mate van de waarheid uwer goddelijke leer overtuigd; gisteren ontmoette ik bovendien den eerbiedwaardigen diaken Constantius, een uwer geestelijke overheden, die mij verder onderwezen heeft. En, als er nog iets meer noodig was, dan ben ik door Nicephora's heldhaftig gedrag, dat ik van het begin tot het einde bijwoonde, heden

geheel overtuigd geworden. Voor u en voor Nicephora's moeder verklaar ik hier plechtig, dat ik in mijn hart Christen ben. Ik gevoel mij echter niet sterk genoeg om geheel met mijn toekomst te breken, en dat is het wat mij zoo diep ongelukkig maakt, dat is de zaak, waarvoor ik uw hulp inroep!’

‘Arme jongeling, ik wist, dat gij reeds eenigszins de dwaasheid van het heidendom ingezien hadt. Maar nu ik weet, dat gij ook van de echtheid onzer Christen leer overtuigd zijt, meen ik verplicht te zijn u te zeggen, dat daardoor uw verantwoording tegenover de genade van God veel grooter geworden is dan zij vroeger was.’

‘Daarvan ben ik ten volle overtuigd, goede grijsaard. Indien ik een gewoon burger was, zou ik mij aanstonds geheel tot Christus keeren en het H. Doopsel vragen. Nu integendeel, nu ik als Christen niet onbekend kan blijven, daar ik keizerlijk wachtofficier ben, word ik daags na mijn bekeering in het openbaar naar den brandstapel of het moordschavot geleid. De kracht daartoe ontbreekt mij. Ik zou mij durven werpen te midden der dichtste vijandelijke drommen, ik zou zelfs in het geheim het hoofd onder het zwaard des beuls durven uitstrekken, maar uitgelachen en bespot te worden door geheel Rome en in het amphitheater als een dwaas te worden voorgesteld, zie, dat gaat mijn krachten te boven!’

Terwijl hij eenige oogenblikken met spreken ophield en de grijsaard die gebruikte om na te denken, klonk het gebed van Eudoxia, half luid door de kamer.

‘O, mijn God, geef krachten aan Nicephora; sterke Heer der legerscharen, doe die zwakke maagd over den afgrijselijken Holophernes zegevieren! Mijn God, erbarm u ook over dezen jongeling, voor wiens bekeering mijn dochter haar bloed zal storten; maak ook van hem een martelaar!’

Bij het hooren dier woorden rilde Attilius over al zijn ledematen; hij stond daar bijna als een terdoodveroordeelde voor de rechtbank. Blijde was hij derhalve, toen Hippolytus hem uit dien onaangename toestand verlost.

‘Jongeling,’ sprak deze eindelijk, ‘u ontbreekt niets dan moed en sterkte. Ik weet het, in uw oog zijn de offers, die gij zult moeten brengen, groot. Daarom moet gij bidden, bidden tot den God van Nicephora, die teere maagden tot reuzen kan omscheppen; die angstigen tot onoverwinnelijke helden kan maken. Vraag Hem, vraag Hem ernstig, dat Hij u om harentwille versterke; daarna, geloof mij, zullen uw ijdele vooroordeelen van zelf verdwijnen, en gij met vreugde den weg opgaan, dien God u aanwijst.’

‘Brave grijsaard, ik geloof uw woorden; zij zijn dezelfde, die de diaken Constantius mij breedvoeriger heeft toegesproken. Intusschen betreur ik het, dat de tijd voor Nicephora's heengaan zoo kort is. Ik kan er nog niet toe besluiten, mij in het openbaar als een Christen voor te doen; toch zou ik zoo gaarne aan mijn arme bruid de roos gezonden hebben, die haar het kenteeken mijner bekeering zijn moest! En nu, helaas, voordat wij twaalf uren ouder zullen zijn, heeft de kloeke maagd opgehouden te leven. Ach, ach, het is voor mij om wanhopig te worden!’

‘Jongeling, op dit uur en in deze omstandigheden kunt gij niet langer hier vertoeven. Luister derhalve. Het is reeds een allergrootste gunst des Heeren, dat ge op dit oogenblik de waarheid des Christendoms inziet; gij schrikt alleen nog maar terug voor de ernstige gevolgen. Welnu, beloof mij, dat gij bidden zult, dat gij Gods sterkte met ernst zult afsmeeken, dag en nacht, ieder uur, waarin uw bezigheden het u veroorloven. Want weet het wel, en druk deze waarheid diep in uw gemoed, dat hij, die doet wat in zijn macht is om Gods wil te volgen, krachtadig door Gods genade

geholpen zal worden. Bid, en gij zult sterkte verkrijgen; bid, en na weinige dagen zult ge zelfs verlangen denzelfden strijd te mogen strijden, dien Nicephora gestreden heeft, en dien zij, naar we hopen en vertrouwen, morgen op schitterende wijze zal voleindigen.'

'Eerbiedwaardige Hippolytus, ik dank u! Ja, in plaats van mijn tijd nutteloos en jammerend te verspillen, zal ik bidden. Vurig wil ik smeeken voor mijn bruid, en vurig voor mij zelf!'

'Ga dan, jonge krijgsman; maar verneem eerst nog te uwer vertroosting de volgende openbaringen. Lang reeds hebben Nicephora en wij allen dagelijks voor uw bekeering tot het Christendom gebeden; het arme kind droeg de innige overtuiging in zich, dat gij eenmaal Christen zijn zoudt en haar bruidegom. In den afgeloopen nacht heeft zij zelfs een droomgezicht gehad, dat wij niet anders dan als bovennatuurlijk kunnen aanzien. Daarin aanschouwde zij haar martelaarschap en uw overgang tot Christus' leer. En nu, nu gij hoogstwaarschijnlijk in dit leven niet meer met haar vereenigd zult worden, zal zij zeker haar bloed aan God offeren voor u, opdat zij eeuwig uw bruid genoemd kunne worden aan de voeten des Heeren!'

Onder die woorden voelde de fiere krijgsman brandende tranen langs zijn mannelijke wangen loopen. Om die zooveel mogelijk te verbergen, boog hij diep voor de geknielde Eudoxia, gaf Hippolytus de hand en verliet haastig Nicephora's voormalige woning. Wondervol vertroost keerde hij door Romes nog woelige straten naar zijn eigen woonstede terug en trok zich daar, wegens het vergevorderd nachtuur, aanstonds terug in zijn eenzaam slaapvertrek. Lang en vurig bad hij daar voor Nicephora, voor haar moeder en haar oom, opdat God die braafste aller inwoners van Rome balsem in het harte zou storten en Hij zijn bruid mocht versterken in haar aanstaanden strijd; langdurig ook, en ditmaal met kalmte, voor zijn eigen overgang tot het Christendom.

O, had de edele jongeling de oogen zijns geestes eens boven deze wereld mogen verheffen, tot voor den troon van den driemaal Heiligen God; dan had hij tot daar toe een wolk zien doordringen, geurig en licht als de dampen van den wierook. Die wolk van aangenamen geur was het gebed, dat de gevangen en aan ketenen geklonken Nicephora op hetzelfde oogenblik voor Attilius stortte in de onderaardsche gewelven der Mamertijsche gevangenis waar zij haar strijd, haar boeien, haar bloed en leven den Heer opdroeg tot verlichting en versterking van hem, dien zij in God had liefgehad en dien zij nog beminde. Dan had Attilius ook kunnen aanschouwen, hoe de Vader der barmhartigheid reeds bij voorbaat het offer der verdienstelijke maagd met welgevallen aannam, en hoe Hij een dauw van genade over zijn wel bereide, maar nog uiterst zwakke ziel deed neerkomen.

Ditmaal werd de rust van den Romeinschen honderdman niet meer door angstige droomen gekweld, maar vond hij in den slaap der rechtvaardige zielen een verkwikkenden balsem naar geest en lichaam beide.

VIII.

De dag, waarop de dochter des martelaars het lang verbeide, het vurig afgebeden offer zal voltrekken, is aangebroken. De zich god wanende Claudius Nero Caesar Augustus heeft, door zijn duizenden handlangers en vleiers gesteund, niet over een nietige maagd kunnen zegevieren. De Heer heeft den sterke, den dwingeland, beschaamd door wat zwak was in het oog der wereld; nu zal Nero zich aan God wreken door te doen wat des dwingelands is. Hij, de almachtige Caesar, zal de zwakke

dochter des volks, die hem vernederd heeft, doen sterven op een wijze, die hem ten aanschouwen van geheel Rome schadeloos moet stellen voor den smaad, dien hij meent, dat een christen vrouw hem heeft aangedaan. Nicephora zal voor de beesten geworpen worden.

Het is nog bijna nacht. Slechts het eerste morgenschemeren kleurt eenigermate de valse nevels. Toch zullen de gevangenen uit de vele Romeinsche kerkers reeds op dit vroege morgenuur vervoerd worden naar Nero's renbaan; zij mochten eens op een later uur de voorname patriciërs, ja, den keizer zelven op hun weg ontmoeten, dan zouden die bijgeloovigen zulks als een ongunstig voorteken aanzien en naar huis moeten terugkeeren.

Een diepgebogen, gesluisde gestalte staat voor de hoofdpijler der Mamertijsche gevangenis; een grijsaard ondersteunt de wankelende krachten der vrouw. Niet ver van daar liggen eenige afdeelingen soldaten tegen den grond; dat zijn de soldaten der cohorte, die gekomen zijn om de gevangenen naar hun strafplaats te geleiden en hen tegen den mogelijken moedwil der volksmenigte in bescherming te nemen.

Nicephora's moeder - de lezer heeft ongetwijfeld Eudoxia en haar broeder Hippolytus herkend - hoort de zware kerkergrindels wegschuiven, en ziet door haar tranen heen, haar kind, haar eenige en teergeliefde dochter te midden der grootste booswichten buitentrede. Zwaar is Nicephora geboeid als een misdadigster; zes bijlbundeldragers gaan haar terzijde. De beulen, wier hart beter is dan dat van hun keizerlijken meester, zien de bedrukte vrouw; in één oogwenk hebben zij alles begrepen. Zij veroorloven, misschien mede ter wille van het goud, dat Hippolytus hun heeft doen overreiken, dat Eudoxia nadertreedt; moeder en dochter liggen een laatste maal in elkanders armen. Het vrome kind maakt zich zacht uit die omstrengeling los, knielt neer en snikt:

‘Moeder, zegen mij voor het laatst! Het uur is gekomen, mijn zalige vader wenkt me van uit den Hemel! Zegen me derhalve, en blijf voor mij bidden, totdat gij de boodschap mijner overwinning ontvangen zult hebben!’

En zie, Eudoxia, de stoere Grieksche, zij, die waardig was een christen moeder te zijn, spreekt, gelijk eenmaal de moeder der Machabeën sprak tot haar jongsten zoon:

‘Mijn kind, mijn zielsgeliefde Nicephora, o, ik smeed u, blijf toch naar den Hemel opzien; dáár woont Degene, die alles gemaakt heeft! Indien gij dat blijft doen, wees dan verzekerd, dat gij noch beulen, noch verscheurende dieren zult vreezen! Eenmaal zal ik u wederzien in het Vaderland, waar mijn zalige Antymas ons vooruitgegaan is! Ga, mijn kind, en strijd als de onverbasterde dochter des martelaars! Ga, opnieuw gezegend, duizendmaal gezegend door uw dierbare moeder!’ Zij kust Nicephora's voorhoofd, zij kust Nicephora's boeien, en laat zich dan, terwijl ze haar sluier over het gelaat trekt, in Hippolytus' armen neervallen.

De honderdman der cohorte gaf een teken, en allen begaven zich op weg.

Van den voet des Kapitools tot Nero's renbaan was die weg lang; een ware lijdensweg voor de teedere maagd. Haar pad liep langs het theater van Pompejus en door de eindelooze straat der Via tecta. Langzamerhand ontwaakte de groote stad. Eenige weinige bezoekers gingen voor de morgenoffers op naar de tempels van Diana, Hercules en Apollo, die in de Via tecta gelegen waren; andere Romeinen begaven zich reeds naar de renbaan. Deze laatsten waren meestal mannen, vrouwen, kinderen, grijsaards en dienstvrije soldaten uit de laagste volksklasse, die, in dit vroege morgenuur met meer zekerheid een goede plaats wilden veroveren op de niet-betalende rangen van het amphitheater.

In de weinige uren, die er tusschen dezen morgenstond en Nero's feestmaaltijd waren verlopen, was geheel Rome met Nicephora's naam vervuld geworden; niet zoozeer omdat zij als dienaarssse van den God der Christenen voor de beesten geworpen zou worden, als wel dat zij, de christen maagd, den goddelijken Nero openlijk had durven smaden. Het gewone volk vooral, dat Nero beminde, omdat deze keizer het *panes et circenses* gaf, bloedige spelen en brood, - vaak liet hij geheele schepen koren uit Egypte komen, om dat kosteloos aan de behoeftigen uit te deelen - het gewone volk vooral was zeer tegen Nicephora ingenomen. Waar zij derhalve dat volk op haar weg ontmoette, in het bijzonder in de nabijheid der renbaan, waar de volkshoop zich reeds verdrong, werd zij met steenen en vuilnis geworpen en met schimp- en dreigwoorden overluden. Had de gewapende macht die ellendelingen niet in toom gehouden, wie weet, zouden zij de arme maagd aan stukken gescheurd hebben.

‘Die goddelooze!’ riepen eenigen. ‘Kom, laten we haar overhoop loopen!’

‘Ter dood met haar!’ schreeuwden anderen.

‘Dat men haar voor de tijgers werpe!’

‘Als ze haar eigen bloed ziet, zal ze wel wat meer handelbaar worden! Dan zal ze spijt hebben, die onnoozele, dat ze den goddelijken Nero versmaad heeft!’

‘Die dwaze! Men zegt, dat de Caesar haar zelfs voorgesteld heeft, zijn gemalin te verstooten en haar tot keizerin te verheffen! Maar, neen, ze was te trotsch; gelijk alle Christenen verkoos ze den dood boven de eer en boven de rijkdommen der heidenen! Die waan zinnige!’

‘Welaan! Dat men ze voor de tijgers werpe! Voor haar en voor alle Christenen is er niets beter dan de klauw der wilde dieren; die hebben geen ontzag voor hun dwaze tooverijen en wonderteekenen! Voor de tijgers, die tooverkol!’

EEN BRUTALE DIEF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JENNIE MOODY.

‘Heil onzen goddelijken keizer! De Christenen voor de leeuwen!’

‘Heil onzen keizer!’ herhaalden honderden kelen. ‘De Christenen voor de leeuwen!’

(Wordt vervolgd.)

Bij en om den Molenvijver van het oude Veltheim, door J.A.H.

Het hooggelegen Zuid-Limburg is betrekkelijk waterarm. Daar vloeien door de dalen de Maas, de Geul, de Geleen en ettelijke kleinere beken en beekjes. Door het groote verval hebben die watertjes een groot arbeidsvermogen; zij leveren de drijfkracht voor de vele watermolens in Limburgs Zuiden. En om zooveel mogelijk steeds voorraad te hebben, wordt bij vele molens het water opgestuwd en verzameld; dat water vormt dan een grooten en vrij diepen plas, den molenvijver.

Daar groeien en bloeien plompen en scheren, de gele lisch, de waterbloem, de lidsteng; daar drijft vaak de witte waterlelie statig als een

koningin op de watervlakte; daar ruischt het riet als het graan op het akkerveld en het dwergmuisje vindt er een verborgen plaatsje voor zijn nestje; daar zoekt de jeugd naar de duikelaars en waagt er een paar natte voeten aan, om de stevige stengels met harde, bruine bouten machtig te worden.

Daar voeren duizenden kleine waterdiertjes den strijd om 't bestaan. Daar wachten de larven der steekmuggen den tijd af, dat ze, gevleugeld, zich vergasten aan menschenbloed en den mensch het genot van schoone zomeravonden vergallen. Maar voor kikkervischjes, draaikevertjes en kleine vischjes zijn die larven een gewenschte prooi en een lekker voedsel. De larven der glazenmakers en waterkevers zijn de verklaarde vijanden der kikkervischjes, terwijl zij zelve de prooi worden van de visschen, o.a. van de baarzen, en deze vinden in de snoeken weer een geduchten vijand.

Hier geven de kikkers hun concerten of wel ze begeleiden gratis de solo's van maestro Nachtegaal. Hier vliegen wilde eendjes en watersnippen rond. Hier is het heerlijk te roeien op 't koele watervlak en te baden in 't frissche nat, als het barnt op de lande in den heeten zomertijd; maar ook is het heerlijk hier te zwieren over het gladde ijsvlak, de voeten met vleugels geschoeid. Hier zou het ook heerlijk zijn voor den hengelaar, het argelooze vischje te verschalken met den scherpen angel, waaraan een dikke regenworm kronkelt, voor snoek en baars net en fuik en strop te spannen. Maar halt! dit is het privilege van den eigenaar des molens.

DE EERSTE PROEFNEMING, NAAR, DE SCHILDERIJ VAN GAETANO CHIERICI.

Om de vier, vijf, zes jaar wordt de vijver leeggevangen; meestal laat men tot dat doel den vijver leegloopen en dan heeft men de visschen maar voor het grijpen. Dan gaat wel alle poëzie van het visschen af. Geen echt visscher zal zich leenen tot zulke moorddadige, modderige vangst, waarbij de visch een weer-

looze prooi is ook voor den meest onbehouwen kinkel - evenmin als een echt jager ooit een haas in 't leger schiet. Maar wat van het schubbig heir niet meegezwommen is met het wegvlietende water, ontkomt niet, en - de vangst is stellig zeer groot.

Al spoedig is 't bekend in den omtrek dat er zoetwatervis: snoek en baars, karper en voorn enz. te bekomen is. Dat is een gebeurtenis in een streek, waar de meeste lui geen andere visch kennen dan haring en stokvisch. Dan komen kok en keukenmeid opdagen; ze hebben hun Betje of Aaltje nog eens opgezocht en het hoofdstuk over visch en vischbereiding aan een ernstige studie onderworpen. Menig lekkerbek komt zelf inkoopen en heeft een gulden of wat over voor het zeldzame gerecht.

De molenaar, die met zijn zoons of knechts als vischverkooper optreedt, heeft het erg druk om de koopers naar hun zin te gerieven; hij gevoelt zich in een vreemd element en weet vaak geen snoek van een voorn te onderscheiden. Maar de heer, de eigenaar, is in zijn schik. Hij heeft den prijs hoog gesteld en toch gaat de visch vlug van de hand; een buitenkansje, dat straks een fijne flesch kan lijden.

En de kleinere luiden, ze staan in groepjes en staren met open mond naar het ongewone tooneel; ze kunnen maar niet begrijpen, hoe iemand daar zooveel geld voor kan geven en hoe zoo'n visch lekker kan zijn; of wel ze luisteren naar de mededeelingen van Lisebet, welker nichtsman een zuster heeft, die dikwijls visch heeft zien bereiden 'onder, diep in Holland.' Maar 't interesseert de nieuwsgierige vrouwtjes zoo, dat ze, terwijl ze zich vergapen aan de drukte bij den vijver, niet denken aan de kindertjes, die mogelijk schreien in de wieg, of aan het te vuur staand middagmaal, dat dreigt aan te branden.

De schoenmaker en de smid hebben het schootsvel vandaag een uur voor schoftijd afgedaan. Ze mengen zich in de groepjes en naderen de vischtafel en zien eens loensch zijwaarts, terwijl hun hand een visch grijpt; maar de eigenaar kent het volkje: hij houdt hen in 't oog.

Och, 't is hun wel te vergeven: het onbekende prikkelt en verboden vruchten smaken het zoetst! Dat zijn een paar waarheden wel duizenden jaren oud en voor het eerst bevestigd door ons aller stammoeder Eva.

Helmus, de smid, begint onrustig te worden; hij is een vrijgezel, die zijn eigen potje kookt. Zie, zijn oog gaat van de tafel naar den heer, van den heer naar de tafel; zachtjes schuift hij vooruit, visch en heer beurtelings in 't oog houdende en, als hij aan den kant der tafel gekomen is, slaat hij zijn slag: een dikke, vette karper!

Vooruit, vooruit, op een draf; wie hem in den weg staat, stoot hij op zij; vooruit door hek en heg met den buit vast onder den kiel!

Een hoeraatje gaat op onder 't volk, dat lachend den vluggerd naziet. En mijnheer zelf heeft er pret in; een vischje minder of meer heeft trouwens niets te beteekenen; en hij kijkt er ook naar als Helmus in vollen ren voortspoedt. En van deze gelegenheid maken velen gebruik om een vischje machtig te worden.

'Ik kan me niet begrijpen,' zegt Helmus later, 'hoe groote lui visch lekker vinden; ik wil er van m'n leven geen meer, al was hij te geef.'

Wat had Helmus gedaan?

De stumperd had zuurkool te vuur staan voor zijn middagmaal; en daar stopte hij zijn karper met huid en haar in. Geen wonder, dat hij geen lekker maal had.

Als het torenklokje het midden van den dag aankondigt, heeft de drukte opgehouden; de visch is weg en de molenaar draagt den vollen geldbuidel naar het

heerenhuis. Mijnheer tracteert zijn pachter op een zeer bitter bittertje, terwijl mevrouw met het geldzakje naar het kantoor gaat en het geld sorteert.

Straks diner, waarop eenige gasten uit het naburige stadje. Natuurlijk doet de wijnflesch haar dienst, daar het vischje zwemmen moet; de dochter des huizes vergast op het einde van den maaltijd het gezelschap op de genoegens van het *Akkerleven*, van Poot. En als mijnheer nog eens hoort zeggen, hoe gelukkig hij is en hoe rijk, dan glinsteren zijn oogen en glimmen zijn wangen. En dan neemt hij nog eens zijn glaasje ter hand. Maar op het eind zit hij te soezen, als om te bevestigen wat daar voorgedragen wordt:

Des zomers
Neemt hij om zich goed te doen
Onder 't loof een slaapje in 't groen,
Daar de vogels tierelieren.

De gasten klappen in de handen, als het gedicht uit is, dat mijnheer er wakker van wordt. Nu staat de zoon des huizes op. Hij heeft voor de gelegenheid Spandaw's gedicht *De Nieuwe Haring* omgewerkt, zoodat het een loflied wordt op de visschen, die den molenvijver bevolkten. Den vijver heeft hij tot een meer gepromoveerd. En daar klinkt het door de geopende ramen:

Wie in dit kost'lijk m e e r banket
Voor 't eerst de grage tanden zet,
De volle flesch ontkurkt tot vreugd van zin en geest,
Met fonkelende glazen klinkt,
Ze op Neerlands welzijn ledig drinkt,
Die viert een heerlijk feest.

En dan klappen weer de handen en klinken de glazen en knallen de kurken, als ze uit den nauwen hals getrokken worden; en 't feest wordt gloeiend.

Straks worden de dammen weggenomen en de sluizen geopend, en het water vult weer den vijver en kabbelt en babbelt langs den ouden weg en doet de dorstige kikkers in weelde genieten van het water, zoodat ze er luidruchtig van worden.

En morgen draait weer het molenrad regelmatig door, alsof er niets gebeurd was, stokdoof als het is voor de waterdruppels, die het vertellen, aan wie het hooren wil.

Een merkwaardige banknoot.

Door Béha.

(Vervolg en slot.)

Op hetzelfde oogenblik werd de kamerdeur een voet wijd opengeworpen en naar binnen vloog het ochtendblad, dat de krantenjongen alle morgens placht te brengen. Met de verschijning van dit stuk papier hield de verschrikkelijke betoovering op, die Bik's somber gemoed gekluisterd had gehouden, en een zwakke straal van hoop flikkerde er in op. 'Hoe - als je eens - een advertentie - jonge dame - zwart zijden kleed - banknoot van driehonderd gulden - bij vergissing - juist!' En Bik ging weer op zijn van blijdschap piependen draaistoel zitten, nam het onbeschreven halve velletje van een te beantwoorden brief vóór zich en schreef:

'Banknoot van f 300!'

'De jonge zwartzijden dame, die hedenmorgen in het wisselkantoor van Muller en Jansen een banknoot van driehonderd gulden tegen kleiner papier inwisselde,

wordt in haar eigen belang dringend verzocht per omgaande haar adres aan de firma te doen geworden.'

Deze advertentie werd, met een kort begeleidend schrijven, in een omslag gestoken en door Silvester zelf naar de dichtstbijzijnde brievenbus gebracht, die zich gelukkigerwijze aan het huis daarnaast bevond.

Om het hoopvolle gejubel in het hart van den boekhouder terstond tot bedaardheid te stemmen, kwam in datzelfde oogenblik, toen hij den angstbrief zoo diep hij kon in de bus schoof, de eerste helft der firma, de heer Liborius Muller, aan den naburigen hoek der straat opduiken. Ernstig en afgemeten, gelijk het een zwaarwichtig steunpilaar der beurs betaamt, richtte hij zijn schreden naar zijn wisselkantoor; want het uur, waarop hij iederen morgen op het tooneel verscheen, begon juist te slaan.

Als een verschrikte forel - wij mogen de vergelijking niet aan de warmbloedige dieren ontleenen - vloog Bik in zijn tegen alle instructies verlaten schatkamer terug. Ver in het rond zichtbaar fladderde de schelkoordlok in den morgenwind, en de zon blonk op zijn met enkele haarlokken bedekten kalen schedel.

Nauwelijks zat Silvester, nog kuchend van de achterwaartsche beweging, weer achter zijn groen gordijntje vóór den lessenaar, of ook zijn chef trad reeds binnen.

'Morgen!'

'Ik wensch u goeden morgen, directeur!'

De heer Liborius Muller liet zich met voorliefde directeur noemen.

Silvester sloeg, terwijl hij over het journaal heenloerde, de uitwerking van zijn beleefden welkomstgroet gade.

De halve firma begaf zich koel naar haar lessenaar en monsterde de aangekomen postzending. - Pauze. - 'Trippelmans er nog niet?' - Vraag met een kwartwending van het hoofd.

'Helaas neen, directeur!' - Weder pauze.

'Wanneer gij weer persoonlijke boodschappen te verrichten hebt, mijnheer Bik, zou ik wel willen verzoeken, die dan op een tijd te doen, dat er iemand van de firma in het lokaal aanwezig is.' - Algemeene opmerking met halve wending van het hoofd. - Andermaal pauze.

Silvesters welkomstgroet was machteloos als een dunne staf op het geschubde pantser der kwade luim van zijn chef afgestuit. En wat dan, als de 'oude' het ongeluk met de banknoot verneemt, en vernemen moet hij het! Op dit oogenblik was Bik een hoogst tragische figuur.

Eindelijk kwam de ongelukkige boekhouder met de noodlottige geschiedenis voor den dag, terwijl hij wijselijk de historische feiten, evenals wijlen Flavius Josephus, hier en daar wijzigde en varieerde.

De chef was stijf van verbazing en zedelijke verontwaardiging. Ternauwernood kon hij woorden vinden, om de onzinnige, ja zinnelooze handelwijze van Bik, gelijk hij ze noemde, in voldoende termen te veroordeelen.

'Als deze driehonderd gulden, mijnheer Bik, niet terechtkomen, mijnheer Bik, dan zal de plicht op mij rusten, mijnheer Bik, de plicht zoowel tegenover mijn deelgenoot als tegenover het publiek, maatregelen te nemen, mijnheer Bik, maatregelen, die bij alle waardeering uwer bewezen diensten, toch noodlottig voor u kunnen, ja moeten worden!' Aldus besloot de heer Muller, van de firma Muller en Jansen, zijn gordijnpredikatie of sermoen; want ook zijn schrijftafel was met groene gordijnen omhangen.

Langzaam slopen de kantooruren voort. De middag met zijn half uurtje rust en ontspanning, de namiddag met het gewone kopje afschuwelijk dunne kantoorkoffie

en het geboterde broodje, in een stuk krant gewikkeld, de avond met zijn flinkerende gaspitten, - zij gingen voorbij. Voor Silvester volgde een onrustige nacht. Weldra droomde hij, dat hij vóór een der brandkasten in het wissellokaal stond, de hoopjes ingewisselde banknoten monsterde en bevond, dat ze alle vervalscht waren. En toen hij in wanhoop op de vlucht wilde gaan, snelde het geheele personeel de kamer binnen, greep den tegenstribbelende en wierp hem in de uiterste duisternis van de kluis, waar hij op ellendige wijze moest stikken. Met reuzenkrachten drukte hij tegen de met honderd sloten gesloten ijzeren deur. Ze week, het gulden daglicht drong binnen: hij was gered en stormde de straat op. Daar opeens, in de dichtste volksmenigte, ontwaarde hij de jonge dame in zijde. Hij baande zich met geweld een weg door het kluwen van mensen. Hij riep haar aan. Zij keerde zich om, zag hem en nam de vlucht over pleinen en straten, door gangen en stegen, zoo eng, dat een mensch zich er ternauwernood doorheen kon wringen. Daar, o ontzetting, daar hoorde hij, hoe een derde hem achtervolgde. Hij herkende zijn chef, mijnheer Liborius Muller, die hem met een reusachtige papierschaar nazette, om hem, evenals die banknoot, in twee stukken te snijden. Reeds voelde hij de vingers van zijn vervolger om zijn hals, reeds hadden de beide scherpe kanten der schaar zich in zijn zijden vastgeklemd, toen - hij met kloppend hart en badende in zweet ontwaakte

De dag, waarop zijn lot beslist ging worden,

was aangebroken. Een uur later zat Bik op zijn gewone plaats. Het ochtendblad kwam en daarmee en daarin de bewuste advertentie, vet gedrukt en met een zwarten rand rouwachtig omheind. Daar zat nu Bik, wachtend en wachtend, of geen antwoord in den vorm van een 'zwartzijden dame' hem uit zijn kwellenden toestand kwam verlossen, - maar wel honderdmaal ging de glazen deur open en dicht, doch geen dierbare beeltenis boog zich naar hem toe, wel Willem de huisknecht, die omstreeks het vijfde uur in den namiddag naar hem toetrad met een brief van den chef, aan hem zelf geadresseerd.

Bik's hand beefde, toen hij het couvert opensneed. Er viel een briefje uit. Maar, o blijdschap, o geneugte! dat was niet het welbekende schrift van den gestrengen directeur: dat waren vreemde letterteekens van vrouwelijke hand. Begeerig als een versmachtende, verslond hij de regels, en met elk nieuw woord, dat hij las, ruischten nieuwe stroomen van een bedwelmend iets zijn aderen binnen. Hij las:

'Prinsenlaan No. 38, Dinsdagavond.

Aan de heeren Jansen en Muller, bankiers.

Wij lazten uw uitnoodiging in het ochtendblad, en daar mijn nicht in een zwartzijden kleed werkelijk een bankbiljet van driehonderd gulden bij u wisselde, zoo verzoek ik u, een uwer bedienden te zenden ten einde te vernemen, hoe de zaak eigenlijk in elkaar zit.

Uw dienstwillige,
SIBYLLA PLATVOET.'

Silvester Bik was van vreugde schier buiten zichzelf. Ofschoon de titel 'bediende,' welke deze Sibylla Platvoet aan de beambten van een bankinstelling had durven toekennen, hem had kunnen ergeren of krenken, toch verkeerde zijn sombere en verdrietige stemming in een luid gejubel. Terwijl hij anders ernstig, stilzwijgend, ja knorrig en ruw was, strooide zijn onder getallen en wisselkoersen uitgedroogd brein thans zulk een vonkenregen van wel is waar oude, uitgediende geestigheden rondom zich, dat zijn collega's verbaasd, ja bedenkelijk naar die uitbarsting van dezen lang, zeer lang uitgedoofd gewaanden vulkaan luisterden. Zelfs den conducteur der tram, die hem nog in het zelfde kwartier naar de voorstad in de nabijheid van de Prinsenlaan bracht, viel Bik's buitensporige houding op, en hij schudde bedenkelijk het hoofd.

Bik was uitgestapt en stevende op No. 38 van de Prinsenlaan los. Hij moest tamelijk lang loopen voor hij vond, wat hij met zoo vurig verlangen zocht; want de huizen in de Prinsenlaan lagen, met tuintjes er tusschen, ver uit elkander. Eindelijk stond hij met luid kloppend hart vóór de juiste deur. Een oogenblik was hij overmand door de verwachting van hetgeen er komen zou. Zou 'zij' met het zacht ruischende 'zwartzijden' kleed als een sylphide komen aanzweven en de sierlijk gebeeldhouwde deur op zijn schellen openen? Zouden haar lieve oogen, zwart en ondoorgrondelijk als de grootste, diepste inktkoker van Silvester Bik, hem misschien dadelijk door de gekleurde ruitjes achter het gegoten ijzeren ornament heimelijk opnemen?

Door Silvesters hand getrokken, klonk helder en luid de huisschel. Hoopvolle pauze. Toen vernam men binnen het klijven van een vrouwelijke stem, die met de meid woorden had, omdat zij nog niet was gaan kijken wie er was. En verder hoorde hij dezelfde stem zeggen, doch nu tot een derde persoon, dat beneden een man van een zonderling voorkomen stond; misschien was het wel de deurwaarder. Den

wachtende schoot een weinig bloed naar het hoofd. Hij een deurwaarder? Zag hij er in zijn Zondagsche jas en met een zijner nieuwste hoeden op als een deurwaarder uit? Dat zal je toch de d.....! Maar de deur ging open - en naar buiten keek vrij snibbig een vuil dienstmeisje.

‘Is mevrouw Platvoet thuis?’

‘Gij bedoelt juffrouw Platvoet? Die is thuis. Wat wenscht gij, jonge man?’

Bik ging van toorn en verontwaardiging een schrede achteruit. *Dat* jegens een beambte der firma Muller en Jansen? *Dat* jegens een man, die in de geldelijke omstandigheden van de grootsten der stad een blik mocht slaan? Door wiens handen jaarlijks millioenen gingen?

‘Mensch!’ snauwde Bik de dienstbare geest toe, terwijl hij de meid met een minachtenden blik opnam, ‘ik ben een bankier!’

De smerige dienstbode stoof terug voor dit wel is waar niet gelaten uitgesproken groote woord en stamelde een uitnoodiging om binnen te treden.

Bik werd door haar in een kamer ter linkerzijde gebracht, half spreekkamer, half huiskamer; ten minste hierop wees een buffet van mahoniehout, op welks plat een statige rij gevulde en halfleege flesschen met vruchtensappen, ingelegd goed en pikante sausen stonden.

‘Wil mijnheer als 't u belieft even wachten, ik zal juffrouw Platvoet roepen.’ En weg snelde de dienende geest onder luid geklepper van haar platgelopen pantoffels.

Silvester Bik bleef alleen met zijn gedachten, die zich als een prieel van rozen om hem heen rankten. Hier dus ademde, leefde, huisde de zwartzienden engel met de stukgesneden banknoten? O zeldzaam, maar zalig lot, dat begonnen was hem op zoodanige wijze een wezen op zijn weg te voeren, welks bekoorlijkheid zijn ouder wordend hart verheugde, welks banknoten zich zeker niet tot die twee bij hem gewisselde biljetten beperkten. En dit kleine, met wingerd begroeide huis met zijn voorname ligging, nauwelijks twintig minuten van zijn zaak, nauwelijks vijf minuten van de naburige tramlijn verwijderd! En dan dit gezellige, lieve vertrek! En eindelijk die goed gerangschikte en gevulde inmaakflesschen, die op een verstandige belangstelling in keuken en kelder heenwezen! Hier aan den haard rechts die zachte leuningstoel voor Sibylla, links zijn pendant voor hem. Hoe ademde alles gezelligheid en gemak!

Het kraken der kamerdeur ontrukte hem aan zijn zoetste phantasieën. Vóór hem stond een rijpere vrouwelijke gestalte, leeftijd onzeker, met een hoog glad voorhoofd, spiraalvormig gedraaide lange, dunne, olieachtige krullen, die bij elke beweging van het antieke hoofd als springveeren op en neer dansten, het eene oog met treffende volharding de ranken en bloemen van het behangsel fixeierend, terwijl het andere den bezoeker monsterde. De gansche overige figuur deed de verdenking opkomen, dat zij evenals de bloemen van een herbarium tusschen twee met groote gewichten bezwaarde deelen van een pers in elkaar gedrukt was.

Met één sprong stond Silvester op zijn gelikdoornde voeten en staarde de gedaante aan, alsof het een spookverschijning was.

‘Ik heb uw advertentie gelezen. U heeft mijn briefje toch ontvangen?’ vroeg de dame.

‘Dus u.... u.... u is mejuffrouw Platvoet?’ stotterde de boekhouder, wien de bittere ontgoocheling schier tranen naar de zachte vischoogen dreef.

‘Om u te dienen. Als ik u vragen mag, wat voor een zaak verschaft mij de eer?’

Het woord zaak gaf hem zijn bedaardheid terug. ‘Er is een jonge dame bij mij geweest’ - Bik legde, o slechtheid der wereld, een bijzonderen klemtoon op het woord

jong - 'die o.a. ook een banknoot van driehonderd gulden wisselde. Toen ik deze later nauwkeurig onderzocht, bevond ik, dat ze uit aan elkaar geplakte helften bestond, die, naar de getallen te oordeelen, niet bij elkander pasten. Hier moet dus een misverstand heerschen.'

'Hebt gij de banknoot bij u?'

'Om u te dienen.'

'Laat u ze mij dan even zien!'

Bik stak haar het bedoelde biljet toe.

'Juist!' riep de dame, 'dat komt uit!'

'Wat komt uit?' vorschte Bik.

'Het is de banknoot, die mijn nichtje heeft ingewisseld.'

'Uw.... uw.... uw nichtje?' bracht Bik er uit. 'Waar is die?'

'Bij mij thuis.'

'Kan ik haar zien?'

'Is niet noodig, mijnheer. Over deze zaak kan ik u wel opheldering geven. Mijn broeder in Rotterdam, die mijn vermogen beheert, zond mij onlangs twee banknoten van driehonderd gulden in één omslag. Ik sneed dien met een schaar open en verdeelde daarbij onvoorzich tigerwijze de daarin aanwezige biljetten ieder in twee helften. Om de schade te herstellen plakte ik die helften met gom behoedzaam op elkander en moet mij daarbij zeker vergist hebben.'

Bij deze woorden woelde zij in een hangtaschje, waaruit zij na een vrij lang en krampachtig zoeken eindelijk een versleten, smerige portefeuille te voorschijn haalde. 'Hier, mijnheer, de andere banknoot! Nu zullen we de zaak wel gauw weer in orde brengen.'

Bik verging van angst en verlangen. De vrees wederom te moeten vertrekken, zonder de lieve dame gezien te hebben, snoerde hem schier de keel toe. Eindelijk vatte hij moed en bracht zoo onverschillig mogelijk in het midden: 'Maar het is bepaald noodzakelijk, dat uw nichtje tot verduidelijking der zaak een kort proces-verbaal onderteekene.'

Dit was echter maar een uitvlucht, waarmee hij de in zaken onkundige tante in het net trachtte te lokken. Te gelijk haalde hij voor den schijn een papier uit zijn borstzak: het was een affiche van de laatst opgevoerde opera. En, o vreugde, tante vloog in het net.

Zij knikte toestemmend, opende de deur der kamer op een kier en riep met een stem, scherp en gillend als het fluitje van een locomotief: 'Lili, Lili!'

Bik's trommelvlies trilde bij dat geluid, doch zijn hart hamerde tegen zijn ribben, evenals een slecht bestuurde boot tegen de wanden van een nauw kanaal stoot. De blijde schrik schoot hem zelfs derwijze in de beenen, dat hij zich ongevraagd in een der leuningstoelen liet neervallen. Nauwelijks waren de schrille kreten der tante weggestorven, of een zilveren stemmetje liet zich van boven vernemen: 'Dadelijk, tante, dadelijk!' Toen hoorde men een lichten, veerkrachtigen voetstap de trap af komen, en met een onbevangen tra-la-la! huppelde Lili de kamer binnen, gelijk een van die plaagzieke zonnestrallen, die in het begin onzer ware geschiedenis Bik's rust verstoord had.

'Dit is de jonge man uit de bewuste wisselzaak!' kraste de oude tante, alsof elk harer woorden een gebrande koffieboon was, die zij malen moest.

'Ha ja, dat is hij!' glimlachte Lili. 'Hoe gaat het met u?' voegde ze er vriendelijk bij. 'Het spijt mij zoo, dat gij om mij hierheen moest komen.'

En Lili ging zonder verwijl op den van blijdschap bedwelmden Bik toe en reikte hem licht blozend haar blanke hand, als wilde zij zeggen: ‘Pak mij maar en schud mij,’ - de hand nl. - ‘ik ben er niet boos over.’

En Silvester vatte met zijn gebarsten glacé handschoenen de kleine vrijmoedige hand aan en schudde ze zacht. Doch in de diepte der donkere oogen, die hem eigenaardig uitvorschend beschouwden, van den vischedel met den rooden kring af tot aan de stoffen laarzen toe - Bik droeg stoffen laarzen uit beleefdheid jegens zijn eksterroogen - daarin durfde hij niet kijken.

En gelijk eenmaal Desdemona bij Othello's avontuurlijke vertellingen, zoo ook fluisterde thans Lili: ‘Inderdaad, zonderling, bovenmate zonderling!’

‘Wat is zonderling, kind?’ informeerde tante.

‘De gelijkenis, waarvan ik u gisteren dadelijk bij mijn terugkomst vertelde, de gelijkenis van dezen heer met het portret van oom Caspar.’

De oude vrijster rukte een lorgnet uit het taschje aan haar rechterzijde en onderwierp den geduldig toekijkenden Bik aan een grondige oogeninspectie.

‘Ja, zonderling, inderdaad zonderling,’ herhaalde zij. ‘De neus, de terugwijkende kin, de ontbrekende wenkbrauwen, de karakteristieke schedelvorming - lieve Lili, ga naar boven en haal eens gauw de portretten van oom Caspar; want de gelijkenis is frappant!’

Terwijl het onderwerp van dit vleierend signalement geduldig al die liefelijkheden moest aanhooren, vloog Lili de kamer uit en verscheen na twee minuten weer, in iedere hand een portret dragend. Het kleinere was een silhouette, het grootere een heer in olieverf.

Tante Platvoet greep ze en plaatste beide naast elkander op het buffet met de sauspotten. Het was onloochenbaar! Ieder, die er een blik op had kunnen slaan, zou er op hebben willen sterven, dat Bik voor de beide portretten ‘gezeten’ had, zoo treffend was de gelijkenis.

Mejuffrouw Sibylla's nicht klapte van blijdschap in de poezelige handjes. De tante stond als versteend en zag verwonderd nu eens den vreemden heer, dan weer oom Caspar in olieverf aan.

Eindelijk ging haar tong los, en zij riep: ‘Hoe heet gij, mijnheer?’

‘Bik, mijn naam is Bik.’

‘Bik?’ krijschte de oudere jonge dame; ‘Bik!’ kreet het nichtje met haar zilveren stem.

‘Uw voornaam?’ examineerde Sibylla in haast. ‘Ja, ja, de voornaam?’ begeleidde Lili.

‘Silvester, Silvester Bik.’

Bij het hooren van dien naam grepen beide dames hem met groote snelheid vast, zoo ongeveer als een verloren steek bij het breien.

‘Was uw vader boekhouder in een overzeesche zaak?’ riep tante Sibylla.

HET BAL OP DE ALPENWEIDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS DEFREGGER.

‘En leed schipbreuk en verdronk niet ver van Kaapstad? Uw moeder stierf weinige dagen na uw geboorte?’

‘Gij zelf, bij vreemde mensen opgenomen, verdweent hier in de stad?’

In matelooze verbazing wendde Bik zich nu eens links, dan weer rechts, al naar de richting, waaruit de vragenstroom kwam aansuizen. Tante Sibylla greep de linker-, nichtje Lili de rechterpunt van zijn kraag.

‘Mensch, spreek dan toch!’

‘Man, sta daar dan toch niet zoo met open mond te gapen.’

‘Is het niet zoo?’

‘Zoo is het,’ bracht Bik eindelijk met moeite voor den dag.

‘Dan ben ik je tante!’ snikte juffrouw Platvoet en zonk in zijn linkerarm.

‘En ik je nicht!’ voltooide Lili jubelend, terwijl zij, om het evenwicht te herstellen, zacht door zijn rechterarm omvat werd.

Daar deze groep echter ten gevolge van het grootere bruto-gewicht der tante op den duur onhoudbaar was, onttrok de fijngevoelige Bik zijn wedergevonden tante den steunenden linkerarm, en zij tuimelde diensvolgens met eenig geweld tegen het vermelde buffet, zoodat de gezamenlijke sauspotten en inmaakflesschen rinkelend tegen elkaar vielen.

Daarmee was de catastrophie ten einde; daarmee eindigt ook de catastrophie onzer ware vertelling, en het naspel is met weinig woorden meegedeeld.

Silvester Bik zei zijn vrijgezellenwoning in de Rechtestraat op en verhuisde in de nabijheid - wij willen niet boosaardig zijn - van zijn tante. Doch toen het na eenige weken de nicht hoe langer hoe duidelijker werd, dat neef Bik's verandering van kwartier meer om harentwil geschied was, ja, dat hij op een mooien, niet meer al te ver verwijderden morgen in allen vorm aanzoek om haar hand zou komen doen, toen nam Lili haar toevlucht tot een verschrikkelijk middel: zij verloofde zich met een beminnelijk en braaf jongmensch, wien zij reeds lang in stilte genegen was geweest. In een gesprek echter, dat de kleine, plaagzieke bruid kort na haar verloving met den armen bedroefden Bik voerde, hield zij hem voor, dat zij het in haar gestelde vertrouwen en zijn stille genegenheid op hoogen prijs stelde, maar dat hij toch weten moest, dat een huwelijk tusschen naaste bloedverwanten ongeoorloofd is. Zij hield zich echter voor zijn verdere vriendschap aanbevolen.

En zoo geschiedde het. De beide oudere decoratiestukken van onze vertelling, oom Bik en tante Platvoet, bleven het vrijgezellenleven getrouw. Tante Sibylla trok later bij haar nicht in, en oom Silvester heeft nog menige spruit van Lili op zijn spichtige knieën paardje doen rijden.

Bij de Platen.

De rooker. -

Een der keurigste Fransche schilders uit de tweede helft dezer eeuw is Meissonier, die het zeldzame voorrecht heeft genoten, reeds bij zijn leven ontzaglijke prijzen voor zijn betrekkelijk kleine paneelen besteed te zien. Zoo werd een tiental jaren geleden voor een zijner doeken, getiteld '1814' en voorstellende Napoleon te paard, van zijn generaals omringd, op den avond vóór den dag, waarop hij tot den troonsafstand werd gedwongen, de som van een half millioen franks betaald. En onmiddellijk deed de kooper het schilderij aan een ander van de hand met een winst van 350.000 franks.

Zulke cijfers zullen zelfs een leek respect doen krijgen voor een schilder, maar ook Meissonier's werk zelf, dat aan oorspronkelijkheid van opvatting groote nauwkeurigheid in de uitvoering paart, dat met zeldzame liefde en zorgvuldigheid is gepenseeld, verdient allen eerbied.

Meissonier is niet de schilder van groote doeken, maar juist het feit, dat zijn schilderijen klein van omvang zijn en zich bijzonder leenen tot versiering van salons en boudoirs, heeft er veel toe bijgedragen, dat ze zoo gezocht zijn en hooge prijzen opbrengen.

Bij voorkeur schilderde Meissonier kaartspelers, muzikanten en krijgers uit vorige eeuwen. De rooker, in dit nummer weergegeven, is een type van den Franschen soldaat vóór honderd jaar. Men zou het den man in zijn schilderachtige uniform, die schrijlings op zijn stoel zit en zoo kalm en gemoedelijk zijn pijp rookt, niet aanzien, dat hij deel uitmaakte van de legers der eerste Fransche republiek, die onder Dumouriez, Moreau en Jourdan de vereenigde Pruisen en Oostenrijkers bij Valmy, bij Jemappes, bij Neerwinden, bij Hohenlinden versloegen. Maar zoo waren de Fransche soldaten van dien tijd: onverschrokken in het vuur en wijsgeerig-phlegmatisch als zij tusschen twee veldslagen een oogenblik van verpoozing hadden.

Meissonier's rooker, in het jaar 1873 geschilderd, is een van zijn beste stukken en een merkwaardig type ter beoordeeling van zijn vruchtbaren arbeid, tot op zeer hoogen leeftijd met dezelfde zorg en hetzelfde succes voortgezet.

Een brutale dief. -

Ook onze tweede gravure in dit nummer geeft een gemoedelijk tooneeltje te zien, maar hiermee houdt alle gelijkenis met Meissonier's schilderij op.

Nero, de wachthond, heeft nu juist geen plezierig en afwisselend leven. Den heelen dag ligt hij aan den ketting, verveelt zich, blaft, zooals zijn plicht is, de vreemdelingen aan, die op het erf komen, en benijdt zijn gelukkiger natuurgenooten, die met hun baas uit mogen. Eten is zijn eenig genoegen, en als 's middags de meid hem een flinke portie brengt, vergeet hij voor tien minuten zijn treurig lot. Maar ook dit genot is niet altijd ongestoord. De tamme raaf, een gevangene als hij, schept er vermaak in, mensch en dier te plagen.

Dezen middag heeft Nero een vol bord beenderen als bijzondere traktatie gekregen. Het grootste en beste heeft hij voorloopig op zij gelegd, om eerst de kleintjes op te knabbelen en dan, op zijn buik liggend, naar hartelust en op zijn gemak den grooten 'kanjer' tusschen zijn scherpe tanden fijn te malen. Maar hij heeft buiten den waard gerekend, en nu hij, met het kleingoed klaar, met het groote been wil beginnen, ziet hij tot zijn schrik en toorn, dat de raaf met den buit in zijn snavel wegtrippelt. Woest, de tong uit den bek, trekt Nero aan zijn ketting, maar die is te kort, en, graag of niet, zal hij ditmaal het buitenkansje moeten missen, waar hij al zoo op gevestigd had. Arme Nero!

De eerste proefneming. -

't Is een heele gebeurtenis in het gezin, als de jongste dreumes, die al op eigen beenen kan staan, voor het eerst beproeft op eigen beenen te loopen. Met de levendigste belangstelling wordt die proefneming gadegeslagen, en aan welgemeende aanmoedigingen ontbreekt het niet. 't Zijn voor allen - niet het minst voor den kleinen proefnemer - oogenblikken van spanning. Hoe zal hij 't er af brengen? Zal het den eersten keer al lukken, of heeft men te vroeg een goede gedachte van de balanceerkunst van den kleine gehad, die, al heeft hij natuurlijk nog niet het minste begrip van stabiel en labiel evenwicht, zijn uiterste best doet, om de natuurkundige wet van het evenwicht in practijk te brengen.

De Italiaansche schilder Gaetano Chierici heeft zulk een echt huiselijk tooneeltje met groote virtuositeit gepenseeld, en met belangstelling zullen allen dit Italiaansche interieur beschouwen, dat even goed een Hollandsch huishouden zou kunnen voorstellen.

Het bal op de Alpenweide. -

Bij het zien onzer laatste gravure hoeft men niet naar den naam van den schilder te vragen. Zulke vroolijke, lustige tooneeltjes uit het bergland kan alleen Defregger schilderen. Daarin is hij de onovertroffen meester. De Tirolers zijn een goed, vroolijk

slag menschen, die van een pretje houden, maar nooit de grenzen der betamelijkheid overschrijden. Ook in zijn schilderijen is Defregger onder dit opzicht een echte Tiroler gebleven, en waar de kunst zoo vaak misbruikt wordt, strekt het den grooten meester tot eer, dat hij nimmer zijn penseel in den dienst gesteld heeft van een naar zingenot jagend publiek.

Als een merkwaardigheid mag wel vermeld worden, dat ‘Het bal op de Alpenweide’ geschilderd werd in het jaar 1871, toen Defregger door een kwaadaardig rheumatisme in de gewrichten werd gekweld. Zelden zal een schilder in dergelijke omstandigheden een zoo uitgelaten tafereeltje hebben gepenseeld. Indien het noodig was, bewijst het wel, welk een joviale, levenslustige inborst Defregger heeft. Moge hij nog lang gespaard blijven voor zijn land en de kunst, die beide, en terecht, trotsch op hem zijn.

[Nummer 23]

Een bloeiende Vrouwen-Congregatie en haar nieuw Moederhuis.

Onder de Vrouwen-Congregaties, die zich in ons land hoofdzakelijk aan het onderwijs wijden, is die van de Zusters der H. Maagd, genaamd het Gezelschap Jesus, Maria, Jozef, welke haar Moederhuis heeft te 's-Hertogenbosch, een der meest bekende, meest bloeiende en meest verspreide.

Nu wij in dit nummer een afbeelding geven van het nieuwe Moederhuis, vóór korten tijd door Z.D.H. Mgr. W. van de Ven plechtig ingewijd, meenen wij onze lezers een genoegen te doen met in sobere trekken het ontstaan, de ontwikkeling en den bloei dezer Congregatie te schetsen, die zich voor het onderwijs der vrouwelijke jeugd in ons vaderland zeer groote verdiensten heeft verworven.

De stichter der Congregatie is de eerwaarde pater Matthias Wolff S.J. te Kuilenburg, die in het begin dezer eeuw, na Nederlands bevrijding van het Fransche juk, de wenschelijkheid inzag van scholen voor meisjes onder leiding eener religieuze Congregatie. De Voorzienigheid kwam hem hierbij op waarlijk providentieele wijze te hulp. Twee zijner biechtelingen, Maria Stichters en Sophia Miltner, gaven hem het verlangen te kennen, religieus te worden.

In België bestond de *Congrégation des Soeurs de Notre Dame* (Congregatie van de Zusters der H. Maagd), wier Moederhuis te Namen was, onder het bestuur van soeur Joseph (in de wereld vicomtesse Blin de Bourdon). In het huis dezer Congregatie te Gent werden de genoemde meisjes in 1819 als novicen opgenomen en kregen Maria Stichters den kloosternaam van soeur Mathia, Sophia Miltner dien van soeur Rosalia.

Ondertusschen was het vertrek dier twee zusters te Kuilenburg en elders bekend geworden, met het gevolg dat nog een viertal andere meisjes volgden, zoodat zich in het begin van 1822 zes zusters in België bevonden met het bepaalde doel, later onder leiding van pater Wolff in Noord-Nederland een Congregatie te vormen.

In September 1821 werden drie der zusters ter betere vorming naar het Moederhuis te Namen gezonden, waar de overste vergunning gaf de regels der Congregatie voor de nieuwe vereeniging over te schrijven, naar welke regels - met slechts geringe wijzigingen - de Nederlandsche Congregatie meer dan twintig jaar bestuurd is.

HET NIEUWE MOEDERHUIS DER CONGREGATIE VAN DE ZUSTERS DER H. MAAGD,
genaamd het Gezelschap Jesus, Maria, Jozef, aan den St.-Janssingel te 's-Hertogenbosch. Naar een
photographie.

Nadat op deze wijze de grondslag der Congregatie was gelegd, werd den 29n Juli
1822 het eerste huis te Amersfoort gevestigd. De

regeering had de noodige toestemming verleend tot het geven van onderwijs, zuster Mathia werd door den eerw. stichter tot overste aangesteld, en in 1823 werd de vereeniging door de hoogerwaarde aarts priesters van Utrecht en Holland goedgekeurd. Aldus was het kleine boompje geplant, dat een halve eeuw later tot een statigen boom zou zijn opgegroeid, rijke vruchten van deugd en onderwijs en opvoeding voortbrengend voor geheel ons land.

Reeds in 1826 werd te Engelen bij 's Hertogenbosch het eerste succursaal huis der Congregatie van Amersfoort opgericht, in 1829 gevolgd door een tweede te Nijmegen, in 1830 door een derde te Zevenbergen.

Na dezen merkwaardigen voorspoed in de eerste jaren van haar bestaan, volgde voor de jeugdige Congregatie een tijdperk van stilstand, van moeilijkheden en beproevingen. Van 1830 tot 1840 werden geen nieuwe zusters aangenomen en velen traden uit de Congregatie. Het jaar 1840 bracht de lang gewenschte oplossing: de drie succursaal huizen werden door den stichter gescheiden van het Moederhuis te Amersfoort, dat voortaan een eigen, nieuwe Congregatie was, die eveneens tot hoogen bloei geraakte.

Van de drie huizen werd Engelen het Moederhuis (vandaar dat in den volksmond nog lang gesproken werd van de Zusters van Engelen) en de overste van Engelen, zuster Clara (Landman), werd tot algemeene overste benoemd. Na de afscheiding telde de Congregatie van de Zusters der H. Maagd, die den naam van Gezelschap Jesus, Maria, Jozef behield, twaalf zusters, over het Moederhuis en de beide huizen te Nijmegen en Zevenbergen verdeeld.

Nu breidde de Congregatie zich voortdurend uit en zag het aantal harer leden en het aantal huizen onafgebroken toenemen. Reeds in 1841 werd een succursaal huis opgericht te 's-Hertogenbosch, in 1844 een te Waalwijk, zoodat de Congregatie vijf huizen telde, toen op het einde van laatstgenoemd jaar Paus Gregorius XVI de zusters deelachtig maakte aan alle gunsten en voorrechten, ooit door den H. Stoel aan vereenigingen van godvruchtige vrouwen verleend, die zich volgens de regels harer instelling aan de opvoeding van jonge meisjes wijden.

In 1846 namen de zusters, op uitdrukkelijk verlangen van Mgr. Zwijsen, toen bisschop van Gerra i.p.i., een religieuze kleeding aan, wat tot dien tijd niet verplichtend, in het begin zelfs niet raadzaam geweest was.

Een bijzonder heuglijke gebeurtenis voor de Congregatie was het goedkeuren harer constitutiën en regelen door Z.H. Paus Pius IX den 7n Juli 1855. Deze groote gunst mocht de eerbiedwaardige stichter, pater Wolff, nog beleven, die twee jaar later, den 31n October 1857, in den ouderdom van ruim 78 jaar overleed. Een jaar te voren was zuster Clara als algemeene overste opgevolgd door zuster Adrienne (Pijpers), die in 1830 in de Congregatie was getreden en tot haar dood in 1875 de leiding der zich steeds uitbreidende vereeniging in handen had.

Was het aantal huizen in den loop der jaren belangrijk toegenomen, in 1862 vestigde de Congregatie voor het eerst een huis in het bisdom Haarlem, door toedoen van Z.D.H. Mgr. Wilmer, die een tijdlang als pastoor-deken van Den Bosch biechtvader der zusters van het Moederhuis te Engelen en van het succursaal huis te 's-Hertogenbosch was geweest en zodoende de Congregatie had leeren kennen en waardeeren. Het eerste huis in het bisdom Haarlem werd opgericht te Rotterdam, na weinige jaren door andere huizen in dat diocees gevolgd.

Reeds in 1863 werd, op raad van Z.D.H. Mgr. Zwijsen, het plan gevormd, zoodra de omstandigheden het zouden toelaten, het Moederhuis van Engelen naar 's-Hertogenbosch te verplaatsen, doch het duurde nog tot 1868 alvorens een begin gemaakt werd met het bouwen van het nieuwe Moederhuis in de Postelstraat aldaar, op het terrein, waar vroeger het refugiehuis der abdij Postel, later een Capucijner klooster had gestaan.

In het voorjaar van 1871 werd het nieuwe gebouw door de zusters betrokken, en op den feestdag van den H. Aloysius kwamen de novicen uit het oude Moederhuis te Engelen naar het nieuwe Moederhuis over, spoedig gevolgd door de geprofeste zusters.

Den 29n Juli 1872 vierde de Congregatie haar gouden jubelfeest. Er was waarlijk reden tot feestvieren, want de goddelijke Voorzienigheid had het werk, door den eerw. pater Wolff ondernomen en door de zusters met zooveel toewijding gesteund en bevorderd, overvloedig gezegend. Op haar gouden feest telde de Congregatie 17 huizen met 355 zusters. Van de twaalf zusters, die men als de eerstelingen der Congregatie kan beschouwen, waren er bij het gouden feest nog zes in leven; onder dezen twee, die in 1819 door den eerw. pater Wolff naar België waren gezonden.

De verdere geschiedenis dezer zegenrijke vereeniging kan in een enkel woord worden samengevat: voortdurende, steeds toenemende bloei. Daarvan getuigen de talrijke nieuwe huizen, sedert 1872 in alle deelen van ons vaderland opgericht, de breede schaar van godvruchtige jongedochteren, die in de Congregatie wenschen opgenomen te worden, om den arbeid te deelen van haar, die de hitte van den dag hebben te dragen of deze reeds achter den rug hebben. Op het oogenblik telt de Congregatie 58 huizen met ongeveer 1200 zusters, terwijl zij sedert 1 Mei 1898 ook een afdeling heeft te Tomohon in de Minahassa (Celebes).

Op den duur werd het Moederhuis te klein, wat met het oog op den snellen, merkwaardigen wasdom der Congregatie vooral in de laatste kwarteeuw, niemand zal verwonderen, die bedenkt, welk een uitgebreide administratie het bestuur van zulk een vereeniging meebrengt, en verder, dat het Moederhuis tevens noviciaat is en een bloeiende kweekschool voor onderwijzeressen bevat, terwijl aan honderden en honderden meisjes uit alle standen en klassen lager of meer uitgebreid lager onderwijs wordt gegeven.

Door de omstandigheden werd dus een splitsing noodzakelijk gemaakt, in dien zin, dat een nieuw klooster in de nabijheid van het bestaande (enkel door den tuin gescheiden) zou worden gebouwd, hetwelk Moederhuis zou worden en waarin het bestuur der Congregatie zou zijn gevestigd, benevens het noviciaat en de kweekschool voor onderwijzeressen. Het klooster in de Postelstraat zou een succursaal huis worden, waarin als tot dusver onderwijs aan de vrouwelijke jeugd zou worden gegeven.

De eerste steen van het nieuwe Moederhuis werd den 29n Juni 1897, den vijf-en-zeventigsten verjaardag van de oprichting der Congregatie, door de eerwaarde zuster Serafine, sedert 1875 algemeene overste, gelegd.

Het grondwerk leverde groote moeilijkheden op, daar de bodem, hoofdzakelijk veen, tot op een diepte van zes meter moest worden uitgegraven en met zuiver zand aangevuld, waarover een laag Portland cement beton werd gestort, waarop de verdere fondamenten rusten. Daarna kon aan den bouw geregeld worden voortgewerkt, zoodat vóór den winter van 1898 alle fondamenten tot aan den beganen grond gereed waren.

Daar de St.-Janssingel, waarop de voorgevel van het gebouw uitkomt, vrij wat hooger ligt dan de tuin tusschen het oude en het nieuwe klooster, werd vanzelf de

gelegenheid geboden tot een gerieflijk sousterrein, waar zich de keukens, kelders, andere bergplaatsen enz. bevinden.

De kapel, in Gothischen stijl gebouwd, heeft een lengte van 30 meter bij een breedte van 13 en een hoogte van ongeveer 15 onder de steenen gewelven, terwijl de toren 59 meter hoog is. Het middelschip is 7 meter breed, de muren worden gedragen door gepolijste granieten kolommen. Boven de zijbeuken zijn eenvoudige kruisgewelfjes aangebracht, en het middelschip en priesterkoor zijn gedekt met gemetselde gekoppelde gewelven, die, evenals de graadbogen, gevoegd zijn. In het priesterkoor prijken reeds drie geschilderde ramen, voorstellende in het midden den kruisdood van Christus, aan den Evangeliekant de boodschap van den Engel Gabriël aan Maria en aan de Epistelzijde de kroning der H. Maagd in den Hemel. Deze ramen, keurig zoowel onder het opzicht van teekening als van kleuren en uitvoering, zijn afkomstig uit het atelier der firma Nicolas te Roermond en leveren het bewijs, dat de glasschilderkunst in ons land nog met goed gevolg beoefend wordt.

Vóór de kapel bevindt zich op den beganen grond de vestibule met hoofdingang. De vestibule is overdekt met negen steenen gemetselde gewelfjes zonder graden, die, zeer kunstig bewerkt, rusten op granieten kolommetjes. Verder zijn hier aan den linkerkant de vertrekken van den inwonenden rector, aan den rechterkant kamers voor het bestuur en het internaat der kweekschool gelegen.

Op de eerste verdieping zijn tevens verschillende lokalen voor onderwijs, spreekkamers enz., benevens een ziekenzaal, van waaruit men in de kapel kan zien, zoodat een zieke desnoods te bed de H. Diensten kan bijwonen. De volgende verdiepingen zijn grootendeels ingericht voor slaapgelegenheid en andere doeleinden als lingerie enz.

Het geheele gebouw is zeer solide gebouwd naar het ontwerp van den heer J.H. van Groenendaal, architect te Amsterdam, en den 26n Juni jl. werd de kapel door Mgr. W. van de Ven, bisschop van 's-Hertogenbosch, plechtig ingewijd.

Stippen wij ten slotte nog aan, dat het nieuwe Moederhuis de naam is gegeven van Mariënborg, ter herinnering aan een klooster van dien naam, dat twee en een halve eeuw (van 1423 tot 1676) op dezelfde plek gestaan heeft. In laatstgenoemd jaar begonnen de Staten over de ledigstaande gebouwen te beschikken en hebben later het convent verkocht. De kloosterkerk bleef - zooals Schutjes in zijn *Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch* verhaalt - gespaard, maar werd tot een schuurkerk verlaagd en diende in dien vernederden toestand van 1684 tot 1693 tot uitoefening van den godsdienst voor de meeste katholieken van Den Bosch; later werd zij tot tuighuis gebezigd.

Besluiten wij onze korte schets met den wensch, dat de verdienstelijke Congregatie met hetzelfde gunstig gevolg als tot dusver haar zegenrijken arbeid - een waar apostolaat - moge voortzetten, tot heil van het katholieke Nederland, dat zeer veel aan haar verplicht is.

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68.

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

In den tijd waarin de geschiedenis, die wij verhalen, voorviel, bestond het wereldberoemde amphitheater der Flavii nog niet, het reusachtig Romeinsch Colyseum, dat, met het Parthenon van Athene en de overblijfselen van Baälbek's zonnetempel, tot de merkwaardigste brokstukken behoort, die de Oudheid ons heeft nagelaten. Toch had het aloude Rome reeds eenige honderden jaren verscheiden grootere en kleinere renbanen en amphitheaters gekend, waar paardenwedstrijden, zwaardgevechten, worstelingen en andere, meestal zeer bloedige spelen op vastgestelde dagen en bij bijzondere feestelijke gelegenheden gehouden werden. Een der meest bezochte amphitheaters van dezen tijd was Nero's renbaan, die dertig duizend toeschouwers kon bevatten; deze had de geldverspillende tiran in een der buitenwijken op den Vaticaanschen berg doen bouwen of althans van den grond uit vernieuwen. Die renbaan, waarin de H. Petrus gekruisigd en begraven is en vele martelaren hun bloed gestort hebben, is dezelfde plaats, waar heden ten dage Michel Angelo's wonderkoepel zich welft boven het graf van den eersten der Pausen; de plaats van de Romeinsche Sint Pieter.

Het is naar dien Vaticaanschen berg, onder deze regeering de slachtplaats der Christenen, dat wij den lezer verzoeken ons in den geest

te volgen. Op dit oogenblik, nu het uur der spelen meer en meer nadert, is de geheele stad ontwaakt en vullen zich Romes straten met woelige en uitgelaten volksdrommen. Nu echter is het niet meer de lagere klasse alleen, de heffe des volks, die zich naar het keizerlijk feest heenspoedt; neen, al wat rijk en groot is in Rome, wil ook het tweede gedeelte van Nero's triomfdag bijwonen. Zie, senatoren, patriciërs, edelen, rijke burgers en voornamelijk kooplieden, van hun vrouwelijke huisgenooten vergezeld, zijn op weg naar den Vaticaanschen berg. Aan de zee gelijk, wanneer ze bij vloed haar baren te midden der branding naar hetzelfde punt stuwt, zoo heeft de keizerlijke stad haast, alles heen te drijven naar de plaats, waar de bloedige kampspelen vertoond zullen worden. Eenige bezoekers gaan te voet, anderen te paard of in wagens, nog anderen worden door rijk uitgedoste slaven in kostbare draagkoetsen aangevoerd. Die uit de volksklasse zijn heden evenzeer als gisteren feestelijk gekleed en hebben daarom de tunica pulla, het alledaagsch bruin gewaad, met de toga verwisseld; zij zouden anders niet op het feest des Caesars worden toegelaten. De meer aanzienlijken zijn op het sierlijkst uitgedost; meer nog dan den keizer te eeren, verlangen zij elkander te overbluffen door hun uitgestalde schatten. Vóór de keizerlijke renbaan, waar velen samentreffen, die elkander in dagen en weken niet meer ontmoetten, is het één gegons van dooreengalmende stemmen en geluiden; doch, boven den morgengroet der vele duizenden, boven het meedeelen en aanhooren van nieuwstijdingen, boven allerhande wederkeerige laffe vleierijen, klinkt luide de ineensmeltende kreet: 'Nicephora de Grieksche, Nicephora de goddelooze, Nicephora, die den goddelijken Nero versmaadde, Nicephora voor de tijgers!'

Laten wij, alvorens we met de saamgepakte menigte binnentreden, Nero's renbaan een oogenblik beschouwen. Zij bestaat uit een langwerpige vierkant, dat in het Westen rechthoekig en in het Oosten afgerond, tweehonderd zestig voet meet in de lengte en ongeveer honderd in de breedte. De westelijke hoofdingang is niets minder of meer dan een monumentale gevel, rustend op zes machtige zuilen van rood graniet, die, zestig voeten hoog, het geheel in drie hoofdingangen verdeelen. Boven den middelsten ingang, de triomfpoort geheeten, staan de driemaal levensgrootte beelden der keizers Augustus, Tiberius, Caligula en Claudius. De onderbouw dezer renbaan is uit vierkante blokken ruwen bergsteen, het bovengedeelte, waar zich de derde en vierde ommegang bevindt, uit zware gebeeldhouwde balken en gebinten opgetrokken. Als de dag zonnig is, zooals heden, wordt aan de zonne zijde een groot purper zeil uitgespannen, dat aan Nero's circus niet weinig voornaamheid bijzet.

Laten wij nu met de bezoekers binnentreden. Naarmate de ontzaglijke drom over een der vier bruggen, die aan Romes noordwestzijde toegang tot den Vaticaanschen heuvel verleenen, aankomt, verdwijnen de feestelingen in een der beide zijdingen; de triomfpoort is den keizer en zijn hofstoet voorbehouden. Binnen het ontzaglijk gebouw gekomen, bestijgen zij aanstonds langs genummerde gangen, eenige der breede steenen trappen, die naar een der vier ommegangen van de renbaan voeren. Op den ondersten ommegang, het podium, is links en rechts van de keizerlijke loge de plaats der Vestaalsche maagden, der consuls, der praetoren, der tribunen, der staatsambtenaren, der senatoren en van den hoogsten adel; hun zetels, in marmer uitgehouwen, zijn belegd met fijn geborduurde kussens en Oostersche tapijten. De tweede ommegang, boven het podium inspringend, is die der ridders en andere edelen van lagere rang; dan volgen de derde voor de Romeinsche burgers, de vierde en laatste, steeds hoger en meer inspringend, voor de lagere volksklasse.

De keizerlijke loge, mede door het hofpersoneel en 's keizers gemalin met haar vrouwen gebruikt, ligt in den westelijken rechthoek boven de triomfpoort. Het is een tempelvormig gebouw, dat, veertig voeten boven den grondslag der arena verheven, uit veelkleurige en sierlijk gesneden marmersoorten opgetrokken en door porfieren kolommen van de plaatsen der overige toeschouwers gescheiden is. Te midden van dat tempelvormig gebouw staat des Caesars troon, dien hij langs zestien treden bereikt. Een zijden baldakijn, met fluweelen en gouden draperieën afgewisseld en met de keizerlijke adelaars gestikt, overhuift Nero's kostbaren zetel; vier massieve vazen van Corinthisch brons, waarin geurige reukwerken branden, tooien de kunstig bewerkte koperen balustrade, die den keizer en zijn hofhouding tegen elken aanval der wilde dieren moet beschermen.

Dat is de in de geschiedenis welbekende renbaan van keizer Nero, waarin ook de H. Petrus gekruisigd werd.

Het uur van Nicephora's strijd is geslagen; reeds vernemen wij het wapengekletter en den klank van de trompetten der cohorten, die den keizer tot eeregeleide en tot bescherming gestrekt hebben op zijn langen weg door de stad. Zie, daar verschijnt Claudius Nero, die langs de triomfpoort binnengekomen is, met zijn gemalin en zijn hofstoet in de keizerlijke loge. Geheel de vergadering, dat is, al die dertig duizend Romeinen, staan te gelijker tijd van hun zetels op en een donderend handgeklap doet de renbaan tot in haar grondvesten schudden. Met een enkel handgebaar wenkt de tiran den duizenden een genadigen groet toe. Hij is gekleed in hetzelfde gewaad, dat hij droeg tijdens zijn triomftocht; opnieuw houdt hij de gouden lier in de hand, opnieuw siert een krans van versch geplukte laurieren zijn slapen. Nadat hij op zijn keizerlijken zetel plaats genomen heeft, rangschikken zich de dienstdoende officieren der lijfwacht rondom zijn geheiligden persoon, vóór, rondom en achter Nero de breede trappen van den troon bezettend met uitgetrokken degens.

Onder al de bezoekers, waartoe ook Nicephora's oom en diens vriend Victorinus, de hofmeester van Volumnius' paleis, behooren, niet om van het bloedige spel te genieten, maar om zich zelven door den aanblik van den triomf eener zwakke maagd te versterken tegen den hen wachtenden strijd, - onder al de duizenden bezoekers is er slechts één, die onze aandacht verdient.

Deze is de edele jongeling Attilius. Evenals de andere officieren betreedt hij, na zijn krijgswaard te hebben ontbloot, de trappen van den keizerlijken troon; met voorbedachten rade echter heeft hij op de onderste trede post gevat, vanwaar hij, over de koperen balustrade heen, de geheele arena in een oogslag kan overzien. Als om zijn meester te eeren, den geliefden Nero, die heden den tweeden dag van zijn triomftocht viert, draagt de jongeling een versch geplukte, prachtige witte roos in zijn gordelriem. Een ernstig opmerker zou kunnen zien, dat hij droevig gestemd is. Maar hij moet die droefheid verbergen; een ieder toch, die er ernstiger uitziet dan zulks aan zijn betrekking voegt, is daardoor alleen reeds in Nero's oogen verdacht. En bij Nero verdacht te zijn, dat zou hij op dit oogenblik niet willen; want hij verlangt vurig Nicephora's triomf te mogen aanschouwen. Ja, haar triomf! want Attilius' strijd is volstreden. Hij heeft den God der Christenen tot zijn God uitverkoren, tot den God, die elk offer van hem vragen mag, waar en wanneer Hij zulks verkiest. Alleen zou hij, voordat hij zelf ten strijde zal optrekken, zielsgaarne den strijd, den triomf zijner bruid aanschouwen en haar het afgesproken teeken geven. Daarom moet hij voorzichtig zijn, opdat hij zich niet te vroeg verrade aan den dwingeland, zijn keizerlijken meester!

De keizer geeft een teeken. Pauken, cymbalen, trommels en hoornen schallen en weergalmen; de zoogenaamde Poort der zwaardvechters, tegenover Nero's troon gelegen, wordt breed opengeworpen. Door de opzichters der spelen en de bedienaren der renbaan, allen in plechtgewaad, voorafgegaan, trekt een onafzienbare rij van kampstrijders in statigen optocht den circus van Nero rond. Onder hen ziet men zwaar- en lichtgewapende zwaardvechters, geharde worstelaars, slanke hardloopers en wa genmenners in de van oudsher aangenomen kleuren der renbaan, wit, rood, groen en blauw; eindelijk nog een ongeregelde menigte gevangenen en slaven, die minder of meer gewapend, tegen elkander of tegen de wilde dieren moeten strijden. Al die ongelukkigen zullen met levensgevaar, eenigen zelfs tot den dood toe, het ontaarde Romeinsche volk vermaken. Een groote menigte dienaren van lageren rang voeren wilde dieren mee in ijzeren kooien; ook de twee tijgers, die Nicephora zullen moeten verslinden. De Grieksche maagd zelve is niet in den optocht; zij immers is onvoorwaardelijk ter dood veroordeeld, terwijl de anderen, als kampstrijders, door één of meer overwinningen de kans op het leven behouden hebben. Voor den troon des Caesars gekomen, blijft de geheele stoet staan; onder diepe buigingen roepen zij hem toe: ‘Caesar, morituri te salutant! Caesar, zij, die gaan sterven, brengen u hun afscheidsgroet!’ O, ellende der keizerlijke dwingelandij! Die ongelukkigen zijn verplicht dezen Caesar als het ware te bedanken, dat hij zich gewaardigt hen in zijn tegenwoordigheid te laten sterven! De stoet vervolgt zijn weg, en, terwijl de ijzeren kooien, die de twee reuzentijgers uit het land der Pandionen huisvesten, worden achtergelaten, verdwijnen allen door dezelfde poort, waaruit zij de arena binnengetroden waren. Dan barst opnieuw de kreet los:

‘Heil, heil, onzen keizer! Heil, den goddelijken Caesar!’ Nero geeft andermaal een teeken; er volgt ademlooze stilte.

Langs een andere deur verschijnt Nicephora, door zes bijlbundeldragers vergezeld en zwaar geboeid, in het strijdperk.

Zooals de dochter des martelaars daar optreedt, wel uitgeput door haar nachtelijke gebeden en den last der boeien, die zij sinds den vorigen dag gedragen heeft, maar verhelderd en gezaligd door de glansen, die de in gouden wapenrustingen ter hulpe gezonden engelenscharen op haar gelaat doen vallen, zouden de toeschouwers, die bijgeloovige heidenen, haar voor een hunner godheden gehouden hebben, ware het niet, dat Nicephora's zedige kleederdracht en ingetogen houding aanstonds de christen maagd hadden verraden. In plaats van zulk een bovennatuurlijke schoonheid te bewonderen en medelijden te hebben met haar jonge jaren en haar deugd, zagen die ellendelingen in deze Grieksche niets dan de verachtelijke volgeling van een verboden godsdienst; niets dan een dochter uit het volk, die hun goddelijken meester had durven hoonen. Daarom steeg er een dof gemompel van af keuring omhoog, dat allengs tot één ruwen moordkreet uit dertig duizend kelen aangroeide. Zelfs de leeuwen en de tijgers, die in de onderaardsche spelonken der renbaan opgesloten waren, deden een teeken van bloeddorst hooren, en vermengden hun rauwe doodskreten met die hunner menschenlijke natuurgenoeten, de verdierlijkte Romeinen.

Bij dat hartdoordringend gebrul en geloei, dat haar den dood aankondigt, verschrikt de martelares werktuiglijk; zij siddert, nu zij op den zandgrond der arena de slecht uitgewischte bloedsporen ontdekt, die nog van de vroeger gehouden bloedige spelen zijn overgebleven. Maar die siddering en die schrik zijn de allerlaatste uitingen der wegstervende natuur; Nicephora slaat den blik ten hemel en gevoelt zich weer heldin. Nog eenige oogenblikken en zij zal voor eeuwig juichen aan de voeten van haar God!

Uit een tegenovergestelde deur treedt thans een heidensch priester toe; hij is vergezeld van een honderdman en twee trompetters. De priester is ditmaal niet de pontifex maximus, de heidensche hoogepriester; neen, die zetelt in de loge des keizers om met hem van de bloedige spelen te genieten. Toch vervult deze afgodendienaar de plaats van den pontifex, want hij draagt een wierookschaal in de hand en spreekt Nicephora, luide genoeg om door alle toeschouwers gehoord te worden, in dezer voege toe:

‘Dochter uit het land der Grieken, onze grootmoedige, onze goddelijke keizer Nero, dien gij gisteren ten aanschouwen van geheel Rome zoo vuig versmaad hebt, heeft medelijden

NA DE PRIJSUITDEELING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. CAIN.

met uw jeugd en uw schoonheid; nogmaals wil hij u een bewijs zijner edele welwillendheid geven. Breng hem, nog op deze laatste stonde, de goddelijke eer, die hem toekomt; offer hem den wierook, en alles zal u worden vergeven, schatten zullen u worden uitgereikt, gij zult zelfs met den goddelijken Caesar den alouden troon der Romeinsche keizers beklimmen!’

‘Dat men de tijgers over mij loslate!’ klonk het fiere antwoord der maagd. ‘Nooit zal ik wierook offeren, dan aan den éénen, onsterflijken God der Christenen, die alléén God is!’

‘Ongelukkig kind, verzaak toch aan uw dwaasheden!’ hernam de heidensche priester. ‘Geef den keizer wat den keizer toekomt! Alle Romeinsche vrouwen schamen zich over uw hardnekkigheid!’

‘Nog eenmaal. Haast u! Laat de tijgers los! Ik vrees niet te sterven! - Mijn goddelijke Bruidegom wacht mij in den Hemel; mijn vader ook, de zalige martelaar Antymas!’

‘Welaan, trotsche dochter van Griekenland; dat uw bloed dan kome op uw eigen hoofd! Gij hebt het zelve zoo gewild!’

Bij die woorden keert hij Nicephora den rug toe, buigt zich in de richting des keizers, en wisselt eenige woorden met den honderdman. Deze ontrolt, na een tweetal bazuinstooten zijner trompetters, een perkament met het keizerlijk zegel, groet Nero met het militaire saluut en leest het volgende vonnis:

DE BARMHARTIGE SAMARITAAN VOOR DE HERBERG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. PLOCKHORST.

‘Nicephora, de dochter van den Griek Antymas en voormalige Grieksche voorlezeresse van keizerin Octavia, heeft geweigerd den goddelijken Caesar wierook te offeren. Daarom wordt zij, als volgeling van de leer der Christenen, door Claudius Nero Caesar Augustus, wiens genade zij ten tweeden male versmaad heeft, veroordeeld tot den dood. Zij zal, zonder dat men verder uitstel wachte, geworpen worden voor de tijgers! Heil den grootmachtigen keizer!’

Aanstonds namen de bijlbundeldragers Nicephora de boeien af en verlieten zij, na den keizer den verschuldigten eerbied betoond te hebben, met den priester, den honderdman en de twee soldaten het strijdperk.

‘Dat men de kooien openel!’ bulderde de keizerlijke bloedhond. ‘De dieren los! Nicephora, de Grieksche, voor de tijgers!’

Nu is de van haar boeien verlost maagd voor het laatst vrij in haar handelingen; niemand is er meer, die haar hinderen kan zich voor God te vernederen. Zij werpt zich op de knieën, heft de oogen ten hemel en bidt met een stem, die schrik noch

ontmoediging verradt: 'O God, Schepper van Hemel en aarde, Gij, die mij, arme, zwakke maagd, al de bedreigingen mijner beulen hebt doen over-

winnen, zie in dit plechtig oogenblik neer op het nietige schepsel, dat Gij zelf gemaakt hebt! Versterk mijn krachten, opdat alle geslachten der aarde, die hier vertegenwoordigd zijn, erkennen mogen, dat Gij de God zijt van het heelal, en dat er geen God is buiten den God der Christenen! Mijn zalige vader Antymas, bid, bid op dit oogenblik voor mij, en strek uw machtigen arm uit over uw om des Heeren naam veroordeelde dochter!’ Nog bad zij eenige oogenblikken in stilte voor de vervolgde Christenkerk van Rome en voor haar zielsgeliefde moeder; daarna ook voor Attilius, opdat God hem de oogen zou openen, zij het ook na haar dood.

O, heilige stonde, waarin een bloedgetuige van Christus zich door het gebed gereed maakt, om, wat zij het dierbaarst op aarde bezit, haar leven, aan Hem ten offer te brengen! O zalig oogenblik, waarin de fijnste vezelen der ziel zich als oplossen in verteederende, nooit gekende ontboezemingen! O innige vereeniging van het schepsel met haar Schepper, waarin de geheimste begeerten van het menschelijk hart zich vertolken in niet uitgesproken woorden!

Nauwelijks had Nicephora haar gebed begonnen, of opnieuw had er een bazuinstoot geklonken, ten teeken dat allen, die nog in de arena vertoefden, zich onverwijld hadden te verwijderen. Een slaaf, die het ambt van zwaardvechter uitoefende, maar door langdurigen dienst binnen korten tijd vrijgelaten zou worden, was belast met het openen der kooien. Deze doorliep thans de renbaan, klom op de ijzeren gevaarten en opende beide hokken door middel van een te voren aangebrachten hefboom; daarna sprong hij op een verhevenheid aan een der muren, waarlangs hij een hooger gelegen uitgang bereiken kon.

De kooien zijn geopend. De twee reuzentijgers, die, van het uiteinde der wereld naar Rome gesleept, gisteren Nero's triomftocht opgeluisterd hebben, zijn heden tot den rang van keizerlijk gerechtsdienaar verheven; zij zullen het over de martelares uitgesproken doodvonnis ten uitvoer brengen op de hun eigen, ruwe en bloeddorstige wijze. Maandenlang zijn zij opgesloten geweest, daarom springen ze met haast uit hun hokken en rennen als bezeten door het strijdperk. Hun uitgelatenheid is echter van korten duur; zij zien hoe zestig duizend oogen op hen gevestigd zijn. Zij staan stil, strekken zich op hun achterpooten uit en doen dat merg en beenderen doordringend, langgerekt gehuil hooren, waarvoor in de woestijn alle dieren beven, behalve de koninklijke leeuw. Die klanken worden door de nog bloeddorstiger Romeinen met luid handgeklap begroet; verschrikt hervatten de ondieren hun woedenden wedloop. Zij schijnen de edele maagd niet te bemerken, die, uit haar gebed verzezen, met vasten tred naar den keizerlijken troon voortschrijdt. Daar gekomen ziet zij opwaarts, totdat zij den keizerlijken tiran, den onmenschen dwingeland te midden van de schittering zijner hovelingen, ontdekt heeft. Eerbiedig buigt zij voor hem; daarna blikte ze hem onverschrokken in de oogen.

‘Caesar, morituri te salutant!’ roept ze luid. ‘Caesar, het is de gewoonte, dat zij, die hier moeten sterven, u komen groeten. Caesar, ook ik kom u groeten! Maar mijn groet is niet alleen die eener stervende, hij is ook voor u een groet, een voorbode des doods! Sidder, dwingeland, sidder op uw troon! Gisteren heb ik u in den naam van den God der Christenen aangekondigd, dat de Engel der wrake op het punt stond zijn zwaard boven uw hoofd uit de scheede te trekken! Hoor heden, hoor op dezen voor mij zoo plechtigen stond, het verdere oordeel Gods over u! Gij zelf weet en heel Rome weet het met u, dat de voeten dergenen, die u van den keizerstroon in het slijk zullen werpen, op weg zijn naar deze stad! Ja, het oorlogspaar schudt reeds zijn

manen, het slagzwaard schittert in de volle zon, en Sulpicius Galba zal het niet meer in de scheede steken, voordat hij de door u vertrapten gewroken heeft! Voordat nog de maan, die heden haar vollen loop bereikt, twee malen haar baan zal hebben afgelegd, zal geheel Rome tegen u opstaan! Dan is uw einde gekomen; een einde, bitter als dat des schipbreukelings, die tevergeefs redding zoekt! Wanneer gij dan zult zien, dat niemand zich over u wil ontfermen, zult gij de hand aan uw eigen leven slaan, en, op denzelfden stond, verschijnen voor de rechtbank van den God, dien gij zoo lang en zoo vuig versmaad hebt! Caesar, morituri te salutant! Caesar, dat is mijn stervensgroet voor u! Ach, mocht gij nog tot inkeer komen, vóórdát de dag van Gods wraak over u is aangebroken!’

Nero was opgesprongen; hoewel schuimbekkend van woede, moest hij haar ten einde toe aanhooren. Wie zou de fiere maagd, de verkondigster van Gods oordeelen over een nietswaardigen tiran, den mond gesnoerd hebben? Zijn beulen waren verre gevloten, en de tijgers, die hij tot gerechtsdienaren verheven had om Nicephora ter dood te brengen, schenen zich niet om zijn keizerlijk bevel te bekommeren. Ja, toch; de profetes heeft haar plicht gedaan, des martelaars dochter is bereid te sterven, niets staat hun meer in den weg. Zij naderen. Met bloedbedropen oogen en opgesparden muil gaan zij zich op het arme kind werpen. De kringen, die zij om haar beschrijven, worden al nauwer en nauwer. Nog één oogenblik en Nicephora zal in stukken gescheurd zijn. Maar, wat is dat? Terwijl een der beesten als met schrik geslagen op eenige schreden afstands blijft staan, vlijt de andere tijger zich aan haar voeten neer en likt die met eerbied.

De keizerlijke onmenschen barst van spijt en teleurstelling. Is dat niet de hand van den almachtigen God, Dien hij zoo wreedaardig vervolgt in Zijn dienaren? Zijn geweten, dat hij vele jaren onderdrukt heeft, spreekt luide. Wat hij hier ziet, is de bevestiging der woorden, waarin de Grieksche hem zijn doodvonnis heeft aangekondigd! Toch beproeft de dwaas nog, terwijl het angstzweet van zijn slapen droppelt, mee te lachen met zijn spottende hovelingen.

Als beschaamd over de houding van zijn gezelschap, maar tevens bevreesd een christen maagd in het fiere gelaat te schouwen, nadert haar de tweede tijger in den rug. Zonder verder toeven zet hij zijn linker voorpoot op haar schouder; daarna heft hij den rechterklauw op om haar den genadeslag toe te brengen. Dertig duizend toeschouwers verkeerden in angstige spanning. Eensklaps valt er een groote witte roos voor Nicephora's voeten. Zij herinnert zich haar afspraak met Attilius, en slaat dankbaar oogen en armen tot een laatste vaarwel omhoog. Nog ziet zij, hoe de heldhaftige jongeling, Nero ten spijt, over de koperen balustrade heenbuigt en haar het afscheid toewuift.

Attilius is Christen; zij - zijn bruid! Nu kan ze sterven. De tijger slaat toe en breekt haar met één slag den schedel. Zijn bloedig werk kleurt Nicephora's witte kleederen met het purper van haar eigen martelaarsbloed.

Hoort gij te midden van het huilend triomfgeroep der duizenden voor den gewroken Caesar, den zang der Engelen niet, die daar opstijgt uit de bloedige arena, en welks tonen altijd, altijd hooger klimmen, tot voor den troon van God?

‘Nicephora overwon den tiran! Heil de dochter van Antymas, die eens door denzelfden dwingeland onthoofd werd! Alleluja, lof den Heer!’

‘Zij overwon den Caesar en al zijn trawanten! Ziet, zij is omhangen met de edelgesteenten harer eigen bloedige wonden!’

‘Opent uw deuren, o hemelvorsten, en buigt u neer; want zij nadert, de martelares uit het land der Grieken! Op engelenvleugelen gedragen, schittert zij in het lelieblanke

gewaad der maagden, om als koningin te zetelen in den mantel, die gepurperd is door haar eigen bloed! Alleluja, in eeuwigheid!’

Nogmaals is Nero, de tiran, van zijn marmeren zetel overeind gesprongen; ditmaal is hij werkelijk waanzinnig van woede! Zal alles hem dan heden tegenloopen? Moet een door hem veroordeelde, een uit de volksklasse, een die hem bloedig gehoond heeft tot tweemalen toe, en die daarom door hem tot een schandelijken dood verwezen is, worden toegejuicht, worden verheerlijkt door iemand uit zijn lijfwacht? En dat op het eigen oogenblik, waarop zij sterft?

(Wordt vervolgd.)

David.

Vorst David! vorst naar 's Heeren welbehagen,
Grootmoedige en echt koninklijke held,
Hetzij uw hand den Philistijner velt,
Hetzij uw blik een leger voort doet jagen.

Groot, waar een vijand om genâ komt vragen
En goddelijk, waar lied met leven smelt
Tot één akkoord van stoute en droeve harpeslagen,
Dat Juda's Leeuw, der smarten Man, voorspelt.

O levenszon, van 't spelend ochtenduur
Tot d' avondstond al purper, goud en vuur -
Eén vederwolk uw gloed niet doet verdwijnen -

Hoe ge eeuwig op het hoogste vorstenhuis
Als op de nederigste herderskluis
Uw leidend licht stout liefelijk laat schijnen.

Th. S.

De twee gepensionneerden.

Door

G. van Neubourg.

Zoo lang nog niet geleden vertoefde ik voor eenige weken te Duivenheim. 's Avonds, juist klokke acht, kwamen geregeld ‘In den Purperen Druiventros,’ waar ik gelogeed was, twee bejaarde, deftige heeren, in wie men aanstonds militairen herkende, ook al had men de lintjes in het knoopsgat van hun tot boven toe dichtgeknoopte jas nog niet gezien. Verschillende malen op wandeling ontmoette ik de beide ‘onafscheidelijken,’ zoodat ze mij van lieverlede wel een weinig belang begonnen in te boezemen, want in mijn verbeelding schiep ik me al een heelen roman aangaande de twee bedaagde maatjes, die mijn hospes mij op zekeren avond als ‘de twee gepensionneerden’ leerde kennen.

Ik had me niet bedrogen, zooals het volgende, wat ik omtrent hen vernomen heb, bewijzen zal.

I.

Duivenheim, een klein provinciestadje, gelijk aan alle kleine provinciestadjes, was het rustoord, dat majoor Terdegen zich had uitverkoren, om van zijn pensioen te genieten en in ongestoorden vrede zijn nog restende dagen te slijten. Die keuze deed den gepensionneerden militair alle eer aan en getuigde van scherp doorzicht en plaatselijke kennis in zake van wel-verdiend-rust-genieten.

Duivenheim maakte reeds jaren - helaas nog altijd tevergeefs - aanspraak op een spoorwegverbinding. In geduldige afwachting zagen de goede inwoners middelerwijl dagelijks op het marktplein op hetzelfde uur en langs denzelfden weg den ouderwetschen postwagen in volle vaart aankomen, reeds in de verte aangekondigd door vroolijk klinkende zweepslagen en luid rinkelende paardenschelletjes.

Het stadje telde zoowat drie duizend inwoners, door de statistiek eerezuchtig ‘zielen’ genoemd, wier trots het uitmaakte, dat hun geboorteplaats de hoofdplaats van het kanton was.

't Plaatsje was niet van bekoorlijk natuurschoon verstoken. 't Had wallen met slanke, rijzige boomen beplant; een kronkelend riviertje omkabelde het in geheel zijn lengte; zijn straten waren met plavuiten belegd; het marktplein prijkte met een fontein, en een kerk van zuiver Gothischen stijl beheerschte met haar slanken toren de nette woningen en talrijke winkelhuizen, die net twaalfstal straten en steegjes vormden. 's Maandags was het er bijster druk; dan kwamen de ‘buitenlui’ van alle kanten met hun wagens, karretjes en gespannetjes, met hun korven en manden, met hun eieren en groenten, met hun kippen en

eenden, nog vóór de zon opkwam, onder vroolijk gesnater en gezelligen kout ter markt, die spoedig wemelde van een bonte menigte.

Maar de overige dagen der week scheen Duivenheim met behagen in te dommelen in een allerprettigst dutje, hetgeen het stadje voor zijn kleine burgers zoo dierbaar maakte. Eén hotel 'In den Purperen Druiventros' en drie of vier herbergen van den eersten en enkele van den tweeden rang mochten gezegd worden goede zaken te maken.

In dit Dorado was zich, zooals reeds gezegd is, majoor Terdegen metterwoon komen vestigen. Braaf, veel minder voorbeeldig, kon de majoor nu juist niet genoemd worden. Zijn militaire kerfstok was doorkorven met arresten, belooften wegens daden in strijd met de tucht, afwezigheden op 't appèl, burens-, straat- en nachtgeruchten binnen zoowel als buiten de kazerne. Zelfs had hij er eens de korporaalsstepen om moeten afleggen. Maar met de jaren was het verstand gekomen en toen de jeugdige losbol eindelijk den ernst des levens begrepen had, was hij zoo veranderd, dat in betrekkelijk korten tijd de epauletten zijn schouders sierden.

Daarvoor had hij naar 'den Oost' geteekend. Een binnenlandsche scherinutseling, waarin hij zich als bijzonder dapper onderscheidde en zelfs een makker het leven redde, bezorgde hem daar een lichte wonde aan het been, een eervolle decoratie op de borst en een niet te versmaden pensioen in den zak; daarmee stevende hij weer naar het lieve vaderland terug en zoo bracht de bekende postwagen hem op zekeren avond op de markt.

Toen de oude knollen stilhielden, stapte de gepensioneerde majoor uit, terwijl de postiljon zijn valies aanreikte, met zooveel allerlei kleurige spoorwegetiquetten beplakt, dat het wel in een arlekijnspek gestoken scheen.

Zeer natuurlijk begaf zich mijnheer Terdegen naar den van oudsher gerenommeerden 'Purperen Druiventros.' Na den inwendigen mensch versterkt en den uitwendigen wat opgefrist te hebben, ging de gedecoreerde verdediger des vaderlands een kijkje in de gelagkamer nemen. Al spoedig had hij er een gesprek aangeknoopt met een der Duivenheimers, die twee gemeubelde kamers te huur had. Het resultaat van het onderhoud was, dat mijnheer gerust den volgenden dag kon komen zien en als ze hem niet bevielen, kon hij nog altijd ergens anders gaan.

De eenvoudige man zocht het den mijnheer zoo goed mogelijk te beduiden waar hij wezen moest en achtte, ingenomen als hij met zijn kamers was, de zaak reeds zoo goed als beklonken.

Den volgenden morgen kwam de heer Terdegen, door een klein meisje begeleid, het besproken kwartier bezichtigen. 't Was een flinke boerenwoning in het voorste deel van het stadje; koeiengeloei, kippen- en eendengekakel, hondengeblaf, paardengetrappel en wat dies meer zij, bewezen, dat hij op een welgedane pachthoeve was.

Door een stevig vrouwmensch voorafgegaan, beklom de majoor de steile trap en bevond zich dra in een tamelijk groot, doch tevens vrij laag vertrek, welks muren behangen waren met een grillig behangselpapier, dat op een lichtgelen grond een hevig oorlogstafereel in 't blauw te aanschouwen gaf. Dit kleurig behangsel scheen het militaire hart goed te doen, want zonder acht te geven op de eenvoudige stoffeering: ruwe matten stoelen, vierkante tafel, geel ladekastje, een paar ouderwetsche schilderijen, benevens een hangklok, was de lage huurprijs spoedig bedongen en toen de wandklok een uur later wees, had de majoor zijn reisvalies reeds

‘In den Purperen Druiventros’ laten halen, het uitgepakt, zijn weinige kleeën aan den kapstok gehangen, zijn schoenen en laarzen in een hoek gezet, en den muur versierd met een trofee uit drie pijpen, een sabel, twee pistolen en een paar rietpluimen samengesteld.

Met welgevallen liet hij zijn oogen weiden door zijn nieuwe woontente, wreef zich voldaan de handen en mompelde in zijn baard: ‘Hier willen we leven en sterven!’

Na het middageten stopte hij een zijner pijpen, trok zijn schoenen aan, zette een lichte pet op het hoofd en ging een wandeling door het stadje maken.

II.

‘t Dagelijksch koffiehuisbezoek was een ingekankerde gewoonte van majoor Terdegen. Daar vond hij waar hij niet buiten kon leven, zooals hij beweerde: drank, kaarten en tabak; daar ging, om zoo te spreken, zijn heel gepensionneerd leven in op. Hij beweerde maar eenmaal per dag, dat wil zeggen, geheel den dag door, te rooken.

Waar en zoodra hij de kans klaar zag, schudde hij de kaarten met een vlug- en behendigheid zijner waardig, en brouwer en brander verdienden een flinken stuiver aan zijn dorstige keel; hij lustte zijn ‘halfjes’ en zijn glaasjes als de beste.

Zijn middagwandeling gold dan ook hoofdzakelijk de keuze van zijn voor ‘t vervolg gewoon lokaal. ‘De drie schuimende Pintjes’ beviel hem bij gebrek aan iets beters ‘t best. De gelagkamer was vroolijk, gezellig en netjes bestrooid met wit zand; de waardin voorkomend, beleefd en spraakzaam; de drinkwaar degelijk en goed, en veertien dagen later was hij reeds de steunpilaar van het Duivenheimsch koffiehuis geworden.

Al spoedig had de geslepen waardin den ‘habitué’ in haar zak, zooals men zegt; zij had zijn puntelijke gewoonten bespied, voorkwam behendig zijn verlangens, en wist hem zijn bezoeken ten harent zóó gezellig te maken, dat hij eerst geheele avonden, toen geheele middagen en ten slotte geheele dagen plakken bleef.

Terdegen was de groote man in ‘De drie Pintjes’ geworden. Hij had er het hooge woord, snoefde dat het kraakte, daar hij de goedige lui zoo onwetend vond en zoo begeerig zijn krijgsavonturen met open mond en ooren te vernemen.

Zijn gewoon gehoor was meestal: de waard, een niet al te bespraakt, erg min ontwikkeld, gezet man, typisch in zijn bonte hemdsmouwen en lichtkleurig vest en bonte slaapmuts; de veldwachter, een stokkerige, uitgedroogde en geheel met zich zelve ingenomen kerel; een klerk van den notaris, die de goedheid in persoon was; en eindelijk de molenaar, de eenige, die nu en dan het eens waagde, den majoor te weerspreken of wat hij verhaalde in twijfel te trekken.

Het ‘clubje’ leefde in vrede, legde zijn kaartje, dronk zijn glaasje, rookte zijn pijpje en besprak onder voorzitterschap van den nieuwen inwoner de politiek.

III.

Volmaakt geluk bestaat hier op aarde niet en majoor Terdegen, die dit meende gevonden te hebben in het bekoorlijke Duivenheim, zag zich al spoedig gedwongen deze illusie vaarwel te zeggen.

's Maandags toch, de befaamde marktdag, was het in 'De drie Pintjes' onuithoudbaar. Nog voor het opgaan der zon wemelde 't er van kooplieden, boeren, kramers en handelaars, met grove stemmen, opgeblazen gezichten, in glanzenden blauwen kiel, met den onafscheidbaren wandelstok aan den arm, de minder aangenaam riekende pijp in den mond, die met hun glazen en glaasjes in de hand, den koop bedongen of sloten en zodoende een leven maakten, dat een fatsoenlijk mensch hooren en zien zou vergaan.

Als dan de majoor tegen elven zijn 'halfelfje' kwam nemen, vond hij zijn gewoon plaatsje bezet door ontbijtende boeren en boerinnen, die half achter korven, manden en pakken verscholen een buitengewonen appetijt aan den dag legden voor den meegebrachten proviand: boterhammen, spek, eieren, ja zelfs 'vla,' ruw verpakt in stukken krant, die hier en daar van groote vetvlakken doortrokken op den vloer verspreid lagen. De waard en waardin hadden hun handen vol werk, hun zakken vol klein geld en hun hoofd vol bestellingen, zoodat voor de gewone 'attenties' voor mijnheer 'den majoor' geen tijd overbleef.

Die marktdag was inderdaad een ongeluksdag in het vreedzaam leven van onzen gepensionneerden militair, die stoornissen van dezen aard onuitstaanbaar vond. Hij had al dikwijls geklaagd, gefoeterd, gefulmineerd zelfs, maar tegen de macht niet bestand, en inziende, dat er toch niets aan te verhelpen of te veranderen was, besloot hij in vredesnaam 's Maandagsmorgens dan maar rustig thuis te blijven. In het begin was dit hem vreemd, hij wist niet hoe hij het had, was kwaad van humeur, kittelloorig, gejaagd en vervelend; maar langzamerhand wende hij zich ook daaraan en zocht zijn tijd met iets anders te dooden.

Op zoo'n Maandagmorgen nu, waarop hij zijn dagelijksch bezoek aan zijn gewoon koffiehuis moest laten, kwamen de uitnoodigende zachte stralen van een bekoorlijk herfstzonnetje hem overhalen, naar beneden te komen om zich op de steenen bank naast de huisdeur in die stralen een tijdje te komen koesteren. Erg melancholisch gestemd, een half droge sigaar in den mond, kon hij er nauwelijks een minuut of tien gezeten hebben, toen hij in de verte een meisje van tien, twaalf jaren zag aankomen, dat met een stok een half dozijn waggelende ganzen voortdreef.

Zonder zich rekenschap te geven waarom, wijdde majoor Terdegen al zijn aandacht aan dat kind en ontdekte spoedig, dat het een houten been had.

Medelijden was iets onbekends voor het steenen hart van onzen gevoellozen oud-soldaat. Voor armen en ongelukkigen was hij nooit thuis, en kleintjes of kinderen kon hij niet uitstaan. 't Was hem zelf dus een raadsel, dat hij op het eerste gezicht dezer kleine kreupele een lichte aandoening van belangstelling gevoelde.

Het meisje was tamelijk wel gekleed, doch zag er zeer ziekelijk en zwak uit. De ganzen waren spoedig haar woning genaderd en schommelden klapwiekend en kakelend de groote poort der boerderij in, waarheen ze de kleine hoedster wilde volgen, toen de majoor het kind aanhield en haar vroeg met een stem, van wier zachtheid hij zelf een oogenblik verschrok:

'Hoe is je naam, kleine?'

'Antje, om je te dienen, mijnheer,' zei het meisje, haar groote, zwarte oogen op den soldaat richtend, terwijl ze met de eene vrije hand het verwarde loshangend hoofdhaar uit de oogen streek.

'Hoor je hier thuis, kind; ik heb je tot nu toe nog niet bemerkt.'

'Of ik! Ik ken u wel, hoor; je maakt me alle avonden wakker als ge de trap opkomt, waaronder ik slaap!'

'Zoo! Nu, ik zal voortaan zachter loopen, versta je; en hoe oud ben je?'

‘Met Vrouwendag word ik er zestien, meneer!’

‘En ben je familie van den baas?’

‘Ja en neen, dat weet ik zelf niet recht.’

‘Je verdient zeker niet veel, hè?’

‘Kost en inwoning.’

‘Maar, hoe kom je toch aan dat ongelukkige been?’

‘Omdat ze mij 't mijne afgezet hebben,’ lachte ze gul.

‘En leven je vader of moeder niet meer?’

‘Ik geloof het niet.’

Dit zeggende groette zij tamelijk links den majoor en haastte zich huppelend haar ganzen in te halen, terwijl majoor Terdegen het houten been zich hoorde verwijderen op de steenen der binnenplaats. In gedachten verzonken, stond hij werktuiglijk op, en aan een onverdraaglijke verveling ter prooi, ging hij zonder te weten waarom, maar weer naar zijn kamer.

Nog nooit was deze hem zoo leeg, zoo ongezellig voorgekomen. Brrr!!! Wat was dat behangsel eentonig! Wat zagen die bedgordijnen er vuil en versleten uit! Wat een stof op de meubeltjes! Wat een vlekken op vloer- en tafelkleeden! Zoo in zich zelf mopperend ging hij naar den haard, rondom welken het eveneens allesbehalve zindelijk was. Eindjes sigaren, verbruikte lucifers, overschot van tabak en.... de rest deden onzen militair voor 't eerst, zoolang hij de kamer bewoonde, erg onaangenaam aan. Daarna ging hij naar het gordijn, dat zijn

garde-robe beschutte, en ontdekte hoe sjofel en pover, maar vooral hoe slecht verzorgd daar alles neerhing; hemden en jassen zonder knopen, broekzakken vol gaten, schoenen scheef en grijs, hoeden vol stof en gedeukt!

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Na de prijsuitdeeling. -

Het schooljaar is ten einde en de prijsuitdeeling heeft den ijver en het goed gedrag der leerlingen bekroond, - een spoorslag voor hen om te volharden, voor de minder ijverigen ook een spoorslag, maar om in het vervolg meer lust in de studie aan den dag te leggen.

Met gelukkige, stralende gezichten verlaten de leerlingen, door hun ouders vergezeld, de school, om een welverdiende, prettige vakantie te genieten.

De kleine Maria heeft zich bijzonder onderscheiden en niet alleen den eersten prijs gekregen voor ijver, maar ook het kroontje van goed gedrag. Geen veldheer kan fierder zijn op zijn oorlogslauwen, dan zij op haar vreedzame tropeeën, die ze haast heeft aan haar grootouders te laten zien en door hen te laten bewonderen.

Grootmoeder slaat van opgetogenheid de handen in elkaar, terwijl grootvader kalmer, maar met niet minder voldoening van den triomf zijner lieve kleindochter geniet. Met de gelukkige ouders vormt dit vijftal een aantrekkelijk groepje, dat door groot en klein met genoegen en belangstelling zal worden beschouwd en bij velen aangename herinneringen uit vervlogen jaren zal wakker roepen.

De schilder Henri Cain had een dankbaar onderwerp gekozen en hij heeft het met treffende juistheid en waarheid weten weer te geven.

GEZICHT IN DE KAPEL VAN HET NIEUWE MOEDERHUIS TE 'S-HERTOGENBOSCH.
Naar een photographie.

De barmhartige Samaritaan voor de herberg. -

Ieder kent de treffende gelijkenis van den Samaritaan, welke ons in het Evangelie van den H. Lucas op den twaalfden Zondag na Pinksteren wordt voorgehouden.

De aanleiding tot het voorstellen van deze gelijkenis werd gegeven door een wetgeleerde, die Jesus de vraag stelde: 'Meester, wat moet ik doen om het eeuwig leven te bezitten?' Bij het stellen dezer vraag had de wetgeleerde een booze bedoeling: hij hoopte, dat Jesus' antwoord iets zou bevatten, wat hem stof tot tegenspraak zou geven. Jesus, die zijn verkeerde gezindheid kende, gaf geen antwoord, maar vroeg op zijn beurt: 'Wat staat er in de Wet geschreven? Hoe leest gij?' De wetgeleerde hernam: 'Gij zult den Heer uwen God liefhebben uit geheel uw hart en uit geheel uwe ziel en uit al uwe krachten en uit geheel uw verstand, en uwen naaste als u zelve.' - 'Gij hebt goed geantwoord,' zei Jesus, 'doe dit en gij zult leven.'

Toen nu de wetgeleerde opnieuw vroeg: 'En wie is mijn naaste?' stelde Jesus, om te leeren hoe het gebod der naastenliefde moet worden verstaan, deze gelijkenis voor:

'Zeker mensch ging van Jerusalem naar Jericho en viel in handen van roovers, die hem uitschudden en wonden toebrachten en heengingen, terwijl zij hem halfdood lieten liggen. Het gebeurde nu, dat een priester denzelfden weg afkwam en, hem gezien hebbende, voorbijging. Ook een leviet, toen hij nabij de plaats was en hem zag, ging eveneens voorbij. Doch zeker reizend Samaritaan kwam nabij hem, en hem ziende werd hij door medelijden bewogen. En toetredend, verbond hij zijn wonden, goot er olie en wijn in, legde hem op zijn lastdier, voerde hem naar een herberg en droeg zorg voor hem. En des anderen daags nam hij twee tienlingen en gaf ze den waard, zeggende: 'Zorg voor hem, en wat gij verder moogt ten koste leggen, zal ik u bij mijn wederkomst teruggeven.'

Hoe schitterend komt in deze gelijkenis de naastenliefde van den Samaritaan, die door de Joden gehaat werd en door den wetgeleerde stellig niet als zijn naaste zou erkend zijn, uit door de tegenstelling met den meedoogenloozen priester en den hardvochtigen leviet!

De gravure in dit nummer, naar de schilderij van B. Plockhorst, stelt het oogenblik voor, waarop de barmhartige Samaritaan den gewonden Jood behoedzaam van zijn ezel tilt, om hem de herberg binnen te dragen.

Op twee en een half uur afstands van Jerusalem vindt men een herberg, die, ter gedachtenis aan den Samaritaan der gelijkenis, den naam van Khan des Samaritaans draagt.

[Nummer 24]

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68,

door

Johs. Klep, Pr.

(Vervolg.)

Lictoren,' gilt de dwingeland, 'grijpt dien honderdman! Wie is hij? Wat wilde hij toch?'

'Het is Claudius Attilius, doorluchtige Caesar, een uwer getrouwste hovelingen!' antwoordt de officier, die het naast bij den keizer staat.

'Lictoren, grijpt hem! Dat hij niet ontvluhte; zijn vonnis zal kort zijn en gestreng! Ik moet een voorbeeld stellen, ook voor mijn gunstelingen!'

Vrees niet, ellendige Nero, Attilius zal niet vluchten! Niet tevergeefs heeft hij lange uren den strijd in eigen borst gestreden; hij heeft de overwinning behaald en verlangt niets anders meer op aarde, dan zijn hoofd onder het zwaard te buigen, om zijn bruid te kunnen weervinden in den Hemel! Neen, een nieuw bekeerde Christen, die ten aanschouwen van dertig duizend heidenen voor het eerst zijn geloof in Christus beleden heeft, vreest de straffende hand van een Nero niet! Zie slechts, hij geeft vrijwillig zijn degen over, en biedt ongevraagd de handen aan, om die te laten boeien en dan voor den keizer gebracht te worden!

'Uw naam?' vraagt Nero kortweg.

'Gij kent dien, Caesar, ik heet Claudius Attilius, en was tot voor weinige oogenblikken uw vertrouwde en uw gunsteling!'

'Indien gij mijn vertrouwde waart en mijn gunsteling, waarom hebt ge dan mijn vertrouwen in u te schande gemaakt? Waarom keurt gij het gedrag goed van iemand, die mij tot drie, vier malen toe, bloedig gehoond heeft voor 't geheele volk, die mij zelfs met de wraak van den God der Christenen heeft durven bedreigen?'

'Doorluchtige keizer, de Grieksche maagd, die gij ter dood bracht, was een aanhangster van het Christendom, dat is waar; maar zij was tevens mijn welbeminde bruid!'

'Uw bruid, ongelukkige? Dan moet gij ook Christen zijn; want de christen maagd versmaadt de hand van een heiden, zelfs al ware hij de keizer van het aloude Rome! Dat hebben wij gisteren en nog dezen morgen ondervonden!'

AAN DE HAVEN VAN SORRENTO, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. CORRODI.

‘Caesar, tot vóór weinige oogenblikken was ik een heiden, evengoed als uwe doorluchtige Majesteit en de dertig duizend Romeinen, die hier op ons nederzien. Nadat ik echter het tooneel gezien heb, dat op dit eigen oogenblik voor ons aller oogen afgespeeld is, verklaar ik rondborstig, dat ik een aanhanger van den machtigen God der

Christenen geworden ben; van den God, die alleen God is, en die sterk genoeg is om een tengere maagd over den alleenheerscher der wereld en al zijn valsche goden te doen zegevieren!’

‘Ongelukkige, gij spreekt uw doodvonnis uit!’

‘Dat weet ik, mijn keizerlijke meester! Maar wanneer ik dagelijks moet aanschouwen hoe Romes alleenheerscher, die een vader voor zijn volk moest zijn, teedere maagden op de gruwelijkste wijze doet omkomen, hoe hij alom de Christenen op moordschavot en brandstapel brengt, terwijl zij toch de trouwste burgers zijn in het geheele rijk, dan, Caesar, ga ik liever met die eerbare lieden den dood in, dan met den keizer en zijn goddelooze trawanten in eer en aanzien en rijkdom te blijven leven!’

‘Zwijg, ongedierte! Zwijg, snoode ondankbare! Waarlijk, indien gij niet geboeid waart, zou ik van u heengaan, uit vrees, dat ge mij naar het leven zoudt staan!’

‘Vrees niet, Caesar; ik was en blijf uw trouwste dienaar, zoover mijn geweten en de wet van het Christendom mij zulks veroorloven!’

Langzamerhand scheen des keizers toorn eenigszins te bedaren. Om de spelen niet langer te onderbreken, gaf hij aan eenige bijlbundeldragers bevel, Attilius naar de staatsgevangenis te geleiden aan den voet des Kapitoools. Daar zou hij de plaats zijner bruid kunnen innemen en nadenken over zijn toekomst. Na afloop der spelen zou de keizer hem, daar hij eenmaal diens gunsteling geweest was, nogmaals in verhoor nemen.

IX.

Twee volle maanden zijn er verlopen sinds Nicephora's marteldood. De bloeddorstige hand van den dwingeland Claudius Nero Caesar Augustus, die reeds negen jaar loodzwaar op het Romeinsche volk drukt, is onuitstaanbaar geworden; sinds twee volle maanden smacht Rome, smacht het geheele wereldrijk in den letterlijken zin des woords naar verademing, en wachten zij slechts een gelegenheid om den gewetenloozen tiran van den troon in het slijk te werpen. Tot walgens toe zijn de harten dergenen, die niet met lijf en ziel aan Nero verkocht zijn, opgevuld van afkeer en haat; meer dan dat, opgevuld met schrik en afgrijzen. Het is immers genoeg, groot en aanzienlijk, of minstens zoo rijk te zijn, dat men door zijn bezittingen de keizerlijke schatkist kan vullen, om vroeger of later gevaar te loopen, in ballingschap te moeten gaan of het hoofd te verliezen onder de handen der keizerlijke beulen.

Nero's einde is nabij; de dwingeland weet het, hij ziet het, maar hij gevoelt zich onmachtig. Gelijk de kokende branding, die een storm voorafgaat, het bezinksel van den zeebodem in schuim en vuile vlokken doet opspatten, zoo teekent de gisting, die in Italië en het geheele rijk sinds twee maanden dagelijks toenam, dat er een naderend onweer dreigt; een orkaan, die blijkbaar den wankelenden troon des Caesars zal meesleuren en hem zelf ten ondergang voeren.

Reeds is Julius Vindex met honderdduizend ongeoeffende Galliërs opgestaan, maar nog in het uiterste oogenblik door den Germaanschen opperbevelhebber Virginius verslagen. Bedenkelijker echter is het aanrukken van Sulpicius Galba, die door Salvius Otho, den praetor van Lusitanië, ondersteund, met zijn Spaansche legioenen op Rome losrukt. Nero siddert voor hem; maar wat zal hij doen? Wat kan hij zelfs doen? Welke

maatregelen kan een onzinnige, wulpsche dwaas nemen, die nooit iets ernstigs verrichtte, allerminst een enkele krijgsmansdaad? Het is alsof hij met machteloosheid of met blindheid is geslagen. Hij begint, na het ontvangen van nauwkeuriger berichten, met gedurende een zijner slemppartijen de feesttafel omver te werpen en daardoor twee kristallen vazen van hooge waarde, die hij steeds zeer op prijs stelde, te breken. Vervolgens wil hij Galba, wil hij den Senaat te voet vallen; ten slotte neemt hij het besluit, zich in het Oosten, in Egypte, te gaan verbergen. Een volgenden dag gevoelt hij zich krijgshaftiger. Hij beveelt, dat het Romeinsche volk, hetwelk noch tot den krijgsdienst gedwongen kan worden, noch rechtstreeksche belasting behoeft te betalen, op eigen kosten een legioen zal vormen. Het volk weigert, en, wetend dat hij in zijn onrecht is, berust de tiran in die weigering. Daarna stelt hij een klein legertje samen, uit de pronkmatrozen zijner lustvloot te Misenum; hij keurt het zelfs goed, dat eenige heldhaftige burgeressen van Rome den helm opzetten en het schild aan den arm snoeren, om een amazonenkorps te vormen. Alles, alles dwaasheid. Geheel Rome spot en lacht met den zinnelooze, die, indien hij ernst bezeten en bijtijds zijn voorzorgen genomen had, over de acht en twintig legioenen (180.000 soldaten) van het Romeinsche rijk had kunnen beschikken; een ieder ziet duidelijk, dat de ellendige dwingeland onbekwaam is tot elke regeeringsdaad. Hoe ook zou hij hebben leeren regeeren? Tot aan haar dood regeerde zijn moeder Agrippina voor hem; daarna de wijsgeer Seneca, eindelijk de onderkeizer Heliüs.

De ongelukkige Caesar staakt ten slotte elke poging, zelfs elke schijnpoging ter verdediging; eerst hoopt hij, het volgend uur is hij er reeds zeker van, dat de onweerswolken wel zullen voorbijdrijven, dat het gevaar wel vanzelf zal ophouden. Inderdaad, in den chaos der verwarring, sinds den dood van keizer Augustus over het Romeinsche rijk gekomen, en onder Nero's regeering niet weinig aangegroeid, is alles, is elke verrassing mogelijk. Ook nu zou de orkaan, die 's keizers troon bedreigde, hoogstwaarschijnlijk vanzelf tot bedaren gekomen zijn, had Galba de overmoedige en machtige Praetoriaansche benden niet omgekocht, die heerschzuchtige troepen, welke eeuwen lang Rome en het keizerrijk in hun boeien gekneld zouden houden.

Nero droeg van deze omkooping kennis; daarom wilde hij door een uiterste poging het geringe volk der stad, dat hij door zijn *panes et circenses*, door zijn spelen en zijn brood, werkelijk aan zich verbonden had, nog meer op zijn hand brengen. Op den avond van den eigen dag, dat Sulpicius Galba vóór Rome verwacht werd, zou hij derhalve nog een openbaar feest geven aan de zeer vele geldelijk van hem afhankelijke edelen en aan het geheele volk. Ieder, die een feestkleed bezat, mocht den glansrijken zeestrijd der zwaardvechters, in de tuinen van het Gulden Huis, komen bijwonen.

Nero's laatste feestavond is aangebroken; het is de avond van Sexto Idus Junii, of, volgens onze benaming, de avond van den 8en Juni van het jaar des Heeren 68. Uit de Velia wijk zien we eenige afdeelingen soldaten te voorschijn treden, die hun marsch vervolgen in de richting van Nero's paleis. Meen niet, dat het oud gedienden zijn, die de wacht der stadspoorten gaan betrekken tegen een mogelijke overrompeling door Sulpicius Galba. O, neen, daar denkt de dwingeland niet eens meer aan. Zijn volk, het beminde gepeupel van Rome, zal hem wel beschermen, hem wel uit den nood helpen en als één man opstaan, wanneer het gevaar werkelijk dreigt. Die troepen, ditmaal dubbel sterk, om de onzekerheid en de gevaren dezer woelige dagen, dienen tot geleide aan de misdadigers, uit de verschillende gevangenissen der stad

samengebracht, om Nero's feestspel op te luisteren; zij zullen Nero's tuinen als evenveel brandfakkels verlichten. Het zijn een twaalfstal booswichten, omdat de laffe dwingeland ze aldus noemen wil; inderdaad zijn het de beste burgers van zijn rijk, verdienstelijke martelaren in het oog van den God der Christenen. Onder hen bemerken wij den diaken Constantius, geheel in God verslonden; ook Claudius Attilius, den voormaligen keizerlijken officier, die er opgewekter uitziet, dan ooit te midden der praalvertooningen van het hof. O, hij is zoo gelukkig; heden nog zal hij zijn bloed storten voor den geliefden Meester en dan eeuwig met zijn bruid Nicephora verblijven voor den troon van hun beider God.

Het geleide houdt een oogenblik stil aan den voet van den Palatijnschen heuvel; daar, onder het oude paleis van keizer Augustus, bevindt zich nog een gevangenis. De cohorte opent haar rangen en verleent toegang aan zes andere Christenen, die met de reeds aanwezigen de kroon van het martelaarschap zullen ontvangen. Onder hen bevinden zich Hippolytus en Victorinus, de vroegere hofmeester van Volumnius' paleis.

‘De vrede zij met u!’ begroette hen de diaken Constantius, zoodra zij vereenigd waren.

‘De Heer zegene u en sta u bij,’ antwoordden alle aangekomenen, terwijl de bevelvoerende centurio, die den gevangenen veroorloofde met gedempte stem tegen elkander te spreken, het bevel gaf langzaam den weg te vervolgen.

‘Hippolytus en Victorinus,’ hervatte de eerbiedwaardige Constantius zijn gesprek, ‘ik wist niet, dat gij gevangen genomen waart. Zegt mij, want in Nero's tuin zal ons het zwijgen wel opgelegd worden, hoe zulks in zijn werk gegaan is!’

‘Luister, mijn vader,’ antwoordde Hippolytus, ‘ik zal kort zijn. Gij kent Eprius Marcellinus, den openbaren aanklager, den broeder van den onderhofmeester van Volumnius' paleis. Die verraderlijke man heeft ons op den morgen van Nero's triomftocht bedektelijk uitgevraagd, en ons twee dagen daarna, om zelf de vastgestelde belooning te ontvangen en aan zijn broeder Tribonius het opperhofmeesterschap in handen te spelen, bij de rechtbank onzer wijk aangeklaagd. Toen we beiden bekenden Christen te zijn, en de rechter bovendien vernam, dat ik Nicephora's oom was, die haar lichaam voor geld teruggekocht en in de catacomben had laten begraven, was ons vonnis gestreken. Wij werden ter dood veroordeeld en intusschen in den Palatijnschen kerker geworpen. Maar gij zelf, eerwaardige diaken van Gods Kerk, die steeds zoo voorzichtig waart, en als de rechterhand van Paus Linus niet gemist kondet worden, hoe zijt gij gevangen genomen? Verraden waarschijnlijk?’

‘Neen, mijn vrienden,’ zei Constantius, ‘eigenlijk ben ik niet verraden; ook ik ben aangeklaagd door den ellendigen Marcellinus. Vreezend, dat Nicephora's lichaam onder de lijken van zwaardvechters en andere misdadigers verbrand zou worden, haastte ik mij na den afloop der bloedige spelen naar den bewaker der Porta Libitina, de doodendeur van de renbaan. Ik vernam daar, dat haar lichaam door u zou worden afgehaald, zoodra de duisternis zou invallen. Om niet tevergeefs gekomen te zijn, herinnerde ik genoemden bewaker, nooit te vergeten, dat hij aan elk lichaam van een gemartelden Christen goud kon verdienen; dat hij derhalve goed zou toezien niet een enkel dier lichamen verloren te laten gaan, maar desnoods een boodschap te zenden aan de oude weduwe Cassia Aurelia, wier woning ik hem aanduidde. Op hetzelfde oogenblik trad Eprius Marcellinus te voorschijn; hij had zich in een hoek van des bewakers vertrek verscholen. Aanstond gaf hij den verschrikten bewaker bevel zijn slaven te roepen, mij te boeien en den volgenden morgen voor de rechtbank te slepen. Daar was mijn vonnis kort. Ik dank God, dat niemand dier heidenen tot op dit uur

vernam, hoe ik tot de geestelijkheid van Rome behoor. Daardoor heeft men mij onder de gewone beschuldigten opgenomen, en kan ik u heden nog eenige voorlichtingen en mijn zegen geven!’

‘God zij eeuwig geloofd, eerwaarde vader!’ sprak Victorinus met gedempte stem. ‘Gij, die ons steeds tot voorbeeld waart en een voorspreker bij God, zult ons heden den kampstrijd niet weinig vergemakkelijken en zachter doen schijnen.’

‘Attilius, gij fiere jongeling,’ ging Hippolytus na eenige oogenblikken van zwijgen en inwendig gebed voort, ‘o, wat verheug ik mij over uw bekeering! Ik heb uw strijd in de renbaan gezien en bewonderd; spoedig zou ik alle pogingen hebben aangewend, om u in de gevangenis te komen bezoeken en de gelukwensen van Nicephora's moeder over te brengen. Slechts mijn eigen gevangenschap heeft mij verhinderd, dat voornemen ten uitvoer te brengen. Verhaal mij derhalve het vervolg uwer lotgevallen!’

‘Dat verhaal zal zeer kort kunnen zijn; het is de gewone geschiedenis van ieder catechumeen, van ieder nieuwbekeerde. Nero heeft niet meer aan mij gedacht, nooit ben ik opnieuw voor zijn rechtbank geroepen; het was daarom eenigszins onverwacht, dat ik gisteren het bericht van mijn aanstaand martelaarschap ontving. Verbeeld u mijn geluk, toen ik, daags na mijn gevangenneming, den eerbiedwaardigen Constantius in den kerker zag treden; ik meende, dat hij mij kwam bezoeken en aanmoedigen. Helaas, toen men hem de boeien aanlegde, zag ik, dat hij mijn medegevangene geworden was. Deze heilige man heeft mij volledig onderwezen en met eigen hand gedoopt. Gisterenavond, toen ons als terdoodveroordeelden het bezoek van vrienden en kennissen toegestaan werd, heeft ons de eerbiedwaardige priester Clemens - mij voor de eerste maal - het heilig Lichaam des Heeren uitgedeeld. Mijn hemelsch geluk kunt ge begrijpen; nu blijft mij op deze wereld niets meer te doen dan te sterven voor mijn hemelschen Bruidegom, en daarna met mijn bruid Nicephora het eeuwig geluk des Hemels te deelen.’

‘Amen! Zoo zij het!’ voleindigde Constantius des jongelings verhaal. ‘Ja, wij allen zullen kloekmoedig lijden en te zamen onzen zegepralenden intocht houden in het ware Jerusalem hierboven!’

Terwijl de diaken van Paus Linus voortging die glorievolle martelaren, want alle gevangenen waren Christenen, door krachtadige vermaningen en geestelijke lessen tot standvastigheid aan te sporen, waren de bloedgetuigen in Nero's tuinen aangekomen, in het gezicht der akelige brandpalen, die hen reeds tegengrijnsden.

‘Broeders, ziedaar het strijdperk!’ riep de heilige diaken uit. ‘Broeders, niet één mag aan ons achttiental ontbreken! Welaan dan, in den naam des Heeren!’

‘Wij zullen strijden tot den dood! Allen, in den naam des Heeren!’ klonk het antwoord, als een heilige eed, uit zeventien monden.

Toen gaf Constantius den laatsten zegen en trok ieder hunner zich terug in de stilte zijns gemoeds, om, dood voor de wereld, in een niet meer onderbroken gebed het uur van den martelpalm te verbeiden.

De dag is geheel voorbij. Wij zijn genaderd tot dat oogenblik, waarop Rome, na een dag van heeten zonneschijn, het leven begint te doorleven van een dier heldere zomernachten van Latium, waarin de lichte nevelen als het ware vreezen den hemel te verbergen, en waarin niet zoozeer de duisternis als wel de afwezigheid van het zonnelicht verkondigt, dat het nacht is. Deze nacht vooral, Nero's laatste feestnacht, zal schoon zijn. Terwijl aan de eene zijde van het halfrond des luchtruims de sterren flonkerstralen zullen uitschieten, zal aan de andere zijde het zilveren licht der maan, die heden haar vollen wasdom bereikt heeft, het diepe blauw van den Italiaanschen hemel met tooverglansen overgieten. Gloeiend heet is de Junidag geweest; maar een zalig gevoel van frischheid zal het zevenheuvelig Rome dezen nacht eenigszins tot verademing doen komen.

Wie rijk is in de nieuwgebouwde keizerstad met haar marmeren paleizen en vergulde koepeldaken, heeft gedurende de middaguren een zoete rust genoten; het Rome van Nero immers is even verwijfd geworden als Nero zelf. Maar nu het keizerlijk feest op zich doet wachten, nu haasten zich zoowel de keizerlijke vrienden - want zijn machtige vijanden zijn Galba te gemoet gereisd - als het keizerlijk gepeupel, eerst de straten der stad en daarna de lusthoven van het Gulden Huis te vullen. Wonderlijke gelijkheid! Evenals hun dwaze meester, bekommeren zich Nero's

aanhangers in het minst niet over de oorlogsgevaaren, die aanstaande zijn. Misschien gaat het dezen nacht om hun leven, althans zeker om hun bezittingen; de vijanden, al zijn zij ook Romeinen, naderen Rome. Toch zullen des dwingelands vrienden zich met hem in een tuimelroes ontspannen; toch zullen zij met den tiran meedansen op een vulkaan.

Zie, daar trekken zij uit, wederom in feestkleederen gehuld. Zie, hoe ze daar gaan, die patriciërs en die edelen, als evenveel koningen en koninginnen in hun glanzend witte of purperen kleederen; zie, hoe zij pronken met hun lange sleepende en met goud doorweven gewaden, die keizerlijke vleiers en gunstelingen. Rondom zijn ze met banden en ketenen van edel metaal omhangen, als moesten deze ten bewijze dienen van hun slaafsche dienstbaarheid tegenover den beheerscher der wereld. Statig wandelen zij, door slaven en slavinnen begeleid of gevolgd, over het lavaplaveisel, dat de straten der stad tot een effen pad maakt. Draagstoelen zien wij dezen avond niet; het weer noodigt tot wandelen, en degenen, die niet jeugdig genoeg meer zijn, blijven verre, uit vreeze door den keizerlijken wagenmenner, door Nero, onder den voet gereden te zullen worden. Beschouw ook het opgetogen volk, de plebeërs, die, minder rijk uitgedost, zich toch met hun beste kleederen hebben opgesmukt; voor ieder Romein, die een feestkleed draagt, is dezen avond de toegang tot Nero's lustverblijf geopend.

Wanneer wij die saamgepakte, vroolijke, maar ordelijke menigte zien, zouden wij haast meenen, dat zij opgaat naar het hoogtij van een welbeminden vader. Helaas, helaas, neen, dat keizerlijk gepeupel haast zich, om een goede plaats te bemachtigen bij een vernieuwd bloedig drama, bij het bloedige spel, dat een bloeddorstig tiran aan zijn handlangers geven zal; bij een werkelijken zeeslag op een der uitgestrekte vijvers van Nero's tuinen, een zeeslag, waarin honderden ongelukkigen wederom den dood vinden zullen.

Uit de verte hooren wij reeds de bazuinen schallen, de pauken en de cymbalen weerklinken, de militaire trommen donderen. De bronzen poorten van het Gulden Huis staan breed open; treden wij binnen met de aankomende feestelingen, die zich aanstonds verspreiden. Eenigen, maar dat zijn slechts de hooggeplaatsten, begeven zich naar de buitengalerijen of naar de terrassen van Nero's paleis; anderen verspreiden zich door de lanen, de parken, de bosschages, wandelen over de heuvels en door de dalen en zetten zich op gebeeldhouwde marmeren banken neder te midden der geurigste tropische heestergewassen. De meesten echter, vooral de toeschouwers uit de volksklasse, legeren zich, om een goede plaats te bemachtigen, op de heuvelen, die den grooten vijver omringen, waar de bloedige zeeslag plaats zal hebben.

Indien niet de meest vertrouwbare geschiedschrijvers der Romeinen, Tacitus, Suetonius, Plutarchus en anderen, ons Nero's bloedige feestspelen tot in bijzonderheden hadden meegedeeld, zouden wij werkelijk zooveel wreedheid niet kunnen gelooven. Daar, op die groote zee, zooals de uitgestrekte vijver voor het Gulden Huis genoemd wordt, op die wateren, die zich uitstrekken zoover het oog draagt, liggen verschillende vaartuigen gereed. Die schepen en scheepjes, alle met vergulde en gebeeldhouwde snebben, purperen zeilen en met veelkleurige wimpels opgesierd takelwerk, zijn bevracht door honderden manschappen, die elkander op leven en dood een zeegevecht moeten leveren. Zie een oogenblik toe, hoe die ongelukkigen zich tot den strijd gereed maken. Het zijn zwaardvechters en krijgsgevangenen uit alle wereldstreken; Germanen, Parthen, Galliërs, Armeniërs, Britten en Joden. Joden vooral, want op dit oogenblik is Nero in een oorlog met de Joden gewikkeld; binnen twee jaar zal Jerusalem van het aanschijn der aarde verdelgd

zijn. Beschouw op wat wijze al die ellendigen den dood afwachten. De een ziet met grimmige blikken op het laaggezonken Romeinsche volk neer, een ander scherpt zijn wapenen of bevestigt de lederen banden van zijn beschermend schild, een derde ligt in doffe moedeloosheid tegen den bodem der schuit, in den geest misschien verwijlend in zijn dierbaar vaderland en zijn vrije bosschen en bergen. Nog weinige oogenblikken en zij moeten elkander trachten te vermoorden ter eere van den gehaten keizer, die Claudius Nero heet; ter eere van den man, wiens bestaan zij voor weinige weken nauwelijks of niet kenden. Ja, sterven zullen velen van hen; want aan vluchten valt niet te denken. Rondom de uitgestrekte wateren heeft de dwaze tiran, wat hij in Rome nog aan trouwgebleven soldaten bezit, post doen vatten. Van top tot teen gewapend hebben dezen in last, ieder der medestrijdenden, die zich aan land zou willen redden, meedoogenloos af te maken. Slechts zij, die overwinnaars in den strijd gebleven zijn, na met het bloed hunner tegenstanders de wateren gekleurd en hun schepen in den grond geboord te hebben, kunnen ten slotte op Nero's grootmoedigheid rekenen en er het leven afbrengen.

Eensklaps weergalmen de keizerlijke krijgsklaroenen opnieuw; uit de verte weerklinkt de duizendwerf herhaalde kreet: 'Heil, heil, den goddelijken Nero!' De bloedige spelen zijn geopend, Nero zelf zal den eersten inzet doen, en zich als onovertroffen wagenmenner aan zijn volk vertoonen. Op den klank der krijgsmuziek weet ieder bezoeker, die zich op den grooten rijweg bevindt, dat hij ruim baan moet maken, indien zijn leven hem dierbaar is; de dwingeland, die niets of niemand ontziet, kan ieder oogenblik in dolle jacht verschijnen. Daar komt hij reeds aangestormd, gekleed in de roode koetsiersdracht, zijn lievelingskleur.

Om meer grootschheid aan zijn spel bij te zetten, gebruikt hij dezen avond den gouden tweewieligen zwanenwagen, die tijdens zijn triomftocht aller bewondering gaande gemaakt heeft; vier ongetemde paarden naast elkander zijn er voorgespannen. In teugellooze, woeste vaart rent hij voorbij. Een zijner mededingers heeft hij reeds overhoop gereden; nu tracht hij een anderen, die hem nog voor is, in te halen. Wee den ongelukkige, indien hij zich niet voorbij laat rijden; gewis zal hij zulks met den dood moeten bekoopen! Eindelijk duiden vernieuwde juichkreten Nero's overwinning aan; daverende toejuichingen, die over het zevenheuvelig Rome tot in het kamp van Sulpicius Galba weergalmen, dien anderen, vrij wat meer geduchten tegenstander, die op dit eigen oogenblik voor Romes poorten is aangekomen.

De overwinnende Caesar, in den hoogmoedigen trots van zijn gemakkelijk bevochten triomf het gevaar voor eigen leven en troon vergetend, blijft stilstaan onder eenige hooge boomgroepen, voor dezen avond het middelpunt van het feestterrein.

Helaas, het is onder die hemelhooge cypressen aan de boorden der groote zee, dat de brandpalen zijn opgericht, waaraan de Christenmartelaars als even zoovele bloedige brandfakkels gebonden zijn. Met stroo en andere brandbare stoffen omwonden, en daarna in mantels gehuld, die in hars, pek en was gedrenkt zijn, moeten die bloedgetuigen voor Christus Nero's wraakroepend nachtelijk feest opluisteren. Is het, om zich in het gekerm en de doodskreten der martelaren, die hem als muziek in de ooren klinken, te verlustigen, dat Nero juist te dezer plaatse zijn zegewagen heeft doen stilhouden? Of is het, omdat iets onbekends hem drijft, een laatste maal Gods waarschuwende stem te vernemen? Van een der brandpalen klinkt hem een grafstem te gemoet.

'Caesar, kent gij mij nog?'

Nero voelt een koude rilling gaan door al zijn ledematen. Zijns ondanks antwoordt hij:

‘Zwijg, ellendeling, en sterf! Ik heb genoeg aan de levenden; de dooden zullen mij niet meer in den weg staan!’

‘Gij hebt gelijk, Caesar, de dooden zullen u niet meer in den weg staan! Doch ik zeg u, na weinige uren zullen ook de levenden zich niet meer om u bekommeren! Ik ben Claudius Attilius, uw voormalige gunsteling! Luister naar mij, want het uur der vergelding is aangebroken! De tijd, dien mijn bruid, de Grieksche Nicephora, u, in den naam van den God der Christenen, toegestaan heeft, is voorbij; de maan, die heden haar vollen wasdom bereikt, heeft haar tweeden loop volbracht! Wee, wee! De wraak van den almachtigen God zal zich nog dezen eigen nacht over u uitstorten! Wee, wee over den dwingeland! Wee over Nero!’

(Slot volgt.)

PAARDJE BESLAAN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GEORG SCHÖBEL.

De twee gepensionneerden.

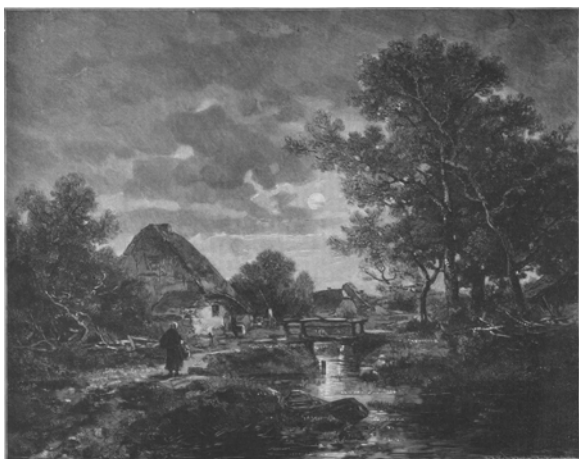
Door

G. van Neubourg.

(*Vervolg.*)

‘Bij alle kanonnen! Ik moet een huishoudster hebben!’ riep Terdegen, opeens driftig wordend, uit, terwijl hij met geweld op den vloer stampte en de kleine ganzenhoedster speelde hem eensklaps weer voor den geest. ‘Dat kind moet van den winter toch wel bevrozen onder die trap! Ik zal dat kamertje hiernaast er bij huren, dan kan het kind daar slapen, mijn kleederen en linnen verzorgen en het rommeltje hier in orde houden!’

Doch een leelijke wolk kwam eensklaps dat heerlijke luchtkasteel overnevelen! ‘Dat zal me alweer kosten geven!.... Maar als ik op een en ander wat bezuinig!.... Een paar borreltjes, eenige glazen bier minder!.... Wat goedkooper sigaren!.... Waar één eet is ook genoeg voor twee!.... Gek, die ik ben! Wat ga ik me een geheel vreemd schepsel aantrekken?.... Wat maal ik er om, dat ze kou lijdt?.... Zij is toch tevreden.... Laat ik haar dus laten, waar en wat ze is!.... Maar 't ziet er hier zoo verwaarloosd uit!.... Neen, ik moet iemand hebben om den boel te redden, te onderhouden, te verzorgen!’

LANDSCHAP BIJ MANESCHIJN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANTON BÜRGER.

IV.

Dat idee verliet majoor Terdegen niet meer. Dag en nacht plaagde het hem, en het eenzaam verblijf op zijn kamer werd hem onuitstaanbaar.

Nog een paar maal had hij Antje ontmoet, met haar gesproken, en hoe meer hij er over dacht, hoe meer het hem voorkwam, dat zij de geschikte persoon was, die hij zocht. Een week nog ging voorbij, waarin hij het met zichzelf niet eens kon worden, maar ten slotte moest de vrees voor gebrek onderdoen voor 't medelijden met de kleine kreupele.

Hij deed haar zijn voorstel, en zij was terstond bereid, mits mijnheer de bazin wilde waarschuwen.

Dat was zoo'n reuzenwerk niet, meende de gepensionneerde, en hij beloofde de kleine, dat wel klaar te zullen spelen.

En dat had hij! Want sedert dri maanden reeds was Antje als huishoudster bij den gepensionneerden majoor Terdegen geïnstalleerd. Wonderlijk! sedert dien waren zijn bezoeken in ‘De drie Pintjes’ met den dag zeldzamer geworden, tot verwondering en van den waard

èn van de vaste klanten, èn van den majoor zelf. De goeie man toch had al de gevolgen van zijn goed werk niet voorzien. Door op zijn ‘halfelfjes’ te bezuinigen, won hij een aardig stuivertje uit in de maand; hij deed dit voor zijn kleine huishoudster, die er zich zeer erkentelijk voor toonde. Reeds had de woonkamer een heel ander voorkomen gekregen. 't Zag er netjes, zindelijk, gezellig uit.

Als de majoor tegen den middag van zijn morgenwandeling terugkeerde, was de tafel zorgvuldig gedekt en kwam hem de lekkere geur van een krachtige soep en een smakelijk stuk vleesch reeds onder aan de trap tegen. Als mijnheer dan aan tafel gezeten was, en het zich goed liet smaken, maakte Antje van zijn goed humeur gebruik om het een of ander te vragen, wat er nog in het huishouden ontbrak; de goedige man kon haar dan niets weigeren, ofschoon hij ook al bij zichzelf dacht, dat het wel gemist kon worden; en toestemmend maakte hij al maar weer het besluit een goedkoopere sigaar en een pijp minder te rooken, en het uitgespaarde geld aan het jonge huismoedertje te geven.

Men denke nu niet, dat de majoor dit zoo maar zonder slag of stoot van zich verkreeg! Volstrekt niet, dat kostte hem soms heldenmoed. Doch een krachtige wil kan alles, en Terdegen wilde zich nu eenmaal het kreupele Antje aantrekken en dat wel ernstig en goed ook. Wonder! Zoo dikwijls hij zoo'n overwinning op zich zelve behaalde, voelde hij meer genegenheid, ja vaderlijke liefde voor het kind! Ze was niet meer zijn huishoudster, zijn dienstmeid. Neen! ze was....

Op zekeren dag, terwijl hij zich een kalfscotelette goed liet smaken, stond ze als gewoonlijk weer voor hem met haar vriendelijk lachje. Tevreden, dat ze zoo'n succes met haar kookkunst had, moest ze weer een aanval wagen en begon met haar gewoon: ‘Meneer!’

Doch hij, haar bij de hand vattend, zei op een toon, dien men van een oud gediende niet verwachten zou:

‘Hoor eens, Antje, voortaan moet je me niet meer mijnheer noemen, hoor! Dat is te deftig.’

‘En wat zal ik dan zeggen?’ vroeg de kleine naïef.

‘Pa, hoor je, pa! bij alle donders! Pa, zeg ik je!’ En de majoor voelde, dat hij rood werd, en nam een flinken teug om zijn verlegenheid te verbergen. Doch het groote woord was er uit en langzaam wenden beiden er aan.

De ongelukkige kreupele was alles voor den majoor geworden, en dank haar had hij zich, hoe wist hij zelf niet, van vele zijner fouten gebeterd. Hij vond geen plezier meer elders, maar al zijn genot was thuis bij zijn Antje. Hij had haar leeren lezen en schrijven, en hij genoot, wanneer hij merkte, hoe leerzaam zijn leerlinge de lessen aannam.

Eén zaak echter hinderde hem. Hij bedacht, dat hij eens zou sterven en dat hij zijn aangenomen dochter niets kon nalaten; dan zou ze weer vervallen in dien zelfden armoedigen staat.

Dat hield hem dag en nacht bezig. Hij werd spaarzamer dan ooit, ja bijna gierig. Rookten deed hij zelden meer, ofschoon Antje hem de pijp boordevol stopte; hij dronk in de laatste twee jaren geen enkel glas bier of borrel en drukte de huishoudster voortdurend op het hart, maar zuinig te zijn.

V.

Antje was zoo stilletjes aan reeds twintig jaar geworden, en iedereen in Duivenheim noemde haar juffrouw Terdegen; velen meenden zelfs, dat het werkelijk de dochter van den majoor was, en als men ze samen hun morgenwandelingetje zag maken, waren allen gesticht door de warme kinderliefde van juffrouw Antje met het houten been.

't Was de majoor een gewoonte geworden, altijd juist op de markt te zijn, als de postwagen aankwam. Hij zag gaarne de vreemden afstappen, en dan herinnerde hij zich, hoe hij zelf eenmaal op een avond door datzelfde voertuig hierheen gebracht was, waar hij nu zulke gelukkige dagen sleet, als hij maar ooit had durven verwachten.

Zoo stonden beiden op zekeren avond weer op de markt; terstond zou de postwagen aankomen, want reeds had de postiljon het sein laten hooren; een grijze stofwolk kondigde zijn naderen aan, en weldra stond hij stil op zijn oude plaats. Behalve eenige bekende dorpslui stapte deze reis ook een jongmensch uit, deftig en flink van postuur, wiens ongedwongen manieren terstond een man uit de groote wereld deden kennen. Een valiesje was met een lichte overjas het eenige reisgoed, dat hij bij zich had.

Zich tot den postiljon wendend, hoorde juffrouw Antje dezen duidelijk vragen, waar hier ergens majoor Terdegen woonde.

De koetsier, gewoon aan de dagelijksche ontmoeting hier ter plaatse, had zonder veel complimenten mijnheer Terdegen aan zijn reisgezel voorgesteld; deze laatste trad ongedwongen toe, groette beleefd den ouden heer en de juffrouw en stelde zich aanstands voor als Renier Wijksloot.

'Zoon van kolonel Wijksloot, mijn ouden wapenmakker?' vroeg de majoor opgewekt, terwijl hij den jonkman gul de beide handen toestak.

'Dezelfde!' was het korte antwoord.

'Wel, wel, wel!' juichte des majoors basstem en schudde den nieuwaangekomene de hand. 'Wat doet me dat een plezier!' en zich tot Antje wendend:

'Dat is nu de oudste zoon van mijn vriend Wijksloot, over wien ik je zoo dikwijls heb gesproken. Mogen wij je naar onze nederige woning leiden, vriend; ge zult het wel deftiger gewoon zijn, maar je moet het maar nemen, zooals het komt, wij doen het stilletjes aan dan breekt het lijntje niet, niet waar, Antje! O ja, ik zou in mijn lomphed nog vergeten, je mijn pleegdochter voor te stellen, juffrouw Antje!'

Een hoffelijke groet van des jonkmans zij, een bedeesde buiging van den kant der jonge dochter volgden, en de drie wandelden samen naar de ons bekende woonkamer van den gepensionneerden majoor.

Renier was de zoon, thans het eenige kind van kolonel Wijksloot, een boezemvriend van majoor Terdegen. Wijksloot was, kon men in alle waarheid zeggen, niet onder een gelukkig gesternte geboren. Een jaar of vijf gehuwd, ontviel hem zijn gade, na een lang en pijnlijk ziekbed gehad te hebben, hem twee kinderen nalatend, waarvan Renier de oudste en een meisje, Greetje, de jongste was. De slag was hard voor den toenmaligen kapitein Wijksloot. De beide kinderen dierven het kostbaarste wat een opgroeiend kind op aarde derven kan: een zorgvolle moeder. Den jongen was dit minder hard, daar hij zijn vader den meesten tijd vergezelde op militairen dienst; maar het arme meisje leed er 't ergste onder.

Wel is waar had de kapitein gezorgd voor een huishoudster, die als moeder moest optreden voor beide kinderen, maar aan wie te eenenmale de noodzakelijkste eigenschappen van een moeder ontbraken, zooals de vader spoedig op de droevigste wijze moest ondervinden.

Juffrouw Fang, de bedoelde huishoudster, was een dier welgedane matronen, die, uitgaande om te dienen, zichzelf laten dienen. Zij wilde den naam hebben alles te doen en alles goed te doen, en het feit was, dat ze zeer weinig en alles slecht deed. In de tegenwoordigheid van den kapitein speelde ze de fijne, maar in zijn afwezigheid liet ze den boel draaien en waaien, zooals hij wilde.

Greetje kon doen wat het kind verkoos; mits zij de juffrouw niet lastig viel en met vrede liet, zag deze niet naar het kind om; vandaar dat zij 't grootste deel van den dag buitenshuis sleet, in den schooltijd op school, in den vrijen tijd op straat.

Voor de lichtzinnige kindernatuur was een dergelijk leventje niet anders dan prettig, maar ook niet anders dan zeer nadeelig. Het lieve meisje kreeg van die lage, onaangename trekken, die een kind zoo spoedig van andere kinderen overneemt.

Nog zij gezegd, dat de kleine niet heel sterk en ziekelijk van natuur was. Ze leed zeer veel aan uitslag op het hoofd en had deswege eens een pijnlijke operatie ondergaan, waarvan zij twee litteekens aan het linkeroor behouden had.

Van vader en broeder was Greetje het troetelkindje; beiden hielden zielsveel van ‘zusje,’ zoo zelfs, dat ze bij geen van tweeën ooit kwaad kon doen en alles in haar verontschuldigd werd: door den vader, omdat het kind nog zoo jong door den broeder, omdat ze zijn allerliefste zus was.

VI.

Te Bergen-ter-Zijp, waar kapitein Wijksloot om dezen tijd in garnizoen lag, liep de najaars-kermis op haar eindje. Op de markt stonden kramen, tenten en tentjes van allerlei soort en slag: wondermensen en dieren; panorama's, schiet-, wafel-, oliebolkenkramen en soortgelijke inrichtingen, die alle overschaduwde werden door het zoogenaamde *Théâtre des Variétés*, onder directie van Landré, Klip & Co. 't Is deze tent, die meer bijzonder onze aandacht vraagt, tusschen al die kramen en tenten met bontgekleurde zeilen en schilderijen.

De laatste afscheidsvoorstelling zou dezen avond gegeven worden, zooals de ‘spelcommandeerder’ het in hoogdravende, erg verminkte taal aan de boeren en burgers, omstanders en liefhebbers mededeelde, want morgenvroeg zou men opbreken. Vandaar dat het programma voor den laatsten avond geheel nieuw en gevarieerd was.

Wat er eigenlijk hoofdzakelijk te zien was, bepaalde zich vooral tot acrobaten en wel hier meer als specialiteit tot zeer jeugdige kinderen, die de meest halsbrekende toeren aan rek, trapezium en op de koord verrichtten. Het ‘gedistingeerd publiek’ was dan ook elken avond goed vertegenwoordigd.

Een, die het meeste van de kermis genoten had, was wel het kleine Greetje Wijksloot; zij was den ganschen dag door tusschen al dat gewoel, geschetter en getrommel, en de huishoudster had haar gedurende die acht dagen niet anders thuis gezien, dan om te eten en te slapen.

Den laatsten avond, toen het tegen zeven uur liep, begon zij toch wel wat ongerust te worden, dat het meisje nog niet thuis was, doch in haar gemakzuchtige zorgeloosheid zocht zij zich gerust te stellen; eerst, dat het kind aanstonds wel thuis zou komen; vervolgens, dat misschien kennissen het zouden meegenomen hebben; maar toen de stadsklok haar negen slagen door de lucht had doen weergalmen, werd het juffrouw Fang toch wat laat. Zij wist in het begin niet recht wat te doen; waar zou ze eigenlijk de kleine gaan zoeken? Ze kon nergens anders wezen dan op de

markt. De juffrouw deed eindelijk al pruttelend over het akelig meisje haar hoed op en haar mantel om en begaf zich zeer slecht gehumeurd naar de kermis. Het ongeluk of misschien voor de huishoudster het geluk wilde, dat de kapitein met zijn zoon voor eenige dagen de stad uit waren, zoodat zij geheel alleen voor het hachelijk geval stond.

Hoe langer hoe onrustiger bewoog zij zich tusschen de vroolijke menigte, die lachend en stoeiend, noten krakend en lekkernijen etend, als een zwarte lavastroom tusschen de tenten en spullen voortstroomde.

De muziek van vedel en bas in de danshuizen, van trom, orgel en trompet aan de kramen maakte haar des te gejaagder, naarmate het later werd. Zij had al aan kennissen gevraagd, die Greetje tegen een uur of vijf wel op de markt gezien hadden, maar verder niets nieuws wisten.

De kitteloorigheid van juffrouw Fang was langzamerhand overgegaan in boosheid over het stoute, ongehoorzame kind, maar toen eindelijk haar geweten begon te ontwaken en haar hard en luide verweet: ‘gij zijt grootelijks in uw plicht te kort gekomen,’ veranderde deze boosheid in een overdreven droefheid, die zich in een stortvloed van tranen openbaarde. Nooit was een nacht zoo vreeselijk geweest voor de ongeruste huishoudster en ook nooit zoo lang.

Wat er al voor gedachten in haar diepgeschokten geest spookten, laat zich genoegzaam begrijpen; Greetje en haar vader speelden na-

tuurlijker wijze de hoofdrollen in het verschrikkelijk drama, aan welks rampzalig slot zij niet durfde denken.

In al haar agitatie deed ze beloften, maakte zij voornemens, zooals dit doorgaans gebeurt, daar ook zij den put wilde dempen, nu het kalf reeds verdronken was.

VII.

De trein van halfelf zou den volgenden dag mijnheer Wijksloot en diens zoon naar hun huisgoden terugvoeren. Middelerwijl was in de stad het droevig geval ruchtbaar geworden en deed als een loopend vuurtje de ronde. Men klaagde en beklagde, men laakte, men waarschuwde, men nam er les aan; men onderzocht, men kwam zijn belangstelling toonen, men kwam nieuws inwinnen. De juffrouw was met haar zelve lang in strijd geweest, wat ze doen zou: of haar heer thuis afwachten of naar het station gaan. Ze besloot tot dit laatste.

Kapitein Wijksloot, van nature opgeruimd, stapte vroolijk, zooals men van een plezierreis bij de zijnen pleegt terug te keeren, op zijn huishoudster aan, gaf haar gul de hand en vroeg natuurlijk terstond naar Greetje. Die naam deed de voor een oogenblik gestuite tranen met geweld weer vloeien; en als antwoord verborg de juffrouw haar roodgeweend gelaat in haar witten zakdoek.

De oude en de jonge heer wisten eerst niet hoe ze het hadden, doch begrepen terstond, dat er een ongeluk gebeurd moest zijn. De kapitein nam een rijtuig en kwam onder het naar huis rijden langzaam op de hoogte van het gebeurde.

Of er wel ooit in zulk een kleine ruimte, en in korter tijdsbestek meer geleden is? Drie van droefheid brekende harten: een lijdend vaderhart, een minnend broederhart, een helaas! te laat berouwhebbend verpleegsterhart aan de diepste smart ter prooi!

De kapitein stelde terstond alles in 't werk, om op het spoor te komen van zijn vermiste lieveling. De drukte, die er heerschte door het afbreken en vertrekken der kermistenten, zette aan het geheel nog iets meer tragisch bij, want de kermis was dan toch ten slotte de aanleidende oorzaak van alles geweest.

Tegen de kermis werd de banvloek uitgesproken in de woning van kapitein Wijksloot en tegen de juffrouw scherp verwijt op verwijt gericht, waarvan het einde was, dat zij ontslagen werd.

Juist was het niet eervol ontslag gegeven, toen men aan de huisdeur belde, en een agent van politie het hoedje en manteltje der kleine bracht, dat voor een half uur langs het kanaal even buiten de stad gevonden was. 't Leed dus geen twijfel meer: Greetje was te water geraakt en verdronken, zoo dacht thans iedereen. Alles werd nu beproefd, om het lijkje terug te vinden, doch gelukken mocht het niemand.

De kapitein leed er zeer onder en verweet zichzelf het ongeluk, daar hij de kleine aan geen waakzamer oog en hart had toevertrouwd.

VIII.

Nadat hem zijn dochttertje op zoo wreede wijze was ontnomen, was de omgeving der ramp voor den vader onuitstaanbaar. Hij verzocht en bekwam overplaatsing naar onze Oost. Hier zou hij trachten te vergeten, wat hij in den laatsten tijd had moeten lijden; zijn zoon, die hem vergezelde, trachtte mee dat doel voor zijn vader te bereiken, door hem met dubbele kinderlijke gehechtheid te verzorgen. Met hen vertrok juist een luitenant, de ons reeds bekende majoor Terdegen. Van reisgenooten werden zij krijgsmaakkers en later zelfs boezemvrienden.

Samen waren ze in het vuur geweest, toen er zoo hevig tegen de Atjehers gevochten was; in een gevecht met dezen had Terdegen door zijn koen, heldhaftig optreden het leven van zijn makker Wijksloot gered en sedert dien was de vriendschapsband nog nauwer toegehaald. Toen Terdegen pensioen had gevraagd, keerde hij naar het vaderland terug, doch niet voordat de twee vrienden elkaar nogmaals hun wederzijdsche vriendschap hadden verzekerd.

Tien winters waren voorbijgegaan, toen ook Wijksloot als gepensionneerd kolonel naar het vaderland terugkeerde met zijn zoon, die hem reeds voorafgegaan was, om bij den vriend zijns vaders inlichtingen te winnen aangaande een kleine en gepaste woning. 't Was, toen we hem ontmoet hebben op de markt te Duivenheim.

Toen ons drietal op de kamers van majoor Terdegen was gekomen, zorgde Antje terstond voor een verfrissching, zette thee en toonde zich in alles een zorgzame gastvrouw; de majoor had in zijn hem aangeboden praatzucht Renier al spoedig verteld wie het kind, zooals hij haar noemde, was, haar eigenschappen hemelhoog verheven, haar huishoudelijkheid, haar aangenaam gezelschap tot in de wolken geprezen en er ten slotte gul lachend bijgevoegd: 'Jongen, dat is er nou net eentje, zooals jij er een moest hebben!'

Antje had toen natuurlijk met een 'foei majoor' gebloosd, en Renier met een zeer vreemd lachje zijn fijne Havana bijna geheel stuk gebeten.

Na eenige dagen was kolonel Wijksloot ook afgehaald aan den postwagen en even hartelijk als zijn zoon ontvangen. Voorloopig namen de twee nieuwe Duivenheimers hun intrek in 'den Purperen Druiventros' tot dat zich iets geschikts zou aanbieden.

Een half jaar was voldoende geweest om de genegenheid tusschen de twee jongelui tot een wederzijdsche liefde te doen rijpen, hetgeen beide vaders tot hun blijdschap gemerkt hadden, want hun beider hartewensch was, dat de beide kinderen elkaar gelukkig zouden maken. Alleen had Renier geen vaste positie in de maatschappij.

De vier zaten op een avond bij elkaar, die voor allen zoo gewichtige zaak te bespreken in de huiskamer van den majoor; Antje was met een handwerkje bezig en had het daarbij behoorend necessairtje voor zich staan, dat kolonel Wijksloot al pratende gedachteloos ter hand nam. Hij had het eenige oogenblikken keerend en draaiend gezien, toen een portretje op den grond er uitviel, en terwijl hij en Antje samen bukten om het op te rapen, was de kolonel haar te vlug geweest, en met een 'excuseer mijn onbescheidenheid, juffrouw,' reikte hij het Antje over, evenwel een nieuwsgierigen blik op de beeltenis werpend.

(Wordt vervolgd.)

Het honderdjarig jubilé van den meter.

De bewerking van het meten is overoud. Zelfs ruwe volken meten, zij het dan ook onnauwkeurig, tijd en ruimte. Nauwkeurig meten vereischt niet alleen een

nauwkeurige maat en een zorgvuldige verrichting der bewerking zelf, maar ook een overeenstemmende norm der door verschillende personen gebruikte maat. Reeds in de oudheid zag men de noodzakelijkheid in, om willekeur bij de maten te voorkomen. De verdienste, een goed stelsel van maten bedacht te hebben, komt het eerst aan de Chaldeeërs toe. Ook te Athene bestond een afzonderlijk lichaam, wier leden metronomen heetten, dat het toezicht hield over de maten, deze naar bepaalde modellen liet vervaardigen en ze door een stempel ijkte. Evenzoo was het in het oude Rome, waar de modelmaten in den tempel van Juno Moneta bewaard werden.

Niet zoo nauwkeurig gingen andere volken te werk, die sommige lichaamsdeelen, arm, elleboog, duim, voet, als eenheid van lengte gebruikten. Dat de verschillende staten en steden elk hun eigen maat hadden, zoodat er een haast eindeloze verscheidenheid van voeten, ellen, duimen enz. bestond, gaf aanleiding tot veel verwarring.

In 1664 stelde onze groote landgenoot Huygens voor, de lengte van den secondeslinger als grondslag te nemen van een algemeen in te voeren stelsel van maten en gewichten. Uit verschillende waarnemingen bleek, dat de lengte van dezen slinger te Quito $4391/10$, te Parijs $440\ 6/10$ en op het schiereiland Kola (Rusland) $441\ 31/100$ Parijsche strepen bedroeg en dat hij van den evenaar tot aan de polen $2\frac{1}{4}$ streep verschilde. Dit verschil lag aan de tot dusver onbekende afplatting en aan de aswenteling der aarde. Door de gedane proefnemingen kwam men het eerst op de gedachte, dat de aarde niet zuiver een bol was.

Bijna te gelijker tijd met den voorslag van Huygens kwam de sterrenkundige Gabriel Mouton te Lyon met een nieuw denkbeeld voor den dag. Hij meende, dat de bewoners der aarde den maatstaf voor de verhoudingen in de ruimte aan de aarde zelf moesten ontleenen. Mouton sloeg namelijk voor, de lengte van een meridiaanboog van één minuut als lengte aan te nemen en die mijl te noemen, zoodat een meridiaangraad 60 mijlen zou bedragen. Maar hiertegen werd dezelfde bedenking geopperd als tegen het denkbeeld van Huygens: dat de meridiaancirkel wegens de afplatting der aarde niet precies een cirkel was en dus de op verschillende breedte liggende meridiaangraden een verschillende lengte hadden.

In het jaar 1789 dienden in Frankrijk verschillende steden, Parijs, Lyon, Reims, Rouaan, Orleans enz., bij de Kamer van Afgevaardigden een verzoekschrift in om afschaffing der verschillende maten. De petitie werd in 1790 voor de Constitueerende Vergadering gebracht en deze besloot den koning te verzoeken, den koning van Engeland uit te noodigen, een commissie te benoemen, die met een Fransche commissie de lengte van den secondeslinger op 45 graden Noorderbreedte of op een ander geschikt punt zou meten, om die tot grondslag te nemen voor een onveranderlijk stelsel van maten en gewichten.

De koning vroeg hierover de meening der Parijsche academie, die het voorstel verwierp en op haar beurt voorstelde, een meridiaanboog te meten van Duinkerken naar Barcelona, daaruit de lengte van den meridiaanquadrant te berekenen en het tienmillioenste deel daarvan onder den naam van meter als eenheid aan te nemen. Dit denkbeeld werd den 26en Maart 1791 aan de goedkeuring der Nationale Vergadering onderworpen en na vier dagen beraadslagens aangenomen. Mechain en Delambre begonnen in 1792 de graadmeting. Te gelijker tijd werden te Parijs metingen der slingeren van den secondeslinger ondernomen. De werkzaamheden vorderden verscheiden jaren, werden herhaalde malen onderbroken en vereischten de medewerking van een groot aantal beroemde natuurvorschers.

Door het Fransche bewind werden in 1798 uitnoodigingen gericht aan de verschillende landen, om afgevaardigden te zenden naar een congres, dat te Parijs omtrent de belangrijke aangelegenheid der maten en gewichten zou worden gehouden. Onder de Nederlandsche afgevaardigden behoorde de hoogleeraar Van Swinden, wien door het congres werd opgedragen, een algemeen verslag der zittingen op te stellen.

Over het eindresultaat der metingen werd den 23en April 1799 een rapport uitgebracht en door een decreet van 10 December 1799 werd bepaald, dat de meter de lengte zou hebben van een platinastaaf, die bij 0 graden Celsius 443 296/1000 Parijsche strepen zou meten.

Voor en na heeft bijna de heele beschaafde wereld den meter en met den meter het geheele decimale stelsel van maten en gewichten aangenomen. Een groot gemak van dit stelsel - hetgeen stellig ook veel tot zijn algemeene verbreiding heeft bijgedragen - is de tiendeelige indeeling niet alleen bij de maten, maar ook bij de gewichten. Ieder kent het verband tusschen deze beide: het gewicht van een hoeveelheid zuiver water van 4 graden Celsius, bevat in een kubieken decimeter of liter, heet een kilogram.

Toch zal het nog lang duren, eer overal de oude namen van el, palm, duim, van pond, ons, lood enz. voor de officieele namen van het metrieke stelsel zullen hebben plaats gemaakt.

Bij de Platen.

Aan de haven van Sorrento. -

Sorrento, de schilderachtig gelegen zeehaven aan de golf van Napels, was al in de oudheid een gelietkoosde badplaats der Romeinsche grooten. Zijn zacht klimaat en zijn mooie omgeving oefenden reeds toen een groote aantrekkingskracht uit, zooals blijkt uit de vele puinhoopen van oud-Romeinsche villa's en paleizen. Tegenwoordig telt Sorrento nauwelijks acht duizend inwoners, maar het is de zetel van een bisschop en maakt met zijn statige landhuizen en hotels en zijn breede hoofdstraat een voornamen indruk. Vroeger was Sorrento een tamelijk aanzienlijke handelsstad; dit is het tegenwoordig niet meer, al is ook thans nog de uitvoer van oranjeappels en citroenen, van olijfolie, mozaïeken en zijde vrij aanzienlijk.

Voor het oog van hem, die de haven van Sorrento binnenvaart, ontrolt zich niet enkel een onbeschrijflijk prachtig panorama, maar, vooral in de lente, komt hem ook de geur te gemoet der bloeiende oranjeboomen, terwijl de blanke huizen half verscholen liggen tusschen tuinen van oranjeboomen en citroenen. Het zilvergrijze loover der olijfbomen, de hooge olmen, de hoogroode bloesem der granaatboomen, de met rijpe vruchten beladen breedgebladerde vijgeboomen en de forsche stekelbladeren der aloë vormen een aangename afwisseling en brengen den beschouwer geheel onder de betoovering van het zonnige Zuiden.

De beide diepe kloven, die van de bergen tot de zee reiken en daar de havenbochten vormen, zijn een bezienswaardigheid van Sorrento. Zij zijn overbrugd en leveren met haar donkere steenmassa's en den plantengroei, die zich daarin genesteld heeft, een schilderachtigen aanblik op. Ook de eigenaardige rots-grotten aan den hoogen oever tusschen Sorrento en Meta zijn bezienswaardig. Al zijn ze niet zoo groot en niet zoo fel gekleurd als de blauwe grot van Capri, oefenen zij toch, wanneer men ze binnenvaart, een geheimzinnige bekoring uit.

Men kan niet van Sorrento spreken, zonder Torquato Tasso te vermelden. Het geboortehuis van den beroemden zanger van het verlost Jerusalem is, evenals de rots, waarop het stond, in de zee verzonken. Daarentegen wordt in de straat San Nicola het paleis Sersale aangewezen, dat eenmaal het huis van zijn zuster Cornelia moet geweest zijn en waarin de zieke dichter drie jaar vóór zijn dood een toevluchtsoord heeft gevonden. Tasso's standbeeld te Sorrento heeft geen groote artistieke waarde.

De kleine hoefsmid. -

Geen rijker verbeelding dan die van een kind, dat op een stok paardje rijdt en aan een papieren steek en een houten sabel genoeg heeft om zich tot generaal te promoveeren.

Ook de beide kinderen op onze gravure geven blijk van een levendige phantasie. Kleine Frans heeft zijn vader, die hoefsmid is, al zoo dikwijls paarden zien beslaan, dat hij dit nu eens wil nadoen. Zusje is bereid voor paard te fungeeren, en met een ernst, of het meenens en geen kinderspel was, klopt broertje met zijn hamertje lustig op de schoenzool van zijn gediensstijg zusje.

De forsche smid laat een oogenblik de krassende vijl rusten, om met een van vaderlijk genoeg glanzend gezicht de bezigheid der kleinen gade te slaan. Wij durven wedden, dat hij in Frans een flink werkman voorziet, die eenmaal, als vader oud geworden is, de zaak zal overnemen en met eere voortzetten.

HET KASTEEL 'DE DOORWERTH' BIJ ARNHEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

Een landschap bij maneschijn. -

't Is zeker niet voor de eerste maal, dat de lezers een dergelijk tafereeltje te zien krijgen, maar stellig zal het zelden fraaier geweest zijn dan dit, dat door den zilvergans van het water en de verdere stoffeering van het landschap den indruk geeft van kalme, vredige rust.

De schilder Anton Burger, is een man van bijna 75 jaar, die, als zoon van een eerzaam witter, bestemd scheen den witkwast en niet het penseel te zullen hanteeren. Het kostte hem veel moeite, zijn vader te overreden, hem de kunstenaarsloopbaan te laten volgen, waartoe zijn hart hem onweerstaanbaar trok. Reeds in 1848 leerde zijn vaderstad, Frankfort aan de Main, hem kennen en waardeeren. Grooten bijval vonden een reeks aquarellen, voorstellingen uit het oude Frankfort, en hierop volgden niet minder geprezen landschappen uit het schilderachtige Taunusgebied. Zijn voorliefde voor de natuur noopte Burger, het stadsleven vaarwel te zeggen en zijn atelier over te brengen naar Cronberg in den Taunus.

Tot Burgers bestgeslaagde doeken behooren een gezicht op het Frankfort van vóór 1848: de thans verdwenen Judengasse, een oude-kleermarkt, en het landschap bij maneschijn, motieven uit den Taunus, dat wij op blz. 189 weergeven.

De Doorwerth. -

Arnhem en zijn lachende omstreken behooren onbetwistbaar tot de fraaiste en door de natuur het meest bevoorrechte plekjes van ons vaderland. Niet ver van Gelderlands hoofdstad, aan den rechteroever van den Rijn, aan den voet van een rijk begroeide heuvelenreeks, te midden van vruchtbare landouwen en statige bosschen, verheft zich de Doorwerth, een oud en door de zorgen van baron Van Brakell van Wadenoyen met zeer veel smaak gerestaureerd kasteel.

Deze burcht dagteekent uit het midden der dertiende eeuw, en als eerste bezitter - mogelijk tevens de bouwheer - wordt genoemd heer Bernt van Dorenweerd. De

laatste heer uit dit geslacht was Robert, die, daar hij geen mannelijk oir naliët, naar Zutphensch recht door zijn dochters werd opgevolgd. De tweede dochter bracht het kasteel aan Dirk, heer tot Wisch, wiens dochter Stefania het goed in het huis Homoët bracht. Achtereenvolgens kwam het kasteel in het bezit van verschillende aanzienlijke Geldersche geslachten, werd in 1493 door Karel van Egmond stormenderhand ingenomen en was anderhalve eeuw het eigendom der Schellaert's. Graaf Johan Schellaert stond in hooge gunst bij den stadhouder Willem II, maar moest op zijn ouden dag, daar zijn goederen met schulden bezwaard waren, in 1677 den Doorwerth aan den rijksgraaf van Aldenburg, vrijheer van Varel en Kniphausen, verkoopen. Door aanhuwelijking kwam het kasteel in 1739 in het bezit van graaf Bentinck, in wiens familie het een eeuw bleef. Doch de bezitters, die in Engeland verblijf hielden, bekommerden zich weinig om het trotsche gebouw, zoodat baron Van Brakell, die het in 1837 kocht, het in treurig verwaarloosden staat aantrof. Met behoud van zijn oud karakter werd het eerbiedwaardig kasteel door den nieuwen eigenaar met aanzienlijke kosten gerestaureerd, zoodat het met de fraaiste burchten hier te lande kan wedijveren en bovendien op vele een uiterst schilderachtige omgeving voor heeft.

[Nummer 25]

Jan Lutma, naar de ets van Rembrandt.

Een forsche, echt zeventiend' eeuwsch Hollandsche figuur, die den grooten Rembrandt tot model diende voor zijn ets: een figuur uit het volle, vol-krachtige, rijk-levende menschenleven der gouden eeuw; een oud man, maar één, in wien de ouderdom niet heeft kunnen uitdooven de sterke liefde tot het leven, dat hem ongetwijfeld wèl zijn deel van leed en kommer, maar toch ook gebracht heeft geluk en voorspoed, stoffelijke welvaart en bovenal de jarenlange vreugde van een werk, dat hij met heel zijn ziel lief had. Deze grijze kunstenaar blikt terug op het leven, dat achter hem ligt - hij was twee en zeventig jaar, toen Rembrandt in 1656 zijn portret etste - met zelfvoldane tevredenheid. Niet het verfijnd-vrome geestesleven der middeleeuwers spreekt uit de persoonlijkheid van dezen Hollander, maar de gemoedelijke, wèlvoldane behaaglijkheid van den man in goeden doen, die op gepaste wijze het goede der aarde weet te genieten.

Doch dit alles wordt verlouterd door het karakteristieke van zijn kop, blank uitkomend tegen het diep donker van gewaad en stoel, door de intelligentie van zijn uiterlijk; de gulle glimlach, die om zijn lippen speelt, de schalksche flikkering zijner oogen: de oogen van een artist, die genieten van vorm en kleur der mooie dingen, gemaakt door zijn handen uit goud en zilver en velerlei metaal. Want Jan Lutma, een Groninger van geboorte, was te Amsterdam vermaard als goudsmid en beeldsnijder. Zijn vazen, schotels, bekers, waarvan menig exemplaar bewaard gebleven is, munten uit door breedheid enforschheid van behandeling, die dikwijls tot het te zware overhelt, door pracht en rijkdom van uitvoering, waardoor ze zeer in den smaak vielen. Men vond ze dan ook in de woningen der patriciërs, als kostbare eigendommen der gilden en als prijzen bij schutterswedstrijden. Lutma's zoon was eveneens kunstenaar: een zeer verdienstelijk graveur.

Rembrandt gevoelde zich zeer aangetrokken tot deze artistenfamilie, in smaak en neigingen hem zoo sympathiek; geen wonder, dat zijn vriend Lutma hem een welkom model was.

Bij Rembrandt waren figuur en entourage één: hij rukte zijn sujet niet weg uit het milieu, waarmee het was samengegroeid, om het plomp verloren neer te zetten in vreemde omgeving: hij schilderde zijn modellen, zooals ze waren in hun dagelijksch doen, omringd van de dingen, waarmee ze in beroep, bediening enz. gewoon waren om te gaan. Zoo zit Lutma aan een tafel, waarop verschillende voorwerpen liggen, betrekking hebbende op zijn kunstvak: een zilveren schotel, een doos, waarin kunstig gesneden stempels bewaard werden, en een houten hamer; in zijn rechterhand houdt hij een metalen beeldje. Hij draagt een calotje op het hoofd, en een lang, wijd overkleed geeft aan zijn eenvoudig uiterlijk zekere deftige voornaamheid.

JAN LUTMA, NAAR EEN ETS VAN REMBRANDT.

Op de oorspronkelijke ets bevindt zich achter de figuur een raam; een stil gehouden achtergrond, zooals op onze gravure, doet ze echter rustiger naar voren komen.

M.V.

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

I.

De ingenieur Van Buren had zijn lamp aangestoken en was juist bezig de gordijnen neer te laten, toen er op de deur geklopt werd.

‘Binnen!’

‘Hier is de post, meneer.’

‘Goed, Antje,’ zei de ingenieur, zich even omkeerend, terwijl hij middelerwijl het koord liet schieten; ‘wil je ze maar op tafel leggen?’

‘As je blijft, meneer. Nog iets noodig, meneer?’

‘Dank je wel, Antje.’

‘t Is een vriendelijke meneer, altijd goed gehumeurd,’ zei Antje bij zich zelf, terwijl ze de deur uit- en de trap afging. ‘Vreemd maar, dat hij heelemaal niet aan trouwen schijnt te denken, en hij moet toch veel geld verdienen.’

Antje dacht wel aan trouwen: tegen Augustus zou ze in het huwelijksbootje stappen met een behangersknecht, wiens loon maar heel bescheiden was in vergelijking met het inkomen, dat de ingenieur had. Daarom vond Antje het zoo vreemd, dat deze op kamers bleef wonen, in plaats van naar een vrouw om te zien en een eigen huishouden op te zetten.

Terwijl Antje zoo filosofeerde, was de ingenieur op zijn gemak in een breeden stoel voor zijn schrijftafel gaan zitten en wierp een blik om zich heen door zijn kamer, die er bij het heldere lamplicht heel vriendelijk uitzag. Nadat hij een pijp aangestoken en zijn beenen gemakkelijk uitgestrekt had, nam hij de post ter hand en keek die door.

‘Kijk, een brief van Waterstaat,’ mompelde de ingenieur, na een krachtigen trek aan zijn pijp deze neerleggend en een dikke rookwolk voor zich uit over de tafel blazend. ‘Wat zouden die heeren voor nieuws weten?’

Nu kende Van Buren niet wat men zenuwen noemt, maar toch was hij een beetje geagiteerd, toen hij de groote enveloppe, waarop in den linkerbovenhoek met vette letters ‘Dienst’ stond, opensneed. Hij poogde zich zelf wel wijs te maken, dat hij in de verste verte niet kon bevroeden, wat die brief mocht inhouden; maar dit was alleen, omdat hij niet durfde gelooven aan de verwezenlijking der hoop, die hij in zijn binnenste heimelijk gekoesterd had.

Onder collega's had men in den laatsten tijd druk de vraag besproken, wie bij den bouw der brug te A. - een reuzenwerk - door den minister met het toezicht zou worden belast. Allerlei namen waren genoemd voor dezen post van vertrouwen, door velen begeerd, maar om zijn jeugd had niemand aan Van Buren gedacht.

Aan de onzekerheid, die de ingenieur opzettelijk eenige oogenblikken liet voortduren, maakte hij ten laatste een einde, door den brief open te vouwen en met één oogopslag den inhoud over te vliegen.

Met den brief geopend in de hand, leunde Van Buren achterover in zijn stoel. Het was zóó: de minister van Waterstaat had hem onder zooveel bekwame mannen, veel ouder en met meer ervaring, dien post opgedragen. Een poos bleef hij onbeweeglijk

zitten, strak starend naar de zwarte letters, die voor zijn oogen begonnen te dansen. Daarna stond hij op en liep een paar maal zijn kamer op en neer, ten laatste blijvende staan voor een portret, de afbeelding van een man met breed voorhoofd en eenigszins stoeve trekken, maar wiens heldere, doordringende oogen getuigden van oprechtheid en een hoog besef van plicht.

‘Als u dat had mogen beleven, zou het u genoeg gedaan hebben, vader,’ zei de ingenieur, de beeltenis met eerbied beschouwend. ‘Nu is er niemand, die er voldoening van heeft, niemand.’

Dit laatste woord stokte in zijn keel en zijn stem trilde. Voor zijn oogen rees eensklaps het visioen van een jong meisje, dat hij een paar malen had ontmoet en dat diepen indruk op hem gemaakt had. Maar uit niets was hem gebleken, dat zij eenige belangstelling voor hem gevoelde. En was het ook eigenlijk niet vermetel, dit te verwachten van de eenige dochter van een zeer vermogend man? Hij had dan ook, verstandig als hij was, de gedachte aan haar reeds lang uit het hoofd gezet, enkel de herinnering aan haar bewarend als die van een lieflijke verschijning, jong, bevallig en innemend. Waar was het aan toe te schrijven, dat nu bij het troosteloze woord ‘niemand’ eensklaps haar beeld voor hem oprees, als om dat woord te logenstraffen? Kom, een ijdele begoocheling, gewekt door zijn blijdschap over de vervulling van een in stilte gekoesterden wensch. Hij bleef immers dezelfde, hij mocht wellicht door zijn collega's benijd worden, - de afstand, die hem van haar scheidde, werd er niet kleiner door. En was die afstand wel het eenige beletsel? Had zij wel ooit aan hem gedacht? Hij had alleen haar oogen gezien, nooit er in gelezen, veel minder in haar hart.

‘Ik moet verstandig zijn,’ zei de ingenieur bij zich zelf, weer voor zijn schrijftafel plaats nemend. Maar het was hem dien avond onmogelijk te werken. Haar beeld zag hij voor zich, overal waar hij den blik ook heenwendde.

Hoorde hij daar niet iets op de trap? Ja, maar het ging zijn kamer voorbij. Antje misschien of de juffrouw, die nog een of ander te beredderen hadden. Hoewel hij anders niet van haar gepraat hield, zou hij ditmaal wel gewenscht hebben, dat een van beiden een boodschap kwam maken. Maar hij had gezegd, dat hij niets meer noodig had: men zou hem dus niet komen storen.

Van Buren stond weer op, ging naar het raam, schoof het gordijn op zij en keek naar buiten. Het was helder op straat en druk van een in beide richtingen heen en weer trekkende menigte.

Plotseling nam hij zijn hoed. ‘Van avond komt van werken toch niets, ik loop er even uit.’

In de gang liep hij de juffrouw tegen het lijf. ‘Gaat u uit, meneer? Wil u den sleutel niet hebben?’

‘Dank u wel, juffrouw, het zal zoo laat niet worden. Ik heb maar even een boodschap.’

‘Maar voor de securigheid, meneer. U moest eens opgehouden worden.’

‘Allo dan,’ zei de ingenieur lachend. ‘Het is ook zoo’n vracht niet.’

Toen Van Buren de deur achter zich had dichtgetrokken, staken de juffrouw en Antje de hoofden bij elkaar. Maar één avond in de week ging de ingenieur uit, naar de sociëteit, en het was nu zijn avond niet. Het was een vreemd geval, daar moest wat achter steken. Maar wat? Hoe scherpzinnig ze ook waren, konden de juffrouw en Antje het geheim toch niet doorgronden.

Nauwelijks was Van Buren buiten, of hij hoorde een welbekende stem. ‘Zeg, Ed, je loopt me bijna omver, zonder me te zien. Wat is er aan de hand, dat je zoo'n haast hebt?’

‘Wel, ben jij het, Willem? Ik kan van avond niet werken....’

‘Jij niet werken? Dan moet er iets bijzonders gebeurd zijn!’

‘Dat is er ook,’ antwoordde de ingenieur. ‘De minister heeft mij....’

‘Heb jij de brug? Ja? Nu, proficiat, hoor. Hij had er geen beteren voor kunnen nemen, en het doet me genoegen, dat ze in Den Haag voor ditmaal eens niet naar de jaren gekeken hebben. Dat is een buitenkansje, en ik begrijp, dat je hoofd nu niet naar werken staat. Maar waar wou je naar toe?’

‘Och nergens, ik wou maar eens even oploopen, de deur uit zijn.’

‘Dan ga je mee naar de soos. Laat zien, 't is nog geen acht uur. De *Staatscourant* is er nog niet, en het groote nieuws daar nog niet bekend. Als we vlug doorstappen, kunnen we ze daar nog net mee verrassen. Allemachtig, wat zal die Spikers op zijn neus kijken. Die had zoo mooie kansen, zeien ze. Kerel, je bent er nou bovenop.’

‘Ik moet zeggen, dat ik het niet had durven hopen,’ zei de ingenieur. ‘Ik kom pas kijken, en er zijn er zooveel....’

‘Met een massa verbeelding, wil je zeggen, die meenen, dat alle vette baantjes en buiten kansjes hun toekomen. Het doet mij verbazend veel genoegen, dat de minister jou heeft uitgepikt.’

Van Buren voelde, hoe onbillijk hij geweest was, toen hij bij zich zelf gezegd had, dat niemand voldoening zou voelen over zijn aanstelling. Zijn trouwe vriend Willem Broekman, al kon hij wat ongegeneerd uit den hoek komen, meende wat hij zei, en zoo zouden er nog wel meer zijn.

Dit bleek, toen de beide vrienden de sociëteit waren binnengegaan en Willem met veel vertoon van deftigheid den ingenieur als den uitverkorene van den minister van Waterstaat had voorgesteld. Met luide toejuichingen werd deze mededeeling begroet, en allen verdrongen zich, ten einde Van Buren hun hartelijke gelukwensen aan te bieden. Den ingenieur deed het goed, zooveel welgemeende deelneming te vinden, die van den anderen kant een heilzame afleiding voor hem was.

Toen kort daarop de *Staatscourant* verscheen, werden alle handen te gelijk gretig daarnaar uitgestoken, ten einde daarin de bevestiging te lezen van Van Buren's aanstelling. Statig las Willem de ministerieele beschikking voor. ‘Wacht eens,’ zei hij, toen hij daarmee klaar was, ‘dat is nog maar de helft. Hier staat ook wie de aannemer van dat werk is.’

‘Dat kan ons niet schelen,’ riepen er een paar.

‘Is dat soms ook een bekende van ons?’ vroeg een ander.

‘Moet er hier nog iemand gefeliciteerd worden?’ zei een derde.

‘Dat nu wel niet,’ zei Willem, ‘ik heb den naam wel meer gehoord, doch kennen doe ik den man persoonlijk niet. Maar het hoort bij mijn ambt van voorlezer, dat ik mijn taak niet ten halve laat steken.’ En hij las nu, dat het werk gegund was aan den heer A.J. Verstraaten, aannemer te Breukelen.

‘Verstraaten. Nooit gehoord. - Een bekende naam. - De kerel moet machtig veel geld hebben. - Hij heeft een aardige dochter.’

Deze en dergelijke uitroepen werden gehoord, toen Willem plechtstatig het blad toevouwde en neerlei.

De ingenieur zei niets. Alleen had bij het hooren van dien naam een lichte blos zijn wangen gekleurd. De aanwezigen hadden het te druk om het te merken; alleen Willem meende bespeurd te hebben, dat Van Buren's gelaatspielen trilden.

‘Je moet dien Verstraaten maar geducht achter de voden rijden, 't is een geldwolf,’ zei er een uit den hoop.

‘Ik zal mijn plicht doen,’ antwoordde de ingenieur ernstig, bijna te ernstig voor een aansporing, die natuurlijk als scherts bedoeld was.

Van Buren was afgetrokken en stil; het was duidelijk, dat zijn gedachten niet bij het vroolijke clubje waren. Men merkte het en staker den gek mee. De ingenieur trachtte mee te schertsen, maar voelde wel, dat hij daarvoor niet in de vereischte stemming was. Hij stond dan ook weldra op, om heen te gaan.

‘Ik heb je hierheen gebracht, ik moet je ook thuis brengen,’ zei Willem, eveneens opstaande.

‘Hoor eens, Ed,’ begon zijn vriend, toen ze de sociëteit verlaten hadden. ‘Ik heb wel gezien, dat je van kleur verschoot, toen ik den naam Verstraaten noemde. Daar zit wat achter, en voor je besten vriend zal je dat toch niet willen geheim houden.’

De ingenieur aarzelde even, toen reikte hij Willem de hand. ‘Jou wil ik het wel zeggen, maar anders ook niemand. Een paar maal heb ik de dochter van Verstraaten gezien, een aardig meisje. Maar er is niets tusschen ons, volstrekt niets. Misschien heeft ze niet eens notitie van me genomen. Je begrijpt, welk een verschil tusschen ons: ik heb niets, en zij is eenig kind en rijk. Van avond, toen ik den brief van den minister gekregen had, dacht ik aan haar. Hoe dat kwam, weet ik zelf niet meer. Om die gedachte kwijt te raken, ging ik de deur uit....’

‘Was het hem dat?’ zei Willem.

‘En nu treft het al heel toevallig, dat haar vader de bouw is opgedragen. Ik wist niet

eens, dat hij er naar gedaan had. Ik had al hooren zeggen, dat hij van zijn renten zou gaan leven. - Wat dunk je, Willem,' vervolgde hij na een oogenblik gewacht te hebben, 'als ik eens bedankte?'

'Bedankte? Waarvoor?'

'Wel, voor mijn benoeming.'

'Dat zou dwaasheid zijn, Ed.'

'Ik zal nu dagelijks met Verstraaten te doen krijgen, ik zal Clara allicht zien.... en.... en....'

'En zoo'n prachtige, zoo'n eenige kans zou je willen weggooien? Wees wijzer, Ed. Als Clara van je houdt - en als ze een goeden smaak heeft, twijfel ik daar geen oogenblik aan - heb je nu een mooie gelegenheid om den ouden heer in te palmen.'

'Maar mijn plicht?'

'Je plicht? Wel dien doe je natuurlijk. Verstraaten is toch geen schurk?'

'Natuurlijk niet. Hij heeft een gevestigde reputatie, is rijk en....'

'Nu, dan hoeft je je ook niet ongerust te maken. Als je het een beetje verstandig weet aan te leggen, wordt Clara je vrouw. Zie zoo, nu ben je thuis. Ga nu maar gauw naar bed en droom van al het geluk, dat je op één avond beschoren is.'

'Zal je zwijgen, Willem?'

'Als het graf.'

Met een warmen handdruk namen beide vrienden afscheid.

(Wordt vervolgd.)

Nicephora, de dochter des martelaars.

Episode uit de eerste algemeene Kerkvervolging, tijdens de regeering van keizer Nero. A.D. 68,

door

Johs. Klep, Pr.

(Slot.)

Opeens stond het heele visioen, dat Nero gehad had, toen Nicephora hem in het Forum het *mane, thecel, phares* had toegeroepen, opnieuw voor zijn geest; hij zag het eindvonnis vóór zich, geschreven met bloedige letteren.

Kokend van woede, riep hij: 'Officieren, soldaten, lictoren, of wie hem het eerst kan bereiken, doorsteekt dien ellendeling den gorgel! Dat hij op staanden voet sterve!'

Nog had de Caesar niet uitgesproken, of een renbode reed spoorslags op hem toe, en deelde hem, in naam van Epaphrodites, zijn geheimschrijver, mede, dat Sulpicius Galba door de Praetorianen tot keizer was uitgeroepen. De Senaat had hem, Claudius Nero, van den troon vervallen verklaard en geheel Rome was in opstand.

De verwaten dwingeland hoort die berichten; één oogwenk staat hij, als door een bliksemschicht bij helderen hemel getroffen. Neen, dat alles kan niet waar zijn, hij heeft immers vele en machtige vrienden, die hem beschermen zullen; het Romeinsche volk zal als één man voor hem opkomen, zij zullen zich wapenen, de poorten der stad sluiten, den Senaat onder den voet loopen en hem in triomf op zijn keizerlijken troon herstellen.

Onverwijd springt hij op zijn wagen met het vierspan, rijdt, onder de herhaalde toejuichingen des volks, dat nog van alles onkundig schijnt te zijn, in vliegende vaart

de zoogenaamde groote zee ter rechterzijde om, en bereikt na eenigen tijd het Gulden Huis. Daar beginnen de onwaarschijnlijke berichten vaste vormen aan te nemen. Hij ziet hoe de afdeling der Praetoriaansche benden, die zijn paleis moet bewaken, zonder zijn bevel is heengegaan. Overal ontmoet hij de uiterste wanorde, een wanorde, die van samenzwering en verraad getuigt. Eindelijk vindt hij Epaphrodites en Phaon, zijn vrijgelatene twee dienaren, die hem getrouw gebleven zijn te midden der duizend afvalligen.

‘Doorluchtige meester, het is afgelopen, alles is verloren!’ kermt de geheimschrijver, den gevallen tiran te gemoet tredend.

‘Neen, getrouwe Epaphrodites,’ antwoordt de keizer, ‘neen, alles is niet gedaan! Nu eerst gevoel ik, dat ik Claudius Nero ben, de keizer van Rome! Ik zal die verraders leeren, die lafhartigen! Morgen bij het aanbreken van den dag zal ik den geheelen Senaat het hoofd voor de voeten leggen!’

‘Ach, Caesar, vermei u niet in ijdele droomen! Geloof mij, ik ken den toestand; luister naar uw getrouwen dienaar en vlucht! Niets hebt gij meer te hopen! Uw wachten zijn heengegaan, uw paleis is door uw dienaren geplunderd!’

‘Nogmaals neen, Epaphrodites; de toestand is geenszins zoo duister als gij hem inziet! Daarom spoed u, roep Tigellinus en Heliuss, hun zal ik last geven, Romes burgers te wapenen; en morgen, morgen weer, zal ik de oude Caesar zijn, wiens wraak verschrikkelijk treffen zal!’

Epaphrodites verwijdt zich haastig, om de beide voornaamste gunstelingen van Nero, die een anderen vleugel van het Gulden Huis bewonen, van den wil huns meesters te verwittigen. Nadat hij heengegaan is, nadert Phaon, Nero's vrijgelatene, tot den keizer, aan wien hij werkelijk verknocht is.

‘Geliefde meester,’ spreekt deze trouwe dienaar, ‘laat toe, dat ik, uw geringe dienaar, ook een woord tot u spreke! Gij vergist u in den toestand; allen hebben u verlaten! Daarom, vlucht, vlucht, voordat het te laat is!’

‘Phaon, mijn trouwe vriend, het is mogelijk, dat gij de waarheid spreekt. Vluchten mag ik echter niet; een Caesar moet op den troon sterven! Het nageslacht zal niet zeggen, dat de goddelijke Nero, aan handen en voeten gebonden, in een kerker is weggekwijnd! Kom, Phaon, kom, geleid mij naar den Tiber; ik wil mij in zijn kokende wateren neerstorten.’

‘Neen, doorluchtige keizer, dat niet. Sterven door eigen hand, die allerlaatste weg staat u ook later nog open. Vlucht veeleer, trek u voor een oogenblik terug, tegenover het onvermijdelijke noodlot; alles kan zich nog herstellen, de Praetoriaansche benden zijn zoo wispelturig! Vlucht met mij naar mijn onaanzienlijk landgoed, dat vier mijten van hier gelegen is, verborgen tusschen de Salariaansche en de Nomentaansche heerbanen; daar zult ge veilig de uitkomst kunnen afwachten!’

‘Dat is een voorstel mijn getrouwen Phaon waardig; ja, ik zie, dat gij mijn oprechte vriend zijt! Laat ons eerst nog naar den uitslag van Epaphrodites' boodschap luisteren!’

De teruggekeerde geheimschrijver bericht, dat noch Tigellinus, noch Heliuss, noch een der anderen, die door Nero groot geworden zijn, hun lot aan dat van den gevallen keizer willen verbinden.

Bij die boodschap springt Nero op van woede en angst; hij loopt haastig heen, om, door zijn beide getrouwen gevolgd, in eigen persoon nog een laatste poging bij zijn voormalige gunstelingen te wagen. Hij dwaalt, te midden der nachtelijke duisternis, door zijn uitgestrekt paleis rond; niemand is er, die voor hem opent. Levendig getroffen door die naamlooze ondankbaarheid, begeeft hij zich naar zijn weelderig

gemeubelde slaapvertrekken; ook die vindt hij leeggeplunderd. Zelfs zijn vergifdoos is verdwenen, hetgeen hij bejammert als een ongeluk.

‘Epaphroditos, mijn dierbare geheimschrijver,’ roept hij eindelijk kermend uit, ‘Phaon, mijn getrouwe vriend, ja, nu ben ik ten volle overtuigd, dat allen mij verlaten hebben! Laat ons vluchten!’

‘Caesar,’ antwoordt de vrijgelatene, ‘wij beiden zijn tot uw dienst! Hebben al de anderen u ook verlaten, wij blijven u getrouw; desnoods zullen wij met u en voor u sterven! Buiten staan gezadeldde paarden; gelief ons te volgen, ongelukkige meester!’

Intusschen heeft, als noodzakelijk gevolg van den gloeiend heeten Junidag, zich een schrikwekkend onweer boven Rome saamgetrokken, gepaard met herhaalde schokken van aardbeving. Zwarte wolkgevaarten bedekken den hemel, bliksemflitsen doorklieven het luchtruim en de regen plast in stroomen neer. Toch mag de vlucht niet worden uitgesteld; de minuten zijn kostbaar. Nero ontdoet zich van zijn koetsiersgewaad, zijn fijngeborduurde onderkleed en zijn kostbare versierselen; daarna trekt hij een onaanzienlijke slaven-tunica aan, en hangt een groven kapmantel om. Phaon bedekt 's keizers gelaat bovendien met een dunnen donkerkleurigen doek, slaat hem de mantelkap over het voorhoofd, en helpt hem te paard.

Daarna rennen de beide trouwe dienaren, van vier slaven te paard vergezeld, spoorlags met den keizer heen, in de richting van de Nomentaansche poort. Eensklaps ziet de gevallen dwingeland, door het dunne schijnsel van zijn hoofddoek, de nog walmende en van tijd tot tijd opflinkerende levende brandfakkels. Het feestterrein is geheel verlaten en in doodsche stilte gedompeld; alleen die onmenschenlijk verzengde lijken spreken luide, zonder dat er een enkel woord over hun verschroeide lippen komt. Het wordt den tiran wonder te moede; iets als een soort leedwezen daalt in zijn hart neer. Helaas! het is het onvruchtbare berouw van koning Antiochus!

‘Phaon, Epaphroditos,’ zegt hij haast kermend, ‘o, ik gevoel het, de straf, die over mij komt, is billijk. Hoevelen van die rechtvaardigen heb ik zonder wet of reden aan de ijselijkste straffen overgeleverd! Ja, ik gevoel het, ook Claudius Attilius en zijn medechristenen klagen mij op dit oogenblik aan voor de vierschaar van een almachtigen God.’

‘Caesar, doorluchtige banneling,’ roept Phaon, ‘denk daar nu niet aan, maar tracht uw leven te redden!’

‘O Epaphroditos, o Phaon, dat ik kon leven! Ik zou alle nog gevangen Christenen aanstonds uit de kerkers verlossen, ik zou hun eereposten aanbieden, hen tot mijn verknochte dienaren maken; en in vrijheid zou ik hen hun Christendom laten belijden! Helaas, dat ik niet mag leven!’

Zoo, nutteloos kermend en goede voornemens makend, die hij bij een gunstiger toestand zeker vergeten zou hebben, naderde Nero met zijn getrouwen de Nomentaansche stadspoort. De poortwachters vroegen naar den toestand binnen de stad, en, of de keizer nog niet was gevangen genomen. Phaon springt vooruit en roept met vervaarlijke stem:

‘Wat gaat mij die gevallen grootheid aan! Nero zal den dans niet ontspringen! De binnenstad is in vollen opstand, het keizerlijk paleis geplunderd; Tigellinus en Helius zijn op de hand der Praetorianen! Ziedaar alles wat ik u kan mededeelen. En nu, laat mij spoedig door; want, om mijn huisgenooten voor doodsangst te bewaren, moet ik met mijn slaven mijn villa bereiken, nog voordat het onweer geheel losgebarsten is!’

Bij een minder verwarden toestand dan die van dezen gedenkwaardigen nacht ware Nero zeker ontdekt; maar in de eerste uren van een opstand gebeurt er vaak veel, waar een ieder zich later over verwondert. Nu opende men de poorten en kon

de keizer met zijn geleide ongedeerd de Nomentaansche heerbaan oprijden. Nauwelijks zijn de vluchtelingen buiten gekomen, ter hoogte van het Praetoriaansche legerkamp, dat daar ligt, of zij hooren de kreten omhoog gaan:

‘Leve de nieuwe keizer van Rome, Sulpicius Galba! Dood aan den dwingeland, den onmenschen Nero! Dat hij sterve!’ En duizend stemmen weerhalen: ‘Leve Galba! Dat de tiran, dat Nero sterve!’ Op hetzelfde oogenblik schiet een blauwe bliksemstraal uit de laaghangende wolken en slaat voor Nero's voeten in den grond. Zijn paard steigert, en, half verblind door het felle licht, weigert het zijn weg te vervolgen. De keizer krimpt van schrik ineen; meer dood dan levend hangt hij om zoo te zeggen op zijn lastdier; hij moet aan beide zijden door een slaaf ondersteund worden. Beklagenswaardige Caesar, diepgevalle grootheid, gelooft gij nu nog niet aan een goddelijk wraakgericht? Ongelukkige, stijg af, val op uw aangezicht ter aarde en smee om genade; om genade bij dien God, die lankmoedig is, maar die eenmaal degenen treft, die Zijn lankmoedigheid versmaad hebben, al heeten zij dan Claudius Nero Caesar Augustus. Vraag genade, en als uw berouw oprecht is, dan zal de Almachtige u verhooren, al zijn uw misdaden boven het getal uwer hoofdharen

vermenigvuldigd, al komt uw berouw laat, zeer laat.

Helaas, helaas! Ook deze laatste waarschuwing, waarin de Heer hem zelfs met Zijn vlamme bliksems vermaande, wordt door Nero in den wind geslagen; met snelle schreden loopt hij zijn tijdelijke, wie weet, zijn eeuwige verwerping te gemoet.

Na een korten, maar angstvollen tocht heeft Nero het landgoed van zijn vrijgelatene, van Phaon, bereikt. Daar verbergt hij zich in een klein bijgebouw, dat steeds den geringste van Phaon's slaven tot woonhuis gediend heeft. In de meening, dat hij op die eenzame plaats tijdelijk buiten alle gevaar verkeert, vlijt zich de aan de grootste weelde gewende keizer neer op een harde matras; hij drinkt een weinig troebel water, maar weigert het slavenbrood, dat alleen in voorraad is. Hij tracht te rusten; zijn vermoeide oogleden sluiten zich echter nauwelijks, telkens schrikt hij wakker door de akelige spookbeelden, die in zijn verwarden geest oprijzen. Beurtelings ziet hij de spottende Nicephora, die voor zijn oogen ten Hemel opvliegt; en Attilius, die, door de vlammen omringd, hem nog dreigt met de wraak van zijn God. Indien hij slechts een korten, verkwikkenden slaap genieten kon, zou de zoo hoog noodige, oude veerkracht wel weer terugkeeren; maar hoe hij zich op zijn ellendige legerstede keert en wendt en nogmaals wendt en keert, de zoo begeerde rust wil niet komen. Eindelijk, terwijl de eerste schemering van den morgenstond reeds doorbreekt, krijgt de afmatting de overhand en valt Nero in een diepen slaap. Ach, ook die slaap brengt geen verkwikking.

EEN MOLEN IN HET ZWARTE WOUD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. NESTEL.

Uit bange droomen ontwakend, zag hij dat de zon boven den gezichteinder stond. Hij sprong op en ontving van Phaon's bode, die reeds uit de stad teruggekeerd was, de tijding, dat de Senaat hem tot vijand des vaderlands verklaard en veroordeeld had om ten doode toe gegeeseld te worden. Dat was hem te onteerend. Hij haalde twee zeer kleine gouden dolken te voorschijn en poogde zich te doorsteken. Nogmaals bedacht hij zich. Toen hij echter weinige oogenblikken later den hoefslag hoorde van de paarden der ruiterbende, die uitgezonden was om hem gevangen te nemen, sneed hij zich, met behulp van Epaphrodites, den gorgel af. De centurio der afgezonden ruiters kwam slechts tijdig genoeg, om hem te zien sterven. Nog trachtte deze met een doek het keizerlijk bloed te stuiten, maar Nero riep hem toe: 'Het is te laat!' Daarna zei hij tot zijn vrienden: *Qualis artifex pereo!* - 'Helaas, dat zulk een verdienstelijk kunstenaar (nog zoo jeugdig) sterven moet!'

Dat was het einde van den tiran, Claudius Nero. Een en dertig jaren oud, stierf hij op den 9en Juni van het jaar des Heeren 68; hij had veertien jaar geregeerd.

Zeker, zijn oordeel zal zwaar geweest zijn Maar laten wij, die de nakomelingen der door hem gemartelde Christenen zijn, hopen, dat het martelbloed zijner slachtoffers om barmhartigheid tot God geroepen hebbe, niet om wraak

GEZICHT OP HET VIERWOUDSTEDEN-MEER BIJ LUCERN.

DE H. FIACRE (29 Augustus), NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. PAUPION.

De twee gepensionneerden.

Door

G. van Neubourg.

(*Vervolg en slot.*)

Een kreet van verbazing deed het gezelschap een weinig ontstellen, toen Wijksloot, het portret nauwkeurig beziende vroeg: ‘Maar, juffrouw, behoort dat portret u? Hoe zijt ge er aan gekomen?’

‘Dat is het portret van mijn goede moederzaliger, zooals men mij gezegd heeft, mijnheer.’

‘Uw moeder?’ riep de kolonel opspringend uit. ‘Maar da's mijn overleden vrouw.’ En zich tot Renier wendend, voegde hij er bij: ‘Uw lieve moeder, jongen, van wie ik u zoo dikwijls heb gesproken. 't Is ongelooflijk! Maar dan moet gij Greetje zijn, kind,’ en reeds wilde hij Antje in zijn armen sluiten, toen deze hem bescheiden en zachtjes afwendde.

De majoor trad thans niet weinig verwonderd op als beslechter, zijn vriend aanmanend kalm en bedaard te verhalen, wat hem voor het oogenblik zoo opgewonden maakte.

‘Ik zal u door een enkel feit de waarheid mijner bewering bevestigen,’ ging deze voort, ‘Antje, of liever Greetje, moet aan den hals links twee merkbare litteekens hebben, ten gevolge van een operatie, die ze als kind onderging.’

Inderdaad! Er viel nu niet meer aan te twijfelen; 't was de teruggevonden dochter. Kolonel Wijksloot omarmde zijn kind met al de vurigheid van een opeens zoo gelukkig geworden vader. Ook Renier toonde oprecht zijn broederliefde aan zijn weergevonden zuster. Majoor Terdegen voelde van vreugde de tranen uit zijn oogen komen.

‘Vrienden, daarop moet een extraatje volgen,’ riep hij uit, een einde aan het hartroerend tafereeltje willende maken.

De hospita moest twee flesschen van den fijnsten wijn brengen, dien ze kon machtig worden.

IX.

Een hartelijke speech van den majoor op ‘de verloren, maar weergevonden dochter,’ zooals hij Greetje betitelde, alsmede op den gelukkigen vader en broeder deed het eerste glas *ad fundum* ledigen.

Er werd nu gevraagd en weer gevraagd, want hoe duidelijk 't ook scheen, dat Antje Greetje Wijksloot was, er lag toch ook nog veel in 't duister. Greetje moest dus vertellen hetgeen ze zich herinnerde uit haar jeugd.

‘Tot nog toe,’ zoo begon ze, ‘heb ik nooit iets verteld over de zaken, die met mij voorgevallen zijn, uit een zekere schaamte, die ik daarover gevoelde. Overigens geloofde ik, dat het toch niet baten kon.’

‘Maar kind,’ riep de majoor uit, ‘hoe dom van je, me nooit iets daarvan gezegd te hebben.’

Greetje vervolgde:

‘Ik herinner me, dat ik, nog zeer klein zijnde, des avonds op de kermis door een meisje meegenomen ben naar een groote tent; dat ik daar allerlei aardigheden te zien kreeg, zelfs veel snoeperij ontving, en dat men heel vriendelijk voor me was. Toen ik echter begon te spreken van naar huis gaan, zei men mij, dat ik nog tijd genoeg had, daar papa en broer Renier, zooals ik hun verteld had, toch op reis waren. Ik liet me bepraten en bleef; ten langen laatste voelde ik den slaap komen. Verder herinner ik me niets wat dien avond gebeurd is; maar toen ik 's morgens wakker werd, bevond ik mij in een wagen ergens op het land, waar ik mij niet thuis gevoelde. De menschen van gisteravond waren bij lange na niet meer zoo vriendelijk voor me, en toen ik begon te schreien en naar de juffrouw wilde, bedreigden ze me zelfs met slagen.

Langzamerhand begon ik gewaar te worden, dat ik mij bij zeer ruwe menschen bevond, die onder elkander scholden en vochten. Ik voelde me erg ongelukkig en wist niet wat te beginnen. Men hield mij in den wagen opgesloten, ik geloof wel een week lang. 't Was er zeer benauwd in, en de lucht was bijna ondraaglijk; want behalve vijf menschen, de man, de vrouw, het meisje, dat mij meegenomen had, en nog twee kleine jongens, zaten er in den wagen nog twee apen, een papegaai, en een kooi met zes of acht kanarievogels.’

‘Maar kind, kon je er dan niet uit ontluchten,’ vroeg de heer Wijksloot, die met aandacht het verhaal gevolgd had.

‘Onmogelijk. Toen ik voor het eerst weer eens in de lucht kwam, voelde ik me onwel en ziek. Wij bevonden ons op een groote kermismarkt, en dezelfde tent, waarin ik voor het eerst door dat valsche meisje gekomen was, stond nu ook daar.

‘De man uit den wagen sprak me barsch aan, en zei me, dat ik voortaan ‘miss Betsy’ zou heeten. Ze deden me een erg bont pakje aan en des avonds moest ik in de tent met een schotel rondgaan, nadat de twee jongens, die ik mijn broertjes moest noemen, allerlei kunsten gemaakt hadden. Dezen kregen van de menschen, die er waren, veel suikergoed, sinaasappels en lekkernijen en men klapte voor hen zeer dikwijls in de handen. Dat maakte mij erg opgewonden, en toen mij de man na eenige dagen vroeg, of ik ook niet zoo kunsten zou willen leeren maken, antwoordde ik: ‘Gaarne.’

Zoo stilletjes aan begon ik te vergeten waar ik vandaan gekomen was, ik dacht niet meer aan huis, aan vader, mijn broer of de juffrouw; alleen droomde ik van tijd tot tijd nog eens van hen en ten laatste wist ik niet beter, vooral, omdat iedereen over miss Betsy sprak op de kermissen, waar we kwamen.

Mijn naam stond met groote letters op het bonte papier, waarop te lezen was al wat wij zouden vertoonen, en als ik maar op het theater kwam, klaptten allen luid in de handen.

Ik was koorddanseres geworden. Dat had me de man, onder veel slagen en vloeken, geleerd, maar toen ik zoo goed van zijn lessen gebruik maakte, begon hij zeer lief voor mij te zijn en hielden de kinderen ook meer en meer van mij.’

‘Wonderbare levensloop!’ zuchtte de majoor. ‘Maar, hoe zijt ge dan toch hier gekomen; gij waart er toch reeds lang, toen ik hier kwam,’ vroeg hij nieuwsgierig.

‘Geduld, vriend,’ vermaande de kolonel, ‘laten wij eerst eens drinken voor Greetje verder vertelt.’

De heeren ledigden hun glazen, die Greetje weer vulde.

‘Op een avond,’ zoo ging ze daarna verder, ‘zou ik heel nieuwe toeren verrichten. Lang had ik er voor geleerd, en mijn meester in het vak beloofde zich heel wat van 't succes. Nooit was het publiek zoo trouw opgekomen; met daverend applaus werd

ik op het tooneel ontvangen en met ingehouden adem volgde men de minste mijner bewegingen.

‘Ik had mijn kost verdiend op 't slotnummer na, wat een halsbrekend werk was. Vóór ik daartoe overging, kreeg ik nog eenige wenken van mijn leermeester, hij moedigde mij aan, courage te hebben en.... het heele nummer mislukte niet alleen, maar ik viel en bezeerde mij zoozeer, dat ik terstond buiten kennis raakte. Een geneesheer, die de voorstelling bij woonde, zei, zooals ik later vernam, dat ik een beenbreuk had.

‘Ik leed verschrikkelijk pijn, vooral, toen onder de behandeling van twee doctoren het been gezet werd; ze geloofden wel, dat ik genezen, maar ook zeker een stijf been houden zou en dus mijn gewone werkzaamheden niet meer zou kunnen hervatten. Ik strekte dus ons gezelschap tot overlast. Dat merkte ik dagelijks hoe langer hoe meer. Ik werd door iedereen met barschheid behandeld; ik voelde me diep ongelukkig en besloot op een avond, na een hevige ruzie met den baas, stil weg te loopen. Bijna den geheelen nacht heb ik rondgezworven, totdat ik eindelijk niet meer kon, vooral door de hevige steken in het gebroken been; ik zakte machteloos in elkaar hier beneden voor de deur.’

X.

Tot hiertoe had de juffrouw haar levensgeschiedenis verhaald, toen de hospita binnenkwam met het ochtendblad.

‘Gij komt als geroepen,’ sprak de majoor de binnenkomende aan. Spoedig was ze op de hoogte gesteld van het gelukkig wedervinden der verloren dochter, en nadat ze deze en de anderen hartelijk gefeliciteerd had, zei Greetje tegen haar:

‘En nu, juffrouw, zult u wel de rest vertellen, zooals u mij dat reeds meermalen verhaald hebt, dan kan ik wat uitrusten.’

De juffrouw, die niets liever deed dan vertellen, begon dus met den noodigen omhaal van woorden:

‘Ja heeren, ik herinner het mij nog, of het gisteren pas gebeurd is, en toch het wordt met September al veertien jaar, neen, laat zien, ja toch, al veertien jaar, zeg ik. 't Was tegen halfacht, toen ik even op de straat ging, alsof ik door mijn Engelbewaarder geleid werd; ik zag terstond de kleine meid, ineengedrongen van de kou, naast de poort zitten. Het arme schaap sliep; ik dacht bij me zelve: je moet het kind wakker maken, wie mag dat zijn? Het kostte mij niet heel veel moeite, evenmin om haar mee naar binnen te krijgen, waar ik haar gauw een kop koffie gaf; ik had van te voren de koffie reeds gezet, dat doe ik altijd zoo gauw mogelijk, heeren, want 't is goed, dat de koffie lang genoeg trekt. Iedereen zegt dan ook, dat ik altijd zeer goede koffie zet, is niet meheer?’ vroeg ze, zich tot haar commensaal wendende.

‘Zeker juffrouw, maar verder, verder!’

‘Ja, waar waren we ook weer; o ja, aan de kop warme koffie; dat smaakte, is niet, juffrouw, en het verkleumde wicht bekwam er heel van. Ik vroeg haar toen, om kort te gaan, zonder nieuwsgierig te zijn - ik ben niet nieuwsgierig, heeren, dat staat niet, en het bezorgt 'n mensch maar altijd onaangenaamheden, zei mijn moeder zaliger, - wie ze was, waar ze vandaan kwam, hoe ze heette, of ze daar lang gezeten had, wie haar ouders waren, hoe oud ze was, enfin, al wat 'n mensch zooal vragen kan.

‘Doch het kind begon, in plaats van iets te zeggen, bitter te schreien en klaagde over erge pijn aan haar been; dat vreeselijk gezwollen was. Mijn man - hij is nu al

zes jaar dood, onze Lieve Heer hebbe zijn ziel, de stakkert heeft schrikkelijk geleden - was intusschen binnengekomen, en ik vroeg hem, wat ik doen moest. Het was een onaangenaam geval voor ons. Het arme meisje kon niet meer gaan of staan en weende maar voort. Eindelijk, om kort te gaan, was ik te weten gekomen, dat ze haar been eens gebroken had en nu werd ik bezorgd, vooral omdat het been altijd maar zwol. Dat kon gevaarlijk worden, dacht ik, en daarom liet ik de meid maar gauw naar den dokter gaan. Ik dacht: het is toch naastenliefde, en ik beoefen altijd graag de naastenliefde, heeren. Om kort te gaan, de dokter, die terstond mee kwam - we hebben daar nooit over te klagen - zei me, dat het been onmiddellijk moest afgezet worden, daar het hevig ontstoken was. Ziet u, heeren, daar heb ik geen verstand van, maar als de dokter dat zegt, zal het wel zoo zijn, dacht ik. Ziet ge, heeren, ik heb een medelijdend hart, ik kan niet zien, dat ze een hond kwaad doen, en toch heb ik me bij die operatie zoo flink gehouden, dat ik er zelf verwonderd over stond. Sedert dien dag heb ik een genegenheid voor Antje gekregen, als was het mijn eigen dochter. Ik zei tegen mijn man, dat we, nu wij ons het kind eenmaal hadden aangetrokken, het ook maar moesten houden en dat onze Lieve Heer het ons loonen zou. En dat heeft Hij ook gedaan. Toen Antje later genezen was, werd ze ganzenhoedster bij ons, en eindelijk heeft mijnheer haar tot huishoudster genomen.'

'Maar,' vroeg mijnheer Wijksloot nu, 'hebt gij nooit meer iets van die kermisgasten gehoord?'

'O ja, die geschiedenis nog van dat portret en dien brief, kind. Antje was zoo wat twee jaren, laten we eens zien, neen, drie jaren bij ons, toen we hier de jaarlijksche groote

kermis hadden. Er was onder andere ook een groote tent op de markt gekomen, en daar we toch iets van de kermis moesten hebben, zouden we een avond de voorstelling gaan bijwonen, ik, mijn man en Antje. Ik dacht het meisje een plezier te doen, ziet u, heeren - ik doe altijd gaarne iemand plezier - maar jawel, ze wilde daar niets van hooren. Eerst meende ik, dat het scrupuleusigheid was; maar later bleek het heel wat anders. Toen wij het spel binnengingen en mijn man bij den ingang de kaartjes nam, had Antje opeens een heel familiair gesprek met een van de kunstenmakers. Geheel den avond, in plaats van plezier te hebben, zooals ik en mijn man, zat ze te suffen en zelfs meende ik, dat ze weende. Ik wist niet wat te denken en wilde mijn man ook niets zeggen, doch den volgenden morgen wilde ik er het mijne van hebben.

Ik wachtte met ongeduld tot koffietijd, maar Antje kwam niet aan tafel; toen ik naar haar ging zien, zei ze zich niet wel te gevoelen, en om kort te gaan, het meisje hield een dag of wat het bed, en toen de markt-kermis gedaan was en alle spellen opgebroken en vertrokken waren, vertelde ze me de oorzaak van haar ziekte.

Ze had in den man aanstonds haar vroegeren baas en deze haar herkend; bij het weggaan des avonds had hij haar een portret met een briefje weten in de hand te moffelen, hetgeen ze nog altijd bewaart, daar we hoopten, door dat portret haar ware familie terug te vinden.'

'En dat is gebeurd, Goddank!' riep de kolonel opgeruimd.

Greetje zocht in haar werkmandje het briefje, dat van den volgenden korten inhoud was:

'Mejuffrouw, ik heb eindelijk de gelegenheid, u bijgaand photographietje te bezorgen, dat gij in uw zak hadt, toen wij u bij ons personeel engageerden. Ik hoop, dat gij thans gelukkig zijt, en dat gij dit anders door het portretje zult worden, daar het u personen kan doen terugvinden, die u dierbaar zijn. Zij meenen misschien, dat gij verdronken zijt, maar dat was indertijd maar een truc van ons. Houd u goed en ontvang de complimenten van heel het gezelschap, waaraan gij tot onze spijt niet meer kondt verbonden blijven. Spaar ons alle onaangenaamheden s.v.p.

In haast,

Uw gewezen directeur.

XI.

Er waren reeds een maand of wat na het gelukkige wedervinden verstreken. Kolonel Wijksloot kwam geregeld des avonds met zijn dochter bij den majoor, en de juffrouw van de hoeve was eerst dikwijls en ten laatste alle avonden van de partij. Dat wilde de dankbaarheid, de erkentelijkheid, zei de kolonel. Zij toch was een moeder voor zijn lieve dochter geweest, Greetje hield als dusdanig inderdaad van haar.

'Als gij u niet over het kind ontfermd hadt, zoowel als mijn vriend, de majoor, zouden we elkander misschien nooit hebben weergevonden; wij kunnen u beiden niet dankbaar genoeg wezen! Ik heb dan ook gedacht, dat we daar wel een klein familiefeestje op mochten geven; welnu, juffrouw en Greetje, jelui zult je daarmee wel belasten; want dunkt je, majoor, als jij je kamer eens afstond, voor dien avond?'

Daar had onze majoor hoegenaamd niets tegen.

Er werd dan bepaald, dat men nog drie weken wachten zou, dan viel juist de verjaardag van den kolonel; dat waren twee vliegen in één klap.

Hartelijk en gezellig was het familie-avond-feestje gevierd onder de vijf bekenden. De hospita had haar kookkunst getoond, en de aangezetenen hadden ze met een goeden eetlust beloond. Greetje had gezorgd, dat de tafel er feestelijk, netjes uitzag; de heer Wijksloot liet zijn wijn vloeien, en zijn vriend had voor die gelegenheid puike sigaren besteld. Renier had getoost, in één woord, 't ging er zoo prettig toe, als men maar had durven hopen.

Een keurige pudding, waaraan Greetje haar kunst beproefd had, sloot met een klein dessert het eenvoudig, maar degelijk menu.

Voor al de kolonel was opgeruimd, en aan een goede bui lucht gevend, rijmde hij voortdurend allerlei aardigheden.

Eensklaps wendde hij zich tot de hospita, voor wie hij sedert den laatsten tijd vol kleine attenties was - de erkentelijkheid vorderde dat, gaf hij nog altijd als reden op - en rijmde:

Juffrouw, u zijt weduwe en ik weduwnaar,
Vindt je niet, dat lijkt mekaar?

De juffrouw-weduwe was wel wat uit het veld geslagen, zoo opeens een openbare verklaring te krijgen, maar ze had toch tegenwoordigheid van geest genoeg om te antwoorden:

Welnu, mijnheer, dan zijn we klaar.

XII.

Den beiden kinderen Renier en Greetje was door papa den volgenden dag gevraagd, of ze er iets tegen hadden, als papa volhield wat hij gisteravond gezegd had. Greetje had tegen de nieuwe mama niets, want voor haar was zij niet meer nieuw. Renier spartelde in het begin wel wat tegen, maar 'de juffrouw zat er warmpjes in,' had majoor Terdegen hem gezegd, dus het kon geen kwaad, en dan de dankbaarheid had ook haar rechten. Het volgend najaar gingen, met goedvinden der beide kinderen, papa en mama reeds een huwelijksreisje maken.

De vijf wonen nog altijd bij elkaar, de majoor als commensaal, maar tevens als huisvriend. Papa en Renier zijn door mama heel langzamerhand op de hoogte gebracht van landbouw, veeteelt enz. en zij drijven de zaken met succes, wat, naar het zeggen der doctoren, uitstekend op 't geschokte gestel van den eerste werkt. Men zegt, dat Renier kennis heeft met de dochter van den secretaris van Duivenheim. Laten wij hopen, geachte lezeressen, dat ze elkaar zullen krijgen.

Bij de Platen.

Een molen in het Zwarte Woud.

De naam Zwarte Woud roept onwillekeurig een beeld van nare somberheid voor den geest, en toch is niets meer in strijd met de werkelijkheid. Natuurlijk is het landschap er heel anders dan in het vlakke Nederland, maar het is er allesbehalve doodsch en verlaten. Integendeel, de heldere huizen, de schilderachtige kerkjes en lachende villa's vormen een aangename afwisseling van vriendelijke blankheid met de donkere partijen der statige pijnboomen, der machtige beuken en gespierde eiken, de woudreuzen van Middel-Europa. Het Zwarte Woud is ook rijk aan beken en riviertjes, en van dit water trekken de nijvere bewoners partij als beweegkracht voor hun molens.

Een aardig kijkje biedt onze gravure op bladz. 196: de molen en het molenhuis, van voren en van achteren door hoge boomen ingesloten, en op den achtergrond de verspreide huizen en een slanke torenspits, - beeld van stillen vrede en godsdienstzin.

Aan het Vierwoudsteden-meer bij Lucern. -

Zwitserland is het land der bergen en der meren. Een der mooiste, zoo niet de mooiste streek is het Vierwoudsteden-meer met zijn omgeving, zoo genoemd naar de vier woudkantons: Lucern, Uri, Schwyz en Unterwalden, die het insluiten. Dit meer, dat in rijkdom van vergezichten, in schoonheid en grootschheid alle andere Zwitsersche meren overtreft, bestaat uit niet minder dan zeven waterbekkens, die zich naar alle richtingen uitstrekken. Aan zijn oevers liggen de Rigi en de Pilatus, de meest bekende der Zwitsersche bergen, en de schilderachtige stad Lucern, een groot vreemdelingenkwartier, welks talrijke hotels, pensions en villa's gedurende het reisseizoen zoo overvol zijn, dat men er nauwelijks een onderkomen kan vinden. Van Lucern uit kan men met de stoomboot tochtjes maken naar alle bochten en hoeken van het meer, waarbij men de verrukkelijkste vergezichten heeft op de wazige bergen van rondom. In de nabijheid van Lucern krimpen de bergen tot heuvels, die met ooftboomen, dorpen en villa's zijn begroeid en wondermooi afsteken tegen de groene kleur van het water.

De grootste lengte van het meer bedraagt 37 kilometer, de grootste breedte 17½, de oppervlakte 113 vierkante kilometer, de grootste diepte 205 meter, de gemiddelde hoogte van den waterspiegel boven de zee 37 meter. Het meer is rijk aan visschen, vooral forellen. Geheel dichtgevroren is het meer sedert menschenheugenis niet geweest. Als het er stormt, vooral wanneer de ijzige Föhn blaast, is het Vierwoudsteden-meer een der gevaarlijkste bergmeren.

Het verkeer is zeer levendig en wordt onderhouden door niet minder dan twaalf groote stoombooten en een groot aantal zeilschepen en roeibootten. Een tochtje van Lucern naar Flüelen, van de met heuvels omkranste oevers van het meer van Lucern tot de bergachtige omlijsting van het Urnermeer, is met zijn afwisseling van grootsche, idyllische en romantische tafereelen en de heerlijkste landschapegezichten misschien het mooiste tochtje in Zwitserland. Drie spoorwegen van Zürich Olten en Bern bereiken bij Lucern het meer; de St.-Gothardbaan volgt van Brunnen tot Flüelen den rechteroever van het Urnermeer, terwijl een tandradbaan de toeristen naar den Rigi voert.

Voeg bij al dit natuurschoon de merkwaardige geschiedkundige herinneringen, die aan het Vierwoudsteden-meer zijn verbonden. Aan den voet van den Rigi ligt Küsnacht, waar Willem Tell uit een hinderlaag den Oostenrijkschen landvoogd Gessler doodschoot. Aan den voet van den Seelisberg, aan den linkeroever van het meer, ligt Rüttli, een kleine, groene weide, waar in den nacht van 7 op 8 November 1307 de 33 mannen uit Uri, Schwyz en Unterwalden bijeenkwamen en het verbond

der drie kantons stichtten, aldus den grondslag leggend tot het Zwitsersche eedgenootschap. Noordwaarts, rechts van het meer, ligt de Tellsplatte, met een kapel op een klip, aan de helling van den Axenberg, waarin Tell's geschiedenis is afgebeeld en gebouwd op de plaats, waar, volgens het verhaal, Tell uit het vaartuig van Gessler sprong. Te Altorf eindelijk, waar de Reuss in het meer uitwatert, staat op de plaats, waar Tell zijn zoon den appel van het hoofd schoot, een pomp met het standbeeld van Tell en honderd schreden verder een andere pomp met het standbeeld van den landvoogd Gessler.

De H. Fiacre. -

De H. Fiacre, een zoon van Eugenius IV, koning van Schotland, bracht op weg naar Rome een bezoek aan den H. Faron, den vromen bisschop van Meaux, die hem het kluizenaarsleven aanriep en hem een woning ten geschenke gaf op het grondgebied van Breuil, dat den bisschop toebehoorde. De deugden en mirakelen van den H. Fiacre trokken een zoo grooten toevloed van menschen, dat zijn kluis te klein werd en hij den H. Faron verlof verzocht die te vergrooten. Deze stond hem zooveel grond toe als hij op één dag zou kunnen omspitten, op voorwaarde dat hij het terrein met een sloot omgaf. De Heilige begaf zich biddend aan het werk. En o wonder! naarmate hij met zijn schop vorderde, vielen de boomen, werd de grond vanzelf omgewoeld en de sloot vanzelf gegraven.

Een vrouw, Becnaude geheeten, beschuldigde hem van tooverij, waarop de H. Faron hem gelastte zijn werk te staken. De Heilige ging weenende op een steen uitrusten, en zie, de steen werd week en kreeg het afdrukkel van zijn lichaam. De bisschop van Meaux erkende toen de verdiensten van den H. Fiacre en loofde God. (De steen, het voorwerp van het wonder, is bij het graf van den Heilige in de kerk geplaatst.)

Toen de vader van den H. Fiacre gestorven was, kwamen afgezanten hem de kroon aanbieden, maar hij weigerde ze. Eenigen tijd later stierf hij in geur van heiligheid den 29en Augustus 670, en de wonderen, op zijn graf gewrocht, deden zooveel geloovigen toestroomen, - vooral uit Parijs, dat er een rijtuigdienst werd ingesteld, die uit de rue Saint-Antoine vertrok. Deze rijtuigen waren de eerste, die te Parijs gehuurd werden; vandaar de naam *fiacre*.

Ménage zegt in zijn *Dictionnaire étymologique* dat die rijtuigen zoo genoemd werden naar een afbeeldsel van den H. Fiacre, dat een herberg in de rue Saint-Antoine, waar het eerst die soort rijtuigen gehuurd werden, tot uithangbord diende.

Koningen en koninginnen van Frankrijk gingen het graf van den H. Fiacre bezoeken. De H. Vincentius à Paulo en de H. Franciscus van Sales, wiens ex-voto boven het graf geplaatst is, deden er een pelgrimstocht heen.

De revolutie heeft de oude bedevaartsplaats doen verdwijnen, maar het graf is naar de parochiekerk overgebracht, waar het vereerd wordt en jaarlijks een groot aantal geloovigen trekt, die er buitengewone gunsten verkrijgen.

De schilderij van Paupion verbeeldt op gelukkige en sobere wijze de mooie legende van den Schotschen koningszoon, wiens feestdag op den 29en Augustus gevierd wordt.

De Vincentius-Tentoonstelling te 's-Gravenhage.

‘De christelijke liefde is vindingrijk,’ zei Mgr. Heyligers, deken van 's-Gravenhage, op Zondag 23 Juli jl., toen hij door den heer Weve, president van den Bijzonderen Raad der St.-Vincentius-Vereeniging, werd uitgenoodigd, de tentoonstelling te openen, door de Haagsche Conferentie met onvermoeiden ijver en veel smaak georganiseerd. ‘Zij versmaadt zelfs nietige middelen niet: postzegels, capsules, oude pennen, sigarenpuntjes en wat al niet meer weet zij dienstbaar te maken, om haar goede werken te steunen. Maar een liefdadigheidsloterij draagt in bijzondere mate den stempel der liefde, daar zij vele liefdewerken te gelijk omvat. Aan groote offers kan men de liefde herkennen. En waar worden grooter offers gebracht dan hier? Offers van de leden, die loten trachten te plaatsen; offers van de weldoeners, die zooveel prijzen, vaak van aanzienlijke waarde, bijeenbrachten; offers van degenen, die de loten kochten.’

Onder inroeping van Gods besten zegen, verklaarde Mgr. Heyligers de tentoonstelling geopend, die tot 13 Augustus heeft geduurd, zich in een ongemeen druk bezoek mocht verheugen en - wat de hoofdzaak is - een daaraan geëvenredigd succès bereikte.

De Haagsche Conferentie der St.-Vincentius-Vereeniging is het eerst op het vernuftige en voordeelige denkbeeld gekomen, een kunsttentoonstelling te organiseren, daaraan een loterij te verbinden, en verder door muziekavonden en allerhande vermakelijkheden publiek te lokken - groot en klein - ten einde zodoende een nieuw hulpmiddel te hebben, om haar steeds stijgende uitgaven te bestrijden. De eerste maal was het een proefneming; dat is het thans niet meer, en iedere volgende ‘driejaarlijksche’ levert een zoo aanzienlijke bate op, dat stellig ook bij andere Conferenties het plan zal rijpen, het voorbeeld der Haagsche zuster Vereeniging, zij het ook op meer bescheiden schaal, te volgen.

Wij zeggen opzettelijk: op meer bescheiden schaal, want maar weinige Conferenties zullen kunnen bereiken wat de Haagsche, dank zij de welwillende en belangelooze medewerking van zooveelen, kon tot stand brengen.

De Haagsche bladen, vooral de *Residentiebode*, hebben met de meeste waardeering gesproken over de fraaie, kostbare inzendingen, over de smaakvolle polychromie der tentoonstellingszaal en de verdere decoraties; zij hebben ook de benedenzaal niet vergeten, waar mutoscopen, phonografen, krachtmeters, automaten enz. groote aantrekkingskracht uitoefenden. Zij hebben welverdiende hulde gebracht aan de velen, die tot het slagen der tentoonstelling en het doel der tentoonstelling zoo belangeloos hebben meegewerkt.

KIJKJES OP DE HAAGSCHE VINCENTIUS-TENTOONSTELLING.
Middel-étalage en zijwand.

KIJKJES OP DE HAAGSCHE VINCENTIUS-TENTOONSTELLING.
Het hoekje bij den ingang.

Onze hulde moge bestaan in het weergeven van een paar kijkjes in de verrassend mooie tentoonstellingszaal. Den lezers, die ze bezichtigd en bewonderd hebben, zal het een surprise zijn, ze hier nog eens terug te vinden; de overigen zullen stellig met belangstelling en de zaal en de fraaie étalages beschouwen en ons toegeven, dat beide een zeer smaakvol geheel hebben opgeleverd.

Allerlei.

Brievenvervoer vroeger en nu. -

Was het in vroeger eeuwen en ook nog in de eerste helft van deze eeuw een eenigszins gewichtige gebeurtenis, wanneer men een brief schreef of er een ontving, vooral wanneer het een buitenlandschen brief betrof, in de laatste veertig jaren is dat geheel anders geworden. De vergemakkelijking van het vervoer door den aanleg van spoorwegen en het instellen van stoomvaartdiensten, en de daarmee gepaard gaande vermindering van porto's zijn de oorzaken geweest, dat het brievenvervoer een buitengewone vlucht heeft genomen. Doch weinigen zullen vermoeden, dat het zóó groot is, als uit de volgende cijfers kan blijken, die reeds een paar jaar oud zijn, en dus, daar het postvervoer jaarlijks toeneemt, nog beneden de werkelijkheid van thans blijven. In Europa zijn meer dan honderdduizend postkantoren, waaraan ver over het half miljoen ambtenaren zijn verbonden. Het getal brieven en briefkaarten, dat jaarlijks door hun handen gaat, overschrijdt de zeven milliard; wanneer men ze naast elkaar legt, kan men daarmee aan den evenaar 80 maal de aarde omspannen. Stelt men de vraag, welk volk gemiddeld het meeste brieven schrijft en ontvangt, dan blijkt, dat de Engelschen bovenaan staan: elke Engelschman, man, vrouw of kind, ontvangt per jaar gemiddeld meer dan vijftig brieven; daarna komt de Duitscher met

twee derde van dit aantal, de Franschman met één derde, terwijl de Rus met twee brieven per jaar tevreden moet zijn.

Een belangwekkende vraag zou zijn, hoeveel van al die geschreven stukken evengoed ongeschreven hadden kunnen blijven, maar nu zouden wij het brievengeheim gaan schenden, daarom eindigen wij maar.

Een wildrijk land. -

Hongarije behoort tot de wildrijkste landen van Europa. Niet alleen honderdduizenden hazen en konijnen worden er geschoten, maar ook veel edeler wild, als, in één jaar tijds, 3793 reeën, 1356 damherten, 10.897 reebokken, en een ontzaglijk aantal vogels, vooral patrijzen, kwartels, fazanten, wilde eenden, snippen enz. Ook de geschoten roofdieren vormen een nogal respectabel cijfer: in één jaar 143 beren, 4277 wilde zwijnen, 340 wolven, 22.576 vossen, 25.492 wezels, verder dassen, otters, marters enz. Ten slotte worden nog duizenden arenden, gieren, valken, haviken enz. een prooi der Hongaarsche Nimrods.

[Nummer 26]

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters jr.

II.

De heer Verstraaten vouwde gejaagd de krant open.

‘Wie is het?’ vroeg mevrouw.

‘Van Buren, E.F. van Buren,’ antwoordde haar man. ‘Me dunkt, ik heb dien naam meer gehoord.’

‘We hebben hem een keer of wat gezien bij de Van Bom's,’ zei mevrouw. ‘’t Is nog een jong mensch, en het scheen mij toe, dat Clara nogal indruk op hem maakte. Ik heb er hem een paar maal op betrapt, dat hij haar aan tafel sterk fixeerde.’

‘Wat zeg je? En je heb me daar nooit iets van verteld.’

‘Je zou daar waarschijnlijk ook niet veel om gegeven hebben,’ zei mevrouw tamelijk bits. ‘Er zijn wel meer jongelui, die Clara een aardig meisje vinden, zonder dat je je daarvoor interesseert.’

‘Toen misschien niet. Nu kan het zijn beteekenis hebben.’

‘Wat bedoel je daarmee, Verstraaten?’

‘Hoor eens, vrouw, we moeten open kaart met elkaar spelen. Je weet nu, hoe de zaken staan. Kan ik op deze aanneming niet minstens een halve ton verdienen, dan ben ik een verloren man.’

‘Maar ik begrijp niet...’

‘Laat me uitpraten, vrouw, dan zal het je duidelijk worden, wat ik bedoel. Een halve ton kan ik onmogelijk verdienen, als aan de voorwaarden van het bestek streng de hand wordt gehouden. Daarom hangt er voor mij alles van af, wie de opzichter is en hoe die zich tegenover mij houdt; of die een oogje dicht weet te doen en wat door de vingers ziet. En nu dunkt me, als die Van Buren door Clara kan worden ingepalmd....’

‘Maar, Verstraaten, waar denk je aan?’

‘Aan ons belang, vrouw, en dat brengt mee, dat Van Buren op goeden voet komt met Clara. En als je zegt, dat ze indruk op hem gemaakt heeft, dan dunkt me, dat het niet moeilijk zal vallen....’

‘Je zal toch wel wijzer zijn, hoop ik. Van Buren bezit niets, dat weet ik. Ik heb er naar geïnformeerd.’

‘Zooveel te beter, dan zal hij ook gemakkelijker te winnen zijn.’

‘Maar onze stand.... Het zou een *mésalliance* zijn, Verstraaten.’

Hij keek zijn vrouw scherp aan. ‘Een *mésalliance*!’ zei hij spottend. ‘Voor hem misschien, dat is mogelijk. Hij bezit niets, zeg je. Goed, maar hij zal promotie maken. Dat hij nu al, zoo jong nog, door den minister voor dit werk is uitgekozen, bewijst het. En wat bezitten wij? Minder dan niets! Schuld!’

Mevrouw Verstraaten zweeg. Zij had niet beter geweten, of zij waren vermogend, zooals trouwens iedereen dacht. Eerst van morgen had haar man haar gezegd, dat alles op was, en dat hij zijn laatste kaart had uitgespeeld door naar het groote werk

mee te dingen. Zij kon zich aan die gedachte nog niet gewennen. Zij had geschitterd, zij had een eerste plaats ingenomen in den kring harer vrienden en bekenden. Zij hield van mooie kleeren, van uitgaan, van feestjes, en nooit was de gedachte bij haar opgekomen, dat dit wel eens een einde kon nemen, dat hun geldelijke middelen al die uitgaven eigenlijk niet veroorloofden. Zorgeloos had ze van den eenen dag in den anderen geleefd, en haar man had haar altijd in den waan gelaten, dat zij aan geen geldelijke zorgen behoefde te denken, ook, nadat gewaagde speculaties hem op zware verliezen waren te staan gekomen.

Eerst thans had hij haar de vreeselijke waarheid onthuld, haar ineens brutaalweg den toestand blootgelegd. Zij kon zich daar niet zoo aanstonds indenken. Zij had zich voor Clara een schitterende toekomst gedroomd, en nu.... Eensklaps was het gebouw, dat zij in haar verbeelding had opgetrokken, ingestort, en met weemoed, vermengd met bitterheid, staarde zij naar de puinhoopen. De eerste ingenieur de beste zou voor Clara een welkome partij moeten zijn. Haar man zei, dat het moest, maar als zij niet wilde? Zij behoefde het geluk van haar dochter toch niet aan zijn willekeur op te offeren.

NEERLAND'S KONINGINNEN.

Naar een photographie van Henri de Louw, Den Haag.

Verstraaten begreep wat er in het hoofd en het hart van zijn vrouw omging, en dit prikkelde hem. ‘Nu, weet jij een anderen uitweg?’ vroeg hij ruw.

Zij bleef zwijgen, zich koppig voornemende niets te zeggen, al de schuld van hun ongeluk aan hem gevend, en niet bedenkend, dat zij zelf door haar verkwisting, door haar zucht tot uitgaan en feesten minstens even schuldig was.

Dat zwijgen van zijn vrouw wond Verstraaten nog meer op. ‘Ik heb een verstandigen voorslag gedaan, de eenige, die ons in onze omstandigheden kan redden, en jij blijft nog maar denken, dat Clara minstens een prins moet hebben.’ Maar hij zag spoedig in, dat dit niet de goede manier was om tot een oplossing te komen. ‘Wil je er eens over nadenken, Marie?’ vroeg hij, haar weer met haar jongmeisjesnaam aansprekend. ‘Je weet, dat er voor ons alles van afhangt, hoe Van Buren ons gezind is. En als nu Clara iets voor hem voelt....’

‘Dat is juist de vraag,’ zei mevrouw, haar stilzwijgen verbrekend, op een toon, die van eenige toenadering getuigde

‘Daar heb je gelijk in, Marie, maar met een beetje goeden wil kan jij daar wel wat aan doen. Bedenk eens, wat er voor ons op het spel staat. Als het niet noodzakelijk was, zou ik Clara en u alle vrijheid laten. Maar wie weet, hoe ver Van Buren het nog kan brengen. Iemand, die zoo jong al zoo onderscheiden wordt. Over een paar jaar kan hij al hoofdingenieur zijn.’

Dit vooruitzicht bleef niet zonder uitwerking op mevrouw Verstraaten. IJdelheid was ook een zwak van haar en een mooie titel maakte bij haar altijd indruk.

‘Hoofdingenieur! Zou je denken, Verstraaten, dat hij daar binnenkort kans op heeft?’

Verstraaten was menschenkenner genoeg, om in te zien, dat hij terrein won.

‘Kans? Voor zoover ik weet, is nog nooit een gewoon ingenieur op zoo jeugdigen leeftijd met een zoo belangrijk werk belast. Hij moet bij den minister zeer goed aangeschreven staan of machtige kruiwagens hebben, en in beide gevallen is zijn carrière verzekerd.’

‘In dat geval....’ zei mevrouw. Zij dacht weer aan het woord *mésalliance*, maar ze sprak het ditmaal niet uit. ‘In dat geval zou er dus zooveel niet tegen zijn, als hij Clara het hof maakte.’

Verstraaten zag, dat hij het pleit gewonnen had. ‘Je bent een verstandige vrouw, Marie, en als jij me helpt, wanhoop ik er niet aan, of wij zullen er weer met glans bovenop komen.’

Mevrouw Verstraaten voelde zich door dien lof gestreeld. ‘Maar zal je dan in het vervolg niets meer voor me verzwijgen, me rechtuit zeggen, hoe de zaken staan?’

‘Zeker, Marie. Als ik dat tot dusver niet gedaan heb, is het alleen hieraan toe te schrijven, dat ik je niet ongerust wilde maken en dat ik altijd nog hoop had, dat alles weer terecht zou komen. Maar dat zal het nu zeker, indien ik op je steun mag rekenen.’

‘Daar zal het je niet aan ontbreken.’

‘Nu, dan hoeven we de toekomst nog niet donker in te zien. Wat den ingenieur betreft, ik zal morgen eens naar hem toe gaan, om al vast een en ander met hem te bespreken. Misschien dat ik dan wel gelegenheid vind hem uit te noodigen, de kennismaking met de dames te komen vernieuwen.’

‘Daar moet je voorzichtig mee zijn,’ meende mevrouw, ‘hij mag geen lont ruiken. Mogelijk is het beter, dat wij hem eerst nog eens bij de Van Bom's ontmoeten. Daar

hebben wij hem meer gezien, dat loopt dus niet in het oog. We kunnen hem nu niet zoo ineens met open armen ontvangen, dan zou hij argwaan kunnen krijgen.'

'Nu, ik vertrouw op je diplomatie. Jullie vrouwen hebt van die dingen meer verstand.'

'Meer tact,' merkte mevrouw op.

Op dit oogenblik kwam Clara binnen, een lief, innemend gezichtje, waarin een paar levendige zwarte kijkers, die een onschuldig gemoed en een vriendelijke, vroolijke inborst weerkaatsten.

'Dag pa, dag ma, den heelen morgen zoo druk in gesprek, dat ik bijna vrees u te zullen storen.'

'Je stoort ons nooit, kindlief,' zei Verstraaten. 'Maar er is groot nieuws. Mij is de bouw van de brug te A. gegund.'

'Daar feliciteer ik u mee, pa.'

'Dank je, Clara. En raad nu eens, welke ingenieur daarbij tot opzichter is aangesteld.'

Dat was een moeilijk raden, maar Clara dacht ineens aan Van Buren en ze kleurde licht. Ze wilde evenwel dien naam niet noemen en zei daarom: 'Zeg u het maar, pa, want er zijn zoo weinig ingenieurs, die ik ken, en het zou al heel toevallig zijn, als het er juist een van die was.'

'Toch is het zoo, Clara, want het is de ingenieur Van Buren.'

'De ingenieur Van Buren, 't is waar, dien hebben wij wel eens een enkelen keer bij Van Bom gezien.'

Clara vreesde al te veel gezegd te hebben. Dit was wel niet het geval, doch haar ouders was het niet ontgaan, dat ze even gekleurd had.

'Zal ik nu maar aan Truus schrijven, dat ze heel welkom zal zijn?' vroeg Clara aan haar moeder, opzettelijk om het gesprek op een ander onderwerp te brengen.

'Ja, dat is goed,' antwoordde mevrouw. 'Dus ze komt Dinsdag?'

'Ja, mama. Ik zal maar eerst even schrijven, dan kan Kees den brief nog om twaalf uur meenemen.'

Toen Clara de kamer verlaten had, keken mijnheer en mevrouw Verstraaten elkaar aan.

'Heb je 't gezien, dat ze kleurde?'

'Waarachtig, dat viel mij ook op. Anders zou ik er nog geen erg in gehad hebben, maar nu frappeerde het mij toch. Enfin, 't kan geen kwaad,' meende Verstraaten, 'en het werkt ons plan goed in de hand.'

Clara was naar haar kamer gegaan, doch daar aangekomen, had ze volstrekt geen haast om aan haar vriendinnetje te schrijven. Integendeel, in gedachten verdiept, keek ze het venster uit, waar ze een mooi uitzicht had op den tuin, waar alles in weligen overvloed in bloei stond. Zouden vader en moeder iets van haar geheimste gedachten - was het eigenlijk wel ooit een gedachte geworden? - geraden hebben? vroeg zij zich af. Nooit had ze iemand iets laten blijken van hetgeen bijna onbewust in het diepste schuilhoekje van haar hart leefde. Ze zou niet gedurfd hebben. Ze kende haar moeder maar al te wel, zij wist hoe hoog deze het hart droeg, hoe zij van een schitterende partij voor haar droomde, - voor haar, die bang was voor schittering, omdat haar oogen den glans daarvan niet konden verdragen. Zij was geen roos, die in stralenden luister haar pracht ontvouwt, zij was een eenvoudig viooltje, dat stil en eenzaam in een hoekje bloeit, als wegschuilend voor de onbescheiden vingers, die meedoogenloos de roos ontbladeren.

Daar werd op de deur getikt. Clara schrikte op en boog zich over haar schrijftafeltje, ten einde het levendige rood te verbergen, dat haar wangen kleurde.

‘Mevrouw zei, dat u een brief voor mij had om mee te nemen.’

‘Och, Kees, wil je een oogenblikje wachten? Nog maar een paar regeltjes.’

‘Zeker, juffrouw.’

Terwijl Kees den tijd doorbracht met zijn pet tusschen zijn grove vingers te verfrommelen, schreef Clara haastig aan Truus, dat ze zeker moest komen, daar papa en mama en ook zij zelf er vast op rekenden. ‘t Is nu zoo heerlijk buiten, en we zullen verre wandelingen gaan maken door de bosschen, waar we beiden zoo dol op zijn.’

Toen ze haar handteekening gezet en het adres al geschreven had, viel haar nog iets in. Gauw een postscriptum: ‘Ik vergat je nog te zeggen, dat pa aannemer is geworden van die groote brug, je weet wel, en mijnheer Van Buren (je kent hem immers wel?) opzichter.’

Ze vouwde nu vlug haar briefje dicht en sloot het in een couvert. Toen ze het aan Kees wilde geven, bedacht ze zich. Had ze dat laatste eigenlijk wel moeten schrijven? Zou Truus niet denken?....

‘Juffrouw, 't is hoog tijd,’ waagde Kees op te merken.

Clara schudde even het hoofdje. ‘t Was toch te mal, daar iets achter te zoeken. ‘As je blijft, Kees, dank je wel voor de moeite.’

‘Niets geen moeite, juffrouw.’

III.

De ingenieur Van Buren zat rustig te werken, toen op eens met een breeden zwaai de kamerdeur werd opengeworpen en Willem Broekman binnentrad.

‘Ja, ik weet wel, dat ik op een ongelegen tijd kom,’ zei hij, daar de ingenieur hem met een half verwonderden, half vragenden blik aankeek. ‘Maar dat moest ik je toch even komen vertellen.’

‘Was er zoo'n haast bij?’ vroeg Van Buren, maar half gesticht, dat hij in zijn werk gestoord werd.

‘Ja, zoo'n haast, dat ik onmogelijk kon wachten, tot je audiëntiedag daar is. Nu, vertrek je gezicht zoo maar niet. Je kan best nog eens Excellentie worden.’

‘Maar dat wou je me toch niet komen vertellen?’

‘Neen, dat juist niet, maar iets nòg prettigers, Clara denkt aan je, hoor.’

Met vragenden blik keek de ingenieur zijn vriend aan.

‘Nu, kijk maar zoo niet, of ik je verteld had, dat je tot sjah van Perzië was gekozen. Clara is je bepaald genegen, wat ik je zeg.’

‘Heeft ze je dat verteld?’ vroeg van Buren.

‘Dat precies niet, maar het komt haast op hetzelfde neer. Enfin, 'k zal je dat eens uiteenzetten, want ik zie wel, dat je van nieuwsgierigheid brandt.’

‘Inderdaad, 'k ben er benieuwd naar,’ zei de ingenieur lachend.

‘Allo dan, dan zal ik maar met het begin beginnen. Ik was gisterenavond te Utrecht en maakte ook een visite bij Wichers, - je kent die familie wel? Nu, ik wilde daar als groot nieuws vertellen, dat jou zoo'n buitengewone onderscheiding is te beurt gevallen, toen Truus mij al dadelijk in de rede viel: dat is oud nieuws, dat weten wij al lang. - Zeker in de krant gelezen? zei ik. - Gut neen, zei Truus, 'k weet het uit particuliere en heel goede bron. - Ik was natuurlijk een beetje geïntrigeerd, wie die bron was. Toch geen kennisgeving gekregen van den minister? zei ik zoo gekscherenderwijs. - Neen, zoo voorname relaties heb ik nu niet. - Ik moest toen raden, maar raadde

telkens mis, tot groote pret voor Truus vooral, en ten slotte gaf ik het op. - Nu, dan zal ik het je vertellen, zei ze. Clara Verstraaten heeft het me geschreven. - Kapitaal, hé?' besloot Willem, in afwachting, dat de ingenieur minstens een voet hoog zou springen.

Maar deze bleef rustig zitten. 'En verder?' vroeg hij kalm.

'En verder?' Willem keek hem met groote oogen aan. 'Mensch, wat wil je nog meer? Je blijft daar net zitten als een zoutzak, in plaats van me om den hals te vallen en uit te roepen: Clara is de mijne! of zoo iets.'

'Maar ik zie niet in....'

'Ja, wat zie je nu eigenlijk niet in? dat ben ik bepaald benieuwd om te hooren.'

'Wat er voor bijzonders in steekt, dat Clara aan Truus Wichers dat geschreven heeft. Ze zal dat verteld hebben als een gewoon nieuwtje, omdat haar vader aannemer is.'

'Maar denk je dan, dat ze dat ook geschreven zou hebben, als jouw postje aan mijnheer A. of mijnheer B. was ten deel gevallen?'

'Waarom niet?'

Willem sloeg beide handen in elkaar en de oogen ten hemel, als om zijn verbazing over zooveel nuchterheid te kennen te geven.

'Ze had het in een postscriptum geschreven, zei Truus. Ben je nu nog niet overtuigd?'

'Maar stond er dan iets over mijn persoon bij?' vroeg de ingenieur.

'Dat ze graag je vrouw zou willen worden,' zei Willem lachend. 'Maar, Ed, Ed, anders begrijp je met een half woord, en nu kan ik het er maar niet instampen.'

'Zou je nu waarlijk denken, Willem?....'

‘Wis en zeker, Ed, het is een gunstig voorteeken.’

‘Maar je hebt er toch niets van laten merken aan Truus?’

‘Natuurlijk niet, geen woord. Wees daar maar gerust op. Maar zeg eens, heb je papa Verstraaten nog niet bij je gehad?’

‘Gisteren is hij hier geweest.’

‘En welken indruk heeft hij op je gemaakt? Heeft hij je niet geïnviteerd, om eens bij hem te komen?’

‘Al zoo dadelijk? Wel neen, ik ken hem nauwelijks. Maar hij leek me een zeer geschikt man.’

‘Dat zal wel zijn,’ zei Willem. ‘Verbeeld je, dat Clara's papa eens niet een geschikt man was. Maar wat kijk je zoo op je horloge? Wou je me graag kwijt zijn?’

‘Dat niet, maar ik moet me nog verkleeden, want ik moet uit.’

‘Ei zoo, moet mijnheer uit? En mag ik ook weten?....’

‘Wel zeker, ik moet even naar Breukelen.’

‘En je zei, dat Verstraaten....’

‘Ik ga ook niet naar Verstraaten. Er is een verjaarfestje bij Van Bom,’ antwoordde de ingenieur zoo luchtig mogelijk.

‘Ik wist niet, dat je van die verjaarfestjes zoo nauwkeurig, notitie nam,’ zei Willem ironisch.

‘’t Is de verjaardag van mevrouw, en die ben ik altijd gewoon geweest persoonlijk te gaan complimenteeren.’

‘Denk je er Clara ook te zien?’

De ingenieur haalde de schouders op. ‘Dat zou al toevallig zijn.’

‘Nu, weet je wat, ga je maar eerst verkleeden, dan wacht ik hier zoo lang en breng je naar den trein.’

Kort daarop wandelden beide vrienden naar het station. ‘Het beste succes!’ riep Willem, met de hand wuivend, toen de trein zich in beweging zette.

‘’t Is een geluksvogel’ zei Willem bij zich zelf, alleen den terugweg naar de stad inslaande, ‘maar hij verdient het: een eerlijke, ronde jongen en een blokker.’

De ingenieur zat alleen in de coupé en dacht na over hetgeen zijn vriend hem had meegedeeld. Mocht daar inderdaad beteekenis aan worden toegeschreven, dat Clara in haar briefje aan Truus van zijn aanstelling had melding gemaakt? Hij wilde het wel gelooven, omdat het met zijn wenschen overeenkwam; maar van den anderen kant was hij te nuchter en in alles te veel een mathematicus, om zich zoo gemakkelijk als zijn vriend Willem te laten opwinden.

Zou hij vandaag Clara zien? Hij hoopte het wel. Zij wist, dat hij met dezen trein moest komen. Als zij er niet was, zou hij dan moeten besluiten, dat hij haar te eenenmale onverschillig was? En was zij er wel, zou hij daaruit dan mogen opmaken, dat ook die mededeeling aan Truus verraadde wat er in haar omging?

Het bleven vragen voor Van Buren. Hij durfde en hij kon er geen antwoord op geven. Aan Verstraaten had hij niets kunnen bemerken. Deze was zeer beleefd geweest, maar uit alles bleek, dat zijn bezoek niet meer was dan een formaliteit. Zouden zijn vrouw en dochter zijn voorbeeld volgen, of zouden zij tot eenige toenadering bereid worden gevonden?

De gedachten van den ingenieur bleven in denzelfden cirkel ronddraaien, ook al keek hij door het portier naar het welige bouw- en weiland, naar de tusschen groen

verscholen woningen, naar de riviertjes en beekjes, als zilveren linten zich slingerend door de vlakke.

‘Geduld, geduld,’ zei hij bij zich zelf, ‘van avond zult ge meer weten, zal allicht beslist zijn, of ge moogt hopen, dan wel of ge verstandig zult doen met alle hoop te laten varen.’

Bij Van Bom was reeds een tamelijk groot gezelschap bijeen in de ruime ontvangstzaal. Zoodra hij binnentrad, ontmoette de blik van den ingenieur dien van Clara, die met een lichte buiging zijn hoffelijken groet beantwoordde.

Het eerst ging Van Buren naar de gastvrouw, die hij met eenige eenvoudige woorden gelukwenschte.

‘Dank je wel, meneer Van Buren, ’t is mij bijzonder aangenaam, dat ge er de reis voor over gehad hebt, om me persoonlijk te komen feliciteeren.’

De ingenieur voelde, dat hij licht kleurde. Had hij niet om nog een andere reden dat reisje gemaakt?

‘En op mijn beurt,’ vervolgde mevrouw Van Bom, ‘moet ik je hartelijk gelukwenschen met de te beurt gevallen onderscheiding.’

De meeste gasten waren daarvan op de hoogte en kwamen den jeugdigen ingenieur feliciteeren. Maar deze hoorde ternauwernood wat er tegen hem gezegd werd. Eén vraag hield hem bezig: hoe zou Clara zich houden, wat tegen hem zeggen? Daar naderde zij met haar moeder. Mevrouw Verstraaten feliciteerde met eenige statigheid, Clara daarentegen eenvoudig, ongeunsteld, zonder een zweem van die gemaakte preutsheid, die even onuitstaanbaar is als te groote vrijpostigheid.

‘Wat ziet zij er aardig uit,’ dacht Van Buren.

‘Hij weet zich goed voor te doen,’ meende mevrouw Verstraaten.

Weldra ging men aan tafel, waar den ingenieur een plaats naast Clara werd aangewezen. De beide jongelieden praatten ongedwongen over allerlei onderwerpen, waarbij Van Buren gelegenheid had op te merken, dat Clara aan een goed, medelijdend hart en een helder oordeel een groote mate van bescheidenheid paarde.

‘Houdt u ook van het buitenleven, meneer Van Buren?’ vroeg Clara.

‘Ik houd er veel van,’ antwoordde de ingenieur, ‘maar de omstandigheden hebben mij tot dusver niet veroorloofd, daar veel van te profiteeren. Mijn studies eerst en daarna mijn werkzaamheden dwongen mij tot het stadsleven, maar ik waardeer het dan ook te meer, als ik eens een dagje buiten kan doorbrengen.’

‘Ja, wij, die buiten wonen, stellen het niet meer zoo op prijs,’ antwoordde Clara. ‘Het is anders zoo prachtig in Gods schoone natuur,’ ging zij een beetje opgewonden voort. ‘Ieder jaargetijde heeft zijn eigenaardige bekoorlijkheid. In de lente zien wij de vruchtboomen in weelderigen bloesem en begint in tuinen en velden alles te ontkiemen. ’s Zomers prijkt de natuur in vollen wasdom: de boomen buigen onder den last van het diepste groen, op de korenvelden golft het graan met zware, gevulde aren; heerlijke geuren balsemen de lucht. En dan de herfst met zijn duizenden, niet weer te geven kleurschakeeringen, als de bladeren gelen en afvallen en de zon zulk een fantastische lichtmengeling tooverd tusschen de ijle takken der boomen. Maar ook de winter is mooi. Zie eens een dennenbosch, als de sneeuw er een witten mantel over spreidt en zich hecht aan ieder twijgje, zoodat men een visie krijgt van louter zilver.’

Terwijl ze dit zei, was het stil geworden om haar heen. Allen luisterden naar die klankrijke stem. Toen zij ophield, kleurde een levendig rood haar wangen, daar ze zich het voorwerp zag van aller opmerkzaamheid.

‘Een aardigepleitbezorgster voor de schoonheden der natuur,’ merkte mevrouw Van Bom lachend op.

‘Die hebben waarlijk geen pleitbezorgster noodig, mevrouwtje,’ zei Clara.

‘Toch doet het weldadig aan, er u met zooveel geestdrift over te hooren spreken,’ meende de ingenieur. ‘Wij, mannen, hebben er maar te vaak te weinig oog voor, afgeleid als wij worden door allerlei practische belangen.’

‘Mijnheer Van Buren heeft gelijk,’ meende mijnheer Van Bom, ‘de vrouw trekt het meest het ideale in en om ons aan, en zoo zorgt zij er voor, dat het evenwicht tusschen verstand en gevoel, tusschen hoofd en hart niet verstoord wordt. Mag ik daarom onze waarde gasten voorstellen, op de gezondheid te drinken van de dames, die in het leven een zoo goede, zoo nuttige en zoo mooie rol spelen.’

Luide toejuichingen begroetten den heildronk van den gastheer.

De ingenieur stiet met Clara aan. ‘U komt de eer van dien toast toe,’ zei hij.

‘Ik geloof, dat mijnheer Van Bom wel een beetje overdreven heeft,’ antwoordde Clara, ‘tenzij hij mevrouw als model heeft genomen, die inderdaad onder alle opzichten een uitmuntende vrouw is,’

‘Mij dunkt, dat hij ook wel aan u gedacht zal hebben,’ meende de ingenieur.

‘Mijnheer Van Buren....’ zei Clara blozend.

Het was tijd geworden om te gaan. De gasten gingen afscheid nemen van de gastvrouw en den gastheer. Toen mevrouw Verstraaten dit gedaan had, trad ze op den ingenieur toe en zei: ‘Meneer Van Buren, ik heb gemerkt, dat u een groot bewonderaar is van de natuur. De volgende week Donderdag geven wij een buitenpartijtje, en indien u het met uw bezigheden overeen kan brengen, zou het ons zeer aangenaam zijn, als u ons de eer wilde bewijzen, daaraan deel te nemen.’

‘Uw vriendelijke uitnoodiging vereert mij ten zeerste,’ antwoordde de ingenieur, die gezien had, dat Clara schuchter tot hem opkeek, als om het verzoek harer moeder te ondersteunen, ‘en ik beschouw het als een voorrecht, die dankbaar aan te nemen.’

‘Het is maar een heel familiair partijtje,’ hernam mevrouw, ‘enkele goede kennissen van Verstraaten en mij en een paar vriendinnetjes van Clara.’

‘Zooveel te vereerder is mij uw uitnoodiging, mevrouw,’ zei de ingenieur met een hoffelijke buiging, haar en haar dochter naar haar rijtuig geleidend.

Toen het wegreed, knikte mevrouw nog even heel vriendelijk en wuifde Clara met haar kleine, blanke hand.

(Wordt vervolgd.)

Het kanaal van Suez.

Onder de groote en bewonderenswaardige werken dezer eeuw neemt de doorgraving der landengte van Suez, waaraan ongeveer tien jaar gewerkt is, een eerste plaats in, en om de ontzaglijke moeilijkheden van allerlei aard, aan de doorgraving verbonden, en om de onberekenbare gevolgen, die het kanaal van Suez voor den wereldhandel heeft opgeleverd.

Als men een blik op de kaart slaat, dan valt het aanstonds in het oog, dat een verbinding der Middellandsche Zee met de Roode Zee altijd van groot belang is geacht, en verwondert het niet, dat het denkbeeld van een kanaal naar Suez, zij het ook in anderen vorm, tot de hoogste oudheid opklimt. Het eerst kwam het plan op

van een verbinding van het Nijldal met de Roode Zee, daar Egypte, reeds lang vóór er van een transitohandel tusschen de Middellandsche en Roode zeeën sprake kon zijn, een levendigen handel met Arabië dreef. Onder Necho, die omstreeks 600 jaar voor Christus over Egypte regeerde, werd een kanaal gegraven van Bubastis aan den Nijl, dat vier dagreizen lang was en bij Patymos in de Roode Zee viel. De bedding van dit kanaal werd onder de Romeinsche keizers Trajanus en Hadrianus verlegd, en in later eeuwen werd nog herhaaldelijk het denkbeeld besproken van een rechtstreeksche verbinding der Middellandsche met de Roode Zee, doch tot verwezenlijking kwam men niet.

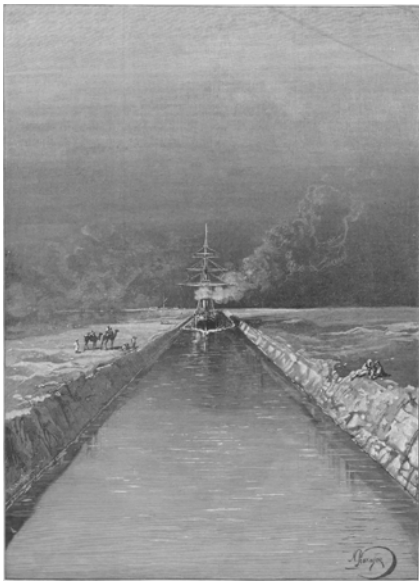
Ook Napoleon vatte tijdens zijn expeditie in Egypte dit plan weer op en liet een ingenieur een memorie opmaken, maar deze opperde zooveel technische bezwaren - waarvan de meeste later onjuist zijn gebleken - dat Napoleon het plan liet varen, onder het uitspreken der gedenkwaardige woorden: *La chose est grande, ce n'est pas moi maintenant qui pourrai l'accomplir*, - het is een grootsche onderneming, die ik nu niet zal kunnen volvoeren.

Toch werd de wensch naar een versnelde gemeenschap tusschen Europa en Indië steeds levendiger gevoeld, en aan Engeland was het te danken, dat nog in de eerste helft dezer eeuw een spoorweg van Alexandrië naar Kaïro en van hier naar Suez tot stand kwam. Was dit voor de reizigers en de post een belangrijke

verbetering, de groote scheepvaart was er niet bijzonder door gebaat, en zoo begon men zich weer bezig te houden met een kanaal ter verbinding der beide zeeën, dat voor zeeschepen geschikt zou zijn.

Na allerlei nieuwe vruchteloze pogingen vatte Ferdinand de Lesseps, die Fransch consul te Kaïro was geweest, wederom het plan op en wist zich van den steun van den Egyptischen khedive, Saïd-pasja, te verzekeren, die hem den 30n November 1854 concessie verleende voor het oprichten eener Algemeene Maatschappij van het zeekanaal van Suez en dit besluit in een plechtige audiëntie aan de vertegenwoordigers der vreemde mogendheden mededeelde.

De Lesseps' initiatief werd in geheel Europa met ingenomenheid begroet, behalve in Engeland, waar de oude naijver tegen Frankrijk weer ontwaakte, ofschoon beide landen toen juist als bondgenooten in een oorlog met Rusland waren gewikkeld.

IN HET SUEZ KANAAL, NAAR DE TEEKENING VAN N. KARASIN.

Om des te zekerder te slagen besloot De Lesseps aan een internationale commissie, be staande uit ingenieurs en zeevaartkundigen van die naties, welke bij de onderneming het meeste belang hadden, de taak op te dragen, een onderzoek in te stellen naar de middelen, waardoor het plan kon worden verwezenlijkt. Deze commissie kwam onder voorzitterschap van onzen landgenoot Conrad te Suez bijeen en besloten werd, dat een deel der commissie een onderzoek *in loco* zou instellen. Dit ge schiedde in den herfst en den winter van 1855. In het begin van 1856 werd den onderkoning een voorloopig verslag aangeboden, dat daarop

aan de beslissing der volle commissie werd onderworpen. In den winter van 1856 op '57 verscheen het definitieve rapport, hetwelk behelsde, dat van Suez naar Pelusium een kanaal zonder sluizen zou worden gegraven van ongeveer 147 kilometer lengte, 8 meter diepte en gemiddeld 80 meter breedte op de waterlijn en 64 op den bodem, terwijl het van afstand tot afstand uitwijkplaatsen zou hebben. Het oude Saïs aan de Middellandsche Zee, ten westen der baai van Pelusium, werd als het punt aangenomen, waar de nieuwe haven van het kanaal zou worden aangelegd, die Port-Saïd zou heeten, zoowel ter herinnering aan het oude Saïs, als ter eere van den onderkoning Saïd-pasja.

Het kanaal zou loopen door het Menzalehmeer, dat maar een paar meter diep was en met eilandjes bezaaid, en door de Ballahmeren, die een groot deel van het jaar droog waren. Daarna zou het 18 uur lang hoogere streken, meestal zandheuveld, doorsnijden, vervolgens het Timsah-meer bereiken, dan opnieuw een reeks van zandheuveld doorsnijden, om, na door de Bittere meren gelegd te zijn, voor de derde maal zijn weg te banen door zandheuveld en eindelijk te Suez uit te monden.

VROOLIJKE INKWARTIERING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KARL, MÜLLER.

De Lesseps begaf zich naar Engeland, om persoonlijk zijn plan toe te lichten en daarvoor de handelswereld te winnen. Dit geschiedde, maar de Engelsche regeering bleef in haar verzet volharden, zoodat ook de Porte, als suzerain van Egypte, aarzeld haar toestemming te geven. Twee groote Engelsche staatslieden, Gladstone en Russell, verdedigden evenwel de zaak van het Suez-kanaal uit volle overtuiging.

De Lesseps liet zich intusschen door Englands tegenwerking en Turkijes aarzeling niet ontmoedigen. Rekenend op den machtigen steun van Napoleon III, opende hij in November 1858 de inschrijving op het maatschappelijk kapitaal, groot tweehonderd millioen franks, in 400.000 aandeelen verdeeld, waarvan de khedive er bijna de helft voor zijn rekening nam.

Den 25n April 1859 werd op het strand van Pelusium, waar Port-Saïd zou verrijzen,

de eerste spadesteek gedaan, hoewel de Engelsche consul-generaal te Kaïro nog kort te voren gezegd had, dat hij het begin der werkzaamheden als een *casus belli* zou beschouwen. Aan deze stoute taal was vermoedelijk de overweging niet vreemd, dat Frankrijk toen juist in een oorlog met Oostenrijk was gewikkeld. Maar na het teekenen der vredespreliminariën te Villafranca kreeg Napoleon de handen weer vrij, en de Engelsche regeering, hoewel haar stelsel van openlijke en geniepige tegenwerking voortzettend, sloeg toch weldra een minder heftigen toon aan.

Met onbezweken moed werden middelerwijl de werkzaamheden voortgezet, en hoe meer de werken hun voltooiing naderden, des te gunstiger werd in Engeland de openbare meening ten opzichte van het Suez-kanaal. Ook de pers veranderde van toon en de *Times* verontschuldigde zich over haar vroegere, voorbarige meening met de woorden, dat zij tegen het kanaal geweest was, omdat Frankrijk zelf er het staal in gezien had, om Englands pantser te doorboren.

Inmiddels was in 1869 het zee-kanaal in zoover zijn voltooiing genaderd, dat De Lesseps aan de wereld kon verkondigen, dat de opening aanstaande was, terwijl de khedive alle maatregelen nam, om de inwijding op plechtige wijze te doen plaats hebben. Deze zou den 16n November geschieden, en den volgenden dag zou een statige vloot door het kanaal stevenen. Onder de aanzienlijkste gasten waren keizerin Eugénie van Frankrijk, de keizer van Oostenrijk, de kroonprins van Pruisen, prins en prinses Hendrik der Nederlanden, prins Oscar van Zweden, de gezanten van Engeland, Rusland en Turkije enz. De dag der plechtigheid brak aan; op den morgen van den 16n vertoonde Port-Saïd een bijna nooit gezien schouwspel. De fraaiste schepen van bijna alle landen - van Nederland de *Wassenaar* en de *Valk* - lagen in breede rijen in de haven voor anker, prachtig opgetuigd en met vlaggen getooid. Om drie uur had de inwijding plaats, waarbij Mgr. Bauer, de biechtvader van keizerin Eugénie, een schitterende feestrede hield.

Den volgenden dag werd de tocht door het kanaal gehouden. Des avonds kwamen tien vaartuigen, met de *Aigle*, die de Fransche keizerin aan boord had, voorop, te Ismaïla aan, halfweg Port-Saïd en Suez. En daar dienzelfden dag twee stoomschepen der *Messageries Impériales* uit Suez, dus van tegenovergestelde richting, te Ismaïla waren aangekomen, kon men zeggen, dat het vraagstuk van het Suez-kanaal was opgelost.

Den 19n zetten de *Aigle* en de andere schepen den tocht voort en bereikten in den loop van den volgenden dag Suez. Hiermee was het zelfs voor de ongeloovigsten een voldongen feit, dat het Suez-kanaal voor zeeschepen bevaarbaar was.

Ook de Engelsche regeering erkende thans de beleekenis der grootsche onderneming, en de Engelsche minister van Buitenlandsche Zaken richtte een zeer waardeerend schrijven aan De Lesseps.

Practisch als de Britten zijn, bevroedden zij blijkbaar zeer goed de waarheid der woorden, die Edmond About in zijn roman *Ahmed le Fellah* een zijner personen in den mond legde: 'De grootste kosten van het kanaal zijn door Egypte gedragen, den grootsten roem brengt het aan Frankrijk, het grootste voordeel aan Engeland.'

De fraaie gravure in dit nummer is ontleend aan het prachtwerk: *Oostersche reis van den grootvorst-troonopvolger van Rusland* en geeft op onovertroffen aanschouwelijke wijze het merkwaardig karakter van het Suez-kanaal weer.

Over den tocht zelf door het kanaal lezen wij in het genoemde werk:

‘Gedurende de reis bekruipt ons een eigenaardig gevoel. Het reuzenschip glijdt over de smalle watervlakte, midden door de eigenaardigste landschappen, die men zich kan voorstellen: aan de eene zijde verblindend hel gekleurd zand, het zwijgen der gloeiende woestijn, hier en daar een troep kameelen en Arabieren, en achter dit alles een hooge, donkere, uit opgedwarreld zand gevormde muur, aan de andere zijde de eindelooze vlakte van een treurig glinsterend meer, het Menzaleh-meer, op welks eilandjes en ondiepten tallooze moerasvogels, die voor dit gedeelte van Egypte een bijzondere voorliefde koesteren, in lange, rozenrood en wit schemerende rijen glanzen. Over de wijde, met onbeweeglijke vogels bezaaide vlakte spreidde zich eenmaal een malsch grastapijt uit, een aantrekkingspunt voor half-nomadische joodsche stammen. De handelssteden, die zich daar verhieven, waren om haar nijverheid en weelde beroemd.... Ons fregat vaart door het kanaal met grootere snelheid dan andere schepen. Werd dit ons bij uitzondering verkende recht aan ieder schip toegestaan, dan zouden de wanden van het kanaal spoedig instorten.

De ondergaande zon verft het zand bloedrood. Een zonderling kleurenspeel schittert en vervloeit aan den wolkenloozen hemel. De metaalkleur van het water verdoft geheel in de duisternis. Wij bewegen ons tusschen hooge, nader rukkende zandheuvels. Enkel een zwak gorgelen achter het schip bewijst, dat nog niet alles in de natuur gestorven is. In de ziel ontwaakt het bewustzijn van iets onbekends en geheimzinnigs. Men zou er zich een duidelijke voorstelling van willen maken, hoe het het genie der eeuw mogelijk is geworden, door zulke in den loop van duizenden jaren opgetaste zandbergen een stouten zeeweg te banen, maar men kan het niet.’

Een sprookje.

Eens leefde in een ver land een slechte, hardvochtige koning, die God en de menschen haatte met innigen haat - want zijn hart was boos en zijn zonden waren vele.

Nacht en dag bad zijn lieve, jonge vrouw den goeden God, dat Hij toch het hart van haar echtgenoot verteederen zou en het openen voor de hooge, sterke liefde, waaruit berouw geboren wordt.

Maar al haar smeecken was vergeefs en de zachte vrouwe kwijnde langzaam weg in nameloos lijden.

En als haar een kindje geboren werd, een lief, blond prinsje, bad zij haar strengen gemaal toch een priester tot haar te zenden om haar te sterken met het Lichaam des Heeren en haar klein kindeke te doopen, want ze voelde, dat ze sterven ging.

Toen lachte de vorst zijn wreeden satanlach, akelig schril weerklinkend door het stille vertrek, waar de bleeke doodsengel onzichtbaar ommezweeft - en hij vloekte God en alle Heiligen met vreeselijke vervloeking, omdat zijn schoone, jonge vrouw, het sieraad van zijn huis, hem verlaten ging.

De trouwe kamermaagd der vorstin, die sidderend stond met heimelijk gevouwen handen in een hoek der zaal, kromp ineens van ontzetting over zoo schrikbrek Godslastering - maar de stervende blikte op tot God met innig vertrouwen, legde de bleeke vingers samen tot een laatste smeekebed voor het zielsbehoud van haar kind - en haar zachte ziel droomde zalig weg naar de gezegende sferen, waar de verheerlijkte Liefde zegevierend zetelt aan de rechterhand van God almachtig.

En bij het lijk der moeder zwoer de vorst een duren eed, dat haar kind nimmer kennen zou God, Die Liefde is; want zijn hart kon haten alleen.

Toen de jonge prins maar even groot en sterk genoeg was om vrouwenzorg te kunnen ontberen, riep de vorst zijn meestvertrouwde dienaren tot zijn troon en twee van hen verkoos hij tot leidlieden van zijn eenig kind, dat na zijn dood heerschen zou over 't koninkrijk. De een, een ruwe krijgsman, wiens gemoed verhard was in vele bloedige veldtochten, zou den knaap leeren, dat het recht van den sterkste moet zegepralen over de wereld en de roem der vorsten is in menschenmoorden tot vergrooting van eigen rijksg gebied. De ander, een sombere geleerde, moest het koningskind opvoeden in de troosteloze wetenschap, dat alles stof is en vergaan het doel van alle bestaan - en op straffe des doods zou het allen onderdanen des rijks verboden zijn tot den prins het woord *liefde* te spreken.

En de vertrouwelingen des vorsten bogen zich diep voor den troon en zwoeren strengelijk te zullen volbrengen wat de koning hun geboden had.

Toen namen ze het blonde koningskind en trokken ver weg naar een eenzaam slot, gelegen aan de grenzen des rijks.

Daar groeide het op tot een schoon, statig jongeling, bedreven in velerlei wetenschap - maar zijn ziel bleef voor liefde gesloten; want zorgvuldiglijk waakten zijn opvoeders, dat niemand van de dienaren dit woord uitsprak in 's prinsen tegenwoordigheid.

En in de zachte ziel van den jongen prins was aldoor een stille droefenis om het ongewetene, het in woorden onuitzegbare - dat de menschen *geluk* noemen - omdat hij liefde niet kende, die het eenig menschengeluk en van menschenleven het zuivere licht-doel is.

De dorre leeringen zijner opvoeders hadden niet kunnen dooden het onbewust verlangen in de ziel van het kind, waarvoor in den hemel een moeder bad.

Op een herfstavond zat de prins op het balcon van zijn slot, peinzend uitstarend in zee, die rustig lag naar den verre horizon in glinstering van effen gelatenheid.

En zijn ziel was bedroefd.

Aldoor togen duistere wolken aan uit zee, wijd uitdrijvend langs de strakke licht-lucht als vaal-grijze rouwsluiers. Dichter en dichter kwamen zware wolkenstoelen - nú was de bleek glanzende lucht haast niet meer zichtbaar: één vage glans-veeg nog maar: smartgrijs had het licht ganschelijk genomen.

Over de zee waasden vochte nevelen, de teere tinteling verging langzaam, langzaam - de nog éven schemerende horizon vervaagde: 't al verzonk in lichtlooze atmosfeer van troosteloosheid....

De wind begon nu heviger aan te waaien; op zijn guren adem slingerden de kille nevelen als triestig wuivende doodswaden; de prins huiverde; hij wilde naar binnen gaan in zijn zacht-warme kamer, veilig tusschen goede muren, toen beneden aan het strand een klagelijke stem sprak:

‘Heer, een aalmoes ter liefde Gods....’

Wat zei die stem? Liefde, liefde.... een wondere ontroering welde naar zijn ziel als hij het nooit gehoorde woord zachtens nazei: ‘Liefde....’ Zou het dàt zijn, dàt: het vaag vermoede, het al zoo heel lang onbewust verlangde - liefde..., en haastig boog de prins over den balconrand om te zien, wie daar gesproken had.

Een arme grijsaard stond, rillende van kou, den hoed in de hand, op het gansch verlaten strand en de wreede wind woei over zijn blank-eenvaardig hoofd en deed de witte haren, die in dunne golving neervielen op zijn schouders, hulpeloos uitwaaien.

En als hij opblikte naar het edel-schoone gelaat van den jongeling, bad hij weder met sidderend zwakke stem:

‘Heer, ter liefde Gods, een aalmoes, en ik zal vurig bidden voor uw geluk....’

Wéér dat vreemde, wonderheerlijke woord: *liefde*.

En de prins, haastig:

‘Liefde, geluk - wàt is dat?’

Toen ontstelde de grijsaard hevig, want nu wist hij, dat hij tot 's konings zoon gesproken had streng verboden woorden - en hij zweeg.

Maar de prins móest nu weten; den fonkelenden zegelring van goud trok hij haastig van zijn vinger en liet hem vallen voor de voeten van den bevenden oude; toen opende hij wijd zijn zijden beurs en liet de glinsterend gouden munten neerregenen: waardelooze dingen voor zijn naar geluk smachtende ziel.

‘Dit alles en nog veel meer geef ik u, maar zeg mij dan wat geluk is en liefde - ik wil het wéten, verstaat ge, ik *wil!*’

Toen sprak de grijsaard sidderend dit woord:

‘*Geluk*, heer, dat is de *liefde*, *wonende onder menschen*.’ En haastig zijn schatten bijeenrapend ontvlood hij de straf zijner misdaad.

Verslagen stond de jonge prins - wist hij nu?

‘Geluk is liefde....’ herhaalde hij peinzend - ‘maar wát is dan liefde?’

Was het het heerlijke, lang verwachte? Zou het nú komen tot hem, om te stillen het vage verlangen van zijn hart naar ongekende zaligheden? Of moest hij zelf uitgaan om het te zoeken in het groot-onbekende: de wijde, verre wereld? - Maar wáár dan toch?....

Onder mensen, had de bedelaar gezegd.

Nu wist hij ineens, wèl-bewust, dat hij moest uitgaan van dit eenzaam slot met zijn sombere, zwijgende dienaren naar de mensen en het leven, het volle, rijke, heerlijke leven dat hem verbeidde.

En hij ging, heimelijk vluchtend in diep donkeren nacht....

Heel den langen, zwarten nacht liep de jongeling, tot hij kwam in het land, waar zijn moeders broeder regeerde - want het slot, dat hij ontvlucht was, stond dicht aan de grenzen des rijks.

En vol moed toog hij naar de hoofdstad van het land, waar veel duizenden menschen bijeenwoonden - dáár moest toch de liefde wel wonen: het geluk.

Aan het hof werden schitterende feesten gevierd te zijner eer en de grooten des rijks zaten aan met hun vorst en den jongen prins aan kostbare maaltijden, waar in gouden bokalen edele wijnen fonkelden; feestdronken werden uitgebracht op het geluk van den jongen, schoonen koningszoon en er was groote vreugde aan het hof van zijn vorstelijken bloedverwant.

En wijl het feestgedruisch nog ruischte door de stralende zalen, stond de jonge prins op van zijn zetel en schreed door de hoge prachthallen, het slotplein over en de duistere poorten uit. Den wijden mantel trok hij vast om de schouders en haastig verliet hij het land, waar hij van geluk en vreugde en liefde veel had hooren spreken, maar ze niet gevonden had.

En zijn ziel was bedroefd....

Al voortgaande, dagen en dagen lang, kwam hij in een ander land, waar niemand hem kende; want de stralende diamanten ster op de borst van zijn blinkend prinsengewaad had hij voorzichtiglijk weggedaan onder den donkeren mantel. En wederom toog hij naar de hoofdstad des lands, waar de rijksgrouten met de oudsten en wijsten uit het volk samenzaten in wichtig raadslagen.

Eerbiedig trad de prins de plechtige raadzaal binnen en luisterde naar de woorden, die de wijzen spraken. Een oud en deftig man stond te midden der vergadering en sprak lang, lang achtereen met waardige gebaren. En de prins hoorde woorden als: geluk, broederliefde, volksbeschaving, humaniteit - en de anderen, die zwijgend neerzaten in ernstig luisteren, knikten met wijze hoofden.

Toen ging de grijsaard, die gesproken had, weer zitten, wèlvoldaan over zijn mooi woordenzeggen - en de anderen vonden óók dat het mooi, héél mooi was en velen omringden den spreker, buigend en handengevend, en toen gingen allen heen, zooals ze gekomen waren en het bleef bij woorden - woorden....

En wederom trok de prins den wijden mantel dicht om zijn leden en heldere tranen vielen geluidloos in de donkere plooien....

Waarheen zou hij nú gaan?

Doelloos zwierf hij door de onbekende stad. Het was middag, heete zonnestralen sloegen breed neer in de straten, blakerend de gevels der hoge huizen - aan de kaden zwoegden krachtige mannen in het zweet huns aanschijns.

Toen herinnerde hij zich op eens, in de vergadering ook te hebben hooren spreken van kunst, die *geluk* gaf: iets héél schoon en zuivers - en van kunstenaars, die gingen door het leven in rustigen staat van storeloos geluk: hoog begenadigd van liefde.

En schoon zijn leden moe waren en zijn ziel dof en loom was van verslagenheid, ging hij verder, vragende aan wie voorbijgingen langs den weg, waar de kunstenaars der stad vergaderd waren; want men had hem gezegd, dat deze stad wijd vermaard was om haar vele kunstenaars, daar de vorst des lands, die er resideerde, er zijn eere in stelde een groot beschermer der schoone kunsten genoemd te worden.

Men wees hem dan een hoog gebouw en de jonge prins trad vol verwachting binnen. Gaande tot waar het geluid van vele, druk-pratende stemmen klonk, kwam hij in een ruim vertrek; warme rookwalmen hingen er zwaar neer: een drukkend doffe atmosfeer van duffe dampen, die de leden met loomheid sloeg, en de hoofden van wie daar samenzaten omnevelde.

En de jongeling zeeg vermoeid neer op week-mollige kussens langs den wand - zijn oogleden voelden zwaar.

Een grommelend stemmengegons steeg op uit het midden der zaal; opeens klonken luid gesproken woorden en handgeklap brak klaterend uit, stoelen schoven knarsend over den grond, glazen rinkelden - en een rood-verhitte mannekop verhief zich hoog boven de bewegende hoofden. Een jong, schoon man stond nu recht in 't midden der zaal, zijn slanke handen vouwden blanke bladen langzaam open.

De prins hief luisterend het hoofd: nu zou het dan komen, misschien....

Toen begon de dichter met klare stem te lezen van de witte bladen verzen, pracht-verzen van zwaar-sonoren klank - en de blauwe oogen van den prins. die altoos droeve zagen, schitterstraalden nu van zuiver genieten. De doffe loomheid was nu ganschelijk geweken van zijn ziel, die in reine stijgingen opging met de magistrale heffingen der verzen....

Maar het hoogste, heerlijkste, moest nog komen: verzen van liefde en geluk als openbaringen van wondere, zeer heilige dingen.

Nu, nú zou het komen, hij voelde het - en zijn ziel spreidde zich zalig open in hooge verwachting.

Maar o, wat was dit nu? Neen, neen, dit kón niet, dit mòcht het niet zijn.... O, nu niet meer spreken: het doet zoo pijn.... nu ál dat lage, leelijke niet zeggen: het is de liefde niet, het kàn toch geen geluk geven: het is de dood - daar moet de ziel aan sterven, aan al dit heete fèl-schroeiende....

Als gloeiende lansen doorvlijmden de woorden des dichters zijn gefolterde ziel, hij kromp ineen, zijn borst hijgde, zijn oogen brandden, vlammend rood sloeg de schaamtegloed naar zijn blank-onschuldig voorhoofd - en onder 't handgeklap, dat nu weer klaterend losbrak, vluchtte hij in altoos sneller vlucht....

Aan den kant van een stillen weg, onder hooge, zeer rustige boomen zonk hij neer; de koele avondwind streek lavend langs zijn gloeiend voorhoofd, zijn loome leden lagen roereloos op het dons-zachte mos, zijn moede hoofd leunde aan een oud-eerwaardigen boomstam. Even bewogen zijn lippen en als zachte smartsnikken vielen de tooverwoorden *liefde, geluk*, van zijn droeven mond.

En zijn ziel was nu doodsbedroefd....

O, kon hij nu maar weggeven, ganschelijk weggeven het jonge, vreugdelooze leven - en dan weten, wéten.... Maar aan wien? Leefde er een, sterk en goedertieren, die dit offer wèl zou willen aannemen?....

Toen begon zachteken, héél zachteken te klinken door de stille lucht een helder vallen van korte klanken: de klokken luidden het Angelus.

En als de glanzende klankdruppelen uit sferen van reine rust neerzegen in zijn dorre ziel, was het, of er iets zalig openbrak in heilige beving en uit zijn droog-brandende oogen welden warme tranen.

Hij stond op, voortgaande tot waar de statelijke geluiden vielen in stagen val.

En hij zag een wonderschoon paleis, rijzende in rustige pracht. Onder de hooge spitsbogen van den ingang stond een grijsaard, de hoed in de hand; een snoer van ritselende koralen hing af langs zijn rimpelige vingers, zijn lippen prevelden geheimzinnige woorden. En als de prins, binnentredend, hem voorbijging, neeg de oude het hoofd zeer eerbiedig naar de aarde. Even zag de jongeling hem aan - een herinnering leefde vaag op in zijn ziel - maar hij wist niet, en langzaam ging hij voort in het wondere huis, waar niemand te wonen scheen.

Verweg welfden zich de hooge bogen in statige rijen, door smetteloos witte zuilen gedragen, en waar de laatste blanke boog opstreefde, stond, rustig lumineerend in ernstige praal een hooge, gouden heerlijkheid.

Als over een koningsdisch was een witte wade er zacht blank gespreid en fonkelend lag daarop de gouden ring met het koninklijk zegel, dien hij willig geofferd had om liefde te kennen.

Een bronzen lamp hing af van het gewelf tusschen de bleeke zuilen, roereloos brandend met plechtige vlam.

De prins naderde met lichte schreden, vreezend te storen de geruchtlooze stilte, die als een zachte wijding bevend ommezweeft. Onder de bewegelooze wonderlamp stond hij stil - en zijn sidderende ziel spreidde zich uit in opperste zaligheid.

Hij voelde, dat nù het mysterie van geluk zich ontsluiert - en knielend zeeg hij neer op het koele marmer....

Toen daalde een groote vrede over zijn ziel, die zich ganschelijk gaf. Van zijn schouders was de donkere mantel weggeleden en de diamanten koningsster op zijn borst fonkelde.... Zijn oogen, moe van weenen, vielen zachtken toe en een zeer rustige glans spreidde zich over zijn edel-rein gelaat.

Zoo vonden hem de kloosterbroeders des anderen ochtends vroeg in zachte sluimering vóór het hoog-altaar.

Zij namen den bleeken zwerveling liefderijk op in hun stil klooster en verpleegden zorgvuldiglijk lichaam en ziel, hem onderrichtend in het heilig Mysterie onzer altaren en doopend in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Toen zonk hij neder aan de voeten van den overste, smeekend, hem toch niet weer heen te zenden in de wereld.

En men liet hem.

Vreugdevol legde hij de heilige gelofte af en stierf waar hij het *geluk* gevonden had in de aanschouwing der *Liefde, wonende onder mensen*.

MARIA VIOLA.

Bij de Platen.

Onze beide koninginnen. -

Door het aanvaarden der regeering door H.M. koningin Wilhelmina moge in haar grondwettige verhouding tot haar doorluchtige Moeder verandering zijn gekomen, - haar kinderlijke genegenheid en eerbied voor de hooge vrouwe, die haar tot de verheven taak van vorstin heeft gevormd, zijn niet veranderd. De hartelijke liefde, die de jeugdige koningin bij iedere gelegenheid jegens haar moeder aan den dag legt, is naast haar aangeboren minzaamheid een der redenen van de treffende vereering, die koningin Wilhelmina bij al haar onderdanen ten deel valt.

Het volk, dat, en terecht, kinderneliefde als een hooge deugd beschouwt, blijft spreken van 'onze beide koninginnen,' aldus de warme genegenheid vertolkend, die moeder en dochter voor elkander koesteren. Daarom ook zal de gravure naar een photographie, waarop de beide hooge vrouwen te zamen zijn afgebeeld, zóó als het trouwe volk zich haar het liefst voorstelt, door al onze lezers met belangstelling worden beschouwd. Moge God onze beide koninginnen nog lang voor Nederland sparen!

Vroolijke inkwartiering. -

't Is een ongekende drukte in het anders zoo stille plaatsje, wanneer in de buurt de groote manoeuvres worden gehouden en huis aan huis een paar landverdedigers ter inkwartiering ontvangt. Over 't algemeen kunnen de bewoners het met deze logé's van enkele dagen heel goed vinden, want de jongens zijn niet veeleischend en hebben maar 't liefst, dat men hun een plaatsje in den huiselijken kring inruimt, waar zij door hun grappen een heele opvroolijking zijn.

De beide infanteristen op onze gravure hebben het bijzonder goed getroffen. Het gaat er bij Janoom gemoedelijk toe. Hij en zijn vrouw weten wat een mensch, en dus ook een soldaat toekomt, en hun aardige dochter vindt de aanwezigheid der beide kranige soldaten een prettige afwisseling in haar tamelijk eentonig bestaan. Terwijl de een zijn geweer schoonmaakt en de ander, die horenblazer is, iets uit zijn ransel te halen heeft, heeft Hanna zich van den hoorn meester gemaakt en

weet er hartverscheurende tonen aan te ontlokken, zoodat vader, die maar één hand vrij heeft, deze naar zijn oor brengt, en moeder uit de bijkeuken verwonderd omziet. De soldaten hebben er blijkbaar schik in. en 't is natuurlijk alleen voor de grap, dat de eigenaar tegen het eigenmachtig gebruik van zijn instrument protesteert.

Het geheel vormt een glunder, aantrekkelijk groepje. Na de manoeuvres zullen de jongens nog wel eens aan hun vroolijk kwartier terugdenken. Voor een van beiden geeft het misschien wel aanleiding tot nadere kennismaking met Hanna.

Een vreemde verschijning. -

Een aantal vosjes in gezelschap van papa Reintje bezien met groote oogen vol verbazing het zonderlinge insect, dat heel parmantig naar hun hol marcheert.

Dit dier is het vliegend hert, zoo genaamd omdat de krachtige bovenkaken van het mannetje op het gewei van een hert gelijken. Dit insect is de grootste Europeesche kever, behoort tot de familie der bladspruitigen, wordt wel eens acht duim lang, is zwart van kleur en leeft op en bij eikeboomen. In ons land wordt het vliegend hert, dat gewoonlijk alleen na zonsondergang vliegt, in Overijssel, Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant aangetroffen.

Op 't eerste gezicht ziet deze kever er wel een beetje vreemd uit, en 't is te begrijpen dat ook de vosjes niet erg op hun gemak zijn. De schilder heeft dit zeer goed weergegeven.

Allerlei.

Een en ander over de zon. -

Van de vroegste tijden af is de aandacht van nadenkende en onderzoekende geesten getrokken door het hemellichaam, waarvan de aarde alle licht en warmte ontvangt. De onbeschaafde en heidensche volken rekenden de zon tot hun goden, en vooral voor de oude bewoners van het Incarijk, het goudland Peru, gold zij als opperste godin en werd als moeder en meesteres der heele wereld vereerd.

Voor zoover bekend is, waren het allereerst de Grieken, die trachtten zich wetenschappelijke begrippen omtrent de zon te vormen, maar hun begrippen waren zoo onvoldoende, dat zij ons belachelijk toeschijnen. Zoo meende Epicurus, dat de zon een vierkante voet groot was, terwijl een ander wijsgeer staande hield, dat zij negenmaal zoo groot was als de maan, wat natuurlijk niets zei, daar de man ook geen begrip had van de grootte der maan. Eerst Anaxagoras toonde eenig juister denkbeeld te bezitten, toen hij verklaarde, dat de zon zoo groot was als de Peloponnesus, een deel van Griekenland. Wat zouden die Grieken en andere oude volken hebben opgezien, als zij van een man der hedendaagsche wetenschap hadden vernomen, dat de zon één millioen, tweehonderd vijf en tachtig duizendmaal zoo groot als de aarde is; maar dan nog zouden zij niet precies hebben geweten, hoe groot dat was, want ook omtrent de grootte der aarde hadden zij vreemde begrippen. Archimedes ten minste, toen hij uitriep: 'Geef mij een steunpunt en ik zal de aarde verzetten,' besepte

waarschijnlijk niet, dat de aarde 140.000 miljoen maal duizend milliarden centenaars weegt en dus nog zoo gemakkelijk niet te verzetten zal zijn.

EEN VREEMDE VERSCHIJNING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. WECZERZICK.

De grootte der zon kon dan ook niet berekend worden, voordat men den afstand kende van de zon tot de aarde, daar immers een voorwerp kleiner schijnt, naarmate het verder van ons verwijderd is. En om den afstand van de zon te kunnen berekenen moesten eerst een menigte andere dingen bekend wezen, vooral de snelheid, waarmee het licht zich voortplant.

Het is nu gebleken, dat het licht ruim acht minuten werk heeft om hier te komen, waaruit volgt dat de afstand van het middelpunt der aarde tot dat der zon ongeveer 20 miljoen mijlen bedraagt. Zooals men weet is deze afstand niet altijd dezelfde, maar is hij op 1 Januari 300.000 mijlen korter en op 1 Juli evenveel langer.

Toen ingevolge de theorie van Copernicus, dat niet, zooals men vroeger meende, de zon om de aarde, maar deze om de eerste draaide, de zon nauwkeuriger werd waargenomen, ontdekte men, dat haar oppervlakte niet één stralende schijf is, maar donkere vlekken bevat. Deze vlekken zijn tot op dezen dag het voorwerp gebleven van de navorschingen der geleerden, waarbij vooreerst bleek, dat zij het eene jaar veel menigvuldiger voorkomen dan het andere en dat hun aan- of afwezigheid grooten invloed uitoefent op den magnetischen toestand der aarde en op de weersgesteldheid. De jaren, waarin er meer vlekken zijn, is er minder warmte en door de mindere verdamping minder regen.

Over den aard der vlekken zijn de geleerden het niet eens, waarschijnlijk zijn het gloeiende wolken, die uit dampen van metalen bestaan, want de gemiddelde temperatuur der zon is tusschen de 4000 en 15000 graden Celsius, zoodat alle stoffen daar in dampvorm voorkomen.

Iedere vierkante meter van de oppervlakte der zon straalt dan ook zooveel warmte uit, dat daardoor een arbeidsvermogen van 76.500 paardekracht wordt ontwikkeld.

Grootte en bevolking. -

In een studie van den Franschman Levasseur wordt op grond van de nieuwste gegevens een overzicht gegeven van de grootte der verschillende rijken en het aantal hunner inwoners, waaraan wij het volgende ontleenen: Het grondgebied, waarover koningin Victoria regeert, de koloniën inbegrepen, is 29 miljoen vierkante kilometers groot, en bevat een bevolking van 380 miljoen zielen.

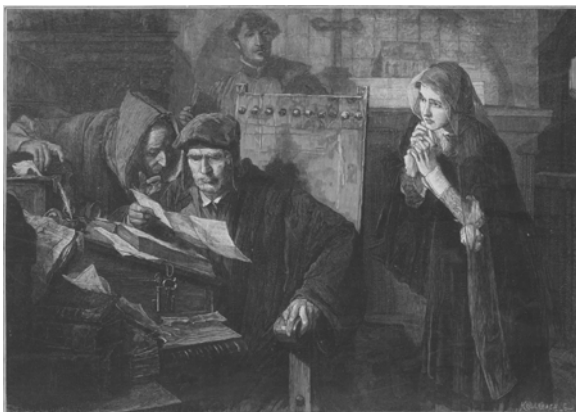
Daarop volgt het gebied van den czaar, dat op 20 miljoen vierkante kilometers 129 miljoen menschen bevat, terwijl dan Frankrijk volgt, met 4½ miljoen kilometers en 72 miljoen bewoners.

Het Duitsche rijk heeft 3 miljoen vierk. kilometers en 55 miljoen menschen, waarop ons eigen landje volgt, dat het, dank zij onze groote koloniën, tot 2 miljoen vierkante kilometers met 31 miljoen zielen brengt. Dan komen België met den Congostaat en Portugal, met een even groot grondgebied als ons land, maar veel kleiner bevolking; respectievelijk 14 en 10 miljoen, terwijl Spanje, dat vroeger juist een miljoen vierkante kilometers bevatte, daarvan het grootste deel aan Amerika en Duitschland heeft afgestaan.

[Nummer 27]

Het verzoekschrift.

Den nobele, rijke kleurencompositie is het doek, waarvan het bescheiden zwart en wit der reproductie ons een denkbeeld te geven tracht; fors en breed van behandeling, eenvoudig, sober en voornaam van opvatting: krachtig, echt Hollandsch, eerlijk kunstwerk. Jossélin de Jong schildert bij voorkeur kloeke, massieve mannekoppen als die van den rechter en den monnik op onze gravure, flink doorwerkt en meesterlijk vast van teekening. Ziet eens de beide mannefiguren, die koppen vol expressie, vol karakter: de stroeve, stugge ernst van den man der wereldsche gerechtigheid, verhard in zijn ambt van gedurig vonnisvellen, wiens gemoed onvermurwbaar is en ongevoelig voor vrouwetranen, en daarnaast het ernstige, van veel levenswijsheid getuigende gelaat van den monnik, die beseft het gewicht van het oogenblik, nu één enkel woord van den gestrenge beslissen zal over leven of dood van den boosdoener. De scherpzinnige kloosterling weet wel, dat iedere poging om mededoogen met den veroordeelde, deernis met de diepbedroefde vrouw op te wekken in het hart van den rechter vruchteloos zou zijn - en tòch wil hij trachten een menschenleven te redden. Meelezend het smeekschrift, dat de ongelukkige echtgenoot zoo pas heeft overhandigd, wordt zijn ziel meer en meer bewogen van oprecht, christelijk medelijden. Al zijn vindingrijke welsprekendheid zal hij aanwenden om den magistraat te overtuigen, dat de schuld van den veroordeelde toch niet zóó zwaar is, om alleen op het schavot te kunnen worden geboet; met den meesten nadruk zal hij wijzen op wat tot verzachting der harde straf zou kunnen leiden; zijn geestelijk gezag zal hij laten gelden om aan te manen tot voorzichtigheid in het vonnisvellen; zoo, pleitende voor het lijfsbehoud van den schuldige, vervult hij zijn edelen plicht als dienaar eener Kerk, die den dood des zondaars niet wil, maar wèl, dat hij leve en zich bekeere.

HET VERZOEKSCHRIFT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOSSELIN DE JONG.

Naast deze twee kracht-typen in hun entourage van deftige folianten en geschriften de zachte vrouwefiguur met het lijdensbleek gelaat en de angstig gevouwen handen; treffende tegenstelling van kracht en zwakheid, van macht en deemoedige hulpeloosheid! Die droeve oogen hebben zoo veel en zoo bitter geweend; doch nu bedwingt de arme, van smart schier gebrokene haar tranen, om den gevreesden rechter

niet te ontstemmen door de uiting van haar leed; maar de pijnlijke trek om haar mond, de fijne handen, die krampachtig den zakdoek ineenwringen, heel haar droef, verslagen wezen is een stille, vurige smeeking om het dierbare leven van den schuldigen echtgenoot.

Meesterlijk is de schilder er in geslaagd, het karakter zijner sujetten tot zijn recht te doen

komen; heel het tafereel tintelt van warm, krachtig leven, waardoor het den indruk maakt van groote realiteit. Geen wonder, dat de schilder met dit zijn eerste groote werk, dat hij op 22jarigen leeftijd te Parijs vervaardigde, veel succes had. Hij exposeerde het destijds - 1883 - op de driejaarlijksche tentoonstelling te Gent; al dadelijk werd het opgemerkt door de commissie, die het aankocht voor het stedelijk museum, waar dit kloeke, gespierde werk van den Hollander de aandacht trekt van alle kunstlievende bezoekers.

M.V.

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

IV.

Twee jonge dames wandelden gearmd door een mooie, rechte laan van linden, zwijgend luisterend naar het verrukkelijk concert, dat de vogelen in Gods vrije natuur gratis geven.

‘Clara,’ verbrak Truus Wichers eindelijk de stilte, ‘zouden we op gindsche bank niet wat uitrusten? Ik ben nog moe van gisteren.’

Clara stemde daarin toe en eenige oogen- blikken daarna zaten de beide vriendinnen op de rustieke bank onder de schaduw van een breedgetakten lindeboom.

‘Het was een heerlijke dag gisteren,’ hernam Truus, ‘en wij hebben ons allen kostelijk geamuseerd, waartoe de tegenwoordigheid van meneer Van Buren veel heeft bijgedragen. Het is bepaald een goede gedachte van uw mama geweest, hem ook te inviteeren.’

‘Dat kwam toch heel toevallig,’ antwoordde Clara zoo onverschillig mogelijk. ‘Wij ontmoetten hem de vorige week bij Van Bom bij gelegenheid van mevrouws verjaardag....’

‘Ja, daar heb ik het een en ander van gehoord,’ viel Truus haar met een schalk lachje in de rede.

Clara kleurde.

‘Je hoeft niet te kleuren, Clara, iedereen weet immers, dat hij een oogje op je heeft, en iedereen zegt ook, dat je samen een mooi paartje zou zijn.’

Clara zag wel in, dat ontkennen en protesteeren niets zou baten. Ze zou bovendien in strijd komen met haar eigen hart. Daarom vergenoegde zij er zich mee, te zeggen: ‘Och, de menschen praten zoo gauw, Truus.’

‘Daar heb je gelijk in, Clara, maar ditmaal geloof ik toch wel, dat ze het bij het rechte eind hebben. Ik voor mij moet rechtuit zeggen, dat die mijnheer Van Buren mij veel is meegevallen. Toen ik hoorde, dat hij ingenieur was, dacht ik, dat hij een heele droge, geleerde meneer zou zijn, en van al de jongelui heeft niemand ons zoo aangenaam beziggehouden als hij. Ik geloof, dat die meneer Van Dieren daar braaf het land over had. Maar van Van Dieren gesproken, wat had die met Van Buren? Ik was net even weg geweest, en toen ik weer bij het gezelschap kwam, dacht me zoo, dat ze samen een woordenwisseling gehad hadden.’

‘Dat zal ik je eens vertellen,’ zei Clara. ‘Van Dieren was gepiqueerd, dat Van Buren ongemerkt de leiding van ons gezelschap op zich had genomen. Daar was volstrekt geen opzet bij in het spel, maar terwijl Van Dieren niets dan flauwe praatjes wist te verkoopen, bedacht Van Buren telkens iets aardigs om ons bezig te houden.’

‘Ja, die Van Dieren is een saai heer,’ beaamde Truus, ‘die over niets anders weet te praten dan over zeilen en roeien en visschen, net alsof de heele wereld daar alleen liefhebberij in heeft.’

‘Op een gegeven oogenblik,’ vervolgde Clara, ‘vroeg Van Dieren aan Van Buren, of de ingenieurs behalve hun vast inkomen ook niet nog een mooie bijverdienste maakten. - Niemand van ons begreep in het eerst wat hij daarmee bedoelde, en Van Buren, aan wien de vraag gericht was, vroeg nadere opheldering. - “Wel,” zei Van Dieren, “ik bedoel, of den ingenieurs niet af en toe wat in de hand gestopt wordt, om een oogje dicht te knippen bij leveranties en aanbestedingen. Ik heb daar sterke staaltjes van gehoord,” voegde hij er bij, den kring rondziende, blijkbaar in de verwachting, dat zijn woorden wel instemming zouden vinden.’

‘Hoe brutaal!’ riep Truus uit. ‘En hebben de andere heeren niet geprotesteerd?’

‘Allemaal,’ antwoordde Clara, ‘en dat deed mij zooveel genoegen. De ingenieur was kwaad - en wie zou dat niet bij zoo'n beleediging? - maar hij bleef kalm en zei: ‘Als u daar zulke sterke staaltjes van gehoord hebt, meneer, hoeft u mij niet naar den bekenden weg te vragen. Maar laat mij u zeggen, dat een eerlijk ingenieur - en u zal mij wel toegeven, dat er die ook zijn, meer dan u blijkbaar vermoedt - niets hoogers kent dan zijn plicht, en dat al het geld van de wereld niet in staat zou zijn, hem ook maar een duimbreed van zijn plicht te doen afwijken.’

‘Dat was flink gesproken,’ zei Truus. ‘En Van Dieren keek zeker wel zuinig?’

‘Hij brabbelde een verontschuldiging: hij had in de verste verte geen toespeling bedoeld, hij had alleen willen zeggen, dat er wel eens ingenieurs waren, die het zoo heel nauw niet namen, en dergelijke praatjes meer. Naar ik hoor, heeft meneer Bos hem later nog eens geducht onder handen genomen.’

‘Hoor eens, Clara,’ zei Truus. ‘Als je beste vriendin moet ik je toch eens wat vragen, en daar moet je me even oprecht op antwoorden. Kan de oorzaak van Van Dieren's hatelijkheid niet hierin zitten, dat hij *vues* op je had en nu wel begrijpt, dat zijn kans voorgoed verkeken is?’

‘Maar ik heb Van Dieren toch nooit ook maar in het minst laten blijken, dat ik iets om hem gaf.’

‘Dat zal wel zijn,’ hernam Truus lachend. ‘Maar toch geloof ik, dat bij hem jaloezie in het spel is.’

‘Maar ik heb Van Buren behandeld zooals ieder ander,’ antwoordde Clara, ‘ik ben me niet bewust onderscheid te hebben gemaakt, en ik zou dat ook niet hebben willen doen.’

‘Doch dat neemt niet weg, Clara, dat iedereen begreep, dat jij en Van Buren bij elkaar hoordet, en dat dit ook Van Dieren niet ontgaan kan zijn. Maar laten wij over dien ongelikten beer niet meer spreken, die van afgunst zal bersten, als hij verneemt, dat jij met den ingenieur verloofd zijt.’

‘Wat ben je voortvarend, Truus,’ zei Clara lachend, voor wie evenwel dit vooruitzicht niets onaangenaams had. ‘Zóó ver zijn wij nog niet.’

‘Dat is waar, maar ik denk, dat wij daarop niet heel lang meer zullen hoeven te wachten.’

Terwijl de beide jonge meisjes zoo vertrouwelijk keuvelden, voerden mijnheer en mevrouw Verstraaten een gesprek over hetzelfde onderwerp, waarbij zij tot dezelfde

conclusie kwamen als Truus. Ware hun evenwel het gebeurde tusschen Van Dieren en den ingenieur bekend geweest, dan zouden de aannemer en zijn vrouw vermoedelijk niet zoo optimistisch geoordeeld hebben als zij thans deden.

‘Alles gaat naar wensch,’ zei Verstraaten. ‘De jonge ingenieur was zeer dankbaar voor onze uitnoodiging, natuurlijk alleen om Clara, en ik mag er dus op rekenen, dat hij niet zal vergeten, dat de aannemer der brug Clara's vader is. Wat komt het er eigenlijk ook op aan, of je bij voorbeeld een mindere qualiteit ijzer neemt dan in het bestek is voorgeschreven: de brug zal het evengoed houden. En hoe dikwijls gebeurt het niet, dat den opzichter een paar briefjes in de hand worden gestopt, waarvoor hij dan graag allebei zijn oogen in plaats van één toeknijpt. Van Buren nu krijgt niet een paar briefjes, maar Clara, wat een veel hoogere prijs is.’

Verstraaten had er geen vermoeden van, dat hij hier dezelfde theorie verkondigde als die van Van Dieren, waartegen de ingenieur met zooveel kracht was opgekomen.

Ook mevrouw zag daar eigenlijk niets verkeers in, integendeel, zij vond het heel natuurlijk, dat Van Buren, ten einde Clara te verkrijgen, wat door de vingers zag. Daar hoefde immers niemand iets van te weten, en wat niet ruchtbaar werd, wat geen schandaal verwekte, was in haar oog geen kwaad. Dit was de moraal van mevrouw Verstraaten, die een *mésalliance* verschrikkelijk zou gevonden hebben, om het te besterven, maar een diefstal, die bedekt bleef, volkomen geoorloofd achtte.

Hoeveel mevrouw Verstraaten's zijn er niet in onze dagen!

‘Mevrouw Van Bom schijnt zich nogal voor den ingenieur te interesseeren,’ merkte mevrouw op. ‘Gisteren zei ze tegen me, op het gezelschap jongelui wijzende: Meneer Van Buren en Clara zouden een aardig paartje zijn.’

‘Ja, dat zouden ze,’ beaamde de aannemer. ‘De ingenieur is een onder alle opzichten geschikte jongen, die zich heel goed weet voor te doen.’

‘Hij is ook van goede familie, naar ik van mevrouw Van Bom gehoord heb,’ hernam mevrouw, die thans betere informaties dan vroeger scheen gekregen te hebben. ‘Onder alle opzichten schijnt hij een zeer goede partij voor Clara te zijn, en al heb ik natuurlijk daarover nog niet met haar gesproken, toch ben ik er zeker van, dat hij haar ver van onverschillig is.’

De persoon, over wien dit gesprek liep, zat op zijn kamer rustig te werken, nog ijveriger dan anders, nu hij zekerheid meende te hebben, dat de vroeger voor een droom gehouden wensch thans voor verwezenlijking vatbaar was. Hij verdacht er de goede mevrouw Van Bom, die hem altijd geprotegeerd had, van, da: zij ook in deze zaak als zijn goede engel was werkzaam geweest. Toen hij gisteravond naar huis ging, had ze hem even op den schouder getikt en hem in het oor gefluisterd: ‘Ik feliciteer je, Ed, je zaak staat prachtig, hoor. Ik kan aan mevrouw Verstraaten wel merken, dat ze je goed genegen is.’ Toen hij haar hierop vragend aankeek, had zij even geglimlacht, ondeugend den vinger opgestoken en gezegd: ‘Hou je maar niet zoo onnoozel, Ed, ik begreep heel goed, waarom je me persoonlijk kwam feliciteeren.’

Hij had willen protesteeren, maar zij sneed hem daartoe den pas af door glimlachend te zeggen: ‘Ik heb het je niets kwalijk genomen, hoor; ik hoop nu maar, dat je den volgenden keer samen komt. Adieu, Ed, nogmaals gefeliciteerd.’

De ingenieur legde even de pen neer en keek voor zich uit. Hoe hoopvol lachte de toekomst hem tegen, hoe opgewekt zag alles om hem heen er uit, nu in zijn hart de nachtegaal van het geluk sloeg. Hij dacht weer aan dien genoeglijken dag van gisteren, die hem gelegenheid had gegeven, Clara beter te leeren kennen en te waardeeren. Even rees het incident met Van Dieren voor hem op als een onaangename herinnering, maar verbonden met een aangename gewaarwording, daar hij wel

bemerkt had, hoe verontwaardigd Clara was geweest over die onbeschofte toespeling en hoe zij hem goedkeurend had toegeknikt, toen hij die waardig, maar beslist had beantwoord.

Evenals Truus Wichers had ook de ingenieur later aan jaloezie gedacht, maar van dien kant kon hij gerust zijn: Van Dieren was geen man, die op Clara indruk kon maken.

‘Juffrouw,’ zei Antje tegen de hospita van den ingenieur, ‘ik geloof dat meneer Van Buren aan trouwen gaat denken.’

‘Dat is een zaak, die ons niet aangaat,’ antwoordde de juffrouw bits.

Antje droop af, bij zich zelf mompelend: ‘Dat komt omdat ze haar kostganger kwijt raakt. Nu, ik mag lijden, dat hij even gelukkig mag worden als ik met mijn Frans.’

V.

Met groote stappen liep de ingenieur in zijn loods op en neer. Het groote werk was begonnen en er heerschte een ongewone bedrijvigheid door al het werkvolk, dat onverpoosd den zwaren arbeid verrichtte, door het luid geraas der machines, door het aanvoeren van materialen, waarvoor tijdelijk een spoorlijn was aangelegd.

Met geestdrift had Van Buren zijn taak aan-

gevangen en tot dusver was alles naar wensch gegaan. Het vlotte buitengewoon goed, en de minister van Waterstaat, die zelf eens was komen kijken, had hem en Verstraaten daarover zijn hooge tevredenheid betuigd. Doch dit was het niet alleen, wat den ingenieur zoo hoopvol stemde voor de toekomst. Hij kwam dikwijls bij Verstraaten - dit bracht den aard hunner betrekkingen nu eenmaal mee - maar hij kwam er toch vaker dan strikt noodig was, en dit natuurlijk, omdat Clara de zeilsteen was, die hem aantrok. Steeds even hartelijk werd hij ontvangen, en weldra was het zoo min voor de huisgenooten als voor de beide jongelieden zelf een geheim meer, dat zij elkaar waardeerden en achtten niet alleen, maar ook dat zij een oprechte genegenheid voor elkander koesterden. Mijnheer en mevrouw Verstraaten waren met ingenomenheid getuige van de vertrouwelijke verhouding, die tusschen Clara en Eduard ontstond, en het leed voor niemand twijfel meer, of dit zou tot een gelukkig huwelijk leiden.

Plotseling was een onaangename ontdekking de schoone verwachtingen van den ingenieur en daarmee zijn gemoedsrust komen verstoren. Er was dien morgen een bezending metselsteen en aangevoerd, die tot zijn verbazing in kwaliteit afweek van het monster, dat in het bestek was opgegeven.

Het eerste oogenblik meende Van Buren, dat hij zich vergist had, maar een nauwkeurig onderzoek bewees, dat de vergissing aan den kant van den aannemer was. De steenen waren op zich zelf goed, maar vanwege het ministerie was een zeer puike qualiteit voorgeschreven, en aan deze voorwaarde voldeden de aangevoerde steenen niet geheel, al kon het prijsverschil maar onbeduidend zijn.

‘Vreemd!’ zei de ingenieur bij zich zelf; ‘Verstraaten is anders zoo accuraat. Of zou hij misschien zelf door zijn leverancier beetgenomen zijn? Ja, dit zal het wezen,’ besloot hij, blij, dat hij deze oplossing gevonden had. ‘Ik zal het straks zeggen, als hij komt, dan kan de leverancier ze op zijn kosten terug laten halen en andere leveren, die aan het voorgeschreven model voldoen.’

Maar nu bedacht hij, dat er groote haast bij die steenen was, dat ze eigenlijk al eerder geleverd hadden moeten zijn, en dat Verstraaten die vertraging had toegeschreven aan de moeilijkheid van het vervoer.

Hij had die verklaring toen aanstonds aangenomen, maar nu kon hij niet verhinderen, dat bij hem twijfel oprees en hij zich de vraag stelde, of die vertraging niet opzettelijk was geweest, ten einde hem als het ware te dwingen, die steenen te gebruiken, daar anders het werk geen voortgang kon hebben.

Doch was het nu eigenlijk niet te dwaas, dergelijke veronderstellingen te maken? Verstraaten had als aannemer een zeer goeden naam, hij was vermogend, en.... hij was Clara's vader, redenen te over, om niet aanstonds het ergste te denken, niet reeds terstond opzet te vermoeden, waar zeer wel de schuld bij een ander kon liggen.

Hij zou het eenvoudig Verstraaten zeggen, en dan was de zaak immers uit. Hoe vaak gebeurde het niet, dat een aannemer door den een of anderen leverancier werd misleid!

Toch was de ingenieur niet gerust. Telkens weer rees twijfel bij hem op. Indien Verstraaten nu eens niet de dupe was geweest, maar opzettelijk een mindere soort steenen had genomen, in het vertrouwen, dat de ingenieur dat bij hem wel door de vingers zou zien? Deze gedachte alleen reeds schroefde hem de keel toe. Zou hij in tweestrijd kunnen komen, of liever, zou zijn genegenheid in botsing komen met zijn plicht? Het was vreeselijk, daaraan te denken. Maar kwam er strijd, dan zou hij niet aarzelen, geen oogenblik. Hij had het met verontwaardiging tegen Van Dieren gezegd;

geen duimbreed zou hij afwijken van zijn plicht, geen duimbreed. Het zou geen ijdel woord blijken, indien hij op de proef mocht worden gesteld.

Maar was het eigenlijk niet dwaas, de zaak aanstonds zoo tragisch voor te stellen? Bij nader inzien vond hij dat toch ook, maar dit belette niet, dat hij naar de komst van Verstraaten verlangde, om aan de onzekerheid, waarin hij verkeerde, een einde gemaakt te zien. Dan zou blijken, hoe hij zich allerlei schrikbeelden in het hoofd had gehaald, en zou hij lachen om zijn bekommering, die op geen enkelen redelijken grond steunde.

Hij hoorde een rijtuig aanrollen, dat zou Verstraaten zijn, Goddank. Maar vernam hij daar niet de stem van Clara, of was het inbeelding? Haastig verliet hij de loods en zag tot zijn groote verbazing een rijtuig vol dames, terwijl Verstraaten, die naast den koetsier zat, van den bok sprong en het portier opende. Mevrouw Verstraaten, mevrouw Van Bom, Clara en Truus Wichers kwamen uit het rijtuig te voorschijn.

‘De dames verlangden met alle geweld het werk eens te zien,’ zei de aannemer, ‘en ze wilden, dat het voor u een verrassing zou blijken.’

‘Nu, een verrassing is het inderdaad,’ antwoordde de ingenieur, die aan de steenen niet meer dacht, ‘en een zeer aangename ook. Mag ik de dames uitnoodigen, een oogenblik in mijn loods uit te rusten en het weinige voor lief te nemen, dat ik haar kan aanbieden?’

Allen volgden hem naar binnen. ‘Indien ik had voorzien welke eer mij vandaag zou te beurt vallen, zou ik althans voor eenig comfort gezorgd hebben,’ hernam Van Buren, in der haast het een en ander opruimend en eenige stoelen vrijmakend.

‘Geef u toch geen moeite, meneer Van Buren,’ zei mevrouw Verstraaten. ‘Wij hebben ons verdiende loon, maar de jonge meisjes wilden u met alle geweld overvallen.’

‘Ik vind, dat het er hier heel schilderachtig uitziet,’ meende Clara, welk gevoelen ook door Truus gedeeld werd.

‘Maar we zijn niet gekomen, om hier in de loods te blijven zitten,’ merkte mevrouw Van Bom op, ‘doch om het werk eens te zien.’

‘En u moet ons alles uitleggen, meneer Van Buren,’ zei Truus, ‘want wij weten van niets en zijn vreeselijk weetgierig.’

‘Nieuwsgierig, wil je zeggen,’ verbeterde mevrouw Van Bom.

Enige oogenblikken later bevond het gezelschap zich op het werk, dat door de dames met aandacht in oogenschouw werd genomen, terwijl de ingenieur zich beijverde alle gewenschte inlichtingen te geven. Toen hij den hoop steenen zag liggen, dacht hij weer aan het onaangename geval, maar hij meende, dat het toch niet aanging, thans, in het bijzijn der dames, Verstraaten om opheldering te vragen. Misschien zou er nog wel gelegenheid zijn, dacht hij, hem een oogenblikje alleen te spreken, doch hij had daar geen kans toe, want de dames wilden hem geen rust laten met haar vragen, en het zou onbeleefd zijn, vond hij, te laten merken, dat hij nog een zwarigheid aan het hoofd had.

(Wordt vervolgd.)

De beschrijving der abdijkerk te Rolduc.

Door R. Corten.

De rijke polychromie der aloude en beroemde kerk van Rolduc, door den hoogeerw. heer kanunnik M. Goebels, uit Aken, den schilder van Maria am Capitol en St.

Gereon te Keulen, in de maand Mei 1895 ondernomen, en nu grootendeels voltooid, is zoo indrukwekkend, zoo heerlijk schoon, dat wij den veelomvattenden inhoud der daarin uitgedrukte gedachten met eenige woorden wenschen op te helderen.

Het hoofdidee der geheele schildering, zoowel van kerk als van koor, is de verklaring van deze woorden uit het Evangelie: 'Ik ben het Licht der wereld.'

De bouwconstructie van het priesterkoor, dat geheel vernieuwd is volgens het grondplan der crypta, het wonderschoone meesterstuk van Ailbertus, bestaat uit een koepel, waaraan zich, in den vorm van een klaverblad, de drie hal onde absides aansluiten: een zinnebeeld der H. Drievuldigheid. Deze bouworde verklaart op treffende wijze de woorden van den annalist, die den stichter van Rolduc een voortreffelijk vereerder der Allerheiligste Drievuldigheid noemt: *Ailbertus Sanctissimae Trinitatis cultor eximius*. Ailbertus, een uitnemend vereerder der Heilige Drievuldigheid.

Ook in de polychromie van het koor moest de Drievuldigheid als hoofdgedachte bewaard blijven.

Als tweede grondidee der schildering vinden wij de vereering der H. Maagd. Aan Haar immers is deze kerk toegewijd. In de annalen heet zij *Ecclesia S. Mariae*, gelijk het Huis *Mons S. Mariae* genoemd werd.

Christus, het eeuwige Woord Gods, de eeuwige Wijsheid, de Leeraar der menschen, en Maria de hoogste type der menschelijke wijsheid; ziedaar de leidende gedachten der schildering.

Gaan wij nu de tafereelen in bijzonderheden na, dan treffen wij in 't priesterkoor de volgende ontwikkeling aan: de zending van het Woord, de zending van den H. Geest, de verheerlijking van Christus, den goddelijken Leeraar; en in het koepelgewelf de kroning van de Allerheiligste Maagd Maria door de H. Drievuldigheid.

Hoofdconcha. -

In het midden zetelt, omgeven door een stralenkrans, de triomfeerende Christus, op den troon, geschraagd door gevleugelde ringen (zinnebeeld der Tronen). De rechterhand houdt Hij leerarende omhoog, in de linker heeft Hij het geopende boek met de tekstwoorden: *Ego sum lux mundi*. Ik ben het Licht der wereld.

Dit beeld wordt omgeven door de allegorische, aan het gezicht van Ezechiël ontleende voorstelling der vier evangelisten.

Boven Christus' hoofd zweven in een krans vijf Engelen. In hunne handen houden zij de spreuk: 'Heilig, heilig, heilig is de Heer, de God der heerscharen.'

Rechts van het Christusbeeld vinden wij de volgende figuren:

Maria knielend en de handen gevouwen in aanbidding voor haar goddelijken Zoon.

Als patroon van het college der leeraren van Rolduc volgt de H. Jozef, met den leliestaf in de eene en het schild met het scheepje der katholieke Kerk in de andere hand.

Dan, met boek en sleutel, de H. Petrus, die naast Maria als patroon der bovenkerk wordt genoemd, en, als laatste voorstelling, de patrones der wijsbegeerte, de H. Catharina, met het rad der martelie en den zegetak.

Ter linkerzijde vinden wij den Voorlooper van den Goddelijken Zaligmaker, den H. Johannes den Dooper, in knielende houding, een schild met het Lam Gods in de hand; vervolgens den H. Augustinus, een der groote Kerkvaders van het Westen, aan wiens orde de abdijkerk in de middeleeuwen behoorde; den H. Thomas van Aquinen, den Engel der School, die door onzen H. Vader Paus Leo XIII bijzonder werd

aanbevolen als patroon der studeerende jeugd; eindelijk den H. Johannes Chrysostomus, het toonbeeld der christelijke welsprekendheid, het grootste genie der Oostersche Kerk.

De Concha aan de evangeliezijde biedt ons de meesterlijk uitgevoerde voorstelling van de Boodschap des Engels. De heerlijke, hemelsche figuren van den aartsengel Gabriël en van Maria, door den H. Geest overschaduwd, vertolken op welsprekende wijze het groote Geheim van onzen hoogheiligen godsdienst: de zending van het eeuwige Woord des Vaders op aarde.

Boven deze twee beelden welft zich een baldakijn, dat het Huisje van Nazareth voorstelt. Als een edele hofstoet der H. Maagd omgeven deze groep, ter rechterzijde, de beide te Rolduc vereerde heilige maagden Daphne en Lucia, ter linker, de heilige Bernardus en Servatius.

Daphne, de Grieksche maagd, uit een aanzienlijk geslacht gesproten, draagt in haar handen de lauwerkroon, een symbolische voorstelling van haar naam; Lucia, op wier feestdag (13 Dec.) de crypta gewijd is, en wier relikwieën in het hoofdaltaar dezer crypta berusten, draagt het zwaard ten teken van haar martelaarschap.

De H. Bernardus, die volgens de overlevering in onze kerk den kruistocht zou gepredikt hebben, de beroemde schrijver der homilieën op het Evangelie *Missus est*, dat de Zending

van Gods Zoon behelst, draagt de spreuk uit de tweede homilie: *Stella cuius radius universum orbem illuminat*. De Ster, wier licht de geheele wereld bestraalt.

De H. Servatius, met den bekenden staf en sleutel afgebeeld, behoorde volgens de legende tot de familie der H. Maagd en was de eerste apostel dezer streken.

Dezelfde groep bevat nog, in kleinere gestalte - de eer der Heiligen mocht aan den stichter niet gegeven worden - het beeld van Ailbertus met de kerk van Rolduc en de woorden: 'Eere zij den Vader en den Zoon en den H. Geest.'

De Concha aan de epistelzijde bevat de zending van den H. Geest, de voorstelling van Pinksterdag. In het midden troont Maria als Koningin der apostelen.

De koepel. - Geheel in overeenstemming met de boven aangegeven hoofdgedachten, stelt de hoofdgroep hier de kroning der Moedermaagd door de H. Drievuldigheid voor, een tafereel zoo rijk, zoo verheven van zin en uitdrukking, dat het den beschouwer aan de aarde onttrekt en ten hemel verheft.

Acht straalwijze geplaatste figuren onder baldakijnen omgeven deze groep. De eerste stelt den profeet Isaïas voor met den tekst: *Et requiescet super eum Spiritus sapientiae et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiae et pietatis - et replebit eum Spiritus timoris Domini*. En op hem zal rusten de geest van wijsheid en van verstand, de geest van raad en van sterkte, de geest van wetenschap en van godsvrucht - en de geest van vreeze des Heeren zal hem vervullen.

RIKA'S ONTBIJT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. LOUYOT.

De gaven van den H. Geest, in deze woorden van Isaïas opgenoemd, worden door de zeven overige figuren, allegorische beelden, voorgesteld. Houding en gelaatsuitdrukking dezer zeven gestalten zijn een meesterstuk van symboliek. Ieder draagt een spreukband in de handen met een toepasselijken tekst uit de H. Schrift.

De Wijsheid, omhoog wijzend en met haar voet de schatten vertredend, draagt de woorden: *Melior est sapientia cunctis pretiosissimis*. De wijsheid is beter dan alle kostbaarheden. Prov. VIII, II.

Het Verstand blikte naar boven en bidt. Het heeft het geopende boek met de tien geboden in de hand en de spreuk: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua*. Geef mij verstand,

opdat ik uwe geboden leere. Ps. CXVIII, 73.

De Raad houdt de eene hand omhoog. De tekst luidt: *Audi consilium et suscipe disciplinam*. Luister naar raad en neem de tucht aan. Prov. XIX, 20.

De Sterkte draagt een lans en een schild met een leeuw. Op den spreukband staan de woorden: *Repletus sum fortitudine Spiritus Domini*. Ik ben vervuld met de kracht van den Geest des Heeren. Mich. III, 8.

De Wetenschap, met het boek der wetenschap in de hand, vertoont den tekst: *Pueris autem his dedit Deus scientiam in omni libro*. God gaf aan deze jongelingen wetenschap (en inzicht) in alle boeken. Daniel I, 17.

De Godsvrucht houdt een kruisbeeld op de borst. In de andere hand draagt zij de tekstwoorden: *Exerce teipsum ad pietatem*. Oefen u zelve tot godsvrucht. Tim. IV, 7.

De Vreeze des Heeren weert de slang gaf, die aan haar voeten kruipt, om haar te bekoren. Want 'de Vreeze des Heeren haat het kwaad.' *Timor Domini odit malum*. Prov. VIII, 13.

DE BESCHILDERING DER ABDIJKERK TE ROLDUC.

Tafereel in het gewelf van het middeltransept: 'Maria, Beschermster der jeugd.'

Het ligt in ons plan, in overeenstemming met deze zeven Gaven van den H. Geest, in den vloer van het priesterkoor, in mozaïek, een voorstelling te geven van de Wijsheid, omringd door de zeven natuurlijke wetenschappen. Zoo geven dan de schildering van het gewelf en de mozaïek van den vloer op heerlijke wijze de overeenkomst weer tusschen de wetenschap der bovennatuurlijke en die der natuurlijke orde.

DE BESCHILDERING DER ABDIJKERK TE ROLDUC:
De prediking van het Goddelijk Kind in den tempel.

In de vier boldriehoeken, waarin de koepel beneden uitloopt, prijken medaillons met de voorstelling der vier Evangelisten.

In de versiering der gewelfbogen prijken de wapenschilden, zoowel der kerkelijke als der burgerlijke overheid, der steden of personen, die door edelmoedige giften tot het kunstwerk hebben bijgedragen.

In het middelgewelf van den kruisbeuk is Maria voorgesteld als de Zetel der Wijsheid, *sedes sapientiae*. In schitterend zilverbrocaat troont de Moeder van het menschgeworden Woord des Vaders, de eeuwige Wijsheid, op Salomons zetel, waarboven twee Engelen zweven met de woorden: *Sapientia aedificavit sibi domum*. De Wijsheid heeft zich een paleis gesticht.

Aan de voeten der Moedermaagd knielt Franciscus in bruine pij en roept Maria aan met serafijnsche liefde, terwijl Ephraëm de Syriër peinzend nederzit op de trap van den troon; rechts staan Bonaventura, Ignatius, Damasus, links Alphonsus, Dominicus en Ambrosius, allen heiligen, die den lof der Moe-

dermaagd verkondigd hebben, hetzij in dogmatische schriften, hetzij in poëzie, hetzij door de stichting van kloosterorden, waarin hun liefde tot den 'Zetel der Wijsheid' van geslacht tot geslacht voortgeplant werd.

In de vier velden van het met engelenfiguren en bloemwerk rijk versierde gewelf is aangebracht de symbolische voorstelling der cardinale deugden, in wier beoefening op de eerste plaats de wijsheid der menschen uitstraalt.

Ten Oosten de Rechtvaardigheid, die maagd met de weegschaal en de woorden, die de Wijsheid spreekt in het achtste hoofdstuk van Salomons spreken: *In viis justitiae ambulo, in medio semitarum judicii*. Ik wandel op de wegen der gerechtigheid, in 't midden van de paden des rechts.

Ten Zuiden de Sterkte, die met maagdelijke hand den opgespalkten muil van een leeuw breidelt: *Mea est fortitudo - per me principes imperant*. Bij mij is het vermogen - door mij heerschen de vorsten.

Ten Westen de Matigheid, die in de wijnkruik water giet. *Miscuit vinum et proposuit mensam*. De Wijsheid heeft haren wijn gemengd en haar tafel toebereid. Eindelijk de Voorzichtigheid, langs wier arm de slang kronkelt: *Mea est prudentia, per me legum conditores justa decernunt*. Bij mij, zegt de Wijsheid, is de Voorzichtigheid; door mij maken de wetgevers rechtvaardige wetten.

Nu dalen wij de trap van het heerlijk priesterkoor af en komen in de eerste travée der kerk. Op de breede wanden zien wij rechts de voorstelling van een tooneel uit het Evangelie van St. Lucas, dat ons terstond het hoofdidée der geheele schildering, het leerambt van Jesus Christus, krachtig voor oogen stelt.

Om van deze geheel en al origineele schildering naar waarde te genieten, gaan wij in den linker zijbeuk, zoodat wij de schildering vlak voor oogen hebben.

Hoe krachtig en levendig vertolkt de schilder de woorden van den Evangelist:

‘En hij kwam in Nazareth, waar hij opgevoed was. En hij ging, naar zijn gewoonte, op den Sabbathdag in de Synagoog; en hij stond op, om te lezen. En hem werd het boek van den profeet Isaïas toegereikt; en toen hij het boek had opengedaan, vond hij de plaats, waar geschreven stond: ‘De Geest des Heeren is op mij, daarom heeft hij mij gezalfd: om aan armen het Evangelie te prediken heeft hij mij gezonden, om te genezen die vermorzeld zijn van harte, om aan de gevangenen loslating te verkondigen, en aan blinden het gezicht; om gewonden heen te zenden in vrijheid, om het jaar van 's Heeren welbehagen te verkondigen, en den dag der vergelding.

‘En het boek toegedaan hebbende, gaf hij het aan den dienaar weder, en ging zitten; en aller oogen in de Synagoog waren op hem gevestigd.’

De majesteit van den goddelijken leeraar, staande op den voet van 't altaar met het geopende boek van Isaïas in de handen, tusschen twee brandende kaarsen volgens oudmiddeleeuwsche voorstelling, de verbazing der schriftgeleerden, uit wier mond wij meenen te hooren: is deze niet de zoon van Jozef? de troost en hoop die zichtbaar nederdaalt in de harten van den gevangene, van den vermorzelde van harte, van den lamme, die op den rug van den blinde tot in de nabijheid des Zaligmakers is doorgedrongen, alles stelt ons het tooneel levendig voor oogen en verkondigt ons het talent van den kunstenaar.

Om het eentonige van de breede muurvlakte te breken, heeft kan. Goebbels overal aan de zijden der tafereelen staande figuren van profeten aangebracht met teksten, die op het leerambt van den Messias betrekking hebben.

Aan de eene zijde staat Ezechiël: *Salvabo gregem meum.... et suscitabo super eos pastorem*, XXXI, 22 en 23. Ik zal mijn kudde redden en ik zal over hen verwekken een eenigen redder; aan de andere Joël: *Filii Sion exultate: quia dedit vobis doctorem justitiae*, II, 23. Kinderen van Sion, jubelt: want gegeven heeft hij u den leeraar der gerechtigheid.

Als tegenstuk staat aan den kant van het evangelie de prediking des Zaligmakers uit het scheepje van Petrus, volgens Joannes V, 3: 'En het geschiedde terwijl de scharen op Hem aandrongen om het woord Gods te hooren, dat hij stond aan het meer van Genesareth. En hij zag twee schepen aan den oever van het meer liggen; en de visschers waren er uit gegaan, en spoelden de netten af. En hij ging in het eene schip, dat van Simon was, en verzocht hem een weinig van land af te steken: En hij zat neder en leerde de scharen uit het scheepje.' De leerlingen die op den achterboeg de netten spoelen, de menigte van mannen en vrouwen, die aandachtig het woord Gods aanhooren en voorop de kinderen, die tot in het water van het meer tot den Heiland, den Kindervriend, doorgedrongen zijn, de vogelen der lucht en de visschen der zee, die op hunne beurt komen luisteren, maar vooral de verheven figuur van den goddelijken Leeraar - alles stelt ons het idyllische tafereel van het evangelie levendig voor oogen.

Aan de rechterzijde staat de koninklijke profeet David met de woorden uit Ps. 77, 2: *Operiam in parabolis os meum*: Ik zal mijnen mond opendoen in gelijkenissen. Links de profeet Osee met den tekst uit hoofdstuk 10: *Tempus autem requirendi Dominum cum venerit qui docedit vos justitiam*. Dan is het tijd den Heer te zoeken, wanneer Hij komt, die u de rechtvaardigheid leeren zal.

Slaan wij onze blikken opwaarts, dan straalt ons het beeld van Maria tegen, ons nu voorgesteld als 'zegevierend over alle ketterijen en dwalingen.'

'De kunstenaar heeft blijkbaar zijn gedachten ontleend aan het twaalfde hoofdstuk van het Boek der Openbaring, waar zich de vrouw vertoont, 'bekleed met de zon, en de maan onder hare voeten, en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. En een ander teeken werd gezien: en zie, een groote rosse draak, die zeven hoofden had en tien hoornen, en op zijne hoofden zeven diadeemen.'

De zegevierende Maagd, onder wier voeten de draak der ketterij zich machteloos kronkelt, is omringd met een hofstoet van kerkleeraren, bestrijders der monsters, die hun leer verpletterde: aan den zuidkant staan Basilius en Athanasius tegen Macedonius en Arius, aan den westkant Cyrillus en Irenaeus tegen Nestorius en de Gnosis, ten noorden Cyprianus en Fulgentius tegen de Manicheërs en de volgelingen van Pelagius, ten oosten Leo met de beroemde woorden: *Petrus per Leonem locutus est*, en de heerlijke figuur der Kerk, de fiere Maagd, in hoogepriesterlijk gewaad, die met de banier des kruises, waarop de woorden schitteren: 'De poorten der hel zullen haar niet overweldigen' in de hand, Maria den zegekrete toeroept, die van eeuw tot eeuw Haar toegezongen wordt: 'Verheug u, o Maagd Maria, alle ketterijen hebt gij vermoord in geheel de wereld.'

Waarlijk, een zegezang is dit vlak in het epos van de prediking der evangelische waarheid en haar strijd tegen logen en dwaling!

In het breede gewelf van het middeltransept straalt in vollen glans een nieuw tafereel door kanunnik Goebbels meesterlijk ontworpen en uitgevoerd: 'Maria, beschermster der jeugd.'

De Hemelkoningin, op wier gelaat moederlijke liefde zich paart aan edele majesteit, staat op den troon, den witten met gouden bloemen bestikten mantel boven het roode kleed wijd uitgespreid en door Engelen van weerszijden opgehouden; het is alsof

Maria tot de jeugd het woord van haren goddelijken Zoon richt: 'Komt allen tot Mij, die belast en beladen zijt, en Ik zal u verkwikken.'

Onder den mantel der Maagd hebben de beschermheiligen der jeugd een schuilplaats gezocht tegen de vijanden des heils, wier aanval immers ook zij te vreezen hadden. De figuren der Heiligen schitteren in de aanminnigheid der onbesmet bewaarde onschuld: vijf blanke leliën, ontloken rondom den troon der vlekkelooze Maagd, vijf voorbeelden van maagdelijke reinheid, ten eeuwigen dage aan de Rolducsche jeugd voorgesteld ter bewondering en navolging!

Aan de rechterzijde scharen zich de drie beroemde beschermheiligen der studeerende jeugd: de H. Aloysius in het witte koorkleed, met den lelietak in de hand; de H. Stanislas-Kostka in het gewaad van den edelknaap; meer in het midden de H. Joannes Berchmans, de patroon der congreganisten en misdienaars, die met de brandende kaars in de hand voor Maria nederknielt.

Ter linkerzijde zien wij in koninklijk gewaad den H. Casimirus, den edelen afstammeling der koningen van Polen, die, terwijl hij als jongeling de wetenschappen beoefende, zijn tenger lichaam zoo streng kastijdde, dat zijn ziel steeds op de innigste wijze met den lijdenden Zaligmaker vereenigd was, den biddenden leerling, die met zoo diepe godsvrucht de heilige Mis bijwoonde, dat hij voortdurend in geestvervoering scheen te wezen, den kuischen jongeling, die met onwrikbare standvastigheid liever wilde sterven, dan ook maar in het minste de lelie der maagdelijkheid te kreuken.

Naast hem knielt de kleine Herman Jozef, het schuldeloos naïeve kind, dat elken ochtend het beeld van Maria in het heiligdom 'Maria Kapitol' te Keulen ging groeten, en bij een dier bezoeken, toen het in zijn kinderlijken eenvoud het Kindje Jesus een appel aanbood, de teedere voldoening mocht smaken, zijn schamel geschenk door den goddelijken Kindervriend te zien aannemen.

(Wordt vervolgd.)

Zijn eerste en laatste vaart, door Dina Boers.

Fel schijnen de zonnestralen op het vlakke, breede strand. Het is een mooie warme dag. Helder wordt de blauwe lucht in de zee weerkaatst, die even kalm als een meer zich in de eindelooze verte uitstrekt. Kleine uitgekuifde golfjes komen kalm, spelenderwijs aangerold, rose-getinte schelpjes achterlatende en het strand bezaaiend met kleine zilveren pietermannetjes, die door de juichende kinderen met vreugde begroet worden.

Vroolijke troepjes mensen hebben zich hier en daar neergevlijd om te genieten van de heerlijke zeelucht. Hier niet het gewirwar van stoelen met breede ruggen, die anderen het uitzicht op zee beletten; slechts eenige strandstoelen ten dienste van zieken staan bescheiden op den achtergrond tegen het duin. Hier ook niet de afscheiding van de bewoners van het visschersdorpje en de bezoekers der badplaats. Het lijkt één groote familie; men kent elkander immers goed, dagelijks ontmoet men elkander op het strand of in het dorpje. Vroolijk plassen de kindertjes door het heerlijk frissche zeewater, en het stoere visscherskind begrijpt nog maar steeds niet, dat het mooie stadskindje niet bang is, haar met kant omzette rokjes te bederven.

Boven op den top van een hoog duin ligt het niet groote, maar gezellig ingerichte hotel. Het ziet er netjes en frisch uit en vroolijk waait de driekleur van den top. Op

een twintig pas afstands staat een klein bijgebouwtje. Hier woont grootje, grootje, die voor het hotel wascht en ondanks haar zestig jaren, nog flink de handen uit den mouw kan steken. 't Is een eigenaardig vrouwtje, dat zich liefst met niemand bemoeit en ook zelf gaarne met rust gelaten wordt. Zonder bepaald onvriendelijk te zijn, heeft ze altijd iets stugs over zich. Haar man en eenige zoon vergingen op zee, haar schoondochter stierf bij de geboorte van een kindje, nu een flinke jongen, die een echte zeerob belooft te worden evenals zijn vader.

Hij is nu twaalf jaar en is op 't oogenblik bezig een klein scheepje te knutselen. Grootje staat bij de waschtob, niet zooals gewoonlijk vol ijver stampende, zoodat het schuimende zeepsop overal heenspat; maar met een weemoedigen trek op haar verweerd gelaat, ziet ze nu eens naar haar flinken kleinzoon met zijn blonden krullebol en dan naar de nu zoo kalme en rustige zee, waar toch reeds zoo menig een den dood vond.

Drie mooie pinken liggen klaar om bij het

minste windje zee te kiezen. Met de middelste pink zal Willem uittrekken, voor de eerste maal. Zal dat mooie, flinkgebouwde scheepje hem haar weer terugbrengen? Of zal de zee nog een derde offer van haar eischen? Heimelijk wischte zij een traan weg. Waarom wilde de jongen ook niet bij haar aan wal blijven; zij had immers geld genoeg om hem een ambacht te laten leeren. Weer viel haar oog op de flink opgetuigde scheepjes en het heerlijke, onafzienbare water. Een glimlach glijdt over haar gelaat. Het is niet te verwonderen, dat hij de zee boven het land verkiest; ook zij heeft haar innig lief; ze is zoo mooi! Neen, de jongen moet zijn zin hebben, hij kan voor mij, zoo'n oude vrouw, toch niet aan den wal blijven kniezen; zoolang zal ik niet meer leven, denkt ze.

Een flinke zeeman komt tegen het duin opgeklauterd; het is een pootige kerel, een goede kennis van Grootje; onder zijn hoede gaat Wim mee.

‘Grootje, grootje,’ zegt hij grinnkend, ‘als je den geheelen dag zoo flink wascht, zal je wel klaar komen.’

‘Ja, Barend, ik kan er mij nog maar niet mee verzoenen, dat Wim weggaat.’

‘Kom, kom, 't is een flinke jongen en we gaan niet allemaal naar de haaïen. Wim, jongen, is alles in orde? Als de wind nog een beetje doorblaast, trekken wij van middag uit.’

‘Ik ben klaar, vader Barend, hoe eer wij gaan, hoe liever. Zie, er komen wolkjes aan de lucht, de scheepjes beginnen al meer te wiegelen; zou er storm in aantocht zijn?’ Opgewonden schitterden zijn oogen, reeds bij voorbaat genietende van het prachtige schouwspel, dat de zee dan moet opleveren.

‘Neen, Wim, in de eerste dagen nog niet, maar stel je maar niet te veel voor van het genot om een storm bij te wonen, 't kan er aardig spoken. Nu, adjuus, om twee uur is het vloed, zorg dan maar, dat je present bent; 't zal er wel van komen, zie de zeilen al eens bol staan.’ En met een gang of hij het wiegelende schip reeds onder de voeten heeft, verdwijnt hij in de richting van het dorpje.

Snel komt de vloed op; van 't strand is niet veel meer te bespeuren, de zee is bijna het duin genaderd. De pinken zijn nu vlot en ijverig is de bemanning in de weer om alles voor de reis klaar te maken. Nog een laatsten blik om te zien of alles in orde is en daarna klimmen zij tegen het duin op, om vrouw en kinderen of vader en moeder, die hen zoover mogelijk vergezelden, voor 't laatst, wie weet voor 't allerlaatst, te omhelzen. Ook grootje is zoover mogelijk naar beneden gekomen en teeder houdt het oudje haar kleinzoon in de armen gekneld.

‘Grootje,’ zegt hij, ‘huil nu niet, 't is maar een weekje, 't is zoo gauw om en wie weet heb ik er dan voorgoed genoeg van.’ En vriendelijk strijkt hij over haar grijze haren en streelt haar gerimpeld gezicht.

‘Zeker, jongen, zeker, maar een week voor jou is een jaar voor mij, wees nu vooral voorzichtig; hier heb ik nog wat voor je,’ en te gelijk laat ze een flinken homp worst in zijn zak glijden.

Barend heeft al een poosje staan wachten, maar het duurt hem te lang en hij laat een krachtig: ‘Ahoy Wim!’ hooren. Grootje komen de tranen weer in de oogen en even betreft Wims kinderlijk gezichtje, als hij haar nog eens hartelijk zoent. Even daarna plast hij echter vroolijk aan Barends hand door het zilte nat. Vergeten is het afscheid, alleen het onbekende, de toekomst tooverd zich in al haar heerlijkheid voor

zijn oogen. Barend wil hem dragen, maar neen, zoover hij kan wil hij de golven trotseeren.

Angstig en onbeweeglijk zit grootje nog op hetzelfde plekje en ziet hoe het water hem reeds tot het middel reikt. Zou hij nog niet eens omkijken?....

Maar Wim heeft het veel te druk en lachend gooit hij Barend met water, die hem tot straf eens kopje onder duwt. Druipend en proestend schudt hij zich als een jonge poedel. Met een flinken zwaai tilt Barend hem op zijn schouders. Nu krijgt hij grootjes figuur, dat zich donker afteekent tegen het helle duin, in 't zicht, en overmoedig zwaait hij met de wollen muts.

Eindelijk is het scheepje bemand en alles klaar, weldra is men de branding uit en wordt de vaart sneller. Nog steeds wappert grootje met den zakdoek, haar oude oogen staren weemoedig het vroolijk dobberende scheepje na. Nog kan zij hem zien, hem, haar eenige troost; wijdbeens staat hij aan den boegspriet nog met de muts in de hand. Zijn gestalte wordt steeds vager en onduidelijker, tevergeefs spant zij haar zwakke, moede oogen in, gaandeweg verdwijnt hij uit het gezicht; nog ziet ze de romp van het schip, maar ook die is spoedig uit het gezicht verdwenen; nu nog slechts de zeilen, die helder tegen de diepblauwe lucht afsteken en nu.... niets meer dan een oneindige, onafzienbare watervlakte. Onbeweeglijk blijft zij nog zitten en tuurt onafgebroken naar het plekje, waar zij voor het laatst het zeil zag; telkens denkt ze nog iets te zien.

Het strand verbreedt zich weer en verwarmende zonnestralen hebben spoedig hun invloed uitgeoefend op het natte, vochtige zand, zoodat weldra weer een helwit breed strand de badgasten uitnoodigt terug te komen.

Niet lang laten zij zich wachten en de gewone levendigheid van menschen en kinderen overstemt weldra het zachte geruisch der golven.

Niemand ziet echter de eenzame vrouw, die nog steeds verscholen tusschen het duin, ineengedoken zit te turen naar den horizon. Ook zij bemerkt niets van het gekrioel en gewoel onder haar, slechts één gedachte welt telkens in haar op: Zou ik hem nog weerzien? en zacht prevelt zij af en toe voor zich heen: 'God geve het.'

Reeds zes van de zeven dagen zijn verstreken. Nog is de zee kalm. Hoe meer de dag van Wims terugkomst nadert, des te meer keert grootjes hoop op zijn behouden terugkomst weer. Veel te langzaam gaan haar de uren voorbij, nooit hebben dagen haar zoo lang geduurd. Ze heeft meer werk gevraagd om den tijd sneller voorbij te doen gaan; toch is zij voor zonsondergang met alles reeds klaar en zet zich voor haar huisje om van den kalmen avond te genieten. Met onderzoekenden blik kijkt zij aan alle kanten naar de lucht en de nog steeds zoo rustige zee. Tevreden glimlacht zij, er is nog geen onraad, ze kan gerust haar dutje doen, voor ze haar breiwerk ter hand neemt.

Zoet droomende van haar jongen, sluimert zij zacht, zij verbeeldt zich, hem reeds in haar armen te sluiten en luistert met welgevallen naar zijn sterkgekleurde verhalen van zijn eerste reis.

Een klein wolkje vertoont zich in 't verschiep, langzaam groeit het aan, van alle kanten komen ze aandrijven, eerst klein, maar langzamerhand zich vereenigende tot een groote zwarte massa, die zwaar en laag neerhangt, Hier en daar nog een klein stukje heerlijk blauw, wonderbaar afstekende tegen de in-zwarte omgeving en spoedig overschaduwde door de grauwe wolken. Hooger en hooger kuiven zich de golven, nu van groenachtige kleur met grauwe en gele strepen. Machtig, overtuigd van haar

kracht, komen ze aangerold, elkander steeds wilder en woester achternazittende. Zware regendroppels beginnen te vallen en storen grootje in haar mooien droom.

Versuft wrijft zij zich de oogen, angstig ziet zij om zich heen, naar de ruw voortjagende golven en de wolken zand, die omhoog geworpen worden door den steeds toenemenden wind. Ze weet nog niet of ze waakt of droomt en staat langzaam op, een rukwind werpt haar bijna omver, met moeite houdt zij zich staande en bereikt met inspanning haar huisje. Steeds heviger steekt de wind op en giert door den schoorsteen, de regen valt in stroomen en bulderend loeien de golven.

Langzaam, dan hier dan daar iets verrichtende, scharrelt grootje door haar huisje, af en toe voor zich heenpratende. Iedere nieuwe rukwind doet haar zeggen: 'Was Willem maar bij mij gebleven.' Telkens loopt zij naar het venster, maar ziet niets dan zwart, zwart, de kleur van rouw en smart.

Het scheepje, waar hij het uur voor zijn vertrek zoo druk mee bezig was, wordt aan gehaald en geliefkoosd. Af en toe pakt zij haar breiwerk op om het even daarna weer neer te leggen. Tranen verduisteren haar oogen bij de gedachte aan haar lieveling.

'O mijn God, moet ik ook hem nu verliezen, is het nu nog niet genoeg geweest? Waarom moest hij ook gaan? Had ik hem maar teruggehouden. Wie weet is het nu reeds gebeurd; o mijn Wim! o God! dat is toch te veel gevergd!'

Het geraas en gebulder van den storm is het eenige antwoord.

Met brandende oogen staart zij voor zich uit en leunt vermoeid in haar stoel: 'Mijn God, Gij zijt.... neen, neen, wat wil ik zeggen, ik heb niet het recht, dat te zeggen, neen, Gij zijt niet wreed, neen, Gij die zooveel voor ons geleden hebt, hoe kan ik mij zoo vergeten? Wat is ons klein beetje lijden vergeleken bij dat van U? Neen, mijn God, ik wil niet morren en klagen, geef mij de kracht daartoe.' En eerbiedig knielt zij neer voor het afbeeldsel van den Gekruisigde: 'Mijn God, spaar hem, ik bid U, laat mij hem weerzien.'

Buiten houdt het ruwe weer steeds aan en raast en tiert, de zee beukt tegen het duin, zwermen meeuwen vliegen schreeuwend en krassend om grootjes huisje heen; zij hoort het niet. Al biddende is het oudje in slaap gevallen.

Langzaam wordt het dag. De storm houdt nog steeds aan en is nog geen oogenblik bedaard geweest. Nog slechts matte lichtstralen verhelfden grootjes kamertje als zij wakker wordt. Verwonderd kijkt zij rond, zij begrijpt niet, hoe zij zoo op den grond is in slaap gevallen, maar het leven buiten brengt haar weer spoedig alles duidelijk in herinnering. Moedig begint zij haar morgenbezigheden, met angst vermijgend om uit het raam te kijken. Neen, voor van avond wil zij niet kijken, dan eerst kan zijn scheepje aankomen en zij wil alles netjes in orde hebben, als hij komt, dus moet zij ook flink voortmaken. Wat zou ze er aan hebben, nu te gaan kijken, wat er aangespoeld is en welke schepen er gelukkig binnengelopen zijn; dat van haar Wim kan er toch voor van avond niet zijn. Even flink als het uittoog, ziet zij het mooie scheepje al binnenlopen; in de verte ziet zij nu ook haar Wim staan, zwaaiende met alles wat hij te pakken kan krijgen; al dichter en dichter komt het, zij kan reeds zijn mooie krullen en schitterende oogen onderscheiden, zij hoort reeds zijn krachtige jongensstem zich verheffen boven de golven, maar kan nog niet verstaan wat hij zegt.... Grootje, hoor dan toch! Een krachtige arm schudt haar heen en weer en roept haar terug tot de werkelijkheid. Verwonderd kijkt zij op, een paar zeelui staan in de kamer en van buiten komt een verward gedruisch van stemmen tot haar.

'Wat is er aan de hand, je weer toch wel dat Wim van avond komt en dat ik dan klaar wil zijn met mijn werk.'

‘Grootje,’ zegt een van de mannen, ‘je moet niet schrikken, maar Wim is....’

‘Wat, waar, waar is hij?’ schreeuwt zij uit en wil te gelijk de deur uitsnellen. Met moeite houden de mannen haar tegen. ‘Grootje, houd je bedaard, God heeft ook hem tot Zich genomen.’

Grootje huilt niet; met groote, strakke oogen kijkt zij voor zich uit. De mannen brengen haar jongen binnen en leggen hem op het bed. Verwonderd kijken ze naar grootje, die kalm hun bewegingen volgt en daarna met een zachten glimlach om den mond nadertreedt.

‘Ziet,’ zegt ze, ‘ik dacht het wel, dat is mijn Wim niet; wel, jelui vergist je, Wim komt ook van avond pas, maar laat den jongen maar hier liggen tot je zijn moeder gewaarschuwd hebt; jammer! 't is ook een flinke jongen, maar gaan jelui nu heen, anders kom ik niet klaar. Wims vaart zal ook de eerste en de laatste wel zijn; als hij dit waarschuwend voorbeeld voor oogen ziet, zal hij wel naar mij luisteren en hier blijven.’

Kalm gaat zij weer aan 't werk en de mannen, niet wetende wat te doen, gaan weer naar buiten, onder elkander bepratende, wat grootje toch scheelt....

‘Ze zal toch niet opeens gek geworden zijn?’ zegt een van hen.

‘Dat kon wel eens waar zijn,’ zegt de ander, ‘ze doet zoo vreemd, laten wij om beurten de wacht houden in de buurt van haar huisje, je weet niet, wat er gebeuren kan!’

Den geheelen dag komt grootje echter niet uit haar huisje. Ze heeft Wims lijk met een laken bedekt en begrijpt maar niet, waarom zijn moeder niet komt. Tegen den avond is zij met alles klaar en knapt zich zelf een beetje op, voor ze naar het strand gaat. Eindelijk is ze klaar en komt kalm haar huisje uit, regelrecht zonder iemand te zien op het duin toeloopende, hetzelfde duin waar zij gezeten heeft, toen hij vertrok. Meewarig kijken de menschen haar na, er is geen twijfel meer mogelijk, haar geestvermogens hebben den schok niet kunnen verdragen.

Uren zit zij op hetzelfde plekje, turende of ze nog geen zeil ziet. Ja.... ja.... daar is er een.... Neen.... het is een wolk, maar daar.... daar komt er toch een, het is zoo, maar het vaart statig voorbij. Teleurstelling op teleurstelling, het wordt donker en koel, rillend van kou wikkelt zij den doek vaster om zich heen. Zij kan haast niets meer zien, toch blijft zij wachten, wachten, want van avond moet hij toch komen.

Voorzichtig buigt de ziekenverpleegster zich over bed No. 20 en denkt bij zich zelf: ‘Zou ze nooit tot bewustzijn komen?’ Die ‘zij’ is ons grootje; bewusteloos heeft men haar dien avond op het duin gevonden en men had gezorgd, dat zij in een ziekenhuis opgenomen werd.

Even beweegt zij zich en opent de oogen. Vriendelijk kijkt de verpleegster haar aan en grijpt naar de schel om den dokter te waarschuwen. Grootje pakt haar hand en prevelt: ‘Is Wim nog niet terug?’

‘Ik weet het niet, best moedertje, maar blijf nu maar stil liggen, dan zal ik eens gaan hooren.’

‘Neen,’ zegt ze met een glimlach, ‘blijf maar hier, van avond zal hij wel komen, mijn Wim, het is zijn eerste.... maar ook.... zijn laatste vaart.... geweest.... dat zal.... ik hem wel.... zeggen.’

GEZICHT OP DE WARNOW TE MECKLEMBURG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MAX STAHLSCHEMIDT.

Zacht vallen haar oogen toe, haar ademhaling wordt al minder en minder, en vóór de dokter er is, is Grootje al niet meer. Rustig, eenige smart is zij heengegaan.

‘Neen, dokter,’ zegt de ziekenverpleegster tot den binnentredende, ‘t is niet meer noodig, No. 20 is zooeven gestorven.’

Bij de Platen.

Rika's ontbijt. -

Dat men met weinig schik kan hebben, bewijst de kleine Rika op onze gravure, die er met haar vroolijk gezichtje, haar vriendelijke kijkers en de aardige kuiltjes in haar wangen waarlijk uitziet om te stelen. Ze heeft schik, en waarom? Eenvoudig, omdat het eene poesje zoo ongegeneerdweg de pap opslurpt, die moeder voor Rika bestemd had; en het andere, miauwend, tegen haar schouder opklautert, en zijn aandeel vraagt van de lekkernij.

Rika en de poesjes vormen een trio, waarop het oog met welgevallen blijft rusten, en dat, gelooven wij, zelfs pessimistische menschen een oogenblik hun zwartgalligheid moet doen verliezen.

Gezicht op de Warnow in Mecklenburg. -

Hoewel betrekkelijk niet ver uit de buurt, is Mecklenburg voor de meesten *terra incognita*, tenzij zij in Fritz Reuter's novellen met het Mecklenburgsch dialect hebben kennis gemaakt.

De beide groothertogdommen, Mecklenburg-Schwerin en Mecklenburg-Strelitz, maken deel uit van de Germaansche laagvlakte, waardoor van het zuidoosten naar het noordwesten een landrug loopt, ongeveer 250 voet hoog en gemiddeld 15 mijlen breed. Deze landrug vormt tevens de waterscheiding tusschen de rivieren, die naar de Oostzee, en die, welke naar de Elbe vloeien en zoodoende in de Noordzee uitmonden.

Mecklenburg behoort tot de vruchtbaarste landen van Duitschland. Ruim 70 procent der bevolking houdt zich met landbouw en veeteelt bezig. Granen worden veel uitgevoerd, het Mecklenburgsche rundvee heeft een goeden naam, niet minder de paarden, die vooral als remonte-paarden door het buitenland worden opgekocht.

De nijverheid in dit land is uit den aard der zaak onbeduidend, daarentegen is de handel levendig, vooral te Rostock met zijn voorhaven Warnemünde en te Wismar.

Van al de Duitsche landen is Mecklenburg het minst toegankelijk geweest voor de vruchten der Fransche revolutie. Vandaar dat èn in de regeering én in de vertegenwoordiging het middeleeuwsche stelsel vrij zuiver is bewaard gebleven. Ook nu nog maakt de ridderschap er den eersten stand uit, en beslaan de riddergoederen bijna de helft van het geheele grondgebied.

Wat de bevolking betreft, deze is van Slavische afkomst: haar voorvaderen zijn de Obotriten, wier hoofd, Pribislaw, in 1066 het christelijk geloof omhelsde. Zijn zoon Borowin huwde met Mathilde, een dochter van Hendrik den Leeuw, en van dit vorstelijk paar stamt het thans nog bloeiende huis Mecklenburg af, het eenige Slavische vorstenhuis in Duitschland.

De belangrijkste stad van de beide groothertogdommen, wier gezamenlijke oppervlakte ongeveer de helft van die van Nederland beslaat, is het reeds genoemde Rostock aan de Warnow, twee mijlen van haar uitwatering in de Oostzee. In de Mariakerk te Rostock bevindt zich het graf van onzen beroemden landgenoot Hugo de Groot, die daar in 1645 op zijn reis van Stockholm naar Frankrijk overleed.

Onze fraaie gravure in dit nummer geeft een kijkje op de Warnow en de welige weilanden aan haar oevers, die met de prachtexemplaren van koeien welke er grazen, aan sommige streken van ons eigen vaderland herinneren.

[Nummer 28]

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

(*Vervolg.*)

Clara en Truus babbelden zoo druk, dat de ingenieur ten laatste aan de steenen niet meer dacht. Mevrouw Van Bom wist hem even ter zijde te nemen en in het oor te fluisteren: ‘Vind je het niet aardig, dat we je hier eens zijn komen verrassen? Dat heb je aan mij te danken, Ed.’

Toen de dames alles bekeken hadden en niets meer wisten te vragen, keerden zij naar de loods terug, om daar op het rijtuig te wachten. Tot haar verbazing vonden zij ververschingen en gebak op tafel.

‘Dit is nu eerst een lieve attentie van mijnheer Van Buren,’ zei Truus, ‘na onze cicerone geweest te zijn, wil hij nu als onze gastheer optreden. Nu, ik moet zeggen, dat ik door al dat water wel trek gekregen heb in een broodje en een gebakje.’

Ook de andere dames betuigden haar ingenomenheid met deze onverwachte attentie. ‘U geeft u waarlijk veel te veel moeite voor ons, meneer Van Buren,’ merkte mevrouw Verstraaten op; ‘u maakt ons door zooveel voorkomendheid beschaamd.’

AAN DE KADE VAN VENETIË, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOS. ALBRECHTS.

Maar de ingenieur was nog meer verbaasd dan de dames. ‘Ik geloof, dat u een loopje met mij wil nemen,’ zei hij, ‘want u hebt zelf die ververschingen met het rijtuig meegebracht. Anders weet ik heusch niet, hoe ze hier gekomen kunnen zijn.’

Alle dames en Verstraaten inclusief verklaarden plechtig, dat ze niets hadden meegebracht, dat mijnheer Van Buren zijn bescheidenheid nu toch een beetje te verdreef, dat ze er confuus door werden, en dergelijke betuigingen meer.

‘Allo dan maar,’ zei de ingenieur, die het geheim niet kon doorgronden en wien daarvoor ook geen tijd gelaten werd, ‘we zullen het geschenk dan maar dankbaar aannemen. Mag ik nu de dames uitnoodigen, de tafel eer te willen aandoen?’

Maar hij moest toch nog eventjes stil aan Clara vragen, of zij de versnaperingen niet zelf hadden meegebracht, want hij kon er maar geen hoogte van krijgen.

‘Heusch niet, meneer Van Buren,’ zei Clara. ‘Maar hebt u er dan niet voor gezorgd? Ik dacht, dat u het maar uit gekheid zei.’

‘Ik weet van niets,’ hernam de ingenieur. ‘Maar hoe het zij, het doet mij genoegen, dat een ander mijn verzuim heeft goedge maakt.’

‘U mag niet van verzuim spreken, meneer Van Buren,’ hernam Clara met haar welluidende stem. ‘U heeft ons zoo aangenaam onderhouden, dat ik er u niet dankbaar genoeg voor kan zijn.’

Hoe zacht dit alles ook gezegd was, toch had Truus wel gehoord, waar het gesprek over gelopen had, en toen het rijtuig voorkwam, zei ze tegen den koetsier: ‘Koetsier, ik neem je tot getuige, hadden wij van middag broodjes en gebak in het rijtuig?’

De koetsier keek op deze vraag een beetje verwonderd.

‘Ja,’ hernam Truus, ‘heb je iets uit het rijtuig gedragen of heb je gezien, dat wij er iets uit droegen?’

‘Neen, juffrouw,’ antwoordde de koetsier, ‘zoover ik weet niet.’

‘Is u nu van onze onschuld overtuigd, meneer Van Buren?’ vroeg Truus, ‘of moeten er nog meer getuigen bij gehaald worden?’

‘Neen, neen,’ zei de ingenieur lachend, ‘ik geef me gewonnen, en dat te liever, daar de ververschingen de dames zoo goed gesmaakt hebben. Als ik iets mag vragen, zou het zijn, dat de dames mij nog meermalen de eer en het voorrecht van een bezoek vergunden.’

Nu werd er afscheid genomen en om strijd werd de heer Van Buren voor zijn vriende-

lijkheid en gastvrijheid bedankt, waarvan allen een aangename herinnering meenamen.

De ingenieur keek nog eenigen tijd het rijtuig na, en toen dit bij een kromming van den weg uit zijn gezicht was verdwenen, ging hij de loods weer binnen.

‘Mijnheer, kunnen wij met de steenen beginnen?’ vroeg een ploegbaas. ‘We staan zonder werk.’

De ingenieur dacht een oogenblik na. Het moest, er mocht niet gedraald worden. ‘Goed, Jansen, begin er maar mee.’

‘Ik kan het toch ook niet helpen,’ zei Van Buren bij zichzelf, toen hij alleen was. ‘Voor zoo'n bagatel mag ik het werk toch niet misschien een week laten liggen. Ik zal er Verstraaten attent op maken, maar nu kon ik het niet doen.’

Daarna dacht hij weer aan het bezoek en vroeg zich af, wie toch voor de ververschingen kon gezorgd hebben. Dit intrigeerde hem geweldig, maar het raadsel werd niet opgelost. Dat hij daar niet eerder aan gedacht had! ‘Zeg eens,’ zei hij, de loods verlatend, tegen een werkman, die in de nabijheid aan den arbeid was, ‘heb je hier iemand zien binnengaan, terwijl ik straks die dames bij me had?’

‘Jawel, meneer, een meneer op zijn fiets, die een mandje bij zich had.’

‘Een meneer op zijn fiets? Kende je hem?’

‘Neen, meneer, ik heb hem nooit gezien.’

‘Is hij lang binnen geweest?’

‘Ik denk, een minuut of tien. Toen is hij weer weggereden. Hij zei tegen me, dat u er alles van wist.’

De ingenieur werd hier niet veel wijzer door. Een meneer op zijn fiets, die zei dat hij er alles van wist. Wie kon dat toch geweest zijn? Hij kon er geen hoogte van krijgen, hoe hij ook nadacht. ‘Ik zal er straks mijn hospita eens over spreken, misschien dat die er van weet,’ besloot hij ten laatste. ‘Lukt dat niet, dan moet ik het opgeven, tenzij de gediensstige geest zich zelf bij mij komt aandienen.’

VI.

‘Meneer, daar is die meneer met zijn fiets weer.’

De ingenieur, die aan een ploeg werkvolk zijn bevelen aan 't geven was, keerde zich haastig om. ‘Zoo! Waar?’

‘In de loods, meneer.’

‘Goed, zeg dat ik aanstonds kom.’

Een paar oogenblikken later begaf Van Buren zich met vluggen tred naar de loods, zich onderweg afvragend, wie die meneer toch kon zijn, en in zijn schik, dat het raadsel, hetwelk hem reeds zooveel hoofdbrekens had bezorgd, thans zou worden opgelost.

Toen hij de deur had opengedaan, deed hij een stap terug. ‘Ben jij het, Willem? Nu, dat doet me genoeg, geen bezoek kon mij aangenamer zijn.’

‘Na dat van van middag, wil je zeggen,’ zei Willem Broekman met een ondeugenden glimlach.

‘t Is inderdaad een dag van verrassingen voor me,’ hernam de ingenieur, ‘en ik moet je op de eerste plaats vriendelijk bedanken voor je goede diensten.’

Willem zette een verwonderd gezicht.

‘Kom, hou je nu maar niet onnoozel. Maar vertel me nu toch eens, hoe je op dat lumineus idée gekomen bent, om ververschingen te laten aanrukken.’

‘Nu dan,’ zei Willem, die er schik in had, ‘dat is in een paar woorden te vertellen. Daar ik juist vandaag vrij had en het zoo'n prachtig weer was, wilde ik je eens komen verlaten, natuurlijk zonder te vermoeden, dat ditzelfde plannetje bij eenige dames was opgekomen, die blijkbaar veel belang in uw werk stellen. Toen ik op mijn fiets hier aankwam, merkte ik, dat je bezoek had, en een polderjongen, dien ik in verhoor nam, vertelde me, dat de dames zooeven gekomen waren. Ik begreep dus, dat je ze voorloopig wel niet zou kwijt raken, en ook, dat je in deze omstandigheden op mijn gezelschap wel niet zoo bijzonder zou gesteld zijn....’

‘Willem!’

‘In deze omstandigheden, zei ik immers. Welnu, toen ik zoo bij mij zelf overlegde wat me te doen stond, viel me een idee in. Ik inspecteerde deze loods en zag wel, dat voor den inwendigen mensch, althans voor dames, niet veel voorhanden was. En toch zou een kleine restauratie misschien niet onwelkom zijn. Ik reed dus naar het dorp terug, ging naar de hospita en commandeerde haar in vliegende haast alles bijeen te halen wat in het dorp aan gebak en broodjes te krijgen was. Zij leende me een mandje, ik zette het op mijn fiets en kwam hier aan, terwijl je gezelschap nog in volle bewondering was voor het werk, dat we aanstonds ook eens zullen opnemen. En mag ik nu vragen, of de dames....’

‘Ze waren bijzonder ingenomen met de attentie,’ viel de ingenieur zijn vriend in de rede, ‘waarvan zij mij alle eer toeschreven, terwijl ik natuurlijk in de meening was, dat zij zelf de ververschingen hadden meegebracht. Eerst toen Clara mij in allen ernst zei, dat dit niet het geval was, moest ik haar natuurlijk gelooven. Maar daarmee werd de zaak er voor mij niet duidelijker op. Nog eens, Willem, je hebt me waarlijk een vriendendienst bewezen, want ik had er in het geheel niet aan gedacht.’

‘Dat vermoedde ik wel,’ zei Willem, ‘je had wel andere dingen aan het hoofd dan zulke nietige prozaïsche voorwerpen als gebakjes en broodjes; maar een mensch, ook al is hij nog zoo'n idealist, kan het op den duur bij poëzie alleen niet uithouden. En daarom, terwijl jij voor dit artikel zorgde, dacht ik aan het ander.’

‘Maar ik zal het aan de dames bekend maken, wie voor zoo'n gul onthaal gezorgd heeft.’

‘Wel zeker, ik zou het nog in de krant laten zetten ook,’ zei Willem schertsend.

Bij deze woorden waren zij opgestaan en gingen naar buiten. Nauwelijks had de ingenieur de steenen weer in het oog gekregen, of zijn blijde, opgewekte stemming versomberde. Neen, hij moest dat toch aan zijn vriend vertellen, misschien kon die hem raad geven, hem gerust stellen. Naar dit laatste vooral verlangde Van Buren.

‘Wat ben je in eens stil geworden, Ed,’ zei Willem, wien de plotselinge verandering in zijn vriends houding opviel.

‘Toen ik die steenen zag, dacht ik weer aan een onaangenaam geval, dat mij vandaag overkomen is.’

‘Die steenen,’ zei Willem, die ze met aandacht beschouwde, maar er niets ongewoons aan kon waarnemen.

‘Kom, laten wij dit paadje inslaan, dan zijn wij zeker, dat niemand ons kan hooien.’

‘Is het zó'n geheim?’ vroeg Willem.

‘Het hindert me ten minste verschrikkelijk.’

‘Vertel dan maar op, misschien kan ik je wel helpen of ten minste een goeden raad geven.’

‘Dat hoop ik,’ hernam de ingenieur ernstig, en deelde daarna aan zijn vriend mee, wat er met de steenen gebeurd was. Willem luisterde aandachtig, en toen Van Buren ophield, zei hij: ‘Maar, Ed, Ed, wat ben je ergdenkend geworden. Die steen is nu niet pront dezelfde als het model, en nu spookt in je brein aanstonds een heele historie van bedrog en oplichterij. Je ziet, geloof ik, Verstraaten voor een volleerden schelm aan.’

‘De Hemel beware mij daarvoor, Willem, het is enkel een vaag vermoeden.... vrees....’

‘Maar daar heb je niet de minste reden toe, Ed. Hoor eens, dat je op je stuk staat en je plicht stipt nakomt, is goed, maar je moet redelijk zijn. Wat aan een bloot toeval, desnoods aan de schuld van derden kan te wijten zijn, moet je maar niet aanstonds zonder meer op rekening van je aanstaanden schoonpapa schrijven. Zodoende word je onbillijk.’

‘Dus je denkt, Willem, dat mijn vrees totaal ongegrond is?’ vroeg de ingenieur, inwendig blij.

‘Natuurlijk denk ik dat. Wat maakt een man als Verstraaten die bagatel?’

‘Ik zou er misschien niet zooveel gewicht aan gehecht hebben, als Van Dieren niet bij dat partijtje zoo'n hatelijke toespeling had gemaakt.’

‘Nu begrijp ik al, uit welken hoek de wind waait,’ zei Willem.

‘Heb jij er dan ook van gehoord?’ vroeg de ingenieur verwonderd.

‘Ja, bij de Wichers. Truus vertelde die scène. Geloof me, 't was enkel jaloezie bij Van Dieren. Maar wees toch niet zoo mal, daar gewicht aan te hechten. Die Van Dieren zou natuurlijk niets liever zien, dan dat je met Verstraaten gebrouilleerd raakte. Pas op, Ed, dat je niet in die fuik loopt.’

‘Maar zou ik er toch Verstraaten niet eens over spreken? Je begrijpt, dat ik daar van middag geen kans toe had.’

‘Nu, om je zelf heelemaal gerust te stellen, spreek er met Verstraaten maar eens over. Doch je moet dat niet zoo plechtig en opzettelijk doen als je nu met mij gedaan hebt. De man zou meenen, dat je hem wantrouwde, en als zijn toekomstige schoonzoon dien je hem met *égards* te behandelen. Als je 't goedvindt, zullen we nu eens over wat anders praten. Dat bezoek van de dames was zeker een verrassing voor je?’

‘Ja, ik wist er niemendal van. Mevrouw Van Bom fluisterde mij in 't oor, dat ik dit aan haar te danken had.’

‘Mevrouw Van Bom schijnt je wel erg te protegeeren. Nu, dat kan geen kwaad. Ze is bijzonder wèl met de Verstraaten's. En hoe is mevrouw tegenover je?’

‘Mevrouw Verstraaten, bedoel je? O, heel lief.’

‘Je herinnert je nog wel, wat ik je gezegd heb: je kansen staan prachtig. Zorg nu maar, dat je ze niet door een onvoorzichtigheid verspeelt.’

‘Maar ik mag er toch mijn plicht niet aan opofferen?’

‘Natuurlijk niet, Ed, maar die staat er voorloopig nog buiten en zal er wel buiten blijven ook. En nu moet je me alles eens laten zien, want als we zoo doorgaan, komt er van het doel van mijn reis niets.’

Terwijl de beide vrienden de werkzaamheden opnamen, was Verstraaten met zijn gezelschap thuisgekomen. Nadat zij een kopje thee hadden gedronken, gingen Clara en Truus den tuin in, en bleven de dames en de heer des huizes nog wat zitten.

‘Van Buren is een charmante jongen,’ zei mevrouw Van Bom, toen de meisjes uit de kamer waren, ‘degelijk en bij de hand, heel anders dan de meeste jongelui van zijn jaren.’

‘Ik hoor wel, mevrouwtje,’ merkte Verstraaten schertsend op, ‘dat wij in uw tegenwoordigheid geen kwaad van hem mogen vertellen.’

‘U zou dat ook niet willen, mijnheer Verstraaten.’

‘Ik moet ook zeggen, dat hoe meer ik hem leer kennen, hoe meer ik hem waardeer en hoogacht,’ voegde mevrouw Verstraaten er bij.

‘Hoor eens,’ hernam mevrouw Van Bom, haar stoel wat dichterbij de tafel schuivende, ‘wij zijn oude vrienden, en daarom moet ik u eens ronduit wat vragen. Ik heb volstrekt geen opdracht gekregen, dat moet ik u eerst zeggen, maar ik weet zeker, dat geen van de beide betrokken partijen mij zal tegenspreken. Wat zou u zeggen, indien Van Buren u de hand van Clara vroeg?’

Mijnheer en mevrouw Verstraaten wisselden met elkaar een vluchtigen blik. Zou mevrouw Van Bom uitgestuurd zijn, om het terrein te verkennen?

‘Ik zie, dat u mij niet ten volle gelooft,’ hernam mevrouw Van Bom. ‘Van Buren heeft mij met geen woord over die zaak gesproken, daar is hij de man niet naar. Maar ik stel veel belang in hem, in hem en in Clara. Ik zou beiden graag gelukkig zien, en nu geloof ik, dat dit geluk op de beste wijze te bewerken is, door hen voor heel hun leven aan elkaar te verbinden. Van Buren houdt van Clara en Clara acht hem hoog om zijn karakter, zijn kunde, kortom zij passen volkomen bij elkaar. Nu zal u misschien zeggen, dat Cla[r]a meer vermogen heeft, maar daar staat tegenover, dat voor den ingenieur een mooie toekomst open ligt. U kan dus zonder zorg uw dochter aan hem toevertrouwen. Ziezo,’ besloot mevrouw Van Bom, ‘ik heb ronduit gezegd wat mij op het hart ligt; zegt u nu ook, wat u er van denkt.’

Mevrouw Verstraaten nam het woord. 'Ik heb u al gezegd, dat ik meneer Van Buren zeer respecteer, maar zoo lang hij nog geen stappen gedaan heeft, vind ik, dat Verstraaten en ik ons daar moeilijk over kunnen uitlaten.'

'Wat klinkt dat plechtstatig,' zei mevrouw Van Bom. 'Maar als Van Buren die stappen doet, mag hij dan hopen, dat u hem goed ontvangen zal?'

'Dat zal natuurlijk afhangen van Clara,' hernam mevrouw Verstraaten, die zich hield, of zij haar stelling niet dan voet voor voet wilde prijsgeven.

'Van Clara alleen?' vroeg mevrouw Van Bom weer.

'Ja, van Clara alleen,' zei Verstraaten thans op zijn beurt. 'Ik heb er niets tegen, den ingenieur als mijn schoonzoon te begroeten.'

'Ziezoo, dan is de zaak beslist,' zei mevrouw Van Bom met een tevreden lachje. 'Nu moet ik naar huis. De jonge meisjes zullen mij wel weg willen brengen. Kijk, daar komen ze juist aan. - Kinderen, wil je de oude vrouw een eindje vergezellen?'

'Heel graag, mevrouwtje,' zeiden de jonge meisjes, en Truus voegde er bij: 'Maar u moet niet zeggen, dat u een oude vrouw is. U is nog zoo vlug en u ziet er nog zoo frisch uit als iemand van dertig jaar.'

'Vleistertje!' zei mevrouw Van Bom.

Toen ze weg waren, keken mijnheer en mevrouw Verstraaten elkaar een oogenblik zwijgend aan. De laatste verbrak het eerst het zwijgen.

'De kogel is nu door de kerk, want mevrouw Van Bom zal het wel spoedig aan Van Buren laten weten, en wij mogen dus verwachten, dat hij dezer dagen aanzoek komt doen.'

'Dat denk ik ook,' beaamde de aannemer.

'Ik geloof, dat ik met hem nogal zal kunnen opschieten, want van de steenen heeft hij ook niets gezegd. En als hij met Clara verloofd is, zal hij natuurlijk geen aanmerkingen durven maken. En wat geeft het feitelijk ook, of de materialen van iets minder kwaliteit zijn! De brug zal het toch wel houden.'

Met deze redeneering trachtte Verstraaten wat hij nog aan geweten bezat gerust te stellen, en ook mevrouw maakte daar geen aanmerking op. Zij kende geen maatstaf meer van goed en kwaad; als het maar niet aan de groote klok werd gehangen, zag zij er geen bezwaar in.

Toen mevrouw Van Bom, aan haar huis gekomen, van de jonge meisjes afscheid nam, trok zij Clara even ter zij en fluisterde haar iets in het oor, waarop het jonge meisje geweldig kleurde, maar niets in de uitdrukking van haar gelaat bewees, dat het een onaangename tijding geweest was, die mevrouw Van Bom haar had meegedeeld.

Een half uur later schreef deze dame een kort briefje, dat geadresseerd was aan den WelEdelGeboren Heer Eduard van Buren en dat door de meid nog denzelfden avond naar de post moest gebracht worden.

(Wordt vervolgd.)

**De beschrijving der abdijkerk te Rolduc.
Door R. Corten.**

(Vervolg.)

In elk der vier velden van het kruisgewelf is op blauwen grond, zooals bij het hoofdafereel, een medaillon aangebracht, waarin de hoofddeugden der studeerende jongelingschap zijn voorgesteld: de Godsvrucht, de Zuiverheid, de Gehoorzaamheid en de IJver in de studie. Ditmaal is echter het motief niet een allegorie, zooals in het hoofdgewelf der kruisbeuk de kardinale deugden zijn voorgesteld; hier is het ter afwisseling een historisch feit, dat duidelijk aan de deugd herinnert en bij wiens verwezenlijking God een der hemelsche gezanten op aarde zond om aan de jeugd te toonen, hoe aangenaam Hem de beoefening der volmaaktheid is.

Aan den Oostkant is de Godsvrucht voorgesteld in het beeld der drie jongelingen van Babylon, die den dood verkozen in de vlammen van den gloeienden oven, liever dan het gouden afgodsbeeld te aanbidden. Een Engel daalt neder en dooft de vlammen uit. *Deus noster quem colimus potest nos eripere. Angelus Domini excussit flammam ignis de fornace.* De God, dien wij aanbidden, kan ons verlossen. De Engel des Heeren doofde de vlam des ovens uit.

In het Noorden prijkt het beeld der H. Caecilia, over wier *Zuiverheid* de Engel des Heeren waakt: 'Ik ben onder de bescherming van den Engel (zoo spreekt de maagd tot den heiden Valerianus) die mijn maagdelijkheid bewaart.' Terwijl de edele dochter uit de gens Caecilia haar lofzangen zingt ter eere van Christus haar Bruidegom, verschijnt de Engel met den lauwerkrans in de hand en moedigt Caecilia aan tot den grooten strijd van den marteldood; Valerianus schrikt op het gezicht van den hemelbode, en zinkt vol eerbied op de knieën neer.

Tobias, die op 't bevel van den aartsengel Raphaël, onder de gedaante van Azarias, den vreeselijken visch op den oever van den Tiger grijpt en doodt, is het beeld der *Gehoorzaamheid*, terwijl de IJver in de studie verzinlijkt wordt door het beeld van den H. Trudo.

Van zijne jeugd af, zegt het Brevier op het feest van dezen Heilige van ons Bisdom (27 November), was hij vol verlangen, om zich aan den dienst van God en aan de wetenschap te wijden. Op zekeren dag verscheen hem de Engel Gods en gaf hem den raad, zich te begeven naar den bisschop van Maastricht, den heiligen Remaclus, die hem de noodige kundigheden zoude onderwijzen. Het tafereel stelt den heiligen jongeling voor, aan den lessenaar den Engel aanstarend, die leerend voor hem staat.

Treffend is de indruk dezer heerlijke beelden, die op den blauwen grond als emailmedaillons schitteren tusschen het gele loofwerk, dat zich in weelderige ranken en bloemen tusschen de groepen heenstrengelt.

Op de vlakken der muren van het middelschip, die zich in vorm van halve maan boven de bogen van het transept verheffen, heeft de kunstenaar, op zeer passende wijze, niet in verschillende kleuren, maar in steenkleur, toon op toon, om de constructie van den bouw niet te storen, gelijkenissen uit het Evangelie geschilderd, die op het hoofdidee der polychromie, den leerenden Christus, betrekking hebben.

Aan de Noordzijde is de uitlegging der woorden uit Mattheus XIII, 52: 'Derhalve is ieder leeraar die onderwezen is in het rijk der hemelen, gelijk aan eenen vader des huisgezins, die uit zijnen schat nieuwe en oude dingen te voorschijn brengt,' op de volgende wijze naar Cornelius A. Lapide voorgesteld. De vader des huisgezins neemt uit de zware voorraadkist allerhande spijzen, zoowel versche als oude, zoowel den verschen honing als den ouden wijn, zegt A. Lapide, en de bedienden brengen ze ter tafel om de familie te spijzen. Zoo put de leeraar uit het Oude en Nieuwe Testament zijn bewijzen om het volk te onderrichten.

Aan den Zuidkant ziet men, volgens Lucas X, den reiziger wreed gewond en van zijn kleederen beroofd liggen op de glooiing van den weg van Jerusalem naar Jericho. Links van den gewonde trekt de Priester heen, den rug keerend naar den zieltogenden man, rechts gaat de Leviet voorbij met dezelfde onverschilligheid voor den zieke, terwijl de Samaritaan meedoogend van zijn lastdier stijgt, liefderijk het kranke hoofd van den reiziger opbeurt en in zijn wonden balsem en wijn giet.

Waarom juist deze parabel? Omdat zij het treffend antwoord bevat van den goddelijken Leeraar aan den schriftgeleerde, die hem vroeg: 'Meester, met wat te doen zal ik het eeuwig leven bezitten?' - 'Bemint elkander!' Dat is het gebod des Zaligmakers, hetwelk Hij bij uitstek het zijne noemt, en dat Hij ons leert in woord en werk.

Terwijl de Priester, dat is het Heidendom, en de Leviet, dat is het Jodendom, den op den levensweg door den duivel wreed geplunderden en gewonden mensch minachtend voorbijgaan, komt de menschgeworden Zoon Gods op de wereld, heelt de wonden van den rampzalige door de Sacramenten en brengt hem in Zijne Kerk, waar de priesters van het Nieuwe Verbond hem verzorgen, totdat Hij op 't einde der tijden terugkeert om hen te beloonen.

En nu de tongewelven. In het zuidelijke straalt in 't goud der hemelsche heerlijkheid het aangezicht van den verheerlijkten Zaligmaker op den Thabor, terwijl zijn kleederen schitteren als sneeuw; naast Hem verschijnen Mozes en Elias, die met Hem spreken, en aan den voet van den Berg liggen de apostelen Petrus, Jacobus en Joannes. In het midden verschijnt op zijn glorietroon de eeuwige Vader, die uitroept: 'Deze is mijn welbeminde Zoon, in wien Ik mijn behagen heb genomen: hoort Hem!'

Aan de overzijde van hetzelfde tongewelf rijzen de muren en torens der stad, die den achtergrond vormen van het tafereel genomen uit Lucas XI, waar een vrouw uit de luisterende menigte te voorschijn treedt en de Moeder zalig prijst van Hem, die, met een zoo wegsleepende en der wereld onbekende kracht, Gods leer aan Israël verkondigt, terwijl zij weldra van Jesus' lippen het antwoord verneemt: 'Neen, veeleer zijn zij gelukkig, die het woord Gods aanhooren en dit onderhouden.'

In het linker tongewelf, in den noordelijken zijbeuk verschijnt aan den eenen kant de Zaligmaker, midden tusschen de gezanten der Pharizeën en Herodianen, die hem op verraderlijke wijze vragen: 'Is het geoorloofd den keizer cijns te betalen of niet?' Jesus, die hun booze plannen kende, spreekt tot hen: 'Toont Mij den cijnspenning,' en verder wijzend op het geldstuk: 'Van wien is dit beeld en het opschrift?' - 'Van den keizer.' - 'Geef dan den keizer wat des keizers en Gode wat Godes is!'

Daartegenover zien wij als tegenstuk den rijken jongeling uit Juda, van wien de Evangelist Mattheus XIX verhaalt, dat hij den Zaligmaker naderde en Hem zeide: 'Goede Meester! welk goed moet ik doen, opdat ik het eeuwige leven hebbe?'

Wij aanschouwen hem op het oogenblik, dat de goddelijke Meester hem de woorden heeft toegesproken: 'Indien gij volmaakt wilt zijn, ga heen, verkoop wat gij hebt en geef het den armen, en gij zult een schat hebben in den Hemel en kom en volg Mij.' Hij wendt zich van den Heiland af en gaat bedroefd heen. En Jesus zegt tot de leerlingen: 'Voorwaar zeg Ik u, dat een rijke moeilijk het rijk der hemelen zal ingaan.'

In de laatste boogstelling voor het orgelkoor aanschouwen wij rechts de prediking van het goddelijk Kind in den tempel. Nog staren de schriftgeleerden vol bewondering op den twaalfjarigen jongeling, toen Maria met Jozef binnentreedt en Hem vraagt: 'Kind, waarom deedt ge ons alzoo? Zie uw vader en ik zochten U met smarte.' En Hij zeide tot hen: 'Waarom zocht gij Mij? Wist gij niet, dat Ik in de dingen mijns Vaders moest wezen?'

Het schoone in levendige kleuren uitgevoerd tafereel is geflankeerd door de figuren der profeten Zacharias en Aggaeus, waarvan de eene Jerusalem toeroept: IX, 9. *Exultatis filia Jerusalem: ecce rex tuus veniet tibi Justus et salvator*: Juich vrij, dochter Sion, zie uw Koning zal tot u komen; gerechtig is Hij en Zaligmaker; terwijl de andere de glorie van den tweeden tempel voerspelt en het volk troost met de woorden: II, 8. *Veniet desideratus cunctis gentibus: et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum*: Komen zal de Verlangde van alle volkeren; en Ik zal dit huis vervullen met heerlijkheid, zegt de Heer der heerscharen.

Links bewonderen wij de schoone voorstelling van de ontmoeting der Samaritaansche vrouw. De Zaligmaker zit aan den rand van de Jacobs-bron. Hij had aan de vrouw, die uit Sichar gekomen was om water te putten, al de geheimen van haar leven geopenbaard en haar gezegd, dat de ure gekomen was, dat de ware aanbidders den Vader zouden aanbidden in geest en in waarheid, en dat hij die met haar sprak, de Messias was.

DE BESCHILDERING DER ABDIJKERK TE ROLDUC: Maria, de beschermster der schoone kunsten.

DE BESCHILDERING DER ABDIJKERK TE ROLDUC: De Zaligmaker ontmoet de Samaritaansche vrouw.

EEN FAMILIEPORTRET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VAN DIJCK, BERUSTEND IN DE HERMITAGE TE ST. PETERSBURG.
Met toestemming van de 'Berlin Photographic Company,' Londen.

De vrouw heeft haar waterkruik laten staan en nu zien wij haar uit de stad terugkeeren; zij wijst op den Zaligmaker en zegt aan het volk: ‘Komt en ziet een mensch, die mij alles gezegd heeft wat ik gedaan heb! Zou deze niet de Christus zijn?’

Van de andere zijde naderen de apostelen die Jesus te eten brengen. De Zaligmaker wijst op het Samaritaansche volk en zegt hun: ‘Ziet, ik zeg u: heft uwe oogen op, en aanschouwt de velden, hoe zij al reeds wit zijn tot den oogst.’

In volmaakte overeenstemming met deze voorstelling, roept de profeet Isaias uit: *Ecce testem populus dedi eum, ducem et praeceptorem gentibus*. Ziet, ik heb hem den volkeren tot getuige gegeven, en den heidenen tot aanvoerder en leeraar; en Baruch: *Deus in terris visus est, cum hominibus conversatus est*. Een God is op aarde gezien en heeft met de menschen verkeerdt.

En nu, in het gewelf, de vijfde voorstelling van de Moedermaagd: *Maria patrona artium*, Maria, de beschermster der schoone kunsten.

In het midden straalt het beeld van Gods Moeder met het Kind, zooals dit volgens de legende door den H. Lucas zou ontworpen zijn: Maria, het hoogste ideaal van zuiverheid en schoonheid, dat zoovele kunstenaars trachtten weer te geven, maar dat nooit een penseel mocht verwezenlijken. Daarom schitteren terecht boven haar hoofd de woorden: *Specie tua et pulchritudine tua prospere procede et regna*. Zij verschijnt aan den heiligen Evangelist Lucas, die recht staande en starend op de heilige Maagd, het verheven beeld op het paneel wedergeeft.

Links zien wij den H. Gregorius, den kunstenaar, aan wien de kerkelijke zang zijn naam ontleent en naast dezen den onovertroffen schilder, fra Angelico; rechts den H. Monulphus, den bouwmeester van de St.-Servatiuskerk te Maastricht, den heiligen Eligius, den beroemden goudsmid onder Dagobert I, later bisschop en apostel der Friezen; verder den heiligen Reinoldus, een ridder van Karolingsche afkomst, die als monnik naar Keulen kwam en als bouwopzichter daar door arbeiders met hamers doodgeslagen werd; eindelijk den grooten Vondel met zijn ‘Maaghdepalmen’ in de hand.

Rondom het beeld der Moedermaagd, de ‘tympanistria’ zooals Augustinus haar noemt, staat een schaar van Engelen, die het *Magnificat* aanheft en den lofzang met haar instrumenten begeleidt.

Hoe gaarne vereenigen wij onze hulde en liefde jegens Gods Moeder met die dezer beroemde mannen, van wie het opschrift luidt: *Laudemus viros gloriosos in peritia sua requirentes modos musicos et narrantes carmina scripturarum, homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes*. Laten wij de beroemde mannen prijzen.... in hunne kunst spoorden zij de wijzen op der muziek en stelden zij de zangen der Schrift, mannen rijk in deugd en zich beijverend om het schoone!

Hoe gaarne zingen wij het Vondel na:

Wie zal ick best mijn Maeghdepalmen wijden?
 Wie beter dan de Hemelkoningin?
 Wat Geest blaest mij dit Kerckorakel in?
 O Phoenixmaagd! O Moeder van 't verblijden!
 Al zit gij op een wolck van Seraphinnen
 Zoo diep in 't gout van 't albezielend licht
 Der Godtheit, met uw stralende aengezicht,
 Dat Cherubyns beloncken en beminnen:
 Dat d' Engelen bewieroocken, en eeren,
 Met d' Engelzangk, en galm van 't zaligh koor;

Noch dringt de strael van uw genade door
Dees duisternis, waerin wij ons verneêren
Voor uwen troon.....
Gij spant de kroon, o puickkroon aller vrouwen!
De loftrompet van uw benijde Faem
Vult hemel, aerde en zee met uwen naem;
Een naem, waerin wij Christus kerken bouwen.
Uw tittel blinkeet in 't voorhoofd zijner kerken
En kooren, als een zegen, voor ons cogh.
Mijn note rolt te laaghe: ghij rijst te hooghe!
O zeestar! licht mij zoo, in 's weerelt, nacht,
Dat Jesus troost mij aenblicke in Marye.

In het laatste transept zal in de tongewelven der Noordzijde aan den eenen kant de geboorte des Zaligmakers, aan den anderen de verschijning van den Engel aan de herders geschilderd worden; Engelen zullen het in spreukbanden openbaren, dat de oneindige Wijsheid 'het Woord vleesch geworden is' en 'het Licht in de duisternis schijnt'. *Verbum caro factum est. Lux in tenebris lucet.*

Aan den Zuidkant zullen wij van de lippen van den grijzen Simeon de heuglijke woorden vernemen, dat zijn oogen den Heiland gezien hebben, het Licht dat den Heidenen geopenbaard is, terwijl wij bij de aanbidding der Wijzen de woorden der Kerk zullen lezen: *Lux de Luce, apparuisti, Christe*. Gij zijt ons verschenen, Licht van Licht, Christus!

In de halfonden zullen de parabels van den 'Zaaier' en van den 'Goeden Herder,' naar wiens stem de schapen luisteren, duidelijk op den goddelijken Leeraar wijzen.

Het kruisgewelf boven het orgelkoor zal Maria voorstellen in de tijden der voorbereiding: Eva, de moeder der levenden, Judith, wie de triomfkreten gelden: *Tu gloria Jerusalem, tu laetitia Israël*; Esther, die genade heeft gevonden bij den grooten koning, David en Salomon, die Haar voorspelden, tot de Sibylle en den Druïde, met de spreuk: *Virgini pariturae*. Aan de Maagd die baren zal.

In zijn onvermoeiden ijver is de hoogetw. heer Goebbels reeds bezig met de schildering der kruisbeuken. Op de wanden wordt het leerambt van den goddelijken Zaligmaker voortgezet, en wel op het uitgestrekte vlak, in den noordelijken beuk, het grootsche tafereel van de bergprediking; verder de liefelijke scène van het Evangelie, waar Jesus de kinderen zegent en de verhevenheid der onschuld verkondigt, zooals het luidt in de bergprediking: 'Zalig zijn de zuiveren van harte, want zij zullen God zien.'

Het kruisgewelf van dit transept, dat ook den naam draagt van de 'kapel van den heiligen Rozenkrans,' is bestemd voor het beeld van Maria de Koningin van den H. Rozenkrans, met dat der Pausen, die, dankbaar voor de door dit gebed behaalde overwinningen, de vereering van Maria onder dezen titel het meest bevorderd hebben: Pius V, Gregorius XIII, en, niet het minst, Leo XIII, onze hooggevierde Paus, die reeds zoo dikwijls het gebed van den Rozenkrans als het groote middel tegen de rampen van onzen tijd krachtig aanbevolen heeft.

De hoofdvoorstelling in het zuidelijk transept is Maria, de Koningin zonder vlek ontvangen.

Reeds straalt haar lieflijk beeld in het goud der zonnestralen, omgeven van een engelschaar, die de hoogverhevene groeten als vol van genade en haren lof bezingen: *Immaculata conceptio tua gaudium annuntiavit universo mundo*. Uwe onbevleete ontvangenis was een vreugdevolle tijding voor heel de wereld.

Op Petrus' stoel zit Pius IX met de bulle van het dogma der onbevleete Ontvangenis, en aan zijn voeten knielt Mgr. J.A. Paredis, de onvergetelijke bisschop van Roermond, en betuigt in dankbare liefde en eerbied zijn geloof in 't afgekondigd leerstuk.

Als bijfiguren staan er de H. Sophronius met den tekst: *Invenisti gratiam nunquam elanguentem*. Gij hebt een genade gevonden dien ooit verminderde; en de H. Epiphonius met de woorden: *Ave sanctissima mater immaculata*. Wees gegroet, allerheiligste onbevleete Moeder!

(Slot volgt.)

Familieportret.

Naar de schilderij van Van Dijck in de Hermitage te St.-Petersburg.

Nu men te Antwerpen den 300en verjaardag van de geboorte des grooten Vlaamschen meesters gedenkt met een tentoonstelling zijner werken, zal de afbeelding van dit prachtig portretstuk den lezers der *Illustratie* niet onwelkom zijn.

Aan de levensbijzonderheden van Anthony van Dijck behoef ik hier geen bespreking te wijden, daar deze eerst onlangs in een uitvoerig artikel zijn behandeld.

Een eerste blik op deze familiegroep geeft ons al aanstonds de overtuiging een meesterwerk onder de oogen te hebben. Hoe stevig, vast en zeker is de behandeling der figuren, wat nobele eenvoud, wat ongedwongenheid in de pose, in heel het uiterlijk, wat frisch, natuurlijk leven! En bij al dat krachtige, warmlevende: met wat hoofdsche zwier, wat gratievolle bevalligheid is dit kunstwerk gedaan: tintelend van vol, sappig kleurenlicht!

Prachtig van uitvoering is de kleedij der figuren: de donkere gewaden van man en vrouw met de rijke versieringen van schitterend lichte kant aan hals en handen; en het kleed van het kind: stralend en fonkelend van kleurenweelde! Echt Vlaamsch is Van Dijck's liefde voor het kleurige, het brillante, voor den rijkdom van zijden prachtwaden en fluweelen draperieën. De figuren van man en vrouw zijn gekleed in zwarte stof, waartegen het fleurig groen en geel, waarin de kleine is uitgedost, een feestelijk effect maakt. Het fond der schilderij is in toon gehouden: rechts een draperie, verweg links een landschap.

De portretten zijn van Frans Sniijders, zijn vrouw en dochttertje. Sniijders (geb. 1579 te Antwerpen en daar gestorven 1657) was een verdienstelijk dierenschilder, leerling van Hendrik van Balen en Pieter Breughel II; ook zijn er van hem in verschillende museums vruchtenstukken en stillevens met wild. Van Dijck heeft den nobelen, ernstigen kop van dezen kunstbroeder meermalen tot model genomen: een dezer portretten wordt te Weenen bewaard.

M.V.

Toch liever thuis.

I.

‘Waar zit Frits? Hij moet de blokjes hout naar de schuur brengen.’

‘Waar Frits zit? Wel, bij de menschen hiernaast.’

‘Daar is hij den godsganschelijken dag. 't Is maar goed, dat dat geloop gauw zal ophouden.’

De jongen wordt in den grond bedorven, en ons roggebrood zal hem na al dat lekkers niet meer smaken. Maar ik zal er die kunsten wel uit weten te slaan.'

'Praat zoo niet, Willem, want je meent het niet. Frits is een goede jongen, en als hij het een paar weken beter gehad heeft, gun het hem dan. Morgen gaan die menschen weer weg, de vriendschap is uit en onze jongen is weer dezelfde van vroeger.'

'Dat geloof ik niet, vrouw, en daarom had ik het niet mogen toestaan, dat de jongen den heelen dag hiernaast ligt en zich ten laatste gaat verbeelden, dat hij beter is dan zijn broers en zusters. Heb je niet gezien, hoe hij gisterenavond in zijn pap lepelde, of ze niet goed genoeg voor hem was? Ik wou, dat die stadsmenschen onzen Frits met rust hadden gelaten.'

'Kom, kom, jullie mannen zijt zoo heetgebakerd. 't Heeft me genoeg gedaan, dat die deftige menschen onzen Frits zoo graag zagen, en hun jongske is een heel goed kind, dat zonder Frits haast niet kan leven.'

'Ja, ja, en dat heeft je het hoofd op hol gebracht. Omdat onze Frits zoo'n lief gezichtje heeft en zoo mooie haren, en zoo aardig kan babbelen, hebben die menschen hem genomen voor hun verwend kindje, dat van verveling niet weet, wat het den heelen dag doen moet. Maar ik zeg het nog eens....'

'Stil, Willem, daar komen ze juist aan, en Frits is er bij - kijk eens wat een groot stuk koek hij in de hand heeft - en Ottotje. Zij komen recht hier naar toe. Willem, knap je gauw een beetje op.'

'Opknappen! Een arme daglooner kan er niet uitzien als een fijne meneer.' Zoo brommend ging de in den grond toch goedhartige man de deur uit. De vrouw veegt zich de handen af aan haar blauwen voorschoot, wrijft er daarna mee over de blank geschuurde tafel, en de vreemdelingen komen binnen: een groote, slanke heer met donker haar en baard, en een zachte, blonde vrouw. Otto en Frits,

twee jongens van omstreeks zes jaar, zijn op hun bevel in den tuin gebleven bij de andere kinderen, van wie de grootsten met houthakken bezig zijn, terwijl de kleinsten over den grond rollen.

Met een vriendelijken groet treedt het echtpaar door de lage deur binnen, en vrouw Van Vreden biedt den gasten trouwhartig de hand. Zij vermoedt, wat mijnheer en mevrouw komen doen: haar bedanken, dat de kleine Frits zoo lang met Otto gespeeld heeft, want eigenlijk heeft het kleine kereltje ook al zijn werkzaamheden: bessen zoeken, hout sprokkelen en dergelijke. Vader is dikwijls kwaad geweest, maar zij heeft hem altijd weten te sussen. Zij kon het de bleeke dame niet weigeren, die er zoo om bad, daar haar jongske niet zonder Frits kon. Morgen keeren de menschen naar de stad terug en alles komt weer in zijn ouden doen.

Vrouw Van Vreden wrijft met haar voorschoot de bank af en verzoekt mijnheer en mevrouw plaats te nemen. De teere vrouw gaat op de harde bank zitten; haar echtgenoot blijft staan, onwillekeurig een beetje gebukt, als vreesde hij met het hoofd tegen het plafond te stooten. Hij neemt het armoedige vertrek met vorschend oog op, terwijl de vrouwen over dit en dat praten. Weldra gaat de deur open en komt Willem binnen, met gewasschen gezicht en handen, en de dikke, borstelige haren glad gestreken.

‘Goeden avond samen. Een zoo deftig bezoek is voor mij een groote eer. Kan ik u ergens mee dienen?’ - Al is Willem maar een daglooner, toch weet hij zijn woord wel te doen.

‘Ja, wij hebben een groot, heel groot verzoek aan u, beste man, niet waar, Edmond? Zóó groot, dat wij er nauwelijks mee voor den dag durven komen. Zeg jij het maar, Edmond.’

Van Vreden en zijn vrouw kijken het paar verwonderd aan, en nu neemt mijnheer het woord.

‘Beste menschen, ik zal het maar ronduit zeggen. Gij hebt wel gemerkt, hoe gelukkig onze Otto was in het gezelschap van Frits. Ziet, wij hebben maar dat ééne kind - drie zijn er gestorven - en het grieft ons, dat Otto zoo eenzaam moet opgroeien. Nu heeft ons al een paar dagen een aardig plannetje door het hoofd gespeeld. Gij hebt een huis vol kinderen en, naar het mij toeschijnt, zorgen genoeg. Wij zouden zoo graag een speelmakker voor onzen Otto hebben, en voor Frits zou het een geluk zijn. Geeft ons het kind; wij zullen het opvoeden als ons eigen en voor zijn heele toekomst zorgen.’

‘Onzen jongen, onzen Frits?’ Bijna dreigend komt het uit vrouw Van Vreden's mond. Zij loopt naar de deur en spreidt onwillekeurig de armen uit, als wilde zij iets omvatten. Maar nu komt zij tot bezinning, begrijpt wat ze haar gasten verschuldigd is en wendt zich tot hen: ‘Dat gaat niet, mevrouw, dat hebt u niet goed overlegd. Hoe kan een moeder vrijwillig haar kind afstaan? Och God, één heb ik er moeten afgeven, en het was me, of alle genoeg en op de wereld voor eeuwig van me weg was. En ik had er toch nog vier. Maar het was Gods wil. En nu zou ik uit eigen beweging mijn Frits afstaan, - aan vreemde menschen? Dat kan niet, dat is onmogelijk!’

In de oogen der bleeke vrouw blinken tranen, en zij antwoordt: ‘Gij hebt gelijk, duizendmaal gelijk. Vergeef ons. Maar denk eens aan, - drie kinderen zijn ons ontnomen, zooals u dat eene, en Otto is een zwak plantje, en hij is zoo schuw en bang. Nog nooit is hij zoo opgewekt geweest als in deze weken bij Frits. Toen dacht ik: het kan zijn, dat gij, een zoo rijk gezegende moeder, u van dien éenen zoudt willen

scheiden. En het zou Frits zijn geluk zijn geweest. Maar het was dwaas, het kan niet. Kom, Edmond, laten we gaan.'

Vrouw Van Vreden kijkt vragend haar man aan. Waarachtig, 't is of hij zich iets vochtigs uit de oogen wischt, en hij knikt haar bemoedigend toe. Die twee eenvoudige menschen hebben elkaar zonder woorden verstaan. In beider ooren klinken nog de woorden: 'En het zou Frits zijn geluk zijn geweest,' en met niet heel vaste stem zegt de rijk gezegende moeder tot de voorname dame: 'U zult hem hebben, onzen Frits, en mag het tot zijn geluk strekken, en tot dat van uw jongen ook. In Gods naam!'

II.

'Hoor eens, Edmond, ik geloof niet, dat Frits ooit bij ons zal wennen. Het moet je opgevallen zijn, hoe bleek hij geworden is en hoe hij zijn best doet vroolijk te zijn, waarbij de tranen hem in de keel blijven steken. Ik geef de hoop op.'

'Maar Lenore, het kind is nog geen drie weken bij ons, en nu laat je het hoofd al zakken. Gisteren dacht je zelf, dat het gemanierde eten en de leeren laarzen den jongen hinderden. Denk eens aan: 's winters had hij tot dusver klompen aan de voeten en 's zomers was hij blootsvoets. Alles is hem natuurlijk in het eerst hier nieuw en vreemd, maar hij zal er langzamerhand wel aan wennen. Het is immers niet denkbaar, dat hij naar huis terugverlangt. Wat een armzalig leven had hij daar, waar het stukje brood hem toegesneden werd, terwijl hij hier alles heeft wat zijn hartje begeert. Neen, Lenore, de jongen zal wel wennen. Wij zullen alles voor hem doen, Otto zal een broer aan hem hebben, en wij zullen van beiden flinke menschen trachten te maken.'

'God geve het, maar ik heb geen groote hoop,' zoo denkt mevrouw en begeeft zich naar de kinderkamer, om de jongens op te zoeken. Otto begroet haar met een kreet van vreugde: 'Och, mama, het is goed, dat u eindelijk komt. Frits doet niets dan schreien.'

't Is niet waar,' verdedigt deze zich.

'Ik hoor het, mama, zien kan men het niet, als Frits schreit; hij schreit van binnen, mama, van binnen,' verzekerde Otto.

'Zoo dom ben ik niet,' herneemt de kleine jongen, wiens rozige wangen bleek zijn geworden, 'dat ik van binnen zou schreien. De voeten doen mij zeer, omdat de laarzen me zoo knellen. Schreien doet een jongen niet, wat ik je zeg.' Met de vuistjes gebald en de lippen vast op elkaar geklemd, staat hij daar als een beeld van machtige zelfbeheersching. Hij wil niet schreien, hij wil zijn haast ondraaglijk verlangen naar huis bedwingen, hij wil dankbaar zijn voor al het goede wat men hem doet, hij wil zijn woord houden, dat hij vader en moeder heeft gegeven. Hij wil de goede menschen, die voor hem zorgen, niet grieven. Zij zijn zoo goed voor hem; nog niet éénmaal heeft hij slaag gehad, en thuis bij vader was dat vaak het geval. Dikwijls is hij bang geweest voor de harde hand zijns vaders, nu - nooit zal hij er meer bang voor zijn, graag slaag krijgen, als hij maar thuis was! Maar voor die thuis zijn is het goed, dat hij weg is. Zij zijn zoo arm, en ze kunnen nu zijn portie mee opeten, heeft vader gezegd, toen hij hem de noodzakelijkheid der scheiding beduidde. Daarom de tranen ingeslikt en zich dapper gehouden! Die domme Otto, die zegt, dat hij van binnen schreit!

Mevrouw ziet den tweestrijd van het kind en tracht het tot andere gedachten te brengen. Zij omvat met elken arm een der jongens en zegt met haar zachte, welluidende stem: 'Weet je wat? Papa heeft een rijtuig besteld en wij gaan uit rijden, ver, heel ver weg!'

Een half uur later rolt de sierlijke landauer door het herfstlandschap. Het oog kan ver weg dwalen. Het is doodstil in de natuur. Alleen ginds, waar het bouwland begint, ziet men menschen, die bezig zijn aardappelen te rooien. Gevulde zakken staan in de voren, en een fijne rook stijgt op, afkomstig van een klein vuur, dat op den akker brandt. De eigenaardige nuk van verbrand aardappelloof doortrekt de lucht. Frits staart een poosje zwijgend naar den akker, tot hij plotseling uitroept: 'Daar doen ze aardappelen uit, - thuis doen ze ze ook uit, ik wil naar huis, ik wil naar vader, ik wil naar moeder! Laat mij gaan, laat mij er uit!'

Na dezen jammerkreet komen al de verkropte tranen te voorschijn en Frits schreit en snikt om een steen te vermurwen. Mijnheer geeft den koetsier bevel om te keeren; zijn voorhoofd is gefronst en zijn hand trilt; het liefst zou hij zijn misnoegen op krachtige wijze hebben lucht gegeven. Maar een blik op het jammerende kind weerhoudt hem. Mevrouw neemt Frits op haar schoot, streelt zijn wangen en fluistert hem troostende woordjes toe. Otto grijpt de handen van zijn speelmakker, en langzamerhand houdt het onstuimige snikken op. Frits verbergt zijn gezicht in den mantel van mevrouw, en na een poosje bewijst zijn gelijkmatige ademhaling, dat hij ingeslapen is.

Zwijgend en bedrukt komt het gezelschap weer in de stad aan.

III.

Het grootste feest van het jaar voor jong en oud bij Van Vreden is het aardappelen uitdoen, wel een dag van moeite en arbeid, maar toch een dag van groote beteekenis. Want Van Vreden's aardappelveld is het eenig grondbezit van het gezin, en de vraag, of de aardappelen goed of slecht uitvallen, beslist over zijn wel of wee. Ditmaal staan ze prachtig te veld, en vandaag is het de dag van den oogst. Alles gaat daarbij toe zooals gewoonlijk, maar de opgewekte stemming ontbreekt.

Die is al sedert lang bij Van Vreden niet meer thuis. Met Frits is ze verdwenen. Allen missen den jongen; juist Frits! Het is, of met Frits alle zonneschijn uit de woning is verdwenen. Nauwelijks spreken vader en moeder het noodzakelijksle met elkaar, laat staan dat ze den kleinen antwoord geven, die altijd weer naar broertje vragen. De grooteren doen het al niet meer, want ze zien, hoe zwaar het hun ouders te moede is. Men spreekt niet meer over Frits, alleen somwijlen 's avonds, wanneer zij allen om de tafel zitten en vaders blikken in het rond gaan, ontsnapt hem wel eens: 't Is immers zijn geluk!' Doch dit is enkel hardop gedacht, en niemand antwoordt er op. En de moeder strijkt in het voorbijgaan over het bed, dat Frits met twee broertjes gedeeld heeft, en dan tracht ze zich te troosten met de gedachte, dat Frits thans in een mooi bedje heel alleen ligt en dat hij het zoo goed heeft als een prinsje. En langzamerhand zal men er zich immers ook aan wennen en het aardige jongske niet meer missen. Maar nu gaat het nog niet: 'Precies den beste hebben die menschen uitgekozen,' denkt de moeder met bitterheid. Zij bedenkt niet, dat het ontbrekende kind altijd 'precies het beste' is.

Het is dus een naargeestige aardappeloogst vandaag. De helpende burenen zijn verwonderd over de Van Vreden's, die kijken of hun heele oogst was verhageld, en ze krijgen toch zoo'n massa aardappelen, en geen zieke daaronder, en ze hebben nog pas het geluk gehad, dat voorname menschen een eter hebben meegenomen.

Als alle jaren wordt er een vuurtje gestookt, aardappelen in de asch gebraden, de koffie wordt gewarmd, en de kinderen krijgen ter eere van den grooten dag ieder een

schijfje worst. Het is alles als vroeger, maar Frits ontbreekt. En de moeder schiet met haar werk niet te best op. Dikwijls gaat ze overeind staan, de hand boven de oogen als beschutting tegen de herfstzon, en kijkt naar de heuvelenrij, die het uitzicht begrenst. Daar achter ligt de stad, maar drie uren ver, doch ze hebben plechtig beloofd, Flits niet te zullen bezoeken. Hij moet eerst wennen, hij moet zelfs niet meer de gedachte hebben, dat hij ergens anders hoort dan in het huis der goede menschen, die voor hem willen zorgen.

Even triestig als 's morgens de uittocht, even triestig was 's avonds de terugkeer. Dat kwam niet, omdat men moe was van 't werken. Andere jaren voelde men geen vermoeidheid, maar nu is alles anders.

De kinderen zijn te bed; Van Vreden heeft een pijp gestopt, maar het schijnt, dat ze niet wil branden. Hij legt ze weer neer en kijkt zijn vrouw aan, die nog heen en weer dribbelt en voortdurend haar oogen afwisch. Plotseling zegt ze: 'Goeden nacht, Willem, ik ga naar bed.' En na een poosje hoort hij haar in het kamertje snikken dat zijn hart breekt,

en hij zelf zou kunnen schreien als een kind.

In weerwil van het zware dagwerk slaapt hij weinig, droomt veel, werpt zich onrustig heen en weer en staat hij het eerste gloren van den dageraad reeds op.

‘Waar ga je al zoo vroeg op uit, Willem?’ vraagt zijn vrouw, en hij bromt: ‘Ik was bijna vergeten, dat ik beloofd had, van morgen vroeg een paar zakken met aardappelen naar Velthuizen te brengen. Ik heb daar nog een en ander te doen, zoodat het wel avond kan worden, eer ik thuis ben.’ Met deze woorden is hij al buiten, en als zijn vrouw hem nog naroept: ‘Wacht dan ten minste tot de koffie klaar is,’ bromt hij terug: ‘Die krijg ik daarginds wel.’

Vrouw Van Vreden schudt het hoofd. Vreemd, naar Velthuizen is maar een uurtje, - wat wil haar man daar den heelen dag doen? Nu staat zij ook op, zachtjes, om de kinderen niet wakker te maken, die vandaag moeten uitslapen. En als zij hun gezonde ademhaling hoort en de frissche gezichten ziet boven de deken, grijpt haar plotseling weer een hevig verlangen naar haar kind aan. Een besluit rijpt in haar brein. Het moet; het is als een wenk van boven, dat haar man vandaag weg is, want hij zou het niet hebben toegestaan. Zij wekt nu het oudste meisje, dat al dertien jaar is en wel op de andere kinderen kan passen. Moeder, zoo zegt ze tegen het meisje, heeft een dringende boodschap in de stad voor de vrouw van den dokter; ze zal te zelfder tijd eens informeerden, waar ze koopers kan vinden voor de kippen, die ze gefokt heeft. Het is half waar wat ze zegt, en ze gaat het eerst ook naar de stad. Maar als ze daar haar zaken heeft afgedaan, neemt ze niet den terugweg aan, doch gaat verder. ‘Altijd maar den straatweg volgen, nog drie uur ver,’ heeft men haar gezegd; dan zal zij de stad bereiken, waar haar Frits woont.

SAMEN PLAATJES KIJKEN,
naar de schilderij van E. Mock.

De weg is eentonig, en hoe verder zij komt, hoe moeilijker haar het gaan valt. Zij is zoo bang, zij heeft een slecht geweten. Als haar man eens wist, wat zij van plan was, zonder het hem te vragen. En de menschen in de stad zullen kwaad zijn, en zij kan niet eens zeggen, dat heur man haar stuurt. En beloofd is beloofd, en woord moet men houden. Zij mag het niet doen, en de menschen zullen het jongske ook niet afgeven; zij hoeven het niet te doen. Maar zij kan Frits niet langer missen, zij leeft niet meer sedert hij weg is. Het is erger, veel erger, dan toen Jantje was gestorven. Want Jantje had Onze Lieve Heer tot Zich genomen, maar Frits hebben zij, zijn ouders, aan vreemde menschen gegeven. Maar ze mag het niet doen, zeker niet zonder haar man.

Onder zulke gedachten gaat zij toch verder en houdt eerst stil, als zij aan een kruisweg komt en niet weet, of ze rechts of links moet gaan. Zij kan de half uitgewischte woorden op den wegwijzer niet lezen, en heinde en ver is geen mensch

te zien. Zij gaat op een mijlsteen zitten, slaat den voorschoot voor het gezicht en schreit, dat het een steen zou erbarmen. Zoo ongelukkig en verlaten voelt zich de anders zoo vastberaden vrouw. Waar zal zij den moed vandaan halen, om bij die deftige menschen aan te kloppen, en haar kind terug te eischen? En als zij het werkelijk durft, - Frits zal niet willen. Het zal hem zoo goed bevallen in dat prachtige huis, in het mooie eigen bed, bij het lekkere eten. Hoe kan zij er aan denken, dat de jongen met zijn moeder terug zou willen naar het armoedige huisje? Zij moet terug, alleen, zooals zij gekomen is, zonder haar lieveling, haar Frits.

Zoo jammert ze, luid snikkend, tot ze schreden hoort en een stem: 'Vrouwke, wat scheelt er aan?....' Haar voorschoot vliegt van haar gezicht en zij springt op, want die stem.... 'Willem!....' 'Kee!....' 'Hoe kom je hier?' Zoo klinkt het van weerskanten en nu staan ze als vastgeworteld tegenover elkaar.

'Ik dacht, dat je te Velthuizen was, Willem.'

'En ik dacht, dat je thuis was, en nu vind ik je op weg naar....'

'Och, Willem, ik moest in de stad vlas halen voor de vrouw van den dokter, en nu dacht ik....'

'En nu dacht ik' - schalks kijkt Willem zijn vrouw aan. Het wordt haar thans duidelijk, en vergenoegd roept ze uit:

'En nu dacht ik - precies wat jij dacht, Willem: onzen jongen wilde ik weer halen, onzen Frits, net zooals jij.'

'Net zooals ik, je hebt gelijk, vrouw, en nu gaan wij samen.'

Zij zetten hun weg voort, overlegend wat hun te doen stond. Want geheel in den haak leek ook hem de zaak niet toe: zoo maar zonder meer bij die deftige menschen in huis te vallen en Frits op te eischen! Maar zonder Frits teruggaan, dat nooit! Te zamen kregen zij ten laatste toch meer moed. Vooruit dus, 'want het is altijd nog een groot uur, en terug met den jongen zal het langzaam gaan,' meende Willem, 'of men zou een rijtuig moeten hebben als daarginds aankomt.'

Een landauer komt in vollen draf aanrijden, en - wie is dat? Uit het raampje kijkt een blond jongenskopje, en nu klinkt een heldere stem: 'Vader, moeder, ik kom, ik ben er al!' De koetsier hoort het roepen en ziet twee menschen staan, die met de handen wenken. Hij houdt de paarden in, vermoedende, dat er iets bijzonders aan de hand is. Van Vreden maakt het portier open, en Frits klautert uit het rijtuig. Mijnheer en mevrouw volgen; er wordt druk over en weer gepraat, en nu blijkt, dat nadat Frits gisteren zoo erg het heimwee gehad en den geheelen nacht geijld heeft, de dokter den raad had gegeven, het kind zoo spoedig mogelijk weer naar huis te brengen. 'Wij waren juist op weg, en daar gij gekomen waart om Frits te halen, hebben wij elkaar niets te verwijten.'

Nu verzoekt mijnheer de brave luitjes met Frits in te stappen. Maar Van Vreden bedankt vriendelijk. Overgelukkig kijkt hij zijn vrouw aan, die den jongen in haar armen heeft en hem zoo vast tegen zich aandrukt, als wilde zij hem nooit meer loslaten, en zegt: 'U meent het goed, maar 't is voor ons beter, dat wij te voet naar huis gaan. Te Velthuizen heb ik mijn kruiwagen staan, daar kan Frits op gaan zitten, als hij niet meer kan lopen. Dat wij ook zóó dom geweest zijn, te denken, dat men een kind zoo maar kon weggeven. En nu nog eens bedankt voor al uw goedheid, mijnheer en mevrouw.'

'Maar goede vrienden blijven wij toch, beste menschen, en het volgend jaar, als we weer buiten komen, spelen onze jongens weer samen, niet waar?'

Na deze vriendelijke woorden geeft men elkaar de hand, daarna stappen mijnheer en mevrouw weer in en knikken nog een paar keer uit het rijtuig, mevrouw met

vochtige oogen. Haar echtgenoot neemt haar hand en zegt: ‘Wees niet bedroefd, Lenore, het was tegen de natuur en het was onze schuld. Men moet niets willen dwingen: die les trek ik er uit. Mij is een pak van het hart, want ik vroeg mij af, hoe die menschen het zouden opnemen.’

Het gejuich, waarmee Frits thuis begroet werd, is niet te beschrijven. Voor de eerste maal sedert het afscheid zat weer een gelukkig gezin om de groote tafel. Frits at met grooten eetlust, want op de eerste plaats had hij geweldigen honger, en dan - zijn moeder had het eten opgeschept. En met stralende oogen keken allen Frits aan, die op zijn houten stoel aan de ongedekte tafel met een bord pap vóór zich, den koning te rijk was.

Bij de Platen.

Aan de kade van Venetië. -

Er is een tijd geweest, dat Venetië in aanzien en rijkdom en macht de meeste landen in Europa overtrof. Het was, toen de Republiek, na haar mededingster Genua verslagen te hebben, oppermachtig heerschte op de zee en Kandia, Cyprus, de Ionische eilanden, Morea, Albanië en andere gewesten aan haar gezag onderwierp.

Langzamerhand is haar aanzien gedaald, maar, al is Venetië thans niet meer de hoofdstad van een machtig rijk, doch een provinciestad van Italië, toch heeft het zijn ouden roem van grootschheid en schoonheid niet verloren. Voor als na is Venetië door zijn ligging de beheerscher der Adriatische Zee gebleven.

De stad ligt op 118 eilanden in de lagunen dezer zee, en de verschillende eilanden worden door niet minder dan 378 bruggen met elkaar verbonden. De prachtigste van deze is de Ponte Rialto, van 1588 tot 1591 door Antonio du Ponte gebouwd, een marmeren brug van bijna 28 meter spanning, die over het Canal-Grande voert, het grootste van de 157 kanalen. Dit kanaal, meer dan drie kilometer lang, is van 30 tot 60 meter breed, verdeelt de stad in twee ongelijke deelen, en zijn oevers zijn als het ware in paleizen gevat.

Een kijkje op de blanke marmerpracht van Venetië geeft ons de eerste gravure in dit nummer. Maar niet minder bekoorlijk is op den voorgrond het Venetiaansche bloemenmeisje, dat de geurige kinderen van het zonnige Zuiden te koop biedt. In de triestige herfstdagen, die beginnen te komen, is zulk een aanblik een verkwikking.

Samen plaatjes kijken. -

Niets is aangener in een gezin dan goede harmonie tusschen de kinderen onderling. Waar die ontbreekt, waar twisten en kibbelen aan de orde van den dag is, waar zusters en broers elkander onophoudelijk plagen en elkander niets gunnen, daar is het leven een hel.

De beide zusters nu op ons aardig gravuurtje op deze bladzijde kunnen het met elkaar opperbest vinden. Het is een lust, ze samen zoo aandachtig plaatjes te zien kijken, waarbij de oudste het kleiner zusje bereidwillig de noodige toelichtingen geeft en schik heeft in de leuke opmerkingen, die de kleine soms maakt.

Als in alle huisgezinnen dezelfde goede verstandhouding heerschte als tusschen deze beide kinderen, hoe zou voor velen het leven prettiger en aangener zijn.

[Nummer 29]

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

VII.

Zeg, Clara, hoe sta je met de voorbereidselen?’ vroeg mevrouw Verstraaten, de kamer van haar dochter binnentredend.

EEN SCHILD ERGENIE IN DEN DOP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. HEYN.

‘Best, mama, ik ben zoo goed als klaar. Dat zal een heerlijk feestje zijn,’ vervolgde ze vroolijk, ‘en ik ben u en papa wel dankbaar, dat u mij zoo gelukkig maakt.’

De warme, hartelijke toon, waarop dit gezegd werd, het stralende gezichtje van Clara, in frischheid wedijverend met de rozen, die ze vóór zich op tafel had liggen, troffen mevrouw, die anders niet aan te groote gevoeligheid leed.

‘Je bent altijd een goede, liefhebbende dochter voor ons geweest, en hoe noode wij u ook missen, de zekerheid, dat Eduard je gelukkig zal maken, heeft ons over alle zelfzuchtige bedenkingen doen heenstappen. Want we zullen je zeer missen en het zal erg leeg worden in dit groote huis, als jij het verlaten zult hebben.’

‘Maar ik verlaat u immers nog zoo gauw niet, mama,’ antwoordde Clara, op wier gelaat de gedachte aan scheiden een treurig trekje teekende, ‘en als ik weg ben, zal ik u dikwijls komen opzoeken en u ons. U zal dan twee kinderen hebben in plaats van één, want ook Eduard heeft u lief en acht u hoog.’

‘Hoe laat zou Eduard morgen komen?’ vroeg mevrouw.

‘Ik denk niet voor tegen het diner,’ antwoordde Clara, en in den toon van haar stem was merkbaar, dat ze wel wenschte dat hij vroeger kwam.

‘Dat is laat, eigenlijk te laat,’ hernam mevrouw.

Clara knikte, maar antwoordde niet.

‘Had ik daar eerder aan gedacht, dan zou ik hem verzocht hebben, ons den heelen dag te geven. Papa verjaart maar eens in het jaar, en bovendien vieren wij morgen uw verloving.’

‘Misschien zal Eduard slecht weg kunnen,’ meende Clara.

‘Och, één dagje kan hij er toch allicht uitbreken, zóó spant het er niet. Weet je wat, Clara, als je nu nog even een paar regeltjes schreef, dat je erg graag zou hebben, dat Eduard morgen vroeg al kwam en den heelen dag bij ons doorbracht, dan geloof ik niet, dat hij je dat zou weigeren.’

‘Het zou wel prettig zijn,’ zei Clara, ‘en voor papa ook een heele verrassing.’

‘Maar je moet natuurlijk niet zeggen, dat papa dat graag zou zien. Die blijft er buiten. Je moet het uit je eigen naam schrijven. Mevrouw Van Bom komt ook vroeg, en Truus ook, en nog meer kennissen, en nu heeft Eduard een bijzonder talent, om het gezelschap aardig bezig te houden. Ik zal je niet langer ophouden, want anders wordt het van avond nog laat eer je klaar bent.’

‘Toch niet, mama, die paar regeltjes zijn gauw geschreven, en met mijn bloemen ben ik al flink opgeschoten.’

Mevrouw Verstraaten knikte haar dochter vriendelijk toe en ging de deur uit.

Clara was gelukkig. Haar zoete hoop was vervuld; zij had nog gevreesd, dat haar ouders bezwaar zouden maken tegen haar huwelijk met Eduard, maar toen deze om haar hand kwam vragen, hadden zij hem geantwoord, dat Clara's wensch ook hun wensch was, dat zij niets anders verlangden, dan hun kind gelukkig te zien. O, hoe dankbaar was Clara

haar ouders geweest, met hoeveel vertrouwen had zij haar kleine, blanke hand gelegd in die van Eduard, met blijde hoop hem in de flinke, mannelijke, trouwe oogen geblikt.

Morgen zou haar verloving bekend worden gemaakt aan de goede vrienden en bekenden, die waren genoodigd. Mevrouw Van Bom wist het, die had haar reeds met haar gulle hartelijkheid gefeliciteerd, en aan Truus had zij het geschreven: zij kon de volheid van haar geluk niet tot den bepaalden dag voor haar beste vriendin verborgen houden. Maar overigens wist het niemand, en met voldoening stelde Clara zich de verwondering der genoodigden voor, als haar vader hun het heuglijk nieuws zou meedeelen, en de gelukwensen, die zij zou hebben in ontvangst te nemen.... Het zou morgen een heerlijke dag voor haar zijn, een van de mooiste van haar leven....

Zoo vol van deze zonnige gedachten, nam zij een velletje postpapier om aan Eduard te schrijven. Hij zou haar verzoek niet weigeren, hij zou het prettig vinden, dat zij hem voor den heelen dag uitnoodigde. Zeker hiervan, schreef zij een paar vriendelijke, hartelijke regeltjes, en toen zij klaar was, liet zij dadelijk Kees den brief naar de post brengen.

Den volgenden morgen zat de ingenieur aan zijn ontbijt, toen zijn hospita hem een brief bracht. Hij herkende de hand van Clara op de enveloppe en scheurde ze haastig open. Eén oogenblik had hij een vreemd voorgevoel, iets of hem een ongeluk dreigde, maar toen hij het briefje gelezen had, klaarde zijn gezicht aanstonds op.

‘Ik kan niet weigeren,’ zei hij bij zichzelf, ‘neen, dat gaat niet.’

Haastig at hij zijn broodje op, telkens weer het briefje in de hand nemend, om naar het regelmatige, fijne schrift te kijken en de vriendelijke woordjes te herlezen, die zij hem schreef. Zij had reeds zulk een macht over hem, hij voelde het wel, en boog daaronder gaarne het hoofd. Zij had even gezinspeeld op de gewichtige gebeurtenis van dien avond, op haar blijde hoop, haar geluk.

‘Ja, ik zal haar gelukkig maken,’ zei hij tot zich zelf, ‘enkel voor háár leven. Zij zal mijn leven vermooien, zij zal de zonneshijn zijn, waarin ik mij zal koesteren. Ik had zooveel geluk niet durven verwachten, en soms is het mij nog, alsof alles een droom is, waarop een bang ontwaken zal volgen, alsof mijn geluk op wreede wijze zal worden verstoord.’

Hij schudde krachtig het hoofd, om die gedachte te verdrijven. ‘Willem heeft gelijk, ik ben te zwaartillend, ik zie overal schaduw waar niets dan licht is. Waarom zou God mij ook het geluk ontnemen, dat Hij mij in Zijn goedheid geschonken heeft en waarvoor ik Hem nooit dankbaar genoeg kan zijn?’

Zoo zich moed insprekend, stond hij op. ‘Ik heb nog tijd in overvloed voor den trein van halfnegen.’ Maar plotseling viel hem iets in. ‘Vandaag moet het ijzer komen. Dat moet ik eerst zien, anders kan ik niet weg. Onmogelijk! Maar misschien is het al aangekomen.’ Haastig snelde hij de trap af en begaf zich met vluggen stap naar het werk, terwijl onderweg allerlei vreemde gedachten bij hem opkwamen, die hij tevergeefs uit zijn geest trachtte te verbannen. Hij kon aan die obsessie niet ontkomen, ze achtervolgde hem meedoogenloos, ‘God, God, sta mij bij,’ kreunde hij. Een oogenblik later vond hij zich kinderachtig, zijn vrees belachelijk, maar de obsessie keerde steeds met meer aandrang terug.

‘Het ijzer zal er om één uur zijn, mijnheer,’ zei een der bazen.

‘Heel goed,’ antwoordde de ingenieur, die zijn ontroering niet wilde laten blijken, doch voelde, dat hij bleek werd. Hij ging naar zijn loods, en daar aangekomen, liet hij zich op een stoel neerzinken.

‘Het is gedaan,’ mompelde hij. ‘Mijn voor gevoel zal mij niet bedriegen. Ik mag niet weg, neen, ik kan niet. Mijn plicht gaat vóór alles, en dien zal ik vervullen, ook al moest mijn hart verscheurd worden en ik er onder bezwijken.’

Doch daar rees Clara's beeld voor hem op. Zij scheen hem toe te wenken. Welk een teleurstelling zou het voor haar zijn, indien hij haar verzoek niet inwilligde. En was het eigenlijk geen gril van hem, geen stijfhoofdigheid, die hem deed besluiten op het ijzer te wachten? Was het wantrouwen, dat bij hem opkwam, wel gemotiveerd? Mocht hij zijn aanstaanden schoonvader, den vader van Clara, verdenken? O, als zij het wist, zou zij niet meer van hem kunnen houden.

Zoo sprak een stem in zijn binnenste, en die stem maakte indruk op hem. Maar telkens rees weer de twijfel op. ‘Neen, ik kan, ik mag niet gaan. Ik zou geen rust hebben, ik zou den heelen dag achtervolgd worden door vrees en angst. Aan mij zelf en aan Clara moet ik het offer brengen van te blijven. Als ik mij zelf overtuigd heb van de ongegrondheid van mijn twijfel zal ik gaan, niet eer.’

De ingenieur begreep intusschen, dat hij het briefje van Clara niet onbeantwoord kon laten. Zij zou, deed hij dit, natuurlijk meenen, dat hij aan haar verzoek zou voldoen, zij zou hem verwachten en bitter teleurgesteld worden. Voor een brief was het te laat, hij zou dus telegraphieeren. Maar wat? Deze vraag bezorgde hem veel hoofdbrekens. Ten slotte had hij het op papier gebracht: ‘Hartelijke gelukwensen. Tot mijn spijt kan ik onmogelijk vóór van avond komen.’

Toen hij deze woorden overlas, klonken ze hem koel toe, maar hij wist niet meer wat er aan te veranderen: hij kon toch niet de reden van zijn wegblijven opgeven. ‘Het moet,’ zei hij, zich vermannend, en zijn hoed nemend, sloeg hij den weg naar het telegraaf kantoor in. Toen hij hier zijn telegram had afgegeven en den terugweg aannam, kwam er een gevoel over hem, alsof hij met dat telegram Clara zijn afscheid had geschreven, alsof het nu tusschen hen uit was. Een snik steeg uit zijn borst op naar zijn keel en bleef daar als een prop zitten. Hij hief het oog naar den Hemel en bad God om uitkomst, om hulp, en indien het vreeselijke mocht gebeuren, om kracht en sterkte, ten einde niet te kort te schieten in de vervulling van zijn plicht.

Na deze inwendige akte van overgave aan Gods heiligen wil werd hij kalmer, en met de kalmte keerde ook de hoop terug, de schoonste en lieflijkste bloem, die op het aardrijk en in de harten der menschen groeit, die het kind met vreugde vervult en zelfs den grijsaard op den drempel der eeuwigheid nog tegenlacht.

VIII.

De trein hield snuivende stil, een blanke rookpluim uitstootend, die loodrecht omhoog steeg en zich spoedig vermengde met de warme luchtlaag. In het Westen zweefde nog een lichte, doorzichtige nevel, door de zon met een teere, lila-rose tint gekleurd en weldra wegsmeltend voor haar koesterend-warme stralen.

‘Welkom, Truus,’ zei Clara, haar vriendin behulpzaam zijnde bij het uitstappen, ‘dat vind ik nu lief van je, dat je al zoo vroeg gekomen bent.’

‘Van harte gefeliciteerd, Clara, op de eerste plaats met den verjaardag van je papa, en op de tweede plaats met je eigen feest. Ik wist wel, dat we daar niet lang op zouden hoeven te wachten.’

Zoo pratend sloegen de beide jonge meisjes gearmd den weg in naar de woning van Verstraaten, op een tien minuten van het station gelegen.

‘Wat een prachtig weer vandaag, Truus.’

‘Overheerlijk; een gunstig voorteken, Clara. Ik hoop, dat je huwelijk even zonnig zal zijn als deze dag.’

‘Ook daarin zullen regenachtige en misschien zelfs stormachtige dagen wel niet geheel ontbreken,’ zei Clara ernstig. ‘Ieder mensch heeft die in zijn leven, en ook mij zullen ze wel niet gespaard worden; of waarom zou ik een uitzondering maken op den algemeenen regel?’

‘Maar, Clara, je bent veel te ernstig voor een bruid. Natuurlijk zullen er in je leven ook wel eens onaangenaamheden en kleine moeilijkheden voorkomen, maar daar hoef je nu toch nog voorloopig niet aan te denken.’

‘Toch stemt een dag als vandaag je ernstig,’ hernam Clara.

‘Hoe laat komt Eduard?’ vroeg Truus, om het gesprek een andere richting te geven.

‘Hij had beloofd tegen het diner, maar nu heb ik hem gisterenavond op mama's verzoek gevraagd, van morgen al te komen. Als hij tijd heeft, kan hij tegen elf uur hier zijn.’

‘O, dat heeft hij zeker,’ zei Truus. ‘Wie zou in zijn geval geen tijd hebben op een dag als vandaag?’

‘Toch had ik, toen de brief weg was, er een beetje spijt van, het hem gevraagd te hebben.’

‘Maar, Clara, daar zal hij natuurlijk erg blij mee zijn geweest.’

‘Het is ook mogelijk, dat hij slecht weg kan, en dat hij het beschouwt als een soort pressie, die ik op hem heb willen uitoefenen.’

‘Pressie,’ Jachte Truus, ‘nu nog mooier. Ik zal het straks eens aan Eduard vertellen,’ dreigde ze.

‘Doe dat niet,’ zei Clara. ‘Ik heb niet graag, dat je daar den gek mee steekt.’

Ze zei dat zóó ernstig, dat Truus haar een beetje verwonderd aankeek, en toen tot haar schrik gewaar werd, dat er iets vochtigs in de oogen van haar vriendin schemerde.

‘Wat scheelt er aan, Clara?’ vroeg ze deelnemend. ‘Daar hindert je iets, ik zie het. Toe, kan je het mij niet zeggen?’ En ze trok Clara dichter naar zich toe, haar met heur groote, trouwe oogen medelijdend aanziende.

‘Ik ben zóó bang,’ zei Clara eindelijk, ‘zóó bang.’

‘Waarvoor dan, kindje?’ vroeg Truus, die, hoewel ze jonger was, haar soms moederlijkbeschermend kon toespreken.

‘Voor het geluk.’

‘Voor het geluk!’ riep Truus in de hoogste verbazing uit. ‘Ben je daar bang voor?’

Op dat oogenblik had bij Truus verwondering de overhand op medelijden. Zij kon niet begrijpen, dat iemand bang kon zijn voor het geluk. Onervaren als zij was en blij van gemoed en geest, wist zij niet, dat de vrees voor geluk een vaak voorkomend verschijnsel is bij gevoelige naturen. Het is eigenlijk niet de vrees voor geluk zelf, maar de angst, dat dit met groote offers gekocht zal moeten worden of maar kort van duur zal zijn.

Toen Clara op haar vraag niets deed dan knikken, hernam Truus:

‘Maar je houdt toch van Eduard en hij van u?’

Weer knikte Clara.

‘Welnu, dwaas meisje,’ vervolgde Truus, ‘waar zou je dan bang voor zijn? Zet nu gauw die zonderlinge inbeelding uit je hoofd. Over een uur is Eduard hier, en dan zal je zelf lachen om je dwaasheid.’

‘Hij komt niet,’ zei Clara, ‘hij komt niet, ik voel het wel. Ik had dat niet moeten vragen.’

Truus' verwondering nam nog toe.

‘Hoor eens, Clara, je moet redelijk zijn, en dat ben je nu op het oogenblik waarlijk niet. Je laat je door ik weet niet welke ziekelijke inbeelding meeslepen. Als Eduard weg kan, komt hij wel, en kan hij nu onmogelijk weg, dan komt hij toch van middag. Toe, Clara, houd je nu een beetje flinker. We zijn dadelijk thuis, en het zou toch te mal zijn....’

‘Je hebt gelijk, Truus,’ antwoordde Clara, een groote inspanning op zich zelf doende om zich te beheerschen. ‘Ze mogen er thuis niets van merken. Ik kom je wel erg kinderachtig voor, hé?’

‘Neen, je bent wat overspannen, dat is alles. Als straks mevrouw Van Bom er is, en Eduard, en de anderen, dan zal je wel weer de oude zijn, dan zal je....’

Niet bang meer zijn voor het geluk, wilde ze zeggen, doch ze bedacht bijtijds, dat dit woord het gemoed harer vriendin kon schrijnen en daarom zei ze: ‘als de toekomstige mevrouw Van Buren worden begroet en zullen wij allen op uw gezondheid en die van Eduard drinken.’

Clara glimlachte even. ‘Je bent altijd dezelfde goede, lieve Truus.’

Ze gingen het huis binnen en wilden naar de huiskamer gaan, toen ze in de gang mevrouw Verstraaten tegenkwamen. Met haar gewone vriendelijkheid verwelkomde ze Truus, die haar hartelijk feliciteerde.

‘Je kent den weg, Truus, wil je maar vast binnengaan, daar is mijnheer. Ik heb Clara even iets te zeggen.’

Moeder en dochter gingen naar de voorkamer. ‘Daar is net een telegram van Eduard gekomen, dat hij niet kan komen vóór van avond. Lees maar.’

Clara las werktuiglijk. Het schemerde haar voor de oogen en het werd haar weer zoo bang om het hart.

Een oogenblik te voren was er in de huiskamer een heftig tooneel voorgevallen bij de ontvangst van het telegram. Verstraaten stoof op. ‘Hij vertrouwt mij niet, dat is duidelijk. Hij wil de bezending ijzer afwachten.’

‘Het kan toch ook om een andere reden zijn,’ meende mevrouw.

(Wordt vervolgd.)

De beschildering der abdijkerk te Rolduc.

Door R. Corten.

(Slot.)

Op de wanden gaat het hoofdidee door in de ‘Zending der Apostelen’; verder in de tafereelen, genomen uit het leven der apostelen; uit het leven van Petrus: het overgeven der sleutelmacht, het genezen van den lamme, aan de Tempelpoort en het visioen, waarin Petrus in de onreine dieren, die in den schoot van het nederdalend laken zich bevinden, de roeping der heidenen tot de Kerk erkent; uit het leven van Paulus: de bekeering van den grooten apostel en zijne redevoering in den Areopagus te Athene; den H. Philippus stelt ons de kunstenaar voor, als de Apostel, op den weg van Jerusalem naar Gaza, den Aethiopiër in zijn wagen opneemt, hem onderwijst en doopt, en den H. Joannes als den afgeleefden grijsaard, die, bij het naderen van den dood, aan zijne leerlingen steeds de woorden herhaalt: *Filioli, diligite invicem*. Mijne kinderen, bemint elkander.

De hoofdgedachte eindigt in den noordelijken kruisbeuk met eenige herinneringen aan de verkondiging van Jesus' leer in onze streken: Servatius, die den sleutel der belijdenis uit de handen van Paus Damasus ontvangt; Willibrord, aan de voeten van Paus Sergius; Ailbertus, met zijne twee broeders den grondslag leggend van Rolduc; Heriman, Embrico's zoon, die van Paus Innocentius II een gedeelte van het opschrift van het heilig Kruis ontvangt en van Rolduc naar Schleswig als bisschop dier stad vertrekt; en eindelijk Abt Winandus Lamberti, die Rolduc voor het geloof en de Kerk bewaart en, ter aanmoediging zijner weifelende medebroeders, in zijn gevangenis moedig het *maledicta pensio* op het deksel der bierkan gift.

Dalen wij van hier naar beneden in de crypta, dan vinden wij in het priesterkoor de legende van de stichting van Rolduc, door de hand des kunstenaars vereeuwigd.

Wij herhalen tot opheldering der polychromie de oorkonde der stichting: In het begin der twaalfde eeuw leefde in Vlaanderen een eerbiedwaardig, uit adellijken bloede gesproten priester, Ailbertus. Terwijl hij te Doornik aan de stiftschool de letteren onderwees, zag hij herhaaldelijk in een droomgezicht, verre van zijn vaderland, in een heerlijke landstreek, midden tusschen dichtbegroeide wouden, een

open, met welig bloemrijk gras bewassen, en rechts en links door heldere bronnen besproeide bergvlakte. Dáár moest hij op Gods bevel een heiligdom stichten. Hij begeeft zich op reis met zijne beide broeders Thyemo en Walgerus, en komt, na lang rondlopen, in het gebied van den graaf Adelbert van Saffenberch, die toen op zijn burcht te Rode vertoefde; hij beklimt de heuvelen, doorkruist de bosschen, en ter plaatse gekomen, waar nu de crypta en het priesterkoor gebouwd zijn, herkent hij de gezegende plek, hem zoo duidelijk in visioen getoond; vol vreugde verheft hij de handen ten hemel en valt dankend op de knieën, het geheele lichaam ter aarde gebogen.

En terwijl hij in tranen en gebeden God dankt, hoort hij onder den grond een geklingel als van altaarschellen, ten teeken, dat die plek aan 's Heeren dienst moest gewijd en dat dáár in den loop der eeuwen ontelbare malen het heilig Misoffer moest opgedragen worden.

De uitverkoren plaats was ook den inwoners bekend en heilig; zij hadden er dikwijls hemelsche verschijningen gezien, en herders, die naar die bloeiende zoden de kudde dreven, bevestigden, dat zij vaak liefelijke melodieën als van hemelsche geesten hadden gehoord.

Dit dichtelijk verhaal is trouw ontnomen aan de *Annales Rodenses*, die door een priester der abdij, een tijdgenoot van Ailbertus, geschreven zijn.

Wij slaan de oogen opwaarts, en daar ontrolt zich in alle bijzonderheden de schoone legende, en, onder den indruk der geheim nisvolle tafereelen, fluisteren wij: 'de plaats, waarop wij staan, is een heilige grond.'

In het middelpunt van het gewelf prijkt op gouden achtergrond de heilige Maagd en Moeder Gods Maria; immers Haar en den Aartsengel Gabriël is de crypta, bij de consecratie, in 't jaar 1108, toegewijd. De voorstelling is een navolging van de middeleeuwsche Madonna van Gurk in Karinthië. De Moedermaagd zetelt op den troon van Salomon en streelt zachtken met haar rechterhand het goddelijk Kind. De scheppende hand des Vaders, de zeven duiven, die haar omringen vervolledigen het idee der H. Drievuldigheid, aan wier vereering de stichter Ailbertus zich op bijzondere wijze gewijd had: '*Ailbertus, sanctissimae Trinitatis cultor eximius*,' zooals de *Annales Rodenses* hem herhaaldelijk noemen.

Het beeld der Hemelkoningin wordt ingesloten door een krans van twaalf musicerende Engelen op blauwen grond, in wier midden de aartsengel Gabriël met den scepter en het 'ave Maria' de hoofdplaats inneemt.

De lielelijke, naïeve Engelgroep met snaarinstrumenten, zakpijporgel en tambourijn, herinnert aan de Engelen van Fiesole; zij zijn zoo passend aangebracht in de voorstelling der legende, de gevleugelde Hemelmuzikantjes, dat men onwillekeurig met de herders van weleer luistert en de ooren spitst, om de tonen van het paradijs-concert op te vangen.

Zij zijn echter niet alléén van den Hemel in onze crypta nedergedaald, die kleine toonkunstenaars; boven het altaar zweven twee Engelen met het *Gloria in excelsis Deo* en daartegenover twee andere, met de woorden: *et in terra pax hominibus bonae voluntatis*; zij herinneren de toeschouwers aan het Kerstfeest, dat elk jaar in de crypta gevierd wordt. Vijf kleinere broertjes zitten op grauwen, donkeren achtergrond in de beneden-hoeken van de gewelfbogen gedoken en schudden met alle kracht Ode gouden schelletjes, bang of Ailbertus het teeken, waardoor hem Gods wil geopenbaard wordt, niet hooren zou.

Het middelveld van het koorgewelf is op de volgende wijze verdeeld. Recht voor het altaar knielen op de bloeiende zoden de stichter en zijn twee reisgezellen. Ailbertus

toont het grondplan der crypta, zijne broeders dragen pelgrimsstaf en tasch; allen zijn gekleed in de zwarte monnikspij der Augustijnen.

Rechts van het altaar, aan de noordzijde, zien wij den grijzen graaf Adelbert met zijn jeugdigen zoon Adolf (die wel hoogstwaarschijnlijk onder de leiding van Ailbertus, den beroemden Leeraar van Doornik, opgevoed en onderwezen, en zoo de eerste leerling van Rolduc zal geweest zijn) in tegenwoordigheid van Bruno, den bisschop van Trier, de aartsdiakenen van Luik en Keulen en de kanunniken van Aken, Loutbertus en Hartmannus, afstand doen van den eigendom in handen van Obbertus, den bisschop van Luik, om de plaats met de belendende akkers en bosschen te geven aan God, aan de H. Maagd en den Aartsengel Gabriël.

De oorkonde van dezen afstand, die plaats had den 13den December 1108, berust in de archieven van Rolduc.

Aan den zuidkant staan de herders; zij slaan verbaasd hunne oogen ten hemel en luisteren eerbiedig naar de melodieuze der Engelen. Ook de schapen en hun trouwe bewaker zijn getroffen door de hemelsche muziek en spitsen in vrome aandacht hunne ooren.

Tegenover Ailbertus en zijne broeders staat op het zuidelijk gewelfvlak Embrico, de edelman, met zijne echtgenoot Adelida, de 'Conversen,' die hun rijke inkomsten aan Ailbertus ten geschenke brachten, om de crypta te bouwen.

De polychromie van het overige gedeelte der crypta, der drie beuken met de beide halfvonden van het trifolium, heeft tot onderwerp het *Credo*, de twaalf artikelen van de geloofsbelijdenis der Apostelen. Geen onderwerp kon passender gekozen worden. Eenvoudig en rijk! Gelijk de onmetelijke schat der katholieke leer en wetenschap ontstaan is uit het symbolum der Apostelen, zoo ontwikkelt zich op de breede muren en hechte zuilen het heerlijke koor der bovenkerk met zijn stout ontworpen trifolium, zijn hooge bogen en breedgerekte gewelven.

Eenvoudig! En daarom is ook de wijze van voorstelling der geloofsbelijdenis ontleend aan de oudste overblijfsels der christelijke kunst, zooals wij ze vinden op de muren en gewelven der catacomben, op de marmeren zerken tot op de aarden lampen, en de goudglazen, die gebruikt werden bij de agapen of liefdemaaltijden. Deze voorstellingen der apostolische geloofsbelijdenis wisselen op de gewelven der crypta, in nabootsing der catacomben, af met de symbolen, die op Christus, zijne leer en Sacramenten betrekking hebben. Hij is de nieuwe Adam, die op den boom des kruises de erfschuld wegneemt, de ware Isaac, ter verzoening geslachteerd, de Mozes der Nieuwe Wet, de Rots waaruit het water stroomt ten eeuwigen leven, de Man der Smarten als Job, de overwinnaar van Goliath als David, de Visch van Tobias, die het gezicht aan den blinde teruggeeft. Hij trekt de volkeren tot zich als Orpheus, hij is de goede Herder, hij is de Visch, die het Brood des Hemels draagt, de Leeuw van Juda, de Duif, het onschuldige Lam, geslachteerd voor onze zonden.

Onze beschrijving, te koud en te kleurloos bij al het licht en leven der heerlijke tafereelen, is ten einde; rest nog onzen oprechten dank te brengen aan de *Katholieke Illustratie* voor de verspreiding van den lof des kunstenaars in ons land, rest de plicht onze hulde te brengen aan kanunnik Goebbels voor de edelmoedige, nooit genoeg geprezen toewijding aan de restauratie en versiering van onze monumentale kerk. Daarom maken wij het feestgedicht van Prof. A. Ruyten tot het onze en verkondigen luide door Nederland den roem van Canonicus Goebbels, den grooten, edelen kunstenaar, dankend met den dichter uitroepend:

Zoo staat gij daar, ons monument,
Meer monument reeds dan voor dezen;

De voorzaat, die u heeft gekend
Heeft nooit zoo in uw ziel gelezen
Als wij, nu t meesterlijk penseel,
U leven doet in ieder deel.

O heilge, o onschatbre kunst,
Die vormen uitvindt voor gedachten!
G lukkig hij, die in uw gunst
Den lof verdient der nageslachten,
Die zijne ziel legt in zijn werk,
En 't werk bestemt tot roem der Kerk!

Uw geest geeft aan den kouden steen
De ziel, die hem tot ons doet spreken,
En door uw tooverkleuren heen
Zien wij het licht van Boven breken. -
O schilder, gij geniet de gunst
Dier heilge en onschatbre kunst!

Aan u, aan u, wiens meesterhand
Door hoogen, heilgen geest gedreven
In onze kerk gewelf en wand
Zoo op als onder de aard doet leven,
Aan u de hooge jubelklank:
Rolduc wijdt u zijn hulde en dank!

Rolduc, feest v.h. H. Hart 1899.

Jacob Maris.

Jacob Maris is niet meer. Aan ons land is wederom ontvallen een dergenen, die door hun werken bevestigden de waarheid van het koninklijk woord, dat onder velerlei opzicht een *klein* volk *groot* kan zijn. Want Jacob Maris was een zoon van zijn volk met heel zijn ziel, met heel zijn kunst; het verblijf in den vreemde - te Antwerpen en te Parijs - heeft van den Hollandschen artist niet kunnen maken een navolger der Fransche school, hoe heerlijk ze ook bloeide in meesterwerken als van Millet en Rousseau en Corot. Hollander is hij gebleven, echt Hollandsch bleef zijn bewonderende liefde voor onze mooie, rustige natuur, voor de krachtige, levenswarme kunstuitingen onzer oude meesters.

Jacob Maris werd in 1837 te 's-Gravenhage geboren. Als bij vele kunstenaars bleek reeds op zeer jeugdigen leeftijd zijn buitengewone aanleg; men deed hem dan ook bij Stroebel in de leer; daarna studeerde hij drie jaar aan de Antwerpsche Academie en vervolgens kwam hij, in Den Haag teruggekeerd, bij den toenmaals gevierden Louis Meyer op 't atelier.

In 1865 vertrok hij naar Parijs en schilderde er een tijdlang bij Hébert.

Toen vestigde hij zich voorgoed in 't vaderland en heeft er tot zijn dood onafgebroken gewerkt, woekerend met de hooge gaven, hem van God geschonken, verblijdend zijn volk met de heerlijke, vol-rijpe vruchten van zijn subliem talent. Jacob Maris was een werker, een ijverig en nauwgezet werker, die in zijn kunst en 111 de eenvoudige genoegens van het familieleven zijn geluk vond; zoo - sterk in het bewustzijn van zijn krachtig kunnen - heeft hij rustig en veel kunnen werken, heeft hij de moderne Hollandsche schilderkunst helpen opvoeren tot den rang van wereldkunst. Blijft onze literatuur uiteraard beperkt binnen eigen grenzen, de werken onzer groote schilders versieren de eerezalen van buitenlandsche tentoonstellingen.

JACOB MARIS, † 8 Augustus 1899.

Uit de ziel van dezen ernstigen, zorgvuldigen werker is ze opgebloeid: zijn kunst, zijn zachte, intieme kunst, ernstig en voornaam, van een kalme, sereene schoonheid. Onze reproductie geeft daarvan een gelukkig voorbeeld:

Het is de natuur, de mooie, naïeve Hollandsche natuur in al haar verheven eenvoud, haar zachte melancholie, haar pretentielooze bekoorlijkheid; hóóg de wijde, lichtende lucht, spiegelend in het blanke, roerlooze water; langs de ruige oevers staat vredig en heel gelaten het gras, waarvan we hier en daar de kleine, simpele sprietjes onderscheiden kunnen: fijne, bleek-groene halmpjes, zoo heerlijk eenvoudig, bijna primitief gedaan - en de oud-eerwaardige wilgen, met de teere takjes luchtigjes uitgespreid tegen de ijle tintellucht - alles zoo innig mooi, zoo pieus als een

oud-Hollandsch liedeke. Want hoe ook door de eeuwen de meeningen der menschen wisselen mogen; zuivere kunst, als afstraling der eeuwige Schoonheid, der onveranderlijke Waarheid, blijft in haar innigste wezen eeuwig verwant, óók al zou de kunstenaar zich deze verwantschap niet bewust zijn.

Wat een groot, wijd brok natuur geeft Maris in 't klein bestek eener schilderij, wat een ruimte in de hooge lucht, waarlangs vogels zwieren; wat een wijking in het landschap, plechtig als een vroom gesproken Onze Vader...

HOLLANDSCH LANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JACOB MARIS.

Ze dóén het, die vogels, zooals alles het doet op Maris' schilderijen; ze schijnen werkelijk

DONNA MERCEDES. - Voor het eerst beschouwde hij de gelaatstreken van den gevallen....

aan te vliegen uit de wazig-blonde lichtwolken, en verweg staan de molens, de molens van Jaap Maris, zoo fijn, zoo droome teer verzezen boven het verschiert in hun atmosfeer van licht, de contouren der wieken vervloeiend in een zee van trillenden etherglans.

Somtijds schildert Maris zijn molens log en zwaar, als duistere, dreigende spookgevaarten oprijzend uit het vlakke land naar hevig bewogen luchten; dan geven diezelfde molens een impressie van starre somberheid, van troostelooze verlatenheid, die op den aanschouwer zóó plotseling, zóó beklemmend zwaar neerzigt, dat het hem moeite kost, zich er weer van los te maken. Maar de molens in ons landschap staan daar zoo licht, zoo gracielijk als het zuivere zingen van kinderstemmen is in hooge kathedraal - en midden in de plechtige pracht der natuur de mensch, één met het landschap: een klein, simpel menschfiguurtje, rustig doende zijn nederig handenwerk - een geheel van loutere, stille schoonheid....

Veel heeft Maris moeten werken vóór hij het gebracht had tot zóó bewonderenswaardig meesterschap over kleur en toon en lijn; veel moeten studeeren naar de natuur. In den laatsten tijd schilderde hij uit het hoofd; maar altijd lag de natuur aan zijn werk ten grondslag: hij zag deze, verwerkte den verkregen indruk in zijn zuiver-voelende kunstenaarsziel en verbeeldde dien in zijn schilderijen; zóó komt het, dat we van Maris' werk zoo'n krachtige impressie krijgen.

Niet alleen landschappen, maar ook figuren, binnenhuizen, strand- en stadsgezichten heeft Maris geschilderd; we kennen ze, de heerlijke stadsgezichten van den meester: apotheosen van licht en kleur en toch zoo juist gevend de karakteristiek onzer Hollandsche steden; zijn blanke, zilverige strandgezichten, zijn gedistingeerde binnenhuizen met de lieve, reine kinderfiguren.

De hand, die dit schoon zoo bewonderenswaardig te verbeelden wist, is nu voor altijd verstijfd - moge de ziel, waaruit het zijn oorsprong nam, door Gods barmhertigheid zijn verheven tot de sferen van onsterfelijk licht en onverwelkbare schoonheid, waarvan de weerglans haar reeds op aarde zoo genadiglijk bestraalde.

M.V.

Donna Mercedes, door J. Vesters Jr.

I.

Dicht bij het hooge boograam, in een zwaren gebeeldhouwden zetel zat donna Mercedes, den blik onafgewend naar buiten gericht. Een gewaad van blanke, ruischende zijde, afgezet met kostbare Valenciennes-kant, omsloot haar ranke leden, en haar kleine voeten staken in schoentjes van Corduaansch leder. Op korten afstand der jeugdige edelvrouw zat op een laag voetbankje haar kamenier Joaquina, die met ongeveinsde bewondering het bruidskleed harer jeugdige meesteres beschouwde.

‘Donna Mercedes, hoe bekoorlijk ziet ge er uit,’ verbrak Joaquina de stilte, ‘en hoe opgetogen zal don Diego zijn, u als zijn bruid getooid te zien.’

De jonge edelvrouw wendde den blik naar de spreekster, maar de vurige glans, die anders uit haar gitzwarte oogen straalde, werd thans door een vochtig waas verduisterd. ‘Goede Joaquina,’ zei zij, ‘ik ben zoo bang, don Diego blijft-zoo lang uit, en de bedreigingen van don Sancho jagen mij vrees aan. Indien mijn bruidegom maar niets overkomen is,’ en weer keek zij naar buiten, of zij nog niet een stofwolk zag, opgeworpen door den galop van een vurig Andalusisch paard.

‘Don Diego is een dapper *caballero*,’ trachtte Joaquina haar meesteres gerust te stellen. ‘Heeft hij niet in het laatste steekspel te Toledo alle ridders uit het zadel gelicht, ook don Sancho, die tot dusver den naam had, het behendigst te zijn in het hanteeren van zwaard en lans?’

‘Juist zijn dapperheid doet mij voor hem vreezen,’ hernam donna Mercedes. ‘Don Sancho heeft twee redenen om zich op don Diego te wreken: om de nederlaag, die hij te Toledo in het kampspel heeft geleden, en niet minder omdat mijn heer vader en ik don Diego boven hem de voorkeur hebben gegeven. Ik ken don Sancho's wraakgierig karakter, en ik vrees, dat hij, wien het niet is gelukt don Diego in eerlijken ridderkamp te overwinnen, hem op dorperlijke wijze van achteien zal trachten te treffen.’

‘Zoo lafhartig zal don Sancho toch niet zijn, en bovendien zal de vrees voor koning Karel hem van zulk een snooddaad afhouden.’

Donna Mercedes haalde licht de schouders op. ‘Ik acht don Sancho tot alles in staat, en wat koning Karel betreft, die heeft in zijn uitgestrekte rijken zooveel te stellen, vooral nu, naar het gerucht gaat, een nieuwe oorlog met den Franschen koning dreigt, dat hij zich met een twist tusschen twee ridders niet kan inlaten. Maar daar hoor ik den hoefslag van een paard; Goddank, dat zal don Diego zijn.’

Levendig stond zij uit haar zetel op en ging dicht tegen het raam staan, ten einde den naderenden ruiter spoedig te kunnen zien. Weldra werd hij zichtbaar: het was een jonkman, in een wambuis van groen fluweel, met nauwsluitende hosen, een breedten kanten kraag en den degen op zij.

Toen donna Mercedes hem gewaar werd, verdween het blosje van geluk, dat bij het hooren van den hoefslag haar wangen gekleurd had, en in hevigen angst wrong zij de handen. ‘Mijn God, het is don Diego niet, het is don Manuel, zijn broeder! Wat kan mijn bruidegom overkomen zijn?’

Maar de ruiter, die, bij de burchtpoort gekomen, van het paard gesprongen was, bemerkte de jonkvrouw voor het venster en stelde haar met een handbeweging gerust, waarna hij in de poortopening verdween.

Donna Mercedes, wier angst door de geruststellende beweging eenigszins getemperd werd, had den bezoeker wel te gemoet willen snellen, om hem de reden van haar bruidegoms wegblijven te vragen, maar de Spaansche etiquette verbood dit. Zij moest wachten, tot haar heer vader, graaf Gomez de la Puento, den ridder bij haar zou geleiden.

Het waren voor de jonkvrouw angstige, eindelooze oogenblikken, die thans volgden. Zij pijnigde zich met allerlei gissingen, want, al behoefde zij het ergste niet te denken, er moest toch iets heel bijzonders gebeurd zijn, dat don Diego belet had, zijn bruid te komen af halen, om haar naar het landgoed te voeren, waar het huwelijk zou worden voltrokken. Met een weemoedigen blik bekeek donna Mercedes haar kostbaar bruidskleed, dat zij heden had aangetrokken, om Diego te verrassen. In haar naïeve, kinderlijke opgetogenheid had zij zich zooveel voorgesteld van den indruk, dien zij in haar zijden tooi op het hart van den dapperen ridder moest maken..... Thans

was die illusie wreed verstoord. Wie weet, of de dag van het huwelijk niet uitgesteld zou moeten worden....

Eindelijk werd aan haar bange onzekerheid een einde gemaakt door het binnentreden van don Manuel aan de zijde haars vaders. ‘Mercedes,’ zei deze, terwijl de ridder een hoofsche buiging voor haar maakte, ‘don Manuel brengt mij de tijding, dat uw bruidegom heden bij den koning te Toledo is ontboden. Dit is de reden, waarom hij u niet persoonlijk kon afhalen, doch in zijn plaats zal don Manuel ons tot geleider strekken. Hedenavond hoopt don Diego zich op ons landgoed bij ons te voegen.’

Een zucht van verlichting gleed over de koralen lippen der jonkvrouw. ‘Ik dank don Manuel,’ zei zij met een vriendelijke neiging van het fraai gevormde hoofd, ‘voor zijn geleide en voor den spoed, waarmee hij ons bericht heeft gebracht, want waarlijk, ik begon mij reeds ongerust te maken.’

‘Gelukkig is daar niet de minste reden voor,’ nam thans don Manuel het woord, ‘en ware de koninklijke boodschap niet zoo laat gekomen, dan zou ik u eerder daarvan in kennis hebben gesteld.’

‘En kan u ook vermoeden,’ vroeg de jonkvrouw schuchter, ‘waarom mijn bruidegom naar Toledo is ontboden?’

‘De geruchten van een op handen zijnden oorlog met den Franschen koning zullen ook wel tot hier zijn doorgedrongen,’ hernam don Manuel, ‘en nu vermoed ik, dat mijn broeder, wiens dapperheid bij het jongste steekspel de koning prees, met een commando zal worden belast.’

‘Dus reeds scheiden vóórdat wij vereenigd zijn,’ zuchtte Mercedes.

‘Neen, mijn dochter,’ antwoordde graaf Gomez, met de hand langs zijn zwarten puntbaard strijkend, ‘het huwelijk wordt in ieder geval morgen voltrokken. Maar indien de koning een beroep doet op uw echtgenoot, moogt gij u daartegen niet verzetten. Ik ken mijn Mercedes te goed om te weten, dat zij voor haar koning en haar land het offer zal brengen van een tijdelijke scheiding, indien zulks van haar gevraagd wordt.’

‘Zeker, heer vader, ik zou uw naam en dien van Diego Sidonia niet waardig zijn, indien ik de stem der zelfzucht niet het zwijgen oplegde. De zinspreuk van ons wapen: *Deber y honor*¹⁾ zal ik mij altijd weten te herinneren.’

‘Aan deze kloeke woorden herken ik mijn dochter,’ hernam de graaf, met fierheid neerblikkend op Mercedes, die bij de gedachte aan hetgeen de naaste toekomst haar wellicht brengen zou, moeite had heur tranen te bedwingen, maar deze met geweld terugdrong, om niet zwak te schijnen in het oog der beide ridders.

‘En nu aan tafel, Mercedes,’ vervolgde graaf Gomez. ‘Wij hebben nog een heele reis af te leggen, en hoe veilig de wegen thans ook zijn, is het toch raadzaam, dat wij vóór het vallen van den avond ons landgoed bereikt hebben.’

Bij deze woorden kwam Mercedes het beeld van don Sancho voor den geest, maar als zij de kloeke gestalte haars vaders en de ridderlijke figuur van don Manuel - don Diego's evenbeeld - beschouwde, week haar vrees. Onder het geleide van twee zulke ridders was zij veilig.

II.

Het uur van vertrekken was geslagen. Op de binnenplaats van den burcht stond de reiskoets, die door een paar gewapende dienaren zou worden vergezeld. Hoe meer

1) Plicht en eer.

het oogenblik naderde, waarop donna Mercedes het kasteel harer vaderen voorgoed zou vaarwel zeggen, hoe meer haar hart beklemd werd door angstige voor gevoelens. Zij nam afscheid van de zalen, waarin zij als kind had gespeeld, als jonkvrouw de honneurs had waargenomen, toen heur moeder in den bloei der jaren haar was ontvallen. Zij nam afscheid van de bedienden, die allen het heengaan van een zoo goede meesteres betreurden, vooral Joaquina, voor wie donna Mercedes meer een zuster dan een gebiedster was geweest.

‘Bid Onze Lieve Vrouw,’ zei de jonkvrouw tot Joaquina, ‘opdat Zij alle onheil van mij en Diego afwende. Ik heb de belofte gedaan, een bedevaart te ondernemen naar haar heiligdom te Segovia, indien Zij Diego en mij hedenavond veilig op ons landgoed doet aankomen.’

‘De Madonna zal u helpen, donna Mercedes,’ zei Joaquina met vuur, ‘en wij allen op het kasteel zullen dezen middag een rozenkrans te harer eer bidden voor uw behouden aankomst. Maar u hoeft immers geen vrees te koesteren. Uw heer vader en don Manuel zijn beiden dappere ridders, en de dienstlieden, die u vergezellen, zullen, als het noodig is, tot den laatsten druppel bloed voor u vergieten.’

Nogmaals drukte de jonkvrouw haar kamenier de hand. ‘Ik moet gaan, mijn heer vader wenkt mij. Vaarwel, Joaquina, bid voor mij.’

‘Goede reis, donna Mercedes, wij zullen allen voor u bidden.’

De graaf en zijn dochter en don Manuel namen in de reiskoets plaats, die door vier gewapenden werd geëscorteerd. Onder de heilwensen van al de bewoners van den burcht zette de kleine stoet zich in beweging.

De jonkvrouw was blij, dat in de eerste

oogenblikken noch haar vader, noch de ridder het woord tot haar richtten, want het afscheid van het vaderlijk kasteel, van de getrouwen, onder wier zorg zij was opgegroeid, had haar meer aangegrepen dan zij vermoed had. Daarbij kwam de vrees voor de toekomst. Wel had zij zich kloek gehouden in het bijzijn der beide ridders, maar haar arm jonkvrouwelijk hart popelde van angst. Hoe eenzaam zou het zijn, als haar Diego voor zijn koning ten strijde was getogen, wie weet voor hoe lang! Zou ze hem wel weerzien? Diego kende geen vrees en geen gevaar. Roekeloos zou hij zich in het dichtste strijdgewoel wagen. Maar ze zou hem laten beloven, dat hij zich ter liefde van haar niet noodeloos in gevaar zou begeven.... En dan don Sancho, wiens beeld telkens voor haar geest oprees? Zou hij niet van Diego's afwezigheid gebruik maken?.... Hij had gezworen, dat hij zich zou wreken, en hij zou dien eed houden.

Stil vouwde daarna Mercedes de handen in een smeeking tot de H. Maagd en prevelde een innig gebed.

De beide ridders waren in een druk gesprek gewikkeld over het goudland Peru, door een handvol avonturiers veroverd en waaromtrent de fabelachtigste geruchten in omloop waren.

Een groot gedeelte van den weg was reeds afgelegd, en de kleine stoet bevond zich in de Castiliaansche hoogvlakte, waar de eentonige hoefslag der paarden over den harden grond luide echo's wekte. Maar was het niet, of men achter de bergen ook hoefgetrappel hoorde? Graaf Gomez schoof even het zware voorhangsel der koets ter zijde, luisterde scherp en spiedde met zijn adelaarsoogen in het rond. Maar hij hoorde of zag niets, en gerustgesteld schoof hij het voorhangsel weer dicht.

‘Wij naderen het doel onzer reis,’ zei hij tegen donna Mercedes, die angstig de bewegingen haars vaders gevolgd had. ‘Over een uur zijn wij op ons landgoed. Maar, wat ziet ge bleek, kind?’ vervolgde hij met vaderlijke bezorgdheid. ‘Voelt ge u niet wel?’

Mercedes wilde antwoorden, toen eensklaps geweerschoten weerklonken en een verward geschreeuw de stilte verbrak. Allen sprongen op. Graaf Gomez en don Manuel trokken hun zwaard, Mercedes wrong radeloos de handen. De koets stond stil: het eene paard was door een kogel getroffen, het andere steigerde woest, verschrikt door de kogels, die om zijn ooren floten.

‘Verraad!’ bulderde graaf Gomez, met uitgetogen zwaard uit de koets springend, welk voorbeeld door don Manuel gevolgd werd. ‘Aan mij, mannen, verdedigt donna Mercedes tegen dien ellendeling!’

Met de punt van zijn degen wees hij naar don Sancho, die, door een schaar woeste gezellen omringd, onstuimig op de koets aandrong.

De strijd was ongelijk: van graaf Gomez' getrouwen, niets kwaads vermoedend verrast, waren er aanstonds drie buiten gevecht gesteld. De overigen, den noodlottigen afloop voorziende, besloten toch hun leven zoo duur mogelijk te verkoopen en plaatsten zich naast de beide ridders voor de koets, waarin donna Mercedes, tot den dood toe beangst, den strijd volgde. Zij hoorde het geklikklik der wapenen, den doffen plof van menschelijke lichamen, de smartkreten der gewonden, het woeste geschreeuw van Sancho's rotgezellen.

Het beslissend oogenblik naderde. Machteloos moest zij het aanzien, hoe haars vaders mannen in een machtellozen strijd hun bloed offerden, zwijgend hun plicht doende tot het uiterste. Ook haar vader en don Manuel zouden vallen, en dan zou zij

weerloos zijn overgeleverd aan den onriddelijken Sancho. Zij bad tot God om een wonder, zij smeekte Hem den gruwel te beletten. Maar daar zag zij, hoe een geweldige slag van Sancho's zwaard don Manuel den schedel kliefde. Zij zag hem neervallen, terwijl een breede bloedstraal spoot uit een gapende wonde aan het hoofd. Zij zag nog alleen haar vader den ongelijken strijd voortzetten, en toen zag zij niets meer. Ruwe handen grepen haar vast en sleurden haar uit de koets. 'God! God! Heilige Maagd, help mij!' stamelde zij en viel toen in zwijm.

'Graaf Gomez, geef mij uw dochter, anders zijt gij een man des doods!' bulderde don Sancho.

De graaf antwoordde niet; als een eik stond hij pal en weerde de degenstooten van zijn tegenpartij af, maar zijn arm werd vermoeid en hij voelde, dat hij den kamp niet lang meer zou kunnen volhouden. Zijn dochter in de macht van dien ellendeling; hij zelf, die op het slagveld onder de vanen zijns konings met roem had gestreden, zonder eer vallen in een strijd met verraderlijke struikroovers; - deze gedachten prikkelden hem tot wanhopige tegenweer. Doch zijn slagen werden minder zeker, zijn vermoeide vuist kon ternauwernood meer het wapen hanteeren. Sancho hief zijn degen op, om den graaf den doodelijken stoot toe te brengen: één seconde nog en graaf Gomez zou het lot deelen van don Manuel, die zielloos voor Sancho's voeten lag uitgestrekt.

Wat deed dezen plotseling den reeds opgeheven degen strijken? Thans voor het eerst beschouwde hij de gelaatstrekken van den gevallen en bemerkte tot zijn groote verbazing, dat deze niet don Diego, maar diens broeder Manuel was. Zijn gehate mededinger was dus niet dood, hij leefde en zou zeker wraak nemen over de ontvoering van zijn bruid en den moord op zijn broeder. Don Sancho sidderde even bij dit denkbeeld, maar haastig verbande hij het uit zijn geest. Er diende snel gehandeld te worden: Diego, wiens afwezigheid hij niet kon verklaren, moest eens tot ontzet komen opdagen. 'Stoot hem neer!' bulderde hij zijn mannen toe, zelf zijn degen op de onbeschutte borst des graven richtend.

(Slot volgt.)

Ons reisje door den Harz, door Daisy.

Het is Zondagavond. Laat ik u binnenvoeren in de gezellige, groote huiskamer der familie Duchatel. Het gezelschap daar tegenwoordig is niet groot, het bestaat slechts uit papa, mama, zoon en dochter; toch schijnt er geen gebrek aan stof tot discours te bestaan, want er wordt druk geredeneerd. Het is ook een gewichtig punt, waarover onderhandeld wordt: men is aan de zomerreisplannen bezig. Laten wij maar eens even voor luistervink spelen. Mama heeft juist het woord.

'Wel, mannetje, wil ik je nu maar eens vertellen, waar die twee al zoo lang van droomen? Ze zouden zoo graag samen een reisje maken.'

'Ja, dat wil ik wel gelooven,' zegt papa, 'maar waar zou dat dan wel naar toe willen? Twee zulke jonge schaapjes alleen op reis, maar enfin, laat eens hooren.'

'Kom, pa,' zegt Daisy, 'nu overdrijft u, zoo jong zijn wij niet; we hadden gedacht naar het Schwarzwald of naar den Harz; u kunt ons best laten gaan, we zijn mans genoeg om overal voor te zorgen, wij zullen heusch in geen zeven slooten te gelijk loopen.'

't Is nogal geen kleinigheid zoo'n verre reis.'

‘Ja maar, pa,’ zegt mama, ‘Willy mag dan ook wel een extraatje hebben als het examen goed afloopt.’

‘Nu, dan moeten wij ook eigenlijk wachten met de beslissing tot wij den uitslag weten.’

‘Maar pa,’ roepen Daisy en Willy te gelijk verschrikt uit, ‘dan wordt het toch veel te laat in den tijd, we moeten voor logies zorgen en een programma opmaken van al de tochten, die wij zullen maken, net als verleden jaar.’

‘Kalm, kalm, niet allebei te gelijk praten. Lomes bestellen zal wel niet noodig wezen, dat zal er altijd wel genoeg zijn. Wie heeft er nu plezier tusschen die bergen te gaan zitten? Boe, je krijgt het al benauwd als je er aan denkt,’ zegt papa plagend.

‘Kom, pa,’ zegt Willy, ‘nu neemt u een loopje met ons: *Jedes Thierchen hat sein Pleisierchen*; wij zitten graag tusschen de bergen en u aan het strand; toe, geef nu maar uw toestemming, dan kunnen we eens bij de kennissen informeeren wat het beste zou zijn.’

‘Kinderen, overhaaste besluiten zijn nooit goed; laten wij er nu eens een weekje op slapen,’ zegt papa, mama lachend aankijkend.

‘Mannetje, mannetje! Zal je dat plagen nu nooit afleeren? Kom, laat ze nu niet langer in spanning en kom voor den dag met je geheimen.’

Daisy en Willy kijken verwonderd dan den een, dan de ander aan en begrijpen er niets van. Wat kan papa voor geheimen hebben? Papa kijkt lachend naar het tweetal en staat op om iets uit zijn bureau te halen, wat hij vergenoegd voor hen neerlegt. Verrast kijken zij elkander aan. Een mooie gids voor den Harz met kaarten en platen lacht hen uitlokkend toe. Spoedig zijn zij vol vuur aan 't bestudeeren van bergen, kasteelen en ruïnes, Daisy is zelfs zoo verdiept, dat ze niets van de bel hoort.

‘Daisy, Daisy, denk eens aan je werk, Lena is uit,’ zegt mama.

Daisy kijkt heel verschrikt op. ‘Wat is er mama, wat moet ik doen?’

‘Maar kindje, gauw wat, er is gebeld, het zal de post zijn.’

Daisy is in een wip de deur uit en komt triomfantelijk met twee brieven in de lucht zwaaiende de kamer binnenhollen.

‘Mamaatje, nu begin ik het te snappen, u hebt uit de school geklapt en alles is zeker al in orde voor ons reisje, want zie, hier heb ik brieven van hotels. He! Wil, kijk eens, “Waldkater” heet het eene, daar zal het wel niet pluis zijn.’

‘Daisy, geef nu eens hier, dan kan ik zien of ze jelui hebben willen in dat rooverland,’ zegt papa. ‘He! dat is aardig! Bokelmann stuurt er een photographie en plattegrond van zijn hotel bij, dat ziet er wel gezellig uit, maar die “Waldkater,” heelemaal ingesloten door de rotsen, 't is om kippevel te krijgen. Nu, jongens, luister eens goed, jelui mogen veertien dagen wegblijven en nog twee dagen bovendien voor de reis heen en weer. Dit zijn de opgaven van de hotels; nu moeten jelui zelf maar schrijven, wanneer je komt en zorgen, dat je rondreisbiljetten krijgt; jelui krijgen een bepaalde som mee, dan moet je maar eens goed berekenen, hoe het aan te leggen, dat je genoeg hebt, want toegiftjes daar houden we ons niet mee op.’

‘Pa,’ zegt Wil, ‘u bent de beste, wij zullen wel zorgen, dat wij goed uitkomen, misschien nog wel overhouden. Drommels, zus, wat zullen wij de peentjes opscheppen, dat zal een pan worden.’

‘Ja, Wil,’ zegt Daisy, ‘dat kun je denken; laat mij de kas maar houden, anders is ons geld na drie dagen al op. De *Conditoreien* zouden een goede aan je hebben.’

‘Zeg, houd je nu maar stil, jij bent er ook niet vies van; denk maar eens aan het Zevengebergte, jongens, daar hebben we toch ook pret gehad. Weet je nog, dat we verdwaald geweest zijn, dat was een kostje.’

‘Nu, kinderen, praat maar zoo lang en zoo veel als je wil, maar ik ga naar bed, ik heb geen plan den heelen nacht op te blijven; slaap lekker en droom maar niet, dat je van de bergen afrolt.’

Papa verdwijnt van het tooneel.

‘He, maatje!’ zegt Daisy, ‘wat hebt u goed voor ons gepleit, we hadden nooit durven denken, dat we het gedaan gekregen hadden; zonder uw voorspraak was dat ook zeker niet gebeurd. Het is nu zoo heerlijk, we hebben nog een paar weken den tijd en kunnen dus al onze tochten vooruit opmaken, dat bespaart zooveel tijd, en 't is zoo prettig als je al eenigszins van alles op de hoogte bent.’

‘Nu moeten jelui maar heel voorzichtig zijn en goed op je geld passen.’

‘Ja, maatje, dat komt terecht, we zijn toch seen kleine kinderen meer.’

‘Neen, maar je hoort zooveel van menschen die verdoofd worden in den trein en dan bestolen.’

‘Kom, maatje, wees niet zoo ongerust. Als ik nu toch ging rooven, dan aasde ik niet op zoo'n armzalig beetje als wij bij ons hebben, maar pikte er een uit, die wat beter voorzien was, en dat zullen alle bandieten wel met mij eens zijn.’

‘Nu, kinderen, ga dan voorloopig maar gauw naar kooi.’

‘Niet dan na u eens flink geknuffeld te hebben.’

Een allerstevigste omhelzing was hiervan natuurlijk het gevolg.

‘Foei, foei! is dat leven met je oude moeder, maar nu zullen we er eens gauw een eind aan maken, wacht maar,’ en te gelijk draait zij het licht uit, zoodat ze zoekend en tastend de kamer uit moeten en onder schaterend gelach verdwijnen ze naar boven.

't Gewichtige oogenblik van vertrek nadert. Wil galmt het hoogste lied uit, wat mij de opmerking ontlokt: ‘Pas maar op, vogeltjes, die zoo vroeg zingen, krijgt de poes.’ We zitten allebei met een broodje te worstelen, gelukkig verlost de komst van het rijtuig ons van die marteling.

‘Dag pa, dag ma, wees nu maar niet ongerust, hoor! we zullen voorzichtig zijn.’

‘Ja, natuurlijk, dat spreekt van zelf,’ zegt Wil verontwaardigd, ‘schiet nu maar op, anders is het jouw schuld, als wij te laat aan den trein komen.’

Nog een zoen, nog een handdruk, voort gaan we! In een minuut of tien is het station bereikt. Niet lang daarna komt de trein en in twintig minuten staan wij reeds te Rotterdam en doen wanhopige pogingen, om in een overvolle tram tusschen eenige veekoopers een staanplaatsje te veroveren. Na een paar minuten stappen er gelukkig eenige uit en worden we uit onze half hangende positie verlost. Weldra is het Rijnstation bereikt en informeerden wij naar den trein, die ons naar Oberhausen moet brengen en die gelukkig niet lang op zich laat wachten. De conducteur voorziet ons van een paar heerlijke hoekplaatsen, waar wij weldra op ons gemak zijn en van negen tot één uur rustig kunnen blijven zitten. Een juffrouw met een erg lijmerige stem blijkt een bijzonder amusement te worden. At en toe komen er reizigers bij en hoort men kibbelen over plaatsen in de zijgangen, wat de lijmerige juffrouw de zeer wijsgeerige opmerking ontlokt: ‘Waarom ont houdt ie-der zain aigen plaats niet?’

Na een paar uurtjes bereiken wij de grenzen en hooren het welbekende *Allen aussteigen*, waarop het gewone gedrang en gehol met koffers volgt. Wij zijn heel gauw klaar en een van de eersten om weer naar onze coupé te stappen.

Wij vinden onze lijmerige reisgenoot druk bezig met den inhoud van haar koffer door den coupé te verspreiden; als ze alles uitgepakt heeft, zegt ze: ‘Ma.....n, nu be.... hoe.... ven wij er toch niet meer uit, is 't wel?’ - Manlief antwoordt:

‘Wel ja, mensch, natuurlijk moeten wij nog overstappen.’

‘En nu heb ik alles uitgepakt,’ en heel verwezen kijkt ze naar al haar rommeltje.

‘Nu, dan zou ik het maar weer inpakken.’

Wij zittou dapper uit het raampje te kijken, om onzen lachlust even bot te vieren. Nog een uurtje en wij zijn te Oberhausen, ons punt van aansluiting; vlug stappen wij uit, zoodat ik, alias Daisy, bijna in de armen van een controleur rol, die mij toevoegt: ‘*Wohin? Nach Hannover? Die Treppe hinunter, dann links erste Treppe.*’

EEN MOEILIJKE SOM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. HENSELER.

Op een sukkeldrafje sjouwen wij de eene trap at en de andere op en verwenschen in stilte die nare tunnels. Donderend en snuivend komt er een trein aangesnord met een bord Hamm Hannover; 't is ons een beetje onverklaarbaar, daar men verzekerde, dat onze trein vlak voor het station kwam, en deze rijdt heelemaal buiten het station. Enfin, wij pakken ons boeltje op en sukkelen den trein na; halfweg roept ons een jongen toe: *'Bleiben Sie doch da; der Zug kommt da.'* Schaterende loopen wij weer terug, wat een paar schooljongens de opmerking ontlokt: *'Das sind Franzosen'* Wij zijn nog niet gerust en besluiten nog eens te vragen. *'Ja das ist der Zug nach Hannover'*, zegt de beambte en wijst op den trein, waar wij pas vandaan komen Vooruit maar weer. Goddank, nu zitten wij, en zoo waar een leege coupé, dat is een buitenkansje, zeggen wij tot elkander, maar de vreugde is van korten duur. De beambte komt onze biljetten kijken en zegt: *'Gehen Sie doch mit dem Schnellzug, er kommt gleich und Sie sind zwei Stunden früher in Hannover.'*

Dat laten wij ons geen tweemaal zeggen en weldra staan wij weer op ons oud plaatsje, artelijk lachende om dat geren heen en weer.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Een schildergenie in den dop. -

De moeder op onze eerste gravure vindt niet, evenals de mevrouw in Hildebrandt's opstel over de Hollandsche jongens, het oplaten van vliegers een te wild spel. Integendeel, ze heeft er niet tegen, dat de jongens - geen bleekneuzige kinderen met blauwe kringen onder de oogen, zooals mevrouws Fransjen - zich met dat spel vermaken, en met welgevallen heeft ze de noodige toebereidselen, als het plakken van den vlieger, het maken van den staart enz. gadegeslagen. Maar nu komt er nog iets extra's. Willem heeft een verfdoo, een penseel en, vooral, liefhebberij in de edele schilderkunst. Met een vastheid van oog en hand, die menig artist den jeugdigen dilettant zou benijden, hanteert hij het penseel en verfraait den vlieger op een wijze, die de broertjes en zusjes eenvoudig verstomd doet staan.

Ook moeder volgt met belangstelling en voldoening den arbeid van haar veelbelovenden zoon. Wie weet, of zij niet reeds een groot schilder in hem ziet, die eenmaal de wereld met de faam van zijn naam zal vervullen.

Een moeilijke som. -

Dat Hildebrand in zijn opstel 'Kinderrampen' niet spreekt over huiswerk, is vermoedelijk alleen hieraan toe te schrijven, dat deze kwelling in zijn tijd nog niet uitgevonden of althans niet algemeen was.

Vraag het maar aan den jongen op onze laatste gravure, die al een half uur op een som heeft zitten zweeten, of het huiswerk geen plaats verdient in de categorie kinderrampen.

Ten einde raad heeft hij de hulp van zijn vader ingeroepen, maar ook deze kan met de som niet zoo grit klaar komen, en zijn vrouw, die belangstellend naar al dat gecijfer kijkt, is stellig van oordeel, dat meester te veel van de kinderen vergt.

't Geheel vormt een aardig genre-stukje, het leven afgekeken, want er zijn méér jongens, die voor een moeilijke som vastzitten, en méér vaders, op wier hulp dan een beroep wordt gedaan.

[Nummer 30]

Oud huis te Wernigerode.

De schilder, naar wiens schilderij nevensstaande reproductie genomen is, behoort niet tot de zoogenaamde impressionisten: artiesten, wier doel is, den indruk, van een mooi licht of kleureffect ontvangen, zóó te verbeelden, dat de aanschouwer noodzakelijk dezelfde impressie moet krijgen van zijn werk, die zij zelf kregen van de natuur. Zij trachten niet door een conscientieus weergeven van alle bijzonderheden van lijn en kleur hun sujet zoo precies mogelijk te volgen, tot in de kleinste onderdeden alles heel zorgvuldig af te werken; zij verwaarloozden opzettelijk wat zou kunnen schaden aan de eenheid, de kracht van uitdrukking, waarmee de hoofd bedoeling van hun werk moet naar voren treden.

OUD HUIS TE WERNIGERODE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN STRIENING.

Niets van den impressionist vertoont de schilder van dit tafereeltje - of liever van dit mooie brok zeventiend' eeuwsche houtsneekunst; Jan Striening is niet de vertolker van hevige, spontane emoties, hij is de schilder der rustig geobserveerde, mooie dingen, der volkomen afgewerkte, schilderachtige hoekjes, der wél bestudeerde, geestig geteekende fragmenten oude architectuur.

Met liefdevolle zorgvuldigheid zijn de prachtig- in hout gesneden figuren, die reeds sterk door den tijd geleden hebben, uitgevoerd.

Heel confuus zijn de vormen geworden, hier en daar nauwelijks te herkennen, vaag wegdommelend in aristocratisch goud bruine en dofgroene tonen, die de eerwaardigoude gebouwen, waar 't stadje Wernigerode beroemd om is, zoo'n bekoorlijk aanzien geven.

Maar het geoeffend oog van den schilder heeft ze nagespeurd, de door den tijd bijna weggewischte, nobele lijnen; meer vermoed dan gezien heeft hij ze; zijn vaardige teekenstift heeft ze vastgehouden in geestige, knap gedane schetsen. En met een portefeuille vol van die zuivere, heel uitvoerige potloodteekeningen en losse, vluchtige, maar altijd raak gezette krabbels - soms vliegensvlug, maar heel nauwkeurig gedaan te midden van 't straatgewoel - op vellen zacht-getint papier, is de schilder thuisgekomen van zijn kunstreis naar de oude Deutsche steden en stedekes. Op zijn

atelier werkte hij de gegevens uit tot aquarellen en schilderijen, als waarnaar nevensstaande reproductie genomen is.

Handig is hier partij getrokken van de openstaande poort, die een mooi doorkijkje geeft tot in een achterhuis, waar een vrouwefiguur zichtbaar is. De duistere ingang komt nu goed tot zijn recht door het licht, dat blank invalt tusschen voorportaal en achterhuis. Dergelijke lichteffecten treffen we ook veel aan bij de schilders van interieuren onzer zeventiend' eeuwsche patriciërswohnungen.

Maar het rijke houtsneewerk, dat den gevel versiert, staat daar in egale verlichting, in effen, stillen toon gehouden; want de prachtvormen der ornamentaties moesten hoofdzaak blijven, ze mochten niet verloren gaan in effectvolle spelingen van licht en schaduw; nergens 'rammelen' de reliefs der fijne mensch- en dieren bloemfiguurtjes: het is alles eenvoudig en rustig mooi. Dit is de verdienste van den *schilder*, van zijn zuiver toon voelen. Het arme vrouwke met haar kinderen is dan ook - hoewel uitvoerig gedaan - louter bijzaak, stoffage, die de schilderij verlevendigt; het nobel getinte, oude houtsneewerk heeft de artist, die de schoonheid zag van lijnen en kleuren, vóór-al willen geven, dáárin heeft hij zich verlustigd: een feest voor zijn kunstenaarsoog!

En of hij dit nu verbeeldt als schilderij of aquarel, gansch zichtbaar in open daglicht of hier en daar bedekt met een iji-witte sneeuwlaag - zooals op sommige zijner waternverfteekeningen - altijd blijft hoofdzaak de voorname pracht dezer oude, rijkgeornamenteerde gebouwen.

M.V.

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

(Vervolg.)

‘Neen, daar is het om, en daarom alleen,’ antwoordde Verstraaten heftig. ‘Maar als hij van avond een aanmerking durft maken, gooi ik hem de deur uit. Een schoonzoon, die niet begrijpt wat hij mij verschuldigd is, belieft ik niet.’

‘Ja, als hij dat zou doen,’ zei mevrouw. ‘Maar hij zal wel wijzer zijn, hij zal wel begrijpen, wat zijn positie meebrengt. Het was misschien beter geweest, als Clara dat briefje niet geschreven had; mogelijk heeft hij daar argwaan door gekregen.’

‘t Kan me alles niets schelen,’ hernam Verstraaten, ‘maar ik ben het moe, door zoo'n kwajongen geringeloord te worden. Hij doet wat en zooals ik wil, òf....’

Hij voltooide den zin niet, maar maakte een dreigende beweging met de vuist.

Toen Truus een oogenblik later de kamer binnentrad, was er op zijn gezicht geen spoor meer van zijn opgewondenheid waar te nemen, zoo uitstekend had hij het in zijn macht. Ook Clara hield zich in het bijzijn harer ouders goed, maar toen zij een uur later met Truus alleen was, kon zij zich niet inhouden.

‘Daar heb je 't al, Truus. Eduard heeft getelegrapheerd, dat hij niet vóór van avond kan komen.’

Truus had zoo iets vermoed, want hoe vriendelijk mijnheer en mevrouw Verstraaten ook waren, hoezeer Clara ook haar best had gedaan om opgeruimd te schijnen, tóch voelde Truus als instinctmatig, dat er iets haperde.

‘Hij zal zeker onmogelijk weg kunnen,’ antwoordde zij, ‘anders was hij wel eerder gekomen. Maar 't zal gauw genoeg avond zijn en dan zal zijn komst zooveel te meer genoegen verschaffen.’

‘Truus, Truus, als ik je eens zeggen kon hoe bang ik ben, niet meer voor het geluk, maar voor het ongeluk. Ik geloof, dat niemand zoo ongelukkig is als ik.’

‘Alleen omdat Eduard nu een paar uurtjes later komt?’

‘Neen, daarom niet, dat ware kinderachtig. Maar ik vrees.... ik vrees....’

‘Nu, wat dan?’ vroeg Truus deelnemend. ‘Zeg het mij ronduit. Stort je hartje maar eens voor mij uit, dat zal je opluchten, en dan zal ik je een goeden raad geven.’

‘Ik vrees, dat Eduard van avond ook niet komt.... nooit meer komt.’

Het hooge woord was er uit, en snikkend verborg ze het hoofd aan den schouder van Truus. Deze wist niet, hoe ze het had. Ze was gekomen om feest te vieren, om getuige te zijn van het geluk harer vriendin, dat ze deze van harte gunde, - en nu die smart, die vertwijfeling! Ze vroeg zich af, wat ze doen, wat ze zeggen moest.

‘Maar, Clara, wat een zonderlinge gedachten komen nu toch vandaag bij je op. En je hebt daar immers niet de minste reden toe. Kom, wees nu eens verstandig. Vind je 't goed, dat we een eindje gaan wandelen? Dat zal je opknappen, hé?’

Ze stak haar arm onder dien van Clara en trok haar zachtjes overeind.

‘Ziezoo, nu zet je al die dwaze dingen uit je hoofd, want anders maak je je nog ziek, voordat het avond is.’

Reeds vroeg op den middag kwam mevrouw Van Bom, levendig en druk zooals altijd. ‘Mijn man kon nog niet weg, die komt tegen het diner, maar ik wilde er op een dag als vandaag, een dubbele feestdag, wat vroeger zijn dan gewoonlijk. Ik schrijf

mij zelf geen verdiensten toe, die ik niet heb, maar toch meen ik te mogen zeggen, dat ik aan hetgeen van avond zal voorvallen, niet geheel vreemd ben. Ja, het zal een heele verrassing zijn; zelfs mijn man heb ik het nog niet verteld, vind je dat niet sterk? Maar jij weet er natuurlijk alles van?’ vervolgde ze, zich tot Truus wendende.

‘Nu ja, dat begrijp ik, dat heeft Clara niet voor je geheim kunnen houden. Maar mondje dicht, hoor, anders is er de aardigheid af.’

Zoo babbelde mevrouw Van Bom maar door, zonder eenig vermoeden, dat mijnheer en mevrouw Verstraaten en Clara lang zoo opgetogen niet waren als zij. Maar niemand liet iets merken: allen speelden comédie, en ze speelden voortreffelijk, vooral mevrouw Verstraaten.

Zachtjesaan begonnen de genoodigden af te komen. Het was een drukte en luidruchtigheid van belang. Mevrouw Van Bom vooral was buitengewoon opgewekt en had er schik in, nu aan dezen, dan aan genen op geheimzinnigen toon te zeggen, dat er dien avond iets bijzonders zou gebeuren, een surprise, maar ze mocht geen woord meer zeggen, ze had misschien al te veel verteld.... En toen haar vlelend gevraagd werd, wat dat dan toch wel zou zijn, lei ze den vinger op den mond en zei met een glimlachje: ‘Je moet maar een beetje geduld hebben, ik zeg niets.’

Clara merkte er iets van, en ze had al haar zelfbeheersching noodig, om niet tegen mevrouw Van Bom te zeggen: ‘Schei toch als je blijft uit, want *hij* komt van avond niet, ik voel het. Het blijde feest zal treurig eindigen, als een drama.’

Het werd tijd voor het diner. Men wachtte alleen nog op den ingenieur. Mevrouw Van Bom dribbelde naar mevrouw Verstraaten. ‘Eduard laat zich vandaag lang wachten. Hij kon al hier zijn. Als hij maar niet te laat aan den trein gekomen is.’

‘Hé, is het al zóó laat?’ zei de aangesprokene, die tersluiks al wel twintigmaal naar de pendule had gekeken en ongerust begon te worden. ‘Dat zou nu erg jammer zijn, als Eduard niet kwam.’

‘Te laat kwam,’ verbeterde mevrouw Van Bom. ‘Als hij den trein gemist heeft, kan hij er niet voor acht uur zijn, maar dan zal hij stellig wel telegraphereen. ‘t Is jammer, erg jammer. Me dunkt,’ vervolgde ze fluisterend, ‘dat Clara al ongerust begint te worden. Kijk eens, hoe bleek ze wordt. ‘t Is ook een heele teleurstelling voor haar. Ik zal ze even gaan troosten.’

Maar de troost, dien ze bracht, vermocht het door bange voorgevoelens bestormde hart van Clara niet gerust te stellen. Ze glimlachte wel, maar haar hart schreide en bloedde, en het liefst zou ze alleen zijn geweest met haar smart, die ze moest, maar nauwelijks kon verbergen. Eduard zou niet meer komen, het was al meer dan een kwartier over tijd.

Men ging aan tafel. Aan mijnheer en mevrouw Verstraaten was het niet te zien, dat het wegblijven van den ingenieur hun bevreemde, maar wie in hun hart had kunnen lezen, zou daar vrees en ontzetting en wanhoop hebben gevonden. Clara wendde telkens den blik naar de deur, want zij hoopte nog, dat Eduard zou binnenkomen of dat hij althans een telegram zou zenden, om zijn wegblijven op te helderen. Reeds een telegram zou thans een uitkomst voor haar geweest zijn. Maar er kwam niets, en de tijd vloog voorbij. Het was al acht uur, kwart over achten. De laatste trein, waarmee Eduard kon komen, was aan, en het telegraafkantoor was gesloten. Zij zou dien avond dus niets meer kunnen vernemen. Het was dus beslist. Zij zou wel gewenscht hebben, dat alle gasten weg waren, dat zij alleen was, om uit te schreien. Doch zij moest blijven zitten te midden van al die pratende en lachende menschen, die aten en dronken en geen vermoeden hadden van de smart, die haar de keel als toeschroefde.

Mevrouw Van Bom en Truus wisten niet wat er van te denken; zij konden zich het raadselachtig wegblijven van den ingenieur niet verklaren. Maar met medelijden keken beiden naar Clara, die haar best deed om een onbekommerd en opgeruimd gezicht te vertoonen, maar wie dit ondanks haar bovenmenschenlijke zelfbeheersching niet mocht gelukken.

Eindelijk was de tafel afgeloopen en begon men van heengaan te spreken. 'Waar blijft nu de surprise, mevrouw?' vroeg Van Dieren aan mevrouw Van Bom. 'Of is het wegblijven van den ingenieur soms de surprise?' vroeg hij spottend. 'Dan moet ik zeggen, dat Clara daar niet bijster ingenomen mee is.'

Mevrouw Van Bom antwoordde niet, maar keerde hem den rug toe. Zij was er perplex van, en had innig medelijden met de arme Clara, die, toen ze gevoeglijk kon, met Truus naar haar kamer ging, om daar uit te schreien, doof voor de troostgronden, die het goede hart harer vriendin bedacht, maar zonder dat zij er zelf geloof aan sloeg.

Tot de laatste gast vertrokken was, bewaarden Verstraaten en zijn vrouw hun koelbloedigheid en onverstoorbare vriendelijkheid, maar toen ze alleen waren, barstte Verstraaten in een vloed van verwenschingen tegen den ingenieur uit. 'De ellendeling heeft me verraden, wij zijn geruïneerd,' dit waren de woorden, die telkens in zijn mond terugkwamen.

IX.

De bezending ijzer was gekomen. Met kloppend hart en bonzend hoofd keurde de ingenieur het, een schietgebed prevelend, en naarmate hij vorderde, God om genade en sterkte smekend. Op het laatst was het hem, of er een nevel voor zijn oogen trok. Hij zag niets meer, en als een dronken man waggelde hij naar de loods.

Het was beslist. Ditmaal kon er van vergissing geen sprake meer zijn: hier was bedrog, schandelijk bedrog in het spel. Het woord was hard, maar Verstraaten was een bedrieger, een ellendeling, een dief. Hij had er blijkbaar op gerekend, dat de ingenieur ter wille van hem, ter wille van Clara zijn plicht zou verzaken, een meenedige zou worden. Maar dit zou nooit gebeuren: hoeveel het ook kostte, hoe zwaar het offer hem viel, hij zou zijn plicht weten te doen zonder zwakte.

Somber staarde Van Buren voor zich uit naar de puinhoopen van zijn verwoest geluk. Hij had als in een visioen een gelukkige, heerlijke toekomst voor zich gezien, aan de zijde van haar, die hij liefhad, wier levenspad hij met rozen zou bestrooien, en die op haar beurt de hobbels op zijn levensweg zou effenen. Dat visioen was nu in eens wreed verstoord, de zoete band, die hen bond, verscheurd, en zij zouden vreemden voor elkander worden, erger dan vreemden, Clara zou zijn handelwijze niet begrijpen, zij zou ze aan heel andere beweegredenen toeschrijven, want hij kon haar toch niet zeggen, dat haar vader een dief was, en dat het zijn plicht was geweest, dien dief te ontmaskeren.

Maar was hij niet te streng, vroeg in zijn binnenste een stem, waarnaar hij een oogenblik gretig luisterde, evenals een schipbreukeling zich vastklampt aan een stuk wrakhout. Was het geen overdreven teerheid van geweten, geen overdrijving van plichtsbetrachting? Was het wel noodig, dat hij daaraan het liefste wat hij had, ten offer bracht? Kon en mocht hij niet een oog sluiten ter wille van Clara? Het ijzer was van mindere kwaliteit, maar het was toch deugdelijk, de brug zou het wel uithouden, - en hoe vaak gebeurde het niet, dat alleen ter wille van geldelijk belang een oog werd dichtgedrukt? Hier nu was zijnerzijds geen geldelijk belang in het spel: zijn geluk, zijn toekomst en die van Clara was er mee gemoeid, en mocht hij die opofferen?

Maar spoedig zag de ingenieur den toestand weer met volle klaarheid in en alle tweestrijd was uit. Verstraaten was een dief, en hij zelf zou zijn medeplichtige worden, indien hij het bedrog bemantelde en als het ware sanctioneerde. En al mocht hij daardoor wellicht Clara behouden, iets veel kostbaarders zou hij verspelen: de achting voor zich zelf en een zuiver geweten. Hij zou geen rust meer hebben, onophoudelijk zou hij door wroeging vervolgd en gefolterd worden. De wereld mocht hem een eerlijk man noemen, voor zich zelf zou hij een plichtverzaker, een dief zijn.

Voor een man als de ingenieur mocht de strijd pijnlijk en zwaar wezen, de overwinning was niet twijfelachtig, daar hij niet, als zoovelen in onzen tijd, buiten God rekende, maar integendeel Hem steeds voor oogen had.

Toevallig stak hij op dit oogenblik de hand in zijn zak en haalde daaruit den brief te

voorschijn, dien hij dien morgen van Clara ontvangen had. Weemoedig beschouwde hij haar schrift. Het zou wel de laatste brief zijn, dien zij hem had geschreven.

Onwillekeurig begon hij hem voor de zooveelste maal te lezen.

Plotseling kwam in zijn geest een gedachte op, die een nieuwe foltering voor hem was. Indien zij dien brief eens geschreven had in overleg met haar vader, ten einde hem afwezig te doen zijn, als het ijzer kwam? Indien alles eens comediespel geweest was en Clara hem een valstrik had gespannen? O, het was slim overlegd, dat moest hij bekennen. Dien avond zouden zij in het openbaar verloofd zijn, de heele wereld zou van hun engagement weten. En als hij dan den volgenden dag op het werk terugkwam en het bedrog ontdekte, zou hij wel hebben moeten zwijgen, wilde hij niet met Verstraaten zich zelf onteeren.

Het hoofd van den ingenieur duizelde, toen deze gedachten als een bliksemstraal in zijn brein opkwamen en elkaar verdrongen. Clara, die hij als een engel had beschouwd, een intrigante, de medeplichtige haars vaders! Dit denkbeeld pijnigde hem meer dan ieder ander, smartte hem meer dan het verlies van zijn geluk; het was de doodsteek voor zijn hart.

Maar de reactie bleef niet uit. Zijn gezond verstand behaalde spoedig de overwinning op de phantasieën zijner verhitte verbeelding. Clara kon niet schuldig zijn, niet de medeplichtige haars vaders, zij was tot zulk een laagheid niet in staat. Zij wist niets van de kunstgrepen, die haar ouders in het werk stelden, en indien dat briefje tegen haar kon getuigen, was het zeker, dat zij daarin geheel te goeder trouw had gehandeld.

Wat moest de ingenieur thans doen? Hij zou niet naar de Verstraaten's gaan, dat stond vast. Ging hij, dan zou hij den aannemer moeten zeggen, dat deze een bedrieger en dief was, dan zou zijn komst een wreede marteling voor Clara zijn, veel wreeder dan zijn wegblijven. Maar wat verder? Hij was het nog niet met zich zelve eens. Misschien was het ook beter, dat hij zich nog eens bedacht alvorens een besluit te nemen, waarvan alles afhing. Doch hoe zou hij den middag, den langen avond doorkomen, alléén met zijn treurige gedachten?

Als hij eens naar Willem ging, zijn trouwen vriend, die niet kon vermoeden, dat deze dag, die de gelukkigste moest zijn, de rampzaligste van zijn leven was? Willem zou hem raad kunnen geven, in ieder geval zou hij voor hem zijn hart kunnen uitstorten, en dat zou hem verlichten.

Nadat de ingenieur zijn bevelen gegeven had, ging hij heen, onderweg onophoudelijk vervolgd door allerlei troosteloze gedachten, maar vol medelijden met de arme Clara, wie dien avond een zoo pijnlijke teleurstelling wachtte.

Willem was ten hoogste verbaasd, toen hij Van Buren zijn kamer zag binnentreden. 'Jij hier, Ed.... Vandaag.... En van avond....'

'Ik ben zoo ongelukkig, Willem,' kreunde de ingenieur, zich op een stoel latende vallen en het gelaat met beide handen bedekkende.

'Maar wat is er dan toch gebeurd, Ed? Als ik iets voor je doen kan, dan kan je over me beschikken, dat weet je wel. Kom, vertel alles eens op. Wie weet, of jij de zaken niet te zwart inziet.'

'Neen, neen, Willem, 't is het ergste wat kon gebeuren.... O, die vrees, die ik heimelijk zoo vaak gekoesterd heb, die mij soms de keel toeschroefde.... Ik heb er je vroeger al eens over gesproken, Willem.'

Willem ging thans een licht op. Hij begreep wel, dat het heel ernstig moest zijn, en tevergeefs zocht hij naar troostwoorden, nu hij zijn vriend thans als een gebroken man voor zich zag zitten.

‘Ik had die betrekking nooit moeten aannemen,’ hernam de ingenieur. ‘Ik was zoo gelukkig, toen dat werk mij werd toevertrouwd, ik meende daarin een gunstig voorteeken te zien voor een schitterende toekomst. Alles lachte mij toe, mijn zoetste wensch werd vervuld. En nu is alles weg, alles, toekomst, geluk, want ik zal haar moeten missen, die ik reeds in stilte de mijne mocht noemen, haar, die ik hoogachtte en liefhad om haar gouden hart, haar edel gemoed, haar geest, al die groote hoedanigheden, die mij aan haar zijde een gelukkig leven waarborgden, 't Is verschrikkelijk, Willem.... Help me, want het is alles donker en zwart om mij heen, ik zie nergens uitkomst, nergens licht, Help me, Willem!’

Dat beroep op zijn hulp roerde Willem tot in de ziel. ‘Zeker, je kan op mij staat maken, Ed. Wat ik voor je geluk kan doen zal ik beproeven. Alles, hoor! Maar vertel me nu eerst eens precies wat er is gebeurd. Dan zullen wij samen bedaard en kalm overleggen.’

Deze woorden en de toon, waarop zij gezegd waren, oefenden op den ingenieur een kalmeerenden invloed uit. ‘Ja, dat is goed,’ zei hij. En nu vertelde hij alles, zonder iets te verzwijgen. Hoe hij dien morgen een brief van Clara had ontvangen, met verzoek spoedig te komen; hoe hij verheugd was, aan die uitnoodiging, welke geheel met zijn wenschen strookte, gevolg te geven, toen plotseling de gedachte bij hem opkwam, dat er dien dag een aanzienlijke bezending ijzer moest komen; hoe hij besloot niet te gaan voordat hij het ijzer gekeurd had en telegrapheerde eerst dien avond te kunnen komen; hoe hij het bedrog van Verstraaten had geconstateerd, dat in eens al zijn droom en van geluk in rook had doen opgaan. Ook verheelde hij Willem niet, dat in zijn verbijstering een oogenblik de gedachte bij hem was opgekomen, dat het briefje van Clara een doorgestoken kaart met haar ouders was geweest. ‘Maar ik heb die gedachte ver weggegooid’, besloot de ingenieur. ‘Clara kan mij onmogelijk bedrogen hebben; haar edel hart is tot geen valsheid en slechtheid in staat. Ziezo, Willem, nu weet je alles. Van morgen was ik nog de gelukkigste der stervelingen, nu ben ik de rampzaligste. In plaats van Clara's hand te ontvangen, zal ik haar vader als een dief moeten aanklagen.’

‘Ik kan je niet zeggen, hoeveel medelijden ik met je heb, Ed, maar kan je je niet vergist hebben? Je bent zóó fijn van geweten - ik maak je daar geen verwijt van, integendeel - en nu is het best mogelijk, dat je een misschien kleine afwijking van het voorgeschreven model veel te hoog opneemt, te meer daar je vroeger al eens argwaan tegen Verstraaten gehad hebt.’

‘Neen, Willem, ik heb er mij veel te nauwkeurig van vergewist om mij te kunnen vergissen. Daarvan hing voor mij immers alles af, en ge begrijpt wel, dat ik Verstraaten niet lichtvaardig zou beschuldigen. Maar ik kan toch mijn plicht niet verzaken, zelfs niet om wat mij het liefst en het dierbaarst is. Ik zou een nietswaardige, een ellendeling in mijn eigen oogen zijn. Alles kan ik verdragen als het moet, alleen dat niet.

En ik kon nu toch niet van avond naar Verstraaten gegaan zijn, want, indien ik hem alles gezegd had, zou hij misschien gesmeekt hebben, medelijden met hem te hebben, en zouden zijn vrouw en ook Clara, om hem te redden, mogelijk zijn beden hebben ondersteund, en wie weet, of ik ondanks mijn goede voornemens om mijn plicht, en alleen mijn plicht te doen, niet zwak zou zijn geworden.’

(Wordt vervolgd.)

De H. Aartsengel Michaël.

Twee dagen zijn door de Kerk aan den H. Aartsengel Michaël toegewijd: de 8e Mei, wanneer de verschijning van den Hemelvorst op den berg Gargan gevierd wordt, en de 29e September, de feestdag van de toewijding der Kerk van den H. Michaël, op welken dag tevens alle heilige Engelen worden herdacht.

Uit tal van plaatsen in de H. Schrift blijkt, dat God bij de uitvoering van de plannen zijner Voorzienigheid met betrekking tot de wereld in het algemeen en de menschen in het bijzonder, dikwijls gebruik maakt van de tusschenkomst der Hemelsche geesten; vandaar hun naam Engelen, die gezanten beteekent en dus niet hun natuur, maar hun bediening uitdrukt.

De H. Vaders onderscheiden negen koren van Engelen, in drie hiërarchieën verdeeld. De eerste omvat de Serafijnen, Cherubijnen en Tronen, de tweede de Heerschappijen, Vorstendommen en Machten, de derde de Krachten, de Aartsengelen en de Engelen. Deze negen koren van Engelen verbeelden en verheerlijken ieder op bijzondere wijze een van de eigenschappen der Godheid. Zoo verbeelden de Cherubijnen de alwetendheid, de Serafijnen de oneindige liefde Gods, enz. De Aartsengelen zendt de Heer om zijn gewichtigste plannen te volvoeren, terwijl Hij zich in minder belangrijke omstandigheden van de Engelen bedient.

Onder de Aartsengelen zijn er drie, die de H. Schrift bijzonder onderscheidt: de H. Michaël, de H. Gabriël en de H. Raphaël. De H. Michaël was de vorst der trouw gebleven Engelen, die zich tegen Lucifer en diens aanhangers in den strijd tegen God verzetten. Zijn naam, die Hebreeuwsch is, beteekent: wie gelijk aan God?

Deze H. Aartsengel is de bijzondere beschermer der Kerk tegen de aanvallen van den duivel. Als zoodanig verdedigde hij de synagoge der Joden, zooals de profeten Daniel en Zacharias ons leeren. Dit wordt ook bevestigd in de oudste boeken der rabbijnen. Dezen denken zelfs, dat het de H. Michaël was, die het Joodsche volk naar het Beloofde Land geleidde, het uit Gods naam de wet bracht en zooveel andere wonderen te zijner gunste verrichtte. De katholieke Kerk van haar kant schrijft, naast God, aan den H. Michaël de tallooze overwinningen toe, die zij op haar verschillende vijanden behaald heeft. Vandaar de devotie, waarmee de geloovigen zijn bijstand inroepen, een devotie, die door de verschijningen van den H. Aartsengel nog is toegenomen.

Een der beroemdste is die in 493 op den berg Gargan, thans Monte de Sant' Angelo, in de provincie Capitanate van het gewezen koninkrijk Napels. Uit dankbaarheid voor deze verschijning bouwde de bisschop van Siponto op den berg Gargan een kerk ter eere van den H. Michaël, die beroemd is geworden door den toevloed van geloovigen. In 1002 deed keizer Otto III daarheen blootsvoets een bedevaart, om boete te doen voor de misdaad, die hij bedreven had door een senator, wien hij plechtig het leven had beloofd, ter dood te laten brengen.

In 708 kreeg Aubert, bisschop van Avranches, een visioen van den H. Michaël en stichtte een kerk ter eere van den Aartsengel op een rots, die zich tusschen Normandië en Bretagne in zee verheft. In de tiende eeuw werd deze kerk in een Benedictijner abdij veranderd, die eeuwenlang beroemd is geweest als bedevaartplaats. Thans nog is Mont St. Michel, een klein stadje in het departement Manche, bekend als de zetel der algemeene Aartsbroederschap van den H. Aartsengel Michaël.

Ook in Cornwallis heeft weleer op een berg, door de zee ingesloten, een vermaarde kerk gestaan, die aan St. Michaël was toegewijd en gesticht door graaf Willem van Moreton onder de regeering van Willem den Veroveraar.

De instelling van den feestdag van 29 September wordt in verband gebracht met de stichting der beroemde kerk op den berg Gargan. Maar niet alleen in Italië, ook in het geheele Westen van Europa werd de feestdag van den H. Michaël sedert de vijfde eeuw luisterrijk gevierd. Zoo kwamen in de geestelijke wetten in het jaar 1014 door koning Ethelred van Engeland uitgevaardigd, de volgende voorschriften voor: 'Dat iedere Christen, die den voorgeschreven leeftijd bereikt heeft, drie dagen voor den feestdag van St. Michaël op water en brood vaste, niets etende dan ruwe wortelen, en dat iedere man te biechten en blootsvoets naar de kerk ga.... Dat iedere priester drie dagen blootsvoets in processie met zijn volk ga; dat iedereen bereide wat hij voor drie dagen aan levensmiddelen noodig zal heb-

ben, in het oog houdende evenwel, dat er niets vets bij zij, en dat alles aan de armen worde uitgedeeld. Dat ieder dienaar gedurende die drie dagen zij vrijgesteld van werken, ten einde te beter het feest te vieren, of enkel verrichte wat noodzakelijk is voor zijn gebruik. Deze drie dagen zijn de Maandag, de Dinsdag en de Woensdag vóór het feest van den H. Michael.’

De vereering van den H. Michaël en der Engelen werd niet minder vermaard in het Oosten, toen Constantijn het Christendom had omhelsd. Men stichtte een groot aantal kerken te hunner eer, Zoo lezen wij bij Sozomenos, die in de vijfde eeuw leefde, dat Constantijn ter eere van den H. Aartsengel een kerk liet bouwen, die Michaëlion genoemd werd en waarin verscheidene mirakelen werden gewrocht.

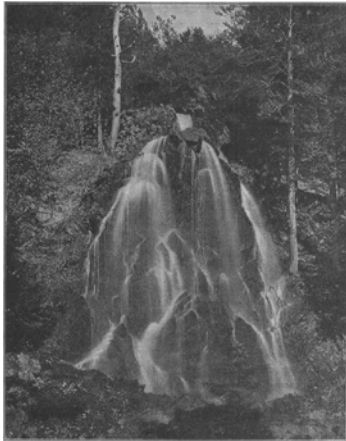
Deze geschiedschrijver verzekert, dat hij zelf de bescherming van den H. Michaël had ondervonden, en haalt onder andere wonderdadige genezingen die van den rechtsgeleerde Aquilinus en van den geneesheer Probianus aan. De kerk, die hij op het oog heeft, was op ongeveer vier mijlen afstands van Constantinopel gelegen, en men bouwde er later een klooster bij. Er waren in dezelfde stad vier andere kerken aan den H. Michaël toegewijd; dit aantal klom tot vijftien en alle waren van keizerlijke stichting.

DE H. AARTSENGEL MICHAËL, DEN DUIVEL OVERWINNEND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GUIDO RENI.

Ook thans nog wordt de H. Aartsengel op bijzondere wijze vereerd, en terecht. Hij beschermt toch niet enkel de Kerk in het algemeen, maar de ziel van iederen geloovigen in het bijzonder. Vooral van den H. Michaël wordt getuigd, dat hij op het einde der wereld de Kerk tegen de vervolgingen van den Antichrist zal komen verdedigen. Te dien tijde, zegt de profeet Daniel, zal men Michaël den grootvorst zich zien verheffen, die de beschermer der kinderen Gods is.

De gravure in dit nummer is vervaardigd naar een schilderij van den Italiaanschen meester Guido Reni, een kunstbroeder van Carracci en Domenichino. Op den voorgrond zien wij den H. Aartsengel, zijn zwaard opheffend, om den in ketenen geklonken duivel, wiens kop door den voet van den Hemelvorst verplet wordt, te doorsteken. Op den achtergrond aanschouwen wij de monumentale abdij te Mont St. Michel, waar, zooals wij reeds aanstipten, thans de hoofdzetel gevestigd is der algemeene Aartsbroederschap van den H. Michaël.

BAD HARZBURG: Radau-Wasserfall.

Ons reisje door den Harz, door Daisy. (*Vervolg.*)

Gelukkig, daar komt nu toch de goede trein, maar o wee! o wee! we zijn er nog niet in, hij zit reeds volgepropt, geen plaatsje is er meer te vinden; portier na portier rukt de beambte open, maar nergens kan meer bij; de beambte wil ons kalm laten staan en trekt zijn schouders op, alsof hij wil zeggen: 'Jelui moeten maar hier blijven,' maar ik brul hem toe: '*Hier noch ein Zweite*, maak open!' Verrukt staren wij op twee onbezette plaatsen en zijn spoedig gezeten.

Het uitzicht is niet mooi; men zou niet zeggen, dat men steeds meer en meer het reusachtige Harzgebergte nadert, alles ziet er nog zoo vlak uit. Af en toe stoomen wij langs groote steden; te oordeelen naar de ontelbare lange pijpen en zwartberookte huizen, wemelen ze van fabrieken; wij herademen weer als wij er voorbij zijn. We zijn nu in Westfalen; eigenaardig is de kleeding der op het land werkende vrouwen; de roode rokken en zwarte strikken der mutsen steken mooi af tegen de groene velden. In de nabijheid van Oenhausen wordt de natuur iets mooier, 't is of alles er frisscher uitziet; in de verte zien wij een berg, bij nadere informatie de Wittekindsberg, waarop een reusachtig standbeeld van keizer Wilhelm geplaatst is (Porta Westphalica). Het zeven meter hoge beeld, met de keizerskroon gedekt, staat onder een troonhemel, gedragen door vier zuilen, op een terras, door zware muren en hoektorens ingesloten. Het is uren ver te zien en maakt een grootschen indruk.

Eindelijk snorren wij Hannover binnen. Het is er een overweldigende drukte, wij kunnen elkander haast niet verstaan. Eindelijk staan wij buiten, een beetje versuft door het lawaai en niet goed wetende, waar naar toe te trekken.

'Hoe vinden wij nu het Victoria Hotel? Daisy, word eens wakker, we kunnen hier toch niet blijven staan.'

'Neen, daar heb je gelijk in, maar laten wij naar Hartmann gaan, dat heb ik van de week nog hooren roemen.'

'Dat is nog eens een inval, maar waar zie je dat?'

'Zie je niet, dat wij er vlak voor staan; pak maar gauw op, want ik heb honger als een wolf.'

‘Dat is nog zoo gemakkelijk niet; pak jij de eene lus van den koffer, want ik kan niet meer.’

De portier heeft ons al zien aankomen en heeft werk om zijn gezicht in de plooi te houden bij onzen schitterenden intocht, vooral als ik kalm den koffer op de stoep laat staan en tegen Wil zeg: ‘Laat maar staan, ze zullen hem wel verder brengen.’

Wij laten ons een paar kamers wijzen, die ons zoowel wat prijs als inrichting betreft uitstekend bevallen.

Als uitgehongerden vallen wij beiden op de *Speisekarte* aan.

‘Daisy, wat zullen we nemen? Mij dunkt eerst een flink bord soep en dan iets van kalfscoteletten.’

‘Best, uitstekend, en laten wij dan vandaag eens buitensporig zijn en een lekker glaasje wijn drinken, dan knappen wij heelemaal op.’

Weldra zitten wij te smullen; in de pauze van ons diner schrijven wij een briefkaart naar huis, om ons wedervaren mee te deelen. Het is een gezellig zitje in de restauratiezaal, een erg drukke passage en aanhoudend elektrische trams; als de eene weg is, staat er weer een andere.

‘Wat dunk je, Wil, zullen we nog een wandeling maken en dan maar vroeg naar kooi gaan?’

‘Best, laten we dan maar dadelijk opstappen.’

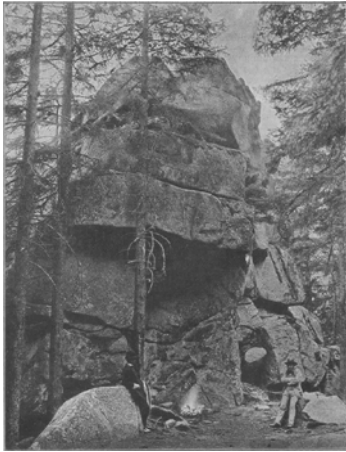
Op ons gemak slenteren wij de deur uit. Het eerste wat onze aandacht trekt is natuurlijk een *Denkmal* voor het station. Toen wij aankwamen, waren wij te moe om er naar te kijken, nu doen wij het met des te meer aandacht. Op een granieten voetstuk staat een bronzen ruitersstandbeeld van koning Ernst August. Een paar minuten verder is de *Theaterplatz* met zijn prachtige schouwburg. Vele mooie winkels, meest alle electrisch verlicht, zorgen, dat wij maar langzaam vooruit komen. Het wemelt van standbeelden, o.a. van Schiller, Marschner, Bödeker en nog veel anderen. Op de markt, een stuk van het oude gedeelte der stad, staan nog verscheidene heel antieke huizen met ontelbare kleine raampjes; ze zien er uit of de vroegere menschen niet grooter dan poppen waren. Het is gezellig wandelen over de mooie breede asphaltstraten. Alle menschen zien er zoo vroolijk en prettig uit. Wij ontmoeten heele troepen in 't wit gekleede meisjes; er is zeker ergens bal.

Over 't geheel genomen lijkt het ons hier een echte pretmakersstad. We zijn te moe om verder te gaan, vandaar dat wij weer naar het hotel terugkeeren en gauw in ons nestje kruipen.

Den volgenden dag zetten wij onze reis voort.

Veel te zien is er niet, het is een saaie rit, vooral daar er een dame met eenige lastige kinderen bij ons zit. Aan alle lijden komt echter een eind; weldra stoomen wij Harzburg binnen. Wij bestudeeren alle mannen met namen voor hun pet, pikken Eggelink er uit en zitten spoedig in een soort rijtuigje.

Natuurlijk staat er voor het station een *Denkmal*, een kolossale leeuw voorstellende. Het hotel schijnt een heel eind van het station te zijn, ten minste wij maken een flinken rijtoer. De hotelhouder ontvangt ons en wijst ons de bestelde kamers, ruime, luchtige kamers naast elkander. Vlug pakken wij een en ander uit en terwijl ik nog bezig ben, gaat Wil het terrein eens verkennen.

BAD HARZBURG: Hexenküche.

Weldra zitten wij ons te versterken en den kleinen Burgberg, aan welks voet het hotel ligt, te bewonderen. Verrukkelijk ligt hij daar,

de Burgberg, met zijn hemelhooge dennen; het lijkt een ondoordringbaar bosch.

Eindelijk trekken wij er op uit en slaan op goed geluk af een weg in, waarlangs wij op het middelpunt der badplaats Harzburg aanlanden. Over mooie wegen kunnen wij niet erg roepen, 't is één modder al modder. Wij zijn weldra *Unter den Eichen*, het vereenigingspunt der badgasten. Het is er heerlijk onder dat dak van eikeblâren; toch denken wij er maar niet veel gebruik van te maken; wij zijn van plan onzen tijd beter te besteden. Het strijkorchestje, dat onder directie van een mijnheer met leeuwenmanen er duchtig op los zit te strijken, is niet onaardig. Het is hier wel een mooi punt: aan den eenen kant van het plein de Burgberg in zijn reusachtigen omvang, aan den anderen kant, te midden van een mooi aangelegden tuin, het Kurhaus, terwijl het rusteloos voortstroomende riviertje de Radau zich als een zilveren lint er tusschendoor slingert. Een paar mooie fonteinën spuiten het heerlijke, frissche water in 't rond. Tal van winkeltjes met photographieën en allerlei *Harzandenken*, vooral *Katzenaugen*, prachtig mooi, maar tamelijk duur, geven een vroolijk aanzien aan dit gezellige plekje.

Wij loopen even heen en weer, om alles nog eens goed op te nemen en gaan daarna een andere straat in; een winkel met bergstokken trekt onze aandacht: wij stevenen er op los en koopen twee flinke bergstokken met ijzeren punten. Bij een bruggetje gekomen zien wij een bord met een handje: 'Zum Sollbad Juliushall.' Wij gaan eens kijken en komen op een mooi aangelegd terrein, met een muziektent in het midden; aan den eenen kant verheft zich het 'Badehaus' en aan den anderen kant een 'Trink-Pavillon.' Het 'Tank-Pavilion' is een soort galerij in een halven cirkel gebouwd; in 't midden zijn een paar reusachtige bekkens, 's morgens en 's middags kan men er gratis water uit de 'Krodo Brunnen' komen drinken. Vlak in de nabijheid, te midden van een park, ligt het Kurhotel, waarin ook een zeer mooie grot met een levensgroot beeld van den heidenschen god Krodo.

De lucht had zich nog al goed gehouden, maar geeft er nu den brui van; wij krijgen een flinke gietbui, en daar wij nu toch het voornaamste van Harzburg zelf gezien hebben, besluiten wij maar te gaan soupeeren, vroeg naar bed te gaan, om morgen een paar flinke toeren te maken.

Het souper was uitmuntend. Plotseling hoorden wij in de verte het kling-klang van klokjes, verbaasd keken wij op: het zijn de koeien, die 's avonds alleen den weg naar huis vinden en nu achter elkander van den berg afkomen. Men ziet er alleen donkerbruine; witte, zwarte of bonte zijn er in het geheel niet. Wij maken ons plan voor den volgenden dag en droomen daarna weldra van bergen en koeien.

Den anderen morgen eerst vlug ontbeten en daarna toegerust met Griebens reisgids, binocle en bergstok, trekken wij uit. Ons eerste bezoek geldt natuurlijk den Burgberg. Wij wandelen eerst tot *Unter den Eichen*, vanwaar de mooiste weg naar boven leidt. Gearmd en met gelijken stap beginnen wij te klimmen; wij schijnen bijzonder vlug te loopen en stevenen alle menschen voorbij; des te langer vertoeven wij echter op sommige mooie punten, om van het heerlijke uitzicht te genieten. Prachtig is het panorama; wij zijn nog niet zoo erg hoog, alles is nog goed te onderscheiden; Harzburg is lief met zijn talrijke villa's en hotels; rusteloos kronkelt de Radau door het dal, bepaald mooi klinkt de muziek der Kurkapel, nu ze zoo in de verte ons oor! ereikt. Wij kunnen echter op dit plekje niet blijven, nog een flink eind stijgens wacht ons. Verrukkelijk is het hier tusschen die geurige dennen. Verrast blijven wij telkens

staan, wanneer wij plotseling aan een open gedeelte komen en bergen en dalen zoo kalm en rustig voor ons liggen; iederen keer is er wat nieuws te zien. Aardig zijn in de verte de wegen door het dal, men ziet niets dan een dikke witte streep en hier en daar een paar zich voortbewegende zwarte stippen.

In een klein uurtje zijn wij boven aangeland; onze eerste schreden zijn natuurlijk naar den Bismarckstein, die op het meest uitstekende punt van het bergplattau voor heel de bevolking van het Harzburgerdal zichtbaar is. Hij bestaat uit een reusachtige granietzuil met het opschrift: *Nach Canossa gehen wir nicht*, en het relieffortret van vorst Bismarck, die deze woorden den 14en Mei 1872 in den Rijksdag sprak. Aan weerskanten van den gedenksteen, die in 1877 werd opgericht, staan twee Walküren. Het uitzicht is hier buitengewoon mooi. Noordelijk is alles meer vlak, maar zuidelijk kijkt men op het heerlijke woudgebied tot den Brocken.

De Harzburg, die eens den grooten Burgberg kroonde, werd gebouwd in 't jaar 1065 op bevel van keizer Hendrik IV; hij bestemde het slot toen tot keizerlijke woonplaats en tegelijk tot rijksgevangenis. Ook was er een rijk klooster aan verbonden met een prachtigen dom, waarin zich het keizerlijk graf bevond. Reeds in 1074 werd alles door de vijandige Saksen verwoest. Keizer Hendrik liet den burcht in 1075 weer opbouwen, doch in Mei 1076 werd hij weer vernield. De plaats van den Harzburg bleef leeg, tot keizer Koenraad III hem in 1138 ten derden male liet opbouwen. Deze burcht kwam in 1157 in het bezit van Hendrik den Leeuw, doch werd hem in 1180 weer ontnomen door keizer Frederik Barbarossa, die hem liet omgeven door ringmuren en tot rijksvesting verhief. Hendriks zoon, keizer Otto IV, met den banvloek beladen, trok zich hier terug en eindigde hier zijn bewogen leven. Deze burcht, telkens in andere handen overgegaan, bleef bestaan tot 1650. Hertog August van Brunswijk liet den beroemden burcht van 1650 tot 1664 afbreken, om het bouw materiaal te verkrijgen. Nog slechts enkele muren getuigen van de vergane pracht. De oude circa 60 meter diepe burchtbron werd in 1867 weer in orde gemaakt en een steen met vers er bij geplaatst:

Es grub ein Deutscher Kaiser in festes Felsgestein
Schon vor achthundert Jahren hier diesen Brunnen ein.
Lang' lag er dann verschüttet, durch manche trübe Zeit
Voll Kriegs- und and'rer Nöten - in Deutschlands Niedrigkeit,
Doch floss er dann aufs Neue, als kaum des Reiches Macht,
Wie junge Frühlingstriebe, zu frischem Glanz erwacht.
So wandelbar das Leben, so bunt der ewge Lauf,
Es kommt was gut gegründet doch immer wieder auf.

De Burgberg is voorzien van een heel net hotel; wanneer er 's avonds nog kamers beschikbaar zijn, laat de eigenaar een groote, roode lantaarn branden, die onder aan den berg te zien is. Wij drinken een potje bier, koopen een *Ansichtskarte* en daarna weer op pad. Wij vinden nog een granieten gedenksteen, ter gedachtenis aan het verblijf aldaar van Uhland.

Onzen terugtocht nemen wij over den kleinen Burgberg; natuurlijk nog een beetje vlugger dan wij naar boven gekomen zijn, komen wij beneden aan en wel vlak bij ons hotel.

Zeer tevreden over onzen tocht knappen wij ons een beetje op, om aan tafel te verschijnen. Er wordt zeer vlug bediend, zoodat wij in een goed uur klaar zijn. Wij hebben nu een heerlijken middag voor ons en gaan dan ook maar dadelijk op weg, om de Radaufall met een bezoek te vereeren.

Wij vragen den weg en bevinden ons weldra in een heerlijk woud, overal vergezeld door het melodieus geruisch van de Radau. Hier en daar liggen de houtzaagmolens tusschen het mooie volle groen; ze zijn in volle werking en worden gedreven door het kleine, maar woeste bergstroompje. Deze molens en de reusachtige groote steengroeven maken ook grootendeels het bestaan der Harzburger bevolking uit. Een grootschen aanblik levert zoo'n half uitgeholde berg op; op een duizelingwekkende hoogte staan een paar arbeiders op een vooruitstekend puntje rots en hakken rond zich heen de stukken los, die dan met donderend geweld naar beneden rollen. Soms laat men rotsen springen met dynamiet; natuurlijk wordt de weg dan afgezet, 't Is een mooi, maar angstig gezicht; ik was iederen keer benauwd, dat zoo'n man het evenwicht zou verliezen. Juist toen wij stonden te kijken, kregen zij hun eten; een jongen klimt langs een touwladdertje, dat boven op den top van den berg aan een boom hangt, en daalt zoo af naar het puntje rots, waar de anderen aan het werk zijn. Wij wandelen weer verder, en weldra kondigt ons een steeds sterker wordend geruisch aan, dat wij den Radaufall naderen. Een heerlijk schouwspel, dat bruisende, schuimende water, dat zich in schilderachtige bogen van een 24 meter hooge rots in het dal stort. Aan den voet is een hotel en restauratie; wij zijn echter niet moe genoeg om nu reeds te rusten en richten onze schreden naar het Molkenhaus.

Steeds stijgende gaan wij door een verukkelijk dennenbosch. Een paar uitgeholde rotsen vormen eenige grotten, 'de Felsengrotte' genaamd, zeer interessant. In de verte hooren wij een vroolijk gezang en gejoedel; natuurlijk gaan wij er op af, wij komen aan een open plek met een reusachtige klip, waarop een troep meisjes en jongens. Zij klauteren juist naar beneden en wij naar boven. Wij dalen weer en moeten eerlijk bekennen, dat wij eigenlijk niet veel aan onze klimpartij gehad hebben, want er hangt een weinig nevel. Wij zijn nu spoedig aan het Molkenhaus, een klein hotel met restaurant. Wij drinken een flink glas melk en genieten middelerwijl van een vermakelijk schouwspel, een jacht op een aap.

Wij hebben nog tijd genoeg om de Rabenklippe, die een klein uur hier vandaan ligt, te bezoeken en stappen dus weer op, nu met door het bosch, maar er langs.

Na een half uur gaans beginnen wij naar de Raafjes te verlangen; plotseling staan wij voor een klip en willen juist aan onze verontwaardiging lucht geven, dat wij zoo'n eind geloopt hebben voor dit onnoozele klipje, als wij een bord ontdekken: *Nach der Rabenklippe ¼ Stunde*. Wij kijken het eens na in onzen gids en komen tot de ontdekking, dat dit de Muzklippe is. Vooruit maar weer, en spoedig zijn wij op de Rabenklippe, een vinnig vooruitstekende rots, waar men trapjes ingehouwen heeft, daar ze anders niet te bestijgen is. Wij hebben hier een mooi vergezicht; in de diepte zien wij het Eckerthal en kunnen den loop van den Ecker volgen. Wij rustten even en vragen den kortsten weg naar Harzburg. Wij moeten eerst een eind denzelfden weg terug en passeeren weer de Muzklippe, waar nu een heer met een witte pet vol bewondering naar boven staat te staren. Denkende, dat hij die klip ook voor de Rabenklippe houdt, lachen wij hem hartelijk uit, wat hij in de gaten krijgt en ons daarop met open mond nakijkt, natuurlijk niet vermoedende, wat de oorzaak van onze vroolijkheid is en zeker niet denkende, dat wij zoo spoedig gezamenlijk een dagje zouden doorbrengen.

Vervolgens slaan wij rechtsaf en verdwijnen in een heerlijke smalle boschlaan; een vroolijk deuntje zingende, gaan we met gezwinden pas verder.

Een lieflijk geluid, zoo iets als een speeldoos, bereikt ons oor; wij vermoeden, dat het een kudde is, die ergens in 't dal loopt te grazen; wij hooren het steeds duidelijker en duidelijker en jawel, een open plek geeft ons een mooi kijkje in het dal met de

mooie bruine koetjes. Na nog een flinken marsch komen wij op den Burgberg uit, brengen nog even een bezoek aan het Canossa-Denkmal en daarna in vliegende vaart naar beneden, waar wij nog juist bijtijds komen om het laatste nummer van het concert te hooren.

Wij zoeken daarna spoedig ons kooitje op, na eerst besloten te hebben, er morgen den geheelen dag vandoor te gaan.

Mijn eerste werk den anderen morgen is naar de lucht kijken. 't Is gelukkig nog droog, maar er hangt een doffe, grijze lucht. Aan het ontbijt gekomen, bemerken wij, dat wij mooi laat zijn; de meesten zijn reeds uit.

Het is erg drukkend in de lucht, zoodat wij maar heel langzaam verder komen. Wij zijn een kruispunt genaderd; gelukkig is er juist een dikke Duitscher bij de hand, om ons op weg te helpen.

Wij zwoegen weer verder; er is een verschrikkelijke wind komen opzetten, die ons het geklauter niet makkelijker maakt. Wij komen aan den zijweg en weten niet goed, of

wij er heen moeten of niet; wij kijken eens om, of onze dikkert nog te zien is; jawel hoor, hij staat reeds allerlei afwerende bewegingen met zijn stok te maken, waaruit wij opmaken, dat dit de goede weg niet is. Eindelijk hebben wij hem en te gelijk een heerlijk bankje, waar wij uitgeput op neervallen.

Een beetje bekomen zijnde, nemen wij eerst eens een kijkje op Harzburg, waarop men hier een prachtig gezicht heeft; daarna beginnen wij onze klimpartij. 't Gaat ons niet zoo vlug af als anders, maar spoedig zijn wij toch op een aardige hoogte en staan weldra voor den Eifenstein, een reusachtig gevaarte, gelukkig weer met trapjes beklimbaar gemaakt. De nevel neemt veel van het uitzicht weg, maar wijl eenige uitgeholde steenen een verrukkelijk zitje aanbieden, nemen wij ons gemak en zitten weldra ernstig te praten en te droomen. Hier kan men genieten van het echte *Waldesrauschen*. Eeuwenoude boomen verheffen hier hun volle kruinen, honderden en honderden wuiven statig met hun zwaar beladen takken. Boomen, niets dan boomen, zoover men zien kan; hier en daar glimt de kale wand van een klip er tusschen door; alles is hier natuur, grootsche, woeste natuur. Een alledaagsch gefluit stoort ons in onze rust en er verschijnt een mijnheer, die spoedig een praatje begint.

‘Het weer is niet te best vandaag, mijnheer,’ zegt hij in 't Hollandsch.

Wil bromt wat in 't Duitsch terug, zoodat ik denk, dat hij geen zin heeft een gesprek aan te knopen en niet wil laten merken dat wij Hollanders zijn; dus ik houd mijn mond maar.

De ander geeft het echter zoo gauw niet op en zegt: ‘Er is niet veel uitzicht vandaag, vindt u wel?’

(*Wordt vervolgd.*)

Donna Mercedes,

door

J. Vesters Jr.

(*Vervolg en slot.*)

III.

Op zijn fieren Andalusischen klepper gezeten, reed don Diego in gestrekten draf de stadspoort van Toledo uit. Zijn gelaat straalde van fierheid en geluk: Koning Karel had hem met groote minzaamheid ontvangen en hem, den jeugdigen ridder, een plaats als hopman aangeboden in het leger, dat over veertien dagen naar het Milaneesche zou vertrekken.

Op het hooren van dien voorslag, hoe vereerend ook, had don Diego even geaarzeld. ‘Spreek op, *caballero*,’ zei de koning, die deze aarzeling bemerkte. ‘Heb ik mij in u vergist?’

‘Ik ben Uwe Majesteit hoogst dankbaar voor de buitengewone onderscheiding, die zij mij bewijst. Indien ik een oogenblik van aarzeling had,’ vervolgde hij vrijmoedig, ‘was het, omdat ik dacht aan mijn bruid, morgen mijn gade, die ik moet achterlaten. Niet om haar,’ zei don Diego snel, toen hij zag, hoe 's konings wenkbrauwen zich fronsten, ‘aarzelde ik: zijn koning en zijn land te dienen is de eerste plicht van een ridder; maar ik dacht aan don Sancho Guzman, die gezworen

heeft zich te wreken, omdat donna Mercedes mij boven hem de voorkeur heeft gegeven.'

'Don Sancho Guzman,' herhaalde de koning nadenkend, 'anders een goed en dapper ridder. En nu zijt ge bevreesd, dat hij van uw afwezigheid zal misbruik maken?...'

'Juist, Uwe Majesteit.'

't Is goed. Ik zal zorgen, dat ook hij binnen veertien dagen den Spaanschen grond heeft verlaten. Ik kan van zijn diensten in de Nederlanden gebruik maken, want zond ik hem ook naar het Milaneesche, dan zou er gevaar bestaan, dat mijn leger spoedig een dapper ridder minder telde,' besloot de koning lachend. 'Zijt gij nu tevreden, don Diego?'

'Ik dank Uwe Majesteit voor haar goedgunstige beschikking, die graaf Gomez en zijn dochter een groote voldoening en gerustheid zal zijn.' Na een eerbiedige buiging wilde de jonkman zich verwijderen.

De koning wenkte hem te blijven. 'Ik mag u niet laten gaan zonder een geschenk voor uw bruid, als een bewijs van mijn hooge koninklijke genegenheid.'

Koning Karel gaf een page last, de koningin te verzoeken, bij hem te willen komen met haar juweelkistje. Weldra verscheen koningin Isabella in den stralenden luister harer vorstelijke schoonheid. De koning deelde haar in eenige woorden alles mee; ook verzweg hij niet wat don Diego hem omtrent don Sancho had verhaald.

'Ik heb Uwe Majesteit een voorstel te doen,' zei de koningin. 'Don Diego gaat naar het Milaneesche, don Sancho naar de Nederlanden, maar waar moet donna Mercedes blijven, wie de eenzaamheid reeds enkele dagen na haar huwelijk dubbel zwaar zou vallen? Ik zou haar wel in mijn hofstoet willen opnemen, dan kan ik haar het bittere der scheiding zooveel mogelijk verzachten.'

Een dankbare blik van den ridder loonde de koningin voor dit edelmoedige voorstel. Koning Karel hechtte er zijn goedkeuring aan, en in het bezit van een kostbaar halssnoer van paarden, verliet don Diego het koninklijk paleis, gelukkig en ten volle gerustgesteld.

Haastig sloeg hij nu den terugweg in, verlangend spoedig met zijn bruid vereenigd te zijn en haar deelgenoot te maken van de hooge gunstbewijzen, die het koninklijk paar hun had geschonken.

In de *Calle reale* werd in de uitstalling van een wapensmid zijn aandacht getrokken door een dier stalen klingen, die eeuwenlang den roem van Toledo hebben uitgemaakt. Het bezit van een zóó uitmuntend zwaard zou hem in den aanstaanden oorlog te stade komen, en na eenig dingen werd de koop gesloten. Don Diego gespte het breede slagzwaard, welks lemmet een staalblauwe flikkering gaf, aan zijn zadelriem en reed thans in gestrekten draf verder, geheel vervuld van de groote onderscheiding, die hem was te beurt gevallen, en van het groote geluk, dat hem morgen wachtte.

Hij spoorde zijn paard tot steeds groter vaart aan. Wat duurde de weg hem lang, welks dorre eentonigheid door niets, zelfs door geen boom of struik, verbroken werd. Maar eensklaps was het hem, of hij in de verte het geluid van stemmen, het gekletter van wapenen vernam. Doch dat kon niet, het moest een zinsbegoocheling zijn. Een oogenblik hield hij zijn paard in, om scherper te luisteren. Neen, hij vergiste zich niet: ginds werd gestreden. Een woest gejuich drong tot zijn oor door. Wien kon het gelden? Een eenzaam koopman misschien, door straatrovers overvallen en uitgeschud? Plotseling schoot een gedachte hem door het hoofd, die hem krampachtig met beide handen zijn machtige kling deed omvatten. God, als het dát was! Onstuimig drukte hij zijn paard de sporen in den buik, dat, zonder bijna den grond te raken, over

de vlakke schoot. Eersklaps zag don Diego een gestalte opdoemen, die afwerend de handen uitstrekke. De ridder hield een oogenblik zijn met schuim bedekt ros in.

‘Terug, heer, als gij uw leven lief hebt!’

‘Wie zijt gij?’ vroeg Diego, de getrokken kling in de vuist.

‘Ik ben een eenvoudig herder, die getuige was van gindschen strijd. Een bende woeste krijgsknechten heeft een reiskoets overvallen. De aangevallenen verdedigden zich dapper, maar moesten voor de overmacht zwichten. Nog slechts één ridder hield stand, toen ik wegluchtte.’

‘Is er een jonkvrouw Dij?’ vroeg don Diego in de uiterste opgewondenheid.

‘Ja, heer, ze hebben haar uit de koets gesleept en weggevoerd’

Toen hij dit gehoord had, rende de ridder in zoo razenden galop weg, dat de herder van angst een kruis sloeg. Schorre kreten van wanhoop en woede stegen uit don Diego's keel op. ‘Mijn bruid! mijn broeder! Die ellendeling.’

In weinige seconden had don Diego den afstand afgelegd, die hem van de plaats van den strijd scheidde, en het slagzwaard hoog opgeheven in de beide vuisten, verscheen hij als een wrekende engel Gods, toen graaf Gomez' borst door twee degenspitsen te gelijk werd bedreigd. Een hevig gesuis door de lucht, een rauwe kreet, en een der trawanten van don Sancho lag ontzield op den grond; een tweede, een derde volgde, neergeveld voordat zij tijd hadden, van hun ontsteltenis en verbazing te bekomen. En weer hief don Diego met reuzenkracht zijn bliksemend zwaard op, en een vierde zonk met gespleten schedel ter neer. Maar nu ook was de verlamming, de ontsteltenis, waarmee Sancho en de zijnen waren geslagen, voorbij: ‘Slaat hem neer, mannen,’ bulderde don Sancho, ‘honderd dukaten voor wie hem overhoop steekt.’

Sancho's mannen, weer aanvallers geworden, drongen dichter aan. Zij hadden de meerderheid; de vermetele moest vallen, even goed als graaf Gomez, wiens dood slechts een oogenblik vertraagd was. Don Diego verweerde zich dapper, thans te voet strijdend, daar zijn trouw ros door een sabelhouw doodelijk was getroffen, naast graaf Gomez, dien de wondervolle verschijning van den jeugdigen ridder met nieuwe hoop had vervuld. Moedig streden beide mannen tegen de overmacht, menigen slag brachten zij toe, maar ook zij zelf voelden het warme bloed uit meer dan één wonde stroomen. Ondanks hun dapperheid naderde het einde: een roemlooze dood.

Sancho, die gewacht had tot zij afgemat waren, hief thans zijn degen op, om zijn mededinger den doodelijken slag toe te brengen, toen plotseling zijn arm machteloos neerzakte. Hiervan maakte don Diego gebruik, om zijn vijand met een geweldigen houw over het hoofd buiten gevecht te stellen.

‘Mercedes!’ juichte de ridder. Inderdaad, zij was het, die, uit haar bewusteloosheid ontwaakt, haar bruidegom te hulp had zien snellen. Zij had de door hem verrichte wonderen van dapperheid gezien en was naderbij geijld, juist tijdig genoeg om don Sancho's arm te grijpen en den noodlottigen slag af te weren.

De val van don Sancho verlevendigde den moed der beide ridders, die met vernieuwde kracht op het overschot van Sancho's bende indrongen. Maar dezen hadden, nu hun aanvoerder gevallen was, geen lust, nog langer hun leven te wagen en trokken zich in het gebergte terug.

Don Diego liet zijn van bloed druipend zwaard uit de hand glijden, om naast zijn broeder neer te knielen, gevallen als offer van zijn ridderlijken moed.

‘Dood!’ mompelde Diego tegen den ouden graaf, die, op zijn degen steunend, hem vragend aanzag. ‘Arme Manuel, dat gij in mijn plaats hebt moeten sterven en ik niet tijdig genoeg gekomen ben, om u te ontzetten.’

‘Als een held is hij gevallen,’ zei don Gomez met ontroerde stem, ‘zijn nagedachtenis zal bij ons altijd in zegening blijven.’

‘Amen!’ zei don Diego, het dierbare lichaam in zijn gespierde armen nemend en naar de reiskoets dragend, waarin hij het behoedzaam neerlegde, terwijl donna Mercedes naast het lijk neerknielde, om voor de zielerust van den verslagene te bidden.

Nog eenmaal keerden de graaf en don Diego naar het slagveld terug, waar al de dienaren van don Gomez lagen uitgestrekt, zonder uitzondering als offers van hun trouw gevallen. ‘Dappere mannen,’ zei de graaf met door tranen verstikte stem, ‘vaarwel! Morgen zal u allen een eerlijke begrafenis te beurt vallen, en voor uw weduwen en weezen zal ik als een vader zorg dragen.’

Het was een indrukwekkend tooneel, den graaf, zelf uitgeput en bloedende, te zien te midden der gevallenen, die met hun dood hun trouw aan hun meester hadden bezegeld.

‘Mijn zoon,’ zei don Gomez ten laatste, zich tot den jeugdigen ridder wendende, ‘laten wij thans zoo spoedig mogelijk ons landgoed trachten te bereiken. Daar zullen wij elkander de gebeurtenissen van dezen treurigen dag kunnen verhalen.’

Don Diego knikte zonder een woord tot antwoord te kunnen vinden. Wie had kunnen denken, dat op een zoo hoopvollen morgen een zoo droevige avond zou volgen?

Twee dagen later had de plechtige begrafenis van don Manuel en de andere dapperen plaats, die voor den graaf en donna Mercedes het leven hadden gelaten. Koning Karel, die van den verraderlijken overval en den noodlottigen strijd kennis had gekregen, had laten weten, dat hij in persoon de teraardebestelling zou bijwonen.

Graaf Gomez, dien de koorts, gevolg zijner wonden, aan het ziekbed kluisterde, was opgestaan, toen de koning in aantocht was. 'Nu mijn vorst mijn nederige woning de hooge eer bewijst van een bezoek,' had hij gezegd, 'wil ik hem als een ridder, staande, ontvangen.'

De koning betuigde zijn afschuw over den laffen aanslag en zijn leedwezen over het sneuvelen van zooveel dappere mannen, prees den heldenmoed van den wakkeren graaf en den jeugdigen ridder en verzekerde beiden van zijn voortdurende hooge bescherming.

Don Diego had den wensch te kennengegeven, toch op den bepaalden tijd naar het Milaneesche te vertrekken, maar koning Karel weigerde beslist. 'Er zullen nog genoeg gelegenheden komen om u te onderscheiden, mijn dappere ridder, en ik mag u thans niet blootstellen aan de vermoeienissen en ontberingen van een veldtocht.'

De ridder boog het hoofd, maar donna Mercedes juichte inwendig, want nog zwaarder dan vroeger zou het haar thans gevallen zijn, van Diego te scheiden, wiens moedig hart de ontvangen kwetsuren niet telde, wier volledige genezing in den eersten tijd volkomen rust vorderde.

In alle stilte werd na eenige weken van rouw het huwelijk tusschen don Diego en donna Mercedes ingezegend. Denzelfden dag nog ondernam zij tot nakoming harer belofte een bedevaart naar het heiligdom van Onze Lieve Vrouw te Segovia, op welken vromen tocht haar gemaal haar vergezelde. In het heiligdom aangekomen, schonk donna Mercedes als exvoto het halssnoer van paarlen, geschenk van koningin Isabella, en don Diego de stalen kling, te Toledo gekocht, die op den smartelijk - onvergetelijken dag zoo goede diensten had bewezen. Daarna baden beiden lang voor de zielerust van don Manuel, hun heldhaftigen broeder, en vergaten niet, ook de ziel van hun vijand in de genade van den God van barmhartigheid aan te bevelen.

DE GELEGENHEID MAAKT DEN DIEF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHOCARNE-MOREAU.

Bij de Platen.

De gelegenheid maakt den dief. -

Onze kleine schoorsteenvegers zijn geen kwade jongens, maar de verleiding is hun ditmaal te sterk, om er weerstand aan te bieden. Een banketbakkersbediende staat met een mand vol zoetigheden onder den arm naar al de grappige plaatjes en caricaturen te kijken, die in de kiosk te koop hangen. En terwijl hij, blijkens zijn glimmend gezicht, geniet van de geestigheden, waarvoor de Franschman, zelfs de jonge, zoo vatbaar is, heeft hij er geen erg in, dat de twee zwartjes van den inhoud der welvoorzene mand genieten. Keert hij eindelijk uit de wereld der verbeelding tot de werkelijkheid terug, dan zal hij door de beide jeugdige gauwdieven nog uitgelachen worden op den koop toe. 't Is voor hem te hopen, dat zijn patroon een beetje consideratie met hem zal gebruiken en hem voor zijn nieuwsgierigheid niet te zwaar zal laten boeten. Ook zonder dat zal de ontmoeting met de schoorsteenvegers wel een goede les voor hem geweest zijn.

[Nummer 31]

ESTHER BEGEEFT ZICH NAAR KONING ASSUERUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F.J. BARRIUS.

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

(Vervolg.)

Je hebt gelijk, dat je niet gegaan bent, Ed, maar wat ben je nu voornemens te doen?’

‘Ik ben het met mij zelven nog niet eens, maar mij dunkt, dat het mijn plicht is, den minister in kennis te stellen.’

‘Maar dan wordt Verstraaten vervolgd, dan wordt het een rechtszaak, en dan is natuurlijk alle kans op Clara voorgoed verkeken.’

‘O, wat dat betreft heb ik toch reeds alle hoop laten varen,’ hernam de ingenieur moedeloos. ‘De eenige vraag is voor mij nu alleen meer, wat mijn plicht mij voorschrijft.’

‘Maar daarbij zijt ge wel degelijk verplicht, uw belang, of wilt ge liever het belang van Clara in het oog te houden. Wordt haar vader vervolgd, dan is ook zij geschandvlekt. Wilt ge dat?’

‘Neen, nooit!’ antwoordde de ingenieur met kracht. ‘Haar eer moet onaangetast blijven. Op haar mag geen vlek vallen.’

‘Welnu, dan is het zaak, er den minister en ieder ander buiten te houden. Mij dunkt - doch het is enkel een raad, dien ik je geef - dat ge het best doet, Verstraaten een briefje te schrijven, indien ge er tegen opziet, met hem de zaak te bespreken. Komt ge van avond niet, dan zal Verstraaten zeer goed begrijpen, waar 'm de schoen wringt. Een lange uitleg is dus niet noodig. Ge kleedt het voorzichtig in, om hem niet méér voor het hoofd te stooten dan strikt noodig is. Wie weet, of Verstraaten dan niet respect heeft voor je rechtschapenheid en begrijpt, dat hij zijn dochter niet aan een waardiger kan toevertrouwen.’

Van Buren schudde met een weemoedigen glimlach het hoofd. ‘Neen, Willem, Clara is voor mij verloren, onherroepelijk verloren, en iedere poging om haar te behouden zou mij mijn eer kosten. Maar toch geloof ik, dat uw raad goed is, vooral omdat daardoor Clara gespaard zal worden. Als het van mij afhangt, zal zij niet weten, dat haar vader een bedrieger is.’

‘Dus je houdt er de autoriteiten buiten, dat is afgesproken, en je ontziet Verstraaten zoover als je dat doen mag. Welnu, dan geef ik de hoop nog niet verloren, dat Clara eenmaal je vrouw wordt. Wat ik voor je doen kan, zal gedaan worden, en er zijn er nog wel meer, die in u en in Clara belang stellen. Kom, jongen, houd nu het hoofd boven water. Ook onze Lieve Heer zal je plichtsbetrachting niet onbeloond laten.’

De ingenieur was opgestaan. ‘Willem,’ zei hij, de hand van zijn vriend warm drukkende, ‘ik dank je voor je bemoedigende woorden en je goeden raad. Ik zal nooit vergeten wat je voor mij geweest bent, toen ik alle hoop verloren had.’

‘Ga je nu al heen, Ed? Wil je niet liever den avond bij me doorbrengen?’

‘Neen, Willem, ik wil van avond nog den brief aan Verstraaten schrijven, Hoe eer dat achter den rug is, hoe beter. En ik kan den brief niet van hieruit verzenden....’

‘Je hebt gelijk, maar als je er niets tegen hebt, ga ik met je mee. Dan stellen we samen den brief op. Vind je dat goed?’

‘Zeker vind ik dat goed. Ik had het je niet durven vragen, maar nu je het mij aanbiedt, neem ik je aanbod dankbaar aan. Je zal me helpen met dien brief te schrijven;

ik zou het alleen misschien niet klaar krijgen, want ik zie er tegen op als tegen een berg.'

'Op welks top het geluk je wacht,' zei Willem schertsend. 'Geloof me, eer we een jaar verder zijn, is Clara je vrouw.'

De ingenieur schudde met het hoofd, maar toen hij met Willem diens woning verliet, voelde hij zich toch veel lichter en verruimder, dan toen hij een paar uur vroeger het huis was binnengegaan.

X.

Na een slapeloozen nacht was Verstraaten den volgenden morgen vroeg op. Ten einde zijn brandend hoofd wat te verfrisschen en de gedachten, die onstuimig door zijn brein joegen, tot kalmte te brengen, ging hij den tuin in, maar hij had geen oog voor de heerlijke kleurenmengeling der bloemen, geen oor voor het lieflijk kweelen der vogels. Zijn stemming vormde een schreeuwende disharmonie met zijn omgeving, die blij opleefde en jubelde in jeugdige kracht.

'Wat zal er gebeuren? Wat moet ik doen?' - deze vragen hielden Verstraaten geheel bezig. Maar hoe hij ook nadacht, hij zag nergens meer uitkomst. Hij was zijn naam, zijn positie, hij was alles kwijt. Spoedig zou iedereen weten, dat hij een bedrieger was, en niemand kon twijfelen, want het was de ingenieur, de aanstaande verloofde van zijn dochter zelf, die zijn oplichting had aan het licht gebracht.

Ja, nu hij goed nadacht en terugging tot den vorigen avond, meende hij zelfs, dat zijn gasten reeds iets vermoedden. Het wegblijven van Van Buren had natuurlijk de aandacht getrokken, men zocht er wat achter, en al hadden allen voor het oog de vormen in acht genomen en zich gehouden, of zij niets wisten en de afwezigheid van den ingenieur hen niet bevreemdde, - hij begreep zeer wel, dat dit maar comediespel geweest was, dat zij, zoodra de deur achter hen was dichtgevallen, allerlei veronderstellingen geopperd en gissingen gewaagd zouden hebben. O, hoe verwenschte hij mevrouw Van Bom, die nu tegen dezen, dan tegen genen had gefluisterd, dat een surprise hen dien avond wachtte. Inderdaad, het was een surprise geweest, maar een geheel andere, dan zij vermoed hadden.

Het wegblijven van den ingenieur was zoo welsprekend geweest, dat hij zich omtrent de beteekenis daarvan niet kon vergissen. Van Buren gaf daardoor te kennen, dat hij niets meer met hem te doen wilde hebben, dat hij zelfs liever van Clara afzag, dan door zijn zwijgen het gepleegde bedrog te dekken. De ingenieur zou dus spreken, maar hoe en tot wien? Zou hij Verstraaten aanklagen en dezen laten vervolgen, of zou hij zich eerst nog tot hem wenden? Maar zelfs in dit laatste geval, wat baatte het hem rog, daar hij buiten staat was, het bedrog goed te maken? Hij was een geruïneerd man; dit werk had hem er bovenop moeten helpen, en dit zou ook gebeurd zijn, indien de ingenieur niet zoo kinderachtig consciëntieus was geweest. Verstraaten had gehoopt, dat het vooruitzicht op Clara's hand Van Buren zou hebben genoopt, niet zoo nauw toe te zien, - want hij wist, dat de ingenieur oprecht veel van Clara hield.

Daar gloorde eensklaps een straal van hoop in de duisternis, die Verstraaten omgaf. Eén middel bleef er nog over, dat wellicht in staat zou zijn, Van Buren te vermurwen. Het kostte den aannemer veel, daartoe zijn toevlucht te nemen, maar hij had geen keus, en het moest spoedig worden aangewend, anders was het te laat.

Hij zou aan Clara zeggen, in welken moeilijken geldelijken toestand hij zich bevond; hoe hij, niet voor zich zelf, maar voor haar toekomst, niet precies aan de eischen der leverantie had voldaan, waardoor toch geen mensch benadeeld werd;

hoe de ingenieur hem nu in het ongeluk kon storten, en hoe zij dat kon verhoeden, indien zij hem schreef.... Hij zou aan haar verzoek geen weerstand kunnen bieden: hun eigen geluk immers hing er van af.

Verstraaten ging naar binnen en liet vragen, of zijn dochter even bij hem wilde komen. Ook Clara had dien nacht geen oog gesloten, maar zich in de eenzaamheid honderdmaal afgevraagd, wat er toch wel mocht gebeurd zijn, dat de ingenieur op zoo raadselachtige wijze was weggebleven. Allerlei veronderstellingen kwamen bij haar op, de bangste voorgevoelens kwelden naar. Zij dacht minder aan het verlies van haar eigen geluk, dan aan de vrees, dat een groot onheil hun allen boven het hoofd hing, en juist de gedachte, dat zij niet kon vermoeden welk onheil, verdubbelde haar angst, die in de lange uren, welke zoo traag voorbijkropen, tot het paroxysme werd opgevoerd.

Eindelijk was de morgen gekomen. Rillend van de koorts stond zij op, en het eerste wat zij zag was haar vader, die met groote stappen in den tuin op en neer liep. Ook hij was blijkbaar ten hoogste ongerust, en haar hart werd nog meer beklemd. Wel trachtte Truus haar gerust te stellen met te zeggen, dat er dien dag stellig bericht van Eduard zou komen, dat hij waarschijnlijk persoonlijk zijn wegblijven zou komen ophelderen, maar die goed bedoelde pogingen bewerkten niets. Truus zelf had ten slotte den moed niet meer, nog langer aan te dringen, en indien zij het niet had gelaten om Clara, die haar met heur door angst vergroote oogen zoo hulpeloos aanstaarde, zou zij het huis ontvlucht zijn, waar zij den vorigen dag was binnengetroten om feest te vieren, en dat nu het aanzien had, of er een doode boven aarde stond.

Zwijgend zaten de jonge meisjes bij elkaar, toen de boodschap kwam, of Clara even bij haar papa op zijn kantoor wilde komen. Clara ontstelde hevig: zou hij reeds alles weten en haar nu de vreeselijke tijding mededeelen? Het jonge meisje kon niet veinzen, zij dacht ook niet aan veinzen, en Truus, die haar ontsteltenis en angst las in haar oogen, haar trekken, haar houding, sprak haar moed in. Maar de woorden troffen Clara's oor, zonder dat ze doordrongen tot haar verstand: het waren als vage, onbepaalde klanken, die in de ruimte wegstierven en geen indruk nalieten. Eindelijk vermande Clara zich en ging, haar vriendin een blik toewerpend, waaruit zooveel bekommering, zooveel lijden sprak, dat Truus zich ontsteld afvroeg, van welk drama zij nog getuige zou zijn.

Toen Clara het kantoor van haar vader binnenging en hem daar als vernietigd op een stoel zag zitten, kon ze zich niet inhouden, ging op hem toe, kustte hem en vroeg met trillende stem:

‘Vader, u weet wat er gebeurd is, waarom Eduard niet is gekomen. Zeg het mij, ik ben zóó ongerust. Is hem een ongeluk overkomen?’

‘Neen, Clara, geen ongeluk. Als je kalm kan zijn, zal ik je alles vertellen, en dan reken ik er op, dat je als een liefhebbende dochter mij zult helpen.’

‘U helpen? Zeker, vader. Hebt u ooit aan mij getwijfeld?’

‘Neen, kind, ik weet, dat je veel van mij houdt, en daarom heb ik je laten roepen. Het is een ernstige zaak, maar het is goed, dat je alles weet.’

‘Ja, vader, alles,’ antwoordde Clara hijgend. ‘Verberg mij niets.’

‘Welnu, Clara, je hebt tot dusver gedacht, zooals iedereen, dat ik rijk of ten minste zeer bemiddeld ben.’

Clara knikte.

‘Dat is niet zoo, kind, ongelukkige ondernemingen hebben mijn vermogen verslonden. Ik bezit niets.’

Clara dacht het allereerst aan Eduard. Zou hij dat vernomen hebben en toen aan haar vader hebben geschreven, dat hij Clara niet meer wilde? Zou hij dus niet haar, maar haar bruidschat hebben liefgehad? Maar neen, dat kon niet zijn: zóó was Eduard niet. Zou haar vader zich vergist hebben? Zij haalde reeds eenigszins ruimer adem, want ze was overtuigd, dat hier een misverstand in het spel was.

‘Ik begrijp, dat deze bekentenis je aangrijpt,’ zei Verstraaten, die het zwijgen zijner dochter verkeerd uitlegde, ‘en het is ook vooral om u geweest, in het belang van uw toekomst, dat ik getracht heb, er weer bovenop te komen. De laatste aanneming bood mij daartoe een geschikte gelegenheid. Het was een groot werk, waaraan een flinke som verdiend kon worden, maar nu heb ik uit liefde tot u...’

Clara was opgesprongen. Ze begreep wat haar vader wilde zeggen. ‘Vader!....’

‘Wees kalm, Clara. Ik heb uit liefde voor u mij niet strikt gehouden aan de gestelde

voorwaarden, ten einde een grootere winst te maken. Niemand lijdt daar schade door, niemand. Maar nu heeft Eduard, die àl te stipt is, daar ik weet niet welk bedrog in gezien....’

‘Vader, vader, dat had u niet moeten doen!’ kreet Clara.

‘Maar, meisje, dat doen ze allemaal, daar ziet niemand kwaad in, en als Eduard....’

‘Maar God dan, vader! Het is.... het is....’ Ze kon dat harde woord niet zeggen, en snikkend verborg ze het hoofd in de handen.

‘Dief! dief!’ suisde het in haar ooren. Haar vader een dief, en zij de dochter van een dief! Eduard wist het en zou hen verachten, eerlijk en rechtschapen als hij was. Dat was nu het eind van haar geluksdroom, de ontknooping van het vreeselijke drama. Zij waren zedelijk vernietigd, zedelijk dood.

‘Je moet het zoo tragisch niet opvatten, Clara,’ zei haar vader. ‘Je had gezegd, dat je me helpen zou. Welnu, wees kalm en verstandig.’

‘Maar wat moet ik dan doen, vader?’

‘Dat zal ik je zeggen,’ hernam Verstraaten, die, door de tranen zijner dochter geprikkeld, zijn geduld begon te verliezen. ‘Eduard begrijpt zijn belang niet, hij schopt het geluk moedwillig van zich af. Breng jij hem nu tot andere gedachten. Je hebt veel invloed op hem. Je moet een beroep doen op zijn genegenheid voor je.... Enfin, je zal zelf het best weten, hoe je dat moet inkleeden. Maar het moet spoedig gebeuren, anders ben ik verloren.’

Toen hij dit gezegd had, stond Verstraaten op; zijn gezicht werd hoogrood en hij tastte naar zijn overhemd, als werd het benauwd aan zijn keel.

‘Vader,’ antwoordde Clara kalm, ‘u wil dus, dat ik Eduard tot iets verkeers zal overhalen, tot het verzaken van zijn plicht?’

‘Plicht! Je plicht is het, je vader te helpen. Dat is je plicht, en als je het niet doet....’

Verstraaten's gezicht werd nòg rooder, hij plaatste zich vóór zijn dochter, die sidderend de handen vouwde en als om genade smeekend, uitriep:

‘Vader, ik kan niet, ik mag niet. Vraag dàt niet van mij. Ik zal alles voor u doen, alles, ik zal Eduard vergeten, mijn geluk ten offer brengen, ik zal voor u werken. Maar vraag van mij niet de schande, niet, dat ik eerloos word in mijn oogen en in die van Eduard.’

Die betraande oogen, die smeevende stem verbitterden Verstraaten nog meer. ‘Je zult, je moet!’ schreeuwde hij, ‘of zie je me liever in de gevangenis? Waar blijft je eer, als ik veroordeeld word? Je bent een ontaarde dochter, je....’

Verstraaten hield plotseling op. Zijn stem weigerde haar dienst, een suizing in de ooren overviel hem, voor zijn oogen werd het plotseling nacht. Hij strekte de armen uit als wilde hij zich aan iets vastgrijpen, hij tastte in de ledige ruimte als een hulpeloze blinde, en met een gil stortte hij met een zwaren plof op den grond, voordat Clara hem kon opvangen.

Een oogenblik was Clara's keel als toegeschroefd, daarna gilte zij: ‘hulp! hulp!’ zoo luid zij kon, zich in doodelijken angst over haar vader buigend, bij wien geen teken van leven meer was te bespeuren. Een oogenblik later werd de deur geopend en mevrouw Verstraaten trad binnen, met een brief in de hand.

‘Hoorde ik je roepen, Clara?’ Maar zij vroeg niet verder; met één blik overzag zij wat er gebeurd was en snelde op haar man toe. De brief ontviel haar handen en bleef op het tapijt liggen. ‘Vlug, Clara, help me papa op de canapé dragen. Geef me spoedig water en azijn en stuur dan om den dokter.’

Een oogenblik later lag Verstraaten op de canapé uitgestrekt, de oogen gesloten, met doodsbleeke gelaatskleur en de handen slap lanes het lichaam.

Op dit oogenblik kwam een der dienstboden binnen. ‘Gauw, Antje, naar den dokter, mijnheer is niet wel geworden,’ zei mevrouw, terwijl ze de slapen van haar man met water en azijn wiesch, zonder dat het eenige uitwerking scheen te hebben.

Antje haastte zich de gang door. Juist kwam Truus, die boven in spanning de terugkomst van Clara verbeid had en die een ongewone beweging in huis had waargenomen, de trap af. ‘Wat is er, Antje?’

‘O, juffrouw, mijnheer is zoo naar, misschien wel dood, ik geloof een beroerte. Ik moet naar den dokter. Och, gaat u toch binnen.’

Truus knikte. Toch bleef zij nog een oogenblik staan. Wat zij de laatste vier en twintig uur in dit huis gezien en gehoord had, was zóó vreemd, zóó vreeselijk, dat zij zich afvroeg, of het werkelijkheid was of een benauwende droom. Het angstig voor gevoel van Clara, het wegblijven van Eduard, de onrust van Verstraaten, het gesprek met zijn dochter, en nu een beroerte.... God, welk drama was daarachter verborgen! Maar zij vermande zich; misschien kon ze mevrouw en Clara van dienst zijn, en daarom spoedde zij zich naar het kantoor, waar de beide vrouwen nog altijd vruchteloos bezig waren om de levensgeesten van den zieke op te wekken. Mevrouw schudde het hoofd, in Clara's oogen blonken tranen. Het was een tooneel van aangrijpende hulpeloosheid.

Spoedig kwam de dokter, die gelastte, dat mijnheer Verstraaten aanstonds te bed gelegd zou worden. Door mevrouw en Clara geholpen, droeg hij den zieke naar de belendende kamer, terwijl Truus in het kantoor alleen achterbleef. Het jonge meisje ging even zitten, hartelijk medelijden hebbend met het zwaarbeproefde gezin en zich afvragend wat de ontknooping van dit drama zou zijn. Daar viel plotseling haar blik op een wit papier op het tapijt. Wat kon dat zijn? Zij ging er naar toe en raapte het op. Het was een brief.... ze herkende de hand van Eduard. Waarschijnlijk had mijnheer hem uit de hand laten glijden en had geen der huisgenooten in haar ontsteltenis hem bemerkt. Hij bevatte wellicht den sleutel van het raadsel....

Het papier brandde haar in de vingers. Zou zij er niet even een blik in slaan? In alle andere gevallen zou zij het onbescheiden gevonden hebben, doch thans was geen gewone nieuwsgierigheid in het spel, maar een hooger motief. Als zij wist, wat er gebeurd was, zou zij misschien kunnen helpen, wellicht Clara het verloren geluk kunnen hergeven. Toch aarzelde zij nog. Wie weet, welk vreeselijk geheim die brief bevatte. Misschien zou zij er altijd spijt over gevoelen, dat geheim uitgevorscht te hebben. Maar de gedachte aan Clara behield de overhand, en haastig, gejaagd doervloog zij den inhoud van den brief, haar adem inhoudend.

‘Arme Clara!’ fluisterde zij, toen ze met lezen klaar was. ‘Arme Eduard! Moeten nu deze twee zielen, die elkaar zoo goed begrijpen en zoo innig liet hebben, van elkaar gescheiden worden? Neen, dat mag niet, en als ik er iets aan doen kan, zal het ook niet gebeuren.’

(Wordt vervolgd.)

**Ons reisje door den Harz,
door Daisy.
(Vervolg.)**

Wil laat zich nu ook in 't Hollandsch hooren en weldra zijn wij in een druk gesprek gewikkeld, waarop wij tot de ontdekking komen, dat wij denzelfden tocht maken. Hij vraagt of wij het goed vinden, dat hij zich aansluit, waarop een voorstelling *comme il faut* volgt.

In gezwinden pas loopen wij dwars door het bosch den berg af; dat berouwt ons evenwel spoedig. Beneden aangekomen zijn wij natuurlijk den weg weer kwijt; gelukkig vinden wij een houtvester, die kalm naar den top van den berg wijst en zegt: 'De weg, dien u zoekt, gaat boven verder.' Getroost beginnen wij te klauteren.

Onze reisgenoot blijkt een gezellige vent te zijn. Op eens zegt bij: 'Ik heb u gisteren ook gezien in de buurt van de Rabenklippe; als ik 't wel heb, liept u mij uit te lachen.' Dadelijk schoot mij de mijnheer met de witte pet te binnen, en ik vroeg hem: 'Had u dan een witte pet op?' - 'Jawel, en ik stond naar de Muzklippe te kijken.' Wij maakten hem duidelijk, waarom wij zoo gelachen hadden.

Al pratende hebben wij den goeden weg gevonden en bereiken achtereenvolgens een zestal klippen. Wonderlijke gevaarten zijn het, het een al grilliger dan het ander; onbegrijpelijk is het, hoe die reusachtige steenen zoo op elkander gekomen zijn; die groote, ruwe rotsblokken, de één met een klein puntje den ander steunend en bovenop soms een eenzame den, die zich aan alle kanten door de spleten heengewerkt heeft, en zich trotsch verheft, wonderbaar afstekende met zijn mooi groene kleur tegen de kale, gladde wanden der klip.

Op de Kästenklippe rusten wij een oogenblikje; er is hier reeds een stukje van het Okerthal te zien, maar de nevel belet ons er veel van te genieten. De Mausefalle vereeren wij met een bezoek, waar wij ons als zoete kindertjes amuseeren met in alle mogelijke kloven en gaatjes te kruipen. Daarna krijgen wij de Hexenküche in 't zicht, weer een opeenhooping van granietblokken, waarvan een der grootste, slechts door een in verhouding dunnen, scheef staanden steen gesteund wordt.

Wij gaan verder naar de Felsengrotte, de reusachtigste en indrukwekkendste klip hier in den omtrek; een kolossale steen wordt gesteund door drie pilaren en vormt een zeldzaam, maar angstig prieel; een kleine verschuiving en het heele boeltje zakt in elkander.

Het ruischen van water klinkt ons steeds duidelijker in het oor, spoedig staan wij dan ook aan den rand van een rots, van welker hoogte, ongeveer zestig meter, de Oker zich in het dal stort. Verrassend mooi schouwspel. Schuimend en bruisend valt het water van de eene rots op de andere en verdwijnt met donderend geweld in de diepte, waar het zich ruw en wild een weg door het dal baant. Enkele oogenblikken staan wij verdiept voor dit prachtig natuurtafereel. 't Is voor ons een genotvol oogenblik, slechts noode scheiden wij er van. Een steile weg voert ons binnen tien minuten onder aan den waterval. Zooals niet te verwonderen is, heeft men van dit mooie plekje geprofitteerd om een soort restauratie op te richten. Zij ontsiert eenigszins de omgeving, toch is zij ons welkom, wij kunnen nu den Romkerhall Wasserfall eens op ons gemak bewonderen.

Wij nemen een half uurtje rust, doch zijn spoedig genoodzaakt, er nog een half uurtje aan te knopen, want de regen begint in stroomen neer te vallen. Wij zijn niet van plan, onzen verderen tocht er aan te geven en stappen dus weer op, zoodra de regen wat bedaard is. Onze verdere weg voert nu langs den Oker; het water stroomt in woeste vaart, hoog opspringende, wanneer het gestuit wordt door ruwe rotsblokken, waarmee de bodem als bezaaid is. Ook hier heeft men vele fabrieken; op een van de bruggetjes naar de fabriek houden wij halt en staan weer stom van bewondering bij den grootschen aanblik, dien dit dal ons oplevert. Onder ons dat ontembare water en

aan weerskanten die reusachtige rotsgevaarten, hier en daar dreigend tusschen de donkere dennen te voorschijn komende. Het sombere weer maakt den indruk van dit natuurtafereel nog overweldigender. Zoo iets pakt en grijpt den mensch aan, hier ziet men in alles de hand Gods, de bovennatuurlijke macht, die Hij bezit.

De weg is verder een aaneenschakeling van mooie punten; aan weerskanten wordt ons oog steeds geboeid door de grillig gevormde rotsen. Met wat phantasie kan men er verschillende figuren in zien, o.a. de H. Maagd met het Kindje, maar meestal zijn ze toch erg onduidelijk. Een goed uurtje marcheeren wij door den regen; al maakt hij ons druipnat, op onze stemming is hij in 't geheel niet van invloed. Ons discours is echter niet druk, alleen geven wij om beurten zoo af en toe eens lucht aan onze bewondering of maakt de een den ander op een bijzonder mooi lichteffect of iets dergelijks opmerkzaam.

De eerste huisjes van Oker komen in 't zicht; het plaatsje bestaat grootendeels uit fabrieken. Wij loopen regelrecht naar het station; tot onze niet geringe spijt gaat er geen trein naar

Harzburg voor over twee uren. Wat te doen? Wandelen, daar is geen sprake van; ik ben door en door moe en bovendien valt de regen met vernieuwden moed, zoodat Wil en Revers, die geen paraplu hebben, en dus reeds doorweekt zijn; geen lust voelen nog natter te worden. Wij besluiten een rijtuig te nemen, de eenvoudigste oplossing; twee uur wachten op een plaats, waar hoegenaamd niets te zien is, is geen doen. Onze rijtoer is spoedig afgeloopen, daar de koetsier niet door het dal rijdt, maar een binnenweg inslaat. Wij zetten onzen reisgenoot aan zijn hotel af, na wederkeerig den wensch uitgesproken te hebben, elkander nog eens te zullen ontmoeten, en zijn daarna weldra aan ons eigen hotel aangeland.

BAD HARZBURG: Forellensprung.

Den volgenden dag motregen en nog eens motregen, een treurig vooruitzicht. Wij denken er over, eens naar den Echoplatz te gaan en begeven ons weldra op weg. Wij klauteren eerst halfweg den Burgberg op en daarna naar de Sennhütte, op een lief punt gelegen. De weg is tamelijk steil en smal en loopt steeds door het dichte bosch; boomen en struiken

NAPOLEON NA DEN VELDSLAC VAN WAGRAM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMILE BRISSET.

beschermen ons heerlijk voor den motregen. Bij de Sennhütte genieten wij eenige oogenblikken van de heerlijke omgeving; zoover ons oog reikt, niets dan dichte bosschen. Wat prachtige kleurschakeeringen leveren zulke puntjes op! De weg naar den Echoplatz voert ons steeds hoger. Na een minuut of tien te hebben geloopt, veronderstellen wij haar te hebben bereikt en sloven ons uit in 't vóórtbrengen van allerlei geluiden, echter zonder eenig gevolg.

De motregen verandert in een slagregen en wij kruipen in het dichte kreupelhout, dat heel goed dienst doet als schuilplaats. Waar de Echoplatz eigenlijk is, is nog een geheim voor ons.

Dadelijk na tafel rennen wij als hazen naar den trein; we willen den sneltrein naar Goslar nog halen. 't Is een heksentoer, doch nog juist op het nippertje stormen wij het station binnen, de trein staat reeds voor; toch komen wij er nog heelhuids in. Het is slechts een korte afstand, die ons niet veel te zien geeft. Weldra stoomen wij Goslar binnen en beginnen onze wandeling. Door zijn vele antieke gebouwtjes maakt het stadje een eigenaardigen indruk. Op de markt, waar wij al slenterende aangeland zijn, verheft zich het door keizer Lotharius in 1134 opgerichte raadhuis; in lateren tijd is er nog het een en ander aan veranderd en onlangs werd het een beetje opgeknapt. Eenige oude schilderijen en andere antiquiteiten bevinden zich in 't gebouw; wij gaan ze niet zien, daar onze middag anders te kort wordt voor het overige moois, dat Goslar ons biedt. Hier vlak bij is de 'Kaiserwörth,' eens het gildehuis van de snijders, nu echter tot hotel ingericht. Zijn naam heeft het mooie, met bogen versierde huis te danken aan de levensgroote, in hout gesneden keizerfiguren, die tusschen de vensters der eerste verdieping geplaatst zijn, voorstellende Hendrik I, Otto I, Hendrik II, Koenraad II, Hendrik III, IV en V en Lotharius II, die Heinrich Heine in zijn reisbeschrijving zoo geestig *Gebratene Universitätspedelle* noemt. Aan de oostzijde bemerken wij den Reichsadler, den Goslarschen Adler en de Kaiserkrone.' Midden op de marktplaats staat de overoude bron, bestaande uit twee uit erts gehouwen schalen, gekroond met een ouderwetschen gouden adelaar. Achter het raadhuis staat de Marktkerk, die een vermeldenswaardige bibliotheek rijk is. Goslar bezit nog prachtige huizen uit het jaar 1600, uit den tijd der houtarchitectuur, o.a. heeft men 'Das Brusttuch,' nu restaurant en hotel. Den oorsprong van den naam heeft men niet kunnen vinden. Het is gebouwd met een opvallend steil dak door magister Thalligh, in 1526, die zijn naam in Grieksche letters boven den ingang liet aanbrengen. Bijzonder bezienswaardig zijn de in hout gesneden, meesterlijk uitgevoerde satirische beelden.

Al zijn wij geen oudheidkenners, toch interesseert ons dit alles bijzonder, men voelt zich als in dat tijdperk verplaatst en verwacht niet anders, dan dat er mensen in de kleederdracht van dien tijd te voorschijn zullen komen. Een doodgewone kellner zorgt spoedig voor de ontgoocheling. Wij trekken weer verder en vestigen onze aandacht op het 'Altdeutsche Gildehaus' (Bakkersgildehuis), versierd met het wapen en verschillende inschriften; het heeft veel gelijkenis met 'Das Brusttuch', maar het houtsnijwerk is niet van zoo groote waarde.

Wij slaan nu den weg in naar het 'Kaiserhaus,' het eigenlijke doel van ons bezoek aan Goslar. Wij komen nog langs een Romeinsch gebouw, een klooster, *Zum groszen heiligen Kreuz* en langs de Domkapel, het geringe overblijfsel van een door keizer Hendrik III in 1039 gebouwden en door paus Leo IX gewijden Dom. Boven den ingang staan in nissen de beelden van Koenraad II, den stichter, Hendrik III, den

voltooier van den Dom, en Mathias, Simon en Judas, de beschermheiligen; daarboven Maria met het Christuskindje, aangebeden door twee engelen. Rechts gaande komen wij aan het Kaiserhaus. De twee leeuwen aan den ingang zijn nabootsingen der burchtleeuwen te Brunswijk. Zij boezemen ons niet veel ontzag in.

Het Kaiserhaus, een langwerpig Romeinsch gebouw uit het jaar 1100, met een statige rij boogvensters, maakt een grootschen indruk en is beroemd als het oudste van de niet kerkelijke gebouwen in Duitschland. Wij zijn nieuwsgierig naar de schilderstukken, die eerst kort geleden voltooid zijn. Zij zijn door professor Wislicenus uit Dusseldorf ontworpen en met medewerking van den schilder Weinack uitgevoerd.

Wij schellen aan en worden ontvangen door een aardige blonde juffrouw; reeds is een groepje mensen aanwezig, en vindt ons Gretchen het getal personen voldoende om met haar verklaringen aan te vangen. Eerst gaan wij in processie de gangen door en zijn weldra in de beroemde keizerzaal aangeland. Zij vestigt onze aandacht het eerst op een rij van voorstellingen uit Doornroosje, welke met de Barbarossa-sage verbonden zijn en boven de deuren en vensters zijn aangebracht. Ze zijn mooi in fijne kleuren weergegeven, nauwkeurig afgewerkt.

Met heldere, vaste stem geeft Gretchen een verklaring van de grootste schilderij in 't midden der zaal tegenover het hoofdvenster, de wederopstanding van het Deutsche rijk voorstellende. Keizer Wilhem I en kroonprins Friedrich Wilhelm rijden door een triomfboog, waar zij links door Bismarck en Moltke, rechts door Friedrich Carl en twee jonkvrouwen (Elzas en Lotharingen) met de modellen van den Dom van Metz en van Straatsburg, huldigend ontvangen worden. Bismarck staat bij de zuil van een begonnen gebouw (het Deutsche rijk) en biedt den keizer den hamer ter inwijding aan. Aan beide zijden zijn groepen aangebracht van de toenmaals regeerende Deutsche vorsten; ook zijn daarbij keizerin Augusta, kroonprinses Victoria en de 11jarige prins Wilhelm (de nu regeerende keizer). Boven den keizer zweeft als een beschermengel koningin Louise; aan weerskanten van haar de helden van den vrijheidsoorlog Blücher en Körner en de voornaamsten van de oude keizers, van Karel den Groote tot Rudolf van Habsburg en Maximiliaan. Tot versiering van den triomfboog, die het geheel omgeeft, dienen de Hohenzollern. Onderaan zijn nog aangebracht vader Rijn en de Deutsche sage met de Kyffhäuseraven. Het is in één woord een meesterstuk; bijzonder mooi is het paard des keizers; men meent, dat het zoo uit zijn lijst zal treden en de zaal doorrijden. Midden voor het schilderstuk staat op een verhooging de oude keizerstoel, vervaardigd uit zandsteen, met een Romeinsch versierde bronzen leuning.

Rechts en links van het groote middelstuk zijn in acht groote en talrijke kleine schilderijen de hoofdpunten der Deutsche geschiedenis, vooral in bijzonderheden uit het leven van de Goslarsche keizers, weergegeven. De geschiedenis van het Kaiserhaus zelf is er tusschen gevoegd in acht kleine grauwschilderde stukjes.

Van 1050 tot 1253 hebben in 't Kaiserhaus tien of elf elkander opvolgende keizers gewoond en zijn er 23 rijksvergaderingen gehouden. Keizer Hendrik IV is er geboren, Hendrik V werd er door een bliksemstraal gedood, Koenraad III hield er den Rijksdag, waarop Hendrik de Trotsche verbannen werd, Frederik I verbleef er langen tijd en Frederik II hield er een schitterende vergadering, waarin hem door de paltsgraven van den Rijn de Deutsche rijkskleinoodiën overhandigd werden. Wilhelm I bezocht het in 1875.

Uit de groote zaal komt men door een met mooie Romeinsche zuiltjes versierde gang in de Ulrichskapel, een zoogenaamde dubbelkapel van bijzonderen vorm. Beneden vormt zij een Grieksch kruis; de 1ste verdieping vormt een achthoek; het

is een namaaksel van de Münster te Aken. Hier rust onder een oud steenen beeld het hart van Hendrik III. Uit de kapel komende, staan wij voor de overgebleven fondamente van het keizerlijke woonhuis, dat, naar men veronderstelt, bij den grooten brand in 1289 vernietigd werd. Den terugweg nemen wij door de onderaardsche gewelven, voorzien van oude en nieuwe stookovens. Hier staan twee raadselachtige bronzen ruitersstandbeelden klaar, die nog voor het paleis geplaatst moeten worden. Verder krijgen wij een reliefskaart van den geheelen Harz te bezichtigen; verwonderd staren wij op een groote Hollandsche medaille en vragen, hoe die hier verzeild is geraakt, waarop wij vernemen, dat die behaald werd op een tentoonstelling in Holland gehouden.

Men vindt verscheidene kerken in Goslar, doch slechts één katholieke, de Jacobikerk, eertijds een Luthersche kerk. Daar wij haast geen katholieke kerken aantreffen, besluiten wij de gelegenheid waar te nemen, er binnen te treden om wat te bidden.

Er uit komende bemerken wij, dat wij den eersten trein naar Harzburg verzuimd hebben, en daar het te nat is om een uitstapje in de omgeving te maken, leggen wij nog een bezoek af in 'Pauls-Turm' ook 'Achtermanns Zwinger' genoemd; een vestingtoren, die onder Maximiliaan I tot beschutting der Rosenpoort op den handelsweg naar Hildesheim werd gebouwd. Nu bevindt zich in het benedengedeelte van den toren een oud-Duitsche bierkneip. Wij treden er binnen en onder het genot van een potje bier nemen wij alles eens goed op. 't Is er bepaald gezellig, zoo'n beetje schemerachtig, overal geweien van herten, ook wel heele koppen, tal van spreuken, ook eenige afzonderlijke nissen, o.a. de Bismarcknis, geheel behangen met portretten en handschriften van Bismarck. De eerste en tweede verdieping zijn verbouwd tot een hooge, in oud-Duitschen stijl ingerichte eetzaal. Van het balkon heeft men een prachtig uitzicht op Goslar en het Harzgebergte. Buiten tegen den toren bevindt zich nog een in steen gebeiteld standbeeld van keizer Maximiliaan I. Wij klauteren weer naar beneden en zullen eens beproeven weer naar Harzburg te komen. Zeer interessant moet hier nog zijn de Rammelsberg; buitenlanders hebben daar echter geen toegang; het is het oudste bergwerk in Duitschland; reeds in 968 werd er in gearbeid; nu geeft het nog werk aan 300 man.

De trein doet het weer deftig en laat een half uurtje op zich wachten, zoodat er een ware bestorming is, als hij eindelijk binnenstroomt.

Het is toch een heel eind van het station naar het hotel, al hebben wij den kortsten weg ontdekt. Het bier uit de oud-Duitsche bierkneip, gevoegd bij den vermoeienden dag, heeft ons een goede dosis slaap bezorgd.

Een flink gekletter tegen mijn ramen brengt mij tot de minder aangename ontdekking, dat het stortregent. In de warande komende om te ontbijten, bemerken wij tot onze ontzetting dat de Burgberg verdwenen is; hij is zoodanig in een dichten nevel gehuld, dat er geen spoor meer van is te ontdekken. Het zit erg vol in de warande; allen turen met gespannen aandacht naar buiten om te zien, of er niet eenige verandering in 't weer is op te merken. 't Ziet er echter voorloopig niet naar uit, zoodat wij ons maar van tijdschriften voorzien en weldra verdiept zijn in de *Hausschatz* en dergelijken, echter niet zoo verdiept of wij werpen af en toe zoo tersluiks een blik naar den Burgberg, om te zien, of hij nog niet uit zijn doosje komt. De middag brengt ons een half uurtje droog weer; wij wagen ons buiten en besteden dezen tijd om cadeautjes te koopen. 'Unter den Eichen,' in de kraampjes, slagen wij uitstekend. Natuurlijk moeten wij ook een broche met de beroemde Harzer *Katzenaugen* hebben. Nog voor

wij op den terugweg naar ons hotel zijn, valt de regen weer in stroomen, zoodat wij er druipnat aankomen.

Wij hopen, dat het 's nachts uit zal regenen en kruipen vroeg in ons kooitje, spoedig in slaap gewiegd door het eentonig getik van den regen.

't Is Zondag vandaag! Brengt hij ons mooi weer? Niet erg, de stortregen is overgegaan in een motregen.

Harzburg biedt ons geen gelegenheid de H. Mis bij te wonen. Het dorpje Bündheim, een goeie dreekwartier lopen van Harzburg af, is in 't bezit van een kerkje. Weldra zijn wij op weg, om onzen Zondagsplicht te vervullen. In een klein maar lief kerkje hooren wij een H. Mis met preek.

Het weer belooft niet veel beterschap; na table d'hôte gaat de motregen weer over in een stortregen, zoodat wij genoodzaakt zijn weer thuis te blijven; een dambord is een goede afleiding, doch na een paar spelletjes besluiten wij toch maar een nat pak te gaan halen en wandelen naar het Kurhaus.

Op de brug er naar toe staan wij in bewondering voor den Radau. Prachtig is hij; met donderend geweld snelt hij voort in toemelooze vaart; hij is kolossaal gezwollen, zijn kracht wordt hierdoor natuurlijk verdubbeld. Laat men er iets invallen, het wordt meedoogenloos voortgesleept en is niet meer te redden. Wij worden te doorweekt om er langer van te genieten, en gaan daarom het Kurhaus in, dat er van buiten aardiger uitziet dan van binnen. De leeszaal is klein, wat vooral merkbaar is op regenachtige dagen. Wij amuseeren ons eenigen tijd, zoogenaamd met lezen, maar eerlijk gezegd, kijk ik meer naar den gaanden en komenden man, dan in mijn krant. Het begint zoo zoetjesaan donker te worden. Wij druipen weer af naar het hotel en kunnen niet nalaten te treuren over den verloren dag.

't Is verschrikkelijk, zooals het hier kan regenen; ik heb het in Holland nooit zoo bijgewoond. 't Zijn hier zware wolkbreuken zonder eind. Verschillende gasten zijn van plan tot afleiding naar de comédie te gaan. Wij vinden het echter een beetje zonde van het geld en gaan nog maar een spelletje dammen en daarop naar bed, weer hopen, dat het morgen beter zal zijn.

Er hangt nog een beetje nevel, maar het is zoo waar droog en het voelt iets kouder, wat ons doet veronderstellen, dat het misschien droog zal blijven. Vol moed maken wij het plan naar den Brocken te gaan; houdt het weer geen stand, dan maar weer terug. Eén geluk is, dat wij door twee dagen rust volkomen bestand zijn tegen den allesbehalve gemakkelijken tocht. De Oberkellner doet ons de verrassende mededeeling, dat half Harzburg vannacht onder water heeft gestaan. Bruggen zijn er weggeslagen, het spoorwegverkeer is gestremd, menschen zijn er bij ons in 't hotel gevluucht, 't moet in één woord verschrikkelijk geweest zijn.

Wij kleeden ons warm aan, want bij overlevering weten wij, dat het boven op den Brocken koud kan zijn. Welgemoed gaan wij op weg naar de Dreierherrenbrücke, waarbij de Dreierherrensprung. Reeds in de verte hooren wij een geweldig geruisch, dat steeds toeneemt; wij zijn de brug genaderd. Welk een schouwspel! In woeste vaart stroomt het water van verschillende kanten toe; een smal bruggetje voert van het eene weggetje naar het andere. Oorverdoovend is het leven, het water bruist af en toe tegen de brug en overstroomt hier en daar den oever. De lucht is somber, bewolkt, wat het omringende woud nog donkerder en indrukwekkender maakt. Dat het bruggetje niet lang meer zal bestaan is onze vaste overtuiging; wij maken er dus nog gauw gebruik van, voor het steeds hooger en wilder wordende water het in zijn woeste vaart meesleept. Veilig en wel aan den overkant, kunnen wij ons toch nog niet losrukken van dit aangrijpend natuurtooneel. Maar wij moeten rekening met onzen tijd houden en maken het dus niet te lang. Dat de weg er steiler op wordt, kunnen wij niet zeggen, wel smeriger. Baggerlaarzen zijn hier hoog noodig, dat bemerken wij al spoedig.

Over last van wandelaars hebben wij geen klagen, wij zijn tot nu toe nog geen sterveling tegengekomen. Om den mist bekommeren wij ons in 't geheel niet meer, want hij houdt ons een beetje voor den gek; zoo wordt hij hoe langer hoe dikker en even daarna is hij weer verdwenen.

Wij naderen het eind van het woud en staan voor het in villastijl pas nieuwgebouwde Forsthaus Scharfenstein, eigendom van den vorst van Stolberg-Wernigerode. Juist komt de houtvester met zijn familie aan, wij maken een praatje met hem en daarna weer vooruit. Wij komen nu aan een geheel onbegroeid terrein; het is moeilijk hier den weg te vinden en wij zijn blij, als wij weer een eindje bosch hebben. In de verte hooren wij steenen kloppen, een arbeider is bezig den weg te bezaaien met hoopen kleine spitse stukken steen. Heel aardig, dat ze hier den weg goed maken, maar minder aardig voor degenen, die er het eerst overheen moeten.

(Wordt vervolgd.)

Zijn eerste patient.

Humoristische schets naar het Duitsch.

Ik weet niet meer, of het voor een hardnekkigen hoest, of voor een ander ongemak was, maar op zekeren morgen gevoelde ik behoefte, een dokter te raadplegen.

Terstond ging ik uit: 't was nu juist de geschikte tijd. Doch welken Esculaap zou ik nemen? Dr. Herrling? Dat was een specialiteit voor longaandoeningen en er ging een groote roep van hem uit.

Ik stond reeds voor zijn deur, strekte al de hand naar de bel uit, toen ik bedacht, toch liever een anderen arts te raadplegen. Een specialiteit, zoo overwoog ik, ziet overal gevaar, en ik was niet van plan mij bang te laten maken; liever wilde ik hooren, dat mijn gezondheid bloeiend en mijn longen die van een leeuw waren.

Terwijl ik nadenkend verder ging, werd mijn aandacht getrokken door een glimmende naamplaat aan een mooie nieuwe woning: 'Dr. med. Lander, arts, spreekuren des morgens van zeven tot tien uur, des namiddags van vier tot zes uur. Zondags alleen des voormiddags.'

'Aha, een nieuweling,' dacht ik. 'Zeker een jongeman. Als hij niet pas begon, zou hij niet zulke lange spreektijden opgeven. Maar nieuwe bezems vegen schoon. Laat ik het eens met hem probeeren.'

Terstond daartoe besluitend, trad ik het huis binnen, ging de trap op en schelde op de verdieping van den dokter aan.

Geruime tijd verliep. Niemand liet zich hooren. Ik schelde een tweede maal, met hetzelfde gevolg. Alle goede dingen bestaan in drieën en dus beproefde ik het nog eens.

Plotseling werd de deur naar binnen opengetrokken en een vertoornde vrouwestem klonk mij te gemoet:

'Verwenschte jongen, als je 't nog eens waagt.... Och, neem mij niet kwalijk....'

Zij staarde mij aan, of ik een geestverschijning was.

'Goeden morgen,' stamelde ik verbluft.

'Goeden morgen.... Neem mij niet kwalijk, mijnheer, maar een paar onbeschaamde lummels hier in huis hebben ons al wel duizend maal....'

'Ik begrijp u al. Is de dokter thuis?'

Zij keek mij een oogenblik onderzoekend aan.

'Komt u den dokter voor een morgenwandeling afhalen?' vroeg zij eindelijk nieuwsgierig.

'O neen, ik....'

'Ah zoo, dan is u zeker de heer, die vandaag op bezoek wordt verwacht, zijn studievriend, nietwaar?'

‘Ook niet, meisje. Is de dokter niet thuis?’

‘Dat nu juist niet.’

‘Slaapt hij misschien nog? Ik wil hem niet gaarne storen. Ik dacht anders, dat hij nu zijn spreekuur had.’

‘Spreekuur? Ah zoo.... ah zoo,’ zeide zij met plotselingen ijver. ‘Zeker, 't is nu zijn spreekuur. U wilde den dokter spreken?’

‘Juist. Ik wil hem eens over mijn gezondheid raadplegen.’

Het meisje was nu geheel veranderd.

‘Kom als het u belooft binnen,’ zei zij met nauwelijks verholten vreugde. ‘Ik zal het den dokter dadelijk zeggen. Als het u belooft: hier is de wachtkamer.’

Ik trad binnen. De wachtkamer zag er zeer verlokkelijk uit. Prachtige tapijten, eenige kostbare staalgravures aan de wanden, nieuwe meubelen, een zeer sierlijke canapé, een boekenhanger met fraai gebonden deelen en op de tafel een heele verzameling geïllustreerde tijdschriften.

‘Kijk toch eens hoe mooi,’ zei ik bij mij zelf, terwijl ik achteloos in een zachten zetel neerzank. ‘Alles nieuw. Ik ben zeker de eerste, die dezen fauteuil met zijn naar gezondheid zoekend lichaam inneemt.’

‘Wil ik 't vuur aanleggen?’

Met deze vraag stak de dienstbode het hoofd om 't hoekje van de deur.

‘Zeer vriendelijk van u.... Dank je, 't is hoegenaamd niet koud hier. Ook zal mijn oponthoud zoo lang niet duren.’

‘Zooals mijnheer verkiest.’

Ik bladerde vol verwachting in een tijdschrift.

Eenigen tijd later stak dezelfde verschijning het hoofd weer naar binnen en zei op bijna vroolijken toon:

‘De dokter verzoekt u binnen te komen.’

Ik stond op. De voorbereiding had wel wat lang geduurd. Zeer verklaarbaar, want, naar ik mij bij mijn komst in de spiksplinternieuwe studeerkamer overtuigde, had dokter Lander, een jonge, statige man, wiens van opgewondenheid hoogrood gezicht van vastberadenheid sprak, eerst keurig toilet gemaakt. Zijn eerste patiënt moest toch waardig ontvangen worden. ‘Goeden morgen, dokter.’

‘Goeden morgen, mijnheer. Neem mij niet kwalijk, dat ik u wat lang heb laten wachten.... Ik.... ik.... Wil u niet liever gaan zitten?’

Zoo vriendelijk was ik nog bij geen enkelen dokter ontvangen. De beminnenswaardige man schoof zelf een stoel voor mij bij. Daarna streek hij eens langs zijn baard, nam zijn stethoscoop in de hand, hield het werktuig als onderzoekend tegen het licht, schoof vervolgens een boek ter zij, ging naar de deur, die hij opende en weer sloot.... kortom hij bevond zich blijkbaar in de grootste opgewondenheid en verlegenheid en wist nog niet, hoe hij met patiënten moest omgaan.

‘Is het u niet te koud hier?’ begon hij na een pijnlijke stilte.

‘Volstrekt niet.’

‘Laat ik anders....’

Het overige slikte hij in. Daarentegen ging hij voor een thermometer staan en bestudeerde dien ernstig.

‘Vijftig graden,’ zei hij met min of meer bevende stem.

‘Juist de aangenaamste temperatuur,’ antwoordde ik, om hem moed in te spreken.

‘Ja, niet te warm en niet te koud... Eigenlijk moest het hier zestig graden zijn... Zestig graden is de beste temperatuur voor iedere woonkamer.’

Weer hield hij op en keek verlegen naar buiten.

‘Echt onaangenaam weer,’ zoo ging hij na eenige minuten van diepe stilte voort.

‘Zeer onaangenaam: guur en regenachtig.’

‘We krijgen zeker gauw sneeuw.’

‘Dat is best mogelijk.’

Weer een pauze. Ik kon het aan hem zien, dat de groote, beteekenisvolle vraag hem op de tong brandde, maar zijn verlegenheid die nog tegenhield. Hij ging langzaam voor zijn schrijftafel zitten, schoof een pakje receptenpapier naar zich toe, doopte zijn pen in den inktpot en vroeg, terwijl hij mij slechts van ter zijde aanzag, halffluid:

‘Waarmede kan ik u van dienst zijn?’

‘Ik heb sinds eenige dagen pijn op de borst, dokter. Als u mij eens wilde onderzoeken.’

Volijverig sprong hij op.

‘Met genoegen, zeker.’

‘Ik hoest erg.’

‘Zoo, hoest u? Het zal toch niets ernstigs zijn. Het spijt mij, dat te hooren.’ Daarna onderzocht hij mij.

‘Hm, hm,’ zei hij verlegen. ‘Ik, ik vind eigenlijk niets. Heeft u zich al meermalen laten onderzoeken?’

‘Ja, door dokter Fellberger.’

‘Zoo, door collega Fellberger. Hij was toch ook van meening, dat niets ernstigs...’

‘Hij sprak van een licht catarrhe-geruisch.’

‘Hm, hm.’

Hij luisterde weer.

‘Inderdaad, maar zeer licht. Hij heeft u toch overigens voor zeer gezond verklaard?’

‘Hij heeft volstrekt niets gezegd.’

Dokter Lander dacht een oogenblik na, terwijl ik mijn jas dichtknoopte.

‘Ik kan mij volkomen met het oordeel van mijn collega vereenigen,’ lispelde hij eindelijk met den moed van een meisje, dat voor het eerst ten dans wordt gevraagd.

Waarin dat oordeel nu eigenlijk bestond, hielden wij elkander niet nader op. Ik wilde mijnerzijds niet verder aandringen, daar ik werkelijk medelijden kreeg met zijn verlegenheid.

‘Wil ik u een recept schrijven?’ ging hij vriendelijk voort.

‘Als u dat noodig vindt...’

‘Misschien iets om te gorgelen, om den hoest te bestrijden. In lichten graad heeft u wel een catarrhe.’

‘Inderdaad?’

‘Dan gaat het spoedig over.’

Hij zette zich neer en schreef, schreef met een trots, die sprak uit zijn glinsterende oogen en waarvan zijn hoogroode wangen getuigden, zijn eerste recept als practiseerend arts.

BAD HARZBURG: Riefenbach watervallen.

‘U laat het toch klaar maken?’

‘Stellig, dokter. Wat ben ik u schuldig?’

Dr. Lander schraapte zijn keel.

‘O,’ zei hij, ‘t is de moeite niet waard... Waarlijk niet.’

‘Maar ik kan toch niet om niets uw kostbaren tijd in beslag nemen.’

‘t Heeft anders wel den tijd, tot u nog eens terugkomt.’

‘Zooals u verkiest, dokter.’

Ik aarzelde nog; ik begreep, dat die arme dokter zich oneindig ongelukkig zou gevoelen als ik heen ging zonder hem zijn eerste, met zijn zweet - want hij transpireerde werkelijk van inspanning - verdiende honorarium te overhandigen.

‘t Is misschien toch maar beter, ‘dat ik de zaak nu in orde breng,’ zei ik, ‘anders komt het licht in 't vergeetboek. Wat ben ik u schuldig dokter?’

‘Hm, hm....’ Na eenig aarzelen: ‘Een mark, mijnheer. Dank u zeer.’

Onder wederzijdsche plichtplegingen gingen wij naar de deur.

‘Als u zoo goed zou willen zijn, mij bij gelegenheid aan te bevelen, mijnheer...’

‘Met genoegen.’

Wij stonden nog eenige oogenblikken te praten.

‘Wil u niet liever weer gaan zitten?’ vroeg hij plotseling.

Ik nam weer plaats. Van de geneeskunde kwam het gesprek op het theater, op de politiek, de muziek.

‘Een sigaar misschien?’ viel hij zich zelf in de rede, mij voorkomend zijn koker reikend.

‘Dank u, ik rook niet. Maar ik ontroof u uw tijd. U heeft zeker nog vele bezoeken af te leggen?’

‘O, dat heeft zoo'n haast niet. Ik zie, dat het is gaan regenen. Moet u ver loopen?’

‘Een half uurtje... Goeden dag, dokter.’

Wij scheidden als een paar vrienden.

Toen ik op het portaal kwam, stond van drie kamers de deur op een kiertje. Drie hoofden keken er nieuwsgierig doorheen en trokken zich gelijktijdig verschrikt terug.

't Waren drie vrouwenhoofden, zeker van des dokters vrouw, van zijn moeder en van de dienstbode.

Een hartverheffend gevoel mijner waardigheid maakte zich van mij meester. Trotsch knoopte ik mijn jas toe, trotsch ging ik de trap af.

Op straat gekomen keek ik nog eens naar boven. Vier hoofden schoten als op commando naar binnen; waarschijnlijk was daarbij ook dat van den dokter.

Nauwelijks had ik honderd schreden afgelegd, toen ik achter mij hoorde roepen: ‘Mijnheer... mijnheer.’

Ik keerde mij om. Het dienstmeisje stond hijgend voor mij, met een paraplu in de hand.

‘De dokter laat vragen, mijnheer, of hij u deze paraplu mag aanbieden. Hij zal ze bij gelegenheid wel eens terugkrijgen.’

‘Zeer attent. Wilt gij den dokter vriendelijk bedanken?’

Onderweg hield mij de vraag bezig, of de doktersvrouw niet in beraad had gestaan, mij, toen ik opstond, een flesch wijn en een ontbijt aan te bieden.

Bij de Platen.

Esther begeeft zich naar koning Assuerus. -

Ieder kent de geschiedenis van Esther, die, door den Perzischen koning Assuerus - den Xerxes der ongewijde geschiedenis - tot zijn gemalin verheven, het Joodsche volk van een wissen ondergang redde.

De gunsteling des konings, de wreede Aman, was hevig vertoornd, dat één man in Susa, Mardocheus, de oom van Esther, weigerde voor hem de knie te buigen. Toen hij vernam, dat diens godsdienst hem het brengen van dat eerbewijs verbood, besloot hij alle Joden daarvoor te laten boeten en wist van den gewetenloozen koning te verkrijgen, dat zij op den 13en dag der laatste maand van het jaar in het geheele rijk zouden worden verdelgd.

Mardocheus deed Esther weten, welk vreeselijk lot haar geloofsgenooten boven het hoofd hing, en spoorde haar aan tot den koning te gaan en genade voor haar volk af te smeeken. Hoewel het op doodstraf verboden was den koning ongeroepen te naderen, ondernam Esther, na drie dagen met bidden en vasten te hebben doorgebracht, het waagstuk. Toen Assuerus haar zag naderen, ontgloeide hij in gramschap, zoodat de koningin machteloos neerzeeg in de armen harer dienstmaagd. Maar nu veranderde God den toorn des konings in medelijden; hij zelf snelde op Esther toe, verzekerde dat zij niet zou sterven, en dat de wet niet voor haar gemaakt was. Esther noodigde nu den koning en diens gunsteling Aman op den maaltijd, dien

zij bereid had. Zij openbaarde echter haar verzoek niet, doch verzocht Assuerus, dat hij ook den volgenden dag met Aman weer haar gast zou zijn.

Opgetogen over de hooge eer, die hem was te beurt gevallen, verliet Aman het paleis, maar zijn blijdschap veranderde in woede, toen hij, door het voorhof stappend, daar Mardocheus zag zitten, die zich niet eens gewaardigde voor hem op te staan. Thuis gekomen, liet hij voor zijn woning een hooge galg oprichten, waaraan hij, na bekomen toestemming des konings, den vermetelen Jood hoopte op te hangen.

Dien nacht kon Assuerus niet slapen en liet zich uit de jaarboeken van het koninkrijk voorlezen. Zoo geviel het, dat ook het verhaal werd voorgelezen van een samenzwering tegen het leven des konings, door Mardocheus' toedoen verijdeld. 'Welke belooning heeft Mardocheus voor die daad van trouw ontvangen?' vroeg de koning. 'Niets heeft hij ontvangen,' antwoordden de dienaars.

Toen nu reeds vroeg in den morgen Aman in het voorhof verscheen, liet Assuerus hem roepen en vroeg hem, welke eer den man bewezen moest worden, dien de koning wenschte te eeren. Aman, die niet twijfelde of de koning bedoelde hem zelf, antwoordde: 'Die man moet gekleed worden in koninklijk gewaad, moet zitten op een paard, waarop alleen de koning zit, moet de koninklijke kroon op het hoofd dragen, en een van de eerste rijksgrooten moet het paard bij den toom door de straten der stad leiden en uitroepen: 'Aldus wordt hij geëerd, dien de koning wenscht te eeren.'

Assuerus, die zeer wel begreep, dat zijn vermetele gunsteling koninklijke eer voor zich zelven vroeg, gelastte hem alles wat hij gezegd had te doen met den Jood Mardocheus. Aman volbracht dit bevel.

Aan tafel vroeg de koning aan Esther wat haar verzoek was. Deze smeekte hem, haar leven en dat van haar volk te sparen. Op de vraag van Assuerus wie haar vijand was, antwoordde zij:

'Die snoode belager is Aman.'

De koning gaf nu bevel, dat Aman aan dezelfde galg zou worden opgehangen, die hij voor Mardocheus bestemd had, en verhief dezen in Aman's plaats tot eersten vorst des koninkrijks

De fraaie gravure in dit nummer, naar de schilderij van den Franschen kunstenaar Barrius, stelt ons het oogenblik voor, waarop Esther zich naar den koning begeeft. De phantasie van den schilder heeft aan haar rechterhand Mardocheus geplaatst, die haar met opgeheven vinger vermaant, niet te versagen, maar te volbrengen, wat God van Zijn dienstmaagd verlangde.

Napoleon na den veldtocht van 1809. -

Nadat Napoleon den 6en Juli 1809 bij Wagram den Oostenrijkers een beslissende nederlaag had tcegebracht, stond hij op het hoogtepunt van zijn macht. Half Europa gehoorzaamde hem. Was hij zelf keizer van het machtige Frankrijk, dat zijn grenzen uitstreckte van de Noordzee tot aan den Tiber, van den Atlantischen Oceaan tot aan de Oostzee, koningskronen had hij geschonken aan zijn bloedverwanten. Zijn broeder Jozef was koning van Spanje, zijn broeder Lodewijk van Holland, zijn broeder Hieronymus van Westfalen, zijn zwager Murat van Napels, zijn stiefzoon Eugène de Beauharnais onderkoning van Italië. De koningen van Beieren, Saksen en Wurtemberg waren zijn vazallen, Pruisen had de helft van zijn grondgebied moeten afstaan, het H. Roomsche Rijk had opgehouden te bestaan en de keizer van Oostenrijk zag de eene provincie na de andere van zijn rijk afscheuren.

Niemand weerstond den machtige. Maar in de verte rommelde reeds onheilspellend de donder van Gods oordeel. De fiere Spanjaarden weigerden den opgedrongen koning te huldigen en brachten den tot dusver onverwonnen Franschen de eerste nederlagen toe. Straks zou in de Russische steppen de gelukszon van Napoleon verduisterd worden, en de Volkerenslag Europa van den geweldigen geesel verlossen.

Op onze gravure aanschouwen wij den keizer nog in zijn volle glorie. Aan het hoofd van een schitterenden staf maarschalken en generaals rijdt hij na het behalen der zege bij Wagram langs het front der troepen, eerbiedig de vlag groetend, waarop de gouden adelaar, zinnebeeld van Napoleons eigen ontembare kracht.

[Nummer 32]

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

XI.

Mevrouw, daar is meneer Van Dieren, die vraagt, of hij u even kan spreken.'

'Meneer Van Dieren, zeg je? Goed. Heb je meneer in de voorkamer gelaten?'

'Ja, mevrouw.'

'Goed. Zeg aan mijnheer, dat in aanstonds kom.'

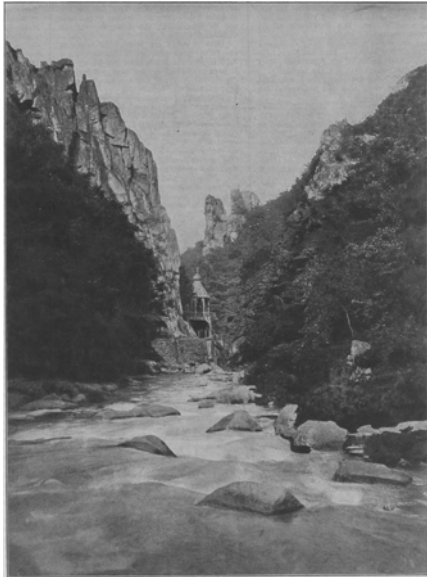
Mevrouw Verstraaten, die bezig was met schrijven, had de pen neergelegd en keek in gedachten voor zich uit. Een nauw merkbaar glimlachje van voldoening speelde om haar lippen, en haar levendige phantasie tooverde haar aanstonds een tafereel voor oogen, waar zij in den geest met graagte bij verwijlde. 'Ik mag hem niet laten wachten,' zei ze opstaande en zich naar de kamer begevende, waar Van Dieren wachtte.

'Dag, mevrouw. Permitteer me, dat ik naar den toestand van meneer kom informeerden. Ik heb tot mijn voldoening gunstige tijding vernomen, maar ik stelde er prijs op, mij daarvan persoonlijk te vergewissen. Als vriend des huizes - want zoo mag ik mij immers noemen - achtte ik dit mijn plicht.'

'Hartelijk dank voor uw gewaardeerde belangstelling, meneer Van Dieren,' antwoordde mevrouw met haar innemendste stembuiging. 'U is inderdaad een vriend des huizes, zooals thans weer uit uw vriendelijk bezoek blijkt. Wat den toestand van meneer betreft, die is zeer gunstig. Alle gevaar is geweken. Alleen moet hij zich zeer in acht nemen en alle opwinding vermijden. Meneer had zich in den laatsten tijd overwerkt, maar als hij nu een veertien dagen volstrekke rust houdt, hopen wij, dat hij weer geheel opgeknapt zal zijn.'

'Ik hoop het van harte, mevrouw,' hernam Van Dieren. 'En mag ik u nu eens een heel oprechte vraag stellen, zonder dat u mij van indiscretie zal beschuldigen?'

'Gerust, meneer Van Dieren, ofschoon ik niet kan vermoeden, waar die op betrekking kan hebben,' zei mevrouw Verstraaten met een glimlachje, hoewel ze zeer wel vermoedde, wat haar bezoeker zou vragen.

IN HET BODETHAL - De Kronentempel.

‘Welk een volleerde comediante,’ dacht deze bij zich zelf. Hardop zei hij: ‘Welnu, mevrouw, tot mijn leedwezen had ik gezien, dat de ingenieur Van Buren zich zoo in de gunst van uw dochter mocht verheugen....’

‘Ik geloof,’ viel mevrouw hem met een glimlachje in de rede, ‘dat zij, die dat gezegd of gedacht hebben, sterk hebben overdreven. Ik geef toe, dat de schijn daar aanleiding toe gaf. Van Buren kwam uit hoofde van zijn betrekking met mijn man veel met ons in aanraking; uit beleefdheid tot hem zijn wij ook het werk eens gaan zien, waarvoor Clara en ik ons natuurlijk bitter weinig interesseerden.

Meer was niet noodig, om het praatje te doen verspreiden en daaraan voedsel te geven, dat de jongelui inclinatie voor elkaar voelden. Maar voor een huwelijk zijn twee personen noodig, en bovendien hebben ook de ouders stem in het kapittel....'

'Uit hetgeen u zegt mag ik dus opmaken, dat dit praatje, dat inderdaad verspreid is, allen grond mist?'

'Ja, meneer, dat praatje mist thans allen grond,' zei mevrouw, met vrouwelijke diplomatie het woordje thans inlasschend. 'Ik antwoord even oprecht als u mij de vraag stelde: van een huwelijk tusschen Clara en Van Buren is geen sprake, en nu zijn betrekkingen met mijn man ophouden, zal hij uit den aard der zaak ook zijn bezoeken wel staken,' voegde zij er tot meerdere geruststelling bij.

'Begrijp ik u goed, mevrouw?' hernam Van Buren, zich houdend of hij van den prins geen kwaad wist, 'Het werk is nog niet af, en....'

'Dat is zoo,' viel mevrouw hem in de rede, 'maar de toestand van mijn man is, zooals ik u zei, van dien aard, dat hij volstreckte rust moet houden. Hij heeft daarom, of liever ik heb uit zijn naam aan den minister het verzoek gericht, van de verdere verbintenis ontslagen te worden. Zijn Excellentie zal dit verzoek ongetwijfeld inwilligen. Bovendien - maar dit zeg ik u enkel in strikt vertrouwen als vriend des huizes - heeft Van Buren minder delicaat tegenover ons gehandeld. Meer wil ik daar maar liever niet van zeggen.'

Mevrouw sloeg de oogen ten hemel, alsof zij alle ongerechtigheden met den mantel der liefde wilde bedekken.

Van Dieren knikte heel rechtvaardig. 'Openhartig gezegd heeft Van Buren mij nooit recht bevalen. Stille waters hebben diepe gronden, zeg ik maar. En nu nog een vraag, waarde mevrouw, van wier beantwoording voor mij veel, zeer veel afhangt. Ik koester voor Clara ware hoogachting en genegenheid. Zou ik nu op een gunstig antwoord mogen hopen, indien ik mij verstoutte, aanzoek te doen om haar hand?'

'Uw vraag verrast mij, meneer Van Dieren,' antwoordde mevrouw, 'maar ik voeg er aanstonds bij, dat ik voor mij uw aanzoek zeer vereerend vind. Doch u begrijpt, dat ik niet de minste toezegging kan doen, alvorens ik mijn dochter gesproken heb. Zij is oud en verstandig genoeg om te weten, hoe zij in een zoo gewichtige zaak te handelen heeft.'

'Zeker, zeker, mevrouw,' beijverde Van Dieren zich te antwoorden, 'maar ze zal stellig veel prijs stellen op uw meening, en nu geloof ik al een aanmerkelijken stap gevorderd te zijn, indien ik op uw voorspraak mocht rekenen.'

'Ik wil u die wel beloven, meneer Van Dieren,' zei mevrouw.

'Daar blijf ik u van harte dankbaar voor,' antwoordde de bezoeker opstaande. 'Ik mag u thans niet langer ophouden, maar zal als u het toestaat, over acht dagen terugkomen, om te vernemen hoe Clara mijn aanzoek heeft opgenomen. Mijn beleefde groeten aan haar en mijn beste wenschen voor de spoedige en volledige beterschap van meneer.'

Van Dieren ging zeer voldaan heen. 'Welk een comediante,' zei hij bij zich zelf. 'Van Buren minder delicaat gehandeld, hm! ik geloof eer, dat het tegenovergestelde het geval is. Maar dat kan mij niet schelen. Ieder is een dief in zijn nering, zegt het spreekwoord, en Van Buren is onuitstaanbaar rechtvaardig. Die kerel zal het niet ver brengen in de wereld: nu heeft hij alvast door zijn domheid Clara verspeeld. Hoe kostelijk naïef hield zich mevrouw Verstraaten. En dan te moeten weten, dat de

verloving een paar dagen geleden beklonken was en nu een feit zou zijn zonder de onbegrijpelijke kortzichtigheid van den ingenieur.'

Ook mevrouw Verstraaten was zeer tevreden. Den ingenieur telde zij niet meer mee; die had bij haar afgedaan sedert hij, zij het ook in bedekte en voorzichtige termen, haar man van bedrog had beschuldigd. Zulk een onbeschaamdheid kon zij nooit vergeven. Was die ook niet oorzaak geweest van Verstraaten's beroerte? 't Is waar, Van Buren had, nadat ze hem dit gemeld had, geschreven, dat zij zich niet ongerust hoefde te maken, dat hij voor alles zou zorgen, - maar dit wischte de beleediging niet af, die de ingenieur hun had aangedaan. Wel is waar kon hij, als hij spreken wilde, hen voor de wereld in een minder gunstig daglicht brengen - zij dacht hier aan de 'minder delicate' handelwijze, waarover zij tegen Van Dieren gesproken had - maar ze kende Van Buren genoeg om te weten, dat hij zou zwijgen ter wille van Clara.

Nu was het aanzoek van Van Dieren haar hoogst welkom. Hij was een vermogend man, wat hun bij hun hachelijke financiële omstandigheden zeer goed te stade kwam. Een zoo goede partij zou Clara nooit kunnen doen. Maar Clara zelf, zou zij willen? Mevrouw wist zeer wel, dat haar dochter den ingenieur zeer genegen was, en daarom vreesde zij wel eenigen tegenstand. Maar Clara zou wel moeten zwichten, nu natuurlijk van een huwelijk met Van Buren geen sprake meer kon zijn.

Mevrouw was zoover met haar overwegingen gevorderd, toen, na een licht tikje op de deur, Clara binnenkwam. 'Papa slaapt zoo gerust, dat ik meende wel een uurtje de ziekenkamer te kunnen verlaten. Kan ik u soms in een of ander behulpzaam zijn, mama, want u heeft zóó de handen vol, dat ik u graag wat zou ontlasten.'

'Dank je wel, Clara. Je moet nu maar eens een luchtje gaan scheppen in den tuin, dat is hard noodig. Je houdt bijna den heelen dag je papa gezelschap en past hem zoo zorgvuldig op, dat je er zelf ziek van zal worden, als je niet voorzichtig bent.'

'Kom, mama, nu overdrijft u toch. Ik kan er zeer goed tegen, en papa is door niemand liever geholpen dan door mij.'

Mevrouw Verstraaten keek haar dochter een oogenblik aan. Ze is Van Buren al geheel vergeten, dacht ze bij zich zelf, toen ze Clara zoo kalm hoorde spreken, zoo geheel en al alsof ze zich uitsluitend met haar vader bezig hield en verder aan niets ter wereld dacht. Nu, zooveel te beter, dacht mevrouw verder, die een volslagen gemis aan menschenkennis had, des te gemakkelijker zal het mij vallen, mijn plan te verwezenlijken.

'Clara,' zei ze, 'ik heb je over iets van belang te spreken, maar als je nu liever wat in den tuin gaat, stel ik het maar tot een volgende gelegenheid uit.'

'Dat hoeft niet, moeder,' antwoordde Clara, op een stoel naast haar plaats nemend. Ze kleurde even, want die onverwachte mededeeling verraste haar. Iets van belang, wat mocht dat zijn? Zou Eduard misschien aan haar moeder geschreven hebben? O, zij had hem niet vergeten, al werd zijn naam thans in het huis niet meer genoemd. Zijn beeld stond voor haar in hoogen, ongerepten glans. En het diepe leedwezen, dat zij gevoelde over den misstap haars vaders, werd alleen hierdoor eenigermate verzacht, dat Eduard zijn plicht had gedaan, onverschrokken, daaraan opgeofferd wat hem het liefste was. Het was diep treurig, maar nooit had hij haar zijn genegenheid op edeler, onbaatzuchtiger wijs getoond, dan toen hij zijn geluk, haar zelf aan zijn plicht ten offer bracht. Zij had hem begrepen en - zij was trotsch op hem, als in de middeleeuwen een edele jonkvrouw op een ridder zonder vrees of blaam.

Van deze gedachte vervuld, en een klein vleugje hoop bij zich voelende opkomen, greep zij de hand harer moeder. 'Nu mama,' zei zij, pogende te schertsen, 'vertel me

eens gauw, wat u mij van zoo groot belang heeft mee te deelen, want ik brand van nieuwsgierigheid.'

'Ik heb zooveel bezoek gehad,' zei mevrouw Verstraaten, haar dochter met aandacht beschouwende, ten einde den indruk na te gaan, dien haar woorden op haar zouden maken. 'Bezoek, dat u betrof. Een goed vriend kwam aanzoek doen om uw hand.'

Met haar oogen wagenwijd open, sprakeloos, staarde Clara haar moeder aan. Het was geen scherts, het kon geen scherts zijn. Eduard was natuurlijk niet bedoeld. En was het nu niet wreed van haar moeder, de wonde, die nog niet eens gesloten was, nog verder open te rijten? Voelde haar moeder dan niets van hetgeen zij in stilte leed? Meende zij dan, dat ze na Eduard een ander kon liefhebben, - of dacht haar moeder, dat voor een huwelijk geen liefde noodig was, dat het niet meer was dan een koopmanschap?

Met stil verwijt uit haar donkere oogen, waarin als een parel een traan schitterde, keek zij mevrouw Verstraaten aan. Deze scheen althans iets te begrijpen, al kon zij de diepte niet peilen der wonde, die zij Clara toebracht.

'Ik zie, dat je daar een beetje onthutst van bent. Nu, zoo'n haast heeft het niet. Je kan er op je gemak over denken....'

Clara schudde even treurig het hoofd. 'Moeder, spreek mij daar niet meer van. Noem mij den naam niet van dien vriend.' Bij dat laatste woord klonk haar stem bitter.

'Meisje, je wordt overgevoelig,' hernam mevrouw Verstraaten strenger. 'Dat komt, denk ik, van dat binnenzitten. Je moet redelijk zijn en verstandig, en begrijpen, dat ik alleen je welzijn en je geluk beoog.'

Toen Clara niet antwoordde, vervolgde mevrouw:

'Waarom zou ik den naam niet noemen? Is mijnheer Van Dieren niet een vermogend man, die zijn vrouw alles kan aanbieden wat zij wenscht, die haar onder alle opzichten gelukkig kan maken?'

'Moeder, als u waarlijk veel van mij houdt - en ik mag daar niet aan twifelen - zeg u dan aan meneer Van Dieren, dat hij niet de minste hoop hoeft te koesteren, dat ik nooit zijn vrouw zal worden.'

'Weet je dat nu al, Clara?'

'Ja, moeder, ik hoef daar niet over te denken.'

'Denk je dan nog aan dien ander?' Mevrouw Verstraaten's stem klonk bits.

'Moeder, ik weet zeer wel, dat ik Eduard moet vergeten, en ik zal ook trachten dat te doen, maar verg niet van mij, dat ik mijn h nd geef aan een ander, wie ook.'

'Wie ook! Dus je bent van plan ongetrouwd te blijven?' vroeg mevrouw, verwonderd over zooveel beslistheid bij haar dochter, anders zoo bescheiden, zoo onderworpen, zoo geheel zich schikkend naar de wenschen harer ouders.

'Ja, moeder.'

Mevrouw haalde de schouders op. 'Malligheid, Clara. Maar laten wij daar nu niet verder over spreken. Denk er nog eens kalm over na, en het zou me verwonderen, als je dan niet tot ander en beter inzicht kwam.'

Het jonge meisje begreep, dat zij thans kon gaan. Na haar moeder goeden dag gezegd te hebben, verliet zij de kamer en ging den tuin in, het hoofd vol van allerlei gedachten. O, wat kende haar moeder haar slecht, dat zij haar bereid kon veronderstellen, aan een ander dan Eduard het jawoord te geven. En die ander was nog wel Van Dieren. Levendig stond haar in eens weer het tooneel voor den geest, toen hij tegenover Eduard insinueerde, dat de ingenieurs zich laten omkoopen en

voor een som gelds hun plicht verzaken. Hoe schitterend had Eduard die beschuldiging gelogenstraft!

De gedachte was Clara onverdraaglijk, dat iemand als Van Dieren om haar hand durfde komen. Hij had het dan ook al gehoord, dat tusschen den ingenieur en de Verstraaten's alles uit was, en nu meende hij zeker, dat zij hem graag zou nemen. Met een vastberaden 'nooit!' verliet Clara den tuin en ging naar haar kamer, om in een briefje aan Truus haar hart uit te storten. Truus wist alles, Truus was de eenige, met wie zij kon spreken, wie zij haar hartsgeheimen kon toevertrouwen. En had Truus - nadat deze haar den brief van Eduard aan haar vader had ter hand gesteld - haar niet met onstuimige hartelijkheid gezegd: 'Ik zal je helpen. Reken op mij!'

't Is waar, Clara was het bang om het hart geworden, maar zij had geen jong meisje moeten zijn, om niet, in het verborgenste schuilhoekje van haar hart, nog een zij het ook geringe hoop te blijven koesteren. God kan alles. Indien Hij zich eens over haar ontfermde en na de zware beproeving haar het verloren geluk hergaf! Zij durfde er bijna niet meer aan denken; alles scheen zich daartegen te verzetten, en zij kon zich niet voorstellen, op welke wijze de moeilijkheden, torenhoog voor haar opgestapeld, uit den weg geruimd zouden worden. Maar het was haar, of Truus

haar toewenkte moed te houden. Was het geen droom? - een droom, waarop een dubbel droevig ontwaken zou volgen?

XII.

Op uitnoodiging van mevrouw Van Bom is de ingenieur overgekomen, maar hij vertrok een trein vroeger dan hij geschreven had. Waarom? Hij voelde in zich een onweerstaanbaar verlangen, nog eens, geheel alleen, door het bosch te dwalen, waar hij zoo vaak met Clara gewandeld had, op de rustieke bank onder den breeden lindeboom neer te zitten, waarop zij samen, over de toekomst sprekende, zoo dikwijls gerust hadden, al de plekjes weer te zien, waaraan de een of andere herinnering uit het verleden verbonden was.

Uit het verleden! Nog maar enkele weken waren verlopen sedert de treurige gebeurtenis, die met zoo onverbiddelijke wreedheid al zijn verwachtingen den bodem had ingeslagen, doch hoe eindeloos lang was die korte tijd hem gevallen. Lang en vreemd: hij kon zich nog maar niet gewennen aan het denkbeeld, geen brief van Clara meer te ontvangen, haar vriendelijk gezichtje niet meer te zien, haar heldere, klankrijke stem niet meer te hooren. Het leven scheen hem voortaan leeg en doelloos toe. Hij werkte dag en nacht, hij dwong zich tot voortdurende inspanning van lichaam en geest, in de hoop daardoor zoo al geen genezing, dan ten minste verdooving te vinden voor zijn smart. Het mocht niet baten: Clara's beeld stond hem onophoudelijk voor den geest en dat beeld verlevendigde telkens opnieuw de schrijnende gewaarwording, dat zijn geluk onherroepelijk weg was.

Het was een pijnlijke wandeling, die hij nu maakte, pijnlijk en toch tevens vertroostend. Pijnlijk, omdat iedere stap de wonde in zijn hart opnieuw openreet; vertroostend, omdat hier, in deze omgeving, alles hem van Clara sprak en haar beeld scherper voor zijn geest afteekende. Hoe fraai hadden ze beiden deze laan van statige linden gevonden, hoe had het geheimzinnig ritselen der bladeren en het zachte suizen van den wind tot beider hart dezelfde taal gesproken, hoezeer hadden zij samen de bescheiden boschvioltjes liefgehad, niet verblindend door stralenden luister, niet bedwelmend door hun geur, maar zonder eenige pretentie het mooi ten toon spreidend, waarmee God hen getooid had.

Eduard sloeg den hoek om. Ginds was een eenvoudige bank, waarop hij in Clara's gezelschap zooveel aangenaam-rustige oogenblikken had doorgebracht. Maar wat zag hij daar? Wie zat op het plekje, dat Clara steeds als háár plekje had betiteld? Hij bleef een oogenblik staan, hij wilde omkeeren, wegvluchten, ver, ver weg. Maar Clara's blik had zijn oog ontmoet, - een weemoedige blik, doch niet verdoft door de somberheid der wanhoop. Eduard voelde zich tot haar aangetrokken, als het ijzer tot de magneet. Hij kon niet wegvluchten, het zou onmenschelijk of bovenmenschelijk geweest zijn.

Toen Eduard op haar toeschreed, stond Clara op. Zou zij heengaan zonder hem een woord toe te spreken? Maar neen, ze ging hem te gemoet en stak hem de hand toe. 'Het toeval voert ons samen, Eduard,' zei ze met haar welluidende stem, 'of liever een hoogere macht dan het toeval, die mij in staat stelt, je te zeggen, hoezeer ik je hoogacht en.... liefheb.'

Zij had dit kalm gezegd, zonder eenige gemaaktheid, omdat het haar een behoefte was, Eduard van de onwrikbaarheid harer gevoelens te verzekeren, omdat hij het was geweest, die het zwaarste offer had gebracht.

‘Clara, ik dank je voor die woorden,’ antwoordde de ingenieur, haar zacht naar de bank geleidend, waarop ze beiden plaats namen.

‘Ik wist, dat je mijn gedrag zou goedkeuren, dat ik, door te handelen zooals ik gedaan heb, je beter waardig zou blijven dan door mijn plicht te verzaken. Het heeft mij een zwaren strijd gekost, maar de gedachte aan u heeft mij overwinnaar doen blijven. En niets is mij grooter troost geweest in de beproeving, die God mij overzond, dan de woorden, die je zooeven tot mij gesproken hebt. Clara, nu durf ik nog hopen.’

‘Eduard, ik heb in de treurige dagen, die achter ons liggen, altijd aan je gedacht en op je gerekend, ook toen Van Dieren de onbeschaamdheid had, aanzoek te doen om mijn hand.’

‘Heeft hij dat, Van Dieren?’ vroeg de ingenieur tamelijk heftig. ‘O, het is een nietswaardige, hij heeft allerlei verdachtmakingen omtrent mij verspreid. Nu begrijp ik, wat hij daarmee voorhad. En wat hebben uw ouders op zijn aanzoek geantwoord?’

‘Ik had er met vader over gesproken,’ antwoordde Clara, vermijdende van haar moeder te gewagen, ‘en die gaf mij volkomen gelijk. O, Eduard, je zou vader niet meer kennen, zóó is hij veranderd. Door zijn ziekte is hij geheel tot inkeer gekomen. Mijnheer pastoor heeft dikwijls en lang met hem gesproken, en meer dan eens heeft vader mij gezegd, dat hij er spijt van had.... De goede man heeft veel geleden,’ voegde Clara er bij, ‘hij had het uit liefde tot mij gedaan, Eduard; hij nam het zoo zwaar niet op, hij zag er zooveel kwaad niet in. Maar nu is het hem duidelijk geworden, dat hij u tot verzaking van uw plicht wilde verleiden, en hij acht u hoog, dat je daaraan weerstand hebt weten te bieden.’

‘Clara, wat je daar zegt, geeft mij het geluk terug. Als je vader zóó gestemd is, zal hij mij ook uw hand niet weigeren. Maar waarom heb je me niet een enkel woordje daarover geschreven?’ vroeg hij licht verwijtend. ‘Je wist toch, dat ik ongelukkig moest zijn, dat ik niets liever wenschte dan te vernemen, dan dat uw ouders mij weer in genade zouden aannemen.’

‘Ik durfde niet schrijven, Eduard,’ antwoordde Clara, de oogen neerslaande; ‘ik vreesde.... ik dacht.... ik was nu arm, en....’ Dat pijnlijke woord wilde niet uit haar keel.

‘Ben je nu overtuigd, Clara,’ viel de ingenieur haar haastig in de rede, ‘dat ik de oude ben gebleven? Gij zijt mijn goede, lieve Clara van voorheen, en ik ken geen hooger geluk dan u als mijn vrouwtje naar het altaar te mogen leiden.’

Clara stond op. ‘Eduard, ik durf niet langer blijven. Vader, die bijna geen oogenblik zonder mij kan, zal al ongeduldig beginnen te worden, dat ik zoolang wegblijf. Het is voor de eerste maal sedert....’ zij hield een oogenblik op.... ‘sedert vier weken, dat ik een wandeling gemaakt heb. Onwillekeurig was ik dezen kant uitgegaan, of neen, laat ik het je rechtuit zeggen, ik wilde de plaatsen weerzien, waar wij vroeger zoo gelukkig waren....’

‘En het nu weer zijn,’ viel Eduard haar vroolijk in de rede. ‘Ik moet nu naar mevrouw Van Bom....’

‘Ik vermoedde het wel, dat je daarom hier was. Ze is zoo goed voor mij geweest, en Truus en Willem ook. Mag ik aan vader zeggen, dat ik je ontmoet heb?’

‘Zeker, en als je het goed vindt, zal ik hem morgen een bezoek brengen. Ik hoop, dat wij weer goede vrienden zullen worden.’

(Wordt vervolgd.)

Een offer van vijf minuten.

Door Béha.

Ik weet niet, hoe het op andere plaatsen is, maar ik weet wel, dat het een mensch in Parijs het leven verbittert. Dit 'het' heeft betrekking noch op de gemacadamiseerde boulevards, noch op het gedrang op de *Place de la Bourse*; ook niet op de eindelooze opdrijving van de huur der woningen, doch op iets, dat veel onaangener is: ik bedoel de zucht naar photographieën. Sedert het mode is geworden - men bedenke, dat we het jaar 1868 schrijven - in plaats van de eenvoudige, eerlijke naamkaartjes, scheelkijkende, spookachtige portretten te gebruiken en ze dan te verzamelen, heel in 't bijzonder echter sedert de noodlottige uitvinding der daarvoor bestemde albums; sedert dien tijd is het met iemands rust gedaan. Waarheen ge u ook keert, overal verzoekt men u om uw portret. Alles wordt voor goeden buit aangezien: onverschillige gelaatstreken, respectabele leeftijd, ondergeschikte positie, - alles zonder onderscheid wordt door het hongerige monster, het album, verslonden. Mijn eigen ervaring moge hiervan ten bewijze strekken.

Ik, een der op maatschappelijk gebied minst beduidende wezens der schepping, had in den laatsten tijd zooveel aanvallen op mijn hart te pareeren, dat ik eindelijk uit het zadel gelicht werd. Dien poets speelde mij een dame, een schrandere, beschaafde blondine, - hoedt u voor de blondines! Zij vereerde mij met het vertoonen van haar portretalbum, en ik maakte mij tot tegenweer gereed. Toen wij aan een ledige plek kwamen, zeide zij opgeruimd, kalm doch beslist: 'Deze plaats is voor u!'

Ik deed alles, wat een man doen kan: - ik geef toe, dat dit zeer weinig is, wanneer de tegenpartij op mijn vastberaden, rustig glimlachende gastvrouw gelijk - ik lachte en vond de grap uitstekend; toen werd ik ernstig en zei, dat zij mijn gewoonten kende, dat zij wist, hoeveel misnoegen ik vond in alles, wat een man tot speeltuig maakt enz. enz. Ernstig of schertsend, ik bereikte niets; de schoone sekse heeft er slag van, op haar doel los te trekken.

'Wanneer deze plek niet vóór of op Nieuwjaarsdag met uw portret gevuld is,' verklaarde de dame, 'dan heb ik mij in uw galanterie vergist.'

Ik protesteerde namens mijn galanterie en verzocht om een langere tijdruimte, omdat ik 't juist op dat oogenblik zeer druk had, waarlijk, met allerlei werk overladen....

'O, mijnheer,' viel zij nu snel in de rede, 'als ik u nu om een miniatuurportret of ook maar om een crayonteekening verzocht, - maar om een photographie, een offer van vijf minuten....'

Wel voelde ik eenige bezorgdheid aangaande de vijf minuten, maar wij leven, zooals ieder weet, in een ridderlijk tijdperk, en (om het woord van een groot man te gebruiken) 'ik ben een man van mijn tijd.' Daarom boog ik het hoofd, fluisterde, dat haar wenschen bevelen waren en ging mijns wegs.

Mijn laatste gedachte bij het slapengaan op dien avond en mijn eerste bij het opstaan den volgenden morgen was, dat ik mij moest laten photographeeren.

Als men zich een tand moet laten trekken, geschiedt dit hoe eer hoe beter; in overeenstemming met dezen wijzen grondregel ging ik uit om een tandarts, - ik wil

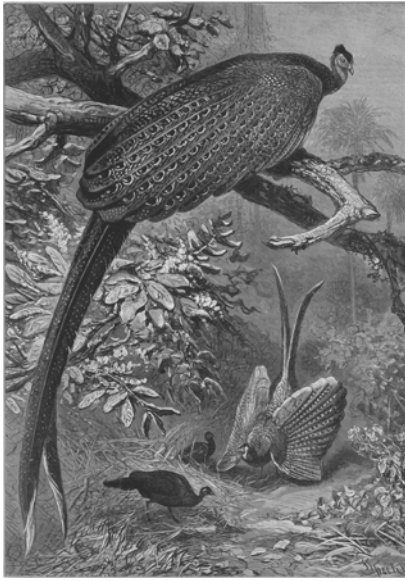
zeggen: een photograaf te zoeken. Ik behoefde niet ver te gaan: op den boulevard prijken de uithangborden om de andere deur. Immers, het schijnt wel, alsof buiten de literatuur de photographie het lievelingsberoep is van allen, die geen ander hebben. Laat eens zien: 'Mons. Perlet, scheikundige photograaf.' De helft te veel; ik zou voor de scheikunde mede moeten betalen. De heer Perlet krijgt mijn klandizie niet. 'Messrs. Verplik Candish.' Dat klinkt uitheemsch, maar veiliger. Een atelier van den eersten rang, ten minste, als men naar den buitenkant oordeelde. De trap was met een fraaien looper bedekt, de balustrade met rood fluweel bekleed, met goud en gekleurde lampeballons versierd; een eveneens rood fluweelen portière verborg het heiligdom, waarheen die grootsche toegang voerde. Wie betaalt al die pracht? Dat doet er niet toe, ik zal het bevel van mijn blonde gastvrouw netjes ten uitvoer brengen. Aldus trad ik door de scharlaken voorhangsels een spreekkamer binnen; een modern gekleed heer ontving mij en vroeg, of ik *cartes de visite* wenschte te bestellen. Ik antwoordde: 'Ja, portretten, visitekaarten formaat!' (Hij mocht eens wat anders bedoelen!)

'Heel goed. Wees zoo beleefd hier plaats te nemen!'

De heer trad naar een schrijftafel, en ik ging tegenover hem zitten. Een omvangrijk dagboek lag op het bureau.

'Mijnheer, mag ik om uw naam verzoeken?'

Daar ik om een portret en niet om een pas gekomen was, scheen mij zijn verlangen wel

DE ARGUSVOGEL, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE SCHETS VAN F. SPECHT, GETEEKEND DOOR A. SPECHT.

wat zonderling toe; toch voldeed ik er aan: ofschoon ik mijn portret ongaarne geef, draalde ik toch niet mijn naam op te geven.

‘Mijnheer woont?’

Ik noemde mijn woning, en mijn adres werd verder geheel opgeschreven.

‘Mijnheer heeft No. 339,’ verklaarde de heer, ‘en mijnheer zal schriftelijk bericht krijgen, wanneer de beurt aan u komt.’

‘En wanneer zal dit waarschijnlijk gebeuren?’ vroeg ik.

‘Het is mij onmogelijk den dag te bepalen; er hangt veel van het weer af en van andere omstandigheden, waarover wij niet te beschikken hebben: misschien over een maand, of reeds over drie weken.’

‘Wees in dat geval zoo goed, mijn naam weer uit te schrappen,’ hernam ik; ‘ik moet mijn photographie uiterlijk den laatste dezer maand hebben.’

Het speet den mijnheer wel, maar in dit jaargetijde - de gansche persoon van den sprekende, oogen, wenkbrauwen, schouders, handen, alles was welsprekend, om mij de vruchteloosheid van mijn wensch duidelijk te maken. Zonder er verder nog een woord bij te voegen, boog ik voor al die welsprekendheid en vertrok.

AUSTRALISCHE GOUDZOEKERS AAN HET WERK.

Een geheel uur bracht ik zoek met nieuwe aanvragen, en gij moogt mij gelooven of niet, lezer, maar ik spreek niets dan de waarheid, wanneer ik zeg, dat ik nergens voor geld en goede woorden de belofte kon opdoen, minstens binnen veertien dagen mijn portret vervaardigd te krijgen. Nu, wij hadden reeds den 18n December, en mijn wissel, och neen, ik wil zeggen mijn portret, verviel op Nieuwjaar; een uitstel van veertien dagen maakte het mij beslist onmogelijk, mijn woord te houden.

Het beste scheen te zijn, de aristocratische wandelwegen en straten te verlaten; een minder bezochte wijk der stad was nog niet door de nieuwerwetsche epidemie aangestoken. Met deze hoop begaf ik mij naar het Palais-Royal. Hier was nu weer te veel keus. Photographen in lange rijen, ‘photographische’ uithangborden aan alle hoeken. Evenals Yorick, zoekende naar een reiziger, wien hij naar den weg kon

vragen, onderzocht ik van buiten omstreeks een dozijn inrichtingen, zonder dat mijn keus door iets bepaald werd. Eindelijk zag ik het volgende notabene achter den naam van den photograaf gevoegd: ‘Op de zevende verdieping.’

‘Heureka!’ riep ik uit; ‘hier is geen gevaar voor concurrentie van lammen of borstlijders!’ en ik klauterde naar boven.

Een dame ontving mij; ik nam dat als een goed teeken op; met vrouwen kan men gemakkelijker en aangenamer onderhandelen dan met mannen. ‘Mevrouw,’ zei ik, zoodra ik weer bij adem gekomen was, ‘kan ik hier portretten laten maken?’

‘Zeker,’ antwoordde de dame, ‘hoeveel wenscht?...’

‘Neem mij niet kwalijk, dat ik u in de rede val,’ ging ik op onzekeren toon voort, ‘maar ik zou gaarne willen weten, wanneer het gebeuren kan.’

‘Dadelijk, als u het goed vindt, en - als het licht het nog mogelijk maakt,’ voegde zij er bij, terwijl zij een blik naar buiten wierp.

‘Ik twijfel er bijna aan: wij hebben werkelijk geen namiddagen meer, maar ik zal mijn man eens vragen.’

O wee! Het sombere December-zonlicht was niet meer te gebruiken. Zoo luidde het vonnis, waarmee de vrouw door de glazen deur van het belendende kabinet, oogenschijnlijk het atelier van den photograaf, weer te voorschijn kwam. Toch zou mijn portret zeker gemaakt worden, als ik morgen om twaalf uur wilde terugkomen.

Na deze boodschap verwijderde ik mij. Het sloeg halfvier, toen ik thuis kwam, en ik was om halftwaalf uitgegaan! Deze voorbereidende werkzaamheden hadden vier uren gekost. Ik zou gaarne mijn blondine hebben willen verzoeken eens uit te rekenen, hoe vaak vijf minuten in vier uren begrepen zijn!

Den volgenden dag was ik stipt op het bepaalde uur aanwezig. Drie minuten vóór twaalfen, volgens de pendule van mijn photograaf *in spe*, nam ik in de kleine wachtkamer plaats. Met een oneindig genoegen zag ik, dat er behalve mij slechts één dame met twee kinderen was. Zoo ik voor mijn schoone deelgenootte en haar kleine trawanten anderhalf uur rekende, - ik trok grootmoedig een half uur per individu uit - dan kon ik om twee uur weggaan. Maar ik had niet aan de persoon gedacht, die zich reeds in het atelier bevond, en zag eerst mijn dwaling in, toen alle torenklokken van het Palais-Royal één uur sloegen. Mijn gezellin in het ongeluk en ik wisselden blikken van leedwezen en slaakten sympathieke zuchten. Om onze onbehaaglijke stemming nog te verhoogen, was inmiddels de kachel uitgegaan en werd de temperatuur in de wachtkamer hoe langer hoe onaangenamer.

‘Ik word zoo koud, mama,’ riep de kleine jongen.

Door moederlijke liefde gedreven, sprong de dame op en begon hevig aan het schelkoord te trekken. Daarop volgde een dichtslaan van deuren: de photograaf, zijn vrouw en hun dienstmeid kwamen gelijktijdig binnen.

Na een korte opheldering werd de dame met haar kinderen naar het atelier geroepen, en de meid legde de kachel weer aan; zij stopte ze vol kolen, vermoedelijk om niet zoo spoedig weer aan dit werk gezet te moeten worden. Deze kachel nu trok bijzonder goed, de kolen stonden binnen enkele minuten in vollen gloed, en in de kleine kamer, die slechts één venster had, werd het zoo heet en drukkend, dat ik, na nog geen half uur, liever had gezien, zoo men het opstoken maar achterwege had gelaten. Gaarne zou ik het raam geopend hebben, maar daarvóór stond een tafel met kisten, stereoscopen en andere photographische toestellen, om welke reden ik het niet bereiken kon. Voor de verandering liep ik even op den corridor, doch daar was het

zoo kil, dat ik bij mijn toestand van verhitting voor een verkoudheid vreesde en mij er mee tevreden moest stellen, zoover mogelijk van den vuurgloed weg te gaan zitten; ik snakte bepaald naar bevrijding. Eindelijk kwam deze, nadat ik het zeven en veertig minuten in dit aardsche vagevuur had uitgehouden. De moeder en de kinderen gingen weg, en ik nam hun plaats in het atelier in; het was een plechtig oogenblik, toen ik den drempel overschreed.

‘Zeer slecht licht!’ bromde de photograaf bij wijze van groet.

‘Laten wij er zoo goed mogelijk gebruik van maken, door ons te haasten!’ klonk mijn opmerking als antwoord.

De man was zeker ook van mijn meening; eenige seconden waren hem voldoende tot het bepalen van mijn houding vóór de vier kanonachtige buizen, die mijn geëerde persoon gelijktijdig viermaal zouden reproduceeren.

‘Nu begint het; wat ik u verzoeken mag, blijf onbeweeglijk zitten en houd uw blikken vast op dezen deurknop gericht!’

De bewerking nam een aanvang en was in minder dan vijf minuten afgelopen - in zoover had mijn blonde dame gelijk.

De kunstenaar verdween met de plaat in het laboratorium, en ik begeleidde zijn verdwijnen met een salvo van hevig genies. Uit de tropische hitte had ik mij naar het onverwarmde atelier begeven; dit was een soort van glazen kooi en aan trek blootgesteld. Ik haastte mij, overjas, hoed en bouffante te nemen - we schreven 1868, zooals ik gezegd heb - en wachtte, toegerust tot vertrekken, op den uitslag der opname.

(Slot volgt.)

Ons reisje door den Harz, door Daisy. (Vervolg.)

Wij steken nu dwars een breeden zijweg over en staan aan den voet van den kleinen Brocken.

Het wordt nu meenens met de klimpartij, zelfs zoo, dat wij af en toe eens moeten rusten. Na verloop van tijd krijgen wij het Brockenhaus in 't zicht, ten minste telkens als de mist even verdwijnt. Het geeft ons nieuwen moed. Over de schoonheid van den tocht kan ik nog niet roepen. Nu zegt onze reisgids ook, dat het van Harzburg uit de gemakkelijkste manier is om hem te beklimmen, maar niet de mooiste. De weg wordt hoe langer hoe onbegaanbaarder en wij moeten nu van steen op steen klauteren; 't ruischen van water doet ons vermoeden, dat hier enkele der vele bergstroompjes ontspringen. Af en toe zetten wij ons op een boom of steen, 't Is doodstil rondom ons, alleen het melancholiek gefluister van den wind door de bladeren vermengt zich met het zachte geruisch van het water; aan weerskanten zien wij in het diepe woud. Hoe hooger wij komen, des te ellendiger is het gesteld met den plantengroei; op 't laatst is het een heele kale boel en staan wij voor een klein huisje, een Schutzhütte. Na het van alle kanten besnuffeld te hebben, vervolgen wij onzen tocht; nog een goed kwartier en wij hebben overwonnen.

Zegevierend staan wij voor het Brockenhaus; echter niet lang, want er waait een ijskoude wind en de nevel belet ons iets te zien. Vlug treden wij er binnen; hadden wij gedacht wegens het slechte weer hier niemand te vinden, dat was mis. De groote langwerpige restauratiezaal is goed gevuld; al de tafeltjes aan de ramen zijn bezet, al zien de er voor zittenden niets dan een dichten witten muur. Wij maken het ons

gemakkelijk, wat na een vier uur klauteren wel noodig is, en daar wij wel niet denken, wegens den dichten mist, nog iets te zien te krijgen, lezen wij onzen gids maar eens door, in afwachting van het door ons bestelde diner, samen trachtende ons een voorstelling te maken, hoe het er hier in de omgeving uitziet.

Wij zitten nu 1142 meter hoog. In 1892 werd er een toren op den Brocken gebouwd, dien wij zooeven in 't voorbijgaan zagen, 't is natuurlijk vandaag onnoodige moeite er op te klauteren. Bij helder weer heeft men hier een zeldzaam uitzicht; men overziet 89 steden, honderden dorpen, vele burchten; zonder kijker ziet men het Thüringerwoud en het Wesergebergte; ook Wilhelmshöhe bij Kassel is dan duidelijk te zien.

Zijn grootste beroemdheid heeft de Brocken, alias Bloksberg, gekregen door het zoogenaamde Duivels- en Heksenspook. Overal in den omtrek geloofde men, dat in den Walpurgisnacht (van den laatsten April op den eersten Mei) allen, die met den duivel in verband stonden, op bokken en bezemstelen op den Bloksberg reden, alwaar de vorst der duivelen een groot feest gaf, van den duivelsstoel een rede hield en de menigte besprenkelde uit het duivelswaschbekken, waarna men eindigde met een woesten dans.

Zonsop- en ondergang moet van hier gezien bijzonder mooi zijn. Grootsch moet het zijn een onweder bij te wonen, dat lager dan het Brockenhaus woedt. Dan verblijft hier nog de zoogenaamde Brockengeest, in werkelijkheid een schaduwspiegeling in de lucht, die men zoowel bij zonsop- als ondergang in alle jaargetijden kan waarnemen; men ziet dan zijn eigen schaduw door een regenboog omgeven.

De weersgesteldheid op den Brocken is meest ruw en koud en het komt zelfs in den zomer dikwijls voor, dat de reiziger door een sneeuwstorm wordt overvallen.

Zoo langzamerhand is onze maaltijd aange rukt, hij ziet er smakelijk uit, wij vallen dus aan. Dank zij de groote, gloeiend staande potkachel zijn wij ontdooid en voelen ons zeer behaaglijk.

't Is of hier een wedstrijd gehouden wordt, wie in den kortsten tijd de meeste briefkaarten kan schrijven; wij zitten ook spoedig te pennen.

Mijn vermoeidheid zakt al meer en meer, waarop ik Wil voorstel, niet, zooals eerst ons plan was, met den omnibus naar Ilsenburg te gaan, maar het op onze voetjes te doen. Dit voorstel wordt aangenomen en na nog een half uurtje rust, maken wij ons reisvaardig. Goed ingebakerd, steken wij den neus buiten de deur; lekker is het niet, een ijskoude wind komt ons te gemoet en de dikke nevel, die ons omringt, is ook minder aangenaam; we loopen hier in de wolken, heel interessant voor één keer, maar op den duur zou het mij minder bevallen.

Wij beginnen onze daling door het Schneeloch. Wij huppelen van steen op steen; van een fatsoenlijken weg is hier geen sprake, niets dan dooreengeworpen rotsblokken, sommige glibberig en schuin. Water loopt overal door de steenen van ons twijfelachtig voetpad door, zoodat wij veronderstellen, dat hier de vele beekjes en stroompjes als de Ilse, Bode, Ecker, Oker enz. ontspringen. Was de top van den berg slechts bedekt met langs den grond kruipende gewassen, al dalende verbetert dit.

De Brocken wordt in twee deelen verdeeld: het bovenste het gedeelte der turfmuren en het onderste dat der klippen. Wij zijn nu het klippengebied genaderd, waar de brokken graniet overal verspreid liggen, terwijl hier en daar een sombere den zich met zijn wortels als reuzenvingers een plaatsje veroverd heeft; frambozen en boschbessen slingeren zich om de met mos begroeide klippen, heidebessen en 'preisselbeere' bedekken den bodem met hun glanzende blaadjes, terwijl de anemonen en heidekruid het sombere der omgeving een klein weinigje opvroolijken. Onze

bokkesprongen worden ons wel een beetje vermoeiend, de prachtige natuur is ons echter een schitterende belooning.

Na een anderhalf uur springens vereenigt zich het water tot een stroompje en krijgen wij een meer begaanbaren weg. Hier en daar duikt de Ilse weer eens op en stroomt, een watervalletje vormende, dwars over onzen weg, verdwijnende in het bosch, om even daarna weer te voorschijn te komen. Steeds vergezelt ons haar geruisch, tot wij haar eindelijk voorgoed ontmoeten en niet meer loslaten; wij zijn nu op den Ilsenburger straatweg, een gemakkelijke, breede weg, die naar het Ilsethal voert. Langzamerhand komen wij weer in een bewoond oord; hier en daar ontmoeten wij wandelaars.

't Is hier weer een extra-mooi punt van den Harz, dat ook druk bezocht wordt. Hoog verheven ligt het oude slot Ilsenburg, het voormalige klooster; daar tegenover het prachtige slot Bothoburg. Ongeveer een uur er van verwijderd, terwijl men zou denken, dat het vlak bij elkander ligt, verheft zich een eenzame

granietrots, bekroond met een ijzeren kruis, opgericht door graaf Anton von Stollberg-Wernigerode, als herinnering aan zijn gesneuvelde kameraden in den oorlog van 1813-1815. Wij moeten er van afzien deze merkwaardigheden nog met een bezoek te vereeren, want wij beginnen moe te worden en besluiten maar in één vaart door te loopen naar het station. Hier moeten wij nog een aardig tijdje wachten, eer wij naar Harzburg kunnen vertrekken; de treinen lijden hier allen aan dezelfde kwaal, altijd te laat.

Te Harzburg naar ons hotel wandelende, zien wij de verwoestingen, die de overstroming heeft aangericht. Wij staan er verstomd van, heele gedeelten straat zijn weggeslagen, trottoirs geheel verdwenen, gaten in muren van huizen. Het geheele tooneel zegt ons, dat het verschrikkelijk moet geweest zijn. Wij spoeden ons hotelwaarts en zitten weldra te soupeeren en genieten niet alleen van biefstuk met hindernissen, maar bovendien van een souper met hindernissen, daar op een gegeven oogenblik het licht uitgaat, ook zeker ten gevolge van de overstroming. De kellner brengt ons een lamp met vuurroode kap, zoodat wij ons souper verder ongestoord voort kunnen zetten.

Onze oogen vallen toe van den slaap, dus verwijderen wij ons spoedig.

Wij hebben eens flink uitgerust; na zoo'n dag als gisteren was dat ook wel noodig. Wij zullen het vandaag maar kalmpjes aanleggen.

'Unter den Eichen' zoeken wij voorloopig onzen troost; het is er, zooals altijd, gezellig. Er ontwaakt een onbedwingbare lust in ons, om photo's te koopen; onder het genot van een vroolijk walsje zoeken wij er van de mooiste punten eenige uit. Wij zien een paar prachtige van het Riefenbach-Thal; daar moeten wij van middag nog eens op af, wat wij dan ook na *table d'hôte* doen. 't Is een heele toer eer wij er achter zijn, waar het eigenlijk is. De wandeling is heel mooi; de tamelijk woeste Riefenbach baant zich evenals de Oker, Radau, Ilse en zoovele anderen, met moeite een weg door het dal. Hier ziet men weer die prachtige dennen met hun fiere stammen, iets waar men toch nooit genoeg van krijgt. De Riefenbach-Wasserfall is kinderwerk vergeleken bij de Radau- en Romkerhall-Wasserfall, maar niettegenstaande dat, is hij toch mooi. De zoogenaamde Forellensprung met zijn omgeving levert een wild romantischen aanblik op; de zon is doorgekomen en doet het springende water glinsteren en schitteren als een diamantenregen. Met weemoed staren wij in 't rond; morgen moeten wij deze heerlijke natuur verlaten, wie weet, om ze nooit weer te zien; konden wij maar een klein stukje van die mooie romantische natuur verplaatsen naar ons vlakke Holland, maar één zoo uitgezocht mooi plekje. Wij brengen onzen tijd zoek met ons hier en daar eens neer te vleien op de met weelderig mos begroeide steenen en te genieten van onze heerlijke omgeving, daarna brengen wij nog een laatste bezoek aan de Radau en volgen nu in plaats van den weg een smal bergpaadje. Wij slaan de arbeiders in de steengroeven nog eenigen tijd gade en keeren daarna weer terug naar ons hotel. Morgenmiddag om twee uur afrit naar Thale.

Inpakken is de eerste gebeurtenis van morgen. Wat er gebeurd is, weet ik niet, maar het kan er natuurlijk allemaal weer niet in; wij staan wanhopig aan de riemen te trekken, totdat wij eindelijk overwinnen.

In allerijl slikken wij ons diner in, maken buigingen links en rechts en verdwijnen voorgoed uit de eetzaal van Eggelinks hotel. Nog een laatsten groet en voort gaat de

omnibus. Tegen alle gewoonten in komen wij nu eens op ons gemak in den trein; te Vienenburg moeten wij overstappen en te Wegeleben hebben wij het grapje weer, maar het is gelukkig niet zoo bar druk.

Wij passeeren verscheidene interessante plaatsjes; o.a. Halberstadt moet bijzonder mooi zijn. In de verte zien wij de beide slanke torens van den beroemden Dom, een der mooiste Gothische gebouwen in Noord-Duitschland. Halberstadt is rijk aan voortreffelijke houtarchitectuur uit de 15e en 16e eeuw. Wij stoomen door de bloemenvelden van Quedlinburg, wier doordringende geur ons reeds van verre te gemoet komt en die ons doen genieten van de prachtigste kleurschakeeringen.

De zaadhandel in dit oude stadje aan de Bode, eens, in de 10e en 11e eeuw, de residentie des keizers, is tegenwoordig een wereldhandel. In 't verschiets zien wij een ondoordringbaren muur van bergen, daar zal Thale liggen.

Het stationnetje is tamelijk primitief, wij moeten er uit door de koffiekamer; een afzonderlijken uitgang schijnt men hier niet te bezitten. Nieuwsgierig gluren wij rond naar Hotel Waldkater's afgevaardigde; weldra hebben wij hem opgevangen en geleidt hij ons naar een alleraardigsten omnibus, een gezellig open jachtwagentje met een paar flinke paarden er voor. Wij rijden een heel eind, wat nog langer schijnt, daar de paarden dikwijls stapvoets moeten gaan. Bewonderend zitten wij rond te kijken. Wat is het hier mooi! Was Harzburg reeds grootsch en indrukwekkend, dit imponeert nog meer. Wij zijn zoo verdiept in 't beschouwen van onze omgeving, dat wij niet bemerkt hebben, dat wij vlak bij het hotel zijn. Met een ruk staan de paarden plotseling stil voor een ouderwetsch steenen gebouw en komen de eigenaar en de kellner uit de vestibule gehold, en voor ik nog goed besef wat er gebeurd is, zijn wij reeds door beiden uit het rijtuig gehaald. Herr Niewerth, de eigenaar, die naderhand blijkt een alleraardigste man voor zijn gasten te zijn, wijst ons zelf de kamers. We hebben weer niet te klagen, ze zijn allergezelligst. De mijne ligt aan den voorkant en ik heb er een prachtig uitzicht op de rustelooze Bode met haar zilver-schuimend water en aan den overkant de weg begrensd door hemelhooge rotsen: vlak voor mij ligt de weg voor het hotel, eindigende in een lommerrijken tuin, gelegen aan de Bode.

Wij pakken uit en gaan daarna eens onderzoeken, hoe het er beneden uitziet. Wij worden met muziek ontvangen. Er is juist concert, de glazen waranda zit stampvol, zoodat de kellner eindelijk met moeite een plaatsje voor ons gevonden heeft. Juist zijn wij gezeten, als Herr Niewerth op ons afkomt, die een mooi plaatsje voor ons heeft ontdekt, vlak voor het raam, waar het veel gezelliger is.

Lang rust hebben wij niet, wij willen de omgeving eens gaan verkennen. Spoedig zijn wij op pad; de tentjes met Harzer *Andenken* zijn ook hier in ruime mate voorhanden. Een vervelende gewoonte van de eigenaars is, om, als je maar even stilstaat te kijken, je allerlei dingen aan te prijzen, ellenlange boekjes met *Ansichten* voor je uit te halen, zoodat je geen rust gelaten wordt om eens op je gemak rond te zien. Ook nu. Nauwelijks staan wij voor een heele groote kraam, of zijn bewoner begint af te draaien.

‘Man, houd op, wij zijn pas aangekomen, ‘zeg ik in 't Hollandsch, waarop hij hartelijk begint te lachen, zoodat ik verbluft vraag of hij verstaan heeft, wat ik zei.

‘Ja,’ zegt hij, vergenoegd grinnkend, ‘er komen hier zooveel Hollanders, dat ik ze wel leer begrijpen, maar spreken, daar zie ik nog geen kans toe.’

Van dit uur af zijn wij goede maatjes met hem en valt hij ons ook niet meer lastig met zijn redevoeringen.

Thale wemelt van hotels en conditoreinen. Al voortsloenterende langs de morsige singels bereiken wij het postkantoor, waar ik voor het raam een heer met lichtgrijzen

hoed en overjas zie, welke aanblik mij verwonderd doet stilstaan. ‘Daisy, wat zie je aan dien man; doe zoo gek niet.’ - ‘Wel, zie je dan niet, wie dat is, dat is Revers.’ - ‘Ja, nu je 't zegt, geloof ik het toch ook, als hij zich nu maar eens wilde omdraaien. Wacht, ik zal postzegels gaan koopen,’ en Wil verdwijnt in het postkantoor, om er even daarna met Revers weer uit te komen.

Elkander ons wedervaren meedeelende, zijn wij het hotel ‘Schupfund’ genaderd, waar hij logeert. Wij drinken een potje bier met hem en troonen hem daarna, daar het al donker begint te worden, weer met ons mee. Hij wijst ons een mooieren weg, dan wij gekomen zijn, den Bodeweg, en komen nu voorbij het op een eilandje in de Bode gelegen hotel Hubertusbad. Nu begint het mooie, reeds van verre door zijn loodrechte rotsen zichtbare Bodethal, dat door zijn grootsche verzameling granietrotsen zeker wel het glanspunt van den Harz is. Revers besluit bij ons te blijven soupeeren, wat wij erg gezellig vinden; hij zit van avond op zijn praatstoel en steekt Wil ook aan; zoo af en toe is het een formeel woordengevecht; boeken, muziek, socialisme, alles passeert de revue, tot wij eindelijk blijven hangen op mystieke schilderijen en symboliek. Revers vergeet zijn eten er voor en plotseling op zijn horloge ziende, zegt hij:

‘Drommels, 't is elf uur, ik mag wel opstappen,’ en weldra verdwijnt hij in de duisternis.

Wij maken nog de afspraak morgen te beginnen met de Hexentanzplatz en begeven ons daarna te ruste. Het geruisch der Bode is een heerlijk wiegeliedje, jammer echter, dat het maantje niet schijnt.

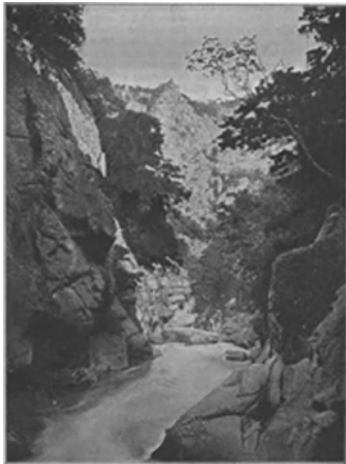
Vroeg uit de veeren van morgen, dat is wel een bijzonderheid, maar 't is niet te verwonderen, 't is prachtig weer, de zon schijnt zoo heerlijk, alles ziet er zoo mooi en frisch uit. Wij talmen dus maar niet lang en zijn weldra op weg naar de Hexentanzplatz, die achter het huis aanvangt. De zon geeft aan alles een eigenaardige tint en bezorgt ons prachtige, heldere vergezichten, maar maakt ons het klimmen bezwaarlijk. Wij komen aan den Sachsenwallweg, die ons in zeven wendingen naar het Bergplateau voert. Vóór wij dit bereiken, komen wij aan een vooruitstekend rotspunt, waar men een prachtig uitzicht heeft op de zich door het dal een weg banende Bode, de zich aan den overkant bevindende Rosstrappe met zijn er zigzagswijze naar toe voerende Schurre, die zich als een witte band tegen de rots opslingert. Op een paar pas afstand tegen een ander steil rotspunt is een Bismarck-medaillon aangebracht. Daar de Hexentanzplatz het hoogste punt is van het Bodethal, levert het ook het heerlijkste uitzicht op. Niet alleen ziet men de wild door elkander geworpen rotspartijen van het Bodethal en het dal zelf, maar ook in de verte over de geweldige klippen der Rosstrappe heen den Brocken met de hem omgevende bergen. Rechts zien wij over het vlakke land, dat, zich badende in het heldere zonnelicht, er als een sierlijk dametje uitziet in vergelijking met het natuurkind, het wild romantische dal. Wij laten hier ons portret maken, dat nogal aardig uitvalt, wandelen eens om het hotel heen en voorzien ons van Edelweiss.

Nu richten wij onze schreden naar La Vières-Höhe door een heerlijk beukenwoud en staan weldra op een met een ijzeren hek voorzien uitstekend rotspunt, dat ons weer een ander kijkje in het dal geeft. Daar het Bodethal bijzonder nauw is en steeds slingert, ziet men telkens een ander gedeelte en lijkt het ons of de rotsen zich daar achter sluiten. La Vières-Höhe heeft zijn naam te danken aan den staatsraad van dien naam, die veel gedaan heeft voor het aanleggen van wegen, plaatsen van wegwijzers en meer dingen voor den toerist van groote waarde. Het wordt tijd, dat wij aan

teruggaan denken en zoeken daarom een weg, die ons naar de laagte moet voeren. Weldra vinden wij een zeer steilen zigzagweg, de Hirschgrund genaamd, die in 39 wendingen naar beneden leidt. Het is een prachtig begroeide weg, eenig mooi, maar ook eenig steil. Aan den oever der Bode komen wij uit en zijn dicht bij ons hotel. Thuis gekomen vinden wij een brief van Revers, waarin hij schrijft, dat hij gisterenavond nog zoo vervuld was van de gesprekken over mystieke kunst, dat het een heele toer voor hem was geweest, om in de mystieke duisternis den weg te vinden; zich nu eens tegen een rots stootende, dan weer tegen een boom loopende, was hij ten laatste behouden aangekomen.

Voor vanmiddag staat de Rosstrappe op ons programma. Wij beginnen onze wandeling langs den oever der Bode. De natuur wordt steeds grootscher en wilder, hoe verder wij komen. Vele rotsen hebben door verbrokkeling de vreemdste figuren aangenomen; zoo

zien wij een uil, een kat en een leeuwenkop; een bewijs, dat ze nogal duidelijk zijn, is, dat wij ze allebei zien. Een eindje verder komen wij aan den Kronentempel, een paviljoentje in de Bode gebouwd, zoodat men aan weerskanten in de Bode kijkt en zich voelt als zwevende tusschen de steile rotsen boven het kokende en bruisende water. Wij passeeren het hotel 'Königsruhe' en staan even daarop voor de Schurre, moedig onzen tweeden klimtocht vandaag aanvaardend. Niet licht zal ik den prachtigen aanblik vergeten, dien het dal ons nu oplevert. De lucht is helderblauw, de zon werpt een schitterend licht over het geheel, zoodat de schaduwen zich scherp afteekenen. Mooi, innig mooi zijn al die kleuren, groen hier en daar tusschen de kale wanden te voorschijn komende; hier ziet men een wilde roos zich vastknellend tusschen een rotsspleet, daar ziet men trossen lilaklokjes de sombere kleuren van het graniet een beetje opvroolijken, weer verder staan de kastanjeboomen in vollen bloei, terwijl alles, nog vochtig van den gisteren gevallen regen, glinstert en schittert in den feilen zonnegloed.

IN HET BODETHAL. - De Bodekessel.

De Schurre loopt in 18 wendingen naar boven, zoodat het niet zoo erg lang meer duurt eer wij op de Rosstrappen-Felsen, ook Rossmanshöhe genaamd, zijn aangeland. Gelijk de uitgebouwde toren van een vestingwerk springt deze granietzuil vooruit, waardoor men nu een prachtigen blik heeft over 't heele dal. Het plateau den Rosstrappe bestaat uit eenige gladgeslepen steenen; in een daarvan is de vorm van een reuzen-paardenhoef afgedrukt, zeker een ge wone inzakking van het graniet, wat dikwijls voorkomt, doch men heeft den reuzenhoef in verband gebracht met de sage van den grooten sprong, die de door ridder Bodo vervolgte koningsdochter Brunhilde met haar reuzenpaard over den vloed nam.

Een oud mannetje wil ons voor een paar pfennige op een zeven voudige echo onthalen door een pistool af te schieten. Of het werkelijk zevenvoudig was is mij ontgaan, doch het effect is verrassend; donderend rolt het geluid tusschen de rotsen door, soms mer zoo'n kracht, of ze uit elkander springen. Juist komen er nog andere toeristen aan, die ook aanstalten maken om onzen vriend te laten schieten, zoodat wij nog even wachten, om er nog eens van te genieten.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

De argusvogel. -

Deze vogel van verblindende kleurenpracht, die in Nederlandsch-Indië en op Malakka inheemsch is, behoort tot de familie der pauwen, hoewel men hem geruimen tijd tot de fazanten heeft gerekend. Hij heeft een lengte van 1.7 tot 1.8 meter, waarvan niet minder dan twee derden voor rekening van den staart komen. De haan onderscheidt zich door de onvergelykelijk prachtige kleurschakeering der veeren en is een der fraaiste van alle vogels. De korte schedelveeren zijn fluweelzwart, die van den achterhals geel en zwart gestreept, de veeren van nek en bovenrug op bruinen grond lichtgeel gepareld en gestreept, die van den middelrug op geelgrijzen grond met ronde, donkerbruine vlekjes geteekend, die van het onderlijf tamelijk gelijkmatig roodbruin, zwart en lichtgeel gezoomd. Op de slagveeren staan donkerbruine, door kringen omgeven vlekjes in dichte rijen op grijsrooden grond, op de lange dekveeren is een mooi donker roodbruin de overheerschende kleur, afgezet met lichtroode streepen, geelwitte vlekken en lijnen, bruinroode golvingen en groote, lichte oogvlekken. De lange staartveeren zijn zwart, met witte vlekjes geaderd. Wanneer de vogel zit, wordt men van de eigenaardige schoonheid der veeren niet veel gewaar; eerst als hij met uitgespreide vleugels en hoogopgerichten staart trotsch als een pauw op en neer stapt, ontvouwt hij al zijn pracht.

De veel kleinere hen ziet er naast den haan heel onbeduidend uit. De jongen krijgen hun prachtig kleed eerst na verschillende malen geruid te hebben. Over de voortplanting der argusvogels is weinig bekend, daar hij zijn nest in de ontoegankelijke schuilhoeken van het oerwoud heel handig weet te verbergen. Volgens de opgaven der inboorlingen legt de hen zeven tot tien eieren, iets kleiner dan die der gans, in een kunsteloos nest.

De argusvogel is zeer schuw. Enkel in de diepste bergwouden van Sumatra, Borneo enz. treft men hem aan, waar hij op de takken der boomen zit of op den warmen grond gaat liggen. Hij heeft een klagende stem, evenwel niet zoo scherp als die van onzen pauw. In vrijheid voedt hij zich met insecten, slakken, wormen, knoppen van bladeren en plantenzaden. In gevangen staat is hij wegens zijn groote zwakheid moeilijk in 't leven te houden. Zijn vleesch smaakt als dat van den fazant en de Maleiers beschouwen het als een lekker hapje. Zij vangen hem met strikken, want hij is veel te schuw en voorzichtig, om de jagers binnen schotwijdte te laten naderen; bovendien weet hij zich in het kreupelhout van het tropische woud zoo goed te verbergen en komt zijn kleur zoozeer met die zijner omgeving overeen, dat hij zich zelfs aan het scherpe oog der inboorlingen weet te onttrekken. Geen wonder dan ook, dat een oude Maleier, wien de bekende natuurvorscher Wallace verzocht een argusvogel voor hem te schieten, verzekerde, er in de twintig jaren van zijn jagersleven nog nooit een geschoten en zelfs in het open bosch niet een enkelen gezien te hebben.

Australische goudzoekers. -

In de eerste helft dezer eeuw had het met de ontwikkeling der Australische koloniën niet willen vloten, ondanks alle maatregelen, door de gouverneurs van Nieuw-Zuid-Wales en Victoria genomen, tot in 1851 de ontdekking van rijke goudvelden de bevolking als bij tooverslag deed toenemen en den stoot gaf tot een levendigen handel.

Reeds in 1814 had men in de Blauwe Bergen goud gevonden, maar uit vrees voor de goudkoorts werd dit bericht door de regeering geheim gehouden, evenals zij ook in 1839 de vondst verzweeg van graaf Strzelecki bij Wellington in Nieuw-Zuid-Wales. Den 12n Februari 1851 ontdekte een Californische goudgraver te Lewis Pond Creek bij Guyong werkelijk goud. Nadat dit bericht bekend geworden was, begon het gebruikelijke toestroomen der bevolking, eerst uit de omgeving van Bathurst, daarna uit geheel Australië, ten slotte uit geheel de wereld.

‘De geestdrift voor het goudgraven nam van dag tot dag toe,’ schrijft Von Lendenfeld in zijn *Australische Reist*; ‘lichtvaardig volk stroomde samen, om in dit nieuwe Dorado spoedig rijk te worden. Herbergiers en smeden zetten zich in de kampen der goudgravers neer. Valsche spelers, handelaars en bedriegers van alle soort kwamen op de goudvelden af, en overal waar goud gevonden werd, ontwikkelde zich een woeste bedrijvigheid in het stille oerwoud. Ontzaglijke sommen werden in een ommezien gewonnen en verloren. Ieder droeg een revolver in den gordel, want roof en moord bloeiden welig op dezen gouden grond. Onder militair geleide werd het goud het veiligst naar de hoofdstad vervoerd, maar de afzonderlijke reizigers waren steeds aan de aanvallen van rooverbenden blootgesteld, die straffeloos in de omgeving der goudvelden hun handwerk uitoefenden. Machteloos stonden de koloniale regeeringen tegenover dezen heksensabbath. Men verbood het goudgraven, maar toen men zag, dat niemand zich om het verbod bekommerde, gaf men concessies, in het begin aan enkelen, later aan ieder, die er om vroeg. De eerste concessies werden den in September 1851 in Victoria verleend. Van nu af aan nam de goudkoorts het karakter van een ware epidemie aan. Alles trok uit om goud te zoeken. en niet ten onrechte: door het vinden van het edel metaal werd de bron van een nooit gedachten en, zooals later bleek, onmetelijken rijkdom ontsloten.’

In het begin bewerkte men uitsluitend de alluviale goudvelden, waarin het goud los in zand en kiezel ligt en door wasschen daarvan afgescheiden wordt. Het goudzand wordt in een houten goot uitgestort, waardoor men een stroom water leidt. Dwarslatten houden de goudkorrels tegen, terwijl het lichte zand meerendeels door het water wordt meegevoerd. Een andere methode is het bezigen van een zeef, waarover men water giet en ze dan heen en weer schudt. Hierdoor wordt het goud van het fijne zand bevrijd en blijft met grovere zandkorrels vermengd terug, waar men het dan met de hand uit kan lezen. Dikwijls wordt ook onder hooge drukking een waterstraal op een alluviale bank gericht, die dan het zand loslaat.

Nadat de alluviale goudvelden waren uitgeput, nam men de kwartsriffen onder handen, waar het goud, met andere gesteenten vermengd, wordt aangetroffen.

Ofschoon de alluviale goudvelden gemakkelijker te bewerken waren en ook kostbare klompen goud opleverden, geeft toch de moeilijker en langzamer bewerking van het goudkwarts over 't algemeen betere uitkomsten dwingt de goudgravers tot een langer verblijf. In het gebied van het goudkwarts zijn dan ook de meeste mijnsteden ontstaan: Sandhurst of Bendigo, Ballarat en andere in Victoria. Deze kolonie vooral bleek op den duur het goudrijkst te zijn en heeft van 1851 tot 1891 aan goud opgeleverd een waarde van 3300 millioen gulden, twee derden van de geheele goudopbrengst, voor zoover die te controleeren was, van Australië en Nieuw-Zeeland. Op de tweede plaats komt Nieuw-Zeeland met 550 millioen gulden, dan volgen Nieuw-Zuid-Wales met 450 millioen, Queensland met 280, Tasmanië met 30, Zuid-Australië met 9, West-Australië met 3 millioen gulden. In 1856 bereikte de goudopbrengst in Victoria met meer dan drie millioen ons haar hoogste punt. Daarna daalde ze voortdurend ten gevolge der uitputting van de alluviale goudvelden,

maar bracht in 1889 toch nog 600.000 ons op. Later zijn groote goudvelden in Queensland en West-Australië ontdekt, en ook in Noord-Australië ontbreken ze niet. Het schijnt dus zeker, dat Australië nog geruimen tijd een van de rijkste goudlanden der aarde zal blijven.

Onze gravure in dit nummer geeft een kijkje op de werkzaamheden der goudgravers, bij wie ook thans nog revolver en mes niet ontbreken. Op den voorgrond toont een goudzoeker aan zijn makker een brok erts, waarin hij de aanwezigheid van een groot stuk goud ontdekt heeft. Verderop zien wij een blanke en een Chinees met het goudwasschen bezig, terwijl een primitief hotel den vermoeiden werkers en gelukkigen vindereis biedt.

[Nummer 33]

Plicht het hoogst.

Door

J. Vesters Jr.

(Slot.)

Toen Eduard tien minuten later bij mevrouw Van Bom kwam, was deze waardige dame hoogst verwonderd, den ingenieur zoo opgeruimd te zien. Het was haar zwak, van verrassingen en pakkende ontknooping te houden, en nu kwam een vaag vermoeden bij haar op, dat iemand haar vóór was geweest.

‘Je ziet er zoo opgewekt uit, of je naar een bruiloft moet, Ed,’ zei mevrouw, ‘je eigen bruiloft, bedoel ik.’

‘Die hoop ik spoedig te vieren, mevrouwtje,’ antwoordde de ingenieur.

‘Maar dan moet iemand....’

‘Ik heb Clara gesproken,’ zei Eduard, om aan mevrouws onzekerheid een einde te maken.

‘Clara gesproken! Waar?’

‘In het Lindenbosch. Ik was hier vroeger aangekomen dan ik u had bericht, en daar ik vreesde u te derangeeren, besloot ik het bosch, waaraan voor mij zoo menige herinnering verbonden was, nog eens door te wandelen. Heel toevallig ontmoette ik daar Clara, en....’

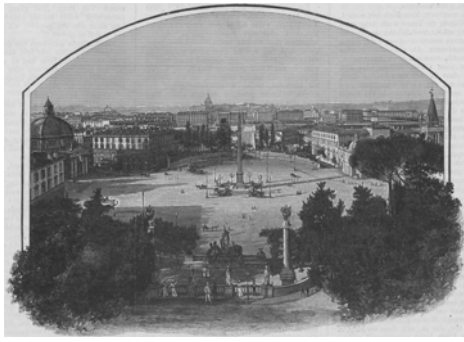
‘Nu, en?’

‘Zij vertelde mij, dat haar vader tot betere gedachten was gekomen en dat u zoo goed voor haar was geweest. Wat hebben wij u veel te danken, mevrouw,’ zei de ingenieur hartelijk. ‘Als wij uw eigen kinderen waren geweest, had u niet méér voor ons kunnen doen.’

Deze woorden verteederden het gemoed van mevrouw Van Bom, die een beetje ontstemd was, dat een ander haar de verrassing had afgesnoept.

‘Ik heb gedaan wat ik kon. De gedachte, dat jij en Clara, die een zoo mooi paartje vormdet, niet gelukkig zoude zijn, was mij onverdraaglijk. Met mijnheer Verstraaten was ik betrekkelijk gemakkelijk klaar, daar mijnheer pastoor hier het voornaamste werk gedaan had. Zijn ziekte is heel heilzaam voor hem geweest, want hierdoor is hij tot nadenken gebracht en zag met Gods hulp zijn misslag in. Moeilijker ging het met mevrouw, wier gekwetste eigenliefde het erkennen van haar ongelijk moeilijk maakte. Ik durf niet verzekeren, dat ik ten opzichte van haar al ten volle geslaagd ben, maar hoofdzaak is voor het oogenblik, dat Van Dieren's aanzoek met een weigering is beantwoord.’

‘Clara sprak mij over hem,’ zei de ingenieur. ‘Hoe is het mogelijk, dat hij het heeft durven wagen?....’

DE PIAZZA DEL POPOLO TE ROME, GEZIEN VAN HET TERRAS VAN DEN MONTE PINCIO.

‘Durven wagen!’ viel mevrouw Van Bom hem in de rede. ‘Hij vertelde overal rond, dat hij met Clara Verstraaten zou gaan trouwen. De Verstraaten's waren blij, dat ze hem tot schoonzoon konden krijgen, en dergelijke praatjes meer. Clara had aan Truus geschreven, en die kwam er met mij over spreken, maar ik had het al van de buitenwacht gehoord. Ook Willem Broekman was er van op de hoogte, en toen hebben wij met ons drieën gedelibereerd wat ons te doen stond. Het slot was, dat ik naar de Verstraaten's ging en een lang en ernstig onderhoud had met mevrouw. Ik wist, dat haar man op Clara's hand was en van Van Dieren niets wilde weten. Je weet, ik ben een oude vriendin van mevrouw Verstraaten en kon dus ronduit met haar spreken. Dat heb ik gedaan ook. In 't eerst was ze erg stug en verzocht mij, mij niet in haar huiselijke aangelegenheden te mengen, maar toen ik haar op de praatjes van Van Dieren attent maakte - ik moest daar wel partij van trekken - begon ze het toch onaangenaam te vinden, dat hij zich zoo zeker van zijn zaak toonde, en was ze gepiqueerd, dat hij hen in zijn hand verklaarde te hebben. Ik had ze in haar zwakke zijde aangetast, dat merkte ik heel goed, en maakte er gebruik van, om Van Dieren de volle laag te geven. Al was hij een engel ge-

weest, dan zou ik het nòg gedaan hebben om jou en om Clara,' besloot mevrouw Van Bom openhartig, 'maar hij is een schurk, en indien ik een dochter had, zou ik ze hem voor geen geld van de wereld toevertrouwen. Om op mevrouw Verstraaten terug te komen, het einde was, dat ze mij beloofde, Clara volle vrijheid te laten. Dat was voorloopig voldoende, en voldaan ging ik naar huis. Nu moet jij zelf het werk voltooien en morgen een visite gaan maken bij de Verstraaten's. Als jij er een tijdje bent, kom ik ook, om als het noodig is, nog een handje te helpen.'

'Ik kan u niet genoeg bedanken, mevrouw, voor alles wat u voor ons gedaan hebt,' zei de ingenieur met warmte. 'Ik had een zoo gunstige uitkomst niet meer durven hopen.'

'Maar je moet mij niet alleen bedanken,' hernam mevrouw met een schalk lachje, 'er zijn er nog meer, die hun best hebben gedaan. Kom nu gauw mee naar de huiskamer. Daar zijn twee goede bekenden, die niet zullen begrijpen waarom we zóo lang wegblijven, al zullen ze zich vermoedelijk ook zonder ons niet vervelen.'

'Goede bekenden!' zei Eduard, die het overige van den zin niet meer verstond. 'Wie kunnen dat zijn?'

'Kom maar mee, dan zal je 't wel zien,' antwoordde mevrouw, blij, dat er toch nog een surprise overbleef.

Inderdaad was het een verrassing voor den ingenieur, in de huiskamer Willem Broekman en Truus Wichers aan te treffen.

Voordat Eduard nog iets had kunnen zeggen, nam mevrouw Van Bom het woord. 'Ik heb het genoeg en je voor te stellen een paar jongelui, die van plan zijn, op denzelfden dag te trouwen, waarop jij met Clara bruiloft viert.'

Met voldoening sloeg mevrouw de uitwerking harer woorden op den ingenieur gade. Neen, dat had hij nu in 't geheel niet kunnen droomen. Op zich zelf had het feit hem niet zoo hoeven te verwonderen, want Willem kwam al lang bij de Wichers' aan huis en Truus was een aardig meisje; maar dat Willem er hem geen woord van gezegd, het zorgvuldig voor hem verborgen gehouden had, dat wekte zijn groote verbazing. Hij verheelde die ook niet, toen hij zijn vriend en diens aanstaande op hartelijke wijze gelukwenschte.

Weer nam mevrouw Van Bom het woord. 'Al waren Willem en Truus sinds lang geen vreemden voor elkaar, toch hebben ze elkander eerst in de laatste weken meer van nabij leeren kennen en waardeeren. De aanleiding daartoe was het gebeurde tusschen u en Verstraaten. Truus sprong voor Clara, Willem voor u in de bres, en daar ik het voor beiden deed, vonden ze in mij een aanknoopingspunt, zal ik het maar noemen. Zoo ongemerkt kwam bij hen de gedachte op, dat ze, terwijl ze voor Clara en u in de weer waren, en passant ook hun eigen belangen konden behartigen. Maar zoolang er geen goede vooruitzichten bestonden, dat uw zaak in orde kwam, wilden ze hun hartsgeheim voor u verborgen houden, daar ze begrepen, dat dit, al zoudt ge u ook over hun geluk verheugd hebben, in de gegeven omstandigheden smartelijke herinneringen bij u moest opwekken. Nu kan dat niet meer het geval zijn, en Willem en Truus stonden er beiden op, dat u in mijn huis met hen in hun nieuwe qualiteit zou kennis maken.'

De ingenieur begreep, dat hij op de toespraak van mevrouw Van Bom iets moest antwoorden. 'Mijn vrienden, want zoo mag ik u immers allen noemen, ik dank u voor hetgeen gij voor Clara en mij gedaan hebt, en ik zal nooit uw goedheid en uw opoffering voor ons vergeten. U, beste mevrouw, had ik mijn eerste kennismaking

met Clara te danken, en nadat ik ze verloren had, geeft u ze mij terug, zonder dat ik daarbij mijn plicht, die mij altijd het hoogst is geweest, ook maar in het minst hoeft te verzaken. En u, Willem en Truus, wensch ik van ganscher harte hetzelfde geluk toe, dat ik, ook door uw hulp, in het bezit van Clara hoop te smaken.'

Mevrouw Van Bom was zeer tevreden en regelde hetgeen verder gedaan moest worden, om de samenzwering, zooals zij het lachend noemde, te doen gelukken. Maar één ding verzweeg ze, en dat strekte haar goed hart tot eer.

XIII.

Het was den volgenden morgen tegen elf uur, dat de ingenieur Van Buren voor de woning van Verstraaten stond. Wat was die morgen hem lang gevallen, hoe langzaam waren de minuten en uren voorbijgekropen. Nu hij voor het welbekende huis stond, bekreep hem een vreemd gevoel, had hij het beslissende oogenblik, dat thans nabij was, nog wel wat willen verschuiven. Hij overwoog nog eens bij zich zelf wat hij zeggen moest, welke houding aannemen, hoe hij zich uit de moeilijkheden zou redden, die hij voorzag, althans vreesde. Doch daar werd hij, toen hij onwillekeurig den blik opsloeg, Clara gewaar, die voor een der vensters der eerste verdieping hem had zien aankomen en hem bemoedigend toelachte. Zijn laatste aarzeling verdween, en met vaste hand trok hij aan de bel.

'Zou ik meneer kunnen spreken?' vroeg hij aan de dienstbode, die open deed.

'Wil u maar naar het kantoor gaan, meneer Eduard, u kent den weg.'

Die stem en dat antwoord verwekten bij den ingenieur een prettig gevoel. Het scheen hem toe, dat er niets gebeurd was, dat hij enkel maar wat lang was weggebleven en nu weer welkom werd geheeten in het huis, waar hij zooveel aangename uren had doorgebracht.

Hij tikte even op de deur van het vertrek, dat de heer Verstraaten en de zijnen het kantoor noemden.

'Binnen!' klonk een zachte, vriendelijke stem.

Is dat de stem van Verstraaten? vroeg de ingenieur bij zich zelf, maar bij die vraag bleef het, want hij had de deur reeds geopend en trad binnen.

Mijnheer Verstraaten stond uit zijn stoel op en ging hem te gemoet. Ook uiterlijk was hij veel veranderd. Hij was niet meer de blozende, bedrijvige man van vroeger, met breed armgebaar en luidruchtig stemgeluid; hij scheen ineengezonden en veel ouder geworden. Hij reikte den ingenieur zijn beide handen, die deze sprakeloos drukte, zoozeer greep de verandering hem aan, die bij den heer Verstraaten had plaats gehad.

Eindelijk werd zijn tong ontboeid. 'Wat spijt het mij, u zoo terug te zien'-mijnheer Verstraaten, wilde hij zeggen, maar dat woord kon niet over zijn lippen. 'Papa,' zei hij, nogmaals met warmte beide handen drukkend, 'toe, laat mij u weer dien naam geven. Ik zal een goed, een liefhebbend zoon voor u zijn, ik zal Clara gelukkig maken, en u ook. U zal bij ons komen inwonen, en wij beiden, uw kinderen, zullen u met alle zorgen omringen.' Zacht geleidde hij den ouden heer naar zijn stoel.... hij zag tranen in diens oogen.

'Eduard, gij hebt een edel hart, en aan geen waardiger kan ik mijn dochter toevertrouwen, want zij is een groote schat. Met onuitputtelijk geduld, met een liefde en zelfopoffering, die mij tot in het diepst mijner ziel roerden, heeft ze mij verpleegd, mij, haar onwaardigen vader, die met haar geluk gespeeld had. Ik heb verkeerd gedaan, Eduard, heel verkeerd...'

‘Papa, spreek daar niet van,’ viel Eduard hem in de rede, die zag, hoe deze herinnering hem aangreep, en voelde, hoe pijnlijk ze moest zijn, vooral tegenover hem, ‘laten wij het verleden rusten.’

‘Dat zullen wij, Eduard, maar eerst moet ik voor u mijn schuld bekennen.’

Toen de ingenieur een afwerend gebaar maakte, vervolgde Verstraaten: ‘Mijn schuld bekennen. Ik zou dat gedaan hebben, ook al waart ge niet teruggekomen, want die bekentenis brandde mij op het hart. Ik voelde, dat ik geen rust meer kon hebben, voordat ik mij van dat gewicht had ontlast. Ik heb u miskend, Eduard; ik had u de hand van mijn dochter gegeven, omdat ge een jongmensch waart met goede vooruitzichten, omdat een mooie toekomst u wachtte. Thans geef ik u Clara's hand, omdat ge getoond hebt een edel karakter te bezitten, omdat ge den moed hebt gehad, uw plicht en uw eer te stellen boven alles. Vergeeft ge mij, Eduard?’

‘Papa, ik ben zóó gelukkig, dat ik niet anders kan dan u hartelijk bedanken en u de verzekering herhalen, dat ik een goed zoon voor u zal zijn.’

Op dit oogenblik werd er op de deur geklopt en trad mevrouw Verstraaten binnen. Dien morgen nog had mevrouw Van Bom haar een bezoek gebracht, om den laatsten tegenstand te overwinnen. Bij haar pleidooi had de brave vrouw een belofte gevoegd, waarvoor mevrouw Verstraaten niet ongevoelig was.

Eduard ging mevrouw te gemoet en zei: ‘Mama, wil u den verloren zoon weer in genade aannemen?’

‘Deugniet,’ antwoordde mevrouw, wier stroeve trekken ontrimpelden, ‘ik schenk je genade.’

Men was nu over het netelige punt heen, en spoedig daarop verliet mevrouw het vertrek, om Clara te halen, die op haar kamer den uitslag van het onderhoud afwachtte. Het jonge meisje viel haar moeder om den hals. ‘Mama, ik dank u, dat u mij zoo gelukkig maakt. U zal nu twee kinderen hebben, die heel veel van u en van papa zullen houden.’

Gezamenlijk ging men naar de huiskamer, waar het ontbijt gereed stond, doch veel eer bewees men het niet: Clara en Eduard waren te gelukkig, Verstraaten was tevreden, dat de zaken dezen loop hadden genomen, en mevrouw eindelijk voelde toch wel eenige wroeging, dat ze tegen Van Dieren zoo beslist gezegd had, dat het tusschen den ingenieur en haar dochter geheel uit was. Ze had toch niet heel diplomatiek gehandeld, vond ze nu. Doch dit stond vast: in Breukelen bleef ze niet wonen; het liefst trok ze naar het een of ander Geldersche dorp. De gezondheidstoestand van haar man was daartoe tháns een geschikt voorwendsel.

Mevrouw was nog met deze overwegingen bezig, toen mevrouw Van Bom werd aangediend en bijna op hetzelfde oogenblik binnenkwam. Was het tot dusver stil geweest in de kamer, onaangenaam stil zelfs, nu veranderde plotseling het tooneel. Met een aanstekelijke warmte en hartelijkheid wenschte zij allen geluk, en zij deed dit met zooveel tact, dat zelfs mevrouw Verstraaten de handigheid bewonderde, waarmee haar vriendin over de moeilijke situatie wist heen te glijden.

‘Er is nog een paartje vandaag,’ zei mevrouw Van Bom, ‘dat graag zijn verloving persoonlijk wilde komen bekend maken. Ik ben maar zoo vrij geweest, uit uw naam daartoe verlof te geven.’

Verwonderde gezichten van de Verstraaten's, die geen van allen hier iets van wisten.

Mevrouw Van Bom had er schik in. ‘Ja, ja,’ zei ze, ‘t is nog een diep geheim. Toe, raad eens, Clara, een van beiden is een goede bekende van u.’

‘Truus?’ vroeg Clara.

‘Juist, Truus. Dat had je niet gedacht, zoo gauw al, hé? En dat is nog wel je beste vriendin. En je er geen woordje van zeggen, hoe vind je dat?’ plaagde mevrouw.

‘Wie is de ander?’ vroeg mevrouw Verstraaten, die geen vrouw had moeten wezen, om niet geïntregeerd te zijn.

‘De beste vriend van Eduard, Willem Broekman, een patente jongen, hoor.’

‘Kijk, dat treft wel aardig,’ merkte Verstraaten op, ‘nu, ze zullen welkom zijn.’

Mevrouw Verstraaten dacht het hare van deze verloving, samenvallende met die van Clara en Eduard. Ze voelde instinctmatig, dat er een soort samenzwering achter stak, en ze verdacht - niet ten onrechte - mevrouw Van Bom, dat deze er het hoofd en de ziel van geweest was. Toch kon ze niet boos op haar zijn: had zij niet gezegd, dat zij voor Clara's bruidschat zou zorgen? En, praatte mevrouw Van Bom graag, in dit geval kon ze op volledige stilzwijgendheid rekenen: noch Eduard, noch Clara zouden weten wie de milde schenkster was. En de bruiloft zou luisterrijk en met veel staatsie gevierd worden, - mevrouw Van Bom had betoogd, dat dit moest gebeuren, en mevrouw Verstraaten had aan dat betoog een heel gewillig oor geleend, daar uiterlijke glans geheel met haar opvattingen strookte.

Spoedig hierop verschenen Willem en Truus.

Willem, wien door mevrouw Van Bom dien morgen nog eens flink zijn les was ingescherpt, maakte vooral veel werk van mevrouw Verstraaten, waarmee deze dame hoogelijk ingenomen was, en daar zij reeds vroeger Truus als een aardig, innemend meisje had leeren kennen, was de ontvangst, die zij hun bereidde, heel hartelijk. Over en weer feliciteerde men elkaar, en men zag niets dan opgewekte gezichten. Niemand was meer voldaan dan mevrouw Van Bom, en de brave vrouw had alleszins reden dat te zijn, want wat thans tot stand was gekomen, was voornamelijk haar werk, te danken aan haar heerlijk-belanglooze goedheid.

Mijnheer Verstraaten stond op. Hij scheen thans niet zoo ingezonken als dien morgen, en zijn gelaat weerspiegelde stille vreugde. ‘Kinderen,’ zei hij, ‘laat mij u allen nog eens hartelijk gelukwenschen, en vergeet nooit, nooit, dat het ware geluk alleen te vinden is in de vervulling van den plicht. Plicht het hoogst blijve uw leus....’

Hij kon van aandoening niet verder gaan. Wat hij zei klonk als een zelfbekentenis, maar het was een hooge, heerlijke daad van den man, die gedwaald had, doch tot inkeer was gekomen. En treffend om te zien was het, hoe die vier jonge menschen, door dezelfde aandrift gedreven, op Verstraaten toekwamen en hem zwijgend, met iets vochtigs in het oog, de hand drukten, - een dankbetuiging en een stille akte van bewondering voor zijn zedelijken moed. Het was voor Verstraaten een gelukkig oogenblik. Mevrouw Van Bom wendde het hoofd af en weende.... Mevrouw Verstraaten wilde het zich zelf niet bekennen, dat zij trotsch was op haar man, om wat hij gedaan had.

Weinig tijds later werd een dubbel huwelijk voltrokken. Er waren naijverigen, maar niemand kon beweren, dat het geen twee allerliefste paren waren. Groot was de belangstelling, die hun ten deel viel, doch het hartelijkst en het oprechtst was stellig die van mevrouw Van Bom.

Kort na de bruiloft, die overeenkomstig den wensch van mevrouw Verstraaten luisterrijk gevierd werd, verhuisden Verstraaten en zijn vrouw naar een stil dorpje in den Gelderschen Achterhoek, waar de eerste langzamerhand geheel opknapte. Een aangename afwisseling in hun rustig bestaan was het, wanneer Eduard en zijn jong vrouwtje een paar dagen bij hen kwamen doorbrengen, en overgelukkig waren zij, toen voor het eerst een kleinzoon zijn intrede deed in hun landelijke woning. Thans is die kleinzoon al een flinke jongen geworden, de trots en de oogappel van zijn grootvader, die hem vaak voorhoudt, steeds het voorbeeld van zijn vader te volgen en in alle omstandigheden des levens plicht het hoogst te stellen. Hopen wij, dat de kleinzoon, man geworden, die heilzame les zal ter harte nemen en het hem gegeven voorbeeld navolgen!

Een offer van vijf minuten. (Vervolg en slot.)

Na een poosje verscheen de photograaf weder. ‘*Manqué!*’ zuchtte hij op deerniswekkenden toon. ‘*Manqué?!*’ wilde ik in mijn ontsteltenis herhalen, maar een nieuwe niesbui belette mij dit.

‘In mijn gansche praktijk heb ik nog nooit zoo'n afschuwelijk daglicht gezien,’ riep de kunstenaar wanhopig, ‘maar laten wij het nog eens beproeven!’

‘Beproeven wij het nog eens!’ herhaalde ik, nu zonder niezen; ‘maar mag ik in hoed en overjas optreden? Ik ben half bevroren.’

‘Dat zou 't zeker doen mislukken,’ verklaarde de onverbiddelijke, en ik moest mijn goed afleggen en onbeschut in den tocht zitten. Had dat offer maar gebaat!

Maar de tweede bewerking was niet gelukkiger dan de eerste. ‘Men zou er gek van worden!’ jammerde de verblufte fotograaf; ‘alles is prachtig, maar van het hoofd deugt niemendal. Het dient tot niets, vandaag nog verdere proeven te nemen. Wil u morgen vóór twaalf uur terugkomen?’

Natuurlijk wilde ik dat: er bleef mij geen keus. Een tijdverlies van drie uren en het opdoen van een echte, ouderwetsche verkoudheid, dat was de netto-opbrengst van mijn pogingen op den tweeden dag. ‘Waarlijk,’ dacht ik, ‘als de dames, die met de zucht van portrettenverzamelen behept zijn, wisten, aan welken last zij hun bekenden blootstellen, dan zouden zij wel wat bedachtzamer te werk gaan.’

Tegen mijn zwartgallige verwachtingen in, liep den volgenden middag alles vlot van stapel: ik hoefde slechts korten tijd te wachten; het licht was gunstig, en de fotograaf verzekerde, dat het portret uitstekend was. Hij beloofde, mij de kaarten den 26sten - wij hadden dien dag den 20sten - te huis te zenden, ik gaf hem mijn visitekaartje met het adres, ging naar huis, om mijn verkoudheid te doen overgaan, en was blijde er zoo goedkoop te zijn afgekomen.

De 26e December kwam en verstreek, evenzoo de 27ste, en God weet hoeveel dagen er nog verlopen zouden zijn, zonder dat ik bij mijn meer dan drukke werkzaamheden aan de portretten gedacht zou hebben, als niet het toeval mijn schoone vervolgstert ten huize van een ons beiden verwante familie op mijn weg had gevoerd. Natuurlijk zou reeds haar aanblik voldoende zijn geweest, om mij de portretten in herinnering te brengen, ook als het haar niet behaagd had mij schertsend te manen: ‘Bedenk, dat ik uw onbarmhartige schuldeischeres ben!’

Ik antwoordde eenigszins verstoord, dat ik hoopte haar geduld op geen te harde proef te stellen, daar het stipt betalen van mijn rekeningen tot mijn weinige deugden behoorde, - en maakte een diepe buiging.

Den volgenden morgen had ik niets haastigers te doen dan naar mijn natuurlijk gereed liggende photographieën te gaan vragen. ‘Mevrouw,’ zeide ik tot de dame, in wie ik bij mijn eerste bezoek aan het Paleis-Royal een weldoende macht gezien had, ‘daar gij uw belofte niet gehouden hebt, nl. mij de portretten te zenden, ben ik zelf gekomen om ze af te halen.’

‘Uw portretten, mijnheer?’ antwoordde de dame, klaarblijkelijk verbaasd; ‘heeft u dan mijn brief niet ontvangen?’

‘Ik heb geen brief ontvangen.’

‘U weet dus niets van het ongelukkig toeval?’

‘Van welk ongelukkig toeval?’

‘Misschien weet mijnheer niet, dat wij glas gebruiken, omdat het gevoeliger is voor het licht dan metaal, hoewel minder duurzaam. Het spijt mij inderdaad zeer, u te moeten meedeelen, dat uw glazen plaat op den grond aan stukken is gevallen.’

Ik was letterlijk verstomd bij deze onverwachte ramp. Ik slaakte een diepen zucht, en de dame ging voort: ‘Maar ik heb het u dadelijk geschreven; ik ben mij van geen verzuim bewust. U is immers mijnheer Wolf, niet waar?’

‘Mijnheer Wolf?’

‘U woont in de Rue des trois épées?....’

‘Rue des trois épées?’

‘Ik schreef uw adres van het kaartje af, dat u ons gegeven hebt. Waar is het ook weer gebleven?’ vervolgde zij, terwijl zij onder verscheiden visitekaartjes snuffelde, die in de lijst van den spiegel gestoken waren. ‘Ah, hier is het! Ik heb mij niet vergist.’

Ik wierp een blik op het kaartje, dat ze mij liet zien, en las: ‘M. Wolf, likdoornsnijder, rue des trois épées, 70.’

Dat ontbrak er nog aan! Ik moest van voren af aan beginnen en werd bovendien voor een likdoornsnijder gehouden.

De dame had gelijk: het verzuim was aan mijn kant. Deze openhartige bekentenis moge mij de sympathie mijner lezers niet onttrekken; want had niemand mijn portret verlangd, dan was ik niet naar den photograaf gegaan en had deze belachelijke, ergerlijke domheid vermeden. Het geval had zich op de volgende wijze toegedragen: een likdoorn veroorzaakte mij verschrikkelijke pijn; daarom raadde een vriend mij aan, mij tot een voortreffelijken operateur te wenden, wiens adres hij mij beloofde te zenden. Hij zond het, en mijn ongeluksgesternte wilde, dat zijn briefje mij met de adreskaart van den heer Wolf juist op dien 20en December werd ter hand gesteld, toen ik mij voor de derde maal naar 't photographisch atelier begaf. Ik had de kaart in een van mijn buitenzakken gestoken en ze, onoplettend genoeg, in plaats van mijn eigen kaartje, aan den photograaf afgegeven; ik moest blij zijn, mijn vergissing nog te kunnen goedmaken.

‘Mevrouw,’ sprak ik met zoo groot mogelijk pathos, ‘ik ben verplicht, op Nieuwjaarsdag mijn portret ten geschenke te geven: ik bid u, help mij uit de verlegenheid! Eisch, wat gij wilt, maar verschaft mij mijn photographie!’

‘Beste mijnheer,’ verzekerde de dame, ‘wees overtuigd, dat ik uw tegenspoed van harte meegevoel, maar u verlangt een onmogelijkheid: de arbeidslast drukt ons neer, mijn man is er ziek van. Wij moesten de helft der bestellingen van kleine portretten afwijzen, en zelfs bij de aangenomene moesten wij een aantal onzer klanten vergeefs laten wachten. Een ander zou ik dat niet zeggen, maar uw toestand doet mij leed. Ik bid u, zie slechts in de wachtkamer, ze is stampvol. Het is immers in ons belang, het publiek tevreden te stellen, doch....’

Ik viel haar in de reden, om te vragen, of zij een anderen photograaf kende, dien ik misschien bereid zou vinden....

Zij antwoordde, dat het een wonder zou zijn, als ik in deze dagen ergens gelegenheid vond terstond een portret vervaardigd te krijgen.

Ik had niet de minste reden, op een wonder te mijner gunste te hopen; mijn tijd was bovendien te beperkt, dan dat ik een gedeelte daarvan had mogen verkwisten met vruchteloos zoeken, gelijk wel te voorzien zou zijn. Na een oogenblik van stille overpeinzing stond mij nog slechts één uitweg open: ik wenkte een huurkoetsier, reed naar huis, waar ik mijn valies pakte, en van daar onverwijld naar het Straatsburger station, waar ik een kaartje nam naar Bar-le-Duc. Maar waarom naar Bar-le-Duc? Omdat Bar-le-Duc de eenige onder alle plaatsen der wereld was, waar voor mij het vooruitzicht bestond mij gefotografeerd te krijgen; m.a.w. omdat in Bar-le-Duc een mijner vrienden uit liefhebberij de photographie beoefende, en ik mij op zijn bijstand verlaten kon, als hij nog maar gezond en - in leven was.

Ik stormde dus naar mijn vriend, den dilettant, of te wel amateur-photograaf. Het was een verschrikkelijk weer. Wind, hagel, sneeuw, regen en koude schenen samengezworen te hebben, om mij een echt afschuwelijke reis te bezorgen. Tweemaal werden wij door de sneeuw opgehouden en bereikten ons eindpunt met een vertraging van drie uren; het was reeds middernacht, te laat dus, om mijn vriend te zoeken. Ik

ging naar het dichtstbijzijnde logement - een ellendig nest. Men kreeg er niets warmes te eten of te drinken, het bed was ijskoud, en het vuur in den haard ging uit, zoodra ik mij te slapen had gelegd. Lucifers waren nergens te vinden, vruchteloos tastte ik in 't donker naar een schelkoord en begon toen te schreeuwen, zoo luid ik kon. Mijn stem klonk door 't geheele huis, maar bleef ongehoord, en ik kon van kou niet inslapen. Toen ik 's morgens opstond, kwam ik mijzelf als een ijskegel voor.

Een droevige, donkere morgen! De sneeuw viel dik en snel; de daken en straten schenen in witte lijkwaden gehuld. Bar le-Duc had wel voor Tobolsk (in Siberië) kunnen doorgaan!

Zoo ooit een mensch bij den aanblik van een anderen verbaasd was, dan was dat mijn vriend, toen hij mij vóór zich zag. 'Dat is net iets voor u,' meende hij, 'ik had nooit....'

Ik haastte mij, hem de aanleiding en het doel van mijn bezoek te verklaren.

'Maar, beste vriend,' riep hij uit, 'dan hadt ge geen ongunstiger oogenblik kunnen kiezen.'

'Heb ik gezegd, dat ik het gekozen heb? Een door den wind voortgedreven stroohalm is niet lijdelijker dan ik bij deze aangelegenheid.'

'Met dit sneeuwachtig weer,' ging hij voort, 'zal ik niets draaglijks voor den dag kunnen brengen.'

‘Laat het dan iets ondraaglijks zijn!’ zuchtte ik wanhopig en moedeloos.

‘Ge bevindt u werkelijk niet in een geschikten toestand om gefotografeerd te worden; ge hebt rust noodig. Zie eens in den spiegel; je lijkt wel een schim.’

‘Schim of vogelverschrikker, dat is allemaal onverschillig; erbarm je en photografeer mij dadelijk! Ik moet van avond in Parijs terug zijn; ik heb nog een hoofdartikel af te maken, dat morgen vroeg weg moet.’

Daar mijn vriend alles gedaan had, om de door hem steeds het eerst in 't oog gehouden eischen der kunst te redden, ondernam hij met goeden wil het door mij verlangde werk. Het vorderde al zijn bekwaamheid en geduld voor hij het tot een goed einde bracht. Na twee uren van onafgebroken proefnemingen verklaarde hij de laatste plaat voor de beste (of liever de minst slechte), die onder de gegeven omstandigheden mogelijk was. Het was natuurlijk volstrekt geen vlelend portret, doch daar maalde ik niets om. Hij beloofde, dat de photographie in ieder geval op Nieuwjaars dag in mijn bezit zou zijn: ik moest mij maar op zijn stiptheid verlaten. Daarop ve trok ik, met hartelijken dank van mijn vriend afscheid nemend.

TYPEN VAN MÖNCHGUT OP HET EILAND RÜGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. AHRENDTS.

De vriendelijke machten, die mij op mijn tocht van Parijs naar Bar le-Duc vergezeld

JESUS GENEEST DE ZIEKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. FUGEL.

hadden, sneeuw, wind en koude, bleven mij ook op de terugreis getrouw. Meer dood dan levend bereikte ik mijn woning. Ondanks het inspannen van al mijn krachten kwam mijn beloofd artikel niet gereed; in plaats daarvan moest ik een verontschuldiging zenden en kreeg per omgaande een stortvloed van berispingen teruggezonden van wege den teleurgestelden redacteur.

De volgende dag - de laatste van 't jaar - was een der akeligste van mijn leven. Ik werd door een vreeselijken angst gekweld: ik kon maar niet gelooven, dat het portret morgen uit Bar-le-duc zou aankomen; er moest weer een ongeluk mee gebeuren. Wat den eersten keer geschied was, kon weer geschieden; neen, het was misschien slechts de gewone loop van zaken in de photographische ateliers, dat de plaat brak! Misschien ontspoorde de trein, of een achtelooze postbode verloor den brief! Alles scheen eerder mogelijk dan de veilige overkomst.

Tot mijn onuitsprekelijke verlichting kwam het portret toch nog rechtijdig aan, en ik haastte mij, het zelf te gaan wegbrengen. Daar de beminnelijke blondine niet thuis was, gaf ik de photographie, zorgvuldig in een omslag gestoken en van een adres voorzien, aan de dienstmaagd over. Toen ademde ik voor de eerste maal sedert veertien dagen weer eens vrij op.

's Avonds ontving ik het volgende briefje: 't Spijt me zeer, dat u mij heden voormiddag niet te huis vond. Hartelijk dank voor uw portret! Het bevredigt mij evenwel niet volkomen; u weet, dat ik een scherp beoordeelaar van photographieën ben. Wees derhalve niet verwonderd, zoo ik u nog eens om het offer van vijf minuten vragen zou. Wij zullen daar nader over spreken. Doe ons nu het genoegen, morgen om halfzeven bij ons te dineeren. De heer Paul en mevrouw Lorry zullen ook onze gasten zijn. A propos, beiden vinden uw portret goed en willen u eveneens daarom verzoeken. Wees dus zoo vriendelijk, uw photographieën mee te brengen. Tot morgen alzoo! Met vriendschappelijke groete enz.'

De lezing van dit briefje bracht mij schier tot wanhoop. Dus alle geestelijke en lichamelijke moeite, mijn tijdverlies, mijn onkosten waren vergeefs geweest! Ik zou opnieuw moeten beginnen! De steen, dien ik in het zweet mijns aanschijns had opgenomen, viel op mijzelf terug. In vollen toorn greep ik de pen - wat zou ik schrijven? Onverschillig wat, maar geen toezegging, dat ik die uitnoodiging aannam. Zou ik zeggen, dat ik ziek was, of dat ik op reis moest? Wat zou het mij baten? Na het uitstel van een week of een maand zou de onaangenaamheid opnieuw beginnen. Zou ik naar de maagdelijke wouden van Amerika trekken, - of de wereld nemen, zooals zij is, met inbegrip van al haar dwaasheden? Dit dilemma steeg klaar en duidelijk vóór mij op. Er was geen andere uitweg: ik had te kiezen.

Met de pen in de hand, bedacht ik mij niet lang, en ik schreef het volgende antwoord:

'Mevrouw,

'Uw welwillende uitnoodiging voor morgen neem ik dankbaar aan. Het doet mij leed, dat mijn portret niet uw bijval vindt; ik sta echter gaarne ter beschikking voor verdere proefnemingen, totdat het resultaat u tevreden zal stellen. De door mevrouw Lorry en den lieer Paul uitgesproken wensch streelt mij zeer; ik heb terstond vijftig afdrukken van de photographie besteld, om aan het verlangen mijner vrienden te kunnen voldoen.

Met de meest volkomen hoogachting,

Uw zeer dienstwillige dienaar,
BÉHA.'

**Ons reisje door den Harz,
door Daisy.
(*Vervolg.*)**

Wij richten nu onze schreden naar het hotel Rosstrappe. Hier heeft men een prachtig vergezicht niet in het Bodethal, maar over de vlakte, de dorpen Neinstedt, Weddersleben met zijn Teufelsmuren, Warnstedt en middenin Quedlimburg met zijn vele torens en het boven alles uitstekende hooggelegen slot. Ook hier ontmoeten wij een vrouwtje met Edelweiss en nemen nog wat van haar mee. Vervolgens slaan wij een prachtigen woudweg in, die ons na een kwartier loopens op den straatweg voert; nog een kwartiertje en wij hebben Herzogshöhe bereikt, een mooi punt met heerlijk uitzicht in het Bodethal, dat al dien tijd door het dikke bosch voor ons verborgen is geweest.

Wij komen nu aan Wilhelmsblick. Hier is in de rotsen een 22 meter lange tunnel gehouwen; wij wandelen hem door en een verrassend nieuw landelijk tooneel ontrolt zich voor onze oogen; een prachtig, eenzaam, bijzonder aantrekkelijk wouddal ligt voor ons; de Bode, die er groote bogen vormende doorheen stroomt, maakt den indruk, of ze telkens een cirkel vormt. Vlak onder ons weiden van een prachtige groene kleur, waarop een heele kudde bruine Harzer koetjes loopen te grazen. Niets dan de lieflijke muziek van haar klokjes verstoort de landelijke stilte. Dit uitzicht is vooral zoo treffend, daar men uit een donkeren tunnel komt. Steenen trappen voeren ons opwaarts naar Krügerslust, zoo genoemd tot herinnering aan den architect Krüger, die dit lieflijke punt voor den wandelaar ontsloot. Hier komen de zonderlinge krommingen der Bode nog meer tot haar recht; op zes verschillende plaatsen ziet men de rivier door het dal stroomen. Heerlijk mooi is het hier; ik had mij veel van den Harz voorgesteld, maar het geheel overtreft toch mijn verwachting. Van zoo iets als de Wilhelmsblick kan men zich onmogelijk een voorstelling maken, als men het niet gezien heeft. Wij vervolgen onzen weg en stappen weldra Treseburg binnen, onzen koers naar het hotel 'Weiszer Hirsch' richtende, dat vlak aan de Bode ligt. Treseburg is een klein, schilderachtig gelegen dorpje. Wij rusten hier een beetje en beginnen onzen terugtocht met de Bode over te steken. Voor 't eerst van ons leven zien wij in een veld kellners, die aan 't hooien zijn, zonderling, maar toch waar.

Eerst voert onze weg vlak langs de Bode, maar begint weldra te stijgen, zoodat wij den heerlijken bergstroom uit de hoogte kunnen bewonderen. Wij passeeren den Rabenstein en de Gewitterklippen, over elkander heen gestorte steenmassa's met geheimzinnige spleten en holen. Wilder en romantischer wordt onze omgeving; onze weg voert langs een doolhof van rotsen, die soms zoo dicht aan den oever staan, dat het niet mogelijk is hier een weg langs te maken en men door zwevende bruggen en galerijen om de rotsen heen gezorgd heeft, dat de wandeling niet onderbroken behoeft te worden. Wij wandelen steeds voort, genietend van de onvervalschte natuur. Aan weerskanten verheffen zich ontelbare rotsen, slechts schaars begroeid; in de diepte kijkende zien wij de onbeweeglijke granietblokken liggen, die eens uit de hoogte zijn neergeslingerd in de ijzingwekkende diepte, zonder meedoogen den waterstroom stuitend, die zich klotsend en schuimend heenwringt tusschen de enge openingen.

De Kesselrücken, een sterk naar voren springende rots, biedt ons een prachtig uitzicht op den Bodekessel, waar de Bode tusschen twee reusachtige granietmuren,

die het dal schijnen af te sluiten, een waterval vormt, welks bruisend water, dat zich met geweld een doorgang baant door de nauwe opening, een diepen ketel in den rotsachtigen grond geboord heeft.

In dien ketel is een draaikolk; alles verdwijnt hier in de diepte, die hier meer dan vijf meter bedraagt. Wij maken dikwijls gebruik van de gemakkelijke banken, die op de mooiste punten aanwezig zijn. Het Bodethal is met recht het glanspunt van den Harz.

Prachtig zijn de door de laatste stralen der ondergaande zon in gloed gehulde toppen der rotsen. Wij komen aan de Teufelsbrücke, een smal bruggetje over de Bode, middenin voorzien van een deurtje; waarschijnlijk is deze brug zoo genoemd, daar hier vroeger slechts twee boomstammen met een niet zeer sterk hekje tot den overtocht der Bode dienden. Dit bruggetje lijkt ons al niet veel steviger. Wij krijgen nu de Rosstrappe en Hexentanzplatz in 't zicht, een bewijs, dat wij vlak bij huis zijn. Zoolang het echter nog licht is, willen wij genieten van de indrukwekkende schoone natuur, waarmee dit stukje aarde zoo ruimschoots bedeed is.

Wij zetten ons nu eens op een steen aan den rand van de Bode, om ze in haar loop te volgen en te zien, hoe zij zich overal door heen weet te wringen, hoogopspringend tegen de steile wanden en met haar heldere droppels de reusachtige varens bespattend; dan weer op een bankje, om de grillige vormen der rotsen te bestudeeren.

Wij zoeken nu toch ons hotel, den Grooten Waldkater op; er is een kleine Waldkater ook, er vlak naast, beide zijn voorzien van een in steen gebeitelden kater boven den ingang. 't Is zoo langzamerhand bedtijd geworden.

Verrukkelijk! de zon schijnt weer helder, maar 't ziet er lekker warmpjes uit.

Wij gaan op weg naar Blankenburg. Het begin van onzen tocht is een flinke wandeling van een paar uur, die ons weer iets heel anders te zien geeft dan gisteren. Wij hebben voortdurend een onbelemmerd uitzicht; nu eens dalende, dan stijgende, wandelen wij tusschen golvende korenvelden en welige akkers. Sommige velden zijn bezaaid met veldbloemen in de schitterendste kleuren. Dat stijgende en dalende, die golving geeft een eigenaardige bekoorlijkheid aan het landschap. In de verte zien wij Blankenburg liggen, goed herkenbaar aan het slot en den Teufelsmauer, een lange rij klippen, met het in de rots uitgehouwen beeld, de 'grootvader' genaamd. De naam Teufelsmauer is ontstaan, doordat de afgoden van de oude Heidenen door de eerste Christenen met den naam van duivelen betiteld werden. De breede rotsstreek, die zich in het Harzgebergte als een muur van het eene eind naar het andere uitstrekt en daarmee een natuurlijke grens vormt, diende te gelijk tot scheiding van Heidenen en Christenen.

Wij laten het schilderachtig gelegen dorpje Wienrode links liggen; weldra bereiken wij Cattenstedt, een klein dorpje. Nu volgen wij den straatweg en het duurt niet lang meer, of wij stappen Blankenburg binnen. Het is een aardig vriendelijk stadje, halvemaansgewijze gebouwd aan den voet van den berg. Daar het ten tijde van den dertigjarigen oorlog veel te lijden heeft gehad door brand, zijn er nog maar weinig oude gebouwen. Wij vragen den weg naar het station, dat wij weldra bereikt hebben. Ons plan is met de Zahnrad-Eisenbahn naar Rübeland te gaan.

Het zijn allergezelligste wagens; ze hebben de lengte van onze stoomtramwagens, maar hier staan de banken niet tegen de ramen, doch middenin, zoodat iedereen vrij uitzicht naar buiten heeft. Weldra komen wij voorbij den Regenstein en beginnen nu te stijgen, tot wij het in een statig beukenwoud gelegen station Bast-Michaelstein bereiken. Tot nu toe heeft de machine den trein geduwd, nu wordt ze echter omgezet

om den trein tegen te houden en rijden wij over hoge dammen en door diepe kloven tusschen den Eichen- en Staufenberg op den Bielstein toe. Wij genieten van een mooie afwisseling van panorama's. Eerst het zoo lief gelegen stadje Blankenburg met in de verte Halberstadt en Quedlimburg, daarna tusschen die heerlijke beukenbosschen, aan weerskanten het ondoordringbare woud en nu die kale bergen. Wij moeten door den Bielstein heen, waardoor men een 480 meter langen tunnel gegraven heeft. De opening van den berg, het begin van den tunnel, die in de verte slechts een klein zwart stipje lijkt, wordt al grooter en grooter; wij stoomen naar binnen,

het daglicht verdwijnt al meer en meer en wij zitten in de diepste duisternis. Dof rommelend rolt de trein verder, angstig fluit de locomotief, tot een schemering van licht, dat weldra overgaat in het heerlijke volle daglicht, ons weer verruimd doet ademen. Wij staan nu voor het station Braunesumpf en even daarna bereiken wij Hüttenrode.

Wij beginnen nu weer te dalen, eerst heel geleidelijk, maar weldra zeer steil, het dal wordt steeds nauwer; na korten tijd bereiken wij de Harzer kalksteengroeven en voert de trein ons tusschen steile ruwe rotsen door het Kreuzthal verder. Nu wacht ons de Bismarcktunnel, die echter de helft korter is dan de vorige. Daarna komen wij in het Bodethal en staan voor ons eindpunt Rübeland. Wij stappen uit en besluiten de andere reizigers maar te volgen, die hier allen komen om de hollen te bezoeken, waar wij ook op afgaan.

Rübeland, vroeger Röveland, d.w.z. Raubland geheeten, daar in de middeleeuwen van hier tot Thale niet minder dan tien roofburchten stonden, is een levendig dorpje. De natuur is er prachtig, weer dat woeste, grimmige van steilopgaande rotsen.

Het is nog een flink eind loopen voor wij aan de grotten zijn. Wij voorzien ons van kaarten, geven gewillig onze paraplu's af en staan met een troepje reizigers voor den ingang, wachtende op de dingen, die komen zullen. Een man in Turksche kleederdracht ontsluit ons eindelijk de poort der tooverwereld. Wij treden het sombere rotsportaal, hier en daar door een electrisch lampje verlicht, stilzwijgend binnen. Het zijn ook plechtige oogenblikken, wanneer men op het punt is, de wonderen der onderwereld te zien te krijgen. Oppassen is hier de boodschap: 50 mark boete voor dengene, die iets aanraakt. Fantastisch is de aanblik dezer druipsteenvormen. Lange rotskegels, glasachtig doorschijnend, schitterend in allerlei kleuren door de stralen van het overal aangebrachte electrische licht, verplaatsen ons voor het oogenblik in een ijspaleis. Met flinke stem geeft de Turk ons zijn verklaringen, telkens nog eens herhalende van de 50 mark boete; het is ook een ware bekoring om er eens even aan te komen, ze hangen zoo uitlokkend boven ons hoofd; maar slechts een aanraking met den vinger en er breekt reeds een stuk af, dat jaren en jaren noodig gehad heeft, om gevormd te worden. Deze druipsteenfiguren en afhangende kegels worden gevormd door druppels, die van de oppervlakte door den berg heensijpelen, de koolzure kalk oplossen en daarna in de grot, waar zij neervallen, weder afzetten; men noemt ze stalactieten en stalagmieten. In den tijd van duizenden jaren zijn sommige stalactieten en stalagmieten aan elkander gegroeid en vormen zodoende zeldzame grotten en gewelven.

In optocht volgen wij steeds onzen leidsman, hier en daar stilstaande bij bijzonder mooi gevormde figuren, prachtig in hun verblindende witheid en doorzichtigheid. Nu is het een waterval, dan een Mariabeeldje in een nisje, geheimzinnig verlicht door een rood lichtje. Langzaam schrijden wij voort door de zwaar gewelfde zuilengangen, een nieuwsgierigen blik werpende in de kloven en spleten, waar wij niet heen geleid worden en die wellicht toegang verleenen tot nieuwe hollen en grotten. Deze grot bestaat uit drie verdiepingen, welke door trappen met elkander verbonden zijn. De Turk wijst ons op het diepste punt van het hol, waar een klein rood lichtje geplaatst is; spookachtig flikkert het heel in de verte. Voorzichtig bestijgen wij de door eentonig, langzaam neervallende druppels steeds vochtige trappen. Een bijna drie meter hooge reuzenzuil is prachtig in zijn schittering.

Wij komen nu aan de Bärenhöhle, waar een massa beenderen liggen; men heeft reeds een heel skelet van den holenbeer gemaakt van beenderen, die hier gevonden zijn. Wij klimmen nog hooger naar de Krystallkammer, waar men de prachtigste vormen van het heerlijkste kristal te zien krijgt; het lijken groote stukken doorzichtig koraal.

Na zoowat een uur in dit tooverpaleis rondgewandeld te hebben, zijn wij toch, hoe mooi het ook is, blijde, dat wij weer het volle daglicht te zien krijgen. De heerlijk-zuivere luchtstroom doet ons goed, en weldadig is het gevoel van de helderschijnende zon, want het is daarbinnen ijzig koud en nat. Als men uit de onderwereld komt, lijkt alles veranderd te zijn; 't is of in dien tusschentijd alles veel mooier is geworden, of de bloemen heller van kleur zijn en de boomen er fleuriger uitzien.

Wij hebben flink uitgeslapen en gaan nu het dorp Thale eens bekijken. Bij nader inzien is het de moeite niet waard en maken wij dus spoedig rechtsomkeer en komen al dwalende in de Brauerei-restaurant te recht; wij moeten toch ook eens zien, waar wij onze Kurtaxe voor betalen. Wij wandelen den aardigen tuin eens door en treden het nette gebouwtje binnen; veel last van bezoekers hebben zij, geloof ik, niet, want het biljart staat vol glazen, in de leeszaal zit één heer en in de muziekzaal zit niemand. Van piano's zijn zij ruim voorzien; natuurlijk kunnen wij er niet afblijven en probeeren ze eens.

Den tuin uitgaande vinden wij een gouden tor; Wil neemt hem op en in triomf dragen wij hem naar onzen kraampjesvriend om te vragen, of hij hem voor ons wil prepareeren. Hij kan het zelf niet, maar brengt ons bij een ander, die het zaakje voor ons in orde zal maken. Door het vinden van dit eene beest is Wil gaande gemaakt en koopt van dien man, die een prachtige collectie heeft, een paar groote zwarte kevers.

Voor den middag hebben wij weer een aardig toertje bedacht. Dadelijk na *table d'hôte* begint de pret. Eerst naar de 'Bodethor,' voorbij de 'Felsenmutter' en de 'Berghanzel'; het biedt ons een prachtig uitzicht en de hevige warmte zou ons haast verleiden hier maar te blijven zitten. Wij klauteren verder naar de Hexentanzplatz en wandelen door tot La-Vièreshöhe, steeds door het prachtige woud, tot wij na een lange wandeling aan Pfeils Denkmal komen, dat op een open plek in 't bosch staat, te midden van zes oude beuken. Dit Denkmal is opgericht ter eere van Friedrich Wilhelm Leopold Pfeil, in 1865, ter herinnering aan de door hem gestichte Eberswalder Forstakademie. Op een granietzuil, waarop een kolossaal marmeren blok ligt, strekt zich een levensgroot uit brons vervaardigd hert uit. Pfeil had een zitje in een van de er om heen staande beuken, hij klom er dikwijls met een ladder naar toe om te genieten van het prachtige uitzicht. Eens heeft hij daar een gedicht geschreven, dat men in het marmeren blok gegrift vindt.

Op den anderen kant is het borstbeeld van den leeraar aangebracht. Het geheel is een waar kunstwerk, mooi gedacht en heerlijk overeenstemmende met de idyllische omgeving. Jammer, dat ze hier geen rustbank geplaatst hebben; waarschijnlijk veronderstelt men, dat de reizigers evenals Pfeil in den beuk zullen klimmen. Dit lijkt ons een beetje waaghalzerig, daarom loopen wij liever op een zachten, met gras begroeiden boschweg naar het eenzaam gelegen Dambachshäuschen, waar Pfeil vroeger verblijf hield (nu jachthuis van prins Hendrik van Pruisen). Wat ligt het hier kalm en rustig te midden van het dichte groen, beschut door die eeuwenoude boomen, die beschermend hun takken er over uitspreiden. Wat een genot daar eenigen tijd door te brengen, volop te genieten van het gejubel der vogels, het gefluister der

bladeren, af en toe verstoord door het gekraak van het kreupelhout, waartusschen de hertjes zich te goed doen en u met hun ronde oogjes schuw aankijken.

Wij hebben plan eerst in Treseburg te rusten, dus stevenen wij weer door. Wij moeten nu een verschrikkelijk steil voetpaadje naar beneden. Dalen, wanneer men zich zoo tegen moet houden, is nog vermoeiender dan klimmen. Beneden aangekomen overschrijden wij den Dambach en zetten onzen tocht voort, nog steeds door het woud tot Weiszer Hirsch, waar een uitstekende klip, gelijk een balkon, over het dal hangt. Treseburg ligt oogenschijnlijk zoo dicht bij ons, dat men meent de daken met een steen te kunnen raken.

In een minuut of tien zijn wij gedaald tot Treseburg, gaan over een bruggetje over de Luppode en verfrisschen ons weldra met heerlijke limonade. 't Is haast onhoudbaar wärm geworden, wij nemen daarom, na een tijdje uitgerust te hebben, heel kalm onzen terugweg weer langs de Bode en genieten voor de derde keer van dien eenig mooien weg, waarop men telkens nieuwe schoonheden ontdekt. Ronduit gezegd is dit het mooiste, wat wij van den Harz gezien hebben.

Wederom Zondag. Het heerlijke weer lokt alle menschen naar buiten; het belooft een prachtige dag te worden. Steeds nieuwe toevoer van menschentropen, van honderden, beladen met taschjes en doeken, allen in hun Zondagsche kleeren; de meisjes meest in het wit, de jongens met varens op hun hoed, onder vroolijk gezang het Bodethal in. Tal van rijtuigen houden voor ons hotel stil. 't Is een herrie en drukte van belang. Uit mijn raam hebben wij er een aardig gezicht op.

Aan tafel vraagt een van de dames, mee te gaan rijden. Hoewel onze eigen tocht nu in duigen valt en wij nu een tocht zullen maken, dien wij gisteren pas gemaakt hebben, is het toch te aanlokkelijk om af te slaan. Pas zijn wij van tafel opgestaan, of daar begint het te regenen, maar gelukkig slechts een paar droppels. Weldra schijnt de zon en heeft de lucht zijn mooie, blauwe kleur herkrege. Nog eenigen tijd loopen wij besluiteloos heen en weer, maar eindigen toch met te gaan.

Ik heb zoo'n Zondagsgevoel; ter eere van de rijpret heb ik niet mijn klauterpak aan, en mijn handen genieten voor 't eerst de weelde van handschoenen, sedert wij op reis zijn. Wij ontmoeten nog steeds zwermen menschen, die van de treinen komen om hun Zondag hier door te brengen, Wij rijden zooals wij gisteren geloopt hebben; nu echter gebruik makende van den rijweg, dus is de omgeving toch iets anders. Eerst naar de Hexentanzplatz, daarna Pfeils Denkmal en Dambachshauschen, waar wij even halt houden.

Mijnheer Lange is een aardige man, die ons om beurten er tens in laat loopen; zijn vrouw, groot en dik, lijkt ons een gezellig, goed mensch; juffrouw De Bruin is klein en mager en heeft bijzondere eigenaardigheden, waarvan de grootste is, dat ze niet wil loopen.

Wij rijden verder naar Treseburg, waar wij uit laten spannen en aan den oever der Bode gezeten van een glaasje Benedictijner genieten, die ons in snoeperige kannetjes met er bij passende glaasjes wordt voorgezet. De stelletjes zijn zoo lief, dat juffrouw De Bruin met alle geweld er een wil hebben en wij haar voorstellen, bij het weggaan het heele zaakje in onze zakken te vermoffelen. Maar dat vindt ze toch een beetje te bar; ze zal eerst eens probeeren, of ze het niet koopen kan, wat ze natuurlijk gedaan krijgt.

Alzoo Thale weer binnenrijdende krioelt het van de menschen; aan het station is er haast geen doorkomen aan; wij hebben een heerlijken rijtoer gemaakt; toch geef

ik de voorkeur aan onze wandelingen, maar het is wel goed, dat onze onderdanen vandaag weer eens uitgerust hebben.

Wij soupeeren gezamenlijk in den koepel en zijn allen in een verbazend jolige stemming. Vóór het naar bed gaan informeert mevrouw Lange met zoo'n verdachte belangstelling naar hetgeen wij den volgenden dag van plan zijn, dat bij mij het vermoeden ontstaat, dat ze zin heeft eens een tocht met ons mee te maken.

Als zij naar bed zijn, deel ik Wil mijn vermoeden mee, die er niets mee ingenomen is, maar het toch met mij eens is, dat, wanneer ze er weer naar vraagt, wij hun moeten vragen, mee te gaan.

‘Maar Daisy, wat een harddraverij van luie Kees zal dat worden, dan mogen wij wel eenige uren vroeger weggaan. Ik hoop maar dat juffrouw De Bruin bedankt, anders moeten wij haar nog dragen.’

‘Wie weet, Wil, wat een pret wij er nog mee hebben, maar laten wij nu gaan slapen, om krachten voor morgen te verzamelen, want je kunt niet weten, hoe wij die oudjes steunen moeten.’

(Slot volgt.)

Bij de Platen.

De Monte Pincio te Rome. -

Rome is niet enkel op zeven heuvelen gebouwd, heuvelen omgeven het ook, en twee daarvan, de Monte Pincio en de Monte Gianicolo (Janiculus), zijn bekroond met heerlijke terrassen, van waar men een prachtig vergezicht heeft over de Eeuwige Stad en haar omgeving. Terwijl echter de Gianicolo zich aan gene zijde van den Tiber boven de voorstad Trastevere verheft, sluit de Pincio zich onmiddellijk bij het hart van het hedendaagsche Rome aan, dat zich tusschen hem en het Corso naar de Porta del Popolo, in het noorden der stad, uitstrekt. Natuur en kunst hebben al van oudsher gewedijverd. om den Pincio tot de lievelingswandelpaats der Romeinen te maken. Prachtige plantsoenen ontvouwen boven de weelderige pracht der zuidelijke flora; lommerrijke wandelingen voeren langs standbeelden en fonteinen naar de villa Borghese met haar kostbare kunstschaten. Een bree de straat voert van de Piazza del Popolo (Volksplein) naar de plantsoenen, doorkruist ze en daalt daarna weer af naar de Piazza della Trinita de' Monti (Plein van de Drievuldigheid der bergen) met de monumentale kerk van dien naam en den geweldigen obelisk daarvoor.

Welk een verrukkelijken aanblik levert het terras van den Monte Pincio op. De koepel van St. Pieter in zijn verheven pracht blikst statig neer op den met deemoedige verbazing starenden toeschouwer, en tevergeefs trachten daarnaast dozijnen koepels zich uit te rekken, om de aandacht af te dwingen. In het zuiden verheft zich het Kapitoel en de met boomen bekroonde Palatijnsche heuvel, in het zuidoosten de Koningsburcht op den Quirinaalschen heuvel, en op den groenen rug van den Janiculus in het westen schemeren bonte villa's tegenover den Vaticaanschen heuvel. Te midden der huizenzee aan gene zijde van den Tiber verheft zich het graf van Hadrianus, de Engelenburcht, op welks spits de aartsengel Michaël het bliksemende zwaard zwaait. Ten laatste vestigt zich de blik op den obelisk, die de Piazza del Popolo siert, en op de beide zuilen in den vorm van scheepssnebben, die van de eerste overwinningen ter zee der Romeinen verhalen.

Het is in één woord een eenig prachtig gezicht, dat de wereldstad aan den Tiber, de stad der keizers en der Pausen, van den Monte Pincio gezien, aanbiedt. 'Langs Romes bloemenheuvel,' zong dr. Schaepman in 1870¹⁾;

Langs Romes bloemenheuvel
Speelt de avondzonneshijn,
Met purpergouden stralen
En tinten zacht en fijn.
De frissche bronnen klatren
Zoo blij, zoo vrij, zoo hel;
Hoe zilvrig zijn de tonen
Van 't maatloos drupplenspel.

De marmerbeelden blinken
Door 't zware olijvenblad,
De zoele Zefiers ruischen
En dartlen langs uw pad.

De purpre rozen geuren

1) Dr. Schaepman's *Verzamelde Dichtwerken*: Monte Pincio.

In stiller zustren kring,
De breede palmen wuiven
Rust en bevrediging.

En duizend stemmen loven
In 't menschelijk gemoed,
Itaaljes blauwen hemel
En Romes zonnegloed.

DE KLEINE ROOKER, NAAR EEN PHOTOGRAPHISCHE INSTANTANÉE.

Typen van Mönchgut op het eiland Rügen. -

Tot de Pruisische provincie Pommeren behoort Rügen, het grootste der weinige Duitse eilanden, van het vasteland gescheiden door een smalle sond, die nauwelijks twee en een halven kilometer breed is. Het eiland, dat een oppervlakte heeft van da helft onzer provincie Zeeland, telt ruim 50,000 inwoners, onder wie maar een paar honderd katholieken. Rügen onderscheidt zich door een allergrilligste gestalte. Van alle kanten is de zee diep in het land doorgedrongen en heeft een aantal grootere en kleinere binnenwateren gevormd, *Wieke* en *Bodden* geheeten. Hierdoor zijn aan alle zijden schiereilanden ontstaan, die gedeeltelijk door zeer smalle landtongen met elkaar of met de kern van het eiland samenhangen. Rügen is rijk aan romantische streken. In het Westen vlak, verheft het zich in het binnenland, terwijl de noordoostkusten meest uit steile, ruwe krijtrotsen bestaan. De belangrijkste hoogte in het binnenland, het 'oog des lands,' is de Rugard, 102 meter hoog. Een der mooiste partijen van het eiland is het schiereiland Jasmund, een kleine hoogvlakte met de schilderachtigste en hoogste punten van heel Rügen. Het bestaat in het noordoosten uit krijtrotsen, die met tamelijk steile wanden naar zee afdalen. Merkwaardig is de Groote Stubbenkammer, d.w.z. steenen trap, een loodrechte krijtrots, wier hoogste punt, 128 meter hoog, de Koningsstoel heet, omdat Karel XII van Zweden hier in 1715 een zeegevecht tusschen de Zweden en Denen bijwoonde. In de nabijheid ligt de Kleine Stubbenkammer, niet zoo hoog, maar nog wel zoo steil. In het zuidoosten ligt het schiereiland Mönchgut, welks bewoners zich van de overige eilanden onderscheiden door taal, kleeding en eigenaardige gebruiken.

De bodem levert, uitgenomen eenige turfstreken, veel koren op, terwijl op het eiland mooie beukenen eikenwouden worden aangetroffen, de veeteelt er van beteekenis is en ook de vischvangst, vooral de haringvangst, een belangrijk middel van bestaan vormt. Om zijn natuurschoonheid en zijn zeebaden wordt Rügen druk

bezoekt. Van de hoofd plaats Bergen naar Straalsund aan de Pommersche kust ligt een 29 kilometer lange spoorlijn, die in 1883 geopend werd.

Rügen was in de eerste eeuwen der christelijke jaartelling door Germanen, daarna door Slaven bewoond en werd in 1168 door koning Waldemar I van Denemarken veroverd, die de bewoners tot het Christendom bekeerde. Bij den vrede van Munster kwam Rügen aan Zweden, maar werd in 1815 als een deel van Zweedsch-Pommeren aan Pruisen afgestaan.

Onze fraaie gravure geeft een paar typen der bevolking van het schiereiland Mönchgut, wier eigenaardige kleederdracht aanstonds de aandacht trekt. Het jonge meisje is met het oculeren van een jong boompje bezig, terwijl haar broer aandachtig toekijkt, of zijn zuster die kunst wel naar den eisch beoefent. Mooi is op den achtergrond de effen waterspiegel der zee met de blanke meeuwen er boven en een paar zeilen aan den gezichteinder.

Jesus geneest de zieken. -

Deze gravure vat al de wonderwerken, door den Zaligmaker gedurende Zijn leven op aarde gewrocht, in één tafereel samen. Blinden worden door Hem ziende gemaakt, aan dooven het gehoor, aan stommen de spraak teruggegeven. Lammen werpen hun krukken weg, bezetenen wordt de duivel uitgedreven en dooden worden weer tot het leven opgewekt. Heerlijk is het vertrouwer, waarmee de jonge moeder haar gestorven kindje voor de voeten des Heilands neerlegt, waarmee anderen om verlossing smeeken hunner kwalen. En Christus spreekt krachtens Zijn almacht niet alleen het bevrijdende woord wat het lichaam, maar ook wat de ziel betreft.

Op den achtergrond zien wij de Farizeeërs redetwisten, naijverig als zij waren op de vereering, die den Zaligmaker van het volk ten deel viel. Ziende blind weigerden zij de Goddelijkheid Zijner zending te erkennen en zonnen op middelen om zich op Hem te wreken. Maar Zijn uur was toen nog niet gekomen.

De kleine rooker. -

Een aardig manneke, zooals hij daar heel parmantig, met de lange pijp van vader in den mond, op zijn verhevenheid zit, de linkerhand onder het schootsvel. Die houding heeft hij van vader afgekeken, maar hij doet het zoo knus, zoo natuurlijk, dat het een lust is, het baasje in zijn kinderlijk-blijde zelfvoldoening gade te slaan. Wie zou hem zijn illusie willen ontnemen, dat hij zóó al een heele Piet is?

[Nummer 34]

Overtollig.

Door Mathilde.

I.

Me dunkt, je bent wat stil van avond, Robert,' zeide de oude juffrouw Van Berken tot haar zoon, die tegenover haar zwijgend de courant las.

Hij keek op naar het goedge, vriendelijke gezicht onder het zwarte mutsje, dat sedert jaren daar tegenover hem aan de andere zijde der tafel zat, en vroeg terug:

‘Stil, hoe komt u er aan, moeder?’

‘Me dunkt, sedert je in Kleef bent geweest, schijn je veranderd. 't Is of je iets in 't hoofd hebt, waarover je niet heen kunt, je schijnt verstrooid, diep in gedachten, je hoort niet altijd wat ik zeg en antwoordt dikwijls niet eens op mijn vragen. Misschien heb je mij wel verwend, omdat je altijd zoo vriendelijk en attent voor mij waart, maar daarom juist valt het op. Je hebt toch geen zorgen?’

‘O neen, alles gaat best op de fabriek. Wij hebben bestellingen in overvloed....’

‘Ja, dat dacht ik ook, maar zie je, 't is ook niet wat ik je zorggezicht noem, dat je tegenwoordig hebt, 't is heel iets anders, misschien is het ook verbeelding van mij, maar mij dunkt, dat je niet precies verdrietig bent. Soms kunnen je oogen zoo schitterend zijn alsof je aan iets heel prettigs denkt en dan kijk je weer zoo sombere of je er aan twijfelt, of je dat prettige wel krijgen zult.’

‘Moeder,’ riep Robert half boos, half lachend, ‘'t is onbegrijpelijk, wat u duidelijk op mijn gezicht kan lezen - 't is waarlijk of het uw kerkboek was.’

‘Dus heb ik het geraden!’

De oude vrouw liet haar beenige vingers, die onophoudelijk de breipennen in beweging brachten, even op tafel rusten, zij legde haar bril naast zich en zag toen met haar kleine, doordringende zwarte oogen haar zoon strak aan.

‘Misschien - ik zeg niets,’ antwoordde hij, haar blik ontwijkend.

‘Mag ik dan meer zeggen?’

‘Heeft u misschien nog meer gevonden? Zegt u het dan op, 't is misschien gemakkelijker als u het zegt dan ik.’

Een smartelijke trek maakte de rimpels in het oude gezichtje wat dieper en scherper en de zwakke stem trilde verdacht toen zij zeide:

‘Nu dan, je hebt trouwplannen!’

Het bloed vloog naar de wangen van den fabrikant, hij bleef haar verrast aanzien en het duurde een poosje vóór hij vragen kon:

‘Maar, moeder, wie heeft u dat gezegd?’

‘Nu, is 't zoo niet? Je hebt in Kleef iemand ontmoet, die eindelijk zooveel indruk op je heeft gemaakt, dat zij je er toe gebracht heeft je zelf af te vragen, of het niet beter is een huishouden te stichten, dan je leven altijd maar eenzaam door te brengen, met geen ander gezelschap dan je oude, eenvoudige moeder.’

Zij slikte even en haar breikous opnemend, begon zij weer met zenuwachtige haast voort te breien.

Robert bleet haar verbaasd aanzien.

‘Moeder,’ vroeg hij, ‘hoe kan u dat zoo goed weten?’

‘Door mijn liefde, beste jongen! Ik heb voor niets anders geleefd dan voor jou, nadat Onze Lieve Heer je goede vader zoo onverwacht opriep en - je bent voor mij altijd de beste zoon geweest. - Aan jou heb ik het te danken, dat ik van arme vrouw - nu een deftige dame geworden ben - dat ik in zoo'n mooi huis woon en overal geacht word als de moeder van den rijken fabrikant Van Berken - en jouw geluk is altijd het mijne geweest, dat weet je wel?’

‘Hoe kan u dat nog vragen, moeder?’

‘Vroeger heb ik je dikwijls gevraagd, of je er niet aan dacht te trouwen - maar je scheen er nooit veel zin in te hebben, je was tevreden met je werk en met de manier, waarop ik je huishouden deed - toen heb ik er niet meer over gesproken - jaar in, jaar uit kwam geen verandering. Je bleef hetzelfde, totdat je uit Kleef terugkwam, en toen heb ik het mij zelf dagelijks gezegd: Bereid je maar voor, moedertje! Een groote verandering is op til. Robert heeft iets in zijn hoofd en in zijn hart!’

‘En zou het u spijten, moeder?’

Twee groote tranen biggelden over haar gelaat.

ALBANEENZEN VAN DEN STAM DER MALIFORI'S UIT DE OMGEVING VAN SKOETARI.
Naar een oorspronkelijke schets van V. Titelbach.

‘Ik had geen wenschen meer, ik was geluk-

kig, maar wat doet het er toe, wat ik voel, of ik het minder goed krijg....’

‘O neen, moeder, dat zal nooit gebeuren. U blijft de eerste, wat er ook van moge komen. Wij scheiden nooit, dat staat vast!’

Zij glimlachte droevig.

‘Lieve Robert! Ik ben lang genoeg gelukkig geweest door jou. Denk nu ook aan jezelf!’

Hij stond op, een forsche, flinke man van omstreeks zes en dertig jaar, het type van een, die zich opgewerkt heeft door eigen kracht en energie, en die daarbij de kostbaarste gaven van ziel en hart niet verloren heeft, die innerlijk goed en zacht gebleven is als een kind.

Hij omhelsde zijn moeder diep aangedaan en knielde toen voor haar neer, zijn hoofd op haar schoot leggend.

‘Moeder,’ zeide hij zacht, ‘zij zal zoo’n goede dochter voor u zijn, want zij is zoo lief, zoo zacht, zoo innig beschaafd en verstandig.’

‘God zegene je keuze, Robert. Ik twijfel er niet aan, je zult mij geen dochter brengen, die jou niet ten volle waardig is, en vertel me nu alles!’

Hij deed niets liever en hij vertelde uit de volheid van zijn hart, hoe hij in Kleef toevallig in gezelschap was gekomen met mevrouw Manteghem en haar dochter Constance; mevrouw was de weduwe van een hoofdofficier, en woonde nu in Den Haag in Duinoord; behalve deze eenige dochter, had zij nog een paar zonen, die echter in Indië of Transvaal geplaatst waren.

De oude vrouw kneep de lippen vaster opeen en knipte met de oogen - deze bijzonderheid maakte haar de kennismaking van haar zoon nu juist niet aangename - hij merkte het niet en vertelde door.

Zij zaten naast elkander aan tafel, ontmoetten elkander op het terras en de wandelingen. Constance was een zacht, lief persoontje; zij was alleen een beetje zwak en zenuwachtig, haar moeder moest haar zeer ontzien, maar zij had volstrekt geen aanspraken, zij cijferde zich altijd weg en kon niet verdragen, dat men zich moe om haar maakte. Zij waren goed katholiek. Zondags reden zij samen uit, maakten vele uitstapjes en nog vóór dat hij 't zelf wist, voelde Robert, dat Constance groote macht over hem had verkregen en hij voor 't eerst de vrouw gevonden had, die hij wenschte lief te hebben als de zijne.

‘En heb je reeds aanzoek om haar hand gedaan?’ vroeg de oude vrouw, hem over zijn donker, kort geknipt haar streelend.

‘Neen - dat wil zeggen - ik weet dat ik haar niet onverschillig ben - ik heb haar veel van u verteld en van onze innige verhouding en dat vond zij zoo mooi en haar moeder hilde er van - och! zij zijn zoo gevoelig en sympathiek - zij zouden zoo gaarne kennis met u willen maken. Toevallig kenden zij den notaris Vierman, in Vlasveld, en nu schreef mevrouw Manteghem mij, dat zij daar belet gevraagd hebben en er een poosje komen logeeren.’

‘O zoo!’

Er was iets in den toon zijner moeder, dat Robert minder aangenaam trof; 't was of zij het een weinig ongepast vond van een moeder, om met haar dochter de eerste stappen te doen tot nadere kennismaking met een aanstaanden schoonzoon.

‘Zij zouden er toch wel eens gekomen zijn,’ voegde hij er bij als een soort verontschuldiging.

‘Maar toen je laatst in Den Haag was, heb je ze toch zeker wel bezocht?’

‘O ja, ik ben er geweest, ik wilde haar interieur leeren kennen en 't was daar juist zooals ik me had voorgesteld: smaakvol, keurig, innet! Ik zou er u eer over gesproken hebben, maar och! ik zag er zoo tegen op. Wij leven zoo aangenaam, zoo vredig, ik had nooit gemeend, behoefte te zullen voelen aan een ander leven - maar nu is het ineens zoo veranderd. Ik kan me niet meer voorstellen, gelukkig te kunnen zijn, zonder mijn Constance.’

De oude, rimpelige handen beefden sterk en de stem klonk onzeker toen zij vroeg: ‘Dus eigenlijk ben je er reeds overtuigd van, dat zij je genegen is en er in zal toestemmen, je vrouw te worden....’

‘Ja.... ten minste zoo goed als.... Maar, moederlief! Denk toch niet, dat u voor haar de plaats zal moeten ruimen. Ik zal alles goed regelen, u blijft hier; zij is te zwak om voor zoo'n groot huis te zorgen, en dan ook, zij heeft te veel andere liefhebberijtjes, die haar tijd innemen. Behalve haar muziek, schildert zij op glas en op zijde, zij maakt zelf haar kleederen, - ja, zij maakt zelfs verzen en schrijft novellen en dan fietst zij ook en houdt veel van tennis en croquet.’

De arme oude vrouw zag geheel verwonderd en verbijsterd haar zoon aan, die nu weer tegenover haar zat. Geen twijfel meer, die aanstaande schoondochter was op en top een nieuwerwetsch meisje, dat op alle mogelijke moderne stokpaardjes rondsprong en dat op haar, eenvoudig, ouderwetsch burgervrouwtje, laag zou neerzien.

‘Dus ziet u, dat u onontbeerlijk is hier voor het huishouden. Hoe minder Constance te doen heeft, hoe dankbaarder zij u zal zijn, dat u haar het huishoudelijk werk, waarvan zij niets houdt en ook weinig verstand heeft, uit de hand neemt.’

‘Maar zij heeft toch ook nog zelf een moeder.’

‘O, maar die komt niet bij mij inwonen, dat begrijpt u toch wel. Die blijft in Den Haag, dat spreek ik wel af.’

‘En als zij er op staat?’

‘Dat zal zij niet doen, zij zal begrijpen dat mijn moeder hier de oudste en heiligste rechten heeft, en het mijn plicht is, ze door ieder te laten eerbiedigen, 't eerst door mijn vrouw.’

‘t Waren mooie woorden en zij werden met den noodigen gloed en nadruk gezegd, maar toch stelden zij juffrouw Van Berken niet gerust; zij was zoo oud geworden, zij had zooveel zelf ondervonden en zooveel in de wereld rondgezien, zij wist hoe gemakkelijk 't is, vooruit alle moeilijkheden te regelen naar welgevallen, maar ook, hoe alles onder den indruk der werkelijkheid, geheel verschillend uitvalt en hoe er dan allerlei belangen opkomen, waaraan men vroeger niet dacht, waarmede men rekenen moet en die aan elke zaak een geheel ander aanzien geven.

Eén ding stond bij haar vast, haar eigen gelukkigste jaren waren voorbij, maar dit rekende zij niet - één enkele groote vraag alleen hield haar bezig - zou het huwelijk van haar eenigen zoon met dit vreemde meisje tot zijn geluk strekken? Invloed uitoefenen op zijn besluit kon zij niet, het zou er trouwens ook reeds te laat voor zijn; hij had zich reeds te ver gewaagd en zijn hart, zijn eerlijk, trouw hart, was door die andere reeds geheel veroverd.

Zij kon niets anders doen dan de handen vouwen en bidden voor zijn toekomst, zijn geluk. Haar geheele leven was trouwens één gebed geweest. Haar man, meesterknecht aan deze fabriek, die toen echter nog in lang den omvang niet had gehad van thans, werd door een ongeluk verminkt en stierf eerst na lang en zwaar lijden. Zij bleef met haar tweejarig zoontje achter en verdiende door naaien en breien een stukje brood. De fabrikant ondersteunde haar ook wel, maar zijn zaken bloeiden niet en veel kon hij niet doen. Gelukkig bleek Robert, toen hij naar school ging, een

buitengewoon vlug, ijverig kind, dat leerde wat hij maar kon; door goede menschen geholpen kon hij zijn studiën voortzetten, hij kwam aan de fabriek, die van eigenaar veranderd was; hij deed eenige belangrijke verbeteringen aan de machines - steeg langzamerhand op tot compagnon en toen de eigenaar stierf, was hij zoo ver, dat hij de geheele fabriek voor eigen rekening kon drijven.

Zelf van onder op begonnen, bezat hij een open oog voor de nooden van zijn volk, hoewel hij onverbiddelijk streng kon zijn voor elke tekortkoming; onder zijn leiding nam de zaak een ongekende vlucht en na eenige jaren was hij een vermogend man; hij had zelfs zeer rijk kunnen zijn, als hij minder acht had geslagen op de rechtmatige eischen zijner arbeiders.

‘Ik ben toch alleen op de wereld. Moeder en ik zullen er wel komen,’ zeide hij, wanneer hij een groot gedeelte der winst afstond, ter wille van zijn werkvolk.

Moeder had hem niet verlaten; haar onbezorgde dagen waren aangebroken, sedert zij in de ruime, niet bevallige, maar toch uiterst gezellige fabrikantswoning haar intrek had genomen.

Het huis was eenvoudig gemeubeld, zelfs ouderwetsch, maar in haar oog was het een voorbeeld van deftige degelijkheid: ook het verdere huishouden was op een bescheiden leest geschoeid. Robert was er zeer tevreden mee, hij was het nooit anders gewoon geweest.

De goede burgerpot zijner moeder smaakte hem beter dan alle mogelijke lifflafjes, die hem op diners van vrienden of aan *tables d'hôte* werden vóórgezet.

Een jonge dienstbode hielp haar in de taak; gewoonlijk nam juffrouw Van Berken een jong meisje uit een der werkmansfamilies bij zich in dienst, een kind dat weinig kon, maar onder haar verstandige leiding, na eenige jaren, een bekwaam burgerdienstmeisje werd. Dan liet zij haar een grooteren dienst zoeken en was kinderlijk blijde, als het kind 't goed maakte en in haar nieuwe omgeving voldeed.

Zoo had zij er reeds verscheidenen opgeleid, en behalve eenige teleurstellingen had zij alle reden om met de resultaten van haar ‘meidenschool,’ zooals Robert het schertsend noemde, tevreden te zijn.

En nu zou alles anders worden; geen wonder dat zij er pijnlijk door verrast was; jarenlang had zij zich wel voorgehouden, dat eens dit oogenblik komen kon. Zij had er zich op voorbereid, alle dagen bad zij uit de volheid van haar vroom hart voor haar kind, opdat God hem niets anders zou geven, dan wat strekken kon tot bevordering van zijn eeuwig en tijdelijk geluk, maar dat nam niet weg, dat zij zich nu maar niet verheugen kon over een gebeurtenis, die hij als het hoogste geluk van zijn leven beschouwde.

Robert was nu vroolijk en opgewekt, als voelde hij zich ontheven van een zwaren druk; hij had er zeer tegen opgezien, zijn moeder de bekentenis te doen van zijn nieuwe plannen; misschien was hij er, ondanks zijn neiging om alles van den besten kant te bezien, niet geheel zeker van, of die twee contrasten, de moderne dames Manteghem en zijn lief, oud moedertje wel bij elkander zouden passen. In elk geval, hij gevoelde zich zeer verlucht nu zijn moeder er alles van wist en het zoo kalm en verstandig opnam; dat zij er niet over juichen zou, dat had hij vooruit begrepen, maar meer tegenstand verwachtte hij toch stellig en het viel hem mee, dat zij zich zoo spoedig scheen te schikken.

Hoeveel haar dit kostte, vermoedde hij niet in zijn egoïsme van eenigen zoon en van aanstaanden bruidegom; hij was te veel gewoon geraakt aan haar zelfvergetelheid en haar manier van zichzelf altijd op den achtergrond te plaatsen, om naar haar innigste gevoelens te vragen.

De meid bracht een pak brieven binnen.

‘O het antwoord op mijn advertentie,’ zei Robert, ‘u weet, dat ik een nieuwen portier noodig heb. Ik adverteerde om een eenvoudig man, ongehuwd, tegen vrije woning, licht, vuur en een kleine bezoldiging en zie nu eens aan, wat 'n massa lui zich daarvoor aanmelden.’

‘Och ja!’ zuchtte de moeder, ‘de strijd om het dagelijksch brood wordt bij den dag zwaarder.’

Robert las met vluggen blik de brieven over; hij had er de gewoonte van en hij schiftte ze dadelijk na lezing.

‘Gepensionneerde onderofficieren, onderwijzers, politieagenten, ja zelfs een Mr. in de rechten, verbeeld u - die komen om het baantje solliciteeren, maar het zijn me individuën - geloof ik - je hebt hun taal en stijl maar te lezen.’

‘Zoo'n concierge hoeft nu toch ook niet zoo'n ontwikkeld mensch te zijn,’ merkte de moeder op met een flauwen glimlach.

‘Nee, dat niet, maar stijl en taal zijn meestal de spiegels van iemands karakter en als ik daar op afa, dan zijn het erbarmelijke karaktertjes, die zich hier komen aanmelden. Hé, dit is wat anders!’

Hij las en stak haar over de tafel den brief over.

‘Leest u dezen eens moeder en zeg dan of hij niet een netten indruk op u maakt. Die man heeft blijkbaar betere dagen gekend en bezit zekere beschaving, en toch schijnt hij zoo bescheiden en maakt niet de minste aanspraken, zooals de andere deftige heeren, die om het baantje solliciteeren.’

‘Ja,’ zeide juffrouw Van Berken, ‘naar zijn brief te oordeelen is het een bedaard, net man, die veel ondervonden heeft, maar er toch niet op pocht.’

‘Wij zullen hem in elk geval op het rechterhoopje leggen, vindt u niet?’

‘Zeker! De hand is flink en de stijl niet al te onderdanig maar hoogst beleefd en in de vormen. Dat vindt men tegenwoordig zoo weinig.’

‘Ja, als die man er toe geschikt is, zou ik hem ook nog veel schrijf- en administratiewerk kunnen geven, dat zou mij erg te pas komen bij mijn nieuwe plannen.’

Weer trok een wolk over zijn moeders voorhoofd. Hij zou 't werk, dat hij nooit aan vreemden overliet, nu uit de hand geven, ook al ten gevolge van zijn huwelijk met een veeleischend jong meisje.

‘Ik heb zooveel gewerkt in mijn leven, licht dat ik nu ook wat rust neem!’ voegde hij er bij.

‘Je zult nu juist harder moeten werken, zou ik denken, nu je een huisgezin stichten wilt,’ sprak moeder hoog ernstig.

II.

In een doodeenvoudige kamer van een bovenhuis, in een kleine provinciestad, zaten drie personen bij elkander onder een ernstig gesprek.

Het waren vader, moeder en dochter; de moeder zat of liever lag in een stoel, die iets gemakkelijker was dan de andere, met kussens in den rug en tegen het hoofd. Haar gezicht was bleek en mager, door en door ziekelijk; haar oogen stonden flauw en mat. Toch maakte zij een vriendelijken, goedigen indruk; de vader was een flinke, niet oude man, doch ook zijne kleur droeg de sporen van ontbering en verdriet; hij zat met een open, pas ontvangen brief vóór hem, aan de met een verschoten kleed bedekte tafel.

De weinige meubels waren echter goed en degelijk, men kon zien, dat zij afkomstig waren uit een welvarend gezin; daarbij blonken zij van zindelijkheid. Ook de kleederen van het drietal, hoe eenvoudig en allesbehalve nieuw, waren even netjes onderhouden als de meubels.

Het meisje stond aan het raam en klopte een ei tot schuim; zij scheen even in de twintig jaar te zijn, mooi was zij niet precies, maar zij had een aangenaam, vroolijk gezicht, heldere, blauwe oogen en dik bruin haar, dat zij eenvoudig, maar toch met zekeren smaak had opgestoken.

Haar kleeding zat onberispelijk net en niemand zou zeggen, dat het zeer goedkoope stof was en eigengemaakt bovendien, zoo droeg zij het met zekere aangeboren gratie.

‘Nu, vadertje-lief, dat is dan eindelijk de zilveren rand, waarnaar wij zoo lang uitzagen,’ zeide zij opgewekt. ‘t Is de eerste keer, geloof ik, dat u antwoord krijgt op uw vele, vele brieven.’

‘Ja, dat is waar, maar toch - ik geloof nooit dat er iets van komt.’

‘En waarom niet?’ vroeg zijn vrouw, ‘altijd denk je maar het ergste. Nooit zal je iets anders zien dan de donkere wolk en den zilveren rand erken je pas, als de zon heelemaal doorbreekt.’

‘Ik geloof juist, dat het wel gelukken zal. Ik heb er een voorgevoel van. Dezen morgen heb ik toch zoo gebeden toen ik in de kerk was. 'Heilige Moeder Gods! zei ik, zoo kan het niet langer gaan. Wij hebben nog precies twintig gulden op de spaarbank en zes en twintig stuivers thuis; mijn moedertje is zoo zwak, zij moet versterkende middelen hebben, vadersje ziet er ook uit als een geest. Zijn copieerwerk is afgeloopen; Treesje verdient met haar zakdoeken zoomen en schortjes naaien een waar hongerloon....’

‘Omdat zij haar moeder verplegen moet, het huishouden doen, de kleeren van alle drie in orde houden....’

‘Ja, zij is het meisje voor alles! Dus onze Lieve Vrouwtje, zei ik verder, bid dat er uitkomst verschijne, want anders gaat het bepaald mis met de heele familie Vermeilen.’

‘Dan blijft ons niets anders over dan naar het armenhuis te gaan, en jij kon dan jezelf en alleen door de wereld slaan.’

‘Dat mocht toch niet en nu komt die brief op die advertentie, waaraan wij nauwelijks meer dachten, uit de lucht vallen. O, 't is juist wat wij moeten hebben, een net huisje met een tuintje buiten, vader krijgt schrijfwerk en moedertje doet haar best beter te worden, en ik zal wel het noodige verdienen, al was het maar met wasschen, strijken of japonnen maken voor de boerenmeiden van het dorp. Zooveel kan ik er licht genoeg van. In elk geval, ik geef er mij brutaal voor uit en als ik maar eens in de klanten ben, dan leer ik al doende wel!’

De betrokken gezichten der ouders klaarden op, bij haar vroolijk, opwekkend gepraat. Zij gaf moeder haar geklopt eitje, ging naar de kast, dekte de tafel en zette er het eenvoudige twaalfuurtje op:

‘Vandaag eten wij Zwitsersche kaas, hoor vader, om ons te trakteren, voor den mooien brief!’

Maar de vader las den brief misschien wel voor den tienden keer over.

‘t Zal niets geven,’ zei hij hoofdschuddend, ‘want het stond duidelijk in de advertentie, dat de portier ongehuwd moest zijn. Ik had er niet op willen schrijven, maar moeder en Therese drongen er zoo op aan, dat ik het maar doen zou en toen heb ik het maar gewaagd.’

‘Nu ja, 't voornaamste is, dat die mijnheer u ziet en waardeert - waar plaats is voor één, daar kunnen wij met drieën ons wel behelpen. Wat kan 't hem schelen of u nog een vrouw en dochter er op na houdt.’

‘Ik voldoe niet aan de eischen, al zou het andere ook nog zoo goed uitkomen.’

‘Kom, vadersje-lief! Geen muizenissen. Kom maar gauw aan tafel - ik heb bepaald trek, en de Zwitsersche kaas ruikt zoo heerlijk.’

‘Altijd vol gekheid,’ zeide de moeder glimlachend. ‘Trees, Trees, ik geloof, dat je nog gekheid zult maken wanneer de deurwaarders ons het huis uitzenden.’

‘Och, moedertje-lief! als u maar niet te erg hoest en vader wat vroolijk kijkt, dan ben ik meer dan tevreden. Wij hebben zooveel ellende gehad, dat er eindelijk toch zonneshijn moet doorbreken. Wat zegt u?’

‘Ja, kind! 't Spreekwoord zegt wel: Na regen komt zonneshijn, maar ik zeg met veel meer recht na zonneshijn komt stellig regen! Wat waren wij niet gelukkig het vorige jaar om dezen tijd, toen wij de zilveren bruiloft vierden. Niets ontbrak er aan ons geluk, ik had een goede betrekking, moeder was gezond, wij woonden in een

lief huis met een aardigen tuin, rijk waren wij niet, maar wij hadden alles wat wij wenschten, en plotseling kwam de slag, mijn patroon verloor alles, en al het geld, dat wij zoo zuinig bespaard hadden in al die jaren, ging mede verloren. Wij stonden daar dus arm en hadden nauwelijks een dak boven ons hoofd. Ik moest een betrekking zoeken, maar op mijn leeftijd gaat dit zoo gemakkelijk niet. Moeder begon te sukkelen....'

'Nu ja, dat is de regenbui geweest, een leelijke, zware onweersbui, die ons geducht heeft gehavend, maar nu is het de beurt aan het mooie weer. Wanneer moet u naar dien mijnheer - hoe heet hij ook - Robert van Berken gaan - Donderdag, nu dat is overmorgen. Dan zal ik uw *garde robe* eens goed nakijken en flink opknappen, zoo ziet die fabrikant meteen, dat hij met geen gewoon burgermannetje te doen heeft.'

'Of dat nu wel zoo wenschelijk is?'

'Dat zou ik denken! Verbeeld u eens, als je voor hetzelfde geld zoo'n mooie, decoratieve verschijning kunt hebben aan je poort en dan nog iemand zoo plichtgetrouw, zoo door en door fatsoenlijk en net als mijn vader. Als die fabrikant dat niet inziet - dan is 't een stommeling of een parvenu!'

'Kind, kind! Jij verbeeldt je, dat ieder jouw ouden, versleten vader aanziet met jouw oogen. Als ik het niet beter wist, zou ik nog ijdel kunnen worden.'

(*Wordt vervolgd.*)

Het doove moedertje.

Wie treedt bij 't doove moedertje in
Zoo stil en met een lach?
Het is haar eenig kind, haar zoon,
Dien ze in geen jaren zag.

Stil treedt hij in - zij hoort hem niet,
Zij spint en denkt aan hem -
Stil knielt hij aan haar zijde neer,
En 'Moeder!' klinkt zijn stem.

O wonder! eensklaps ziet zij om
Bij 't klinken van zijn stem:
Ze is voor dat lieve woord niet doof,
Met de oogen hoort zij hem.

Zij strekt hem juichend de armen toe,
En richt hem weenend op,
Zij drukt hem aan heur boezem vast
En hoort zijn harteklop.

En rust op hem haar moederoog,
Dat hel van vreugde gloort -
'k Wed, dat het doove moedertje
Een Engel zingen hoort.

Uit *Germania's dichtbloemen*.
B. VAN MEURS.

Ons reisje door den Harz.

Door Daisy.

(Slot.)

Wij loopen onzen morgen een beetje te verbeuzelen, want wij wachten een telegram van huis, of het goed is, dat wij Woensdag in plaats van Dinsdag thuis komen. Eindelijk verschijnt het kostbare papiertje met het heuglijk bericht: jelui kunt blijven. De Hollanders deelen in onze feestvreugde en onze aardige mevrouw Lange begint weer over onzen tocht, zoodat ik haar voorstel, dien met ons mee te maken, terwijl dan mijnheer, die een pijnlijken voet heeft, en juffrouw De Bruin ons in een rijtuig kunnen nakomen. Mijnheer komt er echter tegen op, met haar in een rijtuig gestopt te worden en wil met alle geweld meewandelen, en juffrouw De Bruin wil niet alleen in een rijtuig en niet thuisblijven ook, zoodat wij ons weldra met ons allen op weg begeven. Wil en ik zijn nieuwsgierig, hoe dat af moet loopen, want mevrouw Lange loopen al spoedig de droppeltjes langs het gezicht; ze opent al hijgend en blazend den stoet, na zich eerst meester gemaakt te hebben van Wils bergstok, waarmee ze af en toe met verrukking in de lucht pikt om ons iets moois te wijzen. Achter haar komt juffrouw De Bruin, die neiging heeft op het eerste het beste bankje neer te strijken, wat wij echter nog in tijds weten te beletten. Nu volgt mijn persoontje en dan mijnheer Lange, achter mij aanhuppelende met zijn zieken voet, allerlei gekheden verkoopende met Wil, die den trein sluit. Wij moeten steeds stijgen en blijven door den smallen weg gedwongen achter elkander te loopen; mevrouw Lange moet af en toe eens stil blijven staan, tot ze eindelijk op een bankje neerzigt en de aanhang het voorbeeld van de aanvoerster volgt. Het is een heele toer, nu ze eenmaal zitten, ze weer op te krijgen; eindelijk lukt het toch. Wij wandelen door heerlijke, smalle boschpaadjes steeds hooger en hooger.

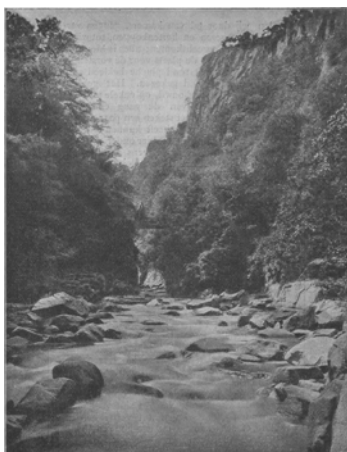
HET DOOVE MOEDERTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. GSUR.

De Georgshöhe is al in het zicht en met nieuwen moed krabbelen wij verder, tot wij ze bereikt hebben.

De hooge toren hier biedt ons een prachtig uitzicht. In de verte zien wij den Lauenburg: verschillende dorpjes liggen schilderachtig aan onze voeten. Wij verlustigen ons een poosje in het uitzicht, de heerlijke bosschen, bergen en dalen en gaan weer naar beneden om wat uit te rusten.

Uitgerust zijnde, trekken wij weer verder. De geheele familie is vol moed, die echter na een goed half uur loopens gaandeweg begint te zakken; het gehijg en geblaas van mevrouw Lange neemt steeds toe; juffrouw De Bruin's jeremiades over de warmte worden steeds heviger en bereiken het toppunt, als wij een berg af moeten, die bijna recht naar beneden gaat: 't is wel de steilste weg, dien ik in den Harz ontmoet heb.

Wij zijn nu in het Wurmbachthal, en hebben hier een uitgekozen plekje om te rusten; reusachtige klippen begrenzen den weg, terwijl de Wurmbach zich, evenals in het Ilsethal de Ilse, door de met mos begroeide lagere klippen heenwerkt. In onze nabijheid bevinden zich groote granietgroeven. Mevrouw Lange wil weer op weg, ze schijnt te genieten, wat mij eenigszins onverklaarbaar lijkt voor iemand, die zooveel mee te dragen heeft en zoo gauw buiten adem is.

IN HET BODETHAL: Teufelsbrücke en Bodekessel.

BIJ EEN ZESTIENDE-EEUWSCH KUNSTHANDELAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MAX. GAISSER.

Wij trekken weer verder en zien weldra de ruïne liggen; om haar te bereiken, moeten wij nog een aardige hoogte beklimmen. Wij drietjes, mevrouw, Wil en ik,

komen natuurlijk het eerst aan; een prachtig panorama ziet men hier. Juffrouw De Bruin, boven aangekomen, informeert dadelijk naar een rijtuig; mevrouw wil er echter niet met haar in, wij natuurlijk niet en mijnheer ten laatste ook liever niet. Trouwens geen nood, er is er hier niet eens een te krijgen, misschien wel in Steclenberg, niet ver hier van daan. Wil en ik beklauseren de ruïne, die er uitziet of ze bij de minste aanraking in elkander zal zakken. Zij houdt zich echter goed en zonder ongevallen bereiken wij het hoogste punt. Heerlijk moet het geweest zijn hier boven te wonen, dat heerlijke ruime uitzicht, zoo dicht bij den hemel, en omringd door het mooiste, dat de natuur aanbiedt. Beneden gekomen zijn ze nog aan 't scharrelen over het rijtuig. Jammer! als wij alleen geweest waren, hadden wij den Steckenburg nog

een bezoek gebracht, maar dat gaat nu niet, want mevrouw is nog wel erg opgewekt, maar wij mogen niet te veel van haar vergen.

Gezamenlijk zakken wij af naar het dorpje Steclenberg en zoeken een rijtuig voor juffrouw De Bruin. In 't heele dorp is er echter geen te krijgen en de eerste trein naar Thale gaat niet voor 's avonds. Ze moet nu wel loopen. De heer Lange lacht in zijn vuistje en presenteert haar, haar op een kruiwagen naar huis te rijden. Ze wordt er gelukkig niet boos om en schikt zich gelaten in haar lot. Aan een kersenboomgaard gekomen, waar zij juist aan 't plukken zijn, voorzien wij ons van heerlijke kersen, die wij onderweg oppeuzelen. Juffrouw De Bruin slaakt at en toe een verzuchting en kijkt zoo nu en dan eens op haar horloge, waarop zij dan laat volgen: 'Nu hebben wij toch weer een uur geloopen,' alsof zij daarmee wil zeggen: dat is een ordentelijke tijd om weer moe te zijn. Mevrouw en Wil vragen aan iederen wandelaar, om juffrouw De Bruin plezier te doen, hoever wij nog loopen moeten, maar zij gaat er meer op achteruit dan vooruit, want de een zegt: een uur, en hebben wij dan een kwartier verder geloopen, dan zegt de ander: vijf kwartier. Aan 't begin van een verrukkelijk woud roept mijnheer in eens: 'Vrouw, wil je soms eens rusten?' - 'Ja, graag,' zegt mevrouw verheugd, 'is daar een bankje?' - 'Neen', zegt hij 'maar dan zal ik er dien houthakker gauw een laten maken.' - Mevrouw is natuurlijk een en al verontwaardiging en wij hebben braaf schik. Mijnheer Lange houdt het gezelschap een beetje aan den vroolijken kant met al zijn grappen en zodoende is weldra Thale bereikt en zijn wij weer in onzen Waldkater. Ik weet wel, wie er nooit meer een wandeling met ons maakt.

Wij maken er verder een vroolijk avondje van, al de jeremiades van onzen tocht nog eens de revue latende passeeren.

Het is vandaag onze laatste dag en gelukkig mooi weer. Wij zullen hem besteden met het bezichtigen van den Regenstein en den Blankenburg.

Weldra zijn wij op pad en nemen denzelfden weg van den vorigen keer. Er komen dikke wolken in de lucht, toch bereiken wij nog droog het kasteel. Wij melden ons aan bij den portier, die ons kaarten verschaft. De groote slotpoort wordt bewaakt door de gewapende macht, ze laat ons echter ongestoord naar binnen gaan, waarop wij op een groot binnenplein komen. Er is niemand te zien; hol klinken onze voetstappen door de leege ruimte; de talrijke vensters van het in de ronde gebouwde kasteel loeren als zoovele oogen op ons. De hoofdingang is geopend; wij treden binnen en ontdekken eindelijk een bediende, die reeds eenige menschen rondleidt.

Het slot is tegenwoordig eigendom van den prins-regent van Brunswijk, die er meestal in den zomer en den herfst verblijft. Bij de groote jachtpartijen, die er gewoonlijk jaarlijks plaats hebben in de omringende prachtige bosschen, herbergt dit slot meestal hooge gasten, waaronder ook den keizer van Duitschland, wiens vertrekken ons ook getoond worden. De portier voert ons door een reeks van vertrekken, sommige heel mooi met geel en blauw satijn, maar ook heel leelijke, geheel behangen met gebloemd katoen. Wij bezichtigen de prachtige audiëntie-, eet- en keizerzalen, alle vorstelijk ingericht met marmeren standbeelden, mooie wapens en wapenrustingen, antieke bokalen en tal van geschilderde portretten, waaronder van keizerin Maria Theresia en haar moeder, prinses Christina Elisabeth van Blankenburg, ook van 'de witte vrouw,' het spook, dat zoowel hier als in het

Berlijnsche slot, onheil veroorzakend, rondgaat; ook andere schilderstukken van Dürer, Rubens, Rembrandt, V.d. Werff, Teniers enz.

De slotkerk, voorzien van galerijen voor de hofhouding en een loge voor de vorstelijke personen, waar alles met rood fluweel bekleed is, is tamelijk groot. Een merkwaardigheid is het uit elpenbeen gesneden kruisbeeld, een nabootsing van dat van Michel Angelo, en een schilderij van den slotbrand in 1546. Weer dwalen wij door tal van kamers, gangen versierd met geweren en hertenkoppen, tot wij in de tooneelzaal terechtkomen; alles is hier flink en ruim ingericht; de plaats voor de vorstelijke loges, die ook met rood pluche bekleed zijn, lijkt mij minder goed gekozen. Het geheele kasteel is op rots gebouwd, op enkele plaatsen o.a. in een hoek van de gang en in het orkest van het theater steken een paar punten graniet uit, die men niet heeft kunnen of willen weg maken ten bewijs, dat hier onder alles uit graniet bestaat. Het is wel eens aardig zoo'n slot te bezichtigen en in de paleizen der vorstelijke personen rond te snuffelen.

Van uit de biljartzaal heeft men een prachtig uitzicht; talrijke bekoorlijke landhuizen, welvarende boerderijen, onafzienbare korenvelden, vruchtbare boomgaarden en mooi aangelegde tuinen wisselen elkander af aan den eenen kant; aan den anderen kant wordt ons oog geboeid door somber uitziende bosschen, woeste kale rotsen, de ruïne de Regenstein, de reusachtige Duivelsmuur en de steil opgaande rotsen van den Heremiet, die ons als zoovele spookgestalten aangrijpen. Wij hebben hier een aardig tijdje zoek gebracht; men zegt dat er tweehonderd kamers in 't slot zijn, ik heb ze niet geteld, maar 't is best mogelijk, het was er een ware doolhof.

Wij zoeken den weg naar den Regenstein, eertijds Reinstein. Hij ligt zoowat drie kwartier van Blankenburg af.

Het is een groote ruïne; de oorzaak hiervan is, dat de stichter van dit slot veel reeds voorhanden zijnde hollen tot vertrekken gebruikte, of zelfs kamers uit liet houwen in het graniet, zoodat een groot deel van het slot niet te vernietigen was. Een mooi punt is de zoogenaamde 'Verloren Posten,' waar eens een schildwacht door den storm naar beneden geslingerd is en toch nog ongedeerd bleef. Men heeft hier een heerlijk uitzicht tot Harzburg toe. Aan den eenen kant strekt zich vlak onder de rots een uitgestrekt zandveld uit; 't is of wij in de Hollandsche duinen zijn. Lang blijven wij er niet, wij zijn spoedig uitgekeken, wandelen even de Raubgrafen tunnel door en aanvaarden den terugtocht naar Blankenburg.

Als wij een half uurtje onderweg zijn, begint het te druppelen en krijgen wij een flink gietbuitje: nu, noodig is het wel, want 't is verschrikkelijk drukkend in de lucht. Te Thale aangekomen is het gelukkig weer droog.

Terwijl wij aan een kiosk staan te genieten van een glaasje limonade, hooren wij op eens een brullende stem: 'Smaakt het lekker?'

Verbluft kijken wij op en zien 'een rijtuig, waaruit gewuif met handen en zakdoeken; het zijn mijnheer en mevrouw Lange en juffrouw De Bruin.

In het hotel gekomen, maken wij ons boeltje in orde, vereffenen de rekening en regelen alles voor den volgenden morgen, want om halfzeven vertrekt onze trein al. Nadat alles afgeloopen is, wandelen wij den heerlijken weg langs de Bode nog eens op en zetten ons op een bankje, om voor 't laatst te genieten van deze schilderachtige natuur. Hoe mooi zal 't zijn, wanneer alles bedekt is met helderwitte sneeuw of ijzel en de zon alles doet schitteren en flonkeren; men zal dan meenen in een tooverwereld te zijn.

't Wordt tijd dat wij opstappen, want we mogen wel vroeg naar bed gaan, daar het morgen een vermoeiende dag voor ons is. Als wij alle aansluitingen treffen, zijn wij

om acht uur en anders om halféén thuis. Wij nemen afscheid van de Hollandsche familie en beginnen onzen laatsten nacht.

Ziezoo, een goed begin; de kellner heeft zich verslapen en komt niet opdagen, gelukkig is Herr Niewerth zelf en het kamermeisje bij de hand, die ons gauw aan ons ontbijt helpen, zoodat wij nog tijdig naar het station rijden. Herr Niewerth staat zoolang hij ons zien kan met een zakdoek te wuiven, 't is een alleraardigste man.

Eindelijk zitten wij goed en wel in den trein. Ik wil niet vervelend worden met een beschrijving van onzen terugtocht. Voorspoedig is hij niet, dat is zeker, in plaats van één aansluiting, waarop wij gerekend hebben, missen wij er twee. De trein uit Berlijn, dien wij in Hannover moeten hebben, heeft de aardigheid meer dan een uur over zijn tijd te komen, zoodat onze berekening nu heelemaal in de war is, en wij dan ook eerst om één uur Rotterdam binnenstoomen, in plaats van om halféén thuis te zijn. Het is een beetje laat om bij familie nachtverblijf te zoeken en wij nemen daarom heel deftig onzen intrek in Hotel Weimar.

Reeds vroeg reizen wij naar huis, waar de verloren schapen met gejuich ontvangen worden. Wij zijn weer in ons vaderland, ons land met al zijn water en eentonige weilanden; toch heeft het ook zijn mooie gedeelten, vooral in Gelderland en Limburg; maar plekjes zooals men in den Harz ontmoet, kent men hier niet. Wij hebben genoten van ons verblijf en alles zoo in ons geheugen geprent, dat wij zeker nog lang zullen teren op de herinneringen. Ik raad ieder aan, die er geld en tijd toe heeft: Ga zien en overtuig u of ik er te veel van gezegd heb. Niet alleen, wat wij nu bezocht hebben, maar nog veel meer is er te zien. Moge het kleine gedeelte, dat ik u met mij mede heb laten reizen, een opwekking zijn tot het bezoeken van die prachtige streek.

Op de locomotief.

Den 27en April 1881 was de locomotief *Constantine* in het depôt te Algiers teruggekeerd, om daar aan een flinke schoonmaak te worden onderworpen. De stoker en de machinist waren bezig de vuurpijp te vegen en den stoomketel van de kolenkorst te ontdoen, opdat de machine een nieuwe reis zou kunnen ondernemen. Hierbij voerden de beide mannen een druk gesprek.

‘Ja,’ zei de machinist Laurent, een stevige man met gespierde armen en aangename, mannelijke trekken, ‘ja, ik verzeker je, Lebert, binnen drie dagen zullen de telegraafdraden tusschen Bona, Philippeville, Constantine en Tunis zijn doorgesneden, en zal niemand de kloven van Mejana meer kunnen bereiken.’

De stoker schudde het hoofd. ‘Ik kan het niet gelooven,’ zei hij, ‘dat de stammen in het oosten van Algerië zoo vreeselijk en wild zijn, als men ze afschildert. Daarbij zijn ze slecht gewapend, en hun verouderde geweren kunnen niet tegen de Fransche chassépôts op. Ik geloof, dat zij ook spoedig onderworpen zullen zijn en dat men den uitgebroken opstand weldra zal hebben bedwongen.’

‘Ik wensch het van ganscher harte,’ antwoordde de machinist, ‘maar ongelukkigerwijs smelten de Fransche troepen, die men ons zendt, als sneeuw voor de zon weg, zoodra zij aan de plotselinge veranderingen van temperatuur worden blootgesteld. Daarenboven voert de vijand een guerilla en schiet hij, achter een hoop aarde of achter een struik verscholen, den eenen soldaat na den anderen dood.’

‘Nu, wij zullen zien,’ zei de stoker en stak zijn pijp weer aan.

De beide mannen zetten hun werk voort; de *Constantine* werd gedroogd en afgeborsteld, de verschillende onderdeden gepolijst en geolied, de kolenkorst afgekrabd en het stof weggeveegd.

Des avonds was de locomotief klaar om den tocht over de lijnen van het Algerijnsche spoorwegnet opnieuw te beginnen; het vuur behoefde nog maar aangestookt te worden, de hefboomen en luchtkleppen waren in orde, de stoomketel gevuld, de tender met kolen voorzien, en ook het noodige water was voorhanden. De locomotief wachtte nog enkel op den machinist Laurent en den stoker Lebert, om weg te rijden.

Terwijl dezen zich over de vorderingen van den opstand onderhielden, die onder de stammen in het oosten en zuiden van Algerië was uitgebroken, werd in het bureau van den hoofdingenieur een belangrijk gesprek gevoerd.

De ingenieur Kerguevond sprak met een

heer met krijgshaftig uiterlijk, die niemand anders was dan generaal Leteral, de militaire bevelhebber der stad Algiers.

‘Dus,’ zei de generaal, ‘de kabels, die Tunis en Goletta met Constantine en Algiers verbinden, zijn doorgesneden?’

‘Dat is meer dan waarschijnlijk,’ antwoordde de ingenieur, ‘sedert gisteren hebben de toestellen niet gewerkt en hebben wij geen enkel telegram ontvangen. De lijn moet dus ergens onderbroken zijn.’

‘Wat zullen wij nu beginnen, om met het oosten der kolonie, met Guelma, Tebessa, Bona en Philippeville te corresponderen?’

‘Daar de electriciteit ons in den steek laat, heb ik aan postduiven, ballons en de telefoon gedacht, maar het is allemaal onuitvoerbaar of duurt te lang.’

‘Maar met een schip....’

‘Dat zou nog langer duren: een zeilschip heeft zes en dertig, en een stoomschip vier en twintig uur noodig, om van Algiers naar Tunis te varen.’

‘Maar over land kan toch een trein....’

De ingenieur wilde juist antwoorden, toen er aan de deur geklopt werd en de onderdirecteur der Algerijnsche Oosterlijn met verstoord gezicht binnentrad.

‘De treinen rijden niet meer tusschen Saïda en Ben-Kebir,’ riep hij uit; ‘de stam der Oeled-Sciamah's heeft over een lengte van tien kilometer de rails op verschillende plaatsen opgebroken.’

De militaire gouverneur werd bleek en mompelde met verstikte stem:

‘Maar generaal Lagerot moet toch van het voorgevallene onderricht worden en de ammunitie en levensmiddelen ontvangen, waar hij om vraagt.’

‘Wie heeft u dat bericht gebracht?’ vroeg de ingenieur kalm aan den onderdirecteur.

‘De machinist van trein 78, die zooeven uit Constantine aankomt. Hij verzekert, dat hij, toen hij Ben Kebir voorbijreed, het springen van mijnen hoorde, en te La Verdure, waar de telegraaf nog werkt, heeft hij een uit Saïda afkomstig telegram ontvangen, waarin de stationschef meedeelde, dat de rails over een lengte van vijf en twintig meter in de nabijheid van het station verwoest waren, en de vijand met groote macht naar de heuvels van Tiffech oprukte.’

De drie mannen keken elkaar zwijgend aan.

‘Wij moeten een kloek besluit nemen,’ zei de ingenieur eindelijk, en vroeg toen aan den onderdirecteur:

‘Hebt gij onder uw machinisten stevige, onverschrokken mannen?’

‘Zeker,’ antwoordde deze, ‘daar hebben wij geen gebrek aan.’

‘Laat er een komen!’

De onderdirecteur verliet de kamer. Een half uur verliep, daarna keerde hij terug in gezelschap van een man in een arbeiderspak: het was de machinist Laurent.

De ingenieur beschouwde hem een oogenblik zwijgend en herkende aan zijn mannelijke en vastberaden houding een soldaat, een held onder den werkmanskiel.

‘De telegraafdraden,’ zei hij, nadruk leggend op ieder woord, ‘zijn op de lijn van Guelma naar Goletta doorgesneden; de rails zijn tusschen Saïda en Ben-Kebir bij gedeelten van twintig tot vijf en twintig meter opgebroken, de vijand rukt naar het station op, en generaal Lagerot verwacht een trein levensmiddelen en ammunitie, waarom hij gevraagd heeft. Denkt gij in staat te zijn, een trein naar Menjana te brengen?’

‘Ja,’ antwoordde Laurent eenvoudig.

‘Ik verheel u niet, dat misschien uw leven op het spel staat.’

‘Dat weet ik, en ik beloof u, dat de trein, die mij wordt toevertrouwd, zijn plaats van bestemming zal bereiken, wat er met mij ook mag gebeuren.’

‘Goed, vanavond om zeven uur moet gij vertrekken.’

‘Ik zal klaar zijn.’

Laurent verliet de kamer. Toen hij weg was, wendde de ingenieur zich tot den onderdirecteur en den generaal, die van dit onderhoud getuigen waren geweest.

‘Generaal Lagerot zal zijn trein hebben,’ zei hij tot hen.

Een uur later besteedde Laurent zijn locomotief, vergezeld van den stoker, wien hij in een paar woorden alles verteld had. Lebert had enkel het hoofd geschud en gevraagd: ‘Hoe zullen wij er komen, als er stukken rails van vijf en twintig meter ontbreken?’

‘Wij moeten den trein met vollen stoom laten rijden,’ antwoordde Laurent. ‘Onze machine kan in geval van nood dertig meter in de seconde afleggen, dat is honderd tien kilometer per uur. Misschien kunnen wij er met die snelheid komen.’

‘Wij zullen zien,’ zei zijn makker.

Op het station zelf scheen alles in de war, de beambten liepen verschrokken heen en weer. Onder de persoonlijke leiding van den ingenieur liet de stationschef drie waggons samenkoppelen.

‘Daar is uw trein,’ zei de ingenieur tegen Laurent.

‘Zou het niet mogelijk zijn een waggon weg te laten?’ vroeg de machinist.

De ingenieur overlegde. ‘Ik had er aan gedacht, u een detachement van vijftig soldaten mee te geven, voor 't geval de trein werd aangevallen.’

‘Laat de soldaten in de kazerne,’ zei de machinist. ‘Die mannen mogen niet het slachtoffer worden van een ongeluk, dat niets met den oorlog te maken heeft. Twee slachtoffers zijn genoeg: mijn stoker en ik.’

‘Maar,’ zei de ingenieur bewogen.

‘Neem een waggon terug, en wij zullen en doorkomen.’

‘Zooals gij wilt,’ besloot de ingenieur.

De waggon werd afgehaakt en de machinist keerde naar zijn machine terug. Hij sprong er op, nadat hij nog eens alles zorgvuldig geïnspecteerd had, liet een kort gefluit hooren en opende den regulator. Een man koppelde de waggons aan den tender, en de trein werd op de hoofdlijn gebracht. De militaire gouverneur gaf nu den machinist de dépêches, die hij generaal Lagerot moest doen toekomen, de ingenieur gaf hem nauwkeurige instructies en riep: ‘Nu vooruit!’

Laurent nam zijn muts af en liet weer een scherp, doordringend gefluit hooren, daarna opende hij de stoomklep, en de trein zette zich in beweging.

Op zijn locomotief is de machinist koning, de stoker is er zijn onderdaan. In de handen van deze beide zwarte mannen ligt het leven van alle reizigers.

De verantwoordelijkheid, die Laurent op zich had genomen, was nog grooter, dan wanneer hij een gewonen trein had bestuurd. Berustte niet het lot van een heel leger in zijn hand? Rechts van de locomotief staande, de voeten tegen het ijzeren platform gedrukt, de hand aan den hefboom van den regulator, beschouwde hij de eindelooze stalen lijnen der rails, die zich voor zijn machine uitstrekten.

Om op dit gedeelte der lijn geen ongeluk te veroorzaken, had hij de vaart van den trein getemperd, die nu maar veertig kilometer in het uur aflegde.

De *Constantine* had het station te Algiers om zeven uur verlaten, een uur later stoomde zij het station Bab-Azoen voorbij en was thans op weg naar Setif. De

machinist en de stoker wisselden geen enkel woord met elkander; eerst toen men om negen uur 's avonds het station van Pelastron voorbijreed, vroeg Lebert: 'Laurent, waar zullen wij water en kolen innemen?'

'Te Setif,' antwoordde Laurent.

De trein was over de heele lijn gesignaleerd, geen hinderpaal vertraagde de vaart der *Constantine*, wier snelheid was toegenomen en die thans zestig kilometer per uur aflegde.

Lebert stond naast den vuurhaard, laadde er met regelmatige tusschenpoozen groote hoopen kolen in en opende ook van tijd tot tijd de buizen van den injector, om eveneens den ketel te spijzigen.

Verschillende stations vloog de trein voorbij, die juist om middernacht te Setif aankwam. Het oponthoud daar was maar van korten duur, men vulde de kast van den tender met water en nam nieuwe kolen in.

Als de locomotief onder hooge drukking werkte, kon zij driehonderd kilometer afleggen zonder halt te houden. De lantaarn van voren werd aangestoken, en de beide mannen bestegen opnieuw het stoomros.

'Nu zal het er gaan spannen,' zei Laurent tot zijn makker.

'Ik ben bereid,' antwoordde de stoker vastberaden.

De snelheid werd weer getemperd wegens de kromming tusschen Guelma en La Verduze, maar toen men dit laatste station voorbij was, opende de machinist de groote stoomklep geheel. De snelheid van den trein nam nu voortdurend toe, totdat hij die van een expres-trein bereikt had.

De stoker kon zich maar met moeite staande houden. Onophoudelijk stopte hij natte kolen in den muil van het zwarte monster. De stations volgden elkaar op, en de *Constantine* liep nog altijd met dezelfde ontzettende snelheid, toen in de verte de vuren van Ben-Kebir zichtbaar werden, waar de rails waren opgebroken.

'Hier is de weg verwoest,' trachtte Laurent tot zijn metgezel te zeggen. Deze echter hoorde hem niet, en zijn stem ging verloren in het verschrikkelijk gebrul der snuivende, stootende en stampende machine.

Bij het licht der lantaren onderscheidde Laurent de plaatsen, waar de weg verwoest en de rails opgebroken waren, maar meegesleept door de fabelachtige snelheid van vijf en dertig meter in de seconde, vloog de trein er over heen zonder het ook maar te merken en kwam weer op de rails terecht.

Zoo reed de *Constantine* twintig minuten, in welken tijd zij vijf en dertig kilometer aflegde. Toen de weg weer veilig werd, sloot Laurent de groote stoomklep, temperde de drukking en liet de locomotief met haar gewone snelheid lopen.

De stations Saïda, Oeled-Sakales, Tebessa en Tiffech waren al achter den rug, en de weg begon zich in steeds sterker krommingen naar de bergen van den grooten Atlas te verheffen. Het gevaarlijkste punt van den tocht naderde; men was nu nog maar twee mijlen van de kloven van Mejana verwijderd.

Had het enkel aan hem gelegen, dan zou Laurent den trein zijn vorige snelheid hebben hergeven, maar twee redenen beletten dit: de klimmende weg en de krommingen, die steeds scherper werden.

Nu haalde de machinist, om op alles voorbereid te zijn, twee revolvers te voorschijn en gaf er een Lebert met de woorden: 'Als het noodig is, zullen wij weten te sterven.'

Op dit oogenblik had de locomotief het hoogste punt bereikt en drong de donkere spelonken van Mejana binnen. Laurent spijzigde voor de laatste maal zijn machine, de laatste kolen werden in het vuur geworpen, en de trein begon den berg af te dalen. Hij had bijna de vlakte van Tunis bereikt, toen een plotseling geweervuur losbarstte.

De Arabieren, die zich in de rotskloven verborgen hadden, liepen de locomotief te gemoet en stieten een woedend gehuil uit.

Om de maat van het ongeluk vol te meten, was de locomotiefspijs op; de wielen der *Constantine* maakten nog een paar omwentelingen, waarna de trein bleef staan.

Nu begon in de duisternis een heete strijd. De machinist en de stoker losten hun wapens op hun aanvallers; toen dit gedaan was, greep Laurent een schop, Lebert een vuurijzer, en de strijd werd voortgezet. Hij duurde niet lang meer, de vijanden sprongen op den tender, en door de aanvallers voortgestuwd, stortten de beide helden van de machine.

Zij waren verloren, toen plotseling op korten afstand geweervuur gehoord werd en een afdeeling zouaven van generaal Lagerot's kolonne in den looppas naderde.

‘De vijand!’ riepen de Arabieren, verlieten den trein en vluchtten, vervolgd door de kogels der zouaven.

Op het oogenblik, dat de soldaten den trein bereikten, verlichtte de zon met gouden stralen de hoge eikenwouden van den berg. De machinist sleepte zich, het gezicht met bloed bedekt, tot den officier, die aan het hoofd van het detachement marcheerde, en zei: ‘Mijnheer,

hier is de trein; de dépêches voor generaal Lagerot bevinden zich in de tenderkast.’

Hierna zonk hij uitgeput ineen, maar de mond- en schietvoorraad was behouden en het Fransche leger gered. Beide helden kregen het Legioen van Eer, dat zelden waardiger borst sierde dan die van deze eenvoudige, wakkere mannen.

Albanië en de Albaneezen.

Albanië, het oude Epirus, is sedert eeuwen een provincie van Turkije, maar een, die het den Grooten Heer te Constantinopel vaak even moeilijk gemaakt heeft als menig ander gewest van het Turksche rijk binnen en buiten Europa. Ook nu nog bestaat het Turksche gezag er, althans in de ruwe bergstreken, meer in naam dan metterdaad, en er zijn staatkundigen, die voorspellen, dat Albanië eenmaal, het voorbeeld der Grieken, Serviërs, Bulgaren volgend, het Turksche juk zal afschudden, zoodra de politieke omstandigheden daarvoor gunstig zullen zijn.

Van de oude geschiedenis van Albanië weten we, dat de Grieksche beschaving er doordrong, die er in veel bouwvallen haar sporen heeft achtergelaten, dat het land daarna door de Macedoniërs, vervolgens door de Romeinen werd onderworpen. Toen de Barbaren het West-Romeinsche rijk vernietigden, verdween ook in Albanië de Romeinsche heerschappij. In de veertiende eeuw vinden wij de Albaneezen als bondgenooten der Hongaren tegen de Turken, en in den bloedigen slag bij Kossova in 1389, die den Turksche heerschappij in Europa bevestigde, viel de bloem van het Albaneesche leger. Maar hiermee was het verzet der bergbewoners niet gebroken; telkens door de Turken in het nauw gebracht, vluchtten zij naar hun bergen, om daar hun onafhankelijkheid te bewaren.

De nationale held der Albaneezen is George Kastrioti, meer bekend als Skanderbeg, aan wiens naam het roemrijkste tijdvak der geschiedenis van Albanië is verbonden. George, de zoon van Johan Kastrioti, heer van Kroja, werd in 1423 met zijn drie broeders door den sultan Moerad als gijzelaar meegevoerd en in den Mohammedaanschen godsdienst opgevoed. Ouder geworden, trad hij in Turkschen dienst, werd op negentienjarigen leeftijd aan het hoofd van een afdeeling geplaatst, ontving wegens zijn dapperheid den naam van Iskenderbeg (vorst Alexander) en bleef in schijn aan de vaan van den Profeet trouw, ook toen de sultan zijn drie broeders door vergif had doen ombrengen en het vorstendom Kroja na den dood van Johan Kastrioti bij zijn rijk had ingelijfd. Maar toen de Hongaren in 1443 een inval deden, ontvluchtte Skanderbeg met 300 Albaneezen uit het Turksche leger, maakte zich door list van de vesting Kroja meester, riep zijn landgenooten tot den strijd voor hun vrijheid op en was na dertig dagen meester van de heele provincie. De naburige Albaneesche stamhoofden erkenden hem op een vergadering te Alessio als hun opperbevelhebber. In 1444 versloeg Skanderbeg met 8000 ruiters en 7000 man voetvolk een Turksch leger van 40.000 man, behaalde nog veel andere overwinningen, en wist in 1450 zelfs sultan Moerad, die met 100.000 man het beleg om Kroja geslagen had, tot den aftocht te noodzaken. Ook tegenover Moerads opvolger, Mohammed II, wist Skanderberg zich in het bezit van Albanië te handhaven, dat hem bij den vrede van 1461 werd toegekend. In 1464 brak de oorlog opnieuw uit; Skanderbeg versloeg wederom twee legers van den sultan en daarna den sultan zelf, maar overleed in de eerste dagen van 1466 te Alessio. Na zijn dood werd de oorlog nog twaalf jaar voortgezet, en de verdediging van Skoetari is als het laatste heldenfeit uit dezen

ongelijken strijd bekend gebleven. Maar ten laatste viel ook Kroja in handen der Turken, en de vrede, in 1478 door Venetië met de Mohammedanen gesloten, herschiep Albanië in een Turksch wingewest.

IN HET BODETHAL: Hexentanzplatz.

Herhaalde opstanden bewezen intusschen, dat de Albaneezen zich maar moeilijk aan hun nieuwe meesters konden onderwerpen. Nog in deze eeuw, nadat de zeeslag bij Navarino de onafhankelijkheid van Griekenland had beslist, verhieven de Albaneezen de vaan van den opstand, daarbij door den pasja van Bagdad en den khedive van Egypte met goud ondersteund. Maar in den tusschentijd sloot Rusland met Turkije den vrede van Adrianopel, zoodat het geheele Turksche leger zich thans tegen de Albaneezen keerde. Resjit-pasja noodigde de Albaneesche stamhoofden tot een bijeenkomst te Monastir, om daar over een minnelijke schikking te beraadslagen. De Albaneezen, wien op eerewoord een vrijgeleide was beloofd, verschenen ten getale van 400, maar werden allen trouweloos vermoord. Nu werd Albanië onderworpen. Ook latere pogingen tot verzet werden in bloed gesmoord.

Het klimaat van Albanië is ruw in het gebergte en aangenaam in de dalen. Hier groeien de sappige vruchten van het Zuiden en zelfs de palmboomen der keerkringslanden. De bodem levert verder uitmuntende druiven en olijven en voortreffelijk timmerhout.

Behalve in Turkije en in Noord-Griekenland wonen ook nog Albaneezen in Zuid-Italië, ten getale van ongeveer 100.000, die nagenoeg allen katholiek zijn.

Onze gravure stelt een jong Albaneesch paar van den stam der Malifori's uit de omgeving van Skoetari in zijn schilderachtige kleederdracht voor. De mannen dragen een wit katoenen hemd, aan borst en mouwen met bonte strooken, een engsluitende, bontgekleurde wollen broek, met breede gekleurde zoomen, een bontgestreept mouwvest en daarover nog een soort buis zonder mouwen. Om het lichaam winden zij een breede, bonte sjaal, die bij de rijken van zijde is, en waarin steeds de pistolen en een breed mes (atagar) steken, want zonder wapenen gaat geen Albanees uit. Een kleine, witte pet voltooit de kleeding, een lang geweer de krijgshaftige uitrusting.

De dracht der vrouwen en meisjes bestaat uit een aan den hals wijd uitgesneden bont lijfje, een eveneens rijk versierden korten rok, een zijden schortje en een bonten mantel van eigenaardigen snit en tooi. Van den rooden gordel hangt aan een lang snoer van gouddraad een krom mes af. Het hoofd is door een muts bedekt, die met munten behangen is. Daarover slaan de gehuwden een dunnen, witten doek in losse plooiën. Op mooie kousen stelt de Albaneesche vrouw bijzonder veel prijs. Zij draagt wollen kousen, waarover een stuk dierenhuid met riemen is vastgebonden. Als kleuren

voor de kleeding wordt aan de levendigste, namelijk hoogrood, blauw, geel en groen, de voorkeur gegeven. In het gezin is de man onbeperkt heer en meester, en neemt de vrouw nog bijna de plaats van slavin in.

Bij de Platen.

Bij een zestiende-eeuwsch kunsthandelaar. -

Onze fraaie gravure met dit onderschrift verplaatst ons in het kabinet van kostbaarheden van een zestiende-eeuwsch handelaar, die op het oogenblik zeer deftig bezoek heeft. De hoge heer, misschien wel een regeerend vorst, komt het rijke gouden en zilveren smeed- en drijfwerk bezichtigen, waaruit hij wel het een of ander voor zijn eigen verzameling wenscht aan te koopen. De handelaar prijst hem met bijzondere warmte het nieuwe werk van een kunstvaardigen Augsburgschen goudsmid, een verguld scheepje, aan, maar de bezoeker staat blijkbaar in beraad, of hij zich voor ditmaal niet met het fraaie beeldje van den bisschop, óók een bijzonder goed geslaagd werkstuk, zal tevreden stellen.

Het is een deftig, voornaam en toch niet te druk gestoffeerd interieur, dat onze afbeelding te zien geeft.

[Nummer 35]

Op het kerkhof.

't Was in Lucern. - Doelloos kringend
Om 't eerwaardig heiligdom,
Leidde toeval mijne schreden
In den hof der dooden om.

'k Zag er fraaie marmerbeelden,
Monumenten, rijk gebouwd,
Op 't verlaten graf der grooten,
Die daar rusten, jong en oud....
Koude steenen!.... En gevoelloos,
Denkend aan geen liefde of rouw,
Naderde ik een grauwe grafterp....
En daar knielde een arme vrouw.

En dààr was 't of van den Hooge
Eene gouden lichtstraal viel,
Die op eens weer wakker kuste
Mijne sluimerende ziel.
'k Zag ze bidden,.... 'k zag ze zegnen
Graf en kruis,.... 'k zag haar in 't oog....
En ik voelde veel van 't lijden,
Dat op zooveel graven woog.

.....
'Arme droeve! - Och van de tomben
Rest geen enkele indruk mij:
'Slechts uw beeld, uw kruis en groeve
'En uw zegen bleef me bij.'

Groesbeek.

H. DONDERS, Pr.

OP HET KERKHOF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LEOPOLD ROTH AUG.

Overtollig. Door Mathilde.

III.

Des Donderdags zeer vroeg reisde de heer Vermeilen, door zijn dochter nog eens goed opgeknapt en mooi gemaakt - zooals zij het noemde - met de 3de klasse naar Doornhage, waar zich de fabriek bevond van Robert van Berken.

Hij ging met kloppend hart en weinig moed; reeds zoo dikwijls had hij den zwaren gang gedaan om werk te krijgen en steeds vergeefs! Jarenlang was hij kassier geweest bij een firma, die het vorige jaar een zeer leelijk bankroet had gemaakt, zoodat de chefs nu in de gevangenis hun roekeloosheid boetten.

Al was ook zijn eerlijkheid boven alle verdenking verheven, zoo was de recommandatie van gewezen kassier bij de firma X, wier val destijds door het geheele land zulk een schok had gegeven, nu juist niet gunstig.

Alle betrekkingen waren overvol, jeugdige krachten met gemak te krijgen - goede voorspraak miste hij door den aard der omstandigheden - anderen met grootere gezinnen gingen bovendien voor. Zou hij nu gelukkiger zijn - hij geloofde het niet, maar Therese vertrouwde er zoo vast op, dat zij onwillekeurig iets van haar vertrouwen aan hem meedeelde.

Doornhage was een zeer net dorpje; een laan van lindeboomen leidde van het station naar de kom van het dorp - men wees hem dadelijk den weg naar de fabriek, die bij het riviértje lag en ondanks zijn beroekte muren toch een vriendelijken indruk maakte door de hoge boomen, die haar omringden en waartusschen ook het woonhuis met zijn gele muren en groene vensters bijna geheel verscholen was.

Vermeilen ging eerst naar de fabriek, en moest de aardige, nieuwgebouwde gele portierswoning voorbij; zij was bijzonder klein, nauwelijks groot genoeg voor een persoon - een poppenhuisje meer niet, dacht hij, en toch kon hij met vreugde er aan denken, hier voortaan met zijn goede vrouw en lieve dochter te leven. Het was zoo heerlijk buiten op dezen Augustusmorgen - het tuintje om het huis was ook popperig en grappig klein, maar er bloeiden late rozen in en zonnebloemen, asters en geraniums, een mantel van klimop bedekte de lage muren en een stuk van het dak met frisch groen en een gordijn van paarse en witte bloemen.

‘Wat zou Mina daar opknappen en Therese genieten,’ dacht hij.

Een kleine jongen, die nu den dienst vervulde van portier, bracht hem bij mijnheer Van Berken op het kantoor; de fabrikant liet hem even in het voorkamertje wachten en verzocht hem toen binnen te komen.

Roberts eerste indruk was:

‘Die man is veel te deftig voor portier. ‘t Is een heer, al ziet hij er ook een beetje kaaltjes uit voor ‘t oogenblik.’

‘U komt om de portiersbetrekking,’ zoo begon hij, ‘‘t is geen paleis, dat ik u kan aanbieden, misschien heeft u het huisje gezien - ‘t is voor één persoon zeer geschikt, maar als u misschien gedacht had, dat het grooter was, dan spijt het mij zeer. Uw mooie hand en goede stijl hebben mij uw brief doen kiezen uit een grooten hoop brieven. Ik zal u meteen administratiewerk kunnen geven. Werk dat ik tot nu toe altijd zelf deed, maar waarvoor ik om bijzondere omstandigheden liever voortaan een hulp neem. U is kassier geweest, niet waar?’

Toen de fabrikant sprak van geschikt persoon, had Vermeilen voor een oogenblik een floers langs zijn oogen voelen trekken - nu schepte hij weer meer moed; hij vertelde van zijn verleden en de ander luisterde aandachtig, niet zonder sympathie.

‘Nu, aanbevelingen heb ik niet nodig. Twintig jaar dienst bij een patroon - en dan vertrekken, omdat de zaak fout ging - dat is de beste recommandatie. We zullen het huisje gaan zien en wanneer 't u bevalt, dan kan u reeds met den 1sten het betrekken, dat is gisteren over acht dagen.’

Vermeilen werd doodsbleek; kon het zijn, dat hij zoo gemakkelijk in een veilige haven was aangeland?

‘O mijnheer! Ik behoef het huis niet te zien, het zal mij wel bevallen - als 't van mij afhangt, dan ben ik in uw dienst getreden; ik heb weinig aanspraken, ik ben spoedig tevreden na de bittere dagen, die ik gekend heb, maar er is iets - dat u weten moet - ik geloof, dat ik aan een der vereischten niet beantwoord, die u stelde in uw advertentie.’

‘Zoo, en toch heeft u zich aangemeld - wat is dat vereischte dan?’

‘Ik ben getrouwd!’

Robert maakte een ongeduldige beweging.

‘Dat spijt me. 't Stond er toch duidelijk - dat ik een ongehuwden portier verlangde. De laatste was getrouwd en zijn vrouw was door en door slordig, daarom heb ik hem weggezonden.’

‘Daar hoeft u niet voor te vreezen, mijnheer, mijn vrouw is in-netjes. Zij is ziekelijk en de buitenlucht zal haar zoo goed doen.’

‘Maar ik houd er geen sanatorium op na voor zieke beampten-vrouwen,’ wilde Robert zeggen. Hij hield het scherpe woord echter in, zoo zielig kwam hem de man voor, die daar voor hem stond en als een misdaad bekennen moest, dat hij niet alleen op de wereld stond.

‘t Spijt me zeer,’ ging hij voort, ‘ik had er zoo vast op gerekend, dat u alleen zou zijn. De vorige was ook jaren alleen, toen is hij getrouwd, ik kon het den man niet beletten, maar na zijn huwelijk ging alles mis. Hij raakte aan den drank, zijn vrouw was slordig, er kwamen kinderen en 't was een alleronsmakelijkst gezicht, altijd die kinderwasch te zien drogen over het hek....’

‘Daar is geen gevaar voor, mijnheer, bij ons. Mijn dochter is 23 jaar en moeders rechterhand....’

‘Wat, heeft u ook een dochter en misschien ook nog wel een paar zoons op den koop toe? Neen, dat kan ik niet toestaan. 't Huisje is berekend op één persoon; als u zich behelpt, zooals de vorige portier deed, dan kan u met uw vrouw er nog in wonen, maar een derde - nu ja u zal het zelf zien - dat maakt het dadelijk tot zoo'n Arke Noachs en 't lijkt zoo onfrisch en benauwd!’

Zij gingen samen het huisje zien; 't was aardig, maar echt miniatuurachtig. Een kleine voorkamer, een keukentje, een slaapkamer en een zolder dat was alles.

Hoe klein Vermeilen het zich ook had voorgesteld, het viel hem nog tegen; als Therese niet onder de pannen sliep zou men haar onmogelijk kunnen herbergen, en 't was daar gloeiend in den zomer en bevriezend in den winter.

‘U ziet het zelf, uw dochter kan hier niet inwonen,’ zeide Van Berken op den eenigszins bazigen toon, die hem eigen was, ‘bovendien, u zal met u drieën niet kunnen leven van het salaris, dat ik u geef, en u begrijpt, dat ik het niet verhoog, alleen omdat u niet beantwoordt aan de eischen, die ik zoo duidelijk heb gesteld.’

‘Dus kan u mij niet gebruiken?’

‘Dat hangt van u zelf af. Ik zal het desnoods toestaan, dat u met uw vrouw hier uw intrek neemt, maar met uw dochter nooit. Is het zoo noodzakelijk, dat zij bij u blijft? Kan zij geen betrekking zoeken, dan is zij geholpen en u ook?’

De arme Vermeilen draaide zijn hoed tusschen de handen; hij wist niet wat te beslissen; de gedachte van zijn dochter te scheiden, was nog nooit eer bij hem opgekomen. Zij was hem en vooral zijn zieke vrouw onontbeerlijk, maar de betrekking beviel hem zeer, het huisje scheen zoo aantrekkelijk en 't leek zoo hard weer opnieuw te beginnen met het schrijven op betrekkingen, waarop geen antwoord kwam.

‘Zeg dadelijk neen of ja!’ drong de fabrikant aan, op zijn horloge ziende, ‘ik heb geen tijd en u begrijpt, dat bij de zaak haast is. Voor u een ander, die beter aan de bepalingen voldoet.’

‘Zou ik u.... niet.... mogen.... schrijven?’ kwam het er stotterend uit.

‘Ik denk, dat het kereltje vrij geducht onder de pantoffel van moeder de vrouw en dochter zit,’ dacht Van Berken. ‘Hij moet ze zeker nog raadplegen.’

‘Neen,’ zeide hij hardop, ‘dat kan ik niet toestaan, ik moet dadelijk weten, of ik op u rekenen kan, uw vrouw, daar zal ik mij overheen zetten, maar uw dochter komt hier in geen geval - voorgoed. Wil zij de eerste dagen overkomen en u helpen den boel in orde te brengen, dan is het mij wel. In mijn huis zal er wel een kamertje te vinden zijn voor haar om te slapen, maar dan moet zij weg. Dus nu weet u het, en kan beslissen.’

‘Nu dan, mijnheer, laten wij het er zoo voor houden,’ zijn stem klonk innig bedroefd en Van Berken had met hem te doen, maar mijn hemel, je kunt toch niet ieders zin doen - 't stond toch duidelijk in de advertentie: ongehuwd, en nu nog zoo'n groote meid van een dochter op den koop toe, neen, hij liet zich niet beetnemen.

‘Dus aangenomen, best! Tot aanstaande week!’

Met bezwaard gemoed keerde Vermeilen naar huis; hij zag er zoo neergedrukt uit, dat zijn vrouw, toen hij binnenkwam, hem dadelijk toeriep:

‘t Is weer mis!’

‘Neen, 't is in orde, ik ben gehoord.’

Therese juichte en danste van de pret.

‘Ziet u wel? Heb ik het niet gezegd? De H. Maagd zou er voor zorgen! Nu breekt de zon door de wolken, en vertel nu eens op, vadertje. Is Doornhage een mooi dorp en is het een aardig tuinhuisje, waar wij in komen, en is die mijnheer nogal billijk? Kom, kijkt u nu niet zoo somber. Is u dan niet blij, dat wij eindelijk - eindelijk gered zijn?’

Vermeilen vertelde, maar zonder vuur en ijver. Alles wat hij tot nu toe zeide, was toch zoo naar wensch, wat ontbrak er aan?

‘Manlief, maar dat is toch zoo mooi mogelijk,’ riep zijn vrouw uit. ‘Wij kunnen Onzen Lieven Heer niet genoeg danken.’

‘En dat u nog zoo'n hofstoet had van een koningin en een prinses, dat deed er zeker niets toe?’ lachte Therese.

‘Ja, dat deed er juist veel toe,’ en half schreiend, vertelde hij van de harde bepaling, die de fabrikant gesteld had.

‘Maar dat kunnen wij niet aannemen. Ons scheiden van ons kind, neen, dat gaat niet. Zij is onze zonnestraal, onze schat - nu vooral nu ik zoo hulpeloos ben, is zij mijn eenige steun. O, Pieter, dat je het niet dadelijk hebt afgemaakt. De beste betrekking is dat offer toch immers niet waard.’

Therese was doodsbleek geworden, maar dadelijk verzette zij zich tegen de bittere teleurstelling.

‘Vader heeft groot gelijk gehad,’ zeide zij, ‘het maar aan te nemen. 't Is ook schande, dat zoo'n groote lummel van een meid, als ik, haar ouders tot last ben.’

‘Tot last!’ riepen vader en moeder verontwaardigd als uit één mond.

‘Zeker tot last! U zal zien, hoe gauw moeder buiten opknapt, en wat doet u dan met zoo'n opeetster? Als wij zoo klein behuisd zijn, komt van een costuum-atelier ook niets en dan is het verreweg 't beste, dat ik uitvlieg. Hoevele meisjes van veel hooger stand dan ik doen het ook? Ik word kinderjuffrouw of huishoudster en als dat niet gaat, dan verhuur ik mij in Londen als keukenmeid. Die worden beter betaald dan hier de gouvernantes. U zal zien wat een schitterende carrière ik maken zal. Neen, hoor! 't is zoo heel best en wat een rustig idee, dat mijn oudjes daar zoo gezellig zitten - lekker warmpjes van den winter....’

Maar hoe zij ook sprak, vader noch moeder konden zich verzoenen met het harde vooruitzicht der naderende scheiding.

IV.

Met een van geluk stralend gezicht zat Robert van Berken onder de waranda van notaris

Veerman, tusschen zijn aanstaande schoonmoeder en bruid. Het waren een paar deftige dames, dat zou niemand kunnen ontkennen; mevrouw in haar-japon van zwart-grenadine, rijk met gitten gegarneerd, het zilverwitte haar kunstvol opgemaakt en met zwartgitten haarsieraden versierd, de gelaatstint voor kenners wel wat al te hard rose getint om natuurlijk te zijn, fraai geteekende pikzwarte wenkbrauwen en wimpers, die aan de lichte oogen een donkere omlijsting schonken, waardoor deze ook veel donkerder schenen, prachtige witte handen met wel een dozijn ringen getooid, waarmede zij bevallig wist te werken, om aan haar woorden kracht bij te zetten en ze meteen te doen bewonderen.

Naast deze statige verschijning maakte haar dochter Constance of Stannie een bijna eenvoudigen indruk, maar misschien trok zij juist daardoor meer aan; zij was niet bepaald klein, maar leek toch haast een kind, zoo slank en fijn was zij gebouwd; zoo als zij daar zat in haar blauw jurkje, dat haar zilverblanke kleur een weinig rozig tintte, met haar goudblond haar en blauwe oogen geheel in de kleur van haar costuum - deed zij onwillekeurig denken aan een korenbloempje.

Robert zag haar verrukt aan, hij kon zich niet herinneren, ooit zoo iets jongs, frisch en poëtisch te hebben gezien; met een half oor luisterde hij naar de redevoeringen van haar moeder, die hem en de notarisvrouw zeer uitvoerig en in uitgezochte termen vertelde van een inbraak, die onlangs in haar buurt had plaats gehad.

't Was gelukkig voor hem, dat hij zich zoo uitstekend amuseerde met het bewonderen der frissche lenteschoonheid van zijn uitverkorene - want anders had hij zich licht kunnen afvragen of het nu wel de moeite waard was geweest, op een drukken dag uit zijn werk te breken en den vrij langen rit te maken tusschen Doornhage en Vlasveld, alleen om eens te hooren, hoe de Haagsche dieven huis hadden gehouden bij de familie X.

Constance kon een kleinen geeuw niet onderdrukken en achterover leunend, sloot zij met een gebaar van vermoeienis haar oogjes; dadelijk boog Robert zich naar haar en vroeg fluisterend of zij zich niet wel voelde.

'O jawel, maar ik ben zoo nerveus van morgen, die reis heeft me zoo aangegrepen. 't Was zoo warm en stoffig!'

Dadelijk was mama bij de hand met een reukfleschje, en eau de Cologne, die zij haar over het voorhoofd streek; Constance nam de moederlijke zorgen onverschillig aan, als iets waaraan zij gewoon was.

'Hoe gaat het, hartje? Wil je niet binnen wat uitrusten - een beetje stilzitten?'

En de notarisvrouw vroeg of zij niet wat limonade liefde. Constance bedankte - o, neen, het was niets - 't ging wel weer over.

Robert stelde voor, een wandeling te maken door den tuin, maar de moeder sloeg dit onvoorwaardelijk af; 't was immers veel te warm, dat zou Constance veel te veel enerveeren; rust alleen zou haar goed doen.

En op aandringen der moeder stond zij op en met een zeer zwak, ziekelijk stapje, geleund op haar moeder, die den arm om haar middel had geslagen, verwijderde zij zich heel langzaam en voorzichtig het huis in.

Robert zag haar met een teleurgesteld, benauwd gezicht na; zij had hem niet eens gegroet bij het vertrek, ja, zelfs niet aangezien.

Mevrouw Vierman had medelijden met hem. Zij was een gezonde, flinke buitenvrouw, wie evenmin als haar man en zes of zeven kinderen ooit wat scheelde; haar kinderen liepen blootshoofds door zon en koude, zij aten en dronken wat hen

vóór werd gezet, hoeveel het ook was, en zagen er ook niets zwak uit met hun dikke, roode wangen en stevige armen en beenen.

Een dokter kwam nooit over den vloer; moeder had haar eigen apotheek en als zij over iets klaagden, dan verhielp zij het spoedig met haar beproefde huismiddeltjes of met vroeg naar bed gaan en warme kamille of citroensap drinken.

Zij schudde het hoofd, terwijl zij evenals Robert het tweetal met de oogen volgde, totdat zij achter de portebrijsée der binnenkamer verdwenen waren.

‘Een zwak poppetje, mijnheer Van Berken, heel zwak; zij moet met beschuitjes en wijn in het leven worden gehouden; zij leeft op haar zenuwen - nu eens is zij uitgelaten vroolijk, dan weer neergedrukt en kan niet tot tien tellen.’

‘t Is wel ongelukkig,’ zuchtte Robert.

‘Nu ja,’ troostte de goedhartige vrouw, ‘u moet niet dadelijk den moed laten zinken. Stannie is een echt kasplantje en de kas is moeders huis en de stookster van het vuur is ook alweer mamalief. Die is veel te putluttig tegen haar. Zij moest heel anders behandeld worden. Als zij mijn dochter was, dan zou ik er wel mee weten om te gaan.’

Met een soort van schrik zag Robert naar haar groote, forsche handen, die er zoo heel anders uitzagen dan de aristocratische vingers van mevrouw Manteghem - en die, zooals het hem toescheen, alleen reeds door hun aanraking de broze gestalte van zijn lief meisje zouden doen breken.

‘U denkt toch niet,’ vroeg hij aarzelend, ‘dat haar zwakte op inbeelding berust?’

‘Beware, neen! Ik geloof zeker, dat het kind zwak is, maar geen wonder ook, als men eet als een vogeltje, weinig beweging neemt, bijna niets doet dan wat liefhebben, nu eens in dit en dan weer in dat. Ik geloof dat het zeer gelukkig voor het kind zal zijn, als zij uit de omgeving van de moeder raakt, die haar veel te veel verwent, en in een flink burgerhuishouden komt, onder leiding van zoo'n verstandige, vlugge vrouw als uw moeder!’

‘O, maar ik zal nooit kunnen vergen van Stannie, dat zij zich in iets inspannt, of dat zij iets aan het huishouden doet. Mijn moeder is Goddank nog flink en rap; zij kan het best alleen af, al ben ik ook getrouwd. Constance behoeft niets te doen dan waarin zij plezier heeft.’

‘Daar zal u haar niet beter of sterker mee maken. Zij moet flink de handen uit de mouwen leeren steken, vroeg op, vroeg naar bed, geen lifflafjes eten, niet toegeven aan allerlei kuurtjes - geregeld werken - niet al te zwaar om te beginnen - als zij maar gedurig in de beweging is, dan zal u zien, hoe zij spoedig aansterkt.’

‘Of er onder door gaat! Neen, die verantwoording durf ik niet op mij nemen. Constance moet precies alles doen, waarin zij lust heeft.’

‘Dat heeft zij haar heele leven gedaan en u ziet, dat het resultaat niet schitterend is. Natuurlijk geef ik geen ongevraagden raad, 't is altijd lastig en gevaarlijk zich te mengen in de zaken van jonggetrouwden vooral, maar u schijnt zoo innig van dat poppetje te houden en zoo ongerust te zijn over haar ziekelijkheid, dat ik u eens en voor altijd wilde zeggen, wat volgens mij haar eenige kans is op volledig herstel.’

‘Ik vrees dat het middel erger is dan de kwaal en dat juist als wij Constance hebben gewend aan de nieuwe levenswijze, het verkeerd met haar zal loopen.’

‘In elk geval,’ fluisterde mevrouw Vierman haastig, ‘onttrek haar aan den invloed van die malloot van een moeder. Zij heet mijn vriendin, maar daarom ken ik haar juist zoo goed. Zij bederft dat lieve kind heelemaal, zooals zij reeds een paar van haar jongens bedorven heeft.’

Juist verscheen op den achtergrond in de lijst der groote deur mevrouw Manteghem, een en al lachjes en vriendelijke susgebaren, om te toonen dat haar patiënte sliep en niet gestoord mocht worden.

Op Roberts belangstellende vragen, antwoordde zij:

‘Och! het schatje is op! U begrijpt de agitatie van het vertrek, de reis - toen nog die emotie van het terugzien van u - dat heeft haar afgetobd. Zij is nu rustig in slaap,’ een vinger op de lippen en de stem dalend tot pianissimo, ‘ik hoop dat zij tegen het diner genoeg opgeknapt zal zijn, om er aan te verschijnen.’

Robert keek weer heel benepen, tegen etenstijd moest hij weer weg; gelukkig ontfermde zich de goedge notarisvrouw over hem.

‘U blijft hier eten, mijnheer Van Berken, natuurlijk! Want hoe aangenaam ook het gezelschap van mevrouw en mij zijn mag, ik begrijp heel goed, dat u daarom niet gekomen is - moet u nog een telegram zenden naar huis?’

‘O neen, niet precies,’ antwoordde Robert, ‘mijn moeder begrijpt wel, dat.... dat.... als ik tegen vijf uur niet thuis ben, ik opgehouden word. Wij eten vroeg, zooals u weet.’

‘Zoodat u eigenlijk al gegeten heeft. Nu ja, wij schuiven een bordje bij en dan eet u zooveel als 't u belijft.’

‘Ondertusschen,’ zeide mevrouw Manteghem, de glazen deur der waranda dichtschuivend, uit vrees, dat Constance aan het andere einde van het huis iets zou hooren, ‘kunnen mijnheer Van Berken en ik op ons gemak het een en ander afpraten. Och! neen, Annette, sta niet op, ga niet heen, je geneert ons volstrekt niet.’

‘Neen, Rosalie, ik ben veel te blij, dat ik eens een oogenblik vrij heb. Ik moet kijken, waar mijn bengels blijven, ik wed dat zij in den boomgaard alle appelen en pruimen van de boomen eten. Zij zijn mij te onrustbarend stil en zoet. Je kunt ze geen oogenblik alleen laten. 't Is me wat zoo'n vacantie.’

En heengaande zeide zij in zichzelf:

‘Ja, 't is me wat! Al die jongens thuis en dan nog logés bovendien met hun aanhangsels - en logés, die zooveel noten op hun zang hebben, als die Haagsche nesten.’

Mevrouw Manteghem zette zich intusschen zeer op haar gemak en heel deftig neer, tegenover haar aanstaanden schoonzoon; haar handen rustten nu als blanke duiven op haar schoot; onwillekeurig telde Robert haar ringen, behalve twee trouwringen waren er tien aan beide handen, met parelen, met juweelen, met roode, blauwe en groene steenen, slangen, die zich hoog om het lid kronkelden, groote marquises, solitaires - een waar ringenmuseum, een burgerkapitaal - als ze echt zijn, dacht Robert.

‘'t Doet mij plezier,’ begon mevrouw, op haar gewone bestudeerde manier in afgeronde zinnetjes, ‘dat ik nu gelegenheid heb, eens op mijn gemak met u te spreken. U heeft aanzoek gedaan om de hand van mijn dochter Constance.’

Zij zweeg even om hem te dwingen hierop een bepaald antwoord te geven.

‘Ja, mevrouw! die eer heb ik mij gegund,’ antwoordde hij flink en ferm.

‘Natuurlijk is die eer ook aan ons. Volgens uw verlangen, heb ik informatiën over u genomen. Deze zijn in alle opzichten gunstig voor u uitgevallen. Uw maatschappelijke positie, uw karakter en zedelijk gedrag geven u alle recht, een meisje zoo hoog staande als mijn dochter, ten huwelijk te vragen.’

Robert boog zijn hoofd bij wijze van dank.

‘Er is dus iets zeer vereerends in uw aanzoek, ik zou ook niet aarzelen het aan te nemen voor mijn kind....’

‘Maar, mevrouw!’ viel Robert haar eensklaps in de rede. ‘t Voornaamste is toch of *zij* mij genegen is.’

‘Och! mijnheer Van Berken, hoe kan een meisje zoo jong, zoo onervaren, zoo onschuldig als mijn Constance, daar nu over oordeelen? Zij ziet door mijn oogen en spreekt nu ook door mijn mond.’

Zoo heel aangenaam vond Robert dit nu niet precies; hij was liever door Constance's eigen oogen bekeken en hij hoorde veel liever haar zoete stem, maar het was verstandiger zijn aanstaande schoonmoeder stil te laten uitpraten.

‘Er zouden dus volstrekt geen bezwaren zijn als er geen verschil was van leeftijd - u zou bijna Constance's vader kunnen zijn, en....’

Een prettig compliment, dacht Robert, vader van een een-en-twintigjarig meisje.

‘En dan is er nog iets anders,’ zij boog zich voorover en fluisterde haast onhoorbaar, ‘ik bedoel het verschil in stand!’

Roberts wangen kregen een kleur en zijn eerlijke oogen zagen haar verbaasd aan.

(Wordt vervolgd.)

ANTOON VAN WELIE.

Antoon van Welie.

In het Lijdensnummer van den jaargang 1893-94 gaf de *Katholieke Illustratie* de twaalfde statie te zien van den kruisweg door Antoon van Welie geschilderd voor de kerk te Beek bij Nijmegen.

Dat was toen heel respectabel werk, maar het deed in de verte niet vermoeden, dat de jeugdige kunstenaar het binnen weinige jaren in zijn kunst tot de hoogte zou brengen, door zijn talent thans reeds bereikt, nu hij tegenover de Van-Dijck-tentoonstelling te Antwerpen een expositie van zijn eigen schilderijen, pastels en teekeningen heeft kunnen openen, die de bewondering wekte van de meest bevoegde kunstrechters.

Intusschen gaf ook het bedoelde werk niet de volle maat van zijn toenmalig kunnen. Wie den begaafden jonkman, te Afferden in Gelderland geboren en aan de Antwerpsche academie gevormd, van nabij kenden, wisten, dat hij in de kunst tot iets hoogers geroepen was dan de versiering van eenvoudige dorpskerken, wier bescheiden middelen den kunstenaar niet veroorloven, zijn volle kracht te toonen in een reeks oorspronkelijke scheppingen. De kunst, waarmee onze kerken zich moeten vergenoegen, schijnt over 't algemeen voorshands niet veel meer te kunnen zijn dan handelskunst. Misschien ligt dit niet aan de gebrekkige middelen alleen, maar ook aan de geringe kunstontwikkeling van degenen, die de bedoelde versieringswerken laten uitvoeren.

Dit zij hoe het wil, Van Welie was de man niet, om zich in dezen beperkten kring thuis te voelen. Verder en hooger gingen zijn droomen van jeugdig kunstenaar. Als leerling der Antwerpsche Academie, had hij daar de meest belovende proeven van buitengewone begaafdheid afgelegd. Keer op keer had hij hier te lande door zijn kranige doeken met glans den prijs behaald in de jaarlijksche wedstrijden, van wege den kunstlievenden koning Willem III ter aanmoediging van jeugdige talenten uitgeschreven. Hij scheen dus het recht te hebben, zich te mogen wijden aan de g r o o t e kunst. En de inwendige drang daartoe liet hem geen rust.

Met zijn verbazend gemak van werken, met den zwier van penseelbehandeling, dien hij zich in de Antwerpsche kunstwereld had eigen gemaakt, zou het hem niet moeilijk zijn gevallen, zich bij een oppervlakkig oordeelend publiek een winstgevend succes te bezorgen. Niemand penseelde gemakkelijker dan hij een portret, dat altijd geleeke, en door de *crânerie*, waarmee het op het doek was geworpen, de bestellers bij den eersten aanblik verrukte. Hoe vele van die portretten, met overmoedige

virtuositeit, of wil men, met den Franschen slag *enlevés en quelques heures* er in weinige jaren tijds uit zijn vlugge handen zijn te voorschijn gekomen, zou hij zelf waarschijnlijk niet kunnen opgeven.

Maar dat gemakkelijk succes voldeed den zoeker en droomer niet. Allengs vergenoegde hij zich niet meer met de oppervlakkige, stoffelijke gelijkenis; maar poogde ook het karakter, de ziel van den verbeelde in de beeltenis uit te drukken. Had hij van nature een gevoelig oog voor de kenmerkende lijnen, voor het eigenaardig mooie in elke menschelijke verschijning - zij het een aanminnig kinderfiguurtje of een karaktervolle manskop, een oolijk jongensgezicht of het blijmoedig-goedig gelaat van een brave oude juffrouw - naarmate hij interessanter modellen voor zich kreeg, raakte hij onder de betoovering van dat subtiele zielemooi en vond er een genot in, het telkens nauwkeuriger, telkens fijner, gevoeliger weer te geven.

En onder dat pogen verfinde zich ook ongemerkt de eertijds zoo zwierige, maar losse streek van zijn penseel, aangewend onder den invloed van het impressionistisch realisme, waarin hij te Antwerpen was opgegroeid. Geduldig, zorgvuldig, bijna angstvallig werd zijn eerst zoo overmoedige toets; elk lijntje, elk trekje werd bestudeerd; de photographisch juiste gelijkenis was niet meer voldoende; neen ook het levende, beweeglijke, veranderlijke, dat geen *instantanée* pakken kan, moest worden vastgelegd in de beeltenis, zoodat daaruit de heele mensch sprak, niet enkel zijn uiterlijk wezen, maar ook het innerlijk zijn.

Zoo kwam Van Welie er na lange studie en gestadigen arbeid toe, die bewonderenswaardige portretten te schilderen, welke thans te Antwerpen waren ten toon gesteld en die door hun allerkeurigste afwerking en zielvolle uitdrukking aan de onsterflijke beeltenissen van de middeleeuwsche Florentijnen en Vlamingen herinneren.

Zoo schilderde hij bij voorbeeld de beeltenis zijner moeder, een edel, fijn, zacht, stil lijdend vrouwegelaat, verhelderd door een gloed van innige zielegoedheid, zacht glinsterend uit de mooie, diepe oogen en als een avondzonnenschijn over het heele gelaat spelend in een bijna onmerkbaaren glimlach van innerlijken vrede.

Wat Georges Rodenbach zei van het portret van Whistler's moeder geldt ook ten volle van deze beeltenis: 'Quelle pénétration psychologique: l'âme même remontée au visage, car c'est elle qui éclaire de son rose de couchant les joues que l'âge a faites pâles.'

Maar terwijl de jeugdige kunstenaar aldus in de dagelijks dieper naspeuring van het geestelijk mooi in de menschen vóór hem, dagelijks nieuwe elementen van schoonheid vond, dreef zijn kunstenaarsgeest hem ook tot vrije scheppingen van zijn verbeelding, waarin zich ook dat onstoffelijke zielemooi het hoogst moest uitspreken.

En zoo ontstonden die uiterst fijn doordachte en doorvoelde figuren, die te Antwerpen de bewondering der beschouwers uitmaakten en waarvan er in dit nummer een drietal worden weergegeven.

Beschouwen wij ze aandachtig een voor een en beter dan door redeneering zal ons duidelijk worden het karakter van Van Welie's kunst.

Smart. In dit bleeke, afgetobde, maar juist door het lijden veredelde hoofd is tot beeld geworden de *p o ë z i e* der christelijke berusting in het schuldeloos gedragen leed. Hoe afgemat ook, is dat hoofd niet neergebogen, maar het richt zich met betrouwen ten hemel, en hoe smartelijke trek er ligt om den bleeken mond, toch is daarin geen zweem van bitterheid, ademt alles gelaten overgeving in den wil eener hoogere, alwijze en algoede Macht.

Muziek. Alweer is het de poëzie - hier van het wegslepend genot der tonen, verbeeld in dien lijdenden jonk man, die voor alles de oogen sluit om zijn eenigen troost te vinden in de zoet bedwelmende melodie, door hem zelf ontlokt aan het geliefkoosde speeltuig, zijn eenige gezelschap in de verlatenheid, waarvan het stille, wijde landschap het zinnebeeld is.

Ophelia eindelijk. Hier is het de zalige vrede, als lichtglans afstralend van het gelaat der ontslapene, die in den dood de verlossing heeft gevonden van bitter leed. Het verraderlijk element, waarin zij omkwam, draagt thans eerbiedig het schoone maagdelichaam en de waterlisschen vormen een zachte peluw onder het kalm rustende hoofd. Aan haar borst ontluikt een waterlelie als het beeld der onschuld en witte waterbloempjes strengelen om haar slapen den sterrendiadeem eener gelukzalige.

Deze tafereelen zijn als gedichten in lijnen en kleuren, fijn gesmede sonnetten, die in weinige regelen een wereld van denken en gevoelen samenvatten. Van Welie is als de woordkunstenaar, die een grooten roman zou kunnen dichten, maar er de voorkeur aan geeft de essence van een heel drama samen te persen in een sonnet, gelijk de reuk van honderd bloemen gevangen wordt in de enge ruimte van een kristallen flacon.

Want het is geen onmacht, die hem dringt zich te bepalen tot tafereelen van één enkel figuur of één enkelen kop. Tot wat breede vlucht zijn talent zich kan ontplooien, bewees op de Antwerpsche tentoonstelling zijn machtige, grootsche schepping *Orpheus*. Maar 'in der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.'

Een meester mag Van Welie inderdaad van nu af heeten; geen navolging van voorgangers toch erkent men meer in zijn werk; hij is geheel zich zelf geworden. En dat dankt hij aan de volhardende studie, aan het ernstig nadenken in de afzondering van het stille 's-Hertogenbosch, waar hij een tiental jaren in de eenzaamheid gewerkt heeft, buiten den invloed der verschillende strijdende richtingen in de vaak rumoerige kunstwereld.

SMART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VAN WELIE.

Wel doet zijn werk denken aan dat van de meest delicate modernen, aan Burne Jones en Puvis de Chavannes, aan Whistler en Knopf; maar toch is het geheel zelfstandig en vertoont

een eigen, niet te miskennen karakter van hoog christelijk idealisme. Zijn portret in dit nummer geeft een goed denkbeeld van zijn persoonlijkheid. Oppervlakkig beschouwd een dandy, naar de nieuwste Engelsche mode gekleed, de knevel opgedraaid, het haar *en brosse*, zien wij daarin den portretschilder uit de fijne kringen, gewoon aristocratische dames en heeren voor zich te zien poseeren en met hen te keuvelen over het laatste concert of het pas verschenen boek. Maar wie nauwkeuriger ziet, leest op het denkende voorhoofd en in de zacht doordringende oogen, dat er in dat regelmatige, ronde hoofd iets verborgens leeft en woelt, iets dat zich niet uitspreekt tegenover den eerste den beste, maar zich openbaart aan intieme vrienden en vooral, in oogenblikken van hooge wijding, zich uit in kunstscheppingen van hoogmooie individualiteit, ware juweelen van gevoel en gedachte, door allerkeurigste polijsting en bewerking tot hun rijkste waarde opgevoerd.

OPHELIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VAN WELIE.

Wij mogen nog veel verwachten van den thans eerst twee-en dertigjarigen meester.

Moge hij bij zijn streven de waardeering en den steun vinden, die hem noodig zijn voor de volle ontwikkeling van zijn ongemeene kunstenaarsgave, en bij gemis waarvan helaas zoo menig jong talent moet ondergaan in het alles overstelpende proza van onzen veel over kunst pratenden, maar aan waarachtigen kunstzin zoo armen tijd.

J.R. VAN DER LANS.

MUZIEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VAN WELIE.

De diamant en zijn geschiedenis.

Evenals wij op den duur boven de helle kleuren de voorkeur geven aan wit, zoo neemt ook in de rij der edelgesteenten de diamant de eerste plaats in vóór robijnen, smaragden, opalen, saffieren en granaten. Wat zuiverheid van kleur, volkomen doorzichtigheid, hardheid en prachtigen glans betreft, wordt hij door geen enkelen anderen steen geëvenaard.

Langen tijd was de geschiedenis van den diamant in een geheimzinnig duister verscholen, en het is nog maar kort geleden, dat wij omtrent zijn waren aard zijn ingelicht. De eerste berichten van diamantvondsten voeren ons terug tot den grijzen voortijd van Indië. Ook thans bergt dat land, welks vorsten in den loop der eeuwen ontzaglijke schatten aan robijnen, parelen, topazen en andere edelgesteenten hebben opgestapeld, de kostbaarste diamanten. De groote Europeesche juwelier ontziet de verre reis naar Indië niet, om prachtig geslepen steenen, die in Europa geen koopers vonden, aan de Indische nabobs van de hand te doen.

Toen bij de oude vindplaatsen van diamant in Indië in het begin der achttiende eeuw de Braziliaansche diamantvelden, in onze eeuw andere mijnen in den Oeral, in Australië, en in Noord-Amerika waren gekomen, werden de diamanten, tot dusver alleen voor de allerrijksten te krijgen, tot op zekere hoogte gemeen goed van allen. Populair is de diamant geworden door de rijke diamantmijnen in Zuid-Afrika, waaruit sedert 1867 wel negentig procent van alle in den handel voorkomende diamanten afkomstig zijn, en die in dertig jaar tijds negenhonderd millioen gulden aan diamant hebben opgeleverd. In het gebied der Vaal-rivier, in het district Kimberley, in den Oranje-Vrijstaat ontdekt men nog steeds onuitputtelijke schatten aan edelgesteenten. Eerst zocht en vond men ze in het verweerde gesteente van de rivieren en waschte ze er uit, maar thans graaft men er naar in de kraters, die diamanten bevatten.

Men moet evenwel niet denken, dat men de diamanten daar maar voor het oprapen heeft, en dat zij ook in ruwen toestand in vollen lichtglans stralen. Neen, eerst de tegenwoordige kunst van diamant slijpen maakt van den onooglijken steen een fonkelend kleinood. Door die kunst worden de oneffenheden, sprongen en scheuren weggenomen, de steenen in een doelmatigen vorm gebracht en daarna geslepen. Dat is wel heel makkelijk gezegd, maar de diamant is het hardste van alle lichamen. Plaatst men een diamant tusschen twee staven van het hardste staal en brengt men die door middel van een hydraulische pers tegen elkaar, dan wordt de diamant in het staal geperst. Men kan den diamant alleen met diamanten slijpen. Maar de diamant is bij al zijn hardheid toch zeer broos, en men kan hem in een stalen vijzel tot stof stampen. Het diamant slijpen eischt dus de grootste voorzichtigheid en jarenlange oefening. Men maakt bij het slijpen van den afval van diamant gebruik. De deeltjes, die een goeden vorm in den weg staan, verwijdt men eerst door met behulp van een anderen diamant een gleuf te maken, waarin men het mes zet, op welks rug men slaat, of, als het een zeer kostbaren steen betreft, door de bedoelde deeltjes met een draad, die met diamantafval bestreken is, af te zagen. Daarna slijpt men den diamant op met diamantpoeder en olijfolie bestreken schijven van hard gegoten staal, die zeer snel omdraaien.

De beroemdste diamantslijperijen bevinden zich tegenwoordig te Amsterdam, Antwerpen, Hanau en Parijs. Vroeger sleep men den diamant enkel in den vorm van een roset: op een gladde basis ontstaan verscheidene rijen driehoekige facetten,

waarvan de bovenste in de spits van een piramide uitloopt. In den tijd van Mazarin kwam de briljantvorm op, waarbij beide kanten tot facetten werden geslepen, zoodat de *à jour* gevatte steen zijn vollen glans en al zijn vuur kon ontvouwen.

Bij dit slijpen verliezen de diamanten ver over de helft van hun gewicht en omvang, zooals blijkt uit de verhoudingen bij de grootst bekende diamanten. De grootste tot heden gevonden diamant, eenige jaren geleden in de Jagersfonteingroef in den Oranje-Vrijstaat ontdekt, 971 karaat (een karaat is ongeveer 1/5 gram) zwaar, zoo groot als een kippenei en zuiver wit, is nog niet geslepen. De 'Kohinoor,' of 'berg des lichts,' vroeger in het bezit der radja's van Lahore in Indië, woog ruw 800 karaat, geslepen maar 186 karaat, en thans, nadat hij te Amsterdam nogmaals is geslepen, maar 106 karaat. De 'Groote Mogol' van den sjah van Perzië, de grootste geslepen diamant, in de zestiende eeuw in de groeven van Golconda in Indië gevonden, woog ruw 780 karaat, thans 280. De op een na de grootste geslepen diamant werd in 1892 te Antwerpen geslepen, woog ruw 474, geslepen 200 karaat. Het slijpen kostte de bagatal van 200.000 franken.

Een der merkwaardigste diamanten is de 'Orlof,' die bijna 195 karaat weegt en de spits van den Russischen schepter siert. Hij werd in 1794 voor een lijfrente van 4000 roebel en een som ineens van 450.000 roebel plus brieven van adeldom voor de Russische kroon gekocht, nadat hij te voren het oog van een Brahma-beeld was geweest.

De 'Regent,' ook 'Pitt' genoemd, woog na het eerste slijpen 136, thans nog 123 karaat. Hij werd door de Engelschen aan den hertog van Orleans verkocht, kwam later in het bezit van Napoleon I, en als buit van den slag van Waterloo in den Pruisischen kroonschat, waar hij zich nog bevindt.

De meeste en zonderlingste lotgevallen heeft de 'Sancy' gehad, oorspronkelijk uit Indië afkomstig. In Europa was zijn eerste bezitter Karel de Stoute. Deze droeg hem in den slag bij Nancy, waarin hij sneuvelde. Een Zwitsersch soldaat vond den diamant en verkocht hem voor een gulden. In 1489 kwam hij aan koning Antoon van Portugal, die hem uit geldnood voor 100.000 franks aan een Franschman verkocht, door wien hij aan Sancy kwam, van wien hij zijn naam heeft ontvangen. Toen Sancy als gezant naar Solothurn ging, beval Hendrik III hem, hem als onderpand dien diamant te zenden. De bediende, die hem moest overbrengen, werd echter onderweg aangevallen en vermoord, nadat hij den diamant had ingeslikt. Sancy liet het lichaam openen en vond den diamant in de maag. Jacobus II van Engeland bezat dezen steen in 1688, toen hij naar Frankrijk kwam. Later kwam hij in het bezit van Lodewijk XIV en Lodewijk XV, die hem bij zijn kroning droeg. In het jaar 1835 werd hij voor een half millioen roebel door den opperjagermeester van den keizer van Rusland, vorst Paul Demidof, gekocht, maar in 1836 te Parijs weer voor 625.000 franks verkocht. Hij heeft den vorm van een peer, weegt 53½ karaat en is van het zuiverste water.

Het ligt voor de hand, dat bij het bepalen van den prijs der diamanten verschillende factoren in aanmerking komen: de grootte, de zuiverheid van kleur en het onberispelijk slijpen. Al naar gelang kan het karaat tien tot duizenden guldens kosten.

Juist het feit, dat de waarde der diamanten niet stijgt in rechte evenredigheid met hun grootte, maar in verhouding van de vierkanten, zoodat drie of vier diamanten van een bepaalde grootte veel minder waard zijn dan één diamant, zoo groot als alle andere samen, heeft er toe geleid, het duistere geheim van den waren aard der diamant te doorgronden. De wensch, kleine diamanten tot groote samen te smelten, zocht den dienst der wetenschap. Maar van het samensmelten kwam niets. De diamanten verbrandden in zuurstof. Maar men wist nu, dat de diamant koolstof was, dat de

heerlijke, schitterende doorzichtige, harde edelsteen, die de lichtstralen zeer sterk breekt, en de onooglijke, donkere, zachte houtskool variëteiten van dezelfde grondstof, koolstof, waren.

Nu was de belangstelling der wetenschap ten volle gewekt. Men vatte het vermetele plan op, diamanten langs kunstmatigen weg te vervaardigen. De moeilijkheid, hoge temperaturen te verkrijgen stond aanvankelijk deze proefnemingen in den weg. Maar toen de snelle ontwikkeling der electrotechniek middelen aan de hand deed om temperaturen van 3000 tot 4000 graden voort te brengen, werden de onderzoekingen voortgezet. Had men tot dusver koolstof voor niet vluchtig en niet smeltbaar gehouden, nu ontdekte men, dat het bij een temperatuur van ongeveer 3600 graden verdampt, dat diamanten in de luchtledige buis onder den invloed der kathodenstralen in graphiet veranderen, dat dezelfde verandering volgt, wanneer men een diamant tot 3600 graden verhit.

Hoe zou nu deze bij hoge temperatuur ontstane gasvormige koolstof, die neiging heeft zich onmiddellijk met de zuurstof der lucht of een ander gas te verbinden en als koolzuur te ontsnappen, daarin verhinderd worden?

Men herinnerde zich nu een reeds lang bekend feit, dat gesmolten ijzer de eigenschap heeft koolstof op te lossen, die zij dan bij afkoeling als graphiet afscheidt. Hoe hoger de temperatuur is, hoe meer koolstof het ijzer oplost. De laagste temperatuur, waaronder koolstof vervluchtigt, werd op 2300, de hoogste op 3600 graden vastgesteld. Abel en Nobel hebben reeds temperaturen van 4000 graden weten voort te brengen.

Zoo was de weg, om kunstmatige diamanten te vervaardigen, gevonden, en Moissan heeft in zijn electrischen oven inderdaad kunstmatige diamanten vervaardigd, die alle eigenschappen hebben der natuurlijke. Wel zijn deze diamanten klein en van geen handelswaarde, maar het is niet twijfelachtig, of men zal, wanneer men de geweldige temperaturen, die men tegenwoordig kan voortbrengen, lang genoeg op de koolstof kan laten inwerken, ook diamanten kunnen verkrijgen van een grootte, dat zij voor wetenschappelijke en industriele doeleinden geschikt zijn.

Evenals de onderzoekingen tot de kunstmatige vervaardiging van diamant hebben geleid, zoo hebben zij ons ook over het ontstaan der diamanten in de natuur ingelicht. In de onpeilbare diepten borrelt en kookt het onophoudelijk. Wat beteekent de warmte en drukking, die wij kunnen voortbrengen, bij de geweldige temperatuur, de ontzaglijke drukking beneden in het laboratorium der aarde, waar massa's met koolstof verzadigd ijzer eeuwen en eeuwen den tijd hadden, af te koelen, zoodat men zich, zooals Crookes meent, er over moet verwonderen, dat men geen diamanten vindt zoo groot als een hoofd. Onophoudelijk ontstaan in den schoot der aarde groote en kleine diamanten, en langs denzelfden weg zijn ook op andere wereldlichamen diamanten ontstaan, zooals de in meteoren gevonden diamanten bewijzen.

Nog menig ander gegeven getuigt voor den oorsprong van diamant uit ijzer. Verbrandt men diamant in zuurstof, dan blijft 0.05 tot 4 procent asch achter, weinig bij de zuiver witte, het meest bij de gekleurde diamanten. Een hoofdbestanddeel van deze asch is ijzer. In de diamantmijnen van Kimberley is de grond overal ijzerhoudend; uit de aanwezigheid van ijzer besluiten de bewoners tot de aanwezigheid van diamantlagen. Ook de blauwe, roode, groene kleur van veel diamanten wijst op ijzer, dat behalve koolstof andere kleurende lichamen oplost. Met het oog op de betrekking tusschen diamant en ijzer is het niet onmogelijk, zooals Crookes voorslaat, door magnetische onderzoeking, waardoor men ijzermassa's van 500 voet doorsnede

op een diepte van tien Engelsche mijlen vindt, ook verborgen diamantmijnen op het spoor te komen.

Een merkwaardige herinnerings-medaille.

Ter gelegenheid van den 25en jaardag der H. Priesterwijding van Z.D.H. Mgr. Henricus van de Wetering, aartsbisschop van Utrecht, hebben de bekwame stempelsnijders, de heeren Menger te Utrecht, een medaille vervaardigd, die een blijvende herinnering is aan dien onvergetelijken feestdag, De voor-

zijde met portret is van den heer J. Ph. M. Menger, de achterzijde van zijn veelbelovenden zoon, den heer J. Ph. R. Menger. Het geheel is een knap stuk werk, dat óók om de kunstwaarde hooge waardeering verdient.

HERINNERINGSMEDAILLE AAN HET ZILVEREN PRIESTERFEEST VAN MGR. H. VAN DE WETERING, AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT.

Gemodelleerd en geslagen door J. Ph. M. Menger en J. Ph. R. Menger.

Wanneer daar nu nog bij komt, dat de medaille een zoo heuglijk feit als het zilveren Priesterfeest van Nederlands doorluchtigen Metropolitaan tot blijvend aandenken strekt, dan mag men overtuigd zijn, dat ook nietverzamelaars er prijs op zullen stellen, dezen gedachtenispenning, waarvan dit nummer een welgeslaagde afbeelding bevat, te bezitten. De prijs der medaille is in zilver *f* 7, in brons *f* 3.- Bestellingen gelieve men te richten aan den heer J. Ph. R. Menger, Poste restante, te Utrecht.

De eerste Nederlandsche electromobiel.

Het nieuwe vervoermiddel, dat algemeen de aandacht trekt, nl. de automobiel, door benzine motoren gedreven, is door de Nederlandsche Metaalwarenfabriek, Plantage, Amsterdam, tot een electromobiel verbeterd.

Ofschoon velen nog weifelen, durven wij de electromobielen beschouwen als de voertuigen der toekomst, in tegenstelling met de benzinewagens, die door hun geruisch, onaangename lucht en gevaarlijkheid met het oog op het ontplofbaar materiaal, een zoodanige bediening vereischen, dat slechts een geoefend deskundige in staat is, in alle eventualiteiten te voorzien. Ook is het gebruik van benzine een bezwaar bij grootere afstanden, want niet overal is benzine te verkrijgen. Wij noemen dit bezwaar, omdat het zoo dikwijls wordt aangehaald bij het gebruik van elektrische wagens. In dit opzicht is dus het verschil minder groot, maar wanneer men het gebruik van rijtuigen zonder paarden totaliseert, hetgeen wij in de naaste toekomst verwachten, dan is men bij de electromobielen met één station reeds geholpen.

Het is misschien niet ondienstig, vooraf een denkbeeld te geven van de werking van een rijtuig, door electriciteit gedreven. Reeds vroeger is in dit tijdschrift melding gemaakt van het benzine-rijtuig in verschillende vormen. Evenals nu de benzine het werkzaam bestanddeel is bij die motor rijtuigen, is dat de electriciteit bij de electromobielen.

Voor zulk een rijtuig is alzoo benodigd een batterij van accumulatoren, die genoeg electriciteit kan leveren om een electromotor in beweging te brengen. Deze electromotor bestaat uit twee gedeelten: de kern en de beankering, beide omwonden, en die door de werking van den elektrischen stroom om elkaar draaien. Een dezer deelen is met een tandrad verbonden aan de achteras, waardoor deze aan het wentelen wordt gebracht, en door draaiing van de daaraan bevestigde wielen het rijtuig doet

voortgaan. De daarbij los mede draaiende voorwielen dienen tot besturing. In zeer algemeene trekken is dit de werking van een electrisch rijtuig.

Zooals men uit bijgaande afbeelding kan zien, is de eerste electromobiel, die in Nederland geheel is vervaardigd, en dus een vrucht mag heeten van Nederlandsche industrie, een rijtuig in den vorm eener Victoria. De Franschen zouden het een *voiturette* noemen, en daar het niet groot van omvang is, biedt het plaats voor twee personen, waarvan de een het rijtuig bestuurt.

Wij zullen thans tot een wat meer gedetailleerde beschrijving van het rijtuig overgaan, en verdeden het daarbij in twee deelen, het boven- en het onderstel. Wij doen dit voornamelijk daarom, omdat men bij deze voertuigen gemakkelijk het rijtuig kan veranderen in een zomer- en een winterwagen, iets wat voor ons klimaat zeker van veel belang is; ook zou men bij het onderstel gemakkelijk verschillende vormen van wagens kunnen gebruiken.

Het bovenstel of de bak, die met een kap is overdekt, welke naar believen opgezet of neergelaten kan worden, bevat de electrische batterij. Deze wordt in het rijtuig geborgen in de ruimte onder de zitplaatsen, welke achteraan verlengd wordt door een uitstekenden achterbak, die met een draaienden deksel is voorzien, zoodat men bij het oplichten onmiddellijk de batterij kan overzien.

Die accumulatoren-batterij bestaat uit 38 cellen van het systeem Futmen, dat tegenwoordig veel gebruikt wordt, als een der beste bekend staat en in Frankrijk wordt vervaardigd. Die cellen bestaan uit ebonieten bakken, waarin zeven positieve en acht negatieve platen van lood met antimonium vermengd. Daarbij komt in de cel een zwavelzuurverbinding, waardoor men de batterij kan laden, als men die in verbinding brengt met de positieve en negatieve pool eener dynamo. De eenmaal opgehoopte electriciteit blijft dus aanwezig in de batterij en vermindert alleen bij het rijden.

Op den bodem van het rijtuig bevinden zich een paar knoppen, waarvan een voor de noodrem dient, en een voor het omkeeren der beweging van het rijtuig, b.v. van vooruitgaande tot achteruitgaande. Een Ampère-meter wijst het gebruik van de hoeveelheid stroom aan, een Volt-meter de spanning, terwijl twee electrische gloeilichten een sterk licht van 30 kaarsen vooruit werpen, en die, daar zij besloten zijn in opengewerkte nikkelen kelken, ook het voorgeschreven licht ter zijde uitstralen.

Als nu twee personen plaats genomen hebben, neemt de eene, die het rijtuig bestuurt, het handel om de richting te verzekeren, terwijl tusschen beide personen zich een klein handel bevindt, waarmee men de verschillende snelheden regelt. Rechts van den bestuurder zijn de handremmen aangebracht. Men kan met dit rijtuig stapvoets rijden, 5, 10 of 12 K.M. per uur afleggen, al naar believen. Voor wij echter verder gaan, zullen wij een beknopte verklaring geven van het onderstel, waar de eigenlijke werking plaats vindt. Het bestaat uit het zoogenaamde 'frame' of geraamte, den electromotor, de assen, wielen en remmen.

Het 'frame' is zoodanig ingericht, dat de voorwielen behalve in horizontale richting ook in verticale richting zich kunnen bewegen. Men heeft dit gedaan met het oog op den ongelijken weg, waardoor alzoo de beide wielen altijd den grond raken en het rijtuig beter steun vindt. De motor, die dicht bij de achteras is aangebracht, geeft, door den electrischen stroom bewogen, door middel van tandraderen, beweging aan de achteras. De aan de achteras stevig bevestigde wielen met tangentialspaken worden alzoo meegevoerd. Deze wielen zijn voorzien van pneumatische banden, omsloten door stevige gutta-percha buitenbanden. Deze buitenbanden zijn zoo sterk,

dat, als eventueel een binnenband sprong, het rijtuig gerust zijn weg zou kunnen vervolgen op den buitenband, totdat men in staat was den band te verwisselen.

Aan de achteras bevindt zich nog een bijzondere inrichting, waardoor het rijtuig kort kan draaien. Wil men b.v. een scherpe bocht maken, dan werkt door deze inrichting automatisch de achteras zoodanig, dat de beide achterwielen in tegengestelden richting draaien. Bij het hernemen van den rechten gang herstelt zich deze beweging vanzelf.

De vooras heeft twee beweeglijke wielen met kogelassen, en men kan door middel van een parallel-beweging de beide evenwijdig loopende wielen een schuinen stand geven, doordien zij beide aan de achteras zijn bevestigd, door middel van pivots. Men kan hierdoor zoo zuiver mogelijk sturen, en het rijtuig als het ware op de plaats doen draaien.

Alleraardigst was dit waar te nemen, toen in Velox, een ruim vélodrome te Amsterdam, het rijtuig op een avond evoluties uitvoerde, achteruit reed, en zich in allerlei bochten bewoog, met snelle vaart op een groep personen aanreed, en juist bij die personen onmiddellijk een zwenking verrichtte. Men begrijpt, dat in een drukke straat zulk een gemakkelijke behandeling veel vóór heeft op de gewone wagens met paarden, die door hun lengte altijd veel onhandelbaarder zijn, en bij een opstopping zich niet zoo gemakkelijk verplaatsen.

Door het aanbrengen van goede veeren en de zachtdraaiende beweging van den motor, gevoelt men in het rijtuig gezeten niets van de onaangename schokken en trillingen, die eigen zijn aan de benzine-rijtuigen bij het aanzetten en het veranderen der snelheid.

Ieder, die maar eenige kennis heeft van het rijden van een wagen, kan dit rijtuig besturen, terwijl de besturing van benzine rijtuigen altijd een geoefend stoker vordert, om te kunnen optreden, als er iets aan het mechanisme hapert. Men ziet die rijtuigen dan ook menigmaal stilstaan om nagezien te worden. Hiervan heeft men bij een electrisch rijtuig geen last, en er zou heel wat moeten gebeuren, om de beweging onmogelijk te maken. Feitelijk behoeft daarvoor geen vrees te bestaan, als alles eenmaal in orde is en behoorlijk in orde wordt gehouden.

Een moeilijkheid, die Amsterdam oplevert, is de aanwezigheid van hooge bruggen, doch ook hier toont dit rijtuig weer zijn goede eigenschappen. Het bestijgen toch van zulk een brug levert geen moeite op, zooals de proeven bewezen.

Wij vergaten nog de werking aan te toonen van de hand- en voetremmen. De handrem werkt door middel van een hefboom, ter zijde der beide personen aangebracht. Hierdoor wordt de remschoen tegen het voorvlak der achterwielen gedrukt. De voetrem daarentegen wordt electrisch bewogen en spant een stalen band, die gelegd is om een schijf met hollen rand, op zijde vlak naast het achterwiel, tegen den naaf bevestigd.

Nog valt hier een bijzonderheid te vermelden. Als de bestuurder het rijtuig verlaat, heeft hij een eenvoudig middel om den stroom af te sluiten, waardoor het rijtuig geheel ongeschikt wordt gemaakt om bewogen te worden. Hij doet dit door middel van een kleine koperen schroef, die hij bij zich steekt, en bij het hervatten van den tocht weer op zijn plaats aanbrengt.

Als nu zulk een rijtuig voor de eerste maal van electriciteit wordt voorzien, moet de batterij geladen worden, en de tijd hiervoor benodigd, duurt dan vijf à zes uren. Die lange tijd zou werkelijk afschrikken, maar men moet bedenken, dat de batterij nimmer geheel ongeladen is, en men na een uur of vijf gereden te hebben, weer moet laden, om de noodige spanning te onderhouden. Die tijd van laden is dan veel korter en bepaalt zich tot een paar uren. Toch zou dat laden telkens nog te veel oponthoud geven, wanneer men een geregelden dienst zou willen instellen, en in dat geval dient men een reserve-batterij in voorraad te hebben.

Deze wijze van handelen heeft men reeds in practijk gebracht in het buitenland, door het bouwen van een groote remise, waar de electrische rijtuigen in kunnen rijden en een nieuwe batterij innemen in den tijd van twee minuten, dus in minder tijd dan men van paarden verwisselt. Zulk een remise dient daartoe geheel ingericht te zijn, en is dus eigenlijk niet alleen een bergplaats voor den nacht, maar tevens een werkplaats, waar men door mechanische middelen in alles kan voorzien, snel de batterijen verwisselen, en de oude batterij weer laden kan, terwijl een deskundig personeel aanwezig is om de rijtuigen en batterijen voldoende te controleeren.

Als men nu met zoo'n rijtuig als hierboven beschreven uit rijden wil gaan, kan men, met een gemiddelde vaart, een uur of vijf rijden bij een enkele Jading, en dus bij een snelheid van 15 kilometer, een weg afleggen van 75 kilometer. Men dient dan echter te zorgen, dat de stroom niet geheel uitgeput is, voor men een station kan halen, waar geladen of verwisseld kan worden. Men zou b.v. Den Haag van uit Amsterdam kunnen bereiken en dan weer voor den terugtocht het rijtuig van een nieuwe lading voorzien.

Groote afstanden zijn beter te bereiken per spoor; waar het op aankomt, is, met goede financieele resultaten het thans gebruikelijke lokaal vervoer met paarden te vervangen door het electrisch vervoer. En dat dit mogelijk is, toonen de feiten, zooals wij straks zullen aantonen. De eerste plaats dus komt toe aan het lokaal verkeer, daarna zou men kunnen noemen het gebruik van wagens voor het postverkeer, en de verbinding van kleinere plaatsen met de naastbijgelegen stations door middel van electrische omnibussen, die de thans gebruikelijke gebrekkige omnibussen zouden vervangen.

Het voornamelijk bezwaar, dat men nog heeft tegen electrische rijtuigen, is, dat men niet overal gelegenheid heeft om te laden. Dit wordt elken dag beter, maar is bovendien van geen belang bij plaatselijk gebruik, daar men in dat geval met één station kan volstaan. De uitbreiding van electrische krachtaanwending en de vorderingen, die het electrische licht maakt, leiden tot het oprichten van vele stations. De hoofdzaak echter is, dat thans bij lokaal gebruik met succes kan geconcurrereerd worden tegen het paard, wat de financieele uitkomsten bewijzen.

DE EERSTE NEDERLANDSCHE ELECTROMOBIEL.

Door sommigen wordt als een bezwaar genoemd het betrekkelijk groote doode gewicht, dat men mee moet nemen. Maar was dit bezwaar ook niet aanwezig bij de zeeschepen ten opzichte van de kolen? Hoeveel brandstof is echter bespaard door de verbetering in de machines, in vergelijking met de eerste stoomschepen? Evenzoo zal de verbetering der accumulatoren op den duur niet uitblijven. Maar men bedenke ook wel, dat het hier niet dadelijk de vraag is het beste te hebben; maar wel of men bepaalde afstanden op voordeliger wijze kan afleggen dan met paarden. Daarmee is het publiek gebaat, evenals door de aangename en weinig geruischmakende beweging.

Laten de technici zich bezighouden met de verbetering der batterij, en het publiek reeds nu zijn voordeel doen met de nieuwe inrichting. Men moet wel bedenken, dat men nog in de leerjaren is en dat mettertijd de batterij zal worden verbeterd en beter bestand zal zijn tegen het gebruik en daardoor ontstane slijtage. Misschien vindt men nog wel één ander middel om electriciteit op te wekken en zodoende de drijfkracht te verkrijgen.

Voor het paard, gelooven wij, dat eenmaal een betere tijd zal aanbreken; wel zal het rijpaard altijd zijn aantrekkelijkheid behouden, maar de Maatschappij tot bescherming van dieren zal het minder druk krijgen in haar strijd tegen den mensch, als het geldt oude en afgeleefde dieren hulp te verleen.

Wij voorzien den tijd, dat tal van wagens en wagentjes, als b.v. hotelwagens, kleine omnibussen, dokterskoetsen, winkelwagens van allerlei soort en rijtuigen van maatschappijen, de steden zullen doorkruisen, en het geraas van vrachtwagens en allerlei andere rijtuigen, niet langer de wandelaars zal hinderen. Mindere slijting van het plaveisel zal hiervan het gevolg zijn, terwijl het vuil tot een minimum zal worden gereduceerd.

Te New-York zijn thans omstreeks honderd electriche rijtuigen in gebruik, die 6.9 en 15 Engelsche mijl per uur afleggen. Men heeft daar dan ook een groot laadstation, en toen in den afgeloopen winter de sneeuw aldaar het verkeer belette voor de gewone rijtuigen, staakten de electriche den dienst niet. Met de opening der Parijsche tentoonstelling rekent men op een duizendtal electriche rijtuigen, zoodat men in Frankrijk hard aan het werk is. Te Londen zijn in het laatst van Mei tachtig electriche rijtuigen in gebruik genomen, die met drie snelheden rijden.

Overigens is in Europa de zaak nog zeer in haar kindsheid. Wij mogen den samensteller van de eerste electromobiël in ons land wel geluk wenschen, evenzoo de Nederlandsche Metaalwarenfabriek, die een schitterende toekomst te gemoet gaat, en de eer heeft, het eerst weer een echt Nederlandsche industrie te hebben gevestigd.

[Nummer 36]

Overtollig.

Door Mathilde.

(Vervolg.)

U zegt, mevrouw?’

‘Wel, ziet u - och! laat u mij niet insisteren, 't is zoo'n pijnlijk onderwerp!’

‘Volstrekt niet, mevrouw, 't is beter dat wij de zaak recht onder de oogen zien en grondig bespreken.’

‘Nu, ja dan, ziet u!’ De witte handen wuifden hem bevallig langs de oogen, als namen de duiven hun vlucht. ‘Ik geef gaarne toe dat u van heel nette burgerafkomst is en ik weet, dat in onzen tijd niet gevraagd wordt, waar men vandaan komt, maar wat men *is*.... u volgt me?’

‘Zeker, mevrouw!’

Zoolang hij leefde zou Robert niet dat voorbijzweven der blanke handen vergeten met hun kleurige steenen, die in de zonnestralen alle tinten van den regenboog weerkaatsten door hun fijngeslepen facetten; als er van stand en geboorte sprake was, zou hij altijd die regenboogvlekken zien op zijn en haar kleeren, op de tafel, de stoelen en muren der veranda.

‘Ik houd niet van pochen, maar de waarheid mag altijd gezegd worden - wij zijn wel niet van adel, maar behooren toch tot de patricische familiën van ons land. Een zuster van mij is getrouwd met generaal Bomberg, een ander met den resident van Cheribon; de broer van mijnheer Manteghem was staatsraad en een andere is nog lid van de Eerste Kamer. Wij verkeerden in de beste kringen - al zeg ik het zelf en daardoor....’

Duim en voorste vinger van de rechterhand vast tegen elkaar gedrukt, maakten zeer preciese bewegingen op de maat van haar hoofd, als wilden zij elk woord Robert van Berken in den geest vastdrukken.

‘Daardoor hebben wij een soort van verfijning in onze manieren, in onze woorden, ja zelfs in onze gedachten gekregen, die maakt, dat wij ons heel anders uitdrukken - zelfs denken - dan het gros der menschen - b.v. ik zal niet te ver gaan en in de nabijheid blijven....’

Omzichtig keek zij rond; nergens was er een schaduw van een mensch te bekennen, en toen lispelde zij:

‘Bij voorbeeld mevrouw Vierman, dat is nu een in-burgerlijk mensch! U wil niet gelooven wat het mij kost, met haar op voet van gelijkheid om te gaan. Zij is zoo geheel iets anders dan wij. 't Zal u ook opvallen, als u ons vergelijkt.’

RECT. KRIPS.

PROF. VAN BESOUWEN.

PROF. VERSTEGEN.

PAST. SMOLDERS.

PAST. HESEMANS.

PAT. V.D. HEUVEL.

PAST. TE BRAAKE.

PAT. DE SONNAVILLE.

DEK. GRAAF.

KAP. V. BECKHOVEN.

PAST. LE BLANC.

PRES. LANS.

PAST. AERTNIJS.

PROF. VERSCHRAAGE.

HET BESTUUR DER ST. - GREGORIUS-VEREENIGING, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE,
GENOMEN OP DEN DAG DER ALGEMEENE VERGADERING.

‘O ja, mevrouw!’

‘Ziet u wel! En nu begrijpt u ook, wat mij huiverig maakt om in nadere connectie met u te treden; ik ben zoo bang dat de teere ziel, de fijne persoonlijkheid van mijn kind in haar huwelijk zal geknakt worden door duizend kleine verschillen, die het gevolg zijn van de verschillende opvoeding en velschillende levensopvatting.’

Robert werd rood van drift; zijn vuisten balden zich in machteloze woede; 't liefst was hij opgestaan en had op ruwen toon dat aristocratische schepsel, met haar mooie handen en in fijne vormen verborgen, onbeleefde woorden toegesnauwd:

‘Hoor eens, mevrouw! Graag of niet! Ik vraag u de hand van uw dochter. Wil u ze mij geven, best. Vindt u haar te goed voor mij, die hard voor haar werken zal, zoodat zij het leven zal hebben van een prinses - weiger mij dan haar hand en laat haar trouwen met den een of anderen kalen jonker, met wien ze vergulde armoede kan lijden.’

Maar het lieve visioen van het korenbloempje verrees tusschen hem en de antipathieke deftigheid harer moeder: zij was zoo fijn, zoo teer; zij kon hem zoo hulpeloos aanzien - hij dacht aan de heerlijke wandelingen in Kleef en Den Haag, als zij zoo vertrouwend tegen hem opzag en als het ware in hem een steun zocht - misschien wel tegen die onverstandige, dwaze moeder - dat hij den moed niet had door een forschen slag het spinnweb te verscheuren, waarin hij verward was geraakt.

‘Mevrouw,’ zei hij koel, ‘daarvoor dient een nadere kennismaking. Liefde, heb ik wel eens gehoord, ware liefde en achting slaat een brug tusschen verschillende karakters en opvoedingen, ten minste wanneer er geen groote beginselen - als b.v. verschil van godsdienst - op het spel staan. Onze nadere kennismaking zal ons moeten leeren, of dat verschil van stand en opvoeding van zulk een overwegend belang is, dat het op 't geluk van ons huwelijk invloed zal uitoefenen.’

‘Juist, dan blijft het voorloopig een stille verloving, niet waar?’

‘Als het niet te lang duurt! Ik ben zoo jong niet meer om vele jaren en zelfs maanden van geluk te kunnen opofferen. Ik hoop mevrouw, dat u den proeftijd niet te lang zult laten duren.’

En toen met een nederigheid, die elke andere dan deze vrouw, met haar domme ijdelheid, diep zou hebben getroffen:

‘Ik hoop wat beschaving en manieren betreft, veel van juffrouw Constance te zullen leeren. Zij zal in mij een volgzzaam leerling vinden.’

‘Dat is in elk geval een goed begin. Nu hebben wij voor vandaag elkander goed verstaan, hoop ik. Er zijn nog een paar andere dingen, waarop ik ook nog gaarne het juiste licht zou willen doen vallen - maar dat is van later zorg.’

‘Me dunkt het,’ dacht Robert, ‘t is wel geweest,’ en toen hardop:

‘Mag ik dus hopen, mevrouw, dat u en juffrouw Constance spoedig een bezoek zult brengen aan Doornhage en aan mijn woning, die, naar ik hoop, weldra haar gelukkig tehuis zal worden - en tevens met mijn moeder kennis maken?’

Hij wist niet hoe het kwam, maar 't kostte hem moeite, tegenover deze vrouw te spreken van zijn eenvoudige, goede moeder.

‘Natuurlijk, zoodra Constance's gezondheid het veroorlooft - maar excuseert u me nu, mijnheer Van Berken, ik zal eens gaan zien hoe de kleine het maakt.’

Er bleef Robert niets anders over dan den tuin in te gaan en om te kijken naar de jonge Viermannetjes, die dadelijk met echte jongenshartelijkheid aan zijn kleeren hingen en allerlei dingen te vragen hadden - of hij het nieuw ontdekte vogelnest wilde

zien, of zij eens op Doornhage mochten komen, of zij op zijn paard mochten rijden - òf de bok nog leefde en meer van zulke echt gewichtige vragen, interessante jongenszaken betreffend.

Bij het eten werd Robert echter ruim schadeloos gesteld voor al zijn teleurstellingen van dien middag. Constance, goed uitgerust, verscheen in het wit, met blauwe ceintuur en blauw strikje op de borst - het haar nieuw gekroesd en het gezichtje stralend van vriendelijkheid. Zij was bijzonder in haar humeur, lachte en speelde met de jongens; na het eten maakte de familie een wandeling door het veld, zij had haar grooten hoed met korenbloemen op, die haar zoo allerliefst stond en liet Robert en de jongens bloemen plukken, die zij tot kransjes bond, maar die dadelijk weer werden weggegooid.

Robert ging gelukkig naar huis, de belofte medenemend, dat de dames spoedig wel eens op Doornhage zouden aankomen.

‘Je krijgt een juweel van een man,’ zei de notaris tegen Constance, ‘zoo vindt je er tegenwoordig niet veel meer, zoo degelijk, zoo door en door braaf en flink. Kind! je krijgt een eersten prijs uit de levensloterij.’

Mevrouw en haar dochter trokken heel kleine mondjes alsof zij zeggen wilden:

‘Maar hij mag toch ook blijde zijn in onze chique familie te komen.’

Toen mevrouw met Constance alleen was, vroeg zij dadelijk:

‘Hoe is hij je vandaag bevallen?’

Constance haalde haar schouders op.

‘Och! hij is niet kwaad, maar - ik vrees dat hij me niet begrijpt. Verbeeld u eens, dat hij me een mandje perziken en druiven meebracht en niet eens een bouquet zond om mij gisteravond te verwelkomen. Dat is toch het eerste wat een aanstaande voor zijn meisje moet doen. Wat kreeg Jo Muller niet prachtige bloemstukken van haar galant - maar daar schijnt hij geen idee van te hebben.’

‘Dat zal wel komen - 't is in Den Haag ook erg met het bloemenzenden. In de provincie weten zij dat nog zoo niet.’

‘Hij is erg provinciaal - onder de wandeling stak hij een sigaar op zonder mij verlof te vragen, en aan tafel, onder het redeneeren met den notaris, maakte hij gebaren met zijn vork, en zijn das is van zulk leelijk rood schotsch!’

‘Dat zijn onaangename dingen - dat beken ik graag en je zult moeite hebben, er je over heen te zetten; maar lieve kind, denk toch eens aan, hoe moeilijk het tegenwoordig is voor meisjes zonder geld een passende partij te doen. Wij zijn niet rijk en met mijn dood vervalt mijn pensioen en mijn lijfrente - wat 'n troost voor mij, te denken, dat je goed bezorgd bent.’

‘Natuurlijk, de jongens hebben u ook zooveel geld gekost, het meisje moest er voor boeten.’

‘Je hebt tot nu toe nooit iets gemist en als je Van Berken trouwt, ben je een rijke dame. De notaris, die zijn zaken beheert, zeide, dat de fabriek elk jaar vooruit gaat en hij een prachtig inkomen heeft, dat nog veel, grooter zou zijn, als hij niet veel te veel afstand aan zijn werklui; nu moet jij er later maar voor zorgen, dat hij niet meer aan zulke overdrevenheden doet.’

Zoo bespraken de beide wereldsche vrouwen het toekomstig geluk van twee menschen.

V.

De familie Vermeilen was in tusschen in de portierswoning geïnstalleerd; Therese was meegekomen en deed alles om haar zwakke moeder zooveel mogelijk te sparen.

Zij had een kamertje in het groote huis gekregen om voorloopig in te slapen - een heel aardig vertrekje, want de oude mevrouw Van Berken hield er niet van, haar dienstpersoneel het slechtste te geven - maar den geheelen dag was zij natuurlijk in de weer om het huisje een gezellig aanzien te geven en het haar ouders zoo gemakkelijk mogelijk te maken.

Soms sprongen de tranen haar wel in de oogen, als zij bedacht hoe gezellig en rustig zij hier met haar dierbaren vader en moeder zou kunnen leven - als mijnheer het maar een beetje wilde schikken. Zij zou, in ruil voor het onderkomen, gaarne alle mogelijke diensten aan het huishouden van den fabrikant willen bewijzen - maar dit werd niet eens van haar verlangd.

Zij had den heer Van Berken nog niet gesproken, hij had het portiershuisje geen enkelen keer bezocht; als hij Vermeilen moest spreken, dan liet hij hem bij zich op het kantoor komen; hij had altijd werk voor hem en was uiterst tevreden over de wijze, waarop dit geschiedde.

Vermeilen was accuraat, keurig netjes en vooral goed ontwikkeld; hij kon hem zelfs zijn correspondentie, die hij anders aan niemand toevertrouwde, gerust overlaten. - Het kwam hem goed te pas, nu zulk een hulp te hebben, nu hij alle dagen naar Vlasveld reed, nu eens 's morgens, dan weer 's middags of 's avonds, al naar gelang zijn klein tirannetje het verlangde - dikwijls kwam hij onverrichter zake thuis, Constance had hoofdpijn en hield haar kamer, en op een gesprek tusschen vier oogen met de douairière, zooals hij mevrouw Mantegbem in zijn gedachten steeds noemde - was hij niet erg gesteld.

De oude juffrouw Van Berken had echter dadelijk meer voeling gehouden met de nieuwe ondergeschikten. De eerste dagen had zij eten uit haar keuken naar de portierswoning gezonden en toen zij hoorde, dat juffrouw Vermeilen sukkelend was, liet zij haar wijn en vruchten brengen - en zoodra zij dacht, dat de menschen een weinig op orde waren, liep zij eens bij hen aan.

Het huishouden beviel haar bijzonder, de meubels waren zoo degelijk en keurig netjes onderhouden; al het koper- en blikwerk in het keukentje was goed in de poets; juffrouw Vermeilen, die zich reeds veel beter voelde dan in de stad, zag er knap en helder uit.

Nergens zag zij tierlantijntjes of stofnesten, alles was eenvoudig en net. Therese had zij reeds een paar keer gesproken en ook zij maakte op haar een alleraangenaamsten indruk, zij zag er zeer smaakvol uit en vreesde toch niet aan te pakken.

Toevallig had zij op 't oogenblik een pas beginnend dienstmeisje, wier bevattelijkheid niet meeviel. Therese merkte dit spoedig en zonder te wachten, tot men het haar vroeg, begon zij het meisje te helpen, en als de oude huisvrouw in de keuken kwam, met het plan om het grootste gedeelte van het werk zelf te doen, vond zij alles reeds in orde, juist zooals zij het gewoon was.

‘Maar dat had je niet moeten doen - juffrouw....’

‘Therese, mevrouw! Ik doe het dolgraag; met het kippenhuishoudentje van moe heb ik dadelijk gedaan en ik kan niet leeg zitten. Jaantje is een doezeltje, al lijkt ze ook van goeden wil.’

‘Ja, ik mis mijn Leida wel, die was reeds zoo goed beslagen, maar ik heb voor haar een goeden dienst gekregen bij mevrouw Vierman in Vlasveld. Daar is ze juist

op haar plaats, een druk huishouden en een heel ferme meesteres - maar of ik van Jaan ooit iets redelijks maken zal, betwijfel ik sterk.'

'En toch houdt u haar?'

'Och! wat zal ik je zeggen. Haar vader werkte op de fabriek en is van den winter na een lang ziekbed gestorven. De moeder bleef met een heel huis vol kinderen achter en nu is 't bepaald een weldaad als ik er een neem!'

'Ja, maar nu moet u toch veel te veel zelf doen.'

'Dat is ook zoo! Mijn zoon zou er niets tevreden over zijn als hij 't wist, en ik zou stellig, behalve de schoonmaakster, nog iemand er bij moeten nemen om een handje te helpen als - als hier geen groote veranderingen op til waren.'

Therese vroeg niets - maar de oude juffrouw, niet ontevreden iemand te hebben, die zoo geduldig naar haar luisterde, ging voort:

'Mijn zoon is zoo goed als geëngageerd - het zal spoedig publiek worden....'

Therese wist er natuurlijk reeds alles van, maar zij deed of het een nieuwtje was.

'En ofschoon hij wil hebben, dat alles bij het oude blijft en zijn vrouwtje hier maar intrekt, zoo wil ik toch niets beslissen, vóór dat de zaak geheel beklonken is. Zij wordt hier dan meesteres en ik heb maar zooveel te zeggen als zij goedvindt.'

Die laatste woorden klonken wel een beetje bitter.

‘O, mevrouw!’ Het juffrouw wilde Therese maar niet over de lippen. ‘Nu kan u toch nog alles regelen?’

Zij schudde treurig het hoofd.

‘Neen, dat laat ik aan haar over. Ik weet hoe diep geworteld de vooroordeelen zijn tegen schoonmoeders. Ik zal hier niet blijven, dan als ik zie, dat ik werkelijk onmisbaar voor hem ben. Hoe hard het mij ook vallen mag, bij het eerste bewijs, dat zij mij geeft dat ik haar in den weg sta - verlaat ik dit huis.’

Zij veegde haar oogen af en Therese zag haar medelijdend aan.

‘We zijn beiden overtollig!’ dacht zij, ‘ik vind die oude vrouw zoo goed en lief. Wij moesten maar ons lot aan elkander verbinden. Die pedante, eigenwijze zoon van haar zal zijn streken nog wel eens thuis krijgen. Wat voor meisje zij is?’

‘Ik zal mij in den tusschentijd dus wel redden,’ ging de oude vrouw voort, ‘met vrouw Schippers en ons dom Jaantje.’

‘O, mevrouw, maar zolang ik hier ben, zal ik met alle plezier een handje reiken. 't Is voor mij zoo'n voldoening te weten, dat ik mij nuttig maak en niet overtollig ben - want u weet zeker, dat ik hier niet blijven mag.’

‘Ja, mijn zoon was er tegen....’ en de stem der oude vrouw klonk wat verlegen.

‘Ik ben overcompleet....’

‘Zooals ik het spoedig zijn zal,’ dacht juffrouw Van Berken nu ook op haar beurt.

‘En ik ben zoo bang, dat ik hier te lang blijf volgens den wensch van uw zoon en tegen de afspraak.... Maar ik schrijf op allerlei advertentiën en ik heb aan oude kennissen geschreven, maar er komt nog niets. Ik weet niet, hoe ik mij verstoppen en mij klein maken zal, als ik mijnheer tegenkom of hij gaat de poort uit....’

‘Dat is toch overdreven. Hij heeft nu zoo vele dingen aan zijn hoofd, dat hij niet meer aan u denkt.’

‘Dat hoop ik ook! Maar ik zou het zoo ellendig vinden, als hij me zag en dacht: Is dat schepsel er nu nog? Ik heb haar vader toch alleen gehoord, onder voorwaarde, dat hij zijn dochter wegstopt en nooit voor den dag laat komen.’

‘Nu overdrijft u toch!’

‘t Ergste is, dat mijn vader zelfs verlangt, dat ik maar wegga. Zijn betrekking bevalt hem zoo bijzonder goed en hij vreest niets zoo zeer, dan aanmerkingen te hooren van mijnheer - of misschien dat hij aanleiding daarin vindt, hem zijn betrekking op te zeggen.’

‘Zoo'n vaart zal het niet loopen. Ik geloof dat mijn zoon ook zeer tevreden is met uws vaders werk. - Overhaast je dus met en kijk maar goed rond, voor je een betrekking aanneemt.’

En heengaande dacht zij, hoe zij in andere omstandigheden haar zoon zou verzocht hebben, Therese als huishoudster te nemen; zij werd een dagje ouder, het viel haar steeds moeilijker met de jonge meiden om te gaan en telkens van voren af aan te beginnen haar alles te leeren. Zij had de handige Leida niet laten vertrekken, als het niet geweest was, mevrouw Vierman uit den nood te redden, toen deze plotseling door omstandigheden zonder hulp was geraakt.

Ja, 't zou een heele rust en een heel gemak zijn, zulk een handige, vlugge helpster te hebben als Therese, die haar alles uit de hand nam, die bovendien zoo vroolijk was en - zeldzame eigenschap in onze dagen - zich zoo eerbiedig en voorkomend wist te toonen tegenover menschen van leeftijd.

Als het meisje van Robert op haar geleeek - dan zou zij dol gaarne haar het heele huishouden overlaten en zich stilletjes in een hoekje terugtrekken met haar rozenkrans, haar kerkboek en haar breikous, om de jaren, die haar nog overbleven, rustig door te brengen. Zij zou dan weten, dat Robert het goed had en alles in 't huishouden even precies en zuinig toeging, als toen zij nog in haar fleur was.

Werkelijk zij zag er tegen op, als de nieuwe meesteres er was, aan het hoofd van het huishouden te blijven. Man als hij was dacht Robert er niet aan, dat zij een dagje ouder werd en niet meer de flinke vrouw was van vroeger.

En dan, hoe zou die Haagsche jonge dame het vinden?

De kennismaking bleef nog steeds uit; als Robert er op aandrong, dat de dames eindelijk haar zoo vurig verlangd bezoek aan de fabriek zouden brengen, dan waren er telkens uitvluchten.

Nu eens was het te warm, dan te winderig, dan was Constance te nerveus, of had haar moeder migraine - dan had men een invitatie aangenomen bij die of die, of men zou een pic-nic houden in het naaste bosch.

Zij waren er reeds tien dagen en nog was Robert niets gevorderd; elken dag kreeg hij andere indrukken, soms was Constance stil en hangerig. Hij kon er geen woord uit krijgen - en zij had in niets plezier, kon geen grap verdragen van de jongens; dan weer was zij opgeruimd, vroolijk en vol prettige plannen, speelde met de jongens lawn tennis en croquet - of maakte fietstochtjes met hen en scheen onvermoeid als de sterkste.

‘Niets dan zenuwen,’ zuchtte haar bezorgde moeder. ‘Weet wat je doet, Robert,’ eindelijk was het vervelende, stijve, mijnheer Van Berken tusschen hen weggevallen, ‘zij is een zwak, teer vlindertje. Als men haar onzacht aanraakt, laat zij de vleugeltjes hangen.’

Robert antwoordde een beetje scherp, dat hij volstrekt niet van plan was, haar ruw aan te raken en vroeg voor de zooveelste maal, wanneer zijn moeder nu op een bezoek der hooge gasten mocht rekenen.

Weer werd er ontwijkend geantwoord tot zijn groote ergernis, toen mevrouw Vierman, die met hem te doen had en wie de logées geducht begonnen te vervelen, hem afzonderlijk nam en toen zeide:

‘Maar Van Berken, begrijp je het nou niet waar de schoen wringt? De etiquette brengt mee, dat de gasten het eerst bezocht worden door de inwoners. De dames hebben al lang een bezoek van je oude moeder verwacht en zoolang zij hier niet geweest is, zetten zij ook geen voet bij haar aan huis.’

Robert stond bedremmeld.

‘Maar weet u dat wel zeker, mevrouw?’ vroeg hij geheel uit het veld geslagen.

‘Ze redeneeren er genoeg over, als u er niet bij is.’

‘Maar hoe kunnen zij dat van moeder vergen? Zoo'n oud, eenvoudig mensch, dat nergens heen gaat en - en ik geloof zeker, dat zij op haar beurt denkt, dat ik mijn meisje aan haar zou moeten voorstellen.’

‘Dat zou ik ook denken, maar je weet: Rosalie en Constance zijn zoo fijn opgevoed,’ en zij deed met haar dikke, roode handen, alleen door een breeden, massieven trouwring versierd, de bevallige gebaren van mevrouw Manteghem na, zoodat Robert onwillekeurig lachen moest; ‘en zoo op de vormen gesteld van een gedistingeerd gezelschap, dat zij hier vooral niet zullen toegeven.’

Tot haar man zeide zij, 't eerste oogenblik dat zij alleen waren:

‘Zie zoo, Jan, ik heb 't Van Berken maar ronduit gezegd, wat van de oude juffrouw verlangd werd. Zoo kwam er geen eind aan - en wij konden het heele jaar met die twee spektakels opgescheept zitten.’

Dien avond bij het naar huis gaan vroeg Robert niet als gewoonlijk, wanneer hij nu op een bezoek van de beide dames en haar gastvrouw rekenen kon, maar wanneer of zijn moeder door haar ontvangen kon worden.

Moeder en dochter wisselden snel een blik en toen zeide mevrouw Manteghem:

‘Wel, wanneer het mevrouw Van Berken uitkomt, morgen, bij voorbeeld, als er niets anders is besloten, zou ik denken.’

Zoo werd dus afgesproken, dat den volgenden middag Robert en zijn moeder het lang verwachte bezoek zouden brengen.

Hij stapte in zijn jachtwagentje, groette de dames nog eens en reed weg.

Mevrouw en Constance zagen hem na en de eerste zeide toen:

‘Eindelijk begint hij toch te begrijpen wat zijn plicht is;’ en toen in één adem: ‘een mooi karretje, je hebt altijd zoo verlangd in eigen rijtuig te rijden, en al is je man nu geen *homme du monde* (man van de wereld), wie heeft er tegenwoordig eigen equipage? Ik zou zorgen een lieve victoria en een coupétje te krijgen; hij is toch rijk genoeg om het te betalen.’

‘Wat dat voor een burgermensch zal zijn, die oude vrouw van hem?’ zuchtte Constance. ‘t Is waar, ik tref het in vele opzichten heel goed, maar och! wat zal ik veel door de vingers moeten zien en mij over veel heen moe ten zetten.’

‘Dat moet iedereen. Denk je dat mijn huwelijk louter rozengeur en maneschijn was? Maar als er geld genoeg is, dan wordt zooveel verzoet. En waarlijk, zooals hij daar op zijn jachtwagen zit, maakt Robert geen kwaad figuur.’

(Wordt vervolgd.)

De Gregoriusdag te 's-Gravenhage.

Een feestelijke, een hóóg feestelijke stemming heerschte er onder de velen, die den 27en September opgingen naar het vorstelijk 's-Gravenhage: daar toch zou de Sint-Gregoriusvereniging haar tiende Algemeene Vergadering houden: een verblijdende gebeurtenis voor allen, die het wél meenen met de katholieke kerkmuziek.

Wat toch is het doel dezer vereeniging? *De bevordering van de gewijde en liturgische muziek volgens den geest der Kerk en met de stiptste inachtneming der kerkelijke wetten*; en dit verheven doel heeft zij nagestreefd al de jaren van haar bestaan: de Sint-Gregoriusvereniging is alles geworden voor de kerkmuziek in ons vaderland. Zij heeft de Gregoriaansche muziek, de hooggeboren dochter der H. Kerk, hersteld in haar koninklijke eere; zij heeft weggedaan met eerbiedige handen den schamelen pronk, den wuft-wereldschen tooi, waarmee valsche smaak en valsch gevoel haar hadden omhangen, en het vorstelijk praalgewaad, het harer waardige, weer vromelijk geplooid om haar heilige leden, opdat heel het Christenvolk haar huldigen zoude als van God verkoren heerscheresse in het rijk der gewijde toonkunst.

Dit deed de Sint-Gregoriusvereniging voor de Gregoriaansche en niet minder verrichtte zij onder Gods zegen en de bescherming der Heiligen voor de polyfone kerkmuziek. Ook deze heeft ze opgevoerd, hóóg boven het wereldsche, waarin ze

verzonken lag, tot sublieme vereening met de heilige liturgie der Kerk: den allerwaardigsten staat, waarin menschenwerk glorieeren kan. Zij heeft de kunst verheven bóven de kunst, het menschelijke verlouterd in ootmoedige toewijding aan het Goddelijke. Een heerlijk apostolaat heeft ze gedurende ongeveer twintig jaren van haar bestaan vervuld met heilige geestdrift, met onbezweken moed, met rusteloozen ijver - en God heeft haar streven rijk gezegend. Hij heeft haar toevertrouwd aan de veilige leiding van mannen, vrome, moedige, onbaatzuchtige mannen, wier hoogste eere was de glorie van God en de luister van Zijn huis; mannen, die om Godswille gaarne laadden op hunne schouders heel den zwaren last van een reuzenwerk: de restauratie der kerkmuziek in ons vaderland; die wèl strijden dorsten den feilen, dikwijls ontmoedigenden strijd tegen onwetendheid, eigenliefde en gewoontesleur. En zij hebben reeds menige overwinning behaald, staande in de kracht des Heiligen Geestes; getuige de tien Algemeene Vergaderingen; want dáár hebben zij getoond voor heel ons katholieke volk de veroverde, kostelijke schatten: menschenzielen voor de waarheid, die het wereldsche bant uit den tempel Gods, menschenstemmen voor de verkondiging van 's Heeren lof naar de wijze wetten Zijner Kerk.

En wat de Sint-Gregoriusvereeniging tot stand bracht voor den zang der Kerk, deed ze ook voor Haar zangers: zij heeft ze wederom hersteld in hun waardigheid van *kerk-zangers*; zij heeft hún de oogen geopend voor de hoogheid hunner bediening en voor de kost-

bare rechten, die ze verleent - maar óók voor de heilig-strengere verplichtingen, die ze oplegt; zij heeft hun kunst, hun dikwijls bekrompen en och, zoo arm-menschelijk doen vergeestelijkt tot reine Serafijnendaad. En wie allerwaardigst waren te zingen den lof van God en der vlekkelooze Moeder-Maagd, de kleinen, de onschuldigen, heeft ze teruggevoerd in de tempelkoren.

DE ST.-JOZEFSKERK IN DE VAN LIMBURG STIRUMSTRAAT TE 'S GRAVENHAGE.

Het was dien gedenkwaardigen 27sten September voor de tiende maal, dat de Gregoriusmannen bijeenkwamen om openlijk getuigenis af te leggen van hun werken en streven gedurende het tijdsverloop, dat ligt tusschen de negende Algemeene Vergadering en deze, rond zich verzamelend een breede schare van wie zij gewonnen hadden voor de heilige zaak.

HET INWENDIGE DER ST.-JACOBUSKERK TE 'S-GRAVENHAGE.

DE ST.-JOZEFSKERK VAN BINNEN.

Aan den morgen van dien dag - wat opgewekte drukte aan de stations der hofstad!
Van alle streken des lands kwamen de belangstellenden toegestroomd om de
vergadering

OP LEVEN EN DOOD, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN F. LINDNER.

bij te wonen en te genieten van de uitvoering der gewijde gezangen. De trams, rijdende in de richting van de Parkstraat, waren in een oogwenk meer dan propvol en in den omtrek der Sint-Jacobuskerk zag men de van alle zijden ter Mis opgaande menigte, waartusschen de groepen geestelijken in hun stemmig zwarte gewaden zoo mooi harmonieerden met de rustigdeftige omgeving: de pleinen en karakteristieke grachten der hofstad.

Wél interessante groepjes hebben we gezien op weg naar de kerk: plattelandskoren, met pastoor of kapelaan aan het hoofd, de koristen zich heel gewichtig voelend in hun lid-zijn der illustre vereeniging, in het besef van deel te hebben aan hare triomfen. En dan die vele ouden van dagen, wien men het kon aanzien, dat ze vergrijsd waren in den dienst der Godgewijde kunst, van wier aangezicht lichtte dat zacht-vrome, dat onzegbare 'ick en weet niet wat,' eigen aan wie leefden in onafgebroken nederige toewijding van het beste, zuiverste van zich-zelf aan den dienst van God; zij gingen devoot als ter bedevaart - een bedevaart tot Sint Gregorius' eere!

Daar in de schoone Sint-Jacobuskerk heeft men het heilig Offer plechtiglijk opgedragen, opdat het streven en werken van de levende leden der vereeniging van God gezegend mocht zijn en de dooden genadiglijk mochten worden opgenomen in de hemelsche koren.

Zeer verdienstelijk is ze gezongen, Haller's pracht-Mis *Assumpta est*, waaraan het statigstreng Gregoriaansch zich zoo waardiglijk aanvoegde. Want dit nu valt dadelijk op bij de uitvoering eener Mis in concertstijl: het volkomen uit den toon vallen van het Gregoriaansch der wisselende naast de muziek der staande gezangen. Meestal echter heeft men daar geen hinder van: bij dergelijke Missen ontbreekt het aan tijd om naar het voorschrift der Kerk Graduale, Offertorium, etc. te zingen. Gregoriaansch en concertmuziek kunnen nimmer samengaan, Maar waar muziek in goeden stijl waardiglijk wordt uitgevoerd is een zoo innige eenheid tusschen Gregoriaansch en meerstemmigen zang, dat men aanstonds erkent de nauwe verwantschap tusschen beide; immers de laatste is gegroeid uit de eerste als jonge takken uit eeuwenouden stam!

En zóó was het ook weer bij de uitvoering van deze Mis van den bekoorlijk-melodieuzen, maar toch altijd heilig-ernstigen en devoten Haller, zoo schoon verklankt door het ruim honderd zangers sterke koor: een pracht ensemble! Het was wel een prijzenswaardig besluit van deze zangers, genomen na den Gregoriusdag: voortaan gezamenlijk hoog-plechtige feestelijkheden in de kerken der residentie op te luisteren door hun magnifieken zang.

Is het noodig te vermelden, dat hier het innig verband tusschen altaar en koor onafgebroken bewaard bleef?

Gesticht door deze sublieme ontplooiing van den luister der heilige liturgie, verlieten we dan ook de kerk om in de groote zaal van het Zoölogisch Botanisch Genootschap te gaan hooren naar de beloofde toespraken.

Een belangstellende menigte, waaronder een groot aantal priesters, vulde de ruime zaal, aan wier einde het bestuur der Sint-Gregoriusvereeniging had plaats genomen. Het is een verblijdend verschijnsel, dat telkens zooveel geestelijken deze Algemeene Vergaderingen met hun tegenwoordigheid vereeren - want zij behooren er. Immers van onze geestelijken moet uitgaan de groote, heilige beweging tot verreining, vergeestelijking der kerkelijk muzikale kunst; van deze God-gewijden onder de menschen moet komen de liefde, de heel het Christenvolk doorgloeiende liefde voor

de gewijde onder de kunsten! De priester-musici, zij zijn de uitverkoren banierdragers van den heiligen Gregorius, zij hebben vóór allen het onvervreemdbaar recht om als leidslieden en voorgangers te staan op de heilige plaats, vanwaar de lofzang der Kerk rijst ter eere van Haar Goddelijken Bruidegom. De kerkmuziek is allereerst de zaak van den priester der Kerk en dan eerst van den talentvollen leek, mits hij zij gehoorzaam aan het gezag van den priester, dat is het onveranderlijk gezag der Kerk.

En zoo zagen we dan, dat van de lange, groen gedekte tafel, waaraan het Bestuur gezeten was, de Hoogerwaarde Voorzitter der vereeniging, monseigneur M.J.A. Lans, opstond en onder daverend handgeklap den kathedr bekloem. Dit handgeklap - was het een gewone beleefdheid, bewezen aan den eersten spreker ter vergadering? Volstrekt niet: het was de uiting eener uit alle harten wellende eerbiedige bewondering voor den waardigen priester, onder wiens opperleiding is tot stand gekomen al het heilig-schoone, dat de glorie is der vereeniging; het was een hartelijk welkom aan den onvermoeiden leider der Algemeene Vergaderingen, den geliefden spreker, wiens geestig, vriendelijk overredend, zacht vermanend priesterwoord méér heeft uitgewerkt voor den bloei der gewijde en liturgische muziek in ons vaderland, dan de meest klemmende, strenge verzoeken zouden gedaan hebben. Want dit echt Hollandsch goed-rond, pittig woord gaat in zijn eerbied waardigen eenvoud van hart tot hart; het schittert niet, het praat niet in toon van weidsche rethoriek: het verlicht, het overtuigt, het verovert; onmogelijk is het zich te onttrekken aan den zacht overredenden invloed, die er van uitgaat, omdat het geheel zuiver is van bedoeling; men voelt het: deze spreker wil niet *mooi* zeggen, maar *goed* zeggen en *waar*, naar den heiligen wil Gods - en dit is de zuiverste schoonheid van menschenwoorden. 'Zingen is het werk der liefde,' heeft de Hoogerwaarde Voorzitter eens gezegd op een algemeene vergadering; maar ook spreken, zóó spreken is 'het werk der liefde,' der heiligste priesterliefde.

't Is hier niet de plaats om deze toespraak uitvoerig mede te deelen: dagbladen van allerlei richting gaven er reeds verslag van, en het orgaan der vereeniging, het *Sint-Gregoriusblad*, zal ze wel in haar geheel opnemen. De grondgedachte er van was deze: Wie een waarlijk goed korist, d.i. *kerkzanger* wil zijn, moet, zooals van zelf spreekt, genoegzame muzikale kunstvaardigheid bezitten; maar nóg hooger dan deze moet staan zijn *liturgische gehoorzaamheid*; zonder de laatste eigenschap is de eerste heilloos voor echt kerkelijke toonkunst; zijn echter beide eigenschappen vereenigd, dan wordt de beste korist geboren. Dientengevolge zullen de beste koristen zijn degenen, die zich aansluiten bij de Sint Gregoriusvereeniging, want het is juist het streven dier vereeniging om muzikaal kunstvaardige en te gelijk liturgisch gehoorzame koristen te vormen.

Behoef ik te releveeren, dat deze toespraak telkens werd onderbroken door levendige bij valsbeduigingen en hartelijk gelach?

Zoo - toejuichende, lachende hebben we gehoord de waarheid, de kerkelijk muzikale waarheid, en ze was er niet minder klaar en overtuigend om; de hoogerw. president weet wel, dat de mensch over 't algemeen zich zóó het allerliefst overtuigen laat!

Na de rede van den president kregen we den heer A. Giesen, directeur-organist der St.-Theresiakerk met een klein koor, waaronder verscheidene Haagsche directeuren, tot het houden eener onderrichtende repetitie. Zoo een repetitie is een voor de toehoorders hoogst leerzaam in practijk brengen van de door de sprekers verkondigde kerkelijk muzikale theorieën en wordt dan ook met de meeste belangstelling gevolgd.

De heer Giesen begon dan met een korte toespraak, waarin hij releveerde het goed recht van den Gregoriaanschen zang om te zijn de kerkzang bij uitnemendheid, en het eerherstel dezen zang gegeven door de Sint-Gregoriusvereniging.

Eenvoudig en bescheiden was het optreden van dezen directeur met zijn welgeoefende zangers; zij kenschetsten volkomen het karakter van *kerkzangers*: zich geheel gevend, niets eischend voor zichzelf, dienaren der H. Kerk. Er was niets concertachtigs, niets aanstellerigs in het doen dezer talentvolle mannen; beschaafd en sober zongen ze hun *Tota pulchra es*, eerst volgens den ouden sleur van languitgehaalde, zware galmtönen - met in de begeleiding allerlei loopjes en smakelooze versierinkjes - daarna hortend en stootend met overdreven aangebrachte accenten, zooals men het ook in onze dagen nog wel eens te hooren krijgt. Deze zangers, ze waren ook dáár, op dat podium, *kerkzangers* in den volsten zin des woords; in hun bescheidenheid, ijver, godvruchtige aandacht en onderworpenheid aan de intenties van den leider een voorbeeld voor velen! Dat de toehoorders begrepen hadden, bewees de spontane uiting van afkeurende hilariteit na de beide eerste foutieve vertolkingen van den lofzang en het hartelijk applaus, nadat de zangers dien onberispelijk hadden ten gehooore gebracht.

Zoo was dan bewezen, dat het Gregoriaansch, mits volgens de regelen uitgevoerd, ten volle verdient de hooge plaats, waarop het door de Sint-Gregoriusvereniging gehandhaafd wordt; en ten slotte zouden de zangers aantonen, dat ook meerstemmige muziek, in den geest der Gregoriaansche zangen, allerwaardigst is op te luisteren de heilige Diensten.

En nu volgde de uitvoering van het *Tota pulchra es*, volgens de toonzetting van Beltjens: een vroom lofgezag, verklankend de paradijslijke schoonheid, de verheven vlekkeloosheid der Maagd: *Tota pulchra es Maria et macula originalis non est in te* - en hooger en hooger stijgt de reine verrukking der zangen om Haar glorievolle eeretitels: *tu gloria Jerusalem, tu laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri, tu advocata peccatorum* - en dan het innig venerabele slot: *Ora pro nobis, intercede pro nobis ad Dominion Jesum Christum* - als een vage openbaring der toekomstige gloriën, een verlangen naar de zalige aanschouwing Hare zoete gratie.

Zóó vertolkt is goede meerstemmige muziek een luister voor Gods huis!

Toen hebben we gehoord den eerw. heer Van Schaick, den reeds met roem bekenden toonzetter van het oratorium *St. Joseph*, en wederom hebben we toegejuicht de kerkelijk-muzikale waarheid, ons hier voorgesteld in de statig-strengte gewaden van den ernst; en zoo er onder het gehoor zich mochten bevonden hebben, wier daden onder kerkelijk-muzikaal opzicht in strijd waren met deze waarheid, zij moeten zich wel ganschelijk van hun valsch standpunt verslagen hebben gevoeld, toen de eerwaarde spreker met onwederlegbare bewijskracht aantoonde, dat het eenig-ware levensbeginsel der katholieke kerkmuziek is: haar levensgemeenschap met de liturgie - en die levensgemeenschap erkend wordt aan haar innige betrekking tot het liturgische woord, de liturgische *handeling*, de liturgische wetgeving; hieraan verbond de spreker eenige voortreffelijke practische wenken voor kerkelijke componisten en koorleden.

Aan het einde van deze in alle opzichten belangwekkende Vergadering, beklom de Hoogeerw. deken van 's-Gravenhage, monseigneur Heyligers, het spreekgestoelte, om dank te zeggen aan het bestuur der Sint Gregoriusvereniging, dat de hofstad de eere van haar tiende Algemeene Vergadering had waardig gekeurd; spreker zag daarin een door het bestuur gegeven blijk van ingenomenheid met het streven der Haagsche kerkkoren, een daad van aanmoediging om voort te gaan op den ingeslagen goeden weg. En dat het den kerkzangers daarmee ernst is, bewees het feit, dat acht

der tien Haagsche koren - Scheveningen meegerekend - in de goede richting werkzaam waren. Dank zegde de Hoogeerw. deken aan de Eerw. sprekers, aan de in grooten getale opgekomen belangstellenden, inzonderheid ook aan de koordirecteuren en zangers der hofstad - en langdurige toejuichingen waren de blijken van instemming der hoorders met de uitgesproken dankzegging.

Des namiddags op het vastgestelde uur was de St.-Jozefskerk aan de Van Limburg Stirumstraat, méér dan vol met belangstellenden, gekomen om de avondmuziekuitvoering bij te wonen - en deze is in vele opzichten een welslagen geweest; wel zouden op dit en op dat enkele aanmerkingen te maken zijn, kleine vlekjes aan te wijzen - maar welk menschenwerk kan op volmaaktheid roemen? Over het algemeen valt er veel te prijzen, op de eerste plaats de distinctie, de soberheid van voordracht; het onpersoonlijke, het vergeestelijkt karakter dezer sublieme muziek, hebben de

Haagsche zangers en zangertjes heel zuiver verklankt, wat zeker voor een groot deel, zoo niet geheel te danken is aan de echt kerkelijk-muzikale opvatting van de leiders. Mocht er al eens een enkele maal hier iets te veel, daar iets te weinig gegeven zijn, zeker is, dat er veel toe noodig is om bij de voordracht dezer muziek het juiste midden te houden; dat een directeur, voor een deel afhankelijk als hij is van allerlei oogenblikkelijk bijkomende omstandigheden, niet altijd de uitvoering van een of ander nummer, tot in de kleinste bijzonderheden in zijn macht heeft. Met dit al hebben we veel schoons gehoord, veel geleerd, veel boog gewaardeerd en van het geheel een mooien indruk mee naar huis genomen.

Hoe heerlijk klonken b.v. het *Sanctus* en *Benedictus* uit de *Mis in hon. Is. Cordis* voor vierstemmig mannenkoor van Singenberger: statige zangen als van zielen, zingend in reine geluksextase; en het *O vos omnes*, driestemmig mannenkoor, van Witt: 'O, gij allen, die voorbijgaat langs den weg, geeft acht en ziet, of er een smart is gelijk de mijne....' en al de dingen der aarde, die de ziel van den hoorder beroerden, zinken er weg, klein, nietig, voor het statelijk verrijzend smart-visioen van Golgotha: het kruis, waaraan de Verlosser der wereld hangt, stervende, rood van bloed; en de ernstige menschenstemmen roemen zingend in de liefde van een God, Die zóó beminde, dat Hij stierf van liefde: 'daar Hij de Zijnen, die waren in de wereld, heeft liefgehad, zoo heeft Hij ze liefgehad ten einde toe, alleluja!' Al is ook de menschenziel te klein om ganschelijk te kunnen bevatten dit ontzaggelijk Mysterie van Liefde en Smart - zij gelooft, zij hoopt op het allerkostbaarst zielegoed, door den Goddelijken Kruiseling haar beloofd: 'en gij zult *rust* vinden voor uwe zielen....'

Na Witt, de hevig dramatisch aangelegde, de vrome lyriek van Haller; na de vlammeende kleurenimpressie het zacht glansenpoëem: *O Salutaris Hostia*, met de zoete kinderstemmen: gezang als van bóven de aarde, als klinkend uit de allerreinste sferen van onstoffelijk klare pracht.

Ik zou nog meer kunnen noemen van al de heerlijke muziek, die dien avond is uitgevoerd: het naïef-devote *Ave Maria*, van den XVIde eeuwschen Nederlander Arcadelt, waarin de ijle sopranen zoo heerlijk mooi klinken; het *Et incarnatus est*, uit de *Mis O quam amabilis* van Piel, met dat aanbiddelijk teere bewegen der transparante kinderstemmen, als zoovele zalige geesten, statig uitvarend naar paradijzen van enkel glans. Deze kerkmuziek te hooren, het is een zuiver zielsgenieten, een vóórvoelen der hemelsche heerlijkheid.

Nog even wil ik vermelden Palestrina's innig vroom *O bone Jesu* (vier mannenst.) een zacht smeekgebed van zielen in allerdiepste verdeemoediging: *O bone Jesu, miserere nobis*; - en dan, schoon zich onwaardig wetend, laten zij nederig gelden de heilige rechten op Zijn mededoogen, belijdend hun algeheele afhankelijkheid: *Quia tu creasti nos, tu redemisti nos sanguine tuo pretiosissimo*, 'want Gij schiept ons, Gij verlostet ons door Uw allerkostbaarst bloed.... Even verheffen zich bij *sanguine*, de stemmen in vuriger smeeking - dan weer, als zieleverzuchtingen, onhoorbaar verklinkend in de oneindigheid.

Hoe toch is het mogelijk, dat zoovelen zich in onze kerken behelpen met de armoede der concertmuziek, waar ze zoo reinen rijkdom te hunner beschikking hebben? De Kerk vraagt niet altijd en bij uitsluiting Gregoriaansch; Zij staat genadiglijk toe, dat men Haar eigen koninklijke melodieën vervangt door andere, mits ze Harer waardig zijn. En het genie van Palestrina, de kostbare talenten zijner waardige navolgers hebben er ons, Goddank, vele geschonken, die overwaard zijn

te klinken in het huis van God. Ook wordt daartoe de moeilijke arbeid van het vormen en in stand houden van een knapenkor niet vereischt: mannenstemmen alleen kunnen zoo heerlijk schoone dingen uitvoeren als waarvan we op dezen Gregoriusdag genoten hebben. Als allen hiervan maar overtuigd waren en overtuigd *wilden* zijn; immers: de kerkmuziek is niet òm den componist of om te doen uitblinken de talenten der zangers, maar *om God*, om zich in alles te voegen naar Zijn gezegenden wil, naar de wetten Zijner Kerk. Wat maakte dien avond in de St.-Jozefskerk den minst vromen, stichtenden indruk? Het minst kerkelijk-muzikaal zuivere *Ecce Deus* van Aidlinger; - voor wie dit gehoord hebben een klaar bewijs, dat zelfs het maar even gepassioneerde in de kerk al dadelijk iets on-zuivers, ongewijds krijgt, iets, waardoor het verband tusschen altaar en koor losser wordt.

Na Palestrina's *O bone Jesu* werd het Allerheiligste Sacrament ter aanbidding uitgesteld en alle knieën bogen zich vromelijk voor den verborgen God; het *Tantum Ergo* werd gezongen door alle aanwezigen en de zegen met het Allerheiligste gegeven.

Des avonds vereenigde men zich wederom in de Rotonde van het Zoöl. Bot. Genootschap tot een 'gezellige bijeenkomst,' waar menige hartelijke feestdrank werd uitgebracht; ook droegen eenige heeren zangers door hun voordrachten veel bij tot de gezelligheid van den avond - kortom, men was daar te zamen met de genoeglijke opgewektheid van menschen, die een drukken, maar welgeslaagden vereenigingsdag achter zich hebben.

En het moet wel wezen, dat allen van dezen Gregoriusdag zijn thuisgekomen, vast overtuigd van de kerkelijk-muzikale waarheid, zoo er dienaangaande bij iemand nog twijfel of ongeloof bestond. Mochten alle katholieken, óók zij, die zulk een Vergadering nog nimmer bijwoonden, er even vast in gelooven; mochten zij erkennen de heilige rechten der ware kerkmuziek; erkennen, dat die koren, waar deze muziek ijverig wordt beoefend, zijn op den goeden, van onze Moeder de H. Kerk eenig-gewilden weg: den weg van de waarheid en van den katholieken plicht; mochten zij waardeeren dit vrome streven, navolgen het loffelijke voorbeeld, steunen met hun talenten wat steun ten volle waardig is. Mochten daar, waar Gregoriuskoren bestaan, alle zangers er hun eer in stellen òf lid te zijn van zulk een koor, dat een leerschool is voor den kerkzanger, òf door navolgen van wat daar werd tot stand gebracht een schoon en verdienstelijk werk verrichten; dan zal er een tijd komen, waarop de Sint-Gregoriusvereeniging zal zijn het Godegevallig verbond van *alle* Nederlandsche koristen, eendrachtiglijk strevend naar de allerzuiverste verkondiging van 's Heeren lof onder de machtige voorbede der Heiligen Gregorius, Caecilia en Alphonsus Maria, beschermers der kerkmuziek.

MARIA VIOLA.

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

I.

I. Op weg naar Wight.

Het was niet zonder eenige zenuwachtige beklemdheid, dat we op een heerlijk mooien avond van den zomer, die achter ons ligt, te Vlissingen uit den trein stapten, om met de *Koningin-Regentes* naar Engeland over te steken.

We hadden geen van drieën ooit een zeereis gemaakt, en het stond daarom bij ons vast, dat, welke geluksvogels we in den regel op reis ook zijn, we aan de zeeziekte niet zouden ontkomen. Vooral toen de donder begon te rollen en de bliksemschichten de lucht doorkliefd, werd het ons een beetje angstig om het hart. We gingen zelfs naar den stuurman om hem te vragen, of we zwaar weer hadden te duchten, vastbesloten om in dit geval den nacht in Vlissingen te blijven, doch deze, een oude zeerob, lachte zoo gul om onze bezorgdheid, dat wij ons er over begonnen te schamen en weldra, alsof we niets meer vreesden, het geheele schip door inspectie gingen houden. Zoo kwamen wij o.a. terecht in de slaapzaal 2e klasse voor heeren, waar eenigen al in hun kooi lagen, terwijl anderen, ook gezellig, in hetzelfde vertrek hun avondmaal zaten te gebruiken. Na deze wandeling op en onder het dek, zochten we in de eerste klasse ons eigen hutje op. Ik had er voor mijne vrouw en mij één met twee bedden, het een boven het andere, zoodat ik met een klein laddertje mijn slaapplaats had op te zoeken. De bedden - de matras was van staal - waren uitstekend en het hutje had maar één gebrek, het was wat klein. Men kon er zich nauwelijks keeren of wenden, zoodat terwijl de een zich ontkleedde, de ander zich zoolang naar het dek had te begeven. Nog was No. 2 niet in bed, of daar begon het schip de wiegelende beweging aan te nemen, die ons reeds bij voorbaat den schrik op het lijf had gejaagd. Zij deerde ons echter weinig, al ging in den beginne het slapen ook slecht, daar de bliksem voortdurend door het openstaande venster speelde. Toen we echter 's morgens te Queenboro aankwamen, scheelde het weinig, of we hadden ons nog verslapen. No. 3, die een hut voor zich alleen had gehad, bleek zelfs ternauwernood den donder gehoord te hebben.

Onze eerste bezoek gold nu de beambten der douane, die zich tegenover de toeristen bijzonder welwillend toonden, zoodat we spoedig den trein konden opzoeken, die ons tegen acht uur te Londen aan het Victoria-station afzette.

We ontbeten daar, om ons dan - het was Zondag - te haasten naar de kerk. Den weg er heen hadden we vooraf in Baedeker behoorlijk bestudeerd, zoodat we, zonder veel moeite, de Oratory-church vonden. Alleen was de H. Mis van tien uur al wat ver gevorderd. Wij moesten dus, om aan onzen kerkelijken plicht te voldoen, in de Hoogmis blijven, die eerst om elf uur begon. Tusschen beide diensten hadden we een uitmuntende gelegenheid, om op ons gemak de fraaie kerk op te nemen, die, een splendied voorbeeld van Italiaanschen stijl, de mooiste Roomsche kerk van Londen is. Van binnen vooral is zij zeer rijk. De pilaren zijn van prachtig marmer, de vloer is een meesterstuk van inlegwerk. In de kapel, aan de H. Maagd toegewijd, en waar steeds ontelbare kaarsen branden, is een heerlijk mooi altaar van kostbare Bresciaansche steenen. Ook de andere kapellen zijn met mozaïek enz. fraai versierd.

Eenig vooral zijn de in Italiaansch eikenhout gebeeldhouwde koorbanken en de altaarvloer van oud-Italiaansch marmer. Ook de twee kandelabres met zeven armen in verguld brons, die een copie zijn van de Joodsche uit de ark van Titus, verdienen de aan licht. De voorgevel, die minder indruk maakt, werd eerst in 1897 voltooid.

Terwijl wij dit alles op ons gemak bezien, komen langzamerhand de geloovigen aan. Men kan het hun aanzien, dat het kerkgaan in hun oog een daad van beteekenis is. De dames en heeren uit den hoogereren stand hebben groot toilet gemaakt, waarmede wij nog iets anders bedoelen, dan dat zij op hun Zondags zijn. Vooral de lange slepen van de zijden japons der dames ruischen door de kerk. Allen gaan door het middelpad, waarin halverwege een suisse staat met een zilveren schaal. Vaste plaatsen schijnen er niet te zijn, en wie hem wil voorbijgaan, werpt een shilling (zestig cents) of een

halve shilling op het bord. Het is veel, maar de andere plaatsen zijn geheel vrij, zoodat men ook om niet uitstekend zitten kan.

Nog een eigenaardigheid: In de kerk zijn in de ronde overal altaren, waarbij op de bidstoelen gedrukte gebeden liggen, ten gebruike van een ieder en die verschillend zijn naar de Heiligen, waaraan het altaar is toegewijd. Ook liggen bij ieder altaar kaarsen van verschillende grootte en prijs. Wie devotie heeft, om er een te ontsteken, heeft ze zelf te nemen. Niemand controleert of hij betaalt en genoeg betaalt.

Maar de tijd van rondkijken is voorbij. De plechtige H. Mis, waaronder, tusschen haakjes, uitmuntend gezongen werd, is begonnen en eindigt eerst om halféén. Het is dan meer dan tijd, om ons terug te spoeden naar het Victoria station, vanwaar de trein ons brengen gaat naar Brighton.

Brighton is Englands grootste badplaats - de Engelschen zeggen zelfs van Europa
- en

is, dank daaraan, van een klein visschersdorpje tot een stad geworden van 150.000 inwoners. Al verdient dan ook de stad om sommige harer gebouwen - ik noem het Pavilion, van buiten in Hindoe- en van binnen in Chineeschen stijl - haar parken, haar fraaie winkelstraten en haar ligging (ze is gedeeltelijk tegen heuvelen opgebouwd) alle aandacht; hoofdzak is haar eenige esplanade, die zich meer dan anderhalf uur lang langs de zee uitstrekt, met te eener zijde een lange rij van prachtige winkels en paleisachtige hotels, en aan den anderen kant het strand van een altijd blauwe zee.

HET AQUARIUM AAN HET STRAND TE BRIGHTON.

Tot ver in die zee - het Kanaal - steken twee kolossale pieren uit, met aan het einde een paviljoen, waarin militaire muziekkorpsen geregeld concerten geven. In de ronde van die paviljoenen zijn alweer winkeltjes gebouwd, bestaat er gelegenheid tot visschen en zwemmen en is er ook een aanlegplaats voor booten.

Toen wij er waren, wis het betrekkelijk stil. Het was Zondag en tot zelfs de electriche tram langs het strand had den dienst gestaakt en haar station afgestaan aan enkele vromen, die het publiek, met muziek en zang gelokt, door godsdienstige toespraken in een Zondagsstemming poogden te brengen. Nog op vier of vijf andere punten, langs de Esplanade, zag men hetzelfde. De predikant stond dan in den regel beneden aan het strand, terwijl zijn hoorders over de balustrade van den strandmuur hingen. Het is blijkbaar een heel gewoon verschijnsel. Zij, die luisterden, waren een en al aandacht en de anderen gingen kalm huns weegs en staken de tractaatjes, die hun in de hand werden geduwd, in den zak. De predikant, dien wij een oogenblik volgden, spoorde zijn hoorders aan, den volgenden dag, wanneer zij hun werk zouden hervatten, te blijven denken aan den Christus, die voor hen gekruisigd is. Het woord 'gekruisigd' werd door hem met een verbazende stemuitzetting tot driemaal toe herhaald.

Lang luisterden wij niet. Het begon te regenen, zoodat we een schuilplaats zochten in het reuzenaquarium, waarvan de ingang is bij het station van de electriche tram. Dit aquarium, dat ongerekend de veranderingen die het onderging, honderdduizend pond sterling heeft gekost, bevat niet alleen een keur van zeevisschen, voor wie hier natuurlijk het zeewater zeer gemakkelijk is te krijgen, maar tevens een overvloed van allerlei gemakkelijkheden. Wie den tijd heeft, kan er dus best een dagje doorbrengen.

We maakten het niet zoo lang, maar spoedden ons weldra naar ons hotel, om den volgenden morgen, na een bezoek aan den grooten pier en een interessanten vischafslag aan het strand, met een rijtoertje door de voornaamste straten en parken, van Brighton afscheid te nemen.

De trein bracht ons, gedeeltelijk langs de zee, naar Portsmouth, vanwaar een boot ons, midden tusschen de reusachtige Engelsche oorlogsschepen door, naar Ryde overzette.

Het was een prachtig tochtje. De zon wierp haar heerlijkste licht over de blauwe zee, terwijl in de verte, steeds beter herkenbaar, de lieflijk groene kust opdoemde van het eiland, dat ons enkele dagen gastvrijheid ging verleen.

We stelden ons bezoek aan Ryde tot later uit, om thans van de boot in den trein stappende, door te stoomen naar Ventnor, waar wij in het heerlijk, tegen de helling van een berg en te midden van een prachtigen tuin, gelegen hotel *Crab and Lobster* ons kwartier opsloegen.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Op leven en dood. -

Tusschen de eilandjes, die de Noordzeekust van Nederland en Duitschland als het ware omzoomen, en het vastland strekken zich de wadden uit, die bij eb geheel of gedeeltelijk droog liggen, maar bij vloed regelmatig worden overstroomd. Niet altijd evenwel houdt de vloed zich aan den regel; de zee heeft haar luimen en nukken, en meer dan eens gebeurt het, dat zij buiten de gewone tijden, vooral bij hevige noordenen westenwinden, plotseling stijgt en de kort geleden nog droge vlakten overstroomt. Wie dan door den vloed verrast wordt, loopt groot gevaar, door de gulzige golven te worden verzwolgen.

ZINGENDE ZIGEUNERKINDEREN.

Onze gravure stelt een strandbewoner voor, die met kar en paard was uitgereden, om, van de eb profiteerend, een bezoek te brengen aan het gestrande schip en een gedeelte der lading te bergen. In het vuur van zijn werk had hij niet bemerkt, dat de vloed plotseling opkwam. Toen hij het zag, wist hij niets haastigers te doen dan de touwen door te snijden en zich op het paard te werpen, achtervolgd door het steeds stijgende water. Wel wenkt hem in de verte de dijk, waar hij veilig zal zijn, maar onheilspellend klotst en bruist achter en voor en om hem het vraatzuchtige water, waartegen hij een kamp op leven en dood heeft te voeren.

De kunstenaar heeft den doodsangst van den strandbewoner en het paard, de woest schuimende beweging van het water, het wrak van het schip in de nevelige verte zóó voortreffelijk weergegeven, dat men als het ware meeleeft wat hier verbeeld wordt.

Zingende Zigeunerkinderen. -

De Zigeuners zullen wel voor niemand onbekenden zijn. Ieder heeft al eens een grootere of kleinere groep van die zonderling uitgedoste mensen, met hun donkerbruine gelaatskleur, hun hagelwitte tanden, pikzwarte haren en fonkelende oogen gezien. In den regel wekken zij weinig sympathie, omdat zij de stellig niet

onverdiende reputatie hebben, alles te stelen wat onder hun bereik komt; en vooral op het platteland is men op het bezoek van zulk een gezelschap Zigeuners allesbehalve gesteld.

Langen tijd heeft men omtrent de herkomst van dit nomaden-volk in het onzekere verkeer, maar thans is het uitgemaakt, dat zij uit het Noorden van Voor-Indië afkomstig zijn. In het begin der vijftiende eeuw verschenen zij voor het eerst in Europa. In 1417 kwamen zij in Duitschland aan de Noord- en Oostzee voor, later in Italië en Frankrijk, en niet voor de regeering van Hendrik VIII in Engeland.

Hoe sterk zij op het oogenblik in Europa zijn, is natuurlijk niet met zekerheid te zeggen, maar men schat ze op ruim een half miljoen, waarvan veruit de meesten in Roemenië, de andere staten van het Balkan-Schiereiland, Hongarije en Zevenburgen. Ook in Spanje zijn zij betrekkelijk sterk in aantal, veel minder in de westelijke en noordelijke landen van Europa, waar zij meestal als berenleiders, als kunstmakers of ketellappers optreden, van stad tot stad, van dorp tot dorp trekken, totdat zij op de een of andere ongerechtigheid betrapt en dan over de grens gezet worden.

Voor muziek hebben de Zigeuners buitengewonen aanleg, en dikwijls spelen zij wat zij maar eenmaal gehoord hebben met de meeste juistheid na. Hongarije en de Donau-vorstendommen tellen onder de Zigeuners verscheidene uitmuntende virtuosos, vooral voor nationale liederen en dansmuziek. Een schilder, Zigeuner van geboorte, Solario, die den bijnaam van *il Zingaro* kreeg, kent de kunstgeschiedenis eveneens.

Merkwaardig is het groot aantal namen, waarmee de Zigeuners in verschillende landen en streken worden aangeduid. In de Skandinavische rijken noemt men hen *Tatern*, een verbastering van Tataren; in Zwitserland, in het Zwarte Woud en ook wel ten onzent spreekt men van heidens, wat beantwoordt aan het Engelsche *Gypsies* en het Spaansche *Gitano*. In Italië noemt men de Zigeuners *Zingari*, in Frankrijk *Bohémiens*, vermoedelijk omdat de Franschen ze uit Bohemen afkomstig dachten of omdat zij uit dat land het eerst Frankrijk binnentrokken.

Zeiden wij boven, dat de Zigeuners muzikaal zijn, de kinderen toonen reeds van jongsaf aanleg voor den zang. Op ons gravuurtje ziet men op den voorgrond van een Zigeunerkamp een groepje van die vreemdsoortig toegetakelde kinderen met echte gannef-gezichten, die een soort repetitie schijnen te houden van de liederen, die zij straks voor het publiek ten gehoor zullen brengen.

[Nummer 37]

DE DOODSHOOFDVLINDER, NAAR EEN TEEKENING VAN E. SCHMIDT.

Overtollig. Door Mathilde.

VI.

Robert van Berken ging in een onaangename stemming naar huis; hij vond het allesbehalve een prettige boodschap, zijn moeder te zeggen wat zijn vriendinnen van haar eischten; hij evenmin als zij had er aan gedacht, dat zoo iets ooit van haar gevergd kon worden.

Juffrouw Van Berken was altijd zeer gastvrij jegens de vrienden en kennissen van haar zoon. Zij vond het aangenaam, bezoek te krijgen van deze en gene uit het dorp, maar niemand verlangde het van haar, dat zij geregeld visites terug zou maken of volgens de regels der etiquette omging, met wie dan ook. En nu moest zij hooren, dat haar aanstaande dochter verlangde eerst door haar bezocht te worden; iets wat Robert eigenlijk zeer veeleischend en ongepast vond. Maar zooals altijd, sprak hij zijn lieve Constance hiervan geheel vrij; het was alleen haar mama, die zulke bespottelijke eischen stelde en haar deftigheid geen oogenblik kon laten varen, zelfs niet tegenover een eenvoudige, oude vrouw, als zijn arme moeder.

Het was dus hard werk voor hem de pil tegenover zijn moeder te vergulden en hij wist niet, hoe er mede te beginnen.

Zijn moeder wachtte met het avondeten en hij prees zeer de lekkere ham en de mooie gele sla.

‘Je moet dat brood eens proeven,’ zeide de oude vrouw, ‘dat heeft dat meisje van je nieuwen portier zelf gebakken.’

‘Is dat kind hier nog?’ vroeg hij, blijde een reden te vinden om zijn kwade luim te uiten. ‘Dat is ook tegen de afspraak, zij zou hier maar even komen om haar ouders op streek te helpen.’

‘Zij hindert niemand, integendeel, zij bewijst mij veel diensten; zij is dadelijk voor alles klaar.’

‘Maar ik heb gezegd, dat zij hier niet mocht blijven en 't is een slecht voorbeeld voor mijn ondergeschikten, als ik mijn gezag niet kan of wil handhaven.’

De moeder haalde de schouders op.

‘Zij doet genoeg haar best om een betrekking te krijgen, maar daar is de weg ook niet mede geplaveid; haar moeder is zwak en ziekelijk en heeft haar telkens noodig. Hier helpt zij Jaantje trouw met alles wat er te doen valt; zij is mij bepaald onmisbaar en als... als... er niet zoo'n groote verandering voor de deur stond, zou ik je voorstellen het meisje te engageeren als mijn hulp in 't huishouden - want nu ik ouder word kan ik niet met Jaantje uit de voeten komen.’

‘Nu, moeder, wat belet u, om het meisje zoolang hier te houden tot.... tot.... de verandering er werkelijk is - dan kunnen wij altijd nog zien, wat Constance besluit.’

‘Maar je hebt er zooveel tegen, dat zij hier blijft,’ zeide de oude juffrouw gelaten.

‘O ja, als opeetster bij haar oude lui, maar als bezoldigde dienstbode van u, dat is heel iets anders....’

‘Ik vrees, dat Therese zelf er niet op gesteld zal zijn, een betrekking van mijnheer Van Berken aan te nemen. Ik geloof, dat je haar diep gegriefd hebt met die bepaling, dat zij niet bij haar ouders mocht blijven.’

Robert schoof knorrig zijn bord weg.

‘Gegriefd, gegriefd! Wie er al niet gegriefd wordt. Dan hadden zij die betrekking maar niet moeten aannemen. Ik ben toch vrij, mijn voorwaarden te stellen.’

‘De keus was moeilijk, hongerlijden of die opoffering.’

‘Dus u wil zeggen, dat ik misbruik heb willen maken van het ongeluk van die mensen.’

Juffrouw Van Berken, zag haar zoon bevreesd aan; zoo was hij anders niet, zoo prikkelbaar, zoo scherp en zoo bazig. Zou dat reeds de invloed zijn van zijn aanstaande? Och, och! dan was er niet veel geluk te hopen voor haar en ook voor hem.

Hij zag haar bijzonder vast op hem gevestigden blik en hij voelde zich onwillekeurig er door in de war gebracht; hij begreep misschien het stille verwijt daarin gelegen.

Zijn toon klonk nu wat zachter, terwijl hij voortging met afgewend gezicht:

‘In elk geval moeder, als ik verkeerd deed, dan is het niet te laat om het goed te maken. Maak uw conditiën met het meisje en laat haar hier in uw dienst blijven. Ik ben er altijd tegen geweest, dat u zichzelf afbeult voor die jonge meiden; hoe meer u uw gemak neemt, hoe liever ik het heb - en Constance zeker ook. Wil de jonge dame niet, dan is het haar zaak!’

‘Ik zal er met haar over spreken,’ zeide de oude vrouw kalm en bood hem de vruchten aan.

‘Moeder,’ begon hij na een oogenblik, ‘zou u mij een groot plezier willen doen?’

‘Wel jongen, dat weet je wel, niets liever dan dat.’

‘Of u dan morgen even met mij meerijs naar Vierman, om kennis te maken met Constance.’

‘Maar Rob...!’

Haar hand, die een appel schilde, viel op het bord neer en over haar bril zag zij hem aan.

‘Is dat het verlangen van *dat* meisje?’

Robert kreeg een kleur; de toon, waarop zijn moeder sprak van zijn verloofde, hinderde hem, maar hij kon zich niet boos toonen, nu hij zulk een offer van de oude dame vergde.

‘Zij heeft er geen woord over gezegd....’

‘Haar moeder dan?’

‘Ook niet, maar mevrouw Vierman zei er iets van - dat zij niet hier aan huis konden komen, zonder dat u haar eerst was komen begroeten.’

Juffrouw Van Berken schilde door aan haar appel en eerst na een oogenblik zeide zij met doffe stem:

‘t Is goed, Rob, ik ga morgen met je mee.’

Verrukt over zijn gemakkelijke overwinning en niet vermoedend, hoeveel dit besluit haar kostte, stond Robert op, omhelsde haar en zeide:

‘Wat is u toch een goeie, lieve moeder. O, u zal eens zien, wat Constance een engel is van zachtheid en liefalligheid. Ik ben zeker, dat u ook veel, heel veel van haar zal houden.’

‘Ik hoop het van harte!’

‘Haar moeder - ziet u - is - is een beetje anders dan wij gewoon zijn - u moet er maar niet te veel op letten, wat zij zegt en doet....’

‘Ja, ik begrijp het, zij is van een heel andere komaf en opvoeding dan ik, en daarom voelt zij zich zoo ver boven ons verheven.’

De tranen stroomden uit de oude oogen en Rob, die niets zoozeer vreesde als een onaangenaam tooneel, kuste haar snel goeden nacht, en zeide:

‘Kom, moeder, maakt u zich maar geen zwaar hoofd, alles zal beter afloopen dan u denkt! Ik heb nog een boel schrijfwerk - wel te rusten!’

En weg was hij.

Dien avond bleef de oude juffrouw nog lang bidden voor het toekomstige geluk van haar zoon, dat haar hoe langer hoe meer met bangen twijfel en angstige zorg vervulde.

VII.

Den volgenden middag om één uur kwam de brik van Robert vóór; het was een gure, regenachtige dag, een groot verschil met de mooie, zonnige dagen, die vóóraf waren gegaan.

‘U moet u maar goed en warm inpakken,’ zeide Van Berken tot zijn moeder; ‘ik zal de brik wel heelemaal laten sluiten, want een kou is zoo spoedig gevat.’

‘Ach,’ dacht de moeder, ‘ik ben hem niet meer onmisbaar; al zou ik nu ook sterven, hoe hard hij mij dan ook betreuren mocht, voor die twee dames zou mijn heengaan een oplossing zijn. - Ik ben overtollig!’

Juist toen zij door de gang liep, netjes in haar beste kleeren gestoken, - die echter reeds jaren oud waren en door de degelijkheid der stof alle mogelijke modes overleefden, kwam Therese nog aan met een dikken winterdoek.

‘Mevrouw,’ zeide zij, ‘doet u dezen doek van mij om. De verandering van weer is zoo groot sedert gisteren.’

Voor het eerst zag Robert, die achter zijn moeder liep, de dochter van zijn portier goed aan; hij was verwonderd in haar een echte dame te zien en volstrekt niet een meid, zooals hij verwachtte. Haar kleeding en kapsel, hoe eenvoudig ook, waren naar den laatsten smaak, hoewel zonder eenige overdrijving. Haar stem klonk beschaafd en er was iets hartelijks en koesterends in de wijze, waarop zij de oude dame den doek omdeed.

‘Dat meisje noemt u mevrouw,’ zeide hij in het rijtuig, ‘dat bevalt mij wel in haar; u moest dat minne juffrouw voortaan maar laten varen. Als u geen mevrouw is, dan zou ik niet weten, wie het nog mag zijn.’

‘Ik heb vroeger vrouw Van Berken geheeten, toen ben ik “juffrouw” geworden, ik begrijp zelf niet, hoe ik op mijn ouden dag weer mevrouw moet heeten - dat zijn allemaal fratsen, waar ik niets mee op heb; maar als je denkt, dat het je aanstaande vrouw onaangenaam is een schoonmoeder te krijgen, die maar juffrouw is, dan kunnen zij mij voortaan betitelen zooals zij verkiezen.’

Robert vond het onaangenaam, dat zijn moeder maar niet geheel ingenomen scheen met zijn plan.

‘Hoe kan het ook anders,’ dacht hij, ‘als zij Constance nooit gezien heeft?

Onbekend maakt onbemind - het zal wel meevallen.’

Toch was hij niet gerust; 't zou de groote vraag zijn, in wat voor stemming hij zijn meisje zou aantreffen. 't Was zoo'n hemelsbreed verschil den eenen dag bij den anderen - nu eens zoo vroolijk en hartelijk als een lief, oprecht kind, dan weer vol kunstjes, afstootend, bits, en dan die moeder.

Dat er sympathie kon ontstaan tusschen zijn aanstaande schoonmoeder, met haar zwaar geringde handen, en zijn eenvoudig moedertje, had hij nooit verwacht - als

het maar niet tot wederzijdschen afkeer oversloeg en deze afkeer zich ook meedeelde aan zijn Constance.

De angst sloeg hem om het hart, bij de gedachte, dat strijd zou kunnen ontstaan tusschen zijn moeder en zijn verloofde - de beide vrouwen, die hem zoo aan het hart lagen, en die hij zoo innig liefhad.

Een geheime stem diep in zijn hart fluisterde hem toe, dat het steeds aan de oude vrouw zou zijn toe te moeten geven - Constance was zoo gewoon, haar eigen zinnetje door te drijven, maar dat zou niet gaan zonder bitteren strijd, zonder hartzeer voor de oude vrouw, wier laatste jaren hij zoo gaarne onbezorgd en helder had willen maken, en toch hij kon er niet tusschen komen, hij moest maar afwachten, hoe de ontmoeting zou uitvallen.

Ook de moeder keek bekommerd en somber voor zich uit; zij spraken haast niet, zoo verdiept waren zij in hun gedachten.

‘Goede God,’ bad zij in stilte, ‘geef dat ik niet bevooroordeeld mag zijn tegenover die deftige dames. Ik ben het alles zoo heel anders gewoon en daarom ben ik wel een beetje geneigd, al het nieuwe en vreemde dadelijk af te keuren, en toch! Er is zeker veel goeds in, al begrijp ik ook niet alles. Ik vraag u alleen, laat mij strikt rechtvaardig zijn en mij niet laten verblinden door verlangen om mijn zoon niet te verliezen en geheel voor mij te houden. Dat zou egoïstisch zijn; als hij maar gelukkig is, wat komt mijn geluk er op aan? Zoovele jaren ben ik bijna volmaakt gelukkig geweest. Wie kan dat verklaren? Heer! Uw wil geschiede! Het geluk voor hem, voor mij niets meer!’

De stilte werd te pijnlijk en Robert verbrak die eindelijk door de vraag, of zijn moeder reeds met Therese Vermeilen had gesproken.

‘Ja, ik heb 't haar vanmorgen voorgesteld bij mij in betrekking te komen, maar zooals ik dacht, bedankte zij voor de eer.’

‘Zoo, is de jonge juffrouw nog altijd op de toontjes getrapt?’

‘Zij vindt het beter, ergens anders in betrekking te gaan: hier vreest zij, zou zij te veel door haar ouders in beslag worden genomen.’

‘Dat is natuurlijk een voorwendsel, om haar boosheid onder te verbergen.’

‘Dat weet ik niet. Zij sprak volstrekt niet boos, zij heeft mij zelfs aangeboden om zoolang zij nog geen betrekking had, mij te komen helpen zonder salaris.’

‘Daar is natuurlijk geen sprake van. Aangeboden diensten zijn niet welkom, en u moet het dus op de een of andere manier goed maken.’

Zij waren intusschen het dorp doorgereden en het rijtuig stond voor de villa van den notaris stil. Robert hielp zijn moeder uit de brik en bood haar zijn arm aan om het voortuintje door te loopen; hij voelde, dat de arm der oude vrouw rilde, terwijl hij op den zijne rustte; ook hij was niet erg op zijn gemak en 't was een uitkomst, toen de goedige gastvrouw de deur uitkwam en met de grootste hartelijkheid juffrouw of mevrouw Van Berken begroette.

‘Wel, lief moedertje! Daar doe je wel aan, mij eens te bezoeken, maar wat 'n leelijk weer heb je meegebracht. Goed, dat ge je zoo warm hebt ingestopt. We zitten in de dichte serre. Stannie schijnt kou te hebben gevat, zij is wat huiverig!’

De schrik sloeg Robert om het hart; hij wist te goed, wat die kouvatterij en hangerigheid van zijn meisje beteekenden.

‘Evenals alle zenuwachtige menschen is Constance altijd erg onder den invloed van het weer.’ zeide hij bij wijze van vergoelijking.

‘Nu, zij zal wel opvroolijken door het aangename bezoek,’ troostte mevrouw Vierman.

Zij bracht hen in de zijkamer, die tot de serre toegang gaf; daar zat mevrouw Manteghem, statig als een koningin in de grenadinejapon met de gitten - nog niet eens haar beste, maar daaroverheen een boa, en een kanten doekje over het zilverwitte haar, een sprekende tegenstelling met het een weinig gebogen, kleine vrouwtje in haar ouderwetsche kleeding en den doodgewonen hoed op.

Robert zag het verschil, maar hij dacht er nauwelijks over, zijn blik dwaalde af naar een hoek der serre, waar onder de palmen in een gemakkelijk stoeltje zijn Constance zat; in het grijs gekleed als het weer, met een wit wollen doek bevallig om hoofd en schouders geslagen, bleek, mat, zwakjes. Zij stond niet eens op, toen de begroeting der beide moeders plaats had.

‘Mevrouw Van Berken, 't is mij een waar feest met u kennis te mogen maken,’ zeide mevrouw Manteghem deftig, drie van haar rijk versierde vingers in de zwart katoenen handschoenen der burgervrouw leggende.

‘Hoe maakt u het, mevrouw?’ was 't eenige wat het bedremmelde oude vrouwtje antwoordde.

‘Mij gaat het uitstekend, maar op mijn dochter heeft de verandering van weer een allerongunstigsten invloed uitgeoefend. Zij is vandaag zeer nerveus....’

Nu deed Constance met blijkbare inspanning moeite om op te staan; zij ging haar aanstaande schoonmoeder al wankelend eenige stappen te gemoet. Deze zag bij den eersten oogopslag dadelijk, dat ondanks haar onwelzijn, Constance het haar zorgvuldig opgekruld had, maar met alle hartelijkheid, die zij ondanks haar verlegenheid nog behouden had, trok zij het meisje naar zich toe.

‘Ik ben zoo blij, je eindelijk eens te mogen zien.’

‘'t Heeft geheel van u afgehangen, mevrouw,’ kwam de moeder er vrij scherp tusschen.

Mevrouw Van Berken was geheel uit het veld geslagen; altijd ging Constance weer terug naar haar hoekje en liet zich met een zucht van moeheid, de oogen gesloten, weer in haar stoeltje neervallen.

Robert bleef naast haar zitten; met haar hand in de zijne trachtte hij haar op te vroolijken, maar zij deed niets dan zachtjes klagen over haar ziekte, haar zwakte, over het weer en het akelige van in het slechte seizoen buiten te wonen.

‘t Is verschrikkelijk,’ hoorde hij mevrouw Manteghem redeneeren, ‘in zulk een regen buiten te zijn. In Den Haag is het nu heel iets anders, daar kan men zich altijd amuseeren, en wanneer de dag al zeer vervelend is geweest, dan gaat men des avonds toch uit. Men heeft een aangenamen kring, prachtige muziek, opera's, comédie....’

‘Ja, hierbuiten moeten wij het zien te stellen zonder al die mooie dingen, niet waar, moedertje? Daar zien wij ons binnenshuis bezig te houden, drinken een glaasje punch of een kopje chocolade, lezen mekaar voor of spelen een kaartje en de avond is om vóór dat wij het weten.’

Zonder de tusschenkomst van de gulle mevrouw Vierman zou het bezoek nog onuitstaanbaarder zijn geweest; Roberts moeder werd hoe langer hoe meer verlegen en teruggetrokken, zij plukte maar aan haar handschoenen en haar onderlip trilde verdacht.

Mevrouw Vierman sprak voor drie; zij had het over Leida, die zeer goed voldeed en hield een lofrede op het slag van mevrouw Van Berken, om dienstmeisjes op te leiden.

‘Wij vechten er om, een dienstmeisje te krijgen, die bij juffr.... bij mevrouw Van Berken gedrild is,’ zeide zij, ‘dat zijn puikjes!’

Nu begon mevrouw Manteghem over de Haagsche meiden en niemand kon daar meer een woordje tusschen zeggen; de handen wuifden zoo druk, dat de oude vrouw er duizelig van werd.

Buiten brak een zonnestraaltje door en eindelijk kon de zieke er toe besluiten, een beetje rechtop te zitten en aan de oude vrouw te vragen of het in Doornhage ook zoo stil was als hier.

Het gesprek wilde echter niet vlotten en het was een ware opluchting, toen nog geen drie kwartier later, Robert verzocht, het rijtuig te laten inspannen, daar hij noodzakelijk op den bepaalden tijd op de fabriek moest zijn.

Het afscheid was ook zeer stijf en in de vormen; het zonnestraaltje was weg en Constance lag weer in haar gewone ziekelijke houding. Er werd afgesproken, dat den volgende Maandag de dames in Doornhage zouden komen - als Constance ten minste wel was.

Moeder en zoon reden heen met een gevoel van verlichting, maar toch met een bezwaard hart. Geen van beiden had den moed te beginnen; eindelijk zeide Robert:

‘Jammer, dat Constance zoo onwel was. U heeft niets aan haar gehad.’

‘Neen, dat heb ik ook niet.’

‘Haar moeder praat voor twee. 't Is niet gemakkelijk, met haar op zijn gemak te komen.’

‘Och, dat weet ik niet! Met dames van haar soort zal het wel heel iets anders zijn, dan met mij. Ik voel nu eerst, dat ik geen dame ben en niet in dien kring thuis behoor.’

‘Nu, dan hoor ik er ook niet thuis,’ zeide Robert min of meer gekwetst.

‘Met een man is dat heel iets anders en als Constance veel van je houdt, zal zij veel over het hoofd zien.’

Verder werd er over het bezoek tusschen moeder en zoon niet meer gesproken; beiden waren er gedrukt door. Voor 't eerst voelden zij, dat er tusschen hen een wolk was opgekomen, die niet zoo gemakkelijk meer zou optrekken.

(Wordt vervolgd.)

Nederland en Transvaal.

Ach! hebben wij dan niets als woorden, woorden!....
Waarom wordt elke pen geen bliksemzwaard,
Nu onrecht en geweld de vrijheid moorden,
Geen plek haar gunnend tot aan 't eind der aard!

Gebonden in der machteloosheid koorden,
Zucht Neerlands Maagd aan 't verre strand en staart....
Roofgierig vlamt de luipaard van het noorden
Op de eedle telgen van haar leeuwenaar.

Waar, vraagt ze, bleef der vorsten vrederaad,
Dien 'k in mijn huis ontving met blij gelaat?
Kan hier hun scheidsgerecht geen vrede stichten

En 't plechtig woord bezeeglen met de daad? -
Stom staan ze, uit laffe vreeze of eigenbaat!
Welaan, zoo stroome er bloed! God moge richten!

J.R. VAN DER LANS.

De postdiefstal.

Ik was - zoo verhaalt een Duitsch politiebeambte - voor eenige jaren aangesteld als commissaris voor crimineele zaken bij den politie president in de provincie hoofdstad P. Op zekeren dag kregen wij bericht, dat in het op verscheiden mijlen afstands gelegen stadje M. een postdiefstal was gepleegd, vermoedelijk door een beambte. De dader was evenwel onbekend gebleven. Ik gaf aan de onder mij geplaatste ambtenaren de gebruikelijke instructies, maar kreeg twee dagen later uit M. het verzoek, een ervaren politieman te sturen, daar in de zaak nog niet de minste klaarheid was gekomen.

Ik besloot nu zelf naar M. te gaan. In den postdirecteur leerde ik een reeds tamelijk bejaard, en naar het mij voorkwam ook eenigszins ziekelijk heer kennen, die in de grootste opgewondenheid verkeerde. Hij vertelde mij het geval tot in de kleinste bijzonderheden. 's Maandags te voren was met den personentrein 's avonds even over elfen een aangeteekende brief aangekomen, die 5000 mark aan papieren geld inhield. Deze brief was met de overige poststukken onder toezicht van een surnumerair door een ondergeschikt beambte naar het postrijtuig gedragen, dat voor het stationsgebouw stond en overeenkomstig voorschrift gesloten werd. Bij aankomst van het rijtuig op de binnenplaats van het postkantoor, was het in tegenwoordigheid van den assistent Dürig geopend. De heele post, waaraan blijkens het geleibiljet geen enkel stuk ontbrak, werd door den brievenbesteller Kranzmann uit het rijtuig naar binnen gebracht. Den aangeteekenden brief had de assistent zelf in het onderste loket van de muurkast weggesloten en den sleutel niet uit handen gegeven. Den volgenden morgen om zeven uur bleek, dat de aangeteekende brief spoorloos verdwenen was. Aan het slot der kast was niets te bespeuren, en de beambten, die in het vertrek waren werkzaam geweest, beweerden, het niet te hebben verlaten. Ook was buiten het personeel niemand in de kamer geweest. De surnumerair Meissner en de brievenbesteller

Kranzmann hadden zich, nadat de laatste post was aangekomen en gesorteerd, naar huis begeven.

‘Hebt ge tegen niemand verdenking?’ vroeg ik aan den directeur.

‘Neen,’ was het antwoord. ‘Mijn personeel bestaat uit rechtschapen menschen, en ik heb nooit iets ongunstigs over hen vernomen.’

‘Heeft de een of de ander geen schulden?’ vroeg ik verder.

‘Zoo ver ik weet niet. De assistent Dürig moet wel heel sober leven, daar hij zijn broer, die student is, ondersteunt, maar van schulden heb ik nooit iets gehoord.’

Daar ik in de stad geheel onbekend was en den burgemeester en den postdirecteur de stiptste geheimhouding had verzocht, kon ik mijn nasporingen des te beter verrichten. In het beste logement van het stadje nam ik mijn intrek en schreef mij in het vreemdelingenboek als koopman in.

Des namiddags, toen ik met den hotelhouder alleen was, vroeg ik hem over alles uit en kwam te weten wat ik verlangde. Omtrent de financieele omstandigheden van den assistent was ik weldra ten volle ingelicht en wist, dat hij twee dagen na den diefstal bij zijn kleermaker een rekening van veertig mark en bij zijn schoenmaker een van twintig mark betaald had. Nu meende ik snel te moeten handelen. Van den postdirecteur vernam ik, dat Dürig tot 's avonds acht uur dienst had, en daar het nog niet voluit zes uur was, ging ik naar den burgemeester en begaf mij met dezen naar den rechter-commissaris. Naar mijn meening was een onmiddellijke huiszoeking bij Dürig noodzakelijk. De beide ambtenaren waren het met mij eens, en zoo gingen wij gezamenlijk naar Dürig's woning. Dürig had een gemeubileerde kamer bij een bakker, en daar noch deze, noch zijn vrouw thuis waren, lieten wij de kamer door het dienstmeisje openen. Ondanks de nauwkeurigste huiszoeking vonden wij niets verdachts. Toen besloot ik

nog eens een grooten koffer te doorzoeken, dien ik met een looper had geopend. Tot onze verrassing bleek, dat de koffer een dubbelen bodem had, dien wij eerst niet hadden gezien. In het tusschenschot lag een boek. Ik nam het er uit, bladerde er in, en - een kreet van verrassing ontsnapte onze lippen. Tusschen de bladzijden lag een biljet van duizend mark, verscheidene van honderd en vijftig en twee van twintig.

De burgemeester ging aanstonds naar het stadhuis, en nam een politie-agent mee, om Dürig op het postkantoor in hechtenis te nemen. Ik begaf mij met den rechter-commissaris naar het gebouw der rechtbank, nadat ik het boek met het papieren geld bij mij gestoken had.

PLUTO MAG NIET MEE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANTON MÜLLER.

(Het origineel is in het bezit van den kunsthandel F. Schwarz te Weenen.)

Dürig kwam bleek, maar kalm binnen. Op de vraag van den rechter commissaris: ‘Meneer Dürig, gij wordt ernstig van den diefstal beschuldigd; bekent gij uw schuld? Het is in uw eigen belang, nu het geld bij u gevonden is, de volle waarheid te zeggen,’ - antwoordde de beschuldigde:

‘Het in mijn koffer gevonden geld is mijn eigendom.’

‘Hoe kom je zoo in eens aan zooveel geld?’

vroeg de rechterlijke ambtenaar verder. ‘Je had toch geen vermogen?’

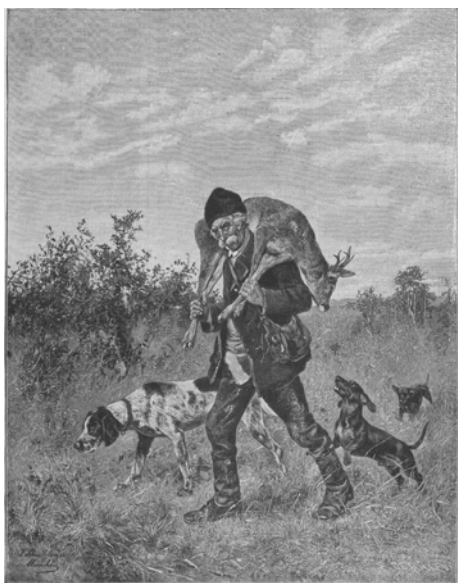
‘Ik heb in de loterij gewonnen.’

Wij keken elkaar alle drie verbaasd, maar ongeloovig aan.

‘In welke loterij heb je dan gespeeld?’

Dürig gaf het adres van een collecteur te Hamburg op. Onmiddellijk moest de postdirecteur naar Hamburg telegrapheren. Middelerwijl werd Dürig naar de gevangenis gebracht, en ik begaf mij met den rechter-commissaris, die vrijgezel was, naar het logement, om daar te dineeren.

Terwijl wij ons daar over het geval onderhielden, zagen wij een politie-agent met een telegram in de hand het kleine marktplein oversteken. Nadat de rechter-commissaris het geopend en gelezen had, gaf hij het mij met de woorden: ‘Kijk eens, de collecteur Braun te Hamburg seint, dat de naam Dürig op zijn lijsten in 't geheel niet voorkomt.’

DE JACHTBUIT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. SCHMITZBERGER.

De rechter achtte mijn tegenwoordigheid niet meer noodig, en zoo vertrok ik nog denzelfden avond.

Den volgenden morgen werd de assistent nogmaals in verhoor genomen. Toen er den beschuldigde op werd gewezen, dat zijn naam niet op de loterijlijsten voorkwam, antwoordde Dürig: ‘Het lot was niet op mijn naam, maar op dien van den koopman Cremer genomen.’

Nu werd nog eenmaal in Hamburg geïnformeerd, en werkelijk kwam het antwoord terug, dat zekere Cremer voor korten tijd 6000 mark gewonnen had. Het geld was naar Berlijn gestuurd, daar Cremer eenigen tijd geleden het stadje M. had verlaten. Dürig kon echter door geen enkelen brief of een oud lootje bewijzen, dat hij met Cremer samen had gespeeld. Het gerecht nam aan, dat Dürig dit eenvoudig had verzonnen, want Cremer kon niet als getuige worden gedagvaard, daar hij naar Amerika was gegaan en niemand zijn adres wist.

Dürig bleef echter hardnekkig volhouden, dat het bij hem gevonden geld zijn aandeel was van de loterijwinst. De afzender van den gestolen brief was een veehandelaar uit een naburig plaatsje, die de nummers van de verzonden bankbiljetten niet had opgeteekend.

In het stadje M. zelf verwekte het geval natuurlijk groote opschudding. Ook een zeer geachte familie, die van den koopman Gumprecht, was er indirect bij betrokken. Dürig was met diens oudste dochter verloofd. De oude lui waren er in het begin erg tegen geweest, daar Dürig geen fortuin had en een rijke schoonzoon den welgestelden koopman veel liever zou zijn. Nu dwongen de ouders hun dochter, den beschuldigde onmiddellijk af te schrijven, hoewel zij van diens onschuld overtuigd was en dit ook schreef.

Dürig betuigde voortdurend in de gevangenis zijn onschuld. Maar toen hij den brief in handen kreeg, waarin zijn Erna met gebroken hart voor eeuwig afscheid van hem nam, was het met zijn wilskracht gedaan. Zijn verdediger had wel getracht het adres van Cremer in Amerika op te sporen, maar dit was hem niet gelukt.

De dag, waarop de zaak voor de jury te L. zou worden behandeld, was aangebroken. Dürig had te voren nog getracht zijn onschuld te bewijzen, maar het was vergeefs. Een postbeambte, die had moeten verklaren, dat de beschuldigde eens in een restauratie tegen een derden persoon zou hebben gezegd, dat hij met Cremer een lot in de loterij had genomen, kon zich dat niet meer herinneren. Onder zijn collega's had Dürig niet veel vrienden, daar men hem benijdde, het hart der rijke koopmansdochter te hebben veroverd.

De kleine rechtszaal was overvol toehoorders. De beschuldigde zag er lijdend, maar kalm uit. Hij hield de oogen enkel op de rechterstafel en de banken der gezworenen gevestigd en vermeed het de blikken der toehoorders te ontmoeten. De rechtszitting had het gewone verloop. De als getuige gedagvaarde veehandelaar, de afzender van den brief, kon de bij Dürig in beslag genomen bankbiljetten niet herkennen als die, welke hij in de enveloppe had gestoken. De als getuigen opgeroepen postbeambten verklaarden gezien te hebben, dat Dürig den brief in de kast gelegd en deze gesloten had. Geen ander beambte had den sleutel in handen gehad. De verdediger betoogde de mogelijkheid, dat iemand met een nagemaakten sleutel de deur had geopend. Uit de teekening, die den gezworenen van de inrichting van het bureau werd voorgelegd, konden zij niet wijs worden, zoodat de president der rechtbank een bezoek *in loco* gelastte. Het hof, het openbaar ministerie, de jury, de verdediger en de beschuldigde begaven zich naar M. Het bureau en de muurkast werden nauwkeurig onderzocht. Een der gezworenen, een metselaarsbaas, maakte den president opmerkzaam op een bijzonderheid betreffende de kast, die van binnen bekleed was. In het groene laken van het onderste vak was een scheur, die enkel bij oplettende beschouwing zichtbaar was.

‘Wat is daar voor bijzonders aan?’ vroeg de president.

‘Ik verzoek, het tusschenvak er uit te nemen,’ zei de gezworene.

Dit geschiedde, en nu bleek, dat het tamelijk oude laken had losgelaten. De metselaar tastte achter het laken en haalde tot aller verbazing een ongeschonden brief te voorschijn, dien hij den president overhandigde. Het was de aangeteekende brief van den veehandelaar. Dürig schreide van vreugde.

De president maakte den brief open en het geheele bedrag van 5000 mark was er nog in. Nog denzelfden middag werd de terugreis aanvaard. Het openbaar ministerie vroeg natuurlijk vrijspraak, en deze volgde onmiddellijk.

Aan Dürig werd het verzoek gericht, weer in dienst te treden. Veertien dagen later werd hij al bevorderd en kreeg een goede betrekking in een provincie hoofdstad. Ook de ouders van Erna legden thans het huwelijk hunner dochter met Dürig geen hinderpalen meer in den weg. Kort vóór het huwelijk kwam Cremer uit Amerika, waar het hem niet voor den wind was gegaan, in het vaderland terug. Hij bevestigde alles wat Dürig gezegd had betreffende hun gezamenlijk spelen in de loterij.

Dürig maakte overigens een schitterende carrière en is thans directeur van een groot postkantoor in een aanzienlijke handelsstad.

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

I.

II. Onze eerste wandeling op het eiland.

We verfrisschen ons even, om dan, als goeden toeristen betaamt, woekerende met onzen tijd, een wandeling te maken naar Shanklin, langs den beroemden Landslip. Voor we nog weten dat we buiten Ventnor zijn, ligt voor ons het liefelijke Bonchurch - feitelijk een voorstadje van Ventnor - met zijn romantisch oud kerkje en zijn eenig mooien vijver, waarop een schaar eenden zich wiegelt onder heerlijke planten en gewassen - o.a. rijkbloeiende fuchsia's als boomen zoo groot - die langs alle kanten in bekoorlijke harmonie en rijke kleurschakeering over het water neerhangen. Even voorbij den vijver gaan we de hoogte op en hebben we den beroemden Landslip bereikt, in de Gidsen de mooiste wandeling van Europa genoemd. Of zij dien naam verdient, kan ik niet beoordeelen. Ik voor mij vind, dat zij een geduchte concurrente heeft in de wandeling van Tresenbourg naar Thale in den Harz, maar met of na deze is zij zeker de schoonste wandeling die ik ooit maakte.

In afwisseling is zij niet overtroffen. Nu eens is het uitzicht vrij en gaat de blik ongestoord over de onmetelijke zee, met geen andere grens dan ginds in de verte de witte krijtbergen; dan weer wandelt men tusschen heerlijke boschjes met eeuwenoude boomen of staat men voor een groot park met hoogoprijzende olmen en dartel vee in de weide.

Maar waar men gaat, hetzij op den hoogen onbeschaduwden weg, hetzij tusschen de dichte boomen, altijd ziet men, nu eens geheel open, dan weer turende door de dichte bladeren heen, de heerlijke blauwe zee, zacht en rustig klotsende met, op haar golven, kleine en groote booten, die, de een gehaast, de andere langzaam over het water heenwiegelen. Ja, als wij straks bij het naderen van Shanklin ons neervlijen in een groot bleekveld, achter een landelijke herberg, om ons met een glas heerlijke sodamelk te verkwikken, dan zien we, zoodra onze blik het gras heeft overschouwd, al weer de zee en de krijtrotsen. Geen wonder dat de weg veel korter schijnt dan men ons had gezegd - men neemt den tijd hier nog al ruim - en eer we nog er aan denken,

staan we voor den ingang van den Shanklin-Chine, een diepe kloof, rijk begroeid met boomen en planten, zoodat de zon er haast niet doordringt.

Het was weer een nieuw tooneel, hoewel ronduit gezegd de Chine, na hetgeen ik te voren daarover had gelezen, mij niet mee viel. De weg er in is voor zoo'n kloof te poesmooi, te gemakkelijk begaanbaar. Hij doet denken aan de goedbegroeide laan, die naar de Stolzenfels bij Coblenz leidt. Er kwam bij, dat, door den drogen zomer, de waterstraal, die anders met geweld moet neerkomen, erg dun was.

Ik maakte onwillekeurig een vergelijking met de Steinerne Renne bij Wernigerode, die niet ter gunste van de Shanklin-Chine uitviel. Eenig was echter weer de uitgang. Zoo uit het dichtbegroeid hout komende, stonden wij in eens aan het strand van Shanklin met zijn baders en baadsters, zijn in het zand spelende kinderen, zijn rustige wandelaars, zijn drukbezochte pier, waarvoor eenige nagmaakte negers, die we in alle badplaatsjes zouden terugzien, het publiek met zang en dans vermaakten.

We vermeien ons hier ettelijke oogenblikken, nemen het lieve badplaatsje met zijn goed onderhouden wegen op, om dan, aan het einde der Esplanade, weer naar de hoogte te gaan. Over de rotsen - die hier de zeewering vormen en waarop een uitstekende weg is gebaad - zetten we, het Kanaal aan onze rechterhand houdende, de wandeling voort naar Sandown, een ander badplaatsje, nog meer bezocht, met nog mooier strand en pier en nog grooter levendigheid langs de Esplanade. We blijven hier dineeren en gaan eerst, als de avond reeds gevallen is, op zoek naar het station, om dan voor de zooveelste maal in deze twee dagen, dat we op Engelschen bodem zijn, te ondervinden hoe geheel anders de Brit bij hem thuis is dan op reis. Een heer, wien wij vragen hoe ver wij van het station zijn en welke de weg daarheen is, antwoordt op de eerste vraag: 25 minuten, en op de tweede: ik zal wel even met u meegaan. En als wij protesteeren en van te vriendelijk spreken, zegt hij eenvoudig: 'Ik wandel toch,' en heeft inmiddels den weg naar het station reeds ingeslagen. Daar gekomen staat juist een trein voor. Onze vriendelijke geleider loopt vooruit, haalt kaartjes, reikt ze ons in den trein toe en neemt dan met een handdruk afscheid.

Dergelijke beleefdheden, waarbij geen spoor van eigenbelang is, en die ook geheel vrij zijn van opdringerigheid, ondervinden wij dagelijks. Ziet de Engelschman, dat gij naar een gebouw of straat zoekt, hij komt naar u toe, wijst u, ongevraagd soms en zonder veel woorden den weg, en gaat dan kalm door. Herhaaldelijk blijft hij echter een eind verderop staan, om te zien, of gij u bij een twee- of driesprong niet vergist en verliest u niet uit het oog, vóór hij zeker weet, dat dwalen niet meer mogelijk is. Zoo had men 's morgens nog gedaan, toen we, te Ventnor aankomende, naar het hotel zochten, waar we thans, na enkele minuten sporens, alras een welverdiende rust vonden.

Den volgenden dag zouden we om tien uur per coach naar Freshwaterbay gaan. We hadden dus alle gelegenheid om vooraf Ventnor wat van nabij te gaan opnemen.

Ventnor, Shanklin en Sandown liggen alle drie aan een baai, die als 't ware een halven cirkel in het land uitsnijdt. Aan de landzijde, haast onmiddellijk bij het verlaten van het water, verheffen zich hoog op steile rotsen, die elk der plaatsjes als met ondoordringbare muren van drie zijden insluiten en aldus alle booze winden keeren. Ze zijn alleen te bereiken door een zuidwest briesje, dat, van de zeezijde komende, een aangename verfrissching brengt, zoodat de temperatuur hier - speciaal in Ventnor - in den zomer gemiddeld tien graden lager en in den winter tien graden hoger is dan elders. Al deze plaatsjes hebben een aardig strand - uitsluitend zand zonder schelpen - waar de kinderen gaarne spelen, prachtig water om te baden, een mooien

strandweg met winkels over de geheele lengte en een ver in zee uitstekende pier, met een paviljoen, waarin concerten worden gegeven.

Maar hoeveel zij ook gemeen hebben, toch zal niemand aarzelen uit de drie een keuze te doen en boven Shanklin en Sandown, aan Ventnor de voorkeur te geven. Vooreerst om de ligging. Shanklin en Sandown zijn netjes opgesteld tusschen de zee en de rotsen. Ventnor is door een meesterhand schilderachtig neergeworpen tegen de steilten op, tot aan haar spits. Frisch groen en kleurige bloemen, overal tusschen de huizen uitkomend, breken hetgeen het werk van menschenhanden uit zijn aard eentonigs heeft. In zijn Esplanade is hier en daar een buiging, waardoor men, van verschillende kanten Ventnor beziende, er telkens een anderen kijk op krijgt, zoodat de gravure in dit nummer er dan ook slechts een onvolledig beeld

van geeft. Het is er ook drukker en woeliger, zoowel in de straten als aan zijn strand. De pier is meer bezocht; er is meer badplaatsleven.

Zoo woonden we er op een avond, terwijl ter linkerzijde de volle maan door de donkere wolken heen, een stralenglans wierp over de zee, en ter rechterzijde het schitterend licht van St.-Catharine's-vuurtoren telkens weer om den hoek van een vooruitstekend rotspunt kwam gluren, er een gevecht met confetti bij, waarbij men eerder zou gedacht hebben te midden van de zwarte zonen en dochteren uit het Zuiden, dan tusschen de blonde kinderen van Albion te wezen. Een onzer, die naar het einde van de pier was gegaan, om daar de noodige wapenen te halen tot deelneming aan den joligen strijd, had zelfs, eer hij ons bereikte, zoo'n geduchten aanval van de Engelsche schoonen te verduren gehad, dat al zijn ammunitie buit was gemaakt.

III. Een tochtje per coach.

Maar keeren wij voor heden terug naar het hotel, waar de coach ons moet afhalen. Het is een groote omnibus met vier flinke paarden bespannen, een koetsier en een palfrenier, die ons naar boven helpt. Binnen toch neemt niemand plaats, al ziet het er ook daar keurig netjes uit. Men bergt er de jassen en pakjes. Boven daarentegen is alles bezet. Op den bok, naast den koetsier, zijn met een laddertje twee Amerikaansche dames geklommen, die deze beide plaatsen te voren besproken hebben, maar die ons op den terugweg halverwege in den steek zullen laten, ter wille van een cricket-wedstrijd. Op de tweede rij, iets hooger en dus niet minder goed, nemen wij plaats met twee Duitschers. Achter ons, het allerhoogst, zitten drie Engelschen en een Fransch paartje, dat blijkbaar op de huwelijksreis is. Nog twee banken volgen. Er zitten twee charmante Leeuwarders, die wij nog herhaaldelijk zullen ontmoeten, twee Duitschers en een Engelschman. Dezen kunnen ter zijde alles goed zien, maar onmogelijk vooruit kijken.

De koetsier heeft een langen hoorn naast zich staan, dien hij voortreffelijk bespeelt. Hij dient hem om bij hoeken en krommingen te waarschuwen en bij het binnenrijden van een dorpje onze komst aan te kondigen.

Zoo gaan we vroolijk op marsch eerst het stadje door. Buiten gekomen houdt een photograaf ons tegen. Hij neemt van de coach een kiekje, dat hij morgen ons te koop zal bieden. Voort gaat het dan weer in vluggen draf, langs het prachtig gelegen Hotel Royal met zijn tuin aan zee; het breed uitgebouwde gesticht voor borstlijders met fraaie Anglicaansche kerk; St. Laurence, met zijn mooie olmen, bekend als de zeven zusters, en zijn oud kerkje, het kleinste van geheel Engeland. De natuur is hier weer vol afwisseling: stoere rotsen, loodrecht oprijzende, zooals op den weg van Harzburg naar Radauwasserfall, prachtige zeegezichten, lanen van fier opgaande boomen en laag struikgewas doemen om beurten op. Bij St. Catharine bereiken de rotsen zelfs een hoogte van 769 voet, het hoogste punt van het eiland, zoodat men het daar geheel overziet en men in één blik Blackgang Chine, de Needles en Ashey omvat. Het is hier een eenig mooi punt, dat echter jammer genoeg ook het mooiste gedeelte besluit. Bij Blackgang Chine gaat de koets dieper het eiland in. We verliezen de zee uit het oog, na haar juist zoo heerlijk mooi te hebben gezien, dat de goudblonde korenvelden

en weiden, tusschen welke wij thans den tocht vervolgen, al evenmin als de landelijke dorpjes Kingston, Shorwell en Brixton ons over dat verlies kunnen troosten.

Aan Freshwaterbay, het einde van het eerste gedeelte van den coachtocht, zagen wij haar terug, liefelijker dan ooit, maar toch klein tegenover de reusachtige krijtrotsen, die zij hier onmiddellijk bespoelt en waarop eenzaam het hotel was gelegen, dat de koetsier tot aanlegplaats had gekozen.

In dit hotel dejeuneerden we. Ik houd er niet van, in reisbeschrijvingen over het eten te spreken. De een is spoedig tevreden en de ander niet. Ik voor mij kan het best vinden met alle tafels. Ik heb - natuurlijk wel eens met een uitzondering - steeds uitmuntend gegeten zoowel vroeger in Frankrijk, Duitschland en België als thans in Engeland. Alleen ik schik mij naar de gebruiken en drink bij voorbeeld in Frankrijk of Duitschland nooit thee en in Engeland evenmin koffie.

Waar ik echter elders in een reisbeschrijving van Wight juist de tafel van het Freshwaterbay hotel uitbundig hoorde roemen, kan het wellicht den een of anderen reiziger van nut zijn, te vernemen, dat nooit Franschen, Duitschers, Engelschen, Amerikanen en Nederlanders eenpariger in hun oordeel zijn geweest, dan wij op de coach over den hoogen prijs en de groote bescheidenheid van het luncheon, dat ons in het Freshwaterbay-hotel was voorgezet. Zelfs had men, wat mij nog nergens overkwam, op de nota van dit in het voorbijgaan gebruikt dejeuner, de bediening in rekening gebracht, tegen idem zooveel per persoon. Er was daarover dan ook een gemopper in alle talen, toen wij de tweede coach bestegen hadden, - thans een met twee paarden - die ons naar Alum Bay moest brengen.

Alum Bay biedt van af zijn pier al wederom een geheel ander gezicht. Witte lagen van krijt wisselen af met purperroode, donkerbruine, gele en grijze van aluin en andere stoffen, zoodat de rotsen hier alle kleuren van den regenboog vertoonen. Men heeft daarbij een heerlijk gezicht op de zoogenaamde Needles of Naalden, een drietal in zee uitspringende rotsblokken, met een vuurtoren aan de spits, zooals men op een plaat in dit nummer ziet afgebeeld.

EEN KIJKJE OP VENTNOR, AAN DEN WESTKANT.

Veel tijd hadden wij hier niet. De koetsier wachtte ons ongeduldig voor den terugtocht. Deze ging tot bij Ventnor langs denzelfden weg. Alleen vlak bij het stadje bleven wij in de hoogte, waardoor wij wel het fraaiste gedeelte van de eerste route niet terugzagen, maar in ruil daarvoor boven van de rotsen een blik konden werpen op Ventnor, zooals het in al zijn bekoorlijkheid aan onze voeten lag, langzaam afloopende van de hoogte naar beneden, waar de eindelooze zee het met zijn golven besproeit.

Hoe uitmuntend voldaan ook, geloof ik niet, dat ik hetzelfde tochtje een tweede maal op dezelfde wijze zou maken. Ik zou liever van Blackgang Chine uit en weerom wandelen, om van Ventnor per spoor naar Freshwaterbay te gaan. Het gedeelte tusschen Blackgang Chine en Freshwaterbay is wel interessant, maar het eenmaal te rijden is voldoende. Men moet bovendien Freshwaterbay veel te spoedig verlaten,

natuurlijk ter wille van de *table-d'hôte* der Ventnorsche hotelhouders, die met de stalhouders twee handen op één buik zijn.

Van den anderen kant is zoo'n coachtocht te typisch, om hem niet eens mee te maken. Misschien doet men dan ook goed, op dezelfde wijze als wij naar Freshwaterbay te gaan, maar men volge dan ons voorbeeld ten einde toe en ga den volgenden dag niet per coach zooals velen doen, maar per spoor naar Cowes.

IV. Cowes, Newport en Ryde.

Mijn beide reisgezellen geven aan Ventnor de voorkeur, doch ik voor mij ken geen mooier plaatsje op Wight dan West-Cowes. Ik spreek natuurlijk niet over het stadje, dat er proper en netjes uitziet, op zeer mooie winkels mag wijzen, maar dit alles gemeen heeft met vele harer zusteren. Maar een Esplanade als die van West-Cowes is er geen tweede. Het is Arcachon, maar oneindig schilderachtiger nog, Biaritz, minder trotsch misschien, maar onvergelykelijk coquetter. De zee ziet hier hemelsblauw, zonder een enkel grijs tintje, zelfs niet aan den kant, waar zij rustig speelt tegen een muur, die er niet sterker uitziet dan de eerste de beste kaaimuur van een onzer rivieren. Langs dien muur loopt wel een half uur lang een mooie straat, effen zonder eenige hobbeling of hoogte. Ter linkerzijde hebt gij eerst de vorstelijke sociëteit van de Royal Yacht Squadron, dan een gedeelte, waar kanonnen op elkaar liggen gestapeld, zoo bevallig als men het bloemen niet bevalliger zou kunnen doen. Plotseling wijkt de straat uit. Onmiddellijk aan de zee, die aan ons strand alles verdort, ligt een florissant park met boomen en bloemen, die bij ons alleen in de kassen tieren, fontein, beeldengroepen enz. Maar hoe mooi dit alles is, het haalt niet bij wat ge ter rechterzijde ziet, waar honderden van de mooiste jachten, die men zich denken kan, op het water spelen - wij zijn in het Cowes der regata - en Englands groene kust, duidelijk zichtbaar, den achtergrond vormt van dit heerlijker tafereel, dan ooit een schilder maalde.

In steeds geestdriftvoller bewondering van al dit schoons wandelen wij langzaam de geheele Esplanade af, om aan het einde er van de hoogte op te gaan en langs een door koninklijke woudreuzen, wier jaren niemand tellen kan, belommerden weg, terug te keeren naar het lieve stadje.

Een bootje zet ons de Medina over en brengt ons naar Oost-Cowes, een klein dorpje, van waar men een prachtig gezicht heeft op zijn westelijken naamgenoot, maar dat op zichzelf van verre mooier is dan dichtbij. We wandelen op, tot we Osborne, het paleis der koningin, in het oog krijgen, om dan terug te keeren, daar het van binnen niet te zien is. Met een pontje worden wij weer naar West-Cowes overgezet. Van daar draven we naar het station van het naburig Mill-Hill, waar we nog juist een trein snappen, dien we onverbiddelijk hadden moe-

ten missen, indien we naar het station van Cowes zelf waren gegaan.

In Newport, de hoofdstad van Wight, stappen we weer uit. Een vluchtig bezoek wordt er gebracht aan de St.-Thomaschurch - waar o.a. een gedenkteeken is te zien, opgericht voor prinses Elisabeth, die bij haar vader in den kerker stierf - om dan voort te wandelen naar het liefelijk gelegen dorpje Carisbrooke, met zijn typisch-ouderwetsche herberg de Eight Bells en zijn beroemd kasteel, waar Karel I, na zijn vlucht uit Hampton Court, gevangen werd gehouden.

DE 'NEEDLES' OF NAALDEN BIJ ALUM-BAY.

Aan den schilderachtigen ingang van het kasteel, dien men in dit nummer vindt afgebeeld, moet men, om alles te zien wat voor het publiek te kijk is, niet minder dan drie entreekaarten per persoon koopen. Maar ook al schaft men ze, zooals wij, alle drie aan, dan nog ziet men van het kasteel niet veel meer dan de omtrekken. Een wandeling echter over de buitenmuren met hun schietgaten, is alleen het geld der drie kaarten waard, om het prachtig uitzicht, dat men aldus over het geheele eiland heeft.

Afdalende langs den beroemden 'keep,' een in steenen gehouwen kolossale trap, komt men uit bij de twee ledige, maar eenige vertrekken, die men zien mag, en waartoe kaart No. 1 toegang geeft. Niet ver van daar is een diepe put, waaruit een ezel in een tredmolen het water naar omhoog haalt. Op vertoon van kaart No. 2 mag men er van getuige zijn. Eindelijk is naast den uitgang nog een museumpje met herinneringen aan Karel I - een slaapmutsje, dat hij droeg, den nacht voor zijn terechtstelling, en dergelijke fraaiigheden meer - waarvan kaart No. 3 de deuren opent.

Na aan dit alles de aandacht te hebben geschonken, welke het waard was, keerden wij terug naar het station, van waar een trein ons weldra weer naar Ventnor bracht, dat we den volgenden dag vol weemoed zouden verlaten, doch niet zonder in den vroegen morgen eerst nog een afscheidsgroet te hebben gebracht aan zijn Esplanade en van af de rotsen, waarheen een trap op de tweede verdieping van ons hotel ons bracht, een laatsten blik te hebben geworpen op al haar schoons.

We gingen nu naar Ryde, het grootste en deftigste stadje van het eiland en bezochten er o.a. zijn grootsche Esplanade met muziektent enz. en de pier, waarvan men het einde zoowel met den trein als met een electrische tram bereiken kan. Van het eindpunt heeft men een prachtig gezicht op Ryde zelf, welks huizen tusschen het groen liggen, op Osbornehouse, dat men in de verte ziet, en op Portsmouth aan de overzijde.

Slechts kort konden we hier blijven. De boot, die ons naar Portsmouth brengen moest, wachtte ons. Gedurende den geheelen overtocht bleven we echter staren naar het liefelijke Ryde, prachtig beeld van het schilderachtig eiland, dat, o zoo noode, door ons verlaten was.

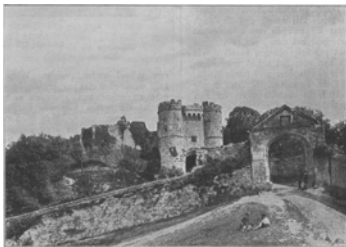
(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

De doodshoofdvlinder. -

Deze vlinder, een der grootste van alle vlindersoorten, heeft om twee redenen zekere beroemdheid gekregen. Het pelsachtig dichtbehaarde bruine lijf draagt op den rug een lichtgele teekening, die opvallend op een doodshoofd lijkt, waaronder twee beenderen gekruist zijn, en op de tweede plaats brengt de vlinder, wanneer men hem kwaad maakt, een scherp fluitend geluid voort. Landau schrijft dit hieraan toe, dat de doodshoofdvinders, bij het fluiten de lucht uit de zuigmaag door een spleet in den snuit uitstoot.

De vlinder is bijna tien centimeter in doorsnede, heeft een lengte van 55 millimeter en met de vleugels gespannen 114 millimeter. Hij onderscheidt zich door zeer korte sprieten, een korten zuiger, een gedrongen lichaamsbouw, donkerblauwachtigbruine bovenzvleugels en donkergele ondervleugels. De rups komt in Juli en Augustus op hennip, jasmijn, nachtschadesoorten en vooral op de aardappelplant voor. Zij is 13 centimeter lang, en groenachtig, ook wel lichtgeel van kleur, met paarse dwarsbanden en een krommen hoorn op de laatste geleding.

DE INGANG VAN HET KASTEEL TE CARISBROOKE.

De doodshoofdvlinder komt in Mexico, in heel Afrika, op Java en verder vooral in Zuid-Europa voor, hoewel hij ook in het Noorden niet geheel een vreemdeling is. In veel streken, als op Sicilië en in het Banaat heeft men hem als honingdief leeren kennen.

De gravure op de eerste bladzijde van dit nummer geeft een fraaie afbeelding van dezen vlinder, maar niet minder fraai is het landschap, gezien in het licht der ondergaande zon.

Pluto mag niet mee. -

Dat we hier een Jagersinterieur voor ons hebben, is op het eerste gezicht te zien: de geweren, de weitasschen, de jachttropeeën en ook de mooie jachthond duiden het genoeg aan. Voor dezen laatsten is geen groter penitentie denkbaar, dan zijn jongen meester, geheel toegerust voor de jacht, te zien vertrekken en niet te mogen meegaan.

Al houdt de oude jager hem ook vast, toch is het aan het gezicht van den jeugdigen Nimrod wel te zien, dat het maar gekheid is. Een goede jachthond is onontbeerlijk, en aanstonds, wanneer de jager buiten is, zal Pluto wel worden losgelaten en hem in een paar sprongen inhalen.

De jachtbuit. -

Gaf onze vorige gravure een tafereeltje vóór de jacht te zien, op deze gravure keert de drijver, met den edelen jachtbuit beladen, huiswaarts. Met het gedooide hert op de schouders, stapt de grijze snorrebaard voort, vergezeld door de honden, waarvan er één, keffend en de scherpe, witte tanden latende zien, tegen den weerloozen vijand opspringt, als eischte hij als loon een deel van den jachtbuit op.

Met zijn omgeving vormt het groepje een aardig schilderijtje, dat men in de fraaie kleuren van het origineel zou willen zien, om het naar waarde te bewonderen.

Allerlei.

Een goede inval. -

In Constantinopel moest eens onder sultan Abdoel Medsjid een schip van stapel lopen. De sultan had zelf het uur voor de plechtigheid bepaald, maar kwam niet. De minister van Marine, Elim Pasja, in de meening, dat de sultan niet meer zou komen, gaf bevel om de plechtigheid te doen beginnen. Niet weinig verschrikt was hij, toen een uur later de sultan plotseling verscheen. Gelukkig wist hij zich uit de moeilijkheid te redden en zei, terwijl hij den sultan begroette:

‘Majesteit, uw bevelen zijn zóó machtig, dat zelfs uw schepen daaraan gehoorzamen, zonder zich door menschenlijke pogingen te laten weerhouden.’

De sultan glimlachte tevreden gesteld, en keerde weer naar zijn paleis terug.

Practisch. -

Een professor in de rechtsgeleerdheid te Leipzig, Jacob Staudner, had, om niet door lastige bezoeken te worden gestoord, aan de deur van zijn studeervertrek het volgende opschrift aangebracht:

‘Men kloppe een-, twee-, driemaal! Wordt er dan niet “binnen” geroepen, dan ben ik niet thuis, of wil het ten minste niet zijn.’

[Nummer 38]

Overtollig.

Door Mathilde.

VIII.

Maandag was het een dag vol zonneshijn, glans, bloemengeur en vogelenzang. De zomer, die zich een paar dagen scheen teruggetrokken te hebben, deed opnieuw zijn intrede, nog schooner, nog schitterender dan te voren.

Robert zag met blijdschap, dat de natuur heden deelnam aan zijn vreugde; heden zou de aanstaande koningin immers haar intrede doen in haar nieuw rijk; het liefst had hij fabriek en huis met vlaggen en groen getooid haar ter eere, maar hij was nog te verstandig om tot zulk een uiterlijk vertoon over te gaan.

Met het mooie weer waren ook Constance's gezondheid en goed humeur teruggekeerd. De Zondag, dien Robert bij de Viermans had doorgebracht en die hun laatste daar zou wezen - want Woensdag of Donderdag hadden zij plan te vertrekken - was onvergetelijk geweest.

Constance, één en al aanhankelijkheid en lieftalligheid, betooverde zelfs mevrouw Vierman, die anders niet zoo bijster met haar ingenomen was.

‘Waarom is zij niet altijd zoo?’ zeide zij in zichzelf, ‘nu is ze onweerstaanbaar lief; over een uur, als iemand haar een stroohalm in den weg legt of zelfs als zij het zich maar verbeeldt, dan is ze niet om uit te staan. Ik houd niets van zoo'n kurigheid.’

Maar Robert was overgelukkig; vooral, toen zij onder de wandeling hem zeide, hoezeer het haar speet, dien dag met zijn moeder zoo vervelend te zijn geweest - maar zij kon het heusch niet helpen - zij had zich zoo ziek en mat gevoeld, maar morgen zou zij heel anders zijn - dat zou hij eens zien, want zij vond zijn moeder toch zoo'n sympathiek oud menschje, zij was er zeker van, dat zij heel veel van haar zou houden.

De tranen sprongen Robert in de oogen.

‘Mijn lieveling!’ fluisterde hij, ‘als je eens wist, hoe gelukkig je me maakt. 't Is zoo'n goede, lieve moeder, o als je eens vermoeden kon, wat zij voor mij gedaan heeft, wat zij voor mij geweest is, al die jaren....’

Uit de overmaat van zijn gevoel wilde hij haar vertellen over zijn moeder, over de vele opofferingen, die zij zich voor hem getroost had, over al de jaren, die zij te zamen hadden doorgebracht, toen Constance eensklaps uitriep:

‘Zie eens wat 'n prachtige tak wilde rozen. Pluk je die voor mij, Robert? Ik heb die juist noodig om op glas te schilderen, als een souvenirje voor mevrouw Vierman.’

Robert moest met zijn mes den tak afsnijden volgens haar aanwijzingen; zij was nu geheel verdiept in de beschouwing der rozen, die zij thuis in water wilde zetten, in afwachting, dat zij ze zou afschilderen, maar natuurlijk kwam er dien dag niets van werken en den volgenden dag ook niet, en toen zij Dinsdag eindelijk haar schildergerei voor den dag haalde, waren de rozen verdord.

Toch was het een verrukkelijke dag, en Robert had alle hoop, dat het bezoek een alleraangenaamsten indruk bij beide partijen zou achterlaten.

Mevrouw Van Berken was ook druk in de weer geweest om het heele huis een goede beurt te laten geven en alles voor het middagmaal in orde te laten brengen; alles glom en schitterde dan ook weer, dat het een lust was.

Therese had haar goed geholpen en zou ook voor het eten zorgen; het was van 's morgens reeds een drukte van belang.

DAVID EN SAUL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOZEF ISRAËLS.

‘Nu, ik ben erg verlangend de prinses te zien,’ zeide Therese tot haar ouders, ‘ik maak

geen praatjes met de boeien, maar onwillekeurig hoor je toch het een en ander. Leida van mevrouw Vierman komt, als zij haar uitgaansdag heeft, altijd bij den tuinman en bij Jaan haar moeder en dan hoor je zoo mompelen, dat het zulke ijdeltuiten zijn die Haagsche dames, niets dan bluf en kaalheid. Ze zitten uren aan haar toilet en zijn ieder oogenblik ziek - juist iets voor mijnheer, voor wie het gewoonste nog niet eenvoudig genoeg is, en voor zijn goed, lief moedertje.'

'Ja, die haar beste jaren zijn ook voorbij.'

'Zij heeft me niets gezegd over haar visite in Vlasveld, maar na dien tijd heeft ze ieder oogenblik roode oogen en als zij alleen is, hoor ik haar telkens zuchten.'

'Laten wij hopen, dat het meevalt, maar als het jonge vrouwtje zoo weinig idee heeft van huishouden, zou 't toch heel verstandig zijn, als je huishoudster werd bij haar. Dan kon zij doen wat zij wil en alles blijft bij het oude.'

'Moederlief, praat er niet van. Ik wil en zal hier niet blijven, noch bij de oude, noch bij de jonge mevrouw. Mijnheer wilde mij niet op zijn erf hebben - ik zal hem geen reden geven te zeggen: Ik heb haar de deur uitgezet en nu komt zij door het venster wederom.'

Zij zweeg plotseling verschrikt - want in de opening der deur stond mijnheer Van Berken zelf; hij had best haar laatste woorden kunnen hooren.

'Is Vermeilen niet thuis?' vroeg hij na een korten groet, 'ik moest hem spreken.'

'Vader is hier achter in den tuin,' zeide Therese, opstaande om hem te roepen.

't Is niet noodig, ik zal wel bij hem gaan.'

Therese ging dadelijk terug en hij zocht haar vader in het tuintje op.

'Die jonge dame heeft nog altijd de bokkepruik op, schijnt het,' dacht hij, 'dat is zeker op mij gemunt, als zou ik haar de deur hebben uitgezet. Nu, voor haar een ander, moeder moet maar een advertentie in de courant zetten om een hulp in het huishouden; dan zijn we allen geholpen.'

Hij sprak met Vermeilen af, wat hij te zeggen had en ging toen naar huis, om zich te kleeden, het rijtuig te laten inspannen en naar zijn meisje te rijden; hoe vervuld hij ook was van de blijde gebeurtenis, die zijn huis ten deel zou vallen, kon hij de gedachte aan de scherpe woorden van Therese niet van zich afzetten.

'Die kat durft mij weerstaan. Ze denkt zeker, dat zij onmisbaar is, nu dat zal zij anders leeren. Bespottelijk, dat moeder zoo met haar ingenomen is, anders zou zij bepaald nog vandaag de deur uitgaan.'

Eindelijk was het vurig verlangde oogenblik daar, dat het rijtuig met Robert en de beide dames, - mevrouw Vierman, blijde een dagje vrij te hebben van haar logées, had haar niet willen vergezellen - langs de portierswoning, het erf der fabriek opreed.

Constance had, op Robert's verzoek, haar korenbloempjes-toilet aangetrokken, dat haar zoo lief stond.

Mevrouw Manteghem was deftiger en statiger dan ooit; zij had haar lorgnet aan een langen steel bij zich en keek daarmede onophoudelijk naar de afgemaaide korenvelden en naar de boomen langs den weg en maakte de opmerking, dat het veel mooier rijden was door het Haagsche bosch of langs den ouden Scheveningschen weg.

Constance was in een bui van alles mooi te vinden en Robert genoot van haar kinderlijke vroolijkheid, die zeker ook op zijn moeder een aangename indruk zou maken.

Hij hielp de dames uit het rijtuig en toen Constance den drempel van zijn huis overschreed, drukte hij haar de hand en fluisterde op innigen toon:

‘God zegene je, mijn bruid, en schenke u in onze woning Zijn beste gaven.’

In de huiskamer, die met geopende deuren in den tuin uitkwam, stonden bloemen op tafel, maar Robert had er niet aan gedacht Constance met een bouquet te verwelkomen.

De oude vrouw ging haar te gemoet en nu was Constance werkelijk hartelijk en kinderlijk; zij keek rond en riep over dat mooie, lommerrijke gezicht in den tuin, over de bloemen in het perk, die zoo echt vrij geplant waren en niet als een haringsla of mozaïektaart bijeengeschild.

Haar moeder had haar deftigste buiging gemaakt voor de oude vrouw met een rillend:

‘Hoe maakt u het, mevrouw?’

Zij deed nu niets dan alles door haar lorgnet onderzoeken; de meubels vond zij ouderwetsch en onaesthetisch - de heele inrichting burgerlijk - en al haar indrukken teekenden zich af in haar naar achter geworpen hoofd en minachtend vertrekken der lippen, die geen woordje doorlieten.

Eerst werd er limonade en punch gedronken, toen moesten het huis, de fabriek en de tuin worden bezichtigd; maar mevrouw Van Manteghem verklaarde, dat het Constance's ziekte en zelfs dood zou wezen, met deze hitte buiten te loopen. Na het eten, als het koeler was, kon de tuin worden doorwandeld.

Dus ging men eerst naar het salon, en de oude mevrouw Van Berken wachtte nu zeker een uitroep van bewondering; in haar oog was deze ‘mooie kamer,’ zooals zij die altijd noemde, een pronkjuweel van smaak.

Op den grond lag een tapijt met groote bloemen, zeer hoog van kleur - de meubels met gebogen ruggen en rijk lofwerk warm bekleed met rood Utrechtsch fluweel - een bonheur du jour, waarin haar zilverwerk achter glas schitterde - spiegel en schilderijen in vergulde lijsten - deze stelden allerlei lieve onderwerpen voor, een hond, passend op een slapend kind, een andere een kind uit het water reddend - de terugkomst en het vertrek van den zeeman met groote hoofden en bestudeerde houdingen; op de canapé gehaakte sterren antimacassars, op een tafeltje een theeservies met een kunstig geborduurd kleedje er overheen; op den schoorsteenmantel een ouderwetsche marmeren pendule, Columbus voorstellend - en naast de zware kandelaars - een paar vazen met bonte papieren bloemen; voor de ramen dikke overgordijnen van rood rips en linnen valgordijnen met ringetjes-inrichting; verder nog kanten gordijnen, jaloezieën en horretjes - het daglicht moest door vier à vijf toestellen dringen om in de kamer te komen - op den grond een menigte kleedjes - in het midden een tafel van mahoniehout, met als een spiegel glanzend blad en kunstig gedraaiden poot - alles even keurig en zorgvol onderhouden - en doordrongen van de mufte geur van een kamer, die slechts zelden gelucht wordt.

Robert was niet heel erg gerust over den indruk, dien deze kamer maken zou op de dames, wier woning met de popperige meubelen, de waaiers, de sjaals, draperieën en duizend kleine prulletjes hij zich goed herinnerde, maar op zoo'n uitbarsting van Constance was hij volstrekt niet verdacht:

‘O ma, hoe typisch! hoe leuk!’ riep zij. ‘Zoo echt provinciaal - bourgeois - alles even duur en massief, o wat moet ik hier tusschen al dat oude goed een grappig figuur maken - vind je niet, Bertie?’

Mevrouw Manteghems onderlip hing haast op haar borst; geen meubel of het werd door haar en door haar lorgnet bekeken; zij zeide niets, maar men kon het haar

aanzien, hoe de mooie kamer haar met minachting vervulde; bij het naar buiten gaan fluisterde zij haar dochter toe, maar duidelijk genoeg, dat juffrouw Van Berken het hooren kon:

‘Maar, kind! Dit is geen omgeving voor jou, daar kan je niet in leven.’

Constance gaf haar moeder een wenkje alsof zij zeggen wilde: laat dat aan mij over, ik zorg er wel voor!

De verdere bezichtiging van het huis ging voort zonder eenige geestdrift of bewondering.

‘Ik begrijp niet,’ zeide Constance, ‘dat het huis, omdat het nog betrekkelijk nieuw is, niet moderner en naar de eischen des tijds ingericht is.’

‘Och!’ antwoordde Robert, ‘ik heb 't zoo gevonden, en 't is zeker veel ouder dan je denkt. Maar als je veranderingen er aan hebben wilt, dan kunnen wij die er altijd aan maken.’

‘Ja, waar vind je tegenwoordig huizen zonder waranda's en erkers, zelfs niet eens een balkon of een serre.’

‘t Lijkt zoo'n dobbelsteen,’ sprak mevrouw, ‘zoo bouwt men tegenwoordig niet meer.’

‘Ik heb er een paar jaar geleden spiegelruiten in laten zetten.’

‘O ja, maar tegenwoordig is de allerlaatste smaak juist kleine ruitjes in lood gevat, dat staat zoo typisch,’ meende mevrouw.

‘Maar dat vind ik bespottelijk, neemt u mij niet kwalijk. In vroeger tijd nam men die omdat men niet anders had, maar nu wij groote heldere ruiten tot onze beschikking hebben, zou 't bespottelijk zijn, alleen omdat een dwaze mode het wil, zich te behelpen met die pruldingen.’

‘Ze geven zoo'n mooi gedempt licht,’ zei Constance.

‘En wij houden van licht en lucht, niet waar moeder?’

‘Behalve in de kamer, die we zoo pas hebben verlaten. Daar hingen wel zes soorten van machines voor de ramen om er het licht buiten te houden, dan heb ik liever het zachte, getemperde licht van kleine, liefst gekleurde ruiten.’

Mevrouw Manteghem's stem klonk droog en scherp, terwijl zij haar denkbeelden blootlegde. Robert's moeder had genoten, toen hij de vrouwen zoo beslist tegensprak, maar 't scheen dat hij er al weer spijt over had, want vergoelijkend zeide hij nu tot Constance:

‘Nu, Stannielif! Je moogt je phantasie vrij laten spelen in het zoogenaamde salon. Gooi er uit, laat veranderen, verbouwen, wat je maar wilt om het geheel naar je wensch en naar de laatste grillen van de mode in te richten, als ik maar in de huiskamer en mijn kantoor vrij ben en de meubels niet hoeft te ontzien, want zij zijn mijn slaven en ik niet de hunne, en die nieuwmodische prullen zijn meer bestemd voor het oog - hoewel ik ze leelijk vind - dan voor het gemak.’

‘Och, Bertie, hoe kan je dat zeggen, zij zijn zoo ijselijk mooi. Als je in Den Haag komt, zullen wij naar dien winkel van “Arts en Crafts” op de Kneuterdijk gaan. Daar zal je eens zien wat aesthetiek en kunst in het handwerk vermag. Dat is zoo echt stijlvol en als men zich dan in dien stijl heeft doorgedrongen...’

Juffrouw van Berken luisterde verbaasd; was het Hollandsch, wat dat meisje sprak? Hoe zou zij ooit haar taal kunnen verstaan, nog minder met haar een gesprek voeren; het leek haar alles wel Fransch toe.

De bovenkamers werden ook aandachtig beschouwd en - niet bewonderd; gedurig meubelden de dames het heele huis reeds met de zoo vurig begeerde moderne stijlmeubels. Dan eerst zou het huis voor Constance bewoonbaar zijn, wanneer alles

eerst onderste boven was gekeerd, het oude goed naar Het verkoophuis of den uitdrager gebracht, en alles naar het allernieuwste genre libre Esthetique ingericht. Anders zou het zijn om hier tooveren te leeren, zoo'n heele winter buiten en dan met die burgerlijke meubels om zich heen.

‘Dit zou Constance's dood zijn,’ verklaarde mevrouw Manteghem in zichzelf, in afwachting dat zij het, aan wie 't maar hooren wilde, luid zou zeggen.

Tot zijn moeders grooten schrik bracht Robert zijn gasten nu ook in de keuken; niet dat alles er niet blonk als goud en zilver, maar het koken was in vollen gang en zij vond er iets onbescheidens in, dat de gasten 't een en ander merkten van het bereiden van het middagmaal.

Het geurde er lekker, een groot stuk vleesch stond te braden. Jaantje was aan het aardappelenschillen en Therese bezig voor de pudding rozijnen te wasschen, toen het gezelschap binnentrad.

‘Nu, dat is ook geen Haagsche keuken,’ zei mevrouw Manteghem, haar lorgnet opzettend en de ruimte doorgaande.

Het was 't eerste, wat naar een compliment zweemde, dat haar dichtgesloten lippen ontsnapte.

Constance keek niet eens rond, zij merkte dat haar mouw wit was geworden door de kalk in de gang - een malle manier vond zij 't om de muren te witten en niet te schil-

deren - en toen zich tot Therese wendend, sprak zij uit de hoogte:

‘Zeg meisje, zou je even die mouw willen afborstelen?’

Therese droeg een groote huishoudschort over haar japon, maar zag er niet uit als een dienstbode. Zij droogde haar handen af, nam een borstel en deed het verlangde; zij bloosde sterk, òf het kwam door de hitte van het vuur, òf door de vreemd ingekleede vraag van Constance - wist zij misschien zelf niet.

‘Dat meisje is erg jufferachtig gekleed,’ zeide mevrouw Manteghem tot de oude vrouw, altijd op haar gewonen halfluiden toon. ‘Constance zal er zeker op staan, dat zij later een muts draagt.’

‘O mevrouw,’ zeide juffrouw Van Berken verschrikt, ‘u vergist u! Zij is geen meid, zij helpt mij voor vandaag een beetje - 't is juffrouw Vermeilen....’

‘Nu ja, dat juffrouw....’

Robert had het tooneel aangezien en zich inwendig geërgerd; hij kwam er tusschen, juist toen Constance zich met een koel: dank je, zonder Therese aan te zien, had omgekeerd.

‘Ik heb vergeten de dames voor te stellen,’ sprak hij, ‘mevrouw Manteghem en juffrouw Henckens - juffrouw Vermeilen - de dochter van mijn secretaris!’

Mevrouw maakte een hoofdbuiging zoo statig en trotsch als zij maar kon; Constance en Therese zagen elkander nu aan en - herkenden elkander als schoolkameraden.

‘Hé, Therese!’ liet Constance zich ontvallen.

Mevrouw Manteghem was tweemaal getrouwd geweest. Constance was een kind van haar eersten man, maar werd toch meestal altijd naar haar tweeden vader, wiens naam een beteren klank had, genoemd. Op het pensionnaat echter was zij niet anders bekend dan onder haar eigen naam.

‘O ja, ik herken juffrouw Henckens zeer goed,’ zeide Therese eenvoudig en onbevangen, ‘wij zijn samen bij de Zusters in J. geweest en zaten in dezelfde klas.’

‘Zoo - o ja - 't kan wel zijn,’ stotterde Constance, en mevrouw sprak weer half fluisterend bij 't heengaan:

‘Och ja! die scholen hebben altijd zoo'n gemengde bevolking: en zulk soort lui beroemen zich altijd gaarne op de kennis - maar laat ons nu naar buiten gaan, 't is om te stikken. Ik zie, dat Constance er benauwd van wordt.’

Met een trotsch hoofdknikje verwijderden de dames zich; Robert ergerde zich, hij had zulk een optreden wel van mevrouw Manteghem kunnen verwachten, maar niet van zijn lieve, eenvoudige, goedge Constance.

Het bezoek aan de fabriek duurde ook slechts zeer kort. De dames vonden de lucht zoo onaangenaam, dat zij vreesden onpasselijk te worden en haastten zich weer naar buiten te gaan. 't Beste was in deze hitte, maar onder den kastanjeboom te zitten, bij het drinken van een glas limonade - want anders had men hier toch geen zomerdranken, geen grenadine, geen ijskoffie, geen orangeade.

Therese had moeite zich goed te houden, toen het gezelschap de keuken verlaten had; de tranen sprongen haar in de oogen; boos veegde zij ze weg.

‘Hoe kinderachtig, dat ik het me aantrek!’ zeide zij in zichzelf, ‘dat schepsel is het niet waard. En zij was vroeger nog al zoo gehecht aan mij. Die kleine Stans, ik heb haar wat dikwijls beschermd tegen de anderen, die haar zoo dikwijls uitlachten om haar kuurtjes en wonderlijke kleeding. Wat kan 't mij nu schelen of zij mij nog wil kennen of niet? Maar dat is zeker, ik ga heen, hoe gauwer, hoe beter! Hier blijven als zij er is, is onmogelijk!’

IX.

Toen men aan tafel zat voor het eten vroeg Robert aan zijn moeder:

‘Komt juffrouw Vermeilen niet aan tafel?’

‘O neen,’ antwoordde de oude vrouw, ‘daar wilde zij niets van weten. Zij eet bij haar ouders.’

Veel eer bewezen de dames niet aan de zorgvuldig bereide spijzen: de soep was te vet, het vleesch te rauw. De een at nooit snijboonen - de andere nooit andijvie. De pudding was te zwaar, alleen van de gebraden kippetjes met perzikencompote aten zij met smaak.

Het gesprek wilde maar niet vlotten, Robert was een weinig ontstemd en Constance voelde, dat zij een verkeerden indruk op hem had gemaakt. Mevrouw Manteghem redeneerde voor drie en liet niemand aan het woord komen. Ondanks den smaak, waarmede zij zich over de kippetjes had ontfemd, verzekerde zij een voorstandster te zijn van het vegetarisme, waarvan zij de voordeelen opsomde en dat in Den Haag zeer tot den bon-ton behoorde.

Ook Constance was er zeer voor.

‘Nu ja,’ zeide Robert, ‘t zal wel wezen om geld uit te sparen voor allerlei pretjes, want zonder pret leeft men niet in Den Haag.’

‘Foei, hoe burgerlijk: pret!’ zeide Constance minachtend, ‘zeg liever, dat wij daar leven in een atmosfeer van hooge ontwikkeling en beschaving.’

‘En daar hoort natuurlijk linzensoep met boonen en erwten bij,’ lachte Robert, ‘nu dan houd ik mij aan wat minder ontwikkeling en beschaving met een flink stuk ossenvleesch!’

De dames keken preutsch voor zich uit.

Na het maal was het buiten frisch geworden en Robert stelde een wandelingetje voor; hij en Constance gingen gearmd voorop, de beide moeders volgden op eenigen afstand.

Na eerst over allerlei onverschillige dingen gepraat te hebben, begon Constance's moeder eensklaps met nog meer nadruk dan anders:

‘Mevrouw Van Berken, 't doet me plezier, dat ik een ongezochte gelegenheid vind, om u eens te spreken over de belangen van onze kinderen, die u zeker even goed ter harte gaan als mij.’

‘Natuurlijk, mevrouw!’

‘Nu moet je u goed er van doordringen, moedertje’ - dit woord dat in den mond van mevrouw Vierman zoo hartelijk en aardig klonk - leek in den hare hatelijk, valsch en geringschattend - ‘dat alleen het aanstaande geluk van uw zoon en mijn dochter, mij dit kiesche onderwerp met u doet bespreken. Je moet je dus niet boos maken of op de achterste pootjes gaan staan, als ik nu eens heel oprecht met je spreek. Luister je, moedertje.’

‘Ja mevrouw!’ klonk het antwoord steeds meer en meer bedremmeld, ‘wat is er van uw dienst?’

‘Zie je, het schijnt, dat Robert er vast op rekt, dat zijn moeder hier in huis blijft en de leiding van het huishouden op zich neemt - zoodat Constance niets te doen heeft.’

‘O mevrouw, ik geloof, dat er nog niets beslist is.’

‘Zeker wel! Hij schijnt niet te denken, dat een andere regeling mogelijk is en je begrijpt toch zeker, evengoed als ik, dat het de ongeschiktste is, die men bedenken kan en dat de jongelui hun ongeluk te gemoet gaan, als dat niet veranderd wordt.’

Hevig verschrikt met gevouwen handen, zag het oude moedertje de spreekster aan, die meer dan ooit met de handen, waarin het lorgnet rustte, wuifde.

‘Ja, ja, 't is zoo! Ik verzeker het je! Ik hoop, dat je mij begrijpen zult, zonder meer uitleggingen. Een schoonmoeder is altijd zeer gevaarlijk in het huis van jonggetrouwen, maar vooral als het de moeder is van den man en vooral wanneer zij, hoe achtenswaardig ook, in opvoeding, in manieren, in levensopvatting, geheel en al van de jonge vrouw verschilt en door jarenlang samenleven met haar zoon invloed op hem verkregen heeft.’

‘t Was een moeilijke zin en zij haalde als vermoeid diep adem, zonder de oude vrouw aan te zien.

‘Dus,’ kwam het er hortend bij juffrouw Van Berken uit, ‘u vindt het dus beter, dat ik heenga en niet bij de jongelui blijf inwonen? Ik heb het ook reeds lang gedacht, dat het beter zou zijn, mij niet te belasten met het huishouden, maar Robert zei altijd dat... dat uw dochter zoo zwak was en geen lust en kracht had om zelf het bestuur te voeren.’

‘Dat is ook zoo, maar u begrijpt wel, dat zij, gewoon als zij is aan mijn huishoudelijk bestuur, zich niet in het uwe zal kunnen schikken. Het zal u ook dadelijk wel opgevallen zijn, hoe groot het verschil is tusschen u en ons; wij ten minste verbeelden ons, sedert wij bij je aan huis zijn, op een andere planeet te verkeerden.’

(Wordt vervolgd.)

De Vierjaarlijksche Tentoonstelling te Amsterdam.

Het mag bijna een ontdekkingsstocht genoemd worden, met verslaggeversbedoelingen te gaan naar een ‘Vierjaarlijksche Tentoonstelling van kunstwerken van levende meesters,’ zooals de officieele titel luidt, vooral als men dezen tocht aanvaardt met de opdracht, enkele der meest belangwekkende doeken aan te wijzen ter reproductie - en wel eerstens om het groot aantal der vertegenwoordigde ‘meesters,’ en tweedens om het kunstgehalte der geëxposeerde ‘meesterwerken.’

Zoo'n vierjaarlijksche - het is elders al meermalen gezegd - is eigenlijk een groote schilderijenmarkt, een enorme verzameling doeken en doekjes in lijsten, van hier en daar en overal toegezonden in verbijsterende veelheid; een monsteruitstalling van weinig moois en veel, heel veel middelmatigs en onbeduidends. En de commissie van beoordeeling, belast met het schiften, het aannemen of afwijzen dezer massa inzendingen, verricht hiermee een allesbehalve benijdenswaardigen arbeid en vooral een heel ondankbaren. Het is - de omvangrijkheid van dezen arbeid in aanmerking genomen - dan ook geen wonder, als wel eens een stuk van vrij goede qualiteiten wordt afgewezen en een heel onbeduidend dingetje aangenomen; of een erg middelmatig werk verzeild raakt in de ‘eerezaal’ en een goed ding bij ongeluk wordt weggestopt in een vergeten hoekje; dergelijke feilen der commissie te verwijten zou zijn het bovenmenselijke eischen van menschenwerk.

Na de commissie van beoordeeling zijn op de eerste plaats de doodonschuldige recensenten slachtoffers van het respectabele aantal ‘levende meesters,’ dat hier en in het buitenland zich heeft opgemaakt om het kunstminnende publiek met de kostbare blijken van hun ‘meesterschap’ te beweldadigen: omstreeks 300 schilders,

beeldhouwers en teekenaars zijn er vertegenwoordigd met het bescheiden aantal van een kleine 500 kunstwerken, en er behoort dan ook heel wat verslaggeversgeduld en dito plichtsgevoel toe, om met de noodige aandacht te gaan van wand tot wand, van zaal tot zaal - en zóó doende te volharden ten einde toe.

Deze tentoonstelling geeft een algemeen indruk van zielloosheid, van lusteloosheid; er is bijna geen enkel werk, dat den bezoeker sterk aanspreekt door een krachtig verbeelde impressie, een heel spontaan uitgedrukte mooie vizie van den maker; het meerendeel is werk van niet sterk in 't oog vallende qualiteiten, doch van voldoende technische vaardigheid.

Wat zulk een tentoonstelling nog belangwekkend kon maken, vergoeding kon geven voor al het onbeduidende, dat den aanschouwer tegen wil en dank wordt opgedrongen: werk onzer jongeren - ik meen van de goede vertegenwoordigers der generatie, opgestaan na die der grootmeesters Bosboom, Israëls, de Marissen, etc. - zoeken we er, behoudens enkele uitzonderingen, vergeefs. Of eigenlijk kan er van zoeken geen sprake zijn: toen onze grooten nog waren in hun opkomst was zulk een tentoonstelling een gebeurtenis op kunstgebied, waarmee rekening werd gehouden; men werkte er voor, men zond er zijn beste stukken heen; het was een voornamelijk gelegenheid om zijn werken te brengen onder de oogen van het publiek, om naam te maken, officieel te worden opgenomen onder de 'meesters.' Dit is anders geworden: kunstvereenigingen en kunsthandelaars arrangeeren voortdurend exposities van werken van één enkelen schilder of van meerderen te zamen, gevend alzoo een belangwekkend exposé van de ontwikkeling van één kunstenaar gedurende een zeker tijdsverloop of van een

bepaalde groep van artisten, wier streven zich in één richting beweegt. Deze manier van exposeeren is voor kunstenaars en publiek zeker de meest gewenschte: de schilder ziet er zijn werk geplaatst in een passend milieu, waar alles wordt geweerd wat den indruk er van zou kunnen schaden, zoodat het zoo volkomen mogelijk tot zijn recht komt; het publiek, dat niet wordt verbijsterd door het vele en velerlei van het tentoongestelde, niet van het goede wordt afgeleid door het rondom zich opdringende middelmatige, krijgt een compleet overzicht van het kunnen van een of andren schilder, een meer geconcentreerden indruk van wat op deze manier met zorg kon worden bijeengebracht en met verstand gearrangeerd. Het was dan ook wel te verwachten, dat het meerendeel der jongeren, o.a. Isaäc Israëls, De Zwart, Witsen, op deze vierjaarlijksche niët zou exposeeren, wat niet wegneemt, dat sommigen er wèl zijn en met heel goede schilderijen: zooals Heyberg, Jansen, Schildt, mevrouw Heyberg-Ledeboer¹⁾, Oerder e.a.; van enkele dezer dingen, die ons al dadelijk zóó lief waren, dat we er telkens en telkens weer voor terugkwamen, geven we hier reproducties.

Al het hierboven beweerde geldt natuurlijk uitsluitend het werk van jongeren, want de ouderen - de allergrootsten - zijn, Jozef Israëls uitgezonderd, niet waardiglijk vertegenwoordigd: Willem Maris, Mesdag, Gabriël, ze kunnen mooier, volkomener dan wat ze hier gaven: Maris een blond, zonneglanzend landschap met koeien, toch niet zóó superieur als we bij andere gelegenheden van hem bewonderden; Gabriël's landschap is wat star, vooral in de behandeling der lucht, en van Mesdag zagen we ook al mooier.

NAT WEËR IN DEN HAAG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CH. P. GRUPPÉ.

Maar Jozef Israëls is er met zijn veelbesproken *David en Saul*, die hier beter hangt dan op zijn vorige plaats.

Deze David en Saul is al voor velen een teleurstelling geweest - en geen wonder: wie naderde tot Israëls' werk met in zijn herinnering b.v. de vizioenaire pracht-tafereelen van een Doré, met verwachtingen van Oostersche kleurenweelde en oud-Testamentische koningspraal, moet wèl ontnuchterd zijn geworden door de hoog dramatische soberheid van dit werk. Men komt er vóór - en men ondervindt niet de hevig schokkende sensatie van het éclatante, maar men blijft in stil ontzag

1) Onder het schrijven van dit verslag kwam tot ons het bericht, dat mevr. Heyberg-Ledeboer en de heer Schildt bekroond zijn met de gouden medaille.

staren naar den diepen ernst, de heilig-strengte waarheid, de grootsche tragiek van het tafreel.

Daar ligt Saul op zijn leger, met om hem geen schijn van uiterlijk praalvertoon; Saul, de door zijn volk zoo vurig begeerde koning, de geweldige in den strijd, eens de schoonste onder de kinderen Israëls. Thans is hij niet schoon meer, als toen de Geest des Heeren op hem was en zijn volk hem jubelend begroette als de van God gezalfde; niets vorstelijks is meer aan hem: een mensch in allerdiepste vertwijfeling en uitersten zielenood. Booze geesten hebben zijn ziel genomen, haat en wanhoop hebben zijn schoonheid verwoest; niets koninklijks, niets edel-vorstelijks is er in de robuste krachtfiguur van dezen verworpene van Gods aangezicht om de overtreding Zijner heilige geboden. Hij weet het, hij heeft afgedaan met het leven, afgedaan met krijgsvictorie en koningseer: een ander is van Jehova verkoren

AVONDSCHMERING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GEORGES MARONIEZ.

om te heerschen over Zijn uitverkoren volk. En de dienaren, ziende den jammerlijken toestand van hun heer, riepen den jongen David, wijl hij de kudde zijns vaders hoedde - want hij was een van God begenadigd zanger.

‘Toen kwam David tot Saul en hij stond voor zijn aangezicht en hij beminde hem zeer; en het geschiedde, als de geest Gods over Saul was - d.i. als gewetenswroeging hem pijnde met onduldbare zielstormen - zoo nam David de harp en hij speelde met zijn hand: dat was Saul een verademing en het werd beter met hem en van hem weken de booze geesten, die hem kwelden,’ verhaalt ons de H. Schriftuur.

En zóó heeft de kunstenaar ons die beiden verbeeld, Saul en David, de van God verworpen en de verkoren koning der Joden.

Aan den ingang der tent zit David, de jonge herder, het edel schoone gelaat in zachte verrukking geheven naar het licht, de harp op de knieën, verklankend den lofzang der allerreinste, van God gebenedijde liefde. Heerlijk is de rustiglijk verheven jongelingsfiguur met den prachtigen kop als van een jeugdigen ziener en de expressieve handen, de slanke vingers trillend beroerend de zingende snaren. In geluks extase staart hij uit over het Joodsche land, dat daar ligt in glorieuzen glans van fijn gulden tintellicht, het land, welks heerscher hij eens zijn zal, met zijn blanke tempels, in ijle lijnen vaag verrijzend, zijn heuvelen en dalen; een wonderschoon droomenland in blanken vrede. David bemint - en nu ziet hij voor de eerste maal het landschap zoo hemelsch mooi, zoo heilig lichtend in teeren schitterglans: een paradijs van kuische zielenliefde. Maar Saul wendt het hoofd af van het landschap daarbuiten: voor hem, den van God verlatene, is geen plaats in het vreugdelicht, dat de gestalte van den zanger overstraalt; geen berusting, geen hoop is er voor de ziel, die de booze geesten genomen hebben.

Aan zijn zijde zit Michol, die David liefhad; ook aan haar is niets uiterlijk-vorstelijks: een simpel Jodenmeisje in sober gewaad, zacht en rein als een bloem, een zuiver-blanke bloem, het edele, wit omsluerde hoofdje schuchter genegen. De groote droom oogen houdt ze neergeslagen om niet te verraden haar heerlijke liefde, die er vreugde-sidderend in opleeft, nu de ziel van den geliefde zich harer ganschelijk toewijdt in reine liefdezangen.

In Saul's hart woedt de haat om het geluk van die twee onschuldigen, en om het lichtlouter toekomst-vizioen, dat hun verrijst in het stralende landschap daar buiten; in machteloze verbittering balt hij de vuist, hij, die geen toekomst meer heeft.

Aangrijpend is de grootsche tragiek van dit werk: een werk van vroom-verheven waarheid. En nu mogen anderen zich dezen koning der Joden bij voorkeur denken in vollen oorlogsdos, met speer en schild, of in de rijke prachtgewaden eens Oosterschen monarchs: Israëls heeft zijn Saul zóó aanschouwd en verbeeld naar zijn onafwijsbaar artistenrecht.

Nu zou hier de plaats zijn om eenige levensbijzonderheden te geven van den grooten man; echter willen we - om den omvang van een tentoonstellingsverslag niet al te zeer te overschrijden - ons ditmaal bepalen tot de mededeeling, dat Jozef Israëls in 1824 te Groningen is geboren, aldaar zijn eerste opleiding genoot bij zekeren Buys en later te Amsterdam werkte onder Pieneman en Kruseman. Vervolgens studeerde hij bij Picot te Parijs, vestigde zich te Amsterdam in 1848 en in 1870 te 's-Gravenhage, waar hij thans nog woont. Later hopen we onzen lezers in een aan den meester gewijd artikel een meer uitvoerige karakteristiek van diens heerlijke kunst te geven.

Een buitengewoon groot aantal vreemdelingen heeft op deze tentoonstelling ingezonden - van de Duitschers meest Dusseldorfers - en dan heel uit Pretoria twee knappe stukken van Oerder, een Hollander, die aan de Rotterdamsche Academie zijn studiën heeft gemaakt en indertijd hier al mooie dingen maken kon; maar deze kan eigenlijk niet tot de vreemden gerekend worden, die over 't algemeen weinig te beteekenen hebben. We kunnen dit constateeren zonder ons te bezondigen aan overdreven ingenomenheid met het Hollandsche werk, dat niet het pretentieuze, lawaaiig-aanstellerige, op effect maken berekende heeft van het buitenlandsche, óók waar het is van middelmatige kwaliteit.

De onnoozele gevoelerigheid van *professor J. Leisten* te Dusseldorf b.v. laat ons volkomen koud; om zóó iets te maken moet men toch een Duitsch professor zijn - want gelukkig is de tijd voorbij, toen Hollandsche schilders zich aan dergelijke dingen plachten te bezondigen; we bedoelen aan het maken van schilderijen, waarbij hoofdzaak is de voorstelling, het verhaaltje, dat men naar aanleiding van die voorstelling er min of meer naar willekeur kan bijfantaseeren, zooals bij het bewuste professorale doek *Vom Wilderer getroffen*: een zwaar gewond man ligt op zijn sterfbed, zijn vrouw houdt hem in haar armen, een kind staat verschrikt naast het bed; in de kamer is een dokter doende met chirurgische instrumenten; de priester, voorafgegaan door een misdienaar, treedt binnen om den stervende te bedienen; op den grond liggen een paar vrouwen geknield - waarschijnlijk medelijdende burens - al die poppetjes, heel zoetsappig en Duitsch-gemoedelijk afgepenseeld, ze leven niet, er zit geen ziel in.

En laat het nu eens - want dit is, helaas, nog noodig - nadrukkelijk hier mogen worden uitgesproken: niet de voorstelling, het vertelseltje, dat men naar aanleiding daarvan naar welgevallen kan fantaseeren, want dat staat b u i t e n de schilderij, geeft kunstwaarde aan het werk; maar het e i g e n e v a n o p v a t t i n g, h e t p e r s o o n l i j k g e z i e n e n z e l f d o o r v o e l d e, dat de schilder tot uitdrukking heeft gebracht, zoodat de aanschouwer ziet en voelt wat en zooals de schilder gezien en gevoeld heeft, natuurlijk meer of minder klaar en diep, naarmate de artist er meer of minder volkomen in geslaagd is, zijn eigen persoonlijke vizie, persoonlijke gevoelens te verbeelden. Immers, een schilder is iemand, die anders, mooier ziet, zuiverder voelt dan de eerste de beste, en door zijn technisch kunnen het geobserveerde weet vast te leggen met verf op doek - en nu komt het er op de eerste plaats op aan, n i e t of hij de uiterlijke verschijning der dingen zoo trouw mogelijk heeft weergegeven, maar of hij de soms heel gewone, door hem geschilderde dingen m o o i, b i j z o n d e r heeft gezien, of hij het karakter, de diep verborgen zielekern er van, heeft voelbaar gemaakt voor den toeschouwer; dit maakt hem tot kunstenaar en niet het interessante, lieve, bekoorlijke, leerzame of verhevene van het vertelseltje, dat door de voorstelling wordt uitgelokt.

En niet alleen onder Deutsche schilders en kunstliefhebbers, óók nog onder ons Hollandsch ' publiek, onder de van schilderijen houdende menschen, die musea en tentoonstellingen bezoeken, zijn er nog zoovelen, die allereerst en uitsluitend het verhaaltje zoeken in een kunstwerk en blind zijn voor de artistieke qualiteiten er van; die den schijn nemen voor het wezen. Op zichzelf beschouwd is dit een onschuldige liefhebberij - maar waardoor men de ware schoonheid van een werk onnoozelweg voorbijziet en stupide maakwerk voor kunstwerk verslijt. Toch is hierin in de laatste jaren veel verbetering gekomen: onze Hollandsche schilders zijn dit euvel al lang te boven, en in bladen en tijdschriften beijvert men zich, het publiek onder dit opzicht voor te lichten. Maar vooral een goed geïllustreerd tijdschrift kan hier een heerlijk

werk doen: door het geven van reproducties naar goede kunstwerken kan het ontzaglijk veel bijdragen tot een juiste kunstapreciatie onder het publiek. Niet iedereen is in de gelegenheid schilderijen te gaan zien; maar een geïllustreerd tijdschrift ligt onder het bereik van velen. En als dit zich nu beijvert te geven mooie, artistieke illustraties en het publiek wil zich maar wat moeite getroosten om te l e e r e n zien en begrijpen, dan zal de tijd niet meer verre zijn, dat het wansmakelijke, kinderachtige, onbeduidende geen bewonderaars meer zal hebben.

Beter dan de Duitschers zijn de Belgen vertegenwoordigd: mejuffrouw Alice Ronner exposeert zeer gedistingeerde bloemen; dan hebben we nog David Oyens met een knap schilderijtje: een met veel brio gedaan damesfiguurtje, niet gracielijk teer of elegant, maar kloek en kranig, met echte Vlaamsche voorliefde voor sterke, warm-glanzende kleuren. Het kille, starre werk van den Engelschman William Logdail heeft voor ons niet de minste aantrekkelijkheid.

Het stadsgezicht, waarnaar onze reproductie is genomen, is eveneens van een vreemdeling Ch. Gruppé, die sedert ongeveer een tiental jaren in ons land verblijf houdt. Hij heeft op deze tentoonstelling twee schilderijen en een bijzonder mooie aquarel: *Aan den slootkant*, een stil, intiem ding, om neer te zetten in een goed belicht hoekje van een rustige kamer en er dan telkens heel lang naar te kijken: een simpel brokje natuur: ver weg de droomige sloot met links de verre, vredige landen en rechts een rijtje huisjes; alles heel eenvoudig en intiem, mooi en zuiver gezien, pretentieloos gedaan; vlot en luchtig van behandeling als de charme is van aquarelkunst.

En niet mindere qualiteiten heeft de schilderij *Nat weêr in Den Haag*: pittig van kleur in de zich verweg strekkende huizenrij van het karakteristieke grachtje; langs den waterkant staan de triestige herfstboomen met de vaal groene, glimmerige stammen, heffend hun wazigen wirwar van takken naar de bleek-effen lucht. Beneden op de straat figuurtjes vol actie en hoog in de lucht het licht; het albeheerschende helle, blanke waterlicht, glansstrepes flitsend langs de logge schepenrompen in 't haventje, wit schitterend op de glazen bedekking eener straatlantaren, spartelend in de plassen op straat, neerstreamend over heel het mooie grachtje in hóog jubileerenden glans. Wie zóó de Hollandsche natuur, de karakteristiek van het Hollandsch stadsgezicht weet te verbeelden is geen vreemdeling meer! Gruppé schildert eerst sedert een kleine tien jaar; hoewel reeds van jongsaf neiging tot de kunst gevoelende, ging hij zich er eerst op toeleggen nadat hij, Amerikaan van geboorte, Frankrijk en Duitschland bereisd hebbende, in Holland kwam. Hier, in ons kleine, mooie land vond hij de schoonheid, de zachte, stemmige schoonheid der natuur, die hem het liefst was - en hij bleef er. Toen is hij gaan studeeren met noeste vlijt, zonder eenige opleiding van meer ervarenen, maar met onophoudelijk voor oogen de meesterwerken onzer groote schilders, en àl werkende is hij gekomen tot zóó knappe, zuiver gevoelde uitdrukking van het Hollandsch landschap.

Gruppé is colorist naar de echt Hollandsche opvatting: niet met de hevige passie voor helle kleureffecten en fonkelende glanskleuren, maar met de pieuze vereering voor stil vervagende schemertinten en wijde atmosfeeren van zacht vervloeiend tintellicht; zijn werk is van een nobele spontaneïteit, van een zich krachtig uitsprekende artistieke emotie - maar bóvenal van een groote eerlijkheid.

Voor wie dit belangwekkend vinden zij hier nog vermeld, dat de eerste aquarel, die Gruppé exposeerde in Pulchri, de aandacht trok van koningin Emma en dan ook door H.M. werd aangekocht.

MARIA VIOLA.

(Slot volgt.)

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

II.

V. Onze indruk van Londen.

Van Portsmouth bracht de trein ons door een vriendelijk landschap in enkele uren terug naar het Victoriastation van Londen, de reusachtige stad, met meer inwoners dan ons geheele Nederland. Men had ons gezegd, niet eens, maar herhaaldelijk, dat Londen hem, die Parijs bezocht heeft, tegenvalt. Alhoewel ik in de Seinestad een paar malen geweest ben, was dit met mij niet het geval. En geen wonder: We hebben Londen gezien, zooals het maar aan weinigen ten deel valt. Zoolang we er

geweest zijn, scheen het zonnetje dag in, dag uit, zonder eenige onderbreking. Toch was het er niet overdreven warm, zoodat we, hadden we het voor het bestellen gehad, geen mooier weer hadden kunnen kiezen. Ik wil dus gaarne gelooven dat anderen, die wellicht Londen alleen in mist en regen zagen, niet dien onverdeeld gunstigen indruk kregen, welken het op ons maakte.

Er is daarmee allermint gezegd, dat Englands hoofdstad m.i. in één adem kan genoemd worden met Parijs. Parijs is daartoe van nature te veel een stad van weelde en genot, waar de toerist, die voor zijn genoegen uit is, zich dadelijk thuis gevoelt. De straten zijn ruim en breed, de winkels dwingen tot blijven staan en alles ziet er zoo mooi uit, alsof het er alleen was om voortdurend bekeken te worden. Men flaneert er vanzelf, want half Parijs flaneert met u mede. Is het tijd van eten, waar gij u ook bevindt, zoo ge niet geheel en al een vreemdeling in dit Jerusalem zijt, treft gij uitstekende restauraties aan. Hebt ge dorst of wilt gij rusten, dan zijn er op zijn éénige boulevards koffiehuisen te kust en te keur, met een gezellig zitje aan of op straat, waar ge, desnoods alleen, den geheelen dag zoudt kunnen doorbrengen zonder u te vervelen.

Londen daarentegen is in alles een handelsstad. Men gaat naar of komt van zijn bureau of kantoor. De straten, zonder smal te wezen, zijn toch ook weer niet breeder dan noodig is voor haar doel. Open pleinen zijn er weinig en zelfs een Trafalgar square haalt niet bij een Place de la Concorde. Wandelen doet men er niet, rondzien niet meer dan noodig. En kijkt men op, dan bespeurt men niets dan reclames en nog eens reclames, waarmede de omnibussen en al wat verder er voor geschikt is, beplakt en beverfd zijn.

Men is aldus immer bezig met de zaken. Zelfs in de winkelstraten loopt ge niet op uw gemak te slenteren. Ge wordt er voortgedreven met den stroom. Nergens vindt ge er een gezellig zitje aan straat; nergens een mooi koffiehuis om er te rusten. De restauraties halen niet bij de Parijsche; men eet dan ook hier in den regel thuis of in het hotel.

Maar, indien Londen veel mist van hetgeen Parijs gezellig en bekoorlijk maakt, er is ook een en ander, dat men tevergeefs in dezelfde mate in Frankrijks hoofdstad zal zoeken. Zoo b.v. is te Londen in het verkeer binnen de stad door omnibussen, onderaardsche spoorwegen, bootjes enz. veel beter voorzien dan te Parijs. Zoo zijn de, ik zal ze maar noemen, toiletgelegenheden voor heeren en dames op, of liever onder de publieke straat, zoo keurig netjes ingericht, dat het deftigste hotel ze niet mooier en zindelijker onderhouden kan wenschen. Maar vooral eenig in Londen zijn de openbare parken, het Hydepark, het Greenpark, het St.-Jamespark, het Regentpark, het Victoriapark enz. Een butte de Chaumont, hoe fraai ook, kan met geen hunner in vergelijking treden. Elk voor zich is meer dan honderd hectaren groot. Zij zijn keurig aangelegd en zorgvuldig onderhouden, zoodat men er zich, in den volsten zin des woords, buiten voelt. De bloemen, - zeer gewone naast hoogst zeldzame, maar door den goeden smaak van den Engelschen tuinman tot een overheerlijk geheel geworden - bloeien er alle even frisch. De boomen, in niet minder verscheidenheid aanwezig, staan volop in blad en zien er in en in gezond uit. De eenden uit de vijvers zijn, evenals de vogelen, zoo mak, dat zij, op de wandelpaden hun voedsel zoekende, ternauwernood uit den weg gaan voor de voetgangers. Hoe druk het er ook is, aan de bloemen wordt niet geraakt. Niemand, zelfs geen kind, schijnt daartoe ook maar de lichtste bekoring te gevoelen. Het gras daarentegen wordt vrijelijk en ongestraft

betreden, zonder dat iemand aanmerking maakt. De ingangen worden gevormd door sierlijke en soms zeer kostbare poorten, die alle bij het vallen van den avond worden afgesloten en eerst in den morgen weer worden geopend. Tegen nachtelijke baldadigheden is men dus gewaarborgd, zonder dat een extra-toezicht noodig is.

In het mooiste der parken, het Hydepark, worden geen genummerde rijtuigen toegelaten. Tusschen vijf en zeven uur komt er in het seizoen de beau monde. Wie er een heeft, verschijnt in eigen rijtuig, met een paar flinke paarden bespannen en een koetsier en palfrenier, die, althans een van beiden, een gepoeierde pruik dragen. Men komt er als te Parijs in de Accacia-allée van het Buis de Boulogne, om te zien en gezien te worden, maar ook om er voor het diner een luchtje te scheppen, waaraan men in een stad als Londen wel behoefte heeft. Zij, die geen rijtuig hebben, verschijnen er dan ook in niet minder dichte rijen en vlijen zich neer op een der ontelbare stoelen of banken, die langs den Rotten Row - men zie de gravure - en elders, tot rusten nooden.

Op verschillende plaatsen in het park zijn open grasvelden. Hier worden herhaaldelijk vergaderingen gehouden, die door duizenden en nog eens duizenden worden bijgewoond. Toen wij er waren, stonden er op een drietal punten Anglicaansche geestelijken te prediken, die zich in een klein, maar aandachtig gehoor verheugden.

Wij moesten hen voorbij om den Marble Arch te bereiken - een triomfboog in den stijl van dien van Constantine - welke een der ingangen van het Hydepark vormt. Deze poort, gebouwd onder George IV, stond vroeger aan den ingang van het Buckingham-palace en heeft bijna een millioen gulden gekost. Hoe fraai ook - in dit nummer vindt men er een afbeelding van - toch zal niemand haar bij den eersten aanblik die waarde toekennen. Uiterlijk voldoet even goed zoo niet beter nog de poort aan den Hydepark-corner, met als reliefs copieën van de Elgin-marmers.

In andere parken - naar het stadsdeel, waarin zij gelegen zijn - is het publiek minder gedistingeerd als hier in het Westend. hetgeen niet belet, dat wat aanleg en bloemenpracht betreft, ze elders even mooi en grootsch zijn als in de deftigste buurten.

Grootsch is trouwens de karaktertrek van alles wat men te Londen ziet. Grootsch zijn de openbare gebouwen en de musea, grootsch de inrichtingen van vermaak. Grootsch niet in het minst de organisatie van de politie of liever gezegd van het geheele straatleven. Zoo rijden b.v. langs de voornaamste verbindingswegen tusschen Westend en City, van Hydepark corner tot de Beurs, altijd door de rijtuigen en omnibussen, in drie-, vier rijen naast elkaar, de een na den ander, zoodat de kop van het paard het rijtuig raakt dat er voorafgaat, en als dit plotseling stilstaat, de koetsier haastig zijn een- of tweespan doet uitwijken en de voor- en achterstukken der opvolgende rijtuigen tegen elkaar laat loopen. Bij ons zouden zij honderdmaal in het halfuur vastzitten. Hier loopen zij tweehonderd maal dit gevaar, maar, hoe weet ik niet, ontsnappen er altijd aan. En tusschen die rijtuigen door werken zich automobielen, karren, kruiwagens en fietsen - welke men hier maar weinig ziet - en niet te vergeten kleine kleuters, in dienst der straatreiniging, die in een blikje opvangen, wat het paard vallen laat en het opbergen in ijzeren bussen van een vorm, welke een een beetje distract vreemdeling in de verleiding moet brengen, ze als brievenbus te gebruiken.

Maar hoeveel rijtuigen er zijn, er gaan nog meer voetgangers op de trottoirs, die, regelmatig aangelegd, een behoorlijke breedte hebben. Zij krioelen dooreen, haastig afgaande op hun doel. Alleen, als zij moeten oversteken, vertragen zij hun stap. Ondanks de vluchtheuveltjes in het midden der straten, zou dit een levensgevaarlijk

werk zijn. Zij wachten dus totdat de politieagent op den hoek der straat hen in het oog krijgt. Op gaat dan diens rechterarm, en plotseling staan ze stil de lange rijen voertuigen en omnibussen, een open weg makende voor de voetgangers, zonder dat een koetsier ook maar moppert of nog even tracht door te rijden. Hij houdt geduldig stil tot de arm neergaat en in minder dan geen tijd de schakel weer is gevormd en de slang weer voortkronkelt door Londens straten.

Ook bij andere gelegenheden weten de politieagenten - die in parenthesi allen op elkaar gelijken alsof zij familieleden waren - zich hier te doen gelden, zonder veel moeite, want zij staan bij de bevolking goed aangeschreven en zij verdienen het. Wat gij hun ook vraagt - en er wordt hun wat gevraagd - zij zijn altijd bereid te helpen. Zoo b.v. wenden wij ons, als gezegd van Portsmouth aan het Victoria-station aankomende, tot een aldaar gestation-neerden agent, om naar de halte te vragen van de onderaardsche spoor, die ons naar een hotel bij de Blackfriarsbridge, op den hoek van het Victoria-embankment brengen moet. De agent wees ons niet alleen den weg, maar nam het koffertje uit de hand en droeg het naar beneden, een hulpvaardigheid waarvoor hij - en hij had duizendmaal gelijk - een kleinigheid niet versmaadde.

Het is een eigenaardig iets, zoo'n onderaardsche spoorweg, die geheel de stad ondergraaft en overal zijn stations heeft. Voor een stad als Londen zijn die ondergrondjes met geen goud te betalen. Zij doen een tijd besparen, die ook aan geld heel wat meer waarde heeft dan de enkele pence, welke een kaartje kost. De waggons zien er keurig netjes uit. Boven het hoofd is er dikwijls een inrichting, die na het verlaten van het eene station, vanzelf den naam aangeeft van het station dat komen gaat. Dit is erg gemakkelijk, maar ook noodig. Aan de stations toch in Engeland waarschuwt men niet. Ieder moet maar weten, waar en wanneer hij moet uitstappen. De portiers worden niet eens geopend en bij het vertrek hoort men zelfs geen fluitje. Omgekeerd worden in de ondergrondjes de kaartjes niet gecontroleerd. Een 3de klasreiziger kan dus, zonder vrees gesnapt te worden, opperbest in een wagen 1ste klasse plaats nemen.

Aan dit systeem van 'eigen hulp' gewent men spoedig. Minder gemakkelijk wordt men gewoon aan de benauwende lucht van den rook uit de locomotief, die bij de ondergrondjes nergens een uitweg vindt en altijd maar blijft hangen. We slaakten dan ook een zucht van verlichting, toen het bordje 'Blackfriarsbridge' aanwees en wij, even later uitstappend, na het oversteken der straat, ons hotel hadden bereikt.

VI. Een Engelsch hotel en een Engelsch vuurwerk.

Dit hotel - het Keyzers Royal Hotel - waar, onder den invloed van Lissone, drie vierde der Hollanders, die Londen bezoeken, afstappen, is een te typisch Engelsche inrichting om er niet een enkel woordje van te zeggen. Hoewel niet het eerste hotel, is er alles grootsch. We kregen bij voorbeeld kamers No. 384 en 385 en waren daarmee nog bij lange niet in de laatste honderd. Het nummer werd door den hoofdportier geschreven op een rond stukje bordpapier, dat, bedrukt met een paar huishoudelijke regelen van het hotel, ons verder tot paspoort dienen zou. Op vertoon er van bracht dadelijk een der liften - er zijn er twee of drie, heele kamers met canapé's - ons naar No. 384, een flink ruim en frisch vertrek, rijk gemeubileerd en met een drietal elektrische lichten voorzien. We verfrisschen er ons even, om dan in het reusachtig gebouw ons een weinig te oriënteren. Er zijn beneden twee groote eetzaalen, waarvan de een zeker zoo groot als de groote zaal bij Krasnapolsky te Amsterdam en de tweede daarvoor niet veel onderdoet, een salon voor heeren en een

salon voor dames, twee leesalen, waar gerookt mag worden en twee waar dit verboden is, beide met een overvloed van sierlijke schrijfbureau's, die ieder van een electrisch lichtje zijn voorzien, een biljartzaal met vier biljarten, een postkantoortje met gelegenheid tevens om te telegrapheeren en te telephoneeren, een toiletkamer voor dames, waar alle ingrediënten van haarspelden tot blanketsel à discretion ter beschikking zijn, een toiletkamer voor heeren met, in de drukke uren, een groom om de schoenen te borstelen, een salon de coiffure enz.

In één woord: ons hotel heeft veel van een klein stadje, maar dan een uiterst coquet stadje. Alles is er piekfijn en naar den laatsten smaak, zoodat men maar in weinig huizen een salon zal vinden fraaier en kostbaarder

gemeubileerd dan de salons hier, en iedere heer en dame tevreden zou zijn, op bureau of boudoir een schrijftafeltje te hebben, als er in de leeszalen met dozijnen stonden. Zooals in alle groote toeristenhotels, zijn wij natuurlijk slechts nummers. Hier is dit echter zoo sterk, dat wanneer er een telegram komt, een der drie jonge kereltjes aan de deur, die niets anders schijnen te doen te hebben, het geheele hotel doorrent, voortdurend het nummer roepend van hem, voor wien het telegram is bestemd.

In het hotel wordt min of meer het pension systeem gevolgd. Men betaalt een vasten prijs - verschillend naar de verdieping - voor kamer, licht, bediening, dejeuner en diner. De lunch en extra verteringen zijn in den prijs niet begrepen, maar anders blijkt men, ook bij het betalen der rekening, met den aangegeven prijs van alles af te zijn. Voor het dejeuner, dat van 7 tot 11 uur wordt gediend, kan men uit een iederen dag afwisselend menu - er komen daarop een zevental soorten van visch en een niet minder getal warme en koude vleeschspijzen voor - twee schotels kiezen, waarbij men natuurlijk verder thee of koffie - de thee is in Engeland overal uitmuntend - en brood en boter krijgt. In den beginne is deze Engelsche gewoonte ons wel wat vreemd, maar het duurt niet lang, of we leeren ons opperbest met een biefstukje en een lamscotelet of een gebakken tong en spiegeleieren met ham ontnuchteren.

DE 'MARBLE ARCH,' EEN INGANG VAN HET HYDEPARK.

De table d'hôte is van zes tot achten. Het menu is voor allen dezelfde, maar men wordt zeer gezellig - ieder met zijn gezelschap aan een afzonderlijk tafeltje-bediend, zoodra men komt, mits niet voor zes en niet na acht uur. Verschijnt men niet aan de table d'hôte, dan krijgt men, ook zonder voorafgaande waarschuwing, een aftrek, die inmiddels niet zoo groot is of men lijdt eenige schade.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Avondschemering. -

Het: felle, verblindende daglicht is geweken voor een melancholieke schemering, zich uitbreidende over stad en dorp, zee en land. De schemering stemt onwillekeurig tot peinzen: wanneer de lichamelijke oogen niet scherp meer kunnen onderscheiden, staren de oogen des geestes gaarne voor zich uit of, nog liever, vermeien zich in het verleden.

Is de stadsbevolking over 't algemeen te zeer vervuld met allerlei beslommeringen, om veel tijd over te houden tot mijmeren, de bewoners van het platteland zijn nog niet in die mate door de koortsige gejaagdheid onzer dagen aangetast. Ook is hun horizon wijder: het verre land of de onafzienbare zee strekt zich voor hun blik uit, de majesteit van Gods schoone natuur maakt meer indruk, de mensch voelt zich zwakker, kleiner, meer in de hand van den Almachtige.

Voor al het eenvoudige, vrome visschersvolk, dat het minst van den tijdgeest heeft geleden, het zuiverst de tradities van het voorgeslacht bewaard, voelt zich tot droomen en mijmeren gestemd, geen onvruchtbaar droomen evenwel, want het is tot de heerlijkste daden van heldenmoed en zelfopoffering in staat.

De fraaie gravure van Baude in dit nummer, naar de schilderij van Maroniez, doet heel mooi het melancholiek-droomerige der strandbewoners uitkomen, die, op den kademuur geleund, in de wazige verte staren, waar in de schemering eenige zeilen zichtbaar zijn. Het rustige tafereel met zijn typische huisjes ademt een geest van kalmte en vrede, die weldadig aandoet.

DE 'ROTTEN ROW,' DE DRUKSTE WEG IN HET HYDEPARK.

[Nummer 39]

Overtollig.

Door Mathilde.

(Vervolg.)

Het spijt me erg!' zuchtte Roberts moeder.

'O neen, dat moet u niet spijten, misschien is uw manier veel beter dan de onze, maar ziet u, ze is de onze niet en mijn dochter met haar fijngevoelige natuur en prikkelbare zenuwen, die reeds zooveel werk zal hebben, zich hier buiten te wennen, zal zich volstrekt niet kunnen schikken in zoo'n manier van leven als van uw zoon en u in dit ouderwetsche huis tusschen die stijllooze meubels.'

'Dan is 't beste, dat ik er met Robert over spreek. Ik heb niets geen verlangen, na zijn huwelijk hier in huis te blijven - als ik het deed, zou het alleen zijn op zijn verzoek en voor het welzijn van zijn vrouw.'

'Nu, dat welzijn vereischt juist het tegenovergestelde, maar wees voorzichtig! Spreek er met uw zoon niet over, laat hem vooral niet vermoeden, dat ik het ben, die er 't eerst met u over heb gesproken. De verhouding is zoo teer, elke kleinigheid kan onberekenbare gevolgen hebben. Zoekt u zelf een voorwendsel, b.v. dat u zich te oud voelt voor de verant woordelijkheid van dit huis, dat je liever rustig in een aardig huisje - niet te dicht bij de jongelui - uw levensavond wil doorbrengen, zeg wat je wil, maar het moet van uw kant komen. Hij mag niet weten, dat Constance tegen zijn plan is, want dit zou hem tegen haar stemmen en zijn geluk verstoren, en dat wil je toch niet, hè, moedertje? Wij hebben onze kinderen immers lief om hun zelf wille en niet om den onze?'

'Dat wist ik reeds lang, mevrouw!' en de lippen van het oudje trilden en de waterlanders dreigden te komen.

'Zoo heb ik mijn dochter ook lief!' ging zij voort, breede gebaren makend en de handen op haar borst drukkend. 'Ik voor mij zou een heel ander man voor haar gewenscht hebben, maar nu ik zie, dat zij haar hart gegeven heeft aan uw zoon, eerbiedig ik haar keuze en doe alles om de oneffenheden tusschen hen gelijk te maken en daardoor hun geluk te bevorderen en u moet mij daarin helpen.'

'En gaat u dan bij hen inwonen?'

Deze onverwachte vraag bracht mevrouw Manteghem even van streek, maar dadelijk herstelde zij zich.

'Ik denk er niet aan, mevrouw! De jongelui moeten zichzelf helpen. Er is geld genoeg om hulp te betalen, laten zij die zelf kiezen, maar wij moeten hun niets opdringen. Geloof me, niets is zoo gevaarlijk, als zich in de zaken van een jong huishouden te mengen. De schoonmoeders hebben een slechten naam, maar zij maken het er ook dikwijls naar.'

Hulpeloos en verschrikt zag de oude moeder haar deftige tegenvoetster aan.

'Ach, gunst!' zeide zij zuchtend, 'daar heb ik nooit aan gedacht, nog minder het plan gehad, tusschen mijn zoon en zijn vrouw te stoken.'

'Foei, moedertje! Wat 'n ordinair woord, stoken! Neen, dat hoeft volstrekt niet. Wetens en willens zal u dat natuurlijk nooit doen, want dat zou in-slecht zijn, maar

reeds het feit van uw inwonen bij hen - zal op hun huiselijk geluk een nadeeligen invloed uitoefenen.'

STADSGEZICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.H.F.C. NACHTWEH.
(Bekroond in den wedstrijd 1898/99, Academie te Rotterdam.)

‘Ja, mevrouw, als u dat denkt,’ zeide het oude moedertje, zeer onderworpen maar vast besloten, ‘dan zal ik het huis ruimen onmiddellijk na het huwelijk van Robert!’

‘Een beetje vóór dien tijd was misschien nog beter - maar dat overleggen wij wel later, maar waar het vooral op aankomt is, dat uw zoon nooit vermoedt, dat dit edele, grootmoedige besluit niet uit u zelf komt, maar dat het u door anderen is ingegeven. Dit is voor zijn geluk noodzakelijk.’

‘En voor het uwe zeker ook, mevrouw?’

Mevrouw Manteghem was nu aan de beurt, het burgervrouwtje naast haar verbaasd aan te zien. Wat durfde zij zeggen?

‘Ik begrijp u niet, mevrouw Van Berken,’ sprak zij heel uit de hoogte. ‘Mag ik u naar uw bedoeling vragen?’

‘Wel, mevrouw, ik geloof niet, dat uw verhouding tegenover uw aanstaanden schoonzoon zou verbeteren, als hij wist, wat wij nu besproken hebben. Maar wees gerust, mevrouw, ik wil mijn zoon geen onaangenaam oogenblik bezorgen. Hij meent, dat zijn geluk afhangt van een huwelijk met uw dochter, ik zal hem niet uit den droom helpen, en dus zwijgen om zijnenwil.’

Zij stond over zichzelf verwonderd, zij sprak als een groote dame. Waar haalde zij de woorden vandaan? Voor een oogenblik liet mevrouw Manteghem haar handen rusten, zoo was zij uit het veld geslagen.

‘Als wij mekaar maar begrijpen,’ bracht zij er eindelijk met moeite uit.

‘Wij behoeven mekaar niet te begrijpen, als de jongelui het maar doen. Wij moeten op den achtergrond blijven staan, om hen op hun manier voor hun geluk te laten strijden.’

Juist keerden Robert en Constance zich om; zij had een groot bouquet wilde bloemen in de hand en zag er lief glimlachend uit.

Robert deed ook zijn best opgewekt te zijn, maar hij kon het voorgevallene in de keuken niet vergeten.

Dit waren toch geen zenuwen van zijn Constance; als zij een oude schoolkameraad op zulk een manier kon behandelen, dan beteekende het, dat zij een trotsch, koud hart bezat.

Vergeefs had hij gehoopt, dat zij iets ter verontschuldiging zou zeggen, b.v. dat Therese een akelig kind was geweest, met wie zij niets wilde uitstaan hebben, maar zij sprak over alles behalve over het voorgevallene.

Eindelijk vond hij den moed om haar te vragen, of zij zich Therese van de kostschool niet goed meer kon herinneren; dadelijk vertrok zich haar lipje.

‘Och Bertie! Praat als je blijft niet meer over hetgeen vanmiddag is gebeurd. Ik doe mijn best het te vergeten, want ik wil niet dat deze mooie dag er door bedorven wordt, maar, nu je er toch over spreekt, wil ik je wel zeggen, dat ik het niet aardig vond, mij tegenover dat schepsel een mal figuur te laten maken, en mama zal het ook niet erg lief van je vinden, dat weet ik vooruit.’

‘Maar, lieve kind! Ik deed het om je uit den droom te helpen; je vergiste je zoo leelijk door juffrouw Vermeilen als meid aan te spreken en iets te laten doen.’

‘Dan moet zij ook maar niet zich kleeden en doen als meid. Als je niets gezegd had, zou zij ook niet op zoo onbehoorlijke wijze gepocht hebben op onze schoolkennismaking. Waar moest het heen, als wij met al onze kostschoolkameraden vriendschap moesten aanhouden. Er zijn er zoo van allerlei soort bij.’

‘Maar zij heeft volstrekt niet gepocht op die kennis. Als ik me niet vergis, herkende jij haar 't eerst.’

‘Ja, 't ontsnapte mij ineens, jammer genoeg!’

‘Jullie hoeven je er niet voor te schamen. 't Was toch een heel nette school.’

‘Mama verkeerde toen in heel moeilijke omstandigheden, de jongens kostten zooveel geld, anders had zij mij wel op een deftiger pensioonaat gedaan. 't Spijt me nog altijd.’

En zij droogde met haar koket zakdoekje een paar traantjes af, waarvoor Robert geen uitlegging kon vinden en die dus op hem weinig indruk maakten.

‘'t Is zoo prettig chique vriendinnen te krijgen, in deftige huizen te logeeren, in plaats van aangesproken te worden door een school-kameraad-keukenmeid. Ik zal het mama ook zeggen als zij er over beginnen mocht - maar ik had van jou gedacht, Bertie, dat je mij niet zoo compromitteeren zoudt.’

‘Compromitteeren! Hoe kom je er aan, Stannie! Ik meende niet beter te kunnen handelen, om je allen op je gemak te brengen.’

‘Dat was niet noodig! Eén ding moet ik je zeggen, onder één dak met dat meisje wil ik niet wonen. Dus als wij getrouwd zijn, moet zij weg!’

‘Daar is geen vrees voor,’ antwoordde Robert koel, ‘juffrouw Vermeilen wil hier niet in huis blijven als hulp voor mijn moeder - hoeveel moeite mijn moeder er ook voor gedaan heeft en hoeveel diensten zij haar ook belangloos bewijst. Zij zoekt een betrekking.’

De stemming aan de thee was ook niet van de aangenaamste. Spoedig daarop kwam het rijtuig voor en de drie vertrokken.

Juffrouw Van Berken bergde met Therese het zilvergoed weg; beiden spraken niets anders dan het hoogst noodige voor het werk, en toch was beider hart overvol.

Toen Robert thuiskwam en zijn moeder begroet had, vroeg de oude vrouw onverwacht:

‘Ben je er geheel van overtuigd, Robert, dat dit huwelijk je levensgeluk zal uitmaken?’

‘Zeker, moeder!’ zeide Robert op een toon, dien hij zijn best deed, zoo vast mogelijk te doen klinken.

‘En heb je God gevraagd om licht, of je eeuwig en tijdelijk geluk daardoor bevorderd wordt?’

‘Natuurlijk, moeder,’ dit klonk nog minder vast.

‘Nu dan, God zegen je, mijn zoon! Wees gelukkig met de vrouw van je keuze.’

En zij ging naar haar kamer en neergeknield stortte zij haar verdriet uit in gebed en tranen.

X.

Zoodra mevrouw Manteghem en haar dochter terug waren in Den Haag, werden de verlovingskaarten rondgezonden van Robert van Berken en Constance Henckens, en van dat oogenblik begon er voor Robert een druk, opgewonden leven, waarvan hij zich vroeger geen voorstelling had kunnen maken.

Hij moest telkens in Den Haag zijn, eerst voor de verlovingsreceptie, daarna voor de visites, en dan weer voor avondjes, gearrangeerd voor het verloofde paar - in den tusschentijd moest hij de dames geleiden naar allerlei vermakelijkheden, concerten in de Tent, Scheveningen, dan nog met mevrouw en Constance bezoeken afleggen in andere steden van het land, waar haar deftige familie woonde.

Vergeefs trachtte hij zich aan al deze maatschappelijke plichten te onttrekken, door zijn drukke werkzaamheden als beletsel aan te voeren, het hielp hem niets - mevrouw wierp hem verontwaardigde blikken toe, die hij desnoods wel zou getrotseerd hebben - maar Constance keek dan zoo pruilend en verdrietig, zoo bitter teleurgesteld, dat hij het hart niet hebben kon haar zin niet te doen.

Al dat 'werk,' zooals hij het noemde, vervulde hem met ontzagelijke verveling. Liever had hij dag en nacht in zijn fabriek gesjouwd als een werkman, dan zich zooals in een kijkkast te vertoonen aan menschen, die hij niet kende, voor wie hij niet de minste sympathie voelde en die hem - dat voelde hij genoeg, nieuwsgierig, onderzoekend en critiseerend aanstaarden - menschen, met wie hij weinig of niets gemeen had - die tot een anderen stand, een anderen werkkring, een andere gedachtenwereld behoorden dan hij.

Hun wufte, onbeduidende gesprekken kon hij niet volgen, hun leven van niets dan pretmaken, vervulde hem met walg - hun gemaakte taal en manieren deden hem lachen. Soms voelde hij zich als een beer tusschen gedresseerde schoothondjes, maar het meeste hinderde het hem te zien, hoe zich zijn Constance en haar moeder thuis voelden in deze kringen, hoe zij hun denkbeelden deelden, hun taal spraken, geheel en al in hun midden pasten.

Dan overviel hem soms een onweerstaanbaar verlangen Constance weg te rukken uit het midden van deze onbeduidende menschjes met hun schijnleven, en haar te plaatsen in zijn eenvoudige, maar door en door gezellige huiskamer, waar zijn moeder jarenlang had gewerkt en geheerscht, om haar daar te koesteren en op te kweken als een kostbare bloem, die zijn oog en hart moest verheugen en verkwikken.

Maar de angst sloeg hem dadelijk om het hart, hoe zou dit verwende, door en door moderne stadskind, zich daar kunnen schikken; had hij het niet genoeg aan haar gezien in de drie weken, die zij buiten had doorgebracht, hoe slecht zij bestand was tegen den invloed van het weer, tegen de eentonigheid van het buitenleven? Zou zij daar niet verkwijnen aan gebrek aan lucht, licht, leven? Was het geen te zware taak voor hem alles te vergoeden, wat zij in zijn huis missen zou, al die opwinding en drukte van het wereldsche leven, dat hij minachtte, maar wat haar onontbeerlijk toescheen?

Zou het geen gedurige tweespalt geven tusschen zijn neigingen en de hare, die zoo hemelsbreed van elkander verschilden?

Hij ondervroeg de toekomst, maar nog deed hij zich de vraag niet, die zijn moeder hem op dien avond gedaan had en die hij toen zelfs nog uit de volheid van zijn hart kon beantwoorden:

'Of hij in Constance de geschikte vrouw zag om hem gelukkig te maken.'

Te veel was hij nog onder den invloed van haar liefvallige hulpeloosheid om deze vraag te beantwoorden. Hij maakte zich wijs, dat alles anders zou zijn, wanneer Constance maar uit deze omgeving zou verwijderd zijn, als zij niet meer in de nabijheid verkeerde van haar ijdele moeder, voor wie zijn antipathie bij den dag grooter werd; als hij macht over haar zou kunnen verkrijgen om haar te doen deelen in zijn levensopvatting, zijn gedachtenkring, zijn gevoelsleven.

Hij merkte het ook spoedig genoeg, dat zij slechts zeer oppervlakkig godsdienstig waren en hun plichten slechts volbrachten in zooverre als het hun uitkwam. Constance was Zondag's morgens bijna altijd ziek en haar moeder achtte het haar plicht, haar gezelschap te houden; dit belette beiden echter niet des middags en des avonds uit te gaan.

Hoezeer dit Robert ook ergerde, zoo troostte hij zich met de gedachte:

‘Later, later.... zal ook hierin mijn vrouwtje zich verbeteren; als zij gezonder en sterker is en in plaats van haar lichtzinnige mama mijn lief, ernstig moedertje tot leidsvrouw heeft.’

Maar hoe Robert zich dit alles ook herhaalde om zichzelf moed te geven, hoe hij zich trachtte te verbeelden, dat hij een goed werk deed, door een meisje met zoo uitstekenden aanleg en zulke edele eigenschappen als Constance te ontrukken aan die verderfelijke omgeving en te leiden, te ontwikkelen en te veredelen in een andere richting, zoo was er steeds een geheime stem, die niet ophield hem toe te fluisteren, dat hij zichzelf bedroog, dat hij later evenmin als nu Constance zou kunnen veranderen, dat zij reeds begonnen was ketenen van rozen om hem heen te slaan, die hij den moed niet had te verbreken.

Zij was zwak, teer, hij daarentegen frisch en sterk, met het goede hart aan alle sterken eigen; haar zwakheid boezemde hem medelijden in, hij achtte zich verplicht haar voorzichtig en met allerlei voorzorgen te behandelen als een broos stuk glas, dat bij de minste onzachte aanraking springt.

En hierin lag juist haar kracht; in plaats dat hij haar zou opheffen, bestond er alle kans op dat zij hem naar omlaag zou trekken in haar onbeduidend vlinderleven.

Hij schikte zich naar al haar wenschen, al haar grillen, bang voor haar tranen en haar ziekelijke buien, maar zij gaf hem in niets toe. Zij scheen er niet aan te denken, hoe hij zich met zijn karakter, zijn leeftijd en zijn opvoeding geweld moest aandoen, altijd even vriendelijk en vormelijk te blijven in dien voor hem zoo vreemden kring.

Voor al de receptie was ‘zwaar werk’ geweest eenige uren lang daar te staan in

gloednieuwe kleeën, door mevrouw Manteghem bij den Haagschen kleermaker besteld naar de laatste mode - de voeten geperst in veel te nauwe salonschoentjes, zijn groote handen saamgedrongen in glacé handschoenen, die van hoe groot nummer ook, hem nog te klein waren - hij had hoofdpijn van al de bloemengeur in de kamer, die vol stond van de mooiste bouquetten, mandjes, kussens, lieren en in welke andere vormen de arme bloemen door de beschaving werden geschikt - het schemerde hem voor de oogen bij het zien van al die vreemde menschen, wier hand hij móest drukken, van de heeren met hun p[i]epstemmetje, van de met de oogen draaiende en in allerlei nietszeggende woorden haar gevoel luchtgevende dames. Hij vond zich zelf belachelijk, zooals hij daar stond voor de canapé met zijn paars-blauwe bekleedsel, onder hooge palmen en azalia's, altijd door handjes gevend en dankjes uitsprekende tegen die vreemde, onbekende menschen, tusschen zijn aanstaande schoonmoeder, in een ook voor de gelegenheid opzettelijk vervaardigd toilet, van paarse broché-zijde - en zijn bruid, allerliefst in haar licht rose-foulard - een echt rozenknopje, vroolijk, stralend van geluk.

En dat geluk gaf hij haar - zoo trachtte hij zich op te wekken tot trots en zelfbewustzijn, want al heette hij vandaag ook de hoofdpersoon, toch voelde hij genoeg, hoe hij in aller oogen een vreemdeling, een indringer was - dien zij met vergoelijkende oogen aanzagen en voor wie de halfbeschermden, half geringschattende blik van mevrouw Manteghem de toegevendheid inriep van al die fijne, beschaafde vrienden.

En dan die visites!

De heele residentie doorrijden, van Duinoord naar het Bezuidenhout, van het Zeeheldenkwartier naar den Archipel- van het Oranjeplein naar Scheveningen - een verlichting was het, als er niet-thuis werd gegeven en zij met kaartjes konden volstaan - anders was het weer de coupé in en uitstappen, in popperige salonnetjes wachten op vreemde heeren en dames, wier namen hij nauwelijks verstond - als zij hem voorgesteld werden - dezelfde praatjes aanhooren en opzeggen - dan na een vluchtig plaats nemen - weer opstaan, weer handjes drukken - weer in de coupé stappen, weggrijpen en een oogenblik later herhaling van hetzelfde tooneel - en nog eens - en nog eens, tot hij doodaf thuis kwam - en daar nog aanmerkingen moest hooren over hetgeen hij gedaan of niet gedaan had - dat hij zich vergist had door met mijnheer A over Indië te spreken, daar deze er nooit geweest was, of mevrouw B naar haar kinderen te vragen, terwijl ieder wist, dat zij haar eenige pas verloren had.

Door Constance terecht gewezen te worden, zacht schertsend en lief plagend, was hem bijna een genot, maar dan kwam de zwaarwichtige stem harer moeder er tusschen en prikkelde hem tot verzet, en alle aardigheidjes en lachjes van zín meisje waren noodig, om hem tot kalmte aan te sporen.

Hij besloot nu maar steeds te zwijgen en alleen hoofdbuigingen te maken, doch ook hierover werd hij onder handen genomen en hij, die op Dorenhage gewoon was, alles volgens zijn goedvinden te doen en door ieder letterlijk gehoorzaamd te worden, moest zich hier onophoudelijk schikken naar de kuren van een paar oppervlakkige, onverstandige vrouwen.

Maar de lijst van zijn martelingen was nog niet ten einde; de maand September was dit jaar bijzonder warm en zijn aanstaande schoonmoeder en vrouw verzekerden te dwepen met de Kurhaus-muziek; hij moest mee en viel tot groote ergernis der

beide vrouwen in slaap onder de eindeloze symphonies en ouvertures van het wereldberoemde orkest.

Dan was Constance het slechtste te spreken, omdat hij zich zoo onverantwoordelijk slecht gedragen had en na zulk een welverdiend dutje in de pauze half suf luisterde naar de redeneeringen van muziekgekken over den goddelijken, eenigen Wagner en den schitterenden Durrich of den zoetvloeienden Schumann.

Hij kwam na zulk een Haagsch verblijf, doodmoede in Dorenhage terug; hij zag er niet goed uit, was prikkelbaar en slecht gehumeurd, werkte met dubbelen ijver op zijn kantoor om het achterstallige in te halen en sprak zoo weinig mogelijk met zijn moeder, die hem met onrustige oogen aanzag.

Vermeilen werd hem hoe langer hoe onmisbaarder.

‘Ik begrijp niet, hoe ik het zonder hem had kunnen stellen,’ zeide hij, ‘ik denk er stellig over een eenvoudig mannetje als portier te nemen en hem tot mijn secretaris te benoemen, vooral wanneer ik met onze huwelijksreis lang weg moet zijn.’

‘Zoo, is dat besloten?’

‘Ja, Constance's liefste illusie is naar Italië te gaan; wij denken in April te trouwen, dat is de beste tijd voor het Zuiden - en zoo'n reis duurt minstens zes weken. Tegen dien tijd hoop ik, dat Vermeilen er geheel in zal zijn om mij te vervangen.’

Juffrouw Van Berken verwijderde eenige denkbeeldige pluïjes van het tafelkleed, en overlegde bij zich zelf of het nu niet de geschiktste tijd zou wezen, om haar zoon mee te deelen, dat zij plan had niet bij het jonge paar te blijven, maar hij zag er zoo overladen met werk en zorgen uit, zoo door en door moe, dat zij besloot een geschikter tijd af te wachten.

‘Dan moeten zij het huis uit,’ ging Robert voort, ‘en kunnen in het dorp wel iets beters vinden, en de jonge juffrouw bij zich houden.’

‘Zij is op het oogenblik niet meer hier.’

‘Zoo, in betrekking?’

‘Tijdelijk ten minste bij een kennis, waar de vrouw sukkelt. 't Komt juffrouw Vermeilen slecht te pas, want zij is in den laatsten tijd veel minder wel en mist haar flinke dochter zeer.’

‘Wat had zij dan ook een haast weg te komen!’

Juffrouw Van Berken haalde de schouders op zonder iets te zeggen, en Robert vatte dadelijk vuur.

‘U wil weer zeggen, dat het mijn schuld is. Alles heb ik ook gedaan; hoe kon ik ook weten, dat die Vermeilens zulke puikjes waren en dat de vader mij en de dochter u onontbeerlijk zou worden.’

‘Ja, ik mis haar ook erg!’

‘U kan ze gerust houden - maar - maar als ik getrouwd ben, dan begrijpt u wel, dat zij hier niet blijven kan. Zij is een schoolkameraad van Constance en dus zal zij met haar grooten trots nog minder dan vroeger haar ondergeschikte willen zijn.’

‘Zij wil in geen geval hier in betrekking komen.’

‘'t Is een nest,’ zeide hij geërgerd, ‘zij zou in staat zijn tegen Constance een houding aan te nemen, die me niets beviel.’

‘Ik geloof, dat bij die ontmoeting Therese onderdanig genoeg was tegen jou meisje.’

‘Moeder,’ zei hij geprikkeld, ‘ik wou dat u niet op dien toon van mijn Constance sprak. Zij is toch ook uw aanstaande dochter en voor mijn geluk is het in de eerste plaats noodzakelijk, dat u en zij innig van elkander houden.’

‘Aan mij zal het niet liggen,’ zeide juffrouw van Berken bedaard, maar veelbeteekenend.

(Wordt vervolgd.)

De Vierjaarlijksche Tentoonstelling te Amsterdam. (Slot.)

We wezen er reeds op, dat onze Hollandsche schilders niet maar bloot voorstellen den uiterlijken schijn der dingen, maar trachten het innerlijk wezen er van uit te drukken; ze geven dus weer òf de karakteristiek der dingen: het bijzondere, pittoreske van vorm en kleur, zooals ze dit met hun kunstenaarsoog hebben geobserveerd, òf ze verbeelden de zielsgesteldheid, de stemming, waarin de aanschouwing der natuur, zooals deze zich voordoet in lijn en kleur, hen gebracht heeft. Ter verduidelijking van deze verdeeling der schilders in twee categorieën willen we hier een sterk sprekend voorbeeld geven, ontleend aan den loopenden jaargang der *Illustratie*. Men sla eens op No. 30, waarin voorkomt een reproductie naar de schilderij 'Oud huis te Wernigerode' van Jan Striening. De schilder behoort met dit werk ontegenzeggelijk tot de eerste groep: hij verbeeldt pittoreske vormen, hij laat zien den nobelen lijnenzwier der antieke ornamentaties, die zijn kunstenaarsoog heeft gestreeld; het geestige lichteffect, dat hij heeft bewonderd; maar zie nu eens naar het landschap van Jacob Maris of dat van Desrousseaux in afl. 13: deze artisten behooren tot de tweede categorie: beiden vertolken in hun landschap een stemming: de plechtige avondrust, als de zon pas is ondergegaan - maar ieder natuurlijk op eigen manier, afhankelijk van het milieu waarin en de invloeden waaronder de schilder zich gevormd heeft. Nu is het meerendeel der artisten van ons groote schildersgeslacht zuivere stemmingsschilders; b.v. Bosboom, Mauve, de Marissen, Israëls - en na die heel grooten komen hun geestverwante volgers, gelijk er in de kerkmuziek na Palestrina, Orlandus Lassus, Vittoria gekomen zijn, die hun heerlijke kunsttraditie waardiglijk hebben voortgezet.

We zouden nog kunnen spreken van een derde categorie, namelijk van schilders, die met hun schilderij bedoelen het laten kijken van een bijzondere, interessante, vermakelijke, enz. voorstelling, het doen van een of ander vertelseltje; maar met deze soort van 'kunst' behoeven we, gelukkig, geen rekening meer te houden: ze heeft afgedaan onder ons.

Van de schilders, wier op deze tentoonstelling geëxposeerde werken in deze aflevering zijn gereproduceerd, behoort de heer Schildt tot de eerste, mevrouw Heyberg Ledeboer en de heer Nachtweh tot de tweede categorie.

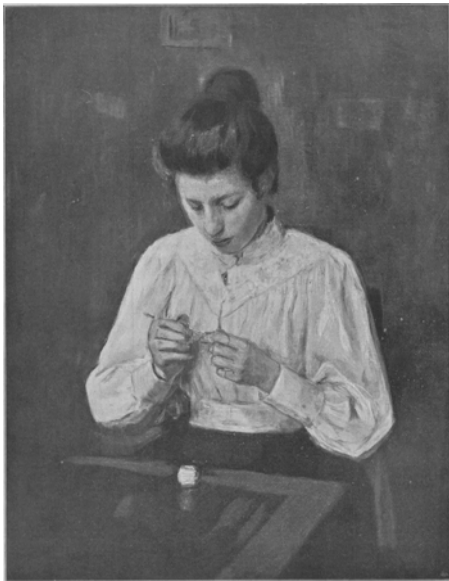
De heer Nachtweh is niet - zooals b.v. Klinkenberg - de verbeelder van de typische karakteristiek onzer Hollandsche steden, wien alles is het mooi brok stad zelf, zooals het zich aan zijn oog voordoet in lijn en kleur en belichting, die zoekt het geestige, markante in ons Hollandsch stadsmooi; voor hem zijn de huizen en bruggen en grachten, is het stuk stad geen doel, maar middel. Hij heeft niet geschilderd die brug met dat stuk water er onder, die gracht met de bewegende figuurtjes, die huizen en boomen òm de realiteit dezer dingen, om hun uiterlijk zijn eens precies en heel duidelijk weer te geven, maar om uit te drukken de stemming, die door de aanschouwing hiervan, door toon, kleur en atmosfeer in zijn ziel was gewekt. En voor wie dit stadsgezicht uit eigen aanschouwing kennen - een gracht te Rotterdam

- is de schildery niet de conscientieuze navolging der natuur, want de schilder heeft met weloverlegde wijsheid weggelaten wat in de schildery overbodig zou geweest zijn, er in zou gehinderd hebben, zoodat zijn werk geworden is een harmonisch geheel. Het gebeurt dan ook dikwijls dat men, staande voor een schildery van den heer Nachtweg, waarvan het stadssujet bekend is, vraagt: is dit nu die gracht of dat plein? Men herkent het niet. Want dit is de dwaling der menigte, dat ze altijd herkennen wil, altijd eerst zoekt de uiterlijke gelijkenis, dat ze zien wil, precies zien - en het mooie zien versmaadt. Het is om deze reden, dat de massa de allersubliemste qualiteiten van 's heeren Nachtweg's kunst niet waardeeren kan, - dat de heer Nachtweg nooit zal worden een populair schilder, de schilder voor een heel breeden kring van bewonderaars. Maar weinigen betrekkelijk zullen zijn werk begrijpen en hoogelijk apprecieeren. Het is zoo gegaan met velen onzer schilders - maar die toch na verloop van tijd meer algemeene waardeering hebben gevonden, begrepen zijn geworden, al was het dan ook niet door allen even volkomen; en voor een deel ligt hiervan de oorzaak in het genre: het landschap, de zee, het binnenhuis; werd al niet alles gevoeld van wat deze artisten in hun werk uitdrukten, men waardeerde althans die zijde van hun talent, die het gemakkelijkste onder het bereik van veler appreciatie viel; want tot het landschap, de zee, het interieur staat de menigte nader dan tot het stadsgezicht.

Men moet nu hieruit niet afleiden, dat de heer Nachtweg zijn stadsgezichten maakt buiten de natuur om; de natuur, de werkelijkheid is wel degelijk aanleiding tot zijn schildery: hij

heeft het werkelijk gezien: maar den van die werkelijkheid ontvangen indruk, zijn eigen, persoonlijk indruk er van geeft hij weer.

Wie b.v. op een droog-koelen dag de hier verbeelde stadsgracht ziet, als de wind, scherp aanwaaiend, de wolken heeft weggedreven, zoodat de heele lucht star hard-blauw geworden is, koud weerspiegelend in 't stroomende water, als de omtrekken der verre huizen in de klare atmosfeer scherp zich afteekenen tegen de lucht, als alles hard en stroef is en van een brute, nuchtere realiteit - zal daarin niet herkennen het werk van den schilder; de heer Nachtweh gaf de gracht weer zooals ze is op haar mooist; als het water, heerlijk warm van kleur, rustig dommelt onder de hooge brug, als het licht trillend strijkt over het hekwerk der brug, neerstroomt over de gracht en de contouren der verre dingen zich vervagen in atmosfeer van ijlen tintelglans. De Rotterdamsche stadsgezichten van dezen schilder zijn niet die van de zwoegende, slavende werk-stad, maar van de stad bij heel vroegen morgen, als ze langzaam ontwaakt in den aanlichtenden dag, als een reine verschijning in sluiers van zuiveren glans, als al haar donkere huizen nog droomend staan in 't fijnblanke ochtendlicht; of ook wel tegen den avond, als de helle dagkleuren verdoffen, de tinten langzaam-aan verteren en de huizen, als duistere paleizen plechtstatelijk verrijzen in bleek-wazen schemerschijn: een poëem van stadsmooi.

HAAKSTERTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVR. S. HEYBERG-LEDEBOER.
(Gouden medaille, Amsterdam 1899.)

De heer Nachtweh schildert niet het geraffineerd mondaine van het stadskarakter, zooals b.v. Isaäc Israëls of Van der Waay dit doen: er ligt over zijn stadsgezichten een waas van zachte verreining, van droomige verloutering; zijn kunst is die van een denker, een die leeft met zijn ziel en met zijn kunst, die van zijn rustig zielsbestaan de zuivere uiting is. Maar toch is deze kunst niet een weergegeven van alleen in de verbeelding des schilders bestaande dingen, zijn stadsgezichten zijn geen visioenen van stadsmooi, waaraan de realiteit bijna geheel vreemd geworden is: hij heeft in zijn kunst de werkelijkheid vastgehouden, maar een werkelijkheid, die de kalme wedergave is van des schilders eigen, heel bijzondere zielsimpressie.

Bewonderenswaardig is ook de knappe techniek, de uiterst gevoelige teekening in dit werk, de nobele distinctie in de uitvoering der figuurtjes; 't is een lust om te

zien, zoo heerlijk als ze 't doen, hoe ze zich bewegen in 't vibreerende licht,
neergutsend uit de fijne, tonige lucht, overstroomend de stad met blanken
vreugdeglans.

Levensbijzonderheden, zooals men die van artisten te geven pleegt, kunnen we maar
heel luttel verhalen uit het weinig-bewogen leven van dezen stillen werker; de heer
Nachtweh is geboortig van Deventer en volgde daar als knaap de lessen aan de
stadsteekenschool onder leiding van den heer Jan Striening, die destijds aan deze
inrichting verbonden was.

In '79 trok hij als veelbelovend jongeling naar Amsterdam, waar hij aan de Academie studeerde onder Allebé; in '84 kwam hij naar Rotterdam als benoemd leeraar aan de Academie, welke betrekking hij tot heden nog bekleedt. In laatstgenoemde stad schilderde hij zijn meeste stadsgezichten, doch ook wel figuurstukken en portretten, waarvan we ons gedistingeerde, gevoelig gedane kinderkoppen herinneren.

Het meisjesportret, dat voorkomt in dit *Illustratie*-nummer, is naar een schilderij van een nog jeugdige schilderes, mevrouw Heyberg-Ledeboer. Al dadelijk sta hier de verklaring, dat we niet in staat zijn 'pakkende' bijzonderheden te geven over dit nog zoo korte artistenleven. Mevrouw Heyberg was aan de Rotterdamsche Academie een leerlinge met zéér beslist persoonlijke kunstopvattingen, met buitengewone volharding, waar het gold haar talenten te ontwikkelen door ijverige en nauwgezette studie - en al werkende is ze gekomen tot zóó volmaakt kunnen, als we op deze tentoonstelling bewonderden en waarvoor zij is bekroond met de gouden medaille, dezelfde hoge onderscheiding, die vier jaren geleden haar echtgenoot, den bekenden schilder van 't Hollandsch soldatenleven, ten deel viel.

Wat een aantrekkelijke eenvoud in dit werk, verkregen door nobele, algeheele toewijding van zich-zelf aan het werk. Er is niets opzettelijks, niets op uiterlijk effect berekends in deze kunst: ze is volmaakt eenvoudig en volkomen zuiver gevoeld, ontstaan uit hóógeerlijk streven. En van dit streven is de pretentielooze meisjesfiguur, in effen werkaandacht gezeten aan een heel gewoon tafeltje, de mooie verbeelding. Er is niets opvallends, gewild-mondains of óver-verfijnds aan dit figuurtje, een simpel meisje in lichte blouse, stil bezig aan een simpel handwerkje. In dezen grooten eenvoud - die door hoge distinctie oneindig verre is van het plat-ordinaire - ligt juist de bekoring van dit serieuze werk; het is onmogelijk er bij te denken aan een schilderij in een lijst, opzettelijk gemaakt voor een tentoonstelling, om er te domineeren tusschen een groote menigte andere, want het s volkomen eerlijk gegeven, zonder bijoogmerken, uit een zeer onafhankelijk, zeer zelfbewust zich uitende artistieke persoonlijkheid.

WASCHVROUWEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. SCHILDT.
(Gouden medaille, Amsterdam 1899.)

We zagen van mevrouw Heyberg al meermalen mooie meisjesportretten en ook al eens een heel delicaat gedaan, blank kinderfiguurtje - en in dat werk trof ons reeds het sublieme der opvatting; de figuren dezer kunstenaressen zijn geen modellen, ze

poseeren niet, ze zijn niet de verbeelding van het uiterlijk-zijn harer sujetten; maar van een zich onbewust openbarend innerlijk leven, dat de kunstenaar er in veraanschouwelijkt heeft; en daarom durven we hier uitspreken het blijde vermoeden, dat mevrouw Heyberg eens zal worden de schilderes der edelste, reinste en allerwaardigste vrouwenschoonheid.

Minder voornaam, meer blijvend aan de oppervlakte der dingen, vertolkend de karakteristiek van lijn en de schoonheid van kleur, het genot, dat de schilder had bij de aanschouwing er van, is het werk van den heer Schildt. Het is niet de verbeelding der stemming, bij deze aanschouwing in de ziel van den kunstenaar gewekt, maar van iets bloot uiterlijks, van het verrukkend kleurenmooi vóóral, van de schitter-weelde der ijle, schemerige wasemkleuren, der diep donkere, sonore krachttonen, op het doek gebracht met hevige schildersaandrift. Het is werk, dat lichtelijk aanspreekt, meer 'pakt' dan b.v. dat van mevr. Heyberg of van den heer Nachtweg, omdat het behoort tot een gansch andere kunstorde. Er zal wel geen tentoonstellingsbezoeker zijn, of hij kan dit werk waardeeren; hij begrijpt, wat den schilder in het tafereel heeft gefraspeerd - natuurlijk niet ieder even diep als de artist zelf - maar in ieder geval is 's heeren Schildt's kunst er een, die den schilder de voldoening geeft van een algemeene, ernstige waardeering van zijn al héél hoog ontwikkeld kunnen. En deze waardeering groeit nog, als we bedenken, dat Schildt door eigen kracht en eigen energie zijn schildersgaven heeft opgevoerd tot zoo waardevolle hoogte; dat hij, steunend op zijn talent en op zijn liefde voor de kunst, zich al werkend heeft vrijgemaakt van wat hem belette zich heelemaal te wijden aan zijn artistenroeping en zoo, strevend met onwankelbare geestkracht, zich een plaats heeft veroverd, een eigen en zéér waardige plaats onder onze, reeds veel waardevols gevende en veel belovende jonge schilders.

Dit krachtige, energieke in 's heeren Schildt's persoonlijkheid kenmerkt ook zijn kunst; ze is niet ontstaan uit rustig-bedachtzame overweging, maar uit gepassioneerde, directe daad; ze is minder kalm gereserveerd, minder meditatief dan mevr. Heyberg's kunst, van meer onbeheerscht geuite emotie. Zijn figuren zijn van vrouwen in actie, in krachtig uitwendig beweeg, die van mevrouw Heyberg schijnen alleen maar te bestaan, uit te leven haar stil, hoog-rustig vrouwenleven. De vrouwen, die de schilder ons voorstelt, zijn die van den groven, stuggen handenarbeid, van het lichamelijk zich geven aan het harde werk. - Mevr. H. verbeeldt ons van vrouwen de zuivere, zachte ziele-toewijding. Maar dit materiele zijner figuren heeft Schildt verlouterd door den luister zijner jubelende glanskleuren, door het wemelende licht, dat heel de schilderij doet fonkelen en schitteren, sprankelen en stralen als een festijn van glansen: een oogenlust voor den aanschouwer!

De gouden medaille, waarmee dit werk werd bekroond, moge den zeker velen zeer sympathieken schilder zijn niét vóóral een b e w i j s , maar een s y m b o l van zijn door eigen kracht gewonnen succes en van de goede verwachtingen, die men dóór dit werk gerechtigd is van zijn talent te koesteren.

Doordat we vrij uitvoerig zijn geweest over de hier gereproduceerde schilderijen, moeten we het verslag van wat ons bovendien belangwekkend leek noodzakelijk wat bekorten.

Het portret van Jacob Maris door Haverman viel al aanstonds tegen: er was geen grootheid in, geen breedheid en diepte van opvatting; waarschijnlijk heeft de schilder niet dat kunnen bereiken, wat hij zich had voorgesteld; hij moet niet gekomen zijn tot een complete vertolking zijner bedoelingen en dientengevolge is het een droog, suf-gewerkt ding geworden, ondanks de goede qualiteiten der teekening; - nu is de kleur niet juist Haverman's fort.

Heyberg exposeert wederom soldatenstukken, waarvan vooral de meesterlijke teekening bewonderenswaardig is en die bovendien uitmunten door natuur-getrouwe

verbeelding van het Hollandsche soldatentype; van Wijsmuller is er aangenaam werk - maar van niet heel krachtig-persoonlijk artistiek sentiment - de strandstudies van Akkeringa zijn onder dit opzicht belangwekkender, blijk gevend van een bijzonderen, eigen kijk op de dingen. Het landschap met figuren van Hamel is heel serieus werk - maar weinig aantrekkelijk en droog van behandeling.

Van Eerelman is er een dierschilderij, geestig, bevallig werk: van die kunst, waar een ieder wat aan heeft, die gemakkelijk te genieten is. Lieve, guitige, jonge hondjes kijken met verbazing naar een kleine schildpad; de aanwezigheid van dit wonderdier is een evenement in hun jeugdig honden bestaan en ze bekijken den indringer dan ook met groote nieuwsgierigheid, die niet vrij is van ergernis over de vrijpostigheid van het beestje, dat zich aan hun nijdig gekef en gebrom in 't minst niet schijnt te storen. 't Is een mooi, elegant schilderij voor het salon van een aristocratisch dierenliefhebber.

C. Bisschop exposeert een imposant stilleven, zéér gedistingeerd van kleuren: een geheel van deftige weelde; Apol een der van dezen schilder overbekende sneeuwgezichten, en Blommers een strandgezicht, waarin het ijle, koele zeelicht mooi is uitgedrukt. Ook zijn figuren - die der kinderen goed naïef - zijn van verrassende realiteit, met een zeer effectvolle belichting, waardoor het stuk, hoewel het niet zoo heel groot is, dadelijk de aandacht trekt.

Hoyneck van Papendrecht heeft hier een soldatenstuk, zwierig en fleurig van teekening, maar wel wat eentonig van kleur, zooals men van hem gewoon is; ontegenzeggelijk interessant, aristocratisch werk - sommigen meenen t e aristocratisch voor het genre. Professor Van der Waay is als altijd heel mondain; hij exposeert de knappe schildering van twee intelligente, expressieve mannekoppen: een kranig stukje van artisten, die in een atelier een aquarel bekijken. Een geheel ander karakter draagt Karsen's werk: stemmig en ernstig is zijn kleine-stadsbuurtje, van een welbewaarde eenheid van toon - en tòch niet doodgewerkt of droog.

Paul Rink is vertegenwoordigd met twee knappe aquarellen, waarvan die met de twee mooie, uitdrukkingvolle koppen van oude man en vrouw, in vrome aandacht voor het stichtelijke boek, waarin ze lezen, ons het best beviel. Van Waning stelt zijn te Barcelona bekroond stadsgezicht ten toon, dat van niet zoo sublieme qualiteiten is als de schilderijen van Nachtweg, en ten slotte willen we nog vermelden. 'Een ruiterbende' van Bauer, den artist, die een zoo gansch bijzondere, eenige plaats inneemt onder onze moderne Hollandsche schilders, herinnerend somtijds in de vizioenaire verbeeldingen zijner wonderrijke fantaizie aan Rembrandt.

En hiermede zullen we de bespreking dezer vierjaarlijksche tentoonstelling eindigen in het bewustzijn, wel niet van alle geëxposeerde belangwekkende werken, maar toch zeker van een groot deel er van een naar beste weten getrouw verslag te hebben gegeven.

MARIA VIOLA.

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

II.

(Vervolg.)

De Engelschen maken - men weet het - veel toilet aan tafel. Ook in het hotel merkt men dit. Vele heeren verschijnen in rok en dames in groot toilet, zelfs wanneer zij maar met twee of drie zijn. In den beginne dachten wij, dat dit in verband stond met

plannen voor den avond, omdat ook in de Engelsche theaters groot toilet *de rigueur* is, maar herhaaldelijk zagen wij later paartjes, die aldus aan tafel verschenen waren, het verdere gedeelte van den dag in de leeszaal slijten.

Nu erg bevreesd om linnengoed vuil te maken, behoeft men hier nog al niet te wezen. Men heeft het 's morgens slechts 'uit te leggen', zooals de term is, door onze vrouwelijke reisgenooten gebruikt, om het, voor zeer redelijken prijs, tegen een uur of vijf, magnifiek gestreken, gelijk men dat in Engeland zoo bij uitstek verstaat, terug te vinden.

Veel van dit alles merkten wij intusschen eerst den volgenden dag op. We hadden nu te veel haast om naar het Crystal Palace te komen, waar gedurende den zomer elken Donderdagavond een wereldberoemd vuurwerk wordt afgestoken. Van St.-Paulsstation, vlak bij ons hotel, reisden wij af met een retourkaartje, dat ons tevens entrée gaf tot het Crystal Palace en toch maar een paar shillingen kostte. We stelden ons dan ook voor er spoedig te wezen, maar dit viel geducht tegen. Er ging drie kwartier mee heen, zoodat men evengoed kan zeggen, dat het Scheveningsche kurhaus te Rotterdam is als het Crystal Palace te Londen. Toch was het vol op deze tentoonstelling, die, opgebouwd uit de grondstoffen der groote tentoonstelling in het Hydepark in 1851, gedurende al dien tijd voor het publiek niets van zijn aantrekkelijkheid schijnt verloren te hebben. Dit is maar goed ook, want het gebouw, dat geheel uit ijzer en glas bestaat en 1608 voeten lang is, - men zie de afbeelding in dit nummer - kost niet minder dan achttien millioen, zoodat er heel wat entrées dienen ontvangen te worden, om het geld zijn rente te doen opbrengen.

We wandelen, ietwat gehaast, door het lange middelschip met zijn witte beelden van Engelsche vorsten, fraai uitkomend tusschen groene planten; bewonderen in het voorbijgaan de reusachtige kristallen fontein, die ook al dateert van de tentoonstelling van 1851, en nemen meer op ons gemak de groepen op, die ons in beeld de verschillende menschenstammen doen zien, om in het middeltransept onwillekeurig te blijven luisteren naar de heerlijke tonen van het reuzenorgel met zijn 4384 pijpen, dat door hydraulische kracht in beweging wordt gebracht. Het staat in het midden van het *Händel Orchestra*, dat 4000 personen kan bevatten en een doorsnede heeft van 216 voet.

Voortgaande, bezien we nu even rechts en links de zoogenaamde *courts*, groote vertrekken, copieën bevattende van de bouwen beeldhouwwerken der meest beschaafde volken, van den vroegsten tijd tot op dezen dag. Aan het einde der zaal gekomen, is het tijd geworden om te gaan dineeren - hetgeen men, tusschen twee haakjes gezegd, in de nieuwe 'diningroom' uitstekend doet - en dan om het terras en den grooten tuin met zijn magnifieke bloemen en planten in een heerlijke verlichting te gaan bewonderen.

Het is een prachtig gezicht. Langs de lijnen van het gebouw en van de twee torens, die in den tuin staan, langs de wandelpaden en de vijvers, overal gloeit het electrische licht in veelkleurige ballons, zacht en toch schitterend schijnende op het groen der boomen, op de knoppen en bloemen der planten, op de duizenden en duizenden menschen, die er krioelen, op het water, dat ze weerkaatst. Het is er eivol, maar de ruimte is blijkbaar al even onbegrensd als de vermaken verscheiden.

Hier is een terras, waar men rustig zijn thee of zijn bier zit te drinken; ginds wordt in de open lucht een keurige pantomime opgevoerd; elders weer zit men te droomen aan den waterkant van een mooien vijver of geniet om een der vele tenten van de muziek, die op verschillende plaatsen de bezoekers tot luisteren tracht te verlokken.

Het is negen uur. Men hoort het geknal van eenige donderbussen en langzaam en bedaard begeven zich nu allen naar de zijde van het gebouw, waar een kwartier later het vuurwerk zal beginnen. Er is geen geduw of gedrang. Men weet, dat er beneden in den tuin en boven op het terras plaats is voor heel wat meer duizenden, dan er dezen avond vergaderd, zijn en dat men overal - anders dan in de Septemberdagen van 1898 aan het strand te Scheveningen - een mooi gezicht op het vuurwerk heeft.

Ik zal mij niet aan een beschrijving wagen van alle pyrotechnische wonderen, die wij hier zagen. Voor wie er zelf geen getuige van was, zou ik - al trachtte ik nog zoo enthousiastisch te wezen - beneden de werkelijkheid moeten blijven. Er stonden negen groote stukken op het program. Er was er niet een, dat ook maar minder goed gelukte, niet een, dat in zijn soort niet overtrof, wat wij op dat gebied ooit hadden aanschouwd. Beweegbaar vuurwerk is natuurlijk ook in Nederland reeds alledaagsch geworden, maar het is er, naast

wat men in het Crystal Palace ziet, beweegbaar vuurwerk naar. Op een gegeven oogenblik rijden van het eene eind van den tuin een vijftal wielrijders af: een tandem met twee personen, een heer, een dame en een kind ieder op een fiets. Zij houden - over een lengte gelijk aan die van het hoofdgebouw - een race. Nu is deze, dan die voor, tot ten slotte de kleinste allen vooruitsnort, om, na de overwinning te hebben behaald, als alle vuurwerk, langzaam uit te sterven. Even later vertoont een balletdanseres haar toeren en houden een tweetal boksers een woedend gevecht, waarbij zij zoo nu en dan enkele voeten achteruitspringen, om met groote kracht weer op elkander te kunnen aanvallen. Het andere werk is naar evenredigheid en staat als kunst veel hooger. Een voorstelling als de *Summer* en als het huiselijk tafereel verdienen om hun even schitterende als smaakvolle kleurschakeering vereeuwigd te worden. Bij zooveel moois spreekt men natuurlijk niet over vurige watervallen, over luchtballons, die met lichtgevende staarten in het luchtruim verdwijnen, over zooveel meer, dat elders op zichzelf reeds een schitterend vuurwerk zou vormen en hier slechts bijwerk is.

Na afloop zoeken wij onzen trein op, niet zonder angst als wij de breede rijen menschen zien, die ons voorgaan. Maar geen nood. Het getal waggons is in evenredigheid met dat der bezoekers. Ieder vindt plaats, zoodat wij om elf uur al weer rustig in ons hotel zaten.

VII. Een kijkje in de City.

Den volgenden dag zouden wij, feitelijk voor het eerst, al waren wij al vijf dagen in Engeland, Londen opnemen. We begonnen met - lach niet - de Smithfieldmarket, of groote Londensche vleeschhal, een kloek gebouw in renaissance-stijl, 630 voet lang en 245 voet breed, met vier fraaie torens op de hoeken.

Wij hebben hier minstens een half uur gewandeld tusschen groote en kleine biggen, geslachte en gevilde koeien, kalveren en schapen, die, alsof het reusachtige gebouw nog te klein was, de geheele lokaliteit door als haringen op elkaar gepakt hingen. Mooi is het gezicht niet, maar interessant genoeg, om een ieder een bezoek aan deze markt aan te raden. Het is een raadsel, hoe - zelfs als men rekening houdt met de grootte der stad - al dat vleesch op één dag kan worden verorberd. In het gebouw zelf is het helder en, dank het ijs, waarin een groot deel van het vleesch wordt bewaard, ook frisch. Alleen is het er wat eentonig in tegenstelling met de Parijsche Halles, waar meer drukte en verscheidenheid is.

Niet ver van de vleeschhal - anders hadden wij deze niet zoo spoedig bezocht - ligt de St. Paul, de beroemde Anglicaansche kerk, in grootte alleen overtroffen door de St. Pieter te Rome, die de dubbele oppervlakte beslaat en door de kathedraal van Milaan, welke slechts weinig grooter is dan de St. Paul. De St.-Paulskerk is niet alleen kolossaal - op zich zelf een zeer kleine verdienste - zij is ook eenig mooi. De voorgevel bestaat uit twee portieken. De eerste, door twaalf slanke Corinthische pilaren gevormd, draagt acht Romeinsche dito's, die een rijk frontispice steunen, de bekeering van den H. Paulus voorstellende. Een beeld van dezen heilige kroont het geheel, terwijl iets lager rechts de H. Petrus en links de H. Jacobus staan. Ter zijde hiervan zijn twee koepeltorens met de beelden der vier Evangelisten op de hoeken.

In dien ter rechterkant hangt 'de groote Paul,' de zwaarste klok van Engeland; in dien ter linker is een uurwerk.

Achter deze beide torens en tusschen hen in rijst op de groote koepel, welke met zijn verguld kruis - dat alleen reeds 30 voet is - een hoogte bereikt van 404 voet. Aan deze reuzenkerk - opgetrokken in den vorm van een Latijnsch kruis - is 35 jaren gewerkt. Architect was sir Christopher Wren, die den bouw van het begin tot het einde leidde en later in de kerk begraven werd. De kosten bedroegen achttien millioen gulden, welke de Londensche burgerij opbracht in den vorm van een belasting op steenkolen.

Binnen is plaats voor 20.000 menschen. Men kan dit haast niet gelooven wanneer men pas langs de 22 zwartmarmeren treden door den hoofdingang de kerk is binnengetreden. en men fluistert elkaar onwillekeurig den naam in van andere kerken, als niet minder groot. Maar wanneer men onder de sombere, maar majestueuze gewelven door langzaam is voortgeschreden naar het hoofdaltaar, komt men weldra tot andere gedachten. Men ontwaart dan, welke enorme afmetingen de kerk heeft en vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat in zulk een reuzenbouw alles zoo keurig, tot in de kleinste details toe, werd afgewerkt als hier is geschied. Zeldzaam fraai is met name het wit marmeren hoofdaltaar in Italiaanschen renaissance stijl, dat verschillende tafereelen uit het leven van Christus in het geheugen roept en bekroond wordt met de beelden van den Verrezen Verlosser, de H. Maagd met het Kind en de H.H. Petrus en Paulus.

Een der platen in dit nummer, stelt den lezers in de gelegenheid - de kerk zelf werd reeds vroeger in de *Illustratie* afgebeeld - zich van dit monumentale hoofdaltaar eenig denkbeeld te vormen. Zij missen echter de omgeving, waarin het geplaatst is: het koor met zijn gewelf en wanden van mozaïek, verschillende personen en feiten uit de Schriften afbeeldende, de koorbanken, de geschilderde ramen enz., het een nog mooier dan het ander.

Ook de plafondschildering in den koepel verdient alle aandacht. Om ze goed te kunnen zien, gaan we naar boven - 375 trappen tellen mijne beide reisgenooten, die niet van klimmen houden - naar de galerijen aan de binnenzijde van den koepel. Eerst gaat de blik onwillekeurig weer naar beneden, waar thans alles even klein en nietig lijkt, om dan op te zien naar Thornhill's meesterwerk, dat ons naar hier lokte. Het stelt acht tafereelen voor uit het leven van den H. Paulus, waarvan, dunkt mij, onder de beste zijn te rekenen: zijn bekeering, zijn prediking te Athene en de schipbreuk te Malta.

Aan het midden der galerij gekomen, recht tegenover de deur, welke wij binnentraden, nemen wij plaats op een bankje en houden, het voorbeeld van anderen volgende, het oor tegen den muur. De portier aan de overzijde - 112 voet van ons af - lispelt daar iets tegen den wand en wij hooren, zoo duidelijk alsof in onze onmiddellijke nabijheid hardop werd gesproken, de afmetingen der kerk opdreunen. We zijn op de whispering-galerij, maar hoewel we iets dergelijks meer gehoord hebben, o.a. als ik mij wel herinner te Parijs in het Pantheon, is het hier zoo sterk, dat het op boerenbedrog gelijkt en wij den Engelschman verdenken, die vlak naast ons zit. Een van het drietal gaat daarom naar de overzijde, plaatst zich naast den portier en begint nu op dezelfde wijze met de beide anderen een gesprek in het Hollandsch, dat nog duidelijker is te volgen.

Weer gaan we dan hooger op, om van de buitengalerijen, bij het gunstig weer, waarin wij ons verheugen, een blik te kunnen werpen over geheel Londen, elkaar de gebouwen te wijzen, die wij van uit de verte of van nabij reeds zagen of straks zullen

zien, en ons te verbazen over het onnoemlijk getal schoorsteen, dat boven Londen uitsteekt. Het is alsof hier ieder vertrek, om in den stijl te blijven van onze wet op de personeele belasting, zijn afzonderlijke rookgeleiding heeft.

Na dit gezicht op Londen in vogelvlucht, keeren wij terug naar beneden en wandelen nog even door de zijbeuken der kerk langs de grafmonumenten, groote mannen ter eer - o.a. helden, die ons Hollanders overwonnen - hier opgericht. Het eene is wat mooier dan het andere en eenige vooral munten uit in omvang, doch over het algemeen kunnen deze beeldengroepen ons maar weinig bekoren. We laten telkens onzen blik weer aftrekken door de mooie lijnen der kerk, om met de verzuchting: hoe jammer, dat zij den katholieken godsdienst niet is gewijd, voor heden van haar afscheid te nemen en ons naar den Tower te begeven.

Op weg daarheen loopen we eerst een der winkels binnen van de Aerated Bread Company, waar wij geregeld ons twaalf uurtje gebruiken, en brengen dan terloops een kort bezoek aan enkele gebouwen, die wij voorbijgaan: het hoofdpostkantoor, twee zware kolossen over elkaar, die van buiten niet mooi zijn en van binnen nog meer tegenvallen; de Guildhall, de reusachtige vergaderzaal, waar o.a. de lord mayor bij zijn optreden een beroemd diner geeft, de Beurs, die als ingang een fraaie Corinthische portiek heeft, en ook inwendig uit architectonisch oogpunt zeer voldoet, doch niet de ruimte biedt, welke wij gemeend hadden er te zullen vinden; het Mansionhouse, de woning van den lord-mayor, waarvan men slechts een paar vertrekken zien mag, en de Engelsche Bank, een kolossaal maar stijloos gebouw.

Ik heb juist eenig Hollandsch geld te wisselen, en alhoewel ik wel weet, dat men daarvoor bij de Bank niet moet wezen, grijp ik het als voorwendsel aan om het gebouw binnen te gaan, ten einde het zoo mogelijk eens op te nemen. We hadden er nog maar even rondgedoeld, of er werd ons natuurlijk gevraagd wat wij zochten. Op het bescheid, dat wij geld wenschten te wisselen, werd ons niet alleen zeer beleefd ten antwoord gegeven, dat men het hier niet deed, maar schreef men op een stukje papier het adres van een geldwisselaar, en gaf een knecht in livrei bevel, ons den weg er heen te wijzen, een welwillendheid, die men op het vasteland zeker niet overal zou bewezen hebben

Van niet minder voorkomendheid, gaf een andere Engelschman blijk, die, op onze vraag naar den Tower, ons tot bij den ingang er van vergezelde.

De Tower - vroeger een verblijfplaats der koningen van Engeland, daarna staatsgevangenis en thans nog vesting - maakt met zijn vier torens en zijn schilderachtige ligging aan de Theems, van buiten een machtigen indruk. Van binnen valt hij tegen, althans het weinige, dat er voor de gewone bezoekers te kijk is. Het voornaamste wat men er ziet, zijn de kroonjuweelen, die in een der torens in glazen kasten, achter een sterk ijzeren hek, verborgen liggen. Er zijn daaronder de kroon van den H. Eduard, de kroon van koningin Victoria - die anderhalf millioen gulden heeft gekost - kronen van gemalinnen van koningen en kroonprinsen, de gouden scepter van den H. Eduard, de rijksappel, de gouden sporen, de drie zwaarden, die bij de kroning van een vorst worden vooruitgedragen, een gouden fontein, waaruit men bij de kroning de wijn laat springen, een gouden zoutvat in den vorm van een vesting met nog tal van andere zoutvaten, die alle bij gelegenheid eener kroning op den koninklijken disch prijken en den rang van de gasten aanduiden. Alle deze kostbaarheden vertegenwoordigen te zamen 36 millioen gulden, in welk bedrag dan nog niet begrepen zijn de waarde der ridderkruisen van de verschillende Engelsche orden, die in de rondte van het vertrek liggen uitgestald.

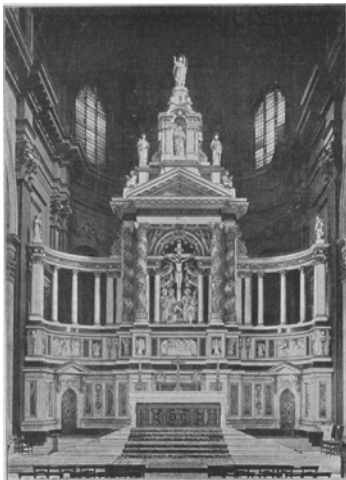
Dit is alles zeer interessant, maar het houdt in het geheel geen verband met het doel, waarvoor men naar den Tower gaat. In dit opzicht voldoet beter een vertrek in een anderen toren, waar de verschillende inschriften zijn te zien, die door de gevangenen in hun cellen werden gebeiteld. Zij bevinden zich echter niet meer op hun gewone plaats, maar zijn uitgehouwen en hier - practisch misschien, maar tegennatuurlijk - allen naast elkaar gemetseld. In een derden toren is' een werkelijk eenige collectie wapenrustingen, in wier gezelschap tevens enkele foltertuigen zijn gebracht, die zeer weinig zeggen.

We nemen dan ook betrekkelijk al spoedig afscheid van den Tower, nog het eigenaardigst van alles vindende het costuum der wachters, die de schilderachtige kleedij dragen van de lijfwachten uit vroeger dagen: korte broek, roode wapenrok met crevé's, barret met los afhangende linten, breeden gelen gordel en op de borst en rug geborduurd: de distel en de roos - de emblemata van Engeland en Schotland - tusschen de letters V(ictoria) R(egina).

Vlak bij den Tower ligt de Tower-bridge, de mooiste en tevens jongste brug over de

Theems. Zij werd eerst in 1894 in gebruik gesteld en heeft ongeveer veertien miljoen gulden gekost. Het is de eenige brug, die geopend kan worden, zonder dat het verkeer daardoor lijdt. Boven de gewone brug toch is een andere gemaakt, welke men bereiken kan per trap of lift. Hoewel lang niet zoo druk als de London-bridge, passeerden hier toch in 1897, blijkens een officieele opname, meer dan 25.000 voetgangers en 10.000 voertuigen. Ook wij wandelen haar even over om dan, ons bezoek aan Londens merkwaardigheden voor heden besluitende, te Mark Lane in een ondergrondje te stappen, dat ons van de City naar het Westend brengt, waar wij, tot besluit, een uurtje slenteren langs de mooie winkels van Pall Mall, Piccadilly, Regent- en Oxfordstreet.

(Wordt vervolgd.)

HET HOOFDALTAAR IN DE ANGLICAANSCH E ST. PAUL TE LONDEN.

Allerlei.

De chrysanthemums. -

In dezen donkeren tijd van het jaar, nu bijna alle andere bloemen zijn verdord of bevroren, ziet men overal, voor de vensters van woonhuizen en in de uitstallingen der bloemisten, de bloem, die zoozeer in de mode is geraakt, dat haar ter eere zelfs afzonderlijke tentoonstellingen worden gehouden: de chrysanthemum,

Tot het plantengeslacht van dezen naam behooren ook wel een aantal soorten, die bij ons in het wild voorkomen, maar deze zijn meest onder andere namen bekend. De eigenlijke chrysanthemum, wier Grieksche naam niets anders dan goudsbloem beteekent, is afkomstig uit Japan. Daar is zij in hooge eere, daar bestaan reeds lang groote landhoeven voor haar kweeking, daar dient zij veelvuldig als model voor kunstenaars en schilders, daar werd zelfs in 1876 door den keizer een ridderorde ingesteld, die haar naam en waarvan het insigne haar afbeelding draagt.

Wanneer deze plant naar Europa is overgebracht, is niet met zekerheid te zeggen. De Engelschen beweren, dat een Engelschman de chrysanthemum reeds in de 13e eeuw naar zijn land heeft gebracht, maar Engelsche beweringen zijn vooral in den laatsten tijd nogal eens onbetrouwbaar gebleken. Daarom kan wel waar zijn wat de

Franschen zeggen, dat een Marseillaansch scheepskapitein, Pierre Blancard, in het jaar 1789 het eerste chrysanthemum-stekje meebracht uit China of Japan.

Een tijd lang werd zij wel voortgekweekt, maar in kleinen kring: het Fransche volk had in den tijd der revolutie en onder Napoleon wel aan ernstiger dingen dan aan bloemen te denken. Doch in het jaar 1826 kwam zekere Vernet te Toulouse op de gedachte, de plant, in plaats van door stekken en afleggers, door zaaiing te vermenigvuldigen. Het zaad kwam goed op, en - een verrassing - niet één, maar vijf of zes verschillende verscheidenheden ontstonden.

Tien jaar later had men reeds 30 verscheidenheden gewonnen en twintig jaar daarna 300. Nu is het aantal variëteiten tot duizenden vermeerderd, en een chrysanthemum-deskundige mag wel iemand met een stalen geheugen en scherpe opmerkingsgave zijn.

Het is bijna ongelooflijk, hoeveel veranderingen de vorm, de kleur en de grootte der bloem door voortdurende kweeking hebben ondergaan: letterlijk alle denkbare tinten zijn onder haar te vinden, en zoowel kleine als groote bloemen, enkele als gevulde, met stijve, gekrulde, opgerolde, in elkaar gedraaide of slap afhangende bloemblaadjes zijn op de tentoonstellingen te zien.

Alleen, ook bij de chrysanthemum is nog niet bereikt, wat de rozenkweekers reeds zoo lang tevergeefs zoeken: de blauwe kleur.

Maar tegen dat die gevonden is, zal de mode wellicht veranderd zijn en een andere plant de aandacht der kweekers en liefhebbers hebben in beslag genomen. Toch zal deze Aziatische goudsbloem daarom altijd een bijzondere plaats blijven innemen, omdat zij midden in het koudste gedeelte van den winter bloeit.

Als een merkwaardigheid kan ten slotte worden vermeld, dat op de groote chrysanthemum-tentoonstelling, voor enkele weken te Parijs gehouden, een tweetal nieuwe verscheidenheden waren, die den naam droegen van 'Transvaal' en 'President Kruger.'

Wat doet men met al de spelden? -

De grootste speldenfabriek bestaat te Birmingham in Engeland. Deze vervaardigt 37 miljoen spelden in één dag. De overige speldenfabrieken in Engeland leveren ongeveer 19 miljoen dagelijks, wat voor Engeland alleen reeds een getal vertegenwoordigt van 56 miljoen. In Frankrijk vervaardigt men dagelijks ongeveer 20 miljoen, in Duitschland en andere landen zoowat 10 miljoen per dag, zoodat de speldenfabrieken in geheel Europa te zamen ongeveer 86 miljoen dagelijks leveren. Bij de gedachte aan dit ontzettend groot getal vraagt men zich onwillekeurig af: 'Wat doet men met al die spelden?'

Het kleinste aantal wordt gebroken of bij het gebruik bedorven, de meeste echter gaan verloren. Er is wel niets, wat in het huishouden zoo veel gebruikt wordt, en waarop men toch zoo achteloos is, als de speld. Een speld is zóó klein en waardeloos, dat de armste menschen zich gewoonlijk niet eens de moeite geven, te bukken om ze op te rapen. Als er nu in elk huishouden slechts weinige op deze wijze verloren gaan, dan kan men wel nagaan welk een groot getal dit te zamen vertegenwoordigt. Rekent men de bevolking van Europa op 320 miljoen, dan hoeft slechts één vierde van de bevolking één speld dagelijks te verliezen, om het verbruik van 80 miljoen spelden te dekken. Dit verlies aan spelden vertegenwoordigt maar even de som van ruim 12.000 gulden daags.

Het vervaardigen van spelden geschiedt natuurlijk veel sneller, dan men tellen kan. De machines, die men daartoe gebruikt, zijn zeer practisch ingericht: zij snijden de spelden in de gewenschte lengte, geven elke speld haar kop, spitsen en maken haar glad, en steken ze zelfs in het papier, zooals zij in den handel komen, en dat alles gaat met een zoo ongelooflijke snelheid, dat men, als men de machine in werking ziet, zou gelooven dat ze leeft.

HET CRYSTAL PALACE,
Gezien van de plaats waar het vuurwerk werd afgestoken.

[Nummer 40]

Overtollig.

Door Mathilde.

XI.

Robert ging alle weken van Zaterdag tot Maandag naar Den Haag, behalve de keeren dat hij door de week er heen reisde; het was een inspannend leven voor hem en zijn uiterlijk droeg er de sporen van.

Zijn moeder zag hem bijna nooit anders dan bij het eten, zoo druk had hij het steeds; en zij stelde het telkens uit, hem haar toekomstplannen mee te deelen. Zij verschoof het van dag tot dag en verwonderde zichzelf over haar zwakheid.

Robert van zijn kant ontweek ook de nieuwsgierige vragen van zijn aanstaande schoonmoeder, die telkens trachtte te weten te komen, hoe alles zou geregeld worden - of hij geen nieuwe meubels wilde koopen voor het huis - of hij geen verbouwingen te doen had om het geschikter te maken ter bewoning voor zijn jonge vrouw.

Robert had er echter plezier in, haar vragen niet te beantwoorden en haar even wijs te laten, maar als Constance vroeg of zij in den eersten tijd vele logéetjes mocht vragen om zich te wennen aan de nieuwe omgeving, dan betrok zijn voorhoofd en vroeg hij haar, of zij ook niet verlangde naar een rustig kalm samenzijn.

‘O jawel, maar Bertie, als je den heelen dag aan je werk bent, hoe zal ik mij dan amuseeren?’

‘Wel lieve kind! Je hebt toch je bezigheden, je liefhebberijtjes volop, want voor het huishouden zorgt moeder.’

‘Je moeder! Blijf je bij dat plan, dat ze bij ons komt inwonen?’

‘Zeker, wat denk je dan? ‘t Was immers afgesproken.’

Constance zei niets meer, met een onaangename uitdrukking, die Robert nooit op haar lief gezichtje had gezien; zoodra hij weg was, ging zij naar haar moeder en zeide bits:

‘Verbeeld u, dat oude mensch komt toch bij ons inwonen.’

‘Zoo, ben je er eindelijk achter gekomen? Maar dat gebeurt niet, hoor! Ik heb haar toch zoo de wacht aangezegd. Neen, daar moeten wij een stokje voor steken!’

‘Maar doet u het voorzichtig, mama. Ik ben zoo bang, als Robert er iets van merkt, dat hij zeer ongemakkelijk zal zijn. Ik ben toch soms angstig voor hem.’

‘Angstig, en hij kijkt je naar de oogen. Misschien was het niet geraden, dat je alles met hem afmaakt, want ‘t is veel beter, dat het besluit van haar komt.’

‘O zeker, mama, zeker! Ik kan hem nog goed in bedwang houden, door lief en zacht te doen....’

‘Maar als hij inzielt, wat een bijdehandje jij eigenlijk bent, dan heb je je macht verloren.’

‘Dat gelieft u te zeggen, maar er zijn oogenblikken dat ik mijzelf afvraag, of wij wel bij elkander hooren.’

‘O neen, jullie hoort volstrekt niet bijeen. Maar waar vind je tegenwoordig gelukkige huwelijken? Je doet een mooie partij; iedereen is het daarmee eens, en de rest zal wel komen als de oude vrouw maar van de baan is.’

Constance zuchtte.

‘t Zal toch wat zijn, mij te wennen in dat aardappel- en koolland - ver van het heerlijke Haagje en van u....’

DE VERGADERZAAL VAN HET ENGELSCH HOOGERHUIS.

‘Kom, kom! 't Gaat tegen den zomer. Ik blijf een heele poos logeeren, dan kom je bij mij en des winters haal je hem over met je naar Parijs of Brussel te reizen, of, als hij het te druk heeft, dan gaan wij samen. - Och, kind! waar geld is, wordt zooveel van het bittere in 't leven verzoet. - 't Eenige groote ongeluk is zich te moeten bekrimpen, telkens te denken: dat kan de beurs niet lijden of veel schulden te maken. Je bent nog jong en nu wij het na papa's dood en het vertrek van de jongens tamelijk goed hebben, kan je er niet over oordeelen, maar als je vrij uit een ruime beurs kunt putten, dan zal je het verschil pas zien.’

‘'t Is maar jammer, dat men niet alles te gelijk kan hebben,’ zeide Constance en zuchtte nog dieper.

Zij dacht aan zeker jolig tweede-luitenantje, en vond, dat die veel beter bij haar paste dan die oudere, ernstige Robert; maar met hem was het overvloed, met den anderen honger lijden.

‘Natuurlijk! Men moet het eene laten varen, om het andere te kunnen hebben, maar Robert heeft veel, heel veel voor en je zult het best bij hem hebben, mits - zijn moeder maar weg is.’

En nog dien avond schreef Constance den volgenden brief, dien haar moeder letterlijk overschreef aan het oude vrouwtje:

‘Hooggeachte mevrouw Van Berken!

‘'t Zal u zeker verwonderen, een brief van mij te ontvangen, maar meer nog heeft het mij verbaasd, nog niets te bemerken van de gevolgen van het laatst door ons gehouden gesprek.

‘Zooals u weet, waren wij, moeders, daarin overeengekomen, dat het geluk van onze kinderen verre ging boven dat van onszelf - dat het onze plicht was, ons zelf en onze eigen voldoening weg te cijferen, alleen om hen in de gelegenheid te stellen, gelukkig en eensgezind te leven.

‘De eerste voorwaarde daartoe, u herinnert het zich zeker wel, was uw vrijwillig terugtrekken, en uw uit u zelf genomen besluit om de woning van het jonge paar te verlaten en niet bij hen in te wonen.

‘Ik twijfel er niet aan of dit is nog steeds uw plan, maar mag ik er u dan in alle bescheidenheid aan herinneren, dat de tijd dringt en het nu het juiste oogenblik is uw zoon in kennis te stellen van uw besluit? Nog steeds schijnt hij er vast op te rekenen, dat u bij het oude plan blijft, en tot regeling van zijn toekomstplannen is het dringend noodzakelijk, dat hij nu andere maatregelen neemt, in overleg met zijn verloofde.

‘Volgens onze laatste afspraak zou u zelf hem uw besluit mededeelen, daar dit vooral een eerste voorwaarde zou wezen om er hem met vreugde in te doen berusten.

‘Ik twijfel niet of weldra zal u den edelen moed vinden, om uw zoon uw plan mede te deelen.

‘Na vriendelijke groeten ook van mijn dochter, hoogachtend

Uw dienstw.

C.E. Manteghem - van den Hoogen.’

Juffrouw van Berken liet den brief op tafel vallen en wezenloos staarde zij vóór zich uit.

Ja, zij had het verdiend, deze aanmaning. Zij was laf geweest, zij had het hart niet gehad haar zoon de waarheid te zeggen; zij vreesde zijn tegenwerpingen en misschien nog, zijn toestemming. Zij was niet gewoon te huichelen en het viel haar zwaar tegenover hem een rol te spelen, die haar door anderen was voorgezegd - maar nu moest zij het zeggen of zij wilde of niet - zij werd gejaagd uit het huis, dat hij door zijn vlijt en kundigheden en zij door haar spaarzaamheid had opgetrokken.

Vreemden zouden hier op haar plaats zitten, vreemden zouden hier alles regelen en bevelen, en zij moest weg van hier - waarheen?

Zij wist het zelf niet - groote tranen rolden haar over de wangen - ja, die vrouwen hadden gelijk, zij paste hier niet, zij was overtollig - nieuwe meesters, nieuwe wetten ook! Wat hielp het of zij al beloofde zich zoo klein mogelijk te maken, niemand te hinderen, niemand te weerstreven, zich nergens op te dringen, alleen maar om in de nabijheid te mogen zijn van haar zoon, hem alle dagen te zien en hoe kort ook te spreken - toch zou zij hier niet meer geduld worden, zij moest weg, hoe verder hoe liever, maar waarheen?

Zij schrikte terug voor het gewoel en de drukte van een stad, maar ook voor de eenzaamheid en rust van een damesgesticht - zij was nog te kras, nog te werkzaam van geest en handen om zich te kunnen schikken in zulk een gemakkelijk leven.

Zij hield te veel van buiten, van haar tuin, haar bloemen, haar kippen, om zich te kunnen wennen in een besloten ruimte, maar Doornhage was te dichtbij, had die vrouw met haar drukke ringhanden verzekerd. Waarheen dan, overal elders was zij zoo vreemd, zij was hier zoo gehecht aan de kerk, aan haar eigen bank, zij had den vorigen pastoor haar vertrouwen geschonken, de tegenwoordige was er nog te kort, om een goed inzicht te hebben in haar omstandigheden en haar raad te kunnen geven - maar toch, zij kende elk beeldje, elke schilderij in de kerk, zij wist ieders plaats - als zij naar buiten kwam, werd zij eerbiedig gegroet - zij had haar armen, haar beschermelingen. Zij kende de kinderen van de kinderen, die zij vroeger klein had gezien - haar geheele leven was samengegroeid met Doornhage, en dit alles moest zij nu vaarwel zeggen, om in een vreemde omgeving te trachten weer nieuwe banden aan te knopen.

‘Neen,’ zuchtte zij, ‘neen! oude boomen mag men niet verplanten, zij kunnen geen wortels meer schieten in den nieuwen grond. Ach, goede God! laat het dan spoedig gedaan zijn, plaats mij over in uw rijk - daar zal ik ten minste niet meer overtollig zijn.’

Een oogenblik overviel haar de bekoring alles aan Robert te bekennen, welke rol zijn aanstaande schoonmoeder haar dwong te spelen, maar aanstonds verwierp haar echt rechtschapen gemoed dit plan.

Neen, Constance wist hoogstwaarschijnlijk - zij stond er op dit te gelooven al weersprak ook een geheime stem in haar binnenste dat geloof - niets van het drijven harer moeder. Als Robert het wist zou er twist tusschen hem en mevrouw Manteghem ontstaan, het meisje zou partij moeten kiezen - en zoo zij haar moeder gelijk gaf, wie weet of dit geen aanleiding zou geven tot breuk of ten minste verwijdering tusschen de verloofden. In elk geval Robert, haar lieveling, zou er door lijden; hij hield veel van Constance en in geen geval zou hij mogen kiezen tusschen zijn moeder en zijn vrouw. Neen, zij moest zich terugtrekken hoe eerder, hoe beter!

Er werd aan de deur geklopt, en op haar ‘Binnen’ trad Therese in.

Het meisje zag er niet zoo opgewekt uit als anders; zij had roode oogen en een smartelijke trek lag om haar lippen.

‘He, ben je weer hier?’ vroeg de oude vrouw, haastig den brief in de enveloppe stekend. ‘waarom, is er iets bijzonders?’

‘Och neen! ten minste niets wat u niet weet, mevrouw, maar ik kwam moeder eens bezoeken en och! och! wat vind ik haar verminderd. - Ik vrees, dat het hard met haar achteruit gaat.’

En terwijl zij haar eigen oogen afwischte, merkte zij, dat juffrouw Van Berken ook schreide.

‘Ja, u vindt het ook; vader schijnt het niet in te zien. Hij is zoo gelukkig over het prachtige voorstel, dat mijnheer hem gedaan heeft. U weet er zeker alles van?’

‘Ja, mijn zoon heeft het mij verteld.’

‘Dan ben ik niet overtollig meer,’ zeide zij met een bitteren glimlach; ‘maar de groote vraag is, of moeder er nog van genieten kan. In elk geval, ik verlaat haar niet meer; ik zou vreemde menschen gaan oppassen en mijn eigen lief moedertje laten verwaarloozen. Dat nooit!’ ‘Daar heb je gelijk aan, Treesje! Mij bevalt je moeder ook niets in de laatste dagen. Maar wat zegt de dokter?’

‘Och! wat zegt die, zwakke longen, binnenkoorts, niets bepaald verontrustends, niets wat niet door rust, versterkende middelen en aanhoudende zorg kan terechtkomen, maar ik zie het ernstiger in.’

‘Maar je overdrijft misschien!’

‘In elk geval heb ik alles zoo geregeld, dat ik goed op moedertje zal kunnen passen; ik heb haar ziekbed in de kamer laten zetten, ik slaap daar op een stoel en wij huizen in de keuken. Vader is dan toch den heelen dag bij mijnheer op het kantoor en zoo gaat het heel goed.’

De oude juffrouw zag haar bewonderend aan en dacht:

‘Och, och! Wat een geluk zoo'n dochter te hebben. Ik heb het gemis nooit zoo gevoeld als tegenwoordig, nu ik overtollig geworden ben. Tot nu toe kon ik mij zelf goed helpen; maar wat moet ik nu beginnen?’

En toen hardop zeide zij met een stem, die zij vroolijk trachtte te doen klinken:

‘Treesje, zal ik je wat nieuws vertellen? Ik ga Doornhage uit; ik blijf hier niet wonen, als mijn zoon getrouwd is.’

Therese verbleekte en sloeg de handen ineen.

‘Maar, mevrouw! Dat is toch niet waar. Constance kan dat toch niet verlangen.’

‘Neen, zij verlangt het ook niet, maar ik zie het zelf in. 't Zal niet gaan, ik als lastige derde tusschen de jongelui.’

‘En komt die mevrouw met haar beschildeerde gezicht dan hier in huis? Ik bedoel de andere oude mevrouw.’

‘Neen, dat geloof ik niet - maar dat moet zij weten. Ik wil geen beletsel zijn voor hun geluk.’

‘Och, Constance is altijd een doetje geweest, op school reeds. Zij had alleen maar plezier in allerlei liefhebberijtjes, nooit in iets degelijks of het eten was of leeren, en dan was zij toen reeds zoo gemakkelijk - zij liet anderen haar pupiter opredderen en kreeg telkens straf omdat zij al haar goed liet rondslingeren - alles liet vallen en nooit opraapte - maar daar kan zij wel veranderd in zijn,’ voegde Therese er bij, een beetje spijt voelend, dat zij haar oude schoolkameraad in een minder goed daglicht had gesteld.

‘Ja, ja, ik begrijp het. Daar zag ik haar ook juist voor aan. En als dat zoo is, dan - dan zie je wel, dat wij volstrekt niet bij mekaar passen. Ik zou me ergeren, misschien iets zeggen en dan was de harmonie verstoord voorgoed.’

‘Maar waar wil u heen gaan?’

‘Als ik dat maar wist. Onze Lieve Heer zal mij wel voorlichten. Bid voor mij, Therèse! Ik ben ook overtollig.’

De tranen rolden het meisje over de wangen, terwijl zij zeide:

‘Ik ben niet overtollig meer. Moeder heeft mij zoo noodig en ook uw zoon zal u eens noodig hebben, vroeg of laat.’

XII.

Eindelijk nam juffrouw Van Berken een besluit; zij wilde in Vlasveld gaan wonen; daar zou zij door tusschenkomst van mevrouw Vierman trachten een huisje met een tuintje te huren. 't Is waar: Vlasveld was geen Doornhage, het had lang zulke lieve omstreken niet, maar het was toch buiten. Robert moest er dikwijls zijn en zou haar dan telkens komen bezoeken en - zij verweet het zich zelf als een minder edele gedachte, maar zij kon er niets aan doen, dit zou de grootste aantrekkelijkheid zijn van zijn bezoek - dan alleen zijn en niet vergezeld van vrouw en schoonmoeder.

Nu bleef haar alleen nog maar over hem haar besluit mede te deelen.

Robert kwam in den loop van den Maandag te huis - weer erg vermoeid van zijn Haagsch uitstapje en van ee soirée die hij gisterenavond met zijn dames had moeten bijwonen, bij heele deftige kennissen van haar - alles chic in orde, vol bloemen en licht en mooie meubels.

Hij had den heelen avond op een ongemakkelijk klein stoeltje moeten zitten, veel muziek moeten aanhooren en onbeduidende praatjes over dingen, die hem niets interesseerden, niet mogen rooken en niets anders gedronken dan eerst slappe thee uit fijne Japansche kopjes en daarna limonade - terwijl

het buiten ruw en koud was - met lichte, flauwe koekjes.

Ook het eten bij mevrouw was lang niet, zooals hij het thuis gewoon was; kleine portiën in mooie schalen, weinig vleesch, haast geen groenten, een uitgebreid dessert, dat zich echter vooral vertoonde in het aantal kristallen schaaltes en schoteltjes, waarop een paar bonbons, gebakjes en eenige goedkoope echte stadsvruchten prijken.

In zijn hotel had hij 's morgens dubbel goed ontbeten, want hij had gisteren bepaald honger geleden en verlangde naar moeders kost.

Onder de reis had hij telkens moeite de lastige vraag te verdrijven:

‘Hoor ik nu wel thuis onder die menschen? Ik maak op mij zelf den indruk van een beer te zijn in een kippenkooi. Wij komen in niets overeen - Constance, ja Constance is een engel, maar och! och! zij is zoo saamgegroeid met die omgeving, dat het haar moeite genoeg zal kosten zich in mijn eenvoudig huis, bij mijn eenvoudige moeder te kunnen wennen.’

Hij smachtte er naar in zijn gewone doen terug te keeren, niet meer alle weken of ten minste alle veertien dagen naar Den Haag te reizen om dan, zooals hij het tot ergernis van mevrouw Manteghem zeide, in het kijkkastje te worden geplaatst, waar hij aan vrienden en familie als iets heel merkwaardigs werd vertoond.

Nu had hij geen plan gehad deze week zijn meisje te bezoeken, maar oom Zoo en tante Zus gaven die soirée te zijner eere, hij mocht niet ontbreken en hij had zich duldeloos verveeld en geërgerd.

Bij het naar huis gaan kreeg hij nog een terechtwijzing van mevrouw over zijn weinige spraakzaamheid en zelfs Constance was niet tevreden.

‘Ik zou zoo graag trotsch op je zijn, iedereen mijn keuze laten bewonderen - maar als je zoo saai en stil bent, dan begrijpen de menschen niet, wat mij zoo in je heeft aangetrokken,’ zeide zij, als altijd even lief.

En toen kwam het plotseling in hem op:

‘Als ik niet rijk heette, dan zou haar niets in mij hebben aangetrokken. Zij is te verblind door al het klatergoud, dat haar omringt.’

Maar hij verdreef alle lastige gedachten. Waren zij maar getrouwd en de schoonmoeder op een afstand, dan hoopte hij macht over haar te verkrijgen door zijn liefde, zijn zorg voor haar, zijn teer, fijn kasplantje. Hij hoopte zeker, dat ook zijn moeder hem zou helpen in die taak; eerst zou hij alle grillen van haar vervullen, zij mocht laten veranderen, verbouwen, het oude wegdoen, allerlei nieuws koopen, logés vragen, mits zij maar tevreden was, om later een ernstig aan haar plichten gewijd leven te leiden.

Maar dan kwam weer de lastige vraag: Was haar liefde voor hem groot genoeg om op te wegen tegen alles, wat zij in Den Haag achterliet, en bij gebrek aan liefde, had zij een ander hooger gevoel, dat haar handelingen bezielde, haar gevoelens regelde; was zij godsdienstig genoeg, om zooveel plichtsgevoel te hebben?

‘Ja, ja,’ herhaalde hij zich telkens, ‘als zij maar weg is onder den invloed harer moeder en onder dien van de mijne komt. ’t Kan niet anders, zij is nog zoo jong, zoo vatbaar voor indrukken ten goede en ten kwade...’

Hij trachtte het verwijt te verdooven, dat hij diep in zijn hart begon te hooren en dat hij zoo duidelijk las in de oogen zijner moeder.

‘Is het niet onverantwoordelijk uw toekomst te vertrouwen aan zoo'n vlindertje, zoo'n bloem van één dag? Welke waarborgen geeft zij u voor uw toekomstig geluk? Zij dorst naar opwinding, naar verstrooijing. Zoodra zij niets heeft wat haar boeit,

zakt zij ineen en heet ziek. Haar lief gezichtje, haar aangeleerde maniertjes, haar kleine talenten, dat is alles, wat zij meebrengt in het huwelijk. Is dit voldoende voor een ernstig man als gij? Zijn dat de eigenschappen, die een christelijke vrouw en moeder op de eerste plaats onontbeerlijk zijn?...

Maar hij smoorde die stem; hij wilde doof en blind zijn, zoo vervulde hem zijn ingenomenheid met dat meisje geheel.

Dien dag was hij echter door al de tegenstrijdige vragen, die zich aan hem opdrongen, door de geleden verveling op de soirée, door het werk, dat zich bij zijn terugkomst had opgehoopt, door een paar bezoeken van veel belang, die hij gemist had tijdens zijn afwezigheid, en eindelijk door een paar onaangename brieven over hangende zaken, uit zijn humeur geraakt en dus niet in de beste stemming, toen zijn moeder na het eten tot hem zeide op hoogst ernstige en zelfs plechtigen toon:

‘Ik zou je graag eens willen spreken, Robert, over iets heel belangrijks.’

‘Moeder, u had geen ongunstiger tijd kunnen kiezen, om belangrijke dingen met mij te bespreken. Ik zit tot over de ooren in het werk begraven en tot overmaat van ongeluk is Vermeilen's vrouw erg ziek en zijn hoofd staat ook niet bij zijn werk. Ik begrijp niet, hoe ik er door kom. Als het lang moet zijn, dan zal u wel moeten wachten tot van avond!’

‘Heel goed, Rob! Overspan je zoo niet. Je ziet er slecht uit.’

‘t Is ook niet uit te houden zoo'n leven, en dat moet dan nog duren den heelen winter door tot na Paschen. Ik zal het Constance zeggen, ik houd het zoo lang niet vol. Wij moeten in het begin van het jaar trouwen.’

Hij ging heen en zijn moeder zag hem bezorgd na, zij kende haar zoon niet meer, die vreemde vrouwen hadden hem veranderd; hij had nooit last gehad van zenuwen, nu schenen zij hem de baas; dat gejaagde stadsleven deugde hem niet, maar hoe zou het later gaan als hij geheel aan die twee overgelaten was?

‘Heer, Heer! Geef uitkomst,’ bad zij, ‘zoo gaat het niet langer! Hij gaat ten onder, mijn flinke, brave jongen.’

Dien middag bracht zij een bezoek aan juffrouw Vermeden en vond haar erg zwak en min, maar toch opgeruimd en tevreden.

‘O, mevrouw!’ zeide zij met haar reeds holle stem, ‘u weet niet, wat een rust en kalmte het mij geeft, dat Treesje hier is en mij oppast. 't Is zoo'n juweel van een kind. Onze Lieve Heer heeft ons veel ontnomen, maar ik mag niet klagen nu Hij ons zoo'n lieve dochter heeft gegeven.’

De tranen stonden in de oogen der oude vrouw, en zij drukte de hand der zieke.

‘Ja, u heeft nog geluk in al uw tegenspoed gehad. De degelijke, flinke meisjes worden hoe langer hoe schaarscher; mevrouw Vierman zegt altijd, dat zij blij is geen dochter te hebben, omdat die nieuwerwetsche meisjes altijd op haar moeder neerzien en zulke heel andere ideeën hebben dan wij vrouwen van vroeger. Maar Therese is zoo heel anders.’

‘U is ook zoo goed voor ons, mevrouw. Als ik bij onzen Lieven Heer ben, zal ik zoo vurig bidden voor u en uw zoon, dat mijnheer gelukkig mag worden in zijn huwelijk, maar nog één ding moet ik u verzoeken hem te vragen?’

‘Zeg het gerust, juffrouw Vermeden, wat ligt u op het hart?’

‘Of Therese, als ik ben heengegaan, hier mag blijven bij haar vader, hij heeft haar zoo noodig! Zij zal niemand hinderen, dat weet u wel....’

‘O ja, zeker, maar ik had een ander plan. Ik weet niet hoe u er over denken zal. Natuurlijk heeft uw man de grootste en de eerste rechten, maar het zou weer zulk een teleurstelling voor mij zijn - daar dit alleen mij verzoent met mijn toekomstplan.’

En toen haar toefluisterend, terwijl de tranen haar over de wangen rolden:

‘Ik ga verhuizen - ik blijf met bij de jonge lui - ik ga in Vlasveld wonen.... en.... en.... ik zou zoo gaarne uw dochter bij mij hebben als hulp en gezelschap. Nooit heb ik iemand ontmoet, van wie ik het zou wenschen - zij alleen!’

Juffrouw Vermeden zag haar aan en vouwde de handen vol blijdschap.

‘Ik vertrouw haar zoo gaarne aan u toe! Dan zal Vermeilen er wel iets op vinden. Hij kan haar beter missen dan u; door mijn ziekte en haar afwezigheid was hij in den laatsten tijd toch al gewoon voor zich zelf te zorgen, en dan, als ik er niet meer ben.

‘Maar u kan toch nog beter worden, wij zullen u zoo versterken en opkwikken. Kom, juffrouw, laat den moed niet zinken. Geloof me, er is dikwijls meer moed toe noodig om voort te leven dan om te sterven.’

Juist kwam Therese binnen met een kop bouillon, die juffrouw Van Berken had meegebracht en die zij nu had opgewarmd.

‘Kind, wij vechten om je,’ sprak haar moeder met een flauwen glimlach, ‘en dan zeg je nog, dat je overtollig bent....’

‘Neen, nu u ziek is zeker niet, maar wanneer u beter wordt, dan moet ik weer de wijde wereld in.’

‘Dan kom je bij mij, dan vindt je bij mij je tehuis - wij twee overtolligen. Dat wil je toch wel, in Vlasveld bij mij inwonen?’

‘Als - als mijn ouders mij niet meer noodig hebben en zij staan het toe!’

‘Wat mij betreft en Vermeden ook, wij zullen het als een groot geluk beschouwen.’

‘Nu, dan ben ik geholpen,’ zeide de oude vrouw opstaande, en tot zich zelf zeide zij bij het naar huis gaan:

‘Nu kan ik Robert ten minste een volledig levensplan voor mijn overschotje van jaren voorleggen.’

(Wordt vervolgd.)

De Oost-Gothen.

Het tijdperk der groote Volksverhuizing viel samen met het toenemend verval van het West-Romeinsche rijk. Ook zonder den inval der Hunnen in ons werelddeel, zouden vermoedelijk de barbaarsche volksstammen uit het Noorden en het Oosten van Europa zich op het eenmaal zoo machtige wereldrijk hebben geworpen, maar de komst der Aziatische Hunnen, die de andere volken voor zich uitdreven, verhaastte den ondergang van het West-Romeinsche rijk.

Een der volksstammen, op de schoone en vruchtbare Romeinsche gewesten belust, waren de Gothen, die, aanvankelijk aan de Oostzee in het hedendaagsche West-Pruisen gevestigd, in de tweede helft der derde eeuw in het gebied van den Donau en aan de Zwarte Zee werden aangetroffen, waar zij weldra in vijandelijke aanraking kwamen met de Romeinen.

De Volksverhuizing had ook een opschuiving der Gothen naar het Westen ten gevolge. De West-Gothen, een der twee groote stammen, drongen in het zuiden van Frankrijk en Spanje door, waar zij een machtig rijk stichtten, met Tolosa, het tegenwoordige Toulouse, tot hoofdstad. De Oost Gothen van hun kant hadden Pannonië, het westelijk gedeelte van Hongarije, tot verblijfplaats gekozen, tot de keizer van het Oost-Romeinsche rijk, die in hen onrustige en gevaarlijke naburen

had, hun de verovering van Italië voorspiegelde. Dit behoefde geen tweemaal gezegd te worden.

Koning der Oost-Gothen was toen de jeugdige Theodorik, die aan het hof te Byzantium was opgevoed. In het jaar 488 braken de Gothen uit hun woonplaatsen in Pannonië op, met vrouwen en kinderen, met have en vee. Op hun tocht hadden zij met groote bezwaren te kampen, en eerst na hevige gevechten met de Gepiden en andere volksstammen overschreden zij in den zomer van 489 de grenzen van Italië. Hier regeerde Odoacer, de koning der Herulers, die in 476 den laatsten keizer van het West-Romeinsche rijk, Romulus Augustulus, van den troon had gestooten. Een zwaren strijd met Odoacer had Theodorik te voeren, en het duurde niet minder dan drie jaren, voordat het sterke Ravenna, waar Odoacer zich na menige nederlaag had teruggetrokken, in handen der Gothen viel. Maar met den val dezer vesting was het pleit beslist, en drie en dertig jaar regeerde Theodorik, die in de geschiedenis den naam van den Groote heeft ontvangen, over Italië, maar niet alleen over Italië, want ook tot over een deel van Gallië, van Pannonië en Dalmatië wist hij zijn gebied uit te strekken. Met de koningen der Borgondiërs, Franken, Vandalen en andere volken sloot hij verbintenissen, en uit de verst verwijderde landen werden gezanten naar zijn hof te Ravenna gezonden. De Esthen en Lijflanders, die het strand der Oostzee bewoonden,

vereerden hem den kostbaren barnsteen, en de Zweden in het hooge Noorden zonden hem sabelbont. Ook de legende heeft zich van Theodoriks naam meester gemaakt, en de Duitsche zangers hebben hem als Dietrich van Bern (Verona) in het heldenlied verheerlijkt.

Bij Theodoriks dood volgde zijn kleinzoon Athalarik hem op, onder voogdijschap zijner moeder Amalaswintha. Nadat Athalarik reeds in 534 was overleden, nam Amalaswintha, die wist, dat de Gothen zich nooit de heerschappij eener vrouw zouden laten welgevalen, Theodatus, een bloedverwant uit het koninklijk geslacht der Amalen, tot mede-regent. Toen deze haar kort daarop liet vermoorden, verschaftte dit den keizer van het Oost-Romeinsche rijk, den krachtigen en doortastenden Justinianus, een goede gelegenheid, om te pogen, Italië bij zijn gebied te voegen.

DE LAATSTE GOTHEN, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN A. ZICK.

's Keizers bekwame veldheer Belisarius had reeds het rijk der Vandalen in Afrika, Corsica en Sardinië veroverd, deed na den dood van Amalaswintha Sicilië voor zijn zegevierende

wapens bukken en stak in den herfst van het jaar 536 naar het vasteland van Italië over. In Beneden-Italië gaven de meeste steden zich zonder slag of stoot aan hem over, en Napels viel na een langdurig beleg door list in Belisarius' handen.

Theodatus, die het niet gewaagd had, tegen het keizerlijk leger op te rukken, had daardoor alle vertrouwen bij de Gothen verloren, die naar oud Germaansch gebruik een dapperen krijgsman, Witiges, op het schild hieven en als koning begroetten. Met een geducht leger trok Witiges naar Rome, dat door Belisarius een vol jaar met den meesten moed werd verdedigd. Daar Grieksche krijgsbenden de Gothen in den rug bedreigden en de steden in Noord-Italië bemachtigden, zag Witiges zich genoodzaakt, het beleg op te breken en naar Ravenna terug te keeren.

Intusschen had keizer Justinianus op inblazingen van Belisarius' vijanden wantrouwen tegen zijn grooten veldheer opgevat: hij vreesde dat deze in Italië een eigen koninkrijk wilde stichten. Belisarius had hulptroepen gevraagd,

om den oorlog spoediger tot een goed einde te brengen. Justinianus zond die onder Narses, die onafhankelijk van Belisarius bevel zou voeren. De ijverzucht, die hierdoor tusschen de beide bevelhebbers ontstond, had de schromelijkste gevolgen: de Gothen maakten zich van de gewichtige stad Milaan meester, waar zij vreeselijk huis hielden en volgens Procopius 300.000 menschen ombrachten. Nu riep de keizer Narses terug en droeg het bevel over de beide vereenigde legers aan Belisarius op, die naar Ravenna oprukte, zich van deze vesting meester maakte en in 540 met den gevangen koning Witiges, de aanzienlijksten de lands en de schatten der Gothen naar Constantinopel terugkeerde.

Terwijl de keizer zijn dapperen veldheer naar het Oosten van zijn rijk zond, om de Perzen, die een inval gedaan hadden, te bedwingen, stonden de Gothen op en kozen den dapperen Totilas tot hun koning, die weldra meester was van een groot deel van Italië.

Nu werd opnieuw Belisarius afgezonden, om het verloren gebied te herwinnen, en in de lente van 544 kwam de veldheer te Ravenna aan. Maar de keizer had hem noch de noodige troepen, noch het noodige geld gegeven, zoodat hij met al zijn talent en zijn dapperheid den oorlog niet met eenige kracht kon voeren. Totilas behaalde het eene voordeel na het andere, en ten laatste verzocht Belisarius verlof, naar Constantinopel te mogen terugkeeren, welk verlof hem in het jaar 549 verleend werd.

Als opvolger van Belisarius zond de keizer zijn gunsteling Narses, wien ruimschoots gegeven werd wat den held Belisarius was geweigerd: soldaten en geld. De Gothen lachten, toen zij vernamen, dat Narses, een klein, zwak mannetje, de Grieken tegen hen zou aanvoeren, maar spoedig zouden zij ondervinden, welk een krachtige geest in dat zwakke, misvormde lichaam huisde.

Aan het hoofd zijner krijgers trok Totilas Narses te gemoet. In den zomer van 552 kwam het bij Taginae in de Apennijnen tot een slag, waarin Totilas en zijn Gothen een schitterende dapperheid aan den dag legden, maar niet opgewassen waren tegen de overmacht en het veldheerstalent van Narses. Totilas zelf sneuvelde, terwijl hij zijn met speren doorboord schild voor een ander verwisselde.

Met Totilas was de geluksster der Gothen ondergegaan. Wel betoonde de nieuwe en laatste koning der Gothen, Tejas, zich een dapper veldheer, maar hij zou spoedig het lot van Totilas deelen. Bij den Vesuvius kwam het tot een laatsten, hardnekkigen slag. Zestig dagen streed Tejas aan het hoofd zijner helden een wanhopigen strijd, maar met de meeste zijner wapenmakers vond hij er den dood. Aan de weinige overgeblevene Gothen stond Narses vrijen aftocht toe, hun tevens vergunnende, het lijk van hun gesneuvelde koning mee te voeren.

Dit tooneel geeft onze gravure op aangrijpende wijze weer. Met sombere hoogheid in hun blik dalen de fiere Gothen de hoogte af, voorbij den zegevierenden veldheer, die in zijn draagstoel ligt ineengedoken. De stoere kracht der Germanen heeft moeten zwichten voor het grooter beleid der Grieken. Zij verlaten het land, waar zij een halve eeuw als meesters hebben geheerscht, om zich met andere Duitsche volken te vermengen en voorgoed uit de geschiedenis te verdwijnen.

**Maar 'ns terugkomen.
(Historisch.)**

't Gebeurde in een der nieuwe straten, welke het eerste, eenige en laatste monument vormen voor de uit het stof van vorige eeuwen opgediepte geleerden, die zij tot peetvaders kregen. Tegen het noemen van den naam zou geen bezwaar bestaan, doch waartoe is het noodig? Met X-sstraat ben ik even dicht bij de waarheid, want inderdaad was die nieuwe huizenreeks voor de stadgenooten nog niet meer dan een groote X. Als zij den naam hoorden, vroegen zij, gewoon aan telkens nieuwe vondsten van het gemeentebestuur: 'Waar-light die nu weer?' En dan kregen ze een omslachtige aanduiding, welke hen verwees naar een uithoek, minstens een half uur van 't hart der stad gelegen. Maar toch altijd nog een deftige uithoek, waar bakker, groenteboer en vleeschhouwersknecht tegen alle bewoonsters mevrouw zeggen. Zij glimlachen daarbij wel eens, maar dat is heel oneerbiedig; ze doen het dan ook alleen als de toegesprokenen het niet zien en dan bij voorkeur tegen de dienstboden, want die worden in dien uithoek ook gevonden, zij het in duodecimo.

In de X-sstraat dan stond op een warmen namiddag een loopknecht met een bezweet en zuur gezicht. Bezweet, want hij had vandaag al heel wat afgetippeld; zuur, omdat hij, ouder gewoonte, weer zoo dikwijls was weggezonden met de veelbelovende woorden: 'Maar 'ns terugkomen.' Zoolang hij nog midden in de stad was, gaf hij daar minder om: 'Waar je dagelijks voorbijkomt, kun je nog wel eens aanbellen.' Maar hoe verder hij in de nieuwe wijken kwam, hoe vaker hij zonder geld werd doorgezonden, en dan wordt het minder plezierig. 'Iederen dag komen er nieuwe quitanties bij, en als je dan nog met zooveel oude in je maag zit... Ik geef het je te doen, hoor.'

En in deze X-sstraat hield de man heelemaal zijn hart vast. Jongens, wat was dat een eind geweest. Zijn patroon wist zeker niet, dat het zoo ver was; anders leek hij wel gek, om zoo'n klein bedrag in zulk een uithoek te laten innen. Want hij moest f 0.70 - zegge zeventig cents - ontvangen!

'Dat had toch wel contant betaald kunnen worden,' mopperde onze man. Maar zoo zijn nu de hardzakkerige lui in zoo'n kouwe-aardappelenbuurt. Ze koopen voor een krabbel, laten 't opschrijven, geven geen antwoord op de rekening en vinden je nog brutaal, als je met de quitantie durft komen. 'Wat denkt je patroon van ons? We zullen wel betalen, hoor!' Zulke klanten kunnen we eigenlijk wel missen als kiespijn.

Blazend, zijn gegalonneerde pet achterover schuivend en zijn voorhoofd afwisschend, stond onze mopperaar stil, om het vijandelijk terrein te verkennen. Zijn quitantie verwees hem naar mevrouw op een bovenhuis. Zich moed insprekend, dat ze hem toch voor f 0.70 niet weg zou sturen, belde hij aan, zich daarop pal tegen de huisdeur plaatsend: 'Die lui hebben wel eens de aardigheid zich niet thuis te houden, als ze zien wat er gaande is.' Deze poets werd hem nu alvast niet gebakken, want uit een venster klonk een piepstem:

'Wie is daar?'

Hij keek langs den gevel en zag heel boven het hoofd van een miniatuur-dienstbode, uit welk hoofd de tweede vraag nederdaalde:

'Moet je hier wezen?'

'Ja.'

'Kun je 't me niet even hier zeggen? Ik moet zoo dikwijls naar beneden.'

Wat zou hij doen? 't Is waar: voor iedere klip klap moeten de boeien naar de bel. Behalve voor den melkboer en verdere nuttige wezens ook voor allerlei koop- en bedelvolk, dat met hardnekkigheid aan alle schelknoppen alarm maakt. Maar onze man dacht aan de mogelijkheid, dat hij zijn lange wandeling voor niets had gemaakt, en dat deed hem hardvochtig antwoorden:

‘Onmogelijk, juffrouw.’

Alle dienstboden zijn ‘juffrouw,’ vooral als je van verre met een quitantie komt en dus een beetje van haar medewerking afhangt.

Met een nijdig rukje schoot het hoofd der dienstjuffrouw naar binnen om eenigen tijd later aan de voordeur te verschijnen met de beleefde vraag.

‘Wat was het nou?’

Onze man gaf zijn quitantie.

‘Had je dat niet kunnen zeggen?’ klonk het verwijtend.

’s Meisjes boosheid stuitte echter af op de zelfzuchtige gedachte van haar tegenstander:

‘Wees nijdig voor mijn part. Als ik mijn centen maar krijg.’

Doch dat viel tegen. In een ommezentje was de dienstbare geest van boven terug met de quitantie, die zij overreikte met de vriendelijke woorden:

‘Man, mevrouw kan op ’t oogenblik niet betalen, want ze zit piano te spelen. Je moet vandaag over veertien dagen maar eens terugkomen, tusschen halftwee en twee uur.’

Dicht sloeg de deur en onze vriend stond met zijn geldswaardig papiertje weer in de zon.

Of hij op den aangegeven tijd terug is gegaan, meldt de historie niet.

AJËO.

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

II.

(Vervolg.)

VIII. In het Westend.

Den volgenden dag zetten wij onze studie van Londens monumenten voort met een bezoek aan de Parlementsgebouwen, welke alleen heden - Zaterdag - zonder een bepaald bewijs van toegang van binnen kunnen gezien worden. We stapten in de boot, vlak bij ons hotel, om te worden afgezet aan de Westminsterbridge, in de onmiddellijke nabijheid dus van ons doel.

De Parlementen - in laat-Gothischen of Tudor-stijl - vormen een der kolossaalste gebouwen, welke bestaan. Zij bevatten 11 zalen, 100 trappen en 1100 vertrekken en hebben in het geheel 36 millioen gekost. De versiering inwendig is het gebouw waardig. Binnentredende, met een wit fiche, dat we gratis van een politieagent ontvangen en aan zijn collega, die bijna naast hem staat, moeten teruggeven, komen wij eerst in de Queens robing room, een mooie kamer, met als hoofdversiering fresco's, die de deugden der ridderschap voorstellen. Het is hier dat de koningin zich ophoudt, voor zij zich, bij een bezoek aan het Parlement, naar het Hoogerhuis begeeft. Een groote galerij - de Victoria-galerij - met een tweetal fresco's, voorstellende: den slag bij Waterloo en den dood van Nelson bij Trafalgar, leidt naar de prinsenkamer, een model van even eenvoudig als zeldzaam mooi gebeeldhouwd houtwerk uit de middeleeuwen, met o.a., tusschen de paneelen van het houtwerk, tafereelen uit de Engelsche geschiedenis in relief.

Onmiddellijk hieraan grenst het Hoogerhuis, een magnifieke zaal in Gothischen stijl, die bijna geheel gevuld is met de roodlederen banken der lords. Vlak bij den

ingang - men zie de gravure in dit nummer, waarop een en ander zeer duidelijk is te vinden - staat de vergulde troon der koningin, met ter rechter* zijde een troon voor den prins van Wales en ter linker een voor den prins-gemaal, onder een en denzelfden gothieken hemel, die op zijn beurt tusschen twee vergulde candelabres staat.

Onmiddellijk hiervoor is een soort roode divan, officieel bekend onder den naam wolzak en bestemd voor den lord-kanselier. Aan beide zijden van den troon zijn tribunes voor gezanten enz.; recht er over voor de pers en voor het publiek.

Het Hoogerhuis verlatend, komen wij door de garde-robe der lords in de achthoekige middelhal, die niet minder rijk is gedecoreerd dan de rest en o.a. een mooi ingelegden vloer heeft. Deze hal vormt de overgang tot het Lagerhuis, dat wij nu bereiken langs een met acht fraaie fresco's versierde gang. Het Huis der Gemeenten is veel minder mooi dan het Huis der Lords en kan niet eens al zijn leden een plaats geven. De speaker zit er aan het noordelijk eind der zaal, de griffiers onmiddellijk voor hem. In de rondte zijn weer galerijen voor pers en publiek.

Deze zaal uitgaande, bezoeken we nu nog even de H. Stephanshall met portretten van beroemde Engelsche staatslieden, om het gebouw te verlaten door de oude Westminsterhall, die, in 1097 gebouwd, de grootste niet

door kolommen geschraagde zaal is in de wereld. Het is hier, dat de Engelsche koningen, met inbegrip van koningin Victoria, hun kroningsdiner hebben gegeven, maar het is hier tevens, dat Karel I, Thomas More, Strafford en zoovelen meer ter dood zijn veroordeeld en lord Cromwell als protector is gehuldigd.

Na in het voorbijgaan een blik te hebben geworpen in de Margaretha-kerk, - waar de officieele diensten worden gehouden - staken we nu over naar de Westminster-abbey, het Londensch Pantheon, met dit groot verschil, dat de Engelschman, ter wille zijner beroemdheden, God niet onttroonde, en de kerk, al werd zij tempel der faam, toch in de allereerste plaats kerk bleef. Wij hebben consciëntieus stuk voor stuk gezien de ontelbare grafzerken en monumenten, die hier bijeenliggen, en in den beginne zelfs getracht, om, waar het geheugen te kort schoot, de namen op te slaan van hen, aan wie men gehoopt heeft hier de onsterfelijkheid te schenken. We hebben het niet lang volgehouden. Mijn reisgezellen begonnen al spoedig de ernstige lectuur, waarop ik hun vergasten wilde, met een schertsend woord te onderbreken, zonder dat ik hun ongelijk kon geven. Hier is werkelijk van het goede te veel. De graftomben zijn er opgestapeld. We verhaastten dan ook al spoedig onzen tred, om nu en dan slechts even stil te staan voor enkele monumenten, die bijzonder opvielen. De zerken in den Poets corner alleen werden, naar de traditie en het voorbeeld van anderen, wat aandachtiger gezien, vooral dat van Dickens, welks grootste roem zijn eenvoud is.

In de kapellen daarentegen, waar wij wel wat meer op ons gemak hadden willen rondkijken, werden wij meegesleept door den gids, die, als hij zijn lesje had afgerateld, zich haastte zijn weg te vervolgen. Uit de eenig mooie kapel van Hendrik VII kon hij ons echter zoo gemakkelijk niet verdrijven. Wij lieten rustig ons oog gaan over het heerlijke snijwerk in steen, dat, frisch en vroolijk, elegant en rijk, dezen koepel maakt tot een eenig juweeltje. Wat een groot toovenaar, door Gods genade, moet de man zijn geweest, die met zijn beitel hier den steen kneedde als was en hem tot in de kleinste details dwong naar zijn wil. De mooiste grafmonumenten - en er zijn mooie in deze kapel - trekken geen aandacht. Men heeft alleen oog voor de heerlijke omlijsting, waarin zij zijn geplaatst.

Ook de kapel van den H. Eduard mag bekeken worden, en bevat menig fraai monument. Hier staat ook de oude kroningsstoel, een leelijk eikenhouten meubel, dat intusschen nog bij iedere kroning dienst doet, maar dan onder een goudbrocaten kleed wordt verborgen. Onder den zetel is de St.-Jacobssteen, waarop volgens de legende de H. Aartsvader van de ladder droomde. Koning Eduard I bracht hem in 1297 naar Londen mee, als een emblema van Schotlands onderwerping.

Na het verlaten van de kapellen brengen wij een kort bezoek aan de kloosters en het Chapel House, waar documenten, op de kerk betrekking hebbende, bewaard worden, om dan in de kerk terugkeerende, het oog nog enkele oogenblikken te laten waren door het heerlijk middelschip, zoo zuiver van stijl, en langs de slanke pilaren, die de gedachten opvoeren tot de hooge hemelen, waarin hun lijnen zich schijnen te verliezen, en tot den oneindigen God, die er regeert.

Men wordt dan ook kregel, wanneer men, weer buitenkomende, de leelijke torens ziet, waarmee de geniale bouwmeester van de St. Paul de tweede kerk van Londen ontsierde.

Langs de Whitehall met zijn reusachtige regeeringsgebouwen wandelden wij naar de National Galery en de daaraan grenzende National Portrait Galery, beide op de

Trafalgarsquare. We hebben over het algemeen de museums bezocht als toeristen, die vooraf, op gezag van anderen, een keuze hebben gedaan uit hetgeen er te zien is en het overige met zekere onverschilligheid zijn voorbijgegaan. Hadden wij anders gehandeld, de enkele dagen, door ons te Londen doorgebracht, zouden niet genoeg zijn geweest, om de schatten van ook maar één museum naar behooren op te nemen. Alleen in de National Galery zijn wij schier voor alles blijven staan. Er zijn heel wat uitgebreider schilderijenverzamelingen dan deze, maar al doet de Engelschman zelf weinig aan kunst, men zal moeilijk een collectie vinden, waar de verschillende landen zoo uitmuntend vertegenwoordigd zijn als hier. Nergens ook is de gelegenheid beter om de meesterwerken van een en dezelfde school met elkander te vergelijken. Ze zijn hier alle zooveel mogelijk bijeengehangen. De Italiaansche, de Hollandsch-Vlaamsche - onder deze behoort de zoogenaamde Peel collectie -, de Spaansche, de Fransche, de Duitsche en Britsche school hebben elk voor zich een of meer afzonderlijke zalen. De Italiaansche afdeeling - die de kroon spant - is op zijn beurt weer gesplitst in een tiental onderafdeelingen, als een Toscaansche, een Venetiaansche enz.

Een ruwen greep doende in deze heerlijke verzameling, wend ik in de allereerste plaats den blik naar de Italiaansche afdeelingen. Ik noem daaruit: de H. Maagd in aanbidding voor het Kind Jesus, van Verrochio, waarvan alleen de proportiën den meester geen eer aandoen; een Christus, de banier der Verrijzenis dragende, van Fra Angelico, met Heiligen, die zoo uit den hemel schijnen neergedaald; de H. Maagd op een troon, van Giulio Grandi, die vooral in de kunstig gebeeldhouwde paneelen van den troon getoond heeft wat zijn penseel vermocht; een Pietà van Francia; een Madonna, het Kind aanbiddend, van Perugino; de herders aan de Kribbe, een der vele hier aanwezige meesterwerken van Titiaan; de Aanbidding der Wijzen en de Familie van Darius aan de voeten van Alexander den Groote, beide van Paul Veronese; verschillende meesterwerken van Correggio, Leonardo di Vinci enz.

In de Hollandsch-Vlaamsche afdeeling zijn door enkele hunner beste werken vertegenwoordigd - ik noem ze achter elkander, naar gelang hun namen mij invallen - Rembrandt (een portret van hem zelf, de overspelige vrouw enz.); Rubens (het strooien hoedje); Van Dijck, Van Ostade, van Ruysdael, Van Eyck, Albert Cuyp (o.a. een prachtig landschap, waarop het licht wonderbaar mooi neervalt); Gerard Dou, de Teniersen, Hobbema (de laan van Middelharnis) en Jan Steen. Murillo - met o.a. een H. Familie en het portret van een boerenknaap - en Velasquez met een admiraal schitteren in de Spaansche afdeeling, Vernet, Claude en Poussin in de Fransche en Holbein in de Duitsche.

Zelfs de Engelsche school, elders schier nimmer vertegenwoordigd, maakt een flink figuur en toont dat ook hier nog kunstenaars zijn, die genoemd mogen worden.

Van dit alles het puikje is: de Madonna degli Ansedei van Raphael, een hemelsch mooi beeld der H. Maagd, tusschen den H. Johannes den Dooper en Nicolaas van Bari, met een gezicht op de Toscaansche heuvelen als achtergrond. Alleen ergert men zich, dat men geen cataloog kan openslaan, of men vindt bij dit kunstwerk - gelijk trouwens maar bij al te veel mooie dingen - zoo prozaïsch mogelijk genoteerd, dat het 70.000 pond sterling, d.i. 840.000 gulden heeft gekost.

Vlak er naast hangt een ander juweeltje van Raphael: het visioen van een ridder met het origineele carton er onder. Twee vrouwelijke figuren, de edele en onedele driften vertegenwoordigend, laten hem de keuze tusschen het genot en den roem.

Deze en vele andere schatten in dit Museum zitten naar Britsche manier - men herinnert het zich wellicht van de Rembrandttentoonstelling - achter glas, hetgeen, als het licht er op valt, zeer hinderlijk is.

Maar het wordt tijd, dat ik van de National Galery afscheid neem. Er zijn, zeker, nog tal van andere werken, die evenveel of meer recht hebben op een vermelding, dan die ik opnoemde. Ik heb echter allerminst de pretentie, den lezers van de *Illustratie* op het gebied der kunst ten gids te kunnen strekken. Ik heb alleen willen vermelden, wat mij bij ons vluchtig bezoek aan de National Galery het meest heeft getroffen en zich, als gevolg daarvan, thans, bij het schrijven dezer regelen, in het geheugen op den voorgrond dringt.

Van de National Galery komende wippen wij even de Portrait Galery in. Uit kunstooipunt is deze veel minder interessant; toch is het de moeite waard, een enkelen blik te werpen op deze collectie portretten van Brittannië's groote mannen, al ware het alleen om eerbied te krijgen voor de onbevangenheid der Engelschen, die aan een portret van kardinaal Manning - nog wel met een groote koperen plaat er onder, waarop o.a. zijn bekeering wordt herdacht - in een der zalen een eereplaats gaf. Ook kardinaal Newman komt in datzelfde vertrek goed tot zijn recht.

Van den anderen kant ontbreken natuurlijk evenmin Darwin en soortgelijke Engelschen, die ons minder sympathiek zijn. De meesten loopen wij stil voorbij. Wij hebben vandaag reeds zooveel zalen doorgedrenteld, dat wij hartelijk beginnen te verlangen naar de buitenlucht, en we nu spoedig den uitgang opzoeken, om, het voorbeeld der Londenaars volgende, tot besluit van onze omzwerving, voor het diner nog een uurtje in het Hydepark te vertoeven.

IX. Een zondag buiten.

Met dit al waren we reeds een volle week in Engeland. Het was weer Zondag. In de allereerste plaats moesten wij dus zorgen Mis te hooren. We zochten daartoe een zeer bescheiden Godshuisje op, betrekkelijk nogal in de buurt, dat we een der vorige dagen hadden ontdekt. Het was de Etheldreda-kerk, de voormalige kapel van het paleis der bisschoppen van Ely, die aan het einde der Ely-place - een ruim maar stil plein, dat een sterk contrast vormt met de drukte in het naburige Holborn - voor het oog schier geheel verborgen ligt. Vlak aan de Charterhousestreet, en dus blijkbaar op gemeentegrond, staat echter een groot bord, dat naar de kerk verwijst en als ik mij wel herinner ook de diensten vermeldt.

De kapel bestaat uit een boven- en een onderkerk of crypt in 14e-eeuwschen stijl, die er beide vrij eenvoudig en armoedig uitzien. De bovenkerk mag alleen bogen op een magnifiek eikenhouten gewelf en een paar ramen, waarvan het lofwerk zeldzaam fraai is.

De Etheldreda, een der zeer weinige gebouwen, welke in deze buurt bij den grooten brand in 1666 gespaard bleven, is geruimen tijd in Anglicaansche handen geweest. Men kan dit lezen op een zwart marmeren steen, die aan het einde van de lange kloostergang, langs welke men de kerk binnentreedt, in den muur is gemetseld.

In de H. Mis van acht uren waren met ons hoogstens een twaalfstal personen, die voor het meerendeel tot de H. Tafel naderden, doch daarna, voor onze gewoonten bijzonder vlug, weer de kerk verlieten.

De City, waarin deze kerk gelegen is, is op Zondagen als uitgestorven. De straten, langs welke wij terugkeerden, anders zoo vol, waren dan ook thans verlaten. De

winkels en magazijnen bleven gesloten en slechts hier en daar zag men een voetganger.

Des te drukker echter was het aan het Waterloo-station, waarheen wij nu opwandelden, om met een overgroot deel der Londenars den Zondag buiten te gaan doorbrengen. Het geheele verkeer is ingericht op deze wekelijksche uittochten. Zaterdagsmiddags begint het. Vele kantoren en winkels sluiten tegen vier uur of vroeger en openen 's Maandags een paar uur later dan gewoonlijk. Patroon en bedienden hebben allen dus gelegenheid, nog dien avond zelf de stad te ontvluchten naar de meer verwijderde uitspanningsoorden. De meesten echter gaan Zondag. Op dien dag loopen de gewone treinen niet. Er is een speciale dienstregeling, alleen geldende op den eersten dag der week, met een zeer drukken treinenloop naar de schoonste stadjes en dorpen in den omtrek.

Een eerste plaats neemt onder deze in Hampton-Court, waarheen ook wij ons begaven. Er waren daar, toen wij er tegen elf uur aankwamen, reeds duizenden en duizenden Londenars, ten deele aangebracht door vroegere trei-

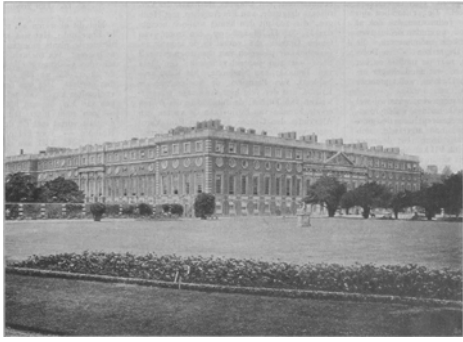
nen, maar ook door rijtuigen, omnibussen, booten enz. Velen van hen waren aan 't spelevaren op de Theems, terwijl anderen hun beurt stonden af te wachten. Met gretigen blik tuurden zij van de brug naar de bootjes, die, vroolijk rondvarende, aan de rivier een allerschilderachtigst aanzien gaven. Ook wij hadden gaarne een tochtje gemaakt, doch er stond reeds te veel op het program: het koninklijk paleis van Hampton-Court, Richmond met zijn park en de Kew Gardens.

Naar het paleis leidt een lange laan, die ons door de eeuwenoude poorten van het kasteel, hetwelk eerst later openging, in het heerlijk mooie park bracht. Men heeft hier alles wat men wenschen kan: breede wandelpaden, dichtbeschaduwde lanen, perken, gevormd door een mengelmoes van nooit geziene en bij ons in het veld groeiende bloemen, en eindelijk, recht voor den ingang, een ongeveer een kilometer langen vijver. In den tuin van het paleis is de bekende reusachtige druivenboom, die, in 1768 door Lancelot Brown geplant, thans zijn takken over een breedte van vijf en dertig meter uitstrekt. Hij neemt voor zich alleen een flinke Westlandsche druivenkas in beslag en stelt zich met de gewone hoogte daarvan bij lange niet tevreden. De boom - vijf en zeventig cM. in omtrek - brengt dan ook alleen gemiddeld drie duizend trossen blauwe druiven (Black Hamburg) op. Van het jaar zal het wel meer zijn, want de wingerd kon niet voller hangen, en de Westlandsche tuinders mochten wenschen, dat hun kasdruiven op dat tijdstip al zoo ver geweest waren.

Links van het paleis, aan het einde van een lommerrijk park, is een doolhof, waaruit we niet dan na heel wat gezoek en gelach geraakten. Met linkshouden alleen - zooals de koetsiers te Londen doen moeten en men ons hier ook aanbeval - kwam men er niet.

Het was intusschen tijd geworden om het gebouw zelf eens te bezichtigen. Het kasteel Hampton Court is het grootste der koninklijke paleizen, doch - een gravure stelt den lezer in staat er een blik op te werpen - meer groot dan fraai. Sinds George II is het door de vorstelijke familie niet meer bewoond. Van de duizend kamers, die het telt, zijn er achthonderd betrokken door leden van aristocratische familiën, die er op kosten der koningin leven. Oorspronkelijk behoorde het paleis aan kardinaal Wolseley, die het liet bouwen, doch het, kort nadat het gereed kwam, aan koning Hendrik VIII ten geschenke gaf.

Het publiek mag een twintigtal kamers zien. Zij dienen in hoofdzaak als museum voor een zeer mooie collectie schilderijen, waaronder vooral de Venetiaansche school goed vertegenwoordigd is en ook de Hollandsche niet ontbreekt. Het neusje van den zalm is de Mantegna Galerij, een kapitale schilderij, den triomphalen intocht van Cesar voorstellende. Verder ziet men in de verschillende kamers eenige mooie gobelins, enkele fraaie meubelen, vooral ledikanten, een marmeren bad, een klok, die maar eens in het jaar behoeft te worden opgewonden, enz. Er behoort nog bij, dat men in kamer No. 8 in den spiegel aan den wand kijkt, waarin men alle kamers nog eens terugziet, en in kamer No. 12 een blik door het venster werpt, om den tuin en den vijver in al zijn pracht te bewonderen.

HET PALEIS DER VORSTELIJKE FAMILIE TE HAMPTON-COURT.

We zagen nog extra, voor het verlaten van de laatste kamer, de zon een regenboog vormen in het opspringende water van een fontein, wel een bewijs hoe het mooie weer ons ook hier niet in den steek liet. Buiten gekomen, beschouwden wij nog vluchtig de beroemde Astronomical Clock in de Clock Court, om dan, den doolhof weer voorbijgaande, onzen weg naar Richmond te vervolgen. Juist kwam een omnibus aan, die ons nu door het Bushypark reed - een koninklijk domein van 1000 acres - waarin de herten dansten over den weg en uit de handen der kinderen aten en de goudvischjes en karpers lustig spartelden in een mooien vijver. Er staan hier heele rijen kastanjeboomen, wier uitsluitend witte bloemen in het voorjaar een eenigen aanblik opleveren en duizenden Londenaars naar hier lokken.

Te Richmond, een charmant stadje, brachten wij een vluchtig bezoek aan zijn beroemd park en genoten eenigen tijd van het heerlijk gezicht, dat we van af de *Terrace Gardens*, een dichtbeplante heuvel, op de Theems en zijn groene boorden heeft. Met een tram, die een ietwat flink voetganger met alle gemak had kunnen bijhouden, zetten wij dan onzen tocht voort tot Kew en zijn reusachtigen botanischen tuin. Wij trotseerden er de tropische hitte om een kijkje te nemen in de warme kassen - beroemd om haar wonderbaar schoone varens, orchideeën, cactussen, palmen en waterlelies - en wandelden in de schaduwrijke lanen van het Arboretum, een verzameling van alle denkbare boomen, waaronder heden menig paartje bescherming tegen de zonnestralen had gezocht.

Een omnibus reed ons van hier door half Londen - o.a. langs het Hydepark, waaruit duizenden menschen stroomden, die hier hun Zondagsch luchtje waren gaan happen - naar het hotel, waar wij klokke acht, en dus nog juist op tijd voor de table d'hôte, aankwamen.

Er werd wat langer getafeld dan anders, zoodat het laat was eer wij er aan dachten. De Engelsche Zondag, door zooveel vervelend genoemd, was omgevlogen en voor ons een der genotvolste dagen geweest, die wij op Engelschen bodem doorbrachten.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 41]

Overtollig.

Door Mathilde.

XIII.

Dien avond zeide zij het aan Robert, zeer kalm, zeer beredeneerd en zeer voorzichtig, maar zij was volstrekt niet voorbereid op de wijze, waarop hij de tijding opnam.

Eerst zag hij haar verbaasd en ongeloovig aan alsof hij het maar niet begrijpen kon, en eensklaps scheen het hem duidelijk te worden, en zonder een woord te zeggen, liet hij zijn hoofd op de tafel vallen en begon luid te snikken. Zijn moeder wist niet wat zij zag en hoorde. Zij herinnerde zich niet, hem na zijn kinderjaren ooit te hebben zien schreien. Maar de opwindning en overspanning der laatste dagen of weken barstte nu eindelijk los, en hij kon zich geen rekenschap geven van zijn aandoening.

‘Maar, lieve jongen!’ zeide zijn moeder opstaande en hem over het hoofd strijkend, ‘trek je het je zoo aan? Vind je het zoo erg? Maar ik kan niets beters doen. 't Is het verstandigst, je zult het later zelf inzien.’

‘O moeder, moeder! Dat u mijn zorgen weer vermeerdert! Ik heb al zooveel aan mijn hoofd, zooveel! Ik weet niet, hoe er door te komen.’

‘Maar, Rob, 't is toch niets ergs?’

‘Ach neen, ik kom er wel over heen. Ik heb wel voor heeter vuren gestaan, maar nu, juist nu komt mij alles zoo slecht gelegen. Ik heb aan zooveel te denken - en nu dit weer!’

‘Had ik het geweten, dan zou ik nog een beetje gewacht hebben met het jou te zeggen, maar ik loop er reeds zoo lang mee rond. Wij moeten eindelijk maatregelen nemen om alles te schikken!’

‘Ik voel mij als een gejaagd hert, dat maakt mij zoo kinderachtig,’ zeide hij en zijn hoofd tegen zijn moeders borst latende vallen, sloot hij zijn oogen als een doodvermoeide; ‘ik ben zoo moe.’

‘Maar, lieve Rob,’ vroeg zijn moeder teeder en hartelijk, ‘wat maakt je dan zoo? Ben je misschien niet gelukkig in je engagement?’

‘O zeker, zeker! Constance is een engel! Ik kan niet leven zonder haar, maar - er is zooveel....’

‘Heb je geldzorgen?’

‘Niet bepaald! Zooals ik u zei, ik zal het wel te boven komen met ijver en inspanning en zuinigheid; het zijn een paar leelijke klappen, die ik gekregen heb - maar het komt me juist nu zoo slecht te pas. Die arme Constance heeft zooveel illusieën over onze huwelijksreis, het verbouwen van het huis, het vernieuwen der meubels.’

‘Nu, ja, maar dat kan wachten,’ zeide de moeder, een beetje scherp, ‘je moet haar dat ronduit zeggen, en dan zal zij het zeker billijken.’

Robert zweeg, want dat was het ergste - hij voelde als bij instinct, dat, wanneer Constance van dit alles afstand moest doen, hij zelf veel van zijn aantrekkelijkheid tegenover haar zou moeten missen.

‘En nu komt het je misschien niet eens te pas er twee huishoudens op na te houden, maar ik zal het zoo zuinig mogelijk aanleggen. Ik had reeds met de Vermeilens

gepraat, dat ik Therese zoo gaarne bij mij zou hebben als gezelschap en hulp, maar dit vervalt natuurlijk, als het je niet past.'

HET STRAND, EEN DER DRUKSTE STRATEN VAN LONDEN, MET EEN GEZICHT OP CHARING CROSS.

‘Och, lieve moeder! Ik zal de laatste zijn om u ontberingen op te leggen, maar ik vind het zoo hard, dat u het huis wil ruimen. 't Was alles zoo goed geweest en Constance vond het ook zoo prettig.’

Dat had Constance nooit gezegd, maar hij verbeeldde het zich te goeder trouw, dat zij met zijn regeling even ingenomen was als hij zelf, en nu kwam moeder en wierp alles omver.

‘U zal zien,’ ging hij voort, ‘dat zij er niets van zal willen hooren! 't Is haar veel te veel waard, zich niet met het huishouden te bemoeien, en het in zulke goede handen te weten.’

Dat komediespelen viel moeder Van Berken hoe langer hoe zwaarder; zij had grooten lust hem alles te bekennen, maar zij weerhield zich, hij had zorgen genoeg, hij zelf wilde er met de vrouwen over spreken, dan moesten zij ook weten, hoe er zich uit te redden.

‘Moeder,’ ging Robert voort, ‘u weet niet hoe hard het valt, dat u het huis ruimen wil voor mijn vrouw. 't Is me nooit in de gedachten gekomen, dat zoo iets mogelijk zou zijn. Waarom doet u het dan toch? Er bestaat immers geen reden voor.’

‘Wel, lieve kind, hoe kan je dat zeggen? Ik wil niets aanmerken op je aanstaand vrouwtje. Ik ken haar weinig, maar ik geloof gaarne, dat zij allerliefst en zacht is, maar dat zie je later ook wel. Wij behooren niet bij elkander, wij zijn zoo heel anders. Zij kan het niet helpen en ik ook niet, maar ik zou haar nooit voldoen met mijn manier van huishouden, al doe ik er ook nog zoo mijn best voor!’

‘Och, als u beiden van mij houdt, dan zal het wel gaan, want Constance heeft zoo'n goed hart en bovendien is er nog een reden waarom ik zoo graag haar plaats hier vervuld wil zien.’

Hij fluisterde zijn moeder, wier handen hij nog steeds vast hield, haastig voor:

‘Dan kan een andere er niet komen - u begrijpt wie ik bedoel - haar moeder! Ik kan dat mensch niet uitstaan - met haar afgemeten praten en haar wuivende handen. Zij maakt mij zoo van streek met haar zoutelooze praatjes en overdreven eischen; als ik Constance maar aan haar invloed kon onttrekken zal alles beter gaan! Zij komt hier nooit wonen, nooit.’

‘Ja maar, Rob, vergeet niet, dat zij haar moeder is en zij innig van haar houdt. Je mag ze niet scheiden als moeder en dochter!’

‘Zij kan hier logeeren, maar voorgoed komt ze hier nooit. En zoolang u hier woont zou daar geen sprake van kunnen zijn, maar is u weg - wie weet, wat zij dan niet weer verzint, dat listige mensch!’

Zijn stem klonk driftig en zijn moeder begreep nu, hoeveel hij nu reeds in stilte van haar heerschzucht en geslepenheid te lijden had.

‘Er komt niets goeds van dat huwelijk,’ zuchtte zij, ‘nu reeds is hij vermoeid en ongelukkig. Nog denkt hij allerlei moois van Constance of liever, hij doet zich geweld om dat te denken, maar o wee! o wee! als hem ook daarin de oogen opengaan. God geve, dat het dan nog niet te laat mag zijn.’

En, toen hardop zeide zij:

‘Weet je wat, Robert! Laten wij er van avond maar niet over spreken. Je bent nu doodmoe en verlangt naar rust. Morgen is er ook weer een dag! Kom, houd je nu kalm en ga naar bed.’

‘Ja, moeder!’ zeide hij gehoorzaam, opstaande en op zijn lippen bijtende om het niet weer uit te snikken, ‘goeden nacht,’ en toen snel ‘bid voor mij. Ik heb het zoo noodig - want ik weet niet, wat ik wil en wat ik wenschen moet.’

Hij ging snel de kamer uit, en zijn moeder hoorde hem nog laat in den nacht over zijn kamer heen en weer loopen en diep zuchten.

‘O God! als mijn offer maar niet vergeefs zal zijn en hij toch het geluk niet vindt, dat hij verdient. Ach, mijn arme jongen! Had hij toch maar nooit die nare schepsels leeren kennen.’

XIV.

Den volgenden morgen, toen Robert langs het portiershuisje kwam, dacht hij er aan dat Vermeilens vrouw ziek was en hij tikte even aan het raam der keuken om te vragen hoe het er mee ging.

Therese kwam dadelijk naar buiten om hem te woord te staan; zij zag er, ondanks den doorwaakten nacht, toch frisch en helder uit; op Roberts belangstellende vraag antwoordde zij bedroefd, dat het volstrekt niet vooruitging en dat moeder zelf verzocht had de laatste HH. Sacramenten te ontvangen. ‘En de dokter vindt er nog niets zorgelijks in, zegt hij.’

‘De doktoren weten er wat van,’ zeide Robert knorrig. ‘Maar als u iets noodig heeft, vraagt u het dan maar gerust; alles wat wij kunnen, willen wij gaarne doen om de zieke haar lijden te verlichten.’

Therese sloeg de oogen neer en sprak vrij kortaf:

‘Uw moeder doet reeds zooveel voor ons. Het zou onbescheiden zijn meer te verlangen.’

‘Nu dan, u weet, dat ik er even zoo over denk als mijn moeder, en hoop, dat u dit niet vergeten zal.’

‘Zij is altijd even kort en vinnig tegen mij,’ dacht hij en verwijderde zich met koelen groet. ‘Zij is zoo vroom en toch schijnt ze mijn schijnbare hardheid van toen nog niet vergeven te hebben.’

‘t Was een kleine ijdelheid van juffrouw Van Berken, een soort van moedertrots, waartegen de besten niet altijd bestand zijn, de behoefte om aan anderen te toonen, hoezeer haar zoon op haar blijven gesteld was.

Toen zij Therese dien dag alleen sprak, begon zij er het eerst over en zeide:

‘Gisteravond heb ik het Robert gezegd?’

‘Wat gezegd?’ vroeg Therese, die door alle drukte en verdriet over moeders ziekte niet meer wist wat de oude vrouw bedoelde.

‘Dat ik wegga en van plan ben in Vlasveld te gaan wonen.’

‘O zoo,’ zeide Therese met een beetje meer belangstelling, ‘en hoe nam mijnheer het op?’

‘Ik had het nooit kunnen denken, dat hij het zich zoo zou aantrekken. Hij huilde als een kind en wou er niets van weten, maar toch blijf ik er bij, hoe hard het mij ook valt voor hem, ik kan niet anders doen - maar Treesje-lief of je bij mij komt, is nog een andere vraag.’

‘Zou dat mijnheer niet bevallen?’ viel Therese haar in de rede; ‘nu u is door niets gebonden.’

‘Integendeel, hij vond dit best, ofschoon - ofschoon hij op het heele plan niet wilde ingaan, maar, zooals ik zei - er hangt zooveel van af - er moet nog zooveel geregeld worden.’

‘Nu, mevrouwtje-lief! Ik kan er ook voorloopig nog geen beslissing op nemen. Eerst moet mijn moedertje beter zijn, of....’

Zij wischte haastig haar oogen af.

‘Ik mag er niet aan denken en toch.... toch.... ik vrees, dat wij ons op het ergste moeten voorbereid houden. 't Is zoo jammer, na al die misère kwamen vader en moeder zoo aardig bij; zij waren tevreden en hadden geen zorg meer - maar onze Lieve Heer vraagt niet wat wij 't liefst hebben en - als wij nu maar uit den grond van ons hart kunnen zeggen: Uw wil geschiede!’

‘Ja, Uw wil geschiede! Dat is het voornaamste! Hij weet wat voor ons goed is!’

Therese ging de kamer uit, om met een bezwaard hart haar moeders ziekbed weer op te zoeken. Onderweg dacht zij:

‘t Valt mij nog mee, dat hij zooveel om zijn moeder schijnt te geven en het zich zoo aantrekt dat zij heen wil gaan. Maar zij heeft toch gelijk, met Constance zou het ook nooit gegaan zijn en met die malle moeder nog minder. Ik geloof eigenlijk, dat hij nog te goed is voor die twee.’

Maar aan het ziekbed van haar moeder, dat spoedig sterfbed zou worden, vergat zij spoedig alle andere dingen.

Zacht, kalm, geheel overgegeven aan den wil Gods, stierf juffrouw Vermeden tusschen haar man en haar dochter, de wezens, die zij zoo innig liefhad en aan wier geluk zij haar leven had opgeofferd.

De droefheid van Vermeden en Therese was groot, maar niet als van hen, die geen hope meer hebben; de stdle deugd en innige godsvrucht der dierbare overledene waren hun tot den besten troost, en gaven hun de innige overtuiging, dat zij thans gelukkiger was, dan zij het ooit op aarde had kunnen zijn.

De hartelijke deelneming van Robert en zijn moeder deed hen veel goed; Robert stond er op, de eenvoudige vrouw van zijn portier alle eer te bewijzen en vergezelde zelf den lijkstoet.

Tot Constance's teleurstelling - want zij had zeer op zijn overkomst gerekend voor een uitvoering in een kunstclub - ging hij dien Zon dag niet naar Den Haag.

‘Mijn zaken gaan voor, lief meisje!’ schreef hij haar, ‘wil je eens een gelukkig, onbezorgd leven hebben, dan moet ik voor je werken, en dat kan ik alleen, wanneer ik niet te veel tijd opoffer aan plezier of wat gij plezier noemt.’

Constance en haar mama waren volstrekt niet gesticht over het wegblijven van Robert. Als hij in Den Haag was, dan beleefden zij een goeden tijd. Robert was niets zuinig; het was maar uitgaan met hun drieën, telkens een rijtuig, de noodige verrassingen - al vielen deze niet altijd in den smaak van de beide dames en verzekerden zij zijn burgerlijken zin hieraan te herkennen - snoepen in de vele banketwinkels van Den Haag van allerlei dure lekkernijen, waarvan zij anders slechts den naam lazen als - plombières, sorbets, ijskoffie en Weener chocolade.

Het overbodige en misschien noodige, hoe bescheiden ook genomen - kostte reeds zooveel geld, dat men aan weelde-artikelen niet kon denken en toch tergden deze haar met hun aantrekkelijke etiketten dagelijks in de winkelstraten van Den Haag; het was dus een genot er zich aan te goed te kunnen doen, zonder te vragen wat het kostte, en dan dat rijden - vooral mevrouw kon dan een gezicht zetten en een houding aannemen of zij in haar eigen equipage reed en met een glimlach vol neerbuigenden trots verwaardigde zij zich haar op hun voeten gaande of eenvoudig in trams en omnibussen rijdende kennissen, door een groet gelukkig te maken.

En ondanks Constance's dringend verzoek, kwam hij deze week niet; een onvoorzichtige mededeeling in een brief van mevrouw Vierman maakte de zaak voor hen nog hachelijker.

‘Uw Robert,’ schreef zij aan Constance, ‘heeft zich weer heel nobel en verdienstelijk gedragen bij den dood en begrafenis van zijn portiersof secretarissvrouw. Hij volgde den stoet naar het kerkhof, zorgde er voor, dat alles netjes en gepast toeging en heeft nu ook toegestaan, dat het meisje bij haar vader blijft. Ze zullen in het dorp gaan wonen, want hij heeft een eenvoudig, oud mannetje in Vermeilens plaats als portier aangesteld.’

Deze druppel deed den beker der gramschap bij de twee vrouwen overloopen.

‘Zie je wel,’ zei de onverstandige moeder, ‘daarom laat hij je vergeefs wachten, om de begrafenis van zijn portiersvrouw. Nu vraag ik je, is dat me een reden om zijn meisje zoo te leur te stellen en er je niets van te zeggen. Je kunt daaraan zien, hoe weinig hij zijn wereld kent.’

Was door de kennismaking Roberts genegenheid voor zijn aanstaande schoonmoeder niet vermeerderd, ook van haar kant werd de sympathie niet grooter; alleen Roberts goede omstandigheden en royaliteit konden haar verzoenen met het denkbeeld, dat haar dochter eigenlijk een huwelijk beneden haar stand deed.

In de eerste tijden moest zij Constance nog met haar besluit vrede doen hebben, nu zij echter zag, dat haar lieveling meer en meer verzoend raakte met het vooruitzicht de vrouw van den fabrikant te worden, behoefde zij niet meer altijd zijn partij te kiezen en zijn tekortkomingen als ‘man der wereld’ te vergoëliken en kon soms bij haar dochter haar hart lucht geven.

Constance schreide en kreeg het bijna op haar zenuwen.

‘Hij houdt niet meet van mij,’ snikte zij. ‘Hij zoekt naar een reden om met mij te breken.’

‘Maar, kind!’ riep de moeder verschrikt uit, ‘hoe kom je daaraan? Is er dan iets tusschen je beiden voorgevallen?’

‘Neen, maar hij lijkt in den laatsten tijd zoo onverschillig, zoo verstrooid. Niets wat wij hem hier laten genieten, schijnt hem plezier te doen.’

‘Dat is de schuld van het oude mensch. Ik wed, dat Robert heel anders zal worden, als hij niet meer onder haar invloed verkeert.’

‘Hoe hij het bericht van haar weggaan zal opnemen! Me dunkt, dat zij er hem nog niets van gezegd heeft, hij schrijft er mij ten minste niet over.’

‘We moeten dat toch snel behandelen, met heel veel tact’, en de ringevingers klopten op tafel.

‘Ik bemoei er mij niets mede. 't Gaat geheel buiten mij om.’

‘Dat is misschien ook het verstandigste; laat het maar aan mij over!’

Toen Robert den volgenden Zaterdag naar Den Haag wilde vertrekken, sprak zijn moeder hem weer over het moeilijke onderwerp.

‘Lieve jongen,’ zeide zij, ‘t wordt toch tijd, dat ik een beslissing neem; mevrouw Vierman heeft een heel aardig huisje voor mij op het oog in Vlasveld. Vind je het goed, dat ik het met Februari huur? Ik neem Jaantje mee, want Therese kan haar vader niet verlaten, en dan zou ik er toch een meisje bij moeten hebben en dan wordt het te duur.’

‘Moeder,’ riep Robert wrevelig uit, ‘ik wilde, dat u er niet meer over begon. Waarom kan u niet volgens de afspraak hier inblijven? Ik zit op het oogenblik in zware zorgen; het heele volgende jaar zal ik mij moeten bezuinigen, die groote huwelijksreis heb ik reeds afgeschreven. Een week naar Brussel is alles wat wij ons kunnen veroorloven en van het verbouwen komt niets.’

‘Dus - dan zou je het niet eens kunnen betalen, als ik afzonderlijk ging wonen?’

‘Kunnen? O jawel! Heel gemakkelijk. 't Is een voorbijgaande crisis. 't Volgend jaar hoop ik het weer te boven te zijn, maar 't is zoo ellendig, dat het juist nu komt - nu ik op trouwen sta....’

‘Met zoo'n verwend poppetje, dat je misschien alleen neemt om je geld,’ vulde de oude vrouw in gedachten aan, maar sprak het niet uit en bleef haar zoon deelnemend aanzien.

‘Ik zal er met Constance over spreken. Ik zal haar alles openhartig zeggen. Zij moet mij nu reeds helpen mijn last te dragen,’ zoo besloot hij snel en zijn moeder groetend, stapte hij in het rijtuig en reed weg.

XV.

‘Niet waar, Constance, je begrijpt me toch en ziet in, dat ik niet beter kan handelen, dat ik je zoo graag allerlei weelde gun, maar werkelijk voor onze toekomst is het beter, het dit jaar zuinig aan te leggen, om dan het volgende al je illusies te kunnen verwezenlijken.’

Constance zat met afgewend hoofd en speelde met de kwasten der canapé, waarop zij zat; geen woord kwam over haar lippen.

‘Niet waar, je vindt het immers ook!’ drong Robert aan, haar hand in de zijne drukkend.

‘t Zal wel moeten,’ zeide zij eindelijk met een pruilend stemmetje en hangend lipje, ‘je zult niet zonder noodzakelijkheid mij berooven van die mooie dingen, waarvan ik me zooveel had voorgesteld.’

En haar zakdoekje voor den dag halend, drukte zij dat tegen haar oogen.

‘Och, Constance,’ smeekte Robert, ‘huil nu niet! Is dat nu de moeite waard er tranen om te laten, 't zijn immers maar uiterlijkheden. Het voornaamste is immers onze liefde, ons huiselijk geluk en daarop kan toch het opofferen van eenige overbodige dingen geen invloed uitoefenen!’

Hij voelde zich bekommerd en beklemd; een duister voorgevoel waarschuwde hem dat zijn vrijheid, zijn onafhankelijkheid, ja zelfs zijn karakter gevaar liepen, door de lijdelijke onderworpenheid en de onnoozele traantjes van zijn meisje.

Tegen een brutaal optreden en harde woorden zou hij bestand kunnen zijn, niet tegen haar zwakheid; hij voelde dat de ketting van rozen steeds vaster om zijn hals en handen werd geslingerd - en dat deze moeilijker te verbreken zou zijn dan een band van ijzer, daar hij van de zoete geur der rozen geen afstand kon doen; dit bewustzijn juist maakte hem zoo ongelukkig.

‘Constance! zeg dan toch iets. Denk je dan niet, dat het mij hard valt?’

Zij haalde de schouders op.

‘Ik tel zoo weinig in je leven,’ zuchtte zij eindelijk.

Hij vloog op; verbaasd en verontwaardigd.

‘Maar wie zegt dat, wie durft dat zeggen?’

‘Niemand. Ik merk het zelf genoeg, je fabriek, je personeel, je moeder, dat gaat alles vóór mij. Ik kom op de laatste plaats.’

‘Kind, je weet niet wat je zegt!’

Juist kwam tot Roberts grooten tegenzin mama weer binnen en Constance's tranen ziende, vroeg zij dadelijk, haar liefkoozende:

‘Maar schatje, wat scheelt je?’

‘Robert doet slechte zaken. Wij moeten heel zuinig leven en ons bekrimpen.’

Ontzet staarde mevrouw haar aanstaanden schoonzoon aan en Robert had dubbel werk haar weer duidelijk den stand der zaken uit te leggen.

‘Maar dan moeten wij het huwelijk uitstellen tot de staat van zaken rooskleuriger is,’ zeide zij beslist.

Tegenover mevrouw Manteghem voelde Robert zich sterker dan tegenover zijn meisje en even beslist antwoordde hij haar:

‘Dat kan ik niet. Nog liever had ik dat wij eerder trouwden, b.v. in Januari; dat heen en weer reizen is kostbaar en vereischt zooveel tijd, dien ik hoog noodig moet besteden aan mijn werk.’

‘Dat kan niet, Constance's uitzet is nog niet klaar.’

‘Maar wij zijn nu pas begin November, dan hebben wij twee volle maanden voor ons en u koopt toch alles kant en klaar. Waarom kan u dus niet met een beetje goeden wil dat zoo regelen?’

‘Als hij van te “kostbaar” spreekt, dan is alle aardigheid er af,’ dacht mevrouw Manteghem, en toen met een huichelachtig gebaar wees zij op Constance en zeide:

‘Laat haar beslissen!’

‘t Kan mij niet schelen. Alle aardigheid is er toch af.’

‘Praten die menschen nu van een huwelijk of van een uitstapje naar Voorburg?’ vroeg Robert zich geërgerd af, en toen hardop zeide hij op lang geen vriendelijken toon:

‘U moet nu maar zelf dat bepraten en dan beslissen. Voor mij is het voor alles beter, dat het huwelijk zoo spoedig mogelijk plaats heeft, en nu over iets anders. Mijn moeder wil niet meer bij ons inwonen als wij getrouwd zijn.’

‘He!’ riep mevrouw Manteghem uit op een toon, die minder eenvoudigen dan Robert te gemaakt en te langgerekt zou voorgekomen zijn om niet aan de waarheid

te twijfelen, 'hoe komt die goede vrouw op dit idee! U was er toch altijd op gesteld, niet waar Robert?'

'Mama,' zeide Constance opstaande en met haar zakdoek nog steeds tegen het voorhoofd gedrukt, 'als u en Bertie het goedvinden, wil ik liever naar mijn kamer gaan. Ik heb zoo'n migraine en ben zoo nerveus, dat alleen rust mij goed kan doen.'

'Heb je het gehoord, Constance! Mijn moeder wil vertrekken, als wij getrouwd zijn. Dat vind je toch immers ook heel overbodig?'

't Spijt me zeer, dat je moeder niet met mij sympathiseert en voor mij heengaat,' zuchtte zij, en verliet al wankelend en tegen alle meubels leunend, de kamer.

'Ja,' ging mevrouw voort na Constance's vertrek, 'dat alles zoo loopt. Ik heb het u vooruit gezegd, Van Berken, Constance is een verwend kind. Ik ben misschien te zwak voor haar geweest, en als u haar niet verwennen kan of wil, dan ziet het er heel ongelukkig uit. Die huwelijksreis en die verbouwingsplannen vond zij heerlijk en nu dat misloopt is 't geen wonder, dat zij verdrietig is.'

'Dan zal ik zien of wij het toch kunnen doen, als dat zooveel waarde voor haar heeft, maar tot nu toe dacht ik altijd, dat een vrouw gaarne de zorgen en lasten van haar man zou willen deelen en verlichten.'

'Als ge zulke illusiën hebt, dan had u een andere vrouw moeten kiezen dan mijn zwakke, vertroetelde Stannie. Zij is een allerliefst weeldeartikel - maar als men haar niet waardeert, dan begint zij te kwijnen en 't hoofdje te laten hangen. Uw moeder kan ze ook niet begrijpen, en 't is bepaald het verstandigste wat ze doen kan als zij zoo'n tegenzin heeft in mijn dochttertje, dat zij heengaat. 't Spijt me vreeselijk en Constance is er ook kapot van.'

'Maar dat is de reden niet,' riep Robert nu natuurlijk boos uit, 'moeder wil heen om mijn - om ons geluk niet in den weg te staan. Zij verbeeldt, zich dat het voor jonggetrouwen beter is alleen te zijn.'

'Zij weet toch hoe ongeoeffend in het huishouden Constance is; wanneer zij dus haar in den steek laat, dan is het alleen omdat zij haar niet uit kan staan en in het diepst van haar hart uw huwelijk afkeurt.'

'Dat zijn gedachten, die mijn moeder niet hebben kan; als u het zoo opneemt, dan zal zij zeker terugkomen op haar besluit en het bewijs geven, dat alleen de wensch Constance aangenaam te zijn, haar deed handelen.'

'O neen, neen!' en de schitterende handen strekten zich smeekend en te gelijk afwerend naar hem uit, 'zeg dat niet. Wij willen ons aan niemand opdringen, aan uw hooggeachte moeder het allerminst. Als Constance's gezelschap haar zoo onaangenaam is, dan heeft zij groot gelijk het te ontvluchten.'

'Ik begrijp niet, wat u vandaag scheelt,' riep Robert vol ergernis en ging de deur uit.

Hij was in een eigenaardigen toestand van opwindung, alles prikkelde en hinderde hem; de schijnheiligheid van de oude dame en de lichtgeraaktheid van zijn meisje stonden hem bitter tegen.

Om wat tot kalmte te komen, reed hij met de tram naar Scheveningen en wandelde langs het strand, dat er thans in vergelijking met den zomer doodsche en kaal uitzag, maar daarom was de zee nu des te indrukwekkender.

Grijs en grauws strekten de witgekuifde golven zich voor zijn voeten uit; telkens wierpen zij zich op het strand en keerden dan als ontevreden en teleurgesteld terug, om een oogenblik later opnieuw haar aanval te beginnen.

Hoog spatte het water, door den wind opgezweept, in de lucht en bevochtigde Roberts gloeiende slapen. Hij was de eenige wandelaar langs de zee, en die kalmte

rondom hem, alleen door het bruisen en rollen der golven verbroken, deed hem goed. Hoe klein schenen hem nu tegenover dit beeld van het oneindige zijn zorgen en ergernissen toe; een vurig verlangen naar vrijheid overviel hem.

Hoe gelukkig en kalm was hij vroeger geweest, toen hij Constance nog niet kende. Wat waren zijn nachten rustig, zijn dagen druk maar vredig. Hoe sterk voelde hij zich toen, om alle zorgen, die onafscheidelijk zijn van zaken, te dragen en aan alle moeilijkheden het hoofd te bieden. En nu scheen hem alles een hooge berg toe, een rotsblok dat zijn weg versperde en dat hij niet verwijderen kon; hij was nog niet eens getrouwd en reeds kwelden hem de banden, die hem aan zijn aanstaande vrouw hechtten. Moest dit zijn, was dit niet verkeerd?

(Wordt vervolgd.)

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

II.

(Vervolg.)

X. In en rond het Britsch Museum.

's Maandags was het hoofdnummer van het program het Britsch Museum, een statig gebouw, waarvan de frontespice, de ontwikkeling van het menschelijk geslacht voorstellend, door vier en veertig Ionische kolommen wordt gedragen.

Wij zoeken er natuurlijk in de allereerste plaats de Elgin-marmers op, de overblijfselen van het beeldhouwwerk, dat door Phidias werd uitgevoerd ter versiering van het Pantheon te Athene. Zij gelden voor de mooiste specimen van plastische kunst, doch voor den leek is het hier zeer goed, dat de catalogus den prijs ver-

meldt - 70.000 pond sterling - waarvoor zij zijn gekocht. Wat men ziet is heerlijk mooi, maar het is o zoo weinig. Bijna alles is heel erg geschonden, zoodat men soms b.v. van een koe niet meer dan den staart te zien krijgt. Ook wat nog verder in deze buurt is tentoongesteld, heeft veel geleden. Het mausoleum en de steen van Rosette, die door zijn drievoudig opschrift den sleutel gaf tot ontcijfering van de Egyptische hiërogllyphen, vielen ook al niet mee, en de mummies konden ons nog minder bekoren, zoodat dit museum ons in den beginne zeer onvoldaan liet.

De collecties vazen, bronzen, glas- en aardewerk, munten enz. stelden ons echter ruimschoots schadeloos. Zeldzaam schoon vooral is de Portland-vaas, een soort urn met hengsels, ongeveer tien duim hoog - van doorschijnend donkerblauw glas, met ondoorschijnende wit glazen gegoten bas reliefs, die onovertroffen mooi geteekend zijn. In 1845 werd zij door een gek in duizend stukken geslagen, doch zoo kunstig ineengezet, dat men, zoo men het niet weet, niets er van bespeurt. Vlak bij deze vaas zijn onder verschillende kostbaarheden enkele zeer zeldzame reliquieën van heiligen, die men liever elders zou wenschen.

EEN KIKJE IN LUDGATEHILL MET DEN TOREN VAN ST. PAUL OP DEN ACHTERGROND.

Ten slotte zijn we het verschuldigde bezoek gaan brengen aan de leeszaal, en hebben de fabelachtige hoeveelheden boeken en manuscripten bekeken, zonder ook maar in een daarvan een enkelen blik te slaan.

Ons kijkje in het Britsch Museum hadden wij vooraf laten gaan door een bezoek aan het Foundling-hospital, een vondelingen-gesticht, waar vijfhonderd en twintig jongens en meisjes worden verpleegd. Om aan het gebouw te komen moeten wij de speelplaats oversteken, een groot veld aan de openbare straat gelegen, waar de jongens links en de meisjes ter rechterzijde aan het spelen zijn. Een der kleintjes geleidt ons naar het gesticht, waar wij ontvangen worden door den secretaris van het bureau, die ons een verpleegde van een jaar of elf mee geeft, om een en ander te wijzen. Deze laat ons een blik werpen in de eetzaal, een holle leege zaal, met treffende opschriften aan den wand, waar op de tafel nog niets anders stond dan een groote nap met water bij iedere plaats; de slaapzaal met lange rijen ledikanten aan beide zijden; de Anglicaansche kapel, die er vriendelijk uitzag, en eindelijk - dit was het voornaamste - de ontvangsalon, waar enkele zeer goede schilderijen te zien zijn, voor het meerendeel met voorstellingen, die op het doel van het gesticht betrekking hebben,

o.a. een carton: 'De moord op de Onnoozele Kinderen,' door Raphaël. Interessant was hier de collectie voorwerpen, die de vondelingen op zich droe-

PRINS WILLEM II VAN ORANJE EN ZIJN BRUID, PRINSES HENRIETTE MARIA STUART.
Naar een schilderij van Anthonie van Dijck in het Rijksmuseum te Amsterdam.

gen, toen zij in het gesticht werden gebracht. Meer dan een er van roerde ons tot diep in de ziel, en vooral onze vrouwelijke reisgezellin kreeg het hier een beetje te kwaad.

Den Maandagnamiddag brachten wij door in den dierentuin aan het einde van het Regentspark, dat wij vooraf in zijn geheele lengte hadden te doorkruisen. Het is een heel aardige wandeling. Alleen: men late zich niet verleiden door het vriendelijk uiterlijk van de ververschingstent, welke men passeert, en waar van Hollandsche of ook maar Engelsche zindelijkheid zoo weinig is te ontdekken, dat een onzer zijn luncheon, tegen zijn goede gewoonte in, onaangeroerd liet. Men verfrissche zich liever in den dierentuin zelf, die daartoe gelegenheden te over biedt.

Wij hebben wel eens gehoord, dat de Londensche Zoological Garden de meerdere is van den Amsterdamsche. Het is mogelijk, doch zij zullen dan elkaar zeer zeker weinig ontloopen. Te Londen is een mooie collectie beren - er zijn enkele prachtexemplaren onder, vooral onder de waschberen - magnifieke struisvogels, een apenhuys, vol zeer zeldzame apen, waarin de onaangename geuren geneutraliseerd worden door de bloemen, die er zijn geplaatst, en vooral niet te vergeten een ontelbare menigte reusachtige schildpadden, zoo tam, dat zij den kop omhoog steken, om door de bezoekers gevoederd te worden.

Maar zoo in deze opzichten Londen het wint van Amsterdam, omgekeerd heeft onze hoofdstad een veel grooter aquarium, en zijn er de nijlpaarden en zeeleeuwen beter gehuisvest. De geheele aanleg van den Amsterdamschen tuin wint het trouwens van dien van den Londensche. De laatste heeft wel iets van een mooien speeltuin met dieren. Men kan er dan ook biljetten koopen, om op de olifanten en dromedarissen door den tuin te rijden, een aardigheid, waarvan door kinderen veel gebruik wordt gemaakt. Een dier olifanten nam al rondwandele uit de hand van een kind een heel zakje met appelen en uit een soort spoormandje, dat de geleidster der kleine bij zich had, al haar koekjes. De kleine meid kreeg er een zenuwcrisis van, doch de oppasser liet het dier stil begaan en beschouwde het voorval blijkbaar als een aardigheid, die er bij behoorde.

Het is echter mogelijk, dat - al hebben wij door de goede zorgen van onze vrouwelijke reisgezellin, die hier de rol van gids op zich had genomen en daartoe den plattegrond tot in de kleinste kleinigheden had bestudeerd, geen plekje onbezocht gelaten - wij toch den dierentuin niet op zijn gunstigst hebben gezien. Het was toevallig Maandag, en op Maandag is de toegangsprijs tot de helft gereduceerd, zoodat het er eivol was en de kinderen er niet te tellen waren. Ten gevolge daarvan moesten we ons herhaaldelijk met een kijkje uit de verte tevreden stellen.

Uit den dierentuin komende, wandelden wij, het Regentspark terug, naar het Londensch panopticum, de beroemde verzameling wassen beelden van mevrouw Tussaud. Men kan zien, dat deze inrichting over een ruimere beurs beschikt, dan haar jongere zuster te Amsterdam en ook dan de soortgelijke museums in Brussel en Parijs. Zij is gehuisvest in een monumentaal gebouw en de kleeding der koningen enz. is vorstelijk. Mevrouw Tussaud durfde dan ook enkele duizenden betalen voor het rijtuig, waarin Napoleon I gewoon was te reizen en dat op het slagveld van Waterloo werd genomen.

Ook voor actualiteit is gezorgd. Alle personen uit het proces Dreyfus zijn present met en benevens de hoofdrollen in het geschil tusschen Engeland en de Transvaal. De poppen zijn over 't algemeen zorgvuldig afgewerkt. Alleen het beeld van onze koningin doet zoo weinig aan onze gracieuze Majesteit denken, dat ons ministerie

bij de Engelsche regeering diende aan te dringen op een vervolging van de eigenaars wegens majesteitsschennis.

Beneden zijn nog enkele tableau's, historische feiten voorstellende, die een kijkje overwaard zijn, terwijl de gruwelkamer en de Napoleonkamer eenig zijn en het wel altijd zullen blijven. In de gruwelkamer is o.a. het hoofd te zien van koningin Marie Antoinette, zooals het door mad. Tussaud zelf, onmiddellijk na de executie, met vergunning van de Assemblée nationale werd genomen. Hoe kostbaar alles zij, de rangschikking is stijver dan in het overigens zooveel eenvoudiger Panopticum te Amsterdam, waar men nog eens gevaar loopt zich te vergissen.

Het uurtje, dat we voor Tussaud's Waxwork Exhibition hadden bestemd, was - wel een bewijs, dat het er ons niet tegenviel - bij het verlaten van het gebouw meer dan verstreken. Wij moesten ons haasten naar ons hotel en namen daarom maar een ondergrondje, dat in een minimum van tijd ons bracht waar wij wezen moesten.

XI. In het South-Kensington museum.

In den regel was het vervoermiddel onzer keuze de omnibus, waarop men bij mooi weer frisch en luchtig is gezeten. We wilden echter heden eens kennis maken met de handsome, het eigenaardig Engelsche rijtuigje, dat, hoe onbegrijpelijk ook, elders - men heeft het o.a. te Berlijn geprobeerd - maar niet kan tieren. Het doet min of meer denken aan de Hollandsche tilbury, het bekende wagentje voor twee personen. De koetsier zit echter bij de handsome op een bok, die hooger is dan de kap en, achter het rijtuig aangebracht, daarboven uitsteekt. In de kap is een luikje, waardoor men, zoo noodig, zijn bevelen geven kan, doch overigens ziet men den koetsier niet en heeft men altijd een vrij uitzicht. We namen er met ons drieën plaats in - zooals veel gebeurt - doch konden daardoor de houten kleppen niet toedoen, waarmede men zich anders, vooral bij slecht weer, geheel insluit.

Men vindt zulk een rijtuigje afgebeeld op de plaat, die in dit nummer een kijkje geeft op het station Charing Cross en het Strand, een der drukste verbindingsstraten van Londen, die wij dagelijks, bij het gaan van en naar het hotel, minstens een paar malen hadden te passeeren en waarin ook het kolossale Paleis van Justitie is gelegen.

Onze handsome bracht ons naar het South-Kensington museum, langs het St.-Jamespaleis in het park van dien naam. Toevallig werd - gelijk trouwens iederen dag om kwart voor elfen geschiedt - voor dat paleis de wacht afgelost, onder het spelen van de muziek der Schotsche garde. In de kapel van dit paleis worden de vorstelijke huwelijken voltrokken; o.a. werd koningin Victoria er met prins Albert in den echt verbonden. Het kasteel zelf is gedeeltelijk bewoond door den hertog van York.

Het South-Kensington museum, dat wij nu bezochten, is een der schitterendste bewijzen van Engelsche energie. De tentoonstelling van 1851 had getoond, dat Engeland op menig gebied van ambacht en industrie voor het vasteland moest onderdoen. Men trachtte geen oogenblik dit te verbergen, maar sloeg de hand aan den ploeg en vorschte de redenen na van deze inferioriteit. Scholen werden opgericht en onderwijzers gevormd, om den Engelschen werkman op de hoogte van zijn tijd te brengen. Het South-Kensington museum werd te gelijker tijd gesticht, en men bracht daarin bijeen het mooiste wat men op verschillend gebied krijgen kon, opdat het volk door eigen aanschouwen kon aanvullen wat het geleerd had. Regeering en particulieren hebben daartoe met een zeldzame krachtsinspanning samengewerkt en thans, nog geen halve eeuw na de stichting, is het South Kensington museum

geworden verreweg het grootste en voor den leek tevens interessantste museum van Londen.

Het werd dan ook in het laatst verlopen jaar door meer dan een millioen personen bezocht, en terwijl wij er waren, werden in schier alle afdeelingen - vooral van meubelen en tapijten - teekeningen genomen, die een of anderen fabrikant in staat moeten stellen, straks als een nieuw snuffje ter markt te brengen, wat hier van het oude werd afgekeken.

In origineel of in kunstige namaak is dan ook alles aanwezig wat de bouwkunst, de tapijtnijverheid, de borduur- en haakkunst, de textiele kunst, de goud- en zilversmeedkunst enz. in verschillende landen der wereld ooit merkwaardigs voortbrachten. Er zijn heerlijke voorwerpen van metaal, ivoor, agaathout, porselein, zeldzame waaiers en eenige muziekinstrumenten. Ja, er is geen grondstof ter wereld, of men ziet hier wat een meesterhand daaruit bereiden kan. Om iets te vermelden van den rijkdom op ieder gebied, die er bijeen is, noem ik de beroemde cartons, door Raphaël gemaakt voor Paus Leo X, die daarnaar tapijten wilde doen vervaardigen, welke als muurbedekking zouden dienst doen. Zij stellen voor: Christus' opdracht aan Petrus; de Dood van Ananias; Petrus en Johannes den lamme genezend; Paulus en Barnabas te Lystra; Elymas, de toovenaar, met blindheid geslagen; Paulus predikende te Athene, en de wonderbare vischvangst.

Ook de collectie Fransche meubelen, door John Jones aan het museum vermaakt en in één vertrek bijeengebracht, verdient wel een extra-vermelding.

Over de Exhibitionroad en aan de andere zijde dus van de straat, is de afdeeling machinerie en uitvindingen, waar alle denkbare machines zijn - zij het ook in bescheiden afmetingen - en vele dezer met een zachten druk op een knop door den bezoeker in werking kunnen worden gebracht. Op de bovenverdieping van hetzelfde gebouw zijn modellen vergaderd van schepen, van de grootste tot de kleinste, en zijn verder nog verschillende telegraphische toestellen geëxposeerd.

Mede in de omgeving van het South-Kensington Museum, en in zekeren zin onderdeelen er van, zijn nog de Indische afdeeling en het Imperial Institute, die ons de wonderen van H.M. Indisch keizerrijk doen zien. Ook daar, hoewel uitgeput van vermoeienis, brengen wij een bezoek, om dan nog even wat meer van nabij het Albert-memorial in het Hydepark te gaan beschouwen, het gedenkteeken, door het Engelsche volk opgericht ter eere van den prins gemaal der koningin. Het monument, dat bijna anderhalf millioen heeft gekost, is 175 voet hoog. Op een ruim platform, waarheen aan alle zijden marmeren trappen leiden, staat een podium, versierd met marmeren reliefs, 178 kunstenaars uit verschillende tijdperken voorstellend. Vier vooruitspringende voetstukken aan de hoeken dragen marmeren groepen, de Landbouw, Nijverheid, Handel en Industrie afbeeldend. In het midden is onder een door vier granieten zuilen gedragen baldakijn een groot verguld bronzen beeld aangebracht, dat prins Albert zittende voorstelt, versierd met de eereteekenen van de orde van den Kouseband.

De baldakijn wordt bekroond met een Gotischen toren, op welks spits een verguld kruis staat. Recht over het monument ligt de Albert-Hall, waaraan we ons bezoek moeten schuldig blijven.

Het was toch met dat al meer dan tijd geworden voor ons voorgenomen kijkje in de winkels van Piccadilly, Regent- en Oxford-street, Pall-Mall, Old- en New-Bondstreet enz., waar wij eenige inkoopjes hadden te doen.

Niets valt over 't algemeen te Londen meer tegen dan de huizen. Er zijn reusachtige gebouwen genoeg, maar over 't algemeen zijn de woningen niet hoog. In de

Regentstreet, de voornaamste winkelstraat, zijn zij bepaald laag. Zij hebben er slechts twee verdiepingen en lijken als druppelen water op elkander. Magazijnen als het Louvre of de Printemps te Parijs zijn er niet. Men zoekt het er minder in de hoogte dan in de oppervlakte. Ook al zijn zij van één eigenaar - zooals b.v. van Pieter Robertson - toch staan de winkels meer naast dan op elkander.

Gezellig is het winkelen er niet. Vallen de Engelschen over 't algemeen mede, de winkelbedienden zijn er zoo onhebbelijk mogelijk, onbeleefd tot aan het onbeschofte toe. Zij vinden het blijkbaar heel gewoon - uitzonderingen bevestigen den regel - om, als zij eenmaal op de toonbank gelegd hebben, wat men wenscht te zien, een praatje aan te knopen met een collega en te doen alsof men er niet meer was. De dames zijn in het algemeen niet

veel beter dan de heeren, althans in de groote winkels. In de kleinere, waar de patroon zelf helpt, is het natuurlijk anders.

Deze stugheid der Londensche winkelbedienden is te opvallender, omdat de Engelsche handelaar overigens geen middel onverzuimd laat, om zijn waren aan den man te brengen. Zoo zagen wij in verschillende kapperswinkels, eerst op Earls-Court en later in de Regentstreet, levende dames, in lange blauw-zijden mantels gehuld, met mooi loshangend haar, dat als reclame voor allerlei middeltjes tegen het uitvallen dienst moest doen, in de etalagekast zitten. Zij bleven met dat al Eva's, die, hoe doodstil zij zich in den regel ook hielden, een enkel maal haar nieuwsgierigheid niet bedwingen konden en even op zij keken. Voor een ander raam zagen wij een paar dames een echten Sisyphusarbeid verrichten. Als reclame voor een nieuwe haarkam maakten zij die op in het haar van een pop, om, nauwelijks er mede gereed, alles weer los te maken en opnieuw te beginnen. Zoo gaan zij maar door, dag in dag uit, wellicht van den vroegen morgen tot den laten avond.

In 't algemeen is hier alles nogal duur, vooral in het Westend, waar- de genoemde straten liggen, zoodat, tot schade vooral van onze vrouwelijke reisgenooten, bij het hooren van den prijs menig voorwerp ongekocht bleef, waarmede we haar, voor het winkelraam staande, reeds blij hadden gemaakt.

In Cheapside, Poultry, Ludgatehill - een afbeelding in dit nummer gunt een kijkje in deze drukke straat en als achtergrond op den toren van St. Paul - scheen ons alles goedkooper. Deze vergelijking maakten wij eerst den volgenden dag, want, na het Strand en de Fleetstreet te hebben afgewandeld, keerden wij, in verband met onze plannen voor den avond, wat vroegtijdiger dan anders naar het hotel terug.

(Wordt vervolgd.)

Niet geschoren. Humoreske.

Kapitein Leeuwenstein lag sedert acht dagen te X. in garnizoen. Hij was een flinke figuur, vooral zijn prachtige volle baard trok de algemeene aandacht en wekte de afgunst op van alle luitenants.

Op zekeren avond zaten de kapitein en vijf luitenants aan een tafeltje in den 'Blauwen Os.'

'Kapitein, ik gaf er wat voor, indien ik zoo'n baard had als u,' zei de eerste luitenant Van Dameren, die al een paar malen geprobeerd had zijn baard te laten staan, maar het telkens na drie of vier weken had opgegeven, daar ondanks alle zalfjes niets wat op een baard gelek te voorschijn kwam.

'Zoo,' antwoordde de kapitein droogjes. 'Nu, mij kwam de dag duur te staan, waarop ik zonder mijn wil mijn baard liet groeien.'

'Vertel dat eens, kapitein, dat zal wel interessant zijn.'

Leeuwenstein nam nadenkend een langen teug uit zijn glas. 'Ik was indertijd de oudste tweede-luitenant van het derde bataljon te Z., zoowel in als buiten dienst een aangename garnizoensplaats. Wij kwamen veel bij de ambtenaars en kooplui daar aan huis. Vooral bij mijnheer De Bruin, een der welgesteldste fabrikanten, was ik

een trouwe gast, en toen mijn geschiedenis voorviel, stond ik op het punt de hand te vragen van zijn dochter Agnes.

Een talrijk gezelschap was in den avond van den 18den Juni in de villa van mijnheer De Bruin bijeen. Onder de pauze tusschen twee dansen gaf ik Agnes mijn arm en gingen wij, evenals de andere paren, in het heerlijke, met lampions verlichte park een luchtje scheppen. Even vóór wij in de zaal terugkeerden, kreeg ik op mijn vraag: ‘Mag ik morgen met uw papa spreken?’ het zacht gefluisterde antwoord: ‘Ja wel, meneer Leeuwenstein.’

Ik was overgelukkig, en de mooiste droomen omzweefden mij, toen ik dien nacht mijn bed opzocht.

‘Luitenant, het is al over zessen!’ aldus wekte mij den volgenden morgen mijn oppasser, ‘en om halfzeven moet de compagnie klaar staan om uit te rukken.’

Het viel mij nu weer in, dat vandaag het regiment aan den commandeerenden generaal zou worden voorgesteld. Met beide voeten te gelijk sprong ik uit bed. Ik maakte zoo spoedig mogelijk toilet en was om tien minuten voor half zeven kant en klaar, maar inderhaast had ik niet aan mijn sterken baardgroei gedacht. Wangen en kin moesten dagelijks zorgvuldig geschoren worden, om er menschelijk uit te zien.

‘Ze zullen het bij het stof op het exercitieplein niet zien, dat de luitenant niet geschoren is,’ troostte mijn oppasser. ‘Daar is ook geen tijd meer voor, want de luitenant heeft minstens tien minuten noodig om in de kazerne te komen.’

Mijn oppasser had gelijk; bovendien was mijn kapitein, Driller, de stiptheid zelf en kon heel onaangenaam zijn, als men ook maar een seconde te laat kwam. Ik liep dus op een drafje naar de kazerne, zag dat de compagnie al aangetreden was en hoorde den kapitein een der manschappen een geduchten uitbrander geven. Een blik op de kazerneklok bewees mij, dat het al een minuut over halfzeven was. De kapitein wierp mij een bestraffenden blik toe en zei: ‘Luitenant, ik verzoek je op je tijd te passen, je bent te laat.’ Ik bracht de rechterhand aan mijn kepi en was al blij, dat de kapitein geen aanmerkingen maakte op mijn zwarte wangen en kin. Maar hij had zooveel met de manschappen te stellen, dat hij blijkbaar niet meer aan mij dacht. Nadat Driller verschillende straffen had uitgedeeld, marcheerden wij op de tonen der muziek naar het exercitieplein, dat wegens de groote massa zand, die de exerceerende afdeelingen steeds in dichte stofwolken hulde, in den mond der soldaten de zandkoker heette. Vriendelijk scheen de zon, maar toen wij in 't gelid op de komst van den generaal stonden te wachten, werd de hemel bewolkt en druppelde een oogenblik later een fijne regen neer, zoodat geen stof meer van het exercitieplein opdwarrelde.

De kapitein kwam nog eens, toen de generaal in de verte zichtbaar werd, langs het front der compagnie, om de manschappen te monstereen. ‘Maar, luitenant, ge zijt niet geschoren,’ zei hij zachtjes, toen hij mij voorbijkwam.

‘Kapitein, ik...’

‘Zwijg! - Let op, presenteert het geweer!’

De generaal reed op den rechtersvleugel van het regiment toe, de kolonel reikte hem het rapport over, en Zijne Excellentie nam nu, met een schitterend gevolg achter zich, de parade af. Het scheen mij toe, dat de generaal mij heel in het bijzonder opnam.

Het exerceeren was afgelopen. ‘De officieren ter inspectie bij Zijn Excellentie,’ riep de kolonel.

‘Maakt het u gemakkelijk,’ begon de generaal van zijn hoog paard, ons welwillend toeknikkend. ‘Ik moet mijn bijzondere tevredenheid uitspreken, kolonel, over hetgeen ik vandaag van het regiment heb gezien. Het exerceeren was voorbeeldig, en het

gevecht werd door u geheel naar mijn inzichten geleid en doorgezet. Ik dank u, mijne heeren.'

Een steen viel mij van het hart; mijn ongeschoren gezicht was dus niet in het oog gevallen. Met een blij gemoed - over een uur hoopte ik Agnes als mijn verloofde te mogen begroeten - rukte ik in.

Ik keek naar de klok, - het was elf uur, en ik moest mij haasten, als ik nog om twaalf uur op de villa van mijnheer De Bruin wilde zijn.

'Leeuwenstein! - Leeuwenstein!' riep een stem, toen ik de kazernepoort doorging.

Ik keerde mij om. Mijn vriend, de regiments-adjutant Storm, wenkte mij.

'Wat is er aan de hand, Storm? Heb ik een commando gekregen? Zeg gauw op, want ik heb geen tijd.'

'Wat er eigenlijk aan de hand is, weet ik niet; de kolonel heeft me gelast, je dadelijk in het regimentsbureau te roepen.'

Ik was mij geen misdaad bewust en volgde dus Storm met een gerust hart.

'Luitenant Leeuwenstein, ik moet er mijn groote ontevredenheid over uitspreken, dat ge ongeschoren op het exercitieplein zijt gekomen. Ik straf je daarvoor met een dag kamerarrest.'

Dat was een bliksemstraal bij helderen hemel. Agnes wachtte en ik kon niet komen. Eensklaps schoot een reddende gedachte mij door het hoofd.

'Mag ik den kolonel eerbiedig opmerken, dat ik het voornemen heb, mijn baard te laten staan?'

'Daar valt niets op aan te merken, maar je had daar wel op een anderen dag mee kunnen beginnen. Zijn Excellentie heeft mij persoonlijk zijn groot misnoegen over deze aangelegenheid betuigd. Overigens blijft het bij dien eenen dag. Dank je.'

Dat was duidelijk genoeg, ik kon gaan. Ik begaf mij naar mijn kamer, waar Storm mij precies om twaalf uur op de meest heusche wijze mijn degen afnam. Ik verkeerde in niet geringe verlegenheid. Een oogenblik kwam de gedachte bij mij op, aan Agnes' vader de reden mee te deelen, waarom ik niet kon komen, maar ik verwierp ze. In de grootste verveling kroop de namiddag om; vroegtijdig ging ik naar bed en stond eerst laat weer op.

Toen ik mij in den spiegel bekeek, deinsde ik bijna van schrik terug: pikzwarte stoppels ontsierden op de schromelijkste wijze wangen en kin.

'Willem, ga onmiddellijk den kapper roepen.'

Tien minuten later dribbelde deze de kamer binnen, zette zijn koffertje op de tafel bij de deur en begon schuim te maken.

Ik nam plaats; zorgvuldig deed de kapper mij een servet voor en begon handig mijn rechterwang in te zeepen. Maar daar viel mij plotseling mijn verzekering aan den kolonel in. Ik kon mij in geen geval laten scheren; ik zou mij minstens belachelijk gemaakt hebben.

'Neen, de baard blijft staan, ik wil enkel gefriseerd worden.'

'De luitenant schertst,' zei de haarkunstenaar en maakte aanstalten om met zijn werk voort te gaan.

Toen ik echter zijn arm greep en wegslingerde, keek hij mij verwonderd aan. 'Maar, luitenant, nu in den zomer een vollen baard laten staan? Bovendien zijn hier aan weerskanten een paar dunne plaatsen, en het zal lang duren, eer ze dichtbegroeid zijn, en dan zou het jammer zijn voor den mooien knevel, die naast den baard niet meer in het oog zou vallen.'

'Dat is mij precies eender,' zei ik geërgerd, 'de baard blijft staan; friseer mij vlug, want ik heb niet veel tijd.'

Zonder meer een woord te zeggen verrichtte hij zijn werk, blijkbaar gekrenkt in zijn eigenliefde als barbier. Alleen toen hij de deur uitging, zei hij nog: 'De luitenant zal spoedig inzien, dat ik gelijk heb.'

Ik wandelde naar het regimentsbureau en meende, dat allen, die mij tegenkwamen, om mij lachten. De kolonel was vandaag bepaald vreedzamer gestemd.

'Altijd het geschikte oogenblik uitkiezen, luitenant; was mij niet aangenaam, u te moeten bestraffen, maar Excellentie een fijnen neus, sprak van tactloosheid der jonge officieren. Laat het niet meer gebeuren. Kan overigens niet zeggen, dat je er zeer fraai uitziet met je baard.'

Ik hoopte, dat hij mij zou gelasten, den verwenschten baard weer af te scheren, maar dat bevel kwam niet. In elk geval, dacht ik, als ik verloofd ben, zal niemand er iets bijzonders in zien, dat ik mijn baard ten offer breng. Maar wat zal Agnes wel van mijn gezicht zeggen? vroeg ik mij af, toen ik, een toespraak tot haar vader van buiten leerend, naar de villa wandelde. Ik belde. De mij goed bekende en dank zij menig kwartje welgezinde knecht verscheen.

'Kan ik mijnheer spreken, Frits?'

't Spijt mij, de familie is voor vier weken naar Zwitserland vertrokken. - De luitenant laat zeker zijn baard staan?'

'Ja, hm, hm! hier heb je mijn kaartje.'

Verwonderd keek de oude man mij aan zoo kortaf had ik hem nog nooit behandeld.

Heel misnoegd ging ik naar de sociëteit. Het gebeurde had althans deze goede zijde, dat Agnes mij nu niet gezien had, maar wat moest zij wel van mij denken, dat ik gisteren niet was gekomen!

Een algemeene hilariteit begroette mij bij het binnentreden der sociëteit. Van alle kanten regende het grappen en aardigheden.

Na acht dagen ging men over tot de gewone orde van den dag, maar ik beschouwde iederen morgen met critischen blik mijn baard, want de vier weken spoedden ten einde. Gelukkig waren na verloop daarvan ook de beide dunne plekken tamelijk begroeid, wat mijn barbier aan een door hem vervaardigde olie toeschreef, waarvan ik zes flesschen van een rijksdaalder 't stuk gebruikt had. Morgen, een Zondagavond, zou de familie terugkomen, zooals Frits mij vertrouwelijk had meegedeeld. Ik besloot ze dus aan het station te gaan afhalen, ruikers voor de dames mee te nemen en te trachten, Agnes mijn avontuur op te helderen.

Met het beste humeur ter wereld stond ik 's Zondagsmiddags voor de kazerne, toen mijn vriend Storm op mij toekwam.

‘Je hebt een wit voetje bij den kolonel, ouwe jongen; je moet op de schietplaats de schijven gaan opstellen: een mooie toelage en veertien dagen geen dienst. Van middag om zes uur vertrekt de trein, waar je mee moet, want morgenvroeg moet met het werk worden begonnen. De papieren, die je noodig hebt, liggen in het regimentsbureau klaar.’

Weer zouden veertien dagen voorbijgaan, zonder dat ik Agnes zou zien. Het was om wanhopig te worden. Maar wat kon ik er aan doen? Het was bevolen en ik moest gehoorzamen. Eindelijk was ook deze tijd van ballingschap voorbij, en tot mijn groot genoegen mijn baard bijzonder goed gegroeid. In mijn garnizoensplaats teruggekeerd, ijld ik naar de villa der familie De Bruin. Weer deed Frits open.

‘De familie thuis?’

‘t Spijt me, maar ze zijn tot einde September naar de zeebaden gegaan en gisteren vertrokken. - Uw baard is prachtig gegroeid, luitenant.’

‘Vind je?’ riep ik verheugd uit, en stopte den ouden man met mijn kaartje een tienstuiverstuk in de hand.

Eenige dagen later rukten wij voor de manoeuvres uit. Den 25en keerden wij terug, en ik had den mooisten vollen baard van heel het garnizoen. Ik vond thuisgekomen een uitnoodiging voor een avondpartij bij de familie Van Swieten. Alle gasten waren er al, toen het laatst mevrouw De Bruin en Agnes binnentraden.

‘U is erg veranderd, luitenant,’ zei Agnes, toen ik haar groette, en wendde zich tot een vriendin: ‘Lieve Leonie, kan ik Zondag op je rekenen?’

Dat was duidelijk. Gedurende het souper zag ik - ik zat tamelijk ver van Agnes - dat ze een paar maal naar mij keek.

Toen er later gedanst werd, naderde ik haar. ‘Juffrouw Agnes, mag ik u....’

‘Ik geloof, dat het beter is, meneer Van Leeuwenstein, dat we....’

‘Juffrouw Agnes, luister naar mij eer u mij veroordeelt, ik ben onschuldig!’

‘Spreek op.’

Spoedig wist Agnes alles. Wij waren weer de ouden, en tot afscheid zei zij:

‘Morgen dus zeker?’

‘Zeker, mijn schatje.’

Toen ik den volgenden middag, na een onderhoud met haar papa, Agnes als mijn verloofde mocht begroeten, fluisterde ze mij toe:

‘Met je baard beval je me nu nog beter dan eerst. De vier en twintig uur arrest hebben dus toch nog iets goeds gehad. Maar je baard laten afscheren mag je alleen op mijn bevel.’

‘Daar dit nog niet gekomen is,’ besloot de kapitein, ‘moet ik hem dus blijven dragen. Eigenlijk is mij dat ook niet onaangenaam, want dat eeuwige scheren was ik hartelijk moe.’

Bij de Platen.

Prins Willem II van Oranje en zijn bruid. -

De schilderij, waarnaar wij in dit nummer den lezers een reproductie aanbieden, is het laatste werk van den grooten Vlaamschen meester Anthonie van Dijck. Zij werd door hem kort voor zijn vroegtijdigen dood in het jaar 1641 geschilderd en stelt voor prins Willem II van Oranje op 15jarigen, en diens bruid, prinses Henriette Maria Stuart, op 10jarigen leeftijd. Dit doek, dat bewijst, hoe Van Dijck ondanks den tegenspoed, die hem in het laatst van zijn leven trof, zijn ongeëvenaard talent tot dezelfde hoogte had behouden, berust in het Rijksmuseum te Amsterdam.

DES RIDDERS ERFGENAAM.

Naar een schilderij van A. Cassioli.

Al is de reproductie maar een flauwe, kleurloze afschaduw van het heerlijk origineel, toch is zij reeds een lust der oogen. Men weet niet wat meer te bewonderen: de edele trekken der beide vorstenkinderen, of de meesterlijke virtuositeit, waarmee de kostbare gewaden van kant en satijn en goudbrocaat zijn gepenseeld.

Wat bijzonder opvalt, is de vastberadenheid, de hoogheid, die uit de nobele lijnen van 's prinsen gelaat spreekt, - een vastberadenheid, waarvan hij tijdens zijn kortstondig stadhouderschap zou blijk geven.

Hoeven wij, na al hetgeen in dezen jaargang over Anthonie van Dijck en zijn kunst is gezegd, over den schilder niet meer te spreken, een enkel woord over de vorstelijke personen, die zijn schilderij voorstelt, moge hier op zijn plaats zijn.

Prins Willem II werd in 1626 te 's-Gravenhage geboren, toen zijn vader, Frederik Hendrik, sedert een jaar diens broeder Maurits als stadhouder en kapitein-generaal der Unie was opgevolgd. De jonge Willem zag zijn vader in den strijd tegen Spanje met lauweren gekroond, en zijn vurig gemoed haakte ook naar oorlogsroem, toen kort nadat hij Frederik Hendrik in het bewind was opgevolgd, de vrede van Munster werd gesloten. Voor heel het volk was dit een verademing, maar voor den stadhouder

beteekende dit vermindering van macht. In oorlogstijd was de kapitein-generaal der Unie, aan het hoofd van een sterk leger, de eerste persoon in de Republiek, maar in vreedstijd was niet de stadhouder, doch waren de Algemeene Staten de baas. Ook was de bezoldiging van den prins in oorlogstijd veel hooger dan wanneer er vrede heerschte.

Begrijpelijk was het, dat na het sluiten van den vrede van Munster een aanzienlijk deel van het krijgsvolk door de Staten werd afgedankt; even begrijpelijk, dat de vurige en voortvarende prins daarmee allesbehalve ingenomen was. En daar het machtige Amsterdam, dat steeds een groot deel der oorlogskosten voor zijn rekening had gehad, veel had bijgedragen tot het afdanken van krijgsvolk, was de jonge stadhouder vooral op de eerste koopstad der Republiek gebeten. Ook nog om een andere reden: De stadhouder was gehuwd met Henriette Maria, de dochter van koning Karel I, door Olivier Cromwell gevangen genomen en ter dood gebracht. Terwijl de prins van Oranje de partij koos van den Engelschen troonpretendent, Karel Stuart, den broeder zijner gemalin, had de stad Amsterdam een lid harer vroedschap door de Staten van Holland naar Londen doen afvaardigen, om de Republiek van Olivier Cromwell te erkennen en de belangen van Holland bij de nieuwe regeering voor te staan en te behartigen.

En toen nu Amsterdam in Juni van het jaar 1650 den prins, die als afgevaardigde der Algemeene Staten binnen zijn muren verscheen, zelfs weigerde te woord te staan, besloot de opbruisende jonge man de weerspannige stad bij verrassing te nemen. Deze toeleg mislukte, de prins moest nu tot een geregeld beleg overgaan, doch na weinige dagen werd een soort vergelijk getroffen, dat den stadhouder, al verkreeg hij het ontslag van Andries en Cornells Bicker, de eerste oud-, de tweede regeerend burgemeester van Amsterdam, toch niet op het stuk van krijgssaken de gewenschte voldoening schonk.

Slechts een paar maanden later, den 6en November, overleed de prins, nog maar 24 jaar oud.

Ook zijn echtgenoot stierf jong, in het jaar 1661, in den leeftijd van nog niet ten volle 30 jaar, en in een tijd, toen de vooruitzichten voor haar jeugdigen zoon, om eenmaal de waardigheden zijns vaders te bekleeden, zeer ongunstig waren. Jacob de Witt, de raadspensionaris van Holland, was de machtigste man der republiek en een vijand der Oranjes, daar prins Willem II zijn vader, Jacob de Witt, oud-burgemeester van Dordrecht, op Loevestein had gekerkerd.

Des ridders erfgenaam. -

Het gravuurtje met dit onderschrift voert ons ook terug naar het verleden met zijn hooge, ridderlijke daden. Wij zien den telg van een edel geslacht, wien op jeugdigen leeftijd zijn vader, misschien op het slagveld, is ontnomen. Maar ondanks zijn jonge jaren ziet hij er vastberaden uit, en met mannelijken greep omklemt hij reeds het machtige ridderzwaard, dat zijn vader met zooveel zwier en dapperheid wist te voeren. Moge ook de jeugdige ridder, naar echten ridderaard, het enkel zwaaien voor een rechtvaardige zaak, ter verdediging van weerloozen en zwakken.

[Nummer 42-43]

De Lindeboer.

Een vertelling voor Kerstmis, door J. Vesters Jr.

I.

De tafel was afgeloopen. Wout Verheggen, de Lindeboer, stond het eerst op en ging met den rug naar zijn huisgenooten voor de kachel staan. Zijn vrouw wilde hem iets zeggen, maar telkens als zij den mond opendeed tot spreken, bleven de woorden haar in de keel steken. Zij kuchte, keek naar haar beide struische jongens, die, met een zijdelingschen blik naar hun vader, even de schouders ophaalden, en zweeg weer. Maar ze kon het niet uithouden, ze moest spreken, er mocht dan een grofheid volgen.

‘Hebt ge 't gehoord, Wout,’ - wat trilde haar stem - ‘dat vrouw Van Haren erg ziek is, heel erg?’

Terwijl ze dit zei, had zij den blik op haar bord gevestigd gehouden; nu de woorden er uit waren, keek ze op naar haar man. Haar beide zoons keken ook, afwachting wat er nu zou komen.

De Lindeboer zei niets, hij keerde zich niet eens om, en alleen het optrekken van zijn borstelige wenkbrauwen maakte, voor wie hem had kunnen gadeslaan, zijn voorhoofd nog lager, zijn gezicht nog norscher.

De moeder zag haar beide jongens vragend aan. Weer haalden dezen even de schouders op, of zij wilden zeggen: ‘Het geeft niets.’

Vrouw Verheggen zuchtte. Ze vreesde haar opvliedenden man, maar veel liever had zij gehad, dat hij met een ruw, barsch woord had geantwoord, dan dat koude zwijgen, dat nòg onheilspellender was.

‘Wout,’ zei ze, naar hem toegaande en haar hand op zijn vierkanten schouder leggend, ‘zal je een doodziek mensch op straat laten zetten in het hartje van den winter?’

‘Ja, dat zal ik,’ antwoordde hij met een snauw.

‘Maar 't is morgen Kerstmis, van nacht is Onze Lieve Heer geboren.... voor alle menschen. Toe, Wout, denk daar aan en wees barmhartig.’

‘Ik moet mijn geld hebben,’ zei de stugge boer, ‘ik heb al veel te lang geduld gehad. Van Haren heeft me bovendien beleedigd,’ - zijn gezicht werd vlammend rood - ‘en dat vergeef ik hem nooit. De tijd van betalen is om, het geld is er niet, hij moet er uit.’

‘Wat Van Haren gezegd heeft, is in een driftige bui geweest, en hij heeft er spijt van, dat weet ik,’ zei vrouw Verheggen, die heel goed voelde, dat de beleediging, haar man aangedaan, hem veel meer prikkelde dan het niet betalen der huishuur. ‘En dan zijn arme vrouw, heb daar ten minste medelijden mee, Wout.’

‘t Is genoeg,’ hernam de stijfhoofdige boer. ‘Ik wil daar geen woord meer over hooren, versta je, geen woord!’

Zij wilde nog één poging wagen. ‘Geef dan ten minste nog één week uitstel, Wout. Waar moeten de menschen met de feestdagen heen, en dan met zoo'n bittere kou?’

‘Geen week uitstel, geen dag, geen uur,’ riep de Lindeboer, nog driftiger. ‘Al gaven ze me op slag het dubbele van 't geld, dan moesten ze er nog uit. Ik ben hier de baas, ik, ik!’

Hij was de tafel genaderd en sloeg er tot driemaal zoo heftig met de breede vuist op, dat het eetgerei rinkelde. ‘Ik ga ze er onmiddellijk uitzetten,’ riep hij nog. ‘Dat heb je voor loon om je man tegen te spreken!’

Met een ruk trok hij de deur achter zich toe en was buiten, waar de versch gevallen sneeuw knerpte onder zijn zware, met spijkers beslagen schoenen.

Vrouw Verheggen wischte met een tip van haar voorschoot heur tranen weg. ‘Had ik maar niets gezegd,’ zuchtte zij, ‘hij kan geen tegenspraak lijden. Die arme vrouw Van Haren besterft het.... Met Kerstmis iemand uit zijn huis zetten, heel het dorp zal er schande van spreken.... En Onze Lieve Heer, die voor ons op de wereld is gekomen, die zal er ons voor straffen....’

HEILIGE NACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. HAVENITH.

De beide jongens zeiden niets; zij voelden de hardheid van huns vaders daad, maar zij konden geen woorden vinden om hun moeder te troosten.

De schouders hoog opgetrokken, want er blies een ijzige Noordenwind, liep de Lindeboer voort over de krakende sneeuw. De belediging, die Van Haren hem had aangedaan, speelde hem nog altijd door het hoofd en joeg hem telkens weer het rood der kwaadheid op de wangen.

Een paar maanden geleden had Verheggen, die een der welgesteldste boeren uit het dorp was, zich candidaat gesteld voor den gemeenteraad. Hij was niet gekozen, wat een gevoelige slag was voor zijn trots en zijn ijdelheid. In de verkiezingsdagen had Van Haren, die in een huisje van hem woonde, de onvoorzichtigheid gehad te zeggen, dat Verheggen te dom en te verwaand was, om in den gemeenteraad te zitten. Dit was den Lindeboer overgebracht, en deze, die zich wel op het heele dorp had willen wreken, zwoer, dat hij het ten minste Van Haren zou betaald zetten.

Nu wilde het ongeluk, dat deze in den laatsten tijd veel tegenspoed had gehad; zijn eenige koe was dood gegaan en zijn vrouw ernstig ziek geworden. Zoo kwam het, dat Van Haren zijn huishuur niet kon betalen. Hij was naar den Lindeboer gegaan, om uitstel te vragen, maar deze had hem schamper geantwoord, dat indien daags voor Kerstmis 's middags om twaalf uur de huur niet betaald was, hij den eigen dag het huis nog had te ruimen.

Het was thans over twaalfen, de huur was niet voldaan, en de Lindeboer zou thans zijn bedreiging ten uitvoer brengen. De woorden zijner vrouw waren enkel olie op het vuur geweest. Hij wist wel, dat men in het dorp zijn houding zou afkeuren, maar hij wilde nu eens aan allen laten zien, dat hij een wil had en een hoofd, dat hij voet bij stuk wist te houden en zich door niemand van zijn plan liet afbrengen. De koppige boer schepte er vermaak in, de publieke opinie te braveeren, door een doodzieke vrouw in het hartje van den winter uit haar huis te jagen. Ja, hij meende, wat hij in een vlaag van drift aan zijn vrouw had gezegd: al werd hem het dubbele der huur gegeven, dan nog zou hij de Van Haren's op straat laten zetten.

Daar zag Verheggen in de verte den pastoor aankomen. In 't eerst had hij veel lust een deren weg in te slaan, want hij vermoedde, dat de geestelijke, die misschien op weg naar zijn huis was, hem zou aanspreken. Maar weer was het zijn stijfhoofdigheid, die de overhand behield. Indien de pastoor hem over de Van Haren's sprak, dan zou hij hem zeggen, dat hij zijn eigen zin deed en van niemand lessen of vermaningen had aan te nemen. Wat hoefde een pastoor zich ook met zaken buiten de kerk te bemoeien!

Den vriendelijken groet van den bejaarden geestelijke beantwoordde hij tamelijk norsch.

‘Ik hoop,’ zei de pastoor, blijvende stilstaan, ‘dat ge een goed werk gaat doen, Verheggen.’

Door deze inleiding was de Lindeboer een beetje verbluft; hij had zijn antwoord op een ander gezegde voorbereid en was nu niet zoo dadelijk met zijn woorden klaar.

‘Een goed werk, zeg ik, Verheggen,’ vervolgde de geestelijke, ‘dat u dubbele verdienste zal geven, omdat ik weet, dat ge wat tegen Van Haren hebt. Wij vieren morgen het hoogfeest van Kerstmis, de geboorte van Christus, die alles uit liefde voor ons gedaan en geleden heeft. Wees die liefde indachtig, Verheggen, en volg ze uit de verte na.’

‘Ik hoor al, waar ge naar toe wilt, pastoor,’ antwoordde de Lindeboer ruw. ‘Ge kunt u die moeite sparen: wat ik gezegd heb, gebeurt daar ga ik niet van af.’

‘Dat kunt ge niet meenen, Verheggen.’

‘Ik meen het, pastoor, en ik zal het doen ook.’

‘Gij zijt toch een Christen mensch, Verheggen, en in den catechismus hebt ge geleerd, wat de plicht van een Christen mensch is.’

‘Dat kan me niets schelen. Ze kunnen allemaal zeggen, dat ik een koppige boer ben; wat ik me voorgenomen heb, doe ik.’

Het gaat hier niet om koppigheid, Verheggen, maar om de christelijke liefde, die je verbiedt, een doodzieke vrouw op straat te zetten,’ hernam de pastoor streng.

‘Het is mijn recht, en daarmee uit.’

‘Het is een misdaad, Verheggen, en denk er aan, dat ge er eenmaal spijt van zult hebben, zóó te hebben gehandeld. God kan en God zal je voor zooveel hardvochtigheid straffen. Ik zal maken, dat Van Haren vandaag nog een goed onderkomen krijgt, maar je slechte daad blijft er even slecht om. - Maar ge zult het niet doen, niet waar, Verheggen?’ vervolgde de pastoor zachter. ‘Ik zal zorgen, dat ge geen geldelijk verlies lijdt-’

‘Dank je, pastoor, ik doe het toch. Wat gij en de anderen zeggen kan me niets schelen, niets, nu weet ge het in eens.’

En zonder groet stapte de Lindeboer verder, bij zich zelf mompelend: ‘Wat denkt die pastoor wel, dat ik naar zijn pijpen zal dansen! Nooit, ik doe mijn eigen zin, en hoe meer ik hem daarmee neger, hoe aangener het mij is!’

Vijf minuten later was de Lindeboer in het huis van Van Haren. ‘Je weet, wat ik je kom zeggen: de tijd is om, het geld is er niet, je moet voor zonsondergang geruimd zijn.’

Uit de alkoof achter in het vertrek steeg een zacht gekreun op.

Van Haren plaatste zich vóór Verheggen en zei, zijn harde stem tot een gefluister dwingend, dat toch scherper en snijdender was dan wanneer hij de woorden luide had gesproken:

‘Hoor ge ‘t, Lindeboer, dat is mijn stervende vrouw, wie ge zelfs geen rustig doodsuur gunt. Dat roept tot den Hemel om wraak, Lindeboer. Denk aan dezen dag, aan dit uur!’

Een oogenblik kwam een zachter gevoel in het hart van Verheggen op, maar zijn trots verstikte het. ‘Ik lach om je bedreiging, evenals om die van den pastoor. Vóór zonsondergang is dit huis leeg, versta je?’ En met een wilden smak smet hij de deur achter zich toe, terwijl de arme vrouw in de alkoof den laatsten adem uitblies.

II.

‘Baas! baas!’

Driek, de knecht, die naar den stal was gegaan om het vee te voederen, had dit geroepen, verwonderd en tevens angstig.

De Lindeboer, die zooeven zijn pijp aanstak, liet ze uit den mond vallen en snelde naar den stal.

‘Wat is er, Driek?’ riep hij, maar aan de deur gekomen, bleef hij staan, onthutst, ontzet. ‘De roodbonte, Driek, dood?’

‘Ja, baas, dood, de mooiste uit den heelen stal,’ antwoordde de knecht, zacht strijkend over de mooie, glanzende huid van het doode dier, als een zware, plompe

massa liggend tusschen de andere koeien, die ze met haar groote, goedige oogen als medelijdend aankeken.

De Lindeboer kwam naderbij. ‘En niets gemankeerd... zoo maar in eens dood... ik begrijp het niet... arm beest....’

‘Waart ge nu maar bij de verzekering gegaan, baas,’ merkte de knecht op, natuurlijk het eerst aan het geldelijk nadeel denkend.

Bij dat woord keek Verheggen zijn knecht met een norschen blik aan. ‘Dat is mijn zaak, Driek, versta je? Of ik bij de verzekering ben of niet, raakt jou niet, zou ik denken.’

‘Zeker, baas, maar 'n mensch mag toch wel zeggen wat waar is,’ hernam Driek, door den hoogen toon van den Lindeboer gekrenkt.

‘Zwijg!’ gelastte Verheggen, ‘ik heb geld genoeg om een ander beest te koopen, en je kunt gerust tegen den pastoor zeggen en tegen wie je wil, dat ik nooit onder de verzekering zal gaan, ook al ging al mijn vee kapot.’ Het gezicht van den Lindeboer was vuurrood geworden en zijn kleine, grijze oogen onder de stoppelige wenkbrauwen flitsten van kwaadheid.

‘Baas, baas,’ zei de knecht, ‘wat je daar zegt, kunt ge voor je geweten niet verantwoorden.’

‘Als ge nog één woord spreekt, jaag ik je weg; ik heb hier geen zedepreekers noodig; aan den pastoor hebben we meer dan genoeg.’

Driek dacht aan zijn vrouw en zijn kinderen en zweeg, maar hij had met zijn stevige knuisten den eigenzinnigen boer wel heen en weer willen schudden.

Toen Verheggen kort daarop brommend den stal had verlaten, trad zijn vrouw binnen, die uit de schuur alles had gehoord, maar het raadzamer had geoordeeld, niet tusschenbeide te komen. ‘Arme bonte,’ zei ze, naast de koe neerknielend en ze streelend, ‘arm beest. Ze kende me toch zoo, Driek, en ze kon me met haar groote, blauwe oogen toch zoo goedig aankijken. Het gaat me aan mijn hart, ze te verliezen.’

Nog even streelde zij ze en stond toen haastig op, om in de kamer te gaan uitschreien. De knecht hoorde ze snikken. ‘t Is niet om de bonte alleen,’ dacht hij bij zich zelf, ‘maar om de koppigheid van den baas.’

Zoo was het. Toen ze in den stal geknield lag, had ze in eens aan vrouw Van Haren gedacht, die gestorven was, terwijl haar man ze uit het huis kwam zetten. Het was een straf van God, maar het was niet de eerste. Het huis, waaruit Van Haren vertrokken was, had hij niet meer kunnen verhuren. Vroeger waren er liefhebbers genoeg voor: er was een mooi lapje grond bij en het deed niet veel van huur; nu wilde niemand er in, zelfs niet toen de Lindeboer de huur nòg lager had gesteld, alleen maar omdat het leege huis grievend was voor zijn trots.

En nu weer de mooiste koe uit den stal, die de meeste en de beste melk gaf, een koe, waarvoor hem meer dan eens honderd rijksdaalders waren geboden. Zijn vrouw had hem aangespoord lid van de veeverzekering te worden, die voor een maand daar was opgericht, maar hij wilde niet, omdat de pastoor adviseur en het lid van den raad, wiens tegencandidaat de Lindeboer was geweest, voorzitter was.

‘Ik heb geen zin, anderen mooi weer te laten spelen van mijn geld,’ had hij schamper gezegd, en toen zijn vrouw aandrong - het was toch een mooi ding en secuur: je weet nooit wat er kan gebeuren - had hij haar toegesnauwd: ‘Ik doe het toch niet, nu weet je het,’ en was de deur uitgelopen.

‘Als mijn man nu maar tot inkeer mocht komen,’ zuchtte vrouw Verheggen, ‘maar ik vrees, dat hij er nog koppiger door zal worden, en dan zal Onze Lieve Heer ons nog zwaarder bezoeken.’

Dit gebeurde ook. In het dorp werd over het geval druk gesproken en ieder beschouwde het als een straf, een verdiende, rechtvaardige straf voor den hardvochtigen, eigenzinnigen boer. Verheggen wist zeer wel, hoe men over hem dacht en sprak, maar dit stijfde hem in zijn trots.

Hij had zijn misslag zoo gemakkelijk kunnen goedmaken, - de eenvoudige dorpelingen zijn niet haatdragend, - de pastoor kwam hem daartoe zelfs te gemoet, en meer dan één gaf hem op gemoedelijken toon goeden raad; maar de koppige boer wees iedere tegemoetkoming barsch af, sloeg den gegeven raad norsch in den wind, en schepte er vermaak in, het heele dorp te trotseeren. Zoo verbitterde hij het leven van zijn huisgenooten en van zich zelf en joeg iedereen tegen zich in het harnas.

‘Mijn kop buigen zullen ze niet,’ was altijd zijn woord, ‘nog met geen honderd man.’

Het was een prachtige dag in den nazomer. De Lindeboer wandelde langs zijn uitgestrekte rogge- en boekweitvelden, waar de aren gevuld waren met groote, zwellende korrels, die een rijken oogst voorspelden. Een grijnslach van voldoening gleed over Verheggen's breed gezicht, niet alleen om het vooruitzicht van een ruime opbrengst, maar meer nog omdat de aangrenzende akkers, het eigendom van zijn vijand het raadslid, niet een half zoo overvloedigen oogst beloofden als de zijne.

‘Die loopt de kerk plat en staat altijd met de pet in de hand voor den pastoor,’ grijnsde de Lindeboer, ‘en nu staat mijn gewas wel eens zoo mooi als het zijne.’ Van een boosaardige vreugde wreef hij zich in de schonkerige handen.

Thuis gekomen, vertelde de Lindeboer aan zijn vrouw, hoe prachtig de rogge en de boekweit te veld stonden en hoe de opbrengst daarvan het verlies, door de roodbonte koe geleden, ruimschoots zou goed maken.

‘Wij mogen er Onzen Lieven Heer wel dankbaar voor zijn, Wout,’ antwoordde zijn vrouw.

De Lindeboer vertrok zijn dikke lippen tot een grijnslach en haalde de schouders op. ‘O, ik weet wel, dat de pastoor en de anderen het mij niet gunnen...’

‘Zeg dat niet, Wout,’ viel zijn vrouw hem in de rede, ‘de pastoor meent het goed met ons, en het spijt hem alleen, dat... dat...’

‘Nou, zeg het maar, dat ik me niet door hem laat ringelooren.’

‘Foei, Wout, dat meent ge niet. Maar waarom zijt ge ook zoo eigenzinnig?’

‘Omdat ik niet onder zijn plak verkies te zitten. Mijn rog en mijn boekweit groeien er niet minder om, en het doet me zoo almachtig veel genoegen, dat mijn velden wel eens zoo mooi staan als die van Derksen, die raadslid en kerkmeester is. Ik wed, dat hij van nijd vergaat, als hij zijn akkers met de mijne vergelijkt.’

Vrouw Verheggen zweeg, daar ze wist, dat bij de stemming, waarin haar man nu verkeerde, ieder woord van haar, met hoe goede bedoeling ook gezegd, de uitwerking zou hebben van olie op het vuur.

Maar toen ze een oogenblik later naar de lucht keek, verbleekte ze. In de verte zag ze zwartblauwe wolken opkomen en daarnaast koperkleurige strepen in de dikke, vale lucht. Ontsteld vouwde ze de banden en prevelde een gebed. Ze dacht aan de vermetele woorden van haar man, en het werd haar zoo bang om het hart. Eén woord, één wenk van God was voldoende, om al de verwachtingen, op den oogst gebouwd, te niet te doen. ‘God, wend dat ongeluk van ons af,’ bad zij, ‘straf ons niet zwaarder voor hetgeen mijn man in zijn verblinding zegt en doet, maar open hem de oogen voor den afgrond, dien hij te gemoet gaat.’

Een kwartier later brak een hevig onweer los; de hemel scheen in vlammen te staan en zonder ophouden ratelden de donderslagen. Naar vroom gebruik besprenkelde vrouw Verheggen het geheele huis, den stal, de schuur, den zolder, met wijwater, en bood het haar huisgenooten, den knecht en de meid aan, om een kruiseeken te maken. Toen ze bij haar man kwam, deed hij of hij het niet zag, stond op en ging voor het raam staan om naar het rosse zigzaglicht der bliksemstralen te kijken.

Het onweer werd steeds heviger, de hemel was één vuur, en het doffe geratel der donderslagen wisselde onophoudelijk af met het felle geflitst van het weerlicht. Vrouw Verheggen stelde voor een rozenhoedje te bidden; allen knielden neer op den steenen vloer en baden tot Hem, die de elementen gebiedt. Alleen de Lindeboer bleef onbeweeglijk voor het raam staan. Plotseling, met een gesmoorde verwensching op de lippen, keerde hij zich om. ‘Het hagelt ginds.’

Allen sprongen op. Boerenmensen als zij waren, begrepen zij ten volle wat dat ééne woord voor vreeselijks beteekent, als de oogst te veld staat, hoe in enkele seconden onberekenbare schade kan worden aangericht. Voor den Lindeboer zou het dubbel erg zijn, omdat hij, koppig tot het einde toe, geweigerd had lid te worden der vereeniging tot verzekering tegen hagelschade.

Vrouw Verheggen, bleek geworden, keek haar man aan, maar deze had de eerste ontroering weten te bedwingen, en zijn strak, stuursch gezicht verried niet de minste aandoening meer. Welk een nieuwe slag voor zijn trots, welk een straf voor zijn eigenzinnigheid, indien de hagel ook zijn oogst had verwoest. Hoe zouden zijn

vijanden juichen - zoo dacht de Lindeboer - over den nieuwen tegenspoed. Maar ze zouden er althans geen voldoening van hebben - zoo nam hij zich voor - hij zou niet laten merken, dat het geldelijk verlies hem ter harte ging, integendeel, hij zou het hoofd recht houden en heel het dorp uitdagend onder de oogen zien.

Zoodra het onweer was uitgewoed, verliet de Lindeboer zijn woning, om naar zijn akkers te gaan kijken, bijna op den voet gevolgd door zijn vrouw en zijn beide zoons, wie een bang voorgevoel folterde. Verheggen liep de menschen, die hij tegenkwam, voorbij zonder een groet en zonder hun iets te vragen, maar zijn huisgenooten vernamen onderweg reeds de treurige bevestiging van hun vrees. Zij verhaastten hun stap en kwamen bijna gelijktijdig met den Lindeboer bij de akkers aan, waar reeds een aantal boeren en boerinnen uit den omtrek bijeen waren. Zwijgend ontvingen ze Verheggen, die, zonder een spier in zijn gezicht te vertrekken, naar zijn velden keek, waar alles verhageld was. De forsche, gele stengels van het koren, de dikke roode van de boekweit, de gevulde aren, alles lag verpletterd op den grond, als bedolven onder een lawine van scherpe, witte hagelsteen, die als zilver glinsterden in het zonlicht, dat plotseling het landschap overgoot.

Dat zijn oogst verloren was, was voor den Lindeboer nog niet het ergste: meer nog hinderde het hem, dat de akkers van zijn gehaten buurman ongedeerd waren gebleven, dat men de verwoesting van zijn velden als een straf zou beschouwen. In plaats van deemoedig het hoofd te buigen onder Gods hand, die hem trof, werd de koppigheid van den Lindeboer nog grooter, en vaster dan ooit was zijn voornemen, heel het dorp te laten zien, dat niets in staat zou zijn, hem klein te krijgen.

Daar naderde hem zijn vrouw, bij den aanblik der verwoesting in tranen uitgebroken. 'Welk een slag, Wout! Heel onze oogst weg! God, wat een verlies!' En opnieuw en nog overvloediger vloeiden haar tranen.

'Mee naar huis, vrouw!' gebod de Lindeboer norsch. 'Of heb je lust, je hier door dat volk te laten uitlachen?'

Die woorden waren zoo luid gesproken, dat de omstanders ze konden verstaan. Uit meer dan één mond steeg een gemompel van geraaktheid op over de minachting, waarmee de Lindeboer over de aanwezigen sprak. Het raadslid Derksen kwam op Verheggen toe. 'Hoor eens, Lindeboer, daar is hier niemand, die je vrouw uitlacht, en wij allen hebben te doen met den slag, die je treft.'

'Dank je wel, Derksen,' antwoordde de Lindeboer spottend, 'maar ik heb je medelijden niet nodig. Het verlies van den oogst is geen doodwond voor me, ik zal het best te boven komen, zeg dat ook maar aan den pastoor.'

'Wout, Wout!' smeekte zijn vrouw, die daarna de handen gevouwen tot de aanwezigen ophief, als om de uitbarsting van verontwaardiging te bezweren, die zij voorzag.

Om harentwil antwoordde niemand op de grofheid van den Lindeboer, die juist door dat ingehouden zwijgen tot nog grooter woede werd geprikkeld. 'Zegt maar hardop wat je denkt,' bulderde hij; 'dat de goddelooze Lindeboer om zijn koppigheid wordt gestraft. De pastoor zal me wel als een afschrikwekkend voorbeeld aan je voorstellen, niet waar, kerkmeester? Maar ik lach er om!'

Met een verwensching op de lippen keerde hij zich om en sloeg den weg naar zijn boerderij in, met zóó groote stappen loopend, dat zijn arme vrouw, die droef snikkend achter hem aan stapte, steeds verder achterraakte. De toekomst scheen haar nog somberder en onheilspellender toe dan de hemel tijdens het noodlottig onweer. 'God, neem Uw straffende hand van ons weg en breng mijn man tot inkeer,' bad zij, telkens dezelfde woorden prevelend.

III.

Het was doodstil in de woning van den Lindeboer. In het groote, ruime vertrek ligt Fried, de jongste zoon, een struische jongen van negentien jaar, op het ziekbed. Het was heel plotseling gekomen. Op een avond klaagde Fried, die nooit ziek was geweest, over loomheid in de beenen. Men sloeg er niet veel acht op - boerenmensen zijn niet zoo teergevoelig - en meende, dat het den volgenden morgen wel beter zou zijn, als hij goed gerust had. Maar den volgenden morgen was het niet beter, integendeel, Fried kon niet opstaan en klaagde over pijn overal. Sedert was het voortdurend erger geworden, en de dokter schudde het hoofd, een ontwijkend antwoord gevend op de vragen, die de beangstigde moeder hem stelde.

Al haar gedachten hadden haar kind tot middelpunt; tot 's avonds laat bleef ze bij zijn bed zitten, zijn trekken bespiedend, zijn ademhaling beluisterend als hij sliep. Wanneer zij eindelijk op zijn verzoek zich ter ruste begaf, dan nog duurde het lang vóór zij insliep, en meer dan eens keerde zij naar de ziekekamer terug, in de meening, dat zij hem had hooren roepen. In den korten nacht, dien zij zich gunde, schrikte zij herhaaldelijk wakker, door benauwende droomen gekweld, en had geen rust vóór zij zich had overtuigd, dat Fried sliep.

Zoo kon het niet uitblijven, of de nachtwaken, de zorgen en bekommernis drukten hun stempel op haar gezicht: zij zag er overspannen, overtobd uit, en de dokter had haar gewaarschuwd, dat zij het zóó geen acht dagen meer kon uithouden.

Ook op den Lindeboer scheen de ziekte van zijn zoon haar invloed uit te oefenen. Schijnbaar bekommerde hij zich daar niet veel om; slechts een enkele maal vroeg hij aan Fried, hoe het met hem was, tegenover zijn vrouw bracht hij er nooit het gesprek op, en hij deed zijn werk als naar gewoonte. Maar hij was heel stil geworden, hij stoof niet meer op bij de minste nietigheid, hij spotte niet meer met den pastoor of de kerk. Doch over hetgeen er in zijn binnenste omging, zei hij geen woord, en urenlang kon hij somber voor zich uit zitten staren, zonder den mond te openen.

Hoezeer zijn vrouw ook van haar zieken zoon vervuld was, toch ontging haar de tweestrijd niet, die in het hart van haar man gevoerd werd, en wanneer zij 's avonds laat aan het bed van Fried zat en de kralen van haar rozenkrans door haar vingers gleden, bad zij God om genezing voor haar kind, maar nòg vuriger om bekeering voor haar man.

De trots en koppigheid van den Lindeboer hadden hem tot het uiterste gebracht. Na den hagelslag, die zijn oogst verwoestte, had hij geen voet meer in de kerk gezet, en niets liet hij na, waardoor hij den pastoor kon grieven. Had hij altijd een moeilijk karakter gehad, nu was er letterlijk geen huis meer met hem te houden. De knecht en de meid waren vertrokken, zeggende, dat zij liever elders voor niets zouden werken, dan bij den Lindeboer voor een dubbele huur. Zijn vrouw had allerlei grofheden van hem te verduren, en waren zij niet ter liefde van hun moeder gebleven, dan zouden zijn zoons het huis, dat hun vader tot een hel maakte, zijn ontvlucht.

Maar de straf bleef niet uit; tegenspoed op tegenspoed trof den Lindeboer, evenwel zonder dat hij tot inkeer kwam. Integendeel, hoe zwaarder hij werd bezocht, hoe meer hij tegen zijn God in opstand kwam. Zou nu eindelijk dat versteende hart, als het ware door hoogmoed en eigenzinnigheid gepantserd, door een straal van Gods genade worden getroffen? zoo vroeg zijn vrouw zich in bange bekommering af.

Zoo was het de dag voor Kerstmis geworden. De dokter was 's morgens al vroeg gekomen en had gezegd, dat het heden een kritieke dag was. Hij hoopte, dat Frieds krachtig gestel over de crisis zou zegevieren, maar hij kon niets beloven.

‘De groote Geneesheer daarboven heeft het in Zijn hand,’ voegde hij er bij; ‘de menschelijke kunst staat hier machteloos.’

Vrouw Verheggen was in tranen uitgebarsten, maar toen ze haar kalmte had teruggekregen, liet zij twee groote kaarsen aansteken, voor het kribbetje, dat in de parochiekerk al klaar stond voor het Hoogfeest van morgen.

De Lindeboer had op 's dokters woorden niets gezegd, maar zijn vrouw had zijn mondhoeken zenuwachtig zien trillen. Daarna was hij de kamer uitgegaan, doch spoedig weer teruggekomen. Dien dag kon hij niet werken, hij moest bij zijn kind zijn, dat sterven ging. Hij twijfelde er niet aan: het was een straf Gods. Was het heden niet een jaar geleden, dat hij Van Haren uit zijn woning had gezet, dat hij die ruwe, onbarmhartige woorden had

DE GODDELIJKE HERDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MURILLO, IN HET PRADO TE MADRID.

DE AANBIDDING DER HERDERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARLES GODEBY.

gesproken, terwijl diens arme vrouw in doodsstrijd lag? Nooit had dat tooneel hem zoo helder voor den geest gestaan als thans; nooit de woorden van Van Haren hem met zooveel kracht en zoo onophoudelijk in de ooren gesuisd: 'Lindeboer, denk aan dezen dag, aan dit uur!'

Thans was het uur der vergelding gekomen. Al de tegenspoeden, die hem tot dusver hadden getroffen, waren niet meer dan vermaningen geweest, die hij roekeloos in den wind had geslagen, in plaats van zijn misslag in te zien. Die misslag was een misdaad geworden, en hiervoor zou God hem straffen in hetgeen hem het dierbaarst was: zijn kind.

Hieraan dacht de Lindeboer, terwijl hij de oogen onafgewend hield gevestigd op het ziekbed. Die gedachte werd hem een loodzware last, een last, dien zijn schouders niet konden torsen. En voor het eerst sedert geruimen tijd kwam de naam God weer als een gebed over zijn lippen en bad hij om genade, om vergeving. 'Straf mij, maar spaar mijn kind!' - deze woorden welden telkens uit zijn hart op. Zijn trots was gebroken; de grootste overwinning, die hij op zich zelf kon behalen, was met Gods genade behaald.

De Lindeboer stond op en trad op het bed toe, waarvoor zijn vrouw in angstige spanning was gezeten, vurig biddend voor het behoud van haar zoon.

'Willen we samen een rozenhoedje bidden?' vroeg hij fluisterend, als vreesde hij zijn kind te storen. Hoe geheel anders klonk zijn stem, hoe rustig was de uitdrukking op zijn gelaat.

Fried had, hoe zacht ze ook waren gesproken, de woorden gehoord. 'Doe dat, vader,' zei hij, 'nu zal ik beter worden.'

De Lindeboer wendde het hoofd af en schreide. Zijn vrouw schreide niet, maar in haar hart herleefde de hoop: de helft van haar gebed was verhoord; God zou in Zijn goedheid ook de andere helft verhooren.

De dag liep ten einde. De dokter kwam, maar reeds vóór men uit zijn mond de bevestiging hoorde, hadden de Lindeboer en zijn vrouw gezien, dat hun zoon behouden was, en beiden waren met de overige huisgenooten op de knieën neergezonken, om God voor de onverhoopte uitkomst te danken.

'Ik feliciteer je wel,' zei de geneesheer, 'uw zoon is gered. Dat zal een prettiger Kerstfeest geven dan je gedacht had, moedertje.'

'Zeg dat wel, dokter,' antwoordde vrouw Verheggen. Haar zoon genezen, haar man tot inkeer gekomen, - neen, zooveel genade had zij dien morgen niet durven hopen.

Toen dien nacht de torenklok twaalf uren sloeg - hoe statig en plechtig klonken die tonen - en het Hoogfeest van Kerstmis inluidde, lagen de Lindeboer en zijn vrouw voor het kruisbeeld geknield, om het Kindje Jesus, dat op dien stond was geboren, hun innigen dank te brengen voor de groote gunsten, die Het hun had geschonken.

'Ik heb veel goed te maken,' zei de Lindeboer, nadat zij waren opgestaan, 'ik heb slecht en onbarmhartig gehandeld, ik heb mijn hoofd niet willen buigen, ik heb ergernis gegeven, en u, mijn goede vrouw, heb ik diep bedroefd. Kunt ge me alles vergeven?'

'Wout, ik ben zoo gelukkig!' snikte zijn vrouw, 'zóó gelukkig als men het hier op aarde zijn kan.'

Den volgenden dag ging de Lindeboer naar de Hoogmis. Hoe mooi kwam hem alles in de kerk voor, waar hij in maanden geen voet meer gezet had, hoe heerlijk klonk hem het orgelspel in de ooren, maar vooral hoe prachtig versierd leek hem het Kribbetje toe. Neen, zóó mooi was het nog nooit geweest. Had de lofzang 'Glorie zij God in den hooge en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn,' diepen indruk gemaakt op zijn gemoed, nog meer was dit het geval, toen de pastoor de woorden van dat loflied tot tekst nam voor een treffende predikatie. 'Vrede op aarde aan de menschen van goeden wil....' Te lang helaas! had de goede wil bij hem ontbroken, maar thans zou hij zich beijveren dien te toonen. En reeds nu daalde door Gods goedheid de vrede in zijn hart neer.

Op het kerkplein bleven groepjes menschen staan, om elkaar een Zalig Kerstfeest te wenschen. Men had den Lindeboer in de kerk gezien en zich aan zijn ingetogenheid en godsvrucht gesticht. De brave dorpelingen vergaten zijn hoogmoed, de van hem ondervonden beleedigingen, om zich over zijn bekeering te verheugen.

Daar kwam hij de kerkdeur uit. Zijn oogen zochten iemand. Op eenigen afstand zag hij Van Haren en trad op hem toe. 'Ik heb heel verkeerd gehandeld, heel slecht, maar ik heb er spijt van, ik zal het zooveel mogelijk goedmaken. Kunt ge mij vergeven?'

'Zeker, Lindeboer, zeker.'

'Dat huisje,' vervolgde Verheggen fluisterend, 'mag ik je dat als schadeloosstelling in eigendom afstaan?'

'Maar, Lindeboer....'

'Doe mij een genoegen en neem het aan.' De ander drukte hem bewogen de hand.

'Vind je goed, dat ik straks Fried eens kom bezoeken?'

'Doe dat, doe dat, dan spreken we verder.' Toen de Lindeboer zich omkeerde, stond de kerkmeester Derksen voor hem, die hem Zalige Kerstmis wenschte en feliciteerde met de genezing van zijn zoon.

De Lindeboer was diep geroerd. 'Derksen, je bent een edel man en ik heb je miskend,' zei hij beschaamd. 'Kunt ook gij mij vergeven?'

'Laat het verledene rusten, Lindeboer, dat is uitgewischt.'

'Ja, ik zal een ander, een beter mensch worden,' verzekerde Verheggen.

Nu kwamen een aantal dorpelingen op den Lindeboer toe, om hem met Frieds genezing geluk te wenschen. Verheggen was door al die bewijzen van deelneming diep getroffen.

'Ik verdien jullie goedheid niet,' zei hij, 'ik heb er niet naar gehandeld, maar reken er op, dat ik mij zal beteren.'

De Lindeboer heeft woord gehouden. Even stug en eigenzinnig als hij vroeger was, even inschikkelijk en gemakkelijk in den omgang is hij thans. Met zijn bekeering zijn het geluk en de voorspoed in zijn huis teruggekeerd, en ieder jaar tegen Kerstmis geeft hij den pastoor een briefje van honderd gulden, om daarvan de behoeftige parochianen op het Hoogfeest iets extra's te bezorgen.

Twee Kerstavonden.

Door Henri.

I.

Dwarrelend dansten de sneeuwvlokken door de lucht en bedekten den grond met een wit tapijt. Het was de 24e December, de avond voor het blijde Kerstfeest. De Kerk had in haar Vespers van dien dag het groote feest reeds herdacht en gejubeld over de geboorte van den Godmensch.

Buiten was het koud op de eenzame straten, maar in de meeste huizen heerschte een blijde stemming. Niet in alle; in een klein huisje in een afgelegen straat van het dorp H. heerschte die vroolijke stemming niet. En geen wonder! Diepe armoede sprak uit alles, wat zich in het kleine vertrek bevond; alles getuigde van bitteren nood.

Om een tafel, waarop een kleine lamp stond, die een onzeker licht in het rond verspreidde, zaten vier kleine kinderen, waarvan het oudste tien en het jongste zes jaar kon tellen. In een hoek van het vertrek stond een ledikant, half door een groote, groene gordijn verborgen. Daar werd het voorhangsel door een witte, magere hand ter zijde geschoven; een bleek gelaat met van koorts tintelende oogen werd zichtbaar en een zachte stem klonk uit den hoek:

‘Mieke, is Betje nog niet terug?’

Het aangesproken meisje, de oudste van de vier, stond op en naderde het bed. Een arme vrouw lag daar in een groot ledikant, dat van betere dagen getuigde, maar de dekens waren even armoedig als het overige in het vertrek. Niet oud was zij, maar lijden en ontberingen hadden op haar gelaat vroegtijdig den stempel van den ouderdom gedrukt. Vroeger was de nijpende armoede, die hier heerschte, onbekend, maar hij, die reeds zooveel welvarende gezinnen diep ongelukkig gemaakt heeft, had ook in dit gezin de ellende gebracht, en die moordenaar was de jenever. De arme zieke, die daar hulpeloos neerlag, was de vrouw van een dronkaard. Niet altoos was haar man dat geweest, hij was eens een oppassend werkmans, maar met hem was het gegaan als met zoovelen: een slechte makker, een drinker had hem op den weg gebracht, waarvan een der mijlpalen ellende heet.

‘Neen, moeder, Betje is nog niet terug,’ antwoordde het meisje, haar hoofd tegen den schouder van de zieke aan dijend, ‘maar ze zal nu wel gauw komen en wat voor u meebrengen.’

‘t Is te hopen, kind, want ik voel me niets goed van avond. Wat zou er van je worden, als ik eens stierf?’

Dat woord drong vlijmend als het lemmet van een mes door het hart van het kind, zij keek haar moeder met haar goedige, door tranen verduisterde oogen aan en fluisterde:

‘Neen, moeder, gij zult niet sterven, gij zult bij ons blijven.... Waarom laat vader u ook hier zoo alleen?’

De arme vrouw zuchtte diep; zij kon hierop geen antwoord geven.

Op dit oogenblik werd de deur geopend en trad een heer met een tienjarig meisje het vertrek binnen. Die heer, dokter Wilgens, was een man, die bij het eerste gezicht vertrouwen inboezemde en uit zijn heldere oogen straalde goedheid en medelijden. Hij naderde het bed, maar trad, toen hij de zieke zag, onwillekeurig eenige schreden achteruit. Die arme, zieke vrouw, hoe geheel anders had hij haar vóór korten tijd gekend! Haar man was bij hem tuinman en koetsier geweest, en ook zij kwam toen geregeld bij hem werken. In dien tijd ging alles goed, maar later was de drankduivel gekomen, die het geluk verwoest en het gezin ten onder gebracht had.

De dokter voelde de zieke den pols en schudde het hoofd. ‘Waarom heb je me ook niet laten roepen?’ vroeg hij. ‘Had ik je kind niet toevallig ontmoet, dat van kou niet meer voort kon, dan had ik thans nog niet geweten, dat je ziek bent.’

‘Ik durfde niet.... ik schaamde mij, ik wilde uw hulp niet inroepen, mijnheer,’ gaf de zieke aarzelend ten antwoord, ‘u hebt vroeger reeds genoeg voor ons gedaan, lang genoeg geduld met mijn ongelukkigen man gehad....’

‘t Is goed,’ viel de dokter haar in de rede, die bij de laatste woorden even het voorhoofd had gefronst. ‘Ik zal zien, dat ik je opknap, moeder,’ vervolgde hij minzamer, ‘maar hier zijn andere middelen noodig dan medicijnen. Krachtig voedsel en een warm vertrek zullen beter helpen. Schud niet het hoofd, beste vrouw, ik zal wel voor alles zorgen. Laat de twee oudste kinderen met mij meegaan, dan zal ik hun wat versterkends meegeven. Hier is een rijksdaalder, daarvoor moeten zij eerst wat brandstof halen, en voor wat er overschiet, mogen zij een versnapering kopen. Het is niet alle dagen Kerstmis, laat de kleinen van avond ook eens plezier hebben. Morgen kom ik terug, moeder.’

Met tranen in de oogen dankte de zieke den goeden dokter, maar deze onttrok zich aan haar dankbetuigingen en verliet, door de twee oudste kinderen vergezeld, het huisje, waar hij door zijn vriendelijkheid onverwacht troost en leniging gebracht had.

II.

In tegenstelling met de armoedige woning van vrouw Brakels, heerschte in de huiskamer van dokter Wilgens een prettige stemming en gezelligheid. Men vierde hier een dubbel feest: de blijde herinnering van Christus' geboorte en den verjaardag van mevrouw Wilgens.

In een helder verlichte en lekker verwarmde kamer zat mevrouw met haar elfjarig zoontje

Bernard, bij de vroolijk snorrende kachel. De knaap, een flinke jongen, met goedige, trouwe oogen, luisterde aandachtig naar het verhaal zijner moeder, die hem vertelde van den nacht, toen het Kindje Jesus in een armoedigen stal werd geboren, van de herders, die het kwamen aanbidden, en van de Engelen, die boven de grot zwevend met hemelsche stem in zoete akkoorden zongen: ‘Glorie zij God in den Hooge en vrede op aarde den menschen van goeden wil!’

Zoo zaten moeder en kind geruimen tijd alleen, toen de meid dampende chocolade met gebak binnenbracht. Men kon het den kleinen Bernard niet kwalijk nemen, dat het toen grootendeels met zijn aandacht gedaan was; hij wierp ter sluiks een begeerigen blik op het gebak, dat Trees op de tafel gezet had. Maar mevrouw liet alles onaangeroerd, wat den knaap niet erg scheen te bevalen.

‘Hé, ma, krijg ik nog niets, 't is toch dubbel feest vandaag?’ zei de knaap eindelijk.

‘Zeker, mijn jongen, dadelijk, als pa thuis komt, dat is immers veel plezieriger.’

‘Ja, ma, maar pa blijft zoo lang weg van avond.’

Het sloeg acht uur op de pendule.

‘Hij zal nu wel gauw komen, Bernard. Pa had van avond maar enkele patiënten te bezoeken, en hij dacht nog vóór acht uur thuis te zijn.’

Het sloeg reeds halfnegen, en de dokter was er nog niet.

‘Is dat uitblijven, en dat op een avond, dat wij genoeglijk te zamen hoopten te zijn!’ zei mevrouw Wilgens teleurgesteld.

Eensklaps hoorde zij gekraak van voetstappen in de sneeuw. Een sleutel werd in het slot gestoken en weinige oogenblikken daarna trad de dokter met de twee kinderen van vrouw Bakels binnen. De kinderen hielden de handen voor de oogen bij het felle licht, maar men kon het hun aanzien, dat de warmte hun goed deed.

Mevrouw Wilgens groette haar man hartelijk, maar bleef verrast staan, toen zij de twee meisjes in haar armoedige kleeven bemerkte, die zich verlegen achter den goeden dokter schuil hielden.

‘Wie breng je daar mee, Bernard?’

‘Ken je die kinderen niet meer? Toe Mieke, kom Betje, weest nu maar zoo verlegen niet, komt maar eens van achter mijn rug te voorschijn en geeft mevrouw een hand.’

‘Kijk, dat zijn Mieke en Betje van onzen ouden tuinbaas,’ riep nu de kleine Bernard, die in de kinderen zijn oude speelkameraadjes herkend had.

Hij was al van zijn stoel opgesprongen en liep naar de kinderen toe, die hij met zijn guitige oogen lachend aanzag. Maar de beide meisjes kropen verlegen achteruit en plukten bedeesd aan een tip van haar voorschoot.

Op een vragenden blik zijner vrouw vertelde de dokter nu de reden van zijn langer wegblijven, den ellendigen toestand, waarin hij vrouw Brakels had aangetroffen, en waarom hij de beide kinderen mee naar huis genomen had.

Mevrouw zag de meisjes medelijdend aan, die thans wat moediger geworden waren en ter sluiks met groote oogen de met gebak beladen tafel bekeken. Als zij en haar moeder slechts de helft van dat alles hadden, hoe veel vroolijker zou dan reeds het Kerstfeest voor haar zijn!

De dokter merkte spoedig wat de oogen der kleinen zoo boeide en na een blik van verstandhouding met zijn vrouw gewisseld te hebben, zette hij twee stoelen bij de tafel, dicht bij de kachel en noodigde de kinderen uit plaats te nemen.

Mevrouw schonk nu ieder een grooten kop warme chocolade in, gaf haar daarbij een gebakje en zei: ‘Eet en drinkt nu maar eens lekker, kinderen, dat zal je goed

doen; dan moet je dadelijk voor ons eens dat mooie Kerstliedje zingen, dat ge op school geleerd hebt.'

'Ja, dat wil ik wel eens hooren,' zei de dokter goedig, 'maar eerst op je gemak wat gegeten en gedronken, dan zing je wel eens zoo goed!'

Nadat mevrouw fluisterend eenige woorden met haar man gesproken had, verliet zij de kamer.

De kleine Bernard keek met groote oogen naar de beide meisjes, die zich de haar bijna onbekende heerlijkheden goed lieten smaken. Eensklaps verliet hij zijn plaats, als dacht hij aan iets, en klauterde op de knie zijns vaders, die in een hoek der kamer met vergenoegd gelaat den goeden eetlust der kinderen aanschouwde. De knaap fluisterde zijn vader eenige woorden in het oor, waarna deze tevreden knikte en liefkoozend over zijn blond haar streek.

'Dat is mooi van je, mijn jongen, dat is braaf,' zeide de dokter, 'dat mag je wel doen, toe, geef het zelf maar.'

Blijde sprong de knaap van vaders knie, klauterde op een stoel en nam van de kast een mooi gekleurde doos en een busje. Maar nu scheen hij zelf verlegen te worden, bedeesd naderde hij de twee meisjes, zette de doos en het busje voor haar neer, en na een haastig: 'Dat is voor u,' liep hij weer snel naar zijn vader terug en verborg zijn gezicht tegen de jas van den dokter, als had hij iets kwaads gedaan.

Het oudste meisje opende langzaam en voorzichtig de doos en het andere het busje. Uit de doos kwam een mooi, gekleurd prentenboek te voorschijn, terwijl uit het busje beiden meisjes heerlijke flikjes tegenlachten. Hoe straalde het gelaat der kinderen van vreugde bij het zien van al dat moois en lekkers! Eenige oogenblikken daarna kwam mevrouw weer in het vertrek met een groot valies in de hand.

'Hier heb ik wat voor je, kinderen,' zei ze, 'je moet het thuis maar eens nazien. Voor moeder heb ik wat extra's ingepakt, dat ge haar aanstonds moet geven. En nu, kinderen, viert van avond maar eens een plezierige Kerstmis.'

Nadat het moedigste der twee meisjes mevrouw bedankt had, wilden zij heengaan, maar mijnheer hield haar lachend tegen.

'Ho, ho, dat gaat zoo niet,' zei hij schertsend, 'eerst moet ik een mooi Kerstliedje van je hooren.'

De meisjes keken elkaar verlegen aan, maar de bemoedigende blik, dien mevrouw haar toewierp, gaf haar moed, en weldra klonken door het vertrek twee lieve, fijne kinderstemmetjes:

Een Kindjen is geboren,
Te Bethlehem in een stal,
Een Kindje als nooit te voren,
Men zag in 't aardsche dal.

Een Kindje zoo schoon en teeder,
Als nooit een menschenkind,
Ligt op wat stroo ter neder,
Wijl 't ons zoo teer bemint.

'Mooi zoo, kinderen,' zei de dokter, 'gij hebt heel mooi gezongen, onze Bernard kan bij u een lesje nemen. Gaat nu gauw naar huis, moeder zal op u wachten, en maakt uw broertjes maar eens blij.'

Toen de kinderen vertrokken waren, gingen mevrouw en de dokter met hun zoontje aan tafel zitten en genoeglijk verstreek de avond Zij voelden zich alle drie gelukkig,

een arm gezin een prettigen avond te hebben bezorgd. Men wilde zich reeds te ruste begeven, toen er gebeld werd.

‘Men zal je zeker nog komen roepen voor een zieke,’ zuchtte mevrouw Wilgens.

Weldra trad Trees het vertrek binnen en zei: ‘Mijnheer, daar is een vreemde man, die laat vragen, of u aanstonds bij baas Hop, den waard uit “de Zilveren Ster”, wil komen.’

‘Naar “de Zilveren Ster”, nog zoo ver,’ zuchtte mevrouw.

De dokter zei niets, maar verliet haastig de kamer en begaf zich in de gang.

‘Zoo vrind,’ zei hij tot den onbekende, die een dikke berenmuts over de ooren en half in de oogen getrokken had. ‘Kom jij van ‘de Zilveren Ster?’

‘Ja, mijnheer, ik kom u vragen, of u aanstonds kunt komen, de waard uit “de Zilveren Ster” is plotseling erger geworden.’

‘Dat moet wel,’ antwoordde de dokter, ‘want vóór een paar dagen was hij weer zoo goed als beter. Weet ge ook, wanneer hij erger geworden is?’

‘Neen, mijnheer, ik weet er verder niets van. Ik ben hier niet vandaan, ik heb in de stad kalveren moeten afleveren en onderweg in “de Zilveren Ster” even aangelegd. De vrouw was maar alleen bij haar man. Daarom verzocht zij mij u te willen gaan roepen.’

‘Hm,’ mompelde de dokter, zijn gouden horloge uit den zak te voorschijn halend, ‘t is al halfelf en de “Zilveren Ster” ligt een half uur buiten het dorp. Ik zal dan nog een rijtuig moeten nemen.’

‘Zooals u wil, mijnheer,’ antwoordde de onbekende, ‘anders zal ik u wel vergezellen, en kunt u met mijn wagentje terugrijden, ik heb mijn paard in “de Zilveren Ster” uitgespannen.’

‘Ja, als dat gevonden kan worden,’ knikte de dokter. ‘Wacht, ik zal gauw mijn jas aantrekken, of wil je je niet even warmen?’

‘Dank je,’ antwoordde de vreemdeling droog. ‘Ik mag me niet te lang ophouden.’

De dokter trad de huiskamer weer binnen. ‘Geef me eens gauw mijn dikke pelsjas, Marie,’ zei hij, ‘een zieke heeft mijn hulp nog nodig.’

‘Moet ge van avond nog zoo ver, Bernard? Neem dan toch een rijtnig, ge weet, dat heb ik veel liever.’

‘Dat is niet nodig; de man, die in de gang op me wacht, zal mij met zijn wagen thuisbrengen. Ga maar gerust naar bed, je hoeft niet op me te wachten. Je moet ook aanstonds naar bed gaan, Bernard,’ zei hij tot zijn kind en drukte hem een kus op de wang, ‘anders ben je morgen niet goed uitgeslapen.’

Beide mannen, de dokter en de vreemdeling, stapten stevig door. 't Was een heldere nacht, het had opgehouden met sneeuwen, en duizenden sterren flikkerden aan den blauwen hemel. Zwijgend liepen zij naast elkaar. Weldra hadden zij de kom van het dorp achter den rug en kwamen nu op een straatweg aan welks rechterkant op een kwartier afstands de herberg ‘de Zilveren Ster’ lag. Hoe meer zij zich van het dorp verwijderden, des te gejaagder scheen de onbekende te worden; hij wierp nu en dan onrustige blikken om zich heen en bleef zelfs enkele malen staan. De dokter had hem al eenige malen verbaasd aangekeken en kon eindelijk niet nalaten te vragen: ‘Wat heb je?’

‘Niets,’ bromde de andere, ‘ik meende alleen voetstappen achter ons te hooren.’

‘Je ben toch zeker niet bang?’ hernam de dokter glimlachend.

Hij antwoordde niet en beiden vervolgden weer hun weg. Toen zij langs een klein dennenbosch kwamen, stak de vreemdeling eensklaps twee vingers in den mond en

floot met drie krachtige stooten. Verrast keek de niets kwaads vermoedende dokter zijn zonderlingen begeleider aan, maar toen hij eenige seconden daarna geritsel en het breken van takken vernam, verbleekte hij, sprong fluks ter zijde en riep met heesche stem: ‘Hulp!’

Nauwelijks had hij dit geroepen, of een man sprong van achter de dennen op den weg, greep den dokter onverhoeds aan en slingerde hem op den grond, De dokter spande al zijn krachten in, om zich los te rukken, en zeker zou hij hierin zijn geslaagd, als de vreemdeling zijn makker niet geholpen had. De goede dokter zag nu in, dat men hem een strik had gespannen en dat hij in handen van gewetenlooze kerels was gevallen.

‘Probeer nietje los te rukken,’ zei met heesche stem de man, die den dokter het eerst had aangevallen, en die zijn knie op diens borst zette. Hij boog zich voorover en uit zijn mond steeg een ondraaglijke jeneverlucht op, die den dokter onwillekeurig het hoofd deed omwenden. ‘Bij de eerste poging, die je doet om te ontkomen, stoot ik je dit mes in het hart. - Zoek zijn zakken goed na,’ wendde hij zich tot zijn makker, ‘vergeet vooral zijn horloge niet.’

‘Neem al wat ik bezit,’ smeekte de dokter, ‘maar spaar mijn leven, heb medelijden met mijn arme....’ De dokter hield eensklaps op, keek den bandiet, die zijn borst bijna ineendrukte, scherp aan en vervolgde: ‘Brakels, zijt gij het? Heb ik dat aan je verdiend?’

‘Ha, ha, dokter, gij hebt mij herkend ondanks mijn zwart gezicht?’ grijnsde de dronkaard. ‘Nu, zooveel te erger voor je. Ja, ik ben Frans Brakels, dien gij als een hond hebt weggejaagd, omdat gij hem geen borrel gundet. Gij hebt mij op straat gezet, beul, maar op den dag, dat ge mij wegjoegt, heb ik gezworen, mij te zullen wreken, en nu zijt gij in mijn macht!’

Den dokter brak het angstzweet uit; hij bemerkte, hoe de jenever in het hoofd van den rampzaligen man werkte, en hij wist ook, dat zoo iemand voor geen enkele misdaad terugschrikt. Hij wilde hem de goedheid vertellen, waarmee hij nog dezen avond zijn ongelukkige vrouw en arme kinderen had overladen, maar hij zag in, dat dit geen indruk op den dronkaard zou maken. Hij moest zich zien los te rukken, dit was de eenige uitkomst; zoo hij hierin niet slaagde, was hij verloren. En Goddank, terwijl de andere bandiet het gestolen geld en het horloge in zijn zak borg, liet hij even den rechterarm van zijn slachtoffer los. Van dit gunstig oogenblik maakte de dokter gebruik. Krampachtig nam hij den stok, die naast hem lag, op, en met een forsche beweging bracht hij den roover, die de knie op zijn borst hield, een hevigen slag op het hoofd toe.

Door dezen slag verdoofd, deinsde de aanvaller terug, waarvan de dokter gebruik maakte om snel overeind te springen. Maar de andere kerel wierp zich aanstonds opnieuw op den dokter, en nu ontstond tusschen beide mannen een gevecht op leven en dood. Misschien zou de ellendeling het onderspit hebben gedolven, als niet de andere schurk, uit zijn verdooving ontwaakt, zijn makker te hulp was gekomen. Als een hyena sprong de woesteling op den dokter toe, die het nu niet lang meer kon volhouden. Eensklaps slaakte hij een kreet, bracht de hand aan het hart, wankelde en zeeg op den grond, terwijl een groote bloedstraal zijn kleeren verfde. Nog een laatste wanhopige poging deed hij om zich op te richten, maar zijn krachten schoten te kort, hij zonk terug; zijn lippen openden zich langzaam en nauw hoorbaar kwam het uit zijn mond: ‘Mijn God, heb medelijden met mijn arme ziel, ontferm u over mijn vrouw en kind....’

DE WINDSELEN VAN JESUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUPION.

Een diepe zucht ontsnapte zijn beklemde borst, nog eenmaal sprak hij fluisterend de namen uit van Jesus en Maria en met een woord van vergeving voor zijn moordenaars op zijn lippen, was de heer Wilgens de eeuwigheid ingegaan.

Nog nimmer had men in het dorpje H. een zoo droeven Kerstdag beleefd, want allen kenden den goeden doker en allen achtten hem hoog. Maar oneindig droeviger was

die anders zoo blijde dag voor mevrouw Wilgens. Wat had zij in dien eenen nacht geleden, dien zij, tevergeefs op haar dierbaren echtgenoot wachtend, in bidden en tranen had doorgebracht. Zij had zooveel en zoo bitter geschreid, dat geen traan meer uit haar oogen vloeide, toen men het lijk van haar geliefden man had thuisgebracht. Naast haar stond de kleine Bernard, zoo vroeg reeds half verweesd, te jong nog, om het ongeluk, dat hem had getroffen, in zijn geheelen omvang te beseffen. Met groote, stille droefheid keek hij naar het bleeke gelaat van zijn dierbaren vader; daarna begon hij luid te snikken. Dat deed hem goed, en schonk verlichting aan zijn overvol gemoed....

III.

Weer was de avond vóór het Kerstfeest aangebroken. Sedert dien noodlottigen avond waren vijftien jaren verloop. Weer zaten moeder en zoon in de huiskamer bij elkaar, maar het kind van vóór vijftien jaar was thans een flinke jonge man.

't Was een blijde dag voor moeder en zoon, want heden mocht zij voor de eerste maal haar dierbaren zoon als priester des Heeren aanschouwen. De kleine Bernard van vóór vijftien jaar, die op dien avond de arme kinderen van Brakels zoo gelukkig maakte, die zelfde knaap was thans priester Gods, meer nog, hij wasmissionaris en zou binnenkort in het verre Afrika den armen heidenen het geloof in Christus gaan prediken. Het viel mevrouw Wilgens zwaar als zij daaraan dacht, het arme moederhart bloedde als zij het naderende uur van scheiden voor zich zag.

Dezen morgen was de jeugdige priester thuis gekomen, om de laatste dagen, die hij in zijn vaderland zou vertoeven, bij zijn lieve moeder door te brengen en voor de laatste maal wellicht het Kerstfeest bij haar te vieren. Morgen, op den hoogen feestdag, zou Bernard, de plechtige eerste H. Mis in zijn geboortedorp opdragen en zou de gelukkige moeder het voorrecht hebben, uit zijn hand den God van Hemel en aarde te ontvangen. Dit vervulde haar met onbeschrijflijke vreugde en deed haar voor een oogenblik het droevig uur van scheiden vergeten. Met van geluk stralende oogen keek zij haar zoon aan, die na zoo lange afwezigheid haar zooveel te vertellen had.

Eindelijk stond mevrouw op, opende een lade van de secretaire en nam uit een doosje een zilveren medaljon aan een blauw lint.

Haar handen beefden, haar oogen werden vochtig. ‘Mijn zoon,’ zei zij plechtig, ‘toen gij nog klein waart, beloofde ik dit medaljon van Onze Lieve Vrouw van Altijddurenden Bijstand, dat uw vader zaliger steeds droeg, u, als gij groot zoudt zijn geworden, als een kostbare, blijvende herinnering te geven. Ontvang dan heden dit souvenir, en als gij, ver van uw vaderland en van mij verwijderd, onder de heidenen als apostel zult arbeiden, gedenk dan dikwijls hem, die dit eens droeg en vergeet ook haar niet, die het u schonk.’

De jeugdige priester bracht het kostbare voorwerp met eerbied aan de lippen en zei:

‘Nooit zal ik hen kunnen vergeten, wien ik zooveel verschuldigd ben, en al ben ik nog zoo ver van u verwijderd, mijn geest zal toch steeds bij u zijn, lieve moeder.’

Er heerschte eenige oogenblikken doodsche stilte, dezelfde gedachten hielden beiden bezig: zij dachten aan den droevigen Kerstdag van vóór vijftien jaar, toen het dierbaarste, dat zij bezaten, hun op zoo wreede wijze werd ontrukkt. Eensklaps schrikten zij uit hun mijmeringen op; buiten, vlak bij hun huis, waren twee mannen aan het twisten, en de vloeken en verwenschingen drongen tot hun oor door.

‘Ik weet zeker,’ zei een ruwe stem, ‘dat gij mij het geld ontstolen hebt. In “de Zilveren Ster” had ik het nog. Als gij het mij niet dadelijk teruggeeft, zal ik het bij de politie gaan aangeven, en behalve dat nog wat anders!’

BIJ DEN KERSTBOOM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVR. MAC-MONNIES.

‘Dat zal je wel laten’ spotte de andere.

‘Ge moogt zelf wel zorgen, dat ge uit de handen der politie blijft.’

Op deze woorden volgde een reeks van verwenschingen, waarna een worsteling ontstond. Eensklaps slaakte de een een ruwen kreet, men hoorde een doffen plof en daarna het snel verwijderen van schreden.

De priester had dit alles uit de kamer aangehoord, maar zoodra hij den gil vernam, snelde hij naar buiten. Slechts eenige schreden van de deur vond hij een man, badende in zijn bloed.

‘Ik sterf, help, help!’ steunde de gewonde.

Met behulp van een man, die eveneens op het geroep was toegeschoten, droeg de priester den gewonde in zijn huis en legde hem daar op een bed. De kleeven van den

man waren met bloed bekleet en het moordtuig zat nog in de diepe wonde. Aanstonds had mevrouw pluksel klaar gemaakt, maar toen de priester met de grootste omzichtigheid het mes uit de wonde trachtte te halen, slaakte de gekwetste een zoo doordringenden kreet, dat hij er van af moest zien.

De gewonde had de oogen gesloten en slechts nu en dan zuchtte hij smartelijk. Gelukkig liet de dokter, dien men in allerijl ontboden had,

zich niet lang wachten. Toen hij den gewonde een tijd lang zwijgend had aangezien, zei hij: 'U hebt goed gedaan, het mes in de wonde te laten, anders was hij wellicht reeds doodgebloed.'

Weldra was nu het moordtuig uit de zijde gehaald, en de wond, die zeer diep was, gezuiverd en verbonden. De gekwetste zuchtte diep, opende langzaam de oogen en zei met gesmoorde stem: 'Ik sterf, ik sterf!'

'Neen, gij zult niet sterven,' antwoordde hem de priester bemoedigend. Daarna zich tot den dokter wendend, vroeg hij: 'Is hij nog te redden, dokter?'

De geneesheer schudde het hoofd. 'Hij is verloren,' fluisterde hij, 'hij heeft nog slechts eenige uren te leven, mijn hulp vermag niets meer....'

'Als uw hulp niet meer kan baten om zijn lichaam te redden, wil ik ten minste trachten zijn onsterflijke ziel voor den dood te behoeden,' zei de priester.

Zwijgend verlieten de dokter en mevrouw Wilgens het vertrek. Nu zat de priester alleen bij den stervende; hij had vóór weinige oogenblikken niet kunnen denken, reeds zoo spoedig en onder zoo vreeselijke omstandigheden een stervende te moeten bijstaan. De gewonde had de oogen half geopend, kermde zacht en volgde met zijn blikken den priester, die, voor een kruisbeeld neergeknield, een vurig gebed ten Hemel opzond. Daarna stond hij op en ging bij het bed van den stervende zitten.

'Waar ben ik?' vroeg de gewonde hem aankijkend.

'Bij goede menschen, die zullen trachten u te genezen,' antwoordde de priester minzaam.

'Ik sterf,' zuchtte de gekwetste, 'het brandt me daar binnen als vuur in de borst. Ik ben verloren naar ziel en lichaam.'

'Spreek zoo niet, broeder,' hernam de priester; 'zoo ik uw lichaam niet meer kan redden, kan ik toch nog uw onsterflijke ziel voor den eeuwigen dood behoeden; gij staat hier voor een plaatsbekleeder van Christus. Als gij zelf slechts wilt, zal uw ziel gered worden.'

'Ik wil sterven zooals ik geleefd heb,' antwoordde de man somber.

'De duivel geeft u deze woorden in, broeder, hij wil u tot wanhoop brengen, doch wanhoop niet, hier is op het oogenblik alleen barmhartigheid en medelijden. Belijd uw zonden in ootmoed aan den dienaar des Heeren. Heb berouw over al de zonden, die gij ooit bedreven hebt, en de oneindig barmhartige God zal u weer met vreugde als zijn kind aannemen en al uw misdaden vergeven en vergeten.'

'Mijn misdaden!' riep de gewonde, 'de herinnering daaraan brengt me tot wanhoop. Mijn misdaden zijn oneindig groot en talrijk... Sinds bijna twintig jaar heb ik misdaad op misdaad gestapeld. Zou het nu mogelijk zijn, dat God, dien ik gedurende bijna heel mijn leven beledigd heb, mij in mijn laatste uur zou willen vergeven?'

'Zeker is dat mogelijk, mits gij uw zonden beweent.'

'Neen, het is niet mogelijk,' zuchtte de stervende, 'de misdaden, die ik bedreven heb, kunnen niet meer worden hersteld en goedgeemaakt.'

'God zal die vergeven, als gij oprecht berouw hebt,' hernam de priester. 'God roept u tot zich voor zijn rechterstoel, en zoodra gij daarvoor verschijnen zult, zal Hij voor u een strenge rechter zijn, die u onverbiddelijk zal oordeelen. Thans echter is Hij nog een God van barmhartigheid en goedheid, Hij geeft u nu nog de gelegenheid u te bekeeren. Belijd dus uw schuld, klop rouwmoedig op uw borst, en de Heer zal al uw misdaden vergeven, hoe groot ze ook zijn.'

'Alle?' vroeg de gewonde fluisterend.

De priester knikte.

‘Ook als iemand zijn vrouw en kinderen in het ongeluk zou hebben gestort? Als hij zijn vrouw, die hij gelukkig moest maken, van verdriet zou hebben doen sterven?’

‘Gods barmhartigheid kent geen grenzen.’

‘Maar dat is niet alles,’ zuchtte de stervende. ‘Ik stapelde zonden op zonden om de herinnering aan mijn eerste en vreeselijkste misdaad te verdrijven. Ik dronk en dronk om alles te vergeten, maar het gelukte mij niet; de schim van den man, dien ik eens lafhartig vermoordde, vervolgde mij overal, dag en nacht.’

De gewonde keek den priester aan en bemerkte, dat deze beefde.

‘Ik wist het wel,’ hernam de zieke op zachteren toon, ‘mijn misdaden zijn te groot, geen medelijden, geen barmhartigheid is voor mij meer mogelijk. Maar ik wil u alles vertellen en oordeel dan zelf, of ik niet eerder uw verachting dan uw medelijden verdien, ik, die een gelukkige vrouw tot weduwe en een onschuldig knaapje tot wees maakte... Het was op een avond, den vooravond van Kerstmis, nu vijftien jaar geleden. Ik had veel gedronken, de vervloekte drank, de oorzaak van al mijn misdaden, had mijn hoofd verhit, en toen ontwaakte in mij de duivel van haat en wraak, die ik tegen een man koesterde, die mij en mijn arm gezin, dat ik zoo verwaarloosde, niets dan goed gedaan heeft. Ik dorstte naar bloed om mijn wraak te koelen en naar geld om den drankduivel te bevredigen. En op dien verschrikkelijken avond vermoordde ik lafhartig den man, die, zooals ik later vernam, eenige uren te voren nog mijn arm gezin voor gebrek had behoed.... Ik vraag u nu, ben ik nog uw medelijden waardig?’

De stervende, die opgewonden gesproken had, keek den priester aan, en zag hem met de handen voor het gelaat, bevend voor zijn bed zitten.

‘Zijn naam?’ vroeg de priester eensklaps.

‘Dokter Wilgens...’

De priester sprong sidderend van zijn stoel, zijn gelaat was wit als marmer geworden, maar geen woord kwam over zijn lippen.

‘Ik zie het,’ hernam de gewonde, maar zijn stem werd zwakker, de overspanning had hem uitgeput, ‘ik zie het, gij verafschuw mij als een ellendeling... ik heb het verdiend.’

‘Broeder,’ zei de priester, zijn ontroering bedwingend, ‘ik verafschuw u niet, ik kan slechts medelijden met u gevoelen... ik...’

Hij kon niet verder komen, zijn stem stakte hem in de keel, maar de gewonde had hem scherp aangezien, eveneens het vertrek, waarin hij zich bevond; hij scheen zich eensklaps iets te herinneren, en met gesmoorde stem riep hij uit:

‘Mijn God, gij zijt de zoon van hem, dien ik vermoordde! Ik herken dit vertrek... O, dat ik in de handen van den zoon van mijn slachtoffer moest vallen!’

De priester antwoordde niet, maar snikte zacht.

‘Vervloek mij! werp mij van u af, ik heb het verdiend!’

De priester had zijn volle zelfbeheersching teruggekregen.

‘Mijn broeder,’ zei hij ontroerd, ‘ik ben inderdaad de zoon van hem, die vóór vijftien jaar vermoord werd; maar denk niet, dat ik u verafschuw; de knecht is niet beter dan zijn meester. Christus vergaf stervend zijn moordenaars, en ook u, mijn broeder, vergeef ik op dit plechtig oogenblik van ganscher harte, nu gij weldra voor Gods rechterstoel zult staan. Biecht nu al uw zonden, en ook de goede God zal u vergeven.’

‘Vergiffenis, vergiffenis,’ smeekte de stervende, door zooveel edelmoedigheid getroffen. ‘O, kon ik het leven van uw vader teruggeven, wiens laatste woord een bede om vergiffenis was voor zijn moordenaar.’

‘Mijn vader,’ antwoordde de priester, ‘is, naar we hopen, in den Hemel en ziet thans met welgevallen op ons neer. Sla op uw borst, beweene uw zonden, en belijde ze openhartig, niet aan den zoon van uw slachtoffer, maar aan den priester des Heeren, die de macht heeft te ontbinden... Biecht thans, broeder, de dienaar Gods aanhoort u...’

De zondaar, door zooveel edele vergevensgezindheid geroerd, beleed al zijn zonden rouwmoedig en de priester stortte vreugdetranen bij het opnemen van het eerste verdoolde schaap.

‘*Ego te absolvo de peccatis tuis* ik ontsla u van al uw zonden,’ klonk het plechtig door het stille vertrek uit den mond van Gods dienaar, en eenige oogenblikken daarna verliet de ziel van den bekeerden zondaar, door Gods barmhartigheid gezuiverd, haar aardsch om hulsel.

Kerstkindje.

Peinzend vouwde mevrouw Van Rhenen den brief dicht, dien ze zoo pas - voor de hoeveelste maal wist ze zelf niet - gelezen had: den brief van haar Johannes; schoof hem weer in het opengesneden couvert en legde dit in haar sleutelmandje, dat naast haar op tafel stond. Even zag ze naar Emile, haar echtgenoot, of het scherpe ritselen van het papier hem niet had wakker gemaakt - maar hij sluimerde rustig door in zijn fauteuil, de Illustratie, waarin hij had zitten lezen, in de op zijn knieën neergezonken handen. Toen draaide ze het licht wat omlaag, trok haar lage stoeltje voor den haard en leunde met het hoofd makkelijk tegen den zacht bekleeden rug, om zoo, met half gesloten oogen, heerlijk te droomen van haar lieven jongen, haar Johannes, die nu zoo ver weg was.

Roerloos zat ze daar in atmosfeer van stilheid - de geheimzinnige stilte van Kerstnacht, als de aarde ligt in heilige verwachting - en weer verscheen haar als in zachte schittering van blank Engelenlicht die ééne, glorieuste aller Kerstnachten, háár Heilige Nacht, toen haar kindje geboren werd; en weer hoorde ze de stem van haar Emile fluisteren, trillend van verrukking: ‘Kerstkindje - òns Kerstkindje...’ Toen hadden zijn kussen, zacht en héél eerbiedig, beroerd haar handen, haar bleek voorhoofd en haar moe geloken oogleden, en samen hadden ze beleefd in allerinnigste zielenvereening hun hóógste geluuksmoment, moment van liefde in bovenaardsche verreining.

Hoe vorstelijk had het gelegen in zijn wiegje, haar jongske - als een klein prinsje; zoo teer en broos, zoo rozig-blank tusschen 't donze wit van zijn bedje: een slapend Serafijntje. Dáár had het wiegje gestaan, in dat veilig beschutte hoekje, waar 't lampelicht zacht schitterend verdroomde, zoodat het hun slapend kindje niet deren kon, al was ook de witte wiegesluier weggeschoven.

O, dien heerlijken, solemneelen Kersttijd, hoe dikwijls had ze toen, geknield bij haar sluimerend jongske, haar Kerstkindje, biddend overwogen het glorieus Geheimenis der Mensch-wording van het Gods Kind; - en mediteerend - was er in haar ziel iets héél zachtens opengedroomd, al klaarder: een nog ongekende, wondere zielesfeer van zuiverlijk licht, waarin ze aanschouwde het Mysterie, dat de Hemelingen bevend verheerlijken: het Goddelijk Moederschap der Maagd. Dan was ze roerloos geknield gebleven, vreezend te breken door uiterlijk beweeg den lichten engelschijn, waarin het heilig Geheimenis zich harer openbaarde, vereerend de

gebenedijde zuiverheid der Onbevleete, die om de waardigheid van haar moederschap zóó groote gratie haar wel verleenende wilde.

Zachtkens had ze dan gekust de kleine, teere handjes van haar sluimerend kindje, de fijne, goud blonde haartjes weggestreken van zijn engel rein voorhoofdje en hem met innige gebeden toegewijd het Zoete Kindeke van Bethlehem.

Zóó had eens gesluimerd in Zijn arm kribje de kleine Jesus, zoo had Zijn heilige Moeder gekust in zalige vervoering Zijn zachte, blanke handjes, die moesten genageld worden aan een hard kruis, verscheurd door scherpe nagelen; eerbiediglijk gekust de teere leedjes van haar Hemel-Kind, die moesten worden gekneusd en verscheurd op het hout van schande. En als ze het rozige gezichtje van haar kindje liefkoosde, had het haar doorsidderd met hevige zielepijn, hoe Maria, het lief, onschuldig Maagdeke, had gekust het stralende voorhoofd van haar Kindàlmachtig, als om het te sterken tot den marteldood, dat Goddelijk voorhoofd, waarin beulshanden wreede doornen drijven zouden, dieper en dieper, tot het rood was van Zijn kostbaar Bloed, hoe Zijn zacht gelaat, waarop de hemeldauw van Maria's kussen kuischelijk gespreid

lag, zou worden geslagen en bespuwd onder satanisch hoongelach. Dan voelde zij een onuitsprekelijk medelijden met de zondenlooze Vrouwe, die, om haar te wijden tot blijde vreugden-moeder, wel Moeder van smarten had willen worden.

O, haar lief jongske, het zou den kleinen, Goddelijken Martelaar ganschelijk zijn toegewijd - en als hij ouder geworden was, een groot jongetje al, dat staan zou aan haar schoot, dan zou ze hem vertellen van het Kindje van Bethlehem, van Zijn nederige geboorte op een handvol stroo, van Zijn vrome kindsheid en deemoediglijk verborgen leven, van Zijn smadelijken, bitteren dood, Zijn glorieuzen liefdedood - en teeder zou haar jongske beminnen den kleinen Jesus, Die Zijn gouden Gods-troon vrijwillig verlaten had om te worden een simpel Kindeke op aarde, arm kindje van arme ouders, om menschenkinderen rijk te maken, rijk en gelukkig in Zijn schoonen Hemel. Dan zou ze hem leeren offeren aan dat arme Kindje zijn liefste mooi, en altijd zou Jesus zijn Johannes' lief Vriendje-in-den-Hemel, dat kleine Johannes nooit zou bedroeven mogen.

En Johannes was opgegroeid tot een slank jongske met groote, droom-blauwe oogen en zacht, blond haar, en aldoor was ze heerlijk samen geweest met haar Kerstkindje de lange uren, dat Emile op zijn kantoor was of op reis voor zaken en dan dagen achtereen wegbleef. En zóó was het gekomen, dat ze heelemaal was samengeleefd met haar kind, dat kleine Hanny geworden was lieveling van moeder alleen. O zeker, ze hield veel van Emile, haar man, wien ze haar lief kindje dankte; altijd, altijd zou ze hem beminnen en dankbaar zijn voor dien heerlijken schat, doch hun leven was niet meer als één enkel leven, maar als twee, kalm zich uitlevend naast elkaar - en zij wist dit zonder smart, want was niet het kind haar alles? Wat was ze heerlijk trotsch op hem geweest, aardig kereltje van 'n jaar vijf, zes; hoe wel-gevallig had ze hem nagekeken als hij zingend dartelde door de kamers en gangen van haar ruime huis of in den tuin, waar zijn lichte voetjes trippelend gingen op 't krakende kiezel, zijn kleine handjes begeerig grepen naar fladderend wit vlindertje. Weer zag ze hem zoo: blond jongske in simpel katoenen matrozenkieltje, bleek-blauw kieltje met witte kraag, met dat gezichtje als van een klein Cherubijntje, zacht-onschuldig, met zoo'n wonder teer waas van onbewuste reinheid, van nog niet weten het leelijke van het leven, gespreid over zijn zacht bloeme-gezicht. En o, die lieve, argelooze kinderoogen, diep-blauwe mysteriën van louterheid, die kleine handjes, om voorzichtiglijk te nemen als broze kleinoodiën in groote-menschen-hand en ze dan zachtjes, heel eerbiedig even te kussen - reine handjes, als om zilveren altaarschellen te slaan. Dat lieve, heilige kinderlijf, dat alieen haar zachte moederarmen waardiglijk omvatten konden, heel zijn rank, gracielijk figuurtje, dat alles had háár alleen toebehoord, had zij gezien zoo wonder-rein, zoo zacht-bevallig.

Zóó was het geweest, haar Kerstkindje, haar Johannes - en nu was hij ver, ver weg - een man, een groote, statige man, een priester, en hij had haar geschreven dien ernstigen, wijzen brief, dien ze al zoo dikwijls gelezen had....

Zeven jaar was hij geworden op dien Kerstdag, toen Emile, terugkomende van een reis door Duitschland, die groote doos had meegebracht - voor Hanny's verjaardag. Samen hadden ze gezeten, Hanny en zij, in de al schemerende kamer, dicht bij elkaar. Ze had hem verteld van 't Kerstkindje en Hanny had gejuicht, omdat hij met Kerstkindje op één dag jarig was. Samen hadden ze geluisterd, of ze niet hoorden 't

bekende geluid van 't sleutelomdraaien in 't slot van de huisdeur; en eindelijk - 't was al haast heelemaal donker geweest in de kamer - hadden ze vader hooren binnenkomen en Hanny was dadelijk opgesprongen, de kamer uit, de gang doorgerend, jubelend vader te gemoet. Nòg zag ze Emile zoo binnenkomen: hóóg op zijn schouders had hij zijn jongen gezet, hem met één hand vasthoudend de beentjes; hij had er moe en verreis uitgezien, maar toch zoo gelukkig om de blijdschap van zijn kind. Vlug had Hanny zijn lenig lijfje laten afglijden van papa's schouder - want daar stond oude Jans, de meid, met een groote doos, die ze papa achterna gedragen had. Gauw moest de lamp aan en toen was de geheimzinnige doos op tafel gezet, en één voor één had Emile er met een nijptang de spijkers uitgehaald, waarmee het deksel was vastgetimmerd, en iederen spijker, dien vader neerlegde op tafel, had Hanny nagekeken met een stralend gezichtje van: alweêr een! Eindelijk was de laatste er uit gehaald, het deksel er af gelicht en Hanny was op zijn teenen gaan staan om toch maar over den hoogen rand heen in de doos te kunnen kijken - maar het lukte niet: hij was te klein. Vader had hem opgelicht en even had hij er in gekeken met groote, verwonderde oogen, en toen had hij in zijn handjes geklapt en 't uitgejubeld van plezier, want daar lagen allerlei vreemde, mooie dingen. Het waren mensch en dierfiguurtjes uit hout gesneden, zooals het vrome volk tusschen de Duitsche bergen dat maakt. Papa had toen verteld, dat het een stalleke van Bethlehem was met het Jesuskindje in de kribbe en Maria en Jozef, en de herdertjes, knielende voor het kribje, en de onschuldige beesten, die waren in den stal.

In een hoekje van de kamer - hetzelfde, waar eens Hanny's wiegje gestaan had en waar een altaartje was opgericht voor 't Onze-Lieve-Vrouwebeeld - werd het stalletje opgezet, aan den voet van 't altaartje: eerst de drie wanden en toen het kribje met het Kindje er in - och, zoo'n mooi, lief Kindje, liggend op een beetje stroo - en Maria, die zich over 't kribje boog, en Sint Jozef, wat meer achteraf; de herdertjes vóóraan, eerbiedig geknield voor den kleinen Koning. En eindelijk werden de os en 't ezeltje er bij gezet, aan iederen kant van 't kribje één: kleine, lieve beestjes, waar Hanny wel aldoor mee had willen spelen - want het zoete Jesuskindje had hij niet durven aanraken. En toen alles stond, nam vader uit de doos mooie, kleurige kaarsjes en die werden gezet in kandelaartjes ter weerszijden van 't stalletje, en toen ze waren aangestoken brandden ze met heldere, vroolijke vlammetjes - en Hanny had gedanst van uitgelaten vroolijkheid en was vader telkens om den hals gevlogen om hem te kussen voor het mooie verjaarscadeau. Oude Jans had toen de lamp moeten neerdraaien, want al het licht in de kamer moest komen van 't stalletje.

Heerlijke Kerstavond was het toen geweest: met hun drieën hadden ze gezeten voor 't stalletje, zij op haar lage stoeltje - een lief geschenk van Emile uit hun engagementstijd - Emile naast haar en Hanny op papa's knie, en samen hadden ze toen gezongen het lieve, oude Kerstliedeken, dat zij nog kende van de kostschool:

Daar is een Kindetje geboren in 't strooi,
't Lag in een kribje gedekt met hooi.'

Heerlijke Kerstavond, toen Johannes' reine stemmetje geklonken had door de kamer als 't zachte zingen van een kleinen Engel - nooit zou ze 't meer hooren, dat argelooze stemmetje, 't stemmetje van haar Kerstkindje; want al lang, al héél lang was het kindje er niet meer: het was een jongen geworden, een groote, blonde jongen en later een man - en toen was hij weggegaan naar een ver land.... en nu had ze niets, niets meer van 't Kerstkindje dan wat lieve, kleine kleertjes - en brieven, maar die waren van haar zoon, haar heer-zoon: Kerstkindje was weg - voor altijd....

En weer doorleefde ze, droomend in haar lage stoeltje vóór den haard, de heerlijke jaren van Hanny's kind-zijn, jaren van puur geluk, van aldoor zuiver genieten, samen met haar kindje. Dáár, op dat plekje had iederen Kersttijd het stalletje gestaan - 't stalletje van kleinen Johannes; ze zag er naar in vrome verteederen - dáár had haar kindje geknield, stamelend zijn gebedje tot den kleinen Jesus in Zijn kribbe, 's avonds vóór hij slapen ging.

Nu leek het haar wel een lange, altoos-blijde Kersttijd geweest te zijn, het kinderleven van haar jongske - en ook nog later, toen hij al schoolging: een ranke, blonde knaap met frisch gezicht en schitterend blauwe oogen. Nog hoorde ze zijn vluggen stap in de gang, zag ze hem de kamer binnenstormen met uitgelaten jongensdrukke, zijn boekentasch neergooien dáár, naast de piano - en weer voelde ze zijn sterke armen om haar hals, zijn koel gezicht tegen het hare - en van haar geloken oogleden vloeiden tranen, geluidloos....

En o, die ééne Kerstavond, hoe klaar lichtte die in haar geheugen, toen ze weer samen gezongen hadden bij 't stalletje, zij in haar fauteuiltje, Hanny naast haar, zijn blonde hoofd aan haar borst - toen had ze óók geschreid, maar van zalige vreugde, want met stralende oogen en gloeiende wangen had hij haar fluisterend geopenbaard, dat hij priester worden wilde. En toen hij heel zijn jonge, reine ziel voor haar had uitgezegd, van zijn hooge roeping, die hij waar wist en van God ontvangen, zuiver van ieder onheilig begeeren - toen had ze heel lang zachtjes geschreid omdat haar Kerstkindje nu wel spoedig van haar zou weggaan, omdat nu zou worden gebroken haar mooie leven, waarin ze altijd zijn zachte ziel dicht bij haar wist. Maar ze was sterk gebleven, ze had niet gemord tegen 't Kindje van Bethlehem, dat de ziel van haar Kerstkindje genomen had - want toen het nog lag in zijn witte wiegje, had zij het immers den Kind-God reeds toegewijd? Tevreden zou ze gaan haar eenzame leven, als ze haar kind maar gelukkig wist, ziele-zalig in Jesus' liefde. En hoeveel lichter was het niet den eenigen zoon te offeren tot allerlouterst liefdeleven dan tot bitteren marteldood, dood uit fellen, wreeden haat, gelijk vóór haar deed op Golgotha Maria, Moeder van Smarten?

En blijmoedig had ze hem zien heengaan, samen met Emile, die hem zou wegbrengen, trotsch op de waardige roeping van zijn zoon.

O, dat waren droeve dagen geweest, alleen in 't groote huis, dat nog vol was van 't blij geluid zijner klare stem, het huis, waaruit 't Kerstkindje was heengegaan. Emile was veel op reis, maar daarom leed zij niet, want hij voelde haar smart niet mee, even diep als zij die voelde. Emile dacht aan de toekomstige glorie van een heer-zoon te hebben, want in zijn manneziel was trots sterker dan verlangen.

Toen had ze geleefd van den eenen vacantiетijd op den andere in hunkerend verwachten - en als hij dan eindelijk weer gekomen was, dan was alles, alles weer goed geweest, heelemaal goed: want dan weer heerlijk-samen met haar jongen.

Ieder jaar, tegen Kersttijd, had ze de doos met het stalletje van boven gehaald, waar ze veilig bewaard stond, de kleine figuurtjes er voorzichtig uitgenomen en neergezet aan den voet van 't altaartje; dan had Emile kaarsjes meegebracht, om het stalletje te verlichten, want als Hanny thuis kwam, dan moesten ze branden, vroolijk branden voor 't Kerstkindje.

Dan was hij eindelijk gekomen: een lieve, hartelijke jongen als altijd - maar kalmer, veel kalmer; sprekend met al zoo waardige gebaren als van een, die vroom verborgen zieleleven te verstoren vreest door te hevig uiterlijk doen, en zijn omhelzingen,

vroeger zoo onstuimig, van een heelemaal zich gevenden, lieven jongen, waren nu van een bijna priesterlijke zedigheid.

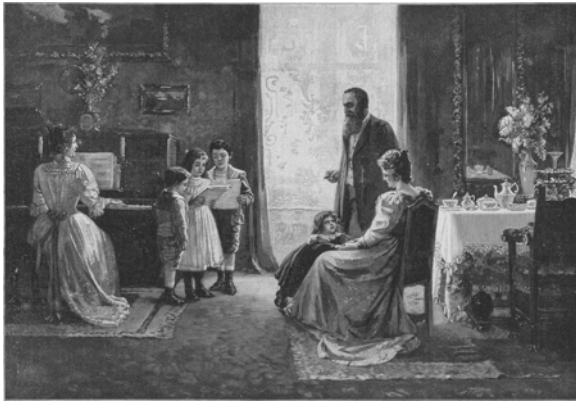
En bitter had ze dan geschreid, omdat zij zich al meer voelde weg wijken uit zijn zieleleven, dat ver van haar rustig wilde opbloeien in Godgewijden staat - want het Kindje van Bethlehem had nu al zijn liefde. Maar nooit had ze uitgezegd in woorden haar stille smart, haar zielsverlangen hem nog ééns te hebben voor háár alleen: een zachte jongen in moeders armen; maar opziende tot Jesus' smarten-Moeder, staande onder 't kruis in uiterst verstorven liefde, kon háár liefde wel ontberen.

O, dat waren toch nog gelukkige oogenblikken geweest, als hij haar zoo dankbaar aanzag met zijn mooie, blauwe oogen, omdat het Jesus-Kindje met Maria en Jozef en de herdertjes weer stonden op hun oude plaatsje, de brandende kaarsjes er omheen; dan was hij weer éven geweest haar kleine Hanny, die weer met haar zingen zou van 't 'Kindetje, geboren in 't strooi.'

En later de solemneele dagen van zijn priesterwijding en eerste plechtige Mis, toen ze met Emile het hoofd eerbiediglijk had neergeneigen om den zegen te ontvangen van den priesterzoon, toen ze snikkend gefluisterd had tot den God, ter aanbidding opgeheven in zijn gewijde handen: 'Mijn God, nu hebt Gij alles van mij: mijn Johannes, mijn Kerstkindje - is hiermee nu uw gezegende wil voldaan, o God?'

En in haar ziel was een vage vrees geweest, dat God misschien nòg meer van haar vragen zou....

Toen was het gebeurd, jaren achtereen, dat ze Kerstmis had moeten vieren samen met Emile - want Johannes moest blijven in den dienst van God - maar toch had telkens gestaan onder het Maria-altaartje het stalletje van haar Kerstkindje, en iederen avond, vóórdát Emile thuis kwam, had ze in den stillen glans der kaarsjes zitten bidden voor haar priester-zoon, en dan scheen het haar, dat de kleine, sidderende vlammetjes waren zoovele zieltjes van gebed, zachte verzuchtingen lispelend in de vrome stilte.

HET KERSTLIED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VOELKER.

Trouw had hij geschreven iedere Kerstmis, en deze kostbare brieven waren geweest haar eenig liefdeheil.

Op een tweeden Kerstdag was hij thuis gekomen, onverwacht; toen had haar ziel gesid-

derd van vrees, dat nu iets droevigs onvermijdelijk gebeuren zou. Maar hij was heel rustig geweest, heel waardig kalm, toen hij haar en Emile's toestemming had gevraagd om te gaan naar de duistere landen, waar de volken nog wachten op het licht van Bethlehem's wonderster.

En hij was heengegaan.

En wederom had ze snikkend gebeden: 'O God, laat het nu genoeg zijn, doe met mijn kind naar Uw heilig welgevalen - maar spaar zijn leven....'

Weer ging het tegen Kerstmis. Johannes' Kerstgeschenken waren reeds verzonden naar de verre missie - maar het stalletje had ze niet meer willen zien, nu Kerstkindje weg was - misschien wel voor altijd. Stiller en stiller was ze geworden, teruggetrokken in eigen smart-bestaan, zoodat ze niet gezien had, dat Emile leed onder haar sprakeloze droefenis. Alleen wilde ze zijn, alleen met haar verlangen; toen was ze gevlucht naar haar eigen kamer, waar niemand haar storen durfde. Daar was ze neergezonken voor een pastelportret in witte lijst, een lief jongetje, in licht-blauw matrozenbuisje, en had al haar zielejammer uitgesnikt: 'Kerstkindje, mijn Kerstkindje.' - Lang had ze zoo gelegen - toen was de deur zachtjes opengegaan en Emile binnengekomen; ze wist wel, dat hij daar was, maar - het gelaat in de handen gedrukt - was ze blijven schreien, wanhopig: hij kon haar tòch niet helpen. Met liefkoozende woordjes had Emile haar opgericht en willoos was ze geweest in zijn armen als een bedroefd kind, dat zich meevoeren laat zonder weerstreven. Beneden had hij de deur der huiskamer geopend, en daar stond tusschen de stralende kaarsjes het stalletje van Bethlehem. Toen, in een plotselinge, hevige ontroering, was ze Emile om den hals gevallen, snikkend om hun lief, lief Kerstkindje.

DE DOCHTER DES MARTELAARS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALBERT BAUR.

Dien avond hadden ze samen God gedankt, Die hun eenige verkoren had tot zóó heiligen staat - en nóg liever was haar geworden 't stalletje van kleinen Johannes.

Nog eens was een jaar voorbij gegaan en naderde Kerstmis. Iederen middag, als Emile naar kantoor was, werkte ze ijverig aan een mooi, zacht kleurig borduurwerk: een kleedje

om te leggen onder 't stalletje. Zelf had ze 't patroon ontworpen: witte leliën op bleekblauw fond. Als een jonge bruid aan haar blanke bruidsgewaad werkte ze met vromen ijver. En iederen avond, als Emile thuiskwam, moest hij het werk bewonderen: de gracielijke bloemekelken in roerelooze schittering rustend op het teere blauw.

Zoo had ze zitten werken, dien avond, in den rozigen lichtglans, die door rood zijden lampesluier tintelend verdroomde naar de verre kamerhoeken, toen oude Jansje een brief had binnengebracht - een brief van Johannes; met trillende handen had ze het couvert opengescheurd, haastig gelezen - in diepe verslagenheid was ze neergezonken in haar stoel - het mooie kleedje gleed weg uit haar hand, zoodat de teere, lichte kleuren den grond raakten, zonder dat ze 't verhinderde. Zoo had ze een tijdlang gezeten, onbewegelijk - toen had ze haar handwerk weer opgenomen, het vóór zich neerlegend op tafel en liefkoozend gestreeld de fluweelige bloemen. Als in droom was ze toen gegaan naar haar kamer, waar 't kleine kastje stond, dat ze nog had meegebracht uit moeders huis. Ze ontsloot een lade - een vage geur van oranjebloesems steeg er uit op - daar lag nog haar witte bruidssluier, dáár legde ze nu ook haar onvoltooide handwerk: het kleedje met de leliën - de sleutel draaide in 't slot met schrijnend geluid, als de zielekreet van een mensch, die een mooi ideaal offert.

Toen Emile thuis kwam, had ze hem den brief laten lezen, waarin Johannes verzocht hem zijn stalletje van Bethlehem te zenden, om daarmee het mysterie van 's Heeren geboorte voor zijn arme heidenen te veraanschouwelijken.

Emile wilde dadelijk aan het inpakken gaan; zeker, hij mocht het hebben: het was immers van hèm. O, dàt had ze niet kunnen gebeuren zien: ze had het zèlf willen doen, met eigen handen de lieve figuurtjes, geheiligd door de vrome liefkoozingen van haar kindje, zachtjes willen wikkelen in wit vloeï en blanke watten en dan in de doos leggen; eerst de wanden van het stalletje en er naast de kaarsjes, saamgebonden - en daarna de os en het ezeltje, de knielende herdertjes, Maria en Jozef en eindelijk het kleine Jesuskindje in Zijn kribje. Nog eenmaal nam ze 't in haar handen, het mooie figuurtje, waarvoor haar jongske zoo dikwijls was neergeknield, stamelend zijn naïeve bid woordjes, zingend zijn zoete Kerstliedekes. O, dat klare stemmetje, nu een volle, sonore mannestem, zingend aan Gods altaar de heilige Misgebeden.

Ze kon niet scheiden van 't kleine Jesus-beeldje, ze kuste het in teedere vervoering; eindelijk legde ze 't voorzichtig neer in de zachte, witte watten, het toedekkend, zooals ze haar klein jongske gedaan had, en 't was haar, of ze haar eigen lief Kerstkindje nogmaals ten offer bracht - toen sloot ze de doos, waarvan Emile het deksel zou dichtspijkeren.

Nu was alles, alles weg van haar Kerstkindje - en in haar ziel was een laatste vage lichtglans droef weggeduisterd tot vreugdeloos nacht-zwart.

Plechtig luidden de klokken door solemneele stilte...

Toen stond ze op, geruischloos, om Emile niet te wekken en zonk neer vóór 't Maria- altaartje, waaronder Johannes' stalleke gestaan had, en dof snikkend stamelde ze: 'O Moeder van Smarten, laat mij lijden, maar maak hèm gelukkig, mijn eenige, mijn Kerstkindje...'

MARIA VIOLA.

Kerstmis. (Bij de platen.)

Veel moge in den loop der eeuwen gewijzigd zijn, het Kerstfeest, de viering der komst van den zoo vurig verbeiden Verlosser, wordt nog altijd met dezelfde liefde, dezelfde hooggestemde blijdschap herdacht.

Evenals het H. Doopsel de deur en de ingang is tot alle andere Sacramenten, zoo is het Kerstfeest het eerste der feestgetijden, die het geloovig Christenhart de aarde en het aardsche doen vergeten, om het op te voeren tot hooger en edeler geneugten.

Het hoogtijd van Paschen schittert in grooter luister en heerlijkheid, het Pinksterfeest verzinnebeeldt de nederdaling van den H. Geest met Zijn goddelijke genaden, maar het Kerstfeest is het aantrekkelijkste, omdat het ons God voorstelt in de kleinheid, de zwakheid, waartoe Hij uit liefde tot ons wilde afdalen. De Verrijzenis toont den Zaligmaker in Zijn majesteit van Koning van Hemel en aarde, dood en hel overwinnend; het Kerstfeest toont Hem als hulpeloos wicht liggend in een kribbe in een armoedigen stal, ons tot heil en tot voorbeeld.

De wereld wist niet, dat haar Heiland geboren was, en niet het eerst aan de grooten en machtigen der aarde werd de blijde boodschap verkondigd. Neen, eenvoudige herders, die buiten Bethlehem bij hun kudden de wacht hielden, waren de bevoorrechten, aan wie het eerst het grootste wonder aller tijden, thans gewrocht, zou worden geopenbaard. De duisternis, die herders en kudden omgaf, werd eensklaps door een wonderen glans verlicht. Een Engel des Heeren stond naast de herders, en de heerlijkheid Gods omstraalde hen. Zij werden door vreeze bevangen, maar de hemelsche afgezant zeide hun: 'Vreest niet, want zie, ik verkondig u een groote blijdschap, die voor geheel het volk zijn zal: heden is u in de stad van David de Zaligmaker geboren, die Christus de Heer is. En dit zij u ten teeken: gij zult een Kind vinden, in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe.'

Nauwelijks had de Engel deze woorden gesproken, of de lucht weerklonk van den zang der hemelsche koren. Een menigte Engelen loofden God, zingende: 'Eere zij God in den hooge, en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn!'

Toen de Engelen verdwenen waren, zeiden de herders tegen elkander: 'Laat ons naar Bethlehem gaan en zien hetgeen geschied is en de Heer ons verkondigd heeft.' Zij spoedden zich voort en kwamen in de grot, waar zij Maria en Jozef en het Kind vonden, dat in de kribbe lag. Zij aanbaden het met eenvoudig, kinderlijk geloof, met vertrouwen en liefde. Daarna keerden zij terug, God prijzend en lovend voor alles wat zij gezien en gehoord hadden. Zij verhaalden overal van het wonder en waren zodoende de eerste verkondigers van Jesus Christus. Waarschijnlijk voorzagen deze goede herders in de eerste behoeften van het Kindje Jesus, de H. Maagd en den H. Jozef tot aan de komst der drie koningen uit het Oosten.

De aanbidding der herders, na die van Maria en Jozef de eerste hulde door het menschdom aan den Verlosser der wereld gebracht, heeft reeds honderden kunstenaars met het woord en het penseel geïnspireerd. Onder deze laatsten neemt Godeby met zijn meesterlijk doek, waarnaar wij in dit nummer een reproductie geven, een eerste plaats in. Het Kindje Jesus is waarlijk het middelpunt van zijn schilderij, met wonderen glans zijn omgeving belichtend. Heel delicaat gedaan is de H. Maagd, naast wie de H. Jozef in stillen eerbied neerziet op den Godmensch, voor wien de herders deemoedig en met bewondering het hoofd en de knie buigen. In de verte komen nog meer herders aan in ingetogen houding, geheel onder den indruk van het groote wonder, door Gods goedheid gewrocht.

Wondermooi en teer is de voorstelling op onze eerste gravure: hier geen herders, menschen dus, die hun hulde brengen aan het Goddelijk Kind, maar Engelen, Serafijnen en Cherubijnen, uit den Hemel neergedaald, om den Schepper van het Al te loven en Zijn stralende schoonheid te bewonderen, die Zijn gedaante van arm menschenkind niet heeft kunnen ontluisteren. Bijzonder mooi gevoeld en gedaan is de H. Maagd, die, de handen gevouwen ter aanbidding van haar God, met onuitsprekelijke zaligheid en weelde haar Kind beschouwt, het schoonste van alle menschenkinderen.

Treffend in zijn soberen eenvoud is de gravure naar een schilderij van Paupion, de H. Maagd voorstellend, die in de beek de windselen van haar Goddelijken Zoon wast, terwijl deze rustig sluimert. Want, zooals De Ségur zoo juist opmerkt, 'Jesus Christus was waarlijk mensch, zooals Hij waarlijk God was; en al bezat Hij ook van het eerste oogenblik Zijns levens af de geheele volmaaktheid van Zijn geest, van Zijn verstand, van Zijn wil, van Zijn weten en van alle andere menschenlijke eigenschappen, toch wilde Hij zich uitwendig aan de langzame en toenemende ontwikkeling van al die eigenschappen onderwerpen, niet alleen om te toonen, dat Hij waarlijk mensch was zooals wij, maar ook omdat Hij het werkelijk was. Hij is geboren zooals wij allen worden geboren; Hij is gegroeid, langzaam gegroeid, omdat wij ook zoo groeien; Hij heeft zich aan de noodzakelijkheid onderworpen om te eten, te drinken, te slapen, adem te halen, zich te kleeden, te gaan enz., omdat wij allen aan deze dingen zijn onderworpen. Bovendien wilde Hij de kindsheid, de jeugd, de jongelingsjaren en den rijperen leeftijd heiligen. Hij heeft alles gedaan zooals wij, om alles te heiligen wat wij doen zooals Hij.'

Moge het doek van Paupion naturalistisch zijn in de voorstelling der figuren, het ideeële en mystieke is door den schilder niet verwaarloosd.

Hebben wij tot dusver Christus als een lief, aanvallig wicht aanschouwd, de gravure naar een schilderij van den Spaanschen meester Murillo vertoont Hem ons opgegroeid tot een knaap, van Wien in het Evangelie gezegd wordt, dat Hij toenam in wijsheid en jaren en in welgevallen bij God en de menschen.

Bartolomé Esteban Murillo, een leerling van Velasquez, was de grootste schilder zijner eeuw en muntte vooral uit in het schilderen van H. Families, Madonna's en zijn vele afbeeldingen van het Kindje Jesus en den H. Joannes. Tot zijn beste werken behooren: de Onbevleete Ontvangenis, waarop de H. Maagd, met gevouwen handen, op een halven aardbol in de lucht staande en door Engelen omzweefd, een innig-teeren blik naar den Hemel slaat, van waar een gouden stralenglans op haar afstroomt; - het Visioen van den H. Antonius van Padua, in de kathedraal van Sevilla; - Maria en het Kindje Jesus, berustend in het Mauritshuis te 's-Gravenhage, en in het Kerstnummer van den 31en Jaargang onzer *Illustratie* gereproduceerd.

Ook 'De goede Herder' in dit nummer, waarvan het oorspronkelijke eigendom is van het Prado museum te Madrid, behoort wat de behandeling en afwerking betreft tot Murillo's beste werken.

Na deze afbeeldingen, die op Christus zelf betrekking hebben, geeft dit nummer een paar gravures, de huiselijke viering van het Kerstfeest voorstellend. Meer en meer is de Kerstboom ook bij ons inheemsch geworden, en het is een zoo mooi, zoo treffend gebruik, dat wij het algemeen in zwang zouden wenschen, omdat het in christelijke gezinnen reeds vroeg de kinderen vertrouwd maakt met de hooge beteekenis van den feestdag.

Echt huiselijk is ook het tafereeltje, waarop de drie kinderen met hun frissche stemmetjes een Kerstlied zingen, terwijl tante hen op de piano accompaneert.

‘De dochter van den martelaar’ ten slotte is wel geen Kerstgravure, maar zij voert ons toch terug naar de eerste tijden van het Christendom, toen de volgelingen van Christus zich moesten schuil houden in de catacomben, om daar de H. Geheimen van den godsdienst te vieren.

Ten einde aan de bloedige vervolgingen der Romeinsche keizers te ontkomen, zochten en vonden de Christenen toevluchtsoorden onder den grond. In de heuvelen der Campagna legden zij onderaardsche smalle gangen aan, die zich als een doolhof verder en verder vertakten, dikwijls met een aantal verdiepingen boven elkaar.

In deze *coemeteria* begroeven ze hun dooden, gedeeltelijk in vierkante nissen, die door steenen platen werden afgesloten (*loculi*), gedeeltelijk in, sarcophagen, waarboven zich een boog welfdedie te gelijker tijd bij de godsdienstige plech tigheden tot altaar diende (*arcosolia*). Twe

zulke *arcosolia* zien wij op onze gravure. Het eene draagt het opschrift: *Julianus Martyr*; hier rust het door de pijnbank of de klauwen der wilde dieren verscheurde lichaam van den vader van het jonge meisje, dat hierheen kwam, om zijn graf met bloemen te sieren. Vermoedelijk is het de sterfdag des martelaars, maar zijn dochter treurt niet, daar haar vader de hooge eer is te beurt gevallen, den weg te bewandelen, waarop de Heiland der wereld hem was voorgegaan. Ook zij is bereid met blij gemoed dat pad te betreden, indien zulks Gods wil is.

Terwijl zij zoo denkt en bidt, dringt een schaar gewapenden in de stille ruimte, gesierd met de zinnebeelden van het Christendom: de visch, de duif en het lam. Hun geleider heeft vermoedelijk gehoopt, een aantal gehate Christenen gevangen te kunnen nemen, en nu vindt hij er maar één, die hij niet zocht, die hij niet verwachtte te vinden, en verschrikt legt hij de hand op de speer der soldaten. Of voerde misschien in haat verkeerde liefde hem hier? Of kende hij de dochter van den martelaar niet, en is het enkel haar kalme waardigheid, die hem eerbied afdwingt? In ieder geval zal hij haar niet meer kunnen redden, ook al zou hij het willen. Maar wellicht zal de aanblik van haar martelaarschap, met vreugde geleden, hem later aansporen, het geloof te omhelzen, waarvoor zoovelen van iederen leeftijd en rang en geslacht den smartelijksten dood ondergingen, en zal Saulus een Paulus worden, die zelfs voor den marteldood niet zal terugschrikken.

De schilder van dit tafereel, professor Albert Baur te Dusseldorp, bezocht de kunstacademie in zijn geboortestad en is vijf jaar lang professor geweest aan de kunstschool te Weimar. Baur heeft herhaaldelijk de christelijke martelaars uit den tijd der Romeinsche keizers tot onderwerp zijner schilderijen gekozen, als bij voorbeeld in zijn 'Christelijke martelaren door hun bloedverwanten uit de arena gedragen,' dat in de Dusseldorpsche galerij berust.

Reisherinneringen.

Door A.C.A.v.V.

II.

(Slot.)

XII. Onze avonduitspanningen.

Ik heb tot nu toe schier uitsluitend gesproken over hetgeen wij deden gedurende den dag en, op één uitzondering na, gezwezen over onze genietingen in den avond. Men besluite daaruit niet, dat wij ons, na het ontsteken van het licht, in Londen niet hebben geamuseerd. Integendeel. Uitgezonderd Zaterdag, toen het wat laat was geworden en Zondag, toen er niets was te doen, zijn wij na het diner steeds uitgegaan. Waren wij Donderdagavond naar het Crystal Palace geweest, Vrijdag bezochten wij Earls-Court, terwijl wij Maandag en Dinsdag de avonduren sleten in het Alhambra-en Empire-theatre.

Earls-Court is, evenals het Crystal Palace en meer nog dan dit, een blijvende tentoonstelling, die wel in onderdeden verandering ondergaat, maar in hoofdzaak dezelfde blijft.

Zij heeft ten doel den Engelschman belangstelling in te boezemen in Brittanniës koloniën. Rhodesia vooral heeft gezorgd, indruk te maken. Hier is een werkman

bezig uit het erts der mijnen van Rhodesia het goud af te scheiden; ginds ziet men een klomp goud van 1000 oncen, welsprekend argument voor den Engelschman tegen Transvaals onafhankelijkheid; elders weer is graphisch afgebeeld en aanschouwelijk voorgesteld, welke rijkdommen men er in den loop der jaren uit den grond haalde. Ook de voortbrengselen der overige koloniën zijn voortdurend tentoongesteld, met en benevens enkele honderden harer bewoners, die in kralen gehuisvest, den bezoeker een kijkje geven in hun levenswijze. O.a. is er een heel gezelschap inlanders uit het wilde Zuid-Afrika. Deze traden dien avond op in het Empress-theater, waar ook wij ons al spoedig een plaatsje hadden veroverd. Matabelen, Swazi's, Kaffers en Basoeto's, Transvaalsche Boeren en dappere edelmoedige Engelschen - andere worden hier niet voorgesteld - verschenen er ten tooneele met en naast olifanten, paarden en ik weet niet wat al meer. Een wagen, door twaalf ossen getrokken, reed over het tooneel, om dan in een diepe sloot te verdwijnen, zoodat men alleen de koppen der dieren nog zag.

Echte Matabelen, strijdende tegen echte Engelschen, gaven ons ten slotte eenige tooneelen te zien uit den opstand der eersten in 1896. De twee- à driehonderd zwarte krijgers schreeuwden daarbij, dat hooren en zien verging en van weerskanten werd zooveel kruut verschoten, dat ik betwijfel, of de Engelschen nog ammunitie over zullen hebben, als het eens tot een echten oorlog komt. Dooden en gewonden vielen natuurlijk bij dozijnen. Er werden zelfs soldaten afgeschoten van kopjes of hooge rotsen, om neer te storten in een diepe sloot, waaruit zij zich intusschen, naar wij hopen willen - al weet ik niet hoe - wel tijdig zullen hebben gered. Hoofdman der Matabelen was prins Lobengula in eigen persoon. Thans is hij er niet meer, want hij is verliefd geworden op een blank meisje en is, toen de Anglicaansche geestelijke hem niet met haar in den echt wilde verbinden, naar Afrika teruggegaan, waarheen zij hem spoedig hoopt te volgen.

De voorstelling had bij de Engelschen veel succes en is een kijkje overwaard, al ware 't alleen omdat het tooneel enz. zulke enorme afmetingen heeft, dat een dergelijke inrichting elders dan in of bij een stad als Londen onmogelijk goede zaken kan maken. We hadden echter bijna ons gehoor verloren door het geschreeuw en het geschiet en waren blijde, na afloop in den tuin met een glaasje pale ale den kruitsmaak te kunnen verdrijven.

Ook deze tuin was geheel verlicht, evenals die in het Crystal Palace, maar minder sierlijk, daar de betrokken ondernemers - koffiehuishouders enz. - ieder voor hun zaakje hebben te zorgen. Een mooi effect maakte het licht bij den grooten vijver, waarop men in een bootje kon spelevaren. Wie dat vermaak te eenvoudig was, kon boven op een montagne Russe plaats nemen in een schuitje, dat, met donderend geweld naar beneden komende, over het water heengleed, op de wijze zooals velen zeker gezien hebben bij kapitein Boyton ter Antwerpsche tentoonstelling in 1894.

Nieuwer is het groote wiel, dat het eerst vertoond werd te Chicago en met het oog op de tentoonstelling van 1900 ook te Parijs al is te zien. Het rad, dat 25 minuten noodig heeft om eenmaal rond te gaan, neemt in zijn draai veertig volledige spoorwaggonen mee. In die waggonen is plaats voor niet minder dan 1200 personen, die aldus den tocht medemaken en 300 voet hoog worden gebracht. Men heeft dan, naar het schijnt, een prachtig uitzicht, doch daar het donker is, geven wij de voorkeur aan een wandeling in een straat van Cairo, om daarna met den trein naar ons hotel terug te keeren.

Het Alhambra- en Empire-theatre, waar wij, als gezegd, Maandag en Dinsdag heengingen, zien er beide, van buiten zoowel als binnen, vorstelijk uit. De enorme

zalen, uit ruime beurs ingericht, zijn met zeldzaam goeden smaak gepolychromeerd en worden 's avonds door een zee van electrisch licht overgoten. De elegante fauteuils hebben ieder twee automatische toestellen, een dat den bezoeker voor een halve shilling aan een binocle en een ander, dat hem voor denzelfden prijs aan een doos met bonbons helpt. Op den vloer liggen kostbare tapijten gespreid, die nog al wat te lijden hebben, daar hier vrij mag worden gerookt en wij, bij gebrek aan aschbakjes, de lucifers en eindjes sigaren maar op den grond zagen werpen.

Beide avonden was er, ondanks het zomerweer, vrij veel publiek. De eerste rang was het slechtst bezet, doch de heeren en dames, die er zaten, waren allen in groot toilet, hetgeen den behaaglijken indruk, dien de zaal op zich zelf reeds maakte, nog verhoogde.

Op het program van het Alhambra-theater staat achter de verschillende nummers precies in minuten aangegeven, wanneer elk begint. Hij, wien het maar om een of meer onderdeden der voorstelling te doen is, kan aldus op het program - dat ook aldus in de courant verschijnt - zien, hoe laat hij uiterlijk komen moet.

In beide theaters worden specialiteiten-voorstellingen gegeven, die werkelijk eenig zijn. In het Alhambra-theater toonden zich de gebroeders Power, vélocipèderijders eerste klas, en dirigeerde mevrouw Leodiska een zeldzame collectie goed gedresseerde papegaaien, die o.a., na zich in twee kampen te hebben gesplitst, een belegering en règle begonnen, elkander van de tinnen van het kasteel afschoten, om dan, na het hijschen der witte vlag, de dooden in plechtigen optocht te gaan begraven.

Miss Pauline Mora van haar kant liet ons een blik slaan in het leven in Zuid-Amerika, ons in tw estrijd brengende wat meer te bewonderen, de Zuid-Amerikaansche natuur, die, op het tooneel keurig nagebootst, een poëtischen indruk maakte, of de bewonderenswaardige vlugheid, waarmee een paar kleine ventjes van vier of vijf jaar de rol speelden, die hun in dit nummer was toegedacht.

Er was omgekeerd, met Barnumachtige reclame, een zangeres aangediend, die het succes, dat zij had, meer aan haar persoon dan aan haar stem had te danken.

In het Empire-theater schonken wij vooral onze aandacht aan madame Rombello, die met gekleurd zand in enkele oogenblikken de fraaiste stillebens enz. op een doek tooverde en aan een leger honden van allerlei ras, die niet alleen in de kunst van springen, maar ook in het goed verrichten van zeldzame toeren, voor elkander niet onderdeden. Zoo voerde de een, op den rug van een collega gezeten, den saut périlleux en dergelijke circuskunsten uit en kwam een oogenblik later een equipage voorrijden, door twee honden getrokken, terwijl twee andere de rol vervulden van koetsier en palfrenier en de laatste deftig het portier opende en sloot voor het derde paartje, dat binnen plaats nam. Een poedel speelde gedurende de geheele voorstelling onverbeterlijk voor knecht en droeg o.a. in zijn bek al de ingrediënten af en aan, die zijn heer noodig had, met inbegrip der grootere of kleinere honden, die zich bij het gaan of komen niet genoeg repten.

Het hoofdnummer op het program van beide voorstellingen was een pantomime, die èn om het getal deelnemers èn om den schat van toiletten, die zij ons te zien gaven, aan een sprookje uit de Duizend en één nacht deden denken.

In Alhambra, waar de voorstelling ook al met een pantomime was begonnen, gaf die aan het slot ons o.a. te zien het dek van een zeeschip en het geheele leven aan boord, de Casino tuinen te Boulogne, met een keur van bloemen enz.

Voor ons nog interessanter was de panto mime in het Empire theatre, tafereeltjes weergevende uit het Londen, dat wij bezig waren te bewonderen: de aankomst der troepen uit de koloniën aan het Charing-Cross-station, met de beweeglijke drukte,

die altijd aan dit station heerscht; een kijkje in Bondstreet en in Hydepark, beide natuurgetrouw nagebootst, met in het laatste een meeting van kindermeisjes; de vestibule van het Covent Garden Theatre, waar een automatische negerdans werd uitgevoerd, die wel wat erg werd gerekt, en als slot het bekende gemaskerde bal in datzelfde theater, dat er hier op het tooneel precies uitzag als de schouwburg van dien naam in werkelijkheid.

Na afloop dezer pantomime uit het Empiretheatre komende, wandelen we naar Trafalgarsquare, waar, zooals op verschillende andere punten der stad, boven de huizen vlamme letters, die telkens van kleur veranderen, ons den naam toeroepen van verschillende artikelen, waarvoor op deze wijze reclame wordt gemaakt. Kodak leest men hier, Bovril ginds, Nestles milk en Dewey whisky boven een derde huis, Viola boven een vierde enz.

Plotseling hooren wij een gegil. Op het

drukke plein is een paard van een handsome op hol geslagen. Gelukkig loopt het tegen een der vluchthaventjes en valt plat neer op den grond, zoodat onheilen voorkomen werden. Zoo'n gebeurtenisje, hoe goed het ook afloopt, maakt toch onwillekeurig ongerust en toen wij dan ook een oogenblik later boven op een omnibus door Strand- en Fleetstreet reden, begonnen wij ons te verwonderen, dat nooit een der omnibussen, die van boven alle vracht hebben, topzwaar wordt en om valt. We waren daarom heel blij, toen wij aan den hoek van de New-Bridgestreet en Ludgatehill waren gekomen en dus onze bestemming hadden bereikt.

XIII. Het afscheid.

Het was de laatste nacht, dien wij te Londen doorbrachten, en we zorgden dus 's morgens - Woensdag - vroegtijdig bij de hand te wezen, om nog zooveel mogelijk te profiteeren. We wandelden eerst langs het Victoria embankment naar de Temple, een vroeger verblijf der Tempeliers, dat thans aan de kantoren van de mannen der wet, de advocaten, huisvesting verleent. We bezichtigden er de Templechurch, een kerk met een koor in vroeg Engelschen en de rest in Romaanschen stijl, bekeken aandachtig den mooien vloer en de vier zeer fraaie grafmonumenten van Tempeliers uit de 12e en 13e eeuw, in volle wapenrusting op het zwarte marmer afgebeeld, en brachten wij ders nog even een bezoek aan de Temple hall, thans eetzaal, met zijn mooi opengewerkt eikenhouten plafond en aan den tuin, waar volgens Shakespeare de eerste witte en roode rozen werden geplukt, die aan den burgerkrijg tusschen de huizen van York en Lancaster zijn naam gaven.

HET VICTORIA-EMBANKMENT MET DE NAALD VAN CLEOPATRA.

Vlak bij de Temple is de Templepier, waar wij, na wat ongeduldig wachten, eindelijk op ten boot konden stappen, die ons een groot deel van de Theems zou afvaren, om ons iets te laten zien van de Londensche dokken en de reusachtige scheepvaartbeweging. We passeerden aldus o.a. het geheele Victoria-embankment, met het Somersethouse, de naald van Cleopatra en op den hoek ons hotel, zoodat de lezer op de plaat in dit nummer een eindje met ons kan meevaren.

Het was een interessant tochtje, dat wij, als we over wat meer tijd hadden te beschikken gehad, zonder eenigen twijfel nog heel wat verder dan Greenwich hadden voortgezet. Thans keerden wij dadelijk terug en stapten uit bij de Londonbridge, die wij overwandelden tot het station van de electrische tram. Een lift bracht ons naar beneden, waar een tram gereed stond, die ons onder de Theems doorvoerde tot aan de City, vlak bij het monument, hetwelk is opgericht ter herinnering aan den brand

der stad, die tusschen 2 en 7 September 1666 460 straten met 89 kerken en 13200 huizen vernielde.

Het was onder den grond heerlijk frisch en koel, en onder de Theems besloegen zelfs de ruiten. Overigens bemerkt men natuurlijk niet eens, dat men onder water is.

Van het Monument wandelden we naar de Bank, om van daar onze inkooppen, waarmede we den vorigen dag slecht waren opgeschoten, te vervolgen.

We kwamen juist nog tijdig gereed, om nog even naar Whitechapel te gaan, een buurt door Jack the Ripper's euvel daden zoo bekend geworden, dat men, te Londen zijnde, natuurlijk niet wil verzuimen er een kijkje te gaan nemen. Erg voorspoedig ging het niet. Het was zoo druk, - de Beurs was juist geëindigd - dat we tot tweemaal toe van den omnibus moesten afstappen, indien wij niet een onzer in den steek wilden laten. Dit avontuur maakte een van het drietal zoo zenuwachtig, dat hij bij zijn gesprek met den koetsier van den omnibus, ongemerkt van het Engelsch in het Hollandsch overging, tot grenzenlooze verbazing van den aangesprokene en tot vermaak van zijn beide gezellen. Deze plaagden hem zelfs nog, toen eindelijk alle drie op de omnibus een plaats hadden gevonden.

We reden den geheelen Whitechapel-road af. Het is een breede weg, die door het armoedig aanzien van de winkels en het verlept uiterlijk der bewoners, doet denken aan de Amsterdamsche Jodenbuurt. Op deze hoofdstraat loopen uit ontelbare sloppen en steegjes, smal en nauw en door hun armoedig uiterlijk verradende, welk een onzegbare ellende geleden moet worden in de krotten, die nog altijd den naam van woningen dragen. De steegjes loopen zoo in en door elkaar, dat de politie er ternauwernood den weg weet en het daaraan is toe te schrijven, dat men nooit den beruchten moordenaar heeft kunnen vangen.

Ons rond dolen duurde niet lang. Het was er erg ongezellig en wij hadden niet veel tijd. We stapten maar weer op een omnibus, die ons terugvoerde naar het hartje der stad, de Bank. De Queen-Victoriastreet door wandelden we nu rechtaf naar ons hotel, waar de koffers werden gepakt en een laatste diner gebruikt. Om 8.45 vertrok aan het Paulstation de trein, die ons in vliegende vaart naar Queensboro bracht. Op de boot - nu de *Prins Hendrik* - was het heel wat drukker dan bij het vertrek, zoodat we niet zonder veel moeite een afzonderlijke hut kregen.

Het slapen ging thans uitstekend, en wij met ons beiden zagen van de zee al heel weinig. No. 3 was vroeger opgestaan en vertelde ons, dat hij een prachtig gezicht had gehad op Ostende en Blankenberghe. Van het opkomen der zon, waarom het hem te doen was geweest, had hij niet veel bespeurd.

Om 5 uur kwamen wij aan te Vlissingen. Het was nog wat vroeg om naar huis te gaan. Een van de drie had ten overvloede het stadje nooit gezien en een ander was er even goed thuis als in zijn woonplaats. Onder zijn voortreffelijk geleide bezochten wij de dokken en sluizen, het mooie strand - waar men een gezicht heeft op Breskens enz. - het badhotel, dat nog nooit zoo vroeg gasten had gehad, het standbeeld van admiraal De Ruyter en wat al niet meer.

Van Vlissingen ging het naar Middelburg, waar het stadhuis, de abdij - die men druk aan het restaureeren was - het Zeeuwsche museum enz. werden opgenomen. Het was Donderdag, de dag, waarop de beroemde botermarkt wordt gehouden, die onlangs nog een afbeelding in de *Graphic* werd waardig gekeurd - en het was tevens de drukste dag der kermis, zoodat het er wemelde van boeren en boerinetjes in feestdos uit alle streken van Zeeland. Wij hadden dus een bijzondere gelegenheid, om de verschillende kleederdrachten op te nemen en wij grepen haar dankbaar aan. De Zeeuwsche boerinetjes zijn gewend door een vreemdeling te worden bekeken

en onderwerpen zich aan die inspectie niet alleen zonder morren, maar beantwoordden haar zelfs met een vriendelijken lach en knik.

Tot kermishouden waren wij, na het korte nachtje, dat achter ons lag, weinig gestemd. Wij zochten daarom tegen het middaguur den trein op, die ons bracht naar een lief en rustig Noord-Brabantsch dorpje, waar wij, verre van alle rumoer en gedruisch, nog slechts in onze droomen een nagalm hoorden van het Londensch gewoel. Wij rustten er een paar dagen uit, om dan met nieuwen lust en moed het dagelijksch werk te hervatten, vol dankbaarheid tot Hem, Wiens wondere macht wij hadden mogen zien in de natuur, die Hij schiep, en in de werken van die bevoorrechte menschenkinderen, welke Hem, bij het wrochten hunner kunstproducten, voor een oogenblik een deel Zijner scheppingskracht schijnen te hebben ontleend.

En teruggekeerd tot den gewonen arbeid, riep ik mij het genotene nog eens in den geest terug en teekende in enkele vluchtige trekken op, wat in het geheugen was blijven hangen.

Mochten deze herinneringen, welwillend opgenomen in de *Belgische Illustratie*, bij een of anderen lezer den lust opwekken om ons na te volgen, dan wensch ik hem toe een paar even ideale reisgezellen als mij ten deel vielen. Nooit vermoeid en steeds nieuwe plannen beramende, altijd opgewekt en tevreden, het goede dankbaar en met volle teugen genietende en van de tegenheden, aan alle uitstapjes nu eenmaal onvermijdelijk verbonden, steeds den vroolijken kant ziende, hebben zij voor mij het reisje naar Wight en Londen onvergetelijk gemaakt.

26 Aug. 1899.

[Nummer 44]

Overtollig.

Door Mathilde.

(Vervolg.)

Hier in het aangezicht der zee kwam het Robert zoo dwaas voor, zijn illusie van invloed uit te willen oefenen op Constance, haar tot zich op te heffen, en van haar een levensgezellin in de eerste en hoogste beteekenis des woords te maken.

Al zijn pogingen zouden toch schipbreuk lijden op haar traantjes, haar hoofdpijn en haar zenuwen. Het zou o zoo vruchteloos zijn.

Was hij dus wel verstandig geweest, om zich te laten inpalmen door een lief gezichtje en aardige manieren? Verschilde zijn levenskring, zijn levensopvatting niet te veel van die van Constance? Welke waarborgen bood zij hem voor hun beider geluk?

Slechts in een echt christelijk huwelijk kon hij geluk vinden, en wat wist dat wereldsch kind van christelijke liefde en opoffering? Haar moderne levensbeschouwing sprak alleen van genot en verstrooiing, terwijl hij een werkzaam leven in den huiselijken kring voor het ideaal van geluk beschouwde.

Voor 't eerst deed hij zich in allen ernst de vraag:

‘Zullen wij gelukkig zijn? Ben ik in staat haar dit te geven, wat zij van het leven verwacht, en zij van haar kant, zal zij op den duur mij kunnen bevredigen? Heeft mijn moeder niet gelijk, door met angstige zorg mijn toekomst in te zien, naast een vrouw als Constance? Maar ik heb haar mijn woord gegeven, ik kan het haar niet terugvragen - en ik heb haar, ondanks alles, zoo lief, zoo innig lief!’

Hij herhaalde zich dit telkens, zoodat hij het ten slotte zelf geloofde, hoewel telkens als hij aan haar kuurtjes en buitjes dacht, een gevoel van tegenzin hem vervulde.

Toen hij weer aan het huis der dames Manteghem aanbelde, vond hij Constance in een leuningstoel in een atmosfeer van eau de Cologne en mentholine, de oogen gesloten, het gezichtje doodsbleek - haar moeder vol bedrijvigheid haar bedienend en soms blikken werpende op Robert, alsof hij de beul was van haar zwak, ziekelijk kind.

‘t Spijt me,’ zeide Robert, ‘dat Constance nog zoo onwel is. Ik had de dames juist willen voorstellen van avond naar de opera te gaan.’

Zij schenen het niet te verstaan, maar gaandeweg werden èn Constance's hoofdpijn èn mama's humeur veel beter; het meisje sleepte zich aan tafel, maar begon toch wat te eten en te praten, bij het dessert was zij zelfs le vendig en na het eten verklaarde zij zich voor bepaald opgeknapt en misschien zou het nog wel gaan, als zij eerst nog een kwartiertje rustte en een anti-pyrine-capsule innam om van avond mee te gaan.

‘t Zou dien goeden Bertie zoo teleurstellen, als zij niet mee wilde naar de opera!’

EEN GONDELTOCHT TE VENETIË, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. WAGREZ.

Mevrouw was zelfs vriendelijk geworden; over de pijnlijke onderwerpen werd niet meer gerept en tegen halfacht kwam het door Robert bestelde rijtuig voor en reed hij met de beide

dames in groot toilet weg, Constance frisch als een roosje, met stralende oogen en lieve lonkjes, haar moeder niet minder vroolijk. Robert alleen kon zijn opgeruimde stemming niet terugvinden.

‘Die vrouwen zijn als het weer,’ mompelde hij bij zich zelf, ‘regen en zonneschijn wisselen elkander telkens af. Wat was nu gemeend, de koude bui van zooeven of de lievigheid van nu? Hoe heel anders is mijn moeder: zij is niet vroolijk of verdrietig of zij weet heel goed waarom en een kleinigheid neemt haar stemming niet weg.’

XVI.

Toen Robert zijn moeder verslag deed van de wijze, waarop haar plan om alleen te gaan wonen, opgenomen was door mevrouw Manteghem en Constance en hoe zij haar besluit toeschreven aan haar weinige sympathie voor de aanstaande schoondochter, lag het der oude vrouw op de lippen, te zeggen:

‘Dat weten zij wel beter.’

Maar zij bedacht zich en zeide bedaard:

‘Ik hoop het eens je vrouw te kunnen bewijzen, dat het zoo niet is.’

‘Het beste middel om dit te bewijzen is, hier stil in huis te blijven.’

‘Neen, ik blijf bij mijn besluit, wat er ook gebeuren moge! Mijn zoon kan er mij niet van afbrengen, des te minder die dames!’

Robert voelde, dat aandringen niet hielp, en voor 't eerst drong zich weer de gedachte omhoog:

‘Ik wou, dat ik nooit met dat huwelijk begonnen was.’

Hij wandelde het dorp in om te zien, waar Vermeden gebleven was en vond hem in een net huisje, dat er met zijn goede meubels zeer keurig uitzag; 't was juist theetijd en Therese, eenvoudig in het zwart gekleed, om den rouw voor haar moeder, zat achter het blinkend theegerei, met naaiwerk bezig; haar vader, zijn pijp rookend, zat tegenover haar te schrijven.

Toen Robert binnenkwam, stonden beiden op en groetten bijna eerbiedig.

‘Wel, hoe bevalt het u hier? 't Is ruimer als daar ginds, niet waar!’

‘Dat zou ik denken, mijnheer! en ik moet u nog wel bedanken, voor uw goede regeling van alles en uw goedheid jegens ons. Mijn goede vrouw-zaliger...’

De tranen schoten hem in de keel en hij kon geen woord meer zeggen; zwijgend drukte Robert hem de hand.

‘Hoe gaat het anders? Begint ge u wat te schikken in het groote verlies?’ vroeg hij vriendelijk.

‘Och, mijnheer, 't gaat nogal! 't Is mij zoo'n troost, dat ik mijn dochter bij mij mag hebben.’

‘Nu ja,’ zei Van Berken, die het onaangenaam vond, dat die vervelende zaak weer opgehaald werd, ‘waarom zoudt ge dat niet mogen? Ge woont nu in uw eigen huis, ge kunt daarin herbergen, wie gij wilt.’

Therese vroeg hem, of hij een kopje thee beliefde en hij nam het aan; terwijl hij zich bij de tafel zette en met Vermeilen over fabriekszaken begon te spreken.

De thee smaakte geurig en het koekje, dat zij er bij presenteerde, was door haar zelf gebakken; op het tafeltje tusschen de ramen, zag Robert een boek liggen, hij wierp er uit de verte een blik op en zag, dat het een ernstig geschiedkundig Fransch

werk was; voor het raam stonden met zorg verpleegde bloemen, in een hoek der kamer bevond zich Therese's naaimachine en daarboven hing een goedgelijkend portret harer moeder, met een bevallige tak van rouwviooltjes en rozen, door Therese zelf gemaakt, er om heen geslingerd.

Alles maakte den indruk van vrede en harmonie, ondanks de zware smart, die vader en dochter neerdrukte.

‘Mijn moeder heeft ook het hart niet, u van uw dochter te berooven, Vermeilen,’ zeide Robert, ‘hoe gaarne ook. Zij heeft besloten, maar alleen te Vlasveld te gaan wonen, met het domme Jaantje. Ik vind het ellendig, dat zij mij verlaat en mijn aanstaande ook - maar er is niets aan te doen - zij wil naar geen rede hooren.’

‘Uw moeder denkt zeker, dat dit het beste is.’

‘Wat 'n treurig leven gaat zij nu te gemoet; ik mag er niet aan denken.’

Zijn stem klonk dof, toen hij dit zeide.

‘Als u maar gelukkig is,’ zeide Therese, ‘dan is zij tevreden en verlangt niets anders.’

Robert stond op, nam afscheid en ging nu naar huis terug. Therese's woorden klonken hem nog in de ooren:

‘Als u maar gelukkig is, dan verlangt zij niets anders.’

Gelukkig zijn door het geluk van een ander, ja, dat was de ware, de echte liefde. Zoo had zijn moeder hem, zoo had Therese haar ouders lief; maar Constance, zou die zoo kunnen liefhebben? Constance met haar hoofd vol pretjes en beuzelingen, had zij iets voor hem over? Als hij haar zin deed, haar overlaadde met geschenken en verrassingen, dan was zij vroolijk en lief, en anders dan stiet zij hem af door haar goedkoope tranen en onuitstaanbare kuren.

Als hij eens niet gelukkig werd?

Deze twijfel verkilde zijn hart, rondom hem spreidde de sombere Novemberavond zich reeds uit, alles in een ernstig, mistig grijs hullende, alle vormen wegdoezelend, alle kleur opslurpend; zou dat het beeld worden van zijn leven?

Zoo kleurloos, zoo kil? en onwillekeurig dacht hij aan het eenvoudige kamertje, waarin vader en dochter, zoo stil en kalm en toch zoo tevreden, hun lief en leed doorleefden, waar zij samen treurden om de overleden moeder en elkander steunden en troostten.

Steun, troost, hoe kon de wufte Constance hem die ooit geven als hij ze noodig had! Was het haar niet reeds te veel, dat zij hem het offer bracht van de beloofde groote reis en van de verbouwing van het huis en de aanschaffing van nieuwe meubels?

Las hij nu niet reeds wantrouwen in haar oogen, alsof hij haar bedrogen had, door al te mooie voorspiegelingen? Vreesde zij niet reeds zich te moeten bekrimpen - was zijn geld niet de grootste aantrekkelijkheid in haar oogen en de eenige reden, waarom zij zijn aanzoek hadden aangenomen? Die vragen brachten hem hoe langer hoe meer in verwarring!

Hij was blijde weer binnen te zijn in zijn helder verlicht kantoor, tusschen zijn boeken en registers, en de post naziende, vond hij er de welbekende kokette enveloppe in van zijn meisje, die zich door een sterken geur reeds van verre deed kennen.

Hij maakte den brief haastig open en las heel veel aardige gezegden en vriendelijke woordjes, die alleen dienen moesten om het groote woord te bemantelen:

‘Mama zegt, dat het haar volstrekt niet uitkomt, dat wij reeds in Januari of Februari trouwen; het moet dus blijven zooals het reeds bepaald is, en als het je niet schikt

een groote reis te maken, dan moeten wij al het andere ook maar veel goedkooper aanleggen en is het ook beter, dat je niet alle weken komt.'

Robert vond den brief koud en zelfzuchtig. Voor zijn moeder geen woord, wel stond er aan den voet van den brief, bij wijze van postscriptum:

'Als wij toch zoo alles moeten uitzuinigen, is het misschien beter, dat mijn mama bij ons haar intrek komt nemen. Prettig vind je het misschien niet, maar om het lieve geld moet men zich wel allerlei opofferingen getroosten.'

'Dat ontbrak er nog aan, wat is ze wijs geworden,' zeide Robert en legde den brief neer. De sterke geur van den brief maakte hem duizelig en bracht hem Constance's hoofdpijndagen voor den geest.

'Ik ben in een wespennest geraakt. Hoe werk ik er mij uit,' was de gedachte, die nu het meest zijn geest vervulde.

Ondertusschen spraken vader en dochter Vermeilen nog lang over hem.

'Ja, dat is de groote vraag, of hij met dat Haagsche juffertje gelukkig wordt,' zei de vader.

't Is immers zijn eigen keuze. Waarom heeft hij haar gevraagd?' vroeg Therese onverschillig.

'Je kent het meisje en hoe vind je haar?'

'Ik zou het geen twee dagen met haar kunnen uithouden en hij moet er zijn leven lang mee huizen! - Ik zeg, hij liever dan ik.

Maar het arme moedertje beklag ik, als zij moet toezien, hoe ongelukkig hij wordt.'

'Hij is te degelijk voor haar.'

'Ja, te eenvoudig en te - te ruw misschien!'

'Noem je hem ruw?' vroeg de vader verwonderd.

'Misschien is ruw het rechte woord niet. Te rechtuit; als hij zachter was en slimmer, dan zou hij misschien invloed op haar kunnen uitoefenen. Nu onmogelijk.'

't Zou mij spijten voor hem; hij verdient gelukkig te worden, al was het maar om hetgeen hij voor ons gedaan heeft.'

Therese antwoordde niet en ruimde zwijgend het theegoed weg.

XVII.

De oude moeder Van Berken was in den laatsten tijd erg stil en lusteloos; zij liet Jaantje vrij spel in keuken en huis. Haar breipennen, die anders onvermoeid op en neer gingen, rustten thans uren lang op de tafel, zonder dat de bezige vingers ze opnamen.

Als Robert niet zoo vervuld was geweest van zijn eigen zorgen, dan zou hem de verandering in zijn moeders manier van doen en ook in den gang van het huishouden zeker opgevallen zijn.

Nu at hij haastig zijn maaltijden, om dan dadelijk weer naar zijn kantoor te gaan en merkte niet eens, hoe zij minder goed waren toe bereid dan anders; 's avonds zat hij ook nooit meer binnen, niet alleen omdat hij het zoo druk had, maar omdat hij zich onrustig voelde onder haar scherp blik, die al zijn gedachten en gevoelens scheen te raden, en hij was er niets op gesteld, dat iemand - zijn moeder het allerminste - in zijn gevoelswereld zou lezen. Want hoe langer hoe meer werd het hem duidelijk, dat hij met Constance niet gelukkig kon worden - en dat zijn moeder dit reeds lang te voren had begrepen, maar uit kieschheid zweeg.

Dit bekende hij zich echter nog niet, hij kon het in zijn moeder maar niet goedkeuren, dat zij hem verlaten wilde, te meer nu Constance zulke duidelijke toespelingen maakte op het komen inwonen harer mama.

Hij had toegegeven van in April te trouwen en dan toch een tamelijk lange huwelijksreis te maken. Over het andere plan antwoordde hij niet, maar het bleef hem steeds verontrusten en kwellen en die ontevredenheid gaf zich lucht in een koelen toon tegenover zijn moeder; hij sprak bijna niet met de oude vrouw, die er bitter onder leed, en steeds stiller en afgetrokken werd.

‘Ik moet weg van hier, ik moet, want ik ben overtollig,’ was het onophoudelijke refrein harer gedachten, dat haar nacht en dag vervolgde, haar geen oogenblik met rust liet en zich hoe langer hoe dieper in haar geest boorde.

Niemand merkte echter iets van haar getob; zoo Therese minder druk was geweest met de nieuwe inrichting van haar huis en allerlei huishoudelijk werk, dat door moeders ziekte was blijven liggen, zou zij zeker wel iets ongewoons aan het rappe, flinke oudje gemerkt hebben, maar Therese was reeds in geen week op het fabriekshuis geweest en verwonderde er zich eigenlijk wel over, dat zij niets hoorde of zag van mevrouw Van Berken, maar het was haar vaste besluit, zich met op te dringen en alleen bij de familie te komen, als men haar hulp noodig had en er om vroeg.

Toen op den Zaterdagmorgen Robert zich in den namiddag gereed maakte voor zijn reisje naar Den Haag, kwam zijn moeder op bijna angstige wijze naar hem toe, en vroeg of hij eindelijk werk wilde maken van haar huisje in Vlasveld.

Hij werd ongeduldig en stampvoette van prikkelbaarheid.

‘Valt u mij daar ook al mee lastig!’ riep hij op harden toon uit, ‘ik heb zeker nog geen zorgen genoeg aan het hoofd, dat u ze nog moet vermeederen. Als u mij zoo graag verlaat, huur het huis dan maar en laat mij alleen! U weet toch wel, dat wij pas in April trouwen, wat voor haast is er nu bij?’

Hij schaamde zich zelf over zijn ongewoon scherpen toon tegenover zijn moeder, maar hij

ook was zich zelf niet meer. De oude vrouw antwoordde niet, maar zag hem wezenloos aan; hij kuste haar verstrooid en met de woorden: ‘Doe wat u niet laten kan! Ik moet weg, 't is hoog tijd,’ liep hij het huis uit en stapte in zijn jachtwagentje, dat hem naar het station moest brengen.

Juffrouw Van Berken stond onbeweeglijk hem na te zien, toen ging zij op den eersten den besten stoel zitten en liet de handen in den schoot zinken.

't Was toch zoo donker en grauwn in haar hoofd, zij kon geen twee gedachten aan elkander verbinden. Eén ding was haar alleen duidelijk, zij kon hier niet langer blijven, anders zouden die vrouwen haar weggagen, en zij zou moeten rondzwerven zonder dak, want zij was overtollig.

Zij moest zelf maar zien wat zij deed, had Robert haar gezegd; nooit had hij, die altijd zoo'n eerbiedige zoon was geweest, haar zoo hard en zoo bits toegesproken; als het zoo reeds begon vóór zijn huwelijk, hoe zou het dan later gaan, wanneer die twee vrouwen zich hier hadden gevestigd voorgoed?

Zij wond zich hoe langer hoe meer op, haar geest was verzwakt door weinig slapen, bijna niet eten en door het altijd stil verkroppen van haar leed. Zij zag vóór haar uit den grond oprijzen die deftige gestalte van de dame in het zwart, met haar geschilderd gezicht en haar wuivende handen, die zich naar haar uitstrekten of het klauwen waren; de ringen schenen reusachtige haken, die zij naar haar uitwierp.

Het koude zweet brak haar uit de poriën, zij hijgde naar lucht en kon niet opstaan; zij wist niet of zij sliep dan wel waakte, maar als een nachtmerrie vervolgde het spookbeeld haar. Zij zag het naderkomen, zij voelde de scherpe nagels in haar hals, zij hoorde een stem krijschen:

‘Weg van hier, weg! Je hoort hier niet, je bent overtollig - versta je, overtollig!’

En toen met de kracht der wanhoop sprong zij op, zwaaide met haar handen om het afschuwelijke spooksel kwijt te raken en gilte toen:

‘Ja, ja, ik ga reeds! ik ga reeds! Laat me los!....’

Niemand hoorde haar; beneden in de keuken zong Jaantje, onder het schrobben, haar hoogste lied. De werkster was op zolder bezig; niemand zag hoe zij, zoo hard als haar oude beenen het haar toelieten, de kamer uitliep en de achterdeur uit - telkens keek zij om of het schrikbeeld van haar vijandin haar niet op de hielen volgde.

Zij ging den tuin en het bosch door, zonder hoed, zonder mantel, op pantoffels, in den kouden Novembermist; haar grijze haren vielen kil en klam van onder haar mutsje uit; de duisternis begon te vallen, maar zij vluchtte door, altijd, zooals zij meende, vervolgd en bedreigd door de wuivende handen van Constance's moeder.

Hoe lang zij liep wist zij niet, steeds verder en verder kronkelde zich het voetpad door het veld en door dennenbosschen. Er viel regen uit de lucht en doorweekte haar kleederen, de grond was drassig en zij bleef steken; haar eene pantoffel zakte in den modder en steeds vermeerderde haar doodsangst.

Het was de waanzin, die haar vervolgde en zich van haar helderen geest had meester gemaakt; zij kon niet verder en haar angst steeg nog altijd, zij voelde, dat men haar aangreep en zij gilte met haar gebroken oude stem zoo hard zij kon:

‘Help, help! Ik ga immers, heen - ik kom niet terug! Verwond mij niet en Robert ook niet - of maak mij dood en laat hem leven.’

Die haar had aangegrepen, was een boer uit den omtrek, met zijn zoon van zijn werk komend en naar huis terugkeerend.

Zij hadden die kleine gestalte in wonderlijke bewegingen over het zandpad - dat nu in een slijkpad veranderd was - zien dwalen en door den mist waren zij vlak achter haar gekomen, kort nadat zij haar 't eerst gezien hadden.

Zij hoorden haar erbarmelijk geschreeuw en wanhopend hulpgeroep, en grepen haar met hun ruwe handen onzacht aan; zij trachtten haar te herkennen, maar in het flauwe licht van de schemering bemerkten zij alleen met een oude vrouw te doen te hebben. Het kostte den boer weinig moeite haar meester te worden; hij nam den lichten last onder haar angstgehuil op zijn sterke armen, en gaf zijn gereedschap aan den jongen te dragen.

‘Hoe heet je, moedertje, wat doe je hier?’ zei hij, maar zij bleef slechts roepen:

‘Zij vervolgt mij, zij wil ons vermoorden! O, haar handen, haar handen, laat mij los!’

De mist loste zich in een vrij harden regen op, de wind begon over de velden te gieren, en de baas zich tot zijn zoon wendend zeide:

‘Ik kan het oude mensch hier niet laten in weer en wind; zij is niet goed bij het hoofd zeker - wij zullen haar naar huis brengen.’

‘Zeker is zij uit het ziekenhuis ontsnapt,’ meende de jongen; hij bedoelde een inrichting voor zenuwlijders, halfweg tusschen Doornhage en Vlasveld gelegen.

‘Ja, maar ik draag ze nu naar huis! Dan kunnen wij verder zien.’

De schrik en de koude hadden het ongelukkige oudje nu geheel verlamd en verstijfd; zij lag bewusteloos in de armen van den boer, die haar naar zijn op vijf minuten afstands gelegen huis bracht; de boerin zag eerst vreemd op, maar toen haar man haar het geval verteld had, legde zij haar in de bedstede en trachtte op alle wijzen de levensgeesten op te wekken.

XVIII.

De oude vrouw was zeker reeds een uur weg, toen Jaantje met het theewater in de huiskamer kwam en verwonderd rondzag; de breikous en de sleutelbos lagen op tafel, de kachel was uit, de deur stond open en nergens iets van de oude juffrouw, maar Jaantje - niet van de snuggersten, dacht:

‘De juffrouw is boven; zal ik de kachel nu moeten aanmaken of niet?’

Er werd juist gescheld; het was het bakkersmeisje, en er had een vrij lang gesprek aan de deur plaats. Terugkeerend met het brood, keek zij even in de huiskamer, maar deze was nog altijd even koud, donker en ledig.

Zij ging naar de keuken en trof daar de werkster aan, die juist van boven kwam.

‘Is de juffrouw boven?’ vroeg zij.

‘Wat mankeert je, kind? Wat zou de juffrouw boven doen? Ik ben den heelen middag daar aan het werk geweest, maar ik heb niemand gezien.’

‘Waar is zij dan toch? De huiskamer is heel leeg en de kachel is uit.’

‘Misschien een loopje doen.’

‘Dan zegt zij het toch altijd. Ik wist niet eens, hoeveel brood ik moest nemen.’

‘Misschien is zij in slaap gevallen. Het goeie mensch is dezer dagen nogal doezelig, niet zoo kras als anders. Zij wordt oud, zei ik gisteren nog aan mijn man, 't is of de fut er uit gaat, nu hier een andere baas komt.’

‘Maar wat moet ik nu doen, Betje?’

Er heerschte een sombere atmosfeer in huis, iets als de voorbode van ongeluk en smart, dat de vrouwen onwillekeurig vervulde.

‘Ga nog maar eens kijken!’ zeide Betje.

‘Ik ben bang!’ hilde Jaantje.

‘Dom, kind, waarom zou je bang zijn? Misschien is de juffrouw wel in de mooie kamer of bij mijnheer op het kantoor.’

Zij gingen naar voren en staken het licht op, maar er was niets te vinden, hoe zij ook zochten in alle kamers.

Nu begon ook Betje ongerust te worden.

‘Misschien is zij niet wel geworden en ligt zij in bed,’ zeide zij, en op den voet door Jaan gevolgd, liepen zij naar boven.

Maar ook alle slaapkamers waren ledig, zolder en kelder werden doorzocht, alles vergeefs. Jaantje stond te klappertanden van schrik en angst, en ook Betje was allesbehalve op haar gemak.

‘Maar is zij niet met mijnheer meegereden?’ vroeg zij ten einde raad.

‘Neen, neen! Ik heb duidelijk gezien, dat mijnheer alleen wegreed, en Jacob is al lang met het rijtuig terug - ik heb hem wel gehoord.’ ‘Ga hem maar eens vragen, en als zij er niet is, loop dan gauw naar het dorp en vraag bij juffrouw Vermeilen of zij daar niet is.’

Blijde het ongelukshuis te kunnen ontsnappen, wipte Jaan weg, en na van den koetsier gehoord te hebben, dat hij niets van de oude juffrouw wist, holde zij den weg af naar het dorp en klopte bij Therese tegen de ruiten als een bezetene.

‘Mijn hemel, wat zijn die schoolkinderen weer aardig,’ zeide Therese, die druk bezig was met het Zaterdagsche huiswerk; zij was alleen, haar vader was op de fabriek.

Op hetzelfde oogenblik echter werd er hard gescheld, en meteen op de huisdeur geslagen; de schrik sloeg haar om het hart.

‘Doe open, doe open!’ hoorde zij door de deur roepen, en haar eerste gedachte was: ‘Vader is een groot ongeluk overkomen.’

Doodsbleek opende zij de deur en zag Jaantje met verwarde haren en verwilderde oogen voor haar staan; zij dwong zich tot kalmte en vroeg half lachend:

‘Wat bezielt je toch, Jaan, zoo’n drukte....’

‘Is de oude juffrouw hier?’ hijgde zij ademloos.

(Wordt vervolgd.)

Hollandsch landschap.

Een echt Hollandsch landschap van een dooren-door Hollandsch artist, den in goeden zin zeer populairen Fred. du Chattel.

Fredericus Jacobus van Rossum du Chattel werd in 1856 te Leiden geboren. Als bij de meeste schilders uitte zich bij hem reeds op jeugdigen leeftijd de neiging tot nateekenen, een neiging, waarin hij allermintst werd tegengegaan door zijn vader, die als dilettant de kunst beoefende. Al spoedig viel den begaafden jongeling het voorrecht ten deel, onder de pensionnaires van Z.M. den koning te worden opgenomen; toen vestigde hij zich in Den Haag, waar zijn talenten zich snel ontwikkelden onder den invloed van het artistiek milieu, waarin de jonge schilder zich bewoog. Inzonderheid aan de beide Marissen, Willem en Jacob, maar aan den eerste vooral heeft Du Chattel veel te danken voor zijn vorming als kunstenaar.

In Den Haag was het dan ook, dat hij, nog geen twintig jaar oud, zijn eerste succes behaalde met een op de driejaarlijksche tentoonstelling geëxposeerde schilderij 'Bij Oegstgeest.'

Het is Du Chattel niet gegaan als zijn groote mentors, de Marissen, wier werk aanvankelijk niet werd gewaardeerd, doch eerst langzamerhand - en dan nog verre van algemeen - werd begrepen. Du Chattel vond reeds bijval bij zijn eerste openlijk optreden om het bevallige, klaar-eenvoudige, het meer aan de mooie oppervlakte der dingen blijvende van zijn bekoorlijke, blijmoedige kunst. Er is niets diepzinnigs, niets magistraal groots of breedts van opvatting in dit mooie, frissche, aantrekkelijke werk, dat zonder inspanning door ieder kan genoten worden.

En zoo heeft het zachte landschap met de licht-tintelende lucht, weerspiegelend in het kille water, waarin een schipper zijn schuitje kalm voortboomt naar het verweg oprijzende dorpje, geen nadere verklaring noodig om ieder aanstonds te geven de mooie illuzie van een vredigen winter-namiddag.

M.V.

Shakespeare's 'Macbeth.'

Als een der grootste meesterstukken van Shakespeare wordt zijn treurspel *Macbeth* geroemd. Nu een gravure in dit nummer een aangrijpend tooneel uit dat drama: de verschijning van Banquo's schim op Macbeth's feestmaal, op zeer verdienstelijke wijze afbeeldt, biedt dit ons een ongezochte gelegenheid, om den inhoud van dat machtige meesterwerk in groote trekken weer te geven.

In de elfde eeuw regeerde over Schotland koning Duncan. Macdonwald, thane¹⁾ van Caw[d]or, was in opstand gekomen tegen zijn

1) In het oude Schotland gaf men aan de voornaamste [hoof]den den ti[t]el van tha[n]e, gelijkstaande met het latere baron.

vorst, maar werd, hoewel hij hulp ontving van koning Swen van Noorwegen, door twee dappere Schotsche edellieden, Macbeth,thane van Glamis, en Banquo,thane van Lochaber, verslagen.

Op een rit door de heide, op weg naar Fores, waar koning Duncan hof hield, ontmoetten de beide veldheeren drie heksen, waarvan de eerste zeide: ‘Gegroet, Macbeth,thane van Glamis!’ de tweede: ‘Gegroet, Macbeth,thane van Cawdor!’ de derde: ‘Gegroet, Macbeth, gij zult eenmaal koning zijn!’

Toen nu Banquo aan de heksen vroeg wat hem beschoren was, antwoordden dezen achtereenvolgens: ‘Gij zult kleiner zijn dan Macbeth en grooter dan hij.’ - ‘Gij zult minder gelukkig en veel gelukkiger zijn dan hij.’ - ‘Gij zult koningen maken, hoewel gij zelf geen koning zult zijn.’

HOLLANDSCH LANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRED. DU CHATTEL.

Een gedeelte der voorspelling ging voor Macbeth spoedig in vervulling. Koning Duncan schonk den titel vanthane van Cawdor aan zijn dapperen veldheer, die den trouweloozen Macdonnald had verslagen. Maar nu ontwaakte ook de eerezucht in het hart van Macbeth, wiens gemalin, de voor niets terugdeinzende Guach, hem wist te overreden, den koning te vermoorden, toen deze de gast was op het kasteel Inverness. Macbeth en lady Macbeth omringen koning Duncan met alle voorkomendheid en eerbied en betuigen hem hun eeuwige dankbaarheid voor diens groote weldaden, doch middelerwijl beramen zij den laffen aanslag. Macbeth deinst nog voor dat uiterste terug, maar als een helsche furie drijft zijn gemalin hem er toe.

De beide jeugdige zonen van den vermoorden koning, Malcolm en Donalbain, ontvluchten het kasteel, wat op hen het vermoeden

doet vallen, dat zij in den moord de hand gehad hebben. Macbeth plukt de vruchten van zijn misdaad en wordt te Scone, de oude kroningsplaats der Schotsche koningen, tot koning uitgeroepen.

De moordenaar is evenwel niet gerust. Hij denkt aan de voorspelling der heksen, dat Banquo de vader zal zijn van een geslacht van koningen, en dat hij dus voor Banquo's geslacht zijn ziel bezoedeld, voor diens kinderen den deugdzamen Duncan vermoord heeft. Nu rijpt bij hem het plan, Banquo en diens jeugdigen zoon Fleance uit den weg te ruimen. Drie moordenaars worden daartoe door den koning omgekocht, maar terwijl Banquo onder hun slagen bezwijkt, weet Fleance te ontkomen.

Een der moordenaars deelt dit Macbeth mee aan een groot feestmaal, dat de koning in zijn paleis heeft aangericht. Maar nu maakt wroeging zich van 's konings ziel meester; hij meent de schim van den vermoorden Banquo te zien, die tot zijn ontsteltenis op den zetel, voor den thane van Lochaber bestemd, plaats neemt. Macbeth's ontzetting uit zich in onsamenhangende woorden en halve zinnen, die bij de gasten achterdocht wekken, terwijl de koningin met lachend gelaat de Schotsche edelen tracht gerust te stellen door te zeggen, dat de koning wel meer van die vlagen heeft en dat het alleen jammer is, dat het genoeg van het feest er thans door verstoord wordt. Als een der edelen Macbeth een vraag tracht te stellen, verzoekt de koningin niet tot hem te spreken, daar vragen hem woedend maken.

BANQUO'S SCHIM VERSCHIJNT OP HET FEESTMAAL VAN MACBETH, NAAR DE AQUAREL VAN KARL GEHRTS.

De koning, door onrust gekweld, neemt zijn toevlucht tot de heksen, die hem zijn toekomstige grootheid hadden voorspeld. Dezen waarschuwen hem voor Macduff, den thane

van Fife, maar stellen hem gerust door de verzekering, dat hij eerst overwonnen zal worden, wanneer het uitgestrekte woud van Birnam, den hoogen berg Dunsinane naderend, tegen hem zal optrekken.

Als Macbeth verneemt, dat Macduff naar Engeland gevlucht is, geeft hij last diens kasteel te vermeesteren, en diens vrouw en alle afstammelingen in de rechte lijn om te brengen.

Een Schotsch edelman brengt de treurige tijding aan Macduff, die in een gesprek is met Malcolm, den zoon van Duncan, en beide mannen zweren wraak te nemen op den misdadigen koning, die hun het dierbaarste wat zij bezaten op zoo snoode wijze heeft ontfroefd: Malcolm zijn vader, Macduff zijn vrouw en kinderen.

Macbeth rust zich op zijn kasteel Dunsinane tot den strijd toe. Hoewel de eene edelman na den anderen hem afvalt en zijn onderdanen zijn drukkend juk moede zijn, versaat hij niet: zoo lang het woud van Birnam niet tegen den hoogen berg optrekt, kan hij immers gerust zijn.

Doch terwijl een machtig leger onder Malcolm, Macduff en andere Schotsche edelen oprukt, openbaart de koningin, waanzinnig geworden, het vreeselijk geheim aan een dokter en een hofdame, die haar verplegen. Kort daarop, nadat Macbeth het overlijden der koningin is meegedeeld, komt een bode de zaal binnen en deelt den koning mee, dat hij, op den heuvel op wacht staande en een blik werpende op het woud van Birnam, dit heeft zien bewegen in de richting van het kasteel.

Ten einde Macbeth omtrent de sterkte van zijn leger te misleiden, had Malcolm gelast, dat zijn soldaten groote takken, die zij uit het woud van Birnam hadden gesneden, voor zich uit zouden dragen. Zoo ging het dubbelzinnig orakel in vervulling: Macbeth werd door Macduff verslagen en gedood en Malcolm tot koning van Schotland uitgeroepen.

Dit is, in weinige woorden verteld, de inhoud van Shakespeare's *Macbeth*, een werk van groote dramatische kracht, waarin vooral de beide hoofdfiguren: Macbeth en diens gemalin, die zijn booze geest is, met meesterlijke hand zijn geteekend. Macbeth, een dapper krijgsman en bekwaam veldheer, is van nature niet slecht, maar hij is eierzuchtig. Wat hij vurig wenscht zou hij het liefst door eerlijke middelen willen bereiken, maar in ieder geval hij wil het bereiken. Het denkbeeld, dat hij zijn hoogste eierzucht niet dan door een moord kan verwezenlijken, jaagt hem in den aanvang schrik aan, maar de eierzucht verteert zijn ziel en maakt hem toegankelijk en voor den noodlottigen invloed der heksen en voor den duivelachtigen raad van lady Macbeth. Nauwelijks heeft Macbeth den dolk in het hart zijns konings gestoken, of zijn oorspronkelijke deugdzaamheid komt in opstand, om zijn misdaad te veroordeelen. De kreten van zijn geweten jagen hem onbeschrijflijken angst aan, en om die kreten het zwijgen op te leggen neemt hij zijn toevlucht tot nieuwe misdaden.

Lady Macbeth deinst voor niets terug. Zij wil vóór alles koningin zijn. Wanneer haar gemaal haar in een brief zijn ontmoeting met de heksen en haar voorspelling heeft meegedeeld, en een bode haar de komst des konings meldt, is aanstonds bij haar het plan gerijpt, Duncan te vermoorden. Bij haar geen oogenblik van aarzeling, geen schaduw van een beter, menschelek gevoel. 'Komt alle, gij, helsche geesten,' roept zij in een alleenspraak uit, 'die de moordgedachten ingeeft, ontnemt mij hetgeen ik vrouwelijks heb en vervult mij geheel, mijn hoofd en mijn hart, met louter wreedheid. Verdikt mijn bloed, sluit de wroeging iederen toegang af, en dat geen opwelling van medelijden mijn ziel in haar wreed oogmerk aan het wankelen brenge

en zich plaatste tusschen het plan en de uitvoering.... Kom, donkere nacht, omhul u met de zwartste dampen der hel, opdat mijn gewette dolk de wonde niet zie, die hij toebrengt, en geen straal van helderheid doorlate, waardoor de hemel mij kan zien en toeroepen; ‘Houd op, houd op!...’

Als haar gemaal, thuis gekomen, haar des konings komst meldt en op haar vraag, wanneer hij zal vertrekken, antwoordt: ‘Hij denkt reeds morgen,’ herneemt zij ijskoud: ‘Nooit zal de zon dien morgen beschijnen’....

Zij zegeviert, haar wensch gaat in vervulling: zij wordt koningin en straalt in vorstelijken luister, tot zij, bij het tanen van de macht haars gemaals, gestraft wordt door waanzin, evenals Macbeth voor zijn misdaden boet met verlies van kroon en leven.

Er wordt wat vertoond!

Humoreske door Béha.

‘Bij de Suikermans moet wat te doen zijn, kinderen!’ sprak mama Scheerlings tot haar beide niet jonge dochters. Daarbij gluurden zij met scherp blik, van haar breikous opkijkend, van achter de beschuttende gordijnen naar het huis van haar overbuurman, den gewezen grossier, thans stil levenden Suikerman. ‘Dat is een geschel aan de voordeur en een geloop en gesleep uit en in, een schuiven van meubelen en een gehamer en getimmer van wat-ben-je-me, tot in het holst van den nacht toe; de burens moesten zich dat toch niet langer laten welgevallen!’

‘Natuurlijk is er wat te doen, natuurlijk is er weer wat te doen bij de Suikermans,’ mengde zich nu ook de jongste der jonge dames Scheerlings in 't gesprek; ‘er wordt wat vertoond!’

En mama Scheerlings met haar beide dochters gaven door een hoonend lachtrio aan haar vriendschappelijke gevoelens als burens lucht.

Ja, aan de overzijde bij de Suikermans stond men aan den vooravond van groote gebeurtenissen. Wie het inwendige van het huis in stille dagen gekend had, zou het in dezen veelbewogen tijd nooit herkend hebben: het was, om mama Suikerman's eigen woorden te herhalen: ‘kompleet het ondersteboven gehaald.’ De groote huiskamer was, op de reusachtige kachel na, geheel uitgekleeft, en in plaats van sierlijke meubelen, spiegels en schilderijen er aan te treffen, liep men, als men de deur maar eventjes half opendeed, tegen een chaos van coulissen, planken, lampen, stangen, bruggen en wolken (van bordpapier en linnen), tegen donder en bliksem, festons en bloemen, terwijl de zonder erg voortschrijdende voet in een warnet van touwen, binddraad, rijen flesschen en snoeren van ringen en gespen als in de kooien van een vogelnet gevangen werd. De mooie kamer rechts was opgepropt met zwaarden en dolken, met harnassen en schilden, met helmen en tulbanden, zoodat een beangstigd gemoed licht op de verdenking had kunnen komen, dat men in het wapenmagazijn van een geheim carbonarisch genootschap geraakt was, als het ‘gevoel’ ons niet gezegd had, dat alles van bordpapier was. Uit de keuken klonk het, alsof op de werf een lek geworden schip gekalefaterd werd, en in het geheele huis was geen kussen, geen canapé of causeuse meer, wier overtrek of springveeren niet door de repetitie van de groote verwurgings-scène in het vijfde bedrijf heelemaal ontredderd waren: want men had niets minder voor dan een opvoering van Shakespeare's *Othello*, waarop als harmonisch verzoenend naspel ‘uitgezochte’ partijen uit de *Stomme* zouden volgen.

Het was twee dagen voor het gezamenlijk optreden van den kunstenaarstroep 'Suikerman en Co.', en de zeven-en-vijftigste en laatste repetitie was juist afgelopen. 'Als wij maar eerst een beetje flinker in alles zijn, dan zal het wel marcheerden,' begon de heer Sempronius Suikerman Jr. zijn toespraak tot het verzamelde *corps dramatique*, tot welks regisseur hij bij acclamatie was gekozen, in aanmerking genomen, dat hij de vertolker der titelrol was en werkelijk kunstenaarskuiten had. 'Gij, beste Meyer,' ging de 'technische dirigent' voort, zich tot een langen, bleeken, met een reusachtigen blonden cotelette-baard uitgedosten jongen man wendend, 'gij, beste Meyer, speelt den Roderigo bril-jant.'

'Ja, briljant!' echo-den de drie Suikermuisjes (gelijk zij genoemd werden), de dames uit de kunstenaarsfamilie; want mijnheer Meyer was werkelijk een 'alleraardigst' mensch. Hij had een zoo smachtend, lonkend oog, geheel anders dan de gewone Meyer's, en zoo'n 'voornamen' cotelette-baard, afgezien nog van zijn talent, op de fluit te kunnen blazen en 'verrukkelijke' albumversjes te schrijven.

De interessante Rodrigo-Meyer maakte een beschaamde buiging.

'Eén ding echter moet ge mij toestaan op te merken,' ging de blanke Othello voort, 'zoudt ge in die vechtsceène niet nog wat sierlijker, iets - e - e - meer Shakespeare achtig kunnen vallen?'

'Ik voel het heel goed,' antwoordde Rodrigo peinzend, 'daar zit de wondeplek in mijn voorstelling. Wel heb ik mij in ons pakhuis geoefend in 't vallen, maar het doet een mensch zoo'n pijn. Voel maar!' Hij greep de rechterhand van den regisseur en bracht ze aan zijn achterhoofd. 'Voel maar eens die dramatische builen!'

Thans streken ook de drie Suikermuisjes langs de eervolle kenteekenen van mimische offervaardigheid.

'Gij begrijpt, dames, dat, daar ik achterover moet vallen, de zaak niet zonder levensgevaar is!'

'Maar pas toch op, bid ik u,' vermaande papa Suikerman, 'dat gij geen coulisse verplettert! Ge weet, ons tooneel is erg bekrompen.'

'Gij, waarde heer Haspel,' zoo wendde zich de regisseur thans tot den Masaniello van het muzikale gedeelte, 'gij zult ons in allen gevalle eer doen inoogsten: gij zult de *Stomme* glansrijk doen slagen. Dames en heeren, mijnheer Haspel brengt als dilettant iets voortreffelijks voort!'

Goedkeurend gemompel. Haspel glimlacht beschaamd, kucht in zijn roodwollen Masaniello-muts en neuriet half binnensmonds:

O ziet hoe heerlijk stra-aalt de morgen!

'Laat zien,' begint de regisseur, terwijl hij, om op te tellen, zijn pink vat en ombuigt, 'er treden dus in de *Stomme* drie dansende landlieden, buiten Fanella, en vier visschers op, en als wij oom August een goed woordje geven, dan doet die als vijfde mee. Ik geef hem Christiaans blauwgeruite flanellen blouse en een roodwollen pluimmuts; dat staat prachtig! In de koren moeten wij allen natuurlijk achter de coulissen flink meezingen, anders wordt het te dun, en in de markt sceène treedt alles op, wat beenen heeft, en wandelt op het tooneel in mantels, doeken en allerlei costumes rond, zooals het 't beste gaat. Gerard zal het oproer voorstellen; hij snelt daartoe met een zeis of piek van rechts op het tooneel, verdwijnt links en begint zijn kringloop zoolang opnieuw, tot het effect bereikt is. Zoo zal het publiek op verrassende wijze omtrent het aantal der medewerkende figuranten misleid worden; want zijn herhaald optreden zal op de verschijning van een nieuwen oproerling gelijken. Wij schrijven dus in onze rolverdeling: *Gewapend oproer - Gerard*. En in de slotsceène zal de uitbarstende

Vesuvius door een potje vochtig kruit of Bengaalsch vuur worden voorgesteld, terwijl wij intusschen achter het tooneel met de ijzeren braadpan en de blikken theebladen een heidensch leven maken: dat zal electriseerend werken.'

Verlaten wij voor een oogenblik den kunstenaarstroep, die aan de beschikkingen van den regisseur onverdeelden bijval schenkt, om ons nog eens met het klaverblad - mama Scheerlings benevens haar dochters - achter de dichte overgordijnen der woonkamer aan de overzijde te verbergen.

'Mama, mama!' roept Leentje juist, 'de knecht van Worst, den slager, gaat met twee stukken gebraden kalfsvleesch en een gekookte ham bij Suikerman binnen!'

'Zij zullen dus maar een *koud* avondmaal geven,' hoonde mama, 'een aangekleede boterham! Nu, ik dank God, dat ik waarschijnlijk niet in de gelegenheid kom, Donderdagavond Suikerman's boterhammen met kalfsvleesch te moeten slikken.'

'Maar, mama,' bracht thans Adelheid, de nog meer 'bejaarde' tweede zuster, ironisch in

't midden, 'hoe kunt u toch zoo minachtend van de Suikermans denken? Ik weet uit goede bron, dat zij bovendien bij Van den Berg, den banketbakker, zes dozijn pruimentartjes besteld hebben.'

'Ha!' kreten de beide andere dames en rilden.

'Bij de Van den Bergs taartjes besteld?' riep Helene; 'denk toch eens, mama, bij de Van den Bergs, waar de mieren bij dozijnen in de winkelkast rondloopen.'

'Ja, maar daar krijgen zij het goedkoop, kinderen, en grooter, de *arme* Suikermans!' voltooide mama Scheerlings.

'O, het is *te* bespottelijk, die heele hocuspocus!' voegde Adelheid er met een krampachtig lachje bij.

'En gij zoudt ons ook zeker niet toegestaan hebben, er heen te gaan, als wij uitgenoodigd waren, mama,' troostte Leentje zich over de 'zure druiven'.

'Die beschouwing der zaak, kinderen, had ik ook van jellui verwacht,' knikte mama Scheerlings; 'maar, als ik mij niet vergis, gaat die oude vrijer, de broeder van Suikerman, anders een heel verstandig mensch, daar juist ook bij dien rommel in huis.'

Precies, zoo was het. Juist wilde mijnheer de regisseur zijn tooneelspelers laten vertrekken, toen oom August, dien ieder daar in huis en van de kennissen aan zijn gewoon kuchje en aan de manier, waarop hij bij het binnentreden de voeten veegde, kende, de muzenzaal kwam instrompelen; een dramatische lat, die op den grond lag en waarop hij geen acht had geslagen, had hem voldingend bewezen, wat een schouwburg in wording is.

Oom August was een rijke vrijgezel en om zijn onverstoorebaren humor en zijn groote genegenheid voor de gezamenlijke familieleden, inzonderheid voor de jongere neefjes en nichtjes, de afgod van allen, die naar den naam Suikerman luisterden. Oom August was steeds fideel, keudelde en plaagde onophoudelijk en was slechts in één opzicht gevreesd, nl. als kenner van alle drama's van Shakespeare, die hij woordelijk van buiten kende, en uit dezen fabelachtigen schat van zijn geheugen puttend, liet hij nooit een niet letterlijk voorgedragen rol ongewroken en verbeterde, zonder aanzien des persoons, de geringste fout, elke nog zoo kleine afwijking van den oorspronkelijken tekst.

'Nu, kinderen,' vroeg oom August, nadat de 'liefhebbende bloedverwanten' op de rij af ieder met een handdruk begroet waren, 'hoe staat het met de rollen? Alles netjes van buiten geleerd en op de planken geoefend? Kom, Mietje hoe heet het in het tweede bedrijf, eerste tooneel plaatsing links:

'Behoede God, dat niet...'

'Flink op, kind, hoe is het verder?'

'O ja,' deed Mietje, 'nu weet ik het:

'Veeleer ons aller liefde en vreugde stijge,

'Terwijl ons leven vordert..

'Maak een pauze hier en daar!' merkte de oude heer aan, die in eigen oog een geweldig criticus voor den Heer was. 'Dus, opgepast, zoo:

'Veeleer ons aller liefde en vreugde stijge - -'

Klemtoon op stijge, pauze na leven, stem laten zakken na vordert! Zie, ongeveer zoo, Mietje! Geloof je oom!’

Nadat oom August tot ieder der acteurs bij Suikerman's ‘troep’ eenige woorden van aanmoediging en waardeering gericht, maar vooral geruimen tijd druk geredeneerd had met ‘Sem’ - zoo noemde hij om de klassieke korthed zijn neef Sempronius - den regisseur en titelheld (die ten gevolge van zijn onophoudelijk inwrijven met gebrande kurken als een ringduif uit de oogen zag), scheidde men onder oom August's motto: ‘Bij Philippi zien wij elkaar weder.’

De onder gemengde gevoelens eindelijk aangebroken dag van Philippi, ditmaal een Donderdag, bracht in den loop van den morgen eenige, doch naar papa Suikerman's wijsgeerige uitspraak ‘niet noemenswaard’ kleine onaangenaamheden. Volgens de bij den intendant ingekomen berichten was er gegronde twijfel aanwezig, of het bij den tooneelverhuurder geleende costuum Lassio wel passen zou. Insgelijks was het de vraag geworden, of de primadonna van het muzikale gedeelte wegens hevige hoofdpijn wel ‘werken’ kon, en de heer Masaniello-Haspel had zooeven per briefkaart meegedeeld, dat hij zich, om een hardnekkige schorheid te verdrijven, door een overmatig gebruik van citroensap en kandijnsuiker een buitengewoon lastige maagcatarrhe op den hals had gehaald. Ten overvloede eindelijk waren twee fluiten en de violoncel onpasselijk geworden. Wat moest daarvan groeien? Alle uitgenoodigden hadden aangenomen, de kunstenaars waren muurvast in hun en haar rollen; de kleedkamer glinsterde van verguldsel en klatergoud; de witte veeren waren overschoon; Rodrigo-Meyer had zich in het vallen geoefend, tot hij van den schedel tot de voetzolen met builen bedekt was, en Jago was overtuigd, in de scène van het doodsteken een overweldigend succes te zullen behalen. Voor de heeschge-worden fluiten had Fortuna een ouden heer, die wel is waar zich zelven had moeten oefenen en uiterst hardhoorig was, in de plaats gezonden. Juffrouw Pokel's talent op de piano had nog nooit iemand in den steek gelaten, en eindelijk had de heer De Bruin nog te elfder ure schriftelijk de toezegging gegeven, de ziekgeworden violoncel naar zijn beste vermogen te willen vervangen. En de heer De Bruin was geen slecht plaatsvervanger.

Het zevende avonduur naderde en daarmede het uitgenoodigde publiek in grooten getale. Alle hoogere standen der plaats waren vertegenwoordigd, want de kennissen der Suikermans waren talrijk. Het wemelde er van raadsleden en kooplieden, van weduwen van raadsleden en welgedane koopmansvrouwen, van jonge ambtenaren en oude vrijsters, van bakvischjes en gestudeerde heeren, tot de kennis behoorend. In het midden echter van al deze ‘volkeren en namen, die gastvrij hier te zamen kwamen,’ troonden oom August en - mama Scheerlings, die na lang heen- en weerspreken eindelijk toch nog genoodigd was, hoewel men uit boosheid ‘benevens de dochters’ had weggelaten. Maar mama Scheerlings was uit boosheid nu juist toch gekomen, want zij had kort te voren van een schipbreuk gedroomd en - had de uitnoodiging aangenomen.

‘Tink, tink, tink!’ ging de schel van den souffleur, klokslag acht uur, en door de zaal ruischte de ouverture *Zampa*. De piano werkte met alle atmosferen, en de vrijwillig aangeboden violoncel deed op lofwaardige wijze haar best, ook van tijd tot tijd hoorbaar te worden. De doove heer met de reservefluit speelde *prima vista*, en daar hij bovendien ook een weinig bijziende en kortademig was, kreeg hij gedurende de gansche tonenvoordracht geen been van den grond, gelijk men pleegt te zeggen, maar beproefde slechts nu en dan op een verkeerde plaats een maat kwijt

te raken. De geheele ouverture *Zampa* was inderdaad op een haar met een wedren te vergelijken, waarbij de piano verscheidene maten vóór de anderen het eerste binnenliep; haar volgde de violoncel, en na een langere tusschenruimte de arme fluit; want de doove kunstenaar, verdiept in zijn muziekpapier, merkte er niets van, dat piano en violoncel reeds lang bij de eindstreep waren aangekomen, doch blies de slotmaten van zijn instrument als solo gemoedelijk voort, totdat het daverend applaus hem deed onthutsen en den nakomer tot zwijgen bracht.

Toen kwam er een stilte, die veel verwachting deed koesteren, terwijl men de door de lampenkoorts aangetaste tooneelspelers achter het gordijn hoorde fluisteren of rondsluipen. Het publiek klapte in de handen, om het personeel, dat moest optreden, moed in te storten.

Wederom ademlooze stilte en het ‘tink, tink, tink!’ van den souffleur. ‘Rrrff!’ deed het gordijn, en zat toen vast, hoog genoeg, om verschillende paren beenen en voeten met gele en roode tooneellaarzen te onthullen. ‘Tink, tink, tink!’ jammerde het schelletje uit de kast. De gele en roode laarzen vlogen heen en weer; het voorhangsel werd met geweld gerukt en gestooten, maar zat als ‘vastgemetseld in de aarde,’ terwijl de toehoorders gichelden, en oom August halffluid reciteerde:

‘Trekt, trekt, haalt op!’

Het bewoog zich, maar ging niet, en: ‘Omlaag, omlaag!’ klonk op gedempten toon het bevel van den regisseur. Daarna vernam men wederom een fluisteren en krakeelen en com mandeeren en een geroep om spijkers en bindtouw, en na een eindeloos ‘tink, tink, tink!’ gaat het gordijn in allen ernst op, en het open tooneel vertoont den heer Sempronius-Othello als chocoladekleurigen Moor, sierlijk gecostumeerd.

Het huis trilt van het stampen en klappen. Othello legt de rechterhand op zijn borst, buigt en zegt: ‘Dames en heeren! Ik moet u tot ons groot leedwezen meedeelen, dat de heer Jago, die voor Kempers zou spelen - excuseer, heeren en dames, als ik een weinig opgewonden en in de war ben - ik bedoel, dat de heer Kempers, die de rol van Jago op zich genomen had, zooeven bericht heeft gezonden, dat hij wegens het ziekworden van een plotselingen collega, onafgebroken dienst aan het postloket heeft. Onder deze omstandigheden zal een andere heer de rol van Jago lezen, en wij verzoeken onze hooggeachte toehoorders om eenige toegevendheid en verder nog een kwartiertje geduld.’

Overweldigend applaus. Othello af. Het gordijn valt.

Het verdere kwartiertje, door het publiek met engelengeduld afgewacht, werd wel wat onbehoorlijk gerekt, en toen men eindelijk de Jago-vervanging naar de eischen des tooneels had in orde gebracht, gebeurde het, dat de heer Kempers onvermoed en onverwacht aankwam, en, nadat de Jago-vervanger, die lezen zou, het Jago-pakje uitgetrokken en de ware Jago zich aangekleed had, kon hij zijn rol weer overnemen.

Nu begon het treurspel dan ook in allen vorm, en alles ging voorspoedig en tamelijk wel, tot aan het derde tooneel van het eerste bedrijf, als wanneer Othello zich vóór den vergaderden Senaat - voorgesteld door den timmerman, alsmede twee dienstmannen, die men op aanbeveling van den tuinier had aangeworven, en een kleinen schoenenpoetser - te verantwoorden heeft. Sempronius-Othello begon dus en sprak:

‘Eerwaarde, machtge, doorluchte heeren,
Zeer edele, welervaren, waardige mannen!
Dat ik zijn dochter heb ontvoerd,
Is volkomen waar; ruw ben ik in mijn spreken - -

‘Is dat juist?’ fluisterde mama Scheerlings oom August hoonend toe.

‘Neen!’

‘Nu, maak den acteur er dan ook opmerkzaam op!’

‘Dat zal ik ook. - Heidaar, Sera!’ riep oom August ongeneerd: ‘dat is verkeerd, mijn jongen!’

‘Wat is verkeerd, oom?’ stamelde Sem-Othello, de waardigheid van den toestand, benevens den hoogen Senaat schandelijk vergetend.

‘Ge hebt wat weggelaten:

Ik ben met haar gehuwd....

zoo gaat het verder.’

‘Ha ja! Welnu:

Ik ben met haar gehuwd,
Tot zoover strekt zich mijne schuld,
Doch verder niet....’

(*Ter zijde*): ‘Papa, waarom souffleert u niet?’

Papa Suikerman, halfdood van hitte en verwarring: ‘Omdat ik mijn bril verlegd heb.’

‘Nu komt het:

.... ruw ben ik in mijn spreken -’

voltooide oom August met stentorstem, en Othello kwam gelukkig weer in bekend vaarwater. Doch niet lang duurde het, of zijn vaartuig zat weer vast, en, door mama Scheerlings aangepord, maakte oom August het telkens weer vlot, en hij geraakte allens zoo in vuur, dat hij ieders rol halfluid meereciteerde. De toehoorders amuseerden zich kostelijk, mama Scheerlings triompheerde, de tooneelspelers werden verlegen, en nooit hadden de gezamenlijke neven en nichten van oom August op-

rechter en vuriger gewenscht, dat hij bij zijn voorvaderen verzameld mocht zijn, dan op dien gedenkwaardigen avond, gedenkwaardig ook door nog andere kleine episoden en onderbrekingen.

Eerst ging de verheven knikkende reigerveer op Rodrigo-Meyers zwartfluweelen baret in vlammen op, doordat de kunstenaar onvoorziens te dicht bij een lamp tusschen de coulissen kwam. Bovendien verbrijzelde hij in de vecht scène, gelijk papa Suikerman wijselijk voorzeggd had, bij 't vallen de tweede zijcoulisse. De pianist van het orkest werd bij het begin van de 'uitgezochte' tooneelen uit de *Stomme*, ten gevolge van de ontzaglijke hitte, bewusteloos en moest weggedragen worden, terwijl daardoor de fluit en de violoncel de verdiensten deelen moesten, Masaniello te begeleiden. Toen beschuldigde deze ondankbare hen, dat zij hem uit de maat brachten, waartegen in het orkest plechtig verklaarde, dat geen sterveling een zanger als den heer Haspel begeleiden kon.

Ten slotte staakten de figuranten, die bij de voorstelling der oproerige visschers te Portici geëngageerd waren, den arbeid en weigerden op te treden, tenzij hun van te voren een bepaalde hoeveelheid drank geschonken werd, en eindelijk had het niet veel gescheeld, of het Bengaalsche vuur, dat de uitbarsting van den Vesuvius voorstelde, had den schouwburg in brand gestoken. Het slot van het geheel werd in ondoordringbaren kruitdamp gehuld. In één woord: de geheele voorstelling was, gelijk mama Scheerlings triomphantelijk haar burens toefluisterde, volkomen 'in 't water gevallen.'

Het was tegen halfdrie in den ochtend, toen de genoodigden den terugweg aanvaardden, uitgeput van lachen, naar en akelig van hoofdpijn en bedenkelijk naar kruit en zwavel ruikend.

DE ZWARTE LIEVELING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. ACHMICHEN.

De Suikermans echter gingen ter ruste met het vaste besluit, binnen den kortst mogelijken tijd naar de Zwanenrivier te verhuizen. Of zij het gedaan hebben, weten wij niet, maar dit kunnen wij onzen lezers ten stelligste verzekeren, dat de Suikermans, zoolang zij leefden, nooit weer iets 'vertoond' hebben.

Bij de Platen.

Een gondeltocht te Venetie. -

Een gezicht Op de lagunenstad is altijd belangwekkend, omdat een zoodanig gezicht niet denkbaar is zonder water en zonder de rijke, blanke marmerpracht, welke beide Venetië gekroond hebben tot koningin der Adriatische Zee. Het water maakte Venetië groot, en die grootheid riep de trotsche paleizen en majestueuze kerken in het leven, die ook nu nog na zooveel eeuwen de bewondering van den kunstenaar en toerist gaande maken.

Op de gravure in dit nummer maakt men zich tot een gondel vaart op het mooie blauwe water gereed. De ranke vaartuigen schommelen zacht op het licht rimpelende vlak, en de voorname dames schromen niet, zich onder geleide van een hoofsch en *cavaliere* aan het feestelijk getooide bootje toe te vertrouwen. Het geldt hier blijkbaar meer dan een gewoon tochtje: men zou geneigd zijn te gelooven, dat de gondel in dit geval een huwelijksbootje is, dat een jong paar naar de echtelijke woning moet overbrengen.

De zwarte lieveling. -

Dat men met een kleinigheid schik kan hebben, bewijst het breistertje op onze laatste gravure. Haar taak is af, en nu heeft zij er aardigheid in, het kleine zwarte poesje met den bal te laten spelen. Poesje vindt het wel prettig, met zijn voorpoot den bal te laten weggrollen, maar minder aardig vindt het speelsche diertje het, dat zijn jonge meesteres af en toe zijn pootje tegenhoudt en hem zoo in zijn spel hindert. Ja, het zou wel kunnen gebeuren, dat poesje zijn nagels, die het nu ingetrokken heeft onder de fluweelige bekleeding, uitstak en daarmee een fiksche schram toebracht. Want het blijft altijd gevaarlijk met katjes te spelen.

[Nummer 45]

Gezichten uit Zuid-Afrika.

Wij zijn overtuigd, te gemoet te komen aan de wenschen onzer lezers door, wat de gravures betreft, een geheel nummer te wijden aan Zuid Afrika, waarheen in de laatste maanden ieders blik is gericht. Door de gewaardeerde welwillendheid van een landgenoot, die vóór eenigen tijd een reis door Zuid-Afrika maakte, zijn wij in de gelegenheid gesteld, den lezers een aantal belangrijke en merkwaardige kijkjes aan te bieden. Den toelichtenden tekst, van de hand van dien landgenoot, laten wij hieronder volgen, voorafgegaan door eenige aardrijkskundige en geschiedkundige bijzonderheden, die tot betere oriëntering mogen strekken.

Er is wel niemand, of hij heeft in den laatsten tijd een of meer kaarten van Zuid-Afrika gezien en allicht met eenige zorg de ligging der beide Boeren-republieken en haar omgeving bestudeerd. Daarbij blijkt, dat die republieken van alle zijden door Britsche bezittingen zijn ingesloten, uitgesloten alleen een gedeelte der oostgrens van Transvaal, die de Portugeesche kolonie Mozambique tot nabuur heeft.

Het uitgestrekte gebied in Zuid-Afrika is evenwel eerst bij stukjes en beetjes - al waren het dan telkens groote stukken - in de macht van Engeland gekomen. Het eerst de Kaapkolonie. In 1486 ontdekte de Portugeesche zeevaarder Bartholomeüs Diaz bij het zoeken van den zeeweg naar Indië de Kaap de Goede Hoop, die hij wegens de heerschende stormen en de onstuimige zee Stormkaap noemde. Maar de koning van Portugal, die wegens de onstuimige zee vermoedde, dat hiermee de zuidpunt van Afrika bereikt was, doopte den naam van Stormkaap om in Kaap de Goede Hoop, - een naam, dien de kaap tot op heden behouden heeft.

De Portugeezen, verlokkt door de rijke Indische kusten, lieten zich met de dorre, kale steppen van Zuid-Afrika niet verder in, en pas meer dan 150 jaar later vestigde Jan van Riebeeck met toestemming der Oost Indische Compagnie de eerste volkplanting aan de Tafelbaai en bouwde een fort op de plaats van het tegenwoordige Kaapstad. In 1657, vijf jaar na de stichting van het fort, gaven eenige arbeiders, soldaten en matrozen den wensch te kennen, uit den dienst der Compagnie te worden ontslagen, ten einde als vrije kolonisten het land voor eigen rekening te bebouwen. Negen hunner verkregen daartoe verlof en werden de eerste stamvaders der Afrikaansche Boeren.

HET PARLEMENTSGEBOUW TE KAAPSTAD EN DE TAFELBERG.

Ongeveer anderhalve eeuw was de Kaapkolonie een bezitting der Oost-Indische Compagnie, tot Engeland ze, na haar met geweld veroverd, daarna teruggegeven en nogmaals veroverd te hebben, in 1814 bij verdrag en voorgoed verwierf. Onder het nieuwe bestuur

konden de Boeren het niet goed vinden, en reeds vroegtijdig begon de trek naar noordelijker gelegen landstreken aan gene zijde der Oranjerivier. De zoogenaamde ‘Groote Trek’ duurde van 1834 tot 1840.

Als de voornaamste aanvoerders der Boeren uit dien tijd, die zich in de landstreek, thans Natal genoemd, vestigden, moeten genoemd worden Trichard, Rensenburg, Hendrik Potgieter, Gerrit Maritz, de gebroeders Uijs, Pieter Retief en Andries Pretorius. Maar de Engelschen lieten de Boeren niet met rust in het land, dat zij in den strijd tegen Kaffers en Zoeloe's met hun bloed zoo duur gekocht hadden. Pietermaritzburg, de door de Boeren gestichte hoofdstad van Natal, werd door de Engelschen ingenomen en de Boeren gedwongen alweer naar het Noorden te trekken.

Natal was de eerste vergrooing van het Britsche bezit in Zuid-Afrika. In den loop der jaren zijn een aantal andere gevolgd, die wij hier met een enkel woord aanstippen. In het Oosten: Zoeloeland en Amatongaland - het kustgebied van Natal tot Lourenço Marques - en Basoetoland, ten zuidoosten van den Oranje-Vrijstaat. In het Westen: Griqualand West met Kimberley als hoofdstad, eenmaal een deel van den Vrijstaat, maar toen er rijke diamantmijnen ontdekt werden, door Engeland opgeëischt; Stellaland, vroeger een onafhankelijke Boerenrepubliek, en Britsch-Beetsjoeana-land, op de inboorlingen veroverd. In het Noorden: Masjonaland of Rhodesië, met Boeloewajo als hoofdstad, na den verdelgingsoorlog tegen de Matabelen onder Lobengoela, bestuurd door de *Chartered Company*, waarvan Cecil Rhodes de ziel is.

Als met een ijzeren band omsluiten de Engelsche bezittingen de beide Republieken, waarvan de Oranje-Vrijstaat veruit de kleinste is en de Zuid Afrikaansche Republiek mettertijd haar grondgebied in het Oosten en het Zuiden zag vergroot met twee landstreken: Swaziland, waarvan de inboorlingen, geheel van de Engelsche invloedssfeer afgesloten, zich op den duur niet aan het overwicht der Boeren konden onttrekken, en de Nieuwe Republiek, in 1884 gesticht door Lucas Meyer, thans lid van den Transvaalschen Volksraad en een der generaals van het Boerenleger. In 1889 werd de Nieuwe Republiek, waarvan Lucas Meyer vijf jaar president was geweest, als district Vrijheid met Transvaal vereenigd.

Na deze beknopte bijzonderheden volge de toelichting bij de gravures.

Kaapstad, een tamelijk moderne stad, heeft ruime, goed gemacadamiseerde straten, flinke huizen en winkels met koeltebrengende portieken of galerijen en elektrische trams, terwijl de geheele stad electrisch verlicht is. Misschien is zij te graag modern, misschien ook lijdt zij aan een *struggle for high life*, trachtende in alles het Londen van Afrika te worden. Zoo duiden althans vele dingen aan, die elders alléén worden gevonden waar het verkeer buitengewoon groot is, gelijk in Londen; hier de waarschuwing op iedere lantaarnpaal *Keep to the left* (links houden); op de vluchtstoepjes een *bobby* (politie-agent), met handbewegingen het verkeer regelend en even gewichtig zich voelend als zijn Londensche confrater, - *handsomes*, het eenig mogelijke vervoermiddel voor groote drukte, bij tientallen hier midden in de straat opgesteld, en dat, terwijl in Kaapstad niet half zooveel verkeer is als in Amsterdam.

Kaapstad is zoo gunstig gelegen, als men zich denken kan. Tegenover de baai ligt Adderleystreet, de hoofdstraat, breed en goed gebouwd; in het verlengde daarvan een twintig minuten lange eikenlaan, Government avenue; dáár achter sluit de Tafelberg de lijn af. In den halven cirkel, met deze lijn getrokken, ligt de stad, ruim

en open, met aan de eene zijde steeds het gezicht op de blauw-groene baai, waarachter weer als achtergrond rose en grijze heuvelen, aan de andere het gezicht op de majestueuze grijsheid van dien vierkanten reus Tafelberg.

Merkwaardige winkel- of woonhuizen biedt de stad niet; mooi naar hun omvang zijn het postkantoor, de Standard Bank en het station; mooi door zijn gevelsteen is het gebouw der *Castle*-lijn.

Wat in Kaapstad treft is de heerlijke plantengroei in de Gardens (tuinen), in de reeds genoemde avenue, in de verschillende schaduwrijke plekjes meer boven in de stad en daarbuiten. Een schat van eikeboomen, velen dateerende uit de zeventiende eeuw, grilliger gegroeid dan in Holland, reuzen-cactussen, oleanders, rhododendrons enz., doen de vaak hevige warmte waardeeren, omdat alleen onder die warmte zulk een plantengroei kan bestaan.

Een groot aantal mensen, die in Kaapstad zaken hebben, wonen daarbuiten, in Wijnberg, in Rondebosch en andere liefelijke plaatsjes tegen de helling van den Tafelberg gelegen. In Rondebosch ligt het beroemde landgoed 'Groote Schuur' van Rhodes. Het Parlementsgebouw is gelegen aan de Government avenue; het is van z.g. paarlgraniet en van rooden steen opgetrokken, meer opvallend dan mooi.

Evenals in Bloemfontein en meer andere door de Boeren gestichte steden of dorpen, ligt midden in Pretoria een groot plein, ongeveer zoo groot als het Vrijthof in Maastricht. De Nederlandsche Hervormde Kerk heeft daarop haar bedehuis staan, welk gebouw door niets opvalt dan door gebrek aan iets, dat mooi kan worden genoemd. Dit plein, Kerkplein genaamd, is het meest drukke punt van de stad; hierover komen allen, die hetzij in het post- en telegraafkantoor, hetzij in het Grand Hotel, hetzij op een der veelvuldige Bankinstellingen of ook in het (nieuwe) Paleis van Justitie eenige bezigheid hebben.

Onze afbeelding stelt het Kerkplein voor, zooals het er tegen Kerstmis en Paschen uitziet. Ossenwagens en tenten voor eenige honderden Boeren bevinden zich dan ter plaatse.

Van heel ver trekken de Boeren met hun gezinnen en Kafferjongens naar de hoofdstad des rijks op, om hun godsdienstplichten te vervullen. Verschillende dagen reeds vóór het 'Nachtmaal' trekken zij Pretoria binnen; de zware, geheel of gedeeltelijk overhuifde wagens, met tien of meer ossen bespannen, herbergen het gansche gezin en leeftocht voor verscheidene weken soms. Op het Kerkplein aangekomen, worden de ossen afgespannen en buiten de stad op een weiland gebracht. Dan wordt van af den wagen een los zeil gespannen, aldus een tent-huiskamer vormende, waar wordt gegeten en geslapen. Het koken geschiedt in de open lucht boven een vuurtje; de asch van die vuren, alsook alle mogelijke afval, laat men maar op het plein liggen. Geen wonder dus, dat na het vertrek der gasten het Kerkplein vrijwel in een belt is herschapen. Het spreekt vanzelf, dat de beschaving en de vervoermiddelen en de logeerplaatsen zeer ten goede is gekomen, zoodat thans tal van Boeren Pretoria per trein bereiken en hun intrek in een der vele hotels kunnen nemen. Ouderen zeggen dan ook, dat het tegenwoordig nachtmaalkampement slechts klein is bij vroeger vergeleken. Voor wie het thans voor het eerst ziet, heeft het nog een aanzienlijke uitgebreidheid; ook zal het vermoedelijk nog vele jaren duren vóór alle Boeren, die per trein kunnen komen, dit ook zullen doen. Immers de Boer is zuinig op geld, maar niet zuinig op tijd, en hij verkiest den goedkooperen, zij 't dan ook heel veel langeren weg boven den duurderen, al is deze ook veel sneller.

Een der vier straten, welke rechthoekig op het Kerkplein uitloopen, is de Kerkstraat, waarvan wij hier een afbeelding geven. Zij is verreweg de belangrijkste winkelstraat en tevens de verbindingsweg met 'Sunnyside,' de bovenstad en villa kwartier.

Zoo rustig als Pretoria, zoo beweeglijk en druk is Johannesburg, van welks levendigste straat we hier een afbeelding geven. Johannesburg wordt wel eens het Afrikaansch Londen genoemd en niet ten onrechte. De activiteit en haastigheid, die alles en ieder in Johannesburg kenmerken, doet onwillekeurig eenigermate aan Londen City denken, zooals die midden op den dag is. Eindeloos is het getal cabs en handsomes, dat in de drukke straten als Commissionerstreet en Pritchardstreet af- en aanrijdt; daar tusschen door electrische en paardentrans, dogcarts, vrachtkarren, enkele automobielen en 'rickshaws,' eigenaardige tweewielige wagentjes, door Kaffers getrokken.

Ook het zaken doen, meest stilstaande in de straat, doet aan Londen denken. In den namiddag wordt het aantal voertuigen nog belangrijk vermeerderd door equipages van Johannesburgs 'High Commerce' en door den stoet van voetgangers, door opzichtig gekleede heeren en dames, die al winkelende opgaan naar een van de vele *tea-rooms* (theehuizen). Johannesburg is eigenlijk de eenige 'stad' van Zuid Afrika. Zelfs Kaapstad en Durban, hoe uitgebreid ook, kunnen niet op dien naam, althans in Europeeschen zin, bogen.

Een der gravures stelt voor de Town Hall (stadhuis) van Durban, de havenstad van Natal. Het is een bijzonder mooi gebouw in Corintischen stijl, van groote uitgestrektheid. De bouw in 1881 aangevangen, was in 1885 voltooid en de kosten bedroegen 50.000 pond sterling. De klokkentoren, 164 voet hoog, is, van welken kant ook van Durban bekeken, het meest opvallende hooge punt in de stad. De openbare dienst is grootendeels daar gevestigd, ook post en telegraaf, een mooie concert- en balzaal en een uitnemend orgel. De bovenverdieping wordt ingenomen door een museum met veel interessants, o.a. een zeldzame collectie horens, opgezette wilde dieren, vogels en insecten.

Het aantal inwoners van Durban bedraagt: 14000 blanken, ruim 9000 inboorlingen en bijna 8000 Indiërs. De voornaamste straten Smith-, West- en Pinestreet loopen evenwijdig. De eerste, waaraan de Town Hall ligt, is het drukst en belangrijkste, maar ook in de mindere straten zijn winkels en woonhuizen van de allerfraaiste soort. Alle straten zijn uitstekend geplaveid en voortdurend besproeid, een niet overbodige weelde in een plaats, waar het maar zelden regent. De public gardens (openbare tuinen), mede aan Smithstreet liggende, zijn weelderig aangelegd met schaduwrijke boomen en heestergewassen van elke Europeesche en subtropische soort en in het midden een monumentale fontein.

Durban is zoowat voor de vermogende Transvaalbewoners wat Nice en Mentone zijn voor den bemiddelden Europeaan: een kurort en een ontspanningsplaats gedurende den guren en stoffigen winter te Johannesburg. Daar is de zeelucht en daar is de gezonde boschlucht; daar kan rustig worden gekeuveld aan het breede strand en heerlijk worden gewandeld en getoerd naar de talrijke, bergachtige en dichtbegroeide plaatsjes rondom: Umgeni, Verulam, Unkomanzi.

In Durban wordt onder de kleurlingen de orde gehandhaafd door Zoeloe-politie, daartoe door de regeering aangesteld en in uniform gestoken, als in dit nummer afgebeeld. Uit de veiligheid, welke in de stad heerscht en de gepaste houding van

het groote aantal kleurlingen mag worden afgeleid, dat deze Zoeloe's voldoende overwicht hebben op de gekleurde bevolking.

Een enkel woord over de haven van Durban, waar zoovele 'Tommy Atkins' gelijk de Engelschen hun soldaten noemen, aan wal zijn gezet. Omstreeks dertig jaar geleden werd een aanvang gemaakt met den aanleg van havenwerken, met het doel de zandbank te doen verdwijnen, die dep toegang tot de baai afsluit, en het uitdiepen van het vaarwater in de baai zelf. Te dien einde werd een 1800 voet in zee vooruitstekende lange pier gemaakt en werden een aantal dregmachines in werking gesteld. Het resultaat daarvan is, dat thans maar zelden de ingang van de haven ontoegankelijk is; schepen van niet meer dan 21 voet diepgang kunnen altijd passeeren.

Van de landzijde wordt de baai ommuurd door een tamelijk hoogen bergrug, 'Bluff' genaamd; een vuurtoren en een kleine batterij bevinden zich aan de zeezijde bovenop, de laatste tot bescherming van den havenmond. Had het den Boeren mogen gelukken, Durban te bezetten, dan zouden slechts weinige hunner kanonnen op de Bluff opgesteld, voldoende zijn geweest, om de landing van Engelsche troepen te beletten.

Het is net grootste genoeg van den Kaffer

zich te kleeden als de blanke; in zijn oog is het meest versleten kledingstuk, door den ‘witmenschen’ afgelegd, een feestgewaad voor hem. Als uw grijze hoed, door Johannesburgsch stof eerst goed bestoven en dan door een zomeronweersbui flink bevochtigd is en de zonnestralen het hunne tot kleurverandering hebben bijgedragen, dan vindt de Kaffer uw hoofddekseel nog zoo mooi, dat hij, als het hem wordt geschonken, het voor Zondagstooi bestemt. Hoe meer kleuren hoe beter, ook al zijn die verschillende tinten aan de inwerking van zon en water te danken. De tevredenheid van den zwarte kent geen grenzen, als hij bij geval eens een bijna nieuw kledingstuk aan heeft.

Wat nu wel te denken van des Kaffers trots en zelftevreedenheid, als hij zich ziet gekleed in een heuschen rok en zijn vrouwelijke verwanten in witte japonnen naar Europeesch model? Het potsierlijke valt ons terstond op. De Kaffervrouw is over het algemeen te zwaar gebouwd voor nauwsluitende kleederen, en haar vierkante, gespierde bewegingen passen weinig bij het lichte en soupele van zijde of neteldoek. De familie, op onze gravure naar een photographie, vereenigd, schijnt er echter anders over te denken; gelukkig voor haar en voor den amateur-fotograaf, wiens verzameling een aardige photo rijker werd.

Ten slotte geven wij op een onzer gravures het gewone type der Boeren te zien, voor zoover ze op de farms wonen. De kleedij van ‘oom’ en ‘tante’ is sinds tientallen van jaren dezelfde gebleven en lijkt het meest op die onzer Hollandsche boeren des Zondags. Overigens lijkt de Transvaalsche Boer al heel weinig op den boer Nederlander. Klimaat, levenswijze en rasvermenging hebben de Afrikaanders gemaakt tot de reuzen onder de blanken; lang en slank, breedgeschouderd, recht als een kaars. De oogen zijn levendig; een lange, volle baard bedekt een groot deel van de borst; de gelaatskleur is geel-bruin, eerder tanig. De Afrikaansche vrouw boven de twintig jaren mist gewoonlijk alle aantrekkelijkheden van onze Hollandsche boerinnen; geen frissche wangen, geen lachende mond, geen roode lippen, geen klankvolle stem en boven alles geen vroolijk en druk beweeg bij het verrichten van den dagelijkschen arbeid. Op zeer jeugdigen leeftijd zien Afrikaander en Afrikaansche er het knapst uit; de trekken zijn dan nog niet zoo ‘verweerd’, en zekere ‘leukheid’ ligt over het geheele gelaat verspreid.

Overtollig.

Door Mathilde.

(Vervolg.)

‘Mevrouw Van Berken,’ herhaalde Therese, nu geheel gerustgesteld, ‘hoe kom je er aan? Neen, er is hier niemand geweest.’

‘Waar is zij dan toch gebleven?’ huilde het kind, ‘mijnheer is weg en zij is nergens te vinden.’

Nu schrikte Therese misschien nog erger dan den eersten keer.

‘Wat zeg je? De juffrouw nergens te vinden, en wanneer heb je haar het laatst gezien?’

‘Van middag vóór dat mijnheer vertrok.’

‘Och kom! Dat zal wel weer iets van Jaantje zijn. Mevrouw is zeker naar de kerk. Ga jij daar maar eens kijken. Ik ga ondertusschen naar het huis.’

Zij wierp alleen maar een doek om het hoofd en de schouders en liep vlug naar de fabriek. Hier vond zij haar vader, Jacob en den meesterknecht der fabriek in onrust bij elkander; niemand had iets van de oude vrouw gezien en toen ook Jaantje terugkwam met de boodschap, dat niemand in de kerk of de pastorie haar had aangetroffen, zagen zij allen elkander doodsbleek en ontzet aan.

‘Er is een vreeselijk ongeluk gebeurd. Zij was in de laatste dagen al zoo stil,’ zeiden zij.

‘Ik heb haar in de laatste week niet gezien,’ sprak Therese, ‘maar er moet nu overal gezocht worden: in den tuin, in het dorp, op het veld, bij alle kennissen.’

Zoo ging de avond om in vergeefsch zoeken en ondervragen; nergens een spoor van de oude ziel.

‘Mijnheer moet getelegrapheerd worden,’ zei Vermeden, ‘hoe eer, hoe beter!’

‘Neen, neen!’ smeeke Therese, ‘wij moeten zoeken! Wie weet of wij haar niet vinden.’

Eén gedachte vervulde allen; maar niemand durfde het uitspreken.

‘Het kanaal, dat zich aan den anderen kant van het dorp bevond.’

De politie werd gewaarschuwd, de veldwachters werden overal rondgestuurd, de burgemeester zelf verscheen op de fabriek, en toen des avonds om tien uur nog geen spoor van de vermiste ontdekt was, zeide hij, dat het noodzakelijk was, den zoon een telegram te zenden en vroeg naar het adres.

‘Doe het dan voorzichtig,’ bad Therese, ‘zend het maar aan mevrouw Manteghem, die zal het hem met de noodige voorzorgen meedeelen. U weet immers het adres, vader?’

Maar het telegraafkantoor in Doornhage was reeds gesloten, men moest tot den volgenden morgen wachten.

Den heelen nacht werd met zoeken doorgebracht. Vader en dochter Vermeden bleven den geheelen nacht op en gingen niet naar huis; het was of zij hun eigen moeder hadden verloren.

Niemand dacht natuurlijk aan de afgelegen boerderij, waar in de donkere bedstede Robert's moeder ijlde in de hitte van de koorts en telkens maar schreeuwde:

‘Help, help! Zij wil mij vermoorden en hem ook - haar handen grijpen mij aan. Ik ga weg, ja ik weet het wel, ik ben immers overtuigd.’

De boer en zijn vrouw hadden besloten haar dien nacht maar bij zich te houden en den volgenden morgen in Doornhage aangifte te doen van hun zonderlinge gast.

Het weer was slecht, het huis goed gesloten, en zoo merkten zij niet, hoe overal met fakkels werd gezocht naar de voortvluchtige.

De oude vrouw had in haar doodsangst ondertusschen meer dan een uur geloopt en was dus op een grooten afstand van haar eigen huis gekomen.

Den volgenden morgen was het heele dorp in rep en roer, iedereen wilde na de godsdienstoefening mee helpen zoeken, want de oude juffrouw Van Berken was overal even bekend en bemind.

Het telegram aan haar zoon was intusschen afgezonden en in doodspanning wachtten allen af, hoe de zaak ten einde zou loopen.

XIX.

Ondertusschen had ook Robert den nacht slapeloos doorgebracht, maar om een heel andere reden.

Hij was gisteren door zijn aanstaande schoonmoeder en Constance bijzonder lief en vriendelijk ontvangen; het maal was met zorg klaar gemaakt en tot zijn groote vreugde vroeg Constance hem, of hij het niet prettig zou vinden stil thuis te blijven en heel gezellig met hun drietjes een kopje thee te drinken.

Robert vond het een heerlijk plan en stelde zich van dezen rustigen avond veel genot vóór. Constance zette met veel drukte thee in de Japansche théière en Robert moest onwillekeurig denken, hoe veel handiger en gezelliger Therese met haai eenvoudigen steenen theepot kon omgaan en hoe haar thee veel beter smaakte dan het slappe vocht in de mooie kopjes.

Tot zijn teleurstelling werd er, toen zij juist begonnen waren met thee drinken, gescheld en Robert riep geërgerd uit.

‘Geef niet thuis, hoe vervelend, dat er juist van avond bezoek komt.’

‘t Is nog de vraag, of het visite is.’

De meid kwam zeggen, dat het mevrouw en freule van Opperen waren en toen zeide Constance haastig:

‘Die kunnen wij niet afzeggen, onmogelijk.’

Het waren twee echte Haagsche dames, een en al verbaasde en overdreven uitroepen, erg vleierig en vol complimentjes aan Constance en haar moeder.

Robert raakte heel uit zijn humeur; alle plezier, dat hij zich nog voorgesteld had, was verdwenen. Hij zeide geen woord en luisterde vol inwendige ergernis naar haar hol, beuzelachtig gepraat en moest erkennen, dat èn Constance èn haar moeder precies bij die twee wufte wezens hoorden; men sprak over toiletten, meiden, eindelijk over de goeie kennissen op een toon, die dezen waarlijk niet vleierend zouden hebben gevonden.

Hoezeer hij anders ook muziekavondjes baatte, was 't hem toch een verlichting, toen Constance op verzoek van de Douairière en de freule er in toestemde, een nieuwe compositie van Dvorak te spelen, iets wat zooveel opgang gemaakt had op de concerten van het Kurhaus.

Freule Gabrielle ging achter Constance staan om de bladzijden om te slaan, wat eigenlijk Robert's werk was, maar hij deed dit zoo onhandig en onmuzikaal, dat zijn meisje er hem voorgoed van had ontslagen.

De twee oude dames begonnen op de canapé een druk gesprek, en hij, nog altijd inwendig knorrig over de onwelkome stoornis, ging bij een tafeltje zitten en bladerde in een prachtwerk, dat er op lag. Hij zag de platen echter niet; zijn gedachten waren ver van daar, te huis bij zijn zaken, zijn brieven, bij zijn moeder; 't hinderde hem nog steeds, dat hij zoo koel van haar had afscheid genomen, ja, zelfs scherp was geweest.

Wat had hij toch gezegd! Hij herinnerde zich de woorden nauwelijks meer, maar dat zij niet vriendelijk waren geweest, wist hij zeer goed; hij zag haar voor hem staan, met haar zorgvol, bedroefd gezichtje, dat in den laatsten tijd als het ware ineengekrompen was; ja, hij had haar verwaarloosd in de laatste weken, hij waardeerde haar groote goedheid niet, om geheel uit eigen beweging zijn huis te ruimen, plaats te maken voor zijn jong geluk.

Zijn oogen werden vochtig. Lieve, goede moeder, wat had zij toch steeds voor hem gezorgd van jongs af, hoe innig lief had zij hem. Wat hadden zij gelukkige, kalme jaren doorleefd. Zou hij ooit nog zoo gelukkig worden? Zij zeker niet meer, want meer dan ooit begreep hij, dat tusschen zijn vrouw en haar nooit harmonie zou

kunnen heerschen - en weer kwam de bange twijfel in hem op, of Constance wel zoo kinderlijk naïef en eenvoudig was als zij zich voordeed.

Snel verjoeg hij deze gedachte en maakte het besluit, zijn moeder nog dezen avond een hartelijk briefje te zenden; dat zou haar goed doen.

In gedachten sloeg hij een bladzijde om en zag daar een vel papier liggen, beschreven met Constance's bekend steil nieuwmodisch handschrift. Hij dacht, dat het een begonnen brief aan hem was, maar bij de eerste regels keek hij vreemd op. Er stond: 'Waarde mevrouw Van Berken!'

Nu kon hij het niet laten en las den heelen brief: het was de copie van den brief door mevrouw Manteghem aan Robert's moeder geschreven. Constance had dien opgesteld op verzoek harer móeder; maar daar zij met haar gewone slordigheid haar mappe niet kon vinden, had zij het prachtwerk daar als onderlaag gebruikt en toen zij door het een of ander gestoord was, werd het boek dichtgeslagen en de heele brief vergeten.

Robert's aderen op zijn voorhoofd zwollen op, hij deed moeite, zich in te houden voor die vreemde menschen, om niet dadelijk de beide dames ter verantwoording te roepen.

De datum stond er boven, dus juist eenige dagen voordat zijn moeder hem 't eerst de mededeeling gedaan had van haar besluit; het was dus door die heks - hij kon zijn aanstaande schoonmoeder op het oogenblik niet anders noemen - afgeperst, afgedwongen, en 't ergste van alles, Constance wist er van en zij had zich toen zoo onschuldig gehouden.

Alles was dus komediespel; zij bedrogen hem, zij hadden een listig net rondom hem en zijn moeder gespannen en zij, die lieve, goede moeder, zweeg. Zij verhaalde hem niets van de doodelijke belediging haar aangedaan door de vrouw, die hem spoedig het naaste zou zijn, zij volgde den raad, zij trok zich terug, schijnbaar uit eigen beweging, alleen om hetgeen hij voor zijn geluk hield, niet te storen,

en zij, die de vrouwen beter kende, sprak geen kwaad van hen - zij vertrouwde Constance zeker ook nog - zij gaf haar mama van alles de schuld en hij had het bewijs in handen, dat zij geen haar beter was dan die oude huichelaarster - en aan zulke menschen zou hij zijn toekomst toevertrouwen, zijn moeder opofferen. Goddank! het was nog niet te laat, hij kon zijn ketenen nog verbreken, zijn vrijheid hernemen.

De piano sloeg hem als met hamers tegen het hoofd, hij voelde zich hier zoo benauwd als zijn moeder in de huiskamer; evenals op haar oefenden de wuivende ringhanden een verwarrenden invloed op hem uit, maar met geweld hield hij zich in. In één teug dronk hij het glas limonade, dat voor hem stond, uit en bleef strak voor zich uit kijken, zelfs toen Constance na haar stuk geëindigd te hebben, opstond en met haar liefste stemmetje vroeg, hoe hij haar spel had gevonden.

Eindelijk gingen de dames weg; hij deed of hij de telegraphische teekens niet begreep, die moeder en dochter hem toezonden, om hem te beduiden, dat hij ze naar huis moest brengen.

TREKBOERS.

Zij vertrokken en 't eerste woord op straat was van de freule:

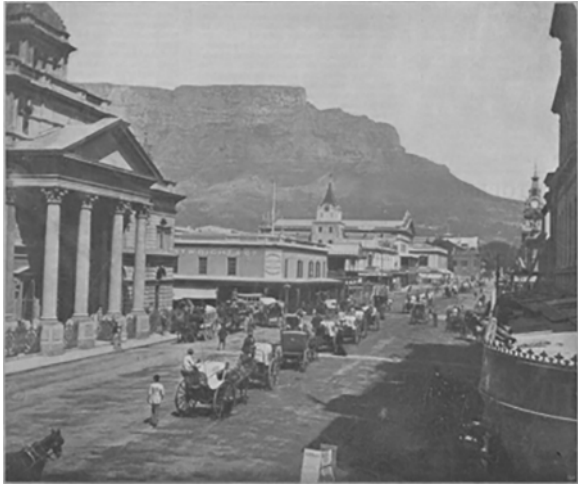
‘O, wat krijgt die Constance een ongelikten beer tot man!’

‘Nu, zij zal hem wel temmen, 't is haar goed toevertrouwd, en anders knapt haar mama dat zaakje wel voor haar op. Wat is zij toch een dragonder!’

Robert kon nauwelijks het heengaan der beide gasten afwachten en nog vóór dat Constance hem iets zeggen kon over zijn kwaad humeur van dezen avond, wierp hij haar den brief voor en vroeg op barschen toon, wat dit beteekende.

Even stonden de beide vrouwen onthutst, maar toen zeide mevrouw Manteghem half boos, half lachend:

‘Maar, beste Robert, hoe heb ik het nu met je? Lees je brieven, die niet voor je bestemd zijn?’

DE ADDERLEYSTREET TE KAAPSTAD.

DE KERKSTRAAT, DE BELANGRIJKSTE WINKELSTRAAT TE PRETORIA.

HET KERKPLEIN TE PRETORIA.

HET NACHTMAAL-KAMPEMENT OP HET KERKPLEIN TE PRETORIA.

‘Wat aan mijn moeder gericht is, is ook aan mij gericht. Ik moet uitlegging hebben. Heeft mijn moeder ooit dien brief ontvangen?’

‘Wel neen! 't Is maar een stijloefening van Stannie, iets wat zij noodig heeft voor een kleine novelle, die zij schrijven wil.’

‘Toevallig, dat zij dan mijn naam gebruikt en dat alle omstandigheden zoo precies uitkomen. Ik moet de waarheid weten. Is die schandelijke brief verzonden? Heeft mijn arme moeder hem gelezen en is hij de oorzaak van haar besluit?’

‘Ik begrijp je niet, Van Berken! Wat vaar je toch uit. Dat is toch geen toon tegenover ons. Zie eens, hoe je arm meisje beeft. Dat loopt weer op een zenuwtoeval uit. Spreek toch bedaard, spaar haar een beetje! Hoe zal het gaan, als jullie getrouwd zijt.’

‘Het is nog de vraag of wij ooit zullen trouwen; als deze brief door u geschreven is, met medeweten van Constance, dan zijt ge beiden leugenaarsters en bedriegsters!’

DE PRITCHARDSTREET, EEN DER DRUKSTE STRATEN TE JOHANNESBURG.

HET STADHUIS EN OMLIGGENDE TUINEN TE DURBAN.

Met een snijdenden gil viel Constance op haar stoeltje achterover.

‘Je vermoordt mijn dochter!’ riep de moeder theatraal uit. ‘Weg van hier! Weg ellendeling! Weg moordenaar!’

Robert zag het kalm aan, hoe Constance eerst als levenloos in haar moeders armen lag, en toen dat blijkbaar weinig indruk op hem maakte, met haar armen zwaaide en allerbarmelijkst begon te kreunen en te kermen.

Hij stond zelf verbaasd, dat dit vertoon hem zoo onverschillig liet; hij geloofde haar niet meer.

‘Breng water, breng eau de Cologne!’

‘Ik voel mij niet in staat hier hulp te brengen,’ zeide hij spottend, ‘morgen kom ik terug en hoop dan van u voldoende uitleggingen over den brief te ontvangen.’

‘Schande over den brief te praten, terwijl zijn meisje hier door zijn schuld in levensgevaar verkeert. Ik had moeten weten, wat en waaruit je was - een man uit de achterbuurt!’

Robert ging de kamer uit, zette zijn hoed op, deed zijn overjas aan en verwonderde zich over zijn eigen kalmte, terwijl hij het huis verliet.

Op straat echter kwam hij tot zich zelf en de meest verschillende aandoeningen vervulden hem. Had hij het wel goed aangelegd? Was dit wel de rechte manier om achter de waarheid te komen? Zijn drift had de drift van zijn schoonmoeder uitgelokt en Constance van streek gebracht, maar als zij onschuldig waren, waarom dan niet kalm hem tot rede gebracht?

Hij maakte een groote wandeling in regen en mist, vóór dat hij in zijn hotel aankwam; hij begreep, dat na al het gebeurde van dien avond, zijn huwelijk met Constance onmogelijk was geworden. Hij mocht niet een vrouw huwen, die hij zoo weinig kon vertrouwen - als zij misschien bekende, geheel op bevel van haar moeder te hebben gehandeld, als zij niet begrepen had, welk kwaad zij gesticht had door haar moeder niet af te houden van haar schandelijken toeleg - dan, ja dan zou hij haar misschien kunnen vergeven....

Hij schreef een grooten brief aan Constance vol hartelijkheid en liefde; hij smeekte haar, haar fout in te zien en zich van haar moeder, die haar zoo slecht raadde, los te maken en niets anders meer voor haar te koesteren dan den verplichten kinderlijken eerbied - hij beloofde haar dan alles te vergeten en te vergeven; ook vroeg hij haar vergiffenis voor zijn houding van dezen avond, hij was buiten zich zelf geweest van drift, en hoopte, dat haar ongesteldheid nu geweken was en zij hem tegen één uur zou kunnen ontvangen.

Hij bracht den brief aan den portier, met verzoek dien den volgenden ochtend zoo vroeg mogelijk te doen bezorgen, en trachtte toen een weinig rust te vinden, maar de slaap bleef verre van zijn oogen en hij stond den volgenden morgen moede, mat en als gebroken op.

Hij ging naar de kerk en trachtte door het gebed tot kalmte te komen en een wijs besluit te nemen; langzamerhand werd het hem duidelijk, dat slechts toegevendheid hem uit deze moeilijke zaak kon redden; hij wilde Constance op zachte manier haar verkeerde handelwijze doen inzien, en met de beste voornemens beziel, schelde hij op den vastgestelden tijd aan de hem zoo bekende deur van het huis zijner aanstaande schoonmoeder.

De meid maakte open met een bedrukt gezicht en zeide, als had zij het lesje uit het hoofd geleerd, dat de dames mijnheer niet konden ontvangen, de juffrouw lag erg ziek te bed, maar als mijnheer een half uur wilde wachten, dan zou mevrouw wel bij mijnheer komen en met hem spreken.

Het vooruitzicht was niet zeer aanmoedigend en Robert wilde juist zeggen, dat hij dan maar een half uurtje zou omloopen, toen de meid zich herinnerde, dat er een telegram voor mijnheer was gekomen - zij zou het wel even halen.

Robert bleef al dien tijd als een vreemdeling op de mat staan, en hij vroeg zich af, of hij nu werkelijk reeds uit de woning en het leven der beide vrouwen was verjaagd; de meid bracht hem de nog gesloten enveloppe.

Ondanks de voorzorg van Therese en haar vader, was het telegram toch aan Robert geadresseerd ten huize van mevrouw Manteghem, misschien had Jacob, die het gebracht had, zich vergist of anders de klerk.

Gewoon als hij aan telegrammen was, maakte Robert het couvert open, zonder eenig bang voorgevoel, maar plotseling schenen de letters hem als van vuur toe en brandden hem tot diep in de ziel. Het stond er kort en duidelijk:

‘Moeder vermist, alle nasporingen vergeefs. Spoedige terugkomst gewenscht. Vermeilen.’

Hij wankelde en moest zich aan de deur vasthouden. De meid, die sedert gisteravond zoovele wonderbare dingen had beleefd, zag hem verbaasd aan - hij trachtte zich te vermannen - las nog eens de noodlottige woorden over, gaf het telegram aan de meid met de woorden:

‘Daar, geef dat aan mevrouw! Zij zal begrijpen, dat ik onmiddellijk moet vertrekken.’

En weg was hij; hij wist bij instinct nog, dat over een half uur een trein naar Doornhage vertrok; hij stapte in de eerste de beste leegte, die hem langs leed, en zonder zich over zijn toilet en bagage te bekommeren, liet hij zich naar het station brengen en kwam er nog juist bijtijds, om den trein te halen.

XX.

Toen Robert aan het station van Doornhage aankwam, was het reeds stikdonker; hij had de reis in de grootste onrust en spanning doorgebracht.

Hij kon zich geen voorstelling maken van hetgeen er met zijn moeder gebeurd was; waarom zou zij het huis verlaten hebben? En waarheen zou zij gaan? Op haar leeftijd doet men toch geen dwaze dingen meer, en 't kwam ook volstrekt niet overeen met haar flink karakter, haar gezond verstand en oprechte vroomheid, een wanhopige daad te verrichten.

Het eenige, wat hij denken kon was, dat zij uitgegaan en door een ongeluk overvallen was. Hij huiverde bij die gedachte; zijn moeder te verliezen was een mogelijkheid, waaraan hij slechts zeer zelden dacht; maar dan zoo haar te moeten missen, terwijl hij zoo koud en onverschillig van haar weggegaan was, terwijl hij wist, hoe schandelijk zijn aanstaande vrouw en haar moeder haar behandeld hadden.

Toen kwam die eigenaardige strakke blik, waarmee zij hem bij zijn vertrek had aangezien, hem weer te binnen. Groote God! als zij eens waanzinnig was geworden door den inwendigen strijd, dien zij had moeten voeren tusschen den dwang haar opgelegd door die vrouwen en zijn niets vermoedenden tegenstand.

Het koud zweet brak hem bij deze gedachte uit; het werd hem te benauwd in den coupé; hij rukte het raampje open en hing naar buiten in de kille lucht.

O, dat die trein vleugels had, en toch vreesde hij aan te komen, vreesde hij het ergste te hooren. Als zijn moeder een ramp getroffen had, dan zou hij voor zijn volgend leven ter prooi raken aan wroeging en bitter zelfverwijt.

Zijn verbittering jegens Constance en haar moeder groeide steeds aan; neen! zij droegen op de eerste plaats de schuld van het gebeurde; hij zou het nooit kunnen vergeten, als zijn arme, oude moeder iets overkomen was door zinsverwarring of zenuwopwinding.

En dan stelde hij zich haar voor verdronken, overreden, dood, zonder een laatste woord, een laatsten groet aan hem, haar oogappel. Eindelijk, eindelijk hield de trein aan het kleine stationnetje of liever de halt ‘Doornhage’ stil; hij maakte zelf het portier open, sprong op het perron en haastte zich naar den uitgang, hopen en vreezend, daar zijn rijtuig te vinden, maar er was niets.

De halt was een groot kwartier van zijn fabriek verwijderd; hij liep den afstand in nog geen tien minuten; op dezen somberen Zondagavond was ieder binnen, hij kwam niemand tegen. Onwillekeurig viel het hem op, dat het huis van Vermeilen donker

was. Even dacht hij er aan, hier aan te schellen, dan zou hij ten minste eerder iets weten, maar als zij toch niet thuis waren en - het was hem een soort van verlichting, dat het een paar minuten langer zou duren, vóór hij zijn vonnis hooren kon.

‘Gedraag je als een man!’ zeide hij tot zich zelf, ‘wees sterk, houd je op het ergste voorbereid - en hoop het beste!’

Daar verrezen de uitgebreide massa's van zijn fabriek uit de duisternis; met den Zondag stond de zaak natuurlijk stil en was het groote gebouw in duisternis gehuld, maar het woonhuis was verlicht, de huiskamer en de slaapkamer zijner moeder.

Zijn hart klopte van een flauwe hoop; misschien was dit wel een goed teeken, maar met bevende hand stak hij toch den huissleutel in de deur en trad in de helder verlichte gang.

Op het geluid, dat de deur maakte, trad Vermeilen uit de huiskamer en stond verbaasd den fabrikant aan te zien.

‘Mijnheer, u reeds thuis? Heeft u dan het tweede telegram niet ontvangen?’

‘Vermeilen, hoe is het er mee? Is zij...is zij...’

‘Goddank! mijnheer! Mevrouw is gevonden.’

‘En zij leeft?’

‘Ja zeker! Ze ligt boven rustig in haar bed en Therese verpleegt haar.’

Als van een zwaren last bevrijd viel Robert op een stoel neder, en liet het hoofd in zijn handen zakken, met een zucht van verlichting.

‘Vertel me nu alles, Vermeilen!’ verzocht hij, ‘alles van het begin af.’

Vermeilen vertelde alles, wat hij er van wist en hoe men den geheelen nacht en morgen overal had gezocht, ja zelfs in het kanaal had gedregd.

‘Gelukkig,’ ging hij voort, ‘kwam juist tegen elf uur, toen het telegram weg was, een boodschap uit de inrichting voor zenuwlijders, dat er een boer geweest was met het bericht, dat hij een oude vrouw op den weg gevonden en in huis opgenomen had, die hij aanzag voor een ontvluchte uit de inrichting. Door een toeval wist de directrice juist, dat op de fabriek de oude mevrouw vermist was en zij haastte zich toen, den man daarheen te verwijzen.

‘Onmiddellijk reden de dokter en Therese naar de eenzame boerderij en vonden daar de oude vrouw nog steeds bewusteloos, maar toch iets kalmer. Zij brachten haar naar huis over en een tweede telegram werd aan u gezonden, om u mee te deelen, dat de vermiste gevonden was. Dit heeft u echter zeker door Zondagsbestelling niet bereikt.’

‘En hoe gaat het haar nu?’ vroeg Robert, ‘wat zegt de dokter?’

‘De dokter zegt, dat zij in een toestand van overmatige zenuwoverspanning het huis heeft verlaten. Zij moet reeds lang in dezen toestand verkeerd hebben en thans eerst kwam het tot uitbarsting. Zij is niet vrij van koorts en ijlt nog telkens....’

‘Maar, is er gevaar?’

‘Voor het oogenblik niet, maar u begrijpt, dat op haar leeftijd zoo'n schrik en de tocht in de koude en mist haar geen goed hebben gedaan.’

Robert stond op.

‘Ik wil haar zien. Uw dochter is bij haar, heeft u gezegd?’

‘Ja, de dokter zeide, dat zij geen oogenblik alleen mag zijn.’

Robert ging zoo zacht hij kon de trap op en klopte toen aan de deur der ziekenkamer.

Therese maakte open; zij hield den vinger op de lippen om hem tot voorzichtigheid aan te manen; hij drukte haar hartelijk de hand en fluisterde:

‘Ik dank u! Verlaat haar niet!’

En toen sloop hij behoedzaam naar het ledikant, waar zijn moeder lag.

Het flauwe licht van een nachtlampje wierp zijn stralen op de gestalte, die bleek en roerloos onder de dekens rustte; het was zoo'n min. zwak, oud vrouwtje, zooals zij met gesloten oogen en onrustig trekkende lippen daar nederlag; 't was of haar gelaat nog meer gerimpeld, heur haren nog grijzer waren geworden. Met de magere vingers scheen zij telkens iets af te weren en toen Robert voor haar bed stond, sloeg zij als door een geheime stem gewaarschuwd de matte oogen op, waarin de waanzin nog scheen te schuilen en bad op hartverscheurenden toon:

‘Robert, ik bid je, jaag die vrouw weg met haar mooie witte handen en haar ringen. Dat worden klauwen, daar wil zij mij mee omvatten. O, Robert! ik ben zoo bang, zoo bang, laat mij niet alleen!’

‘Neen, lieve moeder,’ sprak hij met verstokte stem, ‘ik laat u niet meer alleen, ik blijf bij u, maar verlaat u mij ook niet meer.’

Weer steeg de angst in haar oogen.

‘Neen, neen, ik moet weg, anders jaagt zij mij nog van hier, die verschrikkelijke vrouw. Ik ben overtollig - ik heb hier niets meer te doen.’

‘U is niet overtollig, u is hier noodzakelijk, heel noodzakelijk,’ verzekerde Robert.

Therese kwam nader, bevochtigde haar hoofd met natte doeken en suste haar kalm.

Robert kon zich niet moede kijken naar haar besliste en toch zoo zachte, vriendelijke manieren.

‘U is een geboren ziekenverpleegster,’ zeide bij haar.

Zij glimlachte.

‘Ja. Het spijt me genoeg, dat ik geen roeping heb om Zuster van liefde te worden.’

‘Ik geloof, dat het kalmer voor haar is, als ik heenga,’ sprak hij na een poos.

‘Ja, ik zou het u al eer verzocht hebben, als ik durfde. Rust alleen kan haar genezen.’

‘Dus u heeft hoop?’

‘O zeker! Haar gestel is gezond, maar zij schijnt in den laatsten tijd veel getobd te hebben zonder iemand haar vertrouwen te geven. Toen u weg was, is zij benauwd geworden; het beeld van de vrouw met de witte handen, die haar vervolgt, schijnt haar naar buiten te hebben gedreven en toen is zij maar altijd voortgehouden, totdat de boer haar in schromelijken toestand heeft gevonden en liefderijk opgenomen.’

‘Arme, arme moeder!’ zuchtte Robert, ‘wat zal ik alles bij haar goedmaken, als zij maar eens beter is, en ook dien boer zal ik beloonen voor zijn menschlievendheid, en u juffrouw Vermeden, hoe zal ik het u vergelden, wat u voor mijn lief moedertje doet?’

‘Door er niet over te spreken. Ik doe eenvoudig mijn plicht en een aangenamen plicht ook.’

‘Blijft u waken, dan kom ik u vervangen!’

‘O neen, als het u belooft niet. Ik kan het zoo goed alleen af. De dokter zal van avond nog eens komen. Hij gaf goede hoop, dat alles terecht kon komen, maar het zou heel langzaam gaan, en van een zorgvuldige oppassing hing alles grootendeels af.’

Gerustgesteld keerde Robert naar de huiskamer terug; hij was er alleen, want Vermeilen had zich dadelijk zeer bescheiden verwijderd.

De kamer kwam hem zonder zijn moeder ongezellig en ledig voor; hij zag rond en zijn blik viel op het sleutelmandje, dat op een kleine tafel stond, waarop zich ook haar ouderwetsche schrijfcassette bevond.

Een plotselinge gedachte viel hem in, hij zocht aan den sleutelbos het sleuteltje der cassette en maakte haar open; de weinige brieven, die zijn moeder ontvangen had in haar leven en die nog meest door hem geschreven waren tijdens zijn reizen, lagen daar netjes opgestapeld.

Hij zocht met koortsachtigen haast tusschen de papieren; een vage lucht kwam hem te gemoet en tevens zag hij de grijs-blauwe enveloppe met het witte monogram, dat mevrouw Manteghem altijd gebruikte.

Hij las den brief, hij was door mevrouw geschreven. Wie had hem opgemaakt, de moeder of de dochter?

Dat was een geheim, dat hem wel nooit zou opgelost worden; maar in elk geval een feit was het, dat zij buiten hem om met zijn moeder over de zaak gesproken en haar er zelfs over geschreven had.

(Wordt vervolgd.)

Het geheim van het ‘Gouden Anker.’

In September van het vorige jaar kreeg ik van mijn vriend, den officier van justitie te Hagedoorn, een briefje van dezen inhoud:

‘Beste vriend,

Wilt ge zoo goed zijn, morgenvoormiddag om tien uur even bij mij te komen? Ik heb u over een zeer belangrijke zaak te spreken.’

Op den bepaalden tijd was ik present. Ik kende den officier van justitie sedert vele jaren, wij waren oude vrienden, en ik verschrok over het bekommerde gezicht van den man, die er anders zoo opgewekt uitzag.

‘Ik heb je nodig, Helling,’ riep hij mij te gemoet. ‘Ga zitten, ik heb je veel te vertellen, een zeer geheimzinnige zaak, waarover gij me opheldering moet verschaffen. Het betreft een huis, waarin het moet spoken.’

Hij richtte zijn heldere oogen op mij, terwijl hij sprak. Ik antwoordde niet, maar wachtte zwijgend het vervolg af.

‘Vooreerst,’ begon hij weer, ‘moet ik je verzoeken, dat de zaak onder ons blijft.’

‘Dat spreekt van zelf,’ antwoordde ik.

‘Ge herinnert je wel,’ vervolgde hij, ‘hoe dikwijls ik gelachen heb met wat jij je stokpaardje noemt, maar gisteren viel het mij in, dat je mij in dit moeilijk geval misschien van dienst zou kunnen zijn.’

Hij leunde achterover in zijn stoel en vouwde de handen.

‘De zaak heeft zich als volgt toegedragen. Ze betreft de familie Van Swaay. De eenige zoon, de schilder Rudolf, is voor korten tijd onder zeer zonderlinge omstandigheden gestorven. Hij was, zooals je waarschijnlijk weet, een der talentvolste schilders van de nieuwere school en zijn schilderijen werden algemeen geprezen. Hij was de eenige erfgenaam, maar door zijn dood zijn zijn rechten overgegaan op een bloedverwant uit de zijlinie, die na het overlijden van den tegenwoordigen eigenaar alles zal erven. Deze man heeft het grootste deel van zijn leven in Amerika doorgebracht, bezit niets en is een lompe, woeste kerel. Hij heeft mij verschillende malen bezocht, en ik moet eerlijk bekennen, dat hij een allesbehalve gunstigen indruk op mij gemaakt heeft.’

‘Staat hij op de een of andere manier met Rudolfs dood in betrekking?’ viel ik hem in de rede.

‘Volstrekt niet, zooals je zult hooren. De schilder doolde veel alleen in het land rond, om schetsen te maken. Op zijn lange voetreizen bezocht hij de afgelegenste streken, om motieven voor zijn schilderijen te zoeken. Hij had nooit veel geld bij zich en reisde schijnbaar als een arm man. Een maand geleden trok hij er alleen op uit. Hij had een mooie bestelling van een kunsthandelaar gekregen, die hem opgedragen had, eenige romantische partijen van de Gietbeek te schilderen. Al had hij het geld niet nodig, toch was hij ingenomen met een bestelling, die zijn kunstenaarsijdelheid streefde. Hij nam vroolijk en welgemoed afscheid van zijn bejaarde ouders. In het begin schreef hij dikwijls en geregeld, maar voor acht dagen kregen ze bericht, dat hij plotseling in een herberg aan de Gietbeek was overleden. De zaak werd natuurlijk grondig onderzocht. Dokter Heynen, de huisdokter zijner ouders, werd telegraphisch ontboden en was bij de lijkschouwing tegenwoordig. Het onderzoek toonde aan, dat Rudolf zich oogenschoonlijk in de beste gezondheid mocht verheugen. Alle organen waren volkomen gezond en ook geen spoor van vergift of teeken van geweld werd gevonden. Het heette dus, dat Van Swaay aan een hartverlamming was overleden, wat, zooals je weet, dikwijls wordt opgegeven, als men de ware oorzaak van den dood niet kent. De herberg, waarin hij stierf, is zeer afgelegen, en heeft de reputatie, dat het er spookt. De waard schijnt een slechte kerel te zijn, hoewel men hem niets bepaalds ten laste kan leggen. Een klein meisje, dat ook in de herberg woont en een kleindochter van den waard moet zijn, zei, dat ze Van Swaay er voor gewaarschuwd had, in de kamer te slapen, waar het spookte. Nauwelijks had ze dit gezegd, of ze kreeg een toeval. Toen ze weer tot bezinning kwam, was ze zoo stuursch, dat men er geen woord meer uit kon krijgen. De oude

man, de waard bedoel ik, verklaarde, dat het meisje niet goed bij haar verstand was, maar hij betwistte niet, dat het in 't huis spookte, en zei, dat hij zelf den schilder had afgeraden in zijn huis te overnachten. Dat is ongeveer de heele geschiedenis. Het onderzoek schijnt uit te wijzen, dat er geen misdaad in het spel is, maar ik heb er mijn eigen meening over. Nu wilde ik u vragen te onderzoeken, of mijn vermoeden gegrond is. Wil jij die zaak op je nemen?’

‘Graag,’ antwoordde ik. ‘Geef mij maar eenige nadere verklaringen en een volmacht, waardoor ik in geval van nood kan bewijzen, dat ik overeenkomstig uw opdracht handel.’

De officier van justitie was daartoe aanstonds bereid, en met mijn volmacht in den zak verliet ik hem spoedig.

De zaak was belangwekkend, en ik hoopte, dat het mij zou gelukken, ze tot klaarheid te brengen. Des avonds ontwierp ik zorgvuldig mijn plan. Ik wilde den volgenden morgen mijn reis beginnen en de herberg als amateurphotograaf bezoeken. Maar te voren wilde ik in het dorpje Eemhuizen de herberg ‘de Kroon’ aandoen, waar Rudolf veertien dagen vertoefd had, toen hij zijn eerste schetsen van de oevers der Gietbeek had gemaakt. Ik hoopte daar eenige inlichtingen te ontvangen. De omstandigheden zouden dan beslissen, wat ik verder te doen had, maar mijn plan was, naar de bewuste herberg, het ‘Gouden Anker,’ te gaan, die zes mijlen verder aan de beek lag.

In den avond van den volgenden dag kwam ik te Eemhuizen aan. Toen mijn rijtuig voor de deur van ‘de Kroon’ stilhield, kwam de herbergierster, een vriendelijke vrouw, buiten. Ik vroeg haar, of ik een kamer met een bed kon krijgen. Zij antwoordde bevestigend en liet ze mij zien: een aardig, zindelijk kamertje, dat op den tuin uitzag. Nu ging ze naar de keuken, om het avondeten klaar te maken. Dit was uitstekend, en toen ik daarmee klaar was, knoopte ik een gesprek met den waard aan, die achter de toonbank stond.

‘Ons dorp is stil en eenzaam,’ zei hij. ‘Het komt niet dikwijls voor, dat wij gasten hebben, die zich hier langen tijd ophouden.’

‘Maar het is hier toch een mooie streek,’ antwoordde ik. ‘Ik begrijp niet, dat er niet meer toeristen komen. Het is een paradijs voor fotografen en schilders.’

‘Ja, daar hebt u gelijk in,’ hernam de herbergier, ‘en het gebeurt ook wel eens een enkelen keer, dat een kunstenaar dezen kant uitkomt. Zoo hebben we een paar weken een mijnheer hier gehad zooals u, alleen een beetje jonger. Hij schilderde van den morgen tot den avond, - arme man!’

‘Waarom zeg je dat zoo?’

‘Daar heb ik goede reden voor. Kom eens hier,’ zei hij, zijn vrouw wenkend; ‘ik wilde mijnheer hier van mijnheer Van Swaay vertellen, maar ik weet niet, of het wel goed is, als wij hem zoo'n treurige geschiedenis van avond mededeelen.’

‘Vertel maar op,’ zei ik, ‘je hebt me nu eenmaal nieuwsgierig gemaakt. Waarom beklaag je dien heer?’

‘Hij is dood, mijnheer,’ zei de vrouw op plechtigen toon.

Ik keek zeer verrast op, en zij vervolgde:

‘Het was echter zijn eigen schuld. Ik zou kunnen schreien, als ik er aan denk. Hij was de aardigste mensch, dien ik ooit gezien heb, en zoo gezond en vriendelijk. Alles ging goed, tot hij op zekeren dag tegen me zei: ‘Nu moet ik je verlaten, vrouw Mulder. Ik ga naar het ‘Gouden Anker.’ - ‘Naar het ‘Gouden Anker!’ riep ik verschrikt uit. ‘Neen, mijnheer Van Swaay, doe dat niet, als uw leven u lief is.’

‘Waarom niet?’ vroeg hij, terwijl hij mij met zijn vriendelijke, blauwe oogen aankeek. ‘Waarom zou ik niet naar het “Gouden Anker” gaan? Ik heb de opdracht gekregen, een kijkje op de Gietbeek op die hoogte te schilderen.’

‘Als dat het geval is,’ antwoordde ik, ‘kan u ons karretje nemen en daar zoo dikwijls heenrijden als u wil. Maar het “Gouden Anker” is geen plaats, waar een christen mensch een voet zet.’

‘Wat bedoel je daarmee?’ vroeg hij.

‘Men zegt, dat het er spookt, en wat er in het huis gebeurt, mag onze Lieve Heer weten. Zooveel is zeker, dat er geen logeergast in het “Gouden Anker” is geweest, sedert de kanten rechter Van Bemmelen daar gestorven is.’

‘Waarom is die dan gestorven?’ vroeg hij.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde ik. ‘Bij de lijkschouwing heette het, dat hij een hartverlamming had gehad, maar de menschen uit den omtrek zeiden, dat hij van angst was gestorven.’

Mijnheer Van Swaay lachte mij uit. Hij bekommerde zich niet om hetgeen ik hem verteld had, en den volgenden dag vertrok hij naar het ‘Gouden Anker.’

‘Nu, wat gebeurde er toen?’ vroeg ik, toen zij ophield.

‘Wat ik gevreesd had,’ zeide zij. ‘Twee dagen later kwam het bericht van zijn dood. De arme, jonge man! Hij stierf in dezelfde kamer, waarin de kantonrechter Van Bemmelen den laatsten adem had uitgeblazen. Wij dachten, dat hij arm was of ten minste maar een beetje geld had, en nu bleek in eens, dat hij een deftig heer met heel voorname familie was geweest, die eens groote bezittingen zou hebben geërfd. Nu werden beroemde dokters er bij gehaald en ook onze dokter Stammer werd

geroepen, maar hoeveel moeite zij zich ook gaven en hoe nauwkeurig zij hem ook onderzochten, de oorzaak van zijn dood konden zij niet vinden, en toen zeiden ze ten laatste maar, evenals bij den armen kantonrechter, dat een hartverlamming een einde aan zijn leven had gemaakt. Maar het was geen hartverlamming, het was angst, louter angst. Het ‘Gouden Anker’ is een vreeselijk huis, en ik hoop maar, dat u daar niet heengaat.’

EEN KAFFER-BRUILOFT IN ZUID AFRIKA.

Nadat ze nog een oogenblik met ons gesproken had, ging ze heen.

‘Dat is een zonderlinge geschiedenis,’ zei ik tegen den herbergier. ‘Uw vrouw heeft mij nieuwsgierig gemaakt. Ik zou er graag nog iets naders over willen hooren.’

‘Ik geloof niet, dat er nog meer van te vertellen valt,’ antwoordde de herbergier. ‘Mijn vrouw heeft gelijk, dat het “Gouden Anker” in een slechten reuk staat. Het is niet de eerste of tweede maal, dat daar iemand gestorven is.’

‘Uw vrouw sprak van dokter Stammer. Denkt ge, dat die me eenige inlichting over die zaak zou geven?’

‘Dat zal hij graag doen. Hij woont in het groote roode huis hier in de straat. Wilt ge naar hem toe gaan?’

‘Als ge denkt, dat hij het niet te onbescheiden van mij zal vinden.’

‘Dat zal hij zeker niet; het zal hem integendeel genoeg doen, eens met iemand te kunnen praten, die hier niet vandaan is.’

‘Dan ga ik hem een bezoek brengen,’ antwoordde ik, nam mijn hoed en begaf mij op weg. Ik was zoo gelukkig, dokter Stammer thuis te treffen, en hij maakte een zoo goeden indruk op mij, dat ik besloot, hem mijn vertrouwen te schenken.

‘Ik zou niet de vrijheid genomen hebben u te bezoeken, als ik niet overtuigd was, dat u mij kon helpen.’

‘Hoe zoo?’ vroeg hij met belangstelling.

‘Ik ben hier gekomen, om het geheim van het “Gouden Anker” te doorvorschén.’

‘Waarlijk!’ riep hij verrast uit. Maar hij liet er ernstiger op volgen: ‘Ik vrees alleen maar, dat uw pogingen vruchteloos zullen zijn. Er was niets aan het lijk te vinden, dat voor de oorzaak van den dood kon worden gehouden: geen enkel teeken van geweld, en alle organen waren volkomen gezond. Ik heb Van Swaay leeren kennen, toen hij nog hier was; hij was een van de gezondste, sterkste jonge menschen, die ik ooit gezien heb.’

‘Het “Gouden Anker” staat echter in een kwaden reuk,’ zei ik.

‘Dat is waar, de menschen in den omtrek zijn er bang van. Men zegt, dat het er moet spoken, maar wij beiden gelooven natuurlijk niet aan die dwaasheden. De oude Binder, de waard, woont er al jaren, maar men heeft nog nooit iets tegen hem kunnen bewijzen.’

‘Woont hij alleen?’

‘Neen, zijn vrouw en zijn kleindochter wonen bij hem.’

‘Een kleindochter?’ vroeg ik. ‘Was het niet dat meisje, dat bij het verhoor een zoo zonderling getuigenis aflegde?’

ZOELOE-POLITIE TE DURBAN.

‘Het had niets te beteekenen,’ antwoordde dokter Stammer. ‘Zij verhaalde enkel wat Binder zelf al gezegd had, namelijk, dat het in huis spookte en dat zij Van Swaay aangeraden had, niet in het “Gouden Anker” te overnachten.’

‘Heeft men ooit beproefd, die spookgeschiedenis na te vorschen?’ vroeg ik verder.

‘Voor zoover ik weet, niet. Er zullen waarschijnlijk ratten achter zitten.’

‘Maar er zijn toch verscheiden sterfgevallen in dat huis voorgekomen?’

‘Ja, ik zelf ben bij drie lijkschouwingen tegenwoordig geweest.’

‘En wat was het oordeel der dokters?’

‘In alle drie de gevallen werd hartverlamming als de oorzaak van den dood opgegeven.’

‘Wat zooveel wil zeggen, als dat de oorzaak onbekend was,’ zei ik, terwijl ik ongeduldig opsprong. ‘Het verwondert mij, dat gij de zaak op haar beloop hebt gelaten, dokter.’

‘Maar wat kan ik er aan doen?’ vroeg hij.

‘Ik word uitgenoodigd een lijk te schouwen. Ik vind alle organen volkomen gezond, ik kan geen spoor van vergift of geweld ontdekken. Welke verklaring moet ik dan geven?’

‘Ik kan alleen zeggen, dat ik mij daarmee niet tevreden zou hebben gesteld,’ antwoordde ik. ‘Ik voor mij ben vast besloten, dat raadsel op te lossen. Ik zal zelf in het “Gouden Anker” overnachten.’

‘Nu, en dan?’ vroeg dokter Stammer.

‘En in de kamer slapen, waar het spookt.’

‘U gelooft natuurlijk niet aan spoken?’

‘Neen, maar ik geloof aan schurkenstreken. Wil u mij helpen, dokter?’

‘Met alle genoegen, als ik kan. Wat wenscht u, dat ik voor u doen zal?’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 46]

EEN LEKKER HAPJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. SONDERLAND.

Overtollig.
Door Mathilde.
(Vervolg en slot.)

XXI.

Den volgenden dag; ontving Robert een zeer waardigen brief van mevrouw Manteghem. Zij schreef, omdat Constance niet in staat was een pen te hanteeren; het kind bevond zich in een toestand van hoog gespannen nervositeit, de dokter had haar volstreekte rust aanbevolen.

‘Nu, mijn arme moeder moet ook rusten, door haar schuld nog wel,’ mompelde Robert.

‘Haar kind,’ zoo schreef zij verder, ‘was niet gewoon aan zulk een driftig, onbeschaafd optreden, als het zijne geweest was op dien bewusten avond. Haar heele gestel was er door geschokt, zij sidderde en beefde, alleen bij het hooren van zijn naam.

‘Ja, ’t is waar,’ ging zij vol brutalen overmoed voort, ‘ik heb den brief aan mevrouw uw moeder geschreven en ik heb er geen berouw van.

‘Ik handelde geheel in het belang van u en van mijn dochter; met een schoonmoeder, die in beschaving, ontwikkeling en levensbeschouwing zoo hemelsbreed van haar verschilt, zou mijn Constance nooit gelukkig kunnen zijn, en met haar zacht, meegaand karakter zou nooit een klacht over haar lippen zijn gekomen over de tirannie dier schoonmoeder. Zij zou geduld en gezwegen hebben op gevaar, dat zij langzaam in die doodende atmosfeer zou zijn weggekwijnd.

‘Constance wilde niet, dat ik mij in de zaak mengde; ik heb het gedaan en zij moest zich schikken. Zelfs heb ik van haar verlangd, dat zij den brief copieerde.

‘Dat is nu de misdaad, waarom gij ons aangenaam, vredig samenzijn hebt verstoord, waarom gij de teedere bloem der liefde in ’t hart uwer verloofde met ruwen voet hebt vertreden, zoodat zij misschien dood is voorgoed, waarom gij haar gezondheid in gevaar hebt gebracht - in één woord, gij hebt haar geknakt, het lieve, teere plantje, dat ik u toevertrouwde.’

Robert glimlachte; hij zag haar voor zich met de wuivende handen, die mooie woorden zeggende en er zich aan bedwelmende; maar zij maakten op hem niet den minsten indruk en spottend las hij verder:

‘Wat er nu gebeuren zal, weet ik niet. Uit uw brief, dien ik lezen *moest*, daar Constance er niet toe in staat was, zie ik, dat het uw toeleg is, mij van mijn kind te verwijderen, elken band tusschen ons te verbreken; gij begrijpt, hoe Constance, in haar innige gehechtheid aan haar moedertje, dit voorstel verre van zich zal werpen - maar ik - in mijn overgroote moederliefde, die slechts van opofferingen leeft en zich in opofferingen verheugt - ben bereid, als het ’t levensgeluk geldt van mijn kind, mij terug te trekken om haar geluk slechts van verre te aanschouwen - als zij dan waarborgen heeft, dat zij in een huwelijk met u nog haar geluk vinden kan, dan zal ik mij niet beklagen, wanneer zij er in toestemt haar moeder te verlaten, om haar man geheel aan te hangen.

‘Welke die waarborgen zijn, laat ik aan u over nader te bepalen. Het voornaamste is, dat gij haar kalmte en rust hergeeft, door haar te verzekeren, dat slechts drift u

dien dag zoo onaangenaam deed optreden - en dat het aan haar is, alles te vergeven en te vergeten.

‘Kom dus spoedig, om alles goed te maken.’

‘Wat 'n geboren diplomaat!’ riep Robert uit, ‘van al mijn grieven zegt zij niets meer en eischt nog liefst, dat ik schuld beken en mij voor haar verneder. Van haar terugtrekken geloof ik niets. Zijn wij eenmaal getrouwd, dan zal zij wel zorgen, dat zij zich in mijn huis nestelt.’

Hij schreef slechts een kort briefje terug, dat zijn moeder zwaar ziek was aan een zenuwziekte en hij zich dus onmogelijk van huis kon verwijderen. Het was trouwens ook niet noodig; want hij verwachtte een brief van Constance om hem mee te deelen, hoe zij voortaan hun verhouding wenschte te regelen.

Vergiffenis vragen deed hij niet, want hij was diep beleedigd door de wijze, waarop men buiten hem om, op zijn moeder een noodlottigen druk had uitgeoefend - een druk, die de oorzaak was van haar ziekte, het verdriet en den angst, dien hij daardoor had moeten doorstaan.

Wilde Constance alles bij hem goed makeh, dan herhaalde hij de woorden en den eisch uit zijn laatsten brief, dat zij zich geheel zou vrijpleiten van medeplichtigheid aan de daad harer moeder en die trachten ongedaan te maken, door zich tegenover de zijne voortaan een goede, lieve dóchter te toonen. Dat hij Constance angst en schrik scheen ingeboezemd te hebben speet hem zeer; want deze waren gevoelens, die niet tusschen man en vrouw de plaats van liefde en vertrouwen mochten vervangen.

Eenige dagen later kwam er een pakje terug met al zijn geschenken en een brief van mevrouw, dat Constance nog maar niet tot kalmte kon komen, dat er natuurlijk geen sprake kon zijn van haar vernedering tegenover ‘juffrouw’ Van Berken en zij dus, wanneer Robert niet zijn ongelijk wilde erkennen, inzag, dat er tusschen hen nooit een gelukkig huwelijksleven mogelijk zou zijn en het dus beter was, maar bijtijds banden, die nooit hadden moeten aangeknoopt worden, te verbreken.

Een oogenblik voelde Robert zich verslagen: hij had zich zijn toekomst zoo geheel één gedacht met Constance - hij meende haar zoo lief te hebben, en nu afstand te moeten doen van al zijn droomen van huwelijksgeuk - alleen, omdat die lastige vrouw het zoo verlangde - hij vond het hard en trachtte nog een middel te vinden, om den vrede te herstellen, zonder den wil van mevrouw Manteghem te doen.

Maar een brief, dien hij van een kennis uit Den Haag ontving en waarin deze hem terloops mededeelde, dat deze zijn meisje gisteravond in de opera had ontmoet, dat zij er allerliefst en bloeiend uitzag, deed hem nog duidelijker inzien, dat Constance het geheel eens was met haar moeder en deze maar liet schrijven onder voorwendsel, dat zij door zijn schuld te ziek was, om zich met de zaak in te laten.

‘Zij is onwaar en even weinig te vertrouwen als haar moeder. En zulk een vrouw zou ik mijn geluk en mijn leven hebben toevertrouwd. God heeft de gebeden van mijn moeder verhoord en mij bijtijds bewaard voor zulk een ramp!’

Hij schreef terug, dat hij niet twijfelde hoe het besluit van Constance, in volle vrijheid en in volle gezondheid naar ziel en lichaam genomen, - getuige haar verschijning in de opera - het beste zou zijn voor hun tweeën; hij betreurde het alleen, dat zij niet eerder had ingezien, hoe weinig hij, de burgerjongen, naast haar, de aristocrate, paste en zond haar dus ook wederkeerig haar geschenken terug.

Zijn hand beefde wel een weinig en zijn lippen trilden, toen hij het pakje, dat haar weinige cadeautjes en brieven bevatte, verzegelde, maar zijn spijt betrof vooral de Constance, die hij zich in zijn droomen had voorgesteld, de lieve, zachte, teere

Constance, die hij met zijn sterke armen door het leven had willen dragen en die hem aanhing in vol vertrouwen en genegenheid, als de sterke man, die haar kon en wilde steunen, maar niet de listige vrouw, aan haar werkelijke en ingebeelde zwakheid een macht ontleenend, om hem aan zich zelf en aan haar moeder te onderwerpen als haar gehoorzame slaaf.

De ketenen waren tijds verbroken en hij had meer reden zich te verheugen dan te treuren, en toen het pakje vertrokken was, voelde hij een gevoel van vrijheid, dat hij in al die maanden niet meer had gekend.

Met zijn moeder ging het langzaam vooruit, de koorts verminderde, de aanvallen van angstige opwindning verzwakten, langzamerhand keerde het bewustzijn terug en tegen Nieuwjaar kon zij weer op haar gewone plaatsje in de huiskamer zitten.

Eén zorg bleef haar bij; langzamerhand was de herinnering van alles wat haar ziekte en vlucht voorafging weer wakker geworden; zij had haar best gedaan er niet meer aan te denken. Robert was zoo vol zorg en liefde voor haar geweest tijdens haar ziekte; hij zou wel weten, wat het beste was, maar nu zij met hem alleen was - Therese bracht den avond bij haar vader door - zag de oude vrouw hem verwonderd aan en als viel haar plotseling een nieuwe herinnering in, vroeg zij hem of hij nooit meer naar Den Haag ging.

‘Neen, moedertje,’ antwoordde hij met een kalmen glimlach, ‘dat is gedaan!’

‘Wat,’ zij staarde hem verschrikt aan. ‘Gedaan? Wat bedoel je? Wat is er gebeurd?’

‘Niets bijzonders, moeder! Constance en ik wij hebben ingezien, dat wij niet bij elkander pasten en onze moeders ook niet. Het was wel wat laat, maar Goddank! nog niet te laat!’

‘Maar, Robert! Ik ben er toch geen oorzaak van?’

‘Neen, moedertje, maak u niet ongerust! Ik heb eindelijk ingezien, wat u reeds lang begrepen heeft, dat wij nooit samen een echt gelukkig christelijk huwelijksleven - het eenige ware en mogelijke - zouden kunnen leiden.’

‘En - en - heeft het je veel verdriet gekost?’

‘O moeder! dat is al weer voorbij, dat is geleden.’

Maar het zorgvolle moederoog merkte toch op, dat zijn haren boven de slapen een witten tint hadden gekregen en dat zijn gezicht wat bleeker en magerder geworden was.

‘Maar zij - hoe houdt zij er zich onder?’

Hij glimlachte bitter.

‘O, zij logeert te Brussel om zich te verstrooien en haar moeder is met haar mee.’

Toen trok zijn moeder hem dicht naar zich toe en hem omhelzende, fluisterde zij hem toe:

‘God heeft alles ten beste geschikt. - Dan ben ik niet meer overtollig!’

‘Neen, moeder, neen!’ antwoordde hij, ‘alles blijft zooals het vroeger was tusschen ons tweeën. U mag mij niet verlaten, ik kan u niet missen, nu minder dan ooit!’

‘O,’ zeide zij met een glans in haar oude oogen, die haar voor een oogenblik een schijn van jeugd en gezondheid gaf, ‘ik schaam mij, dat ik er zoo gelukkig door ben, maar, ach Robert, ik was zoo bang voor je toekomst. Zij deugde niet voor je.’

XXII.

Een jaar was bijna voorbijgegaan; weer was het winter, weer zat moeder Van Berken op haar gewoon plaatsje in de huiskamer, maar niet meer zwak en lijdend als het vorige jaar. 't Was of zij opnieuw jong en krachtig was geworden.

Zij voerde weer met flinke hand het bestuur over het huishouden; Jaantje voelde het genoeg, dat de juffrouw weer sterk was en de gangen van haar huis als vroeger kon nagaan.

Robert leefde bijna geheel voor zijn werk. De moeilijkheden, waarmede hij het vorige jaar te worstelen had gehad, waren geheel overwonnen en de zaak bloeide nu meer dan ooit te voren. Hij kon het werk niet meer alleen af en Vermeden zat bijna den geheelen dag op het kantoor.

Therese kwam veel de oude juffrouw gezelschap houden als haar zoon er niet was, en wanneer mijnheer Robert 's avonds in de huiskamer kwam, om een uurtje een kopje thee te drinken, vond hij haar met een handwerkje achter het blad zitten, zijn moeder met haar naai- en verstelwerk helpende.

Zij was tegenwoordig vriendelijker tegen hem en scheen hem nu geheel vergeven te hebben dat hij haar eens voor overtollig had verklaard; zij spraken over courantennieuws, over algemeene belangen, over boeken, die zij gelezen hadden en de oude moeder luisterde gaarne toe, vooral wanneer zij het niet eens konden worden en een vriendelijken strijd voerden.

Eens, dat Robert weer binnenkwam, hoorde hij beide vrouwen in druk gesprek, dat zij echter onmiddellijk bij zijn binnentreden staakten.

Therese was opvallend stil en hij meende

zelfs aan haar oogen te kunnen zien, dat zij geschreid had; spoediger dan anders ging hij naar zijn kantoor terug, maar toen Therese en haar vader naar huis waren gegaan, en hij bij zijn moeder in de huiskamer wederkeerde, kon hij niet nalaten haar te vragen, wat Therese scheelde.

‘t Kind heeft verdriet,’ zeide de moeder, ‘zij wordt weer overtollig.’

‘Zij overtollig! Hoe kan dat?’

‘Heeft Vermeden er je niet over gesproken? Hij schijnt trouwplannen te hebben.’

‘Vermeden trouwplannen?’ en Robert begon hardop te lachen, ‘hoe verzint hij het?’

‘Nu, ’t is zoo dwaas niet, hij is zoo oud niet, pas vijftig jaar.’

‘En wie zal de gelukkige zijn?’

‘Juffrouw Van Zon, een dame van zijn leeftijd, die in een aardig huisje woont; er valt niets op te zeggen....’

‘Dan alleen, dat hij zijn dochter nu allesbehalve gelukkig maakt, zij, die alleen voor zijn geluk leeft!’

‘Ja, maar ’t is ook om haar geluk niet in den weg te staan, dat hij dit besluit heeft genomen, want hij weet, dat zij, zoolang haar vader niet een goede plaatsvervangster voor haar heeft, nooit aan haar eigen geluk en toekomst zal willen denken.’

‘Wat voor toekomst bedoelt u?’

‘Therese kan een zeer goede partij doen; zij is ten huwelijk gevraagd door Verploeg, den candidaat van notaris Vierman, een jongen van fortuin en door en door solide en braaf.’

‘Waar heeft zij dien leeren kennen?’

‘Wel, bij mevrouw Vierman, die zooveel van haar houdt en bij wie zij veel komt.’

‘Zoo... en... en... wat zegt Therese er van?’

‘Och, zij is nog een beetje in de war en schijnt er niet toe te kunnen komen, het voorstel van Verploeg aan te nemen.’

‘Wat wil zij dan beginnen? Bij haar vader en stiefmoeder blijven? Dan kan zij haar pret ook op.’

‘Zij wil in betrekking gaan.’

‘Laat zij dan hier komen!’

Juffrouw Van Berken schudde het hoofd.

‘Dat kan onmogelijk, Rob!’

‘Waarom? Vroeger was u er zoo op gesteld.’

‘Vroeger! O, toen was het heel anders.’

‘Hoe zoo, vroeger?’

‘Wel, toen zou je trouwen; al was zij dan hier gebleven als huishoudster, dan had niemand er iets in gevonden, maar nu kan zij hier niet blijven; zij is jong, knap en zeer beschaafd.’

‘Ja, dat is zij!’

‘Dus, dan begrijp je wel, zonder dat ik het je verder uitleg, dat er geen sprake kan zijn van haar intrekken hier - bij een ongehuwd heer. Neen! ’t is verreweg het beste, dat Therese met Verploeg trouwt! Dan is zij goed geborgen.’

‘Maar als zij nu niet van hem houdt?’

‘Zij kan hem achten en daar zij beiden brave, godsdienstige menschen zijn, kan het toch in alle opzichten een heel gelukkig huwelijk worden.’

‘Moeder, u is toch niets sentimenteel,’ zei Robert met een gedwongen lach, ‘me dunkt, Therese is nog veel te jong, om als juffrouw Van Zon b.v., alleen een huwelijk te doen uit berekening.’

En een oogenblik later zeide hij:

‘O ja, 't is waar ook, Vierman vertelde mij vanmiddag, dat mevrouw Manteghem hem geschreven had, dat zij met Constance naar Indië ging, bij een van haar zonen inwonen.’

‘Goede reis!’ wenschte juffrouw Van Berken met oprechte hartelijkheid.

‘'t Is onbegrijpelijk, hoe onverschillig zij mij geworden is,’ ging Robert voort, ‘alle dagen dank ik God, dat ik dit ongeluk ben ontkomen.’

‘Geen wonder, dat ook Therese zich niet haast, een keuze te doen.’

Den volgenden morgen uit de kerk komende, haalde Robert, een weinig voorbij de laatste huizen van het dorp, Therese in, die haar gewoon Zondagmorgen-bezoek bij zijn moeder bracht, die steeds met het rijtuig naar de kerk reed.

‘Juffrouw Therese,’ sprak hij, ‘wat loopt u vlug. Ik heb met mijn oude beenen moeite u in te halen.’

Zij lachte even.

‘Oude beenen! 't Is goed, dat u het zelf zegt!’

‘Nu, zij zijn in elk geval minder oud dan uw vader en ik hoor, dat hij nog zulke jeugdige plannen heeft.’

‘Ja,’ zeide zij op beslist toon, ‘vader heeft gelijk. Ik moet zijn keus billijken. Thildin van Zon is een goede huisvrouw, vroolijk en opgewekt; het zal mij natuurlijk hard vallen, een vreemde te zien op de plaats mijner moeder, maar als mijn vader toch tot dezen stap overging, kon hij moeilijk een betere keuze doen. Ik wil zijn geluk niet beletten.’

‘En blijft u dan bij hem thuis?’

‘O neen,’ antwoordde zij een weinig bitter. ‘Vader heeft mij niet meer noodig. Ik ben weer overtollig geworden.’

‘Foei,’ zeide Robert, ‘heeft u mij dat leelijke woord nog niet vergeven?’

Zij beet zich op de lippen om niet in tranen uit te barsten en eerst na een oogenblik sprak zij met trillende stem:

‘Ik heb niets te vergeven.’

‘Maar vergeten is u het nog niet!’

‘Och! Hoe kan u toch zoo praten,’ en haar stem klonk een weinig geërgerd, ‘'t is immers maar gekheid. Er is zooveel gebeurd in dien tijd. U heeft zooveel verdriet gehad en ik ook, dat het dwaas zou zijn, nog aan die kinderachtigheid te denken.’

‘'t Doet me plezier, dat u er zoo over spreekt. U weet trouwens genoeg, hoe u hier een plaats in moeilijke omstandigheden heeft ingenomen, die niemand anders zoo goed had kunnen vervullen. U heeft mij gloeiende kolen op het hoofd gestapeld, want nooit zal ik kunnen vergeten, wat u voor mijn moeder heeft gedaan tijdens haar ziekte en hoe u nu nog doet, wat ik, haar eenige zoon, zoo weinig kan - haar leven veraangenamen en haar ouden dag verlichten.’

‘Ik houd ook zooveel van uw moeder,’ zeide Therese, ‘'t is niets geen verdienste voor mij, en u hoeft er mij niet dankbaar voor te zijn.’

‘O ja! Ik weet het heel goed, dat u niet op mijn dank gesteld is. Ik heb het voorgoed bij u bedorven.’

Haar handen, die in het mofje staken, plukten krampachtig aan de zijden voering; haar oogen dwaalden naar de met sneeuw en ijs bedekte boomen der laan.

‘U beschouwt me niet eens als een vriend. Ik heb dan ook het recht niet, u een raad te geven, maar toch moet het mij van het hart. Trek niet bij uw aanstaande tweede moeder in huis en zorg liever voor uw eigen geluk.’

‘Mijn geluk?’

‘Ja, het komt immers tot u. Mijn moeder is toch niet onbescheiden geweest het mij ook te vertellen - dat u een huwelijksaanzoek heeft ontvangen, onder alle opzichten hoogst aanneemlijk. Ik ken Verploeg, ik weet, dat hij alle eigenschappen heeft om een vrouw gelukkig te maken en....’

‘U praat als uw moeder,’ viel zij hem ongeduldig in de rede, ‘wat doet het er toe, of hij alle mogelijke goede eigenschappen bezit, als ik niet van hem houd? Of is u ook van uw moeders meening, dat dit er niet toe doet?’

‘O neen, voor mij is behalve achting ook liefde de hoofdvoorwaarde van een gelukkig huwelijk,’ en na een oogenblik ging hij voort: ‘Toen mijn achting vervlogen was, heb ik mijn verloving met Constance verbroken; maar zou u waarlijk niets voelen voor dien goeden Verploeg? Het zou toch zoo'n zegen zijn.’

‘Ja, een zegen, omdat ik een arm meisje ben, moet ik mij verheugen, omdat een man, die aan alle eischen voldoet, mij ten huwelijk vraagt en het komt er niet op aan, of ik hem genegen ben of niet. 't Is een mooie partij en dan doet zij dwaas die af te slaan. Of zij met hem symphatiseert doet er niets toe. Ik ben geen moderne vrouw en ik heb ook niets geen aanspraken, maar liever verdien ik zelf op eerlijke manier mijn brood, dan dat ik een man trouw alleen om geborgen te zijn.’

‘U heeft gelijk, juffrouw Vermeden, groot gelijk. Gelukkig de man, die uw genegenheid kan winnen, en ik beklaag den armen Verploeg zeer, dat het hem niet gelukt is. Vergeef mij, dat ik mij in uw zaken meng; maar alleen mijn groote belangstelling in u deed mij zoo spreken.’

Zij stonden voor de deur van het woonhuis. Hij maakte die open en liet haar voorgaan; zij begaven zich naar de huiskamer, waar moeder Van Berken hen met een kopje koffie wachtte.

Het gesprek wilde niet erg vlotten. Therese was zenuwachtig en had telkens moeite haar tranen meester te blijven. Robert sprak weinig en het was een verlichting, toen het meisje na een half uur opstond om naar huis te gaan.

‘Kom je vandaag nog, Treesje?’ vroeg juffrouw Van Berken.

‘Ik geloof het niet, mevrouw! We krijgen straks juffrouw Van Zon en haar zuster op visite, dus dan moet ik de eer van het huis ophouden.’

‘Kom, kind, trek het je zoo niet aan, je bent er heel door van streek!’

Zij lachte door haar tranen heen, groette en vertrok, door Robert tot aan de deur uitgeleide gedaan.

Hij zeide haar echter niets en kwam nadenkend bij zijn moeder terug.

‘Ik heb er met haar over gesproken,’ zeide hij, ‘maar Verploeg heeft geen kans en zij heeft gelijk ook. Zij houdt niet genoeg van hem om zijn vrouw te worden; maar hoe hard voor haar, weer een betrekking te moeten zoeken.’

‘Ja, 't is heel hard voor haar, ik heb met haar te doen.’

Beiden zwegen een poos, toen zeide Robert:

‘De juffrouw kan mij niet uitstaan, nog minder dan Verploeg, dat weet ik heel goed, dus - dus - dan kan ik haar ook niet vragen - wat ik sedert lang op het hart heb.’

‘Wat heb je op 't hart?’ vroeg de oude vrouw levendig.

‘Wel, als zij hier niet kan blijven als uw gezelschapsjuffrouw, dan - toch zeker wel als mijn vrouw!’

‘Robert!’ riep juffrouw Van Berken in blijde verrassing uit, ‘meen je dat?’

‘Ja, moeder! Reeds lang heb ik haar leeren waardeeren, en begrepen, dat de man, die haar genegenheid kon winnen, een groot geluk is te beurt gevallen, en nu voel ik, dat mijn leven niet gelukkiger en beter zal kunnen zijn dan als zij het met mij deelt. Zij is niet het lieve poppetje, dat ik door het leven wilde dragen, maar de sterke vrouw, die mij steunen zal. Zij zal zekermijn aanzoek afslaan, evenals zij dat van Verploeg gedaan heeft. Ik ben ouder, en lang zoo aardig en spraakzaam niet als hij. Eenmaal heb ik leergeld betaald en ben door Gods goedheid ontkomen aan de ramp, alleen om bijoogmerken getrouwd te worden, ik wil nu voorzichtiger zijn.’

‘Ik weet niets van Thereses gevoelens jegens u, maar als je wil, zal ik haar wel voorzichtig polsen.’

‘Maar heel voorzichtig, moeder!’

‘Laat dat aan mij over, Rob! Het moederhart zal de geschikte woorden kunnen vinden.’

XXIII.

Den volgenden morgen hielp Therese de oude vrouw met de wasch en zij vertelde, dat het bezoek der aanstaande stiefmoeder naar wensch was afgeloopen; zij vond haar een zeer sympathieke vrouw; de volgende week zou de verloving publiek worden en in het begin van het volgende jaar zouden zij reeds trouwen.

‘Dan moet ik doen als u, en ofschoon zij er volstrekt niet op gesteld is, dat ik heenga, wil ik tegen dien tijd in betrekking gaan.’

‘Dan ben je even ver als ruim een jaar geleden.’

‘Ja, precies! Het was maar uitstel van executie! Ik had gedacht, mijn vader genoeg te zijn, maar hij is nog zoo jong van hart en verbeeldt zich, dat, als hij met juffrouw Van Zon hertrouwt, wij weer even prettig met ons drietjes zullen kunnen leven, als vroeger met moeder. Hij begrijpt het niet, dat het voor mij iets heel anders is en ik heen wil gaan.’

‘Robert begreep het ook niet van mij. Hij is Goddank geheel over zijn verdriet heen.’

‘Mijnheer is te verstandig om niet in te zien, dat Constance geen vrouw voor hem geweest zou zijn.’

‘Hij was te burgerlijk voor haar.’

‘Burgerlijk? Zeg liever, dat zij te onbeduidend voor hem was.’

‘Ja, zij waardeerde hem niet, evenmin als jij het doet.’

Therese zag verbaasd op.

‘Maar, mevrouw, hoe kan u dat zeggen, waardeer ik uw zoon niet? Hoe heb ik dat bewezen?’

‘Och, dat weet ik niet, je bent nooit natuurlijk in zijn bijzijn, altijd.... heb je iets over je of.... of ge je overtollig voelt.’

DE VASTHOUDENDE SUIKEROOM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. SCHNITZLER.

Therese werd vuurrood.

‘Dat is ook zoo! Ik kan dat gevoel niet van mij afzetten!’

‘t Is toch dwaasheid; hij heeft er spijt genoeg van. Vroeger reeds heeft hij je herhaaldelijk laten vragen, of je bij ons wilde komen om mij te helpen. Je hebt geweigerd, en nu laat hij het mij nog eens vragen. Dan is de betrekking kant en klaar voor je en je hoeft niet te zoeken. Kom, neem je aan. Je zoudt mij zoo gelukkig maken en hem ook.’

Zij boog haar gloeiend gezicht over de zak-

doeken, die zij vouwde, en antwoordde onhoorbaar:

‘Neen, mevrouw, ik kan het niet.’

‘Ook niet als mijn dochter - als zijn vrouw?’

Therese hief snel het hoofd op.

‘O mevrouw, dat meent u niet en mijnheer kan het nog minder meenen. Wie is hij en - wie ben ik - dat hij mij zoo'n vraag zou kunnen doen?’

‘Dus je weigert, je houdt evenmin van Robert als van Verploeg?’

De tranen sprongen haar in de oogen.

‘Ach, mevrouw, hoe kan u dat vragen?’

‘Nu, dat is de eenige reden, waarom Robert meent, dat je zijn voorstel niet zult aannemen. Hij wil niet getrouwd worden om bijoogmerken; wanneer dus Therese Vermeilen hem haar woord geeft, dan weet hij, dat het is uit ware achting en liefde, maar zij is hem geheel onverschillig. Zij gaat liever de wijde wereld in dan mijn dochter te worden!’

Snikkend wierp het meisje zich voor de oude vrouw op de knieën en smeekte:

‘Och, laat mij tijd om na te denken! Het komt zoo onverwacht - u weet hoe innig ik van u houd.’

De oude vrouw lachte hartelijk.

DE MORGENGROET VAN DEN LEEUW, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN F. SPECHT.

‘Ja, kindlief, maar dat is niet voldoende en daar zal Robert ook niet mee tevreden zijn. Is hij je waarlijk even onverschillig als Verploeg?’

Zij zweeg, haar hoofd nog steeds op den schoot van moeder Van Berken verborgen.

‘Nu dan, Treesje!’ drong zij aan, ‘weet je het werkelijk niet?’

‘Ja, ik weet het wel, maar al te goed. Het overstelpt mij zoo - ik had het nooit durven hopen, nooit - want ik heb het mij zoo dikwijls als een zwakheid - als een fout verweten, dat...’

En bijna onhoorbaar klonk haar stem:

‘Dat ik zoo graag mijnheer Robert zag en hoorde, en ik deed - mijn best onverschillig en zelfs scherp tegen hem te zijn, alleen opdat hij nooit iets zou merken van dit gevoel, waarvoor ik mij zoo schaamde.... en daarom kon ik ook niet Verploeg trouwen.’

‘Dus, du; je wordt mijn dochter?’ vroeg de oude vrouw, ‘en je zult mij niet verjagen als overtollig?’

‘En ik dan.... ben ik niet de overtollige!’

Juist kwam Robert binnen.

‘Mijn zoon,’ zeide zijn moeder. ‘Verheug je met mij, God is zoo goed en heeft mij een dochter gegeven naar mijn hart en keuze.’

Het geheim van het ‘Gouden Anker.’ (*Vervolg.*)

‘Dat zal ik u zeggen. Ik ga dus morgen naar het “Gouden Anker.” Ben ik over drie dagen niet terug, zoek mij dan en stuur te gelijker tijd dezen brief naar den officier van justitie te Hagedoorn.’

‘Indien gij binnen drie dagen niet terug zijt, zal ik hemel en aarde in beweging brengen,’ zei dokter Stammer, ‘en natuurlijk zal ik uw brief bezorgen.’

Spoedig hierop verliet ik den geneesheer, die mij het beste succes toewenschte.

Den volgenden dag dineerde ik vroeg, nam afscheid van den herbergier en diens vrouw en maakte eerst een grooten omweg door een bosch, dat aan den weg lag, die naar de plaats van mijn bestemming voerde.

Bij zonsondergang kwam ik aan een vermolmden wegwijzer, waarop ik de woorden: ‘Naar het Gouden Anker’ las. De letters waren door den invloed van den regen bijna uitgewischt. Ik stond nu voor een klein voetpad, dat blijkbaar weinig gebruikt werd, want het was bijna geheel met gras begroeid.

Van de plaats, waarop ik mij bevond, kon ik geen menschelijke woning ontdekken, maar dichtbij klonk een luid gelach. Ik keerde mij om en zag een aardig meisje met heldere oogen en een lief gezicht, dat mij met groote belangstelling aankeek. Het was ongetwijfeld de kleindochter van den ouden Binder.

‘Kan je me niet zeggen, kindlief,’ vroeg ik, ‘of dit de weg naar het “Gouden Anker” is?’

Mijn vraag verschrikte haar blijkbaar. Zij sprong op mij toe, greep mijn hand en trachtte mij van het voetpad op den grooten weg terug te duwen.

‘Ga terug,’ zei zij; ‘wij hebben in het “Gouden Anker” geen bedden voor zoo voorname heeren. Ga terug!’ herhaalde zij, terwijl zij naar den straatweg wees.

Haar oogen flitsten, haar lippen sidderden, en ik zag, dat zij op het punt was, in tranen uit te breken.

‘Maar ik heb honger en ben vermoeid,’ zei ik, ‘ik zou in het “Gouden Anker” willen overnachten.’

‘Doe het niet,’ herhaalde zij. ‘U moet in een kamer slapen, waar het spookt. Ga er niet heen, het is geen geschikt logies voor een deftigen mijnheer.’

Zij brak nu in een luid, scherp, bijna waanzinnig lachen uit, drukte de hand tegen het voorhoofd, keerde zich om, liep pijlsnel over het voetpad en verdween uit mijn gezicht.

Ik volgde haar vlug. Ik hield het meisje niet voor zoo onnoozel als zij het deed voorkomen, maar geloofde, dat een vreeselijk geheim haar verontrustte.

Bij een kromming van het pad zag ik de herberg. Zij maakte den indruk van heel oud te zijn, en ik bleef een oogenblik staan, om ze op mijn gemak op te nemen.

Het woonhuis was van steen gebouwd. Het middelste gedeelte, dat twee verdiepingen had, was vierhoekig, en aan alle vier hoeken waren ronde torens. Het huis kwam tot aan de beek en lag naast een grooten vijver.

Ik ging naar de deur en klopte met mijn stok aan. Het huis was gesloten en maakte een geheimzinnigen indruk. Na een paar minuten werd de deur geopend en ik keek in het norsche gezicht van een oude vrouw.

‘Wat wilt ge?’ vroeg zij.

‘Kunt ge me van nacht herbergen?’

Zij keek eerst mij en toen mijn photographietoestel wantrouwend aan.

‘Gij zijt zeker een kunstenaar,’ zei zij toen. ‘Die willen we hier niet meer hebben.’

Daarmee wilde zij de deur voor mijn neus dichtslaan, maar ik zette er mijn voet tusschen.

‘Ik stel geen hoge eischen,’ zei ik. ‘Kunt ge me niet een nachtleger verschaffen?’

‘U doet het best met u niet met ons in te laten,’ antwoordde zij. ‘Ga maar naar Eemhuizen; in “de Kroon” is plaats genoeg.’

‘Daar kom ik juist van daan,’ hernam ik. ‘Ik kan vandaag werkelijk niet verder.’

‘Wij staan er volstrekt niet op, logeergasten te hebben,’ vervolgde zij, terwijl ze me scherp aankeek. ‘U doet het verstandigst met door te gaan; ze zeggen, dat het hier spookt.’

Ik lachte. ‘Ge denkt toch niet, dat ik daaraan geloof?’ vroeg ik.

Zij mat mij van het hoofd tot de voeten en zag er zeer ernstig uit.

‘Het is het beste, dat gij het maar dadelijk weet,’ zei zij na een oogenblik. ‘In dit huis gebeurt iets, dat geen levende ziel weet, want zij, die het hebben gezien, hebben het niet overleefd. Nauwelijks een week geleden kwam een jonge heer hier. Hij was ook zoo dapper als gij en wilde hier slapen, hoewel wij het hem eerst afrieden. Mijn man en ik zeiden hem, dat het hier in huis spookte. Hij luisterde er evenmin naar als gij. Toen sliep hij in onze eenige logeerkamer en daar stierf hij ook.’

‘Waar stierf hij aan?’ vroeg ik.

‘Hij stierf van angst,’ was het droge antwoord. ‘Nu, wenscht gij nog hier te blijven?’

‘Ja, ik geloof niet aan spoken. Ik wil een kamer en een bed hebben, en daarmee uit.’

De vrouw maakte nu de deur geheel open.

‘Maar ge zult niet kunnen zeggen, dat ik u niet gewaarschuwd heb,’ riep zij uit; ‘als gij met alle geweld wilt, kom dan binnen.’

Zij geleidde mij naar de keuken, waar een smeulend vuur in den haard brandde.

‘Ga zitten, ik zal Binder laten roepen,’ zei zij. ‘Ik kan u alleen een bed geven, als hij het toestaat. Lize, kom gauw hier.’

Flugge, jeugdige schreden weerklonken in de gang, en het aardige meisje, dat ik bij den wegwijzer had gezien, trad de keuken binnen. Haar oogen zochten de mijne, haar lippen bewogen zich, alsof zij iets wilden zeggen, maar geen geluid kwam er over.

‘Zoek grootvader,’ zei de oude vrouw, ‘en zeg hem, dat er een mijnheer is, die hier wil overnachten, en vraag hem, wat er moet gebeuren.’

Het meisje vestigde een langen, betekenisvollen blik op mij. Nauwelijks was ze weg, of de oude vrouw keek mij weer nieuwsgierig aan.

‘Het spijt me, dat ge hier wilt blijven,’ begon ze opnieuw. ‘Vergeet niet, dat ik u heb gewaarschuwd. Ge moet weten, dat het “Gouden Anker” eigenlijk geen gewone herberg is. Vroeger was het een molen, maar dat was voordat Binder en ik hier woonden. Toen kwamen in den zomer vreemdelingen hier visschen, maar nadat het gerucht de ronde deed, dat het hier spookte, hebben wij eigenlijk geen logeergasten meer gehad. Slechts nu en dan kwam er een, maar dat kan ons niets schelen. Hier zijn nu al drie sterfgevallen voorgekomen,’ - zij stak haar magere hand in de hoogte en telde aan haar vingers - ‘ja, drie tot dusver. Kijk, daar komt Binder.’

‘Wij hebben geen kamer voor vreemdelingen,’ zei hij op luiden, ruwen toon. ‘Heeft mijn vrouw dat al niet gezegd? Wij verhuren geen kamer.’

‘Ik heb geen zin, in deze mij vreemde streek nog een uur of wat te loopen, om een onderkomen te vinden. Heb je dan niet ergens een plaatsje, waar ik kan slapen?’

‘Ik heb mijnheer alles verteld, Karel,’ zei zijn vrouw. ‘Hij is echter precies als de jongeheer Van Swaay en is nergens bang voor.’

De oude man kwam dichterbij mij toe en keek mij uitvorschend aan.

‘Hoor eens,’ zei hij, ‘als ge hier blijft, brengt ge je leven in gevaar. Noch mijn vrouw noch ik verlangen je hier te houden. Wilt ge toch hier blijven?’

‘Ja,’ antwoordde ik.

‘Er is maar één kamer voorhanden, waarin ge kunt slapen.’

‘Dat is ook voldoende.’

‘In die kamer is mijnheer Van Swaay gestorven. Ge doet het verstandigst, wanneer gij uw bagage bijeenpakt en verder gaat.’

‘Neen, ik blijf.’

‘Dan heb ik niets meer te zeggen.’

‘Lize, maak de kachel in de huiskamer aan,’ zei de vrouw, die een licht nam, om mij de kamer te laten zien, waarin ik zou slapen. Zij voerde mij door een lange, smalle gang en opende een deur, vanwaar twee treden in het zonderlingste vertrek voerden, dat ik ooit gezien heb. Het vormde een zuiveren cirkel en de muren waren met een behangsel van een schreeuwend bont patroon bedekt. Een klein ijzeren ledikant stond met het hoofdeinde tegen den muur. Een kleedje voor het bed, een waschtafel, twee stoelen en een klein tafeltje met een spiegel er op, dat in een vensternis stond, maakten het geheele mobilair uit. De kamer lag blijkbaar in een der ronde torens. Ik had nog nooit een zoo weinig uitlokkende logeerkamer gezien.

‘Uw avondeten zal aanstonds klaar zijn,’ zei de vrouw, terwijl zij het licht op tafel zette en mij verliet.

Het vertrek was vochtig en blijkbaar heel onlicht, want er heerschte een vreeselijke tocht. Het licht flikkerde zoo, dat de stearine er van alle kanten afliep. Een kachel was er niet, en de muren liepen boven in een punt samen. Ik verfrischte mij een beetje en ging toen naar de huiskamer, om mij bij de kachel te warmen. Spoedig werd de deur geopend en verscheen Lize met een presenteerblad in de hand. Zij zette het op tafel en zei: ‘Alleen gekken komen hier in huis, en u is er een.’

‘Geef mij mijn avondeten en verkoop geen onzin,’ antwoordde ik. ‘Ik heb honger en verlang naar bed.’

Lize stond een oogenblik stil. ‘Het is tevergeefs,’ hernam zij treurig. ‘Ik zal verder niets meer zeggen. Willen de menschen dan nooit naar mijn waarschuwingen hooren?’

Op dit oogenblik klonk buiten de stem harer grootmoeder en zij liep vlug weg.

Het avondmaal was beter dan ik verwacht had, en toen ik daarmee klaar was, ging ik naar de keuken, om nog wat met den ouden man te praten. Hij zat alleen met een grooten hond aan zijn voeten.

‘Kunt ge mij zeggen, waarom de menschen gelooven, dat het hier spookt?’ vroeg ik plotseling, terwijl ik mij voorover boog en hem scherp aankeek.

‘Hoe zou ik dat weten?’ antwoordde hij met schorre stem. ‘Mijn vrouw en ik wonen hier twintig jaar en hebben nooit iets gehoord of gezien, maar sommige menschen sterven hier. Dat is heel onaangenaam voor ons, omdat dan dokters en rechters komen en ons een hoop overlast aandoen. De menschen sterven, zonder dat hun een haar op het hoofd gekrenkt wordt, de dokters kunnen niet zeggen waaraan zij sterven, maar dood zijn ze. Het dient nergens toe, daar verder over te spreken. Gij zijt nu eenmaal hier, en het is mogelijk, dat gij een rustigen nacht hebt.’

‘Ik ga maar liefst dadelijk slapen,’ zei ik, ‘doch ik zou graag een paar kaarsen willen hebben.’

De man keerde zich om en keek zijn vrouw aan, die op dit oogenblik uit de keuken kwam. Zij ging naar de kast en nam er eenige kaarsen uit, die zij mij overreikte.

Ik deed, of ik van vermoeidheid niet meer staan kon.

‘Ik wensch u een rustigen nacht,’ zei de oude man.

Een oogenblik later was ik op mijn kamer. Ik sloot de deur en begon een zeer nauwkeurig onderzoek. Voor zoover ik kon zien, had het vertrek geen anderen ingang dan de deur, die in den ronden muur paste. Ik voelde ondertusschen weer een onbegrijpelijken tocht, die, zooals ik ten laatste bemerkte, uit den vloer voortkwam. Het was mij geheel onmogelijk, de oorzaak van dien hoogst onaangename tocht te ontdekken.

Ik werd ook iets zonderlings aan het bed gewaar. De vier pooten staken in gaten, die in den vloer geboord waren. Deze ontdekking deed mijn argwaan nog toenemen: de positie van het bed moest haar reden hebben. Het stond tegenover het kleine venster, dat diep in den dikken muur was aangebracht, zoodat de in bed liggende uitzicht op het raam had.

Ik keek op mijn horloge, dat halfelf wees. Daarna zette ik de beide kaarsen op het tafeltje voor mijn bed en begon mij uit te kleeden. Ik luisterde zonder iets te hooren, het eene uur na het andere ging voorbij, zonder dat er iets gebeurde. In huis was alles stil en buiten hoorde ik duidelijk het water tegen het molenrad klateren. Ik lag den heelen nacht

wakker, maar tegen den morgen viel ik in een korten, onrustigen slaap.

Toen ik wakker werd, viel het volle daglicht door het venster. Nadat ik mij vlug had aangekleed, begaf ik mij naar beneden om te ontbijten. De tafel was in de keuken gedekt en de oude vrouw zat aan den haard.

‘Goeden morgen,’ zei de vrouw, ‘ik hoop, dat ge een goeden nacht hebt gehad.’

Ik antwoordde bevestigend en merkte, dat de oude Binder en zijn vrouw thans vriendelijker waren. Zij zeiden, dat ik nog een nacht kon blijven, als ik met de kamer tevreden was. Ik antwoordde, dat ik van plan was, in die streek een aantal photographieën te nemen en graag tot den volgenden dag wilde blijven. Terwijl ik sprak, keek ik rond, of ik Lize niet zag, maar ze was nergens te zien.

‘Waar is je kleindochter?’ vroeg ik aan de oude vrouw,

‘Ze is uitgegaan en komt den heelen dag niet thuis,’ luidde het antwoord. ‘Zij is zoo prikkelbaar en krijgt dan toevallen.’

‘Wat voor toevallen?’

‘Ik weet niet, hoe men die noemt, maar ze zijn heel ernstig en verzwakken haar zeer. Lize moet nooit geprikkeld worden.’

Hier wierp Binder zijn vrouw een waarschuwend blik toe. Zij sloeg de oogen neer en ging naar den haard, waar zij in een pot begon te roeren.

In den namiddag leende ik van Binder een hengel, en nadat ik een oude boot, die aan den molenvijver bevestigd was, losgemaakt had, roeide ik, onder voorwendsel te willen visschen, in de beek op en neer. Ik roeide een tijd lang en legde toen aan den dijk aan, die zich langs de beek uitstreckte. Hier ging ik aan land en liep over den dijk tot aan het molenrad, waarover nu het water stroomde.

Van dezen kant zag ik, dat de toren, waarin mijn kamer lag, vroeger een deel van den molen moest zijn geweest, en ik merkte verder op, dat het metselwerk betrekkelijk nieuw was, een bewijs, dat het een verandering had ondergaan, toen de molen in een heiberg was herschapen. Ik klauterde langs het rad naar beneden, terwijl ik mij aan den glibberigen balk vasthield, en keek door de spaken van het rad.

Terwijl ik nog met het onderzoek bezig was, werd ik plotseling door een stem opgeschrikt.

‘Wat doet ge daar?’

Ik keek naar boven - de oude Binder stond op den dijk. Hij was alleen en zijn gezicht vertoonde een uitdrukking van vrees en toorn te gelijk. Ik klauterde vlug weer naar boven en ging naar hem toe.

‘Wat had je daar beneden te zoeken?’ zei hij, terwijl hij zijn oud, terugstootend gezicht vlak bij het mijne hield. ‘Gij zijt werkelijk te lichtzinnig. Als gij in het water waart gevallen, waart ge zeker verdronken. In den molenstroom kan geen mensch zwemmen. Dan hadden wij weer een sterfgeval en weer dien heelen omslag gehad. Hoor eens, mijnheer, maak dat ge daar weggomt. Ik wil u hier niet langer hebben.’

‘Het is ook mijn vast voornemen, morgen verder te gaan,’ antwoordde ik op geruststellenden toon, ‘en ik ben er je werkelijk dankbaar voor, dat ge mij hebt gewaarschuwd.’

‘Ge doet het verstandigst, niet meer in de buurt van den molen te komen,’ zei bij op dreigenden toon, waarop hij zich haastig omkeerde en verder ging.

Ik keek hem na, hoe hij tegen den steilen dijk opklauterde en zich in de richting tegenover het huis verwijderde. Toen ik hem niet meer kon zien, naderde ik den molen weer.

Was het mogelijk, dat Van Swaay in den stroom was geworpen? Maar, ware dit het geval geweest, dan zouden er toch sporen van te vinden geweest zijn.

Toen ik het rad bereikt had, klauterde ik onverschrokken naar beneden. Het begon al donker te worden, maar ik kon toch nog zien, dat een verlenging der as tot in den muur van den toren reikte. Het heele houtwerk was in uitstekenden staat, en de bout, die het groote rad hield, hoefde maar uitgetrokken te worden, om het in beweging te brengen.

Onder het avondeten overlegde ik, wat ik moest doen. Ik merkte, dat Binder niet alleen verdrietig, maar ook onrustig en wantrouwig was. Het werd mij duidelijk, dat ik alleen dan kon ontdekken, wat er met Van Swaay was gebeurd, indien ik den ouden schurk er toe bracht te probeeren, ook mij van kant te maken. Deze uitweg was zeker zeer gevaarlijk, maar ik was tot alles bereid, want mijn nieuwsgierigheid en belangstelling in de zaak hadden het toppunt bereikt.

Toen ik gegeten had, ging ik door de gang naar de keuken. Mijn lichte morgenschoenen maakten mijn stappen onhoorbaar. Dicht bij de deur gekomen, hoorde ik Binder tot zijn vrouw zeggen:

‘Hij kroop in den omtrek van het molenrad rond; het wordt tijd, dat hij wegkomt.’

‘O, hij kan niets ontdekken, Karel,’ was het antwoord. ‘Wees maar kalm, hij gaat immers morgen vroeg verder.’

‘Dat is nog zoo zeker niet,’ antwoordde hij met een harden, zeer onaangename lach.

Ik wachtte nog een oogenblik, voor ik de keuken binnentrad.

‘Ik ga morgen vroeg weer weg,’ zei ik. ‘Wees zoo goed, dan mijn rekening opgemaakt te hebben.’

(Slot volgt.)

Excellentie!

Slecht gemutst besteedde de legatieraad Warning de breede stoep, die naar de woning van den minister leidde. Zonder den groet der diep buigende bedienden te beantwoorden, die hem van pelsjas en hoed ontlastten, stapte hij door de vestibule naar de schitterend verlichte zalen. Hij had geen oog voor den bijna betooverenden glans der duizend lichten, die hier straalden, geen blik voor het uitgelezen gezelschap, dat op en neer golfde, vroolijk lachend en keuvelend; ternauwernood beantwoordde hij den groet, waarmee men hem hier en daar verwelkomde.

Zijn gedachten verwijlden elders dan op het bal van zijn chef, den minister baron Von Hellstedt, dat beroemde, jaarlijks eenmaal gegeven bal, waartoe een uitnoodiging voor het grootste geluk en de hoogste onderscheiding van het seizoen gold. Op het fijne, schrandere, maar min of meer vermoeide gezicht van den legatieraad was geen spoor van vreugde of opgewektheid te ontdekken; het teekende daarentegen een gemelijkheid en wrevel, die hij zich niet eens de moeite gaf te verbergen.

En toch was er meer dan één onder het gezelschap, die hem, den gunsteling des konings, de rechterhand van den almachtigen minister, voor een glimlachje dankbaar zou geweest zijn!

Maar het glimlachje vermeed hedenavond zijn trekken, evenals buiten het maan- en sterrenlicht den nachtelijken Januari-hemel meed, die zwaar van sneeuw was. Hij was in geen feeststemming, en het liefst ware hij thuis gebleven, maar de overweging, dat zijn chef het bal gaf, en het onbestemde gevoel, dat er op dit bal iets beslissends zou gebeuren, hadden hem ten slotte na lang aarzelen doen besluiten, zich naar de

woning des ministers te begeven. Zoo was hij dus een gast tegen zijn wil, en daarom achtte hij zich ook niet verplicht mee te zwemmen in den stroom van vreugde, die hier alles met zich voortsleurde.

In een afgelegen kamer vond hij een stil hoekje. Daar liet hij zich in een zachten leunstoel neerzinken, nam uit een kistje, dat het opschrift: 'Henry Clay, Habana' droeg, een sigaar en stak ze langzaam aan. En terwijl hij in geurige, blauwe kronkels den rook voor zich uitblies, die in steeds breeder kringen door de kamer zweefde, verzonk hij in diep gepeins.

'Waarom dat aarzelen?' zei hij heftig en wel zoo luid, dat hij verschrokken omkeek, of iemand het gehoord had. Maar er was niemand in de kamer; de jongere heeren, die zich hier plachten terug te trekken om een sigaar of een sigaret te rooken, waren in de danszaal, en de ouderen, die niet meer dansten, in de speelzalen.

Hij was alleen, geheel alleen met de overstelpende volheid zijner gedachten....

Kort na Nieuwjaar was er plotseling door een botsing met de Kamer een ministerieele crisis uitgebroken. Alle ministers hadden hun portefeuilles moeten neerleggen; alleen baron Von Hellstedt was, gedragen door het volle vertrouwen des konings, in zijn ambt gehandhaafd en met de samenstelling van een nieuw kabinet belast.

Denzelfden dag reeds, waarop de baron deze eervolle opdracht ontving, had hij den legatieraad Warning tot een vertrouwelijk onderhoud uitgenoodigd en den aangenaam verrasten man gevraagd, of hij bereid was, het ambt van staatssecretaris op zich te nemen. Dit ambt, dat, al was er geen portefeuille aan verbonden, met dat van minister gelijk stond, was een van de meest invloedrijke, en iedereen was in gespannen verwachting, wie daartoe zou worden benoemd.

Met kloppend hart had Warning geantwoord, dat hij den moeilijken en eervollen post zeer gaarne zou aannemen, en dat het hem ten hoogste zou streelen, indien de koning hem, den nauwelijks acht-en-dertigjarigen legatieraad, daarvoor geschikt achtte.

De minister had hem de hand gereikt en met een vriendelijk hoofdknikje geantwoord, dat de koning, die den legatieraad hoog waardeerde, zich er waarschijnlijk over zou verheugen, hem een betrekking overeenkomstig zijn schitterende bekwaamheden te kunnen bezorgen, en dat hij, de minister, meende, zijn jongen collega reeds nu te mogen feliciteeren.

Sedert dit onderhoud waren acht dagen verlopen, alle ministers waren reeds benoemd, alleen het ambt van staatssecretaris was nog onvervuld.

Waarom aarzelde men het hem te geven, zooals beloofd was? Waarom draalde men, terwijl toch juist deze post het eerst bezet had moeten worden? Welke waren de hinderpalen, die zich tegen zijn voor zeker beschouwde benoeming verzetten? Waarom noemde men ze niet? Ze moesten toch uit den weg geruimd kunnen worden. Was hij misschien het slachtoffer van een hofintrige? Was men er tegen, dat hij, de zoon van een kleinen stedelijken ambtenaar uit de provincie, tot een der hoogste staatsambten opklom? Had hij, toen hij nog de arme, onbekende assessor was, niet bewezen, dat hij meer wist dan zij allen, door, terwijl alle hooge heeren ten einde raad waren, in een reeks schitterende artikelen, die een storm der openbare meening verwekten, den uitweg te toonen in den doolhof, waarin de staatsmachine zich toen bevond? Men had hem een betrekking aan het ministerie gegeven, en hier, waar hij eindelijk den geschikten bodem voor zijn bekwaamheden vond, had hij al zijn begaafdheden kunnen ontplooien; de koning was hem genegen, het land zag vol hoop tot hem op, en iedereen voorspelde hem een schitterende loopbaan.

En nu, terwijl hij dicht voor het doel van zijn gloeiende eerezucht stond, nu hem, den zoon van den kleinen ambtenaar, de post van staatssecretaris en de titel van Excellentie tegenschitterden, en de eerste minister hem het zoo vurig begeerde ambt persoonlijk had toegezegd, - nu zou hem dat alles plotseling uit de hand glijden?

Warning sprong op. Heftig stampte hij met den voet op het tapijt, zoodat de kroonluchter zacht trilde.

‘Wat is de hinderpaal? Dat men hem mij noeme, opdat ik hem uit den weg kan ruimen. Ik wil niet de tweede zijn, als ik de eerste zijn kan. En ik *wil* de eerste zijn, ik wil. Zou ik nu een ander laten voorgaan, terwijl ik den gouden appel reeds in de hand meende te hebben? Neen, duizendmaal neen! Er moet licht komen in dezen toestand. Nog van avond zal ik met den minister spreken.’

Vastbesloten trad hij op de deur toe. Daar ging deze open. Een rijzige man met scherpe, voorname trekken, die door een paar koele, nauwkeurig waarnemende oogen nog scherper werden, trad binnen. Het was minister Von Hellstedt.

‘Kijk, zijt gij daar, waarde Warning!’ Hij reikte den legatieraad de hand.

‘Excellentie,’ zei deze en maakte een eerbiedige buiging.

‘Ik zoek u overal, mijnheer de legatieraad, en eerst in den uithoek van mijn rijk, toen ik bijna alle hoop had opgegeven u te vinden, zie ik mijn moeite met goed gevolg bekroond. Waarom zijt gij niet boven onder de vroolijken?’

Te gelijker tijd trof een scherpe blik uit de koude, grijze oogen Warning's gelaat, dat nog duidelijk de sporen van den pas gevoerden gedachtenstrijd vertoonde.

‘Het wil mij bijna toeschijnen, Excellentie,’ antwoordde Warning, ‘dat ik niet in den kring der vroolijken behoor.’ Hij wilde zijn sigaar weggleggen.

‘Houd ze maar gerust aan, mijnheer Warning,’ hernam de minister, ‘ik volg uw voorbeeld en steek een sigaret op. Onder het rooken is het gemakkelijker te keuvelen, vind ik, en dat is, rechtuit gezegd, het doel, waarom ik u zocht.’

VERSCHILLEND LOT, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN C. KOCK.

‘Uwe Excellentie is te goed.’

‘Volstrekt niet. Het is mijn plicht, met u te spreken.’

De legatieraad luisterde met gespannen aandacht.

‘Plicht?’ vroeg hij verbaasd. ‘Van avond... plicht?’

De baron glimlachte, het koele lachje van den diplomaat, die reeds lang de bedoeling van zijn tegenpartij geraden heeft.

‘Ja, mijn plicht. De koning dringt er op aan, dat ik spoedig een beslissing zal nemen, - ik behoef u niet te zeggen waarover. Welnu daarover wilde ik met u spreken. Wil u mij eenige oogenblikken schenken?’

‘Uwe Excellentie heeft maar te bevelen.’

‘Neen, zoo niet! Niet als minister wilde ik met den legatieraad spreken; maar als man tot man, als vriend, indien gij het veroorlooft, tot vriend.’

Verwonderd trachtte Warning in de trekken van den baron te lezen, maar zij waren koud en ondoorgrondelijk als altijd. Geen spier in zijn gezicht bewoog zich en liet raden, waar hij heen wilde.

‘Kom mee naar mijn studeerkamer,’ vervolgde de minister, ‘daar zijn wij vrijer. Hier zullen wel spoedig rooklustige heeren komen, en boven heb ik een heel oud merk, Chateau Yquem, klaar staan, een wijntje, dat men liefst alleen of met een heel goeden vriend drinkt. Kom mee!’

Zij gingen een verdieping hooger. Schemerdonker heerschte in het met voorname weelde gemeubelde vertrek, dat den baron tot studeerkamer diende. Zware tapijten

verdoofden iederen stap en zware portières voor de hooge vleugeldeuren beletten, dat een ongeroepen oor iets opving van hetgeen binnen gesproken werd.

De baron moest blijkbaar op het onderhoud met zijn gast reeds bij voorbaat gerekend hebben; dat bewezen de op tafel gereed staande flesch wijn met twee glazen en het daarnaast staande sierlijk, met zilver beslagen ebbenhouten kistje, dat in verschillende vakjes verscheidene soorten sigaren en sigaretten bevatte.

‘Zwaar? - licht? Zooals u verkiest, mijnheer Warning,’ zei de baron, terwijl hij den goudgelen Chateau Yquem langzaam in de fijngeslepen glazen schonk. ‘Bedien u.’

Hij reikte zijn gast het sigarenkistje toe.

Nadat beide heeren versche sigaren hadden aangestoken en een teug van den vurigen wijn gedronken, leunde de baron gemakkelijk achterover in zijn zetel en liet den blik op zijn gast rusten.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Een lekker hapje. -

Onze lezeressen vooral zullen met de meeste belangstelling de eerste gravure in dit nummer beschouwen, want hoevelen zullen er niet onder haar zijn, die, evenals de jonge dame op die gravure, met de meeste liefde een vogeltje verzorgen en tevens een poesje in haar gunst doen deelen. Dit kan heel goed samengaan, mits vogeltje en poes maar op een eerbiedigen afstand van elkaar blijven.

De jonge dame houdt een lekker hapje voor de spijlen van de fraaie koperen kooi, en de vogel, die zijn meesteres goed kent, komt aanstonds van zijn stokje gesprongen, om de lekkernij in ontvangst te nemen.

Poes volgt al de bewegingen van de jonge dame en den vogel met de meest gespannen aandacht, en er is geen twijfel aan, of zij beschouwt dezen laatste als een lekker hapje, dat zij gaarne naar binnen zou willen spelen.

Hopen wij, dat de jonge dame zal weten te voorkomen, dat de wensch van poes in vervulling gaat, want het zou jammer zijn voor het aardige beestje en poes van haar kant zou daardoor stellig de gunst van haar meesteres verbeuren.

De vasthoudende suikeroom. -

Ook de tweede gravure zal ongetwijfeld de bijzondere belangstelling der lezeressen gaande maken.

Met een rijken suikeroom in een winkel aan te landen, waar allerlei bontwerk, hoedjes enz. te kust en te keur zijn uitgestald, is een buitenkansje, dat menig jong hartje met blijde verwachting zou vervullen.

En nu is het wel waar, dat oom den naam heeft van erg vasthoudend te zijn, en naar de halsstarrigheid te oordeelen, waarmee hij den blik van al dat uitgestalde moois afgewend houdt, zou men ook geneigd zijn te gelooven, dat hij het is, - maar het zou ons, en met ons stellig alle lezeressen, verwonderen, indien hij op den duur weerstand wist te bieden aan de vriendelijke blikken en woordjes zijner welsprekende begeleidster.

De morgengroet van den leeuw. -

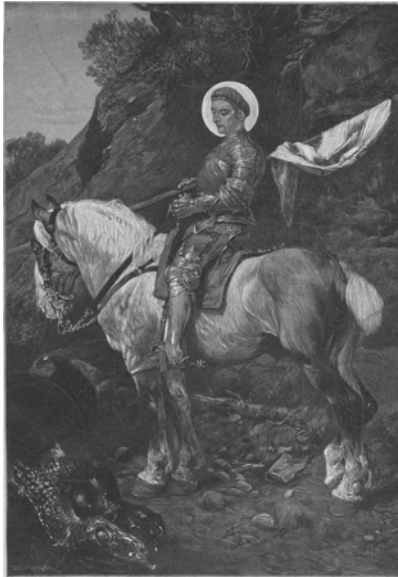
Specht is en blijft de dierschilder bij uitnemendheid, van een benijdenswaardig veelzijdig talent. Herhaaldelijk reeds hebben wij reproducties naar zijn teekeningen gegeven, maar zelden een fraaier dan die in dit nummer. De leeuw en de leeuwin zijn natuurlijk hoofdzaak, doch de omgeving, het kale, rotsig plateau met hier en daar een spichtige struik, is niet verwaarloosd, integendeel, zij geeft juist door haar dorre kaalheid relief aan de beide koninklijke dieren, wier krachtige figuren des te beter uitkomen.

Op onze gravure beter nog dan in een diergaarde ziet men, dat de leeuw de koning der dieren is. Zooals Specht hem teekent met zijn breeden kop, machtige manen en stevige pooten, verraaft alles kracht, tot zelfs de geduchte staart, en men meent uit den geopenen muil het geweldig gebrul te hooren, dat als een donder over de vlakke rolt en door de rotsige muren weerkaatst wordt.

Verschillend lot. -

Evenals er onder de menschen verschil van stand en rang is, zoo is dat ook bij de huisdieren het geval. Denk maar aan een paard uit de koninklijke stallen en aan een paard, dat een sleeperswagen moet trekken. Ook bij de honden treft men datzelfde verschil aan, zooals ons laatste gravuurtje aanschouwelijk voorstelt. Terwijl de trekhond in weer en wind, in regen- en sneeuwvlagen, een zware vracht heeft te trekken, en daarbij maar weinig voedsel krijgt, hoeft leeuwte niets te doen voor zijn kost, die overvloedig en uitgezocht is. Nu kunnen zeker niet alle honden het even goed hebben, maar wel was het te wenschen, dat men de arme dieren, die den mensch zoo trouw helpen in hun broodwinning, wat beter behandelde dan thans nog maar al te vaak geschiedt. Tusschen dieren vertroetelen en dieren mishandelen ligt de gulden middelweg, die als in alles dient bewandeld te worden.

[Nummer 47]

DE H. GEORGIUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN WILH. VON DIEZ.

Langs een omweg, door Wladen.

I.

Waarin plannen worden gemaakt voor de toekomst.

American Hotel! - Hotel de l'Europe! - Amstèll Hotel!' het klonk alles hoog en laag door elkander, in de vestibule van het Centraalstation te Amsterdam, den reizigers te gemoet, die met den trein uit Den Haag waren gekomen.

Verreweg de meesten stoorden er zich niet aan, en liepen met zekere minachting de portiers voorbij, hetgeen bij deze laatsten volstrekt geen ergernis wekte, want het bewustzijn, dat ze de bevoorrechten der aarde alleen tot meesters hadden, had hen zekere voorname onverschilligheid doen aannemen. Doch er was er een onder die reizigers, die wel wat al te weinig notitie van hen nam.

Het was een blonde, slanke jongeling, in wiens blauwe, zachte oogen dien avond een groote blijdschap schitterde. Iets buitengewoon zenuwachtigs sprak er uit al zijn doen en laten.

Den controleur had hij eerst reeds, in plaats van het spoorkaartje in diens uitgestrekte hand te reiken, haastig de hand gedrukt. Toen, nog gejaagder gemaakt door het oponthoud, dat het zoeken naar zijn kaartje hem bezorgde, was hij met haastigen tred een der portiers tegen het lijf geloopt.

'A.... amstel,' klonk het hortend uit des portiers mond ten gevolge der woeste botsing, terwijl het woord 'hotel' door een verwensching aan het adres van onzen jongen man vervangen werd.

Deze had er echter niet eens op gelet, was doorgedraafd naar een der huurkoetsen, en had met een '2e Helmersstraat 25,' het portier achter zich dichtgeworpen. De koetsier liet het zich geen tweemaal zeggen en legde de zweep over zijn viervoetigen makker, die in houterigen galop wegsprong met zijn last. Tamelijk vlug voor zulk een afgeleefd paard, ging 't het Damrak af, den Dam over, de stad in. Doch hoe dichter men de buitenwijken naderde, des te meer maakte de koetsier zich ongerust, of hij de 2e Helmersstraat in het duister wel vinden zou. Hij was daar niet zoo juist bekend als in de eigenlijke oude stad, en overdag kon hij van den bok af de namen der straten wel lezen, maar nu ging dat niet zoo goed. 'Affijn, het zou wel los loopen!' zoo stelde hij zich gerust.

Doch zoo gemakkelijk 'liep het niet los.' In de omgeving der 2e Helmersstraat geraakte de koetsier geheel aan het carousselrijden. Elke straat werd even ingereden; dan werd er stil gehouden, tot de koetsier den naam der straat bij het schijnsel der gaslantaarn ontcijferd had, en vlug draaide het koetsje om, de tegenovergelegen straat weer in.

'Zeg, koetsier, wat bezielt je?' klonk het ten laatste uit het portier.

De aangesprokene hield aanstonds zijn paard in, wendde, voorovergebogen, zijn rood gelaat naar den kant, waar de stem vandaan kwam, en antwoordde: 'Jao, meheir, ik weet waarachtig die straot niet te vinden; 't is hier soo meraokelachtig donker, en....'

'De straat hier recht voor je is het, No. 25!' riep de ander, die haast had, terug, en trok zijn hoofd binnen.

‘Nou, net as je wil,’ bromde de koetsier en reed de straat in. Spoedig was nu het nummer gevonden, maar voor nog het rijtuig stil stond, ging de huisdeur reeds open, en een oude dienstmeid, bepaald een erfstuk in de familie, vertoonde zich, half achter de deur verscholen.

Met 'n wip was nu onze jonge man het rijtuig uit, stopte den koetsier, zonder iets te zeggen, een gulden in de hand en haastte zich naar binnen.

‘Dag, Bet, is groomoê vóór?’ vroeg hij de dienstmaagd.

‘Jawel, meneer Reinier,’ antwoordde deze, ‘maar,’ en ook in haar oogen tintelde vreugde, ‘mag ik u eerst eens feliciteeren met uw mooi examen?’

‘Meneer Reinier’ had niets tegen dat verzoek en schudde hartelijk haar kleine vereelte handen, want het deed hem goed, dat ook zij, die van de wieg af hem reeds kende, deelde in zijn blijdschap.

Maar toen keerde hij zich spoedig om en omhelsde zijn grootmoeder, die op het hooren van zijn stem in de gang was gekomen.

‘Wel, jongen, wat ben ik blij voor je, dat kan ik je haast niet genoeg zeggen,’ zei ze, terwijl ze hem op iedere wang een hartelijken kus gaf; ‘wel, wel, kom nu mee naar binnen; maar wacht, hang je hoed hier eerst op; ik heb je lievelingskost voor je klaar gemaakt, hoor, biefstuk met sla en opgebakken aardappeltjes; daar moet je maar eens goed van eten! Je zult wel moe zijn na zulke dagen! Wel, wel, Reinier door zijn eindexamen!’ En als wekten die laatste woorden bij haar een gloed van hartelijkheid op, vloog ze nogmaals toe op Reinier, - die bijna zonder het te merken voor een gedekte tafel was komen te zitten - en sloeg haar arm om zijn hals.

Het was treffend, die grijze grootmoeder daar te zien, met haar eenen arm leunend op de tafel, den anderen om den hals van haar pleegkind geslagen, terwijl ze met een vriendelijken glimlach staarde in diens oogen, van hetzelfde zachte blauw als de hare. Het was toen een oogenblikje stil in de kamer, zoodat men het gaslicht hoorde suizen.

‘Is het je niet vreemd, Reinier,’ zoo verbrak zij de korte stilte, ‘dat je niet meer naar Katwijk terug zal gaan? Heeft het afscheid je niet zeer gedaan?’

‘Och, groômoë,’ antwoordde Reinier, wien het afscheid meer zeer gedaan had, dan hij wel weten wilde, ‘zoo is het leven; stilstaan gaat niet; ik heb daar veel plezier gehad, en ik verlaat daar tal van trouwe vrienden, die ik misschien nimmer weer zie, maar dat alles moet ik verdragen, wil ik mij een positie in de maatschappij verwerven.’

‘Ja, dat is zoo,’ stemde zijn grootmoeder langzaam toe en tuurde even op het helwitte tafelkleed, als zag ze daarop iets heel bijzonders. ‘Maar,’ riep ze eensklaps, zich snel oprichtend, ‘ik zou je eten koud laten worden; begin maar spoedig en haast je wat, want oom Kees heeft laten zeggen, dat hij van avond naar den uitslag zal komen hooren, om dan tevens eens over je toekomstige plannen te spreken!’

‘Hé, ja, dat vind ik heerlijk,’ liet Reinier daarop volgen, een aanval op den biefstuk waggend, ‘je kunt met oom Kees zoo echt gezellig praten.’

Het was waar, zooals Reinier zeide, oom Kees, die tevens zijn voogd was, kòn gezellig praten. Hij was een flink gebouwd man, recht als een kaars, en wiens forsche knevel en open oog aanstonds den militair verrieden. Nu was hij gepensionneerd met den rang van luitenant-kolonel, na als gewoon huzaar begonnen te zijn, en de helft zijner dienstjaren in Indië te hebben doorgebracht. Nog kon hij den dienst niet vergeten en liep ook ‘in burger’ nog steeds naar de sporen, welke eigenaardigheid wel het meest uitkwam, als hij een trap besteeg. Met ieder sprak hij even rondborstig, en zoo men maar flinkweg zeide, wat men meende, had men voor altijd zijn hart gewonnen. ‘Dat verduivelde draaien en veinzen, daar heb ik 'n broertje aan dood,’ zei hij altijd,

‘ik geloof dat dit gekomen is door mijn verblijf onder die Atjehers. Die konden ook zoo vriendelijk met je staan praten, maar als je je omgedraaid hadt, had je kans, dat je een klewanghouw over je kop kreeg.’

Zóó was het begrijpelijk, dat veinzerij ook nu nog hem woedend maakte, doch overigens was het de gemoedelijkste en vrolijkste man ter wereld.

Het was dan ook niet te verwonderen, dat het vooruitzicht op zijn bezoek Reinier zoo spoedig mogelijk voort deed eten, en hij in minder dan geen tijd zijn lievelingskost genuttigd had.

‘k Heb heerlijk gegeten, groômoë,’ riep hij, na een kruis gemaakt te hebben, ‘we zullen er nu den brand maar eens insteken, vindt u niet? 't Is niet altijd feest!’

Groômoë was vandaag te trotsch op haar pleegkind, om daarop iets te zeggen, ofschoon ze altijd beweerde, dat men eigenlijk niet moest rooken, vóór men geld verdiende.

‘Je moest liever die flesch eens voor me opentrekken,’ zei ze, een antwoord ontwijkend, ‘je bent sterker dan ik!’

‘Dat hoop ik ten minste, groômoë,’ antwoordde Reinier schalks lachend, terwijl hij de flesch aanpakte, ‘maar ik geloof, dat u van avond heel wat van plan zijt; kijk eens wat een fijn etiquet.’

‘Die jongens tegenwoordig, dat weet wat,’ hernam groômoë hoofdschuddend, ‘op bijna negentienjarigen leeftijd reeds weten wat de lekkerste wijn is! Maar,’ liet ze er goedig op volgen, ‘je hebt zoo'n flesch ook wel verdiend, want ik hoorde je voogd altijd zeggen, dat we al heel wat gewonnen zouden hebben, als je eerst maar door je eindexamen was!’

‘Dat is wel waar ook,’ antwoordde Reinier, terwijl hij met een verwrongen gezicht de flesch opentrok, ‘wie weet, wat er van mij nog zal worden! Maar dat beloof ik u, als ik nog eens vooruit kom, zult u 't goed bij mij hebben!’ en, als zette dit meer kracht bij aan zijn woorden, plaatste hij vrij onzacht de flesch op tafel.

De kamer had langzamerhand een prettig aanzien gekregen, nu Bet de tafel afgenomen had, onder welke bezigheid zij, om haar blijdschap te luchten, telkens Reinier aanzag en halffluid in zich zelf herhaalde: ‘Heden, heden, meneer Reinier door z'n examen!’ Het begon gezellig te worden, nu tante eenige glazen en een schaaltje met taartjes naast de flesch geplaatst had en het licht nog iets hooger draaide. Dat gezellige deelde zich ook mede aan de personen, zoodat Reinier, in een makkelijken stoel gezeten, eerst goed begon in te zien, welk een genot het is, een goed examen achter den rug te hebben, en vergenoegd aan zijn sigaar trok.

Niet lang echter werd hem gelegenheid tot stil genieten gegeven, want eensklaps ging de deur open en stapte oom Kees de kamer binnen.

‘Ik kom jelui aardig in je stelling overrompelen, he, dat had je niet gedacht,’ riep hij hun toe, ‘maar ik kreeg daartoe de gelegenheid, doordat Bet juist de deur uitging, toen ik aankwam. Wel, Reinier,’ ging hij verder, terwijl hij met uitgestoken hand op hem toekwam, ‘ik wensch je geluk met je succes, dat je, zooals Bet mij aan de deur vertelde, behaald hebt. Nu kan je vooruit komen in de wereld, op alle mogelijke manieren. Doch daarover aanstonds!’

Het was gelukkig voor Reinier, dat daarover aanstonds zou worden gesproken, want al wilde hij het niet laten blijken, oom Kees schudde zijn hand wel wat al te krachtig.

Nu werd grootmoeder ook nog gelukgewenscht met haar pleegkind en zette oom zich aan tafel.

‘Kijk eens aan,’ riep hij uit, een blik op de versnaperingen werpend, ‘moeder gaat verteringen maken op haar ouden dag. Dat heeft ze voor mij niet gedaan, hoor, toen ik tweede luitenant werd. Maar, enfin, ik ging ook naar Indië, en daar was ze bedroefd om, niet waar moeder? Kunt u het je nog voorstellen, dat afscheid? 't Was maar goed, dat die lange ritmeester Van Drunen, die de reis met mij zou maken, ons wat opvroolijkte, anders was ik allesbehalve opgewekt van wal gegaan. Maar dat is voorbij, en ik zit nu voorgoed in het vaderland! Reinier op je toekomst, kerel, houd God voor oogen en werk ijverig, dan kom je waar je wezen moet!’

Zacht raakten de glazen elkander, en zongen in trillende klankjes een lied van hoop.

‘Maar nu ter zake, Reinier,’ hervatte oom Kees, terwijl hij, met de lippen smakkend, zijn glas neerzette, ‘ik heb met je pleegmoeder hier (de aangesprokene knikte goedkeurend) afgesproken om nu eens over je toekomst te spreken. Nu moet je vrij uit juist alles zeggen, zooals je het meent. Ik wil je eerst de kansen blootleggen.

‘Zooals je weet, is onze familie niet rijk; we zijn nette burgers en hebben juist genoeg om te leven. Door flink te werken be[n i]k luitenant-kolonel geworden, en heeft je vader je scholen kunnen laten bezoeken, die eigenlijk ver boven onzen stand waren. Goddank heb jij ook ijver genoeg, zoodat je zelfs, toen je wees waart geworden, mocht blijven, tot je het eindexamen zou gemaakt hebben, zonder dat daarvoor iets betaald hoefde te worden. Nu heb je dat examen gelukkig goed afgelegd, en sta je voor een beslissing. De lijfrente van je pleegmoeder en mijn pensioen zijn te klein om je te laten studeeren, zoodat er slechts drie wegen openstaan: je kent op een groot kantoor komen, waar je diploma je aanstonds toegang schenkt; je kunt zien, dat je een beurs krijgt om een of anderen titel te halen, of je kunt militaire arts zien te worden. Zeg nu vrij, wat wil je? Naar een kantoor?’

‘Hè, neen,’ viel Reinier haastig in, die een aangeboren vooroordeel tegen kantoren had.

‘Daar heb je gelijk aan,’ antwoordde de gepensioneerde luitenant-kolonel, die als dusdanig in dat vooroordeel deelde. ‘Wat wil je dan?’

‘Militaire arts worden,’ antwoordde Reinier, ‘als daar maar kans op is.’

‘Goed,’ viel oom Kees daarop in, terwijl hij met zijn zware vuist op tafel sloeg, ‘mits je pleegmoeder daar niets op tegen heeft.’

‘Och, neen,’ haastte deze zich te zeggen, ‘gevaaren zijn er overal, op kantoren soms nog meer dan in het leger, en als Reinier goed blijft bidden, kan hij daar ook een waar katholiek blijven. Laat hij dan maar aan jou een voorbeeld nemen, Kees!’

‘Hoor eens,’ antwoordde deze, die te bescheiden was, om zich zelf gaarne te hooren prijzen; ‘ik vertrouw op Reinier, en hij zal wel goed blijven, maar voor ik beloof bij mijn vrienden in het leger zijn voorspraak te wezen, wil ik hem eerst eens zeggen, wat hij op zich neemt. Word je militaire arts, dan betaalt het rijk je studie, doch zoodra je arts zijt geworden, moet je jezelf ter beschikking van den minister stellen. Je krijgt dan officiers-gage, wat niet veel is, vooral niet in het begin, en hebt kans, dat het telkens overplaatsen je particuliere praktijk telkens wegneemt. Wil je nu nog?’

‘Ja, oom, ik zou graag willen,’ antwoordde Reinier, die van te voren al besloten had, niet meer van zijn plannen af te stappen.

‘Nu, jongen,’ stelde oom Kees hem gerust, ‘dan geloof ik wel, dat het zal lukken. En nu, moeder, wil ik nog een glas wijn, om den militairen arts te drinken, en dan ga ik weg, want Reinier, leer dat van mij, maak later van feestjes en partijtjes geen nachtelijken velddienst, hoor! Het gaat daar juist als in de kazerne, je kunt dan 's morgens geen dienst doen!....’

Voor dezen avond alvast werd die raad opgevolgd, en nadat oom den militairen arts gedronken had, stond men spoedig op.

Oom wenschte nog een ‘wel te rusten,’ beloofde Reinier nog eens zijn voorspraak, en verklaarde toen ‘de sokken er in te zullen zetten,’ onder welken term het paardenvolk gewoonlijk ‘haast maken’ verstaat.

‘Nu, Reinier,’ zei groëmoe, toen ze de buitendeur hoorde dichtslaan, ‘nu zal je wel klaar komen, want je voogd heeft veel vrienden in het leger, die gaarne iets voor hem doen willen. Beloof je me nu, als student en als dokter steeds je godsdienstplichten te blijven waarnemen?’

‘Dat beloof ik uit heel mijn hart, groëmoe,’ antwoordde Reinier, met een oprechtheid, die allen twijfel bij zijn pleegmoeder moest wegnemen, ‘dat beloof ik u, wat er ook zal gebeuren.’

‘Nu, jongen, dan is het goed; ga dan maar spoedig naar bed, want je zult wel moe zijn! Slaap lekker, en een plezierige vakantie verder!’

‘Dank u,’ was het antwoord, dat half op de trap gegeven werd.

Zoo eindigde de avond na Reiniers examen, en uren daarna had de slaap zich nog over geen van allen ontfermd. Oom Kees lag nog lang te peinzen, hoe hij het best de zaak kon behandelen, om zeker te slagen; groômoë treurde over de eenzaamheid, die nu misschien voor goed in haar woning zou komen, en was ondanks haar zelve met een angstig voorgevoel voor de toekomst vervuld; doch Reinier dacht aan niets van dat alles, want zijn jeugdige verbeelding voerde hem heen over de jaren van studie, die nog moesten komen en deed hem zichzelf zien, als dokter de hospitalen bezoekend. Een besmettelijke ziekte zou daar natuurlijk heerschen, en geen van zijn collega's zou er heen durven. ‘Ik durf er wel heen gaan,’ mijmerde Reinier verder, als stond er iemand voor hem, die het tegendeel beweerde. Ja, zoo zou het gaan; de zieken zouden hem als hun redder gaan beminnen, hij zou natuurlijk niet ziek worden, of neen, dat zou roemvoller wezen, hij zou ook worden aangetast en op zijn sterfbed door heel veel menschen omringd worden, die allen naar hem zouden komen zien!

‘Je sterft als een held,’ zouden ze tegen hem zeggen. Dan zou hij niets daarop antwoorden en na met de hand gegroet te hebben, voorgoed de oogen sluiten.... Eerst toen geraakte hij langzaam in een zachte sluimering.

(Wordt vervolgd.)

Het geheim van het ‘Gouden Anker.’

(Slot.)

Daarop ging ik bij hem zitten en schoof mijn stoel dicht bij het vuur. Hij zag er uit, of het hem niet aangenaam was, maar hij zei niets.

‘De sterfgevallen, die hier in huis voorgekomen zijn, hebben mij zeer nieuwsgierig gemaakt,’ begon ik na een poos. ‘Hoeveel zei je dat er geweest zijn?’

‘Dat raakt je niet,’ antwoordde de oude man barsch. ‘Wij hebben je niet geroepen. Je kan maken, dat je weer weg komt.’

‘Dat doe ik ook, - ik ga morgen vroeg. Maar nu wil ik je nog iets zeggen.’

‘En dat is?’

‘Ik geloof niet, dat het hier in huis spookt.’

‘Zoo, geloof je dat niet?’

Zijn pijp viel hem uit den mond en zijn oogen staarden mij woedend en vol slecht verholten onrust aan.

‘Neen.’

Ik wachtte even en zei toen langzaam en met nadruk:

‘Nadat je me gewaarschuwd had, ging ik naar den molen terug en....’

‘En wat?’ riep hij, terwijl hij opsprong.

‘Niets,’ antwoordde ik, ‘ik geloof niet aan het spook’

Zijn gezicht werd niet alleen bleek, maar kleurloos.

Ik verliet hem zonder meer een woord te zeggen, overtuigd, dat ik zijn argwaan had gaande gemaakt. Daar was het mij juist om te doen. Alleen door den schurk tot wanhoop te brengen, kon ik hem zijn geheim ontrukken.

Mijn kamer zag er niet aantrekkelijker uit dan den vorigen avond. De lijnen van het leelijk, bont behangselpatroon schenen mij op dit oogenblik toe, bijna menschelijke vormen aan te nemen.

Was ik niet te vermetel? Deed ik er niet verkeerd aan, mijn leven op deze wijze te wagen? Ik was ontzettend moe, en hoe vreemd het ook moge klinken, vreesde ik in dit ernstig oogenblik het meest, dat ik zou inslapen. Ik had nu sedert twee nachten bijna geen rust meer gehad, en ik voelde, dat ik ondanks alle taai verzet gemakkelijk voor de vermoeienis kon bezwijken. Om Binder gelegenheid tot uitvoering van zijn plan te geven, moest ik te bed gaan liggen en zelfs doen of ik sliep. In mijn toestand kon de voorgewende slaap licht tot werkelijken slaap overgaan.

Hoewel de proefneming zeer gevaarlijk was, moest ik ze toch wagen. Zonder mij uit te kleeden legde ik mij te bed en trok de dekens over mij heen, mijn revolver in de rechterhand. Daarop blies ik het licht uit en bleef onbeweeglijk liggen, wachtende op de dingen, die komen zouden.

Het huis was stil als een graf, - geen geluid was hoorbaar en mijn overspannen zenuwen kwamen langzamerhand tot rust.

Zooals ik verwacht had, overviel mij een onweerstaanbare vermoeidheid, en hoewel ik er dapper tegen streed, zweefde ik spoedig het land der droomen te gemoet. Ik begon te wenschen, dat datgene, wat gebeuren moest, spoedig zou geschieden.

Langzamerhand verdween de werkelijke wereld voor mij en phantastische beelden rezen voor mijn geest op. Zoo sliep ik in en droomde een vreeselijken droom. Ik danste met een reusachtige vrouw. Zij stak ver boven mij uit, hield mij in haar armen en slingerde mij met duizelingwekkende snelheid rond. Daarbij hoorde ik de oorverscheurende muziek van een orkest, dat zich op eenigen afstand bevond. Vlugger en vlugger werd ik in een groote, leege zaal rondgeslingerd. Ik voelde, dat ik in zwijm zou vallen en riep haar toe, dat zij moest ophouden en mij loslaten.

Plotseling weerklonk een vreeselijk gekraak naast mij. Ik ontwaakte, maar ik werd nog altijd rondgeslingerd. Waar was ik? Waar ging het heen? Ik ging met het bed in de hoogte, wankelde echter en viel languit op den vloer. Wat gebeurde er? Waarom draaide ik voortdurend rond? Was ik waanzinnig geworden, of leed, ik aan een vreeselijke nachtmerrie?

Ik trachtte mij te bewegen en op de been te komen. Langzamerhand kwam ik tot bezinning en eindelijk wist ik, waar ik was. Ik was in de ronde torenkamer, waarin Van Swaay was gestorven, maar wat er met mij gebeurde kon ik niet begrijpen. Ik wist enkel, dat ik onophoudelijk met steeds toenemende snelheid in het rond geslingerd werd. Bij het maanlicht, dat de kamer bescheen, zag ik, dat de vloer zich met het bed bewoog. De tafel lag naast het bed, haar val had mij gewekt. De overige meubels kon ik in de kamer niet zien, maar op welke geheimzinnige wijze werd de vloer in beweging gebracht?

Met groote inspanning kroop ik tot in het midden der kamer, waar ik mij met moeite tegen de post van het bed oprichtte. Hier was de beweging het minst, en van hier uit ook kon ik de omtrekken der deur zien. Ik was zoo voorzichtig geweest, mijn revolver in den zak te steken en was besloten, indien iemand zich vertoonde, mijn leven zoo duur mogelijk te verkoopen.

Toen de vloer weer langs de deur kwam, waagde ik een sprong er naar toe, maar ik miste en viel op den vloer terug. Toen ik de volgende maal langs de deur kwam, klemde ik mij wanhopig aan een der treden vast, maar het was tevergeefs, want een hoek van het bed greep mij in het voorbijsuizen en rukte mijn arm weer van de deur los.

Ik dacht werkelijk, dat ik waanzinnig zou worden van ontzetting. Ik had een gevoel, of mijn hoofd zou barsten. Mijn eenige wensch was, van deze schrikkelijke plaats weg te komen. Ik kroop naar het bed, nam de pooten uit de gaten, waarin zij stonden, en trok daarna het ledikant in het midden der kamer.

Nadat deze hinderpaal uit den weg was geruimd, gelukte het mij ten laatste, de deur te bereiken. Toen ik op de bovenste trede stond, greep ik naar de klink der deur om deze te openen. Maar ze was van buiten gesloten en bood weerstand aan al mijn pogingen.

Op de trede, waarop ik stond, had ik maar juist plaats voor mijn voeten. Onder de treden suisde onophoudelijk de vloer met ontzettende snelheid voorbij. Ik durfde daar niet naar kijken, want ik vreesde ieder oogenblik door een duizeling bevangen te worden.

Plotseling hoorde ik buiten in de gang zachte voetstappen en zag een schemering van licht door de reet der deur. Een hand zocht naar de klink, de deur werd langzaam van buiten geopend, en de oude Binder stond vóór mij. Hij ontdekte mij niet dadelijk, daar ik mij een weinig gebukt had, maar het volgende oogenblik stormde ik op hem los.

Hij stiet een kreet van ontzetting uit. Het licht, dat hij in de hand hield, viel op den

grond en ging uit, maar ik had hem bij de keel gegrepen en boorde mijn vingers in zijn mageren hals. Met wilde haast trok ik hem door de gang voor een venster, waardoor het maanlicht naat binnen viel. Hier liet ik zijn hals los en hield hem mijn revolver voor.

‘Op de knieën of gij zijt een kind des doods!’ schreeuwde ik. ‘Beken onmiddellijk alles, of ik schiet je neer.’

Zijn moed verliet hem, hij begon jammerlijk te klagen en te schreien. ‘Schenk mij het leven,’ riep hij uit. ‘Ik wil alles bekennen, maar spaar mijn leven.’

‘Haast je dan,’ zei ik. ‘Voor den dag met de waarheid!’

ZIJN PORTIE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. BUDINSZKY.

Ik luisterde, of ik de voetstappen zijner vrouw niet hoorde, maar ik vernam niets dan het suizen der machinerie en het klateren van het water.

‘Spreek!’ zei ik, terwijl ik den ouden man bij den arm schudde. Zijn lippen sidderden en hij kon maar met moeite de woorden uitbrengen: ‘Het was alles het werk van Van Swaay.’

‘Van Van Swaay, den vermoorde?’ vroeg ik.

‘Neen, neen, zijn neef. Die schurk is de vloek van mijn leven. Door den dood van

den jongen heer Van Swaay erft hij de bezittingen. Hij is de werkelijke eigenaar van den molen en van de herberg, en de beweegbare vloer is zijn uitvinding. Er zijn verscheiden reizigers gestorven, - het was zoo gemakkelijk en ik had zoo dringend geld noodig. De politie had geen argwaan en de dokters ook niet. Van Swaay was vreeselijk hard voor mij, ik was in zijn macht.' Alsnu begon hij luid te snikken. 'Ik ben een ellendige, oude man, mijnheer,' kreunde hij.

'Je bracht dus je slachtoffers ter wille van het geld om het leven?'

'Ja,' antwoordde hij. 'De kantonrechter had zeshonderd gulden bij zich, waar niemand van wist. Ik nam het geld en kon daarmee Van Swaay voor eenigen tijd tevreden stellen.'

'Maar hoe was het met Rudolf van Swaay?'

VISCHVANGST ONDER HET IJS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. EKENÄS.

'Dat was zijn werk, daarvoor wilde hij mij betalen.'

'En nu wilde je mij ten slotte van kant maken?'

'Ja, u had achterdocht gekregen.'

Terwijl ik nog met den ouden man sprak, ontdekte ik bij het bleke schijnsel der maan een andere deur in de nabijheid. Deze opende ik en zag, dat ze toegang gaf tot een kleine voorraadkamer. Ik duwde er den ouden man in, sloot de deur, stak den sleutel in den zak en liep de trap af.

De vrouw bleef merkwaardigerwijs onzichtbaar. Ik opende de huisdeur en ging sidderend en afgemat naar buiten. Mijn zenuwen waren zoo in de war, dat ik nauwelijks op mijn beenen kon blijven staan. Op dit vreeselijk oogenblik was ik mij zelf niet meer meester. Mijn eenige wensch was, deze verschrikkelijke plaats te ontvluchten. Ik had de heining om den tuin bijna bereikt, toen ik een hand op mijn arm voelde. Ik keek op, Lize stond naast mij.

'U zijt gered,' zei zij, 'God zij gedankt!'

Ik probeerde het rad tot staan te brengen - kijk eens, ik ben doornat - maar het was mij niet mogelijk. Ten laatste sloot ik grootmoeder op. Zij is in de keuken en slaapt vast, zij heeft te veel gedronken.'

'Waar ben je gisteren den heelen dag geweest?' vroeg ik.

'Ze hadden mij in de torenkamer aan den anderen kant van het huis opgesloten, maar het gelukte mij door het venster te ontkomen. Ik wist, dat ze, als u hier bleef, het dezen nacht zouden doen. Goddank, dat u gered zijt.'

'Houd mij nu niet op,' zei ik, 'ik ben als door een wonder gered. Je bent een braaf meisje en ik ben je zeer dankbaar. Je moet me een volgenden keer eens vertellen, hoe het je mogelijk is geweest, hier onder zulke omstandigheden te leven.'

'Maar ik ben ook bijna waanzinnig geworden,' luidde haar antwoord. 'O, mijn God, ik lijd zooveel.' Zij drukte de hand tegen het voorhoofd en keek mij met een door tranen beneveld blik aan. Ik had echter geen tijd meer, om langer met haar te spreken en haastte mij weg te komen.

Hoe ik te Eemhuizen ben aangekomen, weet ik thans nog niet, maar tegen het aanbreken van den dag was ik er. Ik ging dadelijk naar dokter Stammer, haalde hem uit het bed en vertelde hem mijn wedervaren in het 'Gouden Anker.' Daarna gingen wij naar den commissaris van politie en deelden hem het voorgevallene mee. Wij namen toen een rijtuig en reden alle drie naar het 'Gouden Anker.'

's Morgens om acht uur kwamen wij daar aan, maar vonden, zooals de commissaris van politie vooruit gezegd had, het huis leeg. Binder was uit de provisiekamer verlost en met zijn vrouw en Lize ontvlucht.

Wij gingen het eerst naar de ronde torenkamer en daarna naar de benedenverdieping van het huis. Bij een zorgvuldig onderzoek vonden wij een deur, die naar een donker gewelf leidde, waar de machinerie was opgesteld.

Bij het schijnsel van een lantaren onderzochten wij het gewelf en vonden hier de verklaring der geheele geschiedenis. De as van het molenrad was door den muur van den toren geleid en zette zich aan den anderen kant als as van een loodrecht tandrad voort, dat in een groot molenrad paste, waardoor een loodrechte as naar beneden voerde. Deze as was tusschen vier dwarsbalken bevestigd, die den vloer der kamer droegen, waarin ik had geslapen. Eén enkele beweging was voldoende, om dit afschuwelijk toestel in beweging te brengen.

De politie maakte aanstonds jacht op Binder en ik keerde naar Hagedoorn terug. De officier van justitie en ik bezochten nog denzelfden dag dokter Heynen, die over mijn vertelling ontzet was. Hij verklaarde mij, dat een mensch, die in den toestand kwam, waarin ik verkeerd had, door de centrifugale kracht een hersenschudding moest krijgen, zoodra de vloer op de beschreven wijze met hem ronddraaide. Deze beweegbare vloer moest ten slotte een kunstmatige hersenberoerte veroorzaken. Als het slachtoffer een slaapdrank gekregen had of zeer vast sliep, moest het bijna onmiddellijk bewusteloos worden en deze toestand weldra in den dood overgaan. Bij een onderzoek, dat na verscheiden uren plaats had, kon evenwel de oorzaak van den dood niet worden vastgesteld, daar de hersenen zich weer geheel normaal toonden, nadat het bloed er uit weggevloeid was.

Van Swaay werd in hechtenis genomen en tot bekentenis gedwongen, Binder op zijn vlucht gegrepen en beide misdadigers tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld, terwijl zijn vrouw twintig jaar kreeg. Van de arme Lize heb ik helaas niets meer gehoord.

Van Swaay's vader, die vroeger eigenaar van den molen was geweest, was met de wet in botsing gekomen en had, nadat hij verscheiden jaren in het tuchthuis had gezeten, de wijk genomen naar Amerika. Hij stierf daar, toen zijn zoon, die alle ondeugden zijns vaders had geërfd, reeds volwassen was. Na zijn vaders dood keerde de jonge Van Swaay naar zijn vaderland terug, bezocht den molen en vond, daar hij een merkwaardig talent als werktuigkundige bezat, den beweegbaren vloer uit. Hij veranderde den molen in een herberg en deed deze aan zijn ouden bekende Binder over, met het doel, reizigers, die er verblijf hielden, te vermoorden en uit te plunderen.

Intusschen waren in den ouderen tak der familie Van Swaay verscheiden sterfgevallen voorgekomen, en Rudolf van Swaay stond maar meer alleen tusschen zijn neef en de groote bezittingen. Dezen neef gelukte het met behulp van Binder, Rudolf in zijn macht te krijgen. De jonge kunstenaar sliep in de noodlottige torenkamer, met het gevolg dat hij er den dood vond.

Het raadselachtige spook in het 'Gouden Anker' vond aldus een natuurlijke verklaring.

Excellentie! **(Vervolg en slot.)**

'U is zeker verwonderd, wat dit onderhoud heeft te beteekenen,' vroeg hij, 'en zou gaarne de oplossing van het raadsel weten?'

'Ik bekenn Uwe Excellentie openhartig mijn verrassing...'

'Door verrassingen worden dikwijls groote gebeurtenissen aangekondigd,' hernam de minister en tikte met den pink zijner rechterhand, waaraan een prachtige smaragd fonkelde, de asch van zijn sigaar weg. 'Juist van avond scheen mij de gelegenheid tot een beslissend onderhoud gunstig, en ik zou u daarop hebben voorbereid, indien gij u bij uw komst aan mij en mijn vrouw hadt voorgesteld....'

Warning werd rood. Hij dacht er nu eerst aan, dat hij in zijn kwade luim vergeten had, den gastheer en mevrouw zijn opwachting te maken.

'Ik verzoek u, mijn onbeleefdheid te willen verontschuldigen,' zei hij, 'maar ik wilde in mijn toestand niet met al de vroolijke gasten in aanraking komen en hoopte op een gunstig oogenblik, om Uwe Excellentie en mevrouw de barones mijn opwachting te kunnen maken.'

'Geen verontschuldigen, mijn waarde Warning; als men onaangenaam gestemd is, is men het overal en tegenover iedereen. Dan maakt men ook voor een minister geen uitzondering. Voordat ik nu op het onderwerp van ons gesprek inga, zou ik u willen verzoeken mij toe te staan, geheel openhartig met u te spreken.'

'Ik verzoek er Uwe Excellentie om.'

'Goed. Het zal u ongetwijfeld verwonderd hebben, dat uw benoeming tot staatssecretaris nog niet heeft plaats gehad.'

'Inderdaad.'

'En als verstandig man zult ge bij u zelf naar de reden van dit feit hebben gevraagd, dat voor u te opvallender en, naar ik geloof, te pijnlijker is, omdat u na hetgeen ik u onlangs gezegd, had nauwelijks aan de zekerheid van uw benoeming kon twijfelen.'

'Ik heb mij inderdaad de reden daarvan afgevraagd en dag en nacht overlegd....'

'En hebt u de reden gevonden?' Met vorschenden blik keek de minister Warning aan.

'Ik moet bekennen van neen, Excellentie.'

De baron tikte weer de asch van zijn sigaar, streek met zijn aristocratische, goed verzorgde hand door zijn baard en nam een teug uit zijn glas.

‘Hm,’ zei hij, ‘mij dunkt, dat de reden tamelijk voor de hand ligt...’

‘Uwe Excellentie spreekt in raadselen.’

‘Hebt ge ook uw particulier leven aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen?’

Warning vloog op en zijn toon klonk tamelijk scherp, toen hij zei: ‘Ik geloof toch, Excellentie, dat dit boven alle verdenking verheven is.’

De baron maakte een heen en weer wiegelende beweging met het hoofd. ‘Zeker, waarde Warning, u is geen slemp, geen verkwister, geen speler, integendeel, men houdt u voor een zeer respectabel man.’

De legatieraad boog het hoofd ten teken van dank.

‘Maar, waarde vriend,’ vervolgde de minister, ‘u kent de vergelijking met de vrucht, die er op het oog heerlijk en zonder fout uitziet, maar den scherpsten blik van den kenner een plekje toont, waar eens een insect gestoken en in een klein vlekje het kenteken van dien steek heeft achtergelaten.’

‘Ik begrijp Uwe Excellentie niet,’ zei Warning. ‘Moet die vergelijking wellicht op mij worden toegepast, omdat mijn vader...’

‘Volstrekt niet. Wij hebben niet met uw vader, maar met u te doen, die een kracht van den eersten rang voor onzen staatsdienst is - uw vader is dood.’

‘Dan begrijp ik er nog minder van.’

‘Ik zal duidelijker zijn. U is heimelijk verloofd.’

Warning sprong op. Radeloosheid teekende zijn trekken. Hij zag het zegevierend lachje niet, dat een oogenblik op het gezicht van den baron lag, om echter onmiddellijk weer voor onverstoorbare, metalen rust plaats te maken.

‘Hoe weet Uwe Excellentie dat?’ vroeg de legatieraad opgewonden.

De minister bekeek met studie de punten zijner verlakte schoenen.

‘Wel,’ zei hij, ‘men komt zoo van alles te hooren. En iemand, die een der hoogste staatsambten wil bekleeden, moet het zich laten welgevallen, dat men over hem en zijn particulier leven spreekt en - aardigheden maakt.’

‘Excellentie!’

‘Mijn woorden zijn niet slecht gemeend, waarde Warning. Maar ik mocht ze niet verzwijgen, want dat is de reden, waarom uw benoeming nog niet heeft plaats gehad, misschien in het geheel niet zal plaats hebben.’

Hij hield op. Zijn scherpsten blik ontging ondanks het flauwe licht in de kamer de kleurverwisseling niet op het gezicht van den legatieraad.

‘Nooit zal plaats hebben?’ herhaalde deze.

‘Dat zal van u afhangen,’ antwoordde de minister.

‘Van mij?’

‘Van u alleen.’

Koud en koel bleef de stem van den baron, terwijl uit ieder woord van Warning steeds klimmende ontroering sprak.

De minister vulde de leege glazen. ‘Drink eens, beste vriend,’ zei hij, ‘u schijnt een weinig opgewonden.’

‘Inderdaad, en ik moet Uwe Excellentie verzoeken, wat duidelijker te spreken.’

‘Ik zal uw wensch vervullen. Kijk eens, mijn waarde Warning, mejuffrouw uw verloofde, van wie u’ - hij legde nadruk op ieder woord, zoodat ze scherp en snijdend klonken als messen - ‘ons overigens nooit een woord gezegd hebt, behoort tot een familie, die ongetwijfeld fatsoenlijk is, maar toch deel uitmaakt van de volksklasse...’

‘Ook ik behoor daartoe,’ viel Warning hem vrij heftig in de rede.

Kalm en koel antwoordde de minister: 'U ziet daarbij een kleinigheid over het hoofd, waarde vriend; de man is wat hij is, - de vrouw blijft wat zij was. Zij kan niet anders worden, en zelfs de vorst, die een huwelijk beneden zijn stand sluit, voert wel een vrouw, maar geen vorstin in zijn paleis. Pas dit nu op uw eigen geval toe.'

Hij zweeg en beschouwde ijverig zijn hagel witte handen.

Warning was opgestaan en liep de kamer op en neer. 'Mijn God,' riep hij uit, 'ik kan mij onmogelijk van dat meisje losmaken. Tien jaar zijn wij al in stilte verloofd...'

Een sarcastische trek speelde om de lippen van den baron. 'Tien jaar!' zei hij. 'Een eeuwigheid! En waarom huwt u niet met haar? Sedert u aan het ministerie werkzaam is, dus sedert ongeveer acht jaar, was u toch geldelijk in staat, een eigen huishouden op te zetten.'

Warning stond een oogenblik stil. 'Waarom ik niet trouwde? Omdat.... ja, omdat....'

‘En dat andere punt,’ vervolgde de baron onverbiddelijk, ‘waarom hield u die verloving zoo geheim, dat ik pas voor eenige dagen iets daarvan vernam?’

Met een licht gekreun liet Warning zich in zijn zetel glijden; het zweet bedekte zijn voorhoofd. Hij gaf geen antwoord, maar ademde zwaar.

Kalm vervolgde de minister: ‘Het is ons allen steeds een raadsel geweest, waarom u, die dagelijks de schitterendste partijen had kunnen doen, ongetrouwd is gebleven. U is een elegant cavalier, een hooggeplaatst ambtenaar, die de hoogste sport bereiken zal, - in één woord een gewenscht schoonzoon, wien de meeste moeders haar dochter graag zouden willen geven. Daar is bij voorbeeld de bekoorlijke Ernestine von Vollrad’ - een vlammend rood overtoog bij deze woorden Warning's gelaat, en weer speelde een fijn, zegevierend glimlachje om de lippen des ministers - ‘een meisje uit onze eerste familiën, rijk, jong, mooi, hoog beschaafd, - als ik nog jong was en mij werden de *avances* gemaakt, die men u daar maakt, zou ik geen oogenblik aarzelen. Men vertelt overigens, en ik zel heb het geloofd en geloof het nog, dat u een zwak voor de mooie Ernestine heeft, en niemand begreep, waarom u de zaak niet doorzette. Nu vind ik de verklaring in het huis in de Ackerstrasse 116, achter, 4 trappen hoog, links.’

Hij blies een dichte rookwolk voor zich heen, alvorens hij vervolgde:

‘Daarin, waarde vriend, ligt de reden, waarom u nog niet benoemd is. Een man in zulk een betrekking moet een vrouw hebben, die aan het hof kan verschijnen en de hoogstgeplaatste bezoekers ontvangen.’

‘Mijn verloofde is een fatsoenlijk meisje,’ bracht Warning nog in het midden.

‘Wie twijfelt daaraan? Maar probeer eens met de aanbeveling, dat ge een fatsoenlijk man zijt, toegang te krijgen tot de groote wereld, en ge zult onmiddellijk gewaar worden, dat dit al de meest onvoldoende geloofsbrief is, dien men kan meebrengen. U moet evenwel zelf weten, of ge u kunt losmaken van het meisje, dat uw verloofde is, of niet. Kan u dat niet, dan zou ik mij tot mijn innig leedwezen geheel buiten staat achten, u bij Zijne Majesteit als staatssecretaris voor te dragen. Ik zou het geheele hof tegen mij in het harnas jagen, en dat kan u van mij niet vergen.’

‘Uwe Excellentie dwingt mij, ook geheel openhartig te spreken,’ antwoordde Warning. ‘Toen ik mijn verloofde leerde kennen, was ik een onbemiddelde referendaris, die voor het groot staatsexamen stond; zij echter was toen reeds wat zij thans nog is: onderwijzeres aan een stadsschool. Wij verloofden ons - ik herinner mij den dag nog, of het gisteren was - en het geluk scheen ons toe volkomen te zijn. Mijn ouders waren dood; ik had niemand, die mij in die dagen vóór het staatsexamen ter zijde stond, en menigmaal ging ik 's avonds met een hongerige maag te bed. Dit kwam door een onbescheidenheid van mijn hospita mijn verloofde te weten, die zoo lang aandrong, tot ik wat zij van haar traktament had overgelegd, aannam....’

De minister maakte met een mes een punt aan zijn potlood, terwijl hij den legatieraad in de rede viel:

‘Nu ja, dat komt wel meer voor. U zal het bedrag, dat u toen noodig had, wel reeds lang hebben teruggegeven....’

‘Natuurlijk, al lang; maar toch....’

‘Ge zijt sentimenteel, mijn waarde Warning. Wat boeit u in het meisje, dat thans toch ook al minstens dertig jaar oud moet zijn?’

‘Twee en dertig.’

‘Een leeftijd dus, waarop de meisjes in den regel al lang getrouwd zijn! Als u van het meisje houdt, waarom hebt u haar dan niet reeds voor jaar en dag naar het altaar geleid? Maar ik zal u zeggen, wat u voor u zelf verbergt: u houdt niet van haar, u houdt in ieder geval niet meer van haar. Geen tegenspraak! U houdt niet meer van haar. Geen wonder. Een lange verloving loopt op niets uit of op een ongelukkig huwelijk. Kies het eerste. Wees moedig en vastberaden. U wenkt alles toe wat het leven kan geven, en u zou dat alles willen opofferen - ter wille van een oud meisje?’

Hellstedt was opgestaan en trad dicht op zijn gast toe, terwijl hij vervolgde:

‘Maak de verloving uit, - dat is mijn raad. Neem Ernestine von Vollrad. Dans met haar den cotillon - een soort verlovingsdans - en als ik u met de mooie Ernestine in de rij der dansers zie, dan zal ik weten wat uw besluit is en wat ik morgen Zijne Majesteit bij de voordracht zal hebben mee te deelen.’

‘Uwe Excellentie is te vriendelijk. Maar ik zie mij voor een dilemma geplaatst, als nauwelijks pijnlijker denkbaar is. Het meisje, dat mij haar spaarpenningen gegeven, haar jeugd voor mij opgeofferd en mij haar leven gewijd heeft, - zou ik nu moeten laten loopen?’

Een glimlachje verscheen om de mondhoeken van den baron.

‘Men mag bij dergelijke dilemma's niet sentimenteel zijn. Ook van een koning verlangt men soms, dat hij om redenen van staat een offer brengt, en wij allen hebben den staat, waarin wij leven, meer of minder offers te brengen, de een in stoffelijke, de ander in ideële goederen. Van u, waarde Warning, verwacht de staat nog veel. Wil u deze verwachting teleurstellen, omdat u den moed niet heeft, een band te verbreken, aan welks hechtheid u zelf niet meer gelooft, zooals uw langjarig dralen en uitstellen bewijst? - Hoor eens, jonge vriend,’ vervolgde de minister, weer opstaande, ‘in de scherpe lucht, die van de hoogten der menschheid waait, gedijen idealisten slecht: deze groeien in stille dichtelhoeken, waar bergwouden ruischen en bronnen murmelen, of in ouderwetsche kleine stadjes, waar op de verweerde muren het mos woekert en de nachtwachter de voornaamste persoon is. Maar daar hoort u niet thuis, uw eerezucht wijst u andere banen. Doch vergeet niet, dat er zekere dingen zijn, die ook de stoutste eerezucht niet uit den weg kan ruimen, en daartoe behooren maatschappelijke vooroordeelen.’

‘Mijn verloofde is een respectabele onderwijzeres...’

‘En de dochter van een loodgieter,’ viel de minister hem scherp in de rede. ‘Er is geen brug van daar naar hier. Vergeet dat niet. Ik zie, dat u opgewonden is, - ik laat u alleen. Overleg, onderzoek alles en kies het beste. Bij den cotillon zal u mij de uitkomst van uw onderzoek laten blijken. Ik zal met freule Von Vollrad spreken, dat zij den cotillon voor u open houdt. Beslist u anders, dan zal een plotselinge ongesteldheid u verontschuldigen. Tot straks dus!’

De minister had het vertrek verlaten.

Warning was alleen. Opgewonden liep hij heen en weer. Het verleden stond voor zijn geest, zoo levendig, zoo duidelijk, zoo tastbaar als nooit te voren.

Welk een eeuwigheid lag er tusschen den avond, waarop Marie hem, den armen referendaris, haar spaarpenningen had gegeven om zijn honger te stillen, - en nu!

Wat was er van het vroolijke, levenslustige meisje van toen geworden? Een reeds oud wordende onderwijzeres, met scherpe plooiën om de mondhoeken, met aan de slapen die groeven, welke het merkteken zijn van harteleid....

En hij?

Hij was een groot heer, die aan de treden van den troon stond, voor wien de wereld open lag. En nu zou hij alles opofferen ter wille van 'een oud meisje', zooals de koude realist uit de groote wereld tot hem gezegd had?

Neen, dat zou hij niet!

Maar toch...

Als zij, zijn Marie, toen niet haar bescheiden middelen met hem gedeeld had, zou hij nu misschien niet op de plaats staan, waar hij stond, zou hij klerk of iets dergelijks zijn geworden. Neen, hij had haar alles te danken wat hij was. Hij kon, hij mocht dit trouwe hart niet verraden....

Daar keek hij op, en zijn oog ontmoette het olieverf-portret van den minister, dat boven diens schrijftafel hing, en het was hem, of de koelgesloten mond zich weer opende tot de vraag:

'Waarom hebt ge dat meisje niet reeds lang getrouwd? Waarom zelfs uw verloving voor ons geheim gehouden?'

Waarom? Ja, waarom? Het antwoord lag op den grond van zijn hart en steeg duidelijk en onbedekt naar het daglicht:

'De dochter van een loodgieter kon wel de vrouw zijn van een ondergeschikt beambte, maar niet de gemalin van een... Excellentie!'

Het hooge woord was er uit.

Ja, hij voelde het, zij was hem een blok aan het been. Waarom had zij hem niet reeds lang zijn woord teruggegeven, daar zij toch moest erkennen, dat zijn adelaarsvlucht naar een doel streefde, dat voor haar onbereikbaar was? Moeten veranderde voorwaarden van een contract niet vanzelf tot verbreking daarvan leiden?

Ja, hij zou er een eind aan maken.

Vóór hem lag in verleidelijke nabijheid het eene, waarnaar hij sedert jaren met alle krachten zijner ziel had verlangd: Excellentie! Achter hem een treurig verleden en - een gebroken meisjeshart.

Maar wat beteekent dat? Wat beteekent dit in den grooten strijd om het gouden kalf, dien de maatschappij onzer dagen, een maatschappij zonder idealen, voert? Het is ballast, die de vlucht naar de gouden sterren belemmert....

Warning wierp een vol glas wijn door het keelgat. Daarna trok hij langzaam van zijn vinger een kleinen, onooglijken ring en stak dien in zijn zak....

Nu haalde hij diep adem, richtte zich hoog op en ging met vasten stap naar de balzaal.

Eenigen tijd later danste hij met de gelukkig glimlachende Ernestine von Vollrad den cotillon. Zijn oog zocht baron Von Hellstedt. Deze had hem reeds gezien. Alleen voor den legatieraad begrijpelijk, boog de minister met een betekenisevol knikje het hoofd, toen het paar hem voorbijkwam...

Nog denzelfden nacht schreef Warning zijn afscheidsbrief naar de Ackerstrasse 116, achter, 4 trappen hoog. Hij sloot er den ring in.

Twee dagen later bevatte de *Staatscourant* heel vooraan de volgende mededeeling:

'Het heeft Zijne Majesteit behaagd, den legatieraad Warning, onder gelijktijdige verheffing tot den adelstand, te benoemen tot staatssecretaris met den rang van minister en den titel van Excellentie.'

Op dit bericht viel ook een vermoeid vrouwenoog. Een paar smalle, bleeke handen vouwden zich tot een gebed, en een trillende lip fluisterde zonder wrok:

'De Heer zegene je en bescherm je op je verderen levensweg. Amen!'

Bij de Platen.

De H. Georgius. -

De H. Georgius, de patroon van soldaten en ridders, hier te lande beter bekend als St. Joris, werd in Cappadocië uit een zeer aanzienlijk geslacht geboren. Na den dood zijns vaders begaf hij zich met zijn moeder naar Palestina, waar zij uitgestrekte bezittingen bezat. Georgius trad in het leger, en daar hij zich door zijn krijgskundige kennis en dapperheid onderscheidde, verhief keizer Diocletianus hem tot de hoogste rangen. Maar toen de keizer te Nicomedië een vervolging tegen de Christenen begon, legde de dappere ridder niet alleen al zijn waardigheden neer, maar verweet ook den keizer diens wr[eed]heid. Deze, hierover in woede ontstoken, liet Georgius in de gevangenis werpen, waar door beloften en martelingen beproefd werd zijn standvastigheid aan het wankelen te brengen, maar tevergeefs Daarop werd de ridder buiten de stad gevoerd en onthoofd. De herinnering aan dezen marteldood, die den 23en April 303 voorviel, wordt door de Kerk op dien dag gevierd.

De H. Georgius wordt zoowel in het Westen als in het Oosten vereerd, en vooral in de middeleeuwen stond hij bij de krijgslieden in hooge eere. Bekend is, dat St. Joris aan de kruisvaarders vóór den slag bij Antiochië verscheen, en dat zij hun overwinning aan zijn bescherming toeschreven. Ook verhaalt de geleerde Heylin, dat de heilige aan koning Richard Leeuwenhart verscheen, toen deze tegen de Saracenen ten strijde trok, en dat zijn soldaten, daarvan onderricht, met zoo grooten moed bezielde werden, dat zij den vijand

geheel vernietigden. Geen wonder dus, dat de Engelschen den heilige als hun schutspatroom in den oorlog beschouwden, dat het nationaal concilie, in 1222 te Oxford gehouden, gelastte, dat zijn feestdag in het geheele koninkrijk zou gevierd worden, en koning Eduard III de orde van den Kouseband, door hem in 1330 ingesteld, onder zijn bescherming plaatste.

Ook in andere landen, in Frankrijk en Duitschland vooral, was de vereering van den H. Georgius algemeen verbreid. Te Constantinopel waren niet minder dan zes kerken aan hem toegewijd; Paus Gregorius de Groote liet te Rome een oude kerk, te zijner eer gebouwd en die in puin dreigde te storten, herstellen; de H. Clothilde, de gemalin van Clovis, richtte hem altaren op, en, naar in een leven van den H. Droctovaeus verhaald wordt, werden zijn relieken naar Parijs overgebracht en in de kerk van den H. Vincentius, thans St. Germain des Prés, bewaard.

De H. Georgius wordt gewoonlijk afgebeeld te paard, met een draak aan zijn voeten, om aan te duiden, dat hij door zijn geloof den duivel heeft overwonnen, die in de Apocalypsis de draak wordt genoemd.

Bijzonder fraai is de afbeelding in dit nummer naar een schilderij van Wilhelm von Diez. In volle wapenrusting zit de heilige hoog te paard, met rustige kalmte neerziende op het geweldige ondie, dat hij met zijn lans heeft geveld, - een heerlijk voorbeeld voor alle Christenen, die dagelijks tegen een drievoudigen vijand hebben te strijden.

Zijn portie. -

De schilderij, waarnaar onze gravure met dit onderschrift is vervaardigd, getuigt stellig van een gezond realisme. Alles is hier echt: de manier, waarop de jongen met zijn stevige knuistjes de schaal met de dampende ballen gehakt vasthoudt, maar vooral de stil-vergenoegde voldaanheid, waarmee hij zijn portie beschouwt. 't Is een echte jongen: zorgen heeft hij niet, tenzij deze eene, of hij na het verorberen van zijn maal nòg meer zou believe.

De schilder heeft een in zijn soort knap stuk werk geleverd, en men krijgt zelf eetlust, als men den jongen en 'zijn portie' goed opneemt.

Vischvangst onder het ijs. -

Op het eerste gezicht zou men allicht denken, dat de schilder van het doek, hetwelk in dit nummer is gereproduceerd, een onzer vaderlandsche artisten is, zoo echt nationaal ziet er alles uit, vooral het viertal op den voorgrond, dat met de meeste belangstelling toekijkt, of een rimpeling in het water niet aantoon, dat een visch aan het aas heeft gebeten.

Toch is het geen Nederlandsch, maar een Finsch schilder, J. Ekenäs, die de vischvangst onder het ijs met zoo heel bijzonder talent heeft geschilderd. De gelaatsuitdrukking van den ouden man, die met onverstoort geduld het touw vasthoudt, die van den opgeschoten jongen, toekijkend met de handen in den zak en de jas toegeknoopt, die van de twee kleinere kinderen, allen in dezelfde gespannen

en belangstellende verwachting, is ongemeen goed. Van niet mindere kwaliteit is de verdere stoffeering. In één woord, het is een schilderij, dat in opvatting en techniek den meester verraaft.

EEN ONGENOODE GAST.

Een ongenooide gast. -

Brutaal stapt de kraai rond op het terrein, dat de hondenfamilie als haar domein beschouwt, en zelfs de dreigende houding, door een der jonge eigenaars aangenomen, doet haar niet achteruitwijken, maar integendeel een hooge borst, of liever een groote keel opzetten. De andere honden nemen het geval meer phlegmatisch op; zoo de oude heer, die den tweevoeter kalm opneemt, wel wetend, dat hij, als het noodig is, met zijn breeden muil en stevige pooten zijn gezag best kan ophouden; zoo de jonge hond rechts, die met echte honden-philosophie den indringer gadeslaat. Het geheel is een aardig genre-stukje.

Allerlei.

Het droogste land ter wereld. -

Dit land is de streek, waar de stad Payta ligt in Peru. De gemiddelde duur tusschen twee stortregens is.... zeven jaar!

In Februari van het vorige jaar regende het wel is waar vier en twintig uren lang, maar dit was de eerste regen, dien men sinds acht jaar had waargenomen!

Payta ligt op vijf graden zuiderbreedte op een kust, die in verloop van tijd twaalf meter hooger is geworden. Men heeft er wel vaak zeemisten. De plantengroei is er begrijpelijkerwijs zeer armzalig, men ontmoet er slechts negen soorten van gewassen, waarvan er zeven meerjarig zijn. De granen van deze laatste soorten blijven dikwijls zeven jaar in den grond, in afwachting van een weldadigen regen, die hen moet doen ontkiemen.

Ondanks het gemis van regen kunnen de bewoners toch bestaan, dank zij den groei van de Peruaansche boomwol, die met haar lange wortels in staat is, gedurende zeven jaar zonder water te blijven en overvloedige en winstgevende oogsten oplevert.

De grootste locomotief. -

De grootste locomotief, die tot nu toe bestaat, is die, welke onlangs in de ateliers van Brooks te Dankirch (Vereenigde Staten) voor de 'Illinois Central Railroad' vervaardigd is. Deze kolossale machine is ongeveer 1000 kilogram zwaarder dan de grootste, die men tot dusver in Amerika heeft gemaakt. Zij bereikt met haar tender het enorme gewicht van 183.000 kilogram en rijdt op twaalf wielen. Deze monsterachtige locomotief is bestemd om goederentreinen te vervoeren van 2000 ton op de lijn van Corbondale (Illinois) naar Fulton (Kentucky), die zeer sterke bochten heeft.

[Nummer 48]

NATIONALE KLEEDERDRACHTEN IN GRAUWBUNDERLAND.

Langs een omweg, door Wladen.

II.

Reinier st[u]deert en heeft beloofd uit logeeren te zullen gaan.

De vacantie was spoedig omgevlogen - gaat er wel iets vlugger voorbij dan vacantie? - Ooms voorspraak had Reinier uitstekend geholpen, zoodat hij bij de weinigen onder de vele sollicitanten behoorde, die opgeleid mochten worden tot dokter, op kosten van het Rijk; de ontgroeningstijd was zonder ongelukken voorbijgegaan, en Reinier, die goed studeerde, doch ook niet afkeerig was van een studentenjool, werd over het algemeen voor een 'getapten vent' gehouden.

De eerste wintermaanden had hij nog voortgeleefd als in een droom, doch langzamerhand was hij aan zijn omgeving gewend geraakt, zoodat hij zich somtijds niet kon begrijpen, dat er een tijd geweest was, waarop hi □ niet tot het studentengild behoord had.

Eenmaal in de week ging hij een avond doorbrengen bij 'groômoë,' die volgens haar zeggen te oud begon te worden om jonge studentjes voortdurend om haar heen te hebben, en daarom oom Kees bij zich genomen had, welke laatste immer zóó uitvoerig naar de studie informeerde, als wilde hij in het geheim ook een doktersgraad gaan behalen.

De andere avonden werden deels op zijn gezellig 'studentenkastje' bij de boeken, deels onder zijn bekenden doorgebracht.

Vrienden had hij in het eerst niet, en dan liep hij niet dezen, dan met genen weer eens mee; spoedig echter, toen de eerste indrukken voorbijgegaan waren, bleven er, hoe wist hij zelf niet, drie over, die tot zijn 'intiemmen' gingen behooren.

Het waren jonge, vurige kerels evenals hij zelf. Een daarvan was medicus en noemde zich Willem van Doorn, de twee anderen, Walter de Grouw en Rolf Smit, behoorden tot de faculteit der juristen. Ze hadden samen een kaartclub, gingen samen uit, roeiden samen en leefden alsof ze steeds bij elkander behoord hadden.

Slechts in één punt verschilden zij van Reinier! Zij waren van den deftigsten stand, terwijl Reinier voor zijn studie subsidie ge noot; doch als echte studenten gaven ze daarom al bitter weinig. 'Reinier Beekman is een gezellige, ontwikkelde kerel en een flink student,' en dat was reden genoeg voor hen om zijn vriend te willen wezen.

In den laatsten tijd moesten ze echter nog al dikwijls zijn gezelschap missen, want Reinier wilde de twee eerste jaren ineens maken, daar hij zoo spoedig mogelijk klaar hoopte te zijn, terwijl het er voor hen niet op aankwam, of er al een jaartje verspild werd.

Het was dan ook nu reeds een week of drie geleden, dat Reinier buiten het vaste avondje bezoek van hen gehad of wederkeerig hun gebracht had. De examentijd stond voor de deur, en Reinier, die zijn zaakjes overigens wel kende, bracht toch elken avond weer zoek met het inpompen van 'dingen,' waarvan hij nog niet veel gezien had.

Gewoonlijk bleef hij dan tot een uur of elf aan den arbeid, ging daarna nog een luchtje scheppen, om dan aanstonds naar bed te gaan, want, hoewel hij er wel eens mee geplaagd was, met geen mogelijkheid kon hij er iets aan veranderen, dat zijn

gestel, hoewel sterk en krachtig, totaal van streek geraakte, wanneer op veel arbeid ook niet veel slaap volgde.

Ook dezen avond had hij die zelfde dagorde weer willen volgen, doch na den eten voelde hij zich zoo zwaar in het hoofd, dat hij besloten had, eerst een fietstochtje te maken, om wat op te frisschen.

Het fietstochtje, dat hij tot halftien gerekt had, miste zijn uitwerking niet.

Frisch en opgewekt tot werken, was hij op zijn kamer gekomen. De gordijnen had hij neergelaten, de lamp op zijn bureautje gezet, en vol ijver, de armen onder het hoofd, was hij aan het werk getogen.... Neen, die houding kon hij toch niet lang volhouden; je gezicht ging zoo zeer doen.

Dan dat lezenaartje maar eens gepakt, daar het boek opgelegd en dan zoo gemakkelijk mogelijk maar in den bureaustoel gaan zitten. Dat beviel beter.

‘Bij de beschouwing van den vorm der protoplasten,’ zoo las hij halfvloed, ‘onderscheidt men die, welke geen celwand bezitten, en die...’

Boem, een zware slag en de deur sprong open. Reinier verschrok hevig, doch herstelde zich spoedig, want hij had zelf te dikwijls meegedaan, om niet te weten, dat dit een wijze van aandienen was van een of ander clubje studenten.

Het was, zooals hij gedacht had, en de drie jongelui, waarover wij hierboven reeds spraken, traden achter elkander binnen, maar het was of ze zelf geschrokken waren van den slag op de deur, zoo bedaard kwamen ze er in en zoo stil namen ze plaats op de canapé.

‘Nou, als je zoo stil blijft, mag je van avond hier wel komen zitten,’ lachte Reinier, die niet meer behoefde te leeren, hoe hij zich in dergelijke gevallen moest houden.

‘Je moet de groeten hebben van het Corpus Juris,’ antwoordde daarop Walter, de jurist, alsof hij niets gehoord had, en dat met een ernst, die zou doen vermoeden, dat het lijvige boekdeel sinds jaar en dag zich als student had laten inschrijven, en zoo nu en dan onze vrienden wel eens tegenkwam.

‘De vormen der protoplasten met een celwand,’ begon Reinier daarop weer, met stemverheffing en radheid van tong, om zich des te sneller weer in de studie te verdiepen.

Het lukte niet, Reiniers kalmte was zoo niet te overwinnen en het drietal besloot maar met den vijand in onderhandeling te treden.

De medicus zou het woord maar voeren.

‘Hoor eens, kerel,’ zoo begon hij met een dwarrelende gestie zijner hand, ‘je lijkt tegenwoordig wel gek met al je protoplasten en celwanden. Is dat een leven! We worden bepaald bang voor je gezondheid, en daarom hebben we besloten je van avond, nolens volens, van je kastje af te sleepen en mee naar Ouderkerk te nemen!’

Reinier, wiens hoofd nog helder was, kon zijn lach niet bedwingen bij het hooren van dat dwaze voorstel ‘om bij tien en nog naar Ouderkerk te rijden.’ Doch hij kon met zekerheid wel vooruit weten, dat van studeeren niets meer zou komen, ook al weigerde hij. Daarenboven was het verkieslijker nog een rijtoertje te gaan maken, dan na een paar uren naar bed te gaan in een kamer, waar een dikke nevel van tabakswalm zou hangen.

‘Nu, ik zal meegaan,’ antwoordde hij ten laatste, ‘bestel het rij....’

‘Mijn vriend,’ viel Rolf, de tweede jurist, hem in de rede, terwijl een bijzondere voorliefde voor het klassieke tijdperk dien avond bij hem was op te merken, ‘de rossenbedwingende Manus is reeds daar! Hebt gij het trappelen der viervoeters niet vernomen? Had Minerva u dus in haar zachte boeien gekluisterd, of oefende de zorgenverdrijvende slaap zijn heerschappij reeds over u uit?’

‘Had je dat niet eens gehoord?’ informeerde verbaasd Walter, de eerste jurist.

De medicus kon dat ook niet begrijpen en vond het geval merkwaardig genoeg om het den koetsier mee te deelen.

‘Hé, Manus!’ riep hij, nadat hij het gordijn opgetild en het raam in de hoogte geworpen had, ‘hé, Manus, meneer hier gelooft niet, dat je voor de deur staat!’

‘Dan moet meheer maar kommen kijken,’ was het logische antwoord.

‘Meheer’ kon het zelf ook niet begrijpen, en, terwijl hij zich opknapte om mee te gaan, kon hij niet nalaten een paar maal te zeggen: ‘k Laat me villen, als ik iets gehoord heb!’

Spoedig was nu de stoet gereed; de overjassen over den arm, de stokken in de hand, ging het in luidruchtig gesprek de trap af, zoodat de bureu, die dit hoorden, haastig naar de voorkamers snelden en met een: ‘Waar zouden die nu nog heengaan?’ het hoofd uit het raam staken.

Na nu nog eenige opmerkingen over de paarden en het rijtuig en na Manus goed op het hart gedrukt te hebben, Paardenburg op te kloppen, als het soms gesloten mocht zijn, namen de heeren eindelijk hun plaatsen in.

Klets, klets, klonk de zweeps slag in de stille straat, en ratelend rolde het rijtuig weg, nagestaard door de bureu, totdat het om den hoek verdwenen was.

Eerst laat in den nacht klonk dezelfde zweeps slag weer in de stille straat en rolde het rijtuig met nog meer geraas, wegens de nachtelijke stilte die er heerschte, tot voor Reiniers deur, en als de bureu nog op waren geweest, dan zouden ze bemerkt hebben, dat ook Reinier nu niet meer zoo helder van hoofd was.

‘Reinier,’ zoo nam de jurist, die dien avond zooveel van de klassieken gehouden had, van hem afscheid. ‘Reinier, mijn strijdgenoot in de velden, waar Minerva haar scepter zwaait, je hebt bij de onsterflijke goden dus je woord verpand en je zult in de dagen der zorglooze vacantie met deze drie in mijn vaderhuis komen rusten? Een kruikje Valeriaansche wijn, onder de consuls Lippius en Brutus in den kelder gestopt, zal dan op tafel komen.’

‘Heel goed ja, op tafel komen,’ riep Reinier terug, terwijl hij uit het rijtuig sprong, zonder dat hij zich goed rekenschap kon geven, waarom hij die woorden herhaald had.

Weer rolde het rijtuig weg, en toen Reinier na een tijd lang met zijn hoed gezwaaid te hebben, in navolging van hen, die in het rijtuig zaten, weer zijn trap opklom, kwam het huis hem zoo doodstil voor, als was hij daarvan de eenige bewoner.

III.

Het logeeren loopt treurig af.

Reinier was zeer goed in zijn examen geslaagd, juist zooals allen die hem kenden, naar hun zeggen, wel gedacht hadden, ofschoon het twijfelachtig was, of de meesten van hen wel één oogenblik aan die gedachte hadden gewijd.

Groëmoe en oom Kees, die maar niet kon ophouden te vragen, hoeveel jaren van studie nu nog overbleven, en te beweren, dat een uniform Reinier uitstekend staan zou, waren natuurlijk oprecht blij geweest.

Ze hadden zelfs met hun drieën een reisje langs den Rijn gemaakt, waarbij ze veel genoten hadden; groëmoe had natuurlijk niet mee kunnen gaan als er bergen beklommen moesten worden, doch bleef dan in de veranda van hun hotel zitten lezen, en genoot aldus van de natuur. Oom daarentegen maakte alle tochten mede, gaf

onderweg Reinier nog rijles, geen vermoeienis kennend, en was den anderen morgen weer even vroeg uit de veeren.

Ja, ze hadden daar plezier gehad, en nu het album met portretten, door Reinier zelf genomen of onderweg gekocht, gereed was gekomen, konden ze met genoeg daarin bladeren, bij elk portret een herleven gevoelend van de aangename stemming, die zij toen gehad hadden.

Daar was weer een weekje overheen gegaan, toen hun gezellig thuis-leven eensklaps gestoord werd door een brief voor Reinier.

‘Hemel, da's waar ook,’ riep deze, nadat hij hem gelezen had, ‘verbeeldt u eens even, daar had Rolf Smit mij voor mijn examen te logeeren gevraagd en ik was dat heelemaal vergeten. Gelukkig, dat hij het mij nog helpt onthouden.’

‘En hoelang blijf je daar, en wanneer ga je weg?’ vroeg groômoed haastig, terwijl ze bergen van bezwaren zag oprijzen, of ze Reiniers goed wel voor dien tijd klaar zou kunnen leggen.

‘Morgenochtend ga ik weg,’ antwoordde Reinier, ‘en ben er voor veertien dagen gevraagd!’

Oom had nog niets gezegd, doch aanstonds een spoorboekje uit de kast gehaald en was daarin ijverig aan het zoeken.

‘Halfacht gaat er een trein, die om één uur zoowat in Valkenburg is,’ zei hij eindelijk,

terwijl hij het geopende boekje aan Reinier overreikte, 'als je dan om halfzes opstaat, kun je juist op tijd zijn!'

'Gut, oom,' lachte Reinier, 'ik ben toch geen melkboer; kwart voor zeven is vroeg genoeg.'

'Melkboer of geen melkboer,' protesteerde oom Kees, 'maar je moet in groot tenue de deur uit, en het station is een half uur hier vandaan.'

'Ja, maar ik ga op m'n fiets en dan is het tien minuten rijden,' haastte Reinier zich te antwoorden, 'en dat groot tenue heeft zooveel niet te beteekenen. Militairen en dames hebben er uren voor nodig, doch wij kunnen het wel in tien minuten.'

'Militairen even goed,' verdedigde oom zich, hoewel hij het toch niet gaarne aangenomen zou hebben, om, wanneer hij naar een feest moest, binnen tien minuten gekleed en wel beneden te komen, 'maar, enfin,' liet hij er op volgen, 'als jij denkt dat je klaar komt, dan kwart vóór zeven!'

'Ja, dan maar kwart voor zeven,' verklaarde ook groômoë, 'maar dan mag je ook wel aanstonds opstaan, anders kom je er nog niet, en verder wel te rusten!'

Wel te rusten! Ze konden het nu nog elkander in vroolijkheid toeroepen.

Den volgenden morgen was Reinier vroeg genoeg wakker, en na haastig ontbeten te hebben - onder welke bezigheid oom Kees het valiesje aan zijn fiets bond met een handigheid, die bewees, dat hij 'het opzadelen' nog niet verleerd had - was hij aanstonds weggereden.

'Hij moest maar erg veel plezier maken,' had groômoë hem nageroepen, en zijn voogd beweerde, dat hij niet voorzichtig genoeg kon zijn met 'die vervloekte fiets!' - 'Waarom ook geen paarden bijna meer tegenwoordig?' had hij in zijn ijver voor die edele viervoeters uitgeroepen, juist alsof hij nog een tijd beleefd had, waarin iedereen er zoo'n dier op na gehouden had.

Die zonderlinge als van zelf opgekomen vraag had hem zelfs zoo getroffen, dat groômoë nog steeds een uiteenzetting van redenen moest aanhooren, waarom het beter was, dat men meer paarden ging gebruiken, toen Reinier volgens haar berekening met fiets en al reeds in den trein moest zitten.

Haar berekening was juist geweest, want Reinier was het station reeds uitgestoomd.

Reizen geeft altijd iets eentonigs! 't Is alsof de drukkende atmosfeer, die in den coupé gewoonlijk hangt, haar invloed uitoefent op de reizigers. Men hoort gewoonlijk, op gedempten toon, zoo nu en dan eenige opmerkingen, 'dat het landschap schoon is,' 'dat het weer te benauwd of te koud is,' waarop dan gewoonlijk volgt 'dat een mensch nooit tevreden is,' zonder dat echter, van den kant des opmerkers, eenig voornemen gemaakt wordt om zich in dat punt te beteren.

De passagiers, die in de hoeken zitten, hebben in den regel ontzettend veel buiten te zien, hetgeen hun gewoonlijk na een lange reis een verstijving in de nekspieren bezorgt. Die van het midden bevinden zich in voordeeliger conditie en zitten dan ook nu eens rechts dan links naar buiten te turen. Doch alles gewoonlijk in de grootste stilte, slechts even gestoord door het ritselen der krant, waarin de een of ander zit te lezen, en waarbij het een spoorweg-ceremonie schijnt te zijn, ze, als ze uit is, met zekere minachting naast zich te leggen, en dan in het rond te zien, als kwam men uit de andere wereld.

Reinier haatte eveneens het reizen, en verveelde zich duchtig. Een poosje had hij gelezen, al eens naar buiten gekeken, doch daar niets nieuws ontdekt, geprobeerd een gesprek aan te knopen, waarop hij niets dan 'ja, daar heeft u wel gelijk aan,'

ten antwoord gekregen had, waarna het hoofd, waaruit die woorden gekomen waren, zich aanstonds weer met zulk een snelheid omdraaide, als werd daar buiten een tooneel afgespeeld, waarvan het niet gaarne ook maar het minste zou willen verliezen.

Dat alles had tot gevolg, dat een groot verlangen naar het einde der reis bij Reinier opkwam. Hoe zou het er bij Rolf uitzien, begon hij onwillekeurig te denken. Als het er maar niet zoo hoog deftig is, want dan ben ik er waarlijk niet voor mijn plezier.

Hoe groot is zijn familie ook weer? Vier menschen, geloof ik, of neen vijf! Een zuster, wat jonger dan hij, en dan nog een klein broertje, dan zijn ouders en hij zelf! Ik zou wel eens willen weten of Walter en Willem nog komen. Dan kan het nog aardig worden!

Het gillen der locomotief deed hem wakker schrikken.

‘Da's Maastricht, niet?’ hoorde hij vragen, en ‘ja’ antwoorden.

‘Zoo, dan moet ik er ook uit,’ dacht Reinier bij zich zelf, terwijl hij zijn hoed opzette, en daarna zijn jas met de hand wat afsloeg.

De trein begon te stoppen en stond eindelijk stil, onder het eigenaardige geraas, dat het op elkaar stooten der buffers veroorzaakt.

Spoedig had nu Reinier zijn fiets afgehaald en vond, toen hij het stationsgebouw uitstapte, zijn vrienden reeds op hem wachten in een sierlijke kales met twee paarden.

‘Kijk, daar is Reinier,’ hoorde hij Rolf zeggen, die spoedig op hem toekwam en na hem hartelijk de hand geschud te hebben, zijn fiets overnam, terwijl hij zei: ‘Je moest nu maar liever niet gaan fietsen, vind je zelf niet, dat is veel gezelliger. Berend,’ riep hij tot den palfrenier, ‘rij jij op menheers fiets mee, dan komt ze toch gelijk thuis.’

Reinier nam dan ook plaats in het rijtuigje en Rolf had wel gelijk gehad, toen hij zei dat het veel gezelliger zou zijn, als ze met hun vieren bij elkaar gingen zitten.

Daar werden onderweg plannen gemaakt en genoegens getooverd; daar werden zooveel illusies gevormd, dat, toen het knerpen der kiezelsteen en hen waarschuwde, dat ze de oprijlaan der villa waren opgereden, zij allen de opmerking maakten, dat de weg zoo bijzonder kort geduurd had.

Nu ze zoo dicht Rolfs huis waren genaderd, voelde Reinier toch iets ongewoons; het landgoed, waar Rolf was opgevoed, lag daar zoo aardig tusschen de boomen verborgen, het zag er zoo rijk en deftig uit, dat hij onwillekeurig voor Rolf, die toch zoo lang reeds zijn intieme vriend was, zeker ontzag begon te gevoelen, en gejaagd zich zelve afvroeg: ‘Zou ik mij wel ongedwongen in die kringen kunnen bewegen?’ Hij had wel zeer dikwijls met deftige lui omgegaan, maar toch nooit was hij in zulk een huis te logeeren geweest.

Het verbeterde er niet op, toen hij de vestibule binnenstapte. Die zware matten en loopers, waarop alle voetstappen versmoorden, die eikenhouten trapleuningen en deuren, het was of hun zwaarte zijn vroolijke stemming omlaag drukte. Maar toen Rolfs goedge, vroolijke stem hem nu uitnodigde, zich voor te nemen in zijn ouderlijk huis zooveel plezier te maken als maar mogelijk was, toen werd zijn oude natuur weer wakker, en was alle beschroomdheid geweken.

Ze openden nu de deur, die het dichtst bij hen was, en traden een ruim en prachtig gemeubileerd vertrek binnen, waar een stevige lunch op hen wachtte.

Rolfs ouders, zijn zuster en broertje zaten in de serre, die op die kamer uitkwam, op hen te wachten.

De kennismaking was spoedig afgelopen, en toen ze allen aan tafel gezeten waren, bemerkte Reinier wel, dat de hartelijkheid die hem immer zoo tot Rolf had aangetrokken, een karaktertrek was van geheel dat huisgezin.

Hoe heerlijk vertoonde zich hier de werking der hartelijkheid! Ieder gevoelde zich thuis, als vanzelf alle stijve vormen vergetend. Men lachte en schertste, zonder dat er op gelet werd, of de lach wel zacht en gedistingeerd genoeg was. Neen, de lach klonk daar helder en breed, tot vroolijkheid stemmend, zoodra men hem hoorde, ook al wist men nog niet eens, waarom gelachen werd.

Henriette, Rolfs zuster, een brunette met oogen zoo zonnig bruin, amuseerde zich ook uitstekend, en vond het dol plezierig, dat de jongens haar 's middags ook mee wilden nemen. Het zou een eenvoudig fietstochtje wezen, uitsluitend om Reinier op de hoogte der omgeving van Valkenburg te stellen.

Nog eenige vriendinnen van haar uit den omtrek zouden meegaan en er werd voor gezorgd, dat ze tijdig een boodschap hiervan kregen.

Om zeven uur zou het diner zijn; ze zouden dus nog tijd genoeg hebben. Ze moesten zich echter eerst uitrusten voor het tochtje en trokken naar hun kamers.

Daar dreigde een oogenblik Reinier weer bevangen te worden door die zelfde gedrukte stemming, doch spoedig was het voorbij, en begon hij het zelf een kluchtig idee te vinden, dat hij zoo'n kamer voor acht dagen de zijne kon noemen. 'Wat een pracht,' dacht hij onwillekeurig, terwijl hij een blik wierp op het kolossale mahoniehouten bed, dat door den sierlijken hemel met zware, roode gordijnen een vorstelijk aanzien had. Het lokte niet tot slapen uit, maar scheen er slechts tot sieraad te staan. Zoo waren ook de andere meubelstukken....

'Zeg, Reinier, waar blijf je toch?' klonk eensklaps Rolfs stem buiten de deur.

'Ja, ik kom,' riep deze haastig terug en opende de deur, hetgeen hij al tien minuten geleden had kunnen doen, want al dien tijd had hij onbeweeglijk de kamer rondgekeken.

Buiten stond alles al gereed; de vriendinnen waren ook al aanwezig en er werd overeengekomen, dat men elkaar maar aanstonds bij de namen zou noemen, waar niemand iets op tegen had.

Toen ging men op weg, en Reinier, die de eenige vreemdeling onder hen was, werd nu voortdurend overstelpt door een menigte namen, die hij geen van alle in zulk een korten tijd kon onthouden, zoodat zijn bekendheid met den omtrek niet al te groot werd; maar daar Henriette het best de wegen scheen te kennen, en zij hem dus dikwijls daarover onderhield, kwam hij in de verzoeking te wenschen, nog eens meer in zulke onbekende streken te komen.

Daarenboven wist Rolf op zulk een aangename wijze de historische herinneringen, aan de plaatsen verbonden, mee te deelen, dat het schoone met het leerzame hier verbonden werd, zonder dat iemand het bemerkte.

Een uur voor het diner zou men weer thuis zijn, was er gezegd, om dan het een en ander te gebruiken, en van de vermoeienissen te bekomen, voor men aan tafel ging.

Ze waren nu aan de Valbrug en vonden het beter zoo langzamerhand terug te rijden. Doch wat zagen ze daar in de verte een stofwolk opvliegen? Men kon nog niet goed onderscheiden, wat het was.

'Een ruiter,' meende er een.

'Een paard en kar,' riep een ander.

't Is een rijpaard, dat op hol is!' zei Reinier, wiens oogen erg scherp waren.

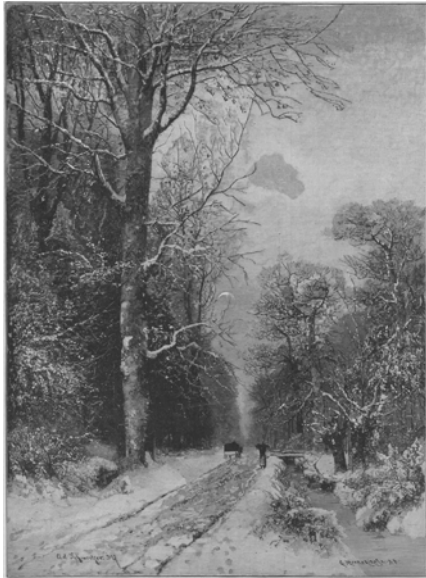
Het gezelschap vloog van de fiets af en stoof, op het hooren van die woorden, uiteen naar den kant van den weg, ook Reinier ging mee, doch toen hij zijn fiets in het gras had gelegd, ging hij den weg weer op, tot groote ontsteltenis van zijn clubje.

Doch hij hoorde hun roepen niet. De moedige natuur, die zijn vader en zijn oom zoo gekenmerkt had, kwam bij hem boven. Het lokte hem aan, onder de oogen zijner

vrienden iets mannelijks te verrichten. Oom Kees' woorden kwamen hem nu ook te binnen, en gaven hem zekerheid in zijn plannen. 'Jongen,' had hij eens gezegd in een gesprek over paarden, die op hol sloegen, 'jongen, als je zoo'n paard tegenkomt, vlieg het dan naar de teugels, ruk daar flink aan, zoodat het van den schok den hals naar beneden buigt, en je hebt het gewonnen, want dan is tevens zijn vaart gebroken!'

Waarom zou hij nu ook zoo niet doen, dacht hij; hoeveel ongelukken zouden misschien dan niet voorkomen worden!

Daar kwam het paard aangerend in zijn vliegende vaart; jong was het en lenig in al zijn bewegingen; de krachtige hoefslagen schokten op den grond en joegen wolken stof omhoog; terwijl de losse stijgbeugels, die het telkens raakten in de flanken, het aanzweepten tot nog wilder ren.

WINTERTOOI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AD. SCHWEITZER.

In zijn volle lengte had Reinier zich opgericht en wachtte het op, zijn blik slechts op den kop gericht. Een veerkrachtige sprong en hij had de teugels gegrepen. Flink zoo, Reinier, rukken, rukken nu maar! De paardenek boog, maar de schok was te hevig geweest, zoodat het beest ter aarde stortte, Reinier met zich sleurend, die zich niet meer los kon laten.

Een verward gespartel van pooten was al wat de toeschouwers zagen. Toen een doffe smartkreet, en Reinier lag, getroffen door een trap in de lendenen, op den vlakken zandweg....

(Wordt vervolgd.)

EEN SCHOUWBURGVERTOONING IN JAPAN.

De czaar en zijn luitenant. Historische vertelling.

Nicolaas Paulowitsj, die zijn den 1en December 1825 te Taganrog overleden broeder Alexander in de regeering was opgevolgd, vierde den verjaardag zijner troonsbestijging. In zijn gelijkvloers gelegen particuliere vertrekken wachtte de czaar op het bericht, dat zijn gasten waren aangekomen. Daarna besteeg hij met zijn gemalin Alexandra Feodorofna, de oudste dochter van koningin Frederik Wilhelm III van Pruisen, de fraaie, breede trap, die naar de pronkvertrekken van het aloude, beroemde Kremlin voerde. In de zalen, die twee verdiepingen hoog waren, bewoog zich het aanzienlijk aantal genoodigden, die den toeschouwer een kleurrijk beeld aanboden. Uit de verstafgelegen streken van het onmetelijk rijk waren de gasten

gekomen; de Krim, de Kaukasus, het verre Oosten hadden hun bewoners gezonden, en de vertegenwoordigers der tallooze volksstammen in hun bonte, schilderachtige kleederdrachten, die, met edelgesteente en diamanten versierd, dikwijls een vermogen waard waren, bewogen zich met verbazing en bewondering door de hun vreemde zalen. Eerst had men de Witte Zaal, waar reusachtige gouden kroonluchters van het plafond naar beneden hingen en prachtige marmeren beelden op voetstukken de geheele lengte der zaal versierden. Van hier kwam men in de zaal der St.-Andreas-orde, de eerste Russische ridderorde, door Peter den Groote voor de leden der keizerlijke familie, voor de vorstelijke personen en de opperbevelhebbers der troepen ingesteld; daarna kwam de zaal der orde van den H. Georgius, door Catharina ingesteld. Iedere hoge Russische ridderorde had haar eigen zaal, en de afbeelding der orde, met edelgesteente bezet, kwam voor op de reusachtige vleugeldeuren en op het damasten weefsel langs de wanden.

Met zijn gemalin aan den arm schreed de czaar door de met duizenden kaarsen hel verlichte zalen, zijn gasten begroetend en velen hunner met een minzaam woord toesprekend. Nicolaas Paulowitsj was in de beste luim, en de bijna sombere uitdrukking, die anders gewoonlijk op zijn gelaat lag, was geheel verdwenen.

Plotseling bleef hij staan: hij zag, hoe een jong, slank officier van zijn lijfwacht een dame den arm bood en haar naar de belendende zaal geleidde, waar de tonen der muziek het begin van den dans aankondigden.

Verwonderd keek hij den jongen officier na. Was dat niet Nicolajef Andrewitsj?

De czaar bezat een zeldzaam personengeheugen, herkende onmiddellijk iedereen, die eenmaal aan hem was voorgesteld, en kende ieder bij zijn naam. Hij bedroog zich niet, en toch moest hij zich ditmaal vergissen. Evenals iederen middag had hij ook nu het hem overhandigde rapport der hoofdwacht nauwkeurig ingezien en daarop den naam Nicolajef Andrewitsj als dien van den dienstdoenden officier gevonden. Vóór morgenmiddag werd de wacht niet afgelost; hoe kwam nu de jonge officier op het bal? Had hij zóó zijn plicht vergeten, dat hij zonder verlof den hem toevertrouwden post verliet, zijn dienst en zijn eed vergat? De aderen zwollen op zijn voorhoofd, en zijn omgeving zag het met schrik, want zij wist, dat dit het voorteeken was van een geweldige uitbarsting.

Maar met ijzeren wilskracht dwong de czaar zich tot kalm overleg: hij moest zich vergissen.

Bij het overlijden van czaar Alexander was de naaste erfgenaam van den troon, grootvorst Constantijn, weinige dagen na de troonsbestijging van Nicolaas I tot keizer uitgeroepen, hoewel de grootvorst in 1822 van al zijn aanspraken had afstand gedaan. Men ontdekte een militaire samenzwering, die Nicolaas met onverbiddelijke strengheid onderdrukte, en in dezen tijd was het geweest, dat hij den vader van den tegenwoordigen luitenant Nicolajef Andrewitsj, die hem trouw was gebleven en gewichtige diensten had bewezen, met gunsten overlaadde en den zoon tot diens intrede in het leger tot zijn lijfpage benoemde. Het was niet mogelijk, niet denkbaar, dat de jonge officier zoo lichtvaardig zijn loopbaan en de gunst van den machtigen keizer zou op het spel zetten.

Gerustgesteld voerde de czaar zijn gemalin naar de danszaal, om zich daar aan zijn gasten te wijden, maar toen hij den drempel der zaal overschreed, liep hij bijna Nicolajef Andrewitsj tegen het lijf, die zijn danseres naar een zetel geleidde. De jonge officier week behendig uit en deed of hij den czaar in 't geheel niet gezien had.

Deze echter keek hem met toornig fonkelende oogen aan: ‘Ik heb mij dus niet vergist. Uw straf zal niet uitblijven, maar op heeterdaad wil ik je betrappen.’

De czaar fluisterde zijn gemalin eenige woorden in het oor, ging toen door de zalen naar zijn particuliere vertrekken en liet zich door zijn dienaren pelsmuts en pelsmantel geven.

‘Wacht hier!’ gelastte hij en ging toen, door niemand vergezeld, naar buiten op het slotplein. Sedert de militaire samenzwering had de czaar de gewoonte, de wachten en posten dikwijls en onverhoeds te inspecteren. Iederen avond, vaak zelfs gedurende den geheelen nacht stond voor hem op het slotplein een kibitka gereed, een eenvoudig gesloten rijtuig. De czaar wilde op deze tochten door niemand herkend worden, door niets de algemeene aandacht trekken, en zoo reed ook nu de kibitka, door drie paarden getrokken, ongezien weg, nadat men den ingang van het Kremlin, de heilige poort, waaronder niemand met ongedekten hoofde mocht doorgaan, achter den rug had.

Tegen het schilderhuis geleund, het geweer, met de bajonet er op, tusschen de handen, stond een Tartaar voor de hoofdwacht op post, toen eensklaps het rijtuig kwam aanrijden en onmiddellijk daarop de czaar voor hem stond. Schrik en verbazing grepen den soldaat dermate aan, dat hij niet in staat was de militaire honneurs te brengen; het geweer ontviel zijn hand, maar de czaar zag het niet. Met vlugge schreden trad hij het wachthuis binnen, door een teeken met de hand rust gebiedend. Door het vertrek, waar de manschappen zich ophielden, kwam hij in de wachtkamer der officieren. Een oogenblik aarzelde hij nog, daarna opende hij met een korten, krachtigen ruk de deur en bleef als versteend op den drempel staan: voor de tafel zat Nicolajef Andrewitsj, de beenen over elkaar geslagen, gemoedelijk een sigaret rookend, verdiept in het lezen van een boek. Hij scheen het binnentreden van den bezoeker niet gehoord te hebben; als toevallig sloeg hij de oogen op en sprong toen snel in de hoogte. Met vaste stem bracht hij rapport uit; zwijgend hoorde de czaar hem aan en verliet toen, zonder een woord te hebben gesproken, het wachthuis.

Korten tijd later was hij weer in de feestzaal, vroolijker en gelukkiger dan in het begin van den avond. Het verheugde hem, dat hij zich vergist had en dat zijn vermoeden onjuist was gebleken. Bijna be kroop hem een gevoel van schaamte, dat hij een zijner officieren had kunnen verdenken.

Daar klonken de tonen van een wals, en met dezelfde danseres als te voren danste Nicolajef Andrewitsj hem voorbij.

De czaar sloeg de hand aan zijn voorhoofd. Waakte of droomde hij? Zag hij geesten of spoken? Hij wilde de zaak uitvorschen, en nogmaals hield zijn kibitka weinige minuten later voor het wachthuis stil.

Toen de czaar de officierskamer betrad, zat Nicolajef Andrewitsj in dezelfde houding als te voren aan zijn tafel, en met groote oogen keek hij verwonderd zijn keizer aan. Deze liet zijn blik lang en vorschend op den officier rusten, daarna keerde hij zich om, zonder een woord te spreken, en reed weer naar het Kremlin. Toen hij echter door de rijen zijner gasten schreed om zijn gemalin te naderen, meende hij heel duidelijk Nicolajef Andrewitsj naast zijn dame te zien, gereed voor den dans.

En nog eens reed de czaar naar het wachthuis: als razend stormden de paarden voort, en in den kortst mogelijken tijd was Nicolaas aan het doel van zijn tocht. Hij wilde de zaak tot klaarheid brengen; maar toen bij de officierskamer betrad, zat Nicolajef Andrewitsj voor zijn tafel; het hoofd rustte op den rechterarm, de nog glimmende sigaret lag op den grond, het boek op de knieën van den slaper, wiens ademhaling rustig en regelmatig was.

Zacht, zooals hij gekomen was, ging de czaar heen. Geruimen tijd nog woonde hij het feest bij, altijd weer meende hij de gestalte van den jongen officier te zien, - de volgende dag zou en moest hem opheldering brengen.

Nog vroeger dan gewoonlijk stond czaar Nicolaas op. De slaap was hem ontvlucht, tevergeefs had hij uren lang over de oplossing van het raadsel nagedacht. Vlug kleepte hij zich en gaf toen een zijner adjudanten bevel, den officier der hoofdwacht bij hem te ontbieden.

Weinige minuten later stond de jonge officier voor den czaar.

‘Gij hebt tot van middag de wacht?’ vroeg Nicolaas.

‘Om u te dienen, Majesteit.’

‘En gij hebt gisterenavond mijn bal bijgewoond?’

Dreigend klonk de stem van den geweldige, en de officier, die voelde, hoe een doodelijke bleekheid zijn wangen kleurde, sloeg den blik neer. Hij had den moed niet, den czaar aan te zien, die alleen door zijn indrukwekkende verschijning iedereen ontzag wist af te dwingen.

‘Nu, zijt gij op het bal geweest? Ontbreekt een officier van mijn lijfwacht de moed, om de waarheid te zeggen?’

‘Neen, Majesteit!’ Fier hief de luitenant het hoofd op en zag zijn keizerlijken meester open en vrij in het oog. Vast en zeker klonk zijn stem, toen hij zei: ‘Als Uwe Majesteit het vraagt, ja, ik ben op het bal geweest.’

‘Dan heb ik mij tòch niet vergist,’ vervolgde de czaar, ‘maar hoe was het je mogelijk, te gelijker tijd ook in de wachtkamer te zijn? Wat noopte je, het bal te bezoeken, je post te verlaten? Ik wil alles weten, alles.’

De czaar zweeg, en ook de jonge luitenant bewaarde een oogenblik het stilzwijgen, waarna hij zei: ‘Zooals Uwe Majesteit beveelt. Gisterenmiddag, kort nadat ik de wacht had betrokken, bracht mijn oppasser mij een brief, die in mijn woning was afgegeven. Die brief was van een dame, die ik lief heb en die ik hoopte als vrouw mijn huis binnen te voeren.’

‘En mag ik den naam van die dame weten?’

Een oogenblik aarzelde de spreker, daarna zei hij: ‘Tot uw dienst, Majesteit, maar ik zweer u, dat de jonge dame niets van mijn vergrijp weet en niet medeplichtig is. Haar naam is Malka Paulofna Iwanof.’

‘Toch niet de dochter van den strengen commandant mijner residentie?’

‘Dezelfde, Majesteit. Wij houden reeds lang van elkaar, zonder dat het ons tot dusver gelukt was, de toestemming van haar vader te verkrijgen. Gisteren nu schreef mij Malka Paulofna, dat haar vader door ziekte verhinderd was het hofbal te bezoeken, dat zij er zelf echter naar toe zou gaan, en dat het haar des te meer verheugde, mij nu ongestoord te kunnen spreken, omdat zij mij iets gewichtigs had mee te deelen. Zij veronderstelde, dat ook ik het feest zou bijwonen, daar al de officieren van het garnizoen waren uitgenoodigd en zij niet wist, dat ik de wacht had. Toen ik den brief had gelezen, was mijn eerste gedachte, haar bericht te zenden, dat ik door den dienst verhinderd was te komen, maar ik verwierp dat plan, daar ik geen mogelijkheid zag, haar ongemerkt een briefje te kunnen zenden. Uur op uur verliep, de aanvang van het bal kwam steeds meer nabij, en steeds krachtiger werd in mij de wensch, haar ook maar voor een oogenblik te kunnen zien en spreken, het verlangen te weten, wat Malka Paulofna mij had mee te deelen. In mijn binnenste werd een tweestrijd gevoerd tusschen liefde en plicht, - ik bezweek en ging naar het bal.’

‘En waart gij niet bang, door mij herkend te worden?’

‘Neen, Majesteit, mijn liefde deed mij alle gevaren gering toeschijnen. Ik trad de feestzaal binnen en vond spoedig Malka. Met haastige woorden vertelde zij mij, wat er gebeurd was: haar vader had haar gedreigd, haar naar zijn zuster te Odessa te zenden, indien zij niet binnen drie dagen besloot, den door haar vader uitverkoren bruidegom de hand te reiken. Ik moest haar raad geven en helpen, haar zeggen, wat zij moest doen. Daar voelde ik den blik van Uwe Majesteit op mij rusten; - in mijn bezorgheid voor Malka had ik aan mij zelf, aan mijn eigen veiligheid niet meer gedacht. Ik wist, dat Uwe Majesteit mij had herkend. Ik las verbazing op het gelaat van Uwe Majesteit, mij hier te zien, hoewel mijn naam op het rapport der wacht had gestaan.

‘Gij zijt verloren,’ zei mij een inwendige stem; tevergeefs zon ik op redding, want ik wist, dat, indien ik in hechtenis werd genomen, iedere mogelijkheid verdwenen was, om Malka te helpen. Daar kwam deze gedachte bij mij op: Er is maar één middel: Zijne Majesteit moet in den waan worden gebracht, dat gij niet dezelfde zijt als de officier van de wacht, en dit kan alleen door de nabijheid

van Zijne Majesteit te zoeken en u zoo vrij en ongedwongen mogelijk te bewegen. Dit deed ik, daarbij nauwkeurig lettende op elk van uw bewegingen. Toen zag ik, dat Uwe Majesteit den uitgang naderde; ik wist. Sire, dat u de wacht zou inspecteeren en mij op heeterdaad betrappen. Ik had het wel willen uitjubelen van vreugde, want nu was ik gered.'

Verrast keek de czaar in het jeugdige gezicht van den spreker. 'Gered? Verklaar u nader.'

'Wij kennen allen,' vervolgde Nicolajef Andrewitsj, 'de gewoonte van Uwe Majesteit om in het geheim de wacht te inspecteeren, en wij weten, dat tot dit doel steeds een kibitka gereed staat. Voorzichtig volgde ik u de trap af en het slotplein op, verborg mij in een donkeren hoek, tot uw kibitka mij voorbijreed, en sprong er toen achter op, zoodat Uwe Majesteit mij niet zien kon.'

'Hebt gij dat gewaagd?' stoof de czaar op. Woede en toorn verwrongen zijn trekken, en het scheen, of hij den spreker wilde verpletteren.

Kalm zag deze hem in het gezicht. 'Uwe Majesteit gelastte mij de waarheid te zeggen. Ja, ik heb het gewaagd; wilde ik op tijd het wachthuis bereiken, dan moest u zelf, Sire, mij daarheen rijden.'

'En hoe kwam het, dat ik je in de wachtkamer vond, als ik daar binnentrad?'

'De kibitka van Uwe Majesteit moest, om vóór het wachthuis te kunnen stilhouden, achter dat gebouw omrijden, dan een straat links afslaan en dan nog een betrekkelijk grooten afstand afleggen. Voor mij was de weg korter: als het rijtuig den achterkant van het wachthuis voorbijreed, sprong ik er vlug af, en snelde door een kleine achterdeur naar mijn kamer. Ik had volop tijd licht aan te maken, een boek te nemen en een sigaar aan te steken. Dan kwam Uwe Majesteit, en ik las in uw trekken, Sire, de verbazing. mij hier te zien, het leedwezen, mij zooals u meende, ten onrechte verdacht te hebben. Ik wilde op de knieën vallen en u alles bekennen, maar het kon niet, ik moest het bedrog volhouden, ik moest weer terug naar het bal. Had u mij daar niet meer aangetroffen, dan zou u hebben geweten, dat ik zonder verlof de wacht had verlaten, dat het mij echter op raadselachtige wijze gelukt was, het wachthuis weer vóór u te bereiken. Die gedachte mocht bij Uwe Majesteit niet opkomen, wilde ik mij niet aan een zware straf, Malka Paulofna aan een verbanning naar Odessa blootstellen. Zoo wachtte ik, nadat ik door de kleine deur weer op straat gekomen was, tot uw rijtuig voorbijkwam. Weer sprong ik snel achterop, en toen u, Sire, de balzaal weer betrad, was ik er al. Ik zag, hoe Uwe Majesteit bij mijn aanblik verschrok, als stond een geestverschijning voor u; ik begreep, wat er in uw binnenste omging, weer volgde ik Uwe Majesteit. Tweemaal nog, Sire, reed u mij zelf naar het wachthuis, en even dikwijls reed u mij terug. Driemaal, Sire, vond u mij op mijn post; ik meende, dat het mij gelukt was, het wantrouwen van Uwe Majesteit te verdrijven; het is mij niet gelukt, - ik wacht mijn straf af.'

De jonge officier zweeg; hij hief thans de oogen op en keek den keizer in de oogen. Zijn gezicht was doodsbleek; hij wist, dat een zware straf hem wachtte, dat hij misschien zijn leven verbeurd had, maar uit zijn trekken sprak geen angst, doch kalme vastberadenheid.

Doordringend keek de czaar hem aan, als wilde hij met zijn oogen in de ziel van den officier lezen, daarna zei hij:

'En Malka Paulofna Iwanof?'

Een blijde glans kwam in de oogen van den luitenant: ‘Zij is in veiligheid, zij heeft mijn raad opgevolgd en reeds het ouderlijk huis verlaten. Zij is op weg naar goede menschen, die zich harer zullen aantrekken, tot haar vader tot andere gedachten is gekomen.’

Weer flitste er een straal in het oog van den czaar: ‘Hoe komt gij daartoe, het meisje zulk een raad te geven? Waar is zij heen gevlucht? Ik wil het weten.’

‘Majesteit, dat is een geheim, dat ik enkel met Malka Paulofna Iwanof's toestemming mag verraden, - ik heb plechtig beloofd, tegenover iedereen te zwijgen, ook tegenover Uwe Majesteit.’

‘En als ik u nu dwing, haar verblijfplaats te noemen?’

‘Uwe Majesteit kan mij dooden, maar dan gaat het geheim met mij in het graf.’

De spreker verhief zich in zijn volle lengte, en zoo fier klonken zijn woorden, dat de czaar met welgevallen den blik op hem liet rusten. De aderen op zijn voorhoofd effenden zich langzamerhand, toorn en verbittering verdwenen; hij zag in den officier niet meer den schuldige, die op zijn straf wachtte, maar den man, die voor het voorwerp zijner genegenheid strijdt en daarvoor alles, zelfs zijn leven, met blijdschap wil ten offer brengen. Niet gering was het gevaar geweest, waarin de luitenant zich had begeven - de stem van den spreker verried door haar sidderen den angst, dien hij gisteren gedurende den stouten rit had uitgestaan. Niet ieder zou den moed tot zulk een vermetel waagstuk hebben gehad, en dat Nicolajef Andrewitsj dien moed had getoond, beviel den keizer.

Bij hartstochtelijke naturen, zooals die van czaar Nicolaas, wisselen allerlei gemoedsaandoeningen even snel af als de gedachte, en zoo speelde nu een vriendelijk lachje om zijn mond, toen hij zei:

‘En als ik nu Malka Paulofna's verblijf wenschte te weten, om haar terug te laten halen en met u beiden haar vaders toestemming voor uw huwelijk te vragen, moogt gij ook dan nog uw geheim niet prijsgeven?’

Nu zonk de jonge officier op de knieën en kuste de hand van zijn keizerlijken gebieder.

Glimlachend hief de czaar hem op. ‘Ik zal uw voorspraak bij den commandant zijn, maar uw plichtverzuim moet gestraft worden. Begeef u dus dadelijk naar generaal Iwanof en meld u bij hem aan voor vier en twintig uur kamerarrest. Hij zal weten, waarom zijn dochter gevlucht is, en hij zal u liefdevol opnemen. Vertel hem niet, wat wij gesproken hebben, en ga nu heen.’

Nog eenmaal kuste Nicolajef Andrewitsj de rechterhand van zijn keizer en verliet toen, stralend van geluk, het vertrek, om de opgelegde straf te ondergaan.

Politieke bloementaal.

Bloemen te beschouwen als vertolksters van gedachten, gevoelens en gewaarwordingen, is een oud gebruik, dat, naar men wil, uit het zonnige Oosten afkomstig is, maar overal toegepast en overal begrepen wordt. Wie kent niet de taal der rozen, der viooltjes, der vergeet-mij-nieten?

Maar de bloemen spreken soms nog een andere taal dan die van het hart, een veel minder dichterlijke, die van de politiek.

Den oorlog der huizen York en Lancaster in de vijftiende eeuw om den troon van Engeland noemt men den Rozenoorlog, omdat hij onder het zinnebeeld der roos werd gevoerd, daar de aanhangers van het huis York een witte, die van Lancaster een roode roos als veldteeken aan hun hoeden en als kleinood aan hun helmen voerden.

Shakespeare heeft in het tweede bedrijf van het eerste deel van zijn *Koning Hendrik VI* het uitbarsten der vijandelijkheden geschilderd. In den tuin van den Tempel, het vroegere ordeshuis der Tempeliers te Londen, zet Richard Plantagenet, hertog van York, zijn aanspraken en rechten op de kroon uiteen. Daar evenwel zijn aanhangers aarzelen, door woorden lucht te geven aan hun gevoelens, noodigt hij hen uit, hun gedachte te vertolken door een zinnebeeldig teeken. Wie een echt edelman is, zoo zegt hij, en meent, dat ik waarheid spreek, plukke met mij van deze struik een witte roos.

Hierop plukt zijn tegenstander, de graaf van Somerset, een roode roos en noodigt ieder, die 'geen lafaard of vleier is en de partij der waarheid durft omhelzen,' uit, zijn voorbeeld te volgen.

Alsnu kiezen al de aanwezige lords en heeren partij en plukken of een witte, of een roode roos. Dit gebeurde op een zomeravond van het jaar 1452, waarmee de dertigjarige Rozenoorlog begon, die honderdduizenden menschenlevens kostte, waarin tachtig prinsen van den bloede het leven lieten en de oud Normandische aristocratie het onderspit dolf.

De anjelier heeft in Frankrijk na den val van Napoleon I politieke beteekenis gekregen. Reeds in 1815, kort na het herstel der Bourbons, werd de roode anjelier het herkenningsteeken der aanhangers van Napoleon; daarentegen tooiden de koningsgezinden zich met de witte anjelier. Eerst later werd het viooltje het kenteeken der Bonapartisten, vooral na den val van het tweede keizerrijk. Voor tien jaar droegen weer de Boulangisten donkerroode anjelieren als herkenningsteeken in het knoopsgat, terwijl de socialisten en radicalen in Frankrijk den rooden ooievaarsbek hebben aangenomen. Al deze bloemen, die vaak afwisselen, zijn op den bodem der eerste Fransche revolutie gegroeid en staan tegenover de witte kleur van het koningschap.

Wit is in Frankrijk de kleur der oude monarchie, der Bourbons; een 'witte' - men denke aan de zoogenaamde *Blancs d'Espagne* - zooveel als een legitimist, een koningsgezinde. Dat komt hier vandaan, dat de Fransche koningen acht eeuwen lang (sedert Lodewijk VII) de lelie in hun wapen en de witte lelievlag voerden, een met gouden leliën bezaaide witte banier. Dat veranderde met de Revolutie: toen kwam de zoogenaamde tricolore, de rood-wit-blauwe vlag en kokarde als zinnebeeld der drie standen en der nieuwe staatsidee op. De legitimisten hebben de driekleur nooit erkend; na het herstel der Bourbons in 1815 moest zij voor het wit wijken. Lodewijk Filips nam in 1830 wel de driekleur in plaats van de witte vlag aan, maar toen de legitimistische partij na den val van het tweede keizerrijk den graaf De Chambord als Hendrik V op den troon wilde brengen, leed deze poging schipbreuk op de weigering des graven, om de driekleur in plaats van de witte lelievlag als nationaal zinnebeeld te aanvaarden.

Tegenwoordig voeren de drie partijen in Frankrijk ieder een der kleuren van het rood-wit-blauw: de witte anjelier is het kenteeken gebleven van het koningschap, het blauwe viooltje dat van het keizerrijk, terwijl de republikeinen het rood als hun kleur beschouwen.

In Londen werd in 1880 de sleutelbloem plotseling tot de lievelingsbloem van lord Beaconsfield verklaard: zij verbeeldde voortaan het conservatisme, gaf den stoot tot de oprichting van den 'Primula-bond' en verjongde als het ware de partij. Een passender bloem kon de oude staatsman niet kiezen: zij kondigt de lente aan, ziet er lichtgeel uit en is - de hoofdzaak bij politieke bloemen! - goedkoop. Den 19en April 1881 stierf lord Beaconsfield; sedert dat jaar daalt op dien dag een regen van sleutelbloemen over Londen neer. In dichte scharen stroomt de met sleutelbloemen

getooide menigte naar Parliament Square, naar het monument van den grooten doode, dat onder de gele bloemen geheel verdwijnt.

Bekend is, dat de Deutsche keizer Wilhelm I de blauwe, uit Sicilië afkomstige en met het graan verbreide korenbloem tot zijn lievelingsbloem had verkoren. Zij was de bloem zijner moeder, koningin Louise, een toonbeeld van volharding en trouw. In den zomer van het jaar 1808 keerde de koningin met haar zonen van Memel naar Koningsbergen terug. Daar brak op het open veld een rad van het rijtuig. Er moest gewacht worden; de kinderen plukten korenbloemen, de moeder vlocht er een krans van, dien zij den elfjarigen prins Wilhelm op het hoofd zette. Op dien krans waren de tranen der door Napoleon vernederde vorstin gevallen, en de latere Deutsche keizer vergat nooit het oogenblik, waarop zijn moeder hem met een krans van korenbloemen had getooid.

Bij de Platen.

Kleederdrachten in Grauwbunderland. -

In de laatste jaren is de belangstelling voor het behoud van oude, schilderachtige kleederdrachten zeer levendig geworden. Niet alleen in ons land, maar ook in Beieren, in Tirol, in Zwitserland heeft men tentoonstellingen gehouden, om het platteland van het prijsgeven zijner eigenaardige en vaak zoo bekoorlijke dracht te doen afzien. Of men hierin zal slagen in een tijd als de onze, welks geest het is alles gelijk te maken, is een andere vraag, maar loffelijk is het streven zeker.

Merkwaardig was de tentoonstelling, voor eenigen tijd te Chur, de hoofdstad van Grauwbunderland, gehouden van de vrouwendrachten, die in dat groote en afgesloten kanton in zwang waren of in zwang waren geweest. Kleederdrachten, sedert tientallen van jaren verdwenen en vergeten en het tegenwoordige geslacht nauwelijks meer bij name bekend, werden uit het donker der kasten te voorschijn gehaald en althans voor een poosje weer in het kleurrijke leven teruggebracht. Ieder dal, als het ware een land op zich zelf, had zijn eigen type, en het geheel leverde een hoogst schilderachtigen aanblik, zooals men uit de gravure in dit nummer kan zien. Zou het nu niet jammer zijn, als al deze typische kleederdrachten weer voorgoed werden weggeborgen en men zich vergenoegde met, of liever de voorkeur gaf aan de conventionele, stijllooze japonnen, van de steden afgekeken?

POESJE EN DE INKTKOKER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DREHER.

Wintertooi. -

Rustigmooi is het winterlandschap in dit nummer. IJl beuren de bladerlooze woudreuzen hun stammen omhoog, het getakte zwaar bevracht met sneeuw, hel afstekend tegen de zwarte boomenmassa van het woud. En aan den anderen kant van den ruigen weg de lage knotwilgen, thans nog lager schijnend door den sneeuwlast, die op hen drukt, en de smalle sloot met haar onregelmatige oevers.

Ook op den breeden weg zelf ontbreekt de tegenstelling niet: een arme vrouw, die, met een takkenbos gesprokkeld hout op de schouders, moeizaam voortstompelt, en een voornaam heer, die, in een warmen pels gehuld, geen last heeft van de koude en zich door zijn rijtuig laat brengen waar hij wil wezen. Maar toch zou het nog heel goed kunnen zijn, dat de arme vrouw in haar schamel kleed tevredener en gelukkiger was dan de rijke heer, want niets is bedrieglijker dan de schijn.

Een schouwburg in Japan. -

De Japanner is over 't algemeen een liefhebber van uitgaan en van pretjes, en legt daarbij veel meer ijver en volharding aan den dag, dan bij zijn werk. Zoo blijft hij in den schouwburg op zijn plaats tot het heele stuk uit is, en dat wil wat zeggen, want de voorstelling begint 's morgens al vroeg, om zes of zeven uur, en duurt tot 's avonds.

Het bezoeken van den schouwburg is een feest voor het heele gezin. De rijken huren een loge en laten zich gedurende de voorstelling allerlei ververschingen brengen uit het bij den schouwburg behorende theehuis. De minder bemiddelden brengen hun proviand voor den dag mee en beschouwen het theater als een soort bivak, waar men zich zoo gemakkelijk mogelijk installeert.

Het schouwburggebouw beantwoordt niet geheel en al aan de voorstelling, die men zich in Europa van dien tempel der kunst maakt. Het is niet veel meer dan een groote schuur met het tooneel aan het eene en den ingang aan het andere einde. In de lengte bevinden zich gewoonlijk aan weerszijden twee rijen loges, maar het meerendeel van het publiek vindt plaats in het parterre, met matten bedekte en genummerde plaatsen op den vloer. Zijn stoel brengt de toeschouwer zelf mee in den vorm van zijn beenen. Naast het tooneel bevindt zich een soort kooi voor het orkest: eenige mannen of vrouwen, die op instrumenten, welke veel gelijkenis hebben met een gitaar, de woorden der spelers met korte akkoorden, op bijzondere plaatsen ook met gezang begeleiden, een muziek, die voor Europeesche ooren niets uitlokkends heeft. Van het tooneel voert rechts en links een houten pad dwars door het parterre. Dit zoogenaamde bloemenpad (op onze gravure is een gedeelte van het rechterpad zichtbaar) dient behalve voor het publiek ook dikwijls als entree voor optredende spelers; een wandelaar, die uit de verte komt, kan op deze wijze gemakkelijk het allengs naderen aanduiden, plechtige optochten hebben ruimte om zich op te stellen, en, wat hoofdzaak is, het publiek heeft gelegenheid, de kostbare gewaden, de gezichten der spelers enz. van nabij in oogenschouw te nemen.

De tooneelstukken behandelen meest geschiedkundige onderwerpen met moord en doodslag. Bloedige gevechten, afgehouden hoofden, kruisigen en het opensnijden van den buik zijn daarbij aan de orde van den dag en worden met groote nauwkeurigheid en blijkbare voorliefde ten tooneele gebracht. In Japan zou het publiek bepaald ontevreden zijn, als een terechtstelling niet precies naar alle regelen der kunst geschiedde, als bij voorbeeld een kruisiging, die een half uur in beslag moest nemen, ter wille van zwakke zenuwen een weinig bekort werd.

In een der Japansche stukken komt een tooneel voor, waarin een der spelers door een langdurige marteling tot bekentenis moet worden gebracht. Hij wordt op een plank gebonden, deze schuins gelegd en de man voortdurend met water overgoten, dit alles om toch maar zoo dicht mogelijk bij de werkelijkheid te komen, waarin het water mond en neus van den gefolterde vult en hem zoo doet stikken.

Een voorname rol bij de schouwburgvertooningen spelen de 'koerombo's' of negers. Het zijn zwart gemaskerde, dikwijls ook ongemaskerde gestalten, die als vleermuizen over het tooneel fladderen, nu eens iets aan het toilet van een speler verschikken, dan weer hem zijn rol toefluisteren (zooals op onze gravure te zien is) of met kaarslicht aan lange staken de hoogst gebrekkige tooneelverlichting te hulp komen, om het gezicht van den sprekenden of grimassen trekkenden speler of diens kostbaar gewaad hel te verlichten.

Ondanks de aandacht, waarmee men de voorstelling volgt, heerscht toch allesbehalve volstrekte stilte in een Japanschen schouwburg. Als er niet gegeten

wordt, houden de vrouwen zich bezig met haar waaiers, de mannen met rooken Vóór het tooneel is het schreien van kinderen en het uitkloppen van pijpen even weinig hinderlijk, als de timmerman achter het tooneel, die ongegeneerd de decors voor het volgende bedrijf in elkaar klopt. Komt dit bedrijf aan de beurt, dan wordt het tooneel, dat meestal als een draaischijf is ingericht, 180 graden gedraaid en klaar is Kees. Het slot van zulk een ‘theaterdag’ is gewoonlijk een goede maaltijd in het theehuis.

Poes en de inktkoker. -

Poesjes zijn gewoonlijk speelsch, maar nu is een inktkoker al een heel ongeschikt voorwerp om mee te spelen. Dit heeft ook het aardige poesje op onze gravure ondervonden, dat al heel gauw den inktkoker had omvergeworpen, zoodat de inhoud over het witte vel papier verspreid werd. Maar ook poesjes hagelwit pootje werd zwart gekleurd, en nu haast het zich, de zwarte vlek af te wasschen. Dit oogenblik heeft de schilder uitgekozen voor een genre-stukje, een der best geslaagde in dit soort.

Allerlei.

Een Chineesche sage. -

De keizer Yewang van China, die vóór vele eeuwen over het Hemelsche Rijk regeerde, had, volgens een Chineesche sage, een zeer mooie gemalin, die echter nooit lachte of een vriendelijk gezicht zette. Dit deed den keizer grootelijks leed en hij liet niets onbeproefd, om zijn gemalin tot vroolijkheid te stemmen, maar alles was vruchteloos. Nu had de keizer bevolen, dat, indien de roofzuchtige Tartaren in het land vielen, vuur op de bergen ontstoken, de trommen geroerd en op de bazuinen geblazen moest worden, opdat de mandarijnen van het leger onmiddellijk met hun scharen zouden aanrukken. Eens echter beval Yewang, om de slagvaardigheid van zijn leger op de proef te stellen, dat deze teekenen zouden gegeven worden, zonder dat de Tartaren verschenen waren. Er ontstond groote beweging in heel het land, het leger was weldra bijeen, alleen waren de zeer practische zonen van het Hemelsche Rijk verwonderd, dat er geen vijand te zien was en men dus nutteloos zich zooveel moeite had gegeven. En daar de mandarijnen zuinig op hun neus keken, wat tot vroolijke tooneelen aanleiding gaf, lachte de mooie keizerin daar hartelijk mee.

Dit beviel den machtigen Yewang en hij herhaalde die manoeuvre nog dikwijls, terwijl hij telkens de grap met een vroolijk gastmaal besloot. De mandarijnen hadden hier al spoedig de lucht van, en weldra verschenen zij maar alleen op het gastmaal, zonder zich om hun soldaten te bekommeren. Twee jaar later vielen de Tartaren werkelijk in het land, en ofschoon de uitgezette wachtposten vuur aanstaken, op hun ver-klinkende trommen sloegen en in de bazuinen bliezen, kwamen er geen mandarijnen opdagen om het bevel over de troepen op zich te nemen. De Tartaren hadden nu gemakkelijk werk, zij hadden weldra de hoofdstad bereikt, vermoordden duizenden, zelfs den keizer Yewang en zijn mooie gemalin, staken dorpen en steden in brand, sleepten honderden in gevangenschap weg en plunderden het land.

Een origineele courant. -

De heer Moller redigeert, drukt en brengt zelf te Godthaab, in Groenland, de eenige krant rond, namelijk de *Kalorsmik*, die maandelijks verschijnt en in de taal der Eskimo's geschreven is.

Het abonnement kost voor drie maanden twee eenden, voor een jaar een marter, terwijl men voor een enkel nummer een kip moet betalen.

Dat de heer Moller goede zaakjes maakt, bewijst dat hij nu een houten heining om zijn tuin bezit, wit en rood geschilderd, een onfeilbaar teeken van grooten rijkdom in deze verre streken.

Vogelmoord. -

Volgens een opgave van den Britschen consul in Venezuela is het nauwkeurig aantal vogels, die daar in 1898 gedood werden, om voor versiering op dameshoeden te dienen, 1.538.738.

Aantal talen. -

Voor zoover men thans weet, worden over de heele wereld meer dan 6000 talen en dialecten gesproken.

[Nummer 49]

Langs een omweg, door Wladen.

IV.

Wat de trap van een paard al niet uitwerkte.

Reiniers krachtig gestel was spoedig weer in orde. In den eersten tijd was hij bij Rolf in huis verpleegd, doch toen hij wat beter werd, was hij overgebracht naar zijn geboortestad, waar oom Kees hem afgehaald had, en onophoudelijk beweerde, dat hij maar niet kon begrijpen, dat Reinier een ongeluk met een paard gekregen had. Groômoë's teedere zorgen hadden hem spoedig geheel opgeknapt, doch nu eerst begon de ellende.

HET WONDER VAN DEN H. BLASIUS.

Een inwendig letsel maakte hem ongeschikt voor verdere opleiding tot een rang in het leger.

De verslagenheid, door dat bericht teweeggebracht onder zijn bekenden en vrienden, was groot, en algemeen had men medelijden met den ongelukkigen student, die zoo zijn schoonste plannen zag vernietigen.

Reinier zelf was er ontzettend van in de war; hij kon het niet begrijpen, dat nu een ander leven hem wachtte.

Het kwam hem zelfs vreemd voor, als hij zoo iedereen hoorde spreken over de plannen, die hij nu moest maken.

Nieuwe plannen? Hij had ze niet; hij had zich zijn leven nooit anders voorgesteld, dan als dokter zich zelf op te offeren voor zijn zieken, en in de oprechte liefde van de vrouw zijner keuze daarvoor belooning te vinden. En nu was dat alles verdwenen? Dat was haast niet te gelooven.

Oom Kees had echter niet stilgezeten; overal had hij geïnformeerd of geen andere studie-

beurs Reinier weer kon helpen, doch de uitkomst was, dat voor dit jaar alle pogingen nutteloos waren, omdat het reeds te laat voor het aanvragen was.

‘Wat zal je nu toch gaan doen, Reinier,’ zoo vroeg hij weer eens op zekeren avond; ‘we moeten een besluit nemen, want zoo blijven zitten, gaat toch niet. Kom, kerel, laat den moed niet zakken; vooruit, hoor, als je nu maar eens iets hieromtrent wou zeggen, dan konden we ten minste pogingen in het werk stellen, om je keus te bevredigen!’

‘Oom, ik weet het waarlijk niet,’ antwoordde Reinier, ‘ik ben van alle kanten overstelpt met raadgevingen, zoodat ik mijn keus onmogelijk meer weet te doen. Daarenboven zijn al die werkkringen nieuw voor mij, zoodat ik niet weet of bij nadere kennismaking mijn keus wel de ware zou blijken. Het studieleven, waar ik geheel in thuis was, waarin ik mij oprecht gelukkig gevoelde, dat is voor mij voorbij....’

‘Da's klets,’ viel oom daarop in, terwijl hij zich in zijn ijver voor Reiniers welzijn meer en meer opwond, ‘dat is eenmaal gebeurd, en, waarachtig, je vader zou zich schamen, als hij zijn zoon zoo ziekelijk week hoorde redeneeren. Wees een man van vast karakter!’

‘Ja, maar, Kees,’ zoo verdedigde groômoë Reinier, terwijl ze, over haar bril heen, bezorgd naar dezen zag, ‘je moet ook bedenken, dat Reinier een ontzettende slag getroffen heeft, dien hij, begrijpelijkerwijze, niet eensklaps te boven is.’

‘Dat kan wel, moeder,’ antwoordde de voogd, ‘doch daarvoor is hij een man en tevens een soldatenkind, om den toestand flink onder de oogen te zien. Hij moet begrijpen, dat hij zoo toch niet kan blijven zitten!’

De vrede zou misschien verstoord zijn geweest, als niet Bet binnengekomen was, en gezegd had, dat ‘meheer Smit er was.’

‘Laat mijnheer maar in deze kamer, Bet,’ beval groômoë.

Reiniers gedrukte stemming was door een plotselinge vreugde vervangen, toen Rolf de kamer binnentrad; het was of met hem alle vroegere dagen weer terugkwamen en zijn verschijning Reinier deed vergeten, dat hij geen student weer zou zijn.

‘He, Rolf,’ zoo ging hij op hem toe, ‘daar doe je me een groot plezier mee, dat je komt.’

‘Zou je dan denken, dat ik je zoo in eens vergat,’ antwoordde deze, terwijl hij hartelijk Reiniers handen drukte, ‘neen, ik heb erg veel in den geest met je meegemaakt, hoor!’

Oom Kees begon beducht te worden, dat dit bezoek aanstonds Reinier geheel en al in de war zou brengen, en om dat te verhoeden, gaf hij Rolf, - toen deze het laatste hem de hand kwam geven - door hortende bewegingen met zijn vuist, Reinier met de oogen aanwijzend, te kennen, dat een weinig aanporren voor den patiënt noodzakelijk was.

Rolf kneep even de oogen dicht, om te verklaren, dat hij zulks begreep en ging zitten.

‘Nu, Reinier,’ zei hij toen, ‘heb je al veel verdere plannen gemaakt?’

‘Och,’ antwoordde deze, die in het geheel niet verwacht had, dat Rolf daarover zoo in eens zou zijn begonnen, ‘nog niet zoo heel veel; het blijft altijd zoo uiterst moeilijk.’

Oom Kees begon al heen en weer te schuiven, en groômoë hield haar hart vast voor hetgeen er komen zou. Doch Rolf voorkwam hem.

‘Nu,’ zei hij, ‘als je dan nog zoo goed als niets besloten hebt, heb ik een mooi voorstel.’

‘Dat zullen we hebben,’ riep de voogd, terwijl hij dichter bij de tafel schoof, en ook de anderen toonden belangstelling.

‘Ik moet van pa zeggen,’ ging Rolf verder, ‘dat een vriend van hem, een burgemeester op een flink Geldersch dorp, wien hij toevallig het ongeluk vertelde, zich bereid verklaard heeft, je een plaats te geven op zijn secretarie, waar je eerst goed de gemeente administratie kunt bestudeeren, om dan misschien door protectie, die pa je wel kan bezorgen, hier of daar burgemeester te worden.’

Het klonk aanlokkelijk, hier of daar burgemeester worden, en het scheen, dat Reinier er wel zin in had.

‘Dat is werkelijk aardig van je pa, en een prachtig voorstel,’ haastte oom Kees met nadruk, vooral op het laatste, in het midden te brengen, als wilde hij Reinier een weinig bij de beslissing helpen.

Doch dit behoefde niet, want Reinier was sinds de woorden van zooeven beginnen te begrijpen, dat hij met mijmeren geen steek vooruitkwam. Iets moest hij toch probeeren! Was dit dan niet het beste?

‘Nu,’ zoo begon hij, ‘als je zoo goed wil zijn, zeg dan aan je pa, dat ik gaarne dat voorstel aanneem, en breng hem dan tevens mijn hartelijksten dank over voor zijn hulp.’

‘Flink, zóó mag ik het hooren,’ viel oom Kees daarop in, met een stemverheffing als commandeerde hij een eskadron huzaren, ‘nu moeder, nu de flesch weer eens op tafel, daar willen we op drinken.’

De flesch werd gehaald en recht vroolijk werd die avond nog doorgebracht vol hoop op de toekomst, die zoo onverwacht zich weer zoo gunstig voordeed. Reinier leefde weer geheel op, en was de terneergeslagen kerel van zooeven niet meer; doch het blijdeste van allen was groômoë, want haar pleegkind zou nu geen zorgen meer hebben, en zij zelf was ontheven van het lastige middelaarschap bij mogelijke speeches van oom Kees over vastheid van karakter.

V.

Reinier op het Geldersche dorp.

Geen twee dagen later was Reinier reeds opgeroepen. Aanstonds had hij er zich heen begeven, en toen hij op zijn nieuwe kamers in het Geldersche dorp kwam, was hij vol frisschen moed om aan den arbeid te gaan.

Eerst had hij kennis gemaakt met den burgemeester, een kalm, deftig man, wiens vriendelijke manieren Reinier aanstonds ingenomen hadden.

Nu dezen morgen zou hij voor het eerst op de secretarie verschijnen, en was buitengewoon verlangend te weten, hoe het werk hem zou bevallen.

De zaal, die in dat Geldersche dorp tot secretarie was ingericht, was niet grooter dan een ruime kamer; vijf schrijftafels stonden er in, en een soort van loket, in de deur aangebracht, was de aangewezen plaats voor de Geldersche bevolking om daar haar zaken te komen bespreken.

De secretaris was een klein, onooglijk mannetje; een ‘model dienstdoener’ zou oom Kees hem genoemd hebben, en met reden, want urenlang kon hij met zijn personeel twisten, of op dit of dat onduidelijk geschreven verhuisbiljet een ‘i’ of een ‘e’ voorkwam; een bril en eenige roode haren - die, omdat ze onder den neus hingen, den naam van knevel droegen - gaven hem een onvriendelijk voorkomen, hetwelk

niet verbeterd werd door het zwarte mutsje, dat altijd, wanneer de secretaris op het kantoor was, op zijn hoofd zat, en na den diensttijd boven zijn schrijftafel aan een spijker hing.

Zijn onmiddellijke onderdaan, de commies, had diezelfde eigenschappen, doch in mindere mate, en de twee ambtenaren beweerden, dat zulks alleen gekomen was door zijn omgang met den secretaris, hetgeen zijn goedig uiterlijk ook scheen te bevestigen.

Op hem volgden twee ambtenaren, die gelijk in rang waren; één daarvan was een Fries, en gaf bewijzen van zijn landaard door een helderen kop en breede schouders; de andere daarentegen was noch breed, noch helder van hoofd en daarom ook immer het mikpunt van den secretaris, die zijn leven vergalde en zelfs in zijn droom en een hoofdrol speelde, bij welke gelegenheden hij meer moed bezat om tegen te spreken dan overdag, want vrees voor ontslag, waardoor hij zijn arme moeder niet meer zou kunnen onderhouden, legde hem steeds het zwijgen op.

Den morgen, dat Reinier het zaaltje binnentrad, was de burgemeester ook daar, om hem met het personeel bekend te maken.

‘Mag ik u voorstellen, heeren, mijnheer Beekman,’ zeide hij, en vervolgens op de heeren, die voor hem stonden, wijzend, ging hij verder: ‘Mijnheer Van der Brocken, onze secretaris, mijnheer Huizen, de commies, en de heeren Vierstra en Van Beuningen, uw collega's. Mijnheer Van der Brocken zal uw inst ucteur zijn, zoolang dit noodig blijkt; ik wensch u veel succes!’

Daarna verdween hij, tot Reiniers spijt, in een zijkamer, die door schuifdeuren in gemeenschap stond met de secretarie. De commies volgde hem, daar hij dien morgen moest assisteeren.

‘Wel, jongmensch,’ zoo liet zich de lijzige, krakende stem van den secretaris nu hooren, ‘kunt u goed schrijven?’

Weg waren Reiniers illusies, en iets spottends speelde er om zijn lippen, toen hij antwoordde: ‘Daar heb ik nooit zoo erg op gelet!’

‘Ja, ziet u, daar dient u toch op te letten,’ sprak dezelfde stem weer, doch nu iets nijldiger, ‘in een betrekking zooals de uwe is dat een der hoofdvereischten!’

Arme Reinier, wat heb je het ver gebracht met je studie; mooi, netjes schrijven, regelmatig, duidelijk schrijven, dat is nu je levensdoel!

Het bloed steeg Reinier naar de wangen, want hij voelde het vernederende van dat gezegde; iets onheilspellends flikkerde in dat anders zoo zachte oog, en de handen, die dat hollende paard tot staan hadden gebracht, begonnen veel lust te krijgen, dat lijmerige ventje over de lessenaars heen te werpen.

Doch is zich zelf beheerschen niet een edeler deugd? Wist dat mannetje wel iets van mijn vorige positie, zoodat van beleedigen bij hem geen sprake was? Dat alles vloog door Reiniers hoofd, en verdwenen was alle toorn; kalm was het weer daarbinnen, den stroom gelijk, wiens vlakke waterspiegel slechts even door een windzuchtje gerimpeld werd.

‘Nu,’ zoo vervolgde de secretaris, ‘we zullen het dan maar afwachten; en als u soms niet mooi kan schrijven, zult u het moeten leeren! We zullen nu maar eens beginnen, ziet u, met de instructie. Het makkelijkste maar het eerste, doch,’ liet hij er scherp op volgen, ‘dat wil nog niet zeggen, dat u dat makkelijkste maar zoo in eens zult snappen. Begrijpt u dat?’

Geen bevestiging of ontkenning volgde er van Reiniers kant op die vraag, en daarom zette de secretaris zijn instructie maar voort. ‘De gemeentebesturen boeken hunne bevolking, overeenkomstig het koninklijk besluit, in registers.’

‘Dat begrijp ik,’ antwoordde Reinier als van zelf op die nuchtere inleiding.

‘Zoo, mijnheer, begrijpt u dat?’ viel de lijzige stem weer in, ‘het zou anders evengoed kunnen zijn, dat de gemeentebesturen hunne bevolking niet in registers boekten!’

De man sprak luid, en de twee overige ambtenaren hadden geheel het gesprek al kunnen verstaan; de Fries vond het vermakelijk en beet, half lachend, op zijn witte snor, onbevreesd door het bewustzijn, dat de secretaris tegen hem niets dorst te zeggen; zijn collega daarentegen vond zulks maar half aardig, en werd gekweld door een angstig voor gevoel, dat aanstonds de bui naar hem zou overdrijven.

‘Nu, mijnheer,’ hoorden ze weer verder, ‘de bevolking wordt dan geboekt in registers. Gaat nu een gezin uit de gemeente, dan halen we dat gezin door; komt er een gezin bij, dan schrijven we het in. Hier heb ik nu een gezin, dat vandaag uit de gemeente gaat; wat zult u nu met dat gezin doen?’

‘Doorhalen, meester,’ wilde Reinier op denzelfden toon nadreunen, doch hij bedwong zich weder, en zonder een woord te spreken, haalde hij, krassend met de pen over het papier, dat gezin in het register door.

‘t Is goed, mijnheer,’ liet de secretaris er weer op volgen, ‘doch een weinig beleefdheid zou u nog wel mogen leeren!’

Weer antwoordde Reinier niets, en de secretaris, die bij al zijn lust tot dreinen niet zóóveel moed bezat, begon vreesachtig te worden voor zijn zwijgenden leerling. Hij gaf hem daarom maar eenige ingekomen verhuisbiljetten, met bevel deze in het register over te brengen, en kroop achter zijn schrijftafel.

Binnen een kwartier was Reinier reeds klaar, doch hij gevoelde geen lust om den secretaris

te waarschuwen en nam het lokaal eens nauwkeurig op.

Wat is het toch dor en saai in zoo'n kantoorlokaal, zoo dacht hij bij zich zelf, je krijgt nu juist een gevoel of je opgesloten zit. 't Was toch vroeger wat anders! - Vroeger anders, zoo kwam zijn verstand hier tegen op; vroeger werden toch ook de dagen gesleten in een zaal, waar je alleen de stem van den professor hoorde, daar kon je evenmin uit als je wilde. Reinier zag in, dat hierop niets te zeggen viel, maar toch, toch, hij vond, dat het vroeger anders was! 't Scheen, dat de studie je dat alles niet deed bemerken, en dan daarbij was hij daar zoo geheel doordrongen geweest van den geest zijner omgeving. 't Was een wereld op zich, met een eigen taal, een eigen maatstaf van wat geestig, wat niet geestig was, vol verschillende eigenaardigheden, waarvan anderen niets begrepen. Daar was hij nu buitengesloten; was het dan te verwonderen, dat hij zich niet op zijn gemak voelde?

'Zeg eens, mijnheer Beekman,' zoo schrok de dreinende stem hem wakker, 'als u soms denkt, dat u hier gekomen is om niets te doen, heeft u het mis, hoor, en als u toch zoo graag zakjes maakt,' ging hij verder, terwijl hij zijn schitterende brillen-oogen op het verhuisbiljet richtte, dat Reinier zonder het te bemerken tot een peperhuisje gedraaid had, 'zou ik maar liever kruidenier worden, daar zou u meer aanleg voor hebben, dan voor eenig verstandelijk werk!'

Dat was te veel, met een slag wierp Reinier het register dicht, haalde jas en hoed en liep de zaal uit, tot groote verbazing der achterblijvenden.

Hoe heerlijk scheen buiten het zonnetje, en wat speelde het windje frisch om zijn kloppend voorhoofd! Een heerlijke Octoberdag! Het prachtige bosch, dat voor hem lag, dunner van bladertooi dan in den zomer, doch rijker van kleurentinten, bood een schouwspel, dat de longen vrijer en dieper deed ademen. Ja, hier moest bij wat blijven en in die heerlijke nat uur zijn kalmte weervinden. Het ruischen der hooge hoornen klonk hem zoo vreemd in de ooren; 't was of ze zuchtten van medelijden met hem, en toen hij zich neergelegd had op het zachte gras, bracht die groote, eenzame stilte om hem heen, hem zóó van streek, dat hij begon te snikken als een kind hij, bijna een man....

't Was middag, eer hij zijn eenvoudig kamertje in het dorp weer binnentrad, met het vaste voornemen naar Amsterdam te zullen schrijven, hoe het hem gegaan was dien eersten dag, welk voornemen geheel nutteloos werd door een telegram, dat hij op tafel vond liggen.

Het was van oom Kees en bevatte slechts weinige woorden; doch geen uitvoerige karakterschets had ooit beter kunnen weergeven zijn oprechte soldatenziel, die geen omwegen kent, doch elke waarheid, hoe schrikkelijk ook, vermeldt, als ware het de gewoonste zaak der wereld.

'Groômoedige dood; een beroerte, kom over.'

Ja, Reinier, wel was er reden toe, dat ge eensklaps doodsbleek werdt, en telkens en telkens die woorden herlaast, alsof het nog mogelijk ware, dat ge je vergist hadt! Kom jongen, ga naar Amsterdam; er rust nog een plicht van laatste eerbewijzing op je!

(Wordt vervolgd.)

Het geweten.

I.

George de Chaverny was met zijn rechtskundige studies bezig. Zijn familie had hem een vlekkeloozen naam, tradities van eer en fierheid nagelaten, maar zijn vader, een klein ambtenaar in de provincie, bezat geen vermogen, want hij had er de voorkeur aan gegeven, het meisje, dat hij liefhad, en niet een huwelijksgift te trouwen. Georges moeder was al lang overleden, en zijn vader riep, toen hij zijn laatste uur voelde aanbreken, zijn zoon bij zich en zei tot hem:

‘Ik laat geen schulden achter; dat is mijn geheel vermogen. Uw eerste studies zijn ten einde. Ga naar Parijs en geef dezen brief aan advocaat Lance, die mijn vriend is en u een plaats zal geven op zijn kantoor. Bij hem kunt ge den kost verdienen en middelerwijl uw studies voortzetten. Vergeet nooit, dat uw vader met een gerust gemoed is gestorven, omdat hij altijd enkel de stem van zijn geweten heeft gehoorzaamd.’

Hij keek George met liefde aan en zei met zwakke stem: ‘Kus mij voor de laatste maal.’

George drukte een kus op het ijsskoude voorhoofd, dat de dood reeds had aangeraakt. De grijsaard verloor het bewustzijn. Een uur later scheen hij te ontwaken en fluisterde tweemaal: ‘Ik ga heen.... ik ga heen.’

Hij keek zijn zoon met een eigenaardigen blik aan en zei: ‘Het geweten!’

Daarna stierf hij.

Een maand later was George secretaris bij advocaat Lance. De advocaat was een strenge man, die door zijn zwijgen thuis zijn welbespraaktheid in het paleis van justitie goed maakte; daar hij geleerd, geestig, welsprekend, vaak ook scherp was, vreesde men hem wel, maar droeg hem geen genegenheid toe.

George de Chaverny verdiende bij hem driehonderd franks in de maand, zeker meer dan hij noodig had om bescheiden te leven en zijn boeken en lessen te betalen. Maar hij was zwak en bood geen weerstand aan de verleiding van het Parijsche leven. Hij speelde, won en verloor, en doorliep de geheele toonladder van aandoeningen, die onafscheidbaar zijn van het spel.

In een speelclub is het goud niets; het spel maakt aan het goud gewoon; het goud heeft voor den speler geen waarde meer. Ieder speler is lichtzinnig en geeft even gemakkelijk uit als hij wint. Hij werpt het geld door het open venster op straat.

Op zekeren morgen komt Chaverny bleek en uitgeput op het bureau van advocaat Lance op den boulevard Saint-Germain, nadat hij den nacht in het speelhol heeft doorgebracht. Zijn mouwen zijn groen gekleurd, zoo krachtig en langdurig heeft hij daarmee op het groene doek der tafel gedrukt, waarop hij zijn heele winst van den vorigen dag en nog 25.000 franks - op eerewoord - verloren heeft.

Hij heeft tot den volgenden avond - zoo vordert het de ‘eer’ - tijd, om zijn schuld af te doen. En in zijn kantoor voor zijn lessenaar gezeten, denkt hij er in koortsige opgewondenheid, met roode oogen en de kin op zijn hand steunend, over na, wat hij moet doen en wat er van hem zal worden.

De 25.000 franks winnen? Maar hoe? Leenen? Maar van wien? Van zijn chef, den strengen advocaat, die voor menselijke zwakheden ontoegankelijk is en zeker niet zou aarzelen hem te ontslaan, hem in ieder geval niet zou redden? Hij zou het niet durven wagen.

Zijn oogen vestigden zich op de brandkast, waarvan hij den sleutel bezat en waarin zich ongeveer 50.000 franks bevond. Daar was redding, maar daar was ook de misdaad.

De voormiddag ging in angst en zorg om. Advocaat Lance kwam uit zijn bureau in dat van George de Chaverny. De jonge man was zoo bleek, zijn blik zoo zonderling, dat de advocaat hem tweemaal achtereenvolgens vroeg:

‘Ben je ziek?’

‘Neen, mij scheelt niets,’ antwoordde George met trillende stem.

Tegen elf uur ging hij heen, om te ontbijten, maar het was hem onmogelijk iets te eten. Nu dwaalde hij rusteloos over de kaden met brandend hoofd en door de hardnekkige gedachte aan den diefstal achtervolgd.

Was het eigenlijk wel diefstal? Neen, enkel een leening voor korten tijd, waar niemand van wist. Hij wilde 30,000 franks nemen, zijn schuld betalen en met de overige 5000 franks zijn geluk beproeven. ‘Je zal winnen, je kan alles weer goed maken, je zelf redden; aarzel niet.’

Tegen twee uur was hij, nog altijd besluiteloos, weer op zijn bureau; in zijn binnenste werd een zware tweestrijd gevoerd. Advocaat Lance trad binnen, zag haastig een aantal aktenstukken na en zei toen tegen Chaverny:

‘Ik rijd naar Châteauroux, waar ik in de zaak Dellereaux moet pleiten. Ik zal drie dagen wegblijven. Tot ziens!’

Een half uur later was George alleen; geen getuige was te vreezen, en de brandkast lokte hem steeds sterker aan.

Was het dan werkelijk een diefstal? Neen, een leening, dat was alles. Een leening, die hij den volgenden dag weer zou teruggeven en waarvan de advocaat nooit ook maar een vermoeden zou hebben.

Hij sluit zorgvuldig de deur, laat den sleutel in het gat steken, ten einde niet door een onbescheiden blik verrast te worden, en laat de gordijnen omlaag. Hij is klaar. Niemand kan het zien, de boodschaplooper is voor meerdere zekerheid uitgestuurd. Haastig schuift hij de letters van het slot naast elkaar, zijn handen sidderen, zijn hart klopt niet meer, groote zweetdruppels bevochtigen zijn voorhoofd. Als hij de zware deur opent, deinst hij achteruit, want hij meent daarachter het vergeelde, magere gezicht van den stervende te hebben gezien, dat hem met zachten blik aanstaart, en hij meent ook de beide woorden te hooren, die zijn vader met zwakke stem tot hem sprak ‘Het geweten!’

Hij droogt zich het voorhoofd af en begint te lachen. Zijn krampachtig toegenepen vingers houden dertig biljetten van duizend franks omklemd. De brandkast is weer gesloten, de gordijnen zijn weer opgehaald, de zon overstroomt het bureau met haar gouden stralen, op straat rollen de omnibussen voorbij. Er is niets veranderd; er is enkel een dief meer op de wereld.

Des avonds betaalt hij in de club zijn speelschuld; tegen middernacht doet hij de bank springen, en als hij 's morgens, dronken van het spel en waggelend op zijn beenen, weggaat, neemt hij 50,000 franks mee, die hij heeft gewonnen.

Om tien uur liggen de dertig biljetten van duizend franks weer in de brandkast. Het is voorbij. Hij heeft niets meer te vreezen, niets dan de herinnering.

Doch den geheelen dag siddert hij, want hij zegt bij zich zelf: ‘Indien advocaat Lance was teruggekomen, indien de diefstal ontdekt was! het hing immers maar van een toeval af, - dan was hij onteerd en verloren geweest!’

II.

Twintig jaar zijn verlopen. Advocaat Lance is dood. George de Chaverny is gehuwd, en wij vinden hem, door inspannenden arbeid reeds grijs geworden, terug als president eener jury te Parijs. Hij heeft een vrouw, die hij innig liefheeft, een dochter, die zijn oogappel, een zoon, die zijn trots is. Niets ontbreekt hem om gelukkig te zijn, en hij is het ook, want de herinnering aan de zonde uit zijn jeugd is langzamerhand uitgewischt.

De zitting, die geopend zal worden, levert geen belangwekkende gevallen op. Gewone misdadigers zullen voor de jury verschijnen, vaste klanten van de gevangenis en de galeien. Chaverny bladert in de stukken, die men hem heeft ter hand gesteld: vier inbraken, een valsheid in geschrifte en een oplichterij.

Plotseling trekt een der zaken zijn aandacht. De eerste protocollen, het verhoor van den beschuldigde, zijn bekentenis, zijn levenswijze, alles verscheurt hem het hart. En als hij alles gelezen heeft, staat hij ontsteld op en roept uit, de hand aan het voorhoofd brengend: ‘Het geweten! het geweten!’

Hij meent verkeerd gelezen te hebben en begint opnieuw. Neen, hij heeft zich niet vergist, het is zoo. Lavardin, de kassier van het huis Janselme in de rue du Sentier, was een speler. - Zooals ook eenmaal George. - Op zekeren dag verloor hij, stal 5000 franks uit de brandkast van zijn patroon, met de hoop, dat hij ze zou terugwinnen en ze, zonder achterdocht te wekken, weer zou teruggeven. - Evenals George. - Maar hij had verloren en het gat niet kunnen stoppen. Men had den diefstal ontdekt, Lavardin was in hechtenis

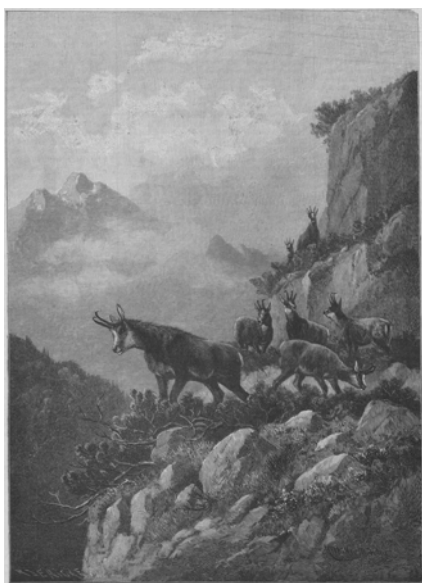
genomen en zou thans voor zijn misdrijf terecht staan.

‘En ik, ik zal over hem richten!’ fluisterde Chaverny ontzet. ‘Is het mogelijk? Droom ik niet? In hoever is deze ongelukkige schuldiger dan ik, zijn rechter? Zijn misdaad is ook de mijne... Moet ik hem veroordeelen?’

Begrijpt men den vreeselijken angst van dit hart, waarin de herinnering aan den vroegeren misstap wel ingesluimerd, maar niet geheel uitgewischt was? Hij dacht er eerst aan, zijn ontslag te nemen, maar dan zou een ander, misschien heel streng, zijn plaats innemen en Lavardin tot het maximum der straf veroordeelen. Was het niet veeleer zijn Plicht, te blijven, om jegens den ongelukkige toegevend te kunnen zijn?

De dag der behandeling was aangebroken.

Lavardin verscheen bijna kalm voor den sidderenden president, wiens voorhoofd gloeide van koortshitte. De zaak kon niet lang duren, want Lavardin legde een volledige bekentenis af.

STEENBOKKEN IN DE ALPEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. MÜLLER.

‘Ik had niet het voornemen te stelen,’ zei hij weenend. ‘Ik vertrouwde te winnen en mijn patroon alles te kunnen teruggeven, voordat hij achterdocht zou opvatten. Wat ik den volgenden dag niet kon doen, had ik misschien een dag later kunnen verrichten.’

De president luisterde aandachtig. Hij beschouwde den wanhopigen jongen man, die over zijn voor altijd verwoest leven jammerde, met zoo groote oplettendheid, dat hij ten laatste meende, zijn persoonlijkheid af te leggen, zijn rooden hermelijnen mantel uit te trekken, de estrade te verlaten en Lavardin's plaats op de bank der beschuldigten in te nemen.

‘Mijnheer de president,’ zei Lavardin, ‘ik heb een moeder, die oud en ziekelijk is. Zij woont buiten Parijs, en iedere maand stuurde ik haar, opdat zij kon leven, de helft van mijn traktement. Zij weet niets van mijn misstap, van mijn inhechtenisneming. Als u mij veroordeelt, zal men het niet lang voor haar geheim kunnen houden. Als zij niet van schaamte

VERCINGETORIX VOOR CESAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LIONEL-ROYER.

en wanhoop sterft, zal zij van honger omkomen.’

De verdediger was welsprekend. Met een werktuiglijk hoofdknikken gaf de president der jury, die vergat, dat zijn gezicht onbeweeglijk moest blijven en geen indrukken zijner ziel moest laten raden, zijn goedkeuring over diens argumenten te kennen en scheen hem zelfs aan te moedigen. Van tijd tot tijd ontmoette de blik van den rechter dien van den beschuldigde, en het was niet de laatste, die de oogen neersloeg. Zijn ambt geheel vergetend, meende Chaverny den verdediger voor hem zelf te hooren spreken, en met onderzoekenden blik beschouwde hij de gezworenen, alsof hij van hen zijn redding of ongeluk had te verwachten.

De procureur der Republiek eischte met kort en hard betoog de volledige toepassing der wet in al haar zwaarte.

De president zweeg; men keek hem aan. Hij moest de geheele zaak nog eens samenvatten en vreesde daartoe niet de kracht te zullen hebben. Maar eindelijk spreekt hij, en het is haast een verdediging van den beschuldigde, die hij laat hooren. Nadat hij de vragen heeft uiteengezet, waarop de gezworenen hebben te antwoorden, verlaat hij waggelend de zaal.

Eenige minuten gaan voorbij, een teeken met de bel wordt gegeven. Het hof treedt binnen en de jury verklaart Lavardin schuldig, neemt echter verzachtende omstandigheden in aanmerking.

De president is zeer opgewonden. Hij is ongewoon bleek en zijn oogen schitteren met zonderlingen glans. Zijn bewegingen zijn haastig, en zijn optreden heeft niets majestueus, zelfs niets waardigs meer. Soms strijkt hij met zijn lange, fijne, blanke vingers over het kale voorhoofd. Hij tracht zijn gedachten bijeen te verzamelen, en met zachte, stokkende stem zegt hij:

‘Het hof veroordeelt Lavardin met toepassing van verzachtende omstandigheden...’

Zijn stem wordt voortdurend zwakker, en nauwelijks hoorbaar eindigt hij:

‘Tot twee jaar gevangenisstraf.’

‘De president schijnt ziek te zijn,’ zeiden de rechters en advocaten, toen zij het paleis van justitie verlieten.

De Chaverny was in zijn woning in de rue d'Amsterdam teruggekeerd. Hij had op de vriendelijke woorden zijner vrouw, op de kussen zijner dochter niets geantwoord. Door een hevige koorts aangetast, begaf hij zich te bed.

Hij had zijn plicht gedaan, maar zijn plicht doodde hem.

Toch stond hij den volgenden morgen weer op. Hij ging uit, vroeg een audiëntie op het Elysée en had met den president der Republiek een onderhoud, dat een uur duurde. Toen hij het paleis verliet, had de heer de Chaverny roode oogen, of hij geschreid had.

Den volgenden morgen verscheen in het *Journal Officiel* de gratie van Lavardin.

In denzelfden nacht werd de president door een beroerte getroffen; in de weinige heldere oogenblikken, die hem overbleven, wendde hij zich tot zijn zoon, zooals eenmaal zijn vader gedaan had, en zei:

‘Het geweten!’

Dit waren de laatste woorden, die hij sprak.

De Nijl en zijn overstromingen.

Egypte met zijn beschaving van duizenden jaren, zijn raadselachtige lotgevallen, zijn ongetelde gedenktekenen van geslachten, die in het graf daalden en van Staten, die van de aarde verdwenen zijn, met zijn eigenaardige geographische gesteldheid en zijn merkwaardigen politieken toestand, trekt van jaar tot jaar meer de aandacht van Europa.

Voornamelijk toonde zich deze belangstelling, toen in den loop der laatste jaren een grootsch bewateringsplan bekend werd. Men wil niets minder, dan al het water van den geheelen Nijl bij Assoean tegenhouden. Een reusachtige dijk, dwars door de rivier, zou het zegenbrengende water tegenhouden, opdat het in kanalen naar de dorre vlakten van Boven Egypte kon worden geleid.

Het door Engelsche ingenieurs tot in bijzonderheden uitgewerkte plan stuitte echter tot nu toe op verzet bij Duitschland en Frankrijk, welke het gebruik van het Egyptische reservefonds voor dit doel niet wilden toestaan. Door het tot stand komen dezer grootsche onderneming, welke voor den Egyptischen landbouw van veel beteekenis is, zou, meende men, het bestaan van vele oude tempels en paleizen bedreigd worden. En zoo hebben deze archeologische bezwaren in vereeniging met de politieke afhankelijkheid in geldzaken tot heden de overwinning behaald op den te verwachten welstand en vooruitgang des lands.

Het loont wel de moeite, deze voorgenomen afdamming en haar voordeelen eens nauwkeuriger na te gaan. Daartoe moeten wij echter een blik werpen op den tegenwoordigen toestand der waterwerken.

Tusschen het politieke en het werkelijke Egypte bestaat een groot verschil. Het politieke Egypte strekt zich over zeven en een halve breedtegraad uit en beslaat een oppervlakte van 935.300 vierk. K.M. Het werkelijk bewoonde en bewoonbare Egypte daarentegen is niets anders dan de languitgestrekte oase van het Nijldal. De Lybische woestijn grenst in het westen, de Arabische in het oosten over de geheele lengte van Egypte aan de vruchtbare oevers van den Nijl. En door dit smalle dal zijn de menschen eeuwen lang op- en afgetrokken. Het geheele vruchtbare land, waarvan het vruchtbaarste in de delta ligt, omvat slechts 39.118 vierk. K.M. Ten tijde der Pharaos moet het bebouwde gedeelte van Egypte grooter geweest zijn. De sporen van kanalen in de richting van Suez en ook in het Nijldal wijzen er op, dat daar eens landbouw gedreven werd en misschien in bloei geweest is.

In de laatste jaren vooral moest het voor Egypte duidelijk worden, van hoe hooge beteekenis de sedert duizenden jaren beoefende landbouw voor het land is. Sedert de opening van het Suez-kanaal gaat de groote Oost-Aziatische handel niet meer van Alexandrië over Kaïro, doch rechtstreeks door het kanaal. Sedert Soedan door den Mahdi onveilig gemaakt werd, hield ook het verkeer met de Binnenlanden van Afrika op. Daardoor werd de toestand van het land nog meer afhankelijk van den rijkdom, door vader Nijl aangebracht.

Alléén daar, waar bij de aanhoudende reinheid en helderheid des hemels, bij de droge warmte der lucht, het water van den Nijl komt, heerscht vruchtbaarheid. Anders is rechts en links de woestijn.

Het wassen van den Nijl begint bij Assoean tegen het einde van Juni, bij Kaïro in het begin van Juli; hij bereikt in de eerste helft van October zijn hoogsten stand. Langzaam begint dan het water te vallen tot het einde van Mei, zoodat de laagste stand feitelijk slechts een paar weken in Juni duurt. Voor den landbouw is de gunstige hoogte ongeveer 12 meter. Blijft de was lager, dan heerscht droogte en dorheid in

Boven-Egypte, en, daar bijna de geheele bevolking van de opbrengst der velden moet leven, als gevolg hongersnood. Bereikt hij meer dan 12 meter, dan worden de akkers in de delta verwoest.

Ten tijde der overstroming biedt het Nijl dal een verrassenden aanblik. Tegen het einde van September is het vasteland verdwenen. Alleen de lange dijken, alleen de steden en dorpen op deze dijken duiken, met palmen en minarets versierd, uit de nevelige vlakte op. Wat men ziet, is geen rivier meer, ook geen meer, maar een zee, en honderden kleine eilanden schitteren er boven uit, zoodat eens Herodotus bij dezen aanblik zich in den Griekschen archipel verplaatst waande.

In dunne lagen zet zich nu het vruchtbare slib, dat in den regentijd vooral in Abessinië losraakt, op den akker vast. In goede jaren geeft een kubieke meter water 1½ KG. slijk. Dit slijk bestaat voor de helft uit organische stoffen, die in de kalkachtige, kleiachtige massa fijn verdeeld zijn. Als de Nijl zakt, bewaart de bodem de vochtigheid bijna tot aan den oogst, zoodat deze dan slechts weinig kunstmatige besproeiing noodig heeft. De door den Nijl in den loop der eeuwen achtergelaten vruchtbare aarde reikt gemiddeld tot een diepte van 10 meter. Daaronder liggen lagen zand, mergel, kiezel enz. De vruchtbaarheid der overstroomde landerijen is werkelijk zeer groot. Men meene echter niet, dat de grond onuitputbaar is. Ook hier moet gemest worden. Datzelfde geldt eveneens voor de velden der Egyptische oasen. De bronnen der oasen staan onder den grond met den Nijl in verbinding. Zoodra de stroom wast, borrelt ook daar het water met geweld uit de diepe gaten omhoog, zoodat het later over de naburige landen geleid kan worden.

Zoodra het water zakt, ontwikkelen zich alle planten vlug en krachtig. Het geheele Nijl-land is dan een prairie vol bloesems en aren.

Daarom is het in Kaïro tegen half Augustus een waar jubelfeest, als de rivier zóó hoog gewassen is, dat de sluis van het groote kanaal kan doorgestoken worden. Aan de oevers is een stad van tenten opgeslagen. Slangenbezweerders, dansers, waarzeggers en andere kunstenaars oefenen daar hun beroep uit. Men slurpt scherbet, koffie, zelfs den verboden wijn. Op de rivier kruisen heele vloeten van helder-verlichte schepen. Eindelijk komt de morgen. De pasja, de rechters zijn tegenwoordig. Daar wordt de dijk doorgestoken. De aardkolos begint te wijken en door de sluizen stort bruisend de oude Nijl. Op hetzelfde oogenblik dreunt uit duizenden monden de juichkreet door de lucht: 'De rivier komt, de rivier komt!'

De Fellah noemt den Nijl: 'Vader des Zegens'. Maar het water gedraagt zich niet altijd heel vaderlijk. Dikwijls stort hij zich schuimend en donderend naar zee en richt verschrikkelijke verwoestingen aan. Of wel weigert de 'Vader des Zegens' in zijn traagheid het zoo vurig begeerde geschenk en sluipt slechts langzaam door de dorre vlakte, langs de woonplaatsen der wanhopige Fellah's. Zoo konden b.v. in het jaar 1888, waarin de Nijl aanmerkelijk beneden de gemiddelde hoogte bleef, alléén in Boven-Egypte ongeveer 1000 vierk. K.M. bouwland niet besproeid worden. In zulk een jaar en ook voor veel bouwland, dat voor een geregelde overstroming te hoog ligt, moet van den zaai- tot den oogsttijd een kunstmatige besproeiing plaats hebben.

Deze is gewoonlijk zeer moeilijk. Dan moet het water met emmers geschept en in hooger gelegen slooten en slootjes gegoten worden, die het naar de velden voeren. Het is duidelijk, dat vooral gedurende het heete jaargetijde deze wijze van kunstmatige besproeiing slechts weinig water naar de dorstige velden leveren kan. Het werk is buitengewoon inspannend. Elke twee uren moet de waterschepper afgelost worden. En toch zijn er 60.000 van zulke schep-plaatsen aanwezig. Op andere plaatsen worden reusachtige schepraderen, met 8 tot 9 meter middellijn, voor hetzelfde doel geplaatst.

Met 35.000 schepraderen trachten de arme Fellah's vader Nijl rechts en links zijn zegen te ontwringen, dien hij anders zoo vrijgevig schenkt. In de velden der groote heeren en groote grondbezitters vindt men 3000 tot 4000 centrifugaalpompen, die door stoom in beweging worden gebracht.

Zooals men ziet, wil men twee dingen bereiken: Vooreerst mag het overstroomende water niet te snel afloopen en verder moet op goedkoope wijze het water het geheele jaar door uitgepompt worden.

Sedert eeuwen trachtte daarom de regeering den snellen afloop van het water te beletten. Ten tijde der Pharaos werden reeds een groot aantal reusachtige vijvers gemaakt, die door den Nijl gevuld werden en wier water later afgeleid werd.

Daar echter voor het verbouwen van suikerriet ook deze vijvers niet voldoende zijn, liet Mehemed Ali in de delta een groot aantal kanalen aanleggen, welke het geheele jaar door met water gevuld zijn. Deze kanalen zijn in groepen aangelegd. Bij elke groep behoort een hoofdkanaal, dat het Nijlwater in de bijkanalen voert. Mehemed Ali (1811-1848) liet door

Fransche ingenieurs dit geheele net in orde brengen. Daartoe werd Alexandrië met Kaïro door een kanaal verbonden. Deze waterweg maakt Alexandrië tot de grootste uitvoerhaven van Egypte en besproeit de vroegere zandachtige en woeste omgeving der stad. 250,000 Fellah's moesten bij dit werk handdienst verrichten; 20,000 van deze arme menschen vonden daarbij door ziekte en te groote inspanning den dood. Op die wijze kwam dit reusachtige werk voor de betrekkelijk kleine som van 3.600,000 gulden klaar.

Van 1858 tot 1863 werd een kanaal van Kaïro naar Nefisj, en van daar naar Suez gegraven. In 1890 werd in de delta het Tewfikkanaal geopend, dat 5 miljoen guldens kostte.

Het gewichtigste kanaal van Boven-Egypte is het Jozefskanaal, dat bij Farschut uit den linker oever van den Nijl komt en 350 K.M. ver den loop der rivier volgt aan de grens der Lybische woestijn. De geheele provincie Taijoein is een oase, die zonder dit kanaal onder het zand der woestijn zou bedolven worden.

In de laatste jaren werden nog millioenen guldens aan deze afwateringskanalen door Engelsche ingenieurs besteed.

Eindelijk werd nog een werk uitgevoerd, dat in de geheele wereld zijns gelijke niet vindt.

Twee en twintig K.M. ten noorden van Kaïro werd bij Kaljoeb een groot afdammings- en sluiswerk gebouwd. Dit werk werd begonnen in 1835 en eerst in 1890 door de Engelschen voltooid; het kostte het land *vijftig* millioen gulden.

Niettegenstaande deze reusachtige kosten kan de dam niet dat teweegbrengen, wat men verwachtte. Men wilde het water vier meter doen wassen, maar durft slechts één meter wagen, uit vrees, dat anders door de onberekenbare drukking het geheele kostbare werk zal vernietigd worden.

Om Boven-Egypte nu weer te helpen, heeft de Egyptische regeering besloten, boven den eersten waterval een reusachtig meer aan te leggen, om van daar uit het land van water te voorzien. Daartoe zullen 60 tot 100 millioen gulden noodig wezen.

Maar nu kwam de geheele geleerde wereld in beweging. Al die onnoemelijke schatten aan tempels en overblijfselen uit den ouden tijd kwamen dan in gevaar, en daarom verzetten zich Frankrijk en Duitschland krachtig tegen dit laatste plan.

Welke zijn nu de voordeelen, die Egypte uit den aanleg van dit meer zou trekken?

Een der eerste handelsplanten, het suikerriet, wordt in Boven-Egypte veel verbouwd. Tot het goed gedijen van dit gewas is echter behalve voortdurende warmte, onophoudelijke besproeiing noodzakelijk. Wegens den grooten arbeid en het daartoe vereischte kapitaal zijn bijna alle suikerplantages eigendom der regeering of van rijke pasja's.

Het katoen groeide vroeger in het wild en werd eerst sedert 1821 op bevel van Mehemed Ali bij wijze van proef aangeplant. De oogsten waren buitengewoon goed en de prijzen hoog, zoodat nu 4000 vierk. K.M. met katoen beplant zijn. Deze struik verlangt diepen, vruchtbaren grond, veel verzorging en herhaalde, zeer geregelde besproeiing. Dit zeer winstgevend bedrijf zal zonder twijfel door verbeteringen in den watertoevoer nog meer opbrengen.

Maïs wordt in de lage landen veel gezaaid en is het voornaamste voedingsmiddel der Fellah's.

Rijst levert een goede opbrengst en uitmuntende vruchten. Daar zij echter overvloedige besproeiing vordert, wordt zij slechts bij de monding der rivier geteeld.

Tarwe was reeds ten tijde der Pharaos het voornaamste gewas, dat in Egypte verbouwd werd, en neemt ook heden nog een oppervlakte van meer dan 5000 vierk. K.M. in. Maar zij is niet meer zoo voedzaam als voorheen. De grond is vele eeuwen lang zonder afwisseling van bezaaiing en zonder bemesting gebleven. Het water van vader Nijl is niet meer zoo zorgvuldig naar alle streken geleid. Daarom is de qualiteit en ook de quantiteit der tarwe verminderd.

Naast tarwe en maïs zijn ook boonen een voornaam voedingsmiddel der Fellah's. Uien worden veel gezaaid, vooral de kleine, zoete Madeira-ui, die in groote hoeveelheden uitgevoerd en duur betaald wordt.

Klaver wordt veel gezaaid en kan 6 tot 7 maal per jaar gemaaid worden. Het klimaat van Egypte is daarenboven bijzonder gunstig voor den wijnstok, die dan ook in oude tijden veel geplant werd. De voortreffelijke wijn werd naar Italië en Griekenland uitgevoerd en gold zelfs aan de tafels der Romeinsche keizers als een uitgelezen drank.

Sedert de verovering van Egypte door de Mohammedanen, wien de wijn geheel verboden is, heeft dit bedrijf geheel opgehouden. Mehemed Ali trachtte ook hier verbetering aan te brengen, maar zonder veel gevolg. Daar namelijk in Egypte de voortreffelijke wijnen der Zuid-Europeesche landen goedkoop te verkrijgen zijn, gaf de wijnbereiding in Egypte weinig voordeel,

Door een regelmatig wateraanvoer zouden de genoemde vruchtsoorten geheel andere resultaten geven, en zou dit vooral in de suikerindustrie merkbaar worden. Het Egyptische suikerriet bezit meer suikergehalte dan de in Europa gewonnen suikerbieten en is veel goedkooper. Daarom is nu reeds in Egypte weinig navraag naar Europeesche suiker.

Door een afdamming van den Nijl bij Assoean zou het kanalennet aanmerkelijk vergroot worden en zou de opbrengst van den grond ontzaglijk stijgen.

Heden nog ziet 'vader Nijl' millioenen minder gelukkige kinderen aan zijn oevers. Zal de toekomst verbetering brengen? Zal het groote plan, waarvan wij boven spraken, verwezenlijkt worden?

J. VAN DE BORN.

Bij de Platen.

De H. Blasius. -

Op den 3en Februari viert de H. Kerk de gedachtenis van den H. Blasius, bisschop van Sebaste in Armenië, in het jaar 316 als martelaar voor het geloof gestorven.

Tijdens de Christenvervolging onder keizer Licinius, wiens bevelen de stadhouder Agricola te Sebaste met bloeddorstige woede uitvoerde, verliet Blasius de stad en begaf zich naar den berg Angaeus, waar hem een rotsspleet tot schuilplaats diende. Daar werden de wilde dieren zoo vertrouwelijk met hem, dat zij uit zijn hand kwamen eten. Maar hij werd ontdekt, in de gevangenis geworpen en den volgenden dag voor de rechters gebracht. De heidensche stadhouder trachtte hem in het begin door vleierij en lofspraak tot afval te verleiden. Maar daar de heilige bisschop standvastig in de belijdenis van Christus volhardde, de afgoden duivels noemde en er bijvoegde, dat hun aanbidders het eeuwige vuur niet zouden ontgaan, liet Agricola hem met roeden geeselen en naar de gevangenis terugbrengen.

Toen hij voor de tweede maal in verhoor werd genomen, bedreigde de stadhouder hem met een smartelijken dood, indien hij niet aan de goden offerde. De bisschop antwoordde: 'Weg met de afgoden, die niet de scheppers van hemel en aarde zijn. De kwellingen, waarmee gij mij bedreigt, zullen mij in het eeuwig leven brengen.' Op deze moedige verklaring liet de tiran den belijder aan een paal ophangen en het lichaam met ijzeren kammen verscheuren. Blasius verdroeg die pijniging met blijden moed en werd, toen men alle pogingen ijdel zag, naar de gevangenis teruggevoerd.

Na eenigen tijd werd de bisschop voor de derde maal voor den stadhouder geleid, en daar hij ook nu weigerde de afgoden te aanbidden, dreigde de stadhouder hem in de zee te zullen werpen. En zie, toen deze bedreiging werd ten uitvoer gebracht, maakte Blasius een kruisteeken en bleef op het water, of het vaste grond ware, staan. Toen sprak Agricola het vonnis der onthoofding uit over den bisschop en twee zonen eener christen moeder, die reeds onthoofd was. Vergezeld van de twee onschuldige knapen, ging de heilige biddend naar de plaats der terechtstelling en ontving met hen blijde den doodelijken slag.

De H. Blasius wordt nog heden ten dage als patroon tegen gevaarlijke halskwalen aangeroepen, omdat hij den eenigen zoon eener rijke weduwe, wien een vischgraat in de keel was blijven steken, door zijn gebed het leven redde. Dit treffend wonder geeft de fraaie gravure in dit nummer op aangrijpende wijze weer.

Steenbokken in de Alpen. -

Den steenbok die enkel op de bergen woont, treft men in Europa alleen aan in de Alpen, in de Pyreneën en in den Kaukasus. Verder vindt men nog vertegenwoordigers van deze steeds zeldzamer wordende diersoort in Siberië, in Arabië, in het Himalajagebergte en in Abessinië.

De Alpen-steenbok (*capra ibex*) is een fraai gevormd, elegant dier met een lengte van anderhalven meter, een hoogte tot de schouders van tachtig centimeter en een gewicht van 75 tot 100 kilogram. Het lichaam is ineengedrongen, de kop betrekkelijk klein, de horens, die beide geslachten dragen, zijn bij de oudere dieren groot en sterk en in den vorm van een boog of halve maan naar achteren gekromd. Aan den wortel, waar de horens het dikst zijn, staan zij het dichtst bij elkaar; van hier verwijderen zij zich, naar boven langzamerhand dunner wordend, steeds verder van elkander. De horens kunnen een lengte van 80 tot 100 centimeter en een gewicht van tien tot vijftien kilogram bereiken.

Reeds voor honderden jaren was het aantal steenbokken aanmerkelijk verminderd, en indien in de vorige eeuw geen bijzondere maatregelen waren genomen, zou er in de Alpen misschien geen enkele meer over zijn. Volgens de oude berichten bewoonden zij in vroegere tijden alle hoog-Alpen van Zwitserland. Tijdens de heerschappij der Romeinen moeten zij overvloedig geweest zijn, want niet zelden werden er 100 tot 200 levend gevangen en naar Rome gevoerd, om bij de kampspelen te dienen. In lateren tijd hebben de regeeringen meer dan eens verbodsbepalingen moeten uitvaardigen, ten einde volkomen uitroeiing van het edele wild te voorkomen.

De gravure in dit nummer geeft een groep steenbokken te zien, die in het onherbergzame bergland hun voedsel zoeken, terwijl een hunner, de ooren gespitst, op den uitkijk staat, om te waarschuwen, indien een jager mocht naderen.

Vercingetorix voor Cesar. -

Toen Julius Cesar, na Brittannië onderworpen te hebben, naar Gallië terugkeerde, vond hij, dat de dappere koning der Arverners, Vercingetorix, bijna al de Gallische volksstammen onder zijn vanen vereenigd had tot een laatste algemeene poging, om de vrijheid tegen de Romeinsche overweldigers te verdedigen. De opstand begon onder de Karnoeten en Arverners en breidde zich onder leiding van den koenen Vercingetorix weldra over geheel Gallië uit. De verovering van Avaricum was Cesar van geen voordeel, daar de heele omtrek verwoest was. Daarentegen werd de aanval der Romeinen op Gergovia, de hoofdstad der Arverners, afgeslagen, en alsnu op een groote volksvergadering Vercingetorix tot opperbevelhebber van al de Galliërs uitgeroepen. Cesar scheen thans de vruchten van een langjarigen oorlog te zullen verliezen. Maar nu liet Vercingetorix zich op het laatste oogenblik tot een veldslag verleiden, die noodlottige gevolgen zou hebben. Hij werd door de Germaansche ruitery van Cesar geheel verslagen en wierp zich in het sterke Alesia, waar Cesar hem belegerde en tot overgave dwong, nadat een leger, dat tot ontzet aanrukte, verslagen was.

Onze gravure, naar een schilderij van Lionel-Royer, stelt het oogenblik voor, waarop Vercingetorix zich na dezen veldslag naar de legerplaats van Cesar begeeft en zich aan den overwinnaar uitlevert, ten einde hierdoor voor zijn volk betere voorwaarden te verkrijgen. Maar Cesar liet zijn vijand in ketenen klinken en voerde hem in het jaar 46 vóór Christus in triomf naar Rome, waar de dappere Galliër ter dood gebracht werd. Dit was het uiteinde van Vercingetorix, voor wien in latere tijden Napoleon III te Alise de Ste.-Reine een reusachtig bronzen standbeeld liet oprichten.

Allerlei.

De onderscheiden soorten van wijn. -

Een schrijver heeft den wijn het ‘heerlijk bloed der druiven’ gencemd, ‘verwant aan het bloed, dat in onze aderen vloeit’, en al is deze benaming niet van dichterlijke overdrijving vrij te pleiten, zeker is, dat de wijn van oude tijden af bij de meeste volken een groote rol onder de genotmiddelen heeft gespeeld.

We vinden van wijn melding gemaakt bij de oude Israëlieten en bij de Egyptenaren, bij Grieken en Romeinen, en ook thans is er, de Mohammedaansche volken uitgezonderd, wier godsdienst het maken en drinken van wijn verbiedt, bijna geen land ter wereld, waar de wijn niet wordt gewonnen of ingevoerd.

Zooals men weet, wordt de wijn verkregen door druiven uit te persen, waarna men het sap nog

eenige bewerkingen doet ondergaan, die het beter geschikt maken ter bewaring en voor de meesten ook smakelijker.

BEVLOEIING DER DADELBOOM PLANTAGES AAN DEN NIJL.

De voornaamste dier bewerkingen bestaat in het gisten: het druivensap bevat veel suiker; laat men het nu rustig staan, aan de lucht blootgesteld en onder een bepaalde warmte, dan ontbindt zich de suiker in twee andere stoffen, alcohol en koolzuur. Het koolzuur laat men gewoonlijk ontsnappen, tenzij men champagne wil maken; in die wijnsoort blijft het bewaard.

De oude volken lieten den wijn slechts zeer weinig gisten; wat zij dronken was bijna zuiver druivensap, en dat werd veelal nog met water vermengd.

De Grieksche wijnen waren veel meer alcoholhoudend; daartoe liet men ze niet alleen langer gisten, maar vermengde men ze ook met honing of andere suikerhoudende stoffen.

Zij werden echter door de beschaafde Grieken nooit onvermengd gedronken: zulks gold voor een blijk van onbeschaafdheid; de Scythen echter, die veel handel met hen dreven, dronken graag den onvermengden, zwaren Griekschen wijn.

Ook tegenwoordig wordt op deze wijze nog veel zware wijn gemaakt, als Madera en Malaga. Men voegt er dan zooveel suiker bij, dat zij nog zoet smaken en gaat de verdere gisting tegen door koken.

Behalve deze wijnsoorten, die men de alcoholhoudende bij uitnemendheid mag noemen en die zeer bedwelmend zijn, kan men als tweede soort de wrangere wijnen noemen, waartoe de goede Bordeaux en Bourgogne-wijnen behooren. Deze danken hun meer pittigen smaak aan het looizuur, dezelfde stof, die uit eikenschors wordt getrokken en bij het leerlooien dienst doet. Deze wijnen behooren tot de meest gezonde dranken, daar het looizuur op de maag een gunstige uitwerking uitoefent en het alcoholgehalte veelal niet meer dan een paar procent bedraagt.

De derde soort, de zure wijnen, zijn de minst waardige: zij bevatten vooral wijnsteenzuur, dat niet zoo goed is voor de gezondheid. De kostbaarste wijn is de champagne, aldus genoemd naar het land, waar hij het meest wordt gewonnen, hoewel ook andere wijnen wel zoo te bereiden zijn, dat zij, evenals de champagne, meer koolzuur dan alcohol bevatten.

Men onderscheidt nog gewonen wijn en 'grand vin'; de laatste bevat allerlei plantensoorten, die een bijzonderen smaak en geneeskracht geven.

Vele wijnsoorten worden echter met andere stoffen vervalscht, of ook wel zonder druivensap geheel kunstmatig bereid. Daar op die wijze het gehalte aan alcohol en

dus de bedwelmende kracht naar willekeur kan worden vergroot, zijn deze vervalschingen dubbel te bejammeren.

Een vijand van den telegraafkabel. -

Het is reeds meermalen voorgekomen, dat de onderzeesche telegraafkabels door zeedieren beschadigd zijn geworden, maar tot dusver had men nooit precies kunnen uitvorschen, tot welke soort zij behoorden, en er nu eens de zeeschildpadden, dan weer de haaien of zelfs sommige knaagdieren onder de insecten op aangezien. Thans evenwel heeft men door het vinden van een corpus delicti den schuldige ontdekt, die in het telegraphisch verkeer tusschen Singapore en Penang eenigen tijd stoornis heeft teweeggebracht.

Zeggen wij eerst, hoe zoo'n onderzeesche telegraafkabel is samengesteld. De zeven tot overbrenging van den electrischen stroom dienende koperdraden zijn besloten in een stevig omhulsel van gutta-percha, waaromheen een dik weefsel van hennep is gewonden, dat ten slotte nog van dunne ijzerdraden, die alweer met gutta-percha zijn overtrokken, is omgeven,

Nu was er in bovenbedoelden kabel een gat gekomen en waren zelfs drie der koperdraden doorgesneden, maar in het gat stak een stuk tand van een zaagvisch. Naar de meening der bij het onderzoek tegenwoordige natuurvorschers heeft het geval zich waarschijnlijk als volgt toegedragen. Een zaagvisch zoekt zijn middagmaal, waarbij hij gewoonlijk met zijn zaag, met scherpe tanden bezet, als met een zeis links en rechts in het slijk maait, om zoo allerlei zeebewoners machtig te worden. Bij deze bezigheid kwam hij te dicht in de nabijheid van den telegraafkabel, hieuw daarin, voelde zich gevangen, werd onwel, en rukte zoo lang tot de tand afbrak, maar niet alvorens in den kabel een gat te hebben gemaakt.

EEN PALMENWOUD BIJ EEN OVERSTROOMING VAN DEN NIJL.

In zijn eigen val gevangen. -

In het dorp X. was een plaats als dominee vacant. Twee kandidaten in de godgeleerdheid dongen er naar en waren beiden uitgenoodigd een proefpreek te komen houden. De eerste candidaat, die een weinig luchthartig was, had geen woord van de preek, die hij wilde houden, op het papier geschreven, ja, zelfs nauwelijks daarover nagedacht. Hij verliet zich geheel en al op zijn bekwaamheid. De andere daarentegen had zijn flink in elkaar gezette en uitgewerkte preek heelemaal

opgeschreven en meegenomen. In het hotel hadden beide collega's en concurrenten toevallig hun kamers naast elkaar, en de luchthartige kandidaat hoorde, hoe de andere nog laat in den avond zijn preek ijverig en luid opzegde. Daar hij de kunst van stenographeeren verstond, viel het hem gemakkelijk, de heele preek van zijn mededinger op het papier te brengen en daarna van buiten te leeren.

Daar overeengekomen was, dat hij het eerst zou preeken, twijfelde hij er niet aan, door het opzeggen van diens preek zijn mededinger in doodelijke verlegenheid te brengen.

De andere kandidaat kon zijn ooren niet gelooven, toen hij den volgenden morgen zijn collega zijn eigen preek, zin voor zin woord voor woord hoorde houden, en in het eerste oogenblik was hij niet weinig uit het veld geslagen. Weldra begreep hij, dat zijn collega hem een onwaardige poets gespeeld had en kreeg spoedig al zijn kalmte terug. Toen de eerste geëindigd had, besteedde ook hij den kansel en zei: 'Geachte toehoorders! De zoo juist gehoorde preek is zoo voortreffelijk, dat ik niet in staat ben een betere te houden. Daar men echter van het goede niet te veel kan hebben, zoo wil ik, tot stichting der gemeente, die zelfde preek nog eens houden.'

En woord voor woord hield hij thans zijn eigen preek, die de gemeente zooeven gehoord had, nog eenmaal. Verbaasd over zulk een kolossaal geheugen, dat de kandidaat in staat stelde, na ze eenmaal gehoord te hebben, woord voor woord een lange preek na te zeggen, koos de gemeente juist hem.

Dat de andere kandidaat over de gevatheid van zijn collega op zijn neus keek, kan men zich voorstellen.

De ramp van China. -

Dit is de bijnaam van de Gele Rivier, die wel het record slaat in het aanrichten van verwoestingen. In honderd jaar tijds heeft zij haar bedding viermaal verlegd, en haar tegenwoordige uitmonding in zee is 480 kilometer van haar vroegere verwijderd. Zij loopt door een groote vlakte en wordt gevoed door tallooze bijrivieren, die in het noorden op een gebergte ontspringen. Als het smelten der sneeuw op deze bergen met overvloedige regens samenvalt, ontstaan geweldige overstromingen. Hierdoor moeten in de laatste drie eeuwen tien millioen menschen zijn omgekomen.

[Nummer 50]

**Langs een omweg,
door Wladen.
(Slot.)**

VI. Een dwaze!

Hoe treurig is het, dierbaren te verliezen! Hoe vreemd komt ons dan het leven voor. Aan de buitenwereld denken we niet; geen geluid dringt door in huis; alles loopt zacht en fluistert. Alles, wat de doode heeft aangeraakt, elk kleedingstuk, dat gedragen werd, brengt ons, als we het zien, tot snikken. Een leeg, verlaten gevoel blijft ons al die dagen bij, en het huis komt ons zoo vreemd voor, alsof 't het onze niet ware.

EEN VERRASSING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. KLEINSCHMIDT.

Voor Reinier en oom Kees waren die dagen voorbij, want groômoë rustte reeds, verlaten, op het kerkhof. Veel was er voor haar gebeden, en beiden hadden het vertrouwen, dat ze nu reeds gelukkig was! Ze was zoo goed en zoo braaf in haar leven!

Voor het eerst waren de gordijnen weer open, en de zonnestraaltjes speelden zoo treurig bedaard op het vloerkleed, als wisten ze, waarom ze zoolang niet binnen mochten, en als hadden ze de droefheid gekend der beide bewoners, een droefheid, die zich zoo verschillend geuit had. Reinier had veel en telkens geweend, doch oom Kees had zijn oog niet vochtig voelen worden, maar daarbinnen had het gewoeld en geschokt, zooals hij het nimmer nog voelde; een omstandigheid, die der buitenwereld aanstonds aanleiding gaf te zeg-

gen, dat hij, oom Kees, niet veel van den dood zijner moeder geweten had! ‘Ze was ook al diep in de tachtig,’ werd er verontschuldigend bijgevoegd.

Niettegenstaande deze bewering zat oom Kees nu peinzend voor het raam en zich steeds af te vragen, waar hij, die ook al naar de zestig liep, nu moest gaan wonen. Hier blijven wilde hij niet, dat zou een telkens herinneren worden aan haar, met wie hij de laatste jaren zoo prettig geleefd had, en die hij zoo gaarne nog bij zich had gehouden.

‘Zeg, Reinier,’ zoo brak hij zijn alleenspraak af.

De aangesprokene, die met de handen in de zakken achteloos voor het andere raam stond te kijken, keerde vragend zijn gelaat naar hem toe.

‘Zeg, Reinier,’ zoo vervolgde oom, toen hij zag, dat deze luisterde, ‘je begrijpt toch zeker, dat ik hier niet blijf wonen?’

Reinier wist niet, wat hij van dien raadselachtigen uitval moest denken en kon niets anders zeggen dan: ‘Niet, oom?’

‘Wel neen, jongen, ik word ook oud,’ hernam zijn voogd, ‘en als ik hier weer alleen zit, zou ik maar gaan treuren, en dat moet niet. Met treuren schiet je niets op; met een krachtig gebed is je groômoeder beter geholpen, dan met al dat gezeur. Neen, ik denk er hard over, met jou mee te gaan naar dat Geldersche dorp. Wanneer moet je er weer wezen?’

Wanneer moet je er wezen? Het klonk Reinier als een donderslag in de ooren; door al de drukte der laatste dagen was hij dat heele geval met den secretaris reeds vergeten. Hij verschoot van kleur en oom Kees moest wel iets vreemds aan hem bemerkt hebben, toen hij aarzelend antwoordde: ‘Ik denk er Maandag maar weer heen te gaan!’

‘Nu, dan hebben we nog vier dagen,’ ging zijn voogd voort, ‘dan is het beste maar, dat ik nu eens naar den notaris loop, om hem over den verkoop van den inboedel te spreken; schrijf jij in dien tusschentijd naar die juffrouw, waar je kamers gehuurd hebt, dat ik zoolang bij je kom wonen, tot we daar een geschikt huisje gevonden hebben. Tot straks dan, Reinier!’

Reinier gaf bijna geen antwoord, en toen hij de buitendeur hoorde dichtslaan, viel hij op de canapé neder. Hoe laf kwam hem toen zijn leugen voor! Loop oom achterna en zeg het hem nog, fluisterde zijn goede geest hem in. Doch er kwam geen beweging in hem, en loom bleef hij op de canapé zitten.

Wat zal ik doen? dacht hij verder. Ik durf hem bijna niet meer onder de oogen komen, hem, den fleren krijgsman, die den minsten zweem van leugen hartstochtelijk haat. Dat hij ook nu juist dadelijk naar den notaris moest gaan! Daar worden de zaken misschien voorgoed afgedaan, en de akten opgemaakt. Mijn hemel, en dan? Bedaard naar dat Geldersche dorp gaan en daar alles zeggen? Dat is te gek, dat is gewoon weg den spot met hem drijven. Heb je dat dan soms nu niet gedaan? Zoo voelde hij de wroeging. Reinier werd angstig en zijn hart klopte hoorbaar, toen hij gedruisch aan de deur hoorde. Goddank, 't was de slager maar, die zijn mand op de stoep zette.

De wroeging liet hem echter niet los. Zou hij het dan maar niet liever aanstonds zeggen? knaagde ze voort. Wat nu eigenlijk zeggen, bracht zijn hoogmoed er tegen in. Ben jij een man van twintig jaar, of een klein kind, dat komt zeggen, dat het gejokt heeft?...

Reinier, hoe zwak om je hoogmoed gelijk te geven! Waarom ga je er niet tegen in met moed, zooals je het zoo dikwijls gedaan hebt?

Maar als je het dan niet zeggen wil, ging zijn hoogmoed door, toen hem slechts een stroobreed toegegeven was, dan kun je hier toch niet blijven! Aanstonds komt oom thuis!

Het angstzweet brak Reinier uit; hij was dezelfde niet meer, en het blijven toegeven aan de meening, dat hij te zeer reeds man was, om te erkennen dat hij gelogen had, bracht hem tot de dwaze conclusie, dat het maar beter was als hij wegging. Maar waar moest hij heengaan? Hij had bijna geen geld! Een vijftig gulden was alles! Enfin, hij moest het toch maar proberen.

En hij ging; zonder doel, zonder te weten waarheen! Eén woord, en alles ware hersteld geweest! Doch nu, hoogmoedig, ging hij zwerven, het hart brekend van hem, die een hartelijk voogd voor hem geweest was en zielsveel van hem hield.

VII.

Vele jaren is het geleden!

Vele jaren is het geleden, en op een net gemeubileerde kamer op een van Amsterdams grachten vinden we oom Kees terug.

Het is nog dezelfde, forsche gestalte, doch haar en knevel zijn grijs geworden; een lichte beving in zijn handen zegt bovendien, dat de frissche levenskrachten beginnen af te nemen.

Buiten wintert het sterk, en de maan staat in blauwigen glans aan den fonkelenden sterrenhemel, doch geen koude heerscht er op de kamer van oom Kees. Snorrend verspreidt daar de kachel een zachte, doordringende warmte, terwijl het vaste onbeweeglijke gloeilicht de kamer helder verlicht.

Doch oom Kees merkt dat alles niet op; evengoed had het koud en donker in die kamer kunnen zijn. Hij had er niet om gegeven. Sinds die treurige gebeurtenissen had hij zich weinig meer om gezelligheid bekommerd.

Dikwijls hadden zijn vrienden in vlagen van menschlievendheid hem gezegd, dat ze niet begrepen, hoe het verlies van een stokoude moeder en het verdwijnen van een kwâjongen, die niet eens zijn zoon was, een mensch zoo van streek kon brengen. Doch hij begreep het best. Vrouw en kinderen had hij nooit gehad, en die twee waren, na zijn komst uit Indië, de eenigen geweest, wien hij liefde betoond had. Zijn moeder was overleden; het had hem natuurlijk getroffen, doch hij zou het te boven zijn gekomen, omdat het iets was, waarvan hij vooruit geweten had, dat het zou gebeuren; doch dat Reinier verdwenen was, neen, dat deed hem zeer.

Toen hij, van dien notaris thuis gekomen, gehoord had, dat Reinier was uitgegaan, had hij al niet kunnen begrijpen, wat daarvan de reden was. Toen het avond en nacht begon te worden, was hij ongerust geworden, en den volgenden dag had hij kort en goed het geval bij de politie aangegeven uit vrees voor een ongeluk.

Na een paar dagen was een inspecteur hem komen opzoeken, en had hem verteld, hoe de informaties slechts aan het licht hadden gebracht, wat er op dat Geldersche dorp gebeurd was, doch meer niet.

Dat had hij zich nog al aangetrokken, en niet het mirst pijnigde hem de gedachte, dat hij zóó weinig het vertrouwen van Reinier genoten had, dat hij hem dat niet eens wilde zeggen, en liever weggelopen was.

De verkoop van den inboedel was toch doorgegaan, en daarna had hij zich deze kamer gehuurd, en sleet daar zijn eenzaam leven.

Zoo nu en dan kwam Rolf Smit hem nog wel eens opzoeken, doch sinds deze begonnen was, om meer naam te maken, een juridisch werk te schrijven, gebeurde dat ook zoo dikwijls niet meer.

Een zacht tikken aan de deur weerklonk nu, en op het 'binnen' van den luitenant-kolonel verscheen het dienstmeisje, om te zeggen, 'as dat meheer Smit d'er was.'

'Laat mijnheer maar boven komen,' beval oom Kees, die ondanks alles zijn luide, commandeerende wijze van spreken niet verleerd had.

'Zoo, Rolf, ben jij daar,' riep hij, toen deze binnentrad, 'je schijnt nogal op te schieten met je werk, dat je me nog komt opzoeken!'

'Ja, dat heeft er allen schijn van,' antwoordde Rolf, terwijl hij ging zitten, 'maar ik was niet gekomen, als ik geen reden had gehad!'

'Geen reden had gehad,' vroeg oom Kees, ongeloovig, 'wat heeft dat nu te beteekenen?'

'Ja,' glimlachte Rolf, terwijl hij met de vingers op tafel trommelde, als zou die manoeuvre hem het middel hebben doen vinden, om hetgeen hij te vertellen had, op de geschiktste wijze te zeggen; 'ja,' zoo ging hij verder, 'toch is het zoo; ik heb namelijk bezoek gehad!'

'Dat zal wel meer gebeuren, denk ik!' zei oom Kees, die dien avond niets scheen te begrijpen.

'Ja, maar,' hernam Rolf, 'bezoek van iemand, dien u heel goed kent.'

Oom antwoordde niets, doch zag Rolf strak in de oogen, zware rookwolken voor zich uitblazend, en Rolf, die door dien strakken blik al zijn plannen kwijtraakte, herhaalde nog eens: 'van iemand, dien u zeer goed kent.'

'Ik weet wat je bedoelt,' viel toen de luitenant-kolonel eensklaps in, met iets vreemd vastberadens in zijn stem, terwijl hij even met zijn knokkels op de tafel tikte, 't is Reinier geweest; de jongen is nog geen kwartier uit m'n gedachten gegaan, en altijd heb ik gedacht, dat, als hij nog eens terug zou komen, hij eerst jou zou opzoeken! Zeg me nu oprecht, heeft hij veel geleden?'

'Tot vóór drie maanden heeft hij een armoedig bestaan geleid,' antwoordde Rolf ernstig, 'maar hij moet zich nogal op de letterkunde hebben toegelegd, zoodat een werk van hem bekroond is, en hij nu met een academievriend een tijdschrift heeft opgericht, dat reeds veel lezers telt.'

'Heeft hij gevraagd mij te zien?' vroeg oom weer, met diezelfde vreemde stem.

Nu was het Rolfs beurt om geheimzinnig te zijn; zonder een woord te zeggen, opende hij de deur, en Reinier, die ouder en meer man geworden was, trad binnen.

Oom Kees verschrok en ontstelde zichtbaar; sprakeloos stonden zij tegenover elkander. Waar bleven nu al de woorden, die u zou zeggen, oom Kees, wanneer u ooit Reinier zou terugzien? Waar die verwijten, die hem zoo zouden aanpakken? En gij, Reinier, hadt ge je ook voorgenomen, bij het eerste wederzien niets te zullen zeggen? De ontroering is somtijds sterker dan de wil!

'Vergeving, oom,' was al wat Reinier halffluid kon uit[b]r[e]ngen.

Eerst toen stak oom Kees de bevende hand uit, en met een stem, die stroef wilde schijnen, doch waarin ontroering merkbaar was, antwoordde hij:

'Die schenk ik je Reinier, mits je me eerst toestemt, dat je flauw en onmannelijk gehandeld hebt op die secretarie, zoowel als bij mij; dat je een fataal dwazen en gevaarlijken streek hebt uitgehaald, door van hier weg te gaan; dat het je eigen schuld is, dat je langs een omweg van zes jaar armoede, je levensdoel bereikt, hetgeen al veel eerder had kunnen gebeuren, als je maar niet van je hart een moordkuil gemaakt

hadt, en wat meer kracht bezeten hadt om, na dat ongeluk, na te denken, welke werkkring met je karakter overeen zou stemmen, en niet in gemijmer je tijd had verspeeld. Doch genoeg, geen woord meer hierover; 't is nu juist voor mij, of je nooit bent weg geweest, hoor, kerel!'

Nooit was Reinier zóó van dankbaarheid doordrongen geweest voor dien ouden, forschen man, als na die hartelijke, welgemeende woorden. Een oprecht gemeend 'hierna beter', in ooms oor gefluisterd, vertolkte al zijn beste plannen voor de toekomst.

Hoe heerlijk werd die avond doorgebracht en hoe kostte het oom Kees nog dikwijls moeite te gelooven, dat Reinier daar zoo behouden voor hem zat; 't was hem dikwijls of hij droomde. Hij was geheel de oude en schertste weer naar hartelust.

'Doe maar veel goed met je schrijven, Reinier, en als je mij nog eens voor model neemt, zeg dan geen kwaad van het leger, hoor.'

Hoe gezellig zal hij nu nog zijn overige levensjaren doorbrengen. Nu zal hij niet meer alleen zijn! Neen, hoor maar, Reinier neemt hem mee naar Den Haag, en daar zullen ze samen blijven wonen, ook al komt er een derde bij; en later, nog wat later zal hij de afgod wezen van een kleiner geslacht, waarover hij oud oom zal wezen, en waarmee hij zal stoeien en spelen, hij, de grijze, forsche man aan het einde zijns levens, juist alsof hij nog kind was.

Nog veel meer jaren zijn er vervlogen. Oom Kees rust reeds bij groômoë, en werd bijna even oud in jaren als zij. Reinier is sinds lange jaren getrouwd; en zijn vrouwtje schonk hem drie kinderen, een meisje en twee jongens, die geheel het karakter van oom Kees hebben. De oudste droomt er van, aalmoezenier in Indië te worden, en de ander, een frissche, woeste jongen, verzekert dan steeds mee te zullen gaan, maar dan zóó als oom Kees, met sporen aan!!

Mr. Rolf Smit werd voor eenige jaren kantonrechter en behoort nog steeds tot Reiniers beste vrienden. Dikwijls komt hij hem opzoeken, en als ze dan soms praten over het verleden, merkt hij altijd spottend aan, maar niet te kunnen begrijpen, waarom geen van Reiniers kinderen er zin in heeft, evenals hun vader, ook eens te probeeren, om burgemeester te worden.

James Watt en de stoommachine.

Al heeft de stoom eerst in deze eeuw de duizendvoudige toepassing gevonden, waarvan wij dagelijks haast zonder het te weten de vruchten plukken, toch zijn reeds in de vroegste tijden pogingen in het werk gesteld, om van den stoom als beweegkracht partij te trekken. Zoo moet reeds Archimedes in de derde eeuw voor Christus een toestel hebben vervaardigd, waarbij een kogel door de spankracht van waterdamp werd voortgeworpen, en dacht Heron van Alexandrië in de tweede eeuw voor Christus een stoomkogel (aeolipyle) uit, waarbij door uitstrooming van waterdamp een kogel in de rondte werd gedraaid. Veel dichter bij de tegenwoordige stoommachine waren Salomon de Caulx en de markies van Worcester, die beiden in de zeventiende eeuw toestellen vervaardigden, om door middel van stoom water omhoog te heffen. Van hun denkbeelden trok Savery, een Engelsch mijnambtenaar, partij, die in 1698 octrooi vroeg voor een door hem vervaardigde stoommachine tot het opmalen van water, welke door den Franschman Denis Papin en den Engelschen smid Newcomen aanmerkelijk werd verbeterd. Deze stoommachine bleef hoogst gebrekkig en beperkt tot het ophalen van water uit de mijnen tot 1770, toen de geniale James Watt haar door zijn schitterende ontdekkingen tot een hoogen graad van volmaaktheid bracht.

James Watt werd in 1736 te Greenock in Schotland geboren. Zwak van gestel, nam hij niet aan de spelen van de jongens van zijn leeftijd deel, maar hield zich liever bezig met het nemen van natuurkundige proeven en kon uren lang naar het een of ander verschijnsel zitten staren, waarvan hij het waarom trachtte uit te vorschen. Hij werd werktuigkundige en reeds op 21jarigen leeftijd als zoodanig aan de universiteit te Glasgow verbonden. In 1763 werd hem een stoommachine, die voor het onderwijs der jongelieden aan de hoogeschool moest dienen, ter reparatie gegeven. Het was een zoogenaamde machine van Newcomen, die gedeeltelijk door atmosferische drukking werkte. De insputing van koud water in den cilinder, om den stoom weer in vloeibaren toestand terug te brengen en aldus, een luchtledige ruimte vormende, de dampkringsdrukking in staat te stellen, den zuiger naar beneden te drijven, verkoelde telkens geheel het werktuig en vermeerderde aanmerkelijk de kosten der brandstof. Om dit nadeel te voorkomen vond Watt den condensator of verdichter uit, waardoor de cilinder zijn warmte behield, terwijl door het verbinden van een

luchtpomp aan den condensator het water grootendeels in den ketel werd teruggebracht.

Nog andere verbeteringen bedacht Watt, die in 1769 met den kapitalist Boulton een compagnieschap aanging en met hem te Soho bij Birmingham de eerste fabriek van stoommachines oprichtte, nadat zij verscheidene octrooien hadden genomen, om zich de voordeelen van Watt's uitvindingen te verzekeren.

In den aanvang waren de eigenaars van mijnen en fabrieken huiverig, groote uitgaven te doen voor verbeteringen, over wier waarde zij niet konden oordeelen en de practijk nog geen uitspraak had gedaan. Watt en Boulton, zeker van hun zaak, deden nu dezen voorslag: zij zouden de machines kosteloos leveren, mits zij een derde ontvingen van hetgeen daardoor aan brandstof bespaard werd. In de mijnen van Chasewater, waar de stoomwerktuigen met bijzondere kracht moesten arbeiden, beliep dit derde weldra een som van 800 pond sterling, terwijl de overige twee derden zuivere winst waren voor de eigenaars. Vooral in Cornwallis, waar de brandstof duur was, beijverde men zich, van het aangeboden voordeel partij te trekken, en de beide compagnons zagen hun ondernemingsgeest met zeer aanzienlijke inkomsten beloond.

Watt's genie had ook een schrander bedacht middel gevonden, om met zekerheid te weten, hoeveel de winst van eigenaar en van leveranciers bedroeg. Na met de uiterste nauwkeurigheid te hebben bepaald, hoeveel brandstof vereischt werd, om een zeker getal bewegingen van den zuiger te veroorzaken, zoo bij de oude als bij de nieuwe machines, had hij aan den cilinder een zoogenaamden regulator bevestigd, waardoor de machine zelf het getal slagen, dat zij gedaan had, aantekende. Deze regulator was aangebracht in een ijzeren kast met dubbele sloten, waarvan een der sleutels in handen van den eigenaar, de andere in die der compagnieschap berustte. Een bediende der laatste ging nu op geregelde tijden bij al de mijn- en fabriekseigenaars rond; gezamenlijk opende men de kast en vergeleek het aantal slagen met dat, hetwelk de oude machine bij het verbruik derzelfde hoeveelheid brandstof zou hebben opgeleverd.

In verloop van tijd bracht Watt nog een aantal verbeteringen aan zijn machines aan. Zoo vond hij de kruk en het planetenrad uit, waardoor de rechte beweging der machine in een cirkelvormige kon worden omgezet, en voerde het vliegwiel in. Verder kwam hij op het denkbeeld van het naar hem genoemde parallellogram, een vernuftige raamsgewijze verbinding van korte ijzeren stangen, waardoor de zuigerstang zoo rechtstandig mogelijk op en neer werd bewogen. Vervolgens bedacht hij den centrifugalen slinger tot regeling van den stoomaanvoer, plaatste den manometer aan den ketel en verbeterde dezen en den vuurhaard zoodanig, dat de brandstof veel meer warmte gaf. Vermeld dient nog te worden, dat Watt de kopiëerpers uitvond, en met behulp van het door Bertholet ontdekte zeezoutzuur het snelbleeken invoerde.

In het jaar 1800 trad Watt uit de compagnieschap, daarin opgevolgd door zijn zoon, die met den zoon van Boulton de ondernemingen voortzette. Nog negentien jaar van welverdiende rust waren den schranderen uitvinder geschonken, die in 1819 op zijn landgoed Heathfield bij Birmingham overleed. Als een van de grootste bevorderaars der nijverheid, werd voor hem in de Westminster abdij te Londen een gedenkteeken opgericht.

Onze gravure stelt James Watt voor, toen hij als jongen aan den theeketel zijner moeder de werking van den stoom gadesloeg en in zijn geest reeds de kiem zich ontwikkelde der vernuftige en grootsche denkbeelden, die, tot rijpheid gekomen, de nijverheid met reuzenschreden zouden vooruitbrengen.

Hoor eens, moeder, wat ik droomde.

Door

Christine.

I.

't Is in den vastenavondtijd. In een huis op deftigen stand, in een weelderig ingerichte kamer, zit een dame aan 't venster. Zij is in rouw gekleed, en hoewel haar trekken niet van ouderdom getuigen, zijn haar haren zilverwit en omlijsten een gelaat, frisch van tint en jeugdig van uitdrukking. Op dit oogenblik is er kommer, zelfs verdriet in haar oogen te lezen; haar blikken dwalen gedurig van het boek, waarin zij leest, naar het open haardvuur. Dicht daarbij, als om zooveel mogelijk van de koesterende warmte te genieten, ligt een jong meisje in een lagen leuningstoel. Zij is achteloos in een huisjapon gekleed en een wollen doek is haar om hals en borst geslagen; toch huivert zij, en een hoogroode kleur op de overigens marmerbleeke wangen toont genoegzaam aan, dat de koorts haar krachten ondermijnt. Nu en dan knikt zij, en de dame aan het venster houdt dan op met lezen en ziet bekommerd en bedroefd naar het jonge meisje.

Het zijn moeder en dochter, die daar bijeen zijn, maar voor hoe lang? Wie weet het! De dokter spreekt van influenza in hevigen graad; men moet zeer voorzichtig zijn, geen tochtje mag de zieke bereiken, slechts met de uiterste zorg kan de toring voorkomen worden. En de moeder weent in stilte, zij is weduwe en Elise haar eenig kind. Sedert den dood van haar echtgenoot, die aan mevrouw Van Veldhoven een aanzienlijk fortuin had nagelaten, was zij met haar kind het buiten blijven bewonen, dat haar man het jaar voor zijn sterven te Berkenwoud had laten bouwen. In bijna volstrekte eenzaamheid hadden moeder en dochter daar te zamen geleefd en was Elise, onder de verstandige leiding der eerste, tot een bekoorlijke jonkvrouw opgegroeid, ontwikkeld naar geest en hart en voorzien van alle kundigheden, die een meisje uit den beschaafden stand kunnen versieren. Toch was zij eenvoudig gebleven en haar grootste genoegen was het, door bosch en heide te dwalen, met de dorpsmeisjes een vroolijk praatje te houden, zieken en ouden van dagen te bezoeken en te verzorgen. Elise was zeer levenslustig van aard, en was er een of ander feestje in het dorp, dan versmaadde zij het geenszins, daaraan deel te nemen, en wie haar kinderlijke vroolijkheid zag, verwonderde zich niet, dat zij de lieveling van het geheele dorp was, dat haar van kind tot jong meisje had zien opgroeien.

Hoe levenslustig ook, was Elise toch vroom van gemoed; geen dag ging om zonder dat zij in de kerk verscheen, en hier getuigden haar ingetogenheid en eerbiedige houding van haar geloof en innige godsvrucht.

Daar er in het dorp weinig gegoede families woonden, was ook het gezellig verkeer zeer beperkt, maar eensklaps zou dit anders worden. Op zekeren dag ging een gerucht rond, dat een groote uitgestrektheid gronds, dicht bij Vredeheuvel, de villa van mevrouw Van Veldhoven, verkocht was. Weldra werd er een omheining gemaakt, door een architect uit de naburige stad werden werklieden aangenomen, en na verloop van weinige maanden stond in het midden van een pas aangelegden tuin, een sierlijke villa, omgeven van veranda's en terrassen. Bloemen waren overal aangebracht, vooral rozen, en daarom bevreemdde het niemand, toen eindelijk op het fraai gesmede hek de naam 'Rozenheim' in vergulde letters prijkte.

Nadat de laatste werklieden vertrokken waren, kwamen groote wagens langs den straatweg, en weldra stond de geheele dorpsjeugd met open mond te staren naar de prachtige meubels, schilderijen en spiegels, die in de villa gebracht werden. Het was duidelijk, dat rijke lieden Rozenheim kwamen betrekken. Geen wonder, dat iedereen nieuwsgierig was, de nieuwe bewoners te zien, en reeds den volgenden dag werd aan die nieuwsgierigheid voldaan. Een rijtuig kwam aan het hek stilhouden en de toegestroomde dorpelingen zagen hoe een flinke jonkman van hoogstens zeven en twintig jaar een oude dame behulpzaam was bij het uitstappen en haar vervolgens naar het huis geleidde, gevolgd door een jong meisje van ongeveer twintig jaar. Het waren de verwachte bewoners; mevrouw Valkenhof, weduwe van een geacht advocaat, met haar zoon, die voor hetzelfde ambt studeerde, en haar dochter Amelie.

Door de onmiddellijke nabijheid van de woning van mevrouw Van Veldhoven kon het niet anders, of de beide families moesten spoedig met elkander in aanraking komen. Reeds

JAMES WATT SLAAT BIJ EEN THEEKETEL DE WERKING VAN DEN STOOM GADE.

DE AFVAART TER VISCHVANGST.

den volgenden dag kwam mevrouw Valkenhof met haar dochter op Vredeheuvel een bezoek brengen; haar zoon, die weldra zijn examen moest doen, was inmiddels reeds vertrokken. Van het eerste oogenblik af voelden zich de beide oude dames evenals de twee jonge meisjes tot elkander aangetrokken, zoodat weldra een innige vriendschapsband gelegd was. Elise gaf zich met haar geheele hart over aan het nieuwe gevoel, dat haar vervulde; zij had nooit een vriendin gehad; in het kleine Berkenwoud waren slechts weinig meisjes, waarmee zij kon omgaan. De vroolijke Amelie, van denzelfden leeftijd als Elise, trok haar zoodanig aan, dat zij weldra geen geheimen meer voor haar had en haar al de innige vriendschap toedroeg, die een meisjeshart kan vervullen. Amelie beantwoordde die genegenheid ten volle: het was haar een genot, met het frissche natuurkind om te gaan; zij zelve was reeds door het stadsleven ietwat verwend. Jong, schoon en bedeed met fortuin, was zij de wereld ingeleid en, bewonderd door velen, was haar eenvoud verdwenen, om plaats te maken voor zucht naar vermaken en verlangen naar wereldsch genot.

Deze gevoelens, die zij ook tegenover Elise uitte, verminderden haar vriendschap niet; Elise verlangde niets liever dan in haar verbeelding haar vriendin te tooien met al de deugden, die zij zelve bezat. Zoo ging een gedeelte van den zomer voorbij in gedurig samenzijn, zoodat beide families slechts één schenen uit te maken.

Weldia evenwel werd de kleine kring vergroot.

De zoon van mevrouw Valkenhof had met schitterend gevolg zijn examen aan de hoogeschool gedaan en kwam nu, begeleid door eenigen zijner vrienden, naar Rozenheim. Daar ook Amelie eenige jonge dames uitgenoodigd had, voor een poos het buitenleven te komen genieten, was er een groot en vroolijk gezelschap op Rozenheim bijeen. Natuurlijk waren mevrouw Van Veldhoven en haar dochter de bijna dagelijksche gasten, en spoedig bleek het, dat Egbert het gezelschap van Elise, het lieve, vroolijke, zoo fijn beschaafde jonge meisje verkoos boven dat der meer schitterende vriendinnen zijner zuster. Ook Elise beviel het gezelschap van Egbert, den jongen advocaat, beter dan dat van de heeren studenten, voor wie zij een heimelijken angst gevoelde, en zoo was zij dan ook hartelijk blij, toen al dat jonge volkje vertrok en de beide families weer ongestoord het buitenleven konden genieten.

Hoezeer ook Elise zich aan haar nieuwe vrienden gehecht had, toch was er iets wat haar verwonderde en ontstemde. De wereldsche genoogens, die zij pas sedert de aankomst van de familie Valkenhof had leeren kennen, hadden de gevoelens van godsvrucht, haar door haar moeder ingeprent, niet kunnen verstikken. Voor geen feestje, partijtje of wat ook zou zij haar godsdienstplichten verzuimd hebben, en als zij, 's morgens uit de kerk komende, Amelie ontmoette, liet zij niet na, haar gewone liefdadige bezoeken bij de behoeftige dorpsgenooten af te leggen.

De verwende jonge dame bleef dan in den regel aan de deur der armoedige hutten staan; zij kon niet tegen de benauwde lucht, die daar gewoonlijk heerschte, zei zij dan. Dit was het evenwel niet, wat Elise ontstemde en beangstigde; het was, dat Amelie niet of slechts zelden ter kerke ging. Het vrome kind kon er zich geen denkbeeld van vormen, hoe het mogelijk was, in zulk een staat van onverschilligheid ten opzichte van den godsdienst te leven. Het was haar, als zag zij haar vriendin met gesloten oogen wandelen langs een vreeselijken afgrond, en zij wenschte haar te waarschuwen, haar oogen te openen voor het dreigend gevaar. Maar Amelie wilde niet gewaarschuwd worden. Als Elise haar daarover wilde onderhouden, sloot zij

haar den mond met de woorden: 'Ja, ja, ik weet het wel, ik ben niet godsdienstig, maar later, dan zal ik het worden. Laat mij eerst ongestoord mijn jeugd genieten!'

Die woorden, zoo dikwijls herhaald, maakten ten laatste indruk op het jonge meisje, zij begon ongemerkt in haar godsdienstige gevoelens te verflauwen. Toch ging zij geregeld ter kerke, maar het was niet meer met dezelfde godsvrucht. Langzamerhand viel het haar zelfs moeilijk, haar godsdienstplichten en de plichten van naastenliefde, die zij zich zelve had opgelegd, te vervullen. Haar moeder had er nog niets van opgemerkt en ook Elise zelf niet. Mocht zij dan niet, evenals Amelie, haar jeugd genieten? Zij deed immers geen kwaad!

Het was evenwel niet de invloed van Amelie alleen, die die verflauwing teweegbracht. Ook Egbert had er veel toe bijgedragen. Hij had slechts een medelijdend glimlachje over voor al wat godsdienst betrof, en zoo begon zij zich zelfs te schamen in zijn tegenwoordigheid aan haar godsdienstige gevoelens uiting te geven. Langzamerhand was er tusschen beide jongelieden een levendige genegenheid ontstaan; de liefvalligheid en onschuldige, kinderlijke eenvoud van Elise trokken den jongen advocaat aan. En zij zag tot hem op als tot een hooger wezen; zijn vriendschap te bezitten was haar innigste wensch. Zij wist het zelve niet, dat zij niet langer voldoening vond in de liefde van haar moeder alleen.

Dit bemerkte mevrouw Van Veldhoven, maar, hoewel zij er onder leed, berustte zij er in; het was geen wonder, dat het jonge meisje den omgang met haar jeugdige vrienden verkoos boven den hare; later zou zich dat wel vinden, vooral daar zij wist, dat weldra de familie Valkenhof weer naar de stad vertrok. De zomer was voorbij en ook mocht Egbert ter wille zijner toekomstige praktijk zich niet langer aan het stadsleven onttrekken. Lang en ernstig had Egbert er over nagedacht, of het nu niet de tijd was, om zijn gevoelens voor Elise aan haar moeder bekend te maken. Hoewel hij fortuin genoeg bezat, om zelfs op een rijken voet zijn vrouw te kunnen onderhouden, wilde hij toch eerst naam als advocaat maken en daarom, meende hij, was het beter vooreerst te zwijgen. Dat Elise aan hem gehecht was, had hij gemakkelijk begrepen; het onervaren meisje was het onmogelijk geweest te verbergen, wat in haar hart omging. Zoo was dan de laatste dag van hun samenzijn gekomen en er moest afscheid worden genomen. Elise scheen diep bedroefd, zij had zich zoozeer gewend aan den omgang met Egbert en de zijnen, dat zij bevreesd was, weer alleen te zijn. Voor het laatst zouden zij allen te zamen een wandeling maken langs de bosschen, die zoo dikwijls getuigen waren geweest van vroolijke partijen.

Egbert en Elise waren ongemerkt achter gebleven, en het was toen, dat Egbert, getroffen door de droefheid van het jonge meisje, zich niet langer had kunnen bedwingen en haar gevraagd had, zijn vrouwtje, zijn teergeliefd vrouwtje te worden. Op die woorden was er een zonnestraal van geluk door de tranen van Elise heengebroken, en arm in arm, als verloofden, kwamen zij aan de villa, waar de dames hen stonden op te wachten.

Het was haar spoedig duidelijk, wat op de wandeling geschied was, en nu werd er beraadslaagd wat er te doen viel. Allen waren het er over eens, dat het engagement voorloopig geheim moest blijven. Elise was nog zoo jong, dat men nog wel een jaartje kon wachten. Hoewel Egbert zijn gedachten niet uitte, kwam het toch in hem op, dat dan inmiddels de godsdienstige gevoelens van Elise, die hem steeds een doorn in het oog geweest waren, aanmerkelijk verzwakt zouden zijn; hij rekende op zijn invloed en dien zijner familie, daar hij Elise's meegaand en eenigszins zwak karakter had leeren doorgronden. Er werd dus besloten, dat mevrouw Van Veldhoven met

Elise dikwijls de gasten zouden zijn van hun vrienden in de hoofdstad, maar dat het jonge meisje alleen als vriendin van Amelie zou voorgesteld worden.

Elise nam hiermee genoegen, zij gevoelde zich zoo gelukkig, dat zij niets anders verlangde, dan dat geluk in stilte en eenzaamheid te genieten. En zoo was Berkenwoud weer tot de gewone rust en kalmte teruggekeerd; het vroolijke gezelschap, dat den geheelen omtrek verlevendigd had, was vertrokken. Aan niemand kon dit meer goed doen dan aan Elise, die, nu weer met haar moeder alleen, dien vertrouwelijken omgang meer en meer scheen te waardeeren.

Langzamerhand begon zij haar godsdienstplichten beter te vervullen, en met dezelfde liefde en goedheid als voorheen bezocht zij weer de hutten der armen, die haar komst met vreugde begroetten.

Af en toe kwam Egbert zijn aanstaande bruid bezoeken en gedurende de korte uren, die hij op Vredeheuvel doorbracht, had hij niet de gelegenheid op te merken, dat Elise ernstiger en degelijker was geworden. Zoolang hij aanwezig was, kwam de oude betoovering weer over het jonge meisje; alles wat hij zei, scheen haar zoo schoon, zoo heerlijk toe, maar als hij vertrokken was, dacht zij over dat alles na en gevoelde, dat alles wat hij zeide, niet met haar grondbeginselen strookte.

Met haar moeder sprak zij daarvan niet, het was, alsof zij duchtte, haar gedachten te uiten, als zou dat een beletsel kunnen worden voor haar toekomstdroomen.

Mevrouw Van Veldhoven bemerkte evenwel duidelijk, wat er in haar dochter omging; sedert het vertrek van de bewoners van Rozenheim was ook zij gaan nadenken en betreurde het eenigszins, dat zij zoo spoedig haar toestemming had gegeven; maar hoewel zij wist, dat Egbert niet godsdienstig was, had zij gemeend het geluk harer dochter gerust aan hem te kunnen toevertrouwen. De degelijke godsdienstzin van Elise zou Egbert, naar zij hoopte, wel tot andere gedachten brengen.

Zoo was het allengs Februari geworden, zonder dat het voorgenomen bezoek in de hoofdstad gebracht was. Mevrouw Van Veldhoven kon er maar niet toe besluiten, haar dierbare eenzaamheid op te offeren, maar eindelijk moest zij zwichten voor de herhaalde beden van den jongen advocaat. Vredeheuvel werd verlaten en in het weelderige huis van de familie Valkenhof werden de gasten met vreugde welkom geheeten. Nu volgde het eene feest op het andere, en Elise had geen tijd meer om na te denken over hetgeen in haar was omgegaan in de stilte van Berkenwoud. Na de lange scheiding gedurende den winter hadden de gevoelens, die zij voor Egbert koesterde, steeds dieper wortel geschoten in haar hart. In haar omgang met hem was zij nog altijd eenigszins teruggetrokken en schuw; zij gevoelde zich zoo klein en nietig in zijn tegenwoordigheid, nu zij in de gezelschappen, die zij avond aan avond met de familie Valkenhof bezocht, kon bemerken, hoe de jonge advocaat gevierd werd, hoe allen als om strijd zijn omgang zochten en hoe zelfs mannen van ervaring en wetenschap zijn meening vroegen in zaken, die Elise hoogst belangrijk en ingewikkeld voorkwamen.

Zij nam zich dan ook voor, in alles zich door hem te laten leiden. Op één weg echter kon hij haar leidsman niet zijn, en juist op dien weg had zij het meest hulp en steun noodig. Moeder en dochter waren in de hoofdstad aangekomen op het tijdstip, dat de feesten in vollen gang waren; iederen avond zag Elise zich genoodzaakt uit te gaan. In het begin vermoeide dit haar, vooral daar zij haar gewoonte niet wilde laten varen om 's morgens ter kerke te gaan. Maar weldra zag zij daarvan af, en gevoelde zij soms eenige wroeging, dan bedacht zij, dat zij over weinige weken weer in Berkenwoud zou zijn en daar beter gelegenheid tot getrouw kerkbezoek zou hebben. Zoo sloot zij de oogen en ging voort op den weg, dien Egbert haar aanwees

als den eenigen, die overeenkwam met den modernen tijdgeest: onverschilligheid voor al wat godsdienst heet.

Maar de tijd, dat haar de oogen zouden geopend worden, was door Gods goedheid nabij. Terugkeerende van een bal, dat zij met haar vrienden had bezocht, gevoelde zij plotseling een ijskoude rilling haar bevangen. Groote vermoeidheid dwong haar den volgenden morgen het bed te houden, en haar moeder, verwonderd haar niet aan de ontbijttafel te zien verschijnen, vond haar met al de kenteekenen van een hevige koorts. Snel werd een dokter gehaald, die influenza constateerde en de grootst mogelijke zorg aanbeval. Zoo was het, dat moeder en dochter op Vastenavond aan het

haardvuur vertoefden, in plaats van met Egbert en Amelie de gewone gezelschappen te bezoeken.

Mevrouw Van Veldhoven las niet meer; Elise was ongemerkt ingeslapen, en met angst en zorg beschouwde de moeder haar dierbaar kind. Influenza is zulk een verrade lijke ziekte, zooveel zijn er reeds in den bloei des levens door weggerukt. Was het wonder, dat het moederhart angstig klopte en tranen haar oogen bevochtigden?

Lang sliep Elise; het was donker geworden, maar om haar dochter niet te storen, had mevrouw Van Veldhoven geen licht doen ontsteken. Toch kon zij in het soms zenuwachtig vertrokken gelaat zien, daar het schijnsel van het haardvuur de kamer grillig verlichtte.

(Wordt vervolgd.)

Een avontuur in de Sierra Morena.

I.

De onherbergzame bergketen der Sierra Morena in Spanje heeft altijd groote vermaardheid genoten. Wanneer haar naam op een bijeenkomst van boeren wordt uitgesproken, is hij voldoende om een gesprek urenlang aan den gang te houden. Dan worden de stoelen bijgeschoven, het licht der lamp hooger gedraaid, het vuur aangewakkerd, en ieder vertelt op zijn beurt, fluisterend, bijna sidderend, een vreeselijke of geheimzinnige geschiedenis, waarvan de Sierra Morena het schouwtooneel is geweest.

Op een mijner reizen in Spanje woonde ik eens een van die avondbijeenkomsten bij. Het was den heelen dag snikheet geweest en dien avond was een geweldig onweer losgebroken.

‘Hoor eens, beste Andrès,’ zei ik tegen onzen waard, een eerbiedwaardigen grijsaard met witten baard en open gelaat, die naast mij zat; ‘gij moet veel geschiedenissen kennen, want gij hebt veel beleefd. Zoudt gij er ons nu niet eens een willen vertellen, om bij het noodweer buiten den tijd te korten?’

‘Als ik u daarmee genoeg kan doen, heel graag, mijnheer,’ antwoordde hij. ‘Dit onweer brengt mij bovendien een der ernstigste gebeurtenissen uit mijn leven in herinnering, een gebeurtenis, die ik nooit zal vergeten, al mocht ik ook honderd jaar worden. Indien ge denkt, dat dat verhaal u belang kan inboezemen, ben ik bereid het u te vertellen.’

‘Begin maar op, beste Andrès, wij zijn allen geheel oor.’

Het was, begon hij, onder de regeering van Ferdinand VII; ik was toen muilezeldrijver in een klein dorp aan den voet der Sierra Morena. Al mijn rijkdom bestond in twee oude muilezels, waarmee ik reizigers en groenten naar de stad vervoerde.

Het gebergte was toen dank zijn ondoordringbare schuilhoeken, zijn vreeselijke afgronden, zijn ontoegankelijke spelonken, een schuilplaats voor een bende roovers. De reizigers, die verplicht waren het gebergte over te trekken, wachtten gewoonlijk tot zij in grooten getale waren, zoodat ik weinig te doen had. De roovers kenden mijn armoede zoo goed, dat ik van hun kant niets te vreezen had.

Het eentonige leven, dat ik leidde, ware ondraaglijk geweest zonder een metgezel, dien het toeval mij gegeven had in den persoon van een dertienjarigen knaap, die Antonio heette. De vader van Antonio, een arme muilezeldrijver evenals ik, en mijn vriend, was twee jaar geleden om het leven gekomen, toen hij op een nacht in een afgrond stortte. Met gebroken en bloedig lichaam door geitenhoeders in mijn armoedige hut binnengebracht, gaf hij weldra in mijn armen den geest. Zijn laatste woord was geweest om mij zijn zoon Antonio aan te bevelen, voor wien ik hem onder tranen beloofde een vader te zullen zijn.

In plaats van mij tot last te wezen, werd Antonio mij weldra van groot nut. Door zijn ijver en hulpvaardigheid bewees hij mij de grootste diensten, terwijl van den anderen kant zijn vroolijkheid, zijn gelukkig karakter en zekere ontwikkeling (want hij kon lezen en las mij dikwijls voor) de lange avonduren aangenaam deed voorbijgaan.

Bovendien waardeerde ik in Antonio meer nog dan zijn ijver en opgeruimdheid den adel zijner gevoelens. Hij begreep, hoe jong hij ook nog was, dat er geen waar geluk te vinden is buiten den plicht.

Op zekeren avond, dat wij uit de stad kwamen, waarheen wij groenten hadden gebracht, wilden wij ons, na onze muilezels te eten te hebben gegeven, ter ruste begeven, toen plotseling een geweldig onweer, gelijk aan dat van dezen avond, losbrak. Men zou gezegd hebben, als men de zware donderslagen hoorde ratelen, dat twee vijandelijke legers elkaar slag leverden. Met het geluid van den donder vermengde zich het gekraak van groote boomen, die door den wind ontworteld waren en in den afgrond rolden.

‘Wij mogen God danken, Antonio,’ zei ik tegen mijn pleegzoon, ‘want indien wij in de Sierra Morena door dit onweer verrast waren, zouden wij het er misschien niet levend hebben afgebracht.’

Antonio had onzen mondvoorraad, een stuk spek, uien, roggebrood en een kruik water, op tafel neergelegd, toen hij, zich eensklaps tot mij wendende, mij met ongeruste stem vroeg:

‘Hooft gij niets, Andrès?’

‘Wat zou ik hooren, mijn kind,’ vroeg ik hem, ‘dan den donder, die ratelt, en den wind, die loeit?’

‘Maar ik meen stappen te hooren.’

Op dit oogenblik weerklonken zulke geweldige en haastige vuistslagen op de deur van onze hut, dat ik vreesde, haar in splinters te zien vliegen.

Antonio en ik sidderden.

‘Wat moet ik doen?’ vroeg hij mij; ‘ik durf niet open maken.’

Ik dacht na, toen vernieuwde slagen, nog krachtiger dan de eerste maal, mijn onzekerheid vergrootten.

‘Als het roovers zijn,’ dacht ik, ‘zullen zij ten slotte toch wel binnenkomen; indien het mogelijk verdwaalde reizigers zijn, zal ik hun gaarne een schuilplaats aanbieden.’

Ik trad op de deur toe, toen er van buiten met zooveel geweld tegen werd geduwd, dat zij opensprong.

Wij, Antonio en ik, waren sprakeloos van verbazing, toen wij op den drempel twee mannen zagen verschijnen, in groote mantels gehuld en het gelaat half verborgen onder breedte, zwartviltten hoeden. Wat onze verbazing nog vermeerderde was, dat een der mannen een meisje van zeven of acht jaar bij de hand hield.

‘Ik vraag u verschooning, goede man, dat ik op zoo brutale manier bij u binnentreed, maar mijn arm kind is half dood van vermoeienis en schrik, en er was geen tijd te verliezen,’ zei een der beide onbekenden, die het kind bij de hand hield.

‘Mijn armoedige hut is tot uw beschikking, heeren,’ zei ik, ‘doet alsof u thuis waart.’

Nadat ik dit gezegd had, haastte ik mij twee droge takkenbossen op den haard te leggen en ze aan te steken.

‘Dank u, goede man,’ zei de onbekende, het kind bij den haard brengend en het met kussen bedekkend. ‘Wat gij voor mij doet zal niet onbeloond blijven.’

Nadat ik mij met Antonio in een hoek der hut had teruggetrokken, had ik niets beters te doen dan de beide onbekenden gade te slaan, die op zoo zonderlinge wijze in mijn woning waren aangekomen. Hij, die de vader van het jonge meisje was, kon vee tig tot vijftig jaar oud zijn. Zijn trekken waren merkwaardig door hun mannelijke schoonheid; maar wat mij van het eerste oogenblik af in hem trof, was de uitdrukking van fierheid en te gelijk van zachtheid, die op zijn gelaat was te lezen. Ik begreep aanstonds, hoewel zijn reisgewaad van eenvoudige snit en stof was, dat deze man tot de hoogere klassen der samenleving moest behooren.

De tweede onbekende, veel ouder dan zijn metgezel, had witte haren, die hem tot op de schouders vielen; zijn gezicht was dat van een eerlijk man, hij scheen droevig en loosde van tijd tot tijd een diepen zucht. Ik bemerkte met verwondering, dat hij, met den hoed in de hand, eerbiedig bleef staan achter zijn tochtgenoot, die bij het vuur was gezeten.

‘Kom toch bij den haard zitten, mijn goede Perez,’ zei de laatste, hem een stoel toeschuivend.

‘Uwe Hoogheid is te goed, dat zij zich om mij bekommert,’ antwoordde de grijsaard met een diepe buiging.

‘Daar noem je me weer Hoogheid, Perez. Waar zijn je zinnen, oude vriend?... Ik Hoogheid!... ‘t is te gek!’

‘Verschooning, mijnheer de hertog, ik was vergeten, dat u mij verboden had...’

‘Mij Hoogheid te noemen, en daarom spreek je me als hertog aan.... Ik zie, dat je onverbeterlijk bent... en ik moet mij schikken in de gevaren, waaraan je lichtzinnigheid mij kan blootstellen...’

Onder het uitspreken dezer woorden keek de onbekende Antonio en mij aan. Ik begreep, dat hij ons wantrouwde.

‘U doet er verkeerd aan, mijnheer,’ zei ik, op hem toetredende, ‘ons niet te vertrouwen. Ik ben wel arm, maar een eerlijk man. Wat Antonio betreft, die mijn pleegkind is, ik sta voor hem in, als voor mij zelf. Voor ons zijt gij door het onweer overvallen reizigers, die ons gastvrijheid hebt gevraagd, anders niets.’

De onbekende had, zonder mij in de rede te vallen, met groote aandacht naar mij geluisterd. Toen ik ophield, wierp hij den ruimen mantel op tafel, waarin hij gehuld was, en wij zagen een koppel groote ruiterspistolen in den leeren gordel, die zijn middel omsloot.

‘Mijn vriend,’ zei hij, mij strak aanziende, ‘ik geloof, dat gij een eerlijk man zijt, en koester niet de minste achterdocht jegens u. Uw openhartigheid heeft mij genoeg gedaan, en ik zal u toonen hoezeer ik die op prijs stel, door u een groot geheim toe te vertrouwen...’

‘Hoogheid, in 's Hemels naam, denk aan hetgeen u doet!’ riep zijn metgezel verschrikt uit.

‘Vrees niets, Perez,’ antwoordde de onbekende, ‘ik stel vertrouwen in de rechtschapenheid van dezen muilezeldrijver. Bovendien is mijn toestand zóó wanhopig, dat mijn onbescheidenheid mij niet kan schaden.’

Zich toen tot mij wendende, voegde de onbekende er bij:

‘Mijn vriend, neem een stoel en kom naast mij zitten.’

Toen ik aan zijn uitnoodiging voldaan had, nam hij het woord weer op:

‘Gij ziet in mij,’ zei hij, ‘den hertog van Segovia. Nog maar acht dagen geleden was ik grande van Spanje, bevelhebber der koninklijke legers, de rijkste hidalgo van het koninkrijk. De groote vriendschap, die de koning mij toedroeg, maakte mij tot een voorwerp van afgunst voor allen. Men vleide, men bewierookte mij, en de grootste heeren dongen nederig naar mijn gunst. Thans, nu ik een verschoppeling en vluchteling ben, heeft de wereld voor mij niets meer dan verachting en beleediging. Eenige woorden zullen voldoende zijn, om u mijn droevige geschiedenis te doen begrijpen. Mijn verwoedste vijanden, zij, die mij altijd met loftuitingen en vleitaal hadden overstelpt, maakten gebruik van den dood van mijn vrouw, die zich steeds van het hof verwijderd had gehouden, om mij bij den koning verdacht te maken. Zij verzonnen zooveel boosheid, die ze mij ten laste legden, maakten met evenveel handigheid als laagheid mijn gedrag zoo zwart, dat Ferdinand ten laatste een groot misdadiger in mij zag, en van een innige vriendschap in hevigen haat overslaande, last gaf, mij in hechtenis te doen nemen. Mijn signalement werd overal verspreid en tien duizend peseta's werden uitgelooft voor wie mij zou overleveren. Onbewust van den storm, die mij bedreigde, was ik op mijn kasteel, enkel vervuld met mijn smart over het verlies mijner dierbare vrouw, en met de zorg voor

de opvoeding mijner Rafaëla, toen een brave man, die mij nooit iets gevraagd had toen ik machtig was, mij edelmoedig kwam waarschuwen voor het gevaar, dat ik liep. Er was geen minuut te verliezen. Al mijn goud en kleinnoodiën meenemende, vertrok ik met mijn ouden dienaar Perez, die mij had opgevoed, en mijn kleine Rafaëla. Dezen morgen bemerkte ik met schrik, dat de eigenaar van het eerste hotel, waar wij een oogenblik ons rijtuig hadden verlaten, mij met verdachte oplettendheid beschouwde. Ik zei hem, dat ik de merkwaardigheden der stad ging bezichtigen, en bestelde een diner, er bijvoegende, dat ik over een paar uur terug zou zijn. Hij liet ons vertrekken... Rijtuig, paarden en bagage in den steek latende, ijlden wij door de velden, de bewoonde plaatsen vermijdinge. Wij waren uitgeput van vermoeienis, toen bij overmaat van ramp een onweer losbarstte. Op dat oogenblik bemerkten wij licht door het venster in uw hut. Deze ontdekking verlevendigde onzen neergeslagen moed en behoevede ons voor vertwijfeling. Uw edelmoedige gastvrijheid, brave man, heeft aanspraak op mijn erkentelijkheid. Gij moet beter dan iemand de wegen in de Sierra Morena kennen. Mijn fortuin en mijn leven misschien zijn in uw handen. Zeg mij, wat gij wilt doen: mij redden of mij in 't ongeluk storten?’

DOORGEZAKT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. REICHERT.

‘U redden, mijnheer de hertog,’ riep ik uit, ‘maar veroorloof mij een opmerking. De Sierra Morena dient op het oogenblik tot schuilplaats van een talrijken troep bandieten, wier hoofd, Matagente geheeten, een even geslepen als wreed en verraderlijk man is. Deze man, die spionnen in al de omliggende plaatsen heeft, moet noodzakelijk de belooning kennen, die op uw gevangenneming gesteld is. Daar hij weet, dat u de Sierra Morena moet overtrekken, om de grenzen te kunnen bereiken, zal hij ongetwijfeld alle maatregelen genomen hebben, om zich van u meester te maken.’

‘Laat ons vertrekken,’ antwoordde de hertog op mijn tegenwerping. ‘Ik ben onschuldig en stel al mijn vertrouwen op God, die mij niet zal verlaten. Laat ons gaan.’

‘Ik ben tot uw orders, Hoogheid. Ik vraag u enkel tien minuten om mijn twee muildieren te zadelen.’

‘Hoe, hebt gij muilezels?’ riep de hertog verheugd uit. ‘Haast u.’

Het onweer was ondertusschen bedaard.

Toen de beide muildieren gezadeld waren, steeg de hertog op het beste en nam zijn dochtertje in zijn armen, terwijl ik van mijn kant den ouden Perez hielp opstijgen.

Antonio en ik gingen vooruit, om de vluchtelingen tot gids te dienen en stapten zoo vlug door, als de slechte toestand der wegen ons veroorloofde. Van tijd tot tijd wee eens bliksemstraal ons den weg, dien wij hadden te volgen.

Wij waren ongeveer een uur ver in een woud op de helling der bergen, toen plotseling een schrill, lang gerekt gefluit in de verte weerklonk. Wij hielden aanstonds stil.

‘Wat beteekent dat gefluit?’ vroeg mij de hertog.

‘Helaas, Hoogheid,’ antwoordde ik bevend, ‘ik vrees, dat het een signaal is van een der lieden van Matagente's bende.’

‘Welnu,’ antwoordde de hertog, zijn pistool grijpend, ‘ik laat mij liever dooden dan mij overgeven.’

Hier hield Andrès een oogenblik met verhalen op, alsof hij te ontroerd was, om voort te gaan, wat onze nieuwsgierigheid nog deed toenemen. Hij hernam eindelijk:

Toen wij door de echo's van het woud dat schrille geluid hoorden herhalen, dat zoo weinig goeds spelde, hielden wij stil. Ondanks zijn dapperheid sidderde de hertog van Segovia, toen hij de arme kleine Rafaëla beschouwde, die vóór hem op zijn muilezel zat.

‘Andrès,’ vroeg hij mij, ‘wat moeten wij doen?’

‘Zwijgen en onbeweeglijk blijven, Hoogheid,’ antwoordde ik. ‘Dat het signaal van Matagente's bende uitgaat, is onbetwijfelbaar, maar misschien geldt het ons niet. Laat ons wachten.’

Een half uur ging voorbij - een half uur, dat ons langer dan een dag toescheen - zonder dat er iets gebeurde.

De hoop begon reeds in ons hart te herleven, en ik wilde juist den raad geven, onzen weg voort te zetten, toen de toon van een trompet op een rots boven onze hoofden weerklonk en door andere onzichtbare trompetten herhaald werd.

‘Dat zijn verkenners, die Matagente van onze tegenwoordigheid verwittigen,’ zei ik.

‘Er is geen twijfel aan of wij zijn ontdekt, en ik zie ongelukkigerwijs geen uitweg.’

‘Waarom gewanhoopt?’ riep Antonio uit, die tot dusver geen woord gesproken had, ‘kunnen wij met moed en met de hulp van God niet aan dit gevaar ontsnappen?’

De plaats, onder den naam van Zwarte Rots bekend, was een zoo nauwe bergpas, dat nauwelijks twee man te paard er naast elkaar door konden. Deze pas was aan beide zijden begrensd door reusachtige zwarte rotsen, glad als marmer en steil als een muur.

‘Vlug aan het werk!’ zei Antonio; ‘laten wij al de rotsblokken opstapelen en er aan den ingang van den pas een barricade van maken. Achter dien wal zal het ons gemakkelijk vallen, ons te verdedigen.’

‘Dat is moedig en verstandig gesproken,’ zei de hertog met geestdrift, terwijl hij van het muildier steeg. ‘Aan het werk dus! God heeft je dat denkbeeld ingegeven, het laatste redmiddel, dat ons overbleef.’

Wij begonnen alle vier aan de versterking te werken, maar hoe wij onze krachten ook inspanden en verdubbelden, het geluid van de stappen der roovers werd steeds duidelijker, en spoedig was er geen twijfel meer aan, of zij zouden ons bereikt hebben, voordat wij een barricade hadden opgericht, die ons tot veilige beschutting kon dienen.

Een bliksemstraal, die plotseling het landschap verlichtte, stelde ons in staat, den troep van Matagente op hoogstens vijftig pas afstands te zien.

‘Halt, roovers!’ riep de hertog van Segovia uit, die zijn mantel had losgemaakt en daarop zijn kleine Rafaëla neergelegd. ‘Halt, roovers, geen stap verder, of wij schieten.’

‘Vooruit, jongens!’ riep voor eenig antwoord een geduchte stem, welke ik als die van Matagente zelf herkende. ‘Vooruit!’

De bandieten gehoorzaamden en kwamen met vluggen tred en vasten stap op ons af.

‘Vuur, vrienden!’ gelastte de hertog van Segovia.

(Wordt vervolgd.)

Bij de Platen.

Een verrassing. -

Oom Willem heeft aan zijn kleine nichtje, waar hij dolveel van houdt, een doos cadeau gedaan, maar er bij gezegd, dat ze niet op den knop mocht drukken, want dan zou er wat leelijks uitspringen. Nu gaf oom, tenzij hij zijn nichtje op de proef wilde stellen, blijk, geen groot menschenkenner te zijn, want de kleine Agnes brandde natuurlijk van begeerte om te weten en te zien, wat er toch wel in die geheimzinnige doos kon zijn. Ze had ze al van alle kanten bekeken en betast, doch tot dusver zorgvuldig het knopje ontweken. maar ten laatste werd de bekoring haar te machtig. Heel eventjes maar zou ze er op drukken en dan weer gauw dicht doen, zoo overlegde ze bij zich zelf: op die manier kwam oom Willem toch niet te weten, dat ze tegen zijn verbod had gehandeld.

Zoo gedacht, zoo gedaan. Een beetje angstig en uit de verte drukte ze op het knopje, waarop een rood fluweelen duiveltje met vervaarlijke horens en vurige oogen te voorschijn sprong. Op zulk een verrassing had de kleine niet gerekend en met studie kijkt ze de vreemde verschijning aan, die ze straks, hoe ze ook haar best doet, niet meer in de doos zal kunnen krijgen, zoodat oom Willem de kleine schuldige op heeterdaad zal betrappen. Maar wij zijn er van overtuigd, dat hij niet te streng zal zijn voor zijn petekind.

De afvaart ter vischvangst. -

Onze visschers zijn stoere mannen, die zich op de zee, ook al spookt het er, even goed in hun element gevoelen, als wij op het land. Angst kennen zij niet, een hooge zee schrikt hen niet af, en als de tijd gekomen is voor de vischvangst, steken zij in zee, zonder er veel op te letten, of het weer wel is zooals zij dit het liefst zouden wenschen.

Woest komen de golven aanrollen met witte dreigende kammen, maar de schuit moet in zee, en als de roeiers het alleen niet af kunnen, helpen de anderen, zelfs vrouwen, een handje mee, om de boot over de branding heen te brengen.

Znlk een tooneel geeft onze gravure te zien: een beeld van stoere, onverzettelijke kracht, die zich door hinderpalen noch gevaren laat afschrikken.

Doorgezakt. -

Om den weg te bekorten stak de wakkere jager het ijsveld over, dat, naar hij meende, hem wel zou kunnen dragen. Helaas! eensklaps deed zich een verdacht gekraak hooren, het ijs scheurde en brak, en de ongelukkige verdween in de diepte.

Op zijn hulpgeroep kwam zijn trouwe jachthond aanloopen, maar deze kon niets meer tot redding doen. De strooming had den ongelukkige, verdoofd door den val, verstijfd door het koude water, reeds meegevoerd. Het verraderlijke ijs had wederom een offer geëischt, en het trouwe dier kan niets doen dan klagend de wacht houden bij den hoed en den stok van zijn verongelukten meester.

[Nummer 51]

De opening van het Heilig Jaar.

In het eeuwjaar 1300 werd door Paus Bonifacius VIII het eerste ‘Heilige Jaar’ afgekondigd en een volle aflaat toegezegd aan allen, die met een waar berouw zouden hebben gebiecht en de hoofdkerken van Rome gedurende dertig dagen, als het Romeinen waren, en gedurende vijftien dagen voor vreemdelingen ten minste eenmaal daags zouden bezoeken.

Deze opwekking vond weerklank in de geheele Christenheid, en meer dan twee millioen pelgrims moeten in het eerste Heilige Jaar naar de Eeuwige Stad zijn gestroomd, om de groote geestelijke gunsten, door den H. Vader aan het bezoeken van Romes hoofdkerken verbonden, deelachtig te worden. Tot de pelgrims behoorden koning Karel van Hongarije en de broeder van Filips den Schoone van Frankrijk, Karel van Valois, die met gemalin en kind en 500 Fransche ridders de reis ondernam. De stad Florence liet zich door een schitterend gezantschap vertegenwoordigen, waartoe ook de onsterflijke dichter der *Divina Commedia* behoorde. Zelfs de Tartarenvorst Cassan zond een afgezant naar Rome, om den algemeenen Vader der Christenen zijn hulde te betuigen.

DE BASILIEK VAN ST. PIETER TE ROME.

Had Bonifacius VIII bepaald, dat het H. Jaar slechts eenmaal in de honderd jaar zou gevierd worden, Clemens VI stelde vast, dat het om de vijftig jaar zou geschieden, Urbanus VI verkortte die tijdruimte tot drie en dertig jaar, en ten slotte verordende Sixtus IV in 1475, dat het Jubilé-jaar alle vijf en twintig jaar zou worden gevierd. Hiervan is de Kerk alleen afgeweken in de jaren 1800, 1850 en 1875, toen wegens de moeilijke tijdsomstandigheden de viering van het Heilig Jaar achterwege bleef.

Voor het eerst sedert 75 jaar kan de katholieke wereld thans weer aan de voorrechten van een Jubile jaar - het een-en-twintigste sedert Bonifacius VIII - deelachtig worden, en daags vóór Kerstmis heeft de H. Vader op plechtige wijze het H. Jaar begonnen door de opening van de Heilige Deur der St. Pieter.

Op dien dag bood de Vaticaansche basiliek een schitterenden aanblik. Rechts van den pauselijken troon en achter de banken, voor het H. College van kardinalen gereserveerd, zaten ongeveer 250 dames, bijna allen vreemdelingen, naar het voorschrift der etiquette in het zwart met mantille. De diplomatieke tribune, bij de deur van Karel den Groote, spreidde een kleurrijke afwisseling van uniformen ten toon. In de eerste rij zaten de gezanten van Oostenrijk-Hongarije en Columbia, en de vertegenwoordigers der gezanten bij den H. Stoel van Frankrijk, Spanje, Portugal, België enz. Daarnaast was de tribune voor de ridders der orde van Malta, met den

grootmeester aan het hoofd. Tegenover de H. Deur, in de tribune der vorsten en souverainen, werden onder anderen opgemerkt de gravin van Trani, een nicht van den laatsten koning van Napels, en de hertog van Alençon. Ook de Romeinsche adel en patriciaat waren vertegenwoordigd door de families Colonna, Ruspoli, Odescalchi, Aldobrandini en tal van andere oud adellijke geslachten, trouw gebleven aan de zaak des Pausen. In de eerste rij was de familie des H. Vaders gezeten met graaf Pecci.

Tegen halftwaalf werd een zacht gefluister gehoord onder de portiek: de pauselijke stoet daalde de koninklijke trap af. De H. Vader, die eerst in een witte soutane was gekleed, was nu met de pauselijke sieraden en den pauselijken mantel omhangen, een kunstwerk der Zusters van Liefde te Rome, die het den Paus voor deze gelegenheid hadden vereerd.

Na een kort gebed en na het *Veni Creator* in de Sixtijsche kapel te hebben gezongen, vormde de stoet zich. Voor het standbeeld van Karel den Groote nam de H. Vader, op de *sedia gestatoria* plaats, omgeven door twee *flabelli*, en deed zoo zijn intrede onder de portiek, voorafgegaan door ongeveer vijftig kardinalen en bisschoppen, allen met een brandende kaars in de hand. Onder hen bemerkte men een patriarch met zijn gevolg in een prachtig gewaad volgens den Oosterschen ritus.

Kardinaal Rampolla ging met den aartspriester der basiliek en het kapittel van St. Pieter den Paus te gemoet, om hem te ontvangen en bij het stappen van de *sedia gestatoria* behulpzaam te zijn. Het was een plechtig oogenblik. De H. Vader reikte zijn kaars aan den groot penitencier over, aller blikken waren op hem gevestigd, en de trompetten kondigden met haar zilveren geluid het begin der plechtigheid aan. Met vasten stap daalde de Paus van den draagstoel en weigerde den steun der kardinaal-diakens Macchi en Steinhuber, die naast hem stonden en hem lot den pauselijken troon vergezelden. De H. Vader nam daarop plaats, terwijl de edelwacht en de Zwitsers de wapens presenteerden.

Na een teeken van Mgr. Riggi, prefect der ceremoniën, ging iedereen zitten en hieven de zangers der Sixtijsche kapel, onder leiding van den abbé Perosi, het *Veni Creator* aan. Onmiddellijk daarna stond de H. Vader op en naderde, gevolgd door zijn geheele hof, de H. Deur. Hier gekomen, gaf de Paus zijn kaars aan den eersten kardinaal-diaken en nam uit de handen van kardinaal Serafino Vannutelli, groot-penitencier, den gouden hamer, aangeboden door alle bisschoppen der wereld. Driemaal klopte de H. Vader daarmee, onder het uitspreken der liturgische verzen, op de H. Deur, die eenige minuten voor twaalfen viel. Het koor hief den psalm *Jubilate Deo* aan, waarop de Paus en de kardinalen antwoordden. Middelerwijl naderden de penitenciers der basiliek de H. Deur met een zilveren wijwatersvat, waschten den drempel met gewijd water en droogden ze met bijzonder daarvoor bestemde doeken af.

De H. Vader zette den kostbaren mijter op, en een kruis in de rechteren een kaars in de linkerhand houdend, begaf hij zich naar de H. Deur, knielde op den drempel neer en hief het *Te Deum* aan, waarop al de zangers, de geheele geestelijkheid en alle geloovigen antwoordden. Het eerst overschreed alsnu de Paus den drempel en begaf zich naar de kapel der Pietà; hierna trad de geheele processie de basiliek binnen door de H. Deur, waarvan allen den drempel kusten. In genoemde kapel ontving Z.H. de vertegenwoordigers der zeventig Romeinsche broederschappen, aan wie, volgens een oude traditie, het bewaken der H. Deur in de vier basilieken toekomt. Nadat Mgr. Misciatelli op bevel des Pausen een kort adres had voorgelezen, waarin hun de hoede over de H. Deur werd opgedragen, verleende de H. Vader aan de leden der broederschappen en hun familiën den apostolischen zegen. Vervolgens werden alle

aanwezigen tot den hand- en voetskus toegelaten en begaf de Paus zich naar de Gregoriaansche kapel, waar Z.H. bad voor het Allerheiligste, dat daar was uitgesteld.

Nu werd den H. Vader de tiara opgezet en vormde de stoet zich opnieuw. Z.H. verliet de Gregoriaansche kapel, voorafgegaan door het Pauselijk kruis, gedragen door een auditeur der Rota, en door de patriarchen, aartsbis-

schoppen en bisschoppen, omgeven van zijn hof, waarbij men vooral opmerkte graaf Soderini in zijn prachtige roode uniform van drager der Gouden Roos, vergezeld door de officieren der edelwacht, aangevoerd door graaf Camillo Pecci, en de officieren der Zwitsersche lijfwacht.

De H. Vader, gedragen op de *sedia gestatoria*, begaf zich naar het hoofdaltaar, waar Z.H., onder de zilveren tonen der trompetten, den zegen gaf: *Benedico vos...* Nu lazen de kardinalen Steinhuber en Macchi de bul voor, waarin de Paus de aflaten heeft verleend bij gelegenheid van het jubilé. Opnieuw zegende Z.H. de menigte, die in luid gejubel losbarstte, en begaf zich daarna naar de Gregoriaansche kapel, van waar de H. Vader naar zijn vertrekken terugkeerde.

Hopen wij, dat het Z.H. Leo XIII gegeven moge zijn, daags voor het Kerstfeest van dit jaar het Jubeljaar te sluiten, dat door Z.H. op zoo luisterrijke wijze is geopend.

Op hetzelfde uur, dat de H. Vader de plechtigheid verrichtte in de basiliek van St. Pieter, opende kardinaal Satolli met een hamer, door de Fransche katholieken geschonken, de H. Deur der basiliek van St. Jan van Lateranen, kardinaal Vincenzo Vannutelli met een hamer, geschenk der Italiaansche katholieken, die van de H. Maria de Meerdere, en kardinaal Oreglia met een hamer, aangeboden door de Duitsche katholieken, de H. Deur der basiliek van den H. Paulus buiten de muren.

DE BASILIEK VAN DE H. MARIA DE MEERDERE OP DEN ESQUILIJSCHEN BERG.

De basilieken van het jubilé.

Als een blijvende herinnering aan het H. Jaar geven wij in dit nummer een afbeelding van de vier groote basilieken van Rome, waar de plechtigheid van het openen der H. Deur heeft plaats gehad en die door de geloovigen in het Jubeljaar moeten worden bezocht, om den aflaat te kunnen verdienen. Het zijn de basilieken van St. Pieter, van St. Jan van Lateranen, van de H. Maria de Meerdere en van St. Paulus buiten de muren

Van deze vier hoofdkerken van Rome een beschrijving te geven, die ook maar eenigermate op den naam van volledig aanspraak zou kunnen maken, laat het bestek van ons tijdschrift niet toe. Wij bepalen ons daarom tot enkele beknopte bijzonderheden omtrent het ontstaan en de voornaamste schatten dezer basilieken.

Het stoffelijk overschot van den H. Petrus werd door de geloovigen overgebracht naar de Vaticaanse Grotten, waar Paus Anacletus, de opvolger van den Prins der Apostelen, in het jaar 90 een bescheiden bidplaats te zijner eer oprichtte. In het jaar 324 werd deze door een den H. Petrus waardigen tempel vervangen. Het was Constantijn de Groote, die den stoot gaf tot den bouw der St.-Pieterskerk en, zelf de schop ter hand nemend, twaalf manden met aarde naar de plaats droeg, waar de kerk

moest gebouwd worden. Elf en een halve eeuw stond de eerste St.-Pieterskerk, tot zij bouwvallig begon te worden en Paus Nicolaas V het plan opvatte, een nieuwe basiliek te bouwen, waaraan beroemde bouwmeesters als Bramante, Rafaël Sanzio, Michel Angelo en Maderno hun talenten en krachten hebben gewijd. Niet minder dan 176 jaar verliepen, eer de St. Pieter, waarmee in 1450 was begonnen, kon worden gewijd.

De grootste schat, dien de hoofdkerk der wereld bevat, is het graf van den H. Petrus, omringd door een schaar van martelaren, die als het ware een eerewacht vormen om den eersten Paus. Rondom den H. Petrus rusten 24 heilige Pausen, de martelaren Proces en Martinianus, weleer de bewakers des Apostels in de Mamertijsche gevangenis, de Apostelen Judas en Simon, de H. Leo, voor wien Attila bezweek, Gregorius van Nazianze, Chrysostomus en vele martelaren uit de eerste vervolging, die misschien door Petrus zelven aldaar zijn begraven.¹⁾

Een der deuren in de portiek, waarin rechts het standbeeld van Constantijn den Groote, links dat van Karel den Groote zich verheft, is de *Porta Sancta* of H. Deur, waar de H. Vader de boven beschreven plechtigheid heeft verricht.

In de groote apsis bevindt zich de Stoel van Petrus, door vier Kerkvaders gedragen. Waarschijnlijk is deze zetel van den senator Pudens afkomstig en den Apostel ten gebruike gegeven, wanneer hij de vergaderingen der Christenen voorzat en de waarheden des geloofs verkondigde. Om te voorkomen dat deze reliquie schade mocht lijden, heeft Paus Alexander VII ze rondom met brons laten bedekken.

Onder de meesterstukken, die de St. Pieter bevat, vermelden we een Pietà van Michel Angelo en de praalgraven, door Canova, Bernini en Thorwaldsen gebeiteld. Van de grootte der basiliek kan men zich een flauwe voorstelling maken, als men weet, dat ze 622 voet lang, 461 breed en onder den koepel, Michel Angelo's meesterwerk, 413 voet hoog is.

De tweede hoofdkerk van Rome is de St. Jan van Lateranen, de moeder en het hoofd van alle kerken, zooals op de majestueuze portiek te lezen staat: *S.S. Ecclesia Lateranensis omnium urbis et orbis ecclesiarum mater et caput*.

Deze basiliek werd door Constantijn den Groote gebouwd op de plaats, waar eenmaal het paleis had gestaan van den senator Plautius Lateranus, door Nero ter dood gebracht en later het eigendom geworden van Fausta, de gemalin van Constantijn.

Afgezonderd van de basiliek, die in den loop der tijden herhaalde malen vernieuwd is, bevindt zich het beroemde Baptisterium of Doopkapel, met de doopvont van den eersten christen keizer, waar 's Zaterdags vóór Paschen de Turksche, Joodsche en andere bekeerlingen op plechtige wijze worden gedoopt.

In een ander afzonderlijk gebouw is de *Scala Sancta* of heilige trap, die vroeger in het pretorium van Pilatus stond en door den Zaligmaker na Zijn bloedige geeseling werd beklommen, toen Hij aan het volk zou worden vertoond. Uit eerbied voor het lijden des Heeren mag deze trap niet anders dan kruipend beklommen worden. Daar de marmeren treden reeds aanmerkelijk begonnen uit te slijten, liet Paus Clemens XII, die een algeheele vernietiging vreesde, ze met planken beleggen, die sedert herhaalde malen zijn vernieuwd. De bovenste trede alleen is ongedekt gelaten, en op een andere plaats wijst men een plek, nog geteekend door het Bloed des Verlossers.

De St. Jan van Lateranen, die na St. Pieter den fraaisten voorgevel van alle kerken in Rome bezit, heeft een middelschip met een lengte van 384 en een breedte van 54 voet. Tusschen de bogen staan de beroemde mar meren standbeelden der Apostelen,

1) 'Eene reis naar Rome,' door B.H. K(lönne).

door de grootste meesters uit den tijd van Clemens XI vervaardigd. In het midden van het transept staat het hoogaltaar, hetzelfde, waaraan de H. Petrus het onbloedig Offer heeft opgedragen. In het baldakijn worden, behalve de staf van Aäron, de hoofden der HH. Petrus en Paulus bewaard. Verder bezitten kerk en klooster nog een hoogst zeldzamen schat van heilige overblijfselen, als de tafel, waaraan Christus in de zaal te Jerusalem het H. Sacrament des Altaars instelde. Op de binnenplaats van het klooster ziet men de kolom uit den tempel van Jerusalem, die bij den dood des Zaligmakers over haar geheele lengte middendoor scheurde, en een marmeren altaar, waardoor de H. Hostie op wonderbare wijze is heengedrongen. Als een geschiedkundige bijzonderheid dient nog vermeld, dat in de basiliek nog het oude vaandel van den Polenkonink Jan Sobiësky bewaard wordt, die de Turken voor de muren van Weenen versloeg en het vaandel als zegeteeken naar Rome zond.

Zooals de naam aanduidt, ligt op eenigen afstand van de Eeuwige Stad, op den weg naar Ostia, de basiliek van St. Paulus buiten de muren, gebouwd op de plaats, waar een aanzienlijke Romeinsche matrone, Lucina geheeten, het lichaam van den H. Paulus begroef. Evenals hij voor den Prins der Apostelen gedaan had, richtte Paus Anacletus ook boven het graf van den Apostel der Heidenen een eenvoudige bidkapel of Confessie op, waarboven Constantijn de Groote later een kerk liet bouwen, welke latere keizers en Pausen herbouwden of restaureerden. Maar in 1823, in de laatste dagen van het Pausschap van Pius VII, werd deze oudste basiliek ter wereld door een geweldigen brand vernield, waarbij gelukkig de reliquieën, de Confessie, de apsis, de kapellen van het H. Sacrament en van het Crucifix, fragmenten van het kostbare mozaïekwerk uit de vijfde eeuw en de portretten der veertig eerste Pausen gered werden.

Leo XII, de opvolger van Pius VII, wilde dat de basiliek volheerlijk uit haar asch zou verrijzen en richtte zich tot alle bisschoppen der wereld met het verzoek, de geloovigen op te wekken tot het storten van giften voor den bouw van den nieuwen tempel. Met geestdrift werd daaraan voldaan en in 1825 met den bouw begonnen. In het jaar 1840 waren het transept en het hoofdaltaar gereed en werden door Gregorius XV gewijd. Pius IX deed het overige en wijdde den 10en December 1854 het geheele gebouw, in tegenwoordigheid van 185 kardinalen, aartsbisschoppen en bisschoppen, uit alle deelen der wereld naar Rome gekomen, om bij de dogma-verklaring der Onbevleete Ontvangenis tegenwoordig te zijn.

Tot de merkwaardigheden dezer basiliek behoort het hoofdaltaar, waarboven zich een

baldakijn in Gothischen stijl verheft, gedragen door vier kolommen van rood porfier. Dit baldakijn wordt op zijn beurt overhuifd door een baldakijn in Renaissance stijl, rustende op vier albasten kolommen, een geschenk van den Egyptischen onderkoning Mehemed Ali. De basementen dier kolommen zijn van kostbaar malachiet, aan de kerk geschonken door czaar Nicolaas I van Rusland. Onder dit altaar rust de grootste schat der basiliek, het lichaam van den H. Paulus behalve het hoofd, dat, zooals wij gezien hebben, in de St. Jan van Lateranen bewaard wordt.

Een andere kostbare reliquie is het Crucifix der H. Brigitta. Men leest in het leven dezer Heilige, dat zij verscheidene malen visioenen had, wanneer zij voor dit kruisbeeld bad en dat Jesus Christus haar meermalen van dat Crucifix heeft toegesproken.

De koningen van Engeland hadden deze basiliek onder hun bijzondere bescherming genomen en handhaafden deze traditie tot de zestiende eeuw, toen Hendrik VIII ze verbrak. Jacobus III, uit het geslacht der Stuarts, had nog de gewoonte, ieder jaar op het feest van Maria Lichtmis een kaars aan de basiliek van den H. Paulus te zenden.

De basiliek van de H. Maria de Meerdere heeft haar stichting aan een wonder, het mirakel der sneeuw, te danken. In het begin der vierde eeuw leefde te Rome een aanzienlijk burger, Joannes Patricius geheeten, die, daar zijn huwelijk kinderloos bleef, in overleg met zijn vrome echtgenoot besloot, zijn groot vermogen aan God toe te wijden.

Op zekeren nacht verscheen hun in een droom de H. Maagd, die hun zeide: ‘Gij zult mij een basiliek bouwen op den heuvel van Rome, die morgen met sneeuw bedekt zal zijn.’ Dien zelfden nacht verscheen O.L. Vrouw aan Paus Liberius en beval hem een kerk te bouwen op dat gedeelte van den Esquilijnschen berg, dat hij met sneeuw bedekt zou vinden, er bijvoegende, dat Joannes Patricius zijn medewerker zou zijn. Dit geschiedde in den nacht van den 4n op den 5n Augustus, dus in den warmsten tijd van het jaar. Den volgenden morgen vond men werkelijk den Esquilijnschen berg met sneeuw bedekt. Paus Liberius begaf er zich heen met al het volk en heel de geestelijkheid van Rome. Op kosten van het vrome echtpaar werd de kerk gebouwd, die den naam van *Sancta Maria ad nives*, O.L. Vrouw ter sneeuw, ontving, en ook wel naar Paus Liberius, die haar het volgende jaar wijdde, Liberiaansche basiliek werd genoemd. Bij deze namen kwam een derde, onder welken de basiliek het meest bekend is, die van *Santa Maria Maggiore*, de H. Maria de Meerdere, omdat zij onder alle kerken van Rome, aan de Hemelkoningin toegewijd, de voornaamste is.

In de vijfde eeuw vergrootte Paus Sixtus III deze kerk en gaf haar den basiliek-vorm, dien zij thans nog heeft. Paus Nicolaas IV herbouwde in de dertiende eeuw de apsis, die hij met kostbare mozaïekwerken bedekte; Gregorius XI liet den klokketoren bouwen, die de hoogste van Rome is; Gregorius XIII restaureerde het gebouw in 1575; Sixtus V bouwde de Sixtijnsche kapel, Paulus V de kapel Borghese en de zijgebouwen voor het gebruik van het kapittel; Benedictus XIV verrijkte de kerk met kostbaar marmer- en stuc-werk en deed den hoofdgevel vernieuwen naar de teekeningen van Fuga.

In de portiek vindt men een standbeeld van koning Filips IV van Spanje, welks souverainen de beschermers zijn dezer basiliek en deel uitmaken van het kapittel, zooals de Fransche koningen weleer van dat van St. Jan van Lateranen. In de portiek is ook de trap, die naar de *loggia* leidt, van waar de Pausen, vóór de overweldiging

van Rome, op den 15n Augustus, den feestdag van Maria Hemelvaart, den apostolischen zegen gaven.

In de kapel van het Crucifix, versierd met tien kolommen en pilasters van porfier, berust de eerbiedwaardige reliquie der Kribbe van het Goddelijk Kind, die keizerin Helena met zilver had laten bekleeden en die in 642 bij den inval der Mohammedanen naar Rome werd overgebracht en aan de basiliek van Maria de Meerdere ter bewaring toevertrouwd. Slechts éénmaal in het jaar wordt de Kribbe ter vereering uitgesteld. Den 24n December wordt zij op een altaar in de groote sacristie geplaatst, daarna brengen de vier jongste kanunniken der basiliek, voorafgegaan door de geheele geestelijkheid, ze naar de Sixtijnsche kapel over. Na de middernachtmis wordt ze op het tabernakel van het hoofdaltaar uitgesteld. Des namiddags om drie uur komt de kardinaal-beschermer der basiliek, gevolgd door de geestelijkheid, de heilige reliquie nog eens vereeren en maakt een proces-verbaal op, waarin de identiteit der Kribbe wordt geconstateerd, waarna ze opnieuw in de schatkamer wordt weggeborgen, die ze niet meer vóór Kerstmis van het volgende jaar verlaat.

Een andere eerbiedwaardige reliquie dezer basiliek is een afbeelding der H. Maagd, door den Evangelist Lucas vervaardigd en geheel met diamanten en andere edelgesteenten omzet. Ter eere van deze afbeelding heeft Paus Paulus V de rijkste kapel laten bouwen, die men in Rome vindt.

De kerk der H. Maria de Meerdere is ten slotte nog merkwaardig om de vele graven van Pausen, die men er aantreft: o.a. van Clemens IX, Nicolaas IV, Sixtus V, Pius V en Paulus V, terwijl onder de relieken nog vermeld moeten worden een zijde van den H. Carolus Borromeus, een gedeelte van den arm van den H. Thomas van Kantelberg, het hoofd van den H. Matthias en de mantel van den H. Jozef.

Hoor eens, moeder, wat ik droomde.

**Door
Christine.**

II.

Het was geen rustige slaap, al gleed soms een glimlachje vluchtig over Elise's trekken. Meestal was het voorhoofd gefronst en was er smart en lijden op haar gelaat te lezen, geen lichamelijke smart, die door den slaap gesust wordt, maar zieleleed, dat geen troost kan vinden.

Plotseling slaakte Elise een doordringenden gil, en met wijd geopende oogen staarde zij strak voor zich uit. Het was duidelijk, dat zij iets vreeselijks aanschouwde, want met een tweeden gil viel zij bewusteloos achterover, bleek als een doode.

Ofschoon buiten zich zelf van schrik, sprong haar moeder op, om haar te helpen, en ook mevrouw Valkenhof, die de kreten gehoord had, kwam te hulp. Met vereende pogingen gelukte het haar, het jonge meisje tot bewustzijn te brengen. Zoodra zij de oogen weer geopend had, wierp zij zich snikkende in de armen harer moeder en bad: 'Naar huis, moederlief, naar huis, spoedig!'

'Ja, lieveling,' suste mevrouw Van Veldhoven, 'zoodra de dokter het toestaat, vertrekken wij.'

'Neen, dadelijk! Ik zou het besterven, zoo ik hier moest blijven.'

'Maar, mijn kind, wat is u dan toch overkomen? Zie, mevrouw Valkenhof wil u niet laten vertrekken; gij zult immers haar dochtertje worden, gij zijt de bruid van haar zoon. Wie zou u hier kwaad kunnen doen? Egbert zou het immers niet dulden.'

Elise scheen ineen te krimpen van angst, toen zij Egbert hoorde noemen en herhaalde met zwakke stem: 'Naar huis, moeder, naar huis!'

Er was niets aan te doen; hoezeer de dokter ook waarschuwde, hoezeer mevrouw Valkenhof ook aandrong, zij wilde naar huis. Tot aller verwondering wilde zij Egbert niet meer zien; zijn naam alleen deed haar schrikken en joeg haar het koude zweet op het voorhoofd.

Ten laatste moesten allen zwichten voor haar verlangen; ook de dokter begreep, dat het beter was, de jonge zieke niet langer haar wensch te ontzeggen. De eigenlijke influenza was, dank zij de goede zorgen, die aan Elise besteed werden, overwonnen, maar als zij niet tot rust kwam, kon men voor de gevolgen niet instaan.

Zoo werd zij dan, zorgvuldig in warme kleederen gewikkeld, naar Berkenwoud vervoerd, en daar, in de stilte en eenzaamheid, scheen het meisje weer op te leven. Het voorjaar was bijzonder mooi en weldra was het haar vergund, in de lanen van hun tuin te wandelen. Maar zij hield zich steeds op aan die zijde van het huis, waar Rozenheim niet te zien was, en niets kon haar bewegen, het fraai aangelegde park, dat de villa omringde, te betreden.

Zoo was dan Paschen wederom daar en waren bosschen en velden met het eerste frissche groen getooid. Tot nu toe ging Elise's toestand goed vooruit; dokter Flieringa durfde reeds voorspellen, dat zij spoedig geheel genezen zou zijn, maar haar levenslust en vroolijkheid schenen voorgoed geweken. Het zorgelooze kind was tot jonkvrouw ontwikkeld, maar wat had die droevige trek om haar lippen gegroefd, wat den glans van haar oogen verduisterd?

Op zekeren dag stelde zij haar moeder een brief ter hand en verzocht haar, dien onmiddellijk te verzenden, na er kennis van te hebben genomen. In dat schrijven gaf zij Egbert zijn woord terug; omstandigheden, die zij nu niet kon verklaren, hadden haar tot dit besluit gebracht. Zij verzocht hem, geen moeite te doen, om haar daarvan terug te brengen; niets was daartoe in staat, en het ware geheel nutteloos, pogingen daartoe in het werk te stel len; zij zou ook geen bezoeken ontvangen. Aan mevrouw Valkenhof en haar dochter bracht zij haar innigen dank voor de genoten vriendschap, en zij eindigde met de verzekering, dat zij die vriendschap steeds op prijs had gesteld en nooit de gelukkige dagen zou vergeten, in haar gezelschap doorgebracht, alvorens zij zoo plotseling uit haar droom was wakker geschud.

Reeds lang had mevrouw Van Veldhoven haar dochter willen ondervragen, maar Elise was nog zoo zwak, dat de minste ontroering noodlottig zou kunnen zijn, en daarom had de teedere moeder gezwegen. Nu evenwel kon zij het niet meer, en na de lezing van den brief nam zij haar dochter bij de hand, geleidde haar naar een prieël bij het huis, waar 's zomers de kamperfoelie zoo heerlijk geurde, en daar, waar niemand moeder en kind kon bespieden of afluisteren, vlijde zij het hoofd van Elise aan haar borst en zei met van aandoening bevende stem:

'Heeft mijn kind mij niets meer te zeggen? Mag ik niet meer in haar hart lezen als in een opengeslagen boek? Weigert mijn dochter mij haar geheimste gedachten te doen kennen?'

Snikkend verborg Elise het gelaat, maar weldra bedwong zij zich en fluisterde: 'Hoor eens, moeder, wat ik droomde op dien avond, toen ik, voor het open haardvuur gezeten, in slaap viel, terwijl u in angstige bezorgdheid bij mij waakte. Mijn geheele leven als de echtgenoot van Egbert ging mij in dien droom voorbij; het was mij als zag ik mij zelve, zoo als ik geweest zou zijn, indien ik zijn vrouw zou zijn geworden. O, moeder, laat mij het u verhalen, laat mij mijn gemoed verlichten door u deelgenoot te maken van dat vreeselijk visioen, dat mij overal vervolgt en mij niet tot rust laat

komen. Misschien zal het mij thans verlaten, nu de band tusschen hem en mij onherroepelijk verbroken is.'

'Maar, mijn kind, waarom dien te verbreken, is dit dan noodig? Gij hebt hem toch lief?'

'Ja, moeder, wel heb ik hem lief, maar toch kan ik er niet in toestemmen, de zijne te worden. Luister, moeder, wat ik droomde! Ik zag mij zelve, als bruid getooid, naast Egbert aan den feestdisch. Wat gevoelde ik mij gelukkig, wat scheen de toekomst aan zijn zijde mij schoon en aanlokkelijk! Men wenschte ons geluk, men overlaadde ons met bloemen en geschenken, en met geheime voldoening zag ik, dat ik benijd werd. Plotseling verdween dat alles en ik vond mij terug in een prachtig ingericht vertrek; het leek mij een studeerkamer toe. Groote kasten vol boeken stonden

langs de muren, een tafel met geschriften beladen stond dicht bij den ouderwetschen haard, en daarbij waren Egbert en ik gezeten. Hij las mij voor en het was alsof zijn woorden als druppels vergif in mijn ziel vloeiden, en ik, moeder, ik verweerde mij niet! Integendeel, het vergif leek mij zoet, en gretig dronk ik het in. In dat boek werd de godsdienst bespot, werden de priesters als dwaze dwepers of gewetenlooze huichelaars voorgesteld, die de menigte dom wilden houden, die de beschaving tegenhielden tot eigen voordeel. Er werd in dat werk gesproken van een maatschappij zonder God of godsdienst; geen kerkelijke wetten, geen godsdienstige plichten meer, dat alles was overbodig. Na den dood was alles gedaan; daarom moest men genieten, zoo lang men leefde, de rozen moesten geplukt worden eer zij verwelkten.

DE BASILIEK VAN ST. PAULUS BUITEN DE MUREN.

‘O, moeder, hoe schaam ik mij, het te moeten zeggen, dat ik niet de minste tegenwerping maakte; die goddelooze taal scheen mij schoon toe, schoon als de waarheid. Reeds had ik alle gevoel van geloof verloren! Zoo had de omgang met Egbert en wat hij mijn opvoeding noemde, mij veranderd.

‘Het volgende tafereel zal u dan ook niet verwonderen. Ik zag mij zelve als moeder van een drietal kinderen, twee jongens en een meisje; het waren lieve, blonde engelenkopjes, maar helaas, de opvoeding, die Egbert hun gaf en waarin ik hem ter zijde stond, had die harten reeds bedorven. Uiterlijk beschaafd en wel opgevoed, waren hun hartstochten reeds ontwikkeld.

De oudste knaap, een bleek, zwak kind van negen jaar, zat te schrijven. Zijn onderwijzer had hem een opstel opgegeven over den rijkdom, en in vroegwijze taal betoogde de knaap, dat de rijkdom alleen macht, eer en geluk schenkt, dat alle middelen moeten gebruikt worden, om schatten te verzamelen, maar dat, hoewel eerlijkheid het langst duurt, diegene, die zich de kans laat ontsnappen, zeker in de hoogste mate dom genoemd moest worden. Terwijl het kind geheel verdiept was in zijn werk, speelden de beide anderen; het meisje met kleurige linten en bloemen, waarmee zij zich voor den spiegel tooide; de jongste met soldaatjes, die hij in rij en gelid liet exerceeren. Plotseling, in een vlaag van plaagzucht, wierp het meisje een handvol bloemen midden tusschen het speelgoed van haar broertje; dit deed hem in toorn ontsteken en buiten zich zelve van drift, begon hij met handen en voeten om zich heen te slaan en zoo verschrikkelijk te gillen en te schreeuwen, dat ik niet bij machte was, hem tot bedaren te brengen. De bloemen en linten van zijn zusje vertrapt en verscheurde hij, en reeds wilde hij zich op haar werpen, toen Egbert binnenkwam en den kleinen driftkop tegenhield.

‘Het kwam evenwel niet in hem op, den knaap te berispen of te bestraffen; met mijn angst lachte hij en verklaarde, dat het hem genoeg deed, in zijn zoon zooveel karakter te zien. Groot geworden, zou hij zich wel door de wereld helpen, zijn weg wel banen, al zou hij ook anderen op zij moeten dringen. Was het wonder, dat die

drift een onverwinnlijke hartstocht werd, nu er niets gedaan werd om dien te onderdrukken!

‘Weer verdween alles voor mijn blik, en nu zag ik een ander schouwspel. Egbert en ik zaten aan het sterfbed van onzen oudsten zoon. Hoewel de knaap nauwelijks twintig jaar telde, had hij reeds alles genoten wat de wereld bieden kon, en oververzadigd zag hij zich aan den rand van het graf, zonder geloof aan God, zonder hoop op een gelukkige eeuwigheid, zonder liefde voor wie dan ook, zelfs niet voor zijn naastbestaanden, zonder berouw over zijn zondig leven. En met een vloek op de lippen stierf hij, een vloek over zijn ouders, die het geloof en de deugd in zijn hart verstikt hadden van zijn prilste jeugd af, een vloek over zijn leermeester, die hem de zonde had geleerd, een vloek over zijn vrienden, die hem in het kwaad waren voorgegaan.

DE BASILIEK VAN ST. JAN VAN LATERANEN.

‘Nog vreeselijker visioenen wachtten mij echter; ik zag mijn dochter, alle vrouwelijkheid verliezend, zich opwerpen als voorvechtster voor de zoogenaamde rechten der vrouw; ik zag haar zich in het huwelijk begeven met een redeloozen dronkaard, wien het slechts om het geld te doen was; ik zag haar door haar echtgenoot mishandeld, verlaten, en eindelijk dieper en dieper zinken. Nog erger moest komen!

‘De jongste zoon was officier geworden; met zijn doordringend verstand en ijver voor de studie, was hij spoedig tot eerste luitenant bevorderd. Zijn goedhartigheid en beminnelijk karakter zouden hem aller harten hebben doen winnen, indien zijn toomelooze drift hem niet had doen vreezen door zijn gelijken zoowel als door zijn minderen. Op zekeren dag, in het bijzijn zijner kameraden over een verzuim berispt, liet hij zich zoo door zijn drift overheerschen, dat hij zijn overste een slag in het aangezicht gaf. Onmiddellijk gevangen genomen, werd hij voor den krijgsraad gebracht en het vonnis luidde: degradatie en vijftien jaar vestingstraf. Die tijding werd mijn echtgenoot gebracht, terwijl hij zich gereed maakte voor een belangrijke rechtzaak; zou hij nu een vreemde gaan verdedigen, terwijl zijn eigen zoon veroordeeld was door een onteerend vonnis? Hij zag niets meer dan schande en oneer, en toen.... Ach, moeder, ik kan het niet zeggen!.... en toen sloeg hij de hand aan zich zelve. Misvormd door een revolverschot, vond ik hem dood in zijn studeervertrek, hetzelfde, waar hij mij zijn verderfelijke theorieën had ontwikkeld. Alles voelde ik mij nu ontglippen; waar troost te zoeken, als het geloof verloren is? Ook ik nam de nog rookende revolver ter hand, om een eind aan mijn leven te maken, en toen, moederlief, ontwaakte ik. Het was een droom geweest, maar een droom, die mij voorkwam als door God gezonden, als een waarschuwing wat mijn leven zou zijn geweest, indien ik de vrouw was geworden van den godloochenaar.’

HET BEGIN VAN HET H. JAAR IN DE ST.-PIETERSKERK TE ROME: De plechtigheid van de opening der H. Deur door Z.H. Leo XIII op den 24en December jl., naar een teekening van Dante Paolucci.

Uitgeput zweeg Elise, en ontroerd tot in het diepste van haar ziel wischte haar moeder de tranen weg, die over de bleeke wangen van haar lieveling vloeiden. Zij gevoelde, dat het beter was een band te verbreken, die haar dochter voor tijd en eeuwigheid ongelukkig zou hebben gemaakt. Zij wist wel, dat Elise te meegaande van karakter was: zou zij zich niet hebben laten meeslepen, en had die droom dan niet werkelijkheid kunnen worden? Neen, zij zou alles doen wat zij kon, om haar dochter daarvoor te behoeden. Zacht en innig drukte zij haar kind aan haar hart en beloofde inwendig aan God, beter over haar schat te waken, dien niet te laten verloren gaan.

Nu hielp zij Elise opstaan en bracht haar naar haar kamer. Het arme meisje had rust noodig, om haar krachten te herstellen, en nu zij haar ziel ontlast had van het geheim, dat haar drukte, scheen zij zich verlicht te gevoelen; weldra sloot een zoete sluimering haar de oogen. Het vreeselijke visioen was verdwenen, het vervolgde haar niet meer. Niet meer zag zij het misvormde gelaat van den zelfmoordenaar, niet meer voelde zij het koude staal, dat zij in haar droom zich tegen het voorhoofd had gedrukt. Vrede heerschte in haar gemoed, en de vrede bracht herstel van krachten, herstel van gezondheid, maar helaas, niet voor lang!

(Slot volgt.)

Een avontuur in de Sierra Morena.

II. *(Slot.)*

Ik zal u niet de bijzonderheden van dien ongelijken strijd verhalen. Voldoende is het te weten, dat wij na een uur van hardnekkigen en heldhaftigen tegenstand geen ammunitie meer hadden. Maar de roovers, die dit niet wisten en veronderstelden, dat wij beter gewapend en talrijker waren dan inderdaad het geval was, werden voorzichtiger in hun aanvallen en wierpen zich niet meer met dezelfde verwoedheid als eerst op onze barricade.

De hertog, die zijn thans nutteloos geworden pistool in de eene hand hield, had zijn anderen arm om de kleine Rafaëla geslagen, die hij snikkend omhelsde. Het was zijn laatst vaarwel aan zijn innig beminde dochter.

Wat het lieve kind betrof, dit begreep den vreeselijken toestand nog niet, waarin wij ons bevonden. De oude dienaar Perez was wanhopig, als hij aan het lot dacht, dat zijn meester en zijn jonge meesteres wachtte; hij dacht niet aan zich zelf, of liever, hij zag den dood zoo zeker en zoo dreigend vóór zich, dat hij zich daarin gelaten schikte. Maar het wanhopigst van allen was Antonio.

‘Mijn dierbaar kind,’ zei ik, ‘bedaar. Het is waarschijnlijk, dat het gezicht van uw jeugd de roovers zal ontwapenen, wanneer wij in hun macht zullen zijn gevallen, en dat zij je zullen sparen. Indien God dit geeft, vergeet dan uw pleegvader niet en bid nu en dan voor mij, die u stervend zegen.’

‘Andrès, beste Andrès, gij zult niet sterven,’ riep Antonio uit, zich schreiend in mijn armen werpend. ‘Weet wel, vader, dat de toestand, waarin u mij ziet, niet veroorzaakt wordt door angst voor mijn leven.... ik denk daar zelfs niet aan. Het is het lot van den hertog van Segovia en van diens dochter, dat mij het hart verscheurt.’

Maar eensklaps, als had hij een ingeving gekregen, riep hij uit: ‘De Voorzienigheid heeft mij een middel doen vinden, om ons allen te redden...’

Onze toestand was zoo hopeloos, dat de vluchteling zich gretig aan deze zwakke en laatste hoop vastklampte. ‘Welk middel?’ vroeg hij gejaagd.

‘Op hoogstens een kwart mijl van de plaats, waar wij zijn, is een open ruimte, die door vier voetpaden wordt doorsneden, welke alle naar de stad geleiden, maar een daarvan, dat aan uw linkerzijde, is de kortste weg. Gij weet het, Andrès, die honderdmaal met mij die wegen gegaan zijt. Vertrekt onmiddellijk, slaat dat voetpad in en houdt u onderweg niet op.... Wat mij betreft, als ik eenmaal in handen der roovers ben gevallen, zal ik hen zoo lang mogelijk ophouden, en wanneer zij tot uw vervolging overgaan, zal ik hun zeggen, dat gij het pad rechts hebt ingeslagen. Wanneer zij dan merken, dat ik hen bedrogen heb, zal het hun niet meer mogelijk zijn u in te halen, maar zult gij in veiligheid de stad bereikt hebben.’

INGANG TOT DEN WIJNSTOKAANLEG IN DE PAUSELIJKE TUINEN.

‘En de roovers zullen u dooden, edele knaap, om zich op ons te wreken,’ riep de hertog van Segovia uit. ‘Neen, neen, ik neem dat edelmoedig offer niet aan.’

‘In naam van uw dochter, Hoogheid, vertrek,’ hernam Antonio met aandrang. ‘Wat mij betreft, vrees niets, God zal mij niet verlaten.’

Na een wedstrijd in edelmoedigheid behield Antonio de overhand, en wij besloten te vertrekken.

De eerste zorg van Antonio na ons vertrek was, zooveel mogelijk geraas te maken, ten einde de roovers in den waan te brengen, dat talrijke verdedigers zich achter de barricade verschanst hadden en vast besloten waren hen te weerstaan.

‘Dat de vijf mannen in het front knielen, opdat zij, die achter hen geplaatst zijn, over hun hoofden heen kunnen schieten zonder hen te kwetsen,’ riep hij uit, alsof hij over een aanzienlijke macht beschikte.

De roovers, door deze gelukkige krijgslist misleid, begonnen te beraadslagen over hetgeen hun te doen stond. Na een discussie, die meer dan een half uur duurde, besloten zij boden uit te zenden, om al de kleine posten, die zij in de Sierra Morena hadden uitgezet, te verzamelen, en deze zoo spoedig mogelijk ter plaatse te hebben.

Hoezeer de boden zich ook haastten, toch duurde het een vol uur voor zij terug waren.

Hoe kalm en vastberaden Antonio ook was, toch voelde hij zijn hart hevig kloppen, toen hij de zware stem van Matagente hoorde roepen:

‘Wij hebben thans de overmacht, jongens, geen verontschuldiging voor hem, die afdeinst. Ik zelf zal hem een kogel door den kop jagen. Vooruit!’

De roovers, aangewakkerd door hun hoofd en de zekerheid, dat zij de sterksten waren, snelden onder woest geschreeuw op de barricade toe. Maar hoe groot was hun verbazing, toen zij in plaats van talrijke vijanden, zooals zij verwachtten, niets vonden dan een jeugdigen knaap. Zij konden niet van hun verbazing bekomen en de dappere jongen had alle moeite van de wereld om hun de waarheid te doen aannemen, namelijk dat hij alleen hen sedert meer dan anderhalf uur in bedwang hield.

Toen zij eindelijk overtuigd waren, dat ze waren beetgenomen, kende hun woede geen grenzen. De teleurstelling, die zij ondervonden, dat zij de tien duizend peseta's belooning hadden gemist, die op de gevangenneming van den hertog van Segovia waren gesteld, gevoegd bij de vernedering, dat zij versterking hadden ontboden om een kind van dertien jaar te bevechten, maakte hen woedend.

‘Ellendeling!’ schreeuwde een hunner, zijn dolk op de borst van den heldhaftigen knaap richtend, ‘gij zult sterven.’

En de roover wilde hem den doodelijken stoot toebrengen, toen Matagente zijn arm tegenhield.

‘Kameraden,’ zei het hoofd der bandieten tegen zijn mannen, op Antonio wijzende, ‘die kleine slang zal het vonnis niet ontgaan, dat hij verdiend heeft, maar voordat wij hem dooden, moeten wij hem eerst ondervragen.’

Matagente dacht een paar seconden na, daarna zei hij tegen Antonio:

‘Luister, jongen, je leven is er mee gemoeid.’

‘Ik luister, mijnheer,’ antwoordde Antonio, die tijd wilde winnen, ten einde onze vlucht beter te verzekeren.

‘Ik was zooeven op je vertoornd,’ zei Matagente, ‘maar ik had ongelijk; gij hebt je dapper gedragen, en ik mag je niet hard vallen over je dapperheid, integendeel, ze verdient mijn achting. Wees nu even oprecht in je antwoorden als je moedig zijt geweest in den strijd, en ik beloof je, dat je geen kwaad zal geschieden. Voor het geval je me mocht bedriegen, zult gij het met je leven betalen. En pas op, want je zou een vreeselijken dood sterven. Heb je me begrepen?’

‘Ja, en ik ben bereid u te antwoorden.’

‘Goed. Wie waren bij je, toen wij de vervolging begonnen?’

‘Mijn pleegvader. Andrès de muilezeldrijver, de hertog van Segovia, zijn dochter en een oude dienaar.’

‘Mijn inlichtingen waren goed,’ zei Matagente, als tot zich zelf sprekende, ‘het was dus wel de hertog van Segovia.’ Daarna vroeg hij luider aan Antonio: ‘Weet gij welken weg zij zijn ingeslagen?’

‘Ja, ik weet het,’ antwoordde Antonio zonder aarzelen.

‘Pas op dat ge ons bedriegt! Welke weg is het?’

‘Het voetpad rechts in de open ruimte bij het einde van den bergpas,’ antwoordde de knaap op vasten toon.

‘Vooruit, op weg!’ schreeuwde Matagente, zich tot zijn gezellen wendende, ‘misschien halen wij den vluchteling nog in.’ Zich daarna tot twee zijner mannen keerende, voegde de hoofdman, op Antonio wijzende, er bij:

‘Bindt dien jongen de armen en houdt hem tusschen u in. Bij het minste blik van kwade

trouw of verraad stoot je hem uw dolken in het hart!’

Antonio reikte zelf zijn armen aan de roovers, die ze stevig met een touw bonden, en de bende begaf zich onmiddellijk op weg.

Toen wij, de hertog van Segovia, Perez en ik, Antonio verlaten hadden, begonnen wij zoo vlug te loopen als onze krachten het toelieten.

‘Arm kind,’ zei de hertog, ‘hoe zal ik u ooit mijn dankbaarheid kunnen bewijzen? Indien het niet om mijn dierbare Rafaëla was geweest, zou ik u nooit verlaten hebben.’

Wij waren reeds minstens anderhalve mijl van den pas, toen het geluid van verscheiden geweren, die geladen werden, ons deed stilhouden.

‘Geeft u over!’ riep weldra een gebiedende stem. Aanstonds waren wij door een grooten hoop lieden omringd.

‘Het is een nieuwe bende roovers,’ zei de vluchteling. ‘De toewijding van Antonio is vruchteloos geweest....’

De hertog van Segovia vergiste zich, het waren geen roovers, maar soldaten, die ons gevangen namen.

De vreugde, die deze ontdekking ons veroorzaakte, verkeerde weldra in wanhoop, toen de officier, die over het detachement bevel voerde, ons zei, dat hij sedert den vorigen avond in hinderlaag lag in het bosch, om zich van den hertog van Segovia meester te maken, en ons onze paspoorten vroeg.

‘Maar, mijnheer de officier, wij arme muilezeldrijvers kennen den hertog van Segovia niet,’ riep ik uit; ‘een van ons is in handen van den vermaarden roover Matagente gevallen... Kom ons in 's hemels naam te hulp!’

‘Is het wel waar, wat je daar vertelt?’ vroeg de officier.

‘Zeker, zeker, maar kom toch mee, mijnheer de officier. Welk een roem zou het voor u zijn, u van den vreeselijken rooverhoofdman meester te maken... Gij zoudt er de kapiteinsepauletten mee verdienen...’

‘Welnu, vooruit!’ riep de officier.

Ditmaal deed de hoop, Antonio te bevrijden, mij zoo goed alle vermoeidheid vergeten, dat de soldaten mij ternauwernood konden volgen. Eindelijk, na een uur loopens, ontmoetten wij de bandieten. Een vreeselijk, verwoed gevecht volgde, waarin de soldaten ten slotte de overwinning behaalden.

U mijn groote vreugde te beschrijven, toen ik mijn edel kind in mijn armen drukte, is onmogelijk.

‘Andrès,’ zei Antonio, ‘laten wij van dit oogenblik van verwarring gebruik maken, om den hertog te redden. Niemand denkt thans aan hem, en de vlucht is gemakkelijk.’

HET ZOOGENAAMDE KOFFIEHUIS IN DE PAUSELIJKE TUINEN.

Inderdaad dacht de officier, die bezig was met de roovers te laten knevelen en zijn gekwetsten te verbinden, en geheel vervuld van de behaalde overwinning, niet aan ons, en wij verwijderden ons, zonder dat hij onze afwezigheid bemerkte.

Antonio en ik kenden nauwelijks den hertog van Segovia, daar wij hem vóór dien gedenkwaardigen nacht nooit gezien hadden; maar de gevaren, waaraan wij gezamenlijk hadden blootgestaan, hadden ons een zoo groote genegenheid voor hem doen opvatten, dat het ons den volgenden morgen, toen hij afscheid van ons nam, toescheen, dat wij onzen besten vriend verloren.

Bij zijn vertrek dwong de hertog ons, een diamanten ring aan te nemen, dien wij te gelde moesten maken, om daarvoor nieuwe muilezels te koopen, daar de oude bij de barricade gedood waren.

‘Tot ziens, goede Antonio,’ zei hij tegen mijn pleegzoon; ‘ik neem de herinnering mee aan de verplichtingen, die ik jegens u heb en die ik nooit zal vergeten... en de hoop, dat God ons eenmaal voor altijd zal vereenigen.’

Verscheidene jaren waren sedert deze gebeurtenissen verlopen. Antonio, altijd nog even ijverig en werkzaam, had zijn vroolijkheid verloren.

‘Beste Andrès’ zei hij soms met een zucht, ‘hoe graag zou ik iets willen hooren van den hertog van Segovia en van zijn kleine Rafaëla. Ik ben bang, dat hem een ongeluk is overkomen.’

‘Ik ook, Antonio, zou wel iets van hen willen hooren, maar, rechtuit gezegd, twijfel ik, of hij zich onzer nog herinnert.’

Op zekeren dag gingen wij huiswaarts, toen wij een prachtig rijtuig, met vier paarden bespannen, voor onze hut zagen stilhouden. Ik had nooit van mijn leven iets zoo rijks en moois gezien. Tal van bedienden in prachtige livreeën, met goudgalon afgezet, stonden aan het portier.

‘Dat zal minstens een prins zijn,’ zei ik tegen Antonio.

Nauwelijks had ik dit gezegd, of een man sprong uit het rijtuig en kwam met uitgestoken handen op ons toe.

‘De hertog van Segovia!’ riep ik uit, hem herkende.

‘Hij zelf, beste Andrès,’ zei hij, ‘die zijn schuld van dankbaarheid jegens u en uw zoon komt afdoen.’

De hertog vertelde ons nu, dat na den dood van koning Ferdinand de nieuwe koningin, die zijn onschuld kende, hem niet alleen had toegestaan, naar Spanje terug te keeren, maar hem ook aan het hof in de ambten hersteld had, die hij daar vóór zijn ongenade had bekleed.

‘En nu, beste Andrès en Antonio,’ zei hij ten slotte, ‘zullen we niet meer scheiden. Ik neem u mee. Neemt ge dat aanbod aan, Antonio?’

Antonio hoorde die vraag niet, zoozeer werd zijn aandacht geboeid door het zien van een bekoorlijk jong meisje van veertien of vijftien jaar, dat in het rijtuig zat.

‘Dat is Rafaëla,’ zei de hertog, Antonio bij de hand nemende; ‘zij is groot geworden sedert dien onvergetelijken nacht.... Rafaëla,’ voegde hij er bij, op Antonio wijzende, die zoo rood werd als een kers, ‘dat is de dappere knaap, van wien ik zoo dikwijls gesproken heb en wien ge het te danken hebt, dat ge nog een vader bezit. Voortaan zal hij ons niet meer verlaten.’

‘O, wat verheugt mij dat,’ riep de bevallige Rafaëla uit, in de handen klappende. Daarna Antonio met een glimlach aanziende, zei zij met haar innemende stem: ‘Ik zal heel lief voor u zijn en als een broeder van u houden.’

‘En nu, heeren,’ zei de brave Andrès, op

de oude klok aan den muur ziende, 'is het tijd om heen te gaan.'

HET CASINO VAN LEO XIII BIJ DEN TOREN VAN LEO IV, 'S PAUSEN ZOMERVERBLIJF.

'En het eind der geschiedenis?' vroegen wij allen in koor.

'Dat is met een paar woorden te vertellen. De hertog vatte zooveel genegenheid voor Antonio op, dat hij hem als zijn zoon aannam en hem zijn naam schonk. Thans is Antonio generaal in het Spaansche leger en de gelukkige echtgenoot van de goede en bekoorlijke Rafaëla. Wat mij betreft, ik kon mij niet aan het stadsleven wennen en trok mij in deze herberg terug, die de hertog voor mij gekocht heeft. Nu is mijn geschiedenis uit... Goeden nacht, heeren.'

In de tuinen van het Vaticaan.

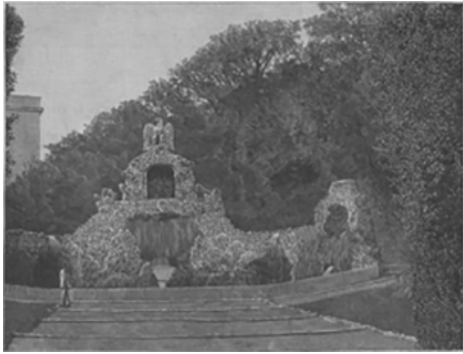
Naast de vier hoofdkerken der Eeuwige Stad mogen in dit nummer eenige gezichten op de tuinen van het Vaticaan op hun plaats zijn, waar de H. Vader, die een groot vriend der natuur is, zoo gaarne eenige oogenblikken doorbrengt, en waar Z.H. een bescheiden zomerverblijf heeft laten inrichten, ten einde er de drukkende hitte, die 's zomers in het Vaticaan heerscht, te kunnen ontvluchten.

Den voorgangers van Z.H. stonden het op de hoogte van den Quirinaalschen heuvel gebouwde paleis, de tegenwoordige residentie van den koning van Italië, en het landelijke Castel Gandolfo, aan den oever van het heerlijke meer van Albano, ter beschikking; maar de tegenwoordige Paus is een gevangene in zijn paleis en dus verplicht zich te behelpen met de ruimte, die zijn tuinen hem aanbieden.

Onder zijn persoonlijke leiding en toezicht zijn hier bloembedden aangelegd, boomen en struiken geplant en wordt er de wijnstok gekweekt, die een aanzienlijken oogst oplevert, waaruit het Z.H. een genoegen is, zieke kardinalen en andere geestelijken te bedenken. Verder is er een klein koffiehuis in middeleeuwschen stijl, waar de H. Vader na zijn wandeling uitrust en er zich met zijn begeleiders onderhoudt.

Het oudste en eerbiedwaardigste gedeelte van het in den loop van verscheidene eeuwen gebouwde Vaticaan is de ronde toren van Leo IV, de *torrione*, die als een getuige van het eerste tijdperk der Middeleeuwen den geheelen omtrek beheerscht. Paus Leo IV had hem ter bescherming van het pauselijk stadsgedeelte laten bouwen, nadat hij in 849 de Saracenen, die plunderend en roovend op Rome waren losgetrokken, bij Ostia had verslagen. Honderdjarige eiken omgeven dezen duizendjarigen steenen reus. De drie meter dikke muren omsluiten een aantal vertrekken, waarin zelfs de Romeinsche zomerzon nooit kan doordringen. In het groote ronde vertrek op de eerste verdieping brengt de grijze Paus de heetste uren

van den dag door. Op een verhevenheid staat een schrijftafel, in de diepe muurnis onder het venster een sofa, *style empire*, en een gemakkelijke leunstoel. De verdieping gelijkvloers bevat een kamer voor het dienend personeel, een voor de dienstdoende prelaten en een kleinen salon, waar in dringende gevallen audiëntie verleend wordt.

DE FONTEIN VAN PAULUS V IN DE PAUSELIJKE TUINEN.

Door dienaren in amaranthroode livrei wordt de H. Vader uit zijn vertrekken over het Damasus plein naar het monumentale steenen portaal gedragen, dat het Vaticaanse museum met de tuinen verbindt. Links en rechts van den draagstoel gaat een kamerdienaar, vooraan een officier der Zwitsersche garde. Zwijgend beweegt zich de kleine stoet tot aan de traliedeur der *Zecca*, de pauselijke munt, waar het breede gemakkelijke rijtuig wacht, dat met een paar fraaie paarden is bespannen en den Paus door de schaduwrijke lanen rondrijdt, tot Z.H. den wensch te kennen geeft, uit te stappen.

Op den achtergrond van den ingang tot den wijnstokaanleg (zie de gravure) wordt men een sierlijk paviljoen gewaar, waarin Z.H. eveneens graag uitrust, wanneer zijn wandeling in deze richting is geweest. De boog op den achtergrond links is de ingang tot het Casino, dat Z.H. als een zomerpaleis in miniatuur heeft laten bouwen. Zooals men op een andere afbeelding ziet, is het tegen den toren van Leo IV aangebouwd en staat daarmee in verbinding. Als de H. Vader de deur van het Casino uitgaat, bevindt hij zich dicht bij den wijnstokaanleg en de prachtige lanen van altijd groene eiken, laurierboomen en beuken, waar Z.H. frissche lucht kan inademen en een heerlijk vergezicht heeft over de schilderachtige, eeuwenheugende omgeving van Rome, den Engelenburcht, den Tiber, den Ponte Molle, den Monte Mario en den Flaminiaanschen weg. Hier wandelt de H. Vader, op een stok, somwijlen ook op den arm van een hofprelaat, den dienstdoenden officier der edelwacht of van zijn trouwen kamerdienaar Centra steunend, met kleine, langzame schreden voort, soms zelfs in den herfst persoonlijk een rijpe druif afsnijpend.

Een aangename rustplaats in het warme jaargetijde bevindt zich bij de groote fontein van Paulus V, den voltooiër der St.-Pieterskerk. Deze fontein, die zich door grooten waterrijkdom onderscheidt, heeft in den laatsten tijd bijzondere beteekenis gekregen, daar zij de dynamo-machine in beweging brengt, die het electrische licht voor het pauselijk paleis levert.

[Nummer 52]

DE SLAG DIJ DORNACH: De Zwitsers weigeren de uitlevering der gevallen ridders.
Naar een oorspronkelijke teekening van E. Klein.

Hoor eens, moeder, wat ik droomde.

Door

Christine.

III. (Slot.)

In het dorpje Berkenwoud was het de gewoonte, op Paaschdag vuurtjes te ontsteken op de heuvelen in den omtrek; de jongens en meisjes sprongen er lustig om heen en ook de ouderen versmaadden het niet, er een vroolijk dansje te doen in het fantastisch schijnsel van de door den wind opgezweept vlammen. In vorige jaren was Elise er altijd bij tegenwoordig geweest, en met het doel haar eenige afleiding te bezorgen, stelde haar moeder voor, er heen te gaan. Het was het heerlijkste lenteweer, dat men zich denken kon, de zon schoot haar stralen uit een wolkenloozen hemel en koesterde de ontluikende natuur; de lucht was warm, te warm zelfs voor begin April, men kon zich verbeelden in Juni te zijn, als men niet de nog kale takken der boomen opmerkte. Mevrouw Van Veldhoven zag er dan ook volstrekt geen bezwaar in, dat de nog zwakke Elise geruimen tijd de pret bleef aanzien en stond het gereedelijk toe, toen zij verzocht nog wat te blijven. Die vuurtjes wierpen zulk een spookachtig schijnsel over de donkere dennenbosschen, de jongens en meisjes, die er omheen dansten, geleken kleine kabouters, en als er dan een uit den wilden troep midden door de vlammen sprong, klapte Elise van pret in de handen.

Sedert lang was zij zoo vroolijk niet geweest, en haar moeder was blij, haar wensch om nog te blijven, te hebben ingewilligd. Niemand had bemerkt, dat er plotseling zwarte wolkgevaarten waren komen aandrijven, die weldra de heele lucht bedekten. Toen kwam er een hevige rukwind en brak het noodweer los. De regen viel bij stroomen neer en doorweekte den grond. Felle bliksemschichten doorklieften de lucht en de donder rolde zonder ophouden. De dorpelingen hadden allen een goed heenkomen gezocht, maar mevrouw Van Veldhoven en haar dochter waren te ver van huis, om het te voet te kunnen bereiken; daarbij waren zij licht gekleed en zonder beschutting tegen den regen.

Hoewel de naastbijwonende boer spoedig een paard voor zijn wagentje spande, was de tijd, die verliep vóór de dames konden instappen, toch lang genoeg, om haar kleederen geheel doornat te doen worden. Zoo gingen zij in het kleine wagentje zitten, dat hoegenaamd geen beschutting bood tegen den ruwen noordenwind, die te gelijk met het onweer was komen opzetten.

Thuis gekomen, deed mevrouw Van Veldhoven alles wat zij kon, om haar dochter te verwarmen, maar tevergeefs. Ook dokter Flieringa, hoewel onmiddellijk ontboden, kon haar weinig verlichting geven. Het reeds verzwakte gestel van het jonge meisje bood geen weerstand meer aan de toring, die langzaam maar zeker haar krachten ondermijnde. Het was een treurige zomer, die nu volgde, en voor mevrouw Van Veldhoven verschrikkelijk: haar eenig kind te zien wegwijnen en er niets aan te kunnen doen; het lijdelijk te moeten aanzien, dat haar schat van haar werd weggerukt, en toch in volle onderwerping het hoofd te buigen voor den wil van God, het was moeilijk; maar deze moeder was Christinne en het voorbeeld van Maria, de Moeder van smarten, sterkte haar.

Op het einde van den zomer waren de krachten van Elise zoo verminderd, dat dokter Flieringa geen hoop meer op herstel kon geven; hij had de arme moeder aangeraden, haar kind naar het zuiden van Frankrijk te brengen, maar de zieke wilde er niet van hooren. Zij gevoelde zelf, dat zij ging sterven en wenschte daarom in Berkenwoud te blijven. Zou zij zoo ver weg gaan, om in den vreemde den dood te vinden? Veel beter was het, 't onvermijdelijke af te wachten in het stille dorpje, dat haar had zien geboren worden, waar zij haar kindsheid had doorgebracht, dat zij als gelukkige bruid verlaten had, om als geknakte bloem weer te keeren.

Toen zij eindelijk bedlegerig werd, verlangde zij den pastoor te spreken; hij had haar gedoopt, later haar in de christelijke leer onderwezen. Toen zij voor de eerste maal aan de Tafel des Heeren aanzat, was hij het geweest, die haar het Brood der Engelen had gereikt. Hij was haar leidsman geweest op het pad der deugd; eerst toen zij de bruid van Egbert was geworden, had zij verwaarloosd zijn raad in te winnen, en nu zag zij in, hoe verkeerd zij gehandeld had. Nu bad zij hem met tranen in de oogen om vergiffenis en verzocht hem, haar te helpen in de moeilijke ure, die aanstaande was. Lang bleef hij bij haar en diep ontroerd nam hij eindelijk afscheid. Elise had hem de innigste geheimen van haar hart blootgelegd.

Mevrouw Van Veldhoven verliet haar kind nu geen oogenblik meer; steeds was zij bedacht, haar smarten zooveel mogelijk te verlichten, en als zij soms in tranen uitbarstend haar dochter aan het hart drukte, was het Elise, die haar moeder moed insprak en op den hemel wees, waar zij zouden hereenigd worden. Nooit ontsnapte een klacht de lippen der zieke; geheel overgegeven aan Gods heiligen Wil, wachtte zij gelaten het einde af.

In de eerste dagen van het nieuwe jaar achtte dokter Flieringa, die haar met de meeste zorgvuldigheid en toewijding verpleegd had, het raadzaam, dat Elise de laatste H. Sacramenten zouden worden toegediend. Met de meeste godsvrucht ontving zij dezen laatsten troost, en toen alles voorbij en zij alleen met haar moeder was, die, aan haar bed gezeten, in stilte schreide, zeide zij haar:

‘Moeder, ik heb u nog iets te vragen; heeft hij nooit op mijn brief geantwoord?’

En toen mevrouw Van Veldhoven ontkennend het hoofd schudde, hernam Elise: ‘Het is beter zoo, hij zal mij vergeten hebben, maar mocht het wezen, dat gij hem weer ontmoet en hij zich mijner herinnert, stel hem dan deze bladzijden ter hand. In slapeloze nachten, als mijn droom mij weer zoo levendig voor den geest kwam, heb ik getracht neer te schrijven wat de oorzaak was, dat ik mijn verloving met hem verbrak. Zeg hem, lieve moeder, dat ik niet heb opgehouden hem te beminnen, en dat ik mijn leven aan God heb opgeofferd om het Geloof, dat alleen zalig maakt, voor hem te verkrijgen. God heeft mijn offer aangenomen en dit geeft mij het zoete vertrouwen, dat hij zich bekeeren zal. Laat hem deze bladzijden lezen; daarin zal hij de verklaring vinden van mijn handelwijze, die hem nu zeer zeker bevreedt, en misschien een aansporing om terug te keeren tot het ware Geloof.’

Weenend had mevrouw Van Veldhoven haar dochter aangehoord, maar hoe bedroefd zij ook was, toch viel het haar op, dat Elise den jongen advocaat niet meer bij zijn naam noemde. Het was ook de laatste maal, dat zij over hem sprak. Van toen af scheen zij haar gedachten alleen te bepalen tot haar moeder, die zij ging verlaten, en den Hemel, die zich voor haar blikken begon te openen. Nog slechts weinige dagen mocht de arme vrouw het treurige voorrecht genieten, de jonge zieke te verplegen. Op zekeren avond, terwijl haar moeder aan het ziekbed zat, viel Elise oogenschijnlijk in een rustigen slaap, maar het was de slaap des doods. Bijna onmerkbaar sloot hij haar de oogen, deed haar hart stilstaan, en haar Engelbewaarder

nam toen de reine ziel met zich mede, om ze binnen te leiden in de eeuwige vreugde, terwijl de troostelooze moeder zich weenend op het lijk wierp, dat ook weldra haar zou ontnomen worden.

Het graf opende zich om het sterflijk overschot op te nemen, en voortaan was mevrouw Van Veldhoven alleen, geheel alleen! Haar eenige troost na den troost, dien de godsdienst schenkt, was, dat graf met bloemen te sieren en in stille eenzaamheid daar te toeven, om te bidden voor de rust van haar lieveling en God te smeeken, spoedig met haar hereenigd te worden.

Nu zij niet meer aan het ziekbed van haar dochter had te waken, ging zij andere zieken bezoeken en zij verpleegde hen met dezelfde liefdevolle zorg. Het was, alsof zij in die armen haar dochter wedervond, en telkens keerde zij met vernieuwden levensmoed van die bezoeken in haar eenzame woning terug. In de lange avonden, die zij nu zoo alleen doorbracht, herdacht zij dikwijls alles wat er gebeurd was, sedert haar bezoek in de hoofdstad, en steeds verwondeide zij zich er over, niets meer van de familie Valkenhof gehoord te hebben. De brief, waarin Elise de verloving verbrak, was onbeantwoord gebleven; de doodstijding zelfs was slechts de aanleiding geweest tot het zenden van een eenvoudig kaartje.

Wat kon er toch wel gebeurd zijn? Was Egbert zoo diep beleedigd en gegriefd geweest, dat hij het beneden zich had geacht, nog eenige poging te doen zijn bruid te herwinnen? Het was alles een raadsel en mevrouw Van Veldhoven kon den sleutel er van niet vinden.

Hoewel het weer lente was geworden, bleef villa Rozenheim onbewoond, niets herinnerde er aan het vroolijke gezelschap, dat er twee jaar geleden vertoefde. Alles was er doodschen en verlaten; de tuin, zoo zorgvuldig aangelegd, was geheel verwilderd, daar niemand er de zorgzame hand aan hield. Het huis was gesloten; geen vroolijke stemmen of zilveren lachjes weerklonken er als voorheen. Dat maakte een pijnlijken indruk op mevrouw Van Veldhoven en daarom vermeerde zij zooveel mogelijk den weg, die langs de villa leidde.

Op zekeren dag, toen zij van een bezoek bij een zieke weduwe terugkeerde en nog even het graf van haar dochter wilde bezoeken, moest zij, wilde zij niet een grooten omweg maken, langs Rozenheim gaan. Tot haar verwondering zag zij het huis geopend en verschillende haar geheel onbekende personen gingen uit en in en schenen alles nauwkeurig op te nemen. Toch lette zij er niet op, maar spoedde zich voort om nog voor donker het kerkhof te bereiken. Eenmaal daar neergeknield, kon de treurende moeder zoo spoedig niet scheiden van het graf harer lieveling, en de tijd snelde voort, terwijl zij in vurig gebed verzonken lag.

Eindelijk stond zij op om huiswaarts te keeren, toen zij een gestalte in het schemerdonker meende te zien, die, tegen een boom geleund, scheen te wachten tot zij zich zou verwijderen. Zij ging een zijlaantje in en, nieuwsgierig, wie het wel zijn kon, die het graf van Elise wenschte te bezoeken, keerde zij ongemerkt op haar schreden terug en bespiedde van achter een boom de gedaante, die nu in gebogen houding bij het graf stond, het gelaat met de handen bedekkend.

Plotseling kwam een vermoeden bij mevrouw Van Veldhoven op; die gestalte kwam haar zoo bekend voor, het gelaat was wel verborgen, maar toch was zij er zeker van: het was Egbert Valkenhof, die daar stond te schreien bij het graf van haar, die hij zijn bruid had mogen noemen, maar die hem nu voor altijd ontruikt was. Door medelijden bewogen bleef mevrouw Van Veldhoven in haar schuilhoek, gereed om den jongen advocaat aan te spreken, zoodra hij aanstalten maakte om zich te verwijderen. Eindelijk scheen Egbert afscheid te willen nemen, hij kuste den kouden

steen, en een sneeuwkllokje, dat schuchter het kopje uit het gras verhief, plukte hij en verborg het in zijn portefeuille.

Nu kwam mevrouw Van Veldhoven op hem toe en met vriendelijk gebaar reikte zij hem de hand. Zichtbaar verlegen bleef hij staan, en het scheen zelfs, dat hij zich wilde afwenden.

‘Wel hoe, mijn vriend, wilt gij zoo heengaan? Gij bezoekt het graf van de dochter en verwaardigt de moeder zelfs niet met een groet!’ zoo klonk verwijtend de stem van mevrouw Van Veldhoven.

‘Ach, mevrouw,’ antwoordde hij, ‘als gij alles wist, zoudt gij mij de hand niet reiken; gij zoudt u afkeeren van mij en de mijnen!’

‘Neen, Egbert, dat zal ik niet. Kom met mij, en vertel mij wat er gebeurd is. Ik ben

er zeker van, dat gij niets hebt gedaan om de achting van verstandige menschen te verliezen. Ik heb u steeds hoog geschat en doe dat nog.'

'Heb dank voor dat woord, mevrouw. Ja, ik zal u alles zeggen; gij kunt dan zelf oordeelen.'

Hierop verhaalde Egbert in korte woorden, hoe hij, met het doel om zijn fortuin te vergrooten, vooral met het oog op zijn aanstaand huwelijk met Elise, zich geassocieerd had met een groot bouwondernemer. Daar hij van die zaken niet de minste ondervinding had, had hij zich door mooie beloften en vooruitzichten laten verleiden om een volmacht te teekenen, waarin hij verklaarde geheel en al in te stemmen met alles wat zijn compagnon ondernam. Plotseling was de bouwondernemer verdwenen, en wel in denzelfden nacht, toen Elise ziek ter neder lag. De boeken werden nagezien en nu bleek het, dat groote hypotheeken waren genomen op de huizen, die nog niet eens gereed waren, en krachtens de volmacht waren die schulden ook op naam van Egbert geboekt. Alles had de voortvluchtige meegenomen, de kas was leeg, het materiaal niet betaald, zoodat het geheele fortuin van de familie Valkenhof nog niet voldoende scheen om alle schulden te dekken. De schuldeischers, overtuigd, dat de jonge advocaat wel een middel zou weten te vinden om hen te bevredigen, vroegen faillietverklaring aan, hoewel Egbert volkomen bereid was, alles wat het zijne was op te offeren. Zijn fortuin en het grootste gedeelte van hetgeen zijn moeder en zuster toebehoorde, ging daarbij verloren. Zoo was hij nu arm en bovendien was zijn positie onmogelijk geworden, daar wel niemand zich aan een advocaat zou toevertrouwen, die blijk gegeven had zijn eigen belangen niet beter te kunnen behartigen. Dat alles nu was gebeurd na het vertrek van mevrouw Van Veldhoven en Elise, en toen nu de brief van de laatste aankwam, juist toen het hem duidelijk was geworden, dat alles verloren was, was het toen wonder, dat hij de reden van haar besluit meende te moeten zoeken in het ongeluk, dat hem getroffen had? Daarom had hij niet geantwoord, daarom niets van zich laten hooren; daarom ook was het zijn voornemen geweest, na het bezoek aan haar graf weer stil te vertrekken, zonder mevrouw Van Veldhoven gegroet te hebben.

Maar niet aldus zou het zijn! De Voorzienigheid waakte, opdat de moeder in staat zou zijn, de laatste wilsbeschikking van haar dochter uit te voeren.

De beide wandelaars waren, toen Egbert zijn verhaal geëindigd had, aan het huis van mevrouw Van Veldhoven gekomen. Hij wilde afscheid nemen, maar zij liet het niet toe.

'Neen,' zei zij, 'gij moogt zoo niet mijn huis voorbijgaan. In alles wat gij mij verhaald hebt, zie ik niets wat u tot oneer strekt. Lichtzinnig en onbedachtzaam hebt gij u door de zucht naar grooteren rijkdom en weelde laten vervoeren, maar ik hoop, dat het ongeluk u de nietigheid der aardsche goederen heeft doen inzien. Daarbij, mijn vriend, is het oogenblik gekomen om u de reden te verklaren van de handelwijze mijner dochter. Niet aldus moogt gij heengaan; hoewel hetgeen ik u namens Elise moet overhandigen, u wellicht droevig zal stemmen, mag ik niet aarzelen haar laatsten wensch te vervullen.'

Zoo sprekende trad mevrouw Van Veldhoven binnen en Egbert volgde haar. In de huiskamer, die hem zoozeer herinnerde aan het lieve meisje, dat eens met zooveel vertrouwen haar hand in de zijne had gelegd, opende haar moeder een schrijfcassette en daaruit een pakje nemende, gaf zij dit aan den jongen man en zei:

‘Zie hier, Egbert, het dagboek van mijn lieveling, waarin gij de oplossing zult vinden. Blijf dezen nacht hier, en in de stilte en eenzaamheid kunt gij het lezen; het zal u het bewijs leveren, dat geen vrees voor armoede Elise zoo deed handelen. Mogen deze bladzijden u tot heil strekken!’

Na een eenvoudig avondmaal bracht mevrouw Van Veldhoven haar gast naar een net gemeubeleerde logeerkamer en wenschte hem goeden nacht. Niemand, ook zij zelve niet, mocht den jongen man storen in de lezing en overdenking van Elise's droom. Niets ook verstoorde gedurende den nacht de stilte en rust, die alom heerschten.

's Morgens reeds vroeg kwam de gastvrouw aan de deur van de logeerkamer kloppen, maar niemand antwoordde. Egbert was reeds uitgegaan en het hart der moeder raadde aanstonds waarheen. Zij zocht en vond hem ook aan het graf van haar kind, maar niet meer staande zooals gisteren. Neen, nu lag hij op de knieën, hij bad! Elise had haar leven Gode aangeboden voor zijn bekeering en God had het offer aangenomen. Haar droom, zoo aangrijpend en toch eenvoudig door haar weergegeven, had in zijn gemoed zulk een omkeer teweeggebracht, dat hij zich had gedrongen gevoeld, zich op de knieën neer te werpen en in ootmoedig geloof met Thomas uit te roepen:

‘Mijn Heer en mijn God!’

De gevoelens, die het hart van mevrouw Van Veldhoven vervulden, toen Egbert haar zijn strijd en overwinning op het ongeloof verhaalde, zijn niet te beschrijven. Niet tevergeefs had Elise geleden, niet tevergeefs het offer van haar leven gebracht. Een ziel was daarmee gewonnen, en aan haar moeder was het gegeven dit rouwmoedige hart den weg tot Gods barmhartigheid te wijzen. Nog verscheidene dagen bleef Egbert, en op den laatsten dag van zijn verblijf deelde hij mevrouw Van Veldhoven zijn plannen voor de toekomst mede. Niet genoeg was het hem, zich met God verzoend te hebben, neen, hij wilde zich voortaan geheel wijden aan den dienst van Hem, dien hij zoo lang geloofchend had. Hij wilde priester, missionaris worden en al zijn krachten en zijn geheel leven gebruiken om te boeten voor hetgeen hij misdreven had.

‘En uw moeder dan?’ vroeg zijn gastvrouw, die met een gelukkig glimlachje op de lippen naar zijn geestdriftvolle taal had geluisterd.

‘Voor haar is gezorgd,’ antwoordde Egbert, ‘gisteren ontving ik het bericht, dat een gedeelte van mijn vermogen is gered. Rozenheim zal niet verkocht worden; moeder en Amelie komen er voorgoed wonen.’

Met weemoedige vreugde hoorde mevrouw Van Veldhoven dit nieuws. Weer zou Rozenheim bewoond worden, maar de bewoonsters zouden zich niet meer als weleer in weelde kunnen baden, slechts op bescheiden voet konden de dames er leven.

Den volgenden dag vertrok Egbert, na een laatste bezoek aan het graf van Elise, waaromheen nu een krans van voorjaarsbloemen bloeide; een ruikertje geurige viooltjes nam hij mee, als aandenken aan die plek, waar hij na een nacht van worsteling en strijd tusschen God en het ongeloof, den vrede in God mocht vinden.

Weinige dagen later kwam weer een geslo ten rijtuig langs den straatweg en hield voor Rozenheim stil. Mevrouw Valkenhof en haar dochter stegen er uit en traden de eenzame woning binnen, waar de moeder van Elise haar opwachtte en verwelkomde. De vriendschapsband, die beide weduwen voorheen had vereenigd, werd weer nauw aangehaald en ook Amelie vond haar genoeg in het gezelschap van de bejaarde dames. De coquette, verwende salondame was nu een ernstig jong meisje geworden, door het ongeluk tot andere en betere gedachten gebracht en beziel met oprechte

gevoelens van godsvrucht en naastenliefde. Weldra had zij al de vroegere beschermelingen van Elise opgezocht en het was, alsof zij in de plaats van de betreurde doode haar liefdewerk wilde voortzetten om behoeftigen te helpen, bedroefden te troosten en zieken te verplegen.

Alom werd zij een weldoende fee, zooals Elise het geweest was; de armen kenden haar, en als dokter Flieringa hun hutten binnentrad en er Amelie aantrof, geheel opgaande in haar liefdewerk, dan groeide zijn bewondering voor haar meer en meer aan. Reeds vroeger had hij haar bemind, maar hij had die genegenheid onderdrukt, overtuigd als hij was, dat Amelie niet een geschikte echtgenoot voor een dorpsgeneesheer kon zijn. Nu evenwel was er niets meer, wat hem kon beletten zijn gevoelens te uiten, en zoo vond hij den moed, haar zijn genegenheid te bekennen.

Hoewel zeer verrast, daar zij er nooit eenig vermoeden van had gehad, was zij toch zeer dankbaar voor zijn aanzoek, maar verzocht eenigen bedenktijd.

Na verloop van een paar dagen, gedurende welke Amelie met haar hart te rade ging, na in het gebed Gods hulp te hebben afgesmeekt, trof dokter Flieringa haar bij het graf van Elise.

‘Welnu, mejuffrouw,’ zei hij, terwijl ondanks zijn pogingen om bedaard te blijven, zijn stem beefde, ‘zal het graf van onze jonge vriendin getuige zijn van onze verloving?’

‘Ja, dokter, ja, Willem,’ was het nauw hoorbare antwoord en in haar oogen las hij, dat het geluk en de zegen hun deel zouden zijn, want de liefde tot God, tot den evennaaste en tot elkander zou hen voortaan verbinden.

Op den dag van hun echtverbintenis kwam een schrijven van Egbert, waarin hij hen gelukwenschte. Gods besten zegen wenschte hij hun toe, den zegen, dien hij reeds mocht ontvangen en die hem kracht had gegeven om alles en allen te verlaten. Voortaan was de wereld voor hem dood en wilde hij slechts leven voor God en voor het werk, dat hij ter eere van God ging ondernemen.

En op het graf van Elise, steeds getooid door de bloemen, die liefdevolle handen daar kwamen uitstrooien, stond in het witte marmer, dat haar overschot dekte, gegrift:

Hoor eens, moeder, wat ik droomde!

Prinses Paarle en hertog Reinout.

Toen prinses Paarle den leeftijd van achttien jaar had bereikt, bracht haar vader, de koning, haar naar het ivoren paleis, dat wijlen de koningin had bewoond en zeide: ‘Dat is voortaan uw woning.’

Groote kisten van kostbaar metaal sprongen open, een stroom van blinkend goud en veelkleurig schitterend edelgesteente vloeide over het satijnen tapijt en de koning zeide: ‘Dat is uw eigendom.’

Toen knielde de prinses neer, boog het hoofd met de schoone haren en de koning zette daarop een kroon van gouden bloemen, zeggende: ‘Gij zijt des konings dochter, in mijn geheele rijk zal uw wil worden gehoorzaamd.’

De prinses dankte haar vader, eerst met uitgezochte woorden, door haar gouvernante ingeprent; toen omhelsde zij hem als een eenvoudige, dankbare dochter: zij gevoelde zich gelukkig.

Tot nu toe was zij onder streng toezicht geweest, nu mocht zij doen, wat zij zelve wilde, en door haar fijne handen goud en juweelen latende glijden, zeide ze zacht bij zich zelve: 'Ik kan nu doen wat ik wil, bekomen wat ik verlang.'

Eerst ontbood zij de beste kunstenaars ter wereld, om het ivoren paleis opnieuw in te richten; uit de museums van haar vaders rijk liet zij de schoonste meesterstukken halen, om er haar vertrekken mee te sieren, en zich zelf kleeedde zij in zacht getinte zijde, met goud geborduurd en met blanke parelen overstrooid, terwijl bloemen om haar heen de welriekendste geuren verspreidden. En te midden van deze pracht scheen Paarle zelf het schoonste juweel, de fraaiste bloem.

Maar zij wilde geen eenzaam leven leiden; een groote hofhouding verzamelde zich om haar, die voortdurend feest vierde om haar te behagen. Of zij liet zich rijden door de straten der hoofdstad, bewonderd door de haar vereerende menigte, op wie zij goudstukken liet neerregenen uit haar teere handen. Of zij reisde door het land, alles wat schoon was, kleeding of sieraden, kunstwerken, gebouwen of parken voor zich begeerend en steeds onmiddellijk haar wenschen ingewilligd ziende.

Nooit werd haar iets geweigerd, en het denk-

beeld, alles te kunnen bekomen, was haar nog aangenamer dan het bezit zelf van hetgeen zij een oogenblik had begeerd, het bewustzijn vooral, dat zij voor de groote menigte als een bijzonder wezen gold, even verschillend van andere menschen als de kostbare orchideeën harer ruikers onderscheiden waren van gewone bloemen.

Van bloemen vooral hield zij en zij bezat daarvan een zoo volledige verzameling, van af de prachtigste tot de meest gewone, dat er in of buiten het rijk geen soort was te vinden, die zij niet bezat.

OUDE HERINNERINGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. HANNEMANN.

Op zekeren dag echter, toen prinses Paarle met haar hofdames en pages in een bergdorp was, bemerkte zij op het simpele kleed van een jonge herderin een bloem, zooals zij er nog nooit een had gezien.

Het was een blauw klokje, bijzonder fraai van vorm en schitterend van kleur, fraaier in harmonievollen eenvoud, dan een der bloemen, die zij bezat.

‘Wat is dat voor een bloem, meisje?’

‘Ik weet niet, hoe zij heet, prinses, zij groeit ginds op de toppen der bergen, maar ook daar moet zij zeer zeldzaam zijn.’

Zij wees met haar gebruiinde hand in de verte, naar de blauw schemerende bergen.

‘En hoe komt gij dan daaraan?’ vroeg de prinses, boos haar gevolg aanziende, dat geen der pages nog voor haar zulk een bloera had geplukt.

‘Mijn verloofde, een geitenhoeder der Alpenweiden, heeft ze voor mij geplukt, en

zijn leven daarvoor in de waagschaal gesteld.'

De prinses reikte het meisje een zijden beurs met goudstukken toe, terwijl zij zeide: 'Die bloem bevalt mij, geef ze aan mij en neem deze beurs.'

Toen gebeurde er iets, wat de prinses met de grootste verbazing vervulde: het meisje wees de beurs met de eene hand af en met de andere omgaf zij de bloem, als om den kostbaren schat te beschermen.

'O neen, prinses, mijn bloem is niet te koop.'

Nooit had men tot de prinses 'neen' gezegd en het feit was haar zoo vreemd, dat zij er eerst niet aan dacht, boos te worden.

'Ja, maar,' antwoordde zij, 'ik wil die bloem hebben. Is je die beurs niet genoeg: hier is een ring, van een saffier gemaakt, meer is je bloem toch zeker niet waard, geef ze nu.'

Maar het herderinnetje schudde het hoofd:

'Neen, prinses, mijn bloem is in mijn oogen meer waard dan iets ter wereld, want zij is een blijk van zijn genegenheid, ik geef haar niet.'

DE WILDE KAT EN HAAR JONGEN, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN LUDW. BECKMANN.

Nu fronste de prinses haar wenkbrauwen. 'Het zou wat moois zijn, als mijn wil niet meer gold dan die van dat meisje,' en zich tot een der bedienden wendend riep zij: 'Neem haar die bloem af.'

De bediende wilde haar de bloem ontrukken, toen plotseling een ridder naderde, gevolgd door een grooten grijzen windhond en zich naast het bevende herdersmeisje plaatste.

Noch de prinses, noch een der dames of heeren van haar gevolg kenden dezen ridder; hij was van rijzige gestalte en mannelijk gelaat, waarop de scherppte van zijn verstand en de warmte van zijn hart lagen geteekend.

Eerbiedig groette hij de prinses, en met klankrijke stem sprak hij: 'Ik vraag eerbiediging voor dit meisje, dat de gevoelens van haar hart verdedigt.'

De prinses zweeg een oogenblik, maar toen zeide zij tot haar bediende, met dreigend gebaar: 'Wat heb ik bevolen?'

De man naderde, stak de hand uit naar de

bloem, maar viel terstond ter aarde, door den ridder neergeslagen.

‘Ik wil u,’ sprak hij ernstig tot de prinses, ‘er voor bewaren, een slechte daad te begaan,’ en toen zich tot het sidderend meisje wendend: ‘Wees gerust, gij zult uw blauwe bloem behouden, het teeken der liefdevolle trouw.’

De prinses was doodsbleek geworden, haar lippen trilden, haar oogen fonkelden, maar na eenig zwijgen zei ze koud:

‘Ik heb reeds genoeg van die bloem, ik wil haar niet meer.’

Vele dagen lang pruilde de prinses, en allen, die aan het hof waren, spanden zich tevergeefs in, om haar gedachten afleiding te geven. Eindelijk had een hofdame iets gevonden, dat in den smaak der prinses viel en haar de gebeurtenis, die haar zoo had gekweld, deed vergeten. Zij bracht enkele verzen mee, en las die voor, door een dichter van nog onbekenden naam toegewijd aan jonge meisjes der hoofdstad. Die gedichten waren van zoo zangerige schoonheid, dat de toon der muziek ruw klonk nadat men deze verzen had beluisterd en dat de prinses zelf verklaarde, nooit zoo iets heerlijks te hebben gehoord.

‘Wie is de dichter daarvan?’ vroeg zij.

De hovelingen en hofdames waren verheugd, dat hun meesteres weer ergens belang in stelde en haastten zich daarnaar onderzoek te doen.

Het antwoord was niet bevredigend; niet anders dan deze verzen waren nog van hem bekend; zij droegen de onderteekening Percinet, maar de ware naam was dat niet: niemand wist iets naders van hem, dan alleen de man, die zijn verzen drukte, met wien hij door een vertrouwden dienaar in betrekking stond.

‘O,’ riep de prinses, ‘mijnheer Percinet heeft meer talent dan al de dichters van mijn hof te zamen, en ik wil een vers van hem hebben. Zend hem een kist vol goud en enkele mijner prachtigste kunstwerken en vraag hem, mij daarvoor een vers te wijden, dat mijn koninklijke macht bezingt.’

In spanning werd het gedicht gewacht, maar toen het antwoord kwam, was er groote ontsteltenis in het ivoren paleis: de dichter Percinet zond de kist met goud en de kunstwerken terug en boodschapte, dat er geen goud in staat was zijn dichtvuur op te wekken; dit konden alleen de heldere stralen der zon of de zachte glans der maan; en dat hij wel schoonheid, wel liefde, wel trouw kon bezingen, maar geen macht of hoogheid alleen.

De prinses lachte luid, toen zij deze boodschap vernam, maar de ware vreugde ontbrak aan dien lach.

Om haar te doen vergeten, wat er was geschied, verhaalde een der aan het hof verbonden officieren van een prachtig wapenspel, dat hij had bijgewoond. Hij beschreef de edele gestalte en schitterende wapenrusting der deelnemers en de sierlijke kracht der paarden, door hen bereden.

Hij beschreef den loop van het tornooi en hoe een ridder den strijd had aangeboden met alle dappere edelen van het rijk en over die allen had gezegevierd. Maar toen was hij, zonder zijn vizier op te lichten, zonder te zeggen wie hij was, weggereden.

De prinses luisterde aandachtig bij dit verhaal; zij hield van steekspelen en bovendien prikkelde het haar nieuwsgierigheid, dat die dappere ridder niet bekend was. Zij meende thans een eervolle vergoeding te vinden voor de weigering des dichters en riep:

‘Dat men alle moeite doe dezen ridder te vinden. Ik wil hem aan mijn hof verbinden en hij zal mij steeds vergezellen, om mij tegen onbeschaamden te verdedigen.’

Daar allen begrepen, dat de prinses aan de ontmoeting met de herderin dacht, werd hierop niets geantwoord. Alle moeite werd gedaan om den ridder op te sporen, en toen men eindelijk zijn wapenknecht had gevonden, gaf men dezen de boodschap der prinses voor zijn meester mee. Doch hij kwam spoedig terug met het antwoord, dat des onbekenden ridders degen nooit een andere zaak had gediend dan die van God en der onrechtvaardig verdrukten, en dat hij niet geschikt was, om politiedienst te doen.

Bij het vernemen van dit bericht stampte de prinses woedend op den grond, uitroepend dat de ridder een onbeschaamd mensch was, dat de heele wereld samenspande om haar verdriet aan te doen en dat zij ongelukkiger was dan de steenen der straat.

Niet eerder kwam zij tot bedaren, dan toen haar vader zelf haar kwam mededeelen, dat hij uitvoering zou geven aan het plan, dat hij reeds lang had gekoesterd, namelijk allen, die naar haar hand hadden gedongen, aan haar voor te stellen, opdat zij haar keus voor een prins gemaal zou kunnen doen.

De koning gaf nu een groot feest, waartoe alle prinsen der naburige koninkrijken werden uitgenoodigd. De prinses verscheen er in een gewaad van goud en zilverdraad, dat scheen geweven uit stralen der zon en der maan, en haar kapsel was met diamanten overstrooid. In trotsche houding stond zij daar, toen de hooge gasten aan haar werden voorgesteld, en onverschillig hoorde zij de namen der vorstelijke personen noemen. Plotseling echter werd zij bleek en bevend vroeg zij, wie dat daar was. Zij wees naar een hoek van 't vertrek, waar te midden van een groep jonge edelen des rijks, die ook aan het feestmaal waren genoodigd, een man van edele gestalte stond, in eenvoudig maar kostbaar donker fluweel gekleed.

Paarle had dezen ridder herkend, het was dezelfde, die de herderin had verdedigd. ‘Wie is die edelman in donker fluweel?’

‘Dat is,’ antwoordde een geestelijke, die bij haar stond, ‘hertog Reinout; hij heeft jaren lang aan het hoofd van een der provinciën van uw vaders rijk gestaan en is eerst voor enkele maanden, met roem beladen, teruggekeerd. Hij is van edel geslacht en elk, die hem kent, roemt zijn kennis en zijn karakter.’

De prinses antwoordde niets, maar toen den volgenden morgen haar vader zich naar het ivoren paleis begaf en zijn dochter vroeg, wie der prinsen nader kennis met haar mocht maken, antwoordde zij: ‘Van die prinsen wil ik er niet een.’

‘Maar wien wilt ge dan?’ vroeg de koning verbaasd.

Na eenige aarzeling antwoordde zij, de oogen neergeslagen, dat als hertog Reinout zou dingen naar haar hand, hij de meeste kans had, prins-gemaal te worden.

Hoewel de koning meende, dat zulk een huwelijk den rang zijner dochter niet waardig was, begreep hij toch, dat tegen haar uitgesproken wil niet veel te doen viel, en daar hertog Reinout de eer van zijn rijk zoo schitterend had gehandhaafd, liet hij den hertog langs een omweg weten, wat de prinses had gezegd.

De koning en allen, die het vernamen, meenden, dat de hertog deze groote eer met vreugde zou aanvaarden. Hoe groot was dus hun verbazing, toen het antwoord kwam: wanneer de hertog een huwelijk sloot, dan zou het niet zijn om goud of eer, maar alleen uit liefde.

Nu werd de prinses niet toornig, maar stil.

Lang bleef zij zwijgend nadenken, totdat een der hofdames haar mededeelde, dat een pater, uit Jerusalem gekomen, en van heinde en ver geëerd, zou preeken in een kerk der stad. Zij verklaarde, dat ze hem wilde hooren.

Hoewel de eerwaarde geestelijke was verwittigd, dat de prinses onder zijn gehoor zou zijn, veranderde hij daarom noch het onderwerp zijner preek, noch de wijze waarop hij gewoon was te spreken, maar zette de groote voordeelen uiteen voor de ziel, aan de armoede verbonden.

Nadenkend kwam de prinses weer in haar paleis en liet den priester om een onderhoud verzoeken. Na afloop daarvan verklaarde zij aan haar vader en het geheele hof, dat zij niet meer als prinses wilde leven, dat zij het ivooren paleis ging verlaten en dat zij een harer kleine landhuizen wilde bewonen, waarheen zij slechts een paar bedienden medenam.

Daar wijdde zij zich aan harpspel en stichtelijke lezing en vooral aan het sedert lang verwaarloosd gebed. Soms zat zij nog laat in den avond, tot diep in den nacht voor haar venster en staarde in de donkere sterrenlucht, waartegen de zwarte omtrekken van het woud afstaken, en peinsde over het geluk, dat zij in de vreugde der wereld niet had gevonden, en dat haar hier in de eenzaamheid zooveel nader scheen. En lang weende zij daar over de leegheid des levens, totdat, als zij haar venster sloot, een zwarte schaduw, alsof het die van een ridder ware, door 't park scheen te gaan.

Toen de arme lieden uit den omtrek hoorden, dat de prinses daar verblijf hield en geheel anders was dan vroeger, kwamen zij in grooten getale naar het kleine kasteel.

Nooit had de prinses ellende gezien, die had zij steeds vermeden. Maar wanneer zij thans zag schreien, gevoelde zij niet, zooals vroeger, afkeer van de droefheid, maar innig, diep medelijden; ook zij wist nu, wat tranen waren en spoedig kende zij geen meer werkelijk geluk, dan de rampzaligen, die kwamen, te troosten en te helpen. Ja spoedig zocht zij zelf de arme menschen in hun stulpen op, als een weldoende engel, die zegenend rondgaat.

Zij voelde zich nu kalm en tevreden, maar telkens kwam er toch een beeld voor haar geest, het beeld van een man, zonder wien, dat gevoelde zij, ze toch nooit geheel gelukkig zou kunnen zijn.

Op zekeren morgen kwam er een ridderknecht, die een pakje voor de prinses overreikte en weer snel verdween. De prinses maakte het pakje open: het bevatte, met gouden letteren op satijn geschreven, een gedicht. En dat vers was welluidender dan zij er ooit een had gelezen, schooner zelfs dan die, welke zij dien dag had gehoord van den onbekenden dichter Percinet. Maar bij nader toezien bleek, dat diezelfde naam, Percinet, ook onder dit vers stond en overgelukkig herlas zij het, het nu schooner vindend dan ooit te voren.

Het lied was niet blijde, maar ernstig gestemd, het sprak van tranen, tranen schreien en tranen drogen, en zij begreep het, het verkwikte haar.

Wanneer de prinses ging wandelen, begeleidde haar niemand, zij vermoedde geen kwaad en tevens wist zij, dat elk bewoner der streek, waarvan zij de weldoende fee was, bereid zou zijn, haar met zijn leven te verdedigen. Zoo liep zij alleen over de groote vlakten, door het dichte bosch, en steeds was het einddoel harer tochten een huis, waar armoe was of ziekte, waar zij helpen kon of troosten.

Maar op zekeren avond, bij 't dalen van de zon, zag zij lange schaduwen naderen en zag zij zich in een oogwenk omringd van woeste roovers, die dreigend naderden om haar te grijpen en mee te sleuren, opdat zij voor haar van den koning een groot

losgeld zouden kunnen vragen. De prinses zag, dat er geen hoop op ontkomen was, maar na een schietgebedje waagde zij toch nog één enkele poging en stiet een luiden gil uit.

Op 't zelfde oogenblik kwam uit het vaneenwijkend struikgewas een ridder te voorschijn, schoon van gestalte en gevolgd door een grijzen windhond.

Met blinkend zwaard stortte hij zich op de mannen, die slagen deden regenen op het zilveren harnas, en een hevige strijd ontstond, waaronder de prinses haar bewustzijn verloor en neerviel. Toen zij weer bijkwam, hoorde zij een klankvolle stem, als zij meer had vernomen, en toen zij haar oogen opsloeg, zag zij onder het open vizier het gelaat van hertog Reinout.

‘Waar ben ik?’ vroeg zij, zich nog niet alles herinnerend, wat er was gebeurd.

‘Vrees niet,’ klonk het antwoord, ‘de roovers zijn op de vlucht gedreven en ik zal u veilig naar huis geleiden.’

En met den degen in de hand, den degen, die nooit was getrokken dan voor de zaak van God of die der onbeschermden zwakken, volgde de ridder haar, totdat zij veilig thuis gekomen was.

Den volgenden dag kwam de hertog terug om te vragen, of haar de schrik geen letsel had gedaan.

Nog meerdere dagen kwam hij, en terwijl haar oude dienstmaagd achter hen haar garen spon, zaten zij en spraken over alles wat schoon is en goed, en telken keer duidelijker erkende de prinses de grootheid dezer ziel, de schatten van zijn verstand.

Hertog Reinout, de ridder met de zilveren wapenrusting, was zonder twijfel dezelfde, die de dichtertpen van Percinet had gevoerd, maar Paarle sprak van deze ontdekking niet en de ridder scheen in 't geheel niet te weten, dat het jonge meisje, waarmee hij sprak op het terras van het kasteel, dezelfde was, die hij had gezien op haar troon, met diamanten getooid, dezelfde, die hem aan haar hof had willen verbinden.

Eens bleef de hertog verscheidene dagen weg, en het was zichtbaar, dat de prinses er onder leed. Eindelijk liet hij zich aandienen; hij zag er vermoeid en bleek uit, knielde zwijgend voor Paarle neer en bood haar aan de zeldzame blauwe bloem, die alleen groeit op de toppen der hoge bergen.

En toen zij met een traan van dankbaarheid in 't oog de bloem had aangenomen, toen fluisterde hij haar zachtken toe: 'Eens was er een prinses, die mij wenschte als deelgenoot harer grootheid, maar ik wilde geen ander huwelijk, dan alleen uit echte liefde. Wilt gij nu de mijne zijn?'

De Paarlemoer industrie aan den Mississippi.

De vervaardiging van paarlemoeren knoopjes uit de parelmosselen, die in de Nôord-Amerikaansche rivieren worden aangetroffen, is van zeer jongen datum. Zij werd in het leven geroepen door de tariefwet van 1890, die een hoge belasting legde op ingevoerde knoopjes. Een Duitscher, die te Hamburg deze fabricatie had leeren kennen, was de eerste ondernemer op dit gebied in Amerika. Sindsdien is de knoopjes-industrie een der voornaamste takken van nijverheid aan den Mississippi geworden. Ja, men ving zooveel mosselen, dat deze gevaar liepen geheel uitgeroeid te worden.

Er zijn ongeveer 400 mosselsoorten in den Mississippi en zijn bijrivieren, doch slechts weinige zijn geschikt voor de vervaardiging van knoopjes. De voornaamste voorwaarden, die de knoopjesfabrikant moet stellen, zijn: een voldoende sterkte der schaal, een gelijkmatige kleur en taaiheid, opdat zij bij de bewerking niet breekt of schilfert. Men heeft aan de ongeveer twintig mosselsoorten, die voor de fabricatie in aanmerking komen, zekere namen gegeven. Zoo vindt men de namen: negerhoofd (uitmuntende door een zeer dikke schaal), zandschaal, hertshoorn, vlinder enz.

Daar de Mississippi tamelijk ondiep is en de mosselen juist in niet te diep water worden gevonden, zijn aan de vangst geen bijzonder groote moeilijkheden verbonden. Gevangen worden de mosselen op verschillende manieren en met verschillende toestellen. De nieuwste is pas sedert eenige jaren in gebruik en heeft zeer goede diensten bewezen. De mosselen zijn het zelf, die zich daaraan vangen. Een ijzeren staaf, ongeveer twee meter lang, wordt met dertig tot vijftig getande haken voorzien, die op regelmatige afstanden zijn aangebracht. De mosselen liggen op den grond, stroomopwaarts geopend, om het water binnen te laten komen. De slaaf met de haken wordt nu op den grond gebracht, en daar de mosselen, als zich iets tusschen hun schalen schuift, gewoon zijn deze te sluiten, klemmen zij zich aan den haak vast en

worden zoo mee opgetrokken. Terwijl in den zomer de vangst met behulp van bootjes geschiedt, slaat men 's winters gaten in het ijs, om de mosselen te kunnen vangen.

De mosselbedden zijn dikwijls van aanzienlijke uitgestrektheid. Een der grootste werd voor een paar jaar in de nabijheid van New-Boston ontdekt. Het was ongeveer een kwart Duitsche mijl lang en driehonderd meter breed. In drie jaar heeft men van dit bed nagenoeg honderd miljoen mosselen gewonnen. Veel bedden hebben maar één soort mosselen, andere bevatten verschillende soorten gemengd.

Is de mosselvangst in den Mississippi tot dusver dank zij de onbezonnenheid, waarmee zij zich zelf in handen van hun vervolgers leveren, buitengewoon groot, ook het bewerken der schalen heeft een aanzienlijke beteekenis gekregen. In een en twintig plaatsen, die over een afstand van veertig Duitsche mijlen aan den Mississippi verstrooid liggen, en aan wie een kleine duizend visschers hun opbrengst afleveren, worden paarlemoeren knoopjes vervaardigd. De grootste fabriek vervaardigt dagelijks 100.000 tot 150.000 stuks.

De mosselen worden vóór de bewerking eenige dagen in versch water gelegd, omdat zij anders - zodra zij verscheiden uren buiten het water zijn - licht breken of afschilferen. Daarna worden de steenen uitgezaagd, geschaafd, in den behoorlijken vorm gesneden, met gaten voor den draad voorzien en gepolijst, - dit alles met behulp van machines, die voor het meerendeel door electriciteit worden gedreven.

MGR. G. VAN SPAANDONK.
Ridder in de Orde van Oraajc-Nassau.

Het polijsten is een van de gewichtigste processen, daar de knopen eerst hierdoor hun eigenaardigen, natuurlijke glans, die door het schaven verloren was gegaan, terugkrijgen. De knopen worden bij massa in houten vaten aan de inwerking van een chemisch vocht blootgesteld, terwijl de vaten voortdurend worden omgedraaid. Door deze beweging en de inwerking van het vocht krijgen de knoopjes een buitengewoon mooien glans, terwijl het vocht een melkkleur aanneemt.

Nadat de knoopjes nu nog gewasschen, gerangschikt en gesorteerd zijn, worden zij voor de verzending ingepakt, het gros op veertien dozijn gerekend, daar er bijna altijd uitschot onder is. In deze industrie zijn mannen, vrouwen en kinderen werkzaam, in sommige fabrieken tot zelfs tweehonderd personen.

Door de mosselvisserij tot zekere maanden te beperken, hoopt men de vermindering van den mosselrijkdom en daardoor de bedreiging van dezen aanzienlijken tak van nijverheid te voorkomen.

Behalve knoopjes worden nog andere voorwerpen van paarlemoer vervaardigd, als broches, messenheften enz. Daar het paarlemoer geen stukken van aanmerkelijke dikte, noch een platte oppervlakte van eenige grootte oplevert, kunnen grootere voorwerpen niet van paarlemoer worden gemaakt, tenzij men verschillende stukken bij wijze van mozaïek samenvoegt. Wat portemonnaies, doosjes en dergelijke betreft, deze zijn in den regel van hout en enkel met een dun laagje paarlemoer belegd.

**Mgr. Gerardus van Spaandonk,
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.**

Mgr. G. van Spaandonk, in 1830 geboren, in 1854 priester gewijd en in 1874 benoemd tot pastoor der St.-Antonius-parochie te Breda, begon zijn geestelijke loopbaan als professor aan 't Klein Seminarie te Oudenbosch, maar trad spoedig daarna in 't heilig ministerie door zijn benoeming tot kapelaan te Bergen-op-Zoom, waar hij werkzaam bleef, totdat hem in 't jaar 1864 de gewichtige betrekking van secretaris van 't Bisdom werd toevertrouwd.

In 1870 benoemd tot pastoor van Prinsenhage, mocht hij, gesteund door de liefde en offervaardigheid zijner parochianen, in korten tijd den luisterrijken opbouw van de monumentale parochiekerk voltooien. Niet lang nog was dit werk van zorgvollen en rusteloozen ijver voltooid, of Mgr. Van Spaandonk werd door zijn bisschop geroepen, om te Breda als pastoor der St.-Antonius-parochie te komen arbeiden aan den opbouw van den geestelijken tempel, aan den bloei van het katholiek leven, aan de ontwikkeling der katholieke vereenigingen, aan den vooruitgang van het bijzonder onderwijs. En als men bedenkt, hoe het katholieke leven in de laatste vijf en twintig jaren in Nederland opbloede en tot vollen wasdom kwam, dan blijkt tevens duidelijk, hoe gewichtig en verdienstelijk de betrekking was, die Mgr. Van Spaandonk juist in die jaren, als pastoor in het katholieke Breda, had te vervullen.

Van de verspreiding van meer geloofskennis verwachtte Mgr. Van Spaandonk voor de toekomst alle heil; vandaar zijn groote liefde voor de bijzondere school, het 'Institut St. Antoine,' vandaar zijn zorg voor Breda's katholieke jongelingen, die hij tot hun twintigste jaar in de Congregatie van O.L. Vrouw godsdienstig deed vormen. En opdat ook voor de ouderen het geestelijk onderricht niet zou ontbreken, gaf Mgr. Van Spaandonk ook jaren achtereen elken Zondag zijn zoo hooggeprezen verklaringen van den Catechismus, en hield hij gedurende 25 jaar conferentiën in de vergaderingen der H. Familie.

Geen wonder, dat Mgr. Van Spaandonk gedurende dat zoo werkzaam en verdienstelijk leven hooge onderscheidingen te beurt vielen. Z.H. Paus Leo XIII benoemde hem tot zijn geheim kamerheer, en nu op het einde van het vorig jaar zijn zilveren jubilé als pastoor der St.-Antoniuskerk mocht aanbreken, bracht het nieuwe jaar hem de tijding van zijn verheffing tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Moge de zoo beminde herder bij al deze hooge onderscheidingen nog eenmaal de gouden priesterkroon dragen.

Houtsprokkelen.

François Pieter ter Meulen, de schilder van het hierbij gereproduceerde doek, kennen we allerbest als beoefenaar van het genre, waarvan Mauve was de meester bij uitnemendheid: schapen, grazende in duin of op de eenzame heide. Dit sujet behandelt Ter Meulen altijd met voorliefde - zooals hij van onze groote modernen Mauve het innigst vereert. Toch heeft hij - óók alweer als Mauve - koeien geschilderd en paarden, maar welke dierfiguren hij ook kiest als motieven zijner schilderijen, hoofdzaak blijft hem de vertolking der stemming van het landschap, waarin hij zijn dieren schildert; de zuivere en hoogst gevoelige wedergave van den indruk, dien hij van het geval - landschap en dieren als onafscheidelijk geheel - heeft ontvangen. Vandaar dat de schapen, de koeien en paarden op Ter Meulen's doeken niet zijn neergezet in bestudeerde standen, dat ze er niet poseeren, met de omgeving als 'bijwerk,' maar eenvoudig-weg zijn onderdeelen van een harmonieus kunst-geheel, gehouden in den toon en omspreid van de atmosfeer van het landschap. Daarom zijn schilders als

Mauve, Willem Maris, Ter Meulen niet bepaald dierenschilders te noemen, maar land-

schapschilders, voor wie de dieren vooral zijn aanleiding tot mooie, expressieve kleur- en licht effecten in het ensemble van hun werk. Dierenschilderes is b.v. mevrouw Henriette Ronner, wier kunstdoel is te verbeelden de karakteristiek van een bepaalde diersoort en het eigene, markante van elk exemplaar eener soort in 't bijzonder.

Ter Meulen, in 1834 te Bodegraven geboren, maakte zijn eerste studiën onder leiding van Julius van de Sande Bakhuyzen, aanvankelijk met weinig succes, zoodat hij dan ook besloot het schilderen er aan te geven en aan de Leidsche Hoogeschool studeeren ging. Later keerde hij terug tot zijn eerste liefde, de kunst, en werkte met groote volharding onder den invloed onzer moderne meesters: Israëls, Bosboom, Mauve, de Marissen. Vooral Mauve trok hem aan; hij studeerde een tijdlang in diens onmiddellijke nabijheid te Laren, zoodat Mauve zijn vorming tot kunstenaar krachtig heeft beheerscht.

AANTREKKELIJKE LECTUUR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN THEO GRUST.

Het geval, dat aanleiding was tot het ontstaan dezer schilderij: het witte paard in de blanke, zonne-sprankelende omgeving, is een ook uit technisch oogpunt heel moeilijk, en de knappe oplossing er van is een bewijs van Ter Meulen's respectabel kunnen. Het zonnelicht-doorschenen bosch lijkt een hooge, licht-stralende vreugdehal, waar de slanke stammen rijzen als in verheerlijking, verweg vervagend in zacht schitterenden staat; één schemer-blankheid het verschiet, één jubelende tinteling, één ware wemeling van teere glans kleuren.

Zóó ziet Ter Meulen de natuur het liefst: een lichtfestijn; zóó schildert hij bij voorkeur de rustige kudden: droometeer om spreid van ijle licht-atmosfeer; zoo is dit werk een klare openbaring van de glorieuze schoonheid der Hollandsche natuur.

M.V.

Bij de Platen.

De slag bij Dornach. -

Hoe dikwijls hebben in de Middeleeuwen, maar steeds tevergeefs, de Duitsche keizers uit het Huis van Habsburg, die tevens aartshertogen van Oostenrijk waren, beproefd,

de vrije Zwitsers aan zich te onderwerpen! Voor de laatste maal waagde het de ridderlijke keizer Maximiliaan I in het jaar 1499.

In den zomer van dat jaar deed een der keizerlijke veldheeren, graaf Hendrik von Fürstenberg, een poging, om zich van de vesting Dornach of Dorneck in het kanton Solothurn, een zeer belangrijk strategisch punt aan het riviértje de Birs, meester te maken. Hij viel met een leger van 16.000 man in het land en belegerde de door den dapperen bevelhebber Benedictus Hugli verdedigde vesting, tot wier ontzet 4000 Zwitsers uit Bern, Solothurn en Zürich oprukten.

Den 22en Juli gaven de belegeraars, die zich volkomen veilig waanden, zich aan de grootste zorgeloosheid over, toen eensklaps de Zwitsers het kamp overvielen. Reeds bij den eersten aanval sneuvelden verscheidene aanvoerders der keizerlijke troepen, onder wie ook de graaf von Furstenberg. Maar langzamerhand herstelden zich de belegeraars en drongen met groote overmacht op de Zwitsers in, wier toestand hachelijk werd. Op het beslissend oogenblik evenwel verschenen 1200 man uit Lucern en Zürich op het slagveld en deden den evenaar ter gunste der Zwitsers overslaan.

Den volgenden dag kwamen eenige gezanten uit Bazel, hooggeplaatste geestelijken en leeken, om de uitlevering der gevallen graven, ridders en edelen te vragen, opdat zij bij hun vaderen konden rusten. Maar de Zwitsers, wier edelmoedigheid toen geen gelijken tred hield met hun betoonde dapperheid, wezen dit verzoek van de hand, met de woorden: 'De edelen moeten bij de boeren blijven.'

Onze gravure stelt het aangrijpend oogenblik voor, waarop het gezantschap het weigerend antwoord ontvangt aan de lijkbaar van den keizerlijken bevelhebber, graaf von Fürstenberg.

Oude herinneringen. -

Het is thans vijftig jaar geleden, dat de beide oudjes voor het altaar stonden en voor God beloofden, lief en leed met elkaar te zullen deelen. Zij hebben dat woord gehouden, trouw en eerlijk, en al moge op dezen gedenkwaardigen dag ook menige treurige herinnering bij hen opkomen, als zij denken aan de verliezen, die zij in die halve eeuw hebben geleden, aan de kruisen en beproevingen, die God hun overzond, - al moge de herinnering hieraan hen weemoedig stemmen, ook en vooral hebben zij reden tot dankbaarheid, dat God hen zóó lang voor elkander gespaard heeft en dat er, wat er ook gebeurde, steeds vrede en liefde in hun huisje heeft geheerscht

Moge God in Zijn goedheid den beiden oudjes een onbekommerden. mooien levensavond schenken!

De wilde kat. -

Wie een blik op onze gravure slaat, herkent aanstonds een lid van de kattenfamilie, bemerkt ook te gelijker tijd, dat wij hier niet met de gewone huiskat, doch met de wilde kat te doen hebben. Deze laatste is veel sterker dan de eerste en van haar onderscheiden doordat zij veel sterker behaard is, vervaarlijker snorren, een wilderen blik en een krachtiger gebit heeft. Ook is haar kop dikker, haar lichaam meer ineengedrongen, haar staart voller, maar korter dan van de huiskat. Als bijzondere kenteekenen gelden de geelwitte vlek aan de keel en de donkergekleurde of zwarte voetzolen. Van het voorhoofd loopen vier evenwijdige zwarte strepen over den kop,

waarvan er twee zich over den rug voortzetten en, nadat zij zich vereenigd hebben, één streep vormen, die langs den ruggegraat en over den bovenkant van den staart loopt. Van deze streep lopen aan weerskanten een aantal dwarsstrepen uit, die donkerder van kleur zijn en naar den buik afloopen. Deze is geelachtig met eenige zwarte vlekken gespikkeld. De staart heeft drie tot vier zwarte ringen, die van den wortel naar den top donkerder worden. De oogen zijn geel.

De wilde kat komt, met uitzondering van het hooge Noorden, nog in een groot gedeelte van Europa voor, vooral in het Zuidoosten, maar buiten ons werelddeel wordt zij niet dan bij hooge uitzondering aangetroffen.

Dichte, groote, uitgestrekte wouden, vooral donkere dennewouden, zijn bij voorkeur haar verblijfplaats. Met het invallen der schemering begint de wilde kat haar jachttochten. Toegerust met uitstekende zintuigen, voorzichtig en listig, onhoorbaar aansluipend en geduldig loerend, is zij voor kleine en middelmatig groote dieren zeer gevaarlijk. Met de aan alle katten eigen sluwheid overvalt zij den vogel in zijn nest, den haas in zijn leger en het konijn voor zijn hol, soms zelfs het eekhoortje in de boomen. Grootere dieren bespringt zij op den rug en bijt hun de halsslagaderen door. Heeft ze een missprong gedaan, dan vervolgt zij het dier niet verder, maar zoekt anderen buit. Al bestaat haar voedsel hoofdzakelijk uit muizen van alle soort en kleine vogels, zij durft toch wel een jong hert of ree aanvallen, terwijl zij ook visschen en watervogels niet versmaadt en deze met groote handigheid weet te vangen.

Hoe vraatzuchtig de wilde kat is, blijkt hieruit, dat een natuuronderzoeker in de maag van zulk een dier de overblijfselen van zes en twintig muizen aantrof, terwijl bij een anderen de haren van marters, hermelijnen, wezels, hamsters, ratten en muizen, eekhoortjes en veeren van vogels werden gevonden.

Onze gravure, naar een teekening van Ludw. Beckmann, die met eere naast Specht genoemd mag worden, stelt een wilde kat voor, die een fazant heeft buit gemaakt, terwijl de jongen, over den rug der moeder klauterend, er begeerig op losschieten.

Aantrekkelijke lectuur. -

Welk een lief, frisch gezichtje op onze laatste gravure, waarmee wij dezen jaargang sluiten. Een oogenblik kijkt zij uit het fraai geïllustreerde boek, dat zij voor zich heeft, op, als wil zij haar voldoening te kennen geven over hetgeen zij las en zag en een ieder uitnoodigen, met haar van dat fraais te genieten.

Welnu, geachte lezeressen en lezers, dat geïllustreerde boek is de *Illustratie*, die, aan het einde van den jaargang gekomen, u allen vriendelijk uitnoodigt, met haar den nieuwen jaargang in te gaan, die fraaie platen en aantrekkelijke lectuur te kust en te keur zal brengen.

Slotwoord.

Ons slotwoord kan geen ander zijn dan op de eerste plaats een woord van dank voor de belangstelling, die ons tijdschrift in den loop van dezen jaargang in zoo ruime mate mocht ten deel vallen, - een belangstelling, die, vereerend en aanmoedigend, ons een spoorslag is, niet enkel om te volharden, maar ook om voortdurend naar beter te streven. *Excelsior!* is en blijft het devies der *Belgische Illustratie*.

Daarom vertrouwen wij, dat voor geen onzer tegenwoordige lezers dit slotwoord een afscheidswoord zal zijn. Allen hopen wij als goede vrienden in den nieuwen jaargang weer te ontmoeten, en naast hen velen, met wie het de *Illustratie* een voorrecht zal zijn kennis te maken.